

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN.

1936-37

IV

Handelingen v. h.
College v. Geledegerden

1936/37/4

ZITTINGSJAAR 1936—1937.

Blz. der
Handelingen.

3		Openingswoord van den Voorzitter. — Benoeming van de leden der vaste commissiën (art. 97 R. v. O.). — Aanwijzing van een commissie voor de stenografische verslagen (art. 93 R. v. O.). — Toepassing van art. 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het C. v. G., den heer Kan. — Opheffing afdeeling Bangka-Billiton van den D. V. G. als zelfstandige geneeskundige afdeeling (Ond. 5) en Wijziging en aanvulling van de Luchtvaartordonnantie 1934 (Ond. 6) worden z. b. en z. h. s. aangenomen.
5		Verbod van uitvoer van gemunt en ongemunt goud (Ond. 85), redev. in 1en termijn van de heeren Blaauw en De Hoog.
5— 6	Idem	Idem van den heer Sosrohadikoesoemo.
6	Idem	Idem van de heeren Verboom, Van Helsdingen en Kan.
6— 7	Idem	antwoord in 1en termijn van den directeur van Financiën.
7	Idem	rede in 2en termijn van den heer Blaauw, antwoord in 2en termijn van den directeur van Financiën; aanneming z. h. s.
9		Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91), vraag of zal worden aangedrongen op termijnverlenging, rede van den heer Weyer en antwoord van den Reg. Gem. voor Alg. Zaken; besluit van den Raad tot rechtstreeksche openbare behandeling.
10	Idem	rede in 1en termijn van den heer Thamrin.
10— 11	Idem	Idem Prawoto.
11	Idem	Idem Sosrohadikoesoemo.
11— 12	Idem	Idem Van Helsdingen.
12— 14	Idem	Idem Weyer.
14	Idem	Idem Soetardjo.
14— 15	Idem	Idem Kan.
15— 16	Idem	Idem Roep.
16— 17	Idem	Idem De Hoog.
17— 19	Idem	Idem Verboom.
19	Idem	Idem Kerstens; vraag van den Voorzitter en antwoord van den Reg. Gem. voor Alg. Zaken.
20— 25	Idem + amendementen-Weyer	(st. 4 en 5), antwoord in 1en termijn van den Reg. Gem. voor Alg. Zaken.
25	Idem + Idem	vraag v. d. Voorzitter en antwoord v. d. heer Weyer.
25— 26	Idem + Idem	rede in 2en termijn van den heer Thamrin.
27	Idem + Idem	Idem Prawoto.
27— 29	Idem + Idem	Idem Van Helsdingen.
29— 30	Idem + Idem	Idem Weyer.
30— 31	Idem + Idem	Idem Kan.
31— 32	Idem + Idem	Idem Roep.
32	Idem + Idem	Idem Verboom.
32— 33	Idem	verklaring van den heer Weyer. antwoord in 2en termijn van den Reg. Gem. voor Alg. Zaken.
33		Het gewijzigde amendement (st. 5) wordt door de Regeering overgenomen; stemmingen; stemmotivering van de heeren Soangkoepon en Prawoto en eindstemming.
34		Verwelkoming van den heer Den Hamer R. G. — Nadere regeling van de rechtsgeldigheid van hier te lande ingeschreven internationale merken (Ond. 61); rechtstreeksche openbare behandeling en aanneming v. h. ontwerp z. b. en z. h. s. Wijziging wervingsordonnantie 1936 (Ond. 62), besluit tot rechtstreeksche openbare behandeling, rede in 1en termijn van den heer Thamrin.
34— 35	Idem	Idem Weyer.
35	Idem	Idem van de heeren Soangkoepon en Kerstens.
35— 36	Idem	antwoord in 1en termijn van den heer Den Hamer Reg. Gem.
36	Idem	rede in 2en termijn van den heer Thamrin.
36— 37	Idem	Idem Weyer.
37	Idem	redev. in 2en termijn van de heeren Soangkoepon en Kerstens en antwoord in 2en termijn van den heer Den Hamer Reg. Gem.; aanneming z. h. s.
39		Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-ordonnantie betr. verlaging invoerrecht van enkele goederen en van de opeenten op de invoerrechten (Ond. 93).
40		Ingekomen stukken.
40— 41		Verlaging invoerrechten en opeenten op invoerrechten (Ond. 93), rede in 1en termijn van den heer Prawoto.
41— 42	Idem	toelichting van den Voorzitter.

Tz. b
9390 T

Blz. der Handelingen.			
42— 43	Verlaging invoerrechten en opcenten op invoerrechten (Ond. 93),	rede in 1en termijn van den heer Soangkoepou.	
43	Idem	Idem	Weyer.
43— 44	Idem	Idem	Kan.
44— 45	Idem	Idem	De Hoog.
45— 46	Idem	Idem	Soetardjo.
46— 47	Idem	Idem	Verboom.
47— 50	Idem	antwoord in 1en termijn van den directeur van Financiën.	
50	Idem	redev. in 2en termijn van de heeren Soangkoepou en Kan.	
50— 51	Idem	rede in 2en termijn van den heer De Hoog.	
51	Idem	Idem	Soetardjo.
51— 52	Idem	Idem	Verboom.
52— 54	Idem	antwoord in 2en termijn van den directeur van Financiën; aanneming z. h. s.	
55	Ingekomen stukken.		
55— 57	Uitbreiding bevoegdheden hoofd en ambtenaren	Kantoor van Arbeid (Ond. 138) + N. v. W. (st. 6),	
57	Idem	rede in 1en termijn van den heer Weyer,	
57— 58	Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3),	antwoord van den directeur van Justitie; aanneming z. h. s.	
58	Idem	verwelkoming van de heeren Becking en Maassen als Regeeringsgemachtigden.	
58— 59	Idem	rede in 1en termijn van den heer Prawoto.	
59	Idem	Idem	Soangkoepou.
59— 60	Idem	Idem	Thamrin.
60	Slachtordonnantie vrouwelijk groot hoornvee	redev. in 1en termijn van de heeren Roep en Van Helsdingen.	
60— 61	Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34) met N. v. W. (st. 6);	1936 (Ond. 4) + N. v. W. (st. 3) aanneming z. b. en z. h. s.	
61— 62	Idem	verwelkoming van den heer Holtkamp als Reg. Gem.	
62	Idem	rede in 1en termijn van den heer Prawoto.	
62— 63	Idem	Idem	Soangkoepou.
63	Idem	Idem	Thamrin.
63— 64	Idem	Idem	Kan.
64	Idem	Idem	Roep.
64	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ordonnantie betr. het pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98); mededeeling van den Voorzitter.		
65	Ingekomen stukken.		
65— 66	Vraag of zal worden aangedrongen, op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. de bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorziening (Ond. 100) en van de ontwerp-ordonnantie betr. de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht e.a. (Ond. 103).		
66— 67	Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3),	antwoord in 1en termijn van den heer Maassen, Reg. Gem.	
67	Idem	rede in 2en termijn van den heer Prawoto.	
67— 68	Idem	Idem	Soangkoepou.
68— 69	Idem	Idem	Thamrin.
69— 70	Idem	Idem	Roep.
70	Idem	Idem	Van Helsdingen.
70— 76	Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34) met N. v. W. (st. 6),	rede in 1en termijn van den heer Holtkamp Reg. Gem.	
76	Idem	rede in 2en termijn van de heeren Prawoto en Soangkoepou.	
77— 78	Idem	Idem	den heer Thamrin.
78	Idem	redev. in 2en termijn van de heeren Kan en Roep.	
79	Wijziging Koninklijk besluit betr. verjaring van schadeverhaal op landsdienaren (Ond. 15). — Wijziging en aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet” (Ond. 27). — Intrekking ordonnantie betr. inzamelen van niet los op den bodem liggende steenen in 's lands bosschen, enz. (Ond. 37). — Herziening regeling van de bewijskracht van door geneeskundigen opgemaakte visa reperta (Ond. 52). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Oembilinsteenkolenontginning tot landsbedrijf (Ond. 65). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Boekit-Asamsteenkolonontginning tot landsbedrijf (Ond. 66). Deze ontwerpen worden z. b. en z. h. s. aangenomen.		
79— 82	Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.		
82— 83	Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3),	antwoord in 2en termijn van de heeren Maassen en Becking, Regeeringsgemachtigden; stemming.	
83— 84	Idem, amendement-Soangkoepou e.s. op artikel 4 (st. 3),	redev. van de heeren Van Helsdingen en Soangkoepou en stemming.	
84— 86	Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34) met N. v. W. (st. 6),	antwoord in 2en termijn van den heer Holtkamp, Reg. Gem.; stemming.	

Blz. der
Handelingen.

- 86 Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. **34**) met N. v. W. (st. 6), amendement-Soangkoepon (st. 8), vraag van den heer Van Helsdingen, antwoord van den heer Holtkamp Reg. Gem., toelichting van den Voorzitter en stemming.
Idem, amendement-Thamrin e.s. op art. 4 (st. 7), stemmingen.
- 86— 87 Motie-Kan e.s. betreffende vrijstelling slachtbelasting van de slacht ten behoeve van ritueele plechtigheden (Ond. **34**, st. 9),
redev. van de heeren Kan, Van Helsdingen, Roep, Verboom, Kerstens, Holtkamp Reg. Gem.; vraag van den Voorzitter en antwoord van den heer Kan.
- 89 Ingekomen stukken. — Termijn van behandeling voor: Voorzieningen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. **104**) en Uitvoerordonnantie oliepalmpant-materiaal 1936 (Ond. **106**). — Wijziging ordonnantie tot instelling van een registratiekamer te Medan (Ond. **82**); wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 89— 92 Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. **100**),
rede in 1en termijn van den heer Blaauw.
92	Idem	Idem	Soetardjo.
93	Idem	Idem	Soangkoepon.
93— 94	Idem	Idem	Van Helsdingen.
94	Idem	Idem	Kan.
- 94— 96 Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. **103**),
rede in 1en termijn van den heer Kerstens.
96— 98	Idem	Idem	Soangkoepon.
98— 102	Idem	Idem	Weyer.
102	Idem	Idem	Sosrohadikoesoemo.
102— 104	Idem	Idem	Kan.
104— 105	Idem	Idem	Thamrin.
105— 106	Idem	Idem	Verboom.
106— 108	Idem	Idem	De Hoog.
108— 110	Idem	Idem	Van Helsdingen.
- 110 Voorzieningen in verband met nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. **104**); aanneming z. b. en z. h. s.
- 111 Uitvoerordonnantie oliepalmpantmateriaal 1936 (Ond. **106**),
rede van den heer Prawoto; aanneming z. h. s.
- 111— 112 Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. **100**), met N. v. W. (st. 6),
antwoord in 1en termijn van den heer Offringa, hoofd D. V. G.
- 113— 114 Aangehouden conclusies betr. verzoekschriften van het Tweede rapport der Commissie voor de verzoekschriften (verzoek van Si Djaneh),
redev. van de heeren Soangkoepon en De Hoog; verdere discussie.
- 114— 115 Idem, (verzoek van Si Ngapit),
redev. van de heeren Soangkoepon en De Hoog.
- 115— 116 Idem, (verzoek van Si Radjanta),
rede van den heer Soangkoepon en den Voorzitter.
- 116— 117 Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. **100**),
rede in 2en termijn van de heeren Soetardjo en Soangkoepon.
117	Idem	Idem	van den heer Van Helsdingen.
117— 118	Idem	antwoord in 2en termijn van den heer Offringa, hoofd D.V.G.	
	Idem, amendement-Blaauw e.s. op art. 8 (st. 9),	redev. van de heeren Blaauw en Weyer; antwoord van den heer Offringa, hoofd D. V. G.; stemming; aanneming z. h. s.	
- 118— 122 Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. **103**) met N. v. W. (st. 6),
antwoord in 1en termijn van den directeur van Financiën.
122— 124	Idem met amendementen	rede in 2en termijn van den heer Kerstens.
124— 128	Idem	Idem
128— 129	Idem	Idem
129— 130	Idem	Idem
130— 131	Idem	Idem
131— 132	Idem	Idem
132— 133	Idem	Idem
133— 136	Idem	antwoord in 2en termijn van den directeur van Financiën.
136	Idem, amendement-Thamrin e.s. (st. 7),	rede van den heer Thamrin, stemming.
- 136— 137 Idem, amendement-Thamrin e.s. (st. 9), redev. v. d. heeren Thamrin, Mohamad Noor en Van Helsdingen.
137— 138	Idem, Idem	antwoord van den directeur van Financiën.
138	Idem, Idem	rede van den heer Thamrin.
138— 139	Idem, Idem	antwoord van den directeur van Financiën.
139	Idem, Idem	rede van den heer Thamrin en antwoord van den directeur van Financiën en stemming.
- 139 Idem, amendement-Thamrin op art. 1 (st. 8),
redev. van de heeren Thamrin en Kan.
- 139— 140 Idem, Idem
rede v. d. heer Van Helsdingen.

Blz. der
Handelingen.

- 140 Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. **103**) met N. v. W. (st. 6), amendement-Thamrin op art. 1 (st. 8), redev. van de heeren Roep en Kerstens en antwoord van den directeur van Financiën, rede van den heer Thamrin.
- 140— 141 Idem, Idem stemmingen.
- 141— 142 Idem, amendement-Thamrin e.s. (st. 10), redev. van de heeren Thamrin, De Hoog, Van Helsdingen en Weyer; antwoord van den directeur van Financiën; redev. van de heeren Thamrin en Van Helsdingen; antwoord van den directeur van Financiën; stemmotivering van de heeren Weyer, Roep, Van Helsdingen, Verboom en Kan; aanneming van het ontwerp.
- 143 Rede van den Voorzitter in verband met het overlijden van het oud-Volksraadslid, den heer E. Smith.
- 143— 144 Ingekomen stukken. Wijziging regelen voor toekenning subsidie aan stadsgemeenten en aan het bijzonder onderwijs ten behoeve van uitgezonden onderwijzers voor huwelijks- en buitengewone bijdragen in de pensioenfondsen (Ond. **44**) met N. v. W. (st. 6), aanneming z.b. en z.h.s.
- 144— 150 Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. **35**) met N. v. W. (st. 7 en 9) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. **98**) met N. v. W. (st. 6), rede in 1en termijn van den heer Blaauw.
- 150— 151 Idem Idem Soangkoepon.
- 151— 153 Idem Idem Van Helsdingen.
- 153— 155 Idem Idem Verboom.
- 155 Wijziging Papegaaizenziekteregeling 1935 (Ond. **16**). — Herziening berekening afschrijvingen Bangkatinwinning (Ond. **64**); aanneming z. b. en z. h. s.
- 155— 156 Vaststelling aantal opeenten vennootschapsbelasting (Ond. **96**), rede van den heer Thamrin; aanneming z. h. s.
- 156 Herziening bepalingen betreffende toezicht op uitvoering van openbare werken (Ond. **101**); aanneming z. b. en z. h. s.
- 157 Ingekomen stukken.
- 157— 158 Vraag of bij de Regeering zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. **111**).
- 158 Wijziging van de Kapokbelangen-ordonnantie 1935 (Ond. **102**), rede van den heer Weyer;
- 158— 160 Idem antwoord van den directeur van Economische Zaken; verdere discussie en aanneming z. h. s.
- 160 Werving van Inlanders op Java en Madoera tot het verrichten van arbeid in het buitenland (Ond. **46**), redev. van de heeren Thamrin, Soangkoepon en de Voorzitter, aanneming z. h. s.
- Wijziging Bakengeld-ordonnantie 1935 (Ond. **97**). — Wijziging en aanvulling van enkele ordonnantie i. v. m. de Koelie-ordonnantie 1931/1936 (Ond. **99**); aanneming z. b. en z. h. s.
- 161— 168 Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. **35**) met N. v. W. en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. **98**) met N. v. W., antwoord in 1en termijn van den heer Marinissen, Reg. Gem. rede in 2en termijn van den heer Blaauw.
- 168— 170 Idem Idem Soangkoepon.
- 170— 171 Idem Idem Van Helsdingen.
- 171 Idem Idem Verboom.
- 171— 172 Idem Idem Verboom.
- 172— 173 Idem antwoord in 2en termijn van den heer Marinissen, Reg. Gem., stemmingen.
- 173— 176 Idem, amendement-Blaauw e. s. (st. 8), rede van den heer Roep; antwoord van den Reg. Gem.; rede van den heer Blaauw; antwoord van den Reg. Gem.; redev. van den heer De Hoog en den heer Van Helsdingen; antwoord van den Reg. Gem.; stemming; rede van den heer Blaauw en antwoord van den Reg. Gem.; rede van den heer Blaauw; stemming; aanneming z. h. s.
- 177 Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnanties tot nadere wijziging van de regeling der Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. **112**), tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. **114**) en tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. **115**).
- 177— 178 Bekrachtiging leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. **115**); aanneming van het ontwerp z. b. en z. h. s.
- 178— 179 Wijziging ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makassar (Ond. **29**); mededeeling der aanwijzing van den heer Holtkamp, hoofdinspecteur van Financiën als Reg. Gem. i.p.v. den directeur van Financiën; redev. in 1en termijn van de heeren Soangkoepon en Roep, antwoord in 1en termijn van den heer Holtkamp, Reg. Gem.; rede in 2en termijn van den heer Soangkoepon; antwoord in 2en termijn van den heer Holtkamp, Reg. Gem.
- 179— 180 Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. **30**) met N. v. W.; rede in 1en termijn van de heeren Soangkoepon en Weyer; vraag van den Voorzitter en antwoord van den heer Holtkamp, Reg. Gem.

Blz. der
Handelingen.

- 181— 184 Invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. **111**); mededeeling van den directeur van Economische Zaken; rede in 1en termijn van den heer Soangkoepon; antwoord in 1en termijn van den directeur van Economische Zaken; rede in 2en termijn van den heer Soangkoepon; antwoord in 2en termijn van den directeur van Economische Zaken; stemming; stemmotiveering van de heeren Thamrin en Soangkoepon; aanneming z. h. s.
- 184— 187 Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.
- 187 Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. **30**) (met N. v. W.), antwoord in 1en termijn van het Hoofd D. V. G.; aanneming z. h. s.
- 188 Ingekomen stukken. — Nadere wijziging van de regeling van de Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. **112**). — Wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. **114**); aanneming z. b. en z. h. s.
- 189— 190 Ingekomen stukken.
- 190— 191 Aanwijzing van de zoutwinning tot landsbedrijf (Ond. **116**),
rede van den heer Van Helsdingen.
Idem antwoord van den heer Götzen Reg. Gem.; aanneming z. h. s.
- 191— 192 Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving enz. (Ond. **40**); mededeeling der aanwijzing v/d hoofdinspecteur van Financiën als Reg. Gem. i. p. v. den directeur van Financiën; rede in 1en termijn van den heer Kan.
Idem Soangkoepon.
- 192— 193 Idem Idem Soangkoepon.
- 193— 195 Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. **53**) met N. v. W. (st. 15),
rede in 1en termijn van den heer Blaauw.
- 195 Idem Idem Soangkoepon.
Idem Idem Kan.
- 196 Idem Idem Weyer.
- 196— 199 Idem Idem Verboom.
- 199 Idem Idem Van Helsdingen.
- 200— 202 Idem Idem Kerstens; discussie tusschen den Voorzitter en den heer Kerstens.
- 202— 203 Overdraachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera (Ond. **94**) met N. v. W. en Overdraachtsordonnantie veeartsenijkundige dienst Java en Madoera en wijziging reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoedienis enz. (Ond. **95**) met N. v. W.,
rede in 1en termijn van den heer Prawoto.
- 203— 204 Idem antwoord in 1en termijn van den heer Beck, adviseur voor de Bestuurshervorming.
- 204 Idem rede in 1en termijn van den heer Prawoto; aanneming z. h. s.
- Wijziging Uitvoerordonnantie Kapokplantmateriaal 1935 (Ond. **107**), aanneming z. b. en z. h. s.
- 206 Ingekomen stuk.
- 206— 211 Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. **53**) met N. v. W.,
antwoord in 1en termijn van den directeur van Justitie.
rede in 2en termijn van den heer Blaauw.
- 211— 213 Idem Idem Soangkoepon.
- 213— 214 Idem Idem Kan.
- 214— 215 Idem Idem Verboom.
- 215— 216 Idem Idem Van Helsdingen.
- 216— 217 Idem Idem Kerstens.
- 217— 218 Idem Idem Kerstens.
- 218— 220 Idem antwoord in 2en termijn van den directeur van Justitie.
- 220— 221 Idem, amendement-Blaauw e.s. (st. 19, I) op art. 4,
rede van den heer Blaauw, stemmotiveering van den heer Soangkoepon en stemming.
- 221 Idem, amendement-Blaauw e.s. (st. 19, II) op art. 9, stemming.
Idem, gewijzigd amendement-Verboom e.s. (st. 20) op art. 9,
rede van den heer Verboom, stemming.
- 221— 222 Idem, amendement-Blaauw e.s. (st. 21) op art. 9, stemming.
- 222— 223 Idem, motie-Kerstens e.s. (st. 22) betr. de instelling van bedrijfsraden;
redev. van de heeren Roep, Kerstens, Kan, De Hoog, Verboom en Van Helsdingen.
- 223— 225 Idem, Idem redev. van de heeren Kerstens, De Hoog, Verboom, Van Helsdingen en Kerstens en stemming.
- 225— 227 Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. **40**),
antwoord in 1en termijn van den heer Holtkamp Reg. Gem.; aanneming z. h. s.
- 228— 229 Ingekomen stukken.
- 229 Intrekking ordonnantie inzake de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen (Ond. **110**); aanneming z. b. en z. h. s.

Blz. der
Handelingen.

231— 232	Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheids- afbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74),		rede in 1en termijn van den heer Soangkoepou.
232— 233	Idem	Idem	Soetardjo; discussie tus- schen den Voorzitter en den heer Soetardjo betreffende het tijdstip voor het indienen van een amendement.
233	Idem		rede in 1en termijn van den heer Van Helsdingen.
234— 235	Idem		antwoord in 1en termijn van den directeur van Justitie.
235— 236	Idem		aankondiging amendement-Soetardjo (st. 6).
236— 237	Idem		rede in 2en termijn van den heer Soangkoepou.
237— 238	Idem	Idem	Soetardjo.
238	Idem	Idem	Van Helsdingen; aanvulling amendement-Soetardjo.
238— 239	Idem		antwoord in 2en termijn van den directeur van Justitie.
239— 240	Idem		wijziging van het ontwerp door de Regeering; vraag van den Voorzitter en antwoord van den heer Soetardjo.
240— 241	Onteigening van het land Tjandikoesoema (Ond. 105),		rede van den heer Soangkoepou, antwoord van den directeur van Justitie en aanneming van het ontwerp z. h. s.
241	Nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108) met N. v. W.,		rede in 1en termijn van den heer Thamrin; verklaringen van den heer Van Helsdingen, van den Voorzitter en van den heer Soetardjo.
241— 242	Idem		antwoord in 1en termijn van den heer Holtkamp, Reg. Gem.
242	Idem		rede in 2en termijn van den heer Thamrin.
242— 243	Idem		antwoord in 2en termijn van den heer Holtkamp Reg. Gem.
243	Idem		verzoek van den heer Van Helsdingen; stemming.
	Wijziging en aanvulling ordonnantie op de		motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 117) met N. v. W.
	(st. 6 en 7) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
243— 245	Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen		dier gemeenschappen (Ond. 113), rede in 1en termijn van den heer Kerstens.
245— 246	Idem	Idem	Soangkoepou.
246— 252	Idem	Idem	Blaauw.
252— 254	Idem	Idem	Verboom.
254— 256	Idem	Idem	Van Helsdingen.
256	Idem	Idem	Sosrohadikoesoemo.
256— 257	Idem		vraag van den Voorzitter en antwoord van den directeur van Binnenlandsch Bestuur.
258— 261	Idem		antwoord in 1en termijn van den directeur van Binnen- landsch Bestuur; vraag van den heer Kerstens en antwoord van den Voorzitter.
261— 262	Idem		rede in 2en termijn van den heer Kerstens.
262— 263	Idem	Idem	Soangkoepou.
264— 266	Idem	Idem	Blaauw.
266	Idem	Idem	Van Helsdingen, vraag van den Voorzitter en antwoord van den directeur van Binnenlandsch Bestuur.
267— 269	Idem		antwoord in 2en termijn van den directeur van Binnen- landsch Bestuur; stemming.
269	Idem		stemmotivering van de heeren Prawoto en Roep.
269— 270	Idem	Idem	van den heer Kan; eindstemming.
270	Wijziging van de kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 130); besluit van het College tot openbare behandeling; woorden van welkom tot den heer Levelt Reg. Gem.; aanneming z. b. en z. h. s.		
271	Verwelkoming van den heer R. Wiwoho Poerbohadidjojo als nieuw lid van het College door den Voorzitter. — Afwezigheid van den heer Weyer uit de vergadering van het C. v. G. gedurende een maand. — Ingekomen stuk.		
	Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheids- afbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74) met wijziging,		rede in 2en termijn van den heer Soetardjo.
271— 272	Idem	Idem	Wiwoho.
272	Idem		antwoord in 2en termijn van den directeur van Justitie.
272— 273	Idem		verklaring van den heer Soetardjo; intrekking van het amendement-Soetardjo; stemming.
273	Verlenging werkingstermijn ordonnantie o.m. nopens terugzending van arbeiders, buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. 127) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
274	Ingekomen stukken. — Nadere wijziging militaire diensttijd pensioenreglementen (Ond. 118) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
274— 275	Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128),		rede in 1en termijn van den heer Verboom.
275— 276	Idem	Idem	Soangkoepou.
276— 277	Idem	Idem	De Hoog.
277— 278	Idem	Idem	Thamrin.

Blz. der
Handelingen.

- 278 Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. **128**), rede in 1en termijn van den heer Kan.
vraag van den Voorzitter en antwoord van den directeur van Financiën.
- 279 Idem discussie tusschen de heeren De Hoog, Kerstens, Van Helsdingen, den directeur van Financiën en den Voorzitter omtrent de voortzetting der behandeling.
- 279— 280 Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.
- 280— 282 Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. **128**), antwoord in 1en termijn van den directeur van Financiën, rede in 2en termijn van den heer Verboom.
- 282— 283 Idem Idem Soangkoepon.
- 283 Idem Idem Thamrin.
- 283— 284 Idem Idem
- 284 Idem aankondiging amendement-Verboom (st. 6); rede in 2en termijn van den heer Kan.
- 284— 285 Idem antwoord in 2en termijn van den directeur van Financiën; stemming.
- 285— 286 Idem, amendement-Verboom (st. 6a), rede van den heer Verboom.
- 286 Idem Idem Idem Thamrin.
- 286— 287 Idem Idem Idem Van Helsdingen.
- 287 Idem Idem vraag van den Voorzitter, antwoord van den heer Verboom; rede van den directeur van Financiën, van den heer Verboom; stemmotiveeringen van de heeren Soetardjo en Kerstens; stemmingen.
- 289— 290 Ingekomen stukken.
- 290 Besluit tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. **163**, Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren.
- 290— 291 Aanneming z. b. en z. h. s. van de volgende ordonnanties:
Vaststelling van rentepercentages van het door de landsbedrijven verschuldigde kapitaal (Ond. **123**); Opheffing verschil in rechtstoestand tusschen Inlandsche burgers en negorijlieden in de Molukken (Ond. **124**); Nadere wijziging verpondingsordonnantie 1928 en ordonnantie op de personeele belasting (Ond. **126**); Nadere wijziging bepalingen betreffende een gewijzigde toepassing van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement op eervol uit 's lands dienst ontslagen departementshoofden (Ond. **129**); Intrekking Pensioenreglement betreffende het plaats van dien's in de vaarwaters, leidende naar de rede van Soerabaja (Ond. **147**); Handhaving regelen betreffende berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van enkele landsbedrijven (Ond. **148**); Aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet” (Ond. **155**).
- 291— 292 Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. **163**), rede in 1en termijn van den heer Soangkoepon.
- 292— 294 Idem Idem Blaauw.
- 294— 295 Idem Idem Soetardjo.
- 295— 297 Idem Idem Roep.
- 297— 298 Idem Idem Verboom.
- 298— 299 Idem Idem Van Helsdingen.
- 299 Idem opmerking van den Voorzitter omtrent den tijd van voorbereiding der behandeling.
- 299— 301 Idem rede in 1en termijn van den heer Kan.
- 301— 308 Idem antwoord in 1en termijn van den directeur van Economische Zaken.
- 308 Idem rede in 2en termijn van den heer Soangkoepon.
- 308— 309 Idem Idem Soetardjo.
- 309 Idem Idem Van Helsdingen.
- 309— 310 Idem Idem Kan.
- 310— 311 Idem antwoord in 2en termijn van den directeur van Economische Zaken.
- 311 Idem + amendement-Blaauw (st. 4), rede van den heer Blaauw en antwoord van den directeur van Economische Zaken.
- 312 Idem + Idem Idem + amendement-Blaauw (st. 5), rede van den directeur van Economische Zaken, van den heer Blaauw, antwoord van den directeur van Economische Zaken en stemming.
- 313 Idem stemmotiveeringen van de heeren Thamrin en Roep, opmerking van den Directeur van Economische Zaken en aanneming z. h. s.
- 314 Ingekomen stukken. — Regeling van werkzaamheden, rede van den heer Soetardjo en antwoord van den Voorzitter.

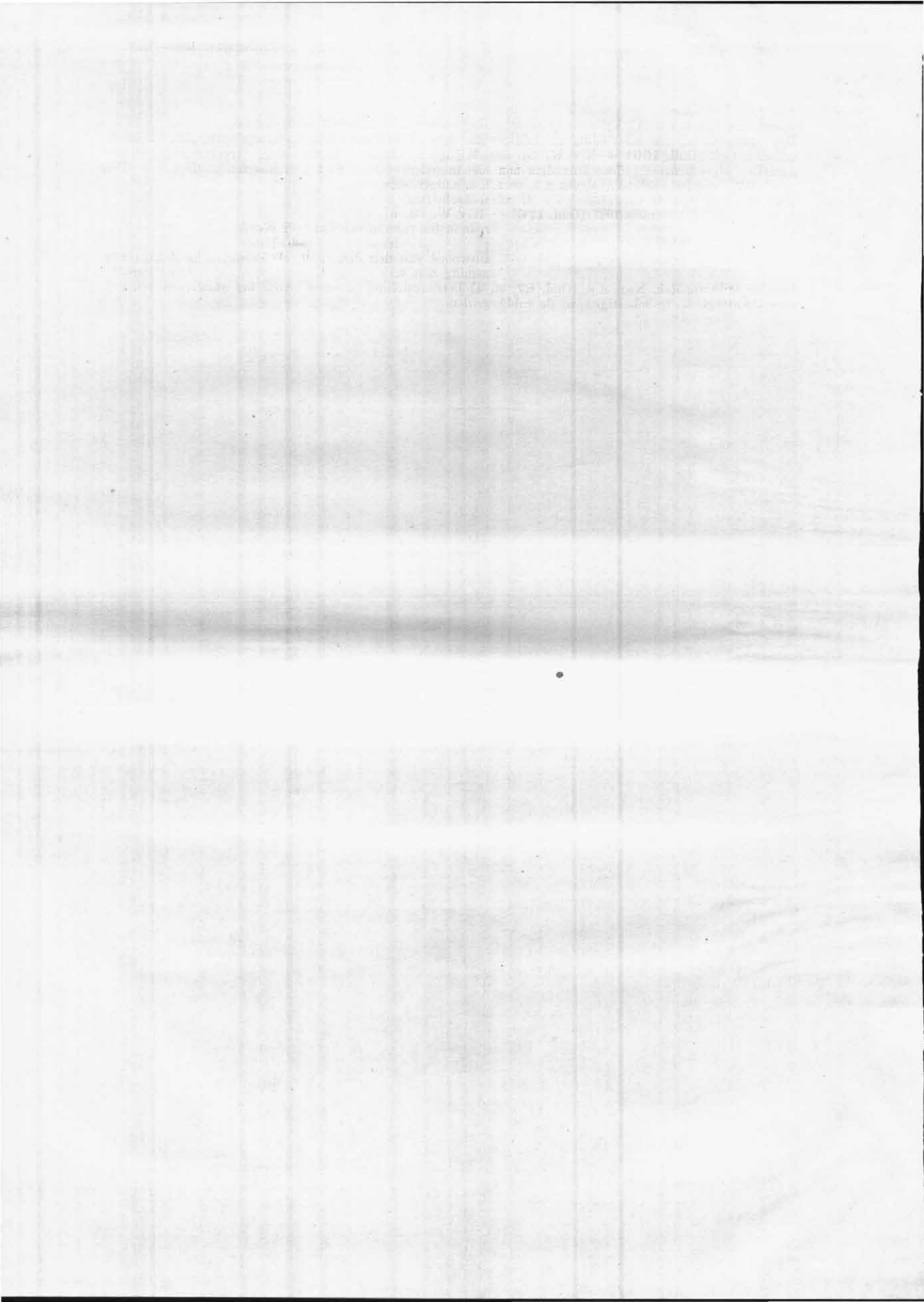
Blz. der
Handelingen.

- 314— 315 Vuurwapenregelingen 1936 e.a. (Ond. **88**) met N. v. W.,
opmerking van den heer Van Helsdingen, antwoord van den
Voorzitter, rede van den heer Van Helsdingen.
- 315 Idem opmerking van den heer Blaauw, voorstel van den Voorzitter
tot opschorting van de behandeling; verklaring van den heer
Blaauw.
- 315— 316 Idem rede in 1en termijn van den heer Soangkoepou.
316 Idem Idem Kan.
- 316— 317 Idem antwoord in 1en termijn van den directeur van Binnen-
landsch Bestuur.
- 317— 318 Idem rede in 2en termijn van den heer Soangkoepou.
318 Idem Idem Blaauw,
antwoord in 2en termijn van den directeur van Binnen-
landsch Bestuur; opmerking van den heer Van Helsdingen;
aanneming van het ontwerp z. h. s.
- 319 Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor
de behandeling van de ontwerp-Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. **164**) en van de ontwerp-ordonnantie tot
wijziging van de Suikerovergangsregeling 1937—1938 (Ond. **165**). — Wijziging en aanvulling van de
Postspaarbankordonnantie (Ond. **133**) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 321 Ingekomen stukken.
- 321— 323 Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. **164**) + N. v. W. (st. 6),
rede in 1en termijn van den heer Soangkoepou.
- 323— 324 Idem Idem Prawoto.
324 Idem Idem Kan.
- Wijziging „Suikerovergangsregeling 1937—1939” (Ond. **165**) + N. v. W. (st. 6),
rede in 1en termijn van den heer Verboom.
- 324— 325 Wijziging Koninkl. besluit betr. credietverband (Ond. **132**) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 325 Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften,
rede van den heer Soangkoepou betr. verzoek van A. ni
Moelak.
- 325— 326 Idem antwoord van den heer Kan, wnd. Voorzitter der commissie.
- 326— 328 Idem.
- 328 Wijziging „Suikerovergangsregeling 1937—1939” (Ond. **165**) + N. v. W. (st. 6),
antwoord van den directeur van Economische Zaken en
aanneming z. h. s.
- 328— 331 Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. **164**) + N. v. W. (st. 6),
antwoord in 1en termijn van den directeur van Economische
Zaken.
- 331 Idem rede in 2en termijn van den heer Soangkoepou.
- 331— 332 Idem Idem Prawoto.
- 332— 333 Idem antwoord in 2en termijn van den directeur van Economische
Zaken en aanneming z. h. s.
- 335 Ingekomen stukken.
- 335— 336 Reis- en verblijf-toezichtordonnantie 1937 (Ond. **121**),
rede in 1en termijn van den heer Thamrin.
- 336 Idem Idem Van Helsdingen.
- 336— 337 Idem antwoord in 1en termijn van den directeur van Justitie.
- 337 Idem rede in 2en termijn van de heeren Thamrin en Kan.
- 337— 338 Idem antw. in 2en termijn van den directeur van Justitie en
aanneming z. h. s.
- 338 Nadere wijziging ordonnantie betr. geleidelijke invoering van de pandhuisregie (Ond. **125**) wordt z. b. en
z. h. s. aangenomen.
- 339— 340 Ingekomen stukken.
- 340 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de
ontwerp-ordonnanties tot wijziging van de samenstelling der regentschapsraden van Poerworedjo enz.
(Ond. **173**) en van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Kapokbelangenordonnantie 1935
(Ond. **174**).
- 341 Ingekomen stukken.
- 341— 342 Afscheid van den directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Dr. A. D. A. de Kat Angelino,
rede van den heer De Kat Angelino.
- 342 Idem rede van den Voorzitter.
- 342— 343 Vaststelling opeenten op de aanslagen inkomstenbelasting 1937 enz. (Ond. **168**),
rede van den heer Verboom; aanneming z. h. s.
- 343 Wijziging en aanvulling „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen” enz. (Ond. **161**) + N. v. W. (st. 6);
Wijziging Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. **162**) + N. v. W. (st. 6); Bekrachtiging leen-
ningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. **166**); Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang
(Ond. **167**); Wijziging samenstelling regentschapsraden Poerworedjo enz. (Ond. **173**); Nadere
wijziging „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Ond. **174**), worden achtereenvolgens z. b. en z. h. s. aange-
nomen. — Vertegenwoordiging Volksraad op de conferentie te Parijs van de Union Parlementaire du
Commerce. — Afscheid van den wnd. secretaris van den Volksraad, den heer Mr. H. W. Nolting.

Blz. der
Handelingen.

- 344— 346 Ingekomen stukken.
- 346 Toepassing artt. 11 en 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het C. v. G., den heer Weyer.
Herziening en nadere vaststelling „Subsidieordonnantie Westersch lager onderwijs” en „Mulo-subsidie-
ordonnantie” (Ond. **169**) + N. v. W. (st. 6); Wijziging Koninkl. besluit betr. vervreemding van het
agrarisch eigendomsrecht door Inlanders aan niet-Inlanders (Ond. **144**); Rubberfondsordonnantie 1936
(Ond. **87**), worden achtereenvolgens z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 346— 350 Zesde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.
- 350— 352 Koffiebelangenordonnantie 1937 (Ond. **170**) + N. v. W. (st. 6),
rede in ten termijn van den heer Weyer.
- 352 Idem Idem Kan.
- 352— 354 Idem antwoord van den directeur van Economische Zaken; aan-
neming z. h. s.
- 354 Intrekking motie-Moh. Noor e. s. (Ond. **87**, st. 4) betr. instelling commissie voor het ontwerpen van wel-
vaartsmaatregelen, te bekostigen uit de rubbergeldten.

VOLKSRAAD.

VOLKSRAD.

HANDELINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1936—1937.

1ste VERGADERING — DINSDAG 21 JULI 1936.

Openingswoord van den Voorzitter. — Benoeming van de leden der vaste commissiën (art. 97 R. v. O.). — Aanwijzing van een commissie voor de stenografische verslagen (art. 93 R. v. O.). — Toepassing van art. 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het C. v. G., den heer Kan. — Opheffing afdeeling Bangka-Billiton van den D. V. G. als zelfstandige geneeskundige afdeeling (Ond. 5). — Wijziging en aanvulling van de Luchtvaartordonnantie 1934 (Ond. 6).

1ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 21 Juli 1936.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Openingswoord van den Voorzitter. — Benoeming van de leden der vaste commissiën (art. 97 R. v. O.). — Aanwijzing van een commissie voor de stenografische verslagen (art. 93 R. v. O.). — Toepassing van art. 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het C. v. G., den heer Kan. — Opheffing afdeeling Bangka-Billiton van den D. V. G. als zelfstandige geneeskundige afdeeling (Ond. 5). — Wijziging en aanvulling van de Luchtvaartordonnantie 1934 (Ond. 6).

Voorzitter: de heer Mr. H. W. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigde: de heer Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze eerste vergadering van het College in het nieuwe zittingsjaar en heet U allen hartelijk welkom, in het bijzonder den heer Blaauw, die in ons midden is teruggekeerd en de plaats van den heer Wermuth heeft ingenomen.

Aan de orde is de samenstelling der commissies, bedoeld in artikel 97 R. v. O.

Ik stel voor die vaste commissies als volgt samen te stellen.

Eerste commissie: Mr. W. H. van Helsdingen (Voorzitter), Mr. P. A. Blaauw, Ir. Goesti Moh. Noor, R. Prawoto, J. Verboom, P. A. Kerstens, B. Roep en A. F. G. M. Soangkoepon.

Tweede commissie: F. H. de Hoog (Voorzitter), G. A. Ph. Weyer, M. H. Thamrin, H. H. Kan, R. Ng. Sosrohadikoesoemo, M. Soetardjo, Mr. C. C. van Helsdingen, Dr. G. S. S. J. Ratu Langie.

Daartoe wordt besloten.

(Voorzitter.)

De **Voorzitter:** Aan de orde is de aanwijzing van de stenografische commissie (Art. 93 (2) R. v. O.).

Ik stel voor daarvoor de leden aan te wijzen, aan wie deze werkzaamheden, ook voor de vergaderingen van den Volksraad zijn opgedragen, namelijk de heeren Soetardjo en Kan, die dan tezamen met mij de commissie vormen.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van het voorstel tot toepassing van artikel 17 van de Volksraadpositieregeling op het lid van het College van Gedelegeerden, den heer H. H. Kan.

Gelet op het bepaalde in artikel 17 der Volksraadpositieregeling, geef ik Uw College in overweging te constateeren, dat het lid, de heer H. H. Kan, die overigens alleen de vergadering van 9 Juni j.l. niet heeft bijgewoond, gedurende langer dan één maand achtereen uit de vergaderingen van het College van Gedelegeerden afwezig is geweest, anders dan tengevolge van zijn plichten als zoodanig, dan wel tengevolge van welbewezen ziekte. Nu de heer Kan weer ter vergadering aanwezig is, heeft deze constatering, in verband met het bepaalde in de leden 2 en 3 van art. 17, slechts formeele beteekenis, omdat de termijn op heden beëindigd is.

Dienovereenkomstig wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van:

a. de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot opheffing van de afdeeling Bangka-Billiton van den Dienst der Volksgezondheid als zelfstandige geneeskundige afdeeling (Ond. 5; zitt. jaar 1935—1936 Ond. 147);

b. de ontwerp-ordonnantie tot wijzigingen aanvulling van de „Luchtvaartordonnantie 1934” (Staatsblad No. 205), (Ond. 6; zitt. jaar 1935—1936 Ond. 148), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 3).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.16 uur v.m. gesloten.

HANDELLINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDEREGEERDEN

ZITTINGSLAAR 1936-1937

1936-1937

De afgevaardigden van de gemeenten, die in het college van gedelegeerden zitting nemen, worden door de gemeenteraden van de gemeenten benoemd en ontsd. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten. De afgevaardigden worden benoemd en ontsd. door de gemeenteraden van de gemeenten.

2de VERGADERING — MAANDAG 28 SEPTEMBER 1936.

Verbod van uitvoer van gemunt en ongemunt goud (Ond. 85).

2de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 28 Sept. 1936.

(Bijeenroepingsuur: 10.50 voormiddag.)

Verbod van uitvoer van gemunt en ongemunt goud (Ond. 85).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Ratu Langie, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigde: de heer De Bruyn Kops.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende verbod van uitvoer uit het tolgebied naar buiten dat gebied van gemunt en ongemunt goud. (Ond. 85.)

Zooals U uit den geleidebrief heeft kunnen zien, is in verband met het bijzonder dringende karakter van de onderwerpelijke regeling een zeer korte termijn gesteld namelijk tot hedenmiddag 2 uur.

Nu bepaald artikel 96 van het reglement van orde ten aanzien van de rechtstreeksche openbare behandeling o.m.:

„Een dergelijk besluit mag, tenzij het College anders beslist, niet worden genomen dan minstens 24 uur nadat de desbetreffende stukken gedrukt in handen der leden zijn gesteld, met de aankondiging van den Voorzitter dat terzake rechtstreeksche openbare behandeling zal worden voorgesteld”.

Ik stel derhalve voor, ten aanzien van het onderhavige onderwerp in plaats van met de in artikel 96 van het reglement van orde genoemde 24 „uur” genoegen te nemen met 24 „minuten”, aangezien er geen andere mogelijkheid is, om aan het verzoek der Regeering te voldoen en tot rechtstreeksche openbare behandeling van het ontwerp over te gaan.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende verbod van uitvoer uit het tolgebied naar buiten dat gebied van gemunt en ongemunt goud. (Ond. 85.)

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Bij den spoed, waarmede de ontwerp-ordonnantie is ingediend en behandeld moet worden, heeft mij de tijd en de gelegenheid ontbroken om de kwestie rustig te bestudeeren. Ik zou mij daarom willen beperken tot het stellen van een enkele vraag betreffende den vorm, die voor het ontwerp gekozen is. Waarschijnlijk zal het een heel domme vraag zijn, maar bij voorbaat vraag ik clementie in verband met den spoed, waarmede beslist moet worden.

Mijn vraag betreft in de eerste plaats artikel 2 der ordonnantie, hetwelk luidt:

„Het besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 September 1936 No. 1 (Staatsblad No. 485), houdende Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Blaauw, De Hoog, Sosrohadikoesoemo.)

verbod van uitvoer uit het tolgebied van Nederlandsch-Indië naar buiten dat gebied van gemunt of ongemunt goud, wordt goedgekeurd.”

Ik heb in den aanbiedingsbrief van deze ordonnantie en in den considerans gezocht naar de wettelijke bepalingen, op grond waarvan een dergelijk besluit van den Gouverneur-Generaal kan worden getroffen. Ik heb ook het besluit zelf nagelezen om te zoeken naar het een of andere artikel van de Indische Staatsregeling, waarop gelet zou kunnen zijn bij de uitvaardiging van het verbod, maar ik heb geen enkele aanwijzing in die richting kunnen vinden. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, op grond waarvan een dergelijk besluit door den Gouverneur-Generaal is getroffen.

De tweede vraag is deze. Het besluit zelf verbiedt uitvoer van gemunt of ongemunt goud. Eenige sanctie staat in het besluit niet. Is die misschien ergens anders te vinden? Tot wie is dit verbod gericht, tot het publiek, of tot de ambtenaren, die met de uitvoering zijn belast? Dit zijn alle even zoovele vragen, die ik toch wel beantwoord zou willen zien, alvorens ertoe te kunnen besluiten, bij deze ordonnantie de goedkeuring te verleenen, die de ordonnantiewetgever zal geven op het besluit van den Gouverneur-Generaal.

Ik herhaal het nog eens. Het is een besluit, het schijnt zelfs geen regeeringsverordening te zijn, zoodat de vorm van het besluit mij nog altijd even vaag voorkomt.

Een andere vraag betreft art. 4, waarbij de inwerkingtreding van deze ordonnantie is bepaald op den dag van haar afkondiging. Nu is „op den dag van haar afkondiging” een termijn van 24 uur, en vooral waar er strafbepalingen in deze ordonnantie voorkomen, is het wel gewenscht precies te weten op welk moment van den dag deze ordonnantie in werking treedt. Ik zou de Regeering derhalve in overweging willen geven den gebruikelijken term te gebruiken van: „met ingang van”.

Waar ik vermoed, dat deze ordonnantie vandaag nog zal worden afgekondigd, zal die afkondiging in den loop van dezen dag plaats hebben. Indien het de bedoeling is, dat ook dadelijk na de afkondiging de ordonnantie op dezen dag in werking treedt, dan zal het mijns inziens gewenscht zijn, dat men een bepaald uur daarvoor vaststelt. Dit — ik herhaal het — in verband met de strafbepalingen. Wanneer op het oogenblik b.v. nog goud zou worden uitgevoerd, zou dat bij den aanbevolen tekst van deze ordonnantie nog niet binnen de strafbepaling vallen. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven met deze opmerkingen rekening te houden.

De heer **De Hoog:** Mijnheer de Voorzitter! In dit ontwerp treft mij, dat de Regeering alleen een uitvoerverbod wil instellen voor het tolgebied. De Regeering zegt terzake in de Memorie van Toelichting dat Zij juist alleen den uitvoer uit het tolgebied heeft genoemd, omdat voor uitvoer van eenige beteekenis van goud uit het vrijgebied niet behoefte te worden gevreesd en contrôle op dien uitvoer practisch niet wel doenlijk is. Ik zou willen vragen: waarom behoefte voor een uitvoer van eenige beteekenis uit het vrijgebied niet te worden gevreesd? Wanneer men inderdaad uitvoer uit dat gebied zou constateeren, zou de Regeering daar machteloos tegenover staan. Er is geen straf tegen bedreigd. Ik zou dus willen vragen of het niet beter is deze ordonnantie voor geheel Nederlandsch-Indië op kracht te verklaren, zoodat men zelfs, al is de contrôle op een en ander moeilijk, toch, wanneer geconstateerd zou worden, dat iemand van buiten het tolgebied goud uit Nederlandsch-Indië zou uitvoeren, aan de hand van deze ordonnantie straf zou kunnen worden opgelegd.

De heer **Sosrohadikoesoemo:** Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij gaarne bij de woorden van den heer De Hoog

(Verboom, Van Helsdingen, Kan.)

aansluiten. Het wil mij nl. voorkomen, dat wanneer straks b.v. goud uit Riouw zou worden uitgevoerd, de Regeering daar machteloos tegenover zou staan.

(De heer Soangkoepou: Ik geloof, dat daar geen goud is.)

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hetzelfde bezwaar als de heer Blaauw hier geopperd heeft, nl., dat deze ontwerp-ordonnantie ons op zoo korten termijn is voorgelegd, dat wij onvoldoende in staat zijn dit ontwerp in allen deele te doorgronden.

Verder zou ik mij willen aansluiten bij de opmerking van den heer De Hoog. Ook ik vraag mij af of wij in dit geval het vrijgebied kunnen uitschakelen.

Tenslotte zou ik gaarne iets naders vernemen omtrent het volgende punt. In den considerans staat, zooals gebruikelijk is:

„De toelichtende memorie, welke het ontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het berust.”

Maar wanneer wij de Memorie van Toelichting nagaan, zien wij, dat het eenige, dat ter toelichting wordt gezegd, dit is:

„Evenals zulks in Nederland is geschied, behoort ook hier te lande, in verband met maatregelen op monetair gebied, de uitvoer van gemunt en ongemunt goud te worden verboden.”

Ik zou naar aanleiding hiervan gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of hij ons reeds kan zeggen, wat deze „maatregelen op monetair gebied” zullen behelzen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De formeele opmerkingen, die de heer Blaauw heeft gemaakt, schijnen mij niet van waarde ontbloot. Inderdaad zie ik nog niet direct, hoe het gerechtvaardigd is, dat een en ander eenvoudig bij gouvernementsbesluit is vastgesteld. Had de Regeering niet beter gedaan door art. 90 Indische Staatsregeling toe te passen en de ontwerp-ordonnantie „op eigen gezag en verantwoordelijkheid” vast te stellen, op grond van de bepaling:

„tenzij de Raad in gebreke is gebleven binnen den gestelden termijn mede te deelen, of hij zich al dan niet met het ontwerp vereenigt;”

De termijn had dan zoo kort kunnen zijn gesteld, dat de Raad de nakoming van een en ander niet had kunnen verwerkelijken of wel, in het tweede geval, de overeenstemming met den Raad niet zou zijn verkregen, niet omdat deze door den Raad werd geweigerd doch omdat de behandeling nog niet had plaats gehad, terwijl dringende omstandigheden eene onverwijlde voorziening vorderen. Misschien dat op die wijze een betere oplossing was verkregen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen opkomen tegen de suggestie van den heer Van Helsdingen, dat de Regeering als het ware uitgenoodigd zou worden gebruik te maken van een bepaald artikel, met de voor-wetenschap, dat het college niet zou kunnen voldoen aan de daarbij gestelde eischen en diensgevolge de Regeering zou gebruikmaken van haar recht, zonder het college, tot uitvoering te komen van hetgeen Zij voor oogen heeft.

(De heer Blaauw: Als het om een recht gaat mag de Regeering daarvan toch gebruik maken?)

Ja, maar Zij moet ermede rekening houden dat een termijn aan het College wordt gesteld, waardoor het in staat is te doen wat van het college gevraagd wordt. Doet de Regeering dit niet, dan wordt alles een wassen neus.

(De heer Van Helsdingen: Het gaat toch om een noodmaatregel?)

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid direct te antwoorden of wenscht hij eenigen bedenktijd?

(Directeur van Financiën.)

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne eenigen bedenktijd hebben.

De Voorzitter: Dan zal het regeeringsantwoord na de pauze plaats hebben.

De vergadering wordt te 11.04 uur v.m. geschorst en te 11.25 uur v.m. hervat.

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moge beginnen met haar groote erkentelijkheid te betuigen voor de medewerking ondervonden van U en van de leden van het geachte college van Gedelegeerden om de behandeling van deze materie heden op zoo voortvarende wijze te doen plaats hebben.

Ook de Regeering zou het aangenaam hebben gevonden, wanneer daarvoor meer tijd beschikbaar had kunnen worden gesteld, doch in het onderhavige verband was dit nu eenmaal niet mogelijk. Dit slaat speciaal op de opmerkingen, die te dezen aanzien door de heeren Blaauw en Verboom zijn gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van den wettelijken grondslag van het genomen besluit van gisteren No. 1 moet ik verklaren, dat de Regeering zich genoopt zag, in verband met de noodzakelijkheid om dadelijk in te grijpen tot bescherming van den aanwezigen voorraad goud, zulks in aansluiting bij denzelfden stap in Nederland, om deze eerste voorziening te treffen bij gouvernementsbesluit. De Regeering achtte dit te meer verantwoord daartoe over te gaan, door de veronderstelling, dat de ordonnantiewetgever achteraf en na zeer korten tijd het getroffen besluit zou willen sanctionneeren.

Dit is inderdaad een ongebruikelijke weg, doch ik moge in dit opzicht toch wel verwijzen naar hetgeen destijds in 1914 in Nederland is geschied. Toen is ook eerst bij Koninklijk Besluit een maatregel getroffen tot bescherming van den voorraad edel metaal, welk besluit eveneens en wel drie dagen later bij de wet is gesanctionneerd.

Met het voorgaande mogen tevens zijn beantwoord de vragen die zijn gesteld ten aanzien van de motieven, die in de Memorie van Toelichting zijn ter sprake gebracht, speciaal door het geachte lid Verboom. De bedoeling is ten deze geen andere, dan maatregelen te treffen, noodzakelijk geworden door de ontwikkeling van de internationale monetaire verhoudingen en in afwachting van eventuele verdere voorzieningen alvast onmiddellijk den binnenland-schen goudvoorraad te beschermen. Een ander motief is op dit moment inderdaad niet te geven.

Dus wanneer men van meening mocht zijn, dat de Memorie van Toelichting in dit opzicht wel zeer kort is, dan moet de Regeering daartegenover volhouden, dat dit motief het eenige is, hetgeen dit oogenblik te vermelden valt.

Wat betreft de inwerkingtreding van de ordonnantie, moet ik toegeven, dat de uitdrukking op den dag harer afkondiging tegenwoordig niet meer gebruikelijk is. Inderdaad was de bedoeling om de ordonnantie, dus ook de sanctiebepalingen daarvan, te doen inwerkingtreden op het tijdstip van de daadwerkelijke afkondiging. Aan den anderen kant moet de Regeering toegeven, dat dit nu niet zoo positief uit de aangenomen redactie kan worden opgemaakt, zoodat de Regeering er geen bezwaar tegen heeft de suggestie van het geachte lid, den heer Blaauw op te volgen, op deze wijze, dat het bepaalde bij art. 4 dan wordt als volgt! De punt aan het slot wordt een komma en toegevoegd worden de woorden: te zes uur 's namiddags.

Thans vallen nog te beantwoorden de opmerkingen van het geachte lid, den heer De Hoog ten aanzien van de beperking van het uitvoerverbod tot het tolgebied. Dit is geschied, louter uit praktische overwegingen en daarvan is het hoofd-

(Directeur van Financiën, Voorzitter, Blaauw.)

bestanddeel, dat men den uitvoer uit het vrije gebied wel buitengewoon bezwaarlijk, ja in het geheel niet behoorlijk zal kunnen controleren. Daarnevens is nog het argument dat in het vrij gebied geen goud aanwezig kan worden verondersteld, althans dit is van geen belang.

Ook in 1914 heeft de Indische Regeering dezen weg gevolgd van het beperken van het uitvoerverbod tot het tolgebied. Wanneer men daartegenover zou zeggen: waarom betreft Zij hierin niet het geheele gebied van Nederlandsch-Indië, dan moet de Regeering opmerken, dat men op die wijze vrij zou kunnen vervoeren van het tolgebied naar het vrije gebied, zoodat men dan toch de situatie zou krijgen, dat de uitvoer uit het vrije gebied niet zou zijn te controleren. Men zou daarbij kunnen bepalen, dat ook het vervoer van het tolgebied naar het vrije gebied niet wordt toegelaten, maar dat is eigenlijk een omweg, want dat is praktisch het eenige wat men kan controleren. Daarom is zoowel in 1914 als thans de eenvoudige oplossing gekozen, welke praktisch op hetzelfde neerkomt. Nu heeft men de verbodsbepaling beperkt tot het tolgebied. In hoop, dat de heer De Hoog het met de Regeering eens zal zijn, dat wanneer men met een meer ingewikkelde oplossing toch praktisch niet meer bereikt, het dan beter is zich maar te bepalen tot de meest praktische oplossing, welke de handhaving van de materie ook al dadelijk op een veel betere basis stelt.

Tot slot moet ik nog een kort oogenblik ingaan op de vraag van den heer Van Helsdingen, waarom de Regeering niet in plaats van den buitengewone weg van een gouvernementsbesluit heeft toegepast de bevoegdheden die haar zijn toegekend bij artikel 90 van de I. S. Ik moge mij hierop bekorten en in hoofdzaak geheel aansluiten bij het zoo juiste *betoog* van den heer Kan.

Ook de Regeering moet hierbij opmerken, dat dit toch wel een zeer zonderlinge manier zou zijn om gebruik te maken van die bevoegdheden, die in artikel 90 I. S. haar zijn gegeven. Ja, men zou hier zelfs kunnen spreken van een zeker misbruik, want wat is het geval?

Gisterenmorgen stond de Regeering voor de noodzaak om onmiddellijk in te grijpen. Gisteren was het Zondag en nu heeft de Regeering bij zichzelf overwogen, dat het ondoenlijk zou zijn om een ontwerp-ordonnantie bij den Volksraad op dien dag in te dienen, met de uitnodiging om zijn besluit te dien aanzien bekend te maken binnen zoodanig korten termijn, als de Regeering heeft nodig gehad voor de afdoening van het gouvernementsbesluit.

Ik moge het voorliggend, gewijzigd ontwerp, ook wat het tijdstip van inwerkingtreding betreft in de zeer welwillende overweging van het geacht college aanbevelen en verzoek het college daarbij wel de zeer bijzondere omstandigheden, welke deze materie omvatten, in het oog te willen houden.

De **Voorzitter!** Ik deel mede, dat blijkens mededeeling van den Regeeringsgemachtigde, de redactie van artikel 4 in den aanhef aldus is aangevuld, dat dit artikel nu komt te luiden:

Deze ordonnantie treedt in werking op den dag harer afkondiging, te 6 ure 's namiddags.

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Een korte opmerking. Ik had in eersten termijn gevraagd op grond van welke bepalingen van onze wetgeving de Regeering dit besluit thans hier in behandeling heeft vastgesteld.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde niet naar eenig wettelijk voorschrift verwezen, maar alleen verklaard, dat de Regeering zich de vrijheid moet veroorloven een dergelijk verbod vast te stellen en daarbij in de veronderstelling verkeerde, dat de ordonnantiëwetgever een dergelijk besluit van den Gouverneur-Generaal wel zou willen sanctioneren.

(Directeur van Financiën.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ter ondersteuning van zijn meening verwezen naar een voorbeeld in Nederland en gezegd, in 1914 heeft men in Nederland ook een besluit van de kroon vastgesteld, dat eenige dagen later bij de wet is gesanctioneerd. Ik geloof niet, dat wij op dit gebied vergelijkingen kunnen maken tussehen de wetgeving in Indië en die in Nederland.

De wet is bevoegd, om alle mogelijke onwettige dingen te wettigen. Men zegt wel eens meer, dat de wet alles kan, behalve van een man een vrouw maken, hier kan men het voorbeeld van de wet niet zonder meer naar den ordonnantiëwetgever overplanten. Wat deze laatste kan doen is alleen datgene wat hem bij de wet is opgedragen. Indien derhalve de Gouverneur-Generaal een handeling heeft verricht, die niet op de wet steunt, zal hij de goedkeuring voor die handeling niet kunnen vragen aan den ordonnantiëwetgever, omdat deze alleen datgene kan doen wat de Indische Staatsregeling hem toestaat.

Ik zou de Regeering om deze redenen willen aanbevelen, artikel 2 terug te nemen, aangezien het toch zonder zin is en om, indien om praktische redenen wellicht nog goedkeuring van het besluit van den Gouverneur-Generaal noodzakelijk is, deze goedkeuring bij de wet te doen verleen. Ik geloof echter niet, dat iets dergelijks praktische gevolgen zal hebben en meen, dat met het terugnemen van artikel 2 zal kunnen worden volstaan.

De heer **De Bruyn Kops,** directeur van Financiën, Mijnheer de Voorzitter! De argumenten, door den heer Blaauw in tweeden termijn nader naar voren gebracht, heeft de Regeering te voren eveneens overwogen. Ik merkte in eersten termijn reeds op, dat we hier te doen hebben met zeer buitengewone omstandigheden, die er de Regeering toe hebben genoopt om — teneinde het beletten van den gouduitvoer voor de daartoe aangewezen uitvoerende macht mogelijk te maken — over te gaan tot het instellen van een uitvoerverbod bij gouvernementsbesluit. Daarnaast erkent de Regeering, dat deze materie normaal een product van wetgeving behelst, dat geheel behoort tot de competentie van den ordonnantiëwetgever. Maar de Regeering moet er op wijzen, dat zich gevallen hebben voorgedaan, waarbij achteraf eveneens een besluit bij *ordonnantie* is goedgekeurd, nadat gebleken was, dat een bepaalde materie beter bij ordonnantie had kunnen worden geregeld.

(De heer **Blaauw:** Noemt U daar dan eens een voorbeeld van.)

Men moet, meen ik, in een geval als dit de formeele zijde van de zaak niet al te strak doortrekken. Waar deze bevoegdheid aan den ordonnantiëwetgever is verleend, kan de Regeering niet inzien, dat in een zoodanig bijzonder geval de ordonnantiëwetgever geen sanctie zou kunnen verleen aan een voorloopige regeling van hetzelfde onderwerp bij gouvernementsbesluit.

De Regeering meent bij deze opvatting te kunnen blijven en geeft mitsdien in overweging, de ontwerp-ordonnantie op dit punt ongewijzigd aan te nemen.

De **Voorzitter:** Hoewel er tijdens de beraadslagingen in de ontwerp-ordonnantie wijziging is gebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het reglement van orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Blaauw geacht wil worden tegen artikel 2 te hebben gestemd.

De vergadering wordt te 11.36 uur v.m. gesloten.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy auditing of the accounts. The second part of the document details the various methods used to collect and analyze data. It describes how different types of information are gathered, processed, and then used to generate reports. The final section of the document provides a summary of the findings and offers recommendations for future improvements. It suggests that regular reviews and updates to the system are essential for maintaining its effectiveness.

The following table provides a detailed breakdown of the data collected over the past quarter. Each row represents a different category, and the columns show the volume of data, the percentage of total, and the average value. The data shows a steady increase in volume over time, which is consistent with the overall growth of the business. The percentage of total data remains relatively stable, indicating that the categories are well-balanced. The average value also shows a slight upward trend, suggesting that the quality of the data is improving. This information is crucial for understanding the current state of the business and for making informed decisions about future investments and strategies.

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

3de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 6 October 1936.

(Bijeenroepingsuur: 10.05 voormiddag.)

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawotosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadiquesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Peekema.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de vraag of bij den Gouverneur-Generaal ingevolge art. 17 van het reglement van orde zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren. (Ond. 91).

Naar men weet, eindigt deze termijn heden om 6 uur namiddag. Het woord is aan den heer Weyer tot het stellen van een vraag aan de Regeering.

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! Deze ontwerp-ordonnantie heeft ons ongeveer te middernacht bereikt en ik vermoed, dat vrijwel niemand onzer een oog in dit stuk heeft kunnen slaan vóór hedenmorgen. Thans, weinige uren daarna, bevinden wij ons in het College van Gedelegeerden om over dit onderwerp ons oordeel uit te spreken.

De Regeering vraagt n.l. op gronden van urgentie onze beslissing over dit onderwerp nog hedenmorgen. De vraag, die ik nu aan de Regeering zou willen stellen is, of de Regeering onder de erkenning uiteraard van het gewicht van deze ontwerp-ordonnantie en de erkenning ook van de wenschelijkheid van een zoo weinig mogelijk summier bespreking daarvan — laat ik mij zoo eens uitdrukken — bereid is de termijn met één dag te verlengen, teneinde het College in staat te stellen dit ontwerp in de afdeelingen behoorlijk te onderzoeken, een behandeling, die dit belangrijke ontwerp naar het mij voorkomt, ten volle toekomt.

De heer **Peekema,** Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil gaarne de door haar gekozen en voorgestelde wijze van behandeling even nader toelichten. Zoals de heer Weyer reeds heeft doen uitkomen, is de reden daartoe gelegen in de urgentie van het ontwerp. Wel is waar bezit de Regeering reeds zekere bevoegdheden op het gebied, waarover de ontwerp-ordonnantie eveneens gaat, doch deze bevoegdheden stellen de Regeering niet in staat overal in te grijpen, waar dat noodig blijkt of nog blijken zal. Iederen dag uitstel in de verleening van deze bevoegdheden kan in dit groote land uiteraard moeilijkheden en schade berokkenen.

De rechtvaardiging van het voorstel van de Regeering om dit ontwerp op zoo uiterst korten termijn te behandelen, is hierin gelegen, dat goed beschouwd dit ontwerp zeer eenvoudig Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Reg. Gem. voor Algemeene Zaken, Weyer, Voorzitter.)

is. Het is niet meer dan een uitbreiding en aanvulling van reeds bestaande regelingen. Mag ik nu even onder het oog zien, wat de inwilliging van het door den heer Weyer gedane verzoek zou kunnen beteekenen? Dan kan die tweërlei gevolg hebben. In de eerste plaats kan dat zijn een eenvoudige juridische examinatie van het ontwerp, die heeft de Regeering reeds doen geschieden en is n.m. feitelijk overbodig. Een andere bedoeling zou kunnen zijn, dat n.a.v. dit ontwerp uitgebreide beraadslagingen zouden volgen over de toepassing van het ontwerp, zooals de Regeering zich die voorstelt en alles, wat daaraan annex is. Indien het laatste de bedoeling is, dan moet ik verklaren, dat daardoor het uitstel voor de Regeering geenszins aantrekkelijk wordt gemaakt. En ik kan niet toezeggen, dat de Regeering in dit geval zoo diep en breed op de zaken zou ingaan als men wellicht veronderstelt.

De Regeering meent dus nogmaals den nadruk erop te moeten leggen, dat de spoedbehandeling van dit ontwerp wordt geboden door de voortvarendheid in het treffen van zulke maatregelen, die een eisch zijn van de tegenwoordige omstandigheden.

Na deze toelichting meent de Regeering de beslissing van het College over dit speciale punt rustig te kunnen afwachten.

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf dat ik dit antwoord van de Regeering betreur. Over de bedoeling van de behandeling van een dergelijk voorstel in het College van Gedelegeerden valt dunkt mij pas te oordeelen, wanneer de behandeling in de afdeelingen achter den rug is. Slechts dan, aan de hand van het Afdeelvingsverslag zou men kunnen concludeeren of de behandeling inderdaad zoodanig is geweest, dat het voor de Regeering moeilijk is daarop diep in te gaan, omdat die uitvoerige beantwoording vertraging zou veroorzaken.

Wat de rechtvaardiging betreft, die de Regeringsgemachtigde heeft genoemd, inderdaad ziet dit ontwerp er zeer eenvoudig uit. Nochtans zou kunnen blijken, dat het minder eenvoudig in zijn uitwerking is dan het er uitziet en deze rechtvaardiging kan ik niet aanmerken als een pleidooi voor de urgentie. Voor het motief van de urgentie zou ik slechts dan iets gevoelen, wanneer inderdaad uit de woorden van den geachten Regeringsgemachtigde was gebleken, dat de behandeling vandaag moet geschieden en dat de behandeling geen dag en nacht kan wachten. Dit heb ik uit de woorden van den geachten Regeringsgemachtigde niet kunnen opmaken. Het spijt mij, maar de urgentie van de behandeling van het voorstel vandaag is voor mij niet komen vast te staan.

De **Voorzitter:** Verlangt nog iemand het woord over dit prealabele punt? Zoo niet, dan mag ik zeker aannemen, dat niet op verlenging van den termijn voor de behandeling van dit voorstel wordt aangedrongen.

Aan de orde is de vraag, overeenkomstig art. 96 van het reglement van orde, of de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91), in rechtstreeksche openbare behandeling zal worden genomen.

Volgens het reglement van orde kan die vraag slechts beantwoord worden 24 uur nadat aan de leden daarvan mededeeling is gedaan. Die mededeeling heeft, zooals zoo juist is gememo-reerd, de leden pas hedenavond bereikt. Ik verzoek de vergadering thans genoeg te nemen met het voorstel, dat reeds nu dadelijk daaromtrent de beslissing wordt genomen en het ontwerp dadelijk in rechtstreeksche openbare behandeling wordt genomen.

Zonder hoofdelijke stemming wordt besloten het ontwerp in directe openbare behandeling te nemen.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Thamrin.)

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten, of huren. (Ond. 91.)

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ernstig bezwaar tegen de voorliggende ontwerp-ordonnantie, welk bezwaar zich niet richt tegen de regeling van de materies, die beoogd worden deze ordonnantie, maar wel tegen de wijze waarop en den vorm waarin deze materie geregeld wordt.

De Regeering vraagt goedkeuring door ons college van eigenlijk alle noodige regelingen, welke zich straks zullen voordoen, ten aanzien van prijsopdriving van goederen, diensten of huren. Eigenlijk vraagt de Regeering een blanco mandaat om in dit opzicht te mogen optreden. Doordat dit alles bij regeeringsverordening zal worden geregeld, wordt ons college so wie so uitgeschakeld bij de beoordeeling of een bepaalde maatregel al dan niet noodig is of, en zoo ja, welke prijzen of vergoedingen redelijk of niet redelijk zijn te achten.

Gisteren nog heeft de Regeering bij monde van haar Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken in haar verklaring den Volksraad medegedeeld, dat regelingen betrekking hebbende op — of een gevolg zijn van — de monetaire situatie, aan het oordeel van den Volksraad zullen worden onderworpen en hij daarover gehoord zal worden.

Deze ontwerp-ordonnantie wijkt in zooverre af van de toezegging der Regeering van gisteren, dat — zooals ik reeds opmerkte — de Volksraad wordt uitgeschakeld, daar alle regelingen, die noodig worden geacht, straks bij regeeringsverordening — dus buiten den Volksraad om — zullen worden vastgesteld. Ik kan moeilijk aannemen, dat het motief der Regeering om dit blanco mandaat te vragen, gelegen zou kunnen zijn in het feit, dat de maatregelen uiteraard van spoedeisenden aard zouden kunnen zijn en dus niet even vlug geregeld zouden kunnen worden met medewerking van ons college, waar dit bij wijze van spreken elk uur van den dag beschikbaar is om zijn oordeel uit te spreken over verschillende regeeringsmaatregelen.

Als ik nu overga tot den inhoud van deze ontwerp-ordonnantie, dan vallen mij in de Memorie van Toelichting enkele punten op. Daarin toch wordt gesproken van ongemotiveerde prijsopdriving, van onredelijke prijsopdriving en andere terminologieën van dezen aard. Deze termen impliceren, dat prijsopdriving op zich zelf door de Regeering niet tegengegaan zal worden. Het gaat alleen om de vraag of de prijsopdriving al dan niet gemotiveerd of al dan niet redelijk is te achten.

Ik heb bezwaar tegen deze terminologie „prijsopdriving”. Het is toch immers een overbekend gezegde, dat de bewoners van deze landen door de krachtige zoogenaamde aanpassingspolitiek der Regeering op een dusdanig peil zijn gekomen, dat zij zelfs redelijke prijsopdriving niet meer kan verdragen. Waar deze maatregelen beoogen, een bepaalde grens te trekken bij de prijsopdriving zelf en er van regeeringswege geen andere maatregelen worden aangekondigd om aan die opdriving het hoofd te bieden, komt het mij voor, dat deze voorstellen slechts ten deele voldoen aan de eischen, die de gemeenschap tegenwoordig, tengevolge van de depreciatie van het betaalmiddel, stelt.

De geheele uitvoering wordt voorts practisch gelegd in handen van de hoofden van gewestelijk bestuur en zij zijn niet alleen belast met de uitvoering, doch zullen ook de Regeering op de hoogte moeten houden van al of niet gemotiveerde prijsopdriving, de grenzen ontbreken, tot welke percentages opdrivingen gemotiveerd zullen zijn, of de prijsopdrivingen al dan niet redelijk, of al dan niet gemotiveerd zijn. De Regeering laat den Volksraad en ook de burgerij geheel in het duister, welke verhoogingen al of niet geoorloofd worden geacht. Ik voorzie bij de huidige werkwijze een zoodanige toepassing, dat bij wijze van spreken elke plaats en elke afdeling andere

(Prawoto.)

criteria en verschillende maatstaven zal aanleggen ten aanzien van het al dan niet geoorloofde der prijsopdriving.

Zooals ik in den aanvang van mijn betoog reeds zeide heb ik er geen bezwaar tegen, dat de materie in een ontwerp-ordonnantie wordt geregeld; ik acht het noodzakelijk, dat er een regeling komt, maar ik zou de Regeering willen verzoeken om telkens, wanneer de behoefte aan een regelend optreden wordt gevoeld van wat nu in deze ordonnantie geregeld wordt, een afzonderlijke ordonnantie daartoe aan den Volksraad over te leggen onder opgaaf van de motieven en der mededeeling of, en zoo ja tot welke hoogte de prijzen worden opgedreven en welke verhoogingen geoorloofd zijn.

Zooals het nu geschiedt, worden de Volksraad en de burgerij niet op de hoogte gesteld van de motieven van het optreden der Regeering en aangezien, zooals ik reeds zeide, de uitvoering straks uit den aard der zaak zal moeten worden overgelaten aan de hoofden van gewestelijk bestuur, die geen enkele richtlijn krijgen wanneer er moet worden opgetreden, voorzie ik een zoodanige verwarring, dat de voorgestelde maatregelen niet het doel zullen beantwoorden.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van dit ontwerp, gemakshalve zal ik het prijsbewakingsordonnantie noemen, zou ik door den geachten Regeeringsgemachtigde ingelicht willen worden, hoe hij denkt te handelen met de uitvoering van maximumprijzen, althans prijsbepalend optreden, van producten, die zowel voor den uitvoer geschikt als voor de binnenlandsche markt.

Duidelijkheidshalve zal ik als voorbeeld nemen de landbouwproducten djagoeng, gapek, copra, kapok en andere. Zooals men weet is de mais een volksvoeding bij uitnemendheid. Men weet tevens, dat mais een gewild uitvoerartikel is, bv. naar Japan, China ja zelfs naar de Europeesche landen. Als nu door de depreciatie van den gulden de djagoeng op de Aziatische markt opgang doet, terwijl de Indische Regeering voor de binnenlandsche markt prijsregelend optreedt, bv. geen verhooging van den maisprijs van meer dan 5% toestaat, is de Regeering dan niet bevreesd, dat straks het aanbod van djagoeng op de binnenlandsche markt wegblijft? Of men krijgt dan het geval, dat de Aziatische opkoopters zullen profiteeren van de lage prijzen van de djagoeng op de Indische markt, de djagoeng op de eigen Indische markt tegen den laaggehouden prijs opkopen en ze naar het buitenland vervoeren. Hierdoor verlaten enorme hoeveelheden djagoeng het land tegen minimale prijzen, ten nadeele van de djagoengverbouwers, die hun djagoeng door de prijsbewakingsordonnantie goedkoop hebben moeten verkoopen en ten koste van de djagoengeconsumenten, die weinig djagoeng kunnen koopen, omdat de groote voorraad door de betere prijzen van djagoeng op de buitenlandsche markt uit Indië wegvloeiën. Dit alles ten faveure van den buitenlandschen handel.

Natuurlijk kan de Regeering door reglementeering en uitvoerverboden regelend optreden in deze kwestie, doch ik vraag mij af, hoeveel duizenden uitvoerregelingen men dan in een korten tijd zal krijgen, om de prijsbewakingsdienst normaal te kunnen laten functioneeren, zonder schade voor eigen producent en eigen consument. Immers, bijna geen enkel landbouwproduct in Indië geteeld, wordt uitsluitend in eigen land geconsumeerd.

Ten tweede, de producten van nijverheid, zooals die der batikindustrie. Deze betreft haar grondstoffen uit verschillende landen: cambrics uit Twente, greys uit Japan, verfstoffen uit Duitschland enz. enz. Juist omdat de monetaire politiek van de Regeering zoodanig is dat de waardeering, de appreciatie van den gulden op de buitenlandsche geldmarkt overgelaten wordt aan het vrije spel van de koersen, zoo zal het batikproduct met den dag van kostprijs veranderen. Immers, om te blijven bij de niet gecontingenteerde verfstoffen uit Duitschland, de fabrikanten hiervan laten

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Prawoto.)

zich door de prijsbewakingsordonnantie er niet van weerhouden om hun prijzen te verhoogen of te verlagen. Deze batikgrondstof zal ondanks de bewakingsordonnantie toch meedoen aan het vrije spel der koersen op de geldmarkt.

Aan dit voorbeeld kan men vele andere voorbeelden toevoegen.

Ten derde: De groote vraag is voorts, welke maatregel beter zal zijn, prijsbepalend optreden zóó, dat de levenswijze van de consumenten aan den lagen kant wordt gehouden, terwijl de omringende landen met ruimer geldverkeer het anders kunnen doen, juist gebruik makende van het geboden moment van de depreciatie van hun munt. Brengt het bepalen van den prijs van de producten van het Land niet met zich mee, het onthouden van meerdere winst aan miljoenenmassa van het platteland de landbouwers, die zeer slechte tijden hebben meegemaakt?

Men zegt, dat vroeger, in de jaren 1914 t/m 1925, men zulk een toestand als thans reeds heeft meegemaakt. De groote massa merkte het niet eens behalve dat ze vroeger had geprofiteerd van de mindere waarde van den gulden. Men kan zich nog herinneren hoe toen de bevolking, particulier en ambtenaar — men denke aan de duurtetoelagen op de salarissen en pensioenen — zeer ruim leefde. Men zegt, dat men toen leefde in schijnwelvaart, maar deze schijnwelvaart na de zware depressie-jaren gaven ons de uitgeputte krachten toch weder terug, om de komende ellende met moed weder te dragen. Immers, men heeft nooit anders gehad, dan dat wij de cyclus moeten medeleven van boomjaren en depressietijden. Ik geloof, dat menschelijke pogingen om den terugkeerenden cyclus van goede en slechte tijden te doorbreken, niet zullen gelukken, maar slechts het tempo kunnen matigen ten koste van veel leed, zooals alle maatregelen, welke beoogen, een anderen koers te geven aan het natuurlijke beloop van de wetten der natuur. Ook thans zijn wij aan het begin van den anderen zijde van de cyclus wij moeten nl. leven als in de jaren van overvloed in 1914 t/m 1925. Thans hebben wij gehad de depressiejaren van 1929 tot en met heden met als gevolg geldschaarste in de desa en veel leed voor iedereen. Thans zullen wij een tijd medemaken, dat de landbouwers voor hun producten meer zouden krijgen, hoewel in geschonden guldens omdat Indië nu eenmaal een landbouw en exportland bij uitnemendheid is. Zal er met den val van den gulden meer geld in circulatie komen? Velen droomen al van de vervlogen jaren 1914/1925, doch de Regeering steekt er een stokje voor, door een scherpe prijsbewakingsordonnantie in het leven te roepen, scherper dan in de jaren 1918 en 1920 (Stbl. 1918 No. 787 en 1920 Nos. 88, 99 en 91). Deze voorgenomen maatregelen drukken onbewust op de Inheemsche bevolking het meest.

Als men het nagaat dan ziet men dat alle groote landbouwondernemingen producten voor den uitvoer teelen en daarom juist van de depreciatie van den gulden ten volle profiteren. Zij kunnen dus voor 100% profijt trekken van de prijsverhooging van hun producten en tegelijkertijd profiteren van de lage koelieelonen, door de prijsbewakingsordonnantie laag gehouden, van het laag blijven der grondhuren, omdat ze niet mede mogen doen aan den dans van de vrije prijsverhooging enz. Deze val van den gulden, beuren de zwakke groote landbouwondernemingen op. De Inheemsche landbouwers daarentegen planten als regel voedingsgewassen. Zij kunnen door de prijsbewakingsordonnantie hun producten niet met dezelfde winstkansen verkoopen als de groote landbouwondernemers, doch zij moeten later dure patjols koopen, zich dure kleeren aanschaffen en als de Regeering in haar fiscale politiek ook meedoet aan den verlokkenenden monetair dans, dan kan de tani nog dure belasting betalen ook.

Ten vierde zal door dit ontwerp de handel en in het bijzonder de kleinhandel niet worden lamgeslagen, omdat van

(Sosrohadikoesoemo, Van Helsdingen.)

vele handelsproducten de prijs moet worden bepaald. Hoe denkt de Regeering zich de bepaling van den prijs in vele deelen van Indië? Moet dit alles worden overgelaten aan de plaatselijke ambtenaren? Zullen de ambtenaren op de kleine plaatsen ook in staat zijn, om deze zelfstandige, verantwoordelijke beslissingen te nemen? Worden de representanten van den handel hierbij gehoord?

In verband met dit alles kan ik mijn stem nog niet bepalen over het voor mij liggend ontwerp. Misschien, kan de Regeering mij, een leek zijnde op dit gebied, de overtuiging geven, dat deze maatregel beter is dan de natuurlijke gang van zaken bij een depreciatie van een standaardmunt.

Ik zal het regeeringsantwoord met belangstelling afwachten.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met de Regeering hulde te betuigen met de betoonde activiteit om de pas gisterochtend aangekondigde maatregelen, strekkende tot matiging e.q. verzachting van de devaluatiegevolgen, vervat in een ontwerp-ordonnantie reeds hedenochtend ter goedkeuring aan ons college voor te leggen. Dat ik de voorgestelde maatregelen ten eerste toejuich behoeft nauwelijks betoog. In tegenstelling met het geachte medelid, den heer Thamrin, wil ik in deze de Regeering gaarne het gevraagde mandaat geven. Ik heb vertrouwen in de regeeringsinstanties die bij de uitvoering der maatregelen de noodige billijkheid zooveel mogelijk zullen betrachten. Doel der Regeering is dus niets anders dan het leed, dat de groote massa als gevolg van de nieuwe monetaire politiek der Regeering zal hebben te doorstaan gedeeltelijk te verzachten. Ik begrijp zeer wel, dat de Regeering niet in staat is dit leed geheel te elimineeren, om reden Zij niet bij machte is de prijsverhooging van de goederen afkomstig van landen, waar de noteering van den gulden lager komt te liggen, geheel tegen te gaan. Voor 60% van de importgoederen en wel die vermeld in de douane-prijscourant, heeft de Regeering, door de prijzen van het derde kwartaal van dit jaar te handhaven, de prijsverhooging voor een deel opgevangen. De Regeering brengt door deze beslissing een geldelijk offer in den vorm van derving van een deel der voor bedoelde goederen verschuldigde invoerrechten. Ook de invoering van de in de voorliggende ontwerp-ordonnantie vervatte maatregelen beteekent niets anders dan dat de Regeering afziet van de meerdere belastingopbrengst. Immers zullen, wanneer deze maatregelen niet zouden worden ingevoerd de inkomens van de betrokken contribuabelen sterk stijgen, over welke inkomsten men belasting zou hebben te betalen.

Al deze gestes kan ik niet genoeg waardeeren.

Jammer vind ik het alleen, dat de Regeering tegenover de financieele offers die Zij zich wenscht te getroosten, tegelijkertijd ook niet maatregelen neemt om als compensatie van bedoelde offers uitvoerrecht te heffen op de exportgoederen, die straks in waarde sterk zullen stijgen. Gaarne zou ik willen weten of de Regeering hierover reeds haar gedachte heeft laten gaan. Het komt mij toch alleszins billijk voor, dat althans een gedeelte van de meerdere opbrengst dezer exportproducten, als gevolg van den val van den gulden aan Indië ten goede komt. In dit verband zou ik ook de Regeering willen vragen of Zij niet met mij van oordeel is, dat het na 26 September j.l. geheven meerdere extra-uitvoerrecht op bevolkingsrubber in 's Lands kas behoort te worden gestort om te worden aangewend voor het algemeen Indisch belang. Het komt mij niet juist voor, dat deze meerdere opbrengst ook moet worden uitgegeven uitsluitend ten behoeve van de betrokken streken in de buitengewesten.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Met ons geacht medelid, den heer Sosrohadikoesoemo, zou ik de

Voorkoming van prijsopdrijving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Van Helsdingen.)

Regeering hulde willen brengen voor de betoonde activiteit, dat Zij zoo spoedig is gekomen met het indienen van het ontwerp.

Intusschen zal ieder wel direct hiervan doordrongen zijn, dat de toekenning van deze zeer ruime bevoegdheden aan de Regeering, of zoo als ons geacht medelid, de heer Thamrin zeide, van deze blanco-volmacht ons toch ook wel eenigszins huiverachtig doet staan. Wij hebben hier een ordonnantie, waarbij aan de Regeering groote bevoegdheden worden toegekend, bij of krachtens regeeringsverordening nader te regelen. Het is hier ten slotte een kwestie van vertrouwen. Ik ben bereid om in deze zeer bijzondere omstandigheden dat vertrouwen aan de Regeering te schenken. Ik erken, dat de zeer bijzondere omstandigheden, waaronder wij leven ook noodzakelijk maken, dat men niet blijft staan op bevoegdheden die men anders volkomen terecht voor ons college zou kunnen opeischen; te meer, omdat het heel moeilijk zal zijn om bij al deze gevallen het College van Gedelegeerden in te schakelen, zooals ons geacht medelid, de heer Thamrin, vraagt. Want het komt hier toch in hoofdzaak aan op de toepassing van verschillende maatregelen en dat is een kwestie van feitelijkheid. Herhaaldelijk zullen allerlei gegevens moeten worden gerangschikt en bestudeerd en daaruit zullen ten slotte conclusies getrokken moeten worden. Op grond daarvan moeten eenige richtlijnen worden getrokken, die aan de hoofden van gewestelijk bestuur voor de toepassing van deze bepalingen kunnen worden gegeven, maar die misschien maar een zeer korten levensduur zullen hebben, omdat andere nadere gegevens de Regeering zullen dwingen weer een anderen koers in te slaan of althans bepaalde percentages, die de Regeering heeft vastgesteld weer los te laten. Ik vraag mij af — en dat is de reden waarom ik hiertegenover min of meer huiverig sta — of de Regeering over voldoende gegevens beschikt en of het apparaat, waarover de Regeering beschikt, voldoende krachtig is toegerust om deze zaken te beheerschen. Ik vrees, dat de Regeering de prijsbewaking in den meest ruimen zin niet geheel zal kunnen beheerschen en dat, wanneer Zij dat binnen enge grenzen doet dan allerlei onbillijkheden kunnen worden begaan tegenover bepaalde groepen der bevolking — zoowel producenten als consumenten — en in het bijzonder ook natuurlijk, voor zoover het geïmporteerde goederen betreft, tegenover de groep der importeurs.

Ik heb hier voor mij liggen een overzicht van het verloop der wisselkoersen van 26 September jl. en op 5 October jl. (datum na depreciatie) welke koersen een verhooging toonen zooals uit de laatste kolom van dit overzicht blijkt. Het staatje luidt als volgt:

	koers op 26-9-'36	koers na depreciatie	percentages der verhoging
Engelsch £	7.46	9.30	ruim 26%
Yen	43.5 $\frac{5}{8}$	54.1 $\frac{1}{4}$	" 25%
Singapore	87.5 $\frac{5}{8}$	109.1 $\frac{5}{8}$	" 25%
Rupees	56 $\frac{3}{8}$	70.1 $\frac{1}{4}$	" 25%
Australisch £	5.97	7.44	" 25%

Uit bovenstaand overzicht blijkt duidelijk, dat de verhoging evenredig is aan het percentage, waarmee de waarde van den gulden is gedaald, behoudens van het Engelsch pond, waarvan de wisselkoers Batavia/London mede werd beïnvloed door andere omstandigheden. De door de Regeering gisteren aangekondigde vaststelling van het invoerrecht (gelijk aan het recht geldend voor het 3e kwartaal 1936) voorkomt de verhoging van de geïmporteerde goederen niet. Indien nu zonder meer wordt vastgesteld, dat de prijzen van alle goederen niet meer dan een zeker percentage naar boven mogen gaan — ik hoor van 5% — boven de vóór de depreciatie geldende prijzen, dan beteekent dit dat ruim 20% van de verhoging door de importeurs zelf moet worden betaald. Daarom kan ik mij ook niet voorstellen, dat het percentage van 5 blijvend zou zijn. Te verwachten is een verhoging

(Weyer.)

daarvan welke langzamerhand door de Regeering zal worden doorgevoerd.

Ook daaruit blijkt weer, dat het zoo moeilijk is voor ons College al deze feitelijke gegevens te verwerken en bij te blijven, zoodat wij wel zullen moeten overgaan tot het toekennen van grootere bevoegdheden aan de Regeering. Maar daarmee wordt tegelijkertijd aangegeven, dat de Regeering bij deze maatregelen zeker niet zal kunnen blijven staan en zal moeten komen tot geleidelijke verhooging van de salarissen e.d. en toezicht zal moeten houden, dat particuliere loonen e.d. mede vertoonen een geleidelijke verhoging.

De heer Thamrin heeft geklaagd, dat alles wordt overgelaten aan de hoofden van gewestelijk bestuur. Nu is dat waar. De Regeering heeft deze ordonnantie nadrukkelijk toepasselijk verklaard niet alleen op de levensmiddelen, maar ook op alle andere goederen, diensten en huren, waardoor dus aan de hoofden van gewestelijk bestuur een grootere bevoegdheid wordt toegekend. Ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen: Is juist niet de beteekenis van de herhaalde aanhaling van de formule „bij of krachtens regeeringsverordening” een waarborg, dat de hoofden van gewestelijk bestuur niet vrij worden gelaten om te grasduinen, maar richtlijnen zullen ontvangen van de Regeering, zoodat wel eenige differentiatie mogelijk zal zijn in de verschillende gewesten, maar zij toch gebonden zijn aan de grenzen door de Regeering zelf? Die differentiatie acht ik op zich zelf volstrekt geen bezwaar. Veeleer het tegendeel. Ik geloof, dat het een noodzakelijke voorwaarde is, omdat Indië zoo groot is en in de groote gebieden de verschillende omstandigheden in verschillende streken ook een ander percentage wettigen.

Tenslotte erken ik, dat hier allerlei gevaren schuilen, omdat hier veelvuldig gewerkt wordt met formuleeringen en begrippen, die nogal vaag zijn. Ik heb hier in de ordonnantie bij verschillende bewoordingen vraagtekens gesteld en in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord. Ik zie hier uitdrukkingen als „redelijke verhoging”, „buitengewone prijsopdrijving”, „onredelijke prijsopdrijving”, enz. Dit zijn alle uitdrukkingen, die heel moeilijk zijn te definiëren.

Ik zou de Regeering willen vragen, of Zij misschien in staat is op het oogenblik reeds eenigermate aan te geven, in welken zin Zij deze vage begripsbepalingen zal interpreteren.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf het betreuren, dat de Regeering de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie niet heeft willen uitstellen. Op deze wijze toch komt er een wetgeving tot stand, welke diep ingrijpt in het economisch bestel van alle lagen der bevolking, na een slechts uiterst summier behandeling in het wetgevend college en ook zonder dat de publieke opinie zich hierover behoorlijk heeft kunnen uitspreken. Onder bepaalde omstandigheden heeft men dit uiteraard te accepteren, b.v. in Augustus 1914 in Nederland, toen er oorlogsgevaar dreigde, toen er voorts dreigde stopzetting van bepaalde invoeren en van het handelsverkeer; toen was uiteraard een paraat ingrijpen van de overheid geboden, hoewel toen meen ik, de termijn toch langer was dan die, welke ons hier thans wordt gesteld.

(De heer Van Helsdingen: Maar deze zaak gedooft geen uitstel.)

Ik vraag mij af of dergelijke omstandigheden zich op het oogenblik voordoen, omstandigheden, welke een dergelijke snelle en dus onvolledige en onbevredigende behandeling van de zaak noodzakelijk maken. Ik spreek niet over een voorstel tot uitstel of afstel van behandeling — dit in antwoord op de interruptie van mijn geacht medelid, den heer Van Helsdingen —, maar over den uiterst korten termijn, welke ons is geboden, om het aan de orde zijnde vraagstuk behoorlijk te bestudeeren. Ik bestrijd, dat de noodzakelijkheid zich vandaag aan den dag voordoet. Mijs inziens zal dit ook worden bestreden door een ieder die de radiorede van den

Voorkoming van prijsopdrijving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Weyer.)

Minister van Koloniën met aandacht heeft gevolgd en ook door een ieder, die met aandacht heeft geluisterd naar de uiteenzetting van gisteren bij monde van den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken. De teneur daarvan en zeker ook de teneur van de radiorede van den Minister is, dat er niet zooveel veranderd is. De Minister heeft gevraagd: Wat is er eigenlijk veranderd? En hij heeft daarop meteen het antwoord gegeven, een antwoord, waaruit duidelijk blijkt, hoe weinig er eigenlijk veranderd is, al kan die verandering van groot belang worden. Wat echter naar mijn meening uit de radiorede van den Minister duidelijk is geworden is, dat als het eerst noodzakelijke moet worden beschouwd, dat wij het hoofd koel houden, zooals naar ik meen de Minister het woordelijk heeft gezegd en dat wij koel de consequenties van den genomen maatregel onder de oogen zien.

Ik vraag mij af, wat nu de voornaamste consequentie van dezen maatregel voor Ned.-Indië is en ik wil daarvoor eerst even nagaan, wat de consequentie zal worden voor Nederland. Er is dus gekomen een goudembargo, d.w.z. de gulden heeft een van haar charmes, n.l. de charme, dat zij voor het buitenland in goud inwisselbaar was, verloren. Die inwisselbaarheid in goud had tot gevolg, dat onze gulden in het buitenland op goudpariteit kon worden gehandhaafd, terwijl de waarde van den Nederlandschen gulden in het binnenland van Nederland reeds lang gezakt was tot een veel lager peil. Er bestond dus een spanning tusschen de koopkracht van den Nederlandschen gulden in het buitenland en de koopkracht daarvan in het binnenland. Die spanning werd ondraagelijk. Ons nationaal vermogen en de goudvoorraad dreigden daarmede teloor te gaan en dus heeft men den maatregel genomen, welke ons de laatste week zoo heeft bezig gehouden, n.l. het instellen van een goudembargo. Het gevolg daarvan zal zijn, dat de spanning tusschen de koopkracht van den gulden in het buitenland en die in het binnenland van Nederland zal verdwijnen, althans dat is de verwachting, welke men koesterde, toen men het goudembargo afkondigde.

Het is dunkt mij duidelijk, dat dat alleen mogelijk is, dat die spanning dus alleen zal kunnen verdwijnen, wanneer de binnenlandsche prijzen in Nederland niet stijgen. Immers, zouden die dat wel doen, zouden de binnenlandsche prijzen in Nederland wel stijgen in evenredigheid tot de daling van de koopkracht van den gulden in het buitenland, dan zou die spanning dezelfde blijven. Dat kan dunkt mij alleen voorkomen worden in Nederland, wanneer men een einde maakt aan verschillende maatregelen, die dat prijspeil in het binnenland de laatste jaren kunstmatig hooghielden en op die manier zal dan dat evenwicht naar men hoopt en verwacht, worden hersteld, althans men zal dat probeeren. Waar men zoo gaarne een parallel trekt tusschen wat in Nederland noodzakelijk is en wat hier moet gebeuren, leek het mij wel voor de hand liggend, dat wij dat even onder de oogen zagen. Want hier ligt de zaak dunkt mij geheel anders. Hier bestond geen spanning, althans niet een aanmerkelijke, tusschen de koopkracht van den gulden in het binnenland en de koopkracht in het buitenland van den gulden, aangezien het prijsniveau hier te lande zich vrijwel volledig had aangepast aan de stijging van de koopkracht van onzen gulden in het buitenland. Hier bestonden geen kunstmatige prijszettingen, noch kunstmatige regelingen, een enkele uitgezonderd. In ieder geval was hier een pariteit tusschen de waarde van onzen gulden hier te lande en in het buitenland. Nu gaat als gevolg van het goudembargo de Nederlandsche gulden in koopkracht achteruit. De Indische gulden wordt op pariteit gehouden volgens uitdrukkelijke verklaringen van de Regeering met den Nederlandschen gulden. Dus ook onze Indische gulden volgt die waardedaling. Wat zouden wij dan hier krijgen, wanneer er niets gebeurde? Dan zouden wij dunkt mij hier krijgen, dat wat wij juist niet hadden vóór de depreciatie, dus voor het goudembargo, n.l. een spanning tusschen de koopkracht van onzen gulden in

het buitenland en die in het binnenland en wel een spanning in juist tegengestelden zin als de spanning, die men in Holland had. Wanneer hier dus niets gebeurde, zou de koopkracht van den gulden in het binnenland hooger zijn dan die in het buitenland. Dat wil dus zeggen, dat het prijspeil hier te lande lager zou zijn, ook voor onze eigen producten, als het prijspeil van die producten in het buitenland. Om eens een voorbeeld te noemen. Wanneer dat allemaal zoo zou gebeuren, wanneer die prijzen hier dezelfde zouden blijven, zouden wij b.v. voor het binnenland hebben, ik noem maar eens een copraprijs van tien gulden, terwijl dezelfde copra f 15 in het buitenland zou doen. Dat is een onmogelijkheid; dat kan nooit blijven bestaan en op die manier zou voor de binnenlandsche markt volstrekt geen copra beschikbaar komen. Dat kan niet onder oogen worden gezien. Dat kan de verbruiker ook niet onder oogen zien en men zal hier evenveel gaan betalen als de buitenlandsche koper. Zoo zal men voor copra en voor andere producten zien de volstrekt logische stijging van het binnenlandsch prijspeil als een gevolg van de waardedaling van den gulden in het buitenland en diezelfde stijging van het prijspeil zal zich voltrekken voor talloze andere artikelen. Die zal zich ook voltrekken — dat heeft de Regeering ook in haar verklaring van gisteren allerminst betwist — voor alle importgoederen, die afkomstig zijn uit landen, die bij ons goederen afzetten, wederom als gevolg van de waardedaling van onzen gulden. Wij moeten dus bepaaldelijk onder oogen zien een stijging van het prijspeil hier in Nederlandsch-Indië. Daar is dunkt mij niets aan te doen. Dat is onvermijdelijk en ook noodzakelijk om de spanning, waarover ik het had, niet tot stand te doen komen. Hoe groot die prijsstijging zal zijn, is onbekend. Dat hangt af van den wisselkoers van den gulden, zooals die zich zal vormen. Dat hangt dus in hooge mate af van de werking en efficiency van het stabilisatiefonds in Nederland. Dat hangt eigenlijk af van het inzicht, dat de Nederlandsche Regeering heeft in het meest wenschelijke peil van den gulden.

Wij weten daarvan dus nog niets af. Maar zeker is het dunkt mij dat bij deze geconstateerde waardedaling van den gulden ook het prijspeil hier in het binnenland moet oploopen, niet als gevolg van schommelingen van den wisselkoers, zooals aan het hoofd van de memorie van toelichting staat, doch uitsluitend en alleen als gevolg van de waardedaling van dien gulden.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft het in de Memorie van Toelichting over een ongemotiveerde stijging van de prijzen. Nu kan ik er vrede mede hebben dat opgetreden wordt tegen ongemotiveerde stijgingen van den prijs. Wat ik nu heb gezegd, heeft overigens slechts de strekking om aan te toonen, dat talloze prijsstijgingen, die zich zullen voordoen, niet alleen niet ongemotiveerd zijn, doch volkomen logisch zullen voortvloeien uit den toestand, dien men uiteraard niet zal kunnen tegenhouden zonder hier den boel stuk te maken en het geheele economisch bestel uit zijn voegen te rukken. Doch ik geloof, dat de bevoegdheid die de Regeering reeds heeft annex het overleg, dat Zij met belanghebbende groepen van kooplieden en de belanghebbende groepen van consumenten enz. kan hebben, eigenlijk wel voldoende is en dat de Regeering aan deze ontwerp-ordonnantie niet een bepaalde behoefte heeft. Doch indien het de bedoeling der Regeering is, om alleen op te treden in dezen overgangstijd, totdat alles zich heeft gestabiliseerd — wat ik mij zou kunnen voorstellen en ook zou kunnen billijken — dan vraag ik mij toch af, waarvoor het noodig is, dat aan ons wordt overgelegd een ontwerp-ordonnantie van onbepaalde tijdsduur. Indien het zoo volstrekt op den voorgrond staat, dat indien zich voltrekt wat wij verwachten van dezen maatregel en wat het groote deel der burgerij daarvan hoopt, niet van de burgerij in Indië, maar in Nederland, dan is het begrijpelijk, dan kan men zich daar-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Soetardjo.)

tegen ook niet blijvend verzetten, dan blijft slechts bestaan de wenschelijkheid — dat geef ik toe — in een bepaalden overgangstijd op te treden, teneinde den overgang naar den nieuwsten stand zoo soepel mogelijk te brengen. In dat geval zou het, dunkt mij, volstrekt voldoende zijn, wanneer de Regeering die bevoegdheid vraagt voor bijvoorbeeld een termijn van drie of zes maanden en Zij ons dan na afloop van dien termijn zou aantoonen — en dan uiteraard gedocumenteerder dan hedenmorgen is geschied, beter en overtuigender — de urgentie van het verlenen van dezen maatregel en in dat geval met hoeveel tijd.

Iets anders is, dat deze ordonnantie voorziet in een groote delegatie van bevoegdheden, en dan nog wel bevoegdheden, die diep ingrijpen in den vermogenstoestand van de burgerij. Daarover moet men bepaald niet licht denken. Wanneer ik dan zie, dat de enorme bevoegdheden, die de Regeering hier verkrijgt bij de artikelen 2 en 3 van de ontwerp-ordonnantie, worden gedelegeerd aan de uitvoerende macht, en zij tot stand kunnen komen bij of krachtens regeeringsverordening, en dat op die bevoegdheden zelfs geen beroep openstaat, dan gaat dit toch eigenlijk wel wat te ver.

Ook ik ben van meening, dat waar in deze ordonnantie dergelijke verstrekende bevoegdheden aan de overheid worden gegeven, het volstrekt noodzakelijk is, dat de verdere uitvoeringsvoorschriften uitsluitend „bij” en niet „krachtens” regeeringsverordeningen moeten worden uitgevaardigd. Het moet dunkt mij verzekerd zijn, dat de uitvoering, voorzover die niet blijkt uit de ordonnantie zelf, steeds in den geest en binnen de begrenzing van de ordonnantie zal plaats vinden. Delegatie van bevoegdheden welke mogelijk zouden zijn door het woord „krachtens”, is hier niet op haar plaats. Ik heb daarom het voornemen, Mijnheer de Voorzitter, tezamen met de heeren Verboom en Kan een amendement bij U in te dienen, dat tot strekking heeft het woord „krachtens” in deze ordonnantie te doen vervallen. Ik zal dit amendement zoo aanstonds bij U indienen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik niet de eenige ben geweest, die gisteren de regeeringsverklaring met een zekere mate van teleurstelling heeft aangehoord.

De indruk toch, die de regeeringsverklaring op velen van onze medeleden heeft gemaakt is wel deze, dat verschillende aangelegenheden, die betrekking hebben op de gewijzigde monetaire situatie, slechts de volle aandacht der Regeering hadden, totdat wij hedennacht zijn verrast met deze ontwerp-ordonnantie. Ik moge derhalve, nu die teleurstelling teneinde is opgeheven, mijn erkentelijkheid betuigen aan het adres van de Regeering voor de voortvarendheid.

Hiertegenover moet ik echter de opmerking maken, dat de Regeering weer eens te ver wil gaan, maatregelen het bleef van deze straks noodig geachte maatregelen, een blanco mandaat van ons wordt gevraagd. Met den heer Thamrin en andere mijner geachte medeleden wil ik de Regeering er op wijzen, dat het college bij wijze van spreken op elk uur van den dag beschikbaar is, zoodat er geen noemenswaardig bezwaar tegen bestaat, indien de bevoegdheid tot het treffen van de straks noodig geachte maatregelen in handen van den ordonnantiewetgever blijft gelegd.

Naar mijn meening gaat deze ordonnantie vooral hierom te ver omdat de Regeering een zoo groote mate van vrijheid vraagt, vooral, gelijk de heer Weyer ook opmerkte, op het stuk van den werkingsduur der ordonnantie, waarover met geen enkel woord wordt gerept en voorts, omdat de werking van de reeds bestaande maatregelen thans zal worden uitgebreid tot alle soorten goederen, hetgeen beteekent, dat de Regeering als het ware den geheelen handel in handen wil nemen voorzover het de prijsbepaling betreft. Ik dring er daarom op aan, in de ontwerp-ordonnantie een tijd-

(Kan.)

begrenzing op te nemen zooals door den heer Weyer werd aanbevolen, waarbij ik mij denk, dat een tijd van 3 maanden wel ruimschoots voldoende zal zijn.

Krachtens peil worden gehouden. Nu merkte onder anderen de heer Sosrohadikoesoemo op, dat de exportproducten bij de gewijzigde monetaire situatie wel zullen varen, maar van deze voordeelen zullen de arbeiders van de ondernemingen niet profiteren. Ik dring er daarom op aan, dat het uitvoerrecht op de producten zoo spoedig mogelijk zal worden verhoogd.

Met betrekking tot de huishuren is het bekend, dat de huren ter hoofdplaats Batavia aanmerkelijk hooger zijn dan elders in Indië. Ik zou daarom willen, dat voor Batavia de huren straks zullen worden gehouden op het peil van vóór 26 September j.l.

Alvoren mijn stem ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie te bepalen, zou ik gaarne op de door mij naar voren gebrachte punten eenig uitsluitel van de Regeering ontvangen. Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Zeer zeker verdient de Regeering de hulde, welke haar door enkele onzer geachte medeleden is gebracht, voorzover betreft, dat de Regeering zich rekenschap heeft gegeven van de veranderde omstandigheden ten gevolge van het verlaten van den gouden standaard door de moederlandsche Regeering.

Dat wil niet zeggen, dat ik voor mij, wanneer het waar zou zijn, wat ik vrees, ten volle kan instemmen met de richting, welke de Regeering zich heeft voorgesteld in te slaan. Ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, heeft de moeite genomen, om de koersen aan dit College bekend te stellen, waaruit blijkt, dat de koersen van buitenlandsche valuta zoo ongeveer met 25% zijn gestegen of gedaald, zoo men het noemen wil.

Daaruit volgt, dat de machthebbers in Holland de gulden hebben staande gehouden op een peil, dat 25% hooger lag dan de juiste stand van den gulden was. Dat Holland daardoor heeft moeten interen, de werkloosheid heeft zien aangroeien, regardeert ons niet, maar wel, dat het mede ging ten detrimente van Indië, waar de loonen daardoor op een zoo laag peil gekomen zijn als velen hebben gekenschetst.

Nu komt er verandering, men verlaat den gouden standaard, ondanks de machthebbers in Holland, ondanks het vertrouwen in hem van bepaalde leden in dezen Raad.

Nu decreeteert het moederland, dat Indië de devaluatie moet volgen, begrijpelijk, want anders zouden de f 1500-miljoen schuld van Indië met een zelfde percentage als de depreciatie in Holland, worden vermeerderd.

Ik heb er geen bezwaar tegen, dat wij de aanwijzingen van Holland moeten volgen, mits onze exportgoederen geheel worden vrijgelaten om op te vangen den grooten last van rente en aflossing die voor Indië met den hoogen gulden niet te dragen was.

Wat wil men nu? Wij hebben zoeven van den heer Prawoto gehoord, voor welke moeilijkheden men geplaatst wordt ten aanzien van de prijzen der exportgoederen, aan den anderen kant hebben wij de heeren Sosrohadikoesoemo en Soetardjo hooren vragen: fiscus, wees er als de kippen bij, vraag Uw aandeel van de extra-winsten, die gemaakt worden. Zij denken er niet aan, dat juist door deze extra-winsten de loonen van de loontrekkers verhoogd kunnen worden, neen, het meerdere moet naar de schatkist. Maar wat gebeurt er mede?

(De heer Van Helsdingen: Zij bedoelen zoowel het een als het ander.)

Maar de bedoelingen, onder anderen van den heer Van Helsdingen, zijn vaak zoo weinig doorzichtig, dat men vragen moet stellen, om te hooren, wat eigenlijk de bedoeling is.

(De heer Van Helsdingen: Dat kan ook aan den luisteraar liggen.)

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Roep.)

Ik ben de eerste om te zeggen: mea culpa, ook wat den gulden betreft.

Ik voor mij vrees, dat wanneer de Regeering inderdaad meent, op den natuurlijke gang van zaken dwang te kunnen uitoefenen, om haar depreciatiepolitiek binnen bepaalde perken te houden, wij niet zullen krijgen, hetgeen wij allen wenschen, een economische opleving. Ik zou over dit punt lang en breed kunnen praten; wij hebben hier echter over de voorstellen der Regeering onze stem uit te brengen. Wanneer het slechts ging om meerdere artikelen onder de bevoegdheden der Regeering te brengen, dan zou daar niet zoo'n bezwaar tegen bestaan, behalve dat de heer Weyer en ik gevraagd hebben een zinnetje te wijzigen, opdat het een en ander slechts „bij regeeringsverordening” en niet „of krachtens regeeringsverordening” tot stand gebracht zou kunnen worden, wat op zichzelf beschouwd voor de Regeering en voor velen misschien van niet veel beteekenis zal zijn, maar wat wel voor de betrokkenen van veel belang is. Over dit punt, waarover ik het zooeven heb gehad, heb ik zooals U bekend is, Mijnheer de Voorzitter, het voornemen een interpellatie aan te vragen, wanneer de interpellatie van den heer Soerose niet ingetrokken zou worden. Het is dan mijn bedoeling om mij te uiten over en van de Regeering wellicht antwoord te bekomen op de vraag of nu niet juist de tijd gekomen is het roer om te gooien en te gaan werken voor de algemeene economische opleving van Indië, en om er voor te zorgen, dat de maatregelen, die noodig zijn geweest door den hoogen gulden, nu de gulden gedeprimeerd is, niet worden gehandhaafd, dan wel om na te gaan of een modus gevonden kan worden, waardoor men niet tegen den stroom ingaat, maar opluchting te weeg wordt gebracht. Wij hebben b.v. vernomen, dat in Frankrijk de invoerrechten op suiker en koffie zijn opgeheven. Dien kant moeten wij opgaan. Door derving van staatsinkomsten zal men den loonstandaard moeten verbeteren. Men moet hier waar maken, wat Minister Colijn in de Kamer heeft gezegd en ook persoonlijk tegen mij, dat de loonen hier volgens de gevoelens van den Minister van Koloniën op een te laag peil zijn gekomen. Wanneer men daarvoor wil werken, zijn verschillende middelen mogelijk. De middelen, die tot dusverre hier naar voren zijn gebracht, zullen niet tot het doel leiden en zullen zeker maken, dat de loonen op een laag peil zullen blijven. Vandaar dat ik zooeven, Mijnheer de Voorzitter, U mijn interpellatie-aanvraag heb overhandigd, om deze aan de goedkeuring van den Volksraad te onderwerpen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! In dezen korten termijn, die ons gegeven is, is het niet mogelijk om dit onderwerp in de breedte en diepte te overzien.

Ik zal mij dus bepalen tot het maken van enkele opmerkingen. Het ontwerp van de Regeering beoogt om maatregelen te nemen tegen buitengewone prijsopdriving van goederen en diensten. Ik heb gemeend dit zoo te moeten interpreteren, hoewel het woord „buitengewone prijsopdriving” niet in de ordonnantie voorkomt, heb ik gemeend uit de Memorie van Toelichting toch de conclusie te moeten trekken, dat het de bedoeling is alleen op te treden, indien buitengewone, exorbitante prijsopdriving plaats vindt.

Ik zou wel aan de Regeering willen vragen of Zij ons dan kan mededeelen, welke criteria de Regeering in het algemeen zal aanleggen alvorens dus de prijsverhooging te verbieden en tegen te gaan. Het schijnt mij toe, dat wel ik thans reeds zeggen, dat het hoofdzakelijk een zaak van beleid zal zijn. Ik geloof niet, dat iemand op het oogenblik precies kan zeggen, in welke richting deze bevoegdheden van de Regeering in concreto zullen leiden. Er zijn bezwaren over geopperd, dat de hoofden van gewestelijk bestuur, zulke groote bevoegdheden zullen krijgen om in deze zaken van economisch leven in te grijpen. Ik vraag mij ook wel af,

of nu de bestuursambtenaren de organen zijn, die in deze de competentie bezitten om te beoordeelen in welke gevallen een buitengewone prijsopdriving aanwezig zal zijn en in welke gevallen inderdaad tot ingrijpen moet worden overgegaan.

Een zekere garantie vind ik echter — en dat verzoent mij tot zekere hoogte met dat ingrijpen der bestuursambtenaren, — indien ik de zaak althans goed begrepen heb, dat de bestuursambtenaren, alvorens in te grijpen, de machtiging van den Gouverneur-Generaal daartoe zullen behoeven. Ik zal gaarne van de Regeering vernemen of mijn inzicht juist is, of het dus juist is, dat niet kan worden ingegrepen dan na bekomen machtiging van den Gouverneur-Generaal. Ik wil wel bekenen, dat de bezwaren, die door de heeren Weyer en Prawoto zijn voorgebracht, indruk op mij hebben gemaakt, maar aan den anderen kant geloof ik, dat het niet de bedoeling der Regeering kan zijn hier maar prijzen te bepalen zonder de voor- en nadeelen daarvan voor het economisch leven en de volkshuishouding goed te hebben gezien en overwogen. Ik zie in de machtiging, die de Regeering krijgt, meer dat de Regeering regelend zal worden toegestaan, dan bv. de algemeene zin in het belang van de volkshuishouding zal zijn. En of nu een bepaalde maatregel in het algemeen belang zal zijn en niet daarmede in strijd zal komen, zal in ieder geval dunkt mij afhangen van de omstandigheden, die op dat bijzonder geval van toepassing is. Het is dus hoofdzakelijk een zaak van beleid. Wat mij betreft, ik heb tegen de bepaling, dat de Regeering ook allerlei uitvoeringsbepalingen zal kunnen maken bij of krachtens regeeringsverordening, geen bezwaar. Ik heb ook geen bezwaar tegen het woord „krachtens”, omdat indien inderdaad ingrijpen noodig zal zijn, indien eenmaal bepaalde regelen daarvoor zijn gesteld, de Regeering dan ook de bevoegdheid moet hebben door het geven van directieven een zoo snel mogelijke uitvoering te bewerkstelligen.

(De heer Van Helsdingen: Het zal vaak niet anders mogelijk zijn.)

Ik geef toe, dat er een groot vertrouwen in het regeeringsbeleid aanwezig moet zijn om deze machtiging te verlenen, maar ik geloof, dat elke krachtige Regeering, die ook op dit terrein wil optreden een zoo ruim mogelijke bevoegdheid zal moeten hebben en daarvoor niet ieder oogenblik de ordonnantie-wetgever en de wetgever van regeeringsverordeningen daarbij noodig zullen zijn, indien bepaalde kleinigheden moeten worden veranderd.

(De heer Van Helsdingen: Volkomen juist.)

Ik heb ten aanzien van de ordonnantie nog enkele zakelijke opmerkingen. Ik lees in art. 6, 2e alinea, het woord „kan”; in de 1e en 3e alinea van art. 6 lees ik een andere formulering. Daar staat: „wordt” gestraft met. Ik zou der Regeering willen vragen, welke bijzondere bedoeling het woord „kan” in de 2e alinea van art. 6 heeft; het woord niet kan” zijn, zou ik der Regeering willen vragen, het woord „kan” te vervangen door de gebruikelijke formule „wordt” gestraft met enz.

Ik sluit mij verder aan bij den heer Weyer en andere medeleden, die een termijnbepaling voor den werkingsduur dezer ordonnantie bepleiten. Het betreft hier een zeer bijzondere ordonnantie, bijzondere bevoegdheden en bijzondere maatregelen. Het is niet aannemelijk, dat zij voor langen tijd noodzakelijk zal zijn. Ik zou den termijn van den werkingsduur daarom gaarne willen bepalen op 6 maanden of op een jaar.

(De heer Van Helsdingen: Er is reeds een amendement in de maak.)

Als dat amendement is ingediend, zal ik gaarne mijn medewerking verlenen om een en ander in de ordonnantie opgenomen te krijgen.

Ik hoor hier zeggen: „drie maanden”, maar het komt mij gewenscht voor dezen termijn wat ruimer te nemen. In drie maanden is de zaak nog niet geheel gestabiliseerd.

(Roep.)

Voorts zou ik aan de Regeering willen vragen: Is deze ordonnantie toepasselijk in zelfbesturend gebied en op zelfbestuursonderhoorigen? De redactie van artikel 7 geeft mij daaromtrent geen zekerheid, die spreekt alleen over „de inheemsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den inheemschen rechter is onderworpen”. De formuleering is eenigszins ingewikkeld, maar het schijnt in elk geval niet te slaan op de zelfbestuursonderhoorigen, die verblijf houden of wonen in het zelfbestuursgebied. Het lijkt mij echter noodig, dat deze ordonnantie geldig is voor het geheele territorium van Nederlandsch-Indië. Het moet niet mogelijk zijn, dat in betrekkelijk uitgestrekte gebieden deze ordonnantie geen wetskracht zou hebben. Men zou kunnen zeggen, dat door middel van een zelfbestuursverordening wel in deze zelfde richting zou kunnen worden gearbeid, maar de aangelegenheid, in deze ordonnantie aan de orde gesteld, lijkt mij meer, ik zou haast zeggen een imperiale aangelegenheid, althans een aangelegenheid, waarbij de Indische wetgever in het algemeen zal moeten vaststellen, dat deze ordonnantie ook in het zelfbestuursgebied van toepassing zal zijn. Het schijnt mij onjuist om dit aan het „bon vouloir” van de zelfbestuurders over te laten.

Thans wensch ik nog een enkele opmerking te maken over de prijsverhoging, die wij allen wel geconstateerd hebben, althans voelen, dat aanstaande is.

De Regeering heeft in schriftelijke en mondelinge uitingen kenbaar gesteld, dat een verhoging van 5% voor de binnenlandsche artikelen haar niet onredelijk voorkomt. Is de Regeering het dan niet met mij eens, dat de stijging van den levensstandaard hier in Nederlandsch-Indië in het algemeen zal liggen boven de 5%? Is het niet juist, dat in het algemeen de importartikelen zullen stijgen met plus minus 25%? Is het dan ook niet juist, dat wanneer de levensstandaard voor de allerlaagste lagen van deze bevolking met ongeveer 5% zal stijgen, dit percentage zal toenemen, naarmate de betrokkenen meer importartikelen zullen noodig hebben? Is het dan niet juist, dat de algemeene stijging van den levensstandaard — ik wil niet te hoog grijpen — zich zeker tusschen de 10 en 15% zal bewegen? De Regeering zal zeggen, dat wij op het oogenblik vragen stellen, die Zij niet kan beantwoorden, dat daarvan op het oogenblik nog niets te zeggen is. Wij hebben alleen tot onze beschikking de gegevens, die ik zoo juist noemde, dat de artikelen voor de binnenlandsche markt zouden stijgen met 5% en de importartikelen met 25%. Naar mijn meening is het dan ook in redelijkheid, aanvaardbaar te achten, dat de algemeene prijsstijging zal liggen tusschen de 10 en 15%.

In dit geval zou ik der Regeering willen verzoeken om op korten termijn met deze algemeene prijsstijging — welk percentage, dat laat ik in het midden — rekening te willen houden.

Het betoog van den heer Weyer vond ik in het algemeen zeer juist en het heeft op mij den indruk gemaakt van groote deskundigheid. Het voorbeeld, dat de heer Weyer noemde, dat wanneer de coprah naar het buitenland wordt uitgevoerd, de prijs hiervoor natuurlijk stijgt, en dan ook coprah voor het zuiver binnenlandsche verbruik der olie-fabrieken een hooger kostprijs zal krijgen, zoodat bij verkoop van coprah en olie op de binnenlandsche markt de verkoopprijs daarvan evenredig zal stijgen, is dunkt mij onaanvechtbaar. Het gaat zoo uit den aard der zaak niet alleen met de coprah en olie, maar ook met allerlei andere binnenlandsche artikelen.

De conclusie mijner opmerkingen is dan ook, dat de stijging van de prijzen der exportartikelen van directen invloed zal zijn op de prijzen der binnenlandsche consumptie-artikelen. In dit verband zou ik aan de Regeering willen verzoeken — ik heb geen bezwaar tegen deze ordonnantie en wil daaraan wel medewerken; ik houd wel van een krachtige Regeering — met hetgeen ik zooeven uiteenzette nadrukkelijk rekening te willen houden en op korten ter-

(De Hoog.)

mijn hiervan blijk te geven, door aan de gouvernementsdienaren een salarisverhoging toe te kennen. In dit verband zou ik nog even wat anders willen vragen. Ik mis bij de vele machtigingen, die de Regeering hier krijgt, een machtiging, die mijns inziens wenschelijk is. Zou het niet goed zijn, wanneer de Regeering ook deze bevoegdheid zou krijgen, dat Zij aan de particuliere werkgevers kan voorschrijven een eventuele verhoging van de loonen van hun werknemers. De Regeering heeft gisteren nog verklaard: dat komt vanzelf terecht; wanneer die exportgoederen in prijs zullen stijgen, en er een zekere verhoging van den levensstandaard ontstaat, zullen die werkgevers niet zoo onredelijk zijn daarmede geen rekening te houden. Ik ben dat volkomen met de Regeering eens. Dat zullen de werkgevers ook niet doen. Ik geloof inderdaad, dat zij — dat is thans al gebleken bij de stijging van de rubberprijzen en andere prijzen — dan bereid zijn, indien mogelijk, tot verhogingen over te gaan. Doch er zijn altijd zwarte schapen onder en ik zou daarom der Regeering dus willen verzoeken ook aan den Volksraad de instemming te vragen voor een ordonnantie, die haar de bevoegdheid schenkt in bepaalde gevallen te harer beoordeeling voor te schrijven een verhoging van de loonen van de werknemers.

(De heer Thamrin: Maar vindt U niet, dat de Regeering in deze moet voorgaan?)

Ik heb dat zoo juist reeds aan de Regeering verzocht. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben aan het einde gekomen van mijn betoog. Ik wil tenslotte nog deze verklaring afleggen, dat ik voor mij met den heer Kan de ontwikkeling van den gang van zaken gaarne in meerdere mate — dus niet uitsluitend — zou willen hebben zien overgelaten aan den natuurlijke gang van zaken. Dan zou het eenige moeilijkheden geven; in eenige dringende gevallen zou de Regeering natuurlijk moeten ingrijpen, doch ik had toch gaarne gezien, dat de Regeering aan het gezonde element van de natuurlijke ontwikkeling van zaken een grootere beteekenis had toegekend, dat Zij dat een grooter element in de ontwikkeling van de toekomst zou hebben laten vormen. Desondanks zal ik, omdat de Regeering zegt deze bevoegdheden noodig te hebben, daaraan mijn stem geven.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Toen wij gisteren de mededeelingen van de Regeering vernamen en daarin ook enkele punten werden aangehaald b.v. ten opzichte van huren e.d. waarvan de Regeering toezegde, dat te dien aanzien in betrekkelijk korten tijd maatregelen zouden worden vastgesteld, had zeker niemand gedacht, dat de Regeering reeds den dag daarop zou aankomen met een dergelijk ontwerp als wij voor ons hebben liggen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil met de Regeering medegaan ten aanzien van het geven van bevoegdheden, van machtiging tot het nemen van maatregelen. Alleen wil ik in de eerste plaats mijn bezwaren tegen het voorliggend ontwerp naar voren brengen en tenslotte aan die machtigingsverleening aan de Regeering een voorwaarde verbinden. Ik zou het dan in de eerste plaats even willen hebben over hetgeen verschillende van mijn geachte medeleden naar voren hebben gebracht. Wanneer de heer Weyer naar voren bracht en daarbij eigenlijk meer uitwerkte het idee van den heer Prawoto, dat de prijsstijging in het buitenland ook persé zal voeren tot een prijsstijging van onze producten in het binnenland, dan is dat iets, dat wel iedereen zal beamen. Doch dan zou ik te dien aanzien er toch even op willen wijzen, dat in deze ontwerp-ordonnantie bevoegdheden naar voren worden gebracht, omvattende de kwestie van de maximumprijzen en van onteigening. De kwestie van de maximumprijzen — dit met het oog op hetgeen de heer Roep heeft gevraagd — wordt wel degelijk door de hoofden van gewestelijk bestuur bepaald na de bekomen machtiging van

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(De Hoog.)

de Regeering, zoodat hier wel iets centraals in is gelegen en bij de algemeene richtlijnen aan de hoofden van gewestelijk bestuur de opvatting van de Regeering kan worden opgenomen.

Van andere zijde heeft de heer Thamrin zoeven bezwaar gemaakt tegen allerlei vage uitdrukkingen in de ontwerp-ordonnantie. Hij heeft o.a. gesproken van: ongemotiveerde en onredelijke prijsopdriving, waarvan artikel 3 van de ordonnantie spreekt. Ik zou te dien aanzien het volgende willen opmerken.

Zoodra een dergelijke actie zou neerkomen op strafvervolgung, dan beteekent dit — volgens de Memorie van Toelichting op artikel 3 — dat de rechter uitspraak zal doen, wat een onredelijke prijsopdriving is. Dit is dus veilig gesteld en men zal zich hoogstens behoeven te bepalen tot een algemeene regeling der Regeering aan de hoofden van gewestelijk bestuur. Te dien aanzien is tenslotte de beslissing bij de Regeering. Maar geheel anders staat het met de tweede uitbreiding, nl. de onteigening.

Wanneer het hoofd van gewestelijk bestuur meent, dat op een onredelijke wijze wordt gehandeld door de verschillende opkoopters, en er heeft op dien grond beslaglegging plaats, hoe kan men daar dan behoorlijk tegen op komen? Dan zal men een actie moeten beginnen tegen de in beslag name en hiermede komt men op een geheel ander terrein. Aan den eenen kant is men beklagde en kan dus bewijs leveren terzake van hetgeen men beschuldigd wordt, maar in geval van beslaglegging, moet men zelf een actie beginnen en wordt de zaak geheel anders. Ik zou in het algemeen willen vragen aan de Regeering hoe Zij zich eigenlijk voorstelt ten aanzien van de in beslagname van goederen te handelen en hoe Zij zich te dien aanzien voorstelt een centrale regeling te maken, dan wel een leidraad te geven voor alle hoofden van gewestelijk bestuur, die deze bevoegdheid krijgen.

Daarnaast zou ik de Regeering deze vraag willen stellen. Is het wel juist, dat deze twee ordonnanties, die in bespreking zijn, zich uitstrekken tot alle goederen?

Natuurlijk is dat heel gemakkelijk. Men is er dan van af. De Regeering heeft de vrije hand om te doen wat Zij wil en wanneer Zij nieuwe beperkingen noodig acht, dan heeft Zij zich niet meer te wenden tot dit college of den Volksraad met al den aankleef van dien. Maar is het juist, dat Zij dit doet? In het algemeen geeft deze ordonnantie toch inzake haar uitbreiding tot de maximum prijzen en het in beslag nemen van goederen voor alle artikelen een zekere onrust in deze landen. En waar men het juist over heeft is, dat men hier noodig heeft kalmte en rust. Men moet het hoofd koel houden. Maar ik vraag mij af hoe het nu moet als in eens alle artikelen onder deze regeling vallen.

Ik acht zulks niet noodig, want het is herhaaldelijk gebleken, dat het college bereid is bevonden de Regeering op zeer korten termijn ter wille te zijn en ordonnanties te accepteren, die haar noodig dachten. Er zullen goederen zijn, waarvoor het niet noodig is maximum prijzen vast te stellen b.v. luxe goederen. Het zou zelfs mogelijk zijn, dat men het beter acht den import van die goederen geheel te verbieden. Waarvoor is dan een dergelijke uitbreiding van macht der Regeering noodig?

Nu heeft de Regeering ook genoemd de opdriving van huishuren. Maar ik zou de Regeering te dien aanzien willen vragen, hoe het gaat met de hypotheeken. Er zijn tal van huiseigenaren, die een hypotheek hebben genomen op goudclausule. De Regeering heeft gisteren geantwoord ten aanzien van de goud-clausule, dat men zich daarover nog beeraadt. Maar intusschen denkt de Regeering niet meer na over de verhooging van de huren. Daarover heeft Zij zich reeds een idee gevormd en die verhooging is toch — dat kan men wel aannemen — een noodige compensatie voor den

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Verboom.)

eigenaar bij handhaving van de goudclausule. Het eene stelt de Regeering dus voor zonder meer en over het andere is Zij nog aan het nadenken.

De heer Roep sprak zoeven over de minimum loonen tegenover het maximum loon van de Regeering. Ook hier kondigde de Regeering gisteren aan, dat de regionale schalen zullen worden doorgevoerd en de salarissen en pensioenen per 1 Januari 1937 zullen worden verlaagd. Doch daarnaast is Zij vol zorg, dat het opdriven van de loonen binnen redelijke grenzen beperkt zal blijven; de Regeering heeft zich dienaangaande reeds definitief uitgesproken. En zoo zijn er telkens allerlei punten, waarvan wij op het oogenblik niet weten wat er de gevolgen van zullen zijn, doch waarvoor de Regeering van ons nu toch onbeperkte volmacht wenscht.

Ik zeide in het begin van mijn rede, dat mijn fractie de Regeering wil steunen, maar wij zullen dit alleen kunnen doen wanneer in de ordonnantie een beperkte werkingsduur wordt neergelegd. Wij gaan dan ook geheel accoord met wat de heer Weyer voorstelde, al is een termijn van drie maanden wel wat kort. Wij achten zes maanden beter omdat dan een beter inzicht in den toestand zal zijn verkregen. Aan het eind van een bepaalde periode — deze zij dan drie of zes maanden — zullen wij dan een inzicht kunnen hebben in de gapingen, de onvolkomenheden en in de wantoestanden, die zich eventueel zullen hebben voorgedaan en ons college zal dan met een betere kennis van zaken kunnen oordeelen, wanneer de Regeering bij ons komt met een voorstel tot verlenging en/of wijziging van de regeling.

Wij zullen dus onze stem geven aan het amendement-Weyer en eerst na aanneming daarvan onze stem aan de ontwerp-ordonnantie kunnen geven.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij gaarne aan bij de woorden van waardeering, door verschillende leden geuit omtrent de activiteit, door de Regeering te dezen aanzien betoond. Ik betreur het niettemin dat het niet mogelijk blijkt, deze ordonnantie in een zoo rustig tempo te behandelen als het belang van deze zaak naar mijn meening volkomen motiveert. Als ik het goed begrepen heb heeft de Regeering gemachtigde het voorgesteld, alsof het hier ten slotte een heel eenvoudige zaak betreft, maar naar ik geloof is uit de discussies van hedenochtend wel overduidelijk gebleken, dat de zaak verre van eenvoudig is. Ik geloof tevens dat, hoe meer men over de zaak nadenkt, hoe meer men tot de conclusie zal komen, dat het hier niet alleen een zeer belangrijke, doch tevens een zeer ingewikkelde zaak betreft, die misschien door niemand ten volle kan worden overzien, omdat men op dit gebied hier te lande nu eenmaal geen ervaring bezit. Daarom meen ik, dat overleg in de afdeelingen van groot nut had kunnen zijn en ik betreur het dan ook zeer, dat dit overleg niet mogelijk is geweest. Alleen hierom lijkt het mij intusschen reeds wenschelijk, dat de ordonnantie aan een bepaalden tijdsduur wordt gebonden en ik kan het betreffende amendement-Weyer dan ook ten volle ondersteunen; ook om tal van andere redenen lijkt mij een dergelijke bepaling zeer gewenscht.

Ik kan mij voorstellen, dat de Regeering thans vèrgaande bevoegdheden wenscht te bezitten om in te kunnen grijpen, wanneer zulks noodig blijkt; de toestand zou zich inderdaad in een ernstige richting kunnen ontwikkelen. Tegen die ingrijpende bevoegdheden heb ik dan ook op zichzelf geen ernstig bezwaar. Wat echter ten deze van zeer groot belang is — andere sprekers, o.a. de heer Van Helsdingen, wezen er reeds op — is de vraag, hoe de Regeering zich voorstelt, deze bevoegdheden te hanteeren.

Voor deze vraag is te meer aanleiding als men ziet, hoe vaag de ordonnantie in verschillend opzicht is en hoe vaag ook de toelichting. Er wordt o.a. gesproken van „onredelijke verhooging van prijzen”, van „buitengewone prijsop-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Verboom.)

drijving" en dergelijke meer; alle begrippen, welke zeer rekbaar zijn. In de toelichting wordt te onzer geruststelling gezegd, dat de rechter hieromtrent zal hebben te beslissen, maar erg bevredigend lijkt mij dit niet; intusschen is de betrokken handelaar reeds op ernstige wijze gedupeerd.

(De heer Van Helsdingen: De rechter is alleen betrokken in artikel 4, overigens maakt de Regeering het uit.) Dat komt er nog bij.

Voorts wordt in de toelichting gezegd, dat die prijzen als normaal dienen te worden aangemerkt, welke golden op of laatstelijk voor 26 September j.l. Het is op zichzelf begrijpelijk, dat men ten deze naar een basis zoekt en dat men die basis als normaal kwalificeert; in zooverre kan ik mij met dezen term vereenigen. Aan den anderen kant zal men er zich echter voor hebben te hoeden, dat men aan het woord „normaal" ook geen andere beteekenis hecht dan dat het een punt van uitgang, een basis is; de prijzen toch, die op of laatstelijk voor 26 September j.l. golden, zullen in vele gevallen niet normaal zijn, zij beteekenen in vele gevallen een minimale winst en dikwijls zelfs in het geheel geen winst, maar verlies.

Voorts krijgen wij dezen toestand, wanneer de ordonnantie in haar vollen omvang gehanteerd wordt, dat bepaalde bedrijven — de bedrijven n.l. die geheel op export zijn ingericht —, ten volle voordeel zullen hebben van de ontwikkeling van zaken, met zekere reserve natuurlijk, wat de loonen en andere kosten betreft, terwijl met andere bedrijven — de bedrijven n.l. die op import zijn gericht — dit maar zeer betrekkelijk het geval zal zijn en verschillende van zulke bedrijven mischien zelfs nadeel ervan zullen hebben.

Ik heb er op zichzelf niet het minste bezwaar tegen, dat de exportbedrijven, die vele jaren in groote moeilijkheden hebben verkeerdt, die vele jaren met groote verliezen hebben gewerkt, van den huidige toestand profijt zullen trekken. Ik vind dan ook geen enkele aanleiding voor deze bedrijven thans de heffing van een uitvoerrecht te bepleiten, gelijk in deze zaal en ook daarbuiten de laatste dagen met zooveel klem is gedaan; ik geloof zelfs, dat een dergelijk uitvoerrecht een groote onbillijkheid zou bevatten. Maar dit neemt niet weg, dat het toch wel zeer eigenaardig is, dat een bepaalde groep van bedrijven, die door de crisis ook zeer zwaar getroffen is, door den thans besproken maatregel opnieuw en ernstig zullen worden getroffen, terwijl andere bedrijven voordeel zullen hebben.

Door den heer De Hoog is reeds gewezen op de positie van de huiseigenaren; ik wil in dit verband nog de aandacht vestigen op den middenstand, op den détailhandel. Men heeft mij erop gewezen, dat de handelaar-détaillist reeds op de eindbasis van zijn prijscalculatie is, daarvan kan dus niets meer af. Koopprijs plus onkosten plus thans reeds zeer minimale winst maken den verkoopprijs uit. De Regeering wil thans zelf uitmaken, hoe de verkoopprijzen zullen moeten worden gecalculeerd, met behoud van eigen voordeel, gelegen in de 30% invoerrechten óók op de door de mindere waarde van het geld verhoogde factuurbedragen van alle goederen, die niet in de prijscourant voorkomen en die dus getroffen worden door een invoerrecht van 40%, berekend naar de huidige waarde. De Regeering neemt dus zelf wel extra-winst in dit opzicht, maar vindt het niet goed, dat de détailhandel deze winst ook zou maken.

Een ander bezwaar, dat men mij in dit opzicht heeft genoemd en dat mij ook zeer juist voorkomt is, dat de détailhandel werkt met een beperkt kapitaal en dat deze handel als hij tot het inslaan van nieuwe goederen overgaat voor een belangrijk deel prijzen zal moeten betalen, welke 25 of 30% hooger zullen zijn dan de huidige prijzen, en dus met zijn beperkte bedrijfskapitaal in dat geval niet zal uitkomen.

Al deze dingen, welke naar mijn meening ten zeerste overweging verdienen, verschijnen nog in een bedenkelijker licht

wanneer men er rekening mee houdt, dat, zooals de heer Thamrin reeds heeft gezegd, de uitvoering van deze maatregelen grootendeels in handen zal worden gesteld van de hoofden van gewestelijk bestuur. Ik heb voor de capaciteiten en prestaties van het B. B. naar men weet alle waardeering. Maar ik vraag mij toch af: zullen deze ambtenaren altijd de dingen op hun volle waarde kunnen beoordeelen en altijd een juist overzicht hebben van de situatie? Ik neem uiteraard aan, dat zij vanuit het centrale punt zoo goed mogelijk zullen worden ingelicht, maar daartegenover staat, dat de Regeering zelf bij herhaling heeft betoogd, dat het grondig de zaken besturen vanuit een centraal punt ontzettend moeilijk, zoo niet onmogelijk, is en dat daarom decentralisatie zoo zeer gewenscht is. Indien dit reeds geldt ten aanzien van zaken, waarmede men sinds jaren vertrouwd is, geldt dit zooveel te meer ten aanzien van zaken als de thans besprokene, waartegenover men geheel vreemd staat. Ik geloof dan ook, dat aldus groote moeilijkheden niet kunnen uitblijven.

Verschillende sprekers — de heeren Weyer, Prawoto en Roep — hebben al gewezen op den eigenaardigen toestand, welke men zal krijgen bij producten, die zoowel voor den uitvoer als voor de binnenlandsche consumptie bestemd zijn. Het kan vrijwel niet anders of wanneer de prijs voor den uitvoer verhoogd wordt — en dat is het gevolg van de devaluatie — zal ook de prijs van de binnenlandsche markt stijgen; wanneer men hier maatregelen zou nemen, zonder een juist inzicht in en een juist overzicht over de dingen zou men zeer groote fouten kunnen maken.

Ook naar mijn meening moet prijsstijging zooveel mogelijk worden tegengegaan en ik kan mij dus in zooverre volkomen vereenigen met wat de geachte Regeeringsgemachtigde gisteren heeft gezegd en wat eigenlijk het uitgangspunt is geweest bij de thans besproken regeling; dat hoofddoel van de politiek der Regeering is de tendens naar verhooging van de kosten van het levensonderhoud in toom te houden en haar tot de geringst mogelijke proporties beperkt te houden. Maar ik vraag mij wel af, of bij deze ordonnantie niet te veel het accent is gelegd op het ingrijpen van de zijde der Regeering en of andere maatregelen niet te veel uit het oog zijn verloren. Ik geloof, dat men onder de huidige omstandigheden ook door overreding reeds veel zal kunnen bereiken. Verder wijs ik er op, dat de Regeering hier zelf het goede voorbeeld kan geven door niet tot een verhooging van de vaste lasten over te gaan. De vaste lasten toch, ten aanzien waarvan wij steeds een rigoureuze verlaging hebben bepleit, zijn als gevolg van de devaluatie thans aanzienlijk verlaagd: zou die verlaging thans weer voor een gedeelte worden teniet gedaan en zouden deze lasten dus worden verhoogd, dan zou de Regeering daarmede een slecht voorbeeld geven aan de groepen van menschen, die men juist door deze ordonnantie bedoelt in toom te houden.

Voorts zou ik willen wijzen op het bestaan van verschillende licentieerings- en contingentieeringsregelingen; die contingentieeringsmaatregelen vooral zijn voor een groot gedeelte, als wij nu niet letten op de indirecte voordeelen, maar alleen op het rechtstreeksch effect, voor Nederlandsch-Indië tot nog toe nadeel, zelfs soms een groot nadeel geweest. Licht het niet voor de hand en is het niet billijk, dat deze contingentieeringsregelingen thans worden gehanteerd ten bate van Nederlandsch-Indië en daarmede dus te bewerken, dat de prijzen niet verder worden verhoogd dan werkelijk noodzakelijk is?

Overigens ben ik het met de sprekers eens, die hebben betoogd, dat ondanks alle maatregelen, die men zal nemen en ondanks allen goeden wil, die men in dit opzicht van alle zijden zal betoonen, een prijsstijging in ieder geval zal worden teweeggebracht, ook al zal die prijsstijging geen 25% of 30% behoeven te zijn. Maar als dat werkelijk zoo is — en ik geloof, dat men dit als vaststaand kan beschouwen — dan wordt het vraagstuk der salarissen en pensioenen plotseling

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Kerstens.)

acuut en in heel andere richting acuut dan het tot nu toe is geweest: de billijkheid eischt dan een verhooging van de salarissen en pensioenen, waardoor deze prijsstijging wordt opgevangen. Ik meen, dat wij op deze zaak en op het urgente daarvan niet genoeg den nadruk kunnen leggen. In dat opzicht sluit ik mij dus aan bij het betoog van vorige sprekers.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Wie gisteren de uiteenzetting van den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken heeft gehoord, kon verwachten, dat met bekwamen spoed de thans voorliggende ontwerp-ordonnantie zou worden ingediend. Gisteren is gebleken, dat de Regeering terugdeinst voor maatregelen tot verhooging van het loon- en salarisseniveau. Ik denk, dat de Regeering dat doet uit angst voor de met zooveel moeite verkregen gezondere budgetaire positie. Hoe het ook zij, nu de Regeering is teruggedeeind voor de verhooging van loonen en salarissen, moest een ontwerp als dit komen, moest aan den anderen kant verhinderd worden, dat de salarissen en loonen niet meer toereikend zouden zijn. Ik ben het met de sprekers eens, die verklaarden, dat dit ontwerp wel zeer ver gaat. Ik heb niet in deze zaal, maar daarbuiten, het woord volledige socialisatie hooren gebruiken. Ik voor mij moet verklaren, dat ik voor dien naam niet terugdeins. De taak van het overheidsgezag is de verzorging van het algemeen belang. Als het algemeen belang een ingrijpen als dezen maatregel eischt, zeg ik fiat. Maar als men zegt: Goed, maar dan gaat men toch wel tot het maximum, dan bestrijd ik dit geenszins, maar dan zeg ik, dat maximum en minimum hier samenvallen. Het algemeen belang is van het overheidsgezag de doelstelling, maar tevens de begrenzing. Men kan niet verder gaan dan de behartiging van het algemeen belang, maar ook niet minder ver gaan. Wanneer dus de Regeering dit ontwerp voor het te bereiken doel noodig heeft, zeg ik mijn steun, zelfs mijn volledige steun toe, zoodat ik zelfs tegen het amendement zal stemmen, waardoor de woorden „of krachtens” zullen moeten vervallen. Ik doe dit om een heel bijzondere reden. Ik wil de Regeering bij de bevoegdheden, die Zij vraagt ter bewaking van het algemeen belang, onvoorwaardelijk steunen om straks met des te meer recht tegen de Regeering te zeggen: Gij hebt A gezegd, maar dan moet gij ook B zeggen en desnoods ook C en D. Het ontgaat ons niet, dat de Regeering tot dusver het oog heeft gericht gehouden op twee polen: aan den eenen kant de positie van het budget en aan den anderen kant de positie van den consument. Er is hier echter nog een derde factor in het geding: de importeur, die door dit ontwerp bedreigd wordt in het bepalen van zijn prijs. De Regeering zegt: Er zal niet verder mogen worden gegaan in de prijsstijging dan gemotiveerd en redelijk is, maar iedere buitengewone prijsopdriving zal worden verhinderd. Nu is de vraag: Wat zal men verstaan onder „buitengewone” en wat onder „gemotiveerd”? Als de Regeering zegt, dat een percentage van 5 of 6 gemotiveerd is, dan heeft de importeur, die 25% meer op zijn goederen moet betalen dan tot dusverre het recht te vragen: Wie betaalt die stijging van 20 of 19%? Ik kan mij — om kort te zijn — niet voorstellen, dat de Regeering hier nog lang kan wachten met het instellen van wat ik zou willen noemen een compensatiefonds.

Hoe dit gevoed zal kunnen worden, is natuurlijk een zaak, die de Regeering beter kan overzien dan wij. Het meest aangeprezen middel is geweest een heffing op de devaluatie-winsten van den export. Ik wil mij niet uitspreken over de vraag of dit juist is, maar ik geloof, dat de Regeering niet kan ontkomen aan het scheppen van een compensatiefonds, waaruit dan de importeurs, die begrensd worden in hun prijsverhoging tot een door de Regeering redelijk geacht peil, kunnen worden tegemoetgekomen.

(De heer **Kan**: Dat is een zeer ingewikkelde zaak.)

Inderdaad, maar zaken als deze zijn ingewikkeld. Mone-

(Voorzitter, R. G. voor Algemeene Zaken.)

taire aantasting werkt door op alle gebieden in allerlei grillige vormen.

Wanneer ik dus dit ontwerp onvoorwaardelijk steun, dan verwacht ik, dat de Regeering van haar kant alle consequenties zal aanvaarden om tegenover al haar onderdanen de redelijkheid te betrachten.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp van de zijde van het College van Gedelegeerden geëindigd.

Ingediend zij twee amendementen:

1. **A m e n d e m e n t**, voorgesteld door de heeren Weyer, Verboom en Kan (st. 4), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (zitt. 1936—'37, Ond. 91, stuk 2) in al de artikelen waar „bij of krachtens regeeringsverordening” staat te lezen „bij regeeringsverordening”.

2. **A m e n d e m e n t**, voorgesteld door de heeren Weyer, Van Helsdingen, Thamrin, Verboom en Kan (stuk 5), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (zitt. 1936—'37, Ond. 91) artikel 8 te lezen als volgt:

„Deze ordonnantie treedt in werking op den dag harer afkondiging te 6 uur des namiddags en houdt op van kracht te zijn drie maanden na het tijdstip van inwerkingtreding.”

Deze amendementen zullen bij dit ontwerp in behandeling worden genomen.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid, gezien den omvang der besprekingen en de vele vragen, die zijn gesteld, om in plaats van dadelijk hedenmorgen, vanavond om 6 uur te antwoorden en daarbij den in artikel 8 van de ontwerp-ordonnantie gestelden termijn van 6 uur namiddag te verschuiven tot op een later tijdstip?

De heer **Peekema**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik mijn antwoord even toelichten? Indien de Regeering zich zou beperken tot de beantwoording van de vragen en opmerkingen, die hier zijn gemaakt over het voorligend ontwerp en de daarbij ingediende amendementen en Zij alleen daarmede genoegen zou nemen, zou uiteraard de beantwoording op dit moment stellig de voorkeur verdienen. De discussies in dit College hebben echter een wijdere vlucht genomen, waartegenover staat, dat de Regeering gisteren reeds in haar verklaring heeft laten uitkomen, dat Zij met het geven van informatie zoover is gegaan als haar maar eenigszins mogelijk was en voorts toegezegd heeft, dat Zij, zoodra verdere informatie mogelijk was, bij den Volksraad zou terugkomen. Zonder nu in het allerminst afbreuk te doen aan hetgeen gisteren in dit opzicht is gezegd, wil de Regeering trachten, in zooverre aan het College tegemoet te komen, dat Zij van het door U gedane voorstel tot uitstel der verdere behandeling tot hedenavond gebruik zal maken om na te gaan, in hoeverre op bepaalde detailvragen op het oogenblik nog kan worden ingegaan.

De vergadering wordt te 11.50 uur v.m. geschorst tot des namiddags 6 uur.

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

Avondvergadering van Dinsdag 6 October 1936.

(Bijeenroepingsuur: 6 namiddag.)

Regeeringsgemachtigde: de heer Peekema.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik heropen deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren. (Ond. 91.)

Ik geef het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken voor de beantwoording van de sprekers in eersten termijn.

De heer Peekema, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moge beginnen met haar erkentelijkheid uit te spreken voor den steun, dien zij voor het voorliggend ontwerp heeft gekregen van de geachte leden, de heeren Sosrohadikoesoemo, Van Helsing en Roep. Ook de heer Kerstens heeft een kloek woord van steun voor dezen maatregel gesproken en met waardeering werd vernomen, dat ook de heer De Hoog in principe bereid is om zijn steun aan dit ontwerp te geven.

Waar bezwaren tegen dit ontwerp te berde gebracht zijn — en dit waren er niet weinig — vertoonen deze bezwaren een groote mate van onderling verschil, een divergentie, die soms zelfs in tegenstrijdigheid overgaat, wat betreft de grondslagen, waarop deze critiek werd gefundeerd.

Wanneer wij vernemen, wat de eerste geachte spreker, de heer Thamrin, over dit ontwerp heeft gezegd, dan bemerken wij, dat hij uitgaat van het standpunt, dat de massa der bevolking op het oogenblik geen enkele prijsverhoging hoegenaamd kan dragen en wanneer wij dan de logische conclusie daaruit trekken, zou het alleen deze kunnen zijn, dat de Regeering dan ook verplicht is om het mogelijke te doen om alle prijsverhoging tegen te gaan.

Vrijwel geheel tegenovergesteld daaraan is hetgeen het geachte lid Prawoto in het midden brengt. Dit geachte lid spreekt in zijn rede van onthouding van winsten, als gevolg van de door de Regeering voorgestane politiek, die anders normaliter den tani in den schoot zouden zijn gevallen, den producent voor de binnenlandsche markt.

Mijnheer de Voorzitter. De logische conclusie uit dit standpunt zou zijn, dat men de zaken geheel op hun beloop laat en de consequenties van alle prijsverhogingen dan ook aanvaardt. De heer Prawoto, heb ik uit zijn rede begrepen, schroomt niet voor deze conclusie.

Mijnheer de Voorzitter! Ter inleiding van de uiteenzetting der Regeering omtrent de strekking van het wetsontwerp en de te verwachten uitvoering in de praktijk, zou de Regeering gaarne willen aanknoopen bij de rede van het geachte lid, den heer Weyer, die een uitvoerig en belangwekkend betoog heeft geleverd over het wezen van deze kwestie van de depreciatie, over haar noodzakelijke gevolgen, waaronder begrepen een schets van de noodzakelijke prijsverhoging, die van dezen monetair maatregel het gevolg zou moeten zijn. De heer Weyer heeft er op gewezen, dat het niet alleen kunstmatig, doch zelfs onmogelijk zou zijn om deze prijsverhoging geheel tegen te houden. Het geachte lid is ten aanzien van deze rede met instemming aangehaald door vele van zijn geachte medeleden o.m. door de heeren Roep en Verboom en ook de Regeering kan veel onderschrijven van hetgeen de heer Weyer heeft gezegd. Dat de Regeering dit zegt, zal het geachte lid niet verwonderen, aangezien hij zelf als uitgangspunt van zijn beschouwingen enkele

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

uitspraken heeft genomen van de Indische Regeering, zooals die waren vervat in de gisteren gehouden mededeeling. Deze instemming met enkele uitgangspunten van het geachte lid den heer Weyer geldt dan in het bijzonder wat betreft de omstandigheden, waaronder deze ordonnantie bestemd is te werken en de wijze waarop zij zal moeten worden gehanteerd. Wanneer de Regeering dit met haar eigen woorden nog eens gaat toelichten, dan zou Zij willen beginnen met de lezing van de considerans van dit ontwerp. In de considerans van het ontwerp leest men:

„Dat Hij, het in de tegenwoordige omstandigheden noodzakelijk achtende maatregelen te treffen, teneinde prijsopdriving van goederen, diensten of huren te voorkomen; — enz. 1).

Ik onderstreef even de woorden „in de tegenwoordige omstandigheden”. Waardoor worden deze tegenwoordige omstandigheden gekenmerkt? Zij worden gekenmerkt door de plotseling ingrijpende verschuiving, die op monetair gebied heeft plaatsgevonden; zij worden gekenmerkt door de gevaren, die deze verschuiving medebrengt voor verstoring van het evenwicht, gevaren ook, dat die verstoring van het evenwicht zal worden gebruikt door speculatie, gevaren voor onevenredige, ongemotiveerde gebruikmaking van deze omstandigheden uit winstbejag, tot schade van de ingezetenen en masse en mitsdien tot schade van het algemeen belang. Tegen deze mogelijke gevolgen van den toestand richten zich die bevoegdheden, die de Regeering bij dit ontwerp vraagt. Dit is naar het de Regeering voorkomt zeer juist gezien door het geachte lid, den heer Kerstens, die de bescherming van het algemeen belang als grondslag, als inhoud en tevens als begrenzing van de Overheidsbemoediging en mitsdien ook van dit ontwerp zeer duidelijk in het licht heeft gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Wat leert ons dit omtrent de werkingssfeer van de regeling, zoowel naar omvang als naar tijdsduur? Het leert ons, dat deze werkingssfeer zich niet verder uitstrekt dan zolang de tegenwoordige omstandigheden, zooals die zooveen nader zijn toegelicht, voortduren, met hun onzekerheid en gevaren. Zijn deze gevaren eenmaal voorbij, eenmaal bezworen, is de onzekerheid geweken, dan kan Indië verder gerust zijn, dat de moeilijkheden, die nog verder uit de depreciatie kunnen voortvloeien, rustig zullen worden te boven gekomen. De Regeering is echter intuschen verplicht om waakzaam te zijn, maar waakzaamheid is niet genoeg, om die waakzaamheid in daden te kunnen omzetten heeft de Regeering zekere wettelijke bevoegdheden noodig, verder strekkende, dan die welke Zij op het oogenblik reeds bezit.

Ik noemde zooveen twee punten: de werking van deze ordonnantie naar tijd en naar omvang. Wanneer ik met het laatste begin, zou ik dit willen aanduiden als de breedte van de aan den Volksraad voorgelegde regeling en ik kom dan in de eerste plaats aan de vraag van den heer De Hoog, die vroeg: is het nu wel noodig, dat de uitbreiding van de reeds bestaande bevoegdheden, vide de ordonnantie van 1918, zich uitstrekt over alle waren en over alle artikelen.

De heer De Hoog heeft aan die noodzakelijkheid getwijfeld en die twijfel is in zekeren zin gegrond. De Regeering kan den heer De Hoog zeker toegeven, dat het zelfs waarschijnlijk is, dat het naderhand zal blijken, dat de Regeering niet al die bevoegdheden ten aanzien van alle artikelen en alle waren noodig heeft. Dat moeten wij tenminste hopen. Maar hoe zullen wij dat van te voren uitmaken? En hoe moet de Regeering in dit opzicht dan tot een zekere discriminatie komen? Dit lijkt, goed beschouwd, feitelijk onmogelijk. Zelfs wanneer men met den heer De Hoog aanneemt, dat het niet noodzakelijk zal worden om zulke bevoegdheden als hier worden gevraagd, toe te passen ten aanzien van luxe arti-

1) Spatieering van den spreker.

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

kelen, dan heeft de geachte spreker in principe volkomen gelijk, maar dan rijst al dadelijk weer de vraag: waar moeten wij de grens trekken?

Zooals gezegd, is het voor een oogpunt van wetgeving vrijwel onmogelijk daaraan te beginnen en daarom is het beter, dat deze regeling met voldoende ruimte begint. Immers het doel van deze regeling is, dat de Regeering als het ware à la minute moet kunnen ingrijpen, wanneer ergens, hetzij in het centrum, hetzij in de periferie, de zaak dreigt scheef te loopen en nadeel voor de bevolking, de ingezetenen kan worden gesticht.

Wij moeten dus niet beginnen met een specificatie, die naderhand zal nopen, dat telkenmale weer opnieuw met dit soort ontwerpen bij den Volksraad moet worden gekomen, maar wij moeten die beperking van het ingrijpen laten opgesloten liggen in de wijze van hanteering, zooals ik zoeven heb uiteengezet.

Dit wat betreft hetgeen ik zoeven noemde de breedte van de regeling. Ik kom nu tot een ander punt, dat feitelijk eveneens betrekking heeft op een beperking van deze schijnbaar zoo vergaande ordonnantie en die beperking is gelegen in enkele uitdrukkingen, zoowel in den tekst als in de toelichting van dit ontwerp, in woorden van dezen aard: onredelijke verhooging, prijsopdriving en buitengewone prijsopdriving.

Hieromtrent kan de Regeering mededeelen, dat dit ontwerp indertijd alleen betrekking heeft op buitengewone prijsopdriving. Ik zal dit uit het navolgende trachten te verduidelijken. Dit punt zou ik dan willen noemen de voorgenomen diepte van de werking van den maatregel. Deze toelichting geschiedt dan hoofdzakelijk op verzoek van de geachte leden, de heeren: Roep, Van Helsdingen en Kerstens.

Wanneer deze geachte leden de Regeering vragen of het mogelijk is hier met zeer concrete gegevens en zeer concrete criteria te komen, dan moet de Regeering hen teleurstellen, dat zou niet mogelijk zijn, niet mogelijk op grond van den aard dezer regeling en ook op grond van de groote onzekerheid, die over het verloop van den toestand blijft bestaan. Dit alles wisselt en fluctueert en tal van uiteenlopende factoren zijn van invloed op dergelijke vragen als hier door de geachte leden gesteld zijn, over wat onredelijk en wat ongemotiveerd is en wat onder buitensporige prijsopdriving moet worden verstaan.

Ik wil hiervan een voorbeeld noemen, dat betrekking heeft op de prijszetting van diensten, geregeld in artikel 2 van het ontwerp en dan neem ik als voorbeeld daarvoor een scheepvaartonderneming. Wanneer zulk een onderneming op een bepaald moment van vrachter en passagier prijzen verhoogt, is het eenvoudig onmogelijk, zonder meer te komen tot een oordeel, of dit een gemotiveerde dan wel een ongemotiveerde prijsverhoging is. Wanneer die verhoging plaats heeft op een moment dat deze ondernemer wat zijn uitgaven betreft, volkomen op dezelfde basis blijft als vóór de depreciatie, dan moet zij in het algemeen, dus tenzij er zich bijzondere omstandigheden voordoen, als niet-geraotiveerd worden aangemerkt. Wanneer daarentegen zulk een prijsverhoging plaats heeft, nadat de onderneming ten aanzien van loonen of belastingen of andere kosten in hogere uitgaven is vervallen en diensgevolge haar vraagprijs moet verhoogden, staat de zaak geheel anders.

Dit is slechts een van de vele factoren die van invloed zijn op de vraag, of prijsverhoging al dan niet gemotiveerd is. Er zijn nog andere factoren. Zoo valt b.v. te denken aan de vraag, of zoo'n scheepvaartonderneming tot dusver door de omstandigheden gedwongen beneden haar kosten heeft gewerkt en nu eindelijk een gerechtvaardigde kans krijgt om haar bedrijf loonend te maken. Maar dit staat buiten dit ontwerp en ik ga er dus momenteel niet op door.

Soortgelijke factoren als ik hier in het kort aanstipte doen Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

zich voor bij de onderlinge verschillen tusschen de diverse soorten van goederen, b.v. het verschil tusschen importartikelen en binnenslands voortgebrachte goederen. Zelfs wanneer we deze categorieën op zichzelf nemen, zooals de importgoederen, staat het er over een tijdje met die importartikelen heel anders voor dan op het oogenblik het geval is. Ik kan wat dit betreft verwijzen naar de gisteren afgelegde regeringsverklaring, waarin er onder meer op wordt gewezen, dat verhooging van den prijs van importgoederen op den duur niet is te ontgaan en ten aanzien van de binnenslands vervaardigde producten werd er in dezelfde verklaring op gewezen, dat de omstandigheden van het oogenblik een tendenz naar prijsverhoging in de hand zullen werken. Ook op dit punt zal het er uit den aard der zaak over eenigen tijd anders uitzien dan op het oogenblik.

Wat nu deze werking in de diepte van de onderhavige regeling betreft zijn een aantal practische vragen gesteld door den heer Prawoto, vragen, waarvan enkele ook door den heer Weyer in beschouwing werden genomen en die, blijkens hun redevoeringen, sterk de aandacht van andere leden wekken zooals de heeren Roep en Verboom. Zoo vroeg de heer Prawoto, hoe de Regeering denkt te handelen t.a.v. de prijsbepaling van producten, die zoowel voor den uitvoer geschikt zijn als in het binnenland worden geconsumeerd. De heer Prawoto voegde daar aan toe, dat bijna geen enkel landbouwproduct zuiver en alleen op den export dan wel op de binnenlandsche consumptie is aangewezen. Dit laatste moge zoo zijn, toch dient er een zeker onderscheid te worden gemaakt tusschen producten, die, laten we zeggen, voor 95% voor den uitvoer bestemd zijn, en producten, waarbij het tegenovergestelde het geval is, waarvan slechts een klein gedeelte voor den uitvoer wordt gekweekt. Neemt men als voorbeelden producten als maïs, die het geachte lid genoemd heeft, rijst, gaplek, e.a., dan staan deze er geheel anders voor, wat de werking van deze ordonnantie betreft dan producten, die hoofdzakelijk voor de buitenlandsche markt worden gekweekt, als rubber, kapok en ook copra.

Wat de laatstgenoemde groep producten betreft, ziet de Regeering geen enkel bezwaar tegen een verhoging van den prijs, ook in het binnenland, omdat juist dan de talrijke kleine producenten van alle voordeelen van deze prijsstijging genieten. Wat daarentegen de goederen betreft, die voornamelijk in het binnenland geconsumeerd worden, heeft ook de heer Prawoto terecht gewezen op de mogelijkheid, dat de bevolking door de hogere prijzen wordt verlost te veel naar het buitenland te verkoopen. Dan zal de binnenlandsche consument, die de Regeering bij deze regeling speciaal op het oog heeft gehad en wel de allerarmste Inheemsche consument, die maïs en gaplek koopt, van deze tendenz de dupe worden.

Tegen een dergelijke tendenz kan de Regeering optreden met behulp van de crisisuitvoerordonnantie, maar aan den anderen kant zal het ook weer niet mogelijk zijn den consument ten koste van den producent van al te goedkope maïsproducten te laten genieten; dat zou weer kunstmatig zijn. In de afgelopen jaren heeft de Regeering daarom het belang van de maïsproducenten gediend onder anderen door de bekende regeling met de Nederlandsche Graancentrale. Nu zal het geheel van het verloop der uitvoerprijzen en ook van de uitvoerhoeveelheden in verband met de resultaten van den oogst afhangen, of de Regeering een prijsverhoging van maïs en gaplek aan het vrije spel van vraag en aanbod kan overlaten dan wel, of zij zich genoodzaakt zal zien ten alle haer ten dienste staande middelen in te grijpen ten bate van den consument. Terzijde moge ik nog even opmerken, dat er geen sprake van is, dat de onderhavige maatregelen onbewust het meest zouden drukken op „de Inheemsche bevolking”. Het gaat hier om wellicht van tijd tot tegenstrijdige belangen van Inheemsche producenten tegenover Inheemsche

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

consumenten. Van de tegenstelling, die de heer Prawoto hier onbewust in het leven heeft geroepen is feitelijk geen sprake.

(De heer Prawoto: Ten aanzien van de winst!)

De Regeering verwacht overigens niet, dat zich in dit opzicht voor een groot aantal producenten moeilijkheden zullen voordoen, het is zeer wel mogelijk, dat het natuurlijke verloop van zaken met zich brengt, dat de crisisuitvoerdonnantie in het geheel niet in werking behoeft te worden gesteld.

Een tweede onderwerp, dat de heer Prawoto aanroerde, was de batikindustrie. Het geachte lid heeft zijn beduchtigheid erover uitgesproken, dat buitenlandse fabrikanten zich door de prijsbewakingsordonnantie er niet van zullen laten weerhouden hun prijzen te verhoogen. Hoe vreemd het moge schijnen, ook op dit punt kan ik den heer Prawoto tot op zekere hoogte geruststellen. Weliswaar zal op den duur het niet mogelijk zijn, te voorkomen, dat een buitenlandse fabrikant zijn prijzen verhoogt noch dat de aankoopsprijs van materialen en grondstoffen in het buitenland fluctueert naar gelang van den koers van den gulden, maar bij de batikindustrie kan ik het geachte lid er op wijzen, dat er heel andere maatregelen zijn, die in staat zijn, om de schadelijke gevolgen voor deze industrie te corrigeeren.

De regeeringsverklaring van gisteren noemde er al eenigen van. Ik herhaal, dat het gaat voornamelijk om de invoerrechten en zoo al meer. Maar verder kan ik het geachte lid b.v. opmerkzaam maken op de cambrie-steenregeling, die de prijzen der grondstoffen in het belang van de industrie corrigeert. Het is dus niet noodig bevreesd te zijn, dat men door bepaalde prijszettingen ingevolge de regeling als bij den Volksraad ingediend, een industrie zou dupeeren. In algemeen zin heeft de heer Prawoto verder nog een pleidooi gehouden, dat eenigszins aansluit bij hetgeen de heer Kan heeft opgemerkt. Deze geachte leden hebben denkbeelden omtrent de te volgen politiek, afwijkend van hetgeen de Regeering tot dusverre in haar verklaring heeft uiteengezet. Zij zijn er niet zeker van, dat het beter is prijsbepalend op te treden, op de wijze als door de Regeering is geprojecteerd, maar vragen of het ook voor den consument niet even goed of beter zou zijn, als men de tendenz naar prijsverhoging geheel ongemoeid liet en daar dan op de een of andere wijze aanpassing bij zocht. De Regeering ziet deze zaak zoo, dat dit laag houden van prijzen geenszins in strijd is met het hooghouden van den standaard waarop de consument leeft, aangezien het hier niet gaat om bepaalde geldbedragen, maar om wat men op een gegeven oogenblik voor zijn geld kan koopen. De politiek, die hier dus erop gericht is om de koopkracht, die de gulden op het oogenblik heeft zoo ruim mogelijk te houden, is wel degelijk een politiek in het belang van den consument. Zelfs zou het voor de groote massa der consumenten, naar het oordeel van de Regeering, zeer schadelijk zijn, wanneer de prijzen in een snel tempo werden verhoogd. Het is juist daarom, dat de Regeering er op uit is, zooals Zij dat genoemd heeft, om dit tempo te matigen waardoor vele moeilijkheden worden voorkomen.

Nog een laatste opmerking aan het adres van den heer Prawoto. Hij heeft gevraagd of door dit ontwerp de handel, in het bijzonder de kleinhandel, niet zal worden lam geslagen. Het is niet de bedoeling van de Regeering, van alle handelsproducten de prijzen te bepalen, maar het is alleen de bedoeling om toe te zien in welke mate de prijzen worden verhoogd ten opzichte van het vroegere niveau. Ook in ver van Batavia gelegen streken, kan men zeer wel constateeren of bepaalde prijzen in belangrijke, ontoelaatbare mate zijn gestegen. Bij prijsbepaling wordt door de hoofden van gewestelijk bestuur overleg gepleegd met het departement van Economische Zaken, zoodat allerminst alles wordt overgelaten aan het min of meer willekeurig inzicht van plaatselijke ambtenaren. Ook wordt uiteraard het inzicht van den handel, voor zoover noodig, bij het overleg betrokken. Dit is overi-

gens een ontwerp, waarop ik aanstonds in ander verband nog terugkom.

Terugkomende op de beschouwingen, die gehouden zijn door de leden, die ik zooeven noemde, o.a. door den heer Weyer, wil de Regeering dus met hem constateeren, dat er natuurlijke prijsverhoogen in de toekomst verwacht mogen worden en dit zijn tendenzen, die ook uit een oogpunt van algemeen belang, als ik het zoo mag uitdrukken, volkomen ordentelijk zijn.

De balans van het economisch evenwicht zal over eenigen tijd deze factoren hebben verwerkt, te meer, omdat er andere gunstige factoren tegenover staan. Maar in den overgangstijd, dien wij thans beleven, schommelt de balans en die schommelingen zouden wel eens zeer ver kunnen gaan. Wat nu moet geschieden is dit, dat voorkomen wordt, dat de balans te ver uitslaat in de richting van de verkoopers en ten nadeele van de consumenten. Te ver, wat wil dat zeggen? Dat wil dit zeggen; te snel en meer dan redelijk is en in gevallen, dat het ongemotiveerd is. De Regeering geeft gaarne toe, dat dit is een negatieve begrenzing. Men kan ik elk afzonderlijk geval vaststellen: deze of gene prijsverhoging is redelijk op grond van dit of dat motief en op dit of dat moment. In het algemeen kan men niet anders doen dan vaststellen, dat deze evolutie niet te snel mag gaan, en niet te ver niet zonder reden of zonder onomstootelijke of natuurlijke oorzaak mag gebeuren. Dit zal de overheid van geval tot geval moeten uitmaken. Dit is inderdaad, zooals de heer Roep het heeft genoemd, een vraag van beleid. De Regeering heeft daarbij geen vasten maatstaf, dien Zij te voren aan het College kan mededeelen, laat staan neerleggen in de regeling, hetzij in de regeeringsverordening of de ordonnantie. Dit alles — ik heb het reeds gezegd — wisselt van dag tot dag en van plaats tot plaats. Ik kom op deze vraag nog terug naar aanleiding van den aandrang van den heer Thamrin om meer dan in dit ontwerp gebeurt in de ordonnantie op te nemen, een verlangen, waartegen overigens reeds andere leden, o.a. de heer Van Helsdingen, zich hebben verzet. De Regeering houdt evenwel de praktijk van de toepassing van deze ordonnantie volkomen in de hand. Er bestaat op dit gebied een wisselwerking van plaatselijke gegevens en plaatselijke adviezen met adviezen van het departement, waar deze zaken centraal worden gecontroleerd.

Over de vraag, die o.m. aan de orde is gesteld door den heer Van Helsdingen, nl. of de Regeering overtuigd is zoodoende genoegzaam beveiligd te zijn tegen willekeur en stelselloosheid, kan ik het geachte lid mededeelen, dat het overleg met de plaatselijke autoriteit, die belast is met de uitvoering, niet alleen zeer intensief schriftelijk gebeurt, maar dat er zelfs ambtenaren van het departement worden uitgezonden om deze kwestie met de betrokken plaatselijke autoriteiten nauwkeurig te bespreken en hen gedetailleerd op de hoogte te brengen van de inzichten, die bij de Regeering voorzitten.

Het vorenstaande samenvattende wil ik dus wijzen in de eerste plaats op het van nature temporair karakter van deze regeling, voorts op de omstandigheid, dat het optreden alleen is bedoeld ter vergemakkelijking van den overgang welke wij thans medemaken en om te waken tegen excessen zonder ondergrond en ter voorkoming, dat natuurlijke en volkomen te respecteeren tendenzen naar verhoging van het prijsniveau te ver doorschieten. Daarvoor zou gevaar bestaan, wanneer er niets tegenover werd gesteld. Tegen de mogelijkheid van dit te ver doorschieten van natuurlijke tendenzen, dat zich hier en daar hebben geopenbaard, moet iets worden gesteld en dat kan alleen de Regeering doen. Men kan in een land als dit in dezen tijd eenvoudig niet alles overlaten aan het vrije spel der economische krachten. Dit verbiedt het op menig punt zoo labiele en précaire evenwicht, waarin wij ons op het oogenblik bevinden.

Ik merk op, dat wij tot dusverre feitelijk alleen nog bezig zijn met een soort algemeene beschouwing, betrekking hebbende

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

op het licht der omstandigheden, waarin wij dezen maatregel moeten zien.

Het wordt thans tijd, dat wij overgaan tot het ontwerp zelf. De Regeering zal daarbij moeten voorbijgaan een aantal beschouwingen van de zijde van het geachte college, die nog veel verder gaan. Ik noem de beschouwingen van het geachte lid, den heer Kan, die in algemeenen zin heeft gesproken over een vrije economische politiek, aanpassend aan de nieuwe omstandigheden. Ik noem de opmerkingen van het geachte lid Sosrohadikoesoemo over het onderwerp, waarop ook de heeren Kerstens, Van Helsdingen, Roep en De Hoog hebben gewezen, n.l. het loon- en salarisvraagstuk.

(De heer Van Helsdingen: Maar dat hangt hiermee toch wel heel nauw samen.)

Wanneer ik het ontwerp raadpleeg, zie ik dat niet zoo direct in. In ieder geval heeft de Regeering bepaalde bezwaren om dit onderwerp zoo rauwelijks in de discussie te betrekken, hetgeen ik zoo aanstonds nader zal toelichten.

Nog een ander onderwerp, dat genoemd is door de heeren Sosrohadikoesoemo en Verboom, is de kwestie van een eventueel te heffen uitvoerrecht op exportproducten.

Dan heeft de heer Verboom nog gesproken over de belangen van den middenstand, den detailhandel en hij heeft vragen gesteld omtrent een mogelijke andere toepassing van de bestaande contingentieeringsmaatregelen.

En nu kom ik daarbij aan de toelichting, waarom de Regeering over de zoeven genoemde vraagstukken niet in discussie wenscht te treden, een toelichting, die ik zoeven aan den heer Van Helsdingen heb toegezegd. Het gaat de Regeering aan het hart, dat Zij niet kan toegeven aan den aandrang van het college om hierover in discussie te treden. Het is volkomen begrijpelijk, dat men van de zijde van het tegenwoordigend lichaam popelt van verlangen om over deze gewichtige en dringende onderwerpen van gedachten te wisselen. Wanneer de Regeering aldus doet uitkomen, dat Zij den aandrang om hierover in discussie te treden zeer wel begrijpt, dan heeft Zij het vertrouwen, dat het geachte college van zijn kant ook begrijpt, dat tegen een premature beraadslaging ernstige bezwaren moeten bestaan aan den kant der Regeering.

Wanneer de Regeering deze en andere zaken immers nog overweegt, wanneer deze zaken nog niet geheel zijn voorbereid, wanneer op bepaalde essentiële punten nog niet voldoende overleg is gepleegd, dan kan de Regeering zich daarover niet in uitspraken begeven. Men beseffe, welk een enorm effect het altijd maakt, wanneer de Regeering, laat ik zeggen op het gebied van loonsverhoogingen, of het te berde gebrachte uitvoerrecht, dat ik zoeven noemde, of de salarismaatregelen, iets zegt. Wanneer zoiets geschiedt op financieel gebied, verwekt dit aanstonds verwachtingen en dat heeft direct een geweldige *répercussie* in den groothandel. Ik kan hieraan toevoegen, dat met alle voortvarendheid alle onderwerpen, waarmee de Regeering op het oogenblik bezig is en die thans nog in onderzoek zijn, zullen worden afgehandeld, met een even groote voortvarendheid als de Regeering met de indiening van dit ontwerp aan den dag heeft gelegd, en men kan ervan verzekerd zijn, dat de Regeering met den grootsten spoed dergelijke onderwerpen aan het college zal voorleggen.

Ik kom thans tot het ontwerp zelf. Ik moet daarbij in de eerste plaats de vraag onder de oogen zien, of het ontwerp nu werkelijk zoo buitengewoon ingrijpend is, als men wel zou meenen na het aanhooren van de discussies in dit college. Om deze vraag te beantwoorden, wil ik er allereerst op wijzen, dat het ontwerp niet meer beoogt dan een verdere toepassing van een tweetal regelingen, die al sinds 1918 in het Staatsblad staan.

Nu zou ik het geachte college en ieder individueel lid op den man af de vraag willen stellen, wie heeft hier ooit iets van gemerkt en wie van de geachte leden heeft tot voor

enkele dagen geleden ooit geweten, dat deze ordonnanties in het staatsblad stonden?

Naar de Regeering meent beantwoordt deze vraag zichzelf. De Regeering mag er in dit verband ook nog wel op wijzen, dat men in Nederland op even korten termijn als ditmaal van den Volksraad is gevraagd, een ontwerp heeft ingevoerd, dat in bepaalde opzichten nog van verdere strekking is dan dit, dat op het oogenblik aan den Volksraad wordt voorgelegd. Indien het noodig is, zal ik dit in tweeden termijn nog aan het geachte college nader uiteenzetten.

Een algemeen bezwaar, dat van den kant van den Volksraad is geopperd, is de groote mate van overdracht aan de met de uitvoering belaste autoriteiten. Het sterkst zijn deze bezwaren naar voren gebracht door de geachte leden, de heeren Thamrin en Soetardjo, die hiervoor hebben gebruikt de uitdrukking: de Regeering vraagt als het ware een blanco mandaat. Ook wat dit betreft, kan ik deze geachte leden verwijzen naar de regeling, zooals die in Holland is gemaakt. Bij die wet, die in Holland is aangenomen, wordt ook alles, wat hier aan de Regeeringsverordening is overgelaten, aan de Ministers ter regeling en beslissing overgelaten. Maar, dat is op zichzelf nog niet een argument, dat in deze overtuigend behoef te zijn en de Regeering wil dus op de kwestie zelf alsnog ingaan. Zij kan daarbij aansluiten op hetgeen ten deze reeds is opgemerkt door de geachte leden, de heeren Van Helsdingen en Roep en kan zich mitsdien i.d.o. beperken. Terecht is door deze geachte sprekers in dit verband aangevoerd, dat het hier gaat om de toepassing van de regeling, om de praktijk en om de feiten. Gegevens en mededeelingen van alle kanten komen binnen. Deze worden centraal getoetst en vergeleken en instructies worden gegeven. Dit is in alle mogelijke opzichten zuiver werk voor de executieve, de uitvoerende macht. Elk oogenblik bovendien verandert de toestand en verandert daarmee het voorschrift.

In dit verband is opgemerkt: ons college — zoo hebben verschillende sprekers gezegd — is toch altijd paraat en toch steeds bereid op den meest korten termijn in behandeling te nemen hetgeen de Regeering den Raad voorlegt. Dit is zeker het geval en het zou de Regeering misstaan, indien Zij hier niet met erkentelijkheid van gewag maakte. Doch ook aan de snelheid van werken van het College van Gedelegeerden is toch nog een zekere grens gesteld en die grens is nog te ruim, dan dat zij in deze bruikbaar zou zijn. Ik heb de uitdrukking al meer gebruikt: het gaat hier werkelijk om handelen à la minute. Gebeurt dat niet, dan loopt men achter de feiten aan en wordt in die gevallen werkelijk ernstig schade berokkend aan personen, die dat niet kunnen dragen. Aan een regeling van meer dan op het oogenblik geschiedt in de ordonnantie zelf, zooals gevraagd is door den heer Thamrin, kan dan ook bepaaldelijk principieel en praktisch niet worden gedacht. Een andere kwestie is of dan wel meer zou kunnen worden overgelaten aan de Regeeringsverordening, doch niet aan het gouvèrnementsbesluit. Daarover is een amendement ingediend en ik stel de bespreking van dat punt dus uit, totdat ik aan dit amendement toe ben.

Dan is van sommige leden als algemeen bezwaar vernomen: deze regeling geeft te groote en te arbitraire bevoegdheden aan de hoofden van gewestelijk bestuur en de residenten afdelingshoofden op Java. De leden, die deze meening zijn toegegaan, zijn reeds tot een juister inzicht teruggebracht door het geachte lid, den heer De Hoog, die heeft gezegd: het is met dit ontwerp precies als met de oudere in het Staatsblad reeds bestaande ontwerpen. De bestuurshoofden moeten gemachtigd worden door de Regeering in te grijpen en, zooals ik zoeven reeds uiteengezet heb, dit houdt de Regeering centraal in de hand.

Blijvende bij den heer De Hoog moet ik nog even enkele speciale opmerkingen beantwoorden, die door hem aan de orde zijn gesteld. In de eerste plaats heeft de heer De Hoog ge-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

vraagd: hoe stelt de Regeering het zich eigenlijk voor, wanneer de hoofden van gewestelijk bestuur gebruik maken van hun bevoegdheid om in uiterste gevallen tot beslaglegging over te gaan? Kan daarvan worden geappelleerd? Mijnheer de Voorzitter! Van zoodanige beslaglegging kan niet worden geappelleerd, maar als rem hierop staat in de eerste plaats, dat de overheid, indien deze beslaglegging ten onrechte is geschied, bloot staat aan een schadeactie wegens onrechtmatige overheidsdaad. En wat het meer directe belang betreft van den man, dien zulks aangaat, voor hem geldt de regeling in de onteigeningsordonnantie, dat als dan moet worden uitgekeerd de volle 100% van het getaxeerde bedrag.

Ik mag er wel even op wijzen, dat in dit opzicht de Indische regeling gunstiger is dan de Hollandsche, want daar geldt, dat zoo iemand slechts 90% uitgekeerd kan krijgen.

Ook heeft de heer De Hoog nog een vraag gesteld over artikel 3 van het ontwerp, waarin bevoegdheid wordt gegeven tot vaststelling van de huren en het geachte lid heeft gevraagd: hoe het dan staat met de in den laatsten tijd wel eens voorkomende goud-clausule. Daarentrent kan ik den heer De Hoog — in aansluiting aan de mededeeling gisteren door de Regeering afgelegd — mededeelen, dat dit ontwerp van de goud-clausule ook in Nederland wordt bekeken en dat nu op het oogenblik het nog niet vaststaat in welken vorm het casu quo het best kan worden geregeld: in den vorm van een voor het geheele koninkrijk verbindende regeling, dan wel, dat de regeling van dit ontwerp aan de verschillende gebiedsdeelen afzonderlijk wordt overgelaten. Uit den aard der zaak is dit een punt, dat van te voren moet vaststaan, voordat ten aanzien van het ontwerp hier te lande een bepaalde beslissing wordt genomen.

Een aantal vragen is gesteld door den heer Roep, die ik thans wil beantwoorden.

In de eerste plaats heeft de heer Roep een vraag gesteld over artikel 6, waar in het 2de lid de strafpositie facultatief is ingekleed. De heer Roep vroeg waarom daar staat:

„Indien een in het vorige lid bedoeld strafbaar gesteld feit wordt gepleegd door een rechtspersoon, kan een straf worden opgelegd van hechtenis van ten hoogste drie maanden enz.”, en niet zooals in het eerste lid van dit artikel: overtreding wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden enz.

Essentieel is dit niet, maar deze tekst is gekozen uit een oogpunt van wetsélegance en in overeenstemming met hetgeen in de strafwet voorkomt. In die artikelen van de strafwet, waar bijvoorbeeld de recidive wordt geregeld, staat de strafverzwaring altijd facultatief geredigeerd: „kan de straf worden verhoogd.” Dit is gebeurd om niet den schijn te wekken, dat bij zoo'n geval wordt afgeweken van het systeem van onze strafwet, dat uitgaat van het algemeene minimum; in tegenstelling tot andere strafwetgeving kent de onze geen speciale strafminima en wanneer een geval als het onderhavige nu wordt geredigeerd in de formule „..... wordt een straf opgelegd van ten hoogste zoo en zooveel”, zou men geneigd kunnen zijn, te meenen, dat hier het algemeene strafminimum was vervallen en om dat misverstand te voorkomen, wordt in zulke gevallen altijd de facultatieve redactie gekozen.

(De heeren Roep en Sosrohadikoesoemo: Maar hier betreft het geen recidive.)

Inderdaad, maar ik haalde de recidive alleen aan als illustratie van een op het gebied der strafwetgeving op het stuk der redactie bestaand gebruik. Overigens is, zooals ik reeds zeide, dit punt niet essentieel, het is geschied uit een oogpunt van wetsélegantie en als de heer Roep dit punt nog belangrijk genoeg acht om er in nadere beschouwing over te treden, zal dat in tweeden termijn wel blijken.

Voorts vroeg de heer Roep, of deze ordonnantie toepasselijk is in zelfbestuursgebied. Deze vraag kan de Regeering bevestigend beantwoorden.

(De heer Soangkoepon: Is dat niet in strijd met de politieke contracten?)

Volstrekt niet, de gelding van deze ordonnantie en trouwens die van de geheele crisiswetgeving in zelfbestuursgebied, berust op de opperheerschappij.

De heer Roep heeft verder nog gevraagd naar de betekenis van artikel 7, waarin speciaal wordt gestipuleerd, dat deze bepalingen toepasselijk zijn op personen, behorende tot de Inheemsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied. De reden hiervan is, dat de ordonnantie op de Inheemsche rechtspraak inhoudt, dat de inheemsche rechter in rechtstreeks bestuurd gebied alleen de ordonnanties mag toepassen, die daartoe speciaal zijn aangewezen en daarom bevatten ordonnanties als de onderhavige telkens een speciale aanwijzing om den Inheemschen rechter in staat te stellen, daarmede rekening te houden.

De heer Soetardjo — dien ik in ander verband ook reeds te woord stond — heeft gevraagd, met gebruik making van artikel 3 der regeling in ieder geval te zorgen, dat de huishuren te Batavia niet zullen worden verhoogd boven het niveau van vóór de depreciatie. Deze vraag is wel van eenigszins specialen aard en de Regeering kan haar op het oogenblik bezwaarlijk beantwoorden, zonder dat ten aanzien van de redelijkheid van een eventuele prijsverhoging, nadere gegevens zullen zijn ingewonnen.

(De heer Thamrin: Een ingrijpen in den prijs van de goeten is misschien nog wel dringender!)

Het is best mogelijk, Mijnheer de Voorzitter.

Ik kom thans aan de amendementen, in de eerste plaats dat, hetwelk betrekking heeft op de woorden „of krachtens regeeringsverordening”. Deze kwestie is niet onbekend. Kortere tijd geleden, bij de behandeling van de koffiesteu-ordonnantie, kwam dit punt ook reeds ter sprake en dat onthefte mij van den plicht, den ondergrond en de theoretische voorgeschiedenis van deze vraag, die reeds zeer vele jaren in dit college loopt, nog eens uitvoerig op te halen. Alleen wil ik voor alle zekerheid in herinnering brengen, dat na het in werking treden van de Indische Staatsregeling in den Volksraad — waarin de heer Weyer toen nog geen zitting had — uitvoerige debatten zijn gehouden over bepaalde artikelen van de I. S., speciaal over de wetgeving. Toen is van de zijde van den Volksraad de meening geopperd, dat indien de woorden „bij of krachtens regeeringsverordening” niet werden gebruikt, verdergaande delegatie van wetgeving onwettig zou zijn. Sindsdien heeft de Regeering het zekere voor het onzekere nemende, altijd rekening gehouden met dit inzicht en altijd de mogelijkheid van verdergaande delegatie opengehouden door de sacramentele formule „bij of krachtens regeeringsverordening” te gebruiken.

Nu gaat het erom, of deze formule in dit geval gewijzigd zou kunnen worden. Uit hetgeen ik zoeven heb medegedeeld omtrent de snelheid voor ingrijpen en de diversiteit van de regelingen in de practijk, die op verschillende plaatsen zullen moeten worden getroffen, blijkt wel, dat het voor de Regeering bezwaarlijk is, om in dit geval zich de mogelijkheid van verdergaande delegatie te laten ontnemen.

Even moet nu de vraag onder oogen worden gezien: wat haalt dit uit, wat is eigenlijk het verschil, althans bezien van het standpunt van den Volksraad, of de regeling wordt getroffen bij regeeringsverordening of bij gouvernementsbesluit. In beide gevallen is het de Regeering, die vaststelt, het eenige verschil is, dat de regeeringsverordening hoe dan ook, toch weer wat trager is. Bij de tot standkoming moet de Raad van Indië geraadpleegd worden en nu moet men zich toch werkelijk afvragen, of het in al deze incidenteele gevallen juist is, hier als plicht te stellen het inwinnen van het advies van dit hooge college, dat uit zijn aard alleen is aangewezen en ook tijd moet overhouden om over werkelijk gewichtige belangrijke zaken van advies te dienen. In het

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, Weyer.)
onderhavige geval loopt men het gevaar, dat men de regeeringsverordening doet denatureeren, want aangezien het ingrijpen bij deze materie altijd zoo dringend en op zoo korten termijn noodig is, kan men wel vermoeden dat het op den duur zou worden een telefonische raadpleging van dit hooge college hetgeen met het karakter van deze adviesinstantie in strijd lijkt.

In elk geval maakt het, bezien van den Volksraad, toch feitelijk geen verschil uit bij welken vorm van uitvoeringsregeling de maatregelen worden getroffen, maar voor de Regeering maakt het wel degelijk verschil uit; het amendement wordt door de Regeering beschouwd als een ernstige belemmering en Zij moet den voorstellers dan ook bepaaldelijk met nadruk ontraden het amendement te handhaven.

Anders staat het met het tweede amendement, betrekking hebbende op den werkingsduur der ordonnantie. Zooals uit de inleidende opmerkingen van de Regeering van zoeven reeds zal zijn gebleken, is ook de Regeering ervan overtuigd, dat dit ontwerp niet anders dan een temporair karakter draagt en hoewel het voor de Regeering natuurlijk aangenamer zou zijn indien de werkingsduur van de ordonnantie onbeperkt werd gehouden, meent Zij, nu gebleken is, dat van de zijde van den Volksraad zulk een aandrang bestaat, om den werkingsduur te beperken, daartegen niet afwijzend te moeten staan. De gang van zaken zou eventueel zoo kunnen zijn, dat na verloop van den aan een bepaalde limiet gebonden werkingstijd de Regeering, indien daartoe nog noodzaak mocht bestaan, opnieuw met een ontwerp bij het College kan komen, waarvan de tekst zich zou kunnen beperken tot een voorstel tot wijziging van den datum van ophouden der werking van deze ordonnantie.

Maar indien de Regeering in principe dus al niet afwijzend hier tegenover staat, de termijn van drie maanden, welke hier genoemd wordt, is, naar het oordeel van de Regeering, wel zéér beperkt. Wanneer de voorstellers ertoe zouden kunnen komen om dezen termijn te stellen op zes maanden, dan verklaart de Regeering zich bereid, het amendement over te nemen.

Voorts heb ik hier nog over te leggen een nota van wijziging, die noodig is geworden door het uitstel in de behandeling van dit ontwerp.

Ik meen in eersten termijn met deze toelichting te kunnen volstaan.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Ik deel de vergadering mede, dat art. 8 in verband met de afhandeling op hedenavond door de Regeering aldus is gewijzigd, dat het komt te luiden:

„Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.”

Mag ik in aansluiting op hetgeen de Regeeringsgemachtigde zoojuist heeft gezegd, naar aanleiding van het amendement-Weyer c.s. (stuk 5) inzake den werkingsduur der ordonnantie, nl. dat de Regeering bereid is om het amendement over te nemen indien de termijn van drie maanden verlengd wordt tot 6 maanden, vragen of de heer Weyer misschien deze suggestie der Regeering wil overnemen?

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou daarover gaarne in overleg willen treden met de mede-ondertekenaren van het amendement, na afloop van de behandeling in tweeden termijn.

De Voorzitter: Dan kan thans worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn, waarbij desgewenscht ook de amendementen reeds besproken kunnen worden, ofschoon zij na den tweeden termijn nog afzonderlijk aan de orde worden gesteld.

Ik mag bij de elf sprekers in eersten termijn wel op eenige korthed aandrigen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Thamrin.)

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Van de gelegenheid om beschouwingen over het aanhangige ontwerp te leveren, is door velen mijner medeleden gebruik gemaakt om beschouwingen te leveren, die alleen het kleine gebrek hebben, dat zij eigenlijk niets te maken hebben met het ontwerp, dat aanhangig is. Ook is het praematuur hier materies aan te snijden, waarvan men niet op de hoogte is en waarvan elk gegeven ontbreekt. Er is o.a. gevraagd om verhooging van loonen; om verlaging van vaste lasten; om prijsverhoging of prijsverlaging van verschillende artikelen voor huishoudelijk gebruik; om verlaging van huishuur. Er is zelfs gebruik gemaakt van de gelegenheid om een interpellatie aan te kondigen en beschouwingen te leveren over de zoo laat door de Nederlandsche Regeering doorgevoerde devaluatie. Zooals gezegd, behalve dat de besproken materies praematuur zijn, hebben zij eigenlijk met het aanhangige ontwerp alleen gemeen, dat bij dit ontwerp de gelegenheid is gevonden om verschillende niet ter zake dienende beschouwingen te leveren. Ik hoop daarom dat wij in tweeden termijn op meer korthed kunnen rekenen en op meer zakelijke opmerkingen van de zijde mijner geachte medeleden.

Het eenige argument, dat ik van mijn medeleden gehoord heb terzake van het aanhangige ontwerp is, dat zij hun stem zullen geven aan het ontwerp uit hoofde van het vertrouwen, dat Zij de Regeering willen geven. Dat is het eenige argument, dat wel ter zake dienende is, maar toch een onzakelijk argument is. Ik vraag mij af of de heeren, die het standpunt innemen, dat zij aan deze ordonnantie hun stem willen geven, uit hoofde van vertrouwen in de Regeering, wel beseffen hun plaats als vertegenwoordiger van de burgerij en of zij niet miskennen, de doelstelling der instelling van dit college. Deze kan in het kort aldus worden omschreven, dat door de instelling van dit college gedachtenwisseling mogelijk is tusschen de Regeering en de vertegenwoordigers van de burgerij omtrent de te nemen maatregelen. Met deze ordonnantie, waarbij de Regeering een blanco mandaat wordt gegeven, schakelen wij ons zelf uit bij de medebeoordeeling van de zaak en miskennen wij dus den aard en de doelstelling van dit college door uit handen te geven de gelegenheid om mede te beoordeelen de kwesties, die straks het gevolg zijn van de monetaire situatie.

Waar gaat het toch in feite bij deze ordonnantie om? Zooals gezegd, deze ordonnantie vraagt een blanco mandaat voor de Regeering om op te treden, wanneer Zij dat wenselijk acht. Door mij is o.a. deze vraag gesteld, — en ik heb deze vraag tot mijn spijt niet hooren beantwoorden door de Regeering —: waarom het niet mogelijk is, als ingegrepen moet worden, ons college in te schakelen, ook wanneer spoedig optreden gewenscht is. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft alleen als argument naar voren gebracht, dat maatregelen als bedoeld bij deze ordonnantie bij wijze van spreken à la minute moeten worden genomen; zoodoende zou de gelegenheid ontbreken om overleg te plegen met het college. Anderzijds erkent de Regeeringsgemachtigde de paraatheid van dit college om elk oogenblik bijeen te komen; dus wordt door deze erkenning der Regeering afbreuk gedaan aan haar eigen argumentatie. Maar laten wij wel zijn. Is het straks in de praktijk zoo, dat de maatregelen à la minute genomen moeten worden? Ook de Regeeringsgemachtigde zal moeten erkennen, dat, voordat een maatregel genomen wordt er van alle kanten gegevens moeten worden verzameld, door de Regeering overleg zal moeten worden gepleegd, ook met den Raad van Indië, met de verschillende departementshoofden en waarschijnlijk ook met andere autoriteiten.

Het is een kwestie van voorbrenging en van voorlichting van dit college om zeker te zijn van een spoedige beslissing over verschillende ontwerpen of onderwerpen, die in het college worden voorgebracht. Wanneer de voorlichting op een dusdanige uitvoerige en afdoende wijze van de zijde der Regeering plaats heeft, hebben wij in de praktijk meermalen

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Thamrin.)

gezien, dat beslissingen door dit college worden genomen in minder zelfs dan een minuut. Wanneer de paraatheid van het college om elk oogenblik bijeen te komen erkend wordt, zie ik waarlijk niet in, dat een inschakelen van dit college met zich zou medebrengen een verdrag in de afdoening van aansege bevoegdheden. De Regeering vraagt, maar kinderspel zijn. Zij zegt, dat hier eigenlijk wordt voorgebracht een bijslippen van een paar kleine bestaande ordonnanties. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft wijselijk verzwegen den aard van de ordonnanties, maar als men weet, dat het gaat om onteigeningsordonnanties en het bijslippen geeft een grootere bevoegdheid aan de Regeering om elk oogenblik in te grijpen, dan zijn het heusch geen kleine bevoegdheden die de Regeering vraagt. Het gaat hier bovendien niet uitsluitend om het bijslippen van een paar kleine ordonnanties, waarvan vermoed wordt, dat het bestaan aan het college onbekend is; het gaat hier om de bevoegdheid om veel ingrijpender maatregelen te nemen op vrijwel elk terrein van het economisch leven hier en dat zijn toch bevoegdheden, die men niet moet voorstellen alsof het maar bevoegdheden zijn, die niets te beteekenen hebben.

Een ander argument van de Regeering is, dat men in Nederland, waar toch een volwaardig parlement bestaat, ook is overgegaan tot het geven van bevoegdheden, zelfs in ruimer en grooter formaat dan wat hier door de Regeering wordt gevraagd. Ik vind een vergelijking van den toestand in Nederland en hier so wie so niet juist. In Holland is er een automatische wisselwerking tusschen hetgeen in de burgerij leeft en het Ministerie. Wanneer de Regeering ginds van de gegeven bevoegdheden een dusdanig gebruik maakt, dat de resultaten niet beantwoorden aan hetgeen in de burgerij wordt gevoeld, dan wordt die Regeering naar huis gestuurd. Die mogelijkheid zal de Regeering weerhouden om een beslissing te nemen, die niet beantwoordt aan de wenschen, welke uit de burgerij voortkomen. Maar wat moeten wij hier doen?

(De heer Kerstens: Die stelling gaat tegenwoordig niet meer op. U moet dit maar eens vragen aan Dr. Colijn of den heer Van Helsdingen.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dit niet, tenzij het als een grap bedoeld is, dan kan ik het natuurlijk apprecieeren. Maar het feit bestaat toch, dat, wanneer de Regeering in Holland van haar bevoegdheden een dusdanig gebruik maakt, dat het niet beantwoordt aan de gevoelens, die in de burgerij leven, althans theoretisch mogelijk is, dat diezelfde Regeering naar huis wordt gestuurd en een andere Regeering wordt gevormd, die beter rekening houdt met de gevoelens, welke uit de burgerij naar voren komen.

(De heer Van Helsdingen: Maar de praktische omstandigheden verhinderen de toepassing van de theorie.)

Zelfs die theoretische bevoegdheid hebben wij hier niet, zelfs de mogelijkheid om correctie te vragen op de foutieve handelingen der Regeering bestaat hier niet en uit dien hoofde alleen is een vergelijking van den toestand in Holland hier niet juist.

(De heer Soanckoepou: Daar is bovendien een homogene bevolking.)

Ook dat is een waarborg, dat de maatregelen zullen beantwoorden aan het doel, dat de bevolking zich daarvan voorstelt.

(De heer Roep: In Spanje is ook een homogene bevolking!)

Een ander argument van den Regeeringsgemachtigde ten aanzien van het inschakelen van de bestuursambtenaren is, dat de invloed van de bestuursambtenaren beperkt blijft, doordat zij min of meer alleen met de uitvoering belast worden van de verschillende regelingen, die centraal worden geregeld. Maar dan ligt het toch voor de hand, dat waar de

(Voorzitter.)

voorlichting in het algemeen moet komen van de bestuursambtenaren — en ook de wijze van voorlichting is veelal van invloed op de beslissing, die wordt genomen —, dat niet kan worden ontkend, dat de positie, die hier aan de bestuursambtenaren wordt gegeven, van overwegend belang is en zeer belangrijk bevoegdheden inhoudt, die de Regeering overgelaten, dat de geheele uitvoering der regeling afhankelijk is van de bestuursambtenaren.

Uit de stemmotivering van vele mijner geachte medeleden blijkt, dat dit ontwerp, ondanks het feit, dat er mijns inziens geen reden is om ons college uit te schakelen, een meerderheid in dit college zal vinden, een meerderheid voor deze ruime bevoegdheden, aan de Regeering overgelaten. Ik sta dus min of meer machteloos en zal dan ook niet langer gebruik maken van den tijd van dit college om mijn bezwaren omstandig naar voren te brengen.

Ik zou echter de suggestie aan de Regeering willen voorbrengen teneinde te voorkomen, dat deze regeling geheel zal „verambtelijken”, om althans bij de uitvoering van verschillende maatregelen de Economische Commissie in te schakelen, die althans nog bestaat. In die commissie zitten verschillende particulieren en verschillende mensen, die geacht kunnen worden het bedrijfsleven, vooral het Europeesche bedrijfsleven, te vertegenwoordigen.

(De heer Roep: Zit U ook niet in die commissie?)

Daar zit ik toevallig ook in.

(De heer Kerstens: Maar niet als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven.)

In elk geval is de samenstelling dier commissie dusdanig, dat er waarborgen zijn, dat de regelingen, welke straks afgekondigd zouden worden, niet geheel verambtelijkt zullen worden, omdat zij afkomstig zijn van ambtelijke zijde, en ook natuurlijk door ambtenaren worden verwerkt. De inschakeling van de een of andere instantie — die nu toevallig de economische commissie genoemd, omdat die nu eenmaal bestaat, doch het zou mij ook welkom zijn, wanneer het een andere commissie van veel gevarieerder samenstelling was — zou aldus mogelijk maken, dat voor de regelingen, die straks worden getroffen en die toch heel diep ingrijpen in het economisch leven van deze landen, — dat de waarborg bestaat, dat men niet geheel op ambtelijke rapporten afgaat en de mogelijkheid bestaat, dat de Regeering ook van andere zijde wordt ingelicht, waardoor de waarborg tevens bestaat, dat de maatregelen meer kunnen beantwoorden aan het doel, waarvoor zij zijn genomen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is natuurlijk Uwe bedoeling ook straks nog gelegenheid te geven over de amendementen te spreken en daarom zal ik daarover nu niet spreken. Ik koester geen hoop, dat ik veel van mijn geachte medeleden tot mijn inzicht heb overtuigd, doch gezien mijn bezwaren, die niet zijn weggenomen in eersten termijn en ook waarschijnlijk niet weggenomen kunnen worden in tweeden termijn door de Regeering, is het ontwerp door den vorm en door de wijze waarop hier het college straks uitgeschakeld zal worden, voor mij onaanvaardbaar.

De Voorzitter: Ik dank den heer Thamrin hartelijk, dat hij mij gesteund heeft door een beroep op zijn medeleden te doen ten aanzien van korthed. Ik heb zelf geen bezwaren, wanneer de leden belangrijk korter zijn dan de heer Thamrin.

Wat de zakelijkheid betreft, hoop ik ook, dat de leden in tweeden termijn zooveel mogelijk zich tot het onderwerp zelf beperken. Doch ik acht het onvermijdelijk, en volkomen begrijpelijk dat in eersten termijn leden wel eens even daarbuiten kwamen. Immers waar de Regeering hier machtsmiddelen vraagt om haar economisch standpunt te kunnen handhaven, behoeft men zich niet tot bespreking van die middelen te beperken, doch kan men e.v. laten blijken, dat men handhaving van het regeeringsstandpunt ongewenscht acht.

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Prawoto, Van Helsdingen.)

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Na het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde, zal ik niet verder op de zaak ingaan. De reden hiervan is, dat de geachte Regeeringsgemachtigde pertinent verklaard heeft, dat hij voor het bewaken van het algemeen belang deze maatregelen noodig heeft, om desnoods à la minute te kunnen ingrijpen, wanneer bedoeld algemeen belang door speculatieve manipulaties van den handel in gevaar wordt gebracht.

Mijnheer de Voorzitter. Dit ontwerp raakt de belangen van alle bevolkingsgroepen en is van zoo'n gewichtigen aard, dat ik na een summier behandeling de verantwoordelijkheid niet op mij durf nemen om het voorstel van de Regeering af te wijzen. Maar dit sluit niet in, Mijnheer de Voorzitter, dat ik met alles, zooals dit door den geachten Regeeringsgemachtigde nader is uiteengezet, met de Regeering meega, doch ik zal voorloopig mijn eind-oordeel opschorten, tot tijd en wijle de werking van dezen maatregel mij aanleiding geeft om terug te komen op deze zaak, maar dan na gezette overweging en observatie van de werking van genoemde ordonnantie. Om dit te kunnen doen, komt het amendement-Weyer e.s. (st. 5) goed van pas.

Resumeerende zal onze groep dus voor het ontwerp stemmen, wanneer het amendement-Weyer door het geachte college wordt aanvaard.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de Regeering dank willen brengen voor de nadere toelichting, die Zij heeft gegeven. Uit die toelichting blijkt echter tegelijkertijd, wat een geweldige taak de Regeering door dit ontwerp op zich heeft genomen en dat daardoor juist het bezwaar, dat ik in eersten termijn opperde, zooveel sterker is geaccentueerd dan tevoren en de vraag zooveel sterker bij mij rijst, of de Regeering inderdaad daarvoor alle gegevens bezit en of Zij daarvoor het beschikbare apparaat geheel in de hand heeft.

(De heer Thamrin: Wat voor antwoord verwacht U daarop?)

Overigens heb ik sterk den indruk, dat de Regeeringsopvatting de mijne geheel dekt en dat hier met de voorgenomen maatregel niet bedoeld is een verstarring van het prijspeil. Integendeel het is wel gebleken, dat het de bedoeling alleen is om een overgangsmaatregel te geven, om het proces van aanpassing aan de veranderende omstandigheden zoo geleidelijk mogelijk te doen geschieden, langs lijnen van geleidelijkheid. De Regeering heeft dat ook nadrukkelijk verklaard en heeft gezegd, dat Zij wil zorgen, dat niet te snel de balans doorslaat, niet te ver doorslaat. Ik meen, dat wij inderdaad dit ontwerp niet anders kunnen zien dan als een overgangsmaatregel — de Regeering noemde het een temporaire maatregel — om zonder te groote schokken in het belang van de consumenten de prijsverhoging, die noodzakelijk komen moet, met den gedeprecieerden gulden, geleidelijk te doen geschieden.

Maar ik kan mij niet onthouden van het maken van deze opmerking, dat de Regeering mij in veel van haar woorden wel wat te boud is. Wanneer Zij zegt: dat Zij volkomen de prijschommelingen in de hand heeft, dan vind ik dat de Regeering zich wel ietwat voorzichtiger had kunnen uiten.

(De heer Peekema, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Ik heb gezegd: In het oog houdt.)

Dat is iets anders. Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het amendement, dat is ingediend door den heer Weyer, waarbij wordt voorgesteld, dat de woorden: „of krachtens” komen te vervallen, heeft de heer Thamrin nogmaals in tweeden termijn zijn standpunt in eersten termijn voorgebracht verdedigd, en erop aangedrongen, dat het college van gedelegeerden hierbij zou worden ingeschakeld. Zijn uitvoerig betoog in deze heeft mij niet kunnen overtuigen van het inzicht dat ik heb, dat het hier vooral gaat om de toepassing van de ordonnantie en dat bij die toepassing de werkzaamheid van het college van gedelegeerden niet kan worden ingeschakeld.

Nu heeft de heer Thamrin de suggestie gedaan om de

(Van Helsdingen, Weyer.)

Economische commissie in te schakelen ter voorkoming van een verambtelijking van al deze maatregelen. Ik vrees, dat deze inschakeling hier weinig baat zal brengen; dat het in dat geval misschien even gemakkelijk zal zijn het college van gedelegeerden in te schakelen. De vrees, dat de Regeering alleen van achter de schrijftafel deze maatregelen zal nemen, acht ik niet gewettigd. Ik kan mij niet voorstellen, dat de Regeering niet bij het nemen van deze maatregelen volkomen in de praktijk staat en geen rekening zou houden met de meening van particulieren en vooraan staande personen in het maatschappelijk leven.

(De heer Thamrin: Ambtenaren zijn nu eenmaal geen handelaren.)

Maar het departement van Economische Zaken heeft in zooveel opzichten aanraking met het particuliere leven, dat het eenvoudig onaannemelijk is, dat de Regeering niet van die inlichtingen, die Zij telkens krijgt, gebruik zal maken en anders zorgt de heer Van Baalen er wel voor, dat de Regeering van allerlei klachten bestaande bij den middenstand op de hoogte wordt gehouden en ook de betrokken instanties in het particuliere leven zelf zijn ook tegenwoordig niet op hun mond gevallen. Het departement van Economische Zaken wordt dan ook in deze volledig ingelicht en voorgelicht.

Ik heb met veel genoegen ondertekend het amendement-Weyer, wat betreft den duur der ordonnantie. Inderdaad komt dat aan veel bezwaren tegemoet. Ik zou alleen aan de Regeering willen vragen of Zij bereid is aan ons maandelijks over te leggen een overzicht van de werking van deze ordonnantie, zoodat wij eenigermate op de hoogte zijn van den invloed van deze ordonnantie op het maatschappelijk leven.

Tenslotte erken ik met den heer Thamrin, dat er hier verschillende punten zijn aangehaald, die min of meer praematuur zijn genoemd, maar onder die punten, die hij praematuur acht en niet ter zake dienende, heeft hij er een genoemd, waartegen ik even protest moet aantekenen, n.l. de vraag door enkele medeleden en mijzelf gedaan inzake de verhooging van de loonen en salarissen.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde ook dat geheel ter zijde gesteld. Maar indien juist is, wat de Regeeringsgemachtigde hier nadrukkelijk verklaard heeft, dat hier een proces van verstarring van de prijzen niet wordt nagestreefd, maar dat er een geleidelijke overgang plaats heeft tot een duurder levenspeil, dan is zeer direct en onmiddellijk hierbij betrokken het salarispeil van den ambtenaar en het loonpeil in het particuliere. Dan is het ook volkomen begrijpelijk, dat wij, waar wij hier zijn om de belangen der bevolking in het algemeen te behartigen, hier tegenover de Regeering staan en zeggen: goed, indien Gij niet de prijzen kunt verstarren, maar alleen deze maatregelen bedoeld zijn als overgangsmaatregelen tot een geleidelijk duurder levenspeil, wat doet Gij dan ten aanzien van deze belangen; en dat klemte te meer, omdat het salarispeil en het loonpeil hier te lande door de toegepaste aanpassingspolitiek tot de alleruiterste grenzen zijn teruggebracht. Dit hangt dus ten nauwste samen met het onderwerp, dat hier in behandeling is. Daarom zou ik te dien aanzien gaarne een meerdere toezegging van de Regeering willen ontvangen. Niet de toezegging, dat Zij dadelijk bereid is tot verhoging over te gaan, maar dat Zij erkent, dat de toegepaste aanpassingspolitiek het inderdaad van de grootste beteekenis maakt, dat de Regeering de prijsverhoging zorgvuldig in het oog houdt om te goeder tijd de ambtenaren en voor wat de particulieren betreft, de loonen te doen aanpassen aan de veranderde omstandigheden. Ik vraag geen procenten, ik vraag geen directe verhogingen, ik vraag niet, wanneer het zal intreden, maar als de Regeering toezeft, dat Zij daarvoor oog heeft, ben ik reeds tevreden.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de Regeering erkentelijk voor haar antwoord in eersten termijn. Zij

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Weyer.)

onderschrijft de juistheid van mijn principieel betoog ten aanzien van de gevolgen van dit goudembargo, of, zoo men wil, deze depreciatie. De Regeering legde in eersten termijn den nadruk op de tijdelijkheid. Immers, het gaat er, naar de uitdrukkelijke verklaring van den Regeeringsgemachtigde, de Regeering om, te coupeeren dat, zoolang de waarde van ons ruilmiddel nog niet is gestabiliseerd en onvast is, van deze onzekerheid misbruik zal worden gemaakt. Daarna, dus wanneer de stabilisatie is bereikt kan men, als ik veno Regeering's-gemachtigde heb, het prijsverloop aan zijn lof overlaten. Tevens heb ik uit het regeeringsantwoord opgemaakt, dat het alleen de bedoeling is, buitengewone prijsopdriving te verijdelen. Dat is met zooveel woorden gezegd en staat naar ik meen ook in de Memorie van Toelichting zoo omschreven. In het woord „opdriving” ligt reeds het karakter van moedwilligheid en komt daarbij nog „buitengewone” dan ben ik geneigd, mij op dit punt eenigszins geruster te gevoelen dan hedenmorgen.

Nochtans doet het voorbeeld, door den Regeeringsgemachtigde aangehaald met betrekking tot de mogelijke maatregelen ten opzichte van scheepvaartmaatschappijen mij te sterker staan in mijn verlangen, dat de enorme bevoegdheid, die in deze ordonnantie aan de Regeering wordt verleend, niet verder zal worden gedelegeerd. Over deze mogelijke gevallen van scheepvaartmaatschappijen zelf zal ik niet spreken, maar duidelijk is voor mij wel komen vast te staan, uit wat de Regeeringsgemachtigde hierover mededeelde, hoe veelzijdig het vraagstuk is, en hoe moeilijk het zal zijn, te beoordeelen, of en wanneer er op grond van een dergelijke beoordeeling zal dienen te worden ingegrepen. Dat ingrijpen mag dan dunkt mij toch wel met alle mogelijke waarborgen worden omkleed en die waarborgen zijn voor mij gelegen in het wegvallen van de woorden „of krachtens”, waarvoor in mijn eene amendement wordt gepleit. Ik ben dus op het stuk van de ongewenstheid van dit amendement nog allerminst overtuigd en ik zou zelfs zeggen, dat het voorbeeld van den Regeeringsgemachtigde mij in mijn meening heeft gesterkt.

In eersten termijn betoogde ik reeds, dat in geval tot toepassing van het tweede lid van artikel 1 en van de artikelen 2 en 3 wordt overgegaan, een beroep volstrekt ontbreekt. Desniettenstaande bepaalt artikel 6 vrij zware straffen, terwijl bovendien ingevolge artikel 5 de bepalingen van de onteigeningsordonnantie kunnen worden toegepast. Hij, die zich dus niet aan de prijsdiktatuur van de uitvoerende macht onderwerpt — ik wil het even zoo noemen zonder er iets onaangenaams mede te bedoelen, Mijnheer de Voorzitter — stelt zich bloot aan straf, onder mogelijke verbeurdverklaring van zijn goederen en aan onteigening, zonder te beschikken over een middel om zich daartegen te verdedigen. In 1918, bij de ordonnantie van 22 November, opgenomen in staatsblad 787, is een geheel andere regeling getroffen. Die ordonnantie toch gaf de Regeering het recht, de hoofden van gewestelijk bestuur te machtigen, maximumprijzen vast te stellen, nochtans alleen voor levensmiddelen, grondstoffen voor levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Bij deze rubrieken bleef het.

De bedoeling was de burgerij te beschermen tegen onredelijke opdriving van de prijzen van eerste levensbehoeften. Ik herinner het mij nog zeer levendig. Dat was noodig, omdat toen omstandigheden van zeer bijzonder aard golden, het was dus een lofwaardig streven van de Regeering. Ook de aangehaalde artikelen van de onteigeningsordonnantie golden toen slechts voor levensmiddelen, grondstoffen voor levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Zelfs in den ernstigsten inflatietijd van 1918 toen het volkomen duister was, waar het met de wereld heen zou gaan, en hoe handel en bedrijf zich zouden ontwikkelen, heeft men niet verder willen gaan dan de eerste levensbehoeften. En als de geachte Regeeringsgemachtigde dan vraagt: „wie herinnert zich de ordonnantie van 1918 nog, niemand heeft er ooit iets van gemerkt” wensch

ik er den nadruk op te leggen, dat de ordonnantie van 1918 in het leven is geroepen in een veel ernstiger tijd nochtans met veel beperkter bevoegdheden. Zij gold alleen voor de eerste levensbehoeften, de rest van de goederen en diensten liet men over aan het vrije verkeer. Men heeft vertrouwen gehad in het gezond verstand en de correctieve krachten in de maatschappij zelf en ik geloof niet, dat men toen bedrogen is uitgekomen. Vindt men iets te duur dan koopt men het niet, dat is een eigenschap van de aarde en ik geloof, dat wij het verloop ook tot op zekere hoogte van daaraan kunnen overlaten. Men neemt dan een substituut of wel de verkoper verlaagt zijn prijzen om zijn debiet te behouden. Maar wat gaat nu gebeuren?

In de eerste plaats kunnen thans ten aanzien van de goederen, die de ordonnantie van 1918 ook noemde, tevens andere voorschriften gegeven worden dan alleen het voorschrijven van maximumprijzen. Dat is het eerste, wat erbij komt. Wat de andere voorschriften kunnen behelzen, wordt in de Memorie van Toelichting alleen met een voorbeeld vermeld.

In de tweede plaats komt erbij, dat de ordonnantie van toepassing wordt verklaard voor alle goederen dus niet slechts voor de eerste levensbehoeften van de burgerij, die men erin zou willen betrekken, neen, de ordonnantie wordt van toepassing verklaard op alle goederen. De geheele beperking, die lag in de ordonnantie van 1918, ik herhaal, de ordonnantie, die onder buitengewoon moeilijke en desastreus omstandigheden voor dit land is tot stand gekomen, is in deze ordonnantie volkomen weggevallen.

In de derde plaats is de ordonnantie van toepassing ook voor diensten, waarvan ook in de ordonnantie van 1918 geen sprake is, maar behalve dat alles worden dan bovendien de dreigende artikelen van de onteigeningsordonnantie van toepassing voor alle artikelen, die in 1918, ik herhaal het nogmaals, beperkt waren tot slechts levensmiddelen enz.

Nu vraag ik mij toch af, al prijs ik het uiteraard met ieder, die hier aanwezig is, dat de Regeering onder moeilijke omstandigheden voor ons optreedt, zijn de omstandigheden nu werkelijk zooveel moeilijker en desastreuzer dan in 1918? Beteekent het goudembargo nu de kans op volslagen verwarving en het openstellen van de deur voor de meest grenzeloze brandschatting?

(De heer Kan: Integendeel!)

Maar zoo is het door de Regeering niet voorgesteld, niet door den Minister van Koloniën, ook niet door de Regeering in haar verklaring van gisteren bij monde van haar regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken in den Volksraad afgelegd. Het is ons voorgesteld als een zeer vanzelfsprekende zaak, als een eenvoudige maatregel, uit niets bleek, dat wij ons bevreemd behoeven te maken voor gevaarlijke speculaties, uit niets bleek, dat wij ons beducht behoeven te maken voor stremming in het goederenverkeer, voor andere gevolgen dus dan het mijns inziens zeer natuurlijk gevolg van de aanpassing van het prijspeil aan de nieuwe koopkracht van den gulden en ik zie dan ook geen reden voor groote bezorgdheid.

(De heer Van Helsdingen: Waarom vraagt de Nederlandsche Regeering dan allerlei machtigingen?)

Dat moet de heer Van Helsdingen van de Nederlandsche Regeering vragen, ik heb uitvoering uiteengezet, dat volgens mij de toestanden in Nederland heel anders liggen dan hier; ik heb mij de moeite gegeven het vraagstuk ook van den Nederlandschen kant te belichten. Ik vraag mij af, waarvoor maken wij ons ongerust? De koopkracht van den gulden gaat de Regeering bovendien beheerschen met het egalisatiefonds van niet minder dan f 300 miljoen.

Ik vraag mij derhalve af, of een zoo groote bevoegdheid, als de Regeering in de ordonnantie vraagt, een bevoegdheid, veel grooter dan de Regeering in de ernstigste crisistijden heeft gevraagd en gekregen, niet juist den indruk verwekt, dat deze gemeenschap plotseling aan enorme gevaren is blootgesteld, juist het tegengestelde dus van den indruk, dien onze Minister van Koloniën

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Weyer.)

en ook de Indische Regeering, zeer terecht in mijn oogen, bij het publiek hebben willen verwekken.

(De heer Th a m r i n: Dan moet U toch tegen zijn.)

Wij hebben nu de facto devaluatie. Laten wij dan de zeer logische gevolgen daarvan ernstig onder oogen zien en deze devaluatie eens haar eigen kunsten laten vertoonen. Laat deze devaluatie eens bewijzen, wat zij vermag. Met het egalisatie fonds heeft de Nederlandsche Regeering de zaak toch in bedwang. Laten wij afzien van een stel ingewikkelde regelingen. De Regeeringsgemachtigde zeide in eersten termijn, dat de regelingen niet ingewikkeld zijn, en inderdaad qua ontwerp is dit een eenvoudig stuk, maar de moeilijkheden en kansen op verwarring en ongelukken beginnen bij de uitvoering. Laten wij verder de uitvoeringsbevoegdheid niet overdraagbaar maken. Ik acht het volstrekt noodzakelijk, dat als de Regeering deze bevoegdheid wenscht, de regeling bij regeeringsverordening zal worden vastgesteld. Dat is gansch wat anders dan vaststelling met behulp van ons college. In dit vaststellen bij regeeringsverordening zie ik een waarborg, dat deze maatregel als hij noodig wordt geacht, behoorlijk, principieel en materieel door de Regeering zelf wordt gezien en dat Zij daarbij eventueel het initiatief kan nemen tot het raadplegen van de instanties, wier adviezen in deze van waarde kunnen zijn. Dit moge dan tevens dienen ter nadere toelichting van mijn amendement stuk 4.

De Regeering heeft in eersten termijn een vraag gesteld n.l. wat maakt het nu eigenlijk uit? De Volksraad wordt er niet beter van wanneer het amendement wordt aangenomen, want de stukken komen dan toch niet in den Volksraad. Inderdaad, maar daar gaat het mij niet om. Het gaat om de veelzijdiger en diepgaander beschouwing, die het gevolg kan zijn, van het vervallen der woorden „of krachtens”.

Wat mijn tweede amendement betreft n.l., betreffende den duur der ordonnantie, daarover wil ik nog het volgende opmerken.

Ik heb in het licht gesteld, dat de Regeering meer vraagt, dan Zij noodig heeft, meer dan Zij ooit onder veel critieker omstandigheden heeft gehad. Daarom en omdat het slechts kan gaan over een overgangstoestand, — daarover zijn de Regeering en ik het geheel eens — waarin ook ik een zekere mate van geleidelijkheid kan waardeeren, en zelfs wel wil bepleiten, vraag ik een beperking van den duur der ordonnantie tot drie maanden. Wij zullen ons dan verder nog wel eens beraden.

Een argument te meer voor de tijdelijkheid der ordonnantie is de strekking van art. 4. Het spijt mij, dat ik daar vanmorgen niet op heb gewezen. Ik heb het ontwerp nu voor de tweede maal kunnen lezen. Zulks is eenigszins toe te schrijven aan de haast, waarmee wij dit ontwerp moeten behandelen. Op grond van de ordonnantie van 1918 kan de Gouverneur-Generaal aan de hoofden van gewestelijk bestuur machtiging geven tot het vaststellen van maximumprijzen. Nu zou men denken, dat de handel wordt vrijgelaten voor die goederen, waarvoor geen maximumprijzen zijn vastgesteld. Maar wie zoo denkt, heeft het mis, want dan komt art. 4 op de proppen. Daarin staat, dat het verboden is de prijs van zulke goederen, zooals hij op 26 September 1936 was, op onredelijke wijze te verhoogen. Of de verhooging onredelijk is, wordt door den rechter uitgemaakt. Wanneer de rechter constateert, dat de verhooging onredelijk is, dan is de verkooper van die goederen strafbaar. Dat is de strekking van artikel 4, maar nu vraag ik mij af: hoe weet de verkooper, of hij bezig is een strafbaar feit te plegen? Dat is immers in het geheel nog niet uitgemaakt door den rechter? De prijs van het goed wordt toch niet uitsluitend bepaald door de mate van devaluatie? Onze besprekingen van vandaag voeren wel eenigszins in die richting, maar dat is toch geen gansch verkeerde theorie. Er zijn in het normale handelsverkeer allerlei omstandigheden, die de prijzen regelen.

Er zijn normale handelswinsten en handelsverliezen; er Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Kan.)

is vraag en aanbod in de wereld en geen devaluatie en geen ordonnantie kunnen daarin wijzigingen brengen. Ik zou willen vragen: Moeten nu al die factoren worden uitgeschakeld, die den handel levendig houden en levendig hebben gemaakt en zonder welke de handel een geheel dood en steriel apparaat zou worden? Ik begrijp niet, hoe men op die wijze den handel aan zijn doel wil laten beantwoorden. Ik zou willen vragen: Zal de rechter er rekening mede houden, dat het bewuste goed misschien na 26 September is gekocht en betaald en dat sindsdien in de noteering van dat goed veranderingen zijn opgetreden, die met de depreciatie van onze munt niets te maken hebben? Ik zou daar vandaag geen antwoord op durven geven.

(De heer Kerstens: Dan zal de rechter daarmee toch ook rekening houden?)

Dat is voor mij de vraag. De rechter heeft in dat opzicht geen enkele instructie in de ordonnantie. Ik weet dan ook geen enkel antwoord op die vraag, maar wederom: als het slechts gaat om een overgangstijd, soit, dan accepteer ik dat, ook het bewuste artikel 4, maar dat is voor mij een reden te meer om te bepleiten den duur van de ordonnantie bepaald te beperken.

Hoe juist het voorbeeld is, — ik moge het entre parenthèses vertellen — dat ik hedenmorgen over de copra heb aangevoerd, bewijst wat mij hedenmiddag is ter oore gekomen. Het gouvernement van Nederlandsch-Indië is fabrikant van terpentijn. Het is in dit land de eenige fabrikant van dit product, dat voor een deel in het binnenland wordt gebruikt en voor een ander deel voor den export is bestemd. Het gouvernement van Nederlandsch-Indië nu heeft vandaag aan den dag aan de distributeurs instructie gegeven om den terpentijnprijs in het binnenland met 25% te verhoogen. Ik vind dat volkomen logisch maar dat illustreert slechts te meer de juistheid van wat ik hedenmorgen heb opgemerkt. Het gaat hier overigens om iets ten aanzien waarvan, als ik het goed begrijp, de Regeering niet met mij van meening verschilt.

De Regeering heeft het nog gehad over andere producten die al of niet door de devaluatie een verandering in prijs zullen ondergaan. De Regeering heeft daarbij verschil gemaakt tusschen producten, die grootendeels wel en niet in het binnenland worden geconsumeerd. Als ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb, is hij van meening, dat de producten die grootendeels in het binnenland worden geconsumeerd van de devaluatie geen of weinig invloed zullen ondervinden. Het is niet mijn bedoeling daarover een lang betoog te houden. Ik wilde alleen zeggen, dat ik dit zeer belangrijke punt in twijfel trek. Ik vraag mij af hoe het dan mogelijk was, dat bij onze devaluatie van weleer de rijst wel 3 en 4 maal zoo hoog in prijs was als op het oogenblik. Wat de Regeering heeft gezegd, lijkt mij niet in overeenstemming met de waarnemingen, die wij jarenlang hebben kunnen doen.

Ik meen het hierbij te mogen laten. Ik beveel de beide amendementen, die ik heb ingediend, gaarne nogmaals in de aandacht der Regeering aan.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter. Wie het antwoord van den Regeeringsgemachtigde heeft aangehoord zal evenals ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, een zekere opluchting in zich hebben gevoeld, waar de Regeering heeft gesproken van een overgangsmaatregel en gewezen heeft op het tijdelijk karakter van deze ordonnantie, gezien den considerans, en gesproken heeft over overdreven prijsopdriving, waarover ook heer Weyer het gehad heeft. Wie al deze geruststellende verklaringen heeft aangehoord, zal tot zichzelf zeggen, wanneer hij bevreesd was met de Regeering mede te gaan: Ach, de Regeering heeft zich terzake diligent getoond, zij het slechts om preventief te mogen werken op de speculatiezucht, op de winstzucht van verschillende elementen in onze gemeenschap, zoodat wij allen hiermede eigenlijk dankbaar moeten zijn. Maar de Regeerings-

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Kan.)

gemachtigde heeft zooveel ook gesproken van het streven der Regeering om de betaalkracht van den gulden zoo hoog mogelijk te houden. De geachte Regeeringsgemachtigde schudt zijn hoofd niet, ik mag dus wel aannemen, dat ik goed heb gehoord.

Wanneer de Regeering dien kant wil uitgaan, vrees ik, dat de gekoesterde verwachtingen in verband met de aangehoorde rede van den geachten Regeeringsgemachtigde wel eenigszins minder zullen worden. Wanneer het waar zou zijn, dat de Regeering op die manier de koopkracht van den gulden op een bepaald peil zou willen houden, dan spreekt daaruit een zekeren zin, om nu het de moederlandsche Regeering niet gelukt is om den gulden hoog te houden en dus de koopkracht van den gulden op die manier op een bepaald niveau te handhaven, op andere wijze te trachten de koopkracht van den gulden tot op zekere hoogte niet te doen beantwoorden aan de depreciatie van den gulden op zichzelf. Ik zou zeggen, dat dit minder juist is; het is roeien tegen den stroom in.

De heer Weyer heeft zooveel eenige voorbeelden aangehaald, waaruit blijkt, dat het toch raadzaam is om de besluiten, die door de Regeering moeten worden genomen, te doen neerleggen in een regeeringsverordening. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveel een voorbeeld aangehaald van de vrachtprijzen van de stoomvaart maatschappijen, maar heeft daarbij tegelijk de noodige slagen om den arm gehouden. Immers, hij zeide, dat men ook moest nagaan, of de stoomvaart maatschappijen voordien met verlies hadden gewerkt en of er andere redenen hebben bestaan, welke haar genoopt hebben om de vrachtprijzen te verhoogen en zoo meer.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer bijv. bij den middenstand ook gekeken zou worden naar het causaal verband tusschen de devaluatie en de verhooging van de prijzen, zoomede naar het verband tusschen de verhooging van de prijzen en andere factoren, als door den geachten Regeeringsgemachtigde genoemd, dan geloof ik, dat er niet zooveel vrees zou behoeven te bestaan bij de Regeering zelf, dat de depreciatie inderdaad van zoo groot gevolg zal zijn, dat zij de menschen tot ongewenschte speculaties zal verleiden.

Ik zou in dit verband aan de Regeering willen vragen, of de depreciatie van den gulden op zichzelf geen reden moet zijn voor de menschen, die voor alles en nog wat meer hebben te betalen, om hun prijzen te verhoogen. Ik noem als voorbeeld de nog niet betaalde wissels over goederen, die zij voor minderen prijs hebben gekocht, welke goederen zij later genoodzaakt zullen zijn tegen hooger prijs te betalen. Zoo zijn er meer voorbeelden; te veel om op te noemen.

Ons geacht medelid, de heer Weyer heeft er zooveel reeds op gewezen, dat er voor den rechter vele moeilijkheden zullen zijn, om te beslissen, wat eigenlijk onredelijke verhoogingen zijn. Wij zijn opgeschrikt door het eerste communiqué, waarin de Regeering ervan spreekt, dat een normale verhooging alleen genoemd mag worden een verhooging, die de 5% niet te boven gaat. Ik wil hierbij nog even aanhalen, hetgeen de heer Weyer heeft gezegd, dat de verhooging van prijzen in den handel fluctueert en aan verschillende oorzaken moet worden toegeschreven. Wanneer er bijvoorbeeld in Australië of in Argentinië minder regen valt dan anders, kan de tarweprijs omhoog gaan, zoo is er meer. Het is een kwestie van feeling en durf en natuurlijk kan men vaak de depreciatie van den gulden er met de haren bijtrekken, zonder dat daarvoor eenige reden is. Zoo zal het wanneer het aan den rechter wordt overgelaten, zeer onzeker zijn, hoe de handelaren zich terzake moeten gedragen en wanneer zij het gevaar moeten voelen aankomen, dat zij door den rechter gestraft zullen worden.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde had het over de amendementen en zeide, dat de kwestie eigenlijk hierop neerkomt, dat wanneer men zou willen vragen, dat alles bij regeeringsverordening geschiede, het oude eerbied-

(Roep.)

waardige college van den Raad van Indië telefonische adviezen zou moeten geven. Maar ook dan hecht ik meer waarde aan de regeeringsverordening, dan wanneer het zou worden gedelegeerd aan één persoon, die wellicht zou kunnen denken als de Zonnekoning indertijd, die tegen zichzelf zeide: ik weet alles, l'État c'est moi. Ik heb voldoende vertrouwen in de leden van den Raad van Indië, dat, wanneer zij zelfs telefonisch om advies worden gevraagd, dat zullen geven na zich goed er van rekenschap te hebben gegeven, wat zij terzake moeten adviseeren.

Mijnheer de Voorzitter! Met den heer Weyer ben ik het eens, wanneer hij blijft staan op den termijn van drie maanden, welke hij in zijn amendement heeft opgenomen. Want is het inderdaad de bedoeling van de Regeering met deze ordonnantie slechts tijdelijk paraat te kunnen blijven, welnu, dan is die termijn van drie maanden toch ruim voldoende, want langer geloof ik niet, dat de crisis zou kunnen duren. En mocht het langer kunnen duren, het college staat altijd klaar met spoed, zooals heden, een verlenging van deze ordonnantie goed te keuren, althans in beraad te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet te veel van den tijd in beslag nemen, maar ik hoop, dat mijn interpellatie door den Volksraad zal worden toegestaan, zoodat ik daardoor met andere medeleden in de gelegenheid zal zijn mijn meening te zeggen omtrent de maatregelen, welke de Regeering zich verplicht acht terzake te nemen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft bij haar antwoord veel van mijn corspronkelijke bedenkingen tegen het ontwerp weggenomen. Ik heb genoteerd, dat het ontwerp alleen van toepassing zal zijn in gevallen van buitengewone prijsopdriving. Verder is de strekking van het ontwerp om het tempo — ik gebruik de woorden van de Regeering zelf — van de prijsstijging te matigen. Dan nog voegt de Regeering hieraan toe, dat Zij beoogt te waken tegen excessen. Indien dat allemaal zoo is, en indien dat in werkelijkheid zoo zal gaan, ik geloof, dat de Regeering zooveel als dat in haar bereik is, inderdaad daarvoor zal zorgen — behoeven wij ons over de normale ontwikkeling van het economisch leven en de redelijke prijsstijgingen, die in verband met de depreciatie daarvan het gevolg zullen zijn, niet meer zoo ongerust te maken. Indien de ordonnantie dus toepassing zal vinden in die omstandigheden, die ik zoo juist herhaald heb, die door de Regeering zelf als maatstaf zijn aangegeven, heb ik daar thans heel weinig bezwaren tegen.

Ik wil echter nog even een opmerking maken naar aanleiding van hetgeen de heer Van Helsdingen zeide. Die geachte spreker zeide n.l., dat de Regeering over de loonpolitiek niets gezegd heeft en dat zij dat volkomen ter zijde geschoven heeft. En de heer Van Helsdingen zou reeds tevreden zijn geweest, indien de Regeering zou hebben gezegd, dat Zij de prijsbeweging in verband met het loonpeil in het oog zou houden. Mijnheer de Voorzitter. Ik geloof, dat de Regeering inderdaad woorden van die strekking heeft gebezigd. De Regeering heeft alleen gezegd, dat Zij een debat over het loonpeil in verband met het prijspeil praematuur acht.

(De heer Kan: Om geen verwachtingen te wekken.)

Juist — Maar Zij heeft daarbij nadrukkelijk te kennen gegeven, dat Zij het prijspeil nauwkeurig zal waarnemen en dat Zij niet zal aarzelen spoed te betrachten ten aanzien van een herziening van de loonen, zoodra meerdere zekerheid bestaat omtrent het prijsniveau, althans woorden in die richting.

Ik wil aan het adres der Regeering alleen nog deze opmerking maken in dit verband, dat toch blijkbaar de prijzen een bepaald niveau zullen hebben moeten bereikt, alvorens eenige verbetering van het loonpeil der ambtenaren zal plaats hebben. Ik zou er in dit verband op willen wijzen, dat de lagere en de laagste landsdienaren wel zeer moeilijk dezen overgangstijd zullen kunnen overbruggen. Ik geloof, dat die lagere salarissen een stijging van 6, 7, 8 of 10% niet zullen kunnen ver-

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Roep, Voorzitter.)

dragen. Ik zou de Regeering willen verzoeken met deze opmerking rekening te houden.

Wat betreft het woordje „kan” in de tweede alinea van artikel 6, heb ik genoteerd, dat de Regeering verklaard heeft, dat de beteekenis de zelfde is als bij strafbepalingen inzake recidive en verder meer een kwestie is van wets-elegance. Ik zou het op prijs stellen, indien de Regeering het woordje „kan” zou hebben gewijzigd in een imperatief wetsvoorschrift. Ik zal daarover geen amendement indienen. Ik zal mij, indien de Regeering daar bezwaar tegen heeft en het niet noodzakelijk vindt, daarbij neerleggen.

Ik heb ook genoteerd, dat de Regeering verklaarde, dat deze ordonnantie geldig zal zijn in de zelfbestuurde gebieden. Ik zou de Regeering willen vragen, is het dan niet beter dat dit in de ordonnantie wordt vermeld. Ik herinner mij andere ordonnanties waar nadrukkelijk bij werd bepaald, dat de inhoud daarvan ook in zijn geheel van toepassing was in het zelfbestuurde gebied voor de zelfbestuursonderhoorigen. Als nu de Regeering zegt, dat dit eigenlijk niet noodig is, waarom zijn er dan andere ordonnanties waarbij het blijkbaar wel noodig was, dat het erin vermeld werd? Ik begrijp, dat het wellicht een ingewikkelde geschiedenis is, en ik behoef er geen uitvoerig antwoord op te hebben, ik wil alleen die opmerking even voorbrengen en meer de materiele vraag stellen of het niet beter en veiliger is in de ordonnantie te bepalen, dat zij ook geldig zal zijn voor de zelfbestuursgebieden en daar levende zelfbestuursonderhoorigen. Dan is iedere twijfel uitgesloten. Het lijkt mij bij zoo'n belangrijke ordonnantie van groot belang.

Ik heb thans nog een enkele opmerking aan het adres van den heer Thamrin, die gezegd heeft, dat zij die eenige sympathie voor dit ontwerp hadden en zij die de minste bezwaren hadden, als enig argument hebben, dat zij vertrouwen in de Regeering betuigen. Dat schijnt heel erg te zijn, indien men dat heeft. Dat schijnt blijkbaar een doodzonde te zijn en de heer Thamrin voegt er dan aan toe, dat dit afbreuk zou doen aan de beteekenis van dit college, alsmede aan zijn doelstelling.

(De heer Thamrin: Het is geen doodzonde, maar een onzakelijk argument.)

Ik zou den heer Thamrin willen opmerken, dat de doelstelling van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden is om met de Regeering van gedachten te wisselen en de Regeering adviezen te geven omtrent den inhoud van ordonnanties en omtrent de methoden van de toepassing dier ordonnanties. Aan die beteekenis wordt voor de samenleving niets tekort gedaan, indien daarnaast vertrouwen in het beleid der Regeering wordt uitgesproken en naar ik meen hebben de beraadslagingen over dit onderwerp weer aangetoond, dat door die gedachtenwisseling veel onzekerheid is weggenomen, dat veel verheldering over het doel der ordonnantie is bereikt en dat — en dit is van groot gewicht — ook omtrent de wijze van toepassing door de Regeering positieve mededeelingen zijn gedaan die we anders niet zouden hebben gekregen en die ongetwijfeld in zekere mate de onrust zullen wegnemen. De behandeling der amendementen zal mij straks gelegenheid geven, op de daarin vervatte desiderata nader terug te komen.

De Voorzitter: Ik kan der vergadering mededeelen, dat het amendement stuk 4 over de woorden „of krachtens” zoo juist door de voorstellers is ingetrokken en derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uitmaakt.

De heer Roep: Dat verwondert mij na het betoog van den heer Weyer, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Op het amendement stuk 5 is zoo juist een wijziging ingediend en het komt thans zoo te luiden, dat aan het bestaande artikel 8, zooals het door de Regeering is gewijzigd, een tweede lid wordt toegevoegd, luidende:

(Roep, Verboom.)

„Zij vervalt met ingang van 1 Maart 1937”, hetgeen tengevolge heeft gehad, dat de heer Thamrin zijn ondertekening heeft teruggenomen.

De heer Roep: Ik zal voor dit amendement stemmen en naar ik meen zal geen mijner medeleden er verder behoefte aan gevoelen er nog lang over te praten omdat de inhoud vrijwel tegemoet komt aan een in dit college van vele zijden geuiten wensch.

De Voorzitter: Het is zelfs mogelijk, dat het amendement in dezen vorm door de Regeering wordt overgenomen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn zeide ik reeds — in zooverre verschil ik dus met den heer Thamrin van meening —, dat ik er op zichzelf geen bezwaar tegen heb de Regeering op dit gebied vergaande bevoegdheden te verleenen, omdat een snel ingrijpen hier, ook naar mijn meening, inderdaad noodzakelijk kan zijn. De opmerking moet mij echter van het hart, dat ik bij het aanhooren van het betoog van den Regeeringsgemachtigde heel sterk den indruk heb gekregen, dat de Regeering de beteekenis van de beslissing die hier staat te worden genomen, wel zeer verkleint. De geachte Regeeringsgemachtigde toch vroeg zich af, of het nu wel zoo erg is wat de Regeering voorstelt, daar immers de ordonnantie, waarop nu wordt voortgebouwd, reeds dateert van 1918, terwijl niemand wist van haar bestaan en zij in geen enkel opzicht kwaad heeft gedaan. In de eerste plaats wil ik er op wijzen, dat we in 1918 voor een geheel andere situatie stonden dan thans: destijds was er een tekort aan allerlei goederen, terwijl er op het oogenblik zeer groote voorraden zijn en er eer van een overvloed kan worden gesproken. Ten tweede ging, zooals ook de heer Weyer al betoogde, de oorspronkelijke ordonnantie veel minder ver dan die, welke wij thans zullen aannemen. Maar bovendien, en dat is wel het belangrijkste, was de ordonnantie van 1918 in zeker opzicht een doode letter geworden; niemand wist immers van het bestaan ervan, ik geloof zelfs tal van regeeringspersonen niet. Het gold hier vermoedelijk een ordonnantie, die men had vergeten in te trekken op het oogenblik, dat ze niet meer noodzakelijk was en die nu door toevallige omstandigheden tot nieuw leven wordt gebracht.

Er bestaat derhalve een zeer groot verschil tusschen de ordonnantie, waarover de Regeering sprak en die, waarover we het nu hebben. Het geldt hier inderdaad, gelijk de heer Weyer betoogde, exorbitante bevoegdheden en van zeer groot belang is dus de vraag, hoe deze bevoegdheden zullen worden gehanteerd. Daarbij doet zich wel degelijk het gevaar voor, dat aan de ordonnantie een te vergaande strekking zal worden gegeven; vandaar dat ik heb aangedrongen op een uiteenzetting daaromtrent, op een begrenzing daarvan in zeker opzicht.

Van veel belang is daarom m.i., wat de Regeering hedenavond heeft medegedeeld, dat de ordonnantie alleen zal worden gehanteerd om excessen tegen te gaan. Wanneer het zoo wordt gesteld, wordt het naar onze meening juist gesteld en zijn wij ook bereid, onze medewerking daartoe te verleenen.

Een ander belangrijk punt is in dit verband de begrenzing van den werkingsduur der ordonnantie, waardoor wij over enkele maanden de situatie opnieuw onder oogen kunnen zien. Ik hoop dan ook, dat het amendement-Weyer, zooals het thans luidt, door de Regeering zal worden overgenomen.

De Regeering heeft verder verschillende punten, die hedenochtend zijn aangeroerd, niet besproken: zij heeft deze punten nog in beschouwing, zij komt daarop t.z.t. terug. Wij kunnen daartegen thans moeilijk bezwaar maken; wij hebben naar onze meening onzen plicht gedaan door deze punten naar voren te brengen en op het belang ervan te wijzen.

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
Avondvergadering.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Weyer, R. G. voor Algemeene Zaken.)

De heer Thamrin is ten deze verder gegaan dan de Regeering en heeft ons er min of meer een verwijt van gemaakt, dat wij allerlei dingen in de besprekingen hebben betrokken die er niet bij behooren en niet terzake doen. De heer Thamrin noemde in dit verband o.a. de vaste lasten. Als er echter één punt is, waarvoor geldt, dat het bij deze besprekingen aandacht verdient, is het juist de kwestie der vaste lasten; de ordonnantie immers bedoelt het mogelijk te maken, dat de bedragen, die voor diensten en huren worden betaald, binnen redelijke grenzen zullen worden gehouden en wat zijn de sommen, die wij neerleggen voor diensten en huren tenslotte anders dan vaste lasten?

(De heer Thamrin: Dat zijn toch geen excessen?)

Daarbij kunnen zich excessen voordoen.

Hetzelfde geldt voor de contingentieerings- en licentieeringsregelingen. Hier wordt van de zijde van de Regeering een bepaalde maatregel voorgesteld, om al te groote schommelingen in het prijsverloop te voorkomen, zooals de Regeering hedenavond nog eens heeft gezegd. Wanneer wij nu van meening zijn, dat er nog andere middelen zijn, die daarvoor kunnen worden aangewend, die daarvoor misschien beter kunnen worden aangewend dan de middelen, die de Regeering voor oogen staan, gaan wij zeker niet te ver als wij daarop wijzen. Ik voor mij geloof nog steeds, dat een hanteering van de contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen juist op dit gebied zeer veel aantrekkelijks heeft, ook al, omdat het hier betreft bedrijven, die beschermd zijn in de afgeleopen jaren; het lijkt mij veel meer aanvaardbaar, dat deze bedrijven thans op hun beurt groote tegemoetkoming toonen, dan de andere bedrijven, die de nadeelen van de situatie steeds in hun volle zwaarte ondervonden hebben.

Ook over de loonen en salarissen is hedenmorgen gesproken en ook dat is door den heer Thamrin gewraakt. De heer Van Helsdingen heeft daarover reeds het een en ander gezegd, waarbij ik mij gaarne aansluit. Ik heb overigens nog eens nagelezen, wat hedenochtend hieromtrent is gezegd; ik kan mij begrijpen, dat de Regeering zich daarover op het oogenblik niet uitlaat en wil er ook niet op aandringen, dat de Regeering dit alsnog zal doen. Maar wel geloof ik dat het om tal van redenen, ook psychologische redenen, zeer juist is geweest, dat hedenochtend ook dit punt in het College is besproken.

De **Voorzitter**: De verbazing van den heer Roep maakt het noodig, dat de heer Weyer nog even toelicht, waarom hij zijn amendement heeft ingetrokken.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal dit gaarne doen. Wij hebben het amendement ingetrokken, niet, omdat wij overtuigd zijn door de Regeering van de onredelijkheid van ons verlangen. Integendeel, als de Regeering ons vraagt een zoo verregaande bevoegdheid en een zoo groote mate van vertrouwen aan haar te geven, dan geven wij die groote mate van vertrouwen onder omstandigheden gaarne aan de Regeering, maar wij moeten daarbij wel bedenken, dat wij hier beschikken over het vermogen van de burgerij. Het was dus volkomen logisch, dat wij gevraagd hebben de toepassing van deze verschillende bevoegdheden met alle mogelijke waarborgen te omkleeden. Nu de Regeering ons amendement zoo volstrekt heeft afgewezen, waarmede de Regeering te meer de volle verantwoordelijkheid voor alles op zich heeft genomen, hebben wij gemeend geen vertraging te mogen veroorzaken, over dit amendement te handhaven. Te meer reken ik op de overname van het tweede door ons ingediende amendement, dat tot strekking heeft den duur der ordonnantie te beperken, hetgeen ik hiermede tevens voldoende toegelicht acht.

De heer **Peekema**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Terwijl de Regeering zich in

(R. G. voor Algemeene Zaken.)

eersten termijn ter tegemoetkoming aan den hedenmorgen, door het college getoonden wensch heeft begeven in een schetsmatige aanduiding van de sfeer, waarin men de werking van deze ordonnantie zou moeten zien en van de strekking daarvan, zowel naar tijdsduur als intensiteit, meent de Regeering zich nochtans in tweeden termijn strikt te moeten bepalen tot de opmerkingen, die gemaakt zijn over het ontwerp zelf. Ik wil daarom op verschillende opmerkingen van de geachte leden slechts summier ingaan en mij bij wijze van eerste voorbeeld niet begeven in een uitvoerige discussie met het geachte lid, den heer Thamrin, over de vraag of al of niet meer in de ordonnantie had kunnen worden geregeld, noch in de vergelijking met de wetgeving op dit stuk in Nederland, een voorbeeld, dat ik tusschen haakjes had aangehaald als vergelijking van een wetgevend product en geenszins om daardoor een staatkundige discussie over het parlementair stelsel te ontketenen.

Over de suggestie van het geachte lid over de inschakeling van de Economische Commissie, denkt de Regeering als volgt. De Economische Commissie is geen lichaam, dat uitmunt door in het ooglopende activiteit in den laatsten tijd. Men kan wel zeggen, dat de Economische Commissie tot het verleden behoort.

(De heer Kan: A qui la faute?)

Waar de Regeering al meermalen heeft doen uitkomen, dat Zij bezwaar heeft tegen iedere vertraging van het tempo, waarin de hierbedoelde maatregelen tot stand moeten komen, kan Zij er bezwaarlijk over denken dit lichaam met zijn thans slechts zeer geringe levensvatbaarheid in te schakelen en het daarvoor opnieuw tot groote dagelijkse en onmiddellijke activiteit te prikkelen.

Wanneer ik dan nu overga tot de opmerkingen in tweeden termijn van den heer Van Helsdingen, dan kom ik allereerst aan het verzoek door het geachte lid gedaan, om het college in de gelegenheid te stellen, op de hoogte te blijven van de werking van deze maatregelen in de practijk. De Regeering wil niet achterblijven bij den zin van tegemoetkoming, die bij deze beraadslagingen in zoo ruime mate door het geachte college is getoond en kan het geachte lid daarom toezeggen, dat aan dit verlangen zooveel mogelijk zal worden voldaan.

(De heer Van Helsdingen: Dank U!)

Dat de heer Van Helsdingen heeft verzoekt een uitspraak te mogen vernemen over het salarisvraagstuk in verband met deze regeling, is, naar het mij schijnt, veroorzaakt doordat het geachte lid, zooals ook door den heer Roep onder de aandacht is gebracht, zich niet voldoende heeft gerealiseerd, dat de Regeering in de regeeringsverklaring van gisteren daarover reeds een verklaring heeft gegeven, wijl deze aangelegenheid ten volle haar aandacht heeft. Het ligt thans niet op den weg van den Regeering bij den stand van zaken, die sedert gisteren zoo betrekkelijk weinig is voorgeschreden, reeds in nadere mededeelingen daaromtrent te treden met alle gevaren welke daaraan verbonden zijn voor het ontstaan van verwachtingen.

(De heer Van Helsdingen: Dat die verklaring nog niet heelemaal duidelijk was blijkt wel uit de rede van het geachte lid, den heer Kerstens.)

Daar staat tegenover, dat de Regeering gezegd heeft Nederland weer met mededeelingen bij den Volksraad te zullen komen, zoodra Zij daartoe in staat zou zijn.

De heer Weyer heeft getracht aan te toonen, dat dit ontwerp toch wel van zeer veel verstrekkender aard is dan zou moeten worden opgemaakt uit de verklaring, die de Regeering daarover heeft afgelegd. Ook dit is een onderwerp, waarvan de Regeering meent, dat het oogenblik voor diepgaander discussie voorbij is, al ware het slechts met het oog op den tijd. De heer Weyer heeft de vergelijking doorgetrokken met de in 1918 tot stand gekomen maatregelen en

3de VERGADERING — DINSDAG 6 OCTOBER 1936.
A v o n d v e r g a d e r i n g.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 91).

(Voorzitter.)

heeft o.m. er de aandacht op gevestigd, dat die maatregelen tot stand waren gekomen onder veel desastreuser omstandigheden. Een van de grondslagen waarop dit ontwerp berust, is dat de Regeering zich juist verplicht acht te zorgen, dat er geen desastreuze omstandigheden ontstaan. Daarvoor heeft Zij deze bevoegdheid gevraagd aan den Volksraad om in staat te zijn de noodige maatregelen daartegen te treffen. Dat de maatregelen, die thans worden voorgesteld, geheel onnoodig zouden zijn en dat dit zou mogen worden afgeleid — als ik het woord mag gebruiken — uit de eenigszins simplistische opvatting van den heer Weyer dat wat te duur is, door den koper niet wordt gekocht en dat de zaken dientengevolge wel vanzelf zullen loopen, dat is wel een uitgangspunt, dat de Regeering, de realiteit in aanmerking nemende, wel wat abstract idealistisch acht. Zij prefereert dan ook hier den veiligen weg te volgen en waar noodig, te kunnen ingrijpen.

Ook art. 4 van de ordonnantie, waarover de heer Weyer in eersten termijn niet in de gelegenheid is geweest te spreken, zal ik op het oogenblik niet verder in beschouwing nemen, mede in aanmerking genomen, dat het geachte lid gezegd heeft, dat hij tegen dit artikel als onderdeel van het ontwerp geen bezwaar heeft in het licht, waarin dit ontwerp in zijn geheel nu eenmaal moet worden gezien.

De heer Kan heeft aan de Regeering een bepaalde vraag gesteld over de betaling van wissels, die mij niet geheel duidelijk is geworden. Ik neem gaarne aan, dat dit geheel aan mij ligt. Ik zou met het oog op het stadium, waarin de behandeling van het ontwerp op het oogenblik verkeert, hem willen aanbevelen zich met die vraag te bevoegder plaatse te vervoegen, waarbij ik hem kan toezeggen, dat hem dan een meer bevredigend antwoord daarop zal worden gegeven.

Ik kom ten slotte tot den heer Roep, die gevraagd heeft of het noodig is in dit ontwerp uitdrukkelijk te bepalen dat het ook de bevoegdheid geeft om in te grijpen in zelfbestuursgebied. Het geachte lid heeft doen uitkomen, dat dit geen eenvoudige zaak is. Deze vraag hangt samen met de interpretatie van art. 21 l. S., waar de toepasselijkheid van de algemeene verordeningen in zelfbestuursgebied in algemeenen zin wordt geregeld. De opvatting der Regeering is deze, dat de geldigheid van de ordonnantie in zelfbestuursgebied in algemeenen zin uit bedoeld artikel moet worden afgeleid, zoodat het bepaald minder gewenscht moet worden geacht om zulks afzonderlijk te bepalen. Dit is een opvatting, die vroeger wel eens anders is geweest, maar bij den tegenwoordigen stand van de inzichten acht de Regeering het gewenscht om niet door het scheppen van een dergelijk precedent de verbindbaarheid van andere regelingen in zelfbestuursgebied, waar deze niet uitdrukkelijk is vastgesteld, in twijfel te stellen.

Wat betreft de beide amendementen, kan ik mededeelen, dat het eenig overgebleven amendement na de wijziging door de geachte voorstellers daarin aangebracht, door de Regeering is overgenomen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling ook in tweeden termijn beëindigd. Het tweede, gewijzigde amendement (stuk 5) is door de Regeering overgenomen. Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De artikelen 1 tot en met 8 — artikel 8, als van regeeringswege tijdens de behandeling gewijzigd — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.
Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepon, Prawoto.)

De Voorzitter: Ik geef gelegenheid tot stemmotivering,

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik van oordeel ben, dat prijsopdriving van goederen als gevolg van den gewijzigden monetair toestand hier te lande behoort te worden voorkomen, komt mij het geven van een blanco volmacht, zoals die in de ons voorliggende ontwerp-ordonnantie is geprojecteerd, ongewenscht voor.

Met de totstandkoming van deze ordonnantie wordt immers de beoordeeling van de al of niet redelijkheid van de prijzen der goederen geheel aan het uitvoerend gezag overgelaten.

Waar het treffen van maatregelen tot tegengang voor prijsopdriving in een nauw verband staat met de belangen van ons geheel maatschappelijk leven hier te lande, komt het mij niet juist voor, dat het daarvoor aangewezen lichaam als de Volksraad van bemoeienis daarmede totaal wordt uitgeschaald.

De Volksraad, als vertegenwoordiger van onze maatschappelijke samenleving en de territoriale gebieden van deze landen, is mijns inziens het beste orgaan om de belangen van de heterogene bevolkingsgroepen in deze gewesten te behartigen.

Ik zou daarom gaarne wenschen, dat alle maatregelen, die genomen zullen worden in het belang van den tegengang van de prijsopdriving in ordonnanties worden verwerkt, zoodat de Volksraad steeds in de gelegenheid wordt gesteld, om mede te beoordeelen de al of niet wenschelijkheid van de te nemen maatregelen op dit gebied.

In het kort, Mijnheer de Voorzitter, ik wil hierbij verklaren, dat ik niet tegen de eventueel te nemen maatregelen tot tegengang van de prijsopdriving ben, doch wel tegen de wijze, waarop die straks overeenkomstig de ons voorliggende ontwerp-ordonnantie tot uitvoering zal worden gebracht.

Maar vooral acht ik het uitschakelen van den Volksraad in de eventueel te nemen maatregelen in strijd met het behoorlijk dienen van de algemeene belangen in deze gewesten en daarom verklaar ik mij tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van ons geacht medelid, den heer Weyer, zou tot conclusie moeten hebben, dat wij tegen het regeeringsvoorstel zouden moeten zijn. Wij zijn echter van meening, dat door verschillende omstandigheden in dezen overgangstijd regeeringscontrole noodig is, doch die regeeringscontrole zal dan ook absoluut als tijdelijk moeten worden beschouwd en slechts moeten dienen om excessen te voorkomen.

Daarom kunnen wij ons tenslotte vereenigen met de gedachte om deze ordonnantie van kracht te doen zijn tot 1 Maart 1937. Daarna zullen wij een eventuele verlenging in overweging nemen aan de hand van de opgedane ervaringen en in verband met den op dat oogenblik heerschenden toestand.

De Voorzitter: Wenscht iemand hoofdelijke stemming over het ontwerp?

De heer Thamrin: Ja, Mijnheer de Voorzitter!

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Van Helsdingen, Prawoto, Weyer, Kan, Mohamad Noor, Sosrohadikeosoemo, Roep, Kerstens, Soetardjo, Ratu Langie, Verboom en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Thamrin en Soangkoepon.

De vergadering wordt te 8.23 uur n.m. gesloten.

4de VERGADERING — DONDERDAG 8 OCTOBER 1936.

Nadere regeling van de rechtsgeldigheid van hier te lande ingeschreven internationale merken (Ond. 61). — Wijziging wervingsordonnantie 1936 (Ond. 62).

4de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 8 October 1936.

(Bijeenroepingsuur: 11.05 voormiddag.)

Nadere regeling van de rechtsgeldigheid van hier te lande ingeschreven internationale merken (Ond. 61). — Wijziging wervingsordonnantie 1936 (Ond. 62).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemidologo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikeoesomo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Den Hamer.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik deel de vergadering mede, dat er van de Regeering bericht is ontvangen, dat wegens uitstедigheid van den directeur van Justitie voor de op den rooster van heden voorkomende onderwerpen 61 en 62 respectievelijk als Regeerings-gemachtigden zijn aangewezen de heeren De Leeuw en Den Hamer.

Ik mag van deze gelegenheid wel gebruik maken den heer Den Hamer van harte welkom te heeten in ons college, omdat hij heden voor het eerst in ons midden is.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de rechtsgeldigheid der onder vigueur van de z.g. Schikking van Madrid hier te lande ingeschreven internationale merken. (Ond. 61.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de rechtsgeldigheid der onder vigueur van de z.g. Schikking van Madrid hier te lande ingeschreven internationale merken. (Ond. 61.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Wervingsordonnantie 1936 (Staatsblad No. 208). (Ond. 62.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Wervingsordonnantie 1936 (Staatsblad No. 208). (Ond. 62.)

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou van de gelegenheid, dat dit ontwerp hier aan de orde komt, gebruik

(Thamrin, Weyer.)

willen maken om nog een enkele vraag te stellen, waarvan het antwoord misschien vanzelfsprekend is, maar waaromtrent nog geen duidelijkheid bestaat.

Ik wil voorop stellen, dat ik het een redelijken eisch vind, dat het werkvolk, dat naar de buitengewesten gaat, niet alleen door de wervingsbureaux wordt gevoed, maar ook dat het op behoorlijke wijze wordt gekleed en voorzien wordt van, zooals de Memorie van Toelichting het uitdrukt, „eenige gebruiksartikelen, zooals mat en hoofdkussen”. Mijns inziens is dit toch wel een zeer minimale uitrusting, welke men aan dergelijke arbeiders kan verstrekken. Het wil mij voorkomen, dat wanneer er onbehoorlijk gekleede, of ongekleede arbeiders in de buitengewesten zouden aankomen, dit wel den indruk zou geven, alsof daar een arbeidsleger, min of meer lijkende op een horde arriveert. Het wil mij voorkomen, dat het feit, dat dit werkvolk behoorlijk gekleed en uitgerust is, waarschijnlijk ook een gunstige mentaliteit teweeg brengt op den arbeidslust, en dat in elk geval die arbeidslust dan grooter zal zijn, dan wanneer deze arbeiders om zoo te zeggen als halve wilden op de nieuwe standplaats arriveeren.

Wat mij echter nog niet duidelijk is, is of een en ander ook kosteloos aan de arbeiders zal worden verstrekt. De aanvulling in art. 1 spreekt alleen van „kosteloze verzorging en voeding der daarin opgenomen personen”, terwijl daarop volgt:

„alsmede de aan hem te verstrekken kleding en verdere benodigdheden”.

Zowel de in art. 1 gebezigde terminologie als de toelichting in de Memorie van Toelichting wijst erop, dat het ook de bedoeling zal zijn, de kleding en uitrusting bestaande uit mat en hoofdkussen, kosteloos te verstrekken, maar waar zulks niet uitdrukkelijk is vermeld, wil ik daarover nog gaarne worden ingelicht, teneinde te weten of mijn zienswijze in dit opzicht inderdaad juist is.

Ik hoop, dat die inlichtingen dusdanig zullen zijn, dat ik in mijn geloof wordt versterkt.

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! De Memorie van Toelichting vangt aan met de mededeeling, dat bij het vaststellen van de voorschriften der uitvoering van de Wervingsordonnantie 1936 (Staatsblad 208) is gebleken, dat de in art. 14 dier ordonnantie aangegeven punten, welke bij die voorschriften dienen te worden geregeld, niet geheel volledig zijn geformuleerd. De ontwerp-ordonnantie beoogt dan deze leemte aan te vullen.

Men zou dit ook anders hebben kunnen zeggen, n.l., dat, toen men zich aan het opstellen van de uitvoeringsvoorschriften zette, men daarin wenschte op te nemen de verplichting voor de werforganisatie de aangeworven personen kosteloos van voldoende kleding en eenige uitrusting te voorzien. Deze verplichting van kosteloze verstrekking bestond onder de vroegere wervingsordonnantie niet, wel de verplichting van een kosteloze verzorging en voeding der in de doorgangshuizen opgenomen personen. Wanneer men dus gaat spreken over een leemte en dan hierbij uitgaat van een vergelijking tusssen de vorige en de thans bestaande wervingsordonnantie kan dit alleen gelden voor de kosteloze verzorging en voeding in de doorgangshuizen, omdat men inderdaad heeft verzuimd in de tegenwoordige ordonnantie een bepaling van die strekking op te nemen. Dit geldt echter niet voor de kosteloze verstrekking van kleding en uitrusting, omdat die vroeger wel in rekening mochten worden gebracht.

Nu wil ik nog op één ding wijzen, n.l., dat de vroegere wervingsordonnantie uitsluitend gold voor arbeiders, die een werkovereenkomst onder poenale sanctie sloten en dus de van Java aangeworven lieden, die vielen onder de bepalingen van Stbl. 1911 No. 540, — dus de z.g. vrije arbeiders —, daar buiten vielen. Zoodra de nieuwe wervingsordonnantie in werking zal zijn getreden, wordt de situatie anders en zijn

(Soangkoepon.)

de bepalingen van die nieuwe ordonnantie eveneens van toepassing op de zg. vrije arbeiders. Een nieuwe op de werforganisatie te leggen verplichting werkt dus veel verder door dan men oppervlakkig beschouwd zou denken en wanneer ik daaraan nog toevoeg, dat in de toekomst veel meer vrije arbeiders dan contractanten zullen worden uitgezonden, dan spreekt deze nieuwe verplichting nog sterker.

De financiële consequenties van de nieuwe wervingsordonnantie zullen zijn, dat de kosten voor aanwerving in vergelijking met vroeger per vrijen arbeider f 16.35 zullen bedragen, of f 3.65 meer dan vroeger omdat, waar geen voorschotten mogen worden verstrekt, aan hen zal moeten worden gegeven een handgeld van f 1.— Verder moet in tegenstelling met vroeger ook hun arbeidsovereenkomst geregistreerd worden, waarvan de kosten, naar ik meen te weten, zullen bedragen per arbeider f 1.— Verder nog aan kleeding en uitrusting f 1.65 en aldus kom ik op f 3.65.

Ik zou er daarom bij de Regeering op willen aandringen de verplichting van de kosteloze verstrekking van kleeding en uitrusting aan den arbeider te laten vervallen en aan hem, hetgeen hem bij zijn emigratie wordt verstrekt, in rekening te laten brengen.

Het gaat toch niet om „halve wilden” — zooals de heer Thamrin het uitdrukt — naar Sumatra te laten vertrekken, maar slechts om het mogelijk te maken het bedrag, dat met kleeding en uitrusting van deze menschen gemoeid is, op den duur op hen te kunnen verhalen. Ik kan geen reden zien om hetgeen bij het aanwerven van arbeiders voor de buitengewesten vroeger niet van de werforganisaties werd verlangd, thans wel te eischen, te minder waar het toch een algemeen belang is om de kosten van aanwerving niet hooger te doen zijn dan eenmaal onvermijdelijk. Er bestaat hiervoor te meer reden, omdat er van de zijde van de werforganisaties in besprekingen met de betrokken autoriteiten herhaalde malen op is aangedrongen, zoo men al blijft vasthouden aan het vorderen van registratiegelden voor den vrijen arbeider, dit bedrag tot een minimum te beperken.

Ben ik goed ingelicht, Mijnheer de Voorzitter, dan zullen deze registratiekosten niettegenstaande die vertoogen toch op f 1.— per arbeider worden gesteld, een bedrag, dat mijns inziens niet in overeenstemming is met de kosten, die de overheid moet maken in verband met de registratie en dus met den dienst en dan nog een ongevroegden dienst, waarvan het nut door de werforganisaties niet wordt ingezien, welke door de overheid bewezen wordt.

Aan mijn verzoek om de verplichting van kosteloze verstrekking van kleeding en uitrusting te laten vervallen, voeg ik toe een verzoek om de registratiekosten zoo laag mogelijk te doen zijn en aanmerkelijk minder dan f 1 te doen bedragen.

Mocht de Regeering onverhoopt niet bereid worden gevonden aan mijn eerste verzoek te voldoen dan is er des te meer reden om het tweede verzoek in te willigen.

Ten slotte zou ik der Regeering willen vragen of Zij omtrent het tijdstip van in werking treden van de nieuwe wervingsordonnantie reeds een beslissing heeft genomen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting van artikel 1 van de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie, worden als voorbeeld van de te verstrekken gebruiksartikelen mat en hoofdkussens genoemd.

Ik zou hieraan evenwel uitdrukkelijk nog willen toevoegen „klamboe”. Hoewel voor de zereis deze „klamboe” voor de aangeworven personen niet noodig is, is dit wel het geval dadelijk na aankomst dezer personen op de betrokken ondernemingen in de buitengewesten, waar men meestal van de muskietenplaag niet verschoond kan blijven.

Op deze wijze worden deze personen tegen malaria beschermd.

(Kerstens, Den Hamer, Regeeringsgemachtigde.)

Aan aangeworven personen met behoorlijke kleeding en goede ligging, doch die ziek zijn, heeft men m.i. niets.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil er in het kort even mijn spijt over uitdrukken, dat de heer Weyer bezwaar maakt tegen het kosteloos verstrekken van enkele zeer simpele uitrustingsstukken. Als wij nagaan, dat het gouvernement van Nederlandsch-Indië de uitgezonden ambtenaren voorziet van vele honderden guldens voor uitrustingskosten, dan spijt het mij, dat de heer Weyer bezwaar maakt tegen het toekennen van uitrustingsgelden van in totaal f 3,25 voor de allerarmste koelies van Nederlandsch-Indië.

(De heer **Van Helsdingen**: En daar is dan f 1 voor registratiekosten bij!)

Inderdaad, dus het gaat hier om een bedrag van f 2,25 per arbeider, die zich overigens moet laten aanwerven om als koelie op de buitengewesten te mogen werken.

(De heer **Thamrin**: En waar moeten die menschen dit bedrag van betalen?)

Dat komt er nog bij, Mijnheer de Voorzitter. De heer Weyer zegt, dat dit bedrag later op hen moet worden verhaald, waarschijnlijk dan op hun loon, dat op zichzelf nauwelijks voldoende is om in het meest simpele levensonderhoud te voorzien: daarvan zouden zij dus ook nog een matje en een hoofdkussen moeten betalen. Ik vind den Ondernemersbond, die hier bij monde van den heer Weyer aan het woord was, in dit opzicht penny-wise and pound-foolish.

(De heer **Weyer**: Dank U wel.)

Dat pound-foolish bestaat dan in het bederven van den goeden geest der Inheemschen tegenover den ondernemer, waarvoor ik al meer gewaarschuwd heb.

Hetgeen mij in het bijzonder spijt is, dat de heer Weyer voor het intrekken dezer bepalingen een beroep doet op het algemeen belang, dat volgens den heer Weyer dan toch gediend is met het aanwerven van deze koelies. Dat algemeene Indische belang zou meer gediend zijn met een wat royaler houding van de zijde van de ondernemers ten aanzien van de ontwerpen, welke de Regeering indient, om geleidelijk den belangrijken achterstand in de voorziening van de eerste levensbehoeften van die arbeiders in te loopen.

De heer **Den Hamer**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Door den heer Thamrin is gevraagd of het in de bedoeling der Regeering ligt om de verstrekking dezer kleedingstukken kosteloos te doen geschieden. Mijn antwoord hierop kan kort zijn. Het is inderdaad de bedoeling der Regeering om bij regeeringsverordening te doen uitkomen dat de verstrekking van deze kleedingstukken kosteloos zal geschieden.

Door het geachte lid, den heer Weyer, is in de eerste plaats naar voren gebracht, dat de oude wervingsordonnantie niet zou gelden voor de vrije arbeiders. Dit is slechts ten deele juist, Mijnheer de Voorzitter, omdat de oude wervingsordonnantie tot 1927 ook gold voor den vrijen arbeid. Zooals U bekend zal zijn, is in 1927 de overheidscontrôle op het aanwerven van vrije arbeiders geheel komen te vervallen, in verband waarmede ook de verplichting van kosteloze verstrekking van kleedingstukken verviel.

Door den heer Thamrin is reeds naar voren gebracht, dat het zeer ongewenscht zou zijn, wanneer de koelies naar de buitengewesten zouden vertrekken, zonder dat zij voldoende voorzien zouden zijn van behoorlijke kleeding.

De Regeering sluit zich hierbij geheel aan. Deze koelies worden op Java aangeworven uit de onderste lagen der bevolking en het is regel, dat zij niet in het bezit zijn van behoorlijke kleeding en een uitrusting voor de reis naar de buitengewesten. De Regeering acht het daarom inderdaad wenschelijk, dat de wervingorganisaties ervoor zorgen, dat deze koelies naar de buitengewesten worden verscheept in het bezit zijnde van een voldoende en behoorlijke kleeding.

Wijziging wervingsordonnantie 1936 (Ond. 62).

(Thamrin.)

Door den heer Weyer zijn in dit verband ter sprake gebracht de tarieven, die de Regeering eventueel zou aanleggen voor de registratie van de vrije arbeiders. Hierbij is uitgegaan van een eventuele vaststelling van dit tarief op een gulden voor vrije arbeiders, en de heer Weyer heeft daaraan de conclusie vastgeknepen, dat wanneer dit tarief voor de registratie van de contracten ten aanzien van de vrije arbeiders lager zou worden gesteld dan f 1, de kosten, die het land zou hebben aan het wervingstoezicht beduidend meer zouden bedragen dan deze registratiegelden zouden opbrengen.

Door den heer Weyer is nog bepleit de verstrekking van kleding en reisbenodigdheden te doen geschieden in voorschot. De Regeering kan daarin niet medegaan. In het algemeen moet het toch niet wenschelijk worden geacht, dat de koelies op de onderneming aankomen en reeds aanstonds beginnen met een groot voorschot. Dit is de reden, dat de Regeering meent, dat hetgeen op Java wordt verstrekt aan vertrekkende koelies aan kleding en de meest noodzakelijke reisbenodigdheden niet in voorschot zal geschieden, doch kosteloos.

Op een punt echter zou de Regeering tot op zekere hoogte aan het beoog van den heer Weyer totop tegemoetkomen. Dat is ten aanzien van de lauke's bij de Vedawerving. Wanneer deze lauke's, de oudgedienden weder naar de buitengewesten vertrekken en reeds voldoende voorzien zijn van kleding, dan is de Regeering bereid in de Regeeringsverordening te doen uitkomen, dat aan deze personen de kosteloze kleding slechts voorzooveel noodig zal worden verstrekt.

Wat betreft het tijdstip van de in werkingtreding, een punt, dat ook door den heer Weyer naar voren is gebracht, kan worden medegedeeld, dat die waarschijnlijk zal worden vastgesteld op 1 November a.s.

Tenslotte is door den heer Soangkoepou nog gevraagd, of het ook niet mogelijk zou zijn, dat aan de vertrekkende koelies klamboes zouden worden medegegeven. De Regeering meent, dat dit te ver zou gaan en bovendien, dat dit ook overbodig moet worden geacht, aangezien op de onderneming zelf de geneeskundige verzorging voor koelies reeds medebrenge, dat zij kosteloos worden voorzien van klamboes.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den Regeeringsgemachtigde voor de gegeven toelichting, die mij inderdaad heeft gesterkt in mijn overtuiging, dat de Regeering van plan was de kleding gratis te doen verstrekken.

Maar ik ben eigenlijk toch nog een beetje ongerust geworden, tengeveer van de nadere toelichting van den gemachten Regeeringsgemachtigde, omtrent zijn uitdrukking, dat de kleding verstrekt zal worden „voorzooveel noodig“.

(De heer **Den Hamer**, Regeeringsgemachtigde: Dit punt ging alleen over de lauke's bij de Vedawerving.)

Mijnheer de Voorzitter! Ook de Memorie van Toelichting komt mij ten deze niet erg duidelijk voor. Er wordt n.l. gesproken van voldoende kleding, en van op behoorlijke wijze gekleed zijn. Doch die koelies, ook al worden zij uit de allerlaagste lagen van de bevolking gerecruteerd, komen natuurlijk niet geheel ongekleed bij de werving. Zij hebben dan uiteraard een broek of een hemd aan. Nu zou ik in dit verband willen vragen: wat verstaat de geachte Regeeringsgemachtigde dan onder voldoende kleding? Krijgt een koelie alleen een hemd, wanneer hij slechts een broek aan heeft, of een broek, wanneer hij daarover niet beschikt en alleen maar in het bezit van een hemd is? Ik zou dus willen verzoeken een dusdanige interpretatie van de betreffende passages, dat men de koelies een min of meer volledige kleding

(Weyer.)

medegeeft en niet uitsluitend let op het ontbreken van wat zij aan het lichaam hebben. Ik hoop, dat ik in dit vertrouwen niet beschaamd zal worden.

Voorts zou ik nog enkele inlichtingen willen vragen over den term van eenige gebruiksartikelen.

Deze term, zooals gebruikelijk, beperkt zich tot mat en hoofdkussen. Is het inderdaad de bedoeling om onder term van eenige gebruiksartikelen alleen te begrijpen: mat en hoofdkussen of krijgen deze koelies ook andere dingen mee, die zij noodig hebben: een keteltje, handdoek, kopje, glaasje of wat ook?

Ik heb met genoegen van de Regeering vernomen, dat Zij krampachtig wil vasthouden aan het niet verstrekken van voorschotten aan de koelies, omdat dit inderdaad een der voordeelen is der nieuwe wervingsordonnantie.

Hetgeen de heer Weyer hier voorstaat zou eigenlijk neerkomen op een langs een achterdeur weer invoeren van hetgeen ongewenscht moet worden geacht en hetgeen als voordeel van de nieuwe ordonnantie wordt beschouwd, zou daardoor weer ongedaan worden gemaakt, n.l. doordat men weer zou invoeren het stelsel van voorschotten, waardoor de koelies weer op eenigerlei wijze worden gebonden aan de werkgevers.

Als de heer Weyer op dit punt zijn zin krijgt, zal het veel gemakkelijker zijn om als men het eenmaal over het principe van het verstrekken van voorschotten eens is, het een klein kunstje te behoeven der koelies straks op successievelijk weer overgaat tot het verstrekken van hoogere voorschotten, natuurlijk in het belang van de ondernemingen en .....

(De heer **Kerstens**: In het algemeen belang.)

..... dan krijgt men weer den ouden toestand terug van voorschotten verstrekking. Ik geloof, dat indien dit stelsel weer wordt ingevoerd, wij dan spoedig een pleidooi zullen krijgen, dat de koelies van allerlei voorwerpen voorzien moeten worden en waardoor het verstrekken van voorschotten van tientallen guldens door de ondernemers noodzakelijk zal worden.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben der Regeering erkentelijk voor haar antwoord. In de eerste plaats voor het antwoord op de concrete vraag wanneer de ordonnantie in werking zal treden en in de tweede plaats voor de mededeeling inzake de lauke's van de Veda-werving. Nochtans heb ik uit het antwoord der Regeering wel meenen te mogen opmaken, dat de vermindering van de registratiekosten, die ik heb bepleit weinig kans heeft te worden verwezenlijkt. Ik betreue dat, maar ik ben blij, dat ik hier de verzeacht nog eens op gevestigd heb.

Overigens zou ik op dit punt niet verder willen ingaan, ware het niet, dat door den heer Kerstens eenige opmerkingen zijn gemaakt, die mij nopen daarop terug te komen.

De heer **Kerstens** toch meende, dat hier aan het woord was de voorzitter van den Ondernemersbond, maar, Mijnheer de Voorzitter, hier is aan het woord geweest het vrije lid Weyer.

Overigens hebben de opmerkingen van den heer Kerstens verraaden, dat hij deze materie niet begrijpt. Hij heeft zich beroepen op de gewoonte, die bestaat bij het gouvernement van Nederlandsch-Indië om ambtenaren met een betaling voor uitrustingskosten naar deze landen te sturen. Dat is volkomen juist, maar ons geacht medelid dient toch te weten, dat tegenover die uitrustingskosten, die het gouvernement aan uif te zenden ambtenaren geeft, eenige verplichtingen staan. Die menschen zijn namelijk verplicht om als zij voortijdig den gouvernementdienst verlaten, restitutie te geven van het voorgeschoten bedrag.

Hier gaat het om koelies, die naar Deli gaan en, zooals ik in eersten termijn heb aangetoond, voor het grootste deel vrije menschen.

(Soangkoepon, Kerstens.)

De heer Kerstens heeft verder gesproken op eenigszins suggestieve wijze over het echt schamele loon, dat die menschen in Deli verdienen. Ook dit punt is voor hem blijkbaar niet duidelijk. Immers het loon, waaronder die menschen in Deli en elders werken wordt nauwkeurig vastgesteld aan de hand van een door den Gouverneur-Generaal vastgesteld koelie-budget, dat een vergelijking met het budget op Java glansrijk kan doorstaan, terwijl daarop bovendien nog een latitude voorgeschreven is van 15%. Er is geen sprake van, dat die menschen, die naar de buitengewesten emigreeren, werken onder omstandigheden, die aanleiding zouden mogen geven tot het spreken van een schamel loon.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Gewoonlijk komen de aangeworven koelies zonder eenig bezit op hun bestemmingsplaats aan. Kennissen hebben zij niet, zoodat ze op het moment van aankomst op de onderneming eenzaam en verlaten zijn. Men kan eenzaam zijn te midden van velen. Ze zijn meestentijds geheel aan zichzelf overgelaten. Het is daarom noodzakelijk, hun tegemoet te komen ter voorkoming van ziekten. De Regeering zegt nu, dat de koelies wanneer ze ziek zijn, in de hospitalen van klamboes worden voorzien, doch dat dit niet het geval is bij de nieuw aangekomenen. Daarom acht ik het beter, dat deze menschen een klamboe krijgen bij de aanvaarding van hun reis ter voorkoming van ziekten, hetgeen trouwens ook in het belang van de ondernemers is.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Het verheugt mij, door den heer Weyer uit den droom te zijn geholpen door zijn mededeeling, dat hij hier niet heeft gesproken als voorzitter van den Ondernemersbond, doch als volkomen vrijstaand medelid. Ik bied hem voor deze door mij gemaakte fout mijn welgemeende verontschuldiging aan.

Verder verheugt het mij, dat ik nu beter het verschil begrijp tusschen een uitgezonden ambtenaar van het Indische gouvernement en een koelie. De zaak is immers, dat, als een ambtenaar zijn zesjarig dienstverband met het gouvernement ontijdig verbreekt, hij zijn uitzendings- en eventueel opleidingskosten moet terugbetalen en dat dit bij een vrij aangeworven koelie niet het geval is. Inderdaad is dit een dermate wezenlijk en doorslaggevend verschil tusschen de positie van den koelie en van den ambtenaar, dat ik ook wat dit betreft mijn verontschuldiging aan ons geacht medelid aanbied voor het feit, dat ik het niet begrepen had.

Op de laatste plaats verheugt het mij, dat ik uit wat de heer Weyer in tweeden termijn nog aanvoerde, begrepen heb, dat het loon van den Sumatra-koelie van hem inderdaad een spekkooper maakt, voorzover dat althans niet met zijn geloofsbelijdenis in strijd is. En als ik dan bedenk, dat in dat loon nog 15% latitude zit, dan begrijp ik niet meer, waarom de Regeering heeft voorgeschreven, dat voor kleding geen voorschot mag worden verstrekt, want dat kan uit die latitude worden bekostigd.

Op één punt kan ik den heer Weyer minder dankbaar zijn. Ik zou gaarne vernomen hebben, hoeveel het loon van den Sumatra-koelie dan in totaal bedraagt, teneinde daaruit dan eventueel de conclusie te kunnen trekken, dat de koelies inderdaad zóó welvarend zijn, uithoofde van hun loon, dat ze gemakkelijk het voorschot ad f 2.25 kunnen terugbetalen. He-

(Den Hamer, Regeeringsgemachtigde, Voorzitter.)

laas deelde de heer Weyer alleen mede, dat het loon onder supervisie van den Gouverneur-Generaal staat. Dat moest voor wat Java betreft, ook het geval zijn en dat is in principe ook zoo. Maar dat belet geenszins, dat het koelieloon op Java zóó betreurenswaardig laag is dat, zelfs al is het loon op Sumatra viermaal zoo hoog, het nauwelijks toereikend kan zijn voor een behoorlijk onderhoud van den koelie en zijn gezin.

De heer **Den Hamer**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn stelde de heer Thamrin twee vragen, n.l. ten eerste wat de Regeering verstaat onder „op behoorlijke wijze gekleed”. Tot dusver verstond de Regeering daaronder het bezit van sarong, korten broek, baadje en hoofddoek.

(De heer **Thamrin**: Wordt dat aan elken koelie verstrekt?)

Ja, behoudens de uitzondering die ik zoeven maakte t.a.v. de laukeys van de Veda, wanneer deze reeds in voldoende mate van deze kleding zijn voorzien.

(De heer **Thamrin**: Maar waarom geschiedt het niet?)

Omdat de laukey dikwijls binnen zeer korten tijd weder naar Sumatra terugkeert en als hij dan nog in het bezit van voldoende kleding is, is het niet noodig hem daarvan weder te voorzien.

De heer **Thamrin** heeft verder nog de vraag gesteld, wat verstaan moet worden onder „eenige huishoudelijke artikelen”. Ik kan hierop antwoorden, dat wanneer de koelies vertrekken naar hooggelegen ondernemingen, de eisch wordt gesteld, dat den koelies mede kosteloos een deken wordt verstrekt.

Dan is door den heer Soangkoepon in tweeden termijn nog bepleit, den koelies kosteloos een klamboe te verstrekken. In eersten termijn heb ik hierop reeds geantwoord, dat dit onnoodig moet worden geacht in verband met de eischen van geneeskundige verzorging. De heer Soangkoepon is echter op de kwestie teruggekomen en heeft betoogd, dat gezonde koelies in het begin van hun verblijf op de ondernemingen tegen de malaria beschermd moeten worden.

Hierop kan geantwoord worden, dat wanneer ondernemingen zijn gelegen in streken, waar veel malaria voorkomt, ook ten aanzien van de gezonde koelies de eisch wordt gesteld, krachtens de bepalingen in de koelieordonnantie en Staatsblad 1911 No. 540, dat onder „behoorlijke huisvesting” ook wordt verstaan, het verstrekken van een klamboe.

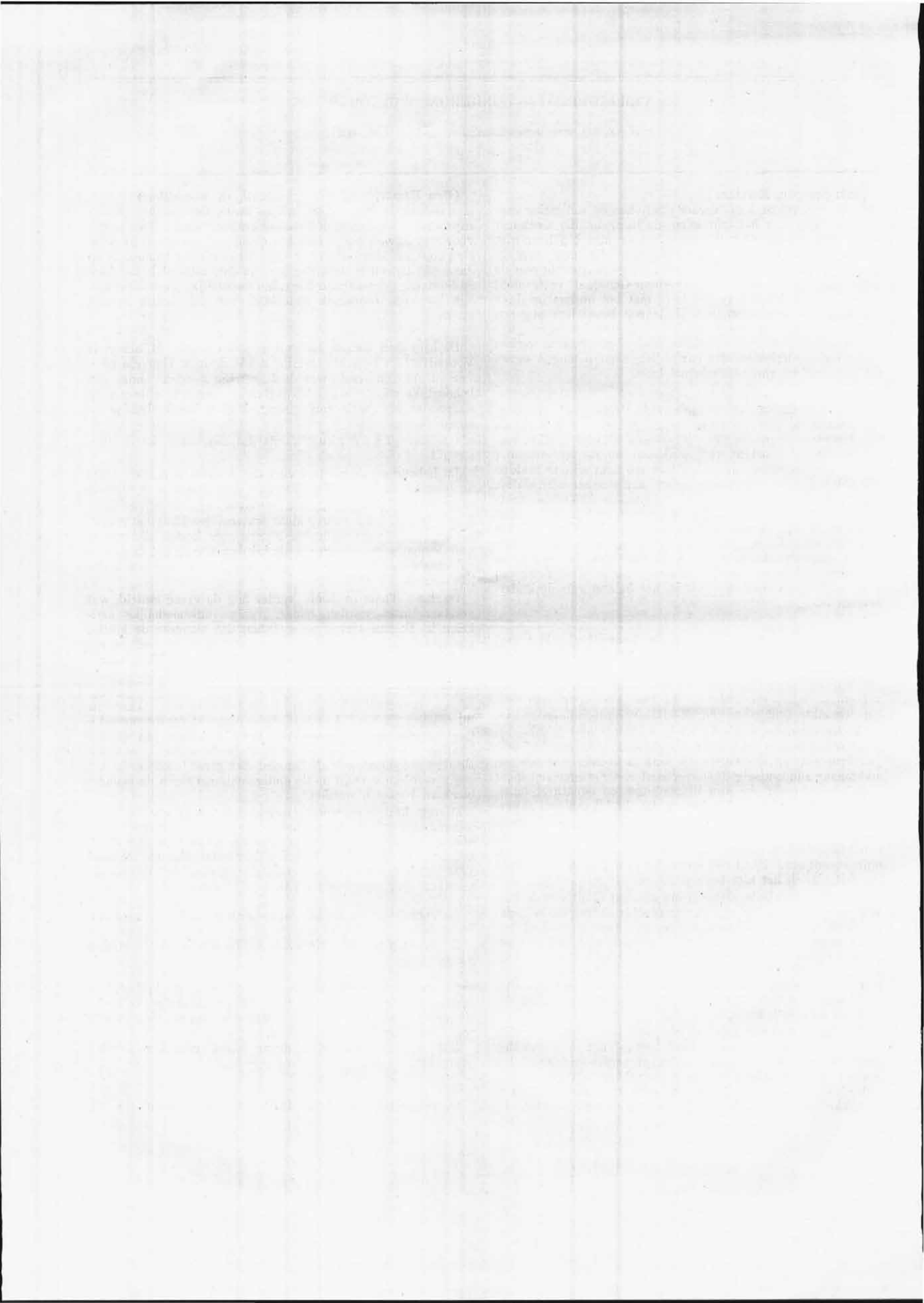
De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Het is mijn bedoeling na de beëindiging van de werkzaamheden in den Volksraad eenige vergaderingen van het College van Gedelegeerden over te slaan, tenzij spoedordonnanties binnenkomen.

Met de mogelijkheid daarvan moet rekening worden gehouden.

De vergadering wordt te 11.34 uur v.m. gesloten.

5de VERGADERING — DINSDAG 20 OCTOBER 1936.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-ordonnantie betr. verlaging invoerrecht van enkele goederen en van de opcenten op de invoerrechten (Ond. 93).

5de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 20 October 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-ordonnantie betr. verlaging invoerrecht van enkele goederen en van de opcenten op de invoerrechten (Ond. 93).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Blaauw, De Hoog, Kan, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van het lid van het College van Gedelegeerden, den heer Mr. C. C. van Helsdingen, dat hij door ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 16 October 1936 No. 1z ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot verlaging van het invoerrecht van enkele goederen en tot verlaging van de op de invoerrechten in het jaar 1936 geheven wordende opcenten (Ond. 93).

De stukken zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld.

2. Brieven van den Isten Gouvernements Secretaris van 10, 10, 12, 14 en 15 October 1936 Nos. 2085/B, 2088a/B, 2090/B, 2098/B en 2105/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen

a. voor de afdelingen IV, VI en IX der begrooting voor 1937 (Ond. 73 en 58);

b. voor afd. III der begrooting voor 1936 (Ond. 77);

c. voor de afdelingen I, III A, IV, VI, VII, VIII en IX der begrooting voor 1936 (Ond. 54 en 71);

d. voor de afdelingen VIII en IX der begrooting voor 1936 (Ond. 79 en 83);

e. voor afdeling VI der begrooting voor 1936 (Ond. 84).

3. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 10, 12 en 12 October 1936 Nos. 1, 16, 22 en 27 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld

(**Voorzitter.**)

a. de ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van bier (Ond. 90);

b. de ordonnantie strekkende tot herziening van de koelie-ordonnantie 1931 (Ond. 2);

c. de ordonnantie tot nadere regeling van de rechtsgeldigheid der onder vigueur van de z.g. Schikking van Madrid hier te lande ingeschreven internationale merken (Ond. 61);

d. de ordonnantie tot wijziging van de wervingsordonnantie 1936 (Ond. 62).

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 October 1936 No. 2 bepalende, dat de wetten van 11 September 1936 tot vaststelling van aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen I, II, III, IV, V A, VI, VII, VII A, VII H en IX der begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1936 zullen worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

5. Als voren van 9 October 1936 No. 29 houdende inter-neering van Kian Kalake.

6. Als voren van 14 October 1936 No. 18 houdende verbod van het drukken, uitgeven en verspreiden van de „Sumatra Bin Poh” voor den duur van 8 dagen.

7. Als voren van 15 October 1936 No. 12 houdende machtiging aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken gelden voor den afkoop van bevolkingszoutlanden.

8. Als voren van 16 October 1936 No. 2z bepalende den prijs waartegen het briketzout in 's Lands en in de provinciale verpaktzoutverkoopplaatsen wordt verkocht.

De sub 2 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van het invoerrecht van enkele goederen en tot verlaging van de op de invoerrechten in het jaar 1936 geheven wordende opcenten (Ond. 93) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Gezien de urgentie, mag ik zeker wel aannemen, dat op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn, nl. uiterlijk 27 October a.s., niet zal worden aangedrongen.

Zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

De **Voorzitter:** Van den uitslag van het onderzoek in de commissies zal afhangen, wanneer de openbare vergadering kan plaats hebben; behoudens onvoorziene omstandigheden zal dit vermoedelijk de volgende week Dinsdag zijn.

De vergadering wordt te 9.07 uur v.m. gesloten.

6de VERGADERING — MAANDAG 26 OCTOBER 1936.

Ingekomen stukken. — Verlaging invoerrechten en opeenten op invoerrechten (Ond. 93).

6de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 26 October 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Verlaging invoerrechten en opeenten op invoerrechten (Ond. 93).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigde: de heer De Bruyn Kops.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 17 en 19 October 1936 No's 21, 22, 17 en 15 ter aanbieding van

- een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de regeling van de overdracht van den landszorg van landbouw, tuinbouw en binnenvisscherij (Ond. 94);
- twee ontwerp-ordonnanties tot nadere regeling van de overdracht van de veeartsenijkundige overheidsbemoedienis op zelfstandige gemeenschappen en tot wijziging van het Reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoedienis en de veeartsenijkundige politie en van de Hondsdolheidsordonnantie (Ond. 95);
- een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1935 en 1 Juli 1936 (Ond. 96);
- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Bakengeld-ordonnantie 1935 (Ond. 97).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 19, 20 en 21 October 1936 No's 2135/B, 2155/B en 2164/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen

- voor afdelingen IIIA, IV, VI, VIII en IX der begrooting voor 1937 (Ond. 55, 78 en 86);
- voor afdelingen III, IV, VA en VII der begrooting voor 1937 (Ond. 50);
- voor afdelingen III, IV, V en VII der begrooting voor 1937 (Ond. 51).

3. Dienstnota van de Algemeene Secretarie ter aanbieding van een exemplaar van de circulaire van den Secretaris-Generaal van den Volkenbond van 12 September j.l. C.I. 162. 1936. XII, houdende mededeeling van een belissing van het Gezondheidscomité van den Bond ten aanzien van gestriliseerde oplossingen van morphine en atropine en van eucodal en atropine.

4. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 17, 17, 20, 20, 22, 22 en 23 October 1936 No's 5, 25, 19, 20, 10, 11 en 3 houdende machtiging, krachtig artikel 105 I.S., aan eenige departementshoofden om te beschikken over de bij verschillende aanvullende begrootingen uitgetrokken fondsen.

(Prawoto.)

De sub 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van het Volksraadstemkantoor van 21 October 1936 No. A 49/1/24 ter aanbieding van het proces-verbaal van het verhandelde in zijn openbare vergadering van 20 dezer, waaruit blijkt, dat in de vacature-Van Sandiek is verkozen Dr. E. J. Burger.

2. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur betrekking hebbende op de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Besluit van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 19 October 1936 No. 31906/A.Z. houdende instelling van eene commissie, welke tot doel heeft het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid voor te lichten omtrent de wenschelijkheid om over te gaan tot voorbereiding en instelling van medische eereraden.

4. Brief van den Hoofdingspecteur, hoofd der Staatsspoorwegen, van 20 October 1936 No. 33847/36 ter aanbieding van een staat van de op vervoersgebied genomen tariefsmaatregelen in het 3de kwartaal 1936.

5. Motie van de „Persatoean Peroesahaan Batik Boemi-poetra" inzake de prijzen van de grondstoffen voor de batiknijverheid.

6. Afschrift van een tot den Resident van Palembang gericht verzoekschrift van M. Zain-Sanibar inzake een grondkwestie.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende verslagen:

1. Derde Wetenschappelijke Balans van het eigen-pensioenfonds voor de Europeesche en met deze gelijkgestelde militairen beneden den rang van officier van het Nederlandsch-Indische leger en Vijfde Wetenschappelijke Balans van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen, naar den toestand op 31 Dec. 1933.

2. „Bulletin de l'Institut international du Froid" No. III. 1936.

De verslagen worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aande orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van het invoerrecht van enkele goederen en tot verlaging van de op de invoerrechten in het jaar 1936 geheven wordende opeenten (Ond. 93), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Prawoto:** Mijnheer de Voorzitter! Waar de Regeering er naar streeft de verhooging van den prijs der importgoederen te beperken, teneinde den levensstandaard van de ingezetenen niet onnoodig te verzwaren, is dit ontwerp naast de prijsbewakingsordonnantie zeer toe te juichen. Alleen moet ik er mijn groote teleurstelling over uitspreken, dat het verleden week Dinsdag niet direct in openbare behandeling is afgedaan. Wanneer men n.l. hierbij in beschouwing neemt, dat hangende deze kwestie, dus 8 dagen en meer, bijna geen enkel goed, dat in dit ontwerp voor vermindering van invoerrechten is genoemd, binnenkwam, omdat dit ontwerp voor de importeurs beteekent eenige duizenden guldens minder invoerrecht betalen, dan is genoemd uitstel van behandeling te betreuren, juist omdat door het niet vrij afgeven van genoemde importgoederen, vele Indische bedrijven, ik noem hier b.v. het batikbedrijf, zeer gedupeerd worden.

(Prawoto.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal straks nog terugkomen op de batikbedrijven in verband met de vele en talrijke regeeringsmaatregelen, welke bedoeld zijn om genoemde bedrijven in deze moeilijke tijden te steunen. Wanneer ik de groote lijnen mag aanstippen, die ten deze naar mijn bescheiden meening gevolgd moeten worden in deze tijden van economische verwarring, dan zou ik bij de toepassing van de vele regeeringsmaatregelen het volgende willen bepleiten.

Ten eerste: Geen invoerrecht, geen contingentieeringsmaatregel of welken maatregel ook, die belemmerend en prijsverhoogend werkt op de importgoederen, behoorende tot de allernoodzakelijkste behoeften van de bevolking van welken landaard ook, zooals: voeding, kleeding, enz. Ik zou nog verder willen gaan. Past op genoemde importgoederen — wanneer zij reeds in dit land binnen komen — de maximumprijzen toe. Dat is noodig in het belang van de consumenten, die geen hoogen levensstandaard kunnen dragen.

Ten tweede: Dit stelsel zou ik ook toegepast willen zien voor importgoederen, die men noodig heeft als grondstof voor de binnenlandse industrie.

Ten derde: Ook op de werktuigen, machines enz. van buitenlandschen oorsprong, noodig voor landbouw en industrie, moeten de bepalingen, als door mij zooveen genoemd, worden toegepast.

Tegenovergestelde maatregelen zijn noodig om den afzet van de binnenlandse landbouwproducten en producten van Nederlandsch-Indisch fabrikaat te stimuleeren.

Ik zou willen bepleiten het stelsel van zoo hoog mogelijk toelaatbare invoerrechten, zonder het te binden aan een prijslimiet van uitheemsche goederen, die onze binnenlandse producten in eigen land beconcurreren. Ik noem als een simpel voorbeeld sinaasappelen van buiten Nederlandsch-Indië, omdat wij op Poenten en elders reeds zulk een tuinbouwproduct hebben. Buitenlandsch suikerwerk, dat tot op heden aan geen enkelen regeeringsmaatregel is gebonden, hoewel wij hier te lande reeds suikerwerkfabrieken hebben, voldoende om aan de vraag van de binnenlandse consumptie te voldoen. In plaats hiervan moeten genoemde suikerwerkfabrikanten abnormaal hooge prijzen betalen voor hun grondstoffen, van de in eigen land geproduceerde suiker. Men denke aan de Nivasprijzen en den suikeraccijns. Een zuiver Inheemsche nijverheid is de vergrooming van lepels, vorken en fabricage daarvan, de sigarettenaanstekersnijverheid van Toeloengagoeng, enz. Deze noodlijdende bedrijven kunnen door genoemde regeeringsmaatregelen tot bloei komen.

Ik weet wel, Mijnheer de Voorzitter, dat de belangen van de consumenten en de produceenten steeds tegenover elkaar staan, doch ik zou nog mee kunnen gaan met een groote prijsverhooging van de binnenlandse producten, van landbouw, nijverheid enz., omdat het meerdere van hetgeen de consumenten betalen in dit land zelf blijft en ten voordeele komt van de eigen producten. Wat zien wij thans eigenlijk gebeuren? Precies het tegenovergestelde.

Binnenlandse producten worden aan limites gebonden, ten nadeele van de eigen produceenten, terwijl aan de importgoederen vrijdom wordt verleend inzake de verhooging van hun prijzen. Zij profiteeren dus ten volle van de depreciatie van den gulden, evenals bv. de cambries, de greys en andere goederen.

Mijnheer de Voorzitter! Nu ik toch over de cambries en de greys spreek, zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen aanbevelen de kennismaking van een artikel in de Java-Bode van 19 dezer over de batikindustrie. Terwille van Twente — natuurlijk vergeet ik niet den steun van f 800 000 van Nederland aan de batikindustrie verleend, die een averechtsche werking in de praktijk heeft, geheel tegenovergesteld aan hetgeen men er mede heeft bedoeld — worden de greys gecontingenteerd.

Het aannemen van het jaar 1933 als basisjaar voor de

(Voorzitter.)

voorziening van cambries en greys voor de batikkerijen is onjuist, omdat in dat jaar het batikbedrijf reeds zwaar te lijden had van de slechte tijden. De omzet van kains enz. was dus reeds tot het minimale teruggebracht.

Nu er een economische opleving te constateeren is onder de inheemsche bevolking, hetzij door het meer planten van suikerriet, hetzij uit andere oorzaken, zooals de depreciatie van den gulden enz., is de vraag naar kains groot. Men zou zeggen, dat dit een zegen is voor de batikindustrie. Mijnheer de Voorzitter! In normale gevallen, ik bedoel wanneer men zich aan den natuurlijken gang van zaken houdt, zou de groote vraag naar kains voor de batikkerijen een uitkomst zijn, doch juist door genoemde contingentieeringsmaatregelen van greys met als basisjaar 1933, kunnen de importeurs van cambries en de greyshandelaren niet goed aan de groote vraag voldoen. De voorraad is uitgeput. Als men bedenkt, dat men in Japan slechts één fabriek heeft voor het produceeren van batikgreys en aan een telegrafische bestelling pas over 6 weken kan worden voldaan, dan is het toch treurig dat men, om een bedrijf in Holland op de been te helpen houden, vele batikkerijen te gronde ziet gaan. Het zijn natuurlijk weer de kleintjes, ik bedoel de kleine batikkerijen en de batikgreysindustrie, die het gelag moeten betalen.

De aanwezige minimale voorraad greys en cambries in den handel, wordt verstrekt à contant aan de geregelde afnemers, vaste langganans en dat zijn natuurlijk de groote bedrijven. Wel heeft het Departement van Economische Zaken het loffelijk besluit genomen om Ir. Soepardi, de Nijverheidsconsulent van Djokja uit te zenden met f 25 000 in den zak, om toch maar greys en cambries machtig te worden voor de noodlijdende kleine batikkers, maar ach, wat heeft men aan geld, wanneer het goed er niet is?

Ter vergelijking hiermede wil ik een voorbeeld noemen uit mijn 20 jarigen bestuurspractijk, toen ik gedetacheerd werd in een gebied waar voedselnood heerschte. Ik kreeg toen ook veel geld mee om maar direct voedsel te kunnen koopen op de plaats zelf, teneinde de bevolking direct aan voedsel te kunnen helpen. Maar, wat deed ik met geld op een plaats waar geen voedselvoorraad meer te vinden was?

Dit alles, de grey-contingentieeringsmaatregel en de depreciatie van den gulden, richtte de kleine batikkerijen ten gronde en verhoogde de kainprijzen ten koste van den consument. De prijzen werden niet verhoogd omdat de arbeidsloonstegen, integendeel, de loonen zijn door de groote werkloosheid in den batikhandel juist gedaald, doch de prijsverhooging van het eindproduct vond haar oorzaak in de prijsstijging van de grondstoffen uit het buitenland afkomstig. De depreciatie van den gulden zal misschien — misschien Mijnheer de Voorzitter — tengevolge hebben, dat er wat meer geld onder de bevolking komt, misschien wordt de vraag naar kains grooter, doch zeker weet ik, dat de voorraad cambries en greys verre van voldoende is om aan de groote vraag van de batikkerijen te voldoen en zeker weet ik ook, dat hierdoor aan nog meerdere batikbedrijfjes het bestaan onmogelijk zal worden gemaakt.

Gezien een en ander, Mijnheer de Voorzitter, bepleit ik, naast de vele regeeringsmaatregelen ter verzekering van het algemeene belang, de door mij voorgestane methode, n.l. om voor uitheemsche grondstoffen voor de inheemsche industrie geen invoerrechten vast te stellen en geen contingentieeringsmaatregelen of welke andere maatregelen ook, die belemmerend en prijsverhoogend werken, te treffen, doch alleen, wanneer mogelijk, maximum prijzen vast te stellen.

De Voorzitter: De opmerking van den heer Prawoto, dat de importeurs de rechtenverlaging hebben afgewacht en in de voorafgaande dagen de betrokken goederen wel niet zullen hebben ingeklaard, lag zoozeer voor de hand, dat ik nog vóór de ontvangst van de ontwerp-ordonnantie onders-

(Soangkoepon.)

hands inlichtingen heb ingewonnen, of rechtstreeksche openbare behandeling al dan niet gewenscht zou zijn. Mij is toen verzekerd, dat het op een paar dagen niet aankwam en een geforceerde rechtstreeksche openbare behandeling onnoodig werd geacht. Het is nl. onwaarschijnlijk, dat door het stopstaan van den invoer gedurende een week de belanghebbenden zouden zijn gedupeerd. Ware dat wèl het geval geweest, dan zou de Regeering een veel korter termijn hebben gesteld.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Zooals bekend, zijn reeds eenige jaren te voren de prijzen van importartikelen hier te lande successievelijk verhoogd als gevolg van de getroffen contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen. Deze verhooging wordt thans nog geaccentueerd door de recente waardevermindering van den gulden. Het behoeft geen nader betoog, dat dit alles overmijdelijk leidt tot verhoging van den détailprijs der importartikelen en dientengevolge ook tot verhoging van het peil der kosten van levensonderhoud hier te lande.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting verklaard, dat het van groot belang is, te bevorderen, dat de verhoging van den détailprijs der importartikelen beperkt blijft en voor zoover onvermijdelijk, zoo geleidelijk mogelijk tot stand wordt gebracht, terwijl het voor sommige goederen bovendien gewenscht is, door maatregelen van overheidswege een gedeelte van de uit de depreciatie van den gulden voortvloeiende prijsstijging ongedaan te maken.

De Regeering spreekt hierbij o.a. van het zoo geleidelijk mogelijk tot stand brengen van de prijsverhogingen, hetgeen dus wil zeggen, dat deze prijsverhogingen straks toch van lieverlede haar intrede zullen doen, zoodat de Regeering op deze wijze in wezen slechts bezwaar heeft tegen de plotselinge prijsverhogingen en niet tegen de verhogingen op zichzelf.

Zij heeft dus blijkbaar geen bezwaar gezien in verhoogingen, die zich geleidelijk naar boven ontwikkelen.

De belangen van de ingezetenen eischen m.i. evenwel in den bestaanden toestand een gestadige verlaging van het peil der kosten van levensonderhoud. Deze verlaging is geboden, omdat de loonstandaard zowel in 's lands-als in particulieren dienst te zeer is gedaald en deze loonstandaard zal zich, naar het zich laat aanzien, nog een langen tijd handhaven.

Het is daarom mijns inziens noodzakelijk, om een uitweg te zoeken en te vinden, welke zal kunnen leiden tot een voortdurende prijsverlaging der importartikelen.

Gaat de Regeering de prijsverhoging tegen, zonder rekening te houden met de verhoogde prijzen der uit het buitenland te importeerden artikelen, dan zou dit beteekenen het stopzetten van den invoer dier artikelen, hetgeen zeker groote nadeelen voor onze gemeenschap met zich zal medebrengen.

In de Memorie van Toelichting is de Regeering van oordeel, dat als gevolg van de waardevermindering van den gulden, het minstdraagkrachtige deel der bevolking nog verder behoort te worden tegemoetgekomen op het gebied der invoerrechtenheffing, ten einde den druk van de verhoging van het algemeene prijspeil eenigermate te verlichten. Deze tegemoetkoming dient volgens de Regeering evenwel van tijdelijken aard te zijn, aangezien het voorshands ongewenscht moet worden geacht tot een permanente verlaging der tarieven over te gaan.

Waarom de Regeering van oordeel is, dat een permanente verlaging der tarieven bij permanent dalende loonen dan wel een permanent dalend volksinkomen ongewenscht is, is mij niet buitengewoon duidelijk; vooral, omdat de Regeering de verhoging van de kosten voor levensonderhoud wenscht tegen te gaan.

Bij de uitvoering van de maatregelen tot tegemoetkoming aan het minst-draagkrachtige deel der bevolking, is de Regeering

onder anderen tot de slotsom gekomen, dat hiervoor het invoerrecht van bloem en meel van tarwe van 12% tot 6% van de waarde behoort te worden teruggebracht. In dit verband vraag ik mij af, of de van tarwemeel geproduceerde consumptieartikelen, zooals brood e.a. tot de voeding van het minst-draagkrachtige deel der bevolking behooren. Het komt mij voor, dat de arme bevolking zich de weelde niet kan veroorlooven om van het brood haar voedsel te maken. Brood behoort tot de voeding der meergegoede ingezetenen.

Wanneer de Regeering dit minst-draagkrachtige deel der bevolking wil steunen, lijkt het mij veel beter, om b.v. den accijns op de hier te lande gewonnen petroleum te verminderen dan wel op te heffen, omdat in wezen de arme bevolking voldoende middelen mist om zich van elektrische verlichting te voorzien; in elk geval weet men met de vermindering of opheffing van den petroleum-accijns zeker, dat men in doorsnede het minst-draagkrachtige deel der bevolking helpt.

Ook inzake de verlaging der invoerrechten van kruidnagelen, benodigd voor de kréték-industrie, heeft de Regeering naar aanleiding van de ter zake in het Afdeclingsverslag gestelde vraag, in verband met de bescherming van de kruidnagelcultuur in de Molukken, in de Memorie van Antwoord verklaard, dat de Indische kruidnagel zich miuder eigent voor de strootjesindustrie.

De Regeering heeft evenwel niet de redenen opgegeven, waarom de Indische kruidnagel niet geschikt is voor de Indische strootjesindustrie.

Bestaat er voor de Regeering in dit verband geen aanleiding om te doen nagaan, waarom de Indische kruidnagel niet geschikt is voor de krétékindustrie op Java en de oorzaken daarvan te doen wegnemen en daarna te doen bevorderen, dat deze Indische kruidnagel door de krétékindustrie in gebruik wordt genomen?

De mogelijkheid om zich op deze wijze van de noodige kruidnagelen te voorzien zal immers zeker bijdragen tot een gezonde economische ontwikkeling van de buitengewesten en Java beide, terwijl het invoerrecht van kruidnagelen of kruidnagelstelen alsdan niet meer behoeft te worden verlaagd.

De verlaging van het invoerrecht van de vischsoorten, valende onder tariefpost 10, onder 1a en b, kan nadeelen brengen aan den gezonden groei van de visch-industrie, zooals die te Bagan Api-Api en de andere kuststreken van het Zuidelijk deel van de Oostkust van Sumatra wordt beoefend.

Bovendien rijst bij mij de vraag, of het niet redelijker zou zijn, indien de verlaging van invoerrechten en opeenten voor alle goederen werd doorgevoerd en niet slechts voor die artikelen, welke speciaal voor een deel der bevolking van belang zijn, omdat de gevolgen van de depreciatie van den gulden zich immers — zooals dit in het Afdeclingsverslag zeer terecht wordt betoogd — niet alleen uitstrekken over een bepaald gedeelte der bevolking, maar over alle lagen dezer bevolking!

Maar, hoewel ik mij verheug over den ons voorgestelden maatregel tot tegengang van de prijsverhogingen, een afdoende maatregel is dit zeker niet, omdat door het voortbestaan der contingentieeringsmaatregelen de mogelijkheid tot het doen herleven van een gezonden concurrentiestrijd tusschen de hier te lande aanwezige importeurs en detailhandelaars niet bestaat. Deze contingentieeringen, zoodmede de licentieeringen hebben de importeurs en de detailhandelaars van of meer gedreven tot het ontwikkelen van hun gevoel van solidariteit of saamhoorigheid, waarvoor de consumenten in deze gewesten het gelag moeten betalen.

Het is daarom wenschelijk, dat de Regeering haar volle aandacht schenkt aan de spoedige afschaffing of opheffing van de contingentieeringen en licentieeringen, voor zoover die niet ten doel hebben de binnenlandse industrie te bevorderen en te beschermen.

(Weyer.)

Dit zal tot gevolg hebben, dat de concurrentievrijheid van de handelaren in importartikelen tot een gezonde herleving zal komen. Een eventuele concurrentiestrijd zal zich dan in het buitenland, dat zijn goederen hier wil importeren, ontwikkelen, zoodat de financiële gevolgen ervan voor een groot deel voor deze gewesten kunnen worden afgewend.

Waarschijnlijk behoeft de Regeering op die wijze niet meer over te gaan tot verlaging van de invoerrechten en de betrekkelijke opeenten op geïmporteerde artikelen.

De beteekenis van de contingentteeringen en licentieeringen toch is niet anders, dan dat men de rechten van de eene partij beperkt tot bescherming van de belangen van een andere partij. De bestaande contingentteeringen hebben hier onafwijsbaar tot gevolg, dat de bevolking genoodzaakt wordt om in een tijd, waarin haar inkomen sterk geslonken is, dure artikelen te koop. Bij den val van den gulden, zullen de prijzen dezer artikelen nog meer stijgen.

De Regeering overwege dus maatregelen tot het spoedig doen verdwijnen van de door mij bedoelde contingentteeringen en licentieeringen, waardoor de vrije concurrentie zal worden hersteld en verdere prijsstijging zal worden voorkomen.

Dit is mijns inziens de eenige weg, die tot het beoogde doel kan leiden.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering stelt terecht en mijns inziens ook wel duidelijker dan voorheen geschiedde op den voorgrond, dat op den duur een prijsstijging van importgoederen niet is te ontgaan en Zij zegt, wederom terecht, dunkt mij, dat het Indisch gouvernement deze prijsstijging, niet in haar geheel of voor het grootste gedeelte kan opvangen. In het onderwerpelijke voorstel zouden wij dan ook slechts hebben te zien een maatregel waarvan de strekking is door enkele lastenverlagingen ten deele aan de verhooging der kosten van levensonderhoud tegemoet te komen aldus de Regeering. Duidelijk komt hier tot uiting de wensch om, zij het voor een bepaalde groep van goederen, het binnenlandsche prijspeil te beïnvloeden, n.l. de stijging daarvan zooveel mogelijk te voorkomen. Ik vind het jammer, dat deze ratio gebruikt is. Immers, op dezen weg van positieve beïnvloeding van het prijspeil zullen wij onmogelijk kunnen doorgaan. Bij een verbeterde conjunctuur, dus los van de devaluatie van de munt, zullen alle prijzen oploopen. Ook het geheele binnenlandsche peil zal den invloed daarvan ondervinden, dus ook het peil van loonen en diensten. Op den duur kan de Regeering die prijsstijging van de verschillende goederen ook zelfs niet voor een deel opvangen. Wij kunnen toch moeilijk — en tenslotte zou het daartoe toch moeten komen — invoerpremies gaan geven.

Immers, bij een verbeterde conjunctuur moet alles zich aanpassen en de ervaring heeft geleerd, dat dit ook altijd gebeurt. Nu ben ik zoo bang, dat als gevolg van de geconstrueerde ratio van deze rechtenverlaging de verwachting zal worden gewekt, dat voor bepaalde groepen van importartikelen de Regeering steeds zal gereed staan met maatregelen om prijsstijgingen, die zullen plaats vinden, te compenseeren. Dat kan niet en dat is ook volstrekt niet noodig.

Hiermede wil ik nochtans in het geheel niet zeggen, dat ik de voorgestelde verlagingen niet toejuich. Het tegendeel is waar. Ik waardeer het voorstel zeer en ik weet eveneens bijzonder te waardeeren, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord nog verder aan de wenschen van het College is tegemoetgekomen. Ik zal dan ook gaarne medewerken aan de totstandkoming van deze regeling, maar ik zou daarbij gaarne een andere ratio hebben gebruikt, n.l. deze: Wij, de Regeering dus, hebben ons helaas in de crisisjaren, gedwongen door den nood van 's lands schatkist, genoodzaakt gezien verschillende lasten te verhoogen, waaronder de invoerrechten, die wij hebben verhoogd met behulp van vrij hooge opeenten, zooals wij ook opeenten hebben gelegd op verschillende andere lasten.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Kan.)

Wij deden dit à contre coeur, maar wisten geen andere manier om aan geld te komen. Wij zagen daarin maatregelen van tijdelijken aard en uiteraard bestond de bedoeling om, zoodra dat mogelijk zou zijn, die maatregelen weer te niet te doen. Aldus zou, dunkt mij, de Regeering moeten redeneeren: Welnu, in het vertrouwen, dat betere tijden op komst zijn en in de overtuiging verder, dat het juist op dit moment uitermate noodzakelijk is om het geheele economische leven — ik spreek met opzet niet van het bedrijfsleven — te activeeren en verder van meening zijnde, dat het beste middel daartoe is over te gaan tot verlaging van verschillende op het economisch leven drukkende lasten, zal ik, Regeering, deze crisismaatregelen, zoo goed als ik dat kan, voor een deel teniet doen.

Ik zal dat nu reeds vandaag aan den dag, dus aanstonds, doen, omdat ik behalve al deze andere overwegingen nog deze overweging heb, dat ik op deze wijze ertoe kan medewerken, dat het verdragingsmoment, dat onvermijdelijk bij de nieuwe aanpassing waarvoor wij staan zal optreden, enigszins kan worden opgevangen. Als deze ratio ware gebruikt, dan was dit mijns inziens de juiste ratio geweest. Immers, dan verwekt men niet, zooals naar ik vrees thans al gebeurd is, verwachtingen, die nooit in vervulling kunnen gaan, n.l. dat de Regeering ook in de toekomst bij andere prijsstijgingen, welke eenvoudig uit de conjunctuur voortvloeien, gereed zal staan om deze voor bepaalde goederen en voor bepaalde branches van onze samenleving te niet te doen, of althans gedeeltelijk te niet te doen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Het zal U en de Regeering niet verwonderen, dat bij elk voorstel, dat de Regeering bij het College voorbrengt om in zekeren zin den invloed van de depreciatie van den gulden te neutraliseeren, de zaken in meer breeden omvang worden bekeken, omdat nu de kwestie — en zeer terecht — staat in het teken van de belangstelling, niet alleen van dit college, maar in de belangstelling van geheel het publiek in Nederlandsch-Indië, dat terzake hierbij zoo nauw betrokken is, wijl ieders budget hiermee gemoeid is.

Ons geacht medelid, de heer Weyer, heeft zoeven als zijn meening te kennen gegeven, dat eigenlijk de ratio hier door de Regeering aangelegd, minder juist is, omdat men door den gebezigten considerans, dat wat ten doel wordt gesteld, moeilijk zal kunnen handhaven. De Regeering heeft gezegd, dat wanneer ten volle zou moeten worden tegemoet gekomen aan de depreciatie van den gulden, hiermee een bedrag van f 40 miljoen zou zijn gemoeid en dat de Regeering er heelemaal niet aan denkt om op die wijze de lasten van den consument te verlichten. Dat is zeer juist, Mijnheer de Voorzitter, maar ik vraag mij af, hoe de Regeering denkt, waar het van één kant toch moet komen, het verschil tusschen f 40 miljoen en f 7.5 miljoen te produceeren, ten gunste van de bevolking van Ned.-Indië.

De heer Weyer heeft zoeven reeds gezegd, dat de opeenten en de hooge heffingen, die de Regeering, daartoe genoodzaakt, aan den consument heeft opgelegd — want daar komt het eigenlijk op neer, Mijnheer de Voorzitter — moeten worden beschouwd als crisismaatregelen, waartoe de Regeering noode is overgegaan. Wanneer men zich nu stelt op het standpunt, dat normale tijden zullen aanbreken, dan is het zonder meer de plicht der Regeering om die crisisheffingen ongedaan te maken. Dit zal natuurlijk niet onmiddellijk kunnen geschieden, maar dit moet toch het doel der Regeering zijn en dan mag niet als praemisse gelden, dat men gaandeweg zal probeeren om de lasten, die door de depreciatie van den gulden onvermijdelijk op den consument zullen komen te rusten, te verlichten. Op deze manier komt men er nooit, zou ik durven zeggen.

Zooals reeds gezegd, het verschil tusschen f 40 en f 7.5 miljoen moet gevonden worden en het lijkt mij toe, dat

(Kan.)

dit niet anders gedaan kan worden dan door er naar te streven te komen tot normale omstandigheden en wel door de koopkracht der bevolking te bevorderen, bestaande hieruit, dat de bevolking hogere loonen krijgt en meer gulden krijgt voor haar producten, hetzij dat deze uitgevoerd worden of dat zij ten deele hier in het land worden verkocht. Het streven, dat bij de Regeering blijkbaar voorzit om door machtsmiddelen, door het Binnenlandsch Bestuur in het geweer te roepen en de politie in den arm te nemen, een prijsverhoging tegen te gaan, is naar het mij voorkomt uit den booze en zal nooit tot het beoogde resultaat leiden, wanneer straks in het binnenland prijsverhogingen zullen plaats hebben. Er hebben n.l. prijsverhogingen plaats gehad bij den verkoop van zout niet van eenige procenten, zooals de heer Soetardjo mij mededeelde, doch van tientallen procenten en zelfs van honderd procent.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet vereenigen met hetgeen de heer Prawoto zooveen naar voren heeft gebracht, waar deze geachte spreker is begonnen te zeggen, dat de importeurs, die buitenlandsche goederen in Ned.-Indië importeerden, de volle winst maken van de depreciatie van den gulden. Dat is minder juist gedacht, want wanneer de importeur hier goederen krijgt uit het buitenland, moeten die goederen toch ook betaald worden in de valuta van het land, vanwaar zij komen. Wanneer men dus meerdere gulden ontvangt, is er geen sprake van depreciatiewinst, doch is dit alleen een compensatie van anders te lijden verliezen.

Ook kan ik niet medegaan met het gesprokene door den heer Prawoto, waar deze geachte spreker heeft bepleit om zodra de importgoederen in Indië zijn gekomen, daarvoor maximumprijzen te stellen. Wij hebben zooveen gehoord van den heer Soangkoepou, dat men de concurrentie vrij spel moet laten ter reguleering van de prijzen. Wanneer ik hier een voorbeeld van regulering noemen en mij mogen bepalen tot den verkoop van auto's, dan zou ik in dit verband op het volgende kunnen wijzen. Te dien aanzien is er geen reglementeering gekomen, te dien aanzien is geen politie noodig geweest om prijsverhoging te weren, maar de concurrentie heeft ervoor gezorgd, dat niet naar ratio van de depreciatie van den gulden de prijzen van de auto's naar boven zijn gegaan. Het zal wel komen, doch dan zal het een normaal verschijnsel zijn, evenals het nu een normaal verschijnsel is, dat de prijzen nog niet zijn opgedreven.

(De heer Kerstens: Op die manier is het altijd normaal.)

Ik blijf er dus bij, dat de Regeering moet probeeren weder tot normale toestanden te komen en geen maatregelen moet treffen, waardoor de regeeringsbemoeienis wordt geïntensiveerd, doch in omgekeerde richting.

Verder heb ik nog iets, dat ik gaarne in een vraag zou willen neerleggen. Wij hebben in den aanvang gezien, dat de Regeering een zeker percentage prijsverhoging, n.l. 5%, aan de handelen heeft toegeestaan, later is dat percentage vermeerderd tot 10% en zoo zal het verder nog wel meer naar boven gaan. Doch nu de Regeering de rechten heeft verlaagd met 6% en de opeenten met 25%, zou ik willen vragen: denkt Zij daarbij dan niet, dat de betrokken handelen zich zullen afvragen, of het niet mogelijk is, dat de Regeering later nog een stapje verder zal gaan? En wat gebeurt er dan met de importgoederen, die komen in Nederlandch-Indië? Daar zit dan natuurlijk verlies op. De Regeering bevindt zich derhalve in een zeer moeilijke positie, wanneer Zij zich rekenschap geeft van haar daden.

Mijnheer de Voorzitter! Misschien heb ik mij nog niet voldoende helder uitgedrukt. Ik bedoel het volgende. De goederen waarvan het invoerrecht is teruggebracht van 12 tot 6% worden hier b.v. ingevoerd, doch niet onmiddellijk verkocht. Maar wanneer deze goederen nog niet zijn verkocht en de Regeering zou er toe overgaan het percentage nog meer te verlagen, tot b.v. 3%, of het invoerrecht geheel op te heffen, zooals een

(De Hoog.)

paar leden hier hebben voorgesteld voor artikelen, welke noodig zijn voor de binnenlandsche industrie, dan zouden de importeurs of de tusschenhandelaren, die op die goederen slechts een verlaging van het tarief tot 6% hebben gekregen, daarop wellicht schade lijden.

Dat wil niet zeggen — en daarin ga ik met den heer Weyer mee en spreek ik ook de andere leden na —, dat ik niet den eersten stap, dien de Regeering genomen heeft, ten zeerste toejuich. Maar wanneer de Regeering zich stelt op deze weg verder te kunnen gaan en zoodoende het normaal herstel van prijzen te kunnen tegenhouden, en zich dus tenslotte te kunnen verzetten tegen de internationale prijszetting, dan zal het gevolg van deze wijze van handelen zijn een stagnatie in den import van goederen, dan wel, dat de bevolking niet in staat zal zijn om de goederen welke zij noodig heeft te betalen.

Wij hebben tot dusver — en dat regardeert dus het departement van Financiën niet — de Regeering geen enkelen maatregel zien nemen, die ten doel heeft, zooals ik zooveen zeide, de koopkracht der bevolking te bevorderen.

Men heeft in de couranten kunnen lezen, dat de Regeering overleg pleegt met het moederland om 4% te heffen van de winst op exportproducten, behalve op suiker en koffie. Ik zou de Regeering erop willen wijzen, dat Zij zelf dikwijls gezegd heeft, dat Nederlandsch-Indië behoefte heeft aan buitenlandsch kapitaal. Wat is nu gemakkelijker, dan dat de Regeering met het fokken van kapitaal, welk kapitaal dan straks weer benut kan worden voor het streven hetwelk wij allen moeten voorstaan, n.l. de bevordering van de koopkracht der bevolking, waardoor een opleving van handel en industrie wordt mogelijk gemaakt.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik sta met eenigszins gemengde gevoelens tegenover dit voorstel der Regeering. De Regeering meent de gevolgen der devaluatie te kunnen opvangen, althans voor een goed deel, en zoo niet te kunnen opvangen, dan toch die gevolgen zoo klein mogelijk te kunnen maken, door het voorstel, dat thans in behandeling is.

Die gemengde gevoelens van mij zijn hierin gelegen, dat ik niet weet of het voorstel der Regeering tot zijn recht zal komen. Wat toch is het geval? In het Gedegeerdenverslag is erop gewezen, dat toen destijds het £ en de \$ devalueerden en men op groote schaal goederen uit die landen ging importeerden, de prijzen van die goederen slechts zeer langzaam zijn gedaald, althans in Nederlandsch-Indië. Men heeft toen kunnen bemerken, dat die devaluatie zich slechts zeer geleidelijk liet gevoelen in de prijzen der uit die landen geïmporteerde goederen.

Nu komt de Regeering met een voorstel, waarbij men eigenlijk verwacht, dat de verlaging van het invoerrecht en de door de devaluatie getroffen goederen direct tot uiting zal komen. Ik vraag mijzelf af of dit eigenlijk wel het geval zal zijn. Ik zal ter illustratie van mijn meening verwijzen naar het voorbeeld, genoemd in het Gedegeerdenverslag, ten aanzien van tarwemeel. Dit is voor mij een welkom aanknooppunt. De Regeering toch antwoordt op de terecht in het Gedegeerdenverslag gemaakte opmerking, met een beschouwing over het tarwemeel en zegt dan:

„Wat het aangehaalde voorbeeld van de depreciatie op den prijs van het tarwemeel betreft, kan de volgende opstelling worden gemaakt:”

Ik vind deze weerlegging in de bewoordingen zooals hier gegeven wel wat ongelukkig gekozen. Het doet zoo langzamerhand denken aan een grouper les chiffres. Ik wil daartegenover stellen ook mijn kennis van het groepeeren van cijfers.

Ik kan mij alleen voorstellen dat het door de Regeering op blz. 3 der Memorie van Antwoord gegeven voorbeeld slaat op den

Verlaging invoerrechten en opeenten op invoerrechten (Ond. 93).

(De Hoog.)

toestand van het oogenblik en anderzijds op dien na 1 Januari waarbij ik dan aanneem, dat de waarde van het tarwemeel straks in de prijscourant zal worden gesteld in de hier aangegeven verhouding. Maar zoo is thans de toestand nog niet. Zie ik het goed, dan hebben de leden, die de vraag in het Gedelegeerdenverslag deden, het ook anders bedoeld. Hoe is het op het oogenblik? Een cifprijs ad f 100, invoerrecht f 18, havenkosten f 7, volgens de opstelling van de Regeering. En dan zegt Zij dat het wordt na de depreciatie, doch zonder verlaging van invoerrechten — dat is dus de toestand van het oogenblik — een cifprijs van f 120. — dat neem ik onmiddellijk aan — een invoerrecht van f 21.60 en gelijkblijvende havenkosten ad f 7. Ik zou willen vragen, of dit nu wel juist is gezien. Het betreft toch een artikel, dat in de prijscourant voorkomt, dat dus wordt berekend naar de vierde kwartaalsopgaaaf en ten aanzien van dit artikel zou het blijven op een gelijk invoerrecht, zoodat dit f 18 zou moeten zijn. Wanneer straks het voorstel der Regeering wordt aangenomen, krijgen we het geval, dat de cifprijs f 120 wordt en het invoerrecht wordt, wanneer de 50 opeenten gehandhaafd blijven, f 9, omdat het artikel wordt teruggebracht tot 6% van de prijscourant-waarde, dus van f 100 wordt dit f 6 + 50 % daarvan = f 3, dus in totaal f 9. We mogen het voorbeeld derhalve niet stellen zooals de Regeering het doet; dat voorbeeld kan misschien wel juist zijn na 1 Januari, wanneer de prijscourantwaarde gesteld wordt op f 120 en het invoerrecht daarnaar wordt berekend en dan tegelijk de opeenten geheel vervallen, maar nu gaat het nog niet op.

Ik wil nog op het volgende wijzen. Toen het pond en de dollar depreciëerden en meer speciaal het Australische £ samen met het Engelsche £ omlaag ging, kregen we in Indië dus goedkoop tarwemeel, de importeurs betaalden heel wat minder aan invoerrecht en dergelijke, doch de prijs daalde voor den consument niet. Ik laat nu in het midden of de oorzaak daarvan heeft gelegen bij den importeur of bij den broodproducent — de laatste is veelal tevens importeur — maar de consument heeft eerst zeer geleidelijk-aan en na langen tijd iets van de verlaging van het Australische £ bemerkt. Nu is er natuurlijk wel gezegd, dat deze verlaging op de groote hoeveelheid, op een broodje van 10 cent zoo moeilijk tot uitdrukking is te brengen, maar wèl hebben we nu gezien, dat reeds thans dadelijk de bakkers een rekest indienden om toestemming tot verhooging van den broodprijs van 10 tot 11 cent en als dat dan weer wordt omgerekend op het totaal, behalen de broodproducenten wel degelijk een groote winst.

Ik vraag mij daarom af, of de verlaging van het invoerrecht op het meel zal leiden tot het doel, dat de Regeering zich met dezen maatregel voor oogen heeft gesteld, tot verlaging van de devaluatieprijzen voor den consument. Ik vrees, dat dit of niet, of slechts in zeer geringe mate het geval zal zijn en daarom dring ik er bij de Regeering op aan, dat het toezicht op het stuk van de 10% speling, vergeleken bij de prijzen van vóór de devaluatie, nauwkeurig zal plaats hebben. Alleen op deze manier zal men langzamerhand kunnen komen tot een voordeel, ook voor den consument, van de maatregelen, die de Regeering hier voorstelt.

Op een andere plaats in de Memorie van Antwoord zegt de Regeering — en dat heeft inderdaad een schijn van billijkheid, dat natuurlijk de kwestie van de devaluatie en de prijsstijging van de importgoederen haar volle aandacht heeft en dat met de belangen van de importeurs rekening wordt gehouden. Ik stel daar echter tegenover, dat wanneer inderdaad door de devaluatie de prijsverhoging zoo is, dat de 10% tot onrecht, tot enorme verliezen voor de importeurs zouden leiden, de Regeering natuurlijk moet ingrijpen. Trouwens, wij hebben bij een enkel artikel reeds gezien, dat de importeur in zulk een geval ophoudt met importeerden, zoodat, zou ik bijna zeggen, het kwaad zichzelf herstelt. Maar juist aan de hand

(Soetardjo.)

van het door de Regeering aangehaalde voorbeeld van het tarwemeel, vraag ik de Regeering bij de coulance de volle voorzichtigheid te betrachten, die in het belang van den consument geboden is.

Ik zou thans nog gaarne een vraag aan de Regeering stellen. Ik heb hier voor mij De Locomotief van 22 October j.l. en daarin komt een artikel voor betreffende de kruidnagelen voor de krètèkindustrie in Koedoes. In het artikel wordt o.m. gezegd, dat de prijs van de kruidnagelen van Zanzibar zich in stijgende lijn bewoog en dat deze stijging door den val van den gulden ten zeerste wordt gestimuleerd. Verder wordt in het artikel telkens gesproken van de groote coulance, die men van de Regeering verwacht, en die ook dringend geboden is, maar ik dring er bij de Regeering nogmaals op aan, om bij alle coulance, die Zij betracht, ook de belangen van den consument in het oog te houden. En als de Regeering een berekening opzet voor alle artikelen, zooals nu voor het tarwemeel is opgezet, zal Zij ongetwijfeld tot de conclusie komen, dat de marge van 10% in vele gevallen niet wordt gehaald.

Ik zeide, dat ik met gemengde gevoelens tegenover het voorstel stond en ik heb aangegeven, waarom dit zoo is, namelijk, omdat ik vrees dat de consument van de ontwerpordonnantie niet het volle voordeel haalt, dat de Regeering ervan verwacht. Een lichtpunt zie ik in de mededeeling van de Regeering, dat de kwestie van de opeenten voor 1937 nog nader zal worden bezien en dan ongetwijfeld aan den Volksraad zal worden voorgelegd. Ik elk geval heeft de Regeering dan de ondervinding van deze devaluatiemaanden en dan veronderstel ik, dat de Regeering ten volle rekening houdt met hetgeen hier is opgemerkt.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het met de Regeering volmondig eens, dat er geen sprake van kan zijn, dat de prijsstijging ten gevolge van de depreciatie van den gulden ook zelfs maar voor het grootste gedeelte door de overheid wordt opgevangen. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering de prijsstijging op 20% gesteld en op de basis van 1935 zou de prijsstijging dan f 40 miljoen bedragen. Het is wel duidelijk, dat wij niet van de Regeering kunnen verwachten, dat Zij deze f 40 miljoen zal opvangen.

Verder heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord verklaard, dat in de eerste plaats aandacht zal worden geschonken aan de bescherming van het armste deel der bevolking, dus aan de levensmiddelen en andere goederen, die voor het noodzakelijk levensonderhoud van het armste deel der bevolking tegen overmatige prijsopdriving beschermd moeten worden.

Ik moet tot mijn leedwezen echter constateeren, dat volgens dit ontwerp — en zulks nader bevestigd door de Memorie van Antwoord — van deze verzekering niet veel terecht is gekomen, nl. ten aanzien van de punten, die in het Gedelegeerdenverslag zijn aangevoerd, nl. betreffende de verlaging van invoerrechten op goedkope vischsoorten en katoenen naaigarens. Ten aanzien van deze goederen wordt in de ontwerp-ordonnantie een verschil van behandeling gemaakt; terwijl de overige goederen een verlaging van invoerrechten krijgen van 50% zijn ten aanzien van deze twee artikelen de rechten verlaagd van 10% tot 6%, hetgeen dus minder is dan 50%. Op den aandrang, die in het Gedelegeerdenverslag is uitgeoefend om ten aanzien van deze goederen, die immers bestemd zijn voor het armste deel der bevolking, één lijn te trekken met de andere goederen, heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord geantwoord, dat zulks onnoodig is. De Regeering zegt niet, dat het onmogelijk is, maar dat het onnoodig is. De motieven op grond waarvan Zij van meening is, dat het onnoodig is aan den uitgeoefenden aandrang gevolg te geven, heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord in het midden gelaten. Op grond hiervan neem ik de vrijheid er nogmaals bij de Regeering op aan te dringen om ten aanzien van de verlaging

(Soetardjo.)

van die goederen, die in den regel bestemd zijn voor het armste deel der consumenten, eenzelfde gedragslijn te volgen. Ik vraag niet eens een bevoorrechtiging of laat ik zeggen een betere behandeling van de eene categorie van consumenten boven de andere. Ik vraag slechts een gelijke behandeling. Ik geloof, dat deze wenschen alleszins redelijk is en ik heb vertrouwen, dat de Regeering hierin zal willen tegemoetkomen.

Een ander punt, dat ik zou willen bespreken, betreft den détailhandel. Ik stel er prijs op ten aanzien van deze kwestie, die van zeer dringenden aard is, van de Regeering zoo spoedig mogelijk eenig uitsluitel te krijgen. In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering het volgende:

„In den détailhandel heeft een prijsstijging echter neiging sneller door te werken dan een prijsdaling”.

Deze zinsnede blijkt alleszins door de praktijk gedekt te zijn. Er is zooeven medegedeeld, dat in het binnenland prijsstijgingen zijn geconstateerd niet van 5% of van 10%, doch van ettelijke tientallen procenten.

(De heer Soangkoepou: Het zal wel juist zijn.)

De heer Soangkoepou verzekert, dat het juist is. Ik heb deze mededeeling geput uit inlichtingen, die mij verstrekt zijn geworden door Indonesische bestuursambtenaren. Er worden n.l. in het binnenland goederen op pasars en in warongs gemeenlijk verkocht niet tegen tientallen van centen doch tegen centen en halve centen. Nu is het gerucht van de prijsstijging .....

(De heer Kan: Het gerucht van de depreciatie van den gulden.)

..... snel tot de desa- en districtspasars doorgedrongen, ...

(De heer Kan: Dank zij het Binnenlandsch Bestuur.)

Neen, dank zij de autobussen en andere verkeersmiddelen. Nu hebben wij geconstateerd, dat verschillende goederen, die juist het armste deel der bevolking noodig hebben en die behooren tot de levensmiddelen, de goederen, die gewoonlijk verkocht worden tegen den prijs van een halve cent, 1 cent, 1½ of 2 cent, met 50 of meer procenten, ja zelfs met 100% verhoogd zijn. Er zijn gevallen bekend, dat artikelen, die tevoren voor 1 cent werden verkocht, thans voor 2 cent worden verkocht. Men heeft mij zelfs een frappant staaltje genoemd betreffende den verkoopprijs van zout. U weet, Mijnheer de Voorzitter, dat in het binnenland op de kleine pasars en in de warongs het zout niet in briketten wordt verkocht, doch in poedervorm. Terwijl echter is aangekondigd, dat de zoutprijs van tien tot acht cent is verlaagd, zien wij in het binnenland het merkwaardig verschijnsel, sinds de depreciatie van den gulden en het gerucht van de prijsstijging in de desa is doorgedrongen, n.l. dat de zoutprijs wederom verhoogd is, in stede van verlaagd.

(De heer Kan: Dus meer politie!)

Ten aanzien van dit speciale punt, zou ik er bij de Regeering op willen aandringen, dat zoo spoedig mogelijk de noodige maatregelen worden getroffen, dat het aantal zoutverkoopplaatsen in het binnenland wordt verveelvoudigd, teneinde gemakkelijker het armste deel der bevolking te kunnen bestrijken.

Het is mij bekend, dat aan het Binnenlandsch Bestuur opdracht is verstrekt om deze prijsstijging te observeren en daaromtrent rapporten in te dienen. Nu zou ik gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde eenige inlichtingen willen ontvangen, wat, nu deze feiten zijn geconstateerd en nu ondanks alle verzekering van overheidszijde het armste deel der bevolking zoozeer is getroffen door deze exorbitante prijsverhoogingen, van de overheid kan worden verwacht in de eerstkomende dagen, welke maatregelen door de overheid zullen worden getroffen, teneinde deze uiterst abnormale prijsverhoogingen tegen te gaan, in het belang van het armste deel der bevolking.

(Verboom.)

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het met de Regeering eens — ik heb dit al eerder gezegd — dat het van groot belang is te bevorderen „dat de verhooging van den détailprijs der importgoederen beperkt blijft en, voorzover onvermijdelijk, zoo geleidelijk mogelijk wordt tot stand gebracht;” ik citeer hier de Memorie van Toelichting. Ik ben het tevens eens met de hierop volgende zinsnede uit de Memorie van Toelichting, dat het bovendien gewenscht is „door maatregelen van Overheidswege een gedeelte van de uit de depreciatie van den gulden voortvloeiende prijsstijging ongedaan te maken”.

Bij de uitwerking van deze gedachte komt de Regeering echter tot een geheel andere conclusie dan waartoe ik gekomen ben. De Regeering neemt al onmiddellijk een zeer groote reserve in acht door dezen maatregel te beperken tot „sommige goederen” terwijl men zou verwachten, dat de maatregel zou gelden over de geheele linie, althans ook voor andere goederen dan die welke voor het minst-draagkrachtige deel der bevolking als onontbeerlijk moeten worden beschouwd.

Verder wijst de Regeering erop dat, doordat de invoerrechten voor een groot gedeelte worden geheven naar de waarde, wanneer terzake geen voorzieningen worden getroffen, door de depreciatie een verhooging van de invoerrechten zal plaats hebben, als gevolg van de stijging van den prijs der goederen. Het streven van de Regeering is allereerst daaraan een einde te maken, althans deze stijging zooveel mogelijk te beperken.

Ik wil er in dit verband nog op wijzen, dat in de Memorie van Toelichting een naar mijn meening foutieve uitdrukking wordt gebruikt, waardoor de kwestie onjuist wordt gesteld. De Regeering zegt n.l., dat die stijging der prijzen mede tot een verhooging van den levensstandaard zal leiden. Dit is natuurlijk niet juist. Het geldt hier een verhooging van de kosten van levensonderhoud en dit zou dus, wanneer er te dien aanzien verder maatregelen zouden worden genomen, niet beteekenen een verhooging van den levensstandaard, maar integendeel een verlaging van den levensstandaard. Dit slechts terloops.

Doch naar mijn meening zou, óók wanneer men de doelstelling van de Regeering in de Memorie van Toelichting aanvaardt, welke de heer Weyer tot op zekere hoogte heeft aangevochten, voor de hand liggen hetgeen de heer Weyer heeft aanbevolen, n.l. dat zoo spoedig mogelijk aan de verschillende heffingen, welke een gevolg zijn van de crisis, aan de opvoering van lasten dus, welke in de afgelopen jaren heeft plaats gehad, een eind worde gemaakt.

Ik kom dus per slot van rekening — zij het ook langs een anderen weg — tot dezelfde conclusie als de heer Weyer. Wanneer wij van deze conclusie uitgaan, beteekent dit echter tevens, dat maatregelen, als de Regeering thans voorstelt en waarvoor ik op zichzelf beschouwd natuurlijk voorsteelt en waarvoor ik, op eenen onvoldoende zijn, gelijk trouwens in de afgelopen dagen bij voortdurende in de pers is geconstateerd. Mijns inziens zou voor het oogenblik wel het minste moeten zijn, dat men kwam tot het volledig schrappen van de opeenten, welke in de crisis-jaren zijn geheven (met uitzondering eventueel van artikelen, welke een uitgesproken luxe-karakter dragen) en welke, als zooveel regeeringsmaatregelen in de afgelopen jaren, een tendenz hebben gehad tegenovergesteld aan hetgeen de Regeering eigenlijk voortdurend heeft bedoeld met haar politiek van deflatie — van verlaging van de kosten van levensonderhoud dus — n.l. integendeel een voortdurende opvoering van die kosten van levensonderhoud.

Behalve een vermindering van opeenten brengt het ontwerp een extra-verlaging van de invoerrechten van bepaalde artikelen, die speciaal voor het minder draagkrachtige gedeelte van de bevolking van groot belang zijn. Aan een andere groep van goederen echter wordt door de Regeering in het geheel geen aandacht besteed, hoewel deze goederen

(Voorzitter, Dir. v. Financiën.)

in dit verband van niet minder belang zijn, t.w. de grondstoffen en halffabrikaten, die de Nederlandsch-Indische industrieën noodig hebben. Ik zou hierop speciaal de aandacht van de Regeering willen vestigen. De Nederlandsch-Indische industrieën die aan den eenen kant van regeeringswege — en naar mijn meening terecht — op allerlei manieren worden gesteund, staan bij deze devaluatie in verschillende opzichten aan den verkeerden kant. Het zal n.l. voor haar heel moeilijk zijn om te komen tot een verhooging van haar prijzen, terwijl daarentegen de productiekosten, de kosten van de grondstoffen en halffabrikaten, welke men uit het buitenland betreft, en dergelijke meer, wel hooger zullen worden. Ik zou dus zeggen dat, wanneer de Regeering met ons ervan overtuigd is, dat de Nederlandsch-Indische industrieën van groot belang zijn, om tal van overwegingen — o.m. ook, omdat zij aan duizenden personen brood geven en in de toekomst misschien nog aan veel meer personen brood en werk zullen verschaffen —, er ook aan de belangen van die industrieën meer aandacht moet worden besteed dan bij deze voorstellen het geval is.

Wanneer ik goed ben ingelicht is een van de voorstellen van de commissie, die indertijd door den Indischen ondernemersbond is ingesteld speciaal om de tariefwet in beschouwing te nemen, — de commissie tot bestudeering van een herziening van het tarief van invoerrechten — geweest een tariefsverlaging van de grondstoffen en halffabrikaten ten behoeve van de industrieën hier te lande. Ik zou zeggen, dat dit een reden te meer is om juist in dezen tijd ten aanzien van die industrieën, die zooals ik heb gezegd, door de devaluatie in groote moeilijkheden zijn gekomen en in de toekomst vermoedelijk nog in grotere moeilijkheden zullen geraken, uitvoering te geven — met ingang van 1 Januari a.s. b.v. — aan den maatregel, die door mij zoeven is bepleit.

Een groep van heffingen, die ik eveneens in dit voorstel mis, zijn die, waarover ik reeds eerder gesproken heb, de accijnzen n.l. Naar mijn meening geldt hetgeen wordt aangevoerd voor een verlaging der invoerrechten, in gelijke mate voor de verschillende accijnzen. Juist omdat — zooals ook de heer Soangkoepou heeft betoogd — die accijnzen dikwijls zwaar drukken op artikelen, die voor het minst-draagkrachtige deel van de bevolking van groot belang zijn, zou ik opnieuw willen bepleiten een rigoureuze verlaging van die accijnzen, die zwaar drukken, hetzij op de bevolking, hetzij op het bedrijfsleven, hetzij op beiden.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beschouwingen in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde in staat en bereid na een pauze te antwoorden?

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een bedenktijd willen hebben van ongeveer anderhalf uur.

De vergadering wordt te 10.12 uur v.m. geschorst en te 12 uur middag hervat.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moge aanvangen met haar waardeering uit te spreken voor de algemeene instemming, die door de geachte leden van het College van Gedelegeerden in eersten termijn werd geuit met de voorgebrachte voorstellen. Het was te verwachten, zooals de heer Kan het heeft uitgedrukt, dat het ontwerp groote belangstelling zou hebben en ook, dat het in breeder verband zou worden bezien kan de Regeering volkomen begrijpen. Anderzijds mag dit er toch weer niet ertoe leiden, dat aan den opzet der Regeering bepaalde, veel wijdere tendenzen worden toegeschreven, terwijl uiteraard ook bezwaarlijk kan worden medegegaan met Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Dir. v. Financiën.)

verschillende, thans nader voorgebrachte, desiderata, welke op een veel uitgestrekter terrein zouden voeren dan door de Regeering wordt beoogd.

Al dadelijk moge er nogmaals, ter voorkoming van anders eventueel denkbaar misverstand, op worden gewezen, wat de doelstelling der Regeering was. Deze was drieledig:

ten eerste in het algemeen geen verhooging van het verschuldigde rechtenbedrag;

ten tweede bevordering eener zoo geleidelijk mogelijke aanpassing van de prijzen waarvan stijging is te verwachten;

ten derde voor bepaalde goederen een gedeelte van de prijsstijging ongedaan te maken.

De heer Weyer achtte het wenschelijk, daaraan een nieuwe ratio te verbinden, n.l. de gedachte, dat de Regeering, vertrouwend op een komende betere conjunctuur, thans reeds zou overgaan tot verlaging of opheffing van crisislasten in den vorm van opeenten op de invoerrechten als anderszins. Hierbij betreurt de heer Weyer het, dat men den weg is opgegaan welke thans wordt bewandeld, nademaal het geachte lid en verder voortgaan op dezen weg bij een opgaande conjunctuur niet acht vol te houden.

Het geachte lid is van meening, dat hier verwachtingen kunnen worden gewekt, dat de Regeering te allen tijde gereed zal staan om bepaalde invoerrechten te verlagen of af te schaffen om prijsverhoogingen in het binnenland te voorkomen, maar ik geloof toch, dat het geachte lid hier een belangrijk element uit het oog verliest namelijk, dat men hier bepaald op het oog heeft maatregelen, om tijdelijk tegemoet te komen en ook om de schokken, die anders zouden moeten optreden, zooveel mogelijk te voorkomen. Dat is dus heel iets anders dan dat men zou mogen verwachten, dat de Regeering ook bij een verdere opleving zou kunnen of moeten overgaan tot het aanhoudend verlagen van de invoerrechten van bepaalde goederen. Dit ligt in het geheel niet in den opzet opgesloten en de Regeering moet dan ook bepaald bezwaar maken tegen het toelaten van dezen indruk. Hierbij komt het gewenscht voor, om tevens te bespreken eenige gedeelten van de rede van het geachte lid, den heer Verboom, die zoover zou willen gaan, dat men minstens zou moeten schrappen alle opeenten met uitzondering van die betreffende goederen, welke een zeker luxe-karakter dragen.

(De heer **Thamrin**: De crisisopeenten.)

Zooals reeds kan blijken uit hetgeen ik zoo juist gezegd heb, kan men alleen tot een zoodanige opvatting komen, wanneer men zich ook een heel andere doelstelling voor oogen plaatst. Het spijt de Regeering ook te moeten constateeren, dat niettegenstaande alle waardeering, ook van het geachte lid, den heer Verboom, van deze zijde gemeend wordt, dat de voorstellen absoluut onvoldoende zijn. Op eenige andere onderdeelen van het betoog van het geachte lid, den heer Verboom, kom ik nog nader terug.

Ook het geachte lid, de heer Kan, bleek van meening, dat de strekking van den considerans, m.a.w. de doelstelling in the long run niet zou zijn vol te houden en verbond daaraan de mogelijkheid, dat de Regeering nog verder zou gaan, waardoor de importeurs met binnenkort in te voeren voorraden gedupeerd zouden worden.

Naar het oordeel der Regeering wordt hier weer veel te ver gegrepen, vermits geen verdere rechtenverlagingen principieel in het voornemen liggen. A fortiori behoeft op de gronden door den heer Kan aangehaald, zeker niet gevreesd te worden voor stagnatie in den invoer.

Met den heer Kan hebben nog eenige andere geachte leden aandacht gewijd aan het hooge bedrag van f 40-miljoen, dat voor consumptiedoelinden bij gelijkblijvend invoer aan het buitenland meer zal moeten worden betaald. Een grootere tegemoetkoming dan thans kan niet worden toegezegd, de maatschappij in haar geheel zal het meerdere moeten opvangen.

(Dir. v. Financiën.)

Als een belangrijk element kan dan worden genoemd de mogelijkheid, waarop reeds is gewezen, dat de export zoowel van ondernemings- als van bevolkingsproducten aanzienlijk hogere bedragen zal opbrengen. Alleen voor bevolkingsproducten bedraagt deze meerdere opbrengst f 30-miljoen. Wat in dit verband de heer Kan heeft opgemerkt omtrent het eventueel treffen van een extra-uitvoerrecht, kan voor de Regeering geen aanleiding zijn, om op dat chapiter in te gaan.

Deze materie is nog in beraad en zolang geen positieve voorstellen bij het geachte College worden voorgebracht, moet de Regeering er bepaald de voorkeur aan geven om hierover geen nadere inlichtingen te geven.

(De heer Kan: Ik heb er niet om gevraagd.)

Meer speciaal op economisch gebied hebben zich ook bewogen de heeren Prawoto en Soangkoepou.

(De heer Soangkoepou: Ik heb gesproken over de verlaging van de détailprijzen.)

Om met den eerste dezer twee geachte leden te beginnen, de heer Prawoto wenscht eigenlijk niet meer of minder dan een zoo hoog mogelijke bescherming van de binnenlandsche industrie, tegen de concurrentie van buiten. In die richting vraagt het geachte lid vrijstelling van invoerrechten en afschaffing van contingentieering voor de allernoodzakelijkste levensbehoeften, met een maximum-prijszetting, zoomede vrijdom voor de werktuigen en grondstoffen voor industrie; daarbij prohibitive rechten voor de goederen, die in Indië gemaakt kunnen worden. Niet alleen op financieele gronden zou aan die wenschen onmogelijk kunnen worden voldaan. Immers, het systeem, dat de heer Prawoto voorstaat, zou een algeheele omwenteling beteekenen van de sinds lange tijden gevolgde Indische tarievenpolitiek. Het zou in wezen neerkomen op een ver doorgevoerd protectiesysteem, hetgeen in de Ned.-Indische handelspolitieke verhoudingen onmogelijk zou kunnen worden aanvaard. Opgemerkt moge nog worden, dat de aanvoer van cambries en greys door de muntdepreciatie geen enkele stagnatie heeft ondervonden en dat de verkoopen door de importeurs met uitzondering van den allereersten dag een normaal verloop hebben gehad. Het basisjaar 1933 heeft juist een gunstig verloop gehad voor het gebruik van cambries en greys daar het ver uitging boven de jaren 1932 en 1934. Overigens wordt het jaarlijksch invoercontingent wel degelijk geregeld naar de te verwachten reële behoeften.

Met betrekking tot de rede van den heer Soangkoepou moge vooreerst worden verwezen naar de Memorie van Antwoord, waarin reeds vermeld staat, dat afschaffing van de bestaande contingentieering en licentieering, zooals thans gehanteerd, praktisch lang niet den invloed zou hebben als de nieuw voorgestelde maatregelen. Verder zijn, zooals meermalen betoogd, de maatregelen, die vervat zijn onder de contingentieerings- en licentieeringsbepalingen onmisbaar in het kader van onze handelspolitieke verhoudingen. De tegenwoordige petroleumaccijns bestaat reeds sedert 1921 en is dus in de crisisjaren in het geheel niet verhoogd. In het ongewijzigd blijven ligt reeds een kern van verlaging, zooals ook het geval is bij alle onveranderde specifieke lasten. Bovendien wordt thans een prijsverhooging van petroleum en andere oliederivaten h.t.l. niet toegelaten.

De Moluksche kruidnagelen hebben vanzelfsprekend de aandacht der Regeering, zooals o.m. reeds is gebleken bij de behandeling der begroting voor 1937. Zij kunnen in den exporthandel een hooger prijs behalen dan bij aanwending in de strootjesindustrie h.t.l., vermits voor het laatste doel het oliegehalte van de Molukse kruidnagelen te hoog is. De heer Soangkoepou heeft nog gevraagd of de Regeering dan niet speciale aandacht kan wijden aan een verbetering eventueel van de Ambonsche kruidnagelen voor de strootjesindustrie. In dien geest wordt ook gewerkt; er worden proeven genomen met een nieuwe variëteit, maar

het moge duidelijk zijn, dat dit niet is een kwestie van vandaag of morgen, maar dat er jaren overheen gaan alvorens te dien aanzien een bevredigend en stellig uitsluitsel kan worden verkregen.

Wat de heer Soangkoepou wenscht ten aanzien van de visch, komt lijnrecht in strijd met de verlangens van den heer Soetardjo nopens verdergaande verlaging van het recht voor de visch. Er bestaat nog doorlopend behoefte aan import van dit artikel als voedingsmiddel voor de armere lagen der bevolking, dus van de goedkoopere vischsoorten en de Regeering meent hier den juisten middenweg te hebben bewandeld.

Ten aanzien van het betoog van den heer Soetardjo om ook voor de katoenen naaigaren verder te gaan in de rechtenverlaging, n.l. om te komen tot een heffingspercentage van 5, is de Regeering van meening, dat aan de verhouding ten aanzien van het thans geldende recht toch niet een al te groot gewicht mag worden toegekend. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, het recht was niet 12%, zooals thans bij vele gebruiksartikelen het geval is, maar dit recht was reeds 10%, doch dit neemt niet weg, dat ook hier een verlaging wel niet met de helft, doch met 4% ook uitkomt op een percentage van 6 dat in dit verband voldoende voorkomt.

Door het geachte lid, den heer Soetardjo, is mede nog terspreke gebracht het feit, dat verschillende pasarartikelen in de desa een min of meer buitengewone prijsstijging hebben ondergaan. Dit betreft dan artikelen, welke verkocht worden voor 1/2 cent of een cent, in ieder geval voor zeer kleine bedragen.

In dit opzicht is de situatie theoretisch zoo te stellen, dat voor dergelijke artikelen dezelfde bepalingen gelden als voor andere hooger geprijsde artikelen. Wat vloeit daaruit voort? Dat het B.B. alle bevoegdheden heeft om in te grijpen, wanneer de verkoopers in de desa overgaan tot ontoelaatbare verhoogingen van de détailprijzen. Dit is een kwestie van praktische uitvoering en geldt zoowel voor het zout als voor andere artikelen. Er behoeft niet aan te worden getwijfeld, dat deze materie ook in den vervolge de nauwlettende aandacht zal hebben.

Een speciaal punt is aangeroerd door den heer Soetardjo. Door hem is n.l. het verzoek gedaan, of niet kan worden overgegaan tot een belangrijke uitbreiding van het aantal zoutverkoopplaatsen in het binnenland. De situatie ten aanzien van het zout is bekend. De zoutprijs is met ingang van 19 dezer reeds verlaagd geworden met 2 cent per kati, wat het briketzout betreft en het spreekt vanzelf, dat naar de meening der Regeering deze verlaging ook zal doorvloeien zelfs naar de allerkleinste détailverkoopen.

(De heer Soetardjo: En als dat niet mogelijk is?)

Het is niet alleen mogelijk, maar zelfs noodzakelijk, dat dit doorvloeit. Men moet zich de zaak duidelijk voor oogen stellen. Het doet mij in zoover genoegen, dat de heer Soetardjo de kwestie van het zout heeft aangehaald. Dit slaat wel niet rechtstreeks op zijn vraag, maar het houdt er toch wel indirect verband mee. Wat is hier het geval? Men verkrijgt bij de verkoopplaatsen het zout tegen de officiële prijzen en hoe verder men zich van die verkoopplaatsen verwijdert, hoe meer men de kans heeft, dat boven den officiële prijs een zekere marge wordt gelegd voor bijkomende transportkosten of andere kleine voordeelen voor den tussenhandel. Dit neemt niet weg, dat men toch goed doet zich voor oogen te stellen, dat die uitbouw van den prijs altijd heeft plaats gehad en dat men nu dus teruggaat naar den toestand van vóór de verhooging in het jaar 1932. Om dit met een enkel voorbeeld aan te duiden, zou ik willen vragen zich het geval in te denken, dat vóór de verhooging van 1932 in de desa's b.v. 25% meer werd betaald, dus in plaats van 8 cent 10 cent. Later werd de prijs 10 cent. Stelt men daarboven dezelfde 25%, dan komt men tot een totaal bedrag aan uitgaven in de desa's van 12 1/2 cent. Wat is nu een noodzakelijk economisch uitvloeisel van de prijsverlaging als die heeft plaats gehad? Dat men in diezelfde desa's te

(Dir. v. Financiën.)

ruggaat tot den ouden prijs van 10 cent, dus de bevolking heeft daarmee niet een voordeel van twee cent, doch van $2\frac{1}{2}$ cent en hoe grooter men de marge neemt, die de tusschenhandel voor zichzelf heeft genomen, hoe wijst de economische noodzaak uit, dat een prijsverlaging, als die heeft plaats gehad, een daadwerkelijk reëel voordeel voor den desamen is met betrekking tot de belasting van zijn budget.

Dit neemt niet weg, dat het in het belang is van de bevolking om het zout zoo goedkoop mogelijk in eïnddistributie bij den consument te krijgen en daarom is de Regeering ook zeer zeker niet afkeerig van het denkbeeld om het aantal verkooppaatsen uit te breiden. Integendeel, ik kan wel zeggen dat er reeds een diepgaand onderzoek plaats heeft in tweeërlei opzicht. In de eerste plaats een onderzoek hoever men kan gaan met de beschikbaarstelling van veel kleinere briketten, misschien zelfs in den vorm van tabletten voor zeer kleine bedragen; in de tweede plaats een onderzoek, om na te gaan hoever men kan gaan met de uitbreiding van het aantal verkooppaatsen. Doch dit is een kwestie, die een zeer diepgaand onderzoek vereischt en een zeer belangrijke technische omzetting van het geheele bedrijf en van de distributie, zoodat het onderzoek niet een kwestie is van vandaag of morgen, doch iets, dat naar mijn persoonlijk oordeel zeker nog meer dan een jaar in beslag zal nemen, voordat men zal kunnen zijn, waar men nu voorloopig zich voorstelt te kunnen komen. In hoeverre dan in dien tusschentijd met het tegenwoordige distributie-systeem, het tegenwoordige brikettensysteem, zal kunnen worden overgegaan tot het uitbreiden van het aantal verkooppaatsen op meer bescheiden schaal, zal de Regeering gaarne in korten termijn nader in beschouwing nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft de rede van het geachte lid, den heer De Hoog, hebben mij daarin speciaal getroffen de opmerkingen van het geachte lid ten aanzien van de berekeningen, welke hebben gestaan in de Memorie van Antwoord aangaande de invoerrechten op tarwemeel. Ik moge beginnen met dadelijk te erkennen, dat de heer De Hoog gelijk heeft, wanneer hij de situatie wenscht te betrekken op den toestand, welke dadelijk zal intreden na de invoering van deze rechtentvoorstellen. Immers blijft het tarwemeel belast volgens de prijscourant en inderdaad zal men dan ook in dit kwartaal in plaats van een bedrag van f 7,20 kunnen stellen een bedrag van f 9.

Maar overigens geven die becijferingen in de Memorie van Antwoord dan toch ook een juist beeld van hetgeen in het eerste kwartaal van 1937 het geval zal zijn. Die f 9 betreft dus de korte overgangperiode tot 1 Januari 1937.

Terzake moge nog het volgende worden opgemerkt. Geenszins bestaat de regel, dat alle artikelen hier te lande met 10% in prijs mogen stijgen. Een stijging van 10% is momenteel hier te lande alleen toegestaan voor bepaalde importartikelen, voorzover die niet vrij zijn, wat de stijging betreft en voorzover er geen uitzonderingen zijn gemaakt moeten worden voor een lagere begrenzing van de prijsstijging.

Wat de stijging der prijzen van brood betreft, deze heeft sedert de muntdepreciatie niet plaats gehad en naar het oordeel der Regeering bestaat er ook nu geen aanleiding om in het algemeen prijsverhoging van brood toe te laten. Vóór de muntdepreciatie zijn naar de meening der Regeering inderdaad de broodprijzen wel zeer aan den hoogen kant gebleven.

Wat de heer De Hoog opgemerkt heeft ten aanzien van de kruidnagelen heeft de aandacht der Regeering.

Thans moge ik nog even terugkomen op de rede van den heer Verboom. Dit geachte lid heeft evenals de heer Prawoto, maar dan in eenigszins ander verband, een directe verlaging bepleit van het recht voor grondstoffen voor de Indische industrieën. Mijnheer de Voorzitter! Dit is een materie, welke, zooals het geachte lid ook zelf wel bekend zal zijn, nauw samenhangt met de in overweging zijnde reconstructie van het Indisch tarief van invoerrechten, een

reconstructie n.l. op basis van een zeer systematisch doorgetrokken gradatie naar het productiestadium der goederen, dus: een meer systematische indeeling naar de omstandigheid of men te maken heeft met grondstoffen, half-fabrikaten, eindproducten en eventueel z.g. luxe-producten.

Deze materie is er een van zeer grooten omvang en van zeer groote ingewikkeldheid, omdat men hier te maken heeft in Indië zoowel met basis-industrieën, als met vervolginindustrieën. Het is niet mogelijk om in een zeer kort bestek alle tegenstrijdigheden van belang hier weer te geven, maar ik moge volstaan met er de aandacht op te vestigen, dat men zich hier begeeft op een zeer ingewikkeld terrein en dat het zeer zeker niet aan de Regeering te wijten is of aan wie ook, die zich met deze zaken bemoeien, dat de studie en de afwikkeling daarvan zoo geruimen tijd in beslag nemen: men is er langer dan een jaar mee bezig.

Deze materie is buitengewoon ingewikkeld, niet zoozeer vanwege de financiële consequenties, die daarbij betrokken zijn, als wel door de belangrijke mate van tegenstrijdige belangen, die hierbij naar voren komen. De instantie waaraan de Regeering in dit opzicht advies heeft gevraagd, is er tot nu toe dan ook nog niet in kunnen slagen — niettegenstaande de zeer groote voortvarendheid en de toewijding, waarmee men zich met deze materie heeft bezig gehouden, zooals de Regeering bekend is — om in dit opzicht haar eindadvies uit te brengen.

Zoodra dat advies mocht worden ontvangen zal de Regeering zeer zeker niet nalaten, deze materie met de grootste voortvarendheid te vervolgen; tot dien moet men geduld oefenen. Het is niet wenschelijk, hieruit een eventuele verlaging van de rechten op grondstoffen te lichten en incidenteel op korten termijn af te wikkelen.

(De heer Thammrin: Wanneer wordt ten deze het eindstadium van advies verwacht?)

Daarop kan ik op het oogenblik geen antwoord geven, want de instantie, waaraan om advies is gevraagd, stuit ook telkens wanneer men denkt, tot een bevredigende afsluiting te kunnen komen, op nieuwe complicaties, waardoor het eindadvies tot nu toe meermalen vertraging heeft ondervonden, zoodat op het oogenblik nog niet kan worden voorzien, of het in een, twee of drie maanden zal zijn te verwachten.

(De heer Thammrin: Maar er zal toch eens wel een eindstadium worden bereikt.)

De heer Verboom: Vermoedelijk als de Nederlandsch-Indische industrie dood is.)

Ik geloof wel te mogen toezeggen, dat binnen drie maanden het advies van de betrokken instantie zal kunnen worden ingewacht.

De heer Verboom heeft nog aangedrongen op verlaging van accijnzen. Hij heeft daarbij geen speciale accijnzen genoemd, die daarvoor in aanmerking zouden kunnen worden gebracht, zoodat het niet mogelijk is, daarop thans dieper in te gaan. Wel kan de Regeering mededeelen, dat het op het oogenblik bepaaldelijk niet in het voornemen ligt, over te gaan tot accijnsverlaging. Ik wil een opsomming geven van de verschillende accijnzen. Ten eerste die op petroleum en benzine. De accijnzen op de benzine is laatstelijk verhoogd vanwege de omzetting van de motorvoertuigenbelasting in een benzine-accijns. Verder heeft men nog een accijns op gedistilleerd, welke naar de meening der Regeering zeer zeker niet voor verlaging in aanmerking behoeft te komen, wijders een accijns op bier, die op het oogenblik toch zeker niet te hoog kan worden geacht, een op lucifers ad f 2,08 per gros en welke naar het de Regeering voorkomt, eveneens geen urgente verlaging behoeft, een accijns op tabaksproducten van 20 en van 30% (voor de sigaretten), hetgeen een waarderecht is, dat dus met den prijs op en neer gaat, terwijl aan het betrokken artikel toch in zeker opzicht een luxe karakter niet valt te ontzeggen, en tenslotte den accijns op suiker tot betrekkelijk een zeer gering bedrag, n.l. f 2 per 100 kg.

(Soangkoepon.)

Het lijstje zoo beschouwend is de Regeering van meening, dat thans nog niet kan worden gesproken van een groote urgentie tot verlaging van een dezer rechten. Ik vestig er nog de aandacht op dat, hoewel het niet den naam accijns draagt, op het oogenblik in behandeling is een algemeene verlaging van de slachtbelasting, waarvan alleen nog maar de mondelinge behandeling in dit College moet plaats vinden.

Ik moge mijn rede in eersten termijn beëindigen — en wel naar aanleiding van wat de heer De Hoog nog opmerkte — dat bij deze voorstellen in de eerste plaats dus is behandeld het ontwerp van wet met betrekking, wat de opeenten aangaat tot 1936, terwijl volledig is uiteengezet, welke plannen er bij de Regeering bestaan ten aanzien van de opeentenheffing voor 1937. Het opeentenwetje, dat indertijd bij den Volksraad in behandeling is geweest — onderwerp 20 — zal komen te vervallen, omdat deze materie voor 1937 op een andere wijze voorziening zal moeten vinden. Het is dus de bedoeling, waar het College van Gedelegeerden en dus in het algemeen ieder zich volledige rekenschap heeft kunnen geven van den opzet, zooals hij voor 1937 zal worden, dat het opeentenwetje voor 1937 rechtstreeks bij de Staten-Generaal zal worden ingediend.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie eenige suggesties naar voren heb gebracht, is het niet mijn bedoeling, dat de Regeering mij vandaag een bevredigend antwoord zal geven. Dit zou ook onmogelijk zijn, omdat de door mij voorgestelde maatregelen inhaerent zijn aan andere eischen betreffende de belangen van onze gemeenschap; daarom wensch ik voorloopig alleen, dat mijn suggesties in nadere overweging genomen worden.

De eventueel door de Regeering te nemen maatregelen tot teengang van de verhooging der détailprijzen komen mij als een onbegonnen werk voor, want zal de Regeering straks de kracht bezitten, om op de prijsverhoogingen op elke plaats en op elk tijdstip toezicht te houden en daarvoor dadelijk de noodige doeltreffende maatregelen te treffen?

Voor het door de Regeering beoogde driedelige doel hebben mijns inziens mijn suggesties den voorrang, tenminste, als men het doel in werkelijkheid wil omzetten.

Wat den petroleumprijs aangaat, heeft de Regeering gezegd, dat deze reeds verlaagd is, doch niettegenstaande deze verlaging blijft de petroleumprijs op hetzelfde niveau.

(De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: De petroleumaccijns is tijdens de crisis niet verhoogd.)

Maar wanneer de Regeering het minst draagkrachtige deel der bevolking wil helpen kan men beter den petroleumprijs verlagen dan den prijs van het brood, want het minst draagkrachtige deel der bevolking eet toch geen brood.

(De heer Thamrin: Ondanks het feit, dat de accijns op petroleum niet verhoogd is, zijn de petroleumprijzen toch gestegen.)

Wanneer de Regeering het minst draagkrachtige deel der bevolking wil steunen, dient Zij haar aandacht in ieder geval aan den petroleumprijs te schenken. De petroleumprijs is nu, zal ik maar zeggen, niet veranderd, maar wanneer dat zoo is, is het toch beter om den kleinen man — en de kleine man heeft niets meer — tegemoet te komen door een verlaging van den petroleumprijs. De vischsoorten, waarom het nu gaat, heeft de kleine man niet zoo nodig, omdat andere, goedkoopere vischsoorten hier te lande voldoende aanwezig zijn.

Ten aanzien van de Indische kruidnagel dank ik de Regeering voor haar toezegging, maar ik hoop, dat op het regeeringsstreven straks niet van toepassing zal blijken het spreekwoord: als het kalf verdronken is, dempt men den put. De bevordering van het gebruik van de Indische kruidnagel door de industrie vormt ook de grondgedachte van het Swadeshibeginsel van de Inheemsche bevolking, zoodat hierbij de volle medewerking van de Inheemsche belanghebbende kan worden verwacht.

(Kan, De Hoog.)

Wat de verlaging voor de vischsoorten betreft, een tegemoetkoming ten deze is zeker nog mogelijk door verlaging van de K.P.M.-vrachten van de vischstreken naar de consumptiegebieden dan wel om Chinese booten te Singapore te stimuleeren de visch van de productie- naar de consumptiestreken te vervoeren.

Kortom, als de Regeering haar streven tot verlaging van den levensstandaard wil verwezenlijken, dan staat haar geen andere en juistere weg open dan opheffing van de door mij bedoelde contingenteringen en licentieeringen.

Ik dring er daarom bij de Regeering op aan al haar aandacht aan deze materie te schenken.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan heel kort zijn in in tweeden termijn, omdat ik niet verwachtte van den geachten Regeeringsgemachtigde een antwoord te bekomen omtrent de kardinale punten, waarover mijn betoog liep en dat is, dat de Regeering terzake een andere richting zou moeten in slaan, naar het mij voorkomt. De rede was dan ook bedoeld om nogmaals de aandacht der Regeering op mijn visie te vestigen.

De heer Thamrin heeft in een vorige vergadering gezegd, dat hij het betreunde, dat de Economische Commissie niet meer werd gevraagd om advies. De commissie bestaat nu; maar wordt eenvoudig terzijde geschoven. Ware ik niet overtuigd, dat de tegenwoordige Landvoogd, die het bewind heeft aanvaard, belangstelling heeft voor alles wat nauw samenhangt met de belangen van het land, waarover hij tot Landvoogd is benoemd, dan zou ik niet de moeite hebben genomen om nogmaals erop te wijzen, dat de Regeering zich goed rekenschap geve van het feit, dat men hier andere toestanden heeft dan in Nederland, waar men zich nog niet ten volle heeft aangepast, wat in Indië wel het geval is. Meermalen is gesproken over den kleinen man, den factor, die het minst dragen kan; men zegt, dat luxe-artikelen niet aan bepaalde prijzen moeten worden gebonden, maar er moet toch wel worden gedacht aan andere categorieën van loontrekkers als de gouvernementsambtenaren en andere overheidsdienaren. Wanneer het waar is, dat velen aan den rand van hun inkomen leven, dan moet ook daaraan worden gedacht; daarop heb ik zoeven gezinspeeld toen ik vroeg om het voor die menschen mogelijk te maken de prijsstijging op de een of andere wijze te ondervangen. De geachte Regeeringsgemachtigde zeide zoeven, dat een verlaging van de accijnzen niet nodig wordt geacht; hij heeft stuk voor stuk de accijnzen opgesomd en gezegd, dat het voorkwam, dat verlaging in die gevallen niet geboden is.

Ik herinner eraan, dat de Regeering dikwijls gezegd heeft, dat de belastingen op een punt waren gekomen, dat een verdere verhooging niet toelaatbaar was. Zouden daaronder ook niet begrepen zijn de accijnsheffingen? Wanneer dat niet het geval zou zijn, vraag ik mij af waarom de Regeering in de benarde tijden, die achter ons liggen en waarin de schatkist zooveel geld nodig had, er niet toe gekomen is ook die accijnzen te verhoogen, opdat indien de accijnzen op een bepaald punt gekomen zouden zijn, eveneens ten opzichte hiervan gezegd zou kunnen worden, dat het hoogtepunt was bereikt. Ik zou nogmaals der Regeering in overweging willen geven om terzake goed te rade te gaan, dat er verschillen bestaan tusschen het moederland en Indië, dat men hier niet slaafsch alle maatregelen, die in Nederland worden genomen, overneemt, omdat men hier te maken heeft met andere grootheden en dat het hier van groot belang is, dat de Regeering een anderen koers inslaat dan het moederland neemt.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben tot op zekere hoogte door de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde teleurgesteld.

(De heer Verboom: Dat zijn er wel meer!)

(Soetardjo.)

De kwestie van de meelprijzen, waarover ik het had, is iets bijkomstigs en was meer als illustratie bedoeld. Voor mij is het voornaamste, dat ik vrees, dat de maatregelen der Regeering niet, of althans voor een groot deel, niet ten goede komen aan den consument. Dat is, wat ik der Regeering heb voorgelegd en waarom ik der Regeering heb gevraagd wat Zij daaraan denkt te doen. Ik heb gewezen op de verlaging der opcenten voor 1936 en gezegd: Wanneer straks de opcenten voor 1937 moeten worden vastgesteld, kan de Regeering over meer materiaal beschikken, teneinde te beoordeelen of de consument voordeel heeft getrokken van de maatregelen en dus of de bedoeling der Regeering tot haar recht is gekomen. De Regeering heeft nu geantwoord, dat dit eigenlijk niet meer gebeuren zou, dat in het feit, dat hier in de Memorie van Toelichting de plannen van de Regeering zijn aangegeven, bijv. het afschaffen van de opcenten voor enkele artikelen, al een waarschuwing en een mededeeling aan den Volksraad is gegeven — in dit geval aan het College van Gedelegeerden — en dat dus deze materie niet meer in den Volksraad zal komen.

Ik zou willen vragen, Mijnheer de Voorzitter, is dit wel juist gezien van de Regeering? Wanneer blijken zou, dat inderdaad deze maatregel der Regeering den consument niet of slechts voor een heel klein gedeelte ten goede zou komen, zou de Regeering dan toch maar doorgaan om de plannen hier in de Memorie van Toelichting uiteenzet, door te voeren? Ik veronderstel en ik hoop het ook, tenzij men in Holland er zich op beroept, dat er geen tijd is geweest om den Volksraad te hooren en daarom bij algemeenen maatregel van bestuur de opcenten bepaalt, dat de Regeering gemachtigde zich vergist en deze kwestie wel degelijk nog eens zal voorkomen in het College van Gedelegeerden. Ik hoop dat wij dan van de Regeering kunnen vernemen wat de resultaten van dezen maatregel zijn geweest en of den consument de maatregel, dien de Regeering heeft getroffen in die mate ten goede is gekomen, als de Regeering zich dit gedacht heeft. Ik zou gaarne wat naders hieromtrent van de Regeering willen vernemen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg de Regeering gaarne dank voor de toezegging, dat de kwestie van de uitbreiding van distributieplaatsen van het zout en dat de verkoop in kleinere quanti op korten termijn in beschouwing zal worden genomen en hopelijk tot een oplossing zal worden gebracht.

Ten aanzien van de suggestie tot meerdere verlaging van de invoerrechten op visch, heeft de Regeering een afwijzend antwoord gegeven. Het „argument“ der Regeering, dat zij liever den gulden middenweg wil nemen, kan mij uiteraard niet bevredigen. Ik zou toch den geachten Regeering gemachtigde erop willen wijzen, dat blijkens een hier voor mij liggende opgave van de pasarprijzen van verschillende goederen in de hoofdstad Batavia reeds een prijsverhoging met 50% voor de visch heeft plaats gehad.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Dat is meer dan 10%.)

Als dit hier ter stede het geval is, dan behoeft men niet te vragen tot hoever de prijsverhoging in het binnenland is gegaan. Het is daarom, dat ik deze kwestie als zeer dringend heb gequalificeerd en ik er bij de Regeering op heb aangedrongen om zoo spoedig mogelijk tot het doen van de noodige stappen over te gaan.

De Regeering heeft mij erop gewezen, dat de bestuursambtenaren de bevoegdheid hebben om in dergelijke gevallen in te grijpen, maar het blijkt uit al deze feiten, dat zulk een ingrijpen van bedoelde ambtenaren nog niet heeft plaats gevonden. Zelfs ter hoofdplaats Batavia is dit niet geschied.

Ik zou tenslotte op den geachten Regeering gemachtigde een beroep willen doen om althans, nu dit alles gebleken is, een instructie te laten uitgaan, dat in dergelijke gevallen

(Verboom.)

ook inderdaad tot het nemen van de gewenschte stappen moet worden overgegaan.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik ben door het antwoord van den Regeering gemachtigde teleurgesteld, zelfs zeer teleurgesteld. Ik ben dat niet, omdat niet op mijn voorstellen is ingegaan, doch omdat uit dit antwoord naar mijn meening blijkt, dat bij den Regeering gemachtigde een onvoldoend besef bestaat van de groote belangen, waarom het hier gaat en aan welke naar mijn meening onvoldoende, zeer onvoldoende zelfs, wordt tegemoetgekomen.

Ik heb bepleit een afschaffing van de opcenten over de geheele linie, met uitzondering eventueel van artikelen, die een uitgesproken luxe-karakter dragen. De Regeering gemachtigde heeft daarop geantwoord, wanneer ik hem goed heb verstaan, dat men alleen tot een dergelijke conclusie kan komen, indien men een ander doel voor oogen heeft dan de Regeering. Maar ik heb juist beredeneerd — en dat in tegenstelling tot op zekere hoogte met den heer Weyer —, dat men, uitgaande van het standpunt van de Regeering zelf, n.l. dat het van groot belang is te bevorderen, dat de verhoging van de detailprijzen van de importgoederen beperkt blijft, moet komen tot een dergelijken rigoureuze maatregel als de afschaffing van de opcenten, hetgeen in werkelijkheid beteekent een verlaging van de tegenwoordige invoerrechten met ongeveer een derde. Ik hoop in ieder geval, dat wanneer mocht blijken, dat de thans voorgestelde maatregelen onvoldoende tegemoetkomen aan de desiderata, die de Regeering zelf voorop heeft gesteld — ik ben daarvan voor mij zelf overtuigd — deze kwestie nader onder de oogen zal worden gezien en op korten termijn alsnog verdergaande verlagingen zullen worden tot stand gebracht.

In de tweede plaats heb ik een pleidooi gehouden voor een verlaging van de rechten op de grondstoffen en de halffabrikaten, die de Indische industrie noodig heeft. Nu stelt de geachte Regeering gemachtigde daartegenover, dat men zich, zoodra men nader op deze kwestie ingaat, op een zeer ingewikkeld terrein begeeft en dat men deze zaken dan ook onmogelijk incidenteel kan behandelen. Ik kan mij echter voorstellen, dat men een dergelijk argument zou kunnen gebruiken ten aanzien van iedere incidenteele wijziging van de huidige tariefwet, maar desondanks zijn wij op het oogenblik met niets anders bezig dan met het beraadslagen over een dergelijke incidenteele wijziging, die door de omstandigheden noodzakelijk is geworden. Daarop is ook mijn betoog neergekomen. Ik heb mij geen oogenblik willen begeven in theoretische beschouwingen. Ik heb alleen willen betoogen, dat juist ook ten aanzien van de Indische industrieën, die voor een groot gedeelte tengevolge van de huidige monetaire situatie in het nadeel zijn gekomen in plaats van in het voordeel, snel ingrijpen noodig is; uit dien hoofde heb ik bepleit een verlaging van de rechten op grondstoffen en halffabrikaten, die noodig zijn voor de Nederlandsch-Indische industrieën. Wanneer de Indische Regeering in deze consequent is — de Indische Regeering, die aan den anderen kant bijna een geheel departement heeft om die Indische industrieën te helpen — dan moet toch deze wensch, die geuit is o.m. door de Vereeniging Nederlandsch-Indisch fabrikaat, niet alleen de aandacht hebben van de Regeering, doch tevens grondig overwogen worden. Het gaat hier inderdaad voor de Nederlandsch-Indische industrieën om zeer groote belangen. Het gaat ook voor dit land om groote belangen, aangezien vele personen hierbij werk vinden en het zeer de vraag is — men weet, dat het met die Indische industrieën nog steeds niet schitterend gaat — of zij de nieuwe moeilijkheden, die zich op het oogenblik voordoen, als gevolg van de monetaire situatie, wel overwinnen kunnen. Ik spreek derhalve hier nogmaals de hoop uit, dat de Regeering aan deze kwestie gezette aandacht zal besteden, en dat niet alleen het Departement

(Dir. v. Financiën.)

ment van Economische Zaken, doch ook het Departement van Financiën zal beseffen, om welke groote belangen het hier tenslotte gaat.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in de derde plaats genoemd een verlaging van de accijnzen. Daartegenover stelde de Regeering gemachtigde eigenlijk ongeveer: De heer Verboom heeft geen bepaalde accijnzen genoemd en daarom is het zoo moeilijk hem op dit gebied te volgen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik heb toch in elk geval bepleit een verlaging van die accijnzen, die of drukken op de kosten van eerste levensonderhoud hier, of op de kosten van de productie. Daarmede is dus wel degelijk aangegeven om welke accijnzen het gaat. Ik denk bijvoorbeeld aan den accijns op suiker, op petroleum en op benzine.

Wanneer nu de geachte Regeering gemachtigde hier tegenover stelt — naar aanleiding van het betoog van den heer Soangkoepou bv. — dat de petroleumaccijns sinds 1921 niet gewijzigd is, en dat die accijns dus eigenlijk verlaagd is in den loop der jaren in plaats van verhoogd, dan betreft de Regeering gemachtigde daarmede een terrein waarop ik hem niet volgen kan. Want ik meen, dat wij juist al jaren in dit college betoogen, dat allerlei lasten verhoogd zijn, omdat de afkoopbare jaren het geld zoo ontzettend veranderd is in de afgelopen jaren. Als die stelling juist is — en ik meen, dat zij niet aanvechtbaar is — dan is dus — waar de petroleumaccijns een vast bedrag is per hl — die petroleumaccijns in den loop der jaren, zij het al niet nominaal dan toch in werkelijkheid, wel verhoogd. Men kan daartegenover stellen, dat als gevolg van de ontwikkeling der monetaire situatie nu toch in ieder geval een verlaging heeft plaats gehad, maar dan wil ik er in de eerste plaats op wijzen, dat het nog de vraag is of die verlaging opweegt tegen de verhoging, die in de afgelopen jaren heeft plaats gehad, en in de tweede plaats, dat van die verlaging toch alleen sprake zal zijn, wanneer de depreciatie nog op andere wijze uitdrukking vindt in deze maatschappij, nl. in een verhoging van de salarissen en de loonen. Zolang dat niet het geval is, kan men wel theoretisch betoogen, dat er een verlaging heeft plaats gehad, maar dan zijn dat verlagingen waaraan men groote kans heeft te gronde te gaan.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepou blijkt het noodig te achten om nog nader te terug te komen op zijn betoog, dat men in deze omstandigheden beter over kan gaan ten bate van de bevolking den petroleumaccijns te verlagen, dan bijvoorbeeld den invoer van meel en bloem van tarwe aan een lager recht te onderwerpen.

Hieromtrent kan men van zelsprekend van meening verschillen, maar ik moet er toch op wijzen, dat ook, zooals blijkt zoowel uit de Memorie van Toelichting als uit de Memorie van Antwoord, dat weliswaar de Regeering oog heeft gehad in het algemeen voor, voor zoover dat financieel mogelijk is en haar noodig voorkomt, een tegemoetkoming aan de armste klasse der bevolking, maar dat daarnaast ook bepaalde algemeene belangen van meer verstrekkenden aard wel degelijk ook in aanmerking komen om eenigszins verlicht te worden.

Wat betreft de kostenverhoging in dit verband heeft men de situatie naar het mij voorkomt aldus te bezien: wat den allerkleinsten man betreft heeft de Regeering verschillende maatregelen getroffen, die in het voordeel van zijn budget zullen uitwerken, maar ook voor categorieën, die daar eenigszins buiten treden, zijn hier maatregelen ingevlochten, welke een zekere tegemoetkoming beteekenen. In dit verband zal de Regeering zeker niet loslaten het verlagen van de invoerrechten van bloem en meel, zij het dan, dat die maatregelen niet rechtstreeks in hoofdzaak ten goede zullen komen aan de armste groepen der bevolking.

(De heer **Soangkoepou**: Dan kan dus de Regeering

het minst krachtige deel der bevolking op die wijze niet helpen.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb reeds gezegd, dat de groote massa der bevolking in verschillend opzicht wordt tegemoetgekomen door deze voorstellen en dat de Regeering meent in die richting op het oogenblik niet verder te kunnen gaan.

De verlaging van den petroleumprijs is een materie, die wordt beheerscht door twee omstandigheden, n.l. den prijs, dien de petroleum maatschappijen voor haar artikelen wenschen te maken en den daarop rustenden haar artikel. Dit is een onderwerp, dat nu niet dadelijk in al zijn details kan worden besproken en ik moge mij bepalen tot dat gedeelte, hetwelk den accijns betreft en daarbij dan tevens nog even terugkomen op de rede in tweeden termijn van den heer Verboom.

(De heer **Soangkoepou**: Maar de Regeering kan het er toch toe leiden, dat de accijns wordt opgeheven.)

Natuurlijk, wanneer de accijns wordt opgeheven, zou de petroleum goedkooper worden, doch het ligt op het oogenblik juist niet in het voornemen om hiertoe over te gaan. Het is natuurlijk niet zoo, dat men dit niet zou willen doen, maar men moet toch het algemeene verband van deze zaak niet uit het oog verliezen, met name het algemeene financieele en budgetaire verband. Ik heb daarom dan ook in eersten termijn een poging gedaan, om de leden van dit College er toe te bewegen, deze materie te bezien in het kader, dat door de Regeering werd gesteld. Ik zeide, te kunnen begrijpen, dat men er licht toe komt, deze zaak in breeder verband te gaan bezien, doch dat dit er niet toe mag leiden, dat men dan met alle mogelijke plannen en wenschen komt op een veel breeder terrein, dan de Regeering zich voor oogen heeft gesteld. Het geachte lid de heer Verboom kan niet verwachten dat een Regeering gemachtigde zijn visie, die overigens voor een ieder begrijpelijk is die zich instelt op verdere tegemoetkoming aan de maatschappelijke positie van de diverse elementen der inheemsche samenleving, zou kunnen overnemen. Neen, niet alleen, dat de Regeering dit niet kan, maar het is stellig ook niet de bedoeling, en zoo is het ook met de wenschen van den heer Verboom ten aanzien van de verlaging der accijnzen. Het is heelemaal niet mijn bedoeling met mijn rede in eersten termijn geweest, hier te komen vertellen, dat de Regeering nu plotseling zou hebben afgezien van overweging van welke lastenverlaging ook. Ik meen, dit element te mogen hooren doorklinken in de rede in tweeden termijn van den heer Kan, maar die zaak is nu niet aan de orde. Wij hebben het hier niet over een algemeene verlaging van vaste lasten, zooals de heer Verboom die meermalen in den Volksraad ter sprake heeft gebracht, dat onderwerp is thans bepaaldelijk niet aan de orde.

(De heer **Kan**: Zeer juist.)

Wanneer men dan komt tot vragen en zich dan nog diep teleurgesteld betoont over het antwoord van mij als Regeering gemachtigde en het dan heeft over een Regeering gemachtigde, die onvoldoende heeft schijnt te hebben het gewicht van de zaken, die door de geachte leden worden voorgebracht, dan moet ik persoonlijk mij daartegen ernstig verzetten. Dit is naar mijn meening niet de manier om zaken, die door de Regeering in een beperkt kader zijn voorgebracht, te behandelen. Ik spreek hier volkomen uit naam van de Regeering en niet persoonlijk, wanneer ik zeg, dat de Regeering op het oogenblik den heer Verboom op dezen weg bepaaldelijk niet kan volgen. Zoo is het eveneens gesteld met de desiderata van den heer Verboom ten aanzien van een eventueele verlaging van rechten op grondstoffen en halffabrikaten, hoewel ik wat dit betreft verder kan meegaan met de denkwijze van het geachte lid. Door de uitvoerigheid, die ik met betrekking tot deze aangelegenheid in eersten termijn betrachtte heb ik gemeend, den indruk te kunnen vestigen, dat het voor de Regeering teleurstellend is, dat de

(Dir. v. Financiën.)

aangelegenheid van de verdere methodische ontwikkeling der Indische tarieven van invoerrechten, nog geen verderen voortgang kon hebben en Zij is er evenzeer van overtuigd, dat dit een teleurstelling is voor de instanties, wier medewerking Zij heeft ingeroepen om te kunnen komen tot een spoediger advies.

Dit neemt niet weg, dat het feit blijft bestaan, dat deze zaken zeer ingewikkeld zijn en dat het werkelijk zeer bezwaarlijk is, incidenteel eenige onderdeelen daaruit te lichten en op zichzelf te gaan bezien en behandelen, maar ik kan wel zoover gaan, toe te zeggen, dat, mocht blijken, dat binnen een afzienbaren tijd, bijv. 3 maanden het nog niet mogelijk is, om een eind-advies van de betrokken instanties te verkrijgen, de Regeering zich bereid verklaart om speciaal deze desiderata van den heer Verboom op korten termijn nader in beschouwing te nemen.

(De heer Verboom: Dank U wel.)

Ik moge nog herhalen, wat ik in eersten termijn heb gezegd, dat de Regeering binnenkort het advies verwacht en dat dan met voortvarendheid aan de materie verder voortgang gegeven zal worden.

De heer Soangkoepon heeft nogmaals bepleit opheffing van de contingenteringen en licentieringen voor zoover in zijn oogen hinderlijk voor de Inheemsche bevolking, maar ik moet herhalen, dat men die maatregelen noodig heeft in het kader van de Nederlandsch-Indische handelspolitieke verbanden met de rest der wereld, niet alleen met het moederland, maar ook met het buitenland. Het zou niet in het belang van de Inheemsche bevolking zijn als men overging tot maatregelen, van zeer ver gaande strekking, welke draagwijdte wellicht door het geachte lid op het oogenblik niet geheel overzien kunnen worden.

Het geachte lid, de heer Kan, heeft gesproken over de noodzakelijkheid naar zijn meening, om een andere politiek te volgen; ik hoop, dat het geachte lid mij ten goede zal houden, dat ik daarop thans in tweeden termijn niet meer repliceer. Wanneer men van een ander standpunt uitgaat, is het inderdaad onmogelijk, tot eenzelfde resultaat te komen, waar het betreft de beoordeeling van de doelmatigheid van concreet voorgestelde maatregelen.

Dat men hier in andere omstandigheden verkeert dan in het moederland is de Regeering ook wel bekend en er is ook geen sprake van, dat hier methoden worden gevolgd en maatregelen worden genomen, alleen, omdat zij in het moederland genomen worden. De Regeering meent alleen die maatregelen te moeten voorstellen en meent ook alleen die maatregelen aan het oordeel van den Volksraad te hebben onderworpen, die naar haar idee in het wezenlijk belang zijn juist van deze gewesten.

Het geachte lid, de heer De Hoog, heeft nader uiteengezet, wat eigenlijk zijn bedoeling in eersten termijn is geweest. Het geachte lid heeft daaraan vastgeknoopt de conclusie, dat het regeeringsantwoord in eersten termijn de bezwaren niet heeft ondervangen, althans, dat de uiteenzettingen niet duidelijk zijn geweest. Waar de heer De Hoog het voorbeeld van een bepaald artikel heeft genoemd, is de Regeering hem op dien weg gevolgd en heeft de Regeering ook meenen te moeten zeggen, dat bepaaldelijk bij het brood geen vrees behoeft te bestaan voor benadeeling van den consument. Deze uiteenzetting geldt als zoodanig niet alleen het artikel brood, of het invoerartikel meel, maar is ook in het algemeen bedoeld tot geruststelling als het ware, als symbool bedoeld, van hetgeen de Regeering zich heeft voorgenoemen te doen in het belang van den consument. Daarmede is dus feitelijk hetzelfde bedoeld als de heer De Hoog op het oog heeft gehad. De Regeering waakt wel degelijk voor de belangen van den consument. Dat toont Zij met de broodprijzen; niettegenstaande een kleine verhooging van rechten zal plaats hebben wordt op het oogenblik toch geen verhooging van de broodprijzen toegelaten. In dit geval

strekt zich dus de bemoeienis der Regeering nog verder uit dan de heer De Hoog bedoeld heeft. Als ik den heer De Hoog goed begrepen heb, komt zijn betoog nl. hierop neer: Wanneer door de rechtenverlaging van thans de opvoering van den kostprijs niet hooger zou blijken te zijn dan 5%, zouden de consumenten niet verplicht moeten zijn volle 10% meer te betalen. Dat is in theorie zeer logisch en de Regeering neemt zich dan ook voor om in den door den heer De Hoog bedoelden zin een wakend oog te houden op het verloop van de prijzen, die hier thans aan de consumenten worden berekend.

De tweede vraag van den heer De Hoog was of het niet beter zou zijn om nader te komen met een ontwerp voor een nieuwe opeentenwet voor het jaar 1937. Het gaat hier om twee dingen nl. om een verlaging van eenige basisrechten tot en met 1937 en bepaling van het aantal opeenten voor het jaar 1936. Dat ligt in dit ontwerp opgesloten. Daarnaast blijft dus nog een regeling noodzakelijk ter bepaling van het aantal opeenten, dat zal worden geheven voor 1937. De plannen der Regeering zijn hier omstandig uiteengezet en het geachte college kan zich dus volledig rekenschap geven van hetgeen een ontwerp van wet, beoogende het heffen van opeenten op invoerrechten voor 1937 zal behelzen. Dit ontwerp van wet is administratief ook gereed. Het is geheel in overeenstemming met hetgeen hier aan het College is medegedeeld en daarom lijkt het voor de Regeering de meest aangewezen weg, dat de opeenten voor 1937 nu ook geregeld worden op een wijze, dat daarmede geen stagnatie wordt ondervonden. Nu was de vrees van den heer De Hoog, dat men eventueel zou moeten constateeren, dat de nuttige gevolgen, die de Regeering van deze opeentenregeling verwacht voor 1936, niet volledig tot hun recht zouden komen. Maar dan moet ik er dadelijk aan toevoegen, dat de opeentenregeling voor 1937 in een bepaald opzicht anders is dan die voor 1936. Dat is juist een systeem, dat de Regeering heeft gevolgd, om de geleidelijkheid in de aanpassing zooveel mogelijk te bevorderen; geheel vergelijkbaar zijn die regelingen dus niet.

Maar nog afgescheiden daarvan gaat de rechtenverlaging in ieder geval al dadelijk in. Nu komt het betoog van den heer De Hoog hierop neer, dat, wanneer men den indruk heeft, dat niet voldoende is gedaan, men eventueel gaarne overleg zou willen plegen over verdergaande maatregelen. Dit is een andere materie dan die, welke ons hier op het oogenblik bezighoudt. Wanneer men tot een geheel nieuwe regeling zou willen komen, daartoe het voorstel zou willen doen of daaromtrent nader overleg zou willen plegen, is dat niet uitgesloten, maar dan zou men toch moeten uitgaan van een nieuw uitgangspunt en men zou dan moeten hebben een nieuw ontwerpje, hetzij over verdergaande rechtenverlagingen, hetzij over andere manipulaties wat de opeenten betreft, maar ik geloof toch, dat men zonder die kans geheel uit het oog te verliezen mag vertrouwen, dat met deze voorstellen betreffende de verlaging van rechten en opeenten redelijkerwijs gesproken in zee kan worden gegaan.

Wanneer zich dan bijzondere omstandigheden mochten voordoen, kan de Regeering op het oogenblik niets anders zeggen dan dat Zij naar reden van deze bijzondere omstandigheden, die Zij thans niet verwacht, zeker geheel paraat zal zijn om de noodige maatregelen voor te stellen. Ik zou echter het geachte college in overweging willen geven om er genoegen mede te nemen, dat de opeenten, zooals deze hier zijn uiteengezet ook voor 1937 zonder verdere behandeling hier in Indië door de Staten-Generaal in Holland in behandeling zullen kunnen worden genomen.

Door het geachte lid, den heer Soetardjo, is nog een nadere pertinente vraag aan de Regeering gesteld terzake van de ontoelaatbare prijsstijgingen in de desa, waarbij het geachte lid heeft gewezen op bijzondere prijsstijgingen die hebben plaats gehad.

6de VERGADERING — MAANDAG 26 OCTOBER 1936.

Verlaging invoerrechten en opeuten op invoerrechten (Ond. 93).

(Dir. v. Financiën.)

(De heer Soetardjo: Ik heb gesproken van prijsstijgingen zelfs in de hoofdstad Batavia!)

Zooals ik reeds heb gezegd, is dit een materie, die geheel ligt op het terrein van de uitvoerende macht, in deze van het Binnenlandsch Bestuur. Maar de Regeering heeft er geen bezwaar tegen om hiernopens — zij het dan wellicht ten overvloede — .....

(De heer Soetardjo: Dat blijkt van niet!)

..... nog eens nadrukkelijk de aandacht te vragen van de instanties, die in onderlinge samenwerking tot de behartiging van de naleving der gegeven instructies bevoegd zijn, nl. het departement van Economische Zaken, in overleg met het Binnenlandsch Bestuur.

Ik meen, dat het geachte lid hiermede toch tevreden zal zijn gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb thans alle opmerkingen in

(Voorzitter.)

tweeden termijn behandeld en meen hiermede te mogen besluiten.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van dit onderwerp ook van de zijde der Regeering geëindigd. Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota van wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De bedoeling is de volgende week Dinsdag de openbare behandeling van Onderwerp 34, Verlaging van de slachtbelasting, te doen plaats hebben en tevens het onderzoek in de commissies betreffende eenige kleinere onderwerpen.

De vergadering wordt te 1.17 uur n.m. gesloten.

7de VERGADERING — DINSDAG 3 NOVEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Uitbreiding bevoegdheden hoofd en ambtenaren Kantoor van Arbeid (Ond. 138).

7de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 3 November 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Uitbreiding bevoegdheden hoofd en ambtenaren Kantoor van Arbeid (Ond. 138). — Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3). — Slachtordonnantie vrouwelijk groot hoornvee 1936 (Ond. 4). — Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ordonnantie betr. het pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Blauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Becking, Enthoven, Holtkamp en Maassen.

De **Voorzitter:** Geacht Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 27 en 28 October 1936 Nos. 18 en 3 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925” (Ond. 98);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van enkele ordonnanties in verband met de Koelieordonnantie 1931/1936 (Ond. 99).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 26, 30 en 30 October 1936 No. 17, 8 en 8a houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld

- a. de ordonnantie tot verlaging van het invoerrecht van enkele goederen en tot verlaging van de op de invoerrechten in het jaar 1936 geheven wordende opcenten (Ond. 93);
- b. de ordonnanties tot gedeeltelijke overdracht van de Landszorg* voor de Volksgezondheid op zelfstandige gemeenschappen, tot wijziging van de epidemie-ordonnantie en tot wijziging van het reglement op den dienst der Volksgezondheid (Ond. 47);
- c. de ordonnantie tot gedeeltelijke overdracht van de Landszorg voor het onderwijs op de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 48).

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 30 October 1936 No. 17 houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal bezwaar heeft vast te stellen de ordonnantie houdende eene „Aanvullende Plantersregeling” (Ond. 53).

4. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 29 October 1936 No. 2230/B houdende mededeeling, dat in stede van den Directeur van Financiën nader de Hoofdinspecteur van Financiën is aangewezen om namens de Regeering voorlichting te verschaffen bij de beraadslagingen nopens de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van sommige slachtbelastingen Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter, Weyer.)

en tot unificatie der wetgeving op de slachtbelasting (Ond. 34).

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 22 October 1935 No. 20 houdende nadere wijziging en aanvullingen van de H.B.B.L. 1934.

6. Als voren van 23 October 1936 No. 5 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de aanstelling van tijdelijk personeel in verband met de bestuurs hervorming en voor den ombouw van de zoutlanden op Madoera.

7. Als voren van 23 October 1936 No. 26 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Justitie om te beschikken over de bij afdeling II der begroting 1937 uitgetrokken fondsen voor de vernieuwing van dienstautomobielen bij den dienst van het Veiligheidstoezicht.

8. Als voren van 23 October 1936 No. 29 houdende ontzetting van Mr. Dr. J. A. M. van Buuren van het lidmaatschap van de Tweede Begrotingscommissie.

9. Als voren van 24 October 1936 No. 12 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor den aanbouw van motorvaartuigen ten behoeve van de gewestelijke vloot.

10. Als voren van 27 October 1936 No. 35 tot nadere wijziging en aanvulling van de „H.B.B.L. 1934”.

11. Als voren van 30 October 1936 No. 6 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van de koelie-ordonnantie 1931/’36.

De sub 2 t/m 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van het Volksraadstemkantoor van 27 October 1936 No. A 49/2/1 houdende mededeeling, dat de heer Dr. E. J. Burger zijn verkiezing tot lid van den Volksraad heeft aangenomen.

2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Besluit van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 28 October 1936 No. 33060/C houdende machtiging tot het doen van uitgaven voor de aanschaffing van instrumentarium en andere benodigdheden ten behoeve van de behandeling van t.b.c.-lijders in het gewest Palembang.

4. Mededeeling No. 42 van het Centraal bureau voor de Statistiek betreffende de bevolking van gevangenen in 1935.

5. Motie van den Bond van gepensioneerde militairen te Djokjakarta waarbij de wenschelijkheid wordt uitgesproken o.a. om aan de vóór 1 Februari 1934 gepensioneerde militairen de gelegenheid open te stellen deelgenoot te worden van het weduwenpensioenfonds van inheemsche militairen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot uitbreiding van de bevoegdheden, toegekend aan het hoofd en de ambtenaren van het Kantoor van Arbeid in verband met de overheidsbemoeienis met de arbeidsverhoudingen (Ond. 138), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! De ontwerp-ordonnantie, welke thans aan de orde is, beoogde oorspronkelijk slechts de in Stbl. 1924 No. 211 opgenomen ordonnantie

(Weyer.)

aan te vullen met een nieuw artikel, hetwelk het hoofd van het Kantoor van Arbeid en de door hem aangewezen ambtenaren de bevoegdheid zal geven hun onderzoek naar de arbeidstoestanden in een bedrijf, bij daarop te werk gestelde werknemers tot dit doel te ondervragen, desgewenscht buiten tegenwoordigheid van den werkgever of diens personeel.

In het Gedelegeerdenverslag werd er reeds de aandacht op gevestigd, dat deze nieuw te verleenen bevoegdheid, indien niet met tact gehanteerd, zal kunnen leiden tot verstoring van de juiste verhoudingen tusschen werkgever en werknemer. Op grond hiervan werd er op aangedrongen in de instructie voor het hoofd van het Kantoor van Arbeid te doen opnemen, dat in gevallen, waarin het gewenscht voorkomt het personeel buiten tegenwoordigheid van den werkgever te ondervragen, zulks steeds op zoodanige wijze zal geschieden, dat het prestige van den werkgever niet zal worden geschaad.

Uit hetgeen de Regeering naar aanleiding daarvan in haar Memorie van Antwoord opmerkt, heb ik tot mijn voldoening mogen constateeren, dat ook de Regeering inziet hoe noodzakelijk het zal zijn dat de nieuwe bevoegdheid met tact wordt gehanteerd.

Het bevreemdt mij daarom min of meer, dat de Regeering het overbodig acht in de instructie voor het hoofd van het Kantoor van Arbeid een uitdrukkelijke aanwijzing op te nemen omtrent de wijze, waarop deze bevoegdheid zal moeten worden gehanteerd.

Ik wil nogmaals een beroep op de Regeering doen zich daartoe alsnog bereid te verklaren. Het spreekt van zelf, dat indien de Regeering de instructie voor den chef van de arbeidsinspectie een meer geëigende plaats voor een dergelijke aanwijzing acht dan de instructie voor het hoofd van het Kantoor van Arbeid, ik mij daarbij gaarne zal neerleggen.

In het Gedelegeerdenverslag las ik voorts de volgende opmerkingen:

„Het gebeurt menigmaal, dat het hoofd en de ambtenaren van het Kantoor van Arbeid optreden in arbeidsgeschillen, maar dat zij bij hun onderzoek belemmerd worden, doordat de werkgever of zijn vertegenwoordiger terzake geen inlichtingen wenschen te geven op grond van de meening, dat dergelijke geschillen na beëindiging der arbeidsovereenkomst geen betrekking meer hebben op arbeidstoestanden in het bedrijf.

Naar aanleiding van het bovenstaande werd bepleit van de aanhangige wijziging gebruik te maken door ook in de hier aangeduide leemte te voorzien. Dit zou kunnen geschieden, door in bovengenoemd artikel 2 voor het woord „arbeidstoestanden” in te lassen de woorden „arbeidsgeschillen of”.

Met de aanbevelen nadere aanvulling verklaarde de Regeering in de Memorie van Antwoord in te stemmen en zoo werd dan ook bij Nota van Wijzigingen van de zich voordoeende gelegenheid gebruik gemaakt om tevens artikel 2 van de ordonnantie in Stbl. 1924 No. 211 aan te vullen.

Deze aanvulling wordt dan alsnog geredigeerd:

„De werkgever of diens vertegenwoordiger is verplicht op verzoek van het Hoofd en de in artikel 1 bedoelde ambtenaren van het Kantoor van Arbeid zoo mondeling als schriftelijk, alle inlichtingen te verstrekken, welke dezen voor een juiste beoordeeling van arbeidsgeschillen of van de arbeidstoestanden in het bedrijf noodig achten”.

Vergelijkt men echter de omschrijving van hetgeen dan als een euvel wordt signaleerd met de redactie van de nieuwe bepaling, welke ter bestrijding van dit euvel moet dienen, dan trekt het onmiddellijk de aandacht, dat de voorgestelde aanvulling van artikel 2 verder gaat dan noodzakelijk is, ter voorkoming van het gesignaleerde euvel.

Immers de bedoeling van de aanvulling komt hierop neer, dat de mogelijkheid moet worden uitgesloten, dat een werkgever zich niet gebonden zou achten door het voorschrift in artikel 2, nl. de verplichting het Kantoor van Arbeid de inlichtingen te verschaffen, die dit kantoor voor het in te stellen onderzoek meent noodig te hebben en zulks op grond van het feit, dat de werknemer intusschen zijn dienst — dus dat is de dienst van den werkgever — heeft verlaten.

Ik zie niet voorbij, dat de arbeidsinspectie haar taak steeds aldus heeft opgevat, dat daarin begrepen ligt het verlenen van bemiddeling om in geval van een arbeidsgeschil te komen tot een minnelijke schikking.

Zoolang een dergelijk optreden een zuiver vrijwillig karakter draagt, waaronder ik dan versta, dat het beiden partijen geheel vrijstaat al dan niet, in geval van wel, zoolang als zij zulks zullen wenschen, van deze bemiddeling gebruik te maken, kan ik mij met deze taakopvatting geheel vereenigen, maar voorop moet blijven staan dat de weg naar den rechter voor partijen open blijft, hebbende het Kantoor van Arbeid ten slotte geen rechtsprekende bevoegdheid.

Aldus opgevat kan ik er spreke bezwaar in zien, dat in de instructie aan de arbeidsinspectie voorkomt, dat zij zooveel mogelijk moet trachten arbeidsgeschillen in der minne op te lossen.

De zaak komt echter voor mij anders te liggen, Mijnheer de Voorzitter, wanneer men in de wettelijke regeling, de basis dus van de werkzaamheid van de arbeidsinspectie, gaat spreken over een juiste beoordeeling van arbeidsgeschillen, omdat dit aanleiding zou kunnen geven tot misverstand en omdat verwachtingen zou kunnen wekken bij degenen die een beroep op de arbeidsinspectie doen om in een arbeidsgeschil op te treden, welke in de practijk niet altijd zullen worden verwezenlijkt.

Dit moet worden voorkomen en daarvoor is het noodzakelijk, dat wanneer de arbeidsinspectie bemiddeling verleent, wanneer er een geschil is tusschen werkgever en werknemer, het karakter van deze bemiddeling, nl. van een volkomen vrijwillig aanvaard intermediair om partijen tot elkaar te brengen steeds geheel gehandhaafd blijft.

Door de door de Regeering voorgestelde wijziging evenwel, kan de indruk worden gewekt, dat er sprake is van een beoordeeling van arbeidsgeschillen tusschen partijen, van een beslechting van arbeidsgeschillen dus voor het Kantoor van Arbeid waaraan partijen zich niet kunnen onttrekken. Dit zal, naar ik vrees, tot gevolg hebben, dat de toegankelijkheid van den werkgever om de, zuiver als bemiddeling bedoelde tusschenkomst van de arbeidsinspectie voor het bereiken van een minnelijke schikking te aanvaarden, verminderen zal.

Een vrijwillige bemiddeling kan niet op een geforceerde wijze worden ingezet. Geschiedt zulks wel, dan verdwijnt daarmee de sfeer, welke voor het bereiken dier minnelijke schikking onmisbaar is.

Ik heb dus bezwaar tegen de aanvulling van artikel 2, zooals deze thans is geredigeerd, omdat, zooals ik reeds opmerkte, deze verder gaat dan noodig is om te voorkomen, dat een werkgever zich beroept op de omstandigheid, dat de werknemer reeds ontslagen is, om de gevraagde inlichtingen niet te verstrekken. Wil men zulks voorkomen, dan wordt dit afdoende bereikt, indien daartoe de aanvulling als volgt wordt geredigeerd:

„De werkgever of diens vertegenwoordiger is verplicht op verzoek van het Hoofd en de in artikel 1 bedoelde ambtenaren van het Kantoor van Arbeid, zoo mondeling als schriftelijk, alle inlichtingen te verstrekken, welke dezen noodig achten voor een juiste beoordeeling van de arbeidstoestanden of van arbeidsverhoudingen in het bedrijf, mede indien de dienstbetrekking van een werknemer, waarop de gevraagde inlichtingen betrekking hebben, geëindigd is”.

Uitbreiding bevoegdheden hoofd en ambtenaren Kantoor van Arbeid (Ond. 138). — Tweede behandeling
Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3).

(Directeur van Justitie.)

Ik zou daarom der Regeering willen verzoeken deze redactie van mij te willen overnemen. Het beoogde doel wordt daarmee volkomen bereikt en de redactie zelf is zelfs duidelijker.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter. De door den heer Weyer voorgebrachte bedenkingen hebben in de eerste plaats betrekking op de reeds in de Memorie van Antwoord beantwoorde suggestie om nader te stipuleeren, dat bij de toepassing van de nieuwe bevoegdheden van de arbeidsinspectie de noodige taet zal worden gebruikt. De Regeering heeft daarop reeds geantwoord, dat haar zulks onnoodig voorkomt.

Zij kan niet anders doen dan dit herhalen en dus in de eerste plaats erkennen, dat bij de toepassing van de nieuwe bevoegdheid de noodige taet noodzakelijk is. Maar het spreekt vanzelf, dat door de inspecteerende ambtenaren van het Kantoor van Arbeid bij de toepassing van de bevoegdheden, hun door de ordonnantie gegeven, taet wordt gebruikt en dat geldt dan niet uitsluitend voor de nieuwe bevoegdheden, dit geldt voor alle bevoegdheden die in deze ordonnantie liggen opgesloten. Om deze redenen komt het de Regeering nog steeds niet alleen overbodig, maar zelfs niet wenschelijk voor, om speciaal ten aanzien van deze nieuwe bevoegdheden, een bepaling in de instructie, hetzij van het hoofd van het Kantoor van Arbeid, hetzij van het hoofd der Arbeidsinspectie te doen opnemen, om met betrekking tot de toepassing van deze voorschriften bepaaldelijk voor te schrijven, dat taet hierbij steeds is vereischt. Men zou er niet goed aan doen bij deze nieuwe bevoegdheden hiervoor een bijzondere bepaling te maken, omdat dit allicht aanleiding zou kunnen geven tot het misverstand, dat alleen bij deze bevoegdheden, en niet bij andere, taet is vereischt, hetgeen toch wel niet de bedoeling zal zijn.

Een tweede bedenking van den heer Weyer betreft den vorm, waarin de Regeering heeft gevolg gegeven aan de suggestie, waaraan in het Gedelegeerdenverslag uiting is gegeven, wat betreft de aanvulling van de ontwerp-ordonnantie zelf. De heer Weyer is het met de Regeering eens, dat er aanleiding bestaat om aan de wel eens ondervonden moeilijkheden bij bemiddelend optreden van de arbeidsinspectie, welke hierin bestonden dat een enkele werkgever meende, geen inlichtingen te behoeven te verstrekken wanneer het ging om dienstverhoudingen welke door het beëindigen van een dienstbetrekking niet meer bestonden, een einde te maken. De heer Weyer erkent blijkbaar, dat een dergelijke houding van een werkgever onjuist is. Het gaat nu alleen om den vorm, waarin deze aanvulling is gegoten. De gevaren die het geachte lid vreest van den tekst, die in de nota van wijzigingen is aangegeven, lijken de Regeering niet in alle opzichten klemmend. Immers, juist bij de arbeidsinspectie hangt zooveel af van de instructie, van de richtlijnen, die aan de betrokken ambtenaren door de dienstleiding worden gegeven en waar de Regeering met het geachte lid volkomen eens is, dat hier sprake is van een vrijwillig aanvaard intermediair en dat het niet gewenscht is, de arbeidsinspectie in den waan te brengen, dat zij hier een soort van quasi rechterlijke bevoegdheid krijgt, dat ze hier als het ware geschillen te beslechten zou krijgen, daar zou dus het verschil tusschen de opvatting van den heer Weyer en van de Regeering niet groot zijn en gaat het er alleen om of er werkelijk vrees bestaat voor een verkeerden uitleg van de zijde der arbeidsinspectie. Aanvankelijk heeft de Regeering gemeend dat men voor een dergelijken verkeerden uitleg niet bevreesd behoeft te zijn en dat de aangegeven tekst, die zeer eenvoudig is, wel kon worden gehandhaafd. Bij nadere beschouwing is de Regeering echter tot de conclusie gekomen, dat er voor een verkeerden uitleg echter toch wel aanleiding bestaat, al ware het alleen maar bij de betrokkenen, hetgeen ook al ongewenscht is omdat dan de vrijwillige medewerking aan het beslechten van geschillen in gevaar zou komen.

(Voorzitter, Weyer.)

Verder komt het der Regeering voor, dat de thans door den heer Weyer aangegeven nieuwe redactie aanbeveling verdient boven die, welke de Regeering aanvankelijk had gekozen omdat de tekst van het ontwerp, zooals die bij nota van wijzigingen is vastgesteld, nog steeds niet uitdrukkelijk melding maakt van het geval, dat de arbeidsverhouding tusschen een werkgever en een werknemer is beëindigd. Er wordt alleen naast „arbeidstoestanden” gesproken van „arbeidsgeschillen” en nu schijnt men in de meening te hebben verkeerd, dat „arbeidsgeschillen” zich in de eerste plaats of uitsluitend voordoen na de beëindiging van de dienstbetrekking. Dit behoeft echter niet het geval te zijn; arbeidsgeschillen kunnen zich ook voordoen tijdens en bij voortdoring van de dienstbetrekking en zoo kan de Regeering zich voorstellen, dat een werkgever zich zelfs na de wijziging, welke in den tekst is aangebracht, op het oude onjuiste standpunt zou stellen, dat de beëindiging van de dienstbetrekking aan de verplichting van het geven van inlichtingen een einde zou maken.

Om deze reden acht de Regeering bij nader inzien den thans door den heer Weyer voorgelezen tekst beter dan den aanvankelijk ontworpen tekst. Daarin wordt immers met zooveel woorden het geval genoemd, dat de dienstbetrekking van den werknemer, waarop de gevraagde inlichtingen betrekking hebben, reeds is geëindigd en juist voor dit geval zal dan de verplichting van den werkgever, om de noodige inlichtingen te verstrekken, worden gehandhaafd.

De Regeering neemt dus gaarne de suggestie van het geachte lid, den heer Weyer, over en wil derhalve de nieuwe paragraaf, die in artikel 1 bij nota van wijziging is ingevoegd, als volgt gelezen zien:

„De werkgever of diens vertegenwoordiger is verplicht op verzoek van het hoofd en de in artikel 1 bedoelde ambtenaren van het Kantoor van Arbeid, zoo mondeling als schriftelijk, alle inlichtingen te verstrekken, welke dezen noodig achten voor een juiste beoordeling van de arbeidstoestanden” — tot zoover de oude redactie, Mijnheer de Voorzitter — „of van arbeidsverhoudingen in het bedrijf, mede indien de dienstbetrekking van een werknemer, waarop de gevraagde inlichtingen betrekking hebben, geëindigd is.”

De Regeering wijzigt in dien zin het voorliggend ontwerp.

De **Voorzitter**: Artikel 1, sub I, opgenomen in de nota van wijzigingen (st. 6), is derhalve nader gewijzigd zooals dit zoojuist door den geachten Regeeringsgemachtigde is medege-deeld.

Verlangt de heer Weyer nog het woord?

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch der Regeering slechts mijn dank te betuigen voor de tegemoetkomende houding, welke Zij tegenover mijn suggestie heeft aangenomen.

De **Voorzitter**: Daar verder niemand het woord verlangt, kan thans tot stemming worden overgegaan.

Conform artikel 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen een wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, zooals deze is gewijzigd bij Nota van Wijzigingen en gedurende de behandeling, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie voor de gewesten buiten Java en Madoera nopens de aanwijzing van in stand te houden bosschen, de bescherming van bosschen en

(Prawoto, Soangkoepon.)

de heffing van retributie voor den aan-
kap van hout en de winning van andere
boschvoortbrengselen. (Ond. 3; Zittingsjaar
1935/1936, Ond. 145; Zittingsjaar 1934/1935, Ond.
2.)

Van de Regeering is de mededeeling ontvangen, dat voor
dit ontwerp als Regeeringsgemachtigden alsnog zijn aangewe-
zen het hoofd van het Boschwezen, de heer Becking, en de
wd. adviseur van Agrarische Zaken, de heer Maassen. Ik heb
deze beide Regeeringsgemachtigden die voor het eerst als
zoodanig in het College optreden, van harte welkom.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik ten
aanzien van het vóór mij liggend ontwerp na rijp beraad
een ander standpunt voorsta dan het vorig jaar, zou ik ter
toelichting van mijn gewijzigde zienswijze het volgende naar
vooren willen brengen.

Iedereen is het met de Regeering eens, dat er ordening van
het beheer der boscharealen moet zijn, omdat de instand-
houding van de boscharen behoort tot de staatszorg van de
eerste orde. Ook zullen door de verbetering van het bosch-
beheer, de inkomsten, zoo ze al niet grooter worden, dan
toch in stand worden gehouden, omdat boschvernieling enz.
daardoor wordt tegengehouden. Daarvoor is geld noodig.
Nu is het uit een oogpunt van billijkheid nooit goed te
praten, dat het land wel goed genoeg is om de uitgaven
van het beheer te moeten betalen, doch dat het de
baten, de meerdere baten door het goede beheer, geheel en
al aan anderen moet afstaan. Minstens moet het land toch
zoo veel van de baten kunnen krijgen als noodig is voor de
beheerskosten.

Daarom kan ik bij nader inzien moeilijk met mijn geachte
medeleden meegaan, die bepleiten, de bruto opbrengsten op
te eischen voor de lokale rechtsgemeenschappen en niets af
te staan aan het land, die deze gelden noodig heeft voor de
bestrijding van de noodzakelijke kosten voor de instandhou-
ding van genoemde bosschen.

Ten tweede zal ik, waar de Regeering zich garant stelt,
dat de lokale rechtsgemeenschappen ten minste de inkomsten,
uit de bosschen genoten, zullen behouden, in afwijking met
mijn standpunt van het vorige jaar mijn stem aan dit ontwerp
geven.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! In de
buitengewesten komt, zooals de Regeering in de Memorie
van Toelichting terecht heeft bevestigd, retributieve heffing voor
de winning van hout of andere boschvoortbrengselen alom
voor. Ook vóór de vestiging van het Nederlandsch gezag in
deze gewesten heeft deze heffing plaats gehad. In de Inheem-
sche maatschappij heette toen zulk een heffing de z.g.
„Sapoeloh satoe”, hetgeen beteekent per tien ééén en derhalve
overeenkomt met een heffing van 10%.

Deze heffing geschiedt steeds op adatrechtelijke gronden
door de betrokken Inlandsche rechtsgemeenschappen, omdat
de bosschen in de buitengewesten behooren tot de eigendoms-
men van die betrokken Inlandsche rechtsgemeenschappen dan
wel van de Inlandsche zelfbesturen. Volgens de instellingen
des volks behooren de bosschen tot het bezit van de ver-
scheidene Inheemsche gemeenschappen en als zoodanig be-
hoort het beheer daarvan ook uitsluitend in handen van deze
gemeenschappen te blijven. Waar de Regeering het beginsel
heeft aanvaard, dat straks zooveel mogelijk bevoegdheden
aan de lagere gemeenschappen zullen worden overgedragen,
komt het mij voor, dat de ontneming van het beheer der
bosschen in de buitengewesten aan de betrokken Inheemsche
rechtsgemeenschappen, dan wel aan de zelfbesturende land-
schappen, lijnrecht staat tegenover het zoeven genoemde,
door de Regeering aangenomen en vastgelegde beginsel.

(Soangkoepon.)

Intusschen bestaat er natuurlijk geen enkel bezwaar tegen,
dat de Regeering zich met dit beheer bemoeit en regelen
vaststelt; doch zulke regelingen mogen mijns inziens dien
rechtsgemeenschappen het bezitsrecht niet ontnemen. Ook met
volle eerbiediging van deze rechten is het streven der Rege-
ring tot het verkrijgen van een naar haar inzichten geordend
boschbeheer altijd mogelijk. Alle maatregelen kunnen best
aan de Regeering worden genomen, zonder te kort te doen
aan de rechten der gemeenschappen met haar Inheemsche
bevolking.

De bemoeienis van het land met het Boschwezen in de
buitengewesten is nog slechts van jongen datum. Wanneer
deze retributie gelijk de Regeering in de Memorie van Toe-
lichting heeft verklaard, in enkele streken van landswege
ter hand is genomen, dan is de ontneming van de bevoegd-
heden op dit gebied aan de betrokken Inheemsche rechts-
gemeenschappen zeker in strijd met de grondgedachte en de
strekking van artikel 128 der I. S.

Volgens lid 3 van dit artikel worden de regeling en het
bestuur van haar huishouding aan de Inlandsche gemeenten
gelaten, met inachtneming van de verordening, uitgegaan
van den Gouverneur-Generaal, van het gewestelijk gezag of
van de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstan-
dige gemeenschappen.

Aan dit lid wordt een waarborgend lid 4 toegevoegd, lui-
dende als volgt:

„Waar het bepaalde bij het eerste en het derde lid
van dit artikel niet overeenkomt met de instellingen des
volks of met verkregen rechten wordt de invoering daar-
van achterwege gelaten.”

De onteigening van het bezit der Inlandsche rechtsge-
meenschappen, nl. de bosschen in de buitengewesten, is zeker
niet in overeenstemming met de instellingen des volks en met
de verkregen rechten van dit volk.

Het is daarom te betreuren, dat de Regeering in haar
mededeeling van 8 Mei 1936 verklaarde, dat de door onzen
raad aangebrachte wijziging in het eerste lid van artikel 4
door haar niet wel aanvaardbaar wordt geacht.

Het is mij bovendien niet erg duidelijk, waarom de Rege-
ring hierbij verklaarde, dat de strekking van artikel 4 van
het aan onzen raad voorgelegde ontwerp nu was om het
aan die ordonnantie ten grondslag liggende, voor de betrok-
ken gemeenschappen gunstige beginsel te handhaven, terwijl
verandering niet werd beoogd, zooals trouwens het geheele
bij den geleidebrief van 18 Mei 1934 aangeboden ontwerp
in hoofdzaak vereenvoudiging der wetgeving beoogde en
niet invoering van nieuwe beginselen.

Ik vraag mij in dit verband af, of het onteigenen van
iemand's bezit met de belofte, dat de daaruit voortvloeiende of
verkregen inkomsten aan de eigenaren zullen worden uitge-
keerd, geen verandering in de positie van deze eigenaren
medebrengt. Zonder dit onteigenen blijft immers het bezit bij
den rechtmatigen eigenaar en tevens het genot van de daaruit
voortvloeiende inkomsten. Bij onteigening op de in deze
ontwerp-ordonnantie voorgestane wijze is de eigenaar zijn
bezit kwijt; hij is daardoor van eigenaar mede-vruchtgebruiker
geworden. Daarbij komt nog, dat dit mede-vruchtgebruik af-
hankelijk is van de thermogene stralen der gevoelens en wis-
selende inzichten van straks weer wisselende regeerings-
personen.

Tegen deze verandering van de positie van de Inlandsche
rechtsgemeenschappen ten opzichte van het bezit en het be-
heer van de boschgebieden in de buitengewesten heb ik nog
steeds overwegende bezwaren.

„Er bestaat behoefte aan een algemeene regeling ter
verzekering van een goed boschbeheer en deze beoogde het
ontwerp te geven”

aldus de Regeering.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, doch met handhaving van
de rechten der Inlandsche rechtsgemeenschappen is deze alge-

(Thamrin.)

meene regeling, zooals de Regeering die wenscht, zeker mogelijk; er staat daartoe niets in den weg.

Ik sluit mij daarom gaarne bij de verscheidene leden aan, die in het Gedelegeerdenverslag, verwijzend naar hetgeen bij de eerste behandeling van de ontwerp-boschordonnantie terzake in het College van Gedelegeerden is aangevoerd, zich met het standpunt der Regeering, dat de ongewijzigde tekst van artikel 4 gehandhaafd dient te worden, niet vereenigen.

Zooals bekend, verkeeren de meesten dezer Inlandsche gemeenschappen als het ware in zieltogenden toestand wegens het successievelijk verdwijnen van haar rechtmatige adatinkomsten en andere ontvangsten, zoodat het ontnemen van het bezit dezer gemeenschappen tot haar verarming zal kunnen leiden en dit in een tijd, waarin de Regeering het levensvuur dezer gemeenschappen tracht aan te blazen. Komt het streven der Regeering tot het krachtig maken der Inlandsche rechtsgemeenschappen hierdoor niet in flagranten strijd met haar eigen daad, neergelegd in artikel 4 der onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie?

Ook de kosten van het beheer der bosschen in de buitengewesten zullen veel geringer zijn, indien dit geheel aan de zorgen van de Inlandsche rechtsgemeenschappen wordt toevertrouwd.

Het komt mij verder voor, dat de onderhavige ontwerp-ordonnantie de onteigening van de bosschen in de buitengewesten buiten de voorschriften, vastgelegd in artikel 133 der I. S., hierbij geruischloos wil bewerkstelligen.

Summa summarum kom ik ten aanzien van de ons weder ter behandeling aangeboden ontwerp-ordonnantie tot de volgende conclusie:

- a. Zij is in strijd met het streven der Regeering om de Inlandsche rechtsgemeenschappen tot krachtige ontwikkeling te doen ontplooiën;
- b. Zij is in strijd met de grondgedachte en de strekking van artikel 128 der I. S.;
- c. Zij is in strijd met het beginsel van recht en rechtvaardigheid, omdat Zij de eigenaressen der bosschen tot mede- vruchtgebruiksters zal degraderen;

terwijl aan het bereiken van een doelmatig en geordend boschbeheer in deze gewesten met eerbiediging van de bestaande rechten der Inlandsche rechtsgemeenschappen en haar bevolking, niets in den weg staat.

Ik zou daarom der Regeering in overweging willen geven deze ontwerp-ordonnantie terug te nemen en de bij haar brief van 18 Mei 1934 No. 29 onzen Raad aangeboden ontwerp-ordonnantie voor de buitengewesten, zooals die sindsdien bij Nota's van Wijziging is gewijzigd en waarmede de Volksraad zich heeft vereenigd, te aanvaarden.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik was eigenlijk niet voornemens over dit onderwerp het woord te voeren. Maar ik zou ten aanzien van dit ontwerp toch wel willen trachten een compromis te bereiken tusschen het standpunt, dat is ontwikkeld door den heer Soangkoepou en het standpunt van de Regeering, uiteengezet in dit ontwerp.

Toen dit ontwerp voor het eerst aan de orde werd gesteld, heeft de Regeering het eigenlijk doen voorkomen, alsof het hier uitsluitend ging om een ordening van het boschbeheer, zonder daarbij eigenlijk min of meer op den voorgrond te stellen, dat er uit die ordening van het boschbeheer ook meerdere inkomsten voor het land zouden voortvloeien. De heer Soangkoepou en ook ik namen destijds het standpunt in, dat indien de Regeering prijs stelde op een ordening van het boschbeheer, hetgeen eigenlijk feitelijk in de praktijk neerkomt op een in bezitneming van de bosschen, die in het bezit zijn van de Inheemsche rechtsgemeenschappen, het ook redelijk zou zijn, dat het land de bosschen onteigende en de rechtsgemeenschappen daarvoor schadeloos stelde, aangezien de praktijk heeft geleerd, dat, indien het gouvernement om zoo

(Roep.)

te zeggen, het beheer voert over de bosschen, het er daarbij op neerkomt, dat andere organen, zooals de rechtsgemeenschappen, dan uitgesloten worden van de zeggenschap over het boschbeheer.

Wij hebben destijds getracht een compromisoplossing te bereiken door te zeggen: welnu, wanneer het gouvernement zooveel prijs stelt op ordening van het boschbeheer, welaan, dan verleen men die machtiging tot ordening van het boschbeheer doch met behoud van de inkomsten, die aan de Inheemsche rechtsgemeenschappen uit die bosschen toevloeien. Nu is het aan den anderen kant wel eenigszins onredelijk, om waar er door de Regeering kosten worden gemaakt voor een beter beheer van de bosschen, wel van haar te eischen, dat Zij deze kosten daaraan besteedt, doch de bruto opbrengst, voortvloeiende uit het beter beheer, in haar geheel aan de rechtsgemeenschappen laat toevallen.

Ik zou daarom deze vraag willen stellen: Is de Regeering bereid om in zooverre een concessie te doen aan het standpunt, dat door den heer Soangkoepou en mij wordt ingenomen? Is Zij bereid te aanvaarden, dat een redelijk deel van de meerdere opbrengst door het intensieve boschbeheer verkregen, wordt uitgekeerd aan de Inheemsche rechtsgemeenschappen, zoodat dus in artikel 4 de woorden „bruto-opbrengst” worden vervangen door de woorden: „meerdere opbrengst”?

Deze wijziging zou beteekenen, dat, wanneer door de ordening van het boschbeheer meerdere inkomsten zouden worden verkregen, daarvan een redelijk deel — tet bepalen door den Gouverneur-Generaal — wordt uitgekeerd aan de Inheemsche rechtsgemeenschappen. Dit komt mij redelijk voor, omdat, zooals gezegd, ook door het gouvernement wordt erkend, dat deze bosschen eigenlijk bezit zijn van de Inheemsche rechtsgemeenschappen en dat, waar door het gouvernement kosten worden gemaakt voor een beter beheer, en de ordening van het boschbeheer, ook een rechtmatig en redelijk deel van de daardoor verkregen meerdere opbrengst aan de rechtsgemeenschappen moet worden uitgekeerd.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord op dit ontwerp ligt een gedachte, welke ik volkomen kan onderschrijven en blijkbaar ook de sprekers, die voor mij het woord hebben gevoerd. Deze gedachte n.l. dat het redelijk is, dat een deel van de uit het verbeterde boschbeheer verkregen baten aan het land ten goede komt. Deze gedachte komt hierop neer, dat van de kosten, die het gouvernement maakt voor een beter boschbeheer een deel zal worden gerestitueerd van de meerdere opbrengst die door dit beheer wordt verkregen.

Maar de primaire gedachte van het voorstel der Regeering is toch eigenlijk wel anders. Primair is in de ordonnantie op het oogenblik vastgelegd, dat van de volle bruto-opbrengst der in artikel 1, eerste lid, onder b bedoelde retributiën slechts een deel aan de betrokken Inlandsche rechtsgemeenschappen zou moeten worden uitgekeerd.

De zaak is hier dus zoo gesteld, dat in eerste instantie de ontvangsten zijn voor het gouvernement van Nederlandsch-Indië, dat dan bepaalt welk deel daarvan aan de rechtsgemeenschappen zal worden uitgekeerd; een deel, dat dan blijkens de stukken in ieder geval tenminste zal bedragen het bedrag, dat tot dusver uit deze bron van inkomsten voor de betrokken ressorten voortvloeide.

Ik merk hierbij op, dat, indien het alleen de bedoeling is een redelijk deel aan het gouvernement te geven, n.l. een deel, dat in overeenstemming is met de uit het verbeterd boschbeheer voor het gouvernement voortvloeiende kosten, men dan bij artikel 4 deze gedachte op andere wijze zou moeten belichamen dan thans het geval is. Men zal dan namelijk in dit artikel moeten bepalen, dat de retributie in eerste instantie vloeit naar de adatgemeenschapskassen en dat deze kassen op haar beurt weer restitueeren aan het

Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3). — Slachtordonnantie vrouwelijk groot hoornvee 1936 (Ond. 4). — Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Van Helsdingen.)

gouvernement het bedrag, dat door het gouvernement is uitgegeven voor het verbeterd boschbeheer.

Dan zou dus in de ordonnantie primair de gedachte zijn belichaamd, hier door verschillende leden naar voren gebracht, dat de eigenlijke inkomsten uit het boschbeheer behooren te vloeien in de adatgemeenschapskassen. Dan zou tevens de gedachte kunnen worden verwerkelijkt, die in de Memorie van Antwoord nog eens nadrukkelijk is gereleveerd, om de door het Gouvernement nog eens nadrukkelijk te restituereen. Men zou dit op zeer eenvoudige wijze kunnen bereiken, door artikel 4 te wijzigen in dezen zin, dat van de bruto-opbrengst, van de in artikel 1, eerste lid, onder Ib bedoelde retributiën, jaarlijks een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen deel aan het gouvernement wordt uitgekeerd en dan kan verder worden geformuleerd de een of andere richtlijn ten aanzien van de vaststelling van dat bedrag. Men zou dat b.v. kunnen overlaten aan den Gouverneur-Generaal na bekomen advies van den betrokken boschbeheersdienst en den betrokken nantie primair worden vastgelegd dat de retributiën, voortvloeiend uit de boschexploitatie, voor de adatgemeenschappen zijn en het gouvernement zou er niet bij tekort komen, omdat deze zelfde ordonnantie bepalen zou, dat de uit het boschbeheer voortvloeiende kosten aan het gouvernement worden terugbetaald. Practisch zou dit geen verschil brengen aan de financieele zijde van deze aangelegenheid, maar theoretisch, staatsrechtelijk, zou er natuurlijk wel een zeer belangrijk verschil zijn. Ik wil dit gaarne even vaststellen, omdat in dat geval dus wel terzake van de ordonnantie ook wordt vastgesteld de primaire aanspraak van de adatgemeenschappen op de retributiën, die uit de boschexploitatie voortvloeien.

Ik zou de Regeering derhalve willen verzoeken, mijn gedachte in overweging te nemen, deze dus, dat niet het gouvernement aan de adatgemeenschappen een bedrag gaat uitkeeren, doch dat de adatgemeenschappen aan het gouvernement de extra kosten, voortvloeiend uit het verbeterde boschbeheer, restituereen. Indien een wijziging in dezen zin niet in de ordonnantie zou kunnen worden opgenomen zou ik gaarne willen vernemen, welke bezwaren de Regeering hiertegen oppert.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Hoe aanlokkelijk op zichzelf de gedachte van den heer Roep is, toch komt het mij voor, dat de uitwerking ervan in de ordonnantie heel veel moeilijkheden met zich zal brengen. Het zal niet zoo eenvoudig zijn als de heer Roep meent. We krijgen administratief immers de toch wel zeer gewrongen verhouding, dat het geheele beheer wordt uitgeoefend door het Boschwezen, doch worden geboekt in de boeken der rechtsgemeenschappen, die dan het geld weer aan het gouvernement zouden moeten uitkeeren.

(De heer **Roep**: Dat geschiedt toch in elk zelfbestuur.)

Toch niet in dien zin, dat het geheele beheer bij het gouvernement berust, dan is het beheer ook formeel bij de rechtsgemeenschappen zelf en worden de ambtenaren van het gouvernement ter beschikking gesteld van de zelfbesturen. Maar hier zou het geheele beheer bij het Boschwezen worden gebracht en dan wordt wat de heer Roep wil toch wel zeer ingewikkeld.

Ik vraag mij af of aan het verlangen van den heer **Thamrin** niet kan worden tegemoet gekomen, indien hier niet wordt gesproken van de bruto-, doch van de netto-opbrengst en dat aan het betrekkelijke artikel een lid wordt toegevoegd waarin wordt uiteengezet, wat men onder netto-opbrengst heeft te verstaan.

Wanneer dan gesproken wordt over de netto-opbrengst en dat jaarlijks een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen

(Voorzitter, Prawoto.)

deel daarvan uitgekeerd wordt aan de rechtsgemeenschappen, komt daarin tot uitdrukking hetgeen de heer **Thamrin** heeft gezegd, nl. dat van de meerdere opbrengst een deel ook ten goede komt aan de rechtsgemeenschappen. Dan zal een nadere toelichting moeten worden gegeven omtrent het begrip „netto-opbrengst” en daarin kan dan worden opgenomen, dat van de bruto-opbrengst de kosten van het gouvernement voor het beheer over deze bosschen moeten worden afgetrokken.

Misschien is dit een omschrijving, die ik aan de Regeeringsgemachtigden in overweging mag geven.

De **Voorzitter**: Hiermede is de eerste termijn van de zijde van het College over dit onderwerp geëindigd. Zijn de Regeeringsgemachtigden bereid, straks na afhandeling der andere onderwerpen dan wel den volgenden Dinsdag te antwoorden?

De heer **Becking**, hoofd van het Boschwezen: Gaarne a.s. Dinsdag, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zullen het antwoord van de Regeering en de verdere afhandeling van dit onderwerp Dinsdag 10 November e.k. plaats hebben.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie houdende wijziging van de bepalingen inzake het slachten of doen slaan van vrouwelijk groot hoornvee (Ond. 4; Zittingsjaar 1935—1936 Ond. 146), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (Ond. 4, st. 3).

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van sommige slachtbelastingen en tot unificatie der wetgeving op de slachtbelasting (Ond. 34), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De Regeering heeft medegedeeld, dat als Regeeringsgemachtigde voor dit ontwerp is aangewezen de hoofdinspecteur van Financiën, hoofd van den dienst der belastingen, de heer **Holtkamp**, die voor het eerst in ons midden is en dien ik hierbij van harte welkom heet.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord op dit ontwerp zegt de Regeering (pagina 1), dat de geslachte runderen en buffels in de bevolkingscentra een hooger slachtgewicht en een grootere waarde hebben. Dit is misschien waar wat betreft de slacht van de runderen, doch althans voor de buffels is dit niet zoo. Deze twee objecten van slacht kan men niet met dezelfde maatstaf beoordeelen, noch wat betreft het gewicht noch wat aangaat de standing van de consumenten. De buffels, die in de bevolkingscentra worden geslacht, zullen in gewicht niet veel verschillen van de binnenlandsche slachtobjecten. De consumenten van het buffelvleesch behooren, zowel in de bevolkingscentra als in de binnenlanden tot precies dezelfde klasse en groep, de armere klasse der bevolking. Het buffelvleesch komt niet in de hotels en ook niet bij het betere publiek. Zelfs gevangenen krijgen niet eens buffelvleesch.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hiermede alleen zeggen, dat men, de zaak beschouwd uit een oogpunt van standing der vleeschgebruikers, verschil moet maken in het leggen van lasten op de beide consumptie-artikelen.

Doch, zooals ik in de afgelopen hoofdzitting bij de behandeling van de Afdeling Financiën der begroting naar voren

(Soangkoepon.)

heb gebracht, zal een verlaging van de slachtbelasting wel degelijk tot gevolg hebben of een verlaging van de vleeschprijzen, ook in de bevolkingseentra — daar zal wel de Vereeniging van Huisvrouwen voor zorgen — of verhooging van de veeprijzen; laat U dat maar aan de concurrerende slaggers over. In het laatste geval zullen Madoera, Bali en Lombok profijt hiervan trekken.

Mijnheer de Voorzitter! Men moet toch niet uit het oog verliezen, dat er innig verband bestaat tusschen prijzen van de kleine en grotere runderen. Mocht het dus volgens de Regeering juist zijn, dat in de bevolkingseentra de grotere dieren worden geslacht, waarop de lasten niet behoeven te worden verminderd, en op de kleinere plaatsen meer de kleinere beesten, voor welke slacht de lastenvermindering wel urgent wordt geacht, dan veroorzaakt de Regeering met dezen maatregel een storing in de verhouding van de veeprijzen wat betreft het vee met groot gewicht en dat met middelmatig en klein gewicht. Deze storing in het natuurlijk evenwicht der verschillende prijzen zal zich in de praktijk in mindere aangename excessen uiten.

Ik verband daarmede heb ik mijn handteekening gegeven aan het amendement-Thamrin, e.s., beoogende een gelijke belasting te heffen voor de beroepsslacht in centra en binnenlanden.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering in artikel 3 van de onderhavige ontwerp-ordonnantie verscheidene vrijstellingen heeft voorgesteld, die geheel op den godsdienst en den adat berusten, zooals wegens het slachten van een dier ten behoeve van:

- a. den Soesoehoenan van Soerakarta, den Sultan van Djocjakarta of hoofden van de Mangkoenegorosche en Pakoelamsche Huizen;
  - b. van de hoofden en de bevolking van de zoogenaamde vrije desa's en perdikanlieden op Java en Madoera;
  - c. ritueele plechtigheden in de residentie Bali en Lombok.
- terwijl deze ontwerp-ordonnantie volgens artikel 16 niet van toepassing zal zijn in het ressort van den Karangasemraad (residentie Bali en Lombok), dan rijst bij mij de vraag, waarom geen vrijstellingen worden verleend voor het wegens slachten van een dier ter voldoening aan de godsdiensteischen en -verplichtingen volgens de Islamietische leer en o.a. in de residentie Tapanoeli voor het wegens het slachten van een dier ten behoeve van de voorgeschreven en door den adat verplichte adatfeesten. Ten aanzien van deze adatfeesten berusten m.i. evenals op Java de vrijstellingen op de eerbiediging van de reeds bestaande of verkregen rechten der inheemse bevolking.

De vrijstelling van belastingen van geslachte dieren ten behoeve van de uitoefening van de godsdienstplichten van den Islam, zooals de z.g. „Korban" en „Keka" (offers) zou zeker niet alleen berusten op zedelijke of morele gronden, doch ook op grond van artikel 173 der Indische Staatsregeling, waarbij wordt bepaald, dat ieder zijn godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid belijdt, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der algemeene verordening op het strafrecht. Bij de heffing van slachtbelastingen op de offerdieren beteekent dit in wezen een belasting voor het belijden van den Islamietischen godsdienst en dit is toch zeker in strijd met de grondgedachte en de strekking van het zoeven genoemd artikel 173 der Indische Staatsregeling.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering verklaard, dat de vrijstelling van belasting wegens slacht bij godsdienstige of adatplechtigheden opnieuw in overweging is genomen, doch dat de Regeering haar standpunt ter zake nog niet heeft kunnen bepalen.

De vraag, die in dit verband evenwel moet worden beantwoord, is deze: Waarom heeft de Regeering bij het bepalen van de vrijstellingen van de slachtbelastingen met den adat op

Java en Madoera en den godsdienst in Bali en Lombok rekening gehouden en niet met den adat in andere deelen van de buitengewesten en den Islamietischen godsdienst in geheel Nederlandsch-Indië?

Voor de afzonderlijke behandeling van den adat in de buitengewesten en den Islamietischen godsdienst hier te lande ten opzichte van de regeling der slachtbelasting bestaat m.i. geen enkele reden. De Regeering zal mij in dit verband misschien kunnen tegenwerpen, dat de vrijstelling van slachtbelasting van een dier bij ritueele plechtigheden in Bali en Lombok hoofdzakelijk berust op de omstandigheid, dat het vleesch bij deze plechtigheden geheel vernietigd of voor de consumptie ongeschikt gemaakt wordt, maar dan zijn er m.i. des te meer gegronde redenen om zulk een slachtdier te belasten, omdat het onbenut laten of ondoelmatig gebruiken van het verkregen vleesch meer op weelde berust. Het komt mij daarom voor, dat bij deze vrijstelling van belasting in Bali en Lombok meer gelet wordt op den godsdienst en derhalve daarbij meer het karakter en de inhoud van den godsdienst gelden dan de wijze van uitvoering van dezen godsdienst.

Bij de Islamietische leer wordt het vleesch van de geslachte offerdieren aan de armen, behoeftigen, weezen en andere godsdienstige personen gegeven, zoodat dit vleesch dus niet verkocht wordt. Op die wijze is het geslachte dier in wezen bestemd voor liefdadige doeleinden.

Waar de Regeering in wezen over het algemeen de uitgaven voor liefdadige doeleinden ook van fiscale verplichtingen vrijstelt, ligt het ook in de lijn om offerdieren volgens den Islamietischen godsdienst ook vrij te stellen van slachtbelasting.

Voor het verkrijgen van vrijstellingen van slachtbelastingen voor dit doel waren verklaringen te eischen, af te geven door den betrokken Koefiti of Kadli van de betrokken gebieden, welke verklaringen gevisieerd moeten zijn door het betrokken hoogste volkshoofd.

Ik zou daarom der Regeering in overweging willen geven om aan artikel 3 van de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie alsnog twee nieuwe leden *g* en *h* toe te voegen, van den volgende inhoud:

- g.* wegens het slachten van een dier ter voldoening aan de godsdiensteischen en -verplichtingen volgens de Islamietische leer;
- h.* in de buitengewesten wegens het slachten van een dier ten behoeve van verplichte adatfeesten.

Wat de niet-verlaagde slachtbelasting in de grotere bevolkingseentra betreft, ik sluit mij gaarne aan bij de leden, die in het Gedelegeerdenverslag betreurden, dat daar de verlaging niet geldt. Hoewel ik het standpunt van de Regeering kan deelen, dat het tarief der belasting niet noodzakelijk een nauwen samenhang met den prijs van het verbruiksartikel behoeft te vertoonen, komen mij toch de hooge belasting ad *f* 6 per dier van *f* 15 waarde in bedoelde gebiedsdeelen, gevoegd bij de betrekkelijke gemeentelijke belastingen zooals keurloon, abattoir-huur en andere, zeer onredelijk voor, vooral, wanneer men hierbij bedenkt dat in grotere bevolkingseentra of steden ook armere ingezetenen, armer dan die van het platteland, woonachtig zijn, die tot de consumenten van het vleesch in deze plaatsen kunnen worden gerekend.

Ook voor Bali als leverancier van slachtvee voor de bevolkingseentra op Java zal deze hogere slachtbelasting zeker van nadeeligen invloed zijn, zoowel voor de gezonde ontwikkeling dezer streek als veeteeltgebied als voor de betrokken bevolking zelf. Het behoeft immers geen nader betoog, dat de veehandelaren onafwijsbaar rekening zullen moeten houden met de bestaande, vigeerende slachtbelastingen bij de bepaling van hun inkooprijzen. Elke verhooging van slachtbelastingen zal ongetwijfeld of op de verkoopers van het vee of op de consumenten worden afgewenteld en dit zal zeker een rem zijn voor de ontwikkeling van de veeteelt in de veegebieden, zooals

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Verboom.)

Bali, Madoera en de onderafdeeling Padang Lawas in de residentie Tapanoeli en het gewest Atjeh en Onderhoorigheden.

De verlaging van de slachtbelasting van runderen en buffels ook in de grootere bevolkingscentra van f 6 tot f 4.50 per stuk, zooals dit in het Gedelegeerdenverslag wordt voorgesteld, komt mij op grond van de zoeven genoemde overwegingen redelijk en als zoodanig wenschelijk voor. Zoo kan elke verlaging van de slachtbelasting zeker het gebruik van vleesch stimuleeren, omdat daardoor de minder gestieuerden mede in de gelegenheid worden gesteld ook vleesch te koop.

Wat betreft het slachten van dieren, die in dreigend gevaar verkeerden, zoomede van dieren die tengevolge van een ongeval dusdanig zijn verwond, dat zij zich niet verder kunnen bewegen, is de eigenaar ervan feitelijk gedwongen om zulke dieren te slachten op de plaats van het ongeval, zoodat die dieren daardoor vanzelf niet de werkelijke waarde kunnen verwerven, zooals dit in normale gevallen zou kunnen zijn. Ten gevolge van den noodtoestand d.i. het ongeval moeten die dieren afgemaakt worden.

Het is mij daarom niet heel duidelijk, waarom de Regeering bezwaren heeft tegen de heffing van de noodslachtbelasting ten aanzien van de op deze gedwongen wijze geslachte dieren. Uit zulk een slacht zullen toch altijd meer na- dan voordeelen voor den belanghebbende voortvloeien.

Dat een dergelijke gedeeltelijke vrijstelling van slachtbelasting het gevaar schept, dat kunstmatig ongevallen in het leven worden geroepen om van het lagere noodslachttarief te kunnen profiteren, bewijst wel, dat de Regeering niet goed op de hoogte is van de menschelijke psyche, vooral in de Inheemsche samenleving, want niemand zal er aan denken zijn huisdieren te mishandelen, ten einde daarmede een weinig geld te kunnen verdienen. In de praktijk zal hij ook hiervan geen enkel voordeel trekken, omdat de waarde van het uit verminkte dieren afkomstige vleesch veel lager door de Inheemsche bevolking wordt getaxeed dan die van een gewone slacht.

De Inheemschen vinden bovendien, evengoed als de Europeanen, dat dierenmishandeling tot de slechte daden moet worden gerekend. Hierbij moet men verder nog in aanmerking nemen, dat degenen, die zich daaraan schuldig maken gestraft kunnen worden op grond van artikel 302 van het Wetboek van Strafrecht.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij daarom redelijk voor om de bezitters van bij elken noodtoestand geslachte dieren tegemoet te komen, door zulk een slacht als noodslacht te kwalificeeren.

Onder sub d van artikel 2 van deze ontwerp-ordonnantie ware dan een lid 4 toe te voegen van de volgende bewoordingen:

„4. van een dier, dat in dreigend gevaar verkeert, zoomede van een dier, dat tengevolge van een ongeval dusdanig is verwond, dat het zich niet verder kan voortbewegen.”

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb voornamelijk twee bezwaren tegen de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie. Het eerste bezwaar is, dat het niet een algemeene verlaging brengt van de tarieven; het tweede bezwaar is, dat de verlaging, die het ontwerp brengt, naar mijn meening niet ver genoeg gaat.

Het ontwerp brengt geen algemeene verlaging van de tarieven, omdat immers onmiddellijk een uitzondering wordt gemaakt voor de grootere bevolkingscentra; ik spreek hier speciaal over de slacht van runderen en buffels, aangezien dit wel het belangrijkste punt vormt bij deze regeling. Dit voorstel, om van de verlaging dus uit te zonderen de grootere bevolkingscentra, is bij de schriftelijke behandeling van het ontwerp al met kracht van redenen bestreden. Toch wordt in de Memorie van Antwoord vastgehouden aan dit voorstel. Dit wordt daarin nog nader verdedigd; daarbij wordt o.m.

(Thamrin.)

verwezen naar deskundigen terzake. Het spijt mij, dat deze verdediging mij niet heeft kunnen overtuigen van het onjuiste van mijn standpunt. Bij het commissie-onderzoek is tegen deze afwijking van den regel vooral ook aangevoerd, dat een dergelijke bepaling in de hand werkt het slachten buiten de grootere bevolkingscentra, waardoor de hygiënisch ingerichte slachtplaatsen, welke de grootere plaatsen in den loop der jaren hebben opgericht, voor een belangrijk deel zullen worden uitgeschakeld.

In de Memorie van Antwoord wordt — op grond van de informaties van deskundigen — betwijfeld of dit het geval zal zijn. Maar daartegenover staat, dat andere deskundigen — ik noem bv. den schrijver van de bekende artikelen in het Soerabajasch Handelsblad, waarin men met stelligheid een deskundige kan onderkennen — menschen, die voortdurend uit den aard van hun ambt met deze dingen in aanraking zijn, wel deze vrees deelen; ik geloof dat zulks op zichzelf voldoende aanleiding vormt om tot een verlaging over de geheele linie over te gaan.

Mijn tweede bezwaar betreft de verlaging op zichzelf. Ik vind deze verlaging niet ver genoeg gaan. In de stukken wordt als motief voor deze verlaging aangevoerd, dat de algemeene prijsdaling en de achteruitgang in den economischen toestand van de bevolking, die verlaging raadzaam maken. Daar valt echter onmiddellijk tegenover te stellen, dat de tarieven in 1922 verdubbeld zijn, zoodat het minste wat men thans zou kunnen verwachten, wel zou zijn, dat — als inderdaad de toestand zoo ernstig is als in de Memorie van Antwoord wordt aangegeven, en dat is ook mijn meening — men zou komen tot het wegnemen van die verdubbeling van 1922.

Dat is echter niet het geval. Ik zal daarop bij deze gelegenheid niet uitvoerig ingaan, omdat ik dan misschien buiten de orde zou zijn, — daarvoor zal zich trouwens wel een andere gelegenheid voordoen — maar ik begin het steeds als bezwarender te gevoelen, dat in deze samenleving, waar velen zich moeten instellen op een uiterst minimum, allerlei zaken, die tot het onmisbaar levensonderhoud behooren — ik denk aan drinkwater, zout, petroleum en ook vleesch — op exorbitante wijze belast zijn.

Men kan wel zeggen, dat er geen onmiddellijk verband mag gelegd worden tusschen den oorspronkelijken kostprijs van het vee en de heffing van slachtbelasting, — misschien is dit tot op zekere hoogte zelfs waar — maar toch beteekent, zooals in het Gedelegeerdenverslag is uiteengezet, een verhooging van den prijs van een rund, dat op het oogenblik ongeveer f 12 à f 13 doet, met een bedrag van f 6 aan belasting, en nog eens f 3 aan keurloon e.d.m., dus totaal f 9 inderdaad een exorbitante heffing. Om deze reden — ik zeide reeds, dat er later nog wel gelegenheid zal zijn deze kwestie principieel te stellen — vind ik speciaal in de kwadeste tijdsomstandigheden een verlaging van de tegenwoordige belasting met 50% wel het minste, wat er zou dienen te gebeuren.

Ik zou dan ook, als ik daarvoor steun zou kunnen vinden, met een amendement willen komen, waarbij over de geheele linie het tarief voor het slachten van runderen en buffels wordt gesteld op f 3.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Op herhaald aandringen van den Volksraad is de Regeering eindelijk gekomen met een ontwerp, beoogende verlaging van de slachtbelasting. Ook ik vind, dat de tegemoetkoming van de Regeering wel heel schrikt is.

Niet alleen toch dat de verlaging heel weinig beteekent, maar er wordt zelfs nog een gedifferentieerd tarief voorgesteld, terwijl — en daar komt het vooral op aan — de slachtbelasting voor de grootere steden ongewijzigd wordt gelaten. De onderscheiding, die de Regeering maakt voor dit onderscheid tusschen de slacht in en buiten de centra, berust op een tweeledige argumentatie.

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Kan.)

In de eerste plaats stelt Zij het voor, als zou voor de centra een verlaging geen economisch effect hebben en ten tweede heeft volgens naar de grootte der belasting geen invloed op den prijs van het vee. Ik sta over deze argumentatie wel verwonderd. Immers, elke belasting heeft überhaupt een economisch effect, hetzij voor den consument of in dit geval voor de verkoopers van het vee. Een belasting zou op den veeprijs waarschijnlijk geen invloed uitoefenen, indien zij slechts een kleine fractie bedraagt van den veeprijs zelf. Maar aangezien in vele gevallen de belasting bijna 75% van den veeprijs bedraagt, vraag ik mij af, of zulk een belasting inderdaad geen invloed zou kunnen hebben op den prijs van het vee. Wie den toestand in den veehandel eenigszins kent, zal zeer zeker moeten beamen dat het minste effect, dat men van een verlaging van een dergelyk exorbitant belastingpercentage zou kunnen verwachten, een verhooging is van den veeprijs, hetgeen zoowel den veeteelt als den verkoopers van het vee ten goede zou komen. Daarom acht ik de argumentatie ter onderscheiding van slacht in en buiten de centra wel een beetje naïef. Ik zou daarom willen voorstellen, geen onderscheid te maken tussehen slacht in en buiten de centra en een uniform tarief vast te stellen.

Er zijn nog andere motieven om geen gedifferentieerd tarief in te stellen. Elk gedifferentieerd tarief brengt moeilijkheden met zich op het stuk van inning en administratie, terwijl het aanleiding geeft tot geknoei en clandestien vervoer van vleesch van buiten naar de centra tengevolge zou kunnen hebben. Ook uit dien hoofde ben ik er niet vóór, dit onderscheid te handhaven.

In het Gedelegeerdenverslag is de suggestie gedaan, om uit een oogpunt van billijkheid de slachtbelasting te baseren op het gewicht van het vee. Mijns inziens zou deze oplossing een wel zeer billijke wijze van belastingheffing kunnen worden genoemd ten aanzien van de consumenten en van degenen, die de belasting moeten opbrengen. Het motief van de Regeering om deze suggestie niet op te volgen is, dat zulk een fijnheid in de belastingheffing niet tot uitvoering zou kunnen komen door gebrek aan de noodige instrumenten. Mocht dit argument juist zijn ten aanzien van plaatsen buiten de centra gelegen, in de centra is zulks toch geenszins het geval. In bijna alle groote steden heeft men behoorlijke abattoirs met behoorlijke werktuigen. Ik vraag mij af, of voor deze centra een heffing van de belasting naar het gewicht niet mogelijk zou zijn, omdat het door de Regeering naar voren gebrachte argument ter wering van dit belastingstelsel toch zeer zeker niet kan gelden voor de groote bevolkingscentra en stellig niet voor die op Java, waar, zooals gezegd, overal behoorlijke abattoirs zijn met de noodige outillage, waardoor het mogelijk moet zijn dezen vorm van belastingheffing, welke de Regeering in principe als de meest billijke heeft erkend, in te voeren.

Ik zou daarom gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of hij, gezien deze nadere toelichting, alsnog bereid is, althans voor de groote bevolkingscentra de belasting van het vee naar gewicht in te voeren.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Deze ordonnantie is ingediend in Juli 1936 vóór de depreciatie van den gulden en wij weten, dat de Regeering erop uit is, den levensstandaard laag te houden. Zij heeft door enkele maatregelen reeds haar goeden wil getoond om althans in die richting te werken. Ik houd mij er dan ook van verzekerd, dat wanneer deze ordonnantie thans zou zijn ingediend, de Regeering dan wel tot een groote verlaging der belasting bereid zou zijn geweest. Daarom zou ik de vraag willen stellen, of de Regeering niet van meening is, dat deze voorstellen moeten worden herzien in verband met de gewijzigde situatie, die wij thans beleven.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Roep.)

De Regeering heeft verschil gemaakt tussehen centra en plaatsen daarbuiten gelegen. De geachte sprekers, die vóór mij hun bezwaren hebben ingediend, hebben reeds gezegd, dat volgens hen de logica minder goed te volgen is. Mijnheer de Voorzitter! Ik moet mij ook aan deze zijde scharen, omdat ik uitga van deze gedachte, dat het toch bekend is, dat juist in de centra, zooals Soerabaja, welke plaats hier is genoemd, de levensstandaard aanmerkelijk duurder is dan elders, zoodat zij, die het vleesch moeten consumeren, reeds gedrukt gaan onder den hoogerden levensstandaard, welke nu door de Regeering nog geaccentueerd wordt door het invoeren van een differentiatie ten aanzien van de slachtbelasting.

Ik ga dus mee met die leden, die een groote vermindering van de slachtbelasting hebben bepleit en die geen verschil wenschen te zien gemaakt wat betreft de groote centra en de plaatsen daarbuiten gelegen.

Op pagina 3 van de Memorie van Antwoord heb ik bij artikel 3 gelezen, dat alhoewel de Regeering bij de behandeling van het ontwerp Crisisslachtbelastingordonnantie een afwijzend standpunt heeft ingenomen tegenover het verlenen van vrijstelling van belasting wegens de slacht bij godsdienstige of adatplechtigheden, waaronder uiteraard ook vallen de Toa Pekong en andere Chineesche religieuze feesten, omdat het vleesch van de bij bedoelde plechtigheden geslachte dieren tenslotte voor consumptie wordt gebezigd, zij inmiddels deze aangelegenheid opnieuw in overweging heeft genomen. De Regeering heeft haar standpunt terzake nog niet kunnen bepalen, maar het feit, dat de zaak in overweging is genomen, geeft hoop.

De Regeering heeft bij de zoeven gememoreerde behandeling van de Crisisslachtbelastingordonnantie zwaar het argument doen wegen, dat het vleesch geconsumeerd wordt. Ik zal mij niet afvragen, of de vrijdom van belasting in Bali niet met zich brengt, dat ook aldaar het vleesch geconsumeerd wordt. Aannemende echter, dat dit niet zoo is, zou ik toch nog naar voren willen brengen, dat het vleesch, dat hier bij verschillende ritueele aangelegenheden wordt geconsumeerd, toch niet wordt verkocht. Het wordt aan de bezoekers geserveerd en die bezoekers behoeven hiervoor niet te betalen. Uit dit oogpunt beschouwd wordt het dus naar mijn meening voor de Regeering wel aannemelijker, als Zij ertoe zou willen overgaan, ook voor deze slacht vrijdom van belasting te verlenen.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is alles wat ik op het hart heb en ik spreek nogmaals de hoop uit, dat de Regeering zal kunnen besluiten tot een tegemoetkomende houding in deze aangelegenheid en als het kan spoedig.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De discussie gaat in het bijzonder over het punt, dat de slachtbelasting voor runderen en buffels in de bevolkingscentra zal worden gehandhaafd op f 6, terwijl overal elders — uitzonderingsgevallen daargelaten — de slachtbelasting zal worden teruggebracht tot f 4,50. Ik wil beginnen met op te merken, dat ik het niet eens ben met de opmerking van mijn geacht medelid, den heer Thamrin, die zoo juist als zijn meening te kennen gaf, dat de vermindering der slachtbelasting van f 6 tot f 4,50 eigenlijk weinig beteekent en zeer gering is. Ik vind echter, dat een belastingverlaging per object van 25% niet gering kan worden genoemd. Ik wilde, dat de inkomstenbelasting — en de heer Weyer zal hetzelfde zeggen voor de vennootschapsbelasting — met 25% zou worden verminderd!

(De heer Thamrin: Practisch is er geen verlaging en wel door de depreciatie van het geld.)

Dat doet alles niet zoo heel veel terzake. De reële afstand blijft, al gaat het dan om gedeprecieerde munt, 25%.

(De heer Thamrin: Maar de verlaging van de waarde van de munt is ook 25%!)

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ordonnantie betreffende hetpensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Roep.)

Ik ga er nu maar niet verder op in want daar kom ik met den heer Thamrin vandaag toch niet over uitgepraat.

De vermindering van de slachtbelasting van *f* 6 op *f* 4.50 — en dan meer in het bijzonder voor de groote bevolkingscentra — zal, naar ik geloof, op den détailprijs van het vleesch niet van zeer grooten invloed zijn want bij den vleeschverkoop komen vrij groote bedragen in de exploitatie-rekening voor welke in het algemeen van invloed zijn bij het bepalen van den prijs van het vleesch b.v. de kosten van de slagerij, het abattoir, het personeel, de Europeesche slagers, het distributieapparaat, de prijs van het vee zelf, enz. Dit zijn in het algemeen de groote, belangrijke factoren welke den détailprijs van het verkochte vleesch bepalen. Een vermindering van de slachtbelasting in de groote centra als hier bedoeld zal dus, ik herhaal het, op den détailprijs van het vleesch niet van grooten invloed zijn. Natuurlijk is die vermindering van invloed, ieder zal dat gaarne erkennen, en als de heffing naar beneden kan ben ik er ook in het geheel niet tegen, maar men moet zich niet voorstellen, dat het vleesch er aanmerkelijk goedkooper door zal worden. Ik zou daarom tegen een handhaving van de heffing van *f* 6 voor de slacht in de bevolkingscentra eigenlijk niet zoo heel veel bezwaar hebben, ware het niet, dat één argument — het is reeds genoemd door mijn geacht medelid, den heer Verboom — daarbij m.i. wel zeer sterk geldt, namelijk, dat er natuurlijk een streven door zal ontstaan om de slacht van het vee te doen plaats vinden even buiten de groote bevolkingscentra. Het spreekt vanzelf, dat elke maal, dat *f* 1.50 minder belasting betaald behoeft te worden dit voor den slager persoonlijk van overwegend belang is. Het bedoelde argument, ik kan het niet ontkennen, spreekt daarom zeer sterk. Met den heer Verboom vrees ik, dat onder die omstandigheden de slagerijen verplaatst zullen worden naar een gebied buiten de groote centra, waardoor zij aan het waakzaam oog van de overheid, zij het niet theoretisch dan toch practisch, voor een belangrijk deel onttrokken zullen worden, waardoor, uit den aard der zaak, aan het groote belang van hygiëne en verstrekking van goed en zuiver vleesch schade zal worden toegebracht.

Wat aan den anderen kant in deze echter wel weer tot mij spreekt is, dat een verlaging eveneens met *f* 1.50 per object in de groote bevolkingscentra, m.a.w. een algemeene verlaging tot *f* 4.50, voor het gouvernement — als ik mij de Memorie van Antwoord, goed herinner — beteekent een belastingderving van 3 ton. Wij kunnen in dezen tijd misschien een beetje meer royaal zijn dan een half jaar geleden, maar ik vind, dat 3 ton toch een bedrag is, dat ook wel in vrij sterke mate tot mij spreekt. Ik zou daarom het volgende aan de Regeering in overweging willen geven. Is het nu niet mogelijk, dat wij het eene doen en het andere daarbij toch niet nalaten? Dat wij dus het uniforme tarief voor het platteland en de steden gaan invoeren, maar tevens toch voorkomen, dat de meerdere derving van inkomsten zoo groot zou zijn als in de Memorie van Antwoord wordt aangegeven, n.l. *f* 300 000? Dat zouden wij kunnen bereiken door b.v. het algemeene tarief te brengen op *f* 5, inplaats van op *f* 4.50. Ik zou echter ten deze wel aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, indien dat zou geschieden, welke dan de meerdere financiële consequenties zouden zijn.

Misschien zal de heer Thamrin nu zeggen: dan beteekent die verlaging van de slachtretributie echter niet veel. Doch een verlaging van *f* 6 op *f* 5 beteekent altijd nog een verlaging met 20%. Wij moeten hierbij tenslotte ook niet uit het oog verliezen, dat wij hier te maken hebben met een verteringsbelasting en dat dit een integreerend gedeelte van het belastingstelsel vormt. Indien men zou bereiken, dat de heffing van *f* 6 op *f* 5 zou worden gebracht — dat dit in de ordonnantie zou worden bepaald — zou aan het zwaarwegende bezwaar van den heer Verboom en mij — en waarschijnlijk ook van anderen — zijn tegemoetgekomen.

(Voorzitter, Regeeringsgemachtigde.)

(De heer Sosrohadi koesoemo; De heer Verboom wenscht een bedrag van *f* 3.)

Ik bedoel het bezwaar ten aanzien van de hygiëne. De schatkist zou dan niet zoo heel veel meer behoeven te derven en tenslotte zou de belasting dan toch nog met 20% zijn verminderd.

Wat mij betreft — ik zeide het reeds — geloof ik niet, of men de slachtbelasting brengt van *f* 6 op *f* 4.50, dan wel van *f* 6 op *f* 5, dat dit een voelbare en merkbare verlaging van den détailprijs tengevolge zal hebben, al erken ik natuurlijk, dat elke cent verlaging van prijs voor den consument in dezen tijd voordeel en winst beteekent.

Mijnheer de Voorzitter! Al reken ik ten deze niet op veel steun in dezen Raad, gehoord de verschillende uitingen reeds terzake gedaan, dan mag mij dat toch niet weerhouden, van mijn kant aan de Regeering in overweging te geven een algemeen tarief in te voeren voor runderen en buffels van *f* 5.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn van den kant van het College beëindigd. Ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij bereid is hedenmorgen na een pauze, te antwoorden dan wel den volgenden Dinsdag?

De heer Holtkamp, Regeeringsgemachtigde: Ik zal gaarne nog hedenochtend antwoorden, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan schort ik thans de beraadslaging over het aan de orde zijnde ontwerp op en verzoek ik den leden in de commissies bijeen te komen voor het onderzoek van de op den rooster vermelde onderwerpen.

De vergadering wordt te 10.24 uur v.m. geschorst en te 11.16 uur v.m. weder hervat.

De Voorzitter: Ik deel aan de vergadering mede, dat in nader overleg met den Regeeringsgemachtigde, de verdere beraadslaging over en de afhandeling van het aan de orde zijnde onderwerp 34, ordonnantie op de slachtbelasting 1936, wordt aangehouden tot de vergadering van de volgende week, Dinsdag, 10 November.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925” (Ond. 98) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De termijn inzake de bekendstelling van de beslissing van den Volksraad aan den Gouverneur-Generaal is gesteld op 25 November a.s.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ordonnantie bij den Gouverneur-Generaal niet op verlenging van den termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat in verband met deze beslissing het commissie-onderzoek van dit ontwerp zal plaats hebben op Dinsdag 10 November 1936, tegelijk met dat van Ond. 35 (Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen). Op dien morgen zal, zooals op den rooster is aangegeven, tevens plaats hebben het commissie-onderzoek van Ond. 40 (Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving successie en overgang).

De vergadering wordt te 11.17 uur v.m. gesloten.

8ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 10 November 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen, op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. de bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorziening (Ond. 100) en van de ontwerp-ordonnantie betr. de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht e.a. (Ond. 103). — Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3). — Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34). — Wijziging Koninklijk besluit betr. verjaring van schadeverhaal op landsdienaren (Ond. 15). — Wijziging en aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet” (Ond. 27). — Intrekking ordonnanties betr. inzamelen van niet los op den bodem liggende steenen in 's lands bosschen, enz. (Ond. 37). — Herziening regeling van de bewijskracht van door geneeskundigen opgemaakte visa reperta (Ond. 52). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Oembilinsteenkolenontginning tot landsbedrijf (Ond. 65). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Boekit-Asamsteenkolenontginning tot landsbedrijf (Ond. 66). — Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften. — Motie-Kan e.s. betreffende vrijstelling slachtbelasting van de slacht ten behoeve van rituele plechtigheden (Ond. 34, st. 9).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten: de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadiquesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Becking, Holtkamp en Maassen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 31 October, 6 en 7 November 1936 No's. 22, 8, 10 en 1z ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp-ordonnantie houdende regelen ter bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen (Ond. 100);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot het treffen van voorzieningen met betrekking tot het rechtswezen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104);
  - c. een ontwerp-ordonnantie strekkende tot onteigening van het land Tjandikoesoema (Ond. 105);
  - d. een ontwerp-ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht en tot buitenwerkingstelling van art. 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 103).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 31 October 1936 No. 26 houdende mededeeling, dat in verband met de intrekking door den Gemeenteraad van Manado van zijn besluit van 3 Maart 1936 No. 6 GB 1/1/6 strekkende tot Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

het aangaan van een geldleening, door de Regeering wordt teruggenomen de ontwerp-ordonnantie ter bekrachtiging van dat besluit (Ond. 7).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 October 1936 No. 10 houdende aanwijzing van het te Medan verschijnend Chineesche dagblad „New China” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

4. Als voren van 30 October 1936 No. 2 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de instelling van een bureau voor de buitenlandsche handelsvoorlichting en propaganda bij het kantoor voor den Handel.

5. Als voren van 2 November 1936 No. 7 houdende vaststelling van de „Regeling voor den afkoop van de bevolkingszoutpannen op Madoera”.

6. Als voren van 2 November 1936 No. 8 houdende machtiging aan den directeur van Financiën om gedurende het jaar 1936 op den voet van art. 42 I. C. W. sommen te goeder rekening te verstrekken voor het doen van uitgaven ten laste van den post materiele uitgaven van de Zoutwinning.

7. Als voren van 2 November 1936 No. 11 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor materiele uitgaven ten behoeve van de luchtbescherming der burgerbevolking.

8. Als voren van 3 November 1936 No. 1z bepalende, dat de uitgaven voor de uitzending van militairen, alsmede voor de aanschaffing, keuring en uitzending van materieel voor de artillerie, de genie en de luchtvaartafdeeling, waarvoor bij de posten 8.4, 8.7, 8.8 en 8.9 van Hoofdstuk I van afd. VIII onderscheidenlijk van de begrootingen voor 1936 en 1937 credieten zijn toegestaan, zullen kunnen geschieden ten laste van de overeenkomstige posten 8.1, 8.5, 8.6 en 8.8 van Hoofdstuk II van afd. VIII der begrootingen voor 1936 en 1937.

De sub I t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over September 1936, aangeboden door de Generale Thesaurie.
2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

De stukken worden ter inzage gelegd van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. Gedenboek van de vereeniging „Himpoenan Soedara” te Bandoeng, aangeboden door het Bestuur der vereeniging.
2. Verslag van het Havenwezen met inbegrip van 's Lands Baggerbedrijf en Groot-Materieel over de jaren 1934 en 1935, aangeboden door het departement van Verkeer en Waterstaat.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie, houdende regelen ter bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen (Ond. 100), en de ontwerp-ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht

8ste VERGADERING — DINSDAG 10 NOVEMBER 1936.

Vraag of zal worden aangedrongen, op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. de bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorziening (Ond. 100) en van de ontwerp-ordonnantie betr. de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht e.a. (Ond. 103). — Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3).

(Adviseur voor Agrarische Zaken.)

en tot buitenwerkingstelling van art. 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 103) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de termijnen zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Dit laatste onderwerp zal straks in de Commissies als eerste onderwerp aan de orde worden gesteld.

Aan de orde is de voortzetting der tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie voor de gewesten buiten Java en Madoera nopens de aanwijzing van in stand te houden bosschen, de bescherming van bosschen en de heffing van retributie voor den aankap van hout en de winning van andere boschvoortbrengselen. (Ond. 3; Zittingsjaar 1935/1936, Ond. 145; Zittingsjaar 1934/1935, Ond. 2.)

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Maassen, adviseur voor Agrarische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met U te danken voor de woorden van welkom, die U de vorige week ter gelegenheid van ons eerste optreden in dit College tot ons richtte.

Met groote voldoening nam de Regeering kennis van de mededeeling van het geachte lid, den heer Prawoto, dat deze bij nader inzien zijn steun aan het voorliggende ontwerp niet zal onthouden.

Aan de beantwoording van de verdere, door de onderscheidene sprekers gemaakte opmerkingen, zou de Regeering een enkele mededeeling van meer algemeene strekking willen doen voorafgaan.

Zooals reeds bij de eerste behandeling van dit onderwerp in dit college is gememoreerd, gaat het — wat de tegen het voorstel ingebrachte principiele bezwaren betreft — in de kern van de zaak om een streven om de domeinverklaring aan te tasten en om een uitspraak te verkrijgen over het adatrechtelijke beschikkingsrecht der Inlandsche rechtsgemeenschappen.

Te dien aanzien nu heeft de Regeering bij een vorige gelegenheid duidelijk gesteld, dat voor het onderzoek van die kwestie een commissie is ingesteld, waaruit wel blijkt, dat Zij aan dat vraagstuk nauwgezette aandacht wenscht te wijden. Die kwestie zal dus t.z.t. afzonderlijk worden bekeken. Het is daarom zeker niet gewenscht om haar incidenteel bij deze boschordonnantie te behandelen en zulks te minder, omdat die domeinverklaring niet alleen van belang is bij boschkwesties, maar ook basis is voor onze geheele agrarische wetgeving, zoodat het niet opportuun is bij deze gelegenheid een dergelijke principiele kwestie, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings te behandelen.

Voorts zou de Regeering willen herhalen, dat met of zonder domeinverklaring de Regeering eenvoudig den plicht heeft om te zorgen voor een behoorlijke bescherming en voor een behoorlijk beheer van de bosschen en dat daarmee niet kan worden gewacht tot over de domeinkwestie uiteindelijk zal zijn beslist, omdat de bosschen te gronde gaan, indien niet tijdig wordt ingegrepen. Over dit punt, de zgn. bevoegdheidskwestie, kan de Regeering dan ook — na al hetgeen

daarover reeds gezegd is — bezwaarlijk verder in debat treden.

Zij is er van overtuigd, dat in het voorliggende ontwerp tenslotte een regeling is vervat, die voorloopig een aannemelijke, een praktische en ook zeer redelijke oplossing geeft voor datgene, wat op dit oogenblik noodzakelijk regeling behoeft.

Hoewel de Regeering er ook thans nog niet van is, dat Zij hiermede het geachte lid, den heer Soangkoepou voor haar standpunt heeft gewonnen, heeft Zij gemeend, dat deze algemeene opmerkingen toch wederom tot eenige verduidelijking zullen kunnen strekken en dat toch vooral ook dit duidelijk moge zijn:

dat de strekking van het veelomstreden artikel 4 van het ontwerp tenslotte geen verandering brengt in den huidige toestand, daar deze thans immers beheerscht wordt door hetzelfde ook in de ordonnantie in Staatsblad 1927 No. 283 tot uiting komend beginsel; en

dat ook met het oorspronkelijk ontwerp dus geen verandering werd beoogd, geen invoering van nieuwe beginselen, doch in hoofdzaak vereenvoudiging van de wetgeving met geen andere bedoeling dan om te geraken tot een algemeene — van de beginselen in de bestaande wetgeving uitgaande — regeling ter verzekering van een goed boschbeheer en zulks alleen voor die bosschen, waarvoor dat in het algemeen belang absoluut noodzakelijk is.

Een regeling voorts, Mijnheer de Voorzitter, waarin — mede in verband met de door de Regeering gegeven duidelijke toelichting — de financiële belangen der betrokken gemeenschappen alleszins veilig zijn gesteld en welke ook de duidelijke strekking heeft om — waar maar eenigszins mogelijk — rekening te houden met volksopvattingen, met het adatrecht. In zoverre meent Zij, dat het van belang is op dit oogenblik vóór alles een praktisch standpunt in te nemen. En praktisch gaat het dan toch om de vraag, of de financiële belangen der rechtsgemeenschappen in dit ontwerp voldoende zeker zijn gesteld.

Deze vraag nu kan naar het oordeel der Regeering zonder eenige aarzeling bevestigend worden beantwoord. In de eerste plaats zal de retributieve heffing in de talrijke bosschen welke buiten landsbeheer zullen blijven ook geheel aan de adatgemeenschappen verblijven.

Daar waar het land het beheer aan zich trekt, zal het streven niet slechts gericht zijn op verbetering van het beheer, waardoor de opbrengsten in het algemeen zullen stijgen, doch ook zal daardoor gezorgd worden, dat bosschen, welke thans met ondergang worden bedreigd, in stand blijven, zoodat de Inlandsche gemeenschappen er daardoor van verzekerd worden, dat de bron, waaruit zij thans nog inkomsten genieten, in een nabije toekomst niet zal opdrogen.

Nu is het uiteraard denkbaar, dat de ordening van het beheer in bepaalde gevallen zal leiden tot aanvankelijke beperking van den heutaankap en dus ook tot vermindering van retributies en inkomsten voor de betrokken rechtsgemeenschappen, maar daar staat dan tegenover, dat de bosschen niet sneller dan wenschelijk is, gekapt worden, dat zij in stand blijven en dus duurzame inkomsten aan de betrokken gemeenschap zullen opleveren.

Overigens ligt het bepaaldelijk in het voornemen der Regeering om zooveel mogelijk te bevorderen, dat de rechtsgemeenschappen tenminste de thans uit de bosschen genoten inkomsten zullen behouden.

Verder opent het ontwerp, ook bij de voorgestelde redactie, de door den heer Thamrin gewenschte mogelijkheid, dat aan de rechtsgemeenschappen een redelijk deel van de meeropbrengst der retributies zal worden uitgekeerd, zij het, dat het uiteraard redelijk is, dat de verhooging van de opbrengsten, verkregen door verbetering van het boschbeheer allereerst wordt benut om de daaraan ten koste gelegde uitgaven te dekken.

(Adviseur voor Agrarische Zaken.)

Van de door den heer Roep voorgestelde oplossing merkte het geachte lid zelf reeds op, dat zij practisch geen verschil zou brengen. Aan die oplossing is voor de Regeering echter niet alleen het bezwaar verbonden — waarop de heer Van Helsdingen reeds wees — namelijk, dat de uitwerking daarvan administratief tot een gewrongen verhouding zou leiden doch vooral ook dit bezwaar, dat een dergelijke oplossing zich indirect weer beweegt op het terrein der bevoegdheidskwestie, dat de Regeering — zooals gezegd — bij de behandeling van het voorliggende ontwerp, meent te moeten vermijden.

Met betrekking tot de door den heer Van Helsdingen aanbevolen compromisoplossing zou ik dan nog willen opmerken, dat daaraan wederom het destijds, naar ik meen door het geachte lid zelf ook onderkende bezwaar is verbonden, dat het uitermate moeilijk is om van het daarin geïntroduceerde begrip „netto-opbrengst” een omschrijving te geven en dat deze zelfde moeilijkheid bij de eerste behandeling voor de Regeering een der aanleidingen was om het gebruik van dezen term te ontraden. Ook hierom. Mijnheer de Voorzitter, wijl bij de bepaling van het uit te keeren deel der retributies onderscheid dient te worden gemaakt naar uiteenlopende locale verhoudingen.

De Regeering heeft zich bovendien afgevraagd, of de door den heer Van Helsdingen voorgestelde redactie eigenlijk wel in het belang der rechtsgemeenschappen zelf zou zijn en meent zelfs die vraag ontkennend te moeten beantwoorden.

Indien men immers aan die rechtsgemeenschappen in uitzicht stelt de ontvangst van een deel der netto-opbrengst dan is het duidelijk, dat in gevallen waarin die netto-opbrengst door omstandigheden nihil zou zijn, aan die rechtsgemeenschappen niets zou kunnen toevallen.

De ontworpen redactie echter garandeert de rechtsgemeenschappen in ieder geval een deel van de bruto-opbrengst en paart daaraan nog bovendien de verzekering, dat het bepaaldelijk in het voornemen ligt om zooveel mogelijk te bevorderen, dat de rechtsgemeenschappen tenminste de thans uit de bosschen genoten inkomsten behouden.

Thans rest mij dan nog een beantwoording van hetgeen door den heer Soangkoepou in het onderwerpelijk verband is opgemerkt over de strekking van artikel 128 der Indische Staatsregeling. Het terzake door den geachten spreker gehouden betoog, Mijnheer de Voorzitter, is der Regeering geheel duidelijk geworden.

Het geachte lid ziet blijkbaar in het vierde lid van dat artikel een waarborg, die zou terugslaan op het in het derde lid gestelde voorbehoud, dat aan de Inlandsche gemeenten de regeling en het bestuur van haar huishouding slechts worden gelaten met inachtneming van de van hooger gezag uitgegane verordeningen. Een zoodanige waarborg bevat het lid 4 echter geenszins.

Artikel 128 immers bevat in beginsel handhaving van het recht der gemeenten om haar eigen bestuurders te kiezen en om haar eigen huishouding te bestieren, steeds echter behoudens de eerbiediging van wettig hooger recht.

Het door den geachten spreker genoemde lid 4 van dat artikel beoogt daartegenover niets anders te zeggen dan dat daar, waar het adatrecht de verkiezing niet kent of die verkiezing niet zou strooken met verkregen rechten, de invoering daarvan achterwege moet worden gelaten .....

(De heer Soangkoepou: Maar de bosschen behooren aan de Inlandsche rechtsgemeenschappen en de inkomsten uit de bosschen moeten dus aan die rechtsgemeenschappen komen.)

De Voorzitter: U krijgt nog een tweeden termijn.

De heer **Maassen**, adviseur voor Agrarische Zaken: Lid 4 van het artikel beoogt niets anders te zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dan wat ik zoeven aangaf, alsmede dat daar,

(Prawoto, Soangkoepou.)

waar dorpsautonomie niet bestaat, haar invoering moet uitblijven.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van alles wat ik thans nog eens memoreerde, meent de Regeering, dat de formulering, zooals die in het ontwerp is belichaamd, in alle opzichten de voorkeur verdient en Zij meent het geachte College met overtuiging in overweging te mogen geven daaraan zijn goedkeuring te hechten.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp beëindigd en kan worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn.

De heer **Prawoto:** Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn verklaard, dat ik mijn stem zal geven aan het regeeringsontwerp. De redenen daarvan heb ik uiteengezet, nl. omdat het ontwerp gebaseerd is op billijkheidsgrond en mijn geachte medeleden de heeren Thamrin en Roep hebben mijn visie op de zaak uitgewerkt. Ik voel erg veel voor het idee van den heer Roep, omdat genoemd idee tot uiting brengt, de waarborg, dat de kosten door de Regeering uitgegeven, noodig voor het goed beheer van de bosschen, gerestitueerd zullen worden. Het aantrekkelijke van het tusschenvoorstel Roep is, dat behalve de billijke financieele regeling tusschen het land en de locale gemeenschappen, ook de zelfstandigheid van de betrokken locale gemeenschappen versterkt wordt. En daarom zal ik een motie of amendement in die richting steunen. Overigens zal ik mijn stem aan het ontwerp geven.

De heer **Soangkoepou:** Mijnheer de Voorzitter! Wat de domeinverklaring aangaat, kan ik mij bij de Regeering aansluiten, dat hierover niet zoo dadelijk kan worden beslist. Maar mijn bezwaar gaat juist niet daartegen. Ik kan daarmee nog wel een jaar of twintig wachten, want wat de domeinverklaring aangaat volgen wij al sinds menschenheugenis denzelfden weg. Bij het nemen echter van maatregelen door de Regeering voor de veiligheid der bosschen e.d. behoeven de te stellen regelen echter niet van de domeinverklaring afhankelijk te worden gesteld.

Wat voorts artikel 128 der I. S. aangaat zie ik de tegenstrijdigheid hierin, dat de bosschen behooren aan de Inlandsche rechtsgemeenschappen, welke hun inkomsten uit die bosschen hebben, zoodat deze bosschen dus het bezit dier rechtsgemeenschappen zijn. Deze bosschen behooren derhalve tot de instellingen des volks, waarvan zoowel het beschikkings- en beheersrecht als de in artikel 4 bedoelde retributiën als de verkregen rechten van deze gemeenschappen dienen te worden aangemerkt. Wanneer deze bosschen nu aan de rechtsgemeenschappen zouden worden ontnomen, ...

(De heer Kerstens: Dat is toch niet de bedoeling? Alleen het beheer wordt overgedragen aan de Regeering.)

..... als gevolg van de totstandkoming der ons voorliggende ontwerp-ordonnantie, dan acht ik dit zeker in strijd met het zoeven genoemd artikel 128 der I. S.

Bij het door mij in eersten termijn gehouden betoog over deze te behandelen kwestie, concentreerden mijn bezwaren zich in de allereerste plaats in de omstandigheid, dat de Inlandsche rechtsgemeenschappen van eigenaressen tot slechts medevruchtgebruiksters worden teruggedrongen. Het eigendomsrecht der rechtsgemeenschappen is met de totstandkoming dezer ontwerp-ordonnantie overgegaan van deze gemeenschappen naar het gouvernement van Nederlandsch-Indië. De inkomsten van deze rechtsgemeenschappen, die te voren verkregen zijn uit eigen bosschen, worden thans veranderd in inkomsten uit min of meer door het gouvernement geconfiskeerde bosschen, waarbij geen schadeloosstellingen worden verstrekt. Consequenter zou het geweest zijn, indien in het onderwerpelijk geval de onteigeningsbepalingen waren toegepast, dus dit gepaard was gegaan met de door ons geacht

(Soangkoepon.)

medelid, den heer Thamrin in eersten termijn genoemde schadeloosstellingen en dit heeft juist hierbij niet plaats gehad.

Het is evenwel verklaarbaar, dat deze onteigeningsbepalingen hierbij niet behoeven te worden toegepast, omdat voor het gezond en geordend boschbeheer hier te lande, deze onteigening niet noodig is en dus zonder deze het door de Regeering beoogde doel zeker doelmatig en zonder veel kosten kan worden bereikt.

In tegenstelling met mijn fractiegenoot, den heer Thamrin, gaan mijn bezwaren niet alleen tegen de al of niet uitkeering van de zoo straks uit het boschbeheer te verkrijgen baten, doch in het bijzonder tegen het overgaan van het bezit der rechtsgemeenschappen in handen van het land. Mijn standpunt en mijn wensch sluiten zich min of meer aan bij het betoog van ons geacht medelid den heer Roep, waarbij hij onder anderen het volgende zegt:

„Men zal dan namelijk in dit artikel moeten bepalen, dat de retributie in eerste instantie vloeit naar de adat-gemeenschapskassen en dat deze kassen op haar beurt weer restitueeren aan het gouvernement het bedrag, dat door het gouvernement is uitgegeven voor het verbeterd boschbeheer.”

In beginsel kan ik mij met dit standpunt vereenigen; alleen schuilt hierbij een groot gevaar voor de Inlandsche rechtsgemeenschappen, dat de geïnde boschretributiën in de praktijk straks niet voldoende zullen zijn om het door het gouvernement uitgegeven bedrag voor het boschbeheer geheel te vergoeden, vooral als de Regeering straks overgaat tot het aanstellen van het boschpersoneel, dat zijn woonplaatsen in de steden, dus buiten de bosschen, krijgt aangewezen; trouwens bij gouvernementinstellingen gaan de kosten meestal boven de baat. Deze ontvangen of te ontvangen retributiën zullen zeker straks daarvoor niet voldoende zijn; zelfs niet, wanneer die tevens geheven worden van de betrokken inheemsche bevolking. Daar komt nog bij, dat zulk een heffing feitelijk inbreuk maakt op het zamelrecht der inheemsche bevolking, omdat de betrokken bevolking het onbetwistbaar recht heeft, om hout en boschproducten voor eigen gebruik onbelast, dus zonder belasting in welken vorm ook, te winnen.

(De heer Roep: Voor eigen gebruik!)

De verandering van de woorden „bruto-opbrengst” in „meerdere opbrengst” heeft dus in werkelijkheid voor deze rechtsgemeenschappen geen zin, omdat deze retributiën in de meeste gevallen — althans in de eerste tientallen jaren — nimmer méér, dan de daarvoor door het land uitgegeven bedragen kunnen zijn. Deze verandering beteekent dus praktisch, dat er in werkelijkheid geen gelden meer in de rechtsgemeenschapskassen zullen toevloeien. Het is ook zeker begrijpelijk, dat deze locale inkomsten de algemeene kosten van het geordend beheer der bosschen in deze gewesten of buitengewesten niet zullen kunnen dekken.

Ons geacht medelid, de heer Thamrin, vindt het eenigszins onredelijk, om, waar er door het gouvernement kosten worden gemaakt voor een beter beheer van de bosschen, wel van hem te eischen, dat het deze kosten daaraan besteedt, doch de bruto-opbrengst, voortvloeiende uit het beter beheer, in haar geheel aan de rechtsgemeenschappen te laten toevallen.

Afgescheiden van de vraag, of het beheer dezer bosschen beter is in handen van het gouvernement of de inheemsche rechtsgemeenschappen, bezien van het standpunt en de belangen der betrokken bevolking, is deze onredelijkheid mijns inziens oogenschijnlijk; immers de behartiging van het algemeen boschbeheer in de buitengewesten mist volkomen het karakter van plaatselijkheid; dit algemeen boschbeheer raakt de algemeene belangen van deze gewesten en alszoodanig komt het mij juist voor, dat de daarvoor te beste-

(Thamrin.)

den uitgaven uit de algemeene kassen — d.i. 's lands kas — worden bestreden.

(De heer Prawoto: En de baten?)

De uit het goed beheer voortvloeiende voordeelen komen geheel ten goede aan de geheele Indische gemeenschap en niet uitsluitend aan de betrokken inlandsche rechtsgemeenschappen. Dragen de te besteden kosten een plaatselijk karakter, dan is het zeker juist, dat deze kosten door de betrokken rechtsgemeenschappen behooren te worden betaald. En daarom stel ik voor, om het beheer der bosschen in de buitengewesten in handen van de betrokken rechtsgemeenschappen te doen blijven, doch het gaat mijns inziens niet aan, dat ter wille der algemeene kosten van het boschbeheer de Inlandsche rechtsgemeenschappen van haar bezit te ontzetten. Dit is zeker niet redelijk.

Redelijker zou het zijn, indien het Land ter wille van het door hem doelmatig geachte boschbeheer de betrokken Inlandsche rechtsgemeenschappen financieel steunde. Als de rijken de armeren steunen, vind ik dit logisch en natuurlijk, doch het omgekeerde is zeker hardvochtig.

Hoe ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, tot het oordeel is gekomen, dat de gedachte van ons geacht medelid den heer Roep, niet zoo eenvoudig is en dat men daardoor administratief een zeer gewrongen verhouding krijgt, is voor mij een raadsel. Voor dit geacht medelid is het blijkbaar eenvoudiger en minder ingewikkeld, wanneer men iemand uit zijn eigen huis zet, waarvoor hij dus geen huur betaalt, onder beding, dat de uitzetter hem de betaalde huishuur wel zal vergoeden. Hieruit volgt verder, dat niets te vergoeden valt, omdat er geen huur wordt betaald, als gevolg van de omstandigheid, dat dit huis een eigen bezit is van den uitzette.

Maar, ik zal mij niet meer krampachtig vasthouden aan mijn te voren te dezen aanzien ingenomen standpunt en zou ik mij gaarne neerleggen bij het door ons geacht medelid, den heer Roep, in eersten termijn gedane voorstel.

U moge dus goedvinden, Mijnheer de Voorzitter, dat ik naar analogie van dat voorstel een amendement bij ons college indien.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heeft de geachte Regeeringsgemachtigde uitvoerig en meer gedocumenteerd het standpunt der Regeering ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnantie uiteengezet.

Nieuwe gezichtspunten zijn daarbij niet geopend, zoodat ik eigenlijk kan volstaan met terug te vallen op de oorspronkelijke argumenten, die ook van mijn zijde naar voren zijn gebracht. De geachte Regeeringsgemachtigde legt den nadruk erop dat het hier uitsluitend gaat om beheer en niet om in bezitneming. Behalve ons geacht medelid, de heer Soangkoepon, geloof ik, dat niemand onzer in de meening verkeerde, dat het hier gaat om in bezitneming. Het gaat hier inderdaad om het beheer van de bosschen der rechtsgemeenschappen door het Gouvernement, maar practisch zal er weinig onderscheid zijn tusschen in bezitneming en in beheerneming van de bosschen der rechtsgemeenschappen door het Gouvernement, omdat het in beheer nemen impliceert, dat het beheer ook zoo effectief mogelijk door het Gouvernement zal geschieden en dat dus practisch de rechtsgemeenschappen van het beheer over de bosschen uitgesloten zullen zijn.

Dit zal dus o. m. beteekenen, dat alle instructies en alle regelingen inzake dit beheer van het Gouvernement uitgaan en dat ook van een beperkter boschontginning door de bevolking sprake zal zijn.

Nu komende tot mijn suggestie om een deel van de meerdere opbrengst door de overheidsexploitatie ten bate van de rechtsgemeenschappen te doen komen, is het mij nog niet duidelijk, welk standpunt de Regeering ten deze inneemt; Zij heeft niet zonder meer verklaard, dat Zij mijn suggestie overneemt, maar

(Roep.)

anderzijds meen ik uit haar woorden te mogen opmaken, dat het denkbeeld op zichzelf haar niet onsympathiek is, als de kosten besteed aan het onderhoud van de bosschen, maar aan het Gouvernement worden uitbetaald. Als ik dit zoo goed begrepen heb, vraag ik mij echter af, welke bezwaren er dan tegen bestaan om de meer duidelijke formulering als door mij gesuggereerd, over te nemen.

In eersten termijn heb ik reeds gezegd, dat ik niet van plan was over dit onderwerp het woord te voeren, doch dat het verlangen naar een overeenstemming tusschen de standpunten van de Regeering en van den heer Soangkoepon voor mij aanleiding was daarover het woord te voeren. Die synthese meen ik gevonden te hebben door de formulering „bruto-opbrengst” te veranderen in „meerdere opbrengst”. Nadat de heer Roep het woord heeft gevoerd, moet ik echter erkennen, dat het standpunt van den heer Roep juist is, waar uit de formulering van zijn standpunt blijkt, dat, zooals de heer Roep wenscht, ook praktisch tot uitdrukking komt, dat het bezit van de bosschen blijft bij de rechtsgemeenschappen, maar dat de kosten door het gouvernement-beheer besteed, ook worden terugbetaald. Hij meent deze principieel juiste verhouding te kunnen distilleeren uit de formulering, dat een uitkeering van de rechtsgemeenschappen aan het gouvernement voor de kosten van het beheer, de verhouding weergeeft, zooals ook bedoeld in de voorliggende ontwerp-ordonnantie.

Een andere vraag komt intusschen naar voren n.l.: Is het geprobeerd en uitgesloten, dat een beter boschbeheer ook verkregen kan worden door de rechtsgemeenschappen onder leiding van gouvernementsexploïtatie? Zijn hieromtrent al proeven genomen? Is geprobeerd, dat een beter boschbeheer is tot stand te brengen onder leiding van het gouvernement en zooja, welke resultaten zijn daarmee verkregen? Waar de heer Roep, zooals gezegd, het principieel juist acht, dat ook in de formulering effectief tot uitdrukking komt, dat de bosschen in het bezit blijven van de rechtsgemeenschappen, vraag ik mij af of het niet een juistere formulering van de voorliggende ontwerp-ordonnantie zou zijn geweest, wanneer getracht werd te bereiken, dat het beheer van de rechtsgemeenschappen blijft, maar onder leiding en toezicht van de gouvernementsexploïtatie.

Tenslotte zou ik een concreet antwoord willen vernemen op mijn vraag in hoeverre mijn suggestie door de Regeering wordt overgenomen. Zooals gezegd, ik blijf na de rede van den heer Roep de voorkeur geven aan zijn formulering, omdat die de verhoudingen juist weergeeft, maar in tweede instantie, wanneer het amendement, zooals door den heer Roep bedoeld, niet mocht worden aangenomen, geef ik uit den aard der zaak de voorkeur aan mijn suggestie tot verandering van het woord „bruto-opbrengst” in „meerdere opbrengst”.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde in de eerste plaats naar aanleiding van de betoogen van den heer Soangkoepon opmerken, dat die betoogen voor een zeer belangrijk deel buiten de beteekenis van dit ontwerp der Regeering omgaan. De heer Soangkoepon spreekt voornamelijk over het principe van het eigendomsrecht en de daaruit voortvloeiende staatsrechtelijke en financiële consequenties, terwijl dit ontwerp nergens anders over gaat dan over de beheersfunctie.

De heer **Thamrin** heeft opgemerkt, dat het gevolg van de beheersfunctie door het gouvernement-Boschwezen kan zijn een beperking van de boschontginning. Inderdaad kan dat het gevolg zijn, maar mijn geacht medelid vergeet daarbij toch niet, dat die beperking in het belang van de geheele gemeenschap is, en in het bijzonder in het belang der adatrechtsgemeenschappen, waarin de bosschen gelegen zijn.

Verder moet ik den heer **Thamrin** een illusie ontnemen; ik doe dit natuurlijk zeer ongaarne, zooals U begrijpen zult, Mijnheer de Voorzitter! De heer **Thamrin** heeft gezegd: de

gedachte van den heer **Roep** is principieel juist, omdat zij vaststelt, dat de bosschen het bezit zijn van de adatrechtsgemeenschappen.

De kwestie van het bezit blijft hier echter geheel buiten. Mijn gedachte is geweest, dat de opbrengst van de exploitatie der bosschen vloeit in de adatrechtsgemeenschapskassen ten gevolge van het beschikkingsrecht der adatrechtsgemeenschappen. Het lomeinbeginsel, het hoogheidsrecht der Ned.-Indische Regeering, staat hier geheel buiten, ook in mijn redactie. De vraag is dus niet aan wie de bosschen behooren; of zij inderdaad gouvernementisdomein zijn ten gevolge van het hoogheidsrecht, of dat zij het bezit zijn van de verschillende adatrechtsgemeenschappen, blijft ook in mijn redactie buiten beschouwing.

(De heer **Thamrin**: Ik bedoelde alleen te zeggen, dat Uw formulering meer de bedoeling der ordonnantie benadert.)

Mijn formulering bedoelt alleen wat ik zoo juist nader aanduidde. Andere consequenties zijn niet voor mijn rekening.

(De heer **Soangkoepon**: U krabbelt terug!)

Mijnheer de Voorzitter! Dat is een los gezegde, dat de heer **Soangkoepon** als zoovele zijner beweringen niet bewijzen kan.

Ik kom aanstonds op de kwestie van het domeinbeginsel nog even, naar aanleiding van het regeeringsantwoord, terug.

Ten aanzien van de door mij gegeven suggestie om de redactie van art. 4 in een anderen vorm te gieten, waarbij meer principieel — en nu gebruik ik hetzelfde woord als de heer **Thamrin** bezigde — naar voren komt, dat de opbrengst van deze bosschen, ten gevolge van het beschikkingsrecht en niet ten gevolge van het eigendomsrecht, in de adatrechtsgemeenschapskassen zullen vloeien, zijn een paar bezwaren geopperd. De Regeering heeft zich allereerst aangesloten bij het bezwaar van mijn geacht medelid, den heer **Van Helsdingen**, dat hierop neerkwam, dat de consequenties daarvan, uit een administratief oogpunt, gewrongen zouden moeten zijn. Ik kan niet begrijpen hoe de heer **Van Helsdingen** dat bezwaar heeft kunnen opperen en ik kan mij nog minder begrijpen hoe de Regeering zich daarbij heeft kunnen aansluiten. Is het dan administratief gewrongen, dat de kosten van den D. V. G. in zelfbestuursgebieden door restitutie aan het gouvernement worden terugbetaald? Is het administratief gewrongen, dat de kosten van de landbouwvoorlichting en van gouvernementsscholen in zelfbestuursgebieden aan het gouvernement worden terugbetaald? Neen, dat is zuiver een administratieve aangelegenheid, in de praktijk van het bestuur en het staatsrecht gemakkelijk op te lossen. Is het dan zoo gewrongen, dat het gouvernement, dat het beheer over de bosschen heeft, daarvan een kostenberekening maakt, in overeenstemming met den dienst van het Boschwezen en den betrokken resident en dat de betrokken adatrechtsgemeenschappen dan uit hun kassen de meerdere beheerskosten aan het gouvernement restitueeren? Waar is daarbij toch het gewrongene? Indien deze methode gewrongen zou zijn, dan passen wij al minstens 25 jaar een gewrongen methode toe bij het beginsel van den restitutiepoot, hetwelk inhoudt, dat de door het gouvernement in de zelfbestuursgebieden gemaakte kosten aan het land worden gerestitueerd. Trouwens, de Regeering moet dit alles nog beter weten dan ik en ook dan de heer **Van Helsdingen** en daarom begrijp ik niet hoe Zij er bij komt den bedoelden vorm administratief gewrongen te noemen.

De Regeering haalt verder een ander bezwaar tegen mijn suggestie aan en zegt, dat zij zich beweegt op het terrein van de bevoegdheidskwestie. Dat is wel een pertinent uitgesproken gedachte, maar ik ontken de juistheid er van toch ten eenenmale. De bevoegdheidskwestie blijft buiten deze geheele ordonnantie en ook buiten de door mij aanbevolen redactie van art. 4. De voorgestelde redactie van art. 4 geeft

Tweede behandeling boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3). — Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Van Helsdingen.)

alleen aanwijzingen ten aanzien van de beheersvoering en bepaalt alleen, dat de kosten, welke uit het beheer voortvloeien, aan het gouvernement moeten worden gerestitueerd. Het domeinbeginsel blijft er geheel buiten.

Wat echter vaststaat en door de Regeering ook opnieuw is erkend — hoewel dat niet noodig was — is, dat het beschikkingsrecht over de bosschen berust bij de adatgemeenschappen. Twee dingen blijven dus vaststaan. In de eerste plaats blijft vaststaan, dat de vraag of het domeinbeginsel geldt ten aanzien van de bosschen niet is opgelost; dit is een kwestie, die eerst later aan de orde komt; zij is nog bij de commissie in behandeling. In de tweede plaats blijft vaststaan, ook in mijn redactie, dat het beschikkingsrecht bij de adatgemeenschappen befoort, terwijl daarnaast komt vast te staan — en dat is een voordeel van mijn redactie —, dat de uit dat beschikkingsrecht voortvloeiende baten ten gunste komen van de staatsrechtelijke, in dit geval dus de adatrechtelijke gemeenschappen, die dat beschikkingsrecht hebben, ook naar het inzicht der Regeering. De beheerskosten vloeien immers alleen voort uit de beheersfunctie; en staat buiten de kwestie der domeinverklaring, buiten de bevoegdheidskwestie, buiten het beschikkingsrecht en vloeien slechts voort uit de beheersfunctie, die krachtens deze ordonnanantie op het gouvernement wordt gelegd.

Dit opgemerkt hebbende, zou ik gaarne wat duidelijker en positiever de motieven van de Regeering willen vernemen, waarom Zij meent, dat de door mij aangegeven redactie, die allerlei andere vragen onaangetast laat en zich enkel en alleen beweegt op het terrein van de beheersfunctie en de restitutie van de daaruit voortvloeiende kosten, de bevoegdheidskwestie aantast. Indien al mijn redactie de bevoegdheidskwestie zou aantasten — ik ontken dit echter — dan tast de redactie der Regeering, welke ook een bepaald element vooropstelt, deze bevoegdheidskwestie eveneens aan. Doch ik merk dit slechts op entre parenthèses en dit is niet doorslaggevend, omdat ik ontken, dat in de redactie van de Regeering en in mijn redactie de bevoegdheidskwestie in het geding komt.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik had aanvankelijk niet in tweeden termijn het woord willen voeren, immers het antwoord der Regeering op mijn suggestie om voor „bruto-opbrengst” „netto-opbrengst” te lezen heeft mij versterkt in het reeds bij mij zelf opgekomen bezwaar, dat inderdaad door mijn voorstel de rechtsgemeenschappen in het nadeel zouden komen, omdat de redactie der Regeering aan de zelfstandige rechtsgemeenschappen in ieder geval zoo eenigszins mogelijk toekent het bedrag, dat zij vroeger aan restitutie wonden, terwijl door mijn redactie eerst zou moeten blijken, of er een overschot van die opbrengsten is, waarna dan een deel van dat netto-overschot aan de rechtsgemeenschappen zal worden toegekend.

Ik erken dit bezwaar en zou dan ook verder over de door mij gedane suggestie geen woord hebben gerept. Ik heb echter toch het woord gevraagd, omdat ons geacht medelid de heer Roep eenige opmerkingen heeft gemaakt over mijn rede in eersten termijn, waarin ik heb gezegd, dat de door hem voorgestane opzet min of meer gewrongen was. Het was mij natuurlijk bekend, dat er, voorzover deze kwestie de zelfbesturen betreft, een regeling van restitutie bestaat, maar ten opzichte van de Inlandsche rechtsgemeenschappen — en dit geldt trouwens ook voor de zelfbesturen — heb ik nooit een regeling gevonden van al deze onderwerpen van zorg door regeeringsambtenaren uitgevoerd, en die verschijnen op den restitutiepost van de rechtsgemeenschappen, een regeling, zooals wij hier op het oogenblik voor ons hebben.

De opzet van deze geheele ordonnanantie is toch wel van gansch anderen aard, dan hetgeen wij hebben ten opzichte van de restitutie die plaats vindt voor de zorg, die de Regeering ten opzichte van verschillende onderwerpen heeft met betrekking tot de zelfbesturen.

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

(De heer Soangkoepou: Die is dezelfde. De zelfbesturen betalen zelf restitutie aan het gouvernement.)

Ik zeide, Mijnheer de Voorzitter, dat de opzet van deze regeling — die niet zelfbesturen, maar Inlandsche gemeenschappen betreft — zoo geheel anders is. Ik herinner mij niet, dat ten aanzien van de zorg voor volksgezondheid en de veerartsenij enz., waarmede Gouvernementsambtenaren belast zijn, een ordonnanantie is vastgesteld gelijk aan die welke thans voor ons ligt, waarin het geheele beheer zoo minitueus is geregeld en waarbij dus de zaak in een geheel andere richting wordt gedreven en geheel anders is opgezet. Ik acht daarom vergelijking van zelfbesturen met de Inlandsche gemeenschappen minder juist.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid na een korte onderbreking der besprekingen te antwoorden?

De heer **Maassen**, adviseur voor Agrarische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere beraadslaging over dit onderwerp opgeschort.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van sommige slachtbelastingen en tot unificatie der wetgeving op de slachtbelasting (Ond. 34), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 6).

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Vóóraf moge ik U dankzeggen voor de vriendelijke woorden van welkom, waarmede U mij in de vorige vergadering bij het geachte College hebt willen inleiden.

De critiek, die in eersten termijn door eenige der geachte leden op de voorliggende ontwerp-ordonnantie is geoefend laat zich om een viertal hoofdpunten groepeeren. Deze zijn:

ten 1e. de meening, dat de voorgestelde verlaging te gering wordt geacht, niet ver genoeg gaat;

ten 2e. de aandrang om ook het tarief wegens de beroeps-slacht van runderen en buffels in de bevolkingscentra te verlagen;

ten 3e. de opmerkingen omtrent de vrijstelling van de slacht ter voldoening aan den eisch van den Islamietischen godsdienst en ter gelegenheid van Chineesche religieuze feesten en van verplichte adatfeesten;

en ten 4e. de uitbreiding van de slacht tegen het nood-slachttarief tot dieren, die door een ongeval zijn getroffen.

De eerste twee punten hebben betrekking op de tarieven en om nu straks den vollen nadruk te kunnen leggen op de hoofdzaak van hetgeen het ontwerp bedoelt, nl. het aanbrengen van een logische verlaging in de tarieven der slachtbelasting, bespreek ik vóóraf de twee andere onderwerpen die ieder meer een détailpunt betreffen, nl. het geven van eenige uitbreiding aan de vrijstellingen en het verruimen op een bepaald punt van de omschrijving der noodslacht.

Mijnheer de Voorzitter. Door de heeren Soangkoepou en Kan is bepleit een algemeene vrijstelling van belasting wegens de slacht van dieren ter voldoening aan godsdienstige of adatverplichtingen.

Het eerstgenoemde lid heeft ter staving van zijn betoog een beroep gedaan op de in de ontwerp-ordonnantie voorkomende vrijstellingen wegens de slacht van dieren ten behoeve van den Soesoehoenan van Soerakarta, den Sultan van Djokjakarta of de Hoofden van de Mangkoenegarasche en Pakoe

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

Alamsche Huizen, ten behoeve van de hoofden en de bevolking van de z.g. vrije desa's en de perdikanlieden op Java en Madoera en ten slotte op de vrijstelling van de ritueele slacht in de residentie Bali en Lombok.

Het is duidelijk, dat de eerstgenoemde vrijstelling op geheel andere gronden berust dan de thans gevraagde vrijdom van belasting. De in de tweede plaats genoemde is een voortzetting van de aloude algemeene belastingvrijstelling, welke aan deze dorpen en lieden toekomt en die dan ook reeds in de huidige Java-ordonnantie voorkomt. In zoverre biedt ook deze vrijdom geen goeden grondslag voor de wenschen der beide geachte leden.

Het invoeren van de vrijstelling van belasting voor de ritueele slacht in Bali en Lombok, hetgeen geschiedde bij S. 1926 No. 328, beruste op de overweging, dat het slachten van varkens voor de Hindoebevolking bij haar onderscheidene godsdienstige plechtigheden een door den godsdienst voorgeschreven verplichting is.

(De heer Soangkoepou: Ook de Islamieten kennen slachten, die een godsdienstige verplichting zijn).

Daarop kom ik aanstonds.

Deze verplichtingen strekken zich zelfs verder uit dan het slachten en voor de consumptie ongeschikt maken van dieren; er behoort ook toe het nuttigen van offerdieren door den offeraar en zijn familie en het gelijktijdig aanbieden van vleesch, afkomstig van andere dieren aan de bij deze plechtigheden aanwezige gasten. Echter — en daarop mag ik wel even den nadruk leggen — is alleen voor het eerstgenoemde onderdeel der ritueele slacht, waarbij de geslachte dieren worden verbrand of in zee geworpen, vrijstelling van belasting verleend. Vrees voor ontduiking leidde er toe den tweeden vorm, welke ontegenzeggelijk evenzeer een door den godsdienst voorgeschreven verplichting uitmaakt, niet in den vrijdom te doen deelen.

De Regeering heeft tot dusver tegenover den vrijdom van belasting wegens de slacht op bepaalde Islamietische feesten die reeds meermalen in den Volksraad ter sprake is gebracht, afwijzend gestaan, niet slechts omdat het bij die plechtigheden geofferde vleesch ten slotte voor consumptie wordt gebezigd, doch ook en vooral, omdat het offeren in deze gevallen, anders dan op Bali en Lombok, niet een door den godsdienst voorgeschreven verplichting is, doch veel meer een verdienstelijk werk voor Moslims, die over voldoende middelen beschikken.

(De heer Soangkoepou: Maar het gaat om de armen.)

In dit verband kan dan ook de zienswijze van den heer Soangkoepou, als zoude de belasting van de slacht der bij Islamietische plechtigheden geofferde dieren in wezen een belasting van den Islamietischen godsdienst beteekenen, niet juist geacht worden, waarmede intusschen nog niet wil gezegd zijn, dat het heffen van belasting ook bij een door den godsdienst verplichte slacht in strijd zou zijn met art. 173 der Indische Staatsregeling.

Ten aanzien van de slacht bij adatplechtigheden moet opgemerkt worden, dat o.a. daarvoor juist het huisslachttarief in het leven is geroepen, gelijk in de Memorie van Antwoord nog eens is onderstreept.

De heer Kan heeft nog opgemerkt, dat bij de Chineesche religieuze feesten het vleesch der offerdieren weliswaar wordt geconsumeerd door de bezoekers, doch dat dit vleesch door hen niet wordt gekocht. Het is een argument dat zeker niet zonder waarde is, al kon het voor de slacht op Bali, zooals ik daareven mededeelde, destijds niet tot een vrijdom van belasting leiden.

(De heer Thamarin: Wordt het vleesch daar niet geconsumeerd?)

Het wordt daar niet geconsumeerd, tenminste het vleesch, waarvoor vrijdom van slachtbelasting wordt verleend. Naast het vleesch, dat in zee geworpen of verbrand wordt, kent

men daar bij de godsdienstige plechtigheden nog twee slachten, waarbij het vleesch door de offeraars wordt gegeten of weggeschonken aan anderen, voor deze slachten bestaat uitdrukkelijk geen vrijdom van belasting.

Intusschen is deze materie nog bij de Regeering in overweging en Zij zal zeker niet nalaten aan de opmerkingen van de geachte leden, vooral ook aan die betreffende de liefdadige zijde van dit offeren, de daaraan toekomende aandacht te besteden.

Het is echter in dit stadium voor Haar niet mogelijk thans de door den heer Soangkoepou voorgestelde aanvullingen der ordonnantie over te nemen en ik zou dit geachte lid dan ook in overweging willen geven om, evenals de heer Kan reeds verklaard heeft te zullen doen, de uitslag van het in gang zijnde onderzoek op dit punt te willen afwachten.

Het is ook de heer Soangkoepou die eenige opmerkingen heeft gemaakt over de omschrijving van noodslacht in het ontwerp. Het geachte lid heeft bij de opgesomde gevallen gemist die, waarin slacht plaats vindt van

„een dier, dat in dreigend gevaar verkeert, zoomede van een dier, dat tengevolge van een ongeval dusdanig is verwond, dat het zich niet verder kan voortbewegen”.

Aan het eind van zijn betoog heeft hij voorgesteld de omschrijving van noodslacht in het ontwerp in dien zin aan te vullen. Het is het geachte lid niet geheel duidelijk, welke bezwaren de Regeering tegen het opnemen van een dergelijke bepaling heeft. Niemand toch zal er aan denken zijn huisdieren te mishandelen ten einde daarmede een weinig geld te verdienen; bovendien wordt vleesch, afkomstig van verminkte dieren, in de Inheemsche maatschappij lager in waarde geschat dan dat afkomstig van gewone slacht. Ook de Inheemschen rekenen dierenmishandeling tot de slechte daden. En ten slotte is er dan toch altijd nog de mogelijkheid van een vervolging op grond van artikel 302 van het Wetboek van Strafrecht.

Ook de Regeering heeft bij de voorbereiding van dit ontwerp het opnemen van een bepaling als het geachte lid wenscht, nadrukkelijk overwogen, doch Zij achtte de bezwaren daartegen van dien aard, dat Zij gemeend heeft daartoe niet te moeten overgaan. Nu moet ik in de allereerste plaats den heer Soangkoepou de verzekering geven, dat ook de Regeering er niet aan twijfelt, dat ook onder de Inheemsche bevolking dierenmishandeling tot de slechte daden wordt gerekend. Doch niettemin is de verwachting gegrond, dat men in bepaalde gevallen dieren, welke tóch voor onmiddellijke slacht bestemd zijn, zal mishandelen of doen verongelukken om deze tegen het noodslachttarief te kunnen doen slachten.

De Regeering is er van overtuigd, dat minder serupuleuze naturen waar de kans op ontdekking van deze dierenmishandeling praktisch is uitgesloten, niet zouden nalaten op deze wijze van een mogelijk gemaakt noodslachttarief te profiteeren.

Het door het geachte lid aangevoerde argument van de mindere waarde van het vleesch van dergelijke dieren verliest veel van zijn kracht, wanneer het huisslacht betreft en ook voor beroepsslacht is een bedrag van f 3.— of f 4.50,— het verschil met de noodslacht op het platteland of in de bevolkingcentra, — voor iemand, die tegen eenige wreedheid niet opziet —, wel zeer gemakkelijk verdiend. De dierenmishandeling zal in den regel, zooals ik reeds aanstipte, niet te bewijzen zijn, zoodat art. 302 W. v. S. hier weinig baat.

De Regeering moet dan ook op deze gronden blijven bij de bezwaren die bij haar tegen een bepaling als de heer Soangkoepou voorstelt, reeds aanvankelijk bestonden.

Thans van de bespreking dezer twee détailpunten afstappend, kom ik tot een beschouwing van de tweeledige critiek, die door een zestal leden op de voorgestelde tarieven is geleverd, deels op grond, dat de verlaging in het algemeen niet ver genoeg zou gaan, deels op grond, dat voor differentiatie tusschen bevolkingcentra en platteland bij de runder en buffelslacht geen voldoende reden zou bestaan.

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

Alvorens deze bezwaren, die de hoofdstrekking van het ontwerp betreffen in bijzonderheden te behandelen, zou ik een kort overzicht willen geven van de voorgeschiedenis van het ontwerp om daardoor het inzicht in de beteekenis van het ontwerp te verduidelijken en mede daardoor, naar ik hoop, het laten vallen der geopperde bezwaren te vergemakkelijken.

Ik mag dan in herinnering brengen, dat de sterk gestegen prijzen van vee, vleesch en huiden in de jaren kort na den oorlog, aanleiding waren tot een verdubbeling der tarieven van de slachtbelasting. Deze vond plaats in 1922.

Sindsdien heeft de conjunctuur zich gewijzigd; gelet op de algemeene prijsdaling en den achteruitgang in den economischen toestand der bevolking werd de belasting, zeer algemeen gesproken op vele punten te hoog geacht. Nochtans verhinderde de begrotingspositie der afgelopen jaren het treffen van maatregelen tot een verlaging der tarieven over de geheele linie.

Intusschen was dit voor de Regeering geen aanleiding om ten aanzien van deze materie stil te zitten. Integendeel bevorderde Zij in 1933 de totstandkoming van de crisis-slachtbelastingordonnantie, welke de huisslacht van runderen, buffels en paarden tegen een tarief van onderscheidenlijk f 3.— en f 4.— per den ogel maakt. In 1934 werd de werkingsduur van dezen crisismaatregel verlengd tot het eind van 1936, terwijl tevens het huisslachttarief voor Madoera, op grond van de zeer bijzondere toestanden op dat eiland, werd verlaagd tot f 1.50 voor een buffel of rund.

Verder werd mede in 1933 de varkensslachtbelasting voor de residentie Bali en Lombok verlaagd en ten slotte werd in het vorige jaar het verouderde straffenstelsel der verschillende ordonnantie verouderde en op moderne leest geschoeid. Deze laatste maatregel beteekende wel niet een directe verlaging van lasten, doch hij maakt een strenger optreden tegen clandestiene slagers mogelijk en bevordert dientengevolge den afzet der bonafide slagers, terwijl zijn beteekenis daardoor mede ligt in de verzekering van een hygiënisch-deugdelijke slacht.

Niettegenstaande deze speciale maatregelen, die niet hebben nagelaten ieder op zijn gebied een gunstigen invloed uit te oefenen, bleef ook voor de Regeering in verband met de reeds vermelde algemeene prijsdaling en den economischen achteruitgang van de bevolking op het programma staan om de van landswege op de slacht gelegde lasten te verlagen, zoodra het budget daartoe de mogelijkheid zou bieden.

Dit klemde te meer, wanneer bedacht werd, dat behalve door de landslasten de slacht ook nog met lokale lasten bezwaard wordt. Kon de Regeering dan ook, toen bij de behandeling van de begroting voor 1936 de druk der slachtbelasting weder ter sprake kwam, nog niet verder gaan dan de toezegging, dat Zij nader zou overwegen wat haar op het gebied van die belasting nog te doen stond, reeds kort daarna, toen bij de voorbereiding der begroting voor 1937 eenige ruimte in de middelen bleek te bestaan, heeft Zij niet geschroomd daarvan dadelijk een belangrijk deel, n.l. f 900 000, uitmakende 20% van het geheele middel, te bestemmen om de druk der slachtbelasting te verlagen.

Wat biedt nu in hoofdzaak het voorliggende ontwerp? Afgezien van de handhaving van het tarief voor de bedrijfs-slacht in de grootere bevolgingsecentra, waarop de straks zal terugkomen, geeft het ontwerp een verlaging van de tarieven voor de bedrijfs-slacht van runderen en buffels van f 6 op f 4,50, dat is een verlaging van niet minder dan 25%, en voor Madoera bedraagt de voorgestelde verlaging zelfs 50% n.l. van f 6 op f 3.

Voor de slacht van varkens, waarvoor vooral op de buitengewesten de belasting zeer hoog was, loopt de verlaging van 33½% tot 60 à 66%.

Deze ongetwijfeld belangrijke verlagingen maakten tevens het brengen van eenheid in de tarieven mogelijk. De 35

verschillende tarieven, welke thans nog gelden, zullen plaats maken voor een aantal van 17. Ongemotiveerde verschillen in de onderscheidene gewestelijke tarieven zijn in het ontwerp opgeruimd, slechts daar waar bijzondere tarieven door locale omstandigheden gerechtvaardigd worden, zijn zij gehandhaafd. Verhooging van de belasting vond — op een enkele onbeduidende uitzondering na — niet plaats.

Over de beteekenis van de unificatie der wetgeving kan ik kort zijn, Mijnheer de Voorzitter.

De 22 bestaande ordonnantie zullen plaats maken voor één enkele ordonnantie, welke op eenvoudige wijze valt aan te vullen of te veranderen, en die de uitvoering der details aan regeeringsverordening en gouvernementsbesluit overlaat.

Na deze inleiding, Mijnheer de Voorzitter, waarin nog eens de beteekenis van het ontwerp in hoofdzaak is geschetst, ben ik thans genaderd tot een meer gedetailleerde bespreking van de beschouwingen welke de vorige week in het geacht college omtrent de voorgestelde tarieven zijn gehouden.

Over de algemeene verlaging, welke het ontwerp biedt hebben de geachte leden Verboom, Thamrin, Kan en Roep het woord gevoerd, waarbij zij dan in het bijzonder het oog hadden op de verlaging der belasting voor de bedrijfs-slacht van runderen en buffels.

In de oogen der eerste drie leden gaat de verlaging niet ver genoeg, de heer Thamrin vindt de voorgestelde verlaging zelfs heel schriel. De heer Roep heeft het vóór het ontwerp opgenomen en verklaard, dat een belastingverlaging van 25% per object zeker niet gering genoemd kan worden. Ik behoef niet te verklaren, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering in deze geheel staat aan de zijde van den heer Roep.

De heeren Kan en Verboom doen hun bezwaren op onderling verschillende argumenten steunen.

De heer Kan heeft de vraag gesteld, of de sinds de indiening van het ontwerp door de depreciatie van den gulden gewijzigde situatie geen aanleiding geeft de voorstellen te herzien.

Het is thans zeker niet het oogenblik om de algemeene budgetaire en financieele politiek in verband met de depreciatie te bespreken. De Regeering heeft eenige weken geleden haar voorloopig standpunt ten deze reeds bekend gesteld. Een enkele opmerking in dit verband kan intusschen het inzicht in de beteekenis van het ontwerp dat ons thans bezig houdt, verhelderen.

Door de verlaging van sommige invoerrechten en de halvering van de opcenten alsmede door de verlaging van den zoutprijs is aan breede lagen van de bevolking tegemoetgekomen in de tengevolge van de monetaire maatregelen verwachte prijsstijging. Ook het thans voorliggende ontwerp heeft zonder twijfel de tendens te werken in de richting van het laag houden van den levensstandaard en past derhalve op gelukkige wijze in dit kader.

De Regeering acht het echter niet raadzaam reeds thans door nog ingrijpender herziening der tarieven op de verdere ontwikkeling der zaken in verband met de muntdepreciatie incidenteel vooruit te loopen, en moet dus de vraag van den heer Kan ontkennend beantwoorden.

In dit verband verdient nog even aandacht de opmerking door het geachte lid, den heer Thamrin, bij interruptie gemaakt, dat er door de depreciatie van het geld practisch geen verlaging wordt aangebracht, welke opmerking op het eerste gezicht niet duidelijk is.

(De heer Kerstens: Ook hemzelf niet.)

De feiten zijn deze: vóór de depreciatie werd voor de slacht van een rund betaald zes gulden in ongedeprecieerde munt; na de depreciatie zes gulden in gedeprecieerde munt, na de verlaging der belasting vier gulden vijftig cent in gedeprecieerde munt. Dan geloof ik toch voorloopig te kunnen volstaan met de simpele vraag te stellen, of er nu belastingverlaging zal plaats hebben, ja dan neen.

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

De heer Verboom is mede van oordeel, dat de geboden verlaging niet ver genoeg gaat; de motiveering der verlaging, een motiveering waarbij het geachte lid zich geheel kan aansluiten, Mijnheer de Voorzitter, had hem doen verwachten, dat na de verdubbeling der tarieven in 1922 thans ten minste die verdubbeling ongedaan zou zijn gemaakt, m. a. w. dat een verlaging der belasting voor het slachten van runderen en buffels met 50% zou zijn voorgesteld. Het geachte lid heeft, wanneer daartoe in het College steun is te vinden, een amendement aangekondigd om de belasting voor het slachten van runderen en buffels over de geheele linie te brengen op f 3.

Terloops, Mijnheer de Voorzitter, zou ik er op willen wijzen dat de tariefsverlaging tot f 4.50 ook vanuit den Volksraad naar voren is gekomen. Toen bij de behandeling der begroting 1936 — ik wees hier zoeven reeds op — de druk der slachtbelasting weer ter sprake kwam, was het de heer Prawoto, die zijn uitvoerige rede op dit punt (ik verwijs naar pag. 296 der Handelingen van het vorige jaar) aldus beëindigde:

„Gaarne zal ik van de Regeering vernemen of Zij bereid is de vermindering van de bedrijfsslachtbelasting voor Java tot een bedrag van f 4.50 in ernstige overweging te nemen”.

Nu zou ik den heer Verboom willen doen opmerken, dat de voorgestelde verlaging, waarin het tarief van f 4.50 voor de beroepsslacht van runderen en buffels is opgenomen een middelendring van f 900 000 beteekent op een totaal opbrengst in 1935 van f 4 752 000, dus van ongeveer 20% van het totale middel.

De Regeering meent op grond van deze nuchtere cijfers met den heer Roep toch terecht te mogen concludeeren, dat hier inderdaad sprake is van een belangrijke belastingverlaging. Aansluitend aan hetgeen ik den heer Kan zoo juist mocht antwoorden met betrekking tot den invloed der depreciatie, wijs ik er hier nog op, dat het niet slechts de vraag is of de begroting een verdubbeling van het genoemde bedrag van f 900 000 zou kunnen dragen, veel belangrijker is de andere vraag of het gerechtvaardigd zou zijn om thans reeds, waar zooveel nog onzeker is, incidenteel alleen op den post der slachtbelasting een toch onevenredig hoog bedrag prijs te geven. En het is deze laatste vraag, welke de Regeering op dit oogenblik ontkennend moet beantwoorden.

Zulks beteekent uiteraard niet, dat daarmede voor langen tijd het laatste woord gesproken zou zijn.

De Regeering zal — ik moge in dit verband de Memorie van Antwoord nog eens herhalen, Mijnheer de Voorzitter — de ervaringen, op te doen met de thans voorgestelde verlagingen, afwachten, om op grond van die ervaringen en in verband met andere omstandigheden te zijner tijd nader te overwegen of met de verlaging der tarieven verder kan worden gegaan.

De heer Verboom, en met hem andere leden, hebben ter ondersteuning van hun gevoelen nog het bedrag der belasting vergeleken met de prijzen, welke de producenten van het vee van de veekoopers ontvangen.

In dit verband is een enkel woord over de veeprijzen wel op zijn plaats, Mijnheer de Voorzitter. Er zijn in eersten termijn prijzen van f 12 tot f 15 voor een rund of buffel genoemd.

Inderdaad worden deze prijzen in Midden-Java voor het vee betaald en ook bij den export uit Madoera, doch daarentegen haalt het vee uit Bali, tengevolge van zijn grootere gewicht, prijzen van f 21 voor een dier van het normale exportgewicht van 300 à 350 kg. In West-Java wordt voor een gewoon Javaansch slachtrund f 16 tot f 20 betaald, en voor een buffel van f 17,50 tot f 22,50, een en ander uiteraard afhankelijk van het gewicht der dieren.

De sinds de depreciatie van den gulden ingetreden aanmerkelijke verbetering van de huidenprijzen zal verder niet nalaten ook op de veeprijzen een uitwerking ten goede te hebben.

Alvorens echter de zoeven bedoelde vergelijking van het bedrag der belasting met de waarde waarop de belasting drukt te kunnen maken, dienen zooals het geachte lid Roep reeds heeft opgemerkt, de veeprijzen voorts verhoogd te worden met alle kosten, die daarop drukken, vóór het vee den consument in den vorm van vleesch bereikt.

De heer Roep noemde: de kosten van de slagerij, het personeel, het abattoir, de kosten van distributie, enz. enz. Wanneer men al deze factoren, welke den prijs van het vleesch bepalen, in aanmerking neemt, dan valt de vergelijking tusschen de veeprijzen en de belasting in het verband van het geheel al gansch anders uit.

Toch, Mijnheer de Voorzitter, geloof ik niet, dat het juist is op dit verband den nadruk te blijven leggen.

De slachtbelasting bedoelt een heffing te zijn op het gebruik van vleesch; om practische redenen evenwel wordt zij niet geheven bij den consument. De plaats welke deze heffing in het belastingstelsel inneemt is daarmede aangegeven en het is voor een beoordeeling van de vraag, of de belasting te zwaar drukt, dan ook niet juist zich eenzijdig op het standpunt van den veekoper of veevekoopster te stellen. Men dient ten deze in de eerste plaats te zien naar de omstandigheden van de massa der consumenten; men dient naar den welstand van die consumenten te beoordeelen, of de in den prijs van het vleesch begrepen belasting al dan niet te zwaar op den verbruiker drukt.

Ik zal straks, bij de bespreking van het tarief in de grootere bevolkingscentra nog gelegenheid hebben op dit punt terug te komen.

Het moge, na al wat ik tot dusver heb gezegd, Mijnheer de Voorzitter, duidelijk zijn, dat de Regeering met een algemeene verlaging van het tarief voor de runder- en buffel- slacht tot f 3 per dier niet zal kunnen meegaan.

In nauw verband — ik wees daarop reeds — met het onderwerp der algemeene verlaging van het tarief, staat het laatste van de door mij te behandelen onderwerpen, t.w. de differentiatie welke in het ontwerp gemaakt wordt ten aanzien van de runder- en buffel- slacht in de grootere bevolkingscentra en daarbuiten.

Deze differentiatie heeft bestrijding gevonden bij de geachte leden Prawoto, Soangkoepon, Verboom, Thamrin en Kan en een verdediger, zij het nog niet van ganser harte, in den heer Roep, terwijl een amendement is ingediend van de strekking om die differentiatie te laten vervallen.

De Regeering heeft deze voorgenomen differentiatie doen steunen op twee argumenten, t.w. de omstandigheid, dat in de grootere bevolkingscentra dieren van grooter slachtgewicht en hogere waarde geslacht worden en verder op het inzicht, dat een verlaging der slachtbelasting tot f 4.50 in deze centra niet noodzakelijk is en overigens voor de huishouding der bevolking slechts een gering effect zou kunnen hebben.

Tegen het eerste argument heeft alleen de heer Prawoto zijn stem verheven en dat nog slechts met betrekking tot de buffels. Het geachte lid is van oordeel, dat het gewicht der buffels geslacht in en buiten de grootere centra gelijk is, zoodat daaraan geen argument voor den voorgenomen maatregel zou zijn te ontleenen. Verder zou de heer Prawoto bij een differentiatie in het tarief voor buffels en runderen naar gelang het bevolkingscentra, dan wel het platte land betreft, ook in de bevolkingscentra voor buffels het lage tarief willen zien aangelegd, omdat buffel- vleesch door de armere klassen der bevolking zou worden geconsumeerd, zoowel in de grootere bevolkingscentra als in het binnenland. Zelfs gevangenen zouden geen buffel- vleesch krijgen.

Tot mijn spijt kan ik de redeneering van het geachte lid niet onderschrijven. Inlichtingen hebben geleerd, dat ook voor de buffel- slacht in de grootere centra de zwaardere beesten het meest gezocht zijn, omdat de grootere hoeveelheid vleesch het den slaggers mogelijk maakt hun kosten over een zoo groot

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

mogelijke hoeveelheid te verdeelen en dit klinkt ook wel zeer aannemelijk.

(De heer Th a m r i n: Maar die kosten ook veel meer.)

Inderdaad, maar daarom ging het niet. Dat buffelvleesch slechts door de armere lagen der bevolking zou worden geconsumeerd, gaat in zijn algemeenheid zeker niet op. Veel hangt hier af van wat beschikbaar is, er zijn vele plaatsen waar niet altijd rundvleesch verkrijgbaar is en daar zal ook buffelvleesch gaarne worden geaccepteerd, ook door de beter gesitueerden. Overigens mag de vraag gesteld worden of de werkelijk armere lagen der bevolking inderdaad wel regelmatig vleesch eten. Al bestaat er verschil in prijs tusschen rund- en buffelvleesch, de absolute hoogte van den prijs van het buffelvleesch, varieerend van 13 tot 25 ets. per kattie, is toch nog wel van dien aard, dat voor de werkelijk armere lagen der bevolking een geregeld gebruik van dit vleesch uitgesloten moet worden geacht.

De heer Prawoto heeft nog de opmerking gemaakt, dat zelfs de gevangenen geen buffelvleesch krijgen. Het geachte lid heeft zich hier vergist; in de gevangenis wordt versch vleesch verstrekt; naar keuze van den aannemer der leveranties kan dit zijn rund- of buffelvleesch. Het hangt ook hier geheel af van de omstandigheden, n.l. van wat plaatselijk te verkrijgen is.

Om al deze redenen is er niets dat pleit voor een differentiatie in het tarief tusschen runderen en buffels, een onderscheiding, waaraan ook vroeger nimmer behoefte heeft bestaan.

Over de uitwerking van een verlaging van het tarief ook in de grootere centra schijnt eenig misverstand gerezen.

Natuurlijk zou ook daar de verlaging aan den een of ander ten goede komen; hetzij aan de producenten van het vee, hetzij aan de producenten van het vleesch, hetzij aan de consumenten, hetzij aan anderen, wellicht aan ieder van die groepen een gedeelte.

Maar het is duidelijk, dat een verlaging van f 1.50 per dier op den prijs van het vleesch, — en hierin kan ik volkomen met het geachte lid, den heer Roep, meegaan, — dat in den détailhandel bovendien veelal nog per ons wordt genoteerd, en op den pasar als regel in veel kleinere hoeveelheden wordt verhandeld, geen belangrijken invloed kan uitoefenen, zelfs niet al zou de Vereeniging van Huisvrouwen op initiatief van den heer Prawoto zich daarvoor spannen.

De verlaging der belasting zal in deze centra dan ook al evenmin stimuleerend kunnen werken op het vleeschverbruik door de minder goed gesitueerde klasse der bevolking, zooals de heer Soangkoepou zich voorstelt.

De heeren Prawoto, Soangkoepou en Thamrin hebben gesproken over den invloed van de voorgenomen differentiatie op den prijs van het vee. Zooals uit mijn zooeven gemaakte opmerkingen omtrent het effect der verlaging blijkt, kan de mogelijkheid van zulk een invloed in theorie niet ontkend worden. Elke verlaging, hoe gering ook, zal ergens moeten doorwerken — het geld blijft dan immers in het verkeer — maar, gelijk reeds in de Memorie van Antwoord is verklaard, van een dergelijke verlaging der belasting kan niet een invloed van betekenis uitgaan op den veeprijs, terwijl zij evenmin een zoodanigen invloed op den vleeschprijs zal uitoefenen, dat daardoor vermeerdering van het vleeschverbruik en diensgevolge verhooging van de vraag naar vee zou ontstaan. Ook een verstoring van de vee prijzen door de differentiatie tusschen centra en platteland behoeft om al deze redenen niet te worden verwacht.

Men vergete bij het vormen van een oordeel ook niet, dat ook thans tusschen de verschillende plaatsen, waar vee geslacht wordt, een verschil bestaat in lasten op de slacht, n.l. door de onderling afwijkende locale keurloonen, abattoirkosten, enz., zonder dat deze differentiatie van hinderlijken invloed is op den prijs van het vee.

Op dit punt geloof ik dus de heeren Prawoto en Soangkoepou gerust te kunnen stellen.

De heer Verboom heeft zijn bestrijding van de differentiatie vooral gegrond op de vrees, dat het gevolg van dien maatregel zou zijn een verplaatsing van de slacht buiten de groote bevolkingscentra, met als gevolg een uitschakeling van de hygiënische inrichtingen, die in die groote plaatsen in den loop der jaren zijn opgericht. Hij beroept zich daarbij uitsluitend op een reeks artikelen in het Soerabajaasch Handelsblad, waarin naar zijn meening een deskundige aan het woord is.

De Regeering deelt ook deze vrees niet. Het is het geachte lid, en ook den schrijver van de artikelen in genoemd dagblad, blijkbaar ontgaan, dat er bij invoer van geslacht vleesch in bevolkingscentra bepaalde factoren zijn, die ten deze voldoende prohibitief werken.

Ik kan dit het beste illustreeren aan de hand van de slachtverordeningen van onze beide grootste gemeenten Batavia en Soerabaja. Nemen wij eens aan, dat een slager in een van deze beide steden om f 1.50 per dier aan belasting te verdienen, inderdaad buiten de gemeente zou laten slachten en daarna het geslachte vleesch in de gemeente zou invoeren; voor het volgen van deze gedragslijn wordt immers gevreesd.

Voor Batavia komt deze slager dan in aanraking met artikel 48 van de veeslachtverordening. Deze bepaling houdt in, dat een vleeschinvoerder verplicht is om ingevoerde hoeveelheden vleesch van meer dan 1 kg, dus dat is practisch elke hoeveelheid, onmiddellijk naar het slachthuis te brengen, alwaar het moet worden goedgekeurd.

Goedkeuring van vleesch, ingevoerd in de gemeente Batavia is slechts mogelijk, wanneer voldaan is aan een van de twee volgende voorwaarden:

òf het vleesch moet afkomstig zijn van vee, dat niet langer dan 24 uren tevoren in gevolge een algemeene provinciale-, stadsgemeente- of regentschapsverordening is goedgekeurd, ten bewijze waarvan een verklaring moet worden overgelegd, òf het vleesch is afkomstig van niet te voren gekeurd vee, doch dan moet het worden ingevoerd in geheele dieren, waarvan alleen maag en darmen moeten zijn uitgenomen, doch ongeschonden en aan het dier verbonden moeten zijn.

In het eerste geval moet de slacht dus hebben plaatsgevonden op een openbare slachtplaats van een of ander naburig regentschap, aangezien anders niet kan worden voldaan aan den eisch van keuring. De slager vervalt dus bij de slacht in keuringsgelden en andere kosten aan het gebruik van zulk een slachtplaats verbonden.

Bij invoer moet hij daarboven de keuringskosten van de gemeente Batavia betalen; deze bedragen f 0,01 per kilogram met een minimum van f 1 per partij vleesch afkomstig van één dier. Voor een rund met een levendgewicht van 200 à 250 kg, dat is een gewicht aan vleesch van 100 à 125 kg, betaalt hij dus aan keuringsgelden te Batavia f 1 à f 1,25, dat is een bedrag, Mijnheer de Voorzitter, dat de uit te sparen belasting al aardig nabij komt.

Nu heb ik nog niet eens de transportkosten van het vleesch gerekend, die toch gauw een cent of 50, zoo niet meer zullen uitmaken en waardoor de kosten al boven het te verdienen bedrag uitkomen.

Dat is het eerste geval. In het tweede geval zou de slacht kunnen geschieden op een plaats, welke niet is gelegen in een der vele bij locale verordeningen in het leven geroepen slachtkringen. Hier zouden dan geen keurloonen of andere kosten betaald behoeven te worden. Echter dient dan het geslachte dier in zijn geheel te worden gelaten met alle ingewanden enz., waardoor het gewichtsverlies aanmerkelijk minder wordt dan bij het normale verdeelen van het geslachte dier.

Voor een geslacht dier met een gewicht van 200 à 250 kg zou dan bij invoer f 2 à f 2,50 moeten betaald worden alleen

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

aan keuringsgelden. Door den vorm, waarin hier wordt ingevoerd — het dier blijft immers in zijn geheel —, stijgen ook de transportkosten. Ook hier dus meer kosten dan de te besparen belasting bedraagt.

Stelt men daartegenover de kosten voor de slacht aan het abattoir te Batavia, die inclusief de keurgelden van f 0.50 per dier, komen op $\pm$ f 2.10, dan spreekt het vanzelf, dat geen bonafide slager er aan zal denken om buiten Batavia te gaan slachten, hij zou van een dergelijke gedragslijn geen voordeel, maar bepaald financieel nadeel hebben.

(De heer Thamrin: Daarom is er kans, dat clandestien vleesch wordt ingevoerd.)

Over den elandestienen invoer van vleesch heb ik het op het oogenblik niet; ik heb het thans over de bonafide slaggers, die belang zouden zien in een lagere slachtbelasting buiten de groote plaatsen en zich wenden tot het gebied buiten de groote bevolkingscentra om daar te slachten. Dit is een volkomen wettige handeling, maar wat ik juist heb aangetoond is, dat de bonafide slaggers daartoe niet zullen over gaan; als zij dat zouden doen, zou het hun zeker geld kosten.

Even kostbaar is de invoer van vleesch in de gemeente Soerabaja. Invoer van vleesch in die stadsgemeente is verboden, doch het college van burgemeester en wethouders kan tot wederopzeggens ontheffing van dit verbod verleenen voor vleesch, dat blijkens een door een gediplomeerd vecarts afgegeven en ondertekend geleidebiljet afkomstig is van vee, geslacht op een aan behoorlijke hygiënische eischen voldoende slachtplaats.

Deze eisch komt er op neer, dat dit vee geslacht moet zijn hetzij op een abattoir, waar de keuring geschiedt door een vecarts, hetzij op een abattoir, waar de keuring geschiedt door personeel onder toezicht van een vecarts. In beide gevallen vervalt de slager, evenals zijn collega te Batavia, allereerst in de keur- en andere kosten van de voor de slacht gekozen plaats. De bepaling betreffende het invoeren van geheele dieren kent Soerabaja niet. Bij invoer van het vleesch moet keuring te Soerabaja plaats hebben à raison van 1 cent per kg met een minimum van f 1. Het slachten in het slachthuis te Soerabaja kost met inbegrip van keuren f 2,50 per buffel of rund, zoodat het verschil in kosten bij slacht buiten de stad te gering is om inderdaad de verplaatsing van het geheele slachtapparaat loonend te maken.

Ook hier is dus geen kans voor invoer van buiten de gemeente geslacht vee. De gemeenten hebben haar verordeningen begrijpelijkerwijze zoo ingericht, dat dusdanige invoer als regel zal zijn uitgesloten. Ik kan er zelfs op wijzen, dat thans in Batavia geslacht vee naar buiten wordt uitgevoerd. En dit gebeurt niet in zoo geringe mate!

Ik kom nu op hetgeen de heer Thamrin zoeven bij interruptie naar voren bracht, n.l. de kwestie van de mogelijkheid van clandestienen invoer.

De heer Thamrin heeft zich, behalve op de eerder aangevoerde gronden, nog tegenstander van den voorgenomen maatregel betoond uit vrees, dat de differentiatie moeilijkheden op het stuk der administratie en inning met zich zou brengen en voorts uit vrees voor clandestienen invoer van buiten.

Wat het eerste punt betreft, de inning en administratie van deze heffing is uiterst eenvoudig; de slaggers betalen de belasting door het koopen van een slachtbriefje, in de bevolkingscentra geschiedt zulks aan het abattoir; van eenige ingewikkelde administratie is geen sprake daar allen het tarief van f 6 zullen hebben te betalen.

Ook voor een uitbreiding van elandestienen invoer wordt niet gevreesd. Immers reeds thans bestaat tusschen het platteland en de groote steden een niet onbelangrijk verschil in lasten, zonder dat zulks tot verontrustende elandestienen invoer heeft geleid.

Ten slotte heeft de heer Kan nog als motief tegen de differentiatie den hooger levensstandaard in de grotere bevolkingscentra aangevoerd.

Ik meen evenwel, dat de opmerking van den heer Kan juist het standpunt der Regeering, dat verlaging in de groote steden onnoodig is, rechtvaardigt. Een hooger levensstandaard beteekent immers meerdere welvaart, waardoor een iets hooger belasting gedragen kan worden.

In de Memorie van Antwoord is er reeds op gewezen, dat de grotere bevolkingscentra geheel in de geldhuishouding zijn getrokken. Aldaar is de geldruimte groter, men kan er meer uitgaven doen en het geldbedrag dat betaald wordt heeft minder beteekenis dan in de Inheemsche sfeer buiten de bevolkingscentra. Zoo blijkt juist in dit verband ook theoretisch de conclusie te kunnen worden getrokken, dat een tarief, hetwelk voor het platteland, dat voor een goed deel is teruggevallen in de sfeer der productenuishouding, juist is, niet ook voor de groote plaatsen, met haar zooveel hooger levensstandaard, behoort te gelden. Was de slachtbelasting reeds overgedragen aan de locale rersorten, — in de Memorie van Antwoord is gezegd, dat de ontwikkeling wel in die richting zal plaats hebben — dan zouden in die gebieden ook zeker van elkaar afwijkende tarieven worden geheven, naar gelang der behoeften en omstandigheden ter plaatse.

In dat geval zou een differentiatie in tarieven als zeer normaal worden gezien, terwijl daarop thans van verschillende zijden critiek wordt uitgeoefend.

Een tegemoetkoming aan de wenschen der leden, die tegen de differentiatie gepleit hebben, zou niet slechts beteekenen het zonder voldoende motief bezwaren van de begroting met een bedrag van om en bij de f 300 000 — met den heer Roep acht ook de Regeering dit in het onderwerpelijk verband een belangrijk bedrag —, doch het zou ook kunnen beteekenen het tegenhouden van verdere verlaging te gelegener tijd op het platteland.

Bij gelijke tarieven zou een verdere verlaging ook later een hooger bedrag eischen en daardoor bezwaarlijker zijn.

Na mijn argumentatie dat van de differentiatie van het tarief geen verplaatsing van de slacht buiten de bevolkingscentra behoeft te worden verwacht is het duidelijk dat de Regeering met alle waardeering voor de goede bedoelingen van het geachte lid, niet kan meegaan met de suggestie van den heer Roep om de belasting over de geheele linie te verlagen tot f 5. Ook afgescheiden van de ten onrechte veronderstelde verplaatsing der slacht, is een algemeen tarief van f 5 bepaald af te raden. Voor de groote centra is deze verlaging niet noodig, en voor het platteland gaat zij niet ver genoeg.

Volledigheidshalve heb ik de financiële consequenties van dit tarief, waarnaar de heer Roep nog heeft gevraagd laten nagaan. Tegenover een derving van $\pm$ f 200 000 uit de slacht in de groote centra, zou een meerdere opbrengst van $\pm$ f 130 000 uit de slacht op het platteland staan, zoodat ten slotte nog een extra f 70 000 naast de reeds te missen f 900 000 zou worden opgeofferd. Doch ik hoop den heer Roep thans geheel aan de zijde der Regeering te vinden, nu is aangetoond, dat het argument, dat basis was van zijn voorstel, n.l. de groote kans op verplaatsing van de slacht naar buiten de centra, deugdelijken grondslag blijkt te missen.

Na al het voorgaande is het duidelijk, dat de Regeering aanneming van het amendement om de differentiatie te laten vervallen, sterk moet ontraden. De Regeering heeft op goede gronden haar standpunt bepaald en, zooals reeds in de Memorie van Antwoord werd verklaard, geeft Zij er thans de voorkeur aan de ontwikkeling der zaken aan te zien. Zouden onverhoopt ongunstige gevolgen intreden, dan zullen zonder uitstel de noodige voorstellen worden gedaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb thans nog enkele kleinigheden.

In het verband van dit onderdeel der beraadslagingen heeft de heer Thamrin nog gevraagd of het niet mogelijk zou zijn

(Prawoto.)

om, althans voor de groote bevolkingscentra, de belasting voortaan naar het gewicht te heffen. Hij baseerde deze vraag op den voorkeur, welke hij in beginsel voor dezen vorm van heffing bij de Regeering heeft meenen te kunnen constateeren.

Ik moet het geachte lid teleurstellen; van zoodanige voorkeur is bij de Regeering niets te bespeuren en de mededeelingen in de Memorie van Antwoord geven tot de getrokken conclusie ook in het geheel geen aanleiding. De Regeering blijft ook voor de grootere bevolkingscentra, waar de abattoirs van goede weegwerktuigen zijn voorzien, een belastingheffing naar het gewicht der dieren te ingewikkeld en omslachtig achten. Het stelsel vereischt zeer goed functioneerende weegwerktuigen, volkomen betrouwbaar personeel en brengt uit zijn aard een ingewikkelde administratie mee, nog gezwezen van de moeilijke contrôle.

Het zal het geachte lid interesseeren, dat blijkens een artikel van Dr. F. J. J. van Rijn in „Locale Techniek” van Januari/April 1932 nagenoeg alle directeurs van slachthuizen in Nederland tegenstanders van dit systeem zijn voor de inning van slacht- en keurgelden.

(De heer **Thamrin**: En in Indië?)

Als dit in Nederland al zoo is, dan behoeft men aan de bezwaren en de toepassing hier te lande niet meer te twijfelen. Teekenend in dit opzicht is ook, dat bij de abattoirs der verschillende gemeenten en regentschappen de locale keur- en andere loonen, behalve bij den invoer van vleesch, waar het niet anders kan, worden berekend per dier en niet naar het gewicht.

Overigens moet ik hier de opmerking maken, dat de heer **Thamrin** bij het door hem bepleite stelsel van heffing blijkbaar tegen de dan toch ook aanwezige differentiatie tusschen de centra en het platteland — want dat is een onmiddellijk gevolg van heffing naar het gewicht — geen bezwaren heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben hiermede gekomen aan het einde van mijn beschouwingen. Ik heb eenigszins uitvoerig moeten zijn, maar dit was gerechtvaardigd door de belangstelling, die het ontwerp in het geachte College heeft getrokken en door het belang, dat het ook inderdaad heeft. Inmers na lang wachten is er eindelijk ruimte om deze slachtbelasting, die thans in algemeenen zin zwaar drukt, te verlagen. De Regeering staat ten aanzien van de mate der verlaging niet vrij, doch Zij heeft getracht het de besteden bedrag zoo te verdeelen, dat op de plaatsen waar zulks het meest noodig is, de zoo gewenschte verlichting wordt gebracht en ik hoop te hebben aangetoond dat Zij daarin is geslaagd. Dat dit een differentiatie in de tarieven medebrengt tusschen stad en platteland is zeker te verdedigen, nu daartegen geen praktische bezwaren bleken te bestaan.

Doch het vraagt tevens ernstige overweging en ik zou in het bijzonder daarop nog even de aandacht van de aanvankelijke tegenstanders der differentieele tarieven willen vestigen, of met het invoeren van een verschil in belasting tusschen stad en platteland niet een juiste grondslag voor de verdeling van de druk der slachtbelasting wordt gelegd, waarmede de ontwikkeling der tarieven en ik denk hier in het bijzonder aan een verdere verlaging der belasting in de inheemsche sfeer, dus ten plattelande, op den duur zal zijn gebaat.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat kan worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn van de zijde van het College.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in mijn rede in tweeden termijn zeer kort zijn.

De geachte Regeeringsgemachtigde beweert in zijn rede, dat het buffelvleesch ook door de beter gesitueerden in de groote bevolkingcentra wordt geconsumeerd. Tot mijn spijt

(Soangkoepon.)

kan ik de bewering van den geachten Regeeringsgemachtigde niet maar zoo aannemen.

Ik zou toch gaarne nader worden ingelicht in welke hotels, van klein tot groot, in de bevolkingscentra buffelvleesch te verkrijgen is. Ik vraag mij af of deze bewering misschien ingegeven wordt door de vleeschconsumenten van de standing van den geachten Regeeringsgemachtigde. Ik kan het niet gelooven.

Waar de argumenten van den geachten Regeeringsgemachtigde tegen de unificatie van de slachtbelasting in de binnenlanden en de bevolkingscentra lijnrecht tegenover mijn beweringen staan, zal ik niet dieper ingaan op deze zaak, omdat nadere bespreking toch niet tot een vruchtbaar resultaat zal leiden. Ik zal mij dus bepalen tot het geven van mijn handteekening aan het amendement-Thamrin, dat uiting geeft aan mijn gevoelens dienaangaande.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegenover de voorliggende ontwerp-ordonnantie richten zich in het bijzonder tegen de omstandigheid, dat hierbij voor congruente figuren met twee verschillende maten wordt gemeten.

Hierbij wordt toch wel rekening gehouden met den godsdienst der Baliërs en niet met dien van de andere secten of gezindten. Er wordt wel rekening gehouden met den adat en de reeds verkregen rechten op Java en Madoera en niet met die van de buitengewesten. Hieromheen bewegen zich mijn bezwaren, omdat het verschil maken tusschen de verschillende godsdiensten hier te lande lijnrecht staat tegen het ten zake ingenomen regeeringsbeginsel.

Wanneer aan een Islamiet voor zijn zieleheil door den godsdienst verplicht wordt, om een koe of een buffel te slachten, dan acht ik het een belemmering van den godsdienst, wanneer die slacht belast wordt en zeker in strijd met de vrijheid van de belijdenis van den plicht en als zoodanig is dit voorzeker in strijd met het regeeringsinzicht.

(De heer **Roep**: Maar als het geslachte nu opgegeten wordt. Dat is het verschil met Bali en daarom gaat het.)

Maar als het vleesch nu niet nutteloos vergooid wordt, doch aan de armen gegeven?

(De heer **Van Helsdingen**: De Regeering heeft toegezegd, dat dit nader onderzocht zal worden.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij neerleggen bij het regeeringsantwoord en het resultaat van het terzake te houden onderzoek afwachten.

Ten aanzien van den noodslacht wordt ten opzichte van de oorzaak van het ongeluk met twee verschillende maten gemeten.

Of nu een huisdier door wild gedierte of door een menscheijken vijand wordt verwond, dan wel in een ravijn is gevallen of over een helling is gerold, in welke gevallen een poot of een ander deel van het lichaam van het dier wordt verminkt, dat alles is een ongeluk, dat voor den bezitter steeds tot nadeelige gevolgen moet leiden.

(De heer **Roep**: En dood is nu eenmaal dood.)

Het lijkt mij onjuist tusschen deze ongelukken verschil te maken.

Te dezen opzichte kan ik dus het standpunt van de Regeering niet deelen. Voor mij staat het niet vast, dat de bevolking haar dieren zal mishandelen, teneinde noodslachtbelasting te verkrijgen, vooral, omdat voor de Islamieten slechts het vleesch, afkomstig van een op de Islamitische wijze geslachte koe of buffel, eetbaar is. Het vleesch van een dier, dat niet op ritueele wijze is geslacht, mag een Islamiet niet eten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge daarom in dit verband een amendement bij U indienen, dat behalve door mij is ondertekend door de heeren Soetardjo en Thamrin.

(Thamrin.)

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeering-gemachtigde betwijfelde of de verlaging van de slachtbelasting wel zoo schriel is, omdat die verlaging toch minstens 25% van de oorspronkelijke belasting beteekent en op Madoera zelfs 50%. Ik zou erop willen wijzen, dat in 1922, volgens de verklaring van den geachten Regeering-gemachtigde de belasting met 100% is verhoogd. Het is de vraag of de vee prijzen toen met eenzelfde percentage zijn verhoogd geworden. Thans, nu de vee prijzen toch nauwelijks 50% bedragen van die van 1922, wordt desondanks de belasting slechts met 25% verlaagd.

Als men zich op de vee prijzen wil baseeren, moet men consequent zijn en de index prijzen voor het vee nagaan en dan betwijfel ik, of de verlaging van de vee prijzen vergeleken met 1922 slechts hoogstens 25% zal bedragen.

De mededeeling van de Regeering, dat voor Madoera de verlaging op 50% is gesteld, spreekt voor mij weinig, omdat Madoera geen vleesch- maar een veeuitvoerend land is. De hoogte der slachtbelasting daar oefent weinig invloed uit op de vleeschprijzen, omdat Madoera geen vleesch, maar vee uitvoert.

De geachte Regeering-gemachtigde is verder uitvoerig ingegaan op mijn interruptie over het depreciatievraagstuk, maar ik geloof, dat wij beter doen het depreciatievraagstuk niet te koppelen aan dit ontwerp.

(De heer **Kerstens**: Dat is zeer verstandig.)

De geachte Regeering-gemachtigde heeft verder twee argumenten aangevoerd om de differentiatie voor de bevolkingscentra en de niet-bevolkingscentra te beargumenteeren.

In de eerste plaats betoogde de geachte Regeering-gemachtigde, dat in de groote steden in den regel het slachtgewicht van de beesten grooter is, waardoor de belasting billijker over het totaal kan worden omgeslagen.

Ik zou hiertegen willen aanvoeren, dat al moge het juist zijn, dat de beesten een grooter slachtgewicht hebben, de beesten daardoor ook een hogere waarde hebben, waardoor de voor sprong eigenlijk wordt geneutraliseerd, maar aan den anderen kant betwijfel ik de juistheid van de opmerking van den geachten Regeering-gemachtigde, omdat het mij bekend is, dat in de slacht op Java voor het meerendeel wordt voorzien door vee van Java zelf, slechts als aanvulling wordt vee van Bali en Lombok ingevoerd, maar voor het meerendeel slacht men vee van Java, dat een lager slachtgewicht heeft dan het vee van Bali.

(De heer **Prawoto**: Alzoo in de binnenlanden.)

Inderdaad.

Bovendien heeft het publiek een zekere voorkeur voor het vleesch afkomstig van Javavee boven het vleesch van vee van Bali of Lombok en verder slacht men bij voorkeur Javavee met het oog op het risico, omdat het vee van Bali en Lombok vaak wormen bij zich draagt, welke duiden op de aanwezigheid van lintwormen in het vleesch en waardoor de risico op afkeuring van het vleesch voor de consumptie grooter wordt.

De meening, dat in de groote centra in het algemeen vee van zwaarder slachtgewicht geslacht wordt, is dus niet juist. Wel zal elke slagerij moeite doen zulk vee te krijgen, maar ik betwijfel, of zij daarin wel altijd slaagt.

(De heer **Holtkamp**, Regeering-gemachtigde: Wel in de groote centra, buiten Batavia wordt bijv. magerder vee geslacht dan in Batavia.)

Zelfs voor Batavia betwijfel ik de juistheid van de opmerking van den geachten Regeering-gemachtigde. Als de geachte Regeering-gemachtigde de moeite neemt de statistiek na te gaan, geloof ik, dat hem zal blijken, dat zijn opmerking minder juist is.

(De heer **Holtkamp**, Regeering-gemachtigde: De Regeering heeft haar inlichtingen uit de beste bron, waaruit de Regeering ze dacht te kunnen verkrijgen, van den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.)

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

Toch betwijfel ik de juistheid ervan. Ik zal hierop verder ingaan, omdat ik ten deze over ervaring beschik en mijn eigen ervaring is, dat men vee van buiten Java slechts invoert als aanvulling, doch dat men in de behoefte in de eerste plaats voorziet door Javavee, ook, zooals ik reeds zeide, door de voorkeur van het publiek voor het vleesch van dat vee en ook met het oog op de hogere prijzen, die de huiden van Javavee opbrengen, zoodat ik aan de meening moet vasthouden, dat in de groote slacht zelfs voor Batavia en andere bevolkingscentra voorzien wordt door vee van Java zelf.

Ik kom thans tot het tweede argument van den geachten Regeering-gemachtigde nl. dat naar zijn meening een verdere belastingverlaging niet effectvol zou kunnen zijn zoowel voor de consumenten als voor de veeverkoopers. Ofschoon de Regeering-gemachtigde heeft toegegeven, dat een belastingverlaging ten goede zou komen aan een of andere instantie, is hij er later tegen op gekomen, doordat hij op uitvoerige wijze zijn twijfel heeft uitgesproken of een verlaging van de belasting wel ten goede zou komen aan de consumenten dan wel aan de veeverkoopers. Ik vraag mij af, wat er van de stelling, tevoren ontwikkeld door den Regeering-gemachtigde, overblijft, dat een belastingverlaging niet ten goede zou komen aan de consumenten of de veeverkoopers, indien hij tevoren zegt, dat elke belastingverlaging ten goede zal komen aan een of andere instantie. Is zijn stelling dan wel juist en zoo ja, in hoeverre?

De geachte Regeering-gemachtigde betwijfelde of differentiatie van de tarieven wel van invloed zou zijn op den toevoer van vleesch van buiten naar binnen de bevolkingscentra. Ik zou hier een staaltje kunnen vertellen, dat aan de praktijk is ontleend. Toen bij de oprichting van het gemeentelijk abattoir te Buitenzorg de gemeentetarieven dusdanig werden opgeschroefd, uit hoofde van de noodzaak van een rendabele basis van het slachthuis, hebben verschillende slaggers vleesch ingevoerd uit Batavia, om te ontkomen aan de slachtbelasting, die de gemeente Buitenzorg hief en nog heft. De meening van den Regeering-gemachtigde, als zou een differentiatie der tarieven zoowel door de gemeente als door het gouvernement, niet het interlocaal vleeschvervoer mogelijk maken, wordt dus door de praktijk gelogenstraft.

(De heer **Van Helsdingen**: Zou Buitenzorg niet dergelijke maatregelen nemen als Batavia of Soerabaja, indien het in eenigszins grooten omvang zou geschieden?)

De gemeente Buitenzorg heeft uiteraard maatregelen getroffen, waarbij vleesch van buiten komende, gekeurd moet worden en zij heeft tarieven vastgesteld voor keurloon en andere vereischte werkzaamheden, maar desondanks is het voordeliger gebleken, juist met het oog op de genoemde slacht- en keurloonen te Buitenzorg zelf om vleesch uit Batavia in te voeren. Ik wilde alleen maar zeggen, dat het onjuist zou zijn te meenen, dat een differentiatie der tarieven geen invloed zou kunnen hebben op den invoer van vleesch van buiten naar binnen de bevolkingseentra. De Regeering-gemachtigde heeft geconcludeerd, dat een differentiatie der tarieven voor buiten en binnen de bevolkingseentra geen invloed zou hebben op het van buiten naar de bevolkingseentra ingevoerd vleesch uit hoofde van de lagere slachtbelasting buiten de bevolkingseentra. Op grond van mijn ervaring betwijfel ik die meening echter en ik zou de vraag willen stellen of een differentiatie der tarieven niet tengevolge heeft een grooter vervoer en clandestienen invoer van vleesch van buiten. De Regeering-gemachtigde heeft zoeven gezegd, dat de clandestiene invoer geen verontrustende afmetingen heeft aangenomen tot dusverre, maar ik vraag mij af hoeveel vleesch wel clandestien is ingevoerd, dat niet is aangehaald kunnen worden door de politie dan wel door de gemeentelijke diensten. Wat aangehaald is, heeft inderdaad geen verontrustende afmetingen aangenomen, maar de vraag is of er inderdaad niet groote hoeveelheden zijn, die buiten eenige contrôle blijven.

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Kan.)

Uit hoofde van een en ander handhaaf ik mijn meening inzake de wenschelijkheid van gelijke tarieven zoowel binnen als buiten de bevolkingscentra.

Tenslotte nog het volgende. De Regeering-gemachtigde becijferde het wegvallen van de differentiatie op een bedrag van 3 ton. Ik wil niet veel van deze becijfering zeggen, maar de verlaging van den accijs op sigarettenpapier bedroeg 3 miljoen en gold alleen ten behoeve van drie sigarettenfabrieken, terwijl het hier gaat om een verlaging ten behoeve van een veel grooter aantal consumenten. Ik geloof, dat een bedrag van 3 ton voor de Regeering geen bezwaar zal kunnen zijn, vooral waar de verlaging in elk geval aan een grooter aantal menschen ten goede zal komen, dan bij een verlaging met f 3 miljoen van den accijs op sigarettenpapier.

Op de kwestie van de belasting naar gewicht zal ik niet uitvoerig terugkomen. Het heeft in dit stadium van de behandeling misschien te weinig zin daarover verder van gedachten te wisselen. In elk geval ben ik echter niet overtuigd, dat de meening welke in Nederland is geformuleerd inzake de heffing van slachtbelasting naar gewicht, gezien de omstandigheden hier te lande, waarbij voldaan wordt aan de door den Regeering-gemachtigde genoemde eischen van betrouwbaarheid der instrumenten en van het personeel, voor hier geldt. Waar in de groote bevolkingscentra zeker over betrouwbare instrumenten en betrouwbaar personeel beschikt kan worden meen ik, dat daarmee het voornaamste bezwaar tegen een slachtbelasting naar gewicht zal zijn vervallen. Ook in vorige instanties is de belasting naar het gewicht voorgedragen. Er wordt niet voor het eerst over gesproken. Reeds jaren geleden werd de zaak in den Volksraad ter sprake gebracht. Ik meen, dat toen ook van de zijde der Regeering is erkend, dat een belasting naar het gewicht in elk geval billijker zou werken dan een naar het object. Thans zal ik hierop niet uitvoeriger terugkomen, omdat, als gezegd, in dit stadium der behandeling een uitwerking van deze gedachte toch weinig vruchtbaar zal kunnen zijn.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik had mij niet de illusie gemaakt van de Regeering een bevredigend antwoord te bekomen inzake mijn vraag of de depreciatie van den gulden niet met zich bracht, dat de Regeering met een grootere verlaging van de slachtbelasting zou moeten komen, hangende de behandeling dezer aangelegenheid. Ik moge mij nu de vraag veroorloven of de consumenten spoedig kunnen tegemoet zien een ontwerp tot verdere verlaging van de slachtbelasting als waarover de geachte Regeering-gemachtigde zoeven heeft gesproken.

Thans zou ik even willen terugkomen op hetgeen ik in eerste instantie te berde bracht met betrekking tot de differentiatie van de slachtbelasting, in de groote bevolkingscentra en in het platteland. De geachte Regeering-gemachtigde vermeent, dat juist uit hetgeen ik naar voren gebracht het argument zou vallen te putten, dat de Regeering het ten deze aan het rechte eind heeft. Ik zou ter zake het volgende willen opmerken. Men dient, naar het mij voorkomt, goed onderscheid te maken tusschen belastingen, geheven door het Gouvernement en die geheven door de locale ressorten. Wanneer een inwoner van Batavia procenten heeft te betalen op een landsbelasting dan krijgt hij voor die opeenten op een landsbelasting een grootere geriefelijkheid dan bereikbaar is voor iemand die op het platteland woont. Het is daarom begrijpelijk, dat iemand die inwoner is van een groote stad ook voor de verschillende behoeften wat meer heeft uit te geven dan iemand die op het platteland woont. Zoo is het ook begrijpelijk, dat in de huishuren in de steden rekening is gehouden met de straatbelasting e.d. Dit zijn allemaal kosten welke men als inwoner van een stad moet opbrengen omdat men er wat voor terugkrijgt. Wanneer het gouvernement echter een belasting heft is het niet juist, naar het mij voorkomt, dat het in algemeenen zin differentiatie aanbrengt tusschen hetgeen een inwoner van een stad heeft te

(Roep, Voorzitter.)

betalen en hetgeen een bewoner van het platteland moet opbrengen.

Wanneer deze gedachtengang juist zou zijn, zouden degenen, die ten plattelande wonen, lager in de inkomstenbelasting en andere rijksbelastingen moeten worden aangeslagen dan de bewoners in de groote centra, wat niet het geval is. Wanneer eenmaal de slachtbelasting is overgeheveld naar de locale ressorten, b.v. naar de stadsgemeenten, dan kan ik mij voorstellen, dat de gemeente een hogere belasting zou heffen dan die, welke door het rijk wordt opgelegd, maar het lijkt mij onjuist, te zeggen dat zij, die in de groote centra wonen, gewend zijn aan groote uitgaven en dat deswege het land van hen ook een hogere slachtbelasting mag heffen. Ik heb in eerste instantie reeds gezegd, dat men in de groote steden de duurte van het stadsleven reeds voelt. Waarom moet het gouvernement dan differentiatie maken in de heffing van lasten, waardoor het leven nog duurder wordt dan het reeds is, terwijl tegenover deze hogere heffing althans door het gouvernement niets gesteld wordt? De vergelijking gaat dus naar het voorkomt niet op en evenmin de redeneering, dat waar men in een groote stad woont en alles op duurdere leest is geschoeid, het gouvernement daaraan een argument kan ontleenen om versneld te maken in de heffing van de slachtbelasting en de inwoners van de groote stad zwaarder te belasten dan hen, die op het platteland wonen.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft zoeven naar ik meen gezegd, dat mijn verzoeken omtrent de rituele slacht thans nog niet kunnen worden ingewilligd, omdat deze kwestie nog in onderzoek is. Ik heb gemeend, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering daarop attent te kunnen maken blijven door straks bij U een motie in te dienen, welke ten doel heeft aan de Regeering te vragen ten spoedigste tegevoel te willen komen aan de wenschen, in dit College geuit, en ten opzichte van de rituele slacht anders dan in Bali en Lombok eenzelfde houding aan te nemen als Zij heeft gedaan ten opzichte van den Hindoeschen godsdienst.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering-gemachtigde heeft mij er wel van overtuigd, dat er bij differentiatie in de slachtbelasting naar de groote steden en naar het platteland weinig of geen gevaar zal bestaan, dat dit tengevolge zal hebben een verplaatsing van de slacht van de groote bevolkingscentra naar de peripherieën der groote steden. Waar de Regeering het ook met mij eens is, dat de belastingheffing van f 6 in plaats van f 4.50 op zich zelf op den détailverkoopsprijs van het vleesch practisch van geen invloed zal zijn, meen ik, dat het het best is, de heffing van f 6 voor de groote bevolkingscentra te handhaven, omdat ik het wel zeer jammer zou vinden, indien wij thans drie ton min of meer onnut zouden laten vallen, die mijns inziens voor andere bestemmingen, van sociaal aard, voor onderwijs of anderszins, veel beter kunnen worden benut. Om die reden — het doet mij genoegen te kunnen zeggen, dat de Regeering mij dus geheel overtuigd heeft —, zal ik mij bij het regeeringsvoorstel aansluiten.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeering-gemachtigde bereid na een korte pauze te antwoorden?

De heer **Holtkamp**, Regeering-gemachtigde: Zeker, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt de beraadslaging over dit onderwerp thans opgeschort tot een ander uur in dezen morgen. Ik deel aan de vergadering mede, dat overeenkomstig een tot mij gericht verzoek de behandeling van onderwerp 44,

8ste VERGADERING — DINSDAG 10 NOVEMBER 1936.

Wijziging Koninklijk besluit betr. verjaring van schadeverhaal op landsdienaren (Ond. 15). — Wijziging en aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet” (Ond. 27). — Intrekking ordonnantie betr. inzamelen van niet los op den bodem liggende steenen in 's lands bosschen, enz. (Ond. 37). — Herziening regeling van de bewijskracht van door geneeskundigen opgemaakte visa reperta (Ond. 52). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Oembilinsteenkolenontginning tot landsbedrijf (Ond. 65). — Intrekking van artikel 6 der ordonnantie houdende aanwijzing van de Boekit-Asamsteenkolenontginning tot landsbedrijf (Ond. 66). — Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

(Voorzitter.)

Wijziging van de regelen voor de toekenning van subsidie aan stadsgemeenten ten behoeve van de in haar dienst uitgezonden onderwijzers enz., wordt aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 9 van het Koninklijk besluit van 1 Maart 1904 No. 25 (Indisch Staatsblad No. 241) betreffende de verjaring van het verhaal op landsdienaren, die den lande schade hebben toegebracht (Ond. 15);

2. De ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer, voortvloeiende uit de Indische comptabiliteitswet” (Staatsblad 1933, No. 381; Ond. 27);

3. Vier ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot:

A. intrekking van de ordonnantie van 1 October en 14 December 1902 (Staatsbladen Nos. 362 en 448), betreffende het inzamelen van niet los op den bodem liggende steenen in 's lands bosschen;

B. wijziging en aanvulling van de instellingsordonnantie van de provincie West-Java (Staatsblad 1925 No. 378);

C. wijziging en aanvulling van de instellingsordonnantie van de provincie Oost-Java (Staatsblad 1928 No. 295);

D. wijziging en aanvulling van de instellingsordonnantie van de provincie Midden-Java (Staatsblad 1929 No. 227); (Ond. 37);

4. De ontwerp-ordonnantie tot herziening van de regeling van de bewijskracht van door geneeskundigen opgemaakte visa reperta (Ond. 52);

5. De ontwerp-ordonnantie tot intrekking van artikel 6 der ordonnantie van 26 Juli 1933 (Staatsblad No. 315), houdende aanwijzing van de Oembilinsteenkolenontginning tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 65);

6. De ontwerp-ordonnantie tot intrekking van artikel 6 der ordonnantie van 26 Juli 1933 (Staatsblad No. 314), houdende aanwijzing van de Boekit-Asamsteenkolenontginning tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 66).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het tweede rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Tjimihi, 10 April 1934 van M. M. Silooy om toekenning van onderstand.

Regeringsbrieven van 13 Juni 1934 en 29 Januari 1935, Nos. 1421/C en 241/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Jogjakarta 26 April 1935 van R. Soetarmo Sis-Martokoesoemo betreffende een sollicitatie naar een betrekking in dienst van een regentschap.

De commissie stelt voor het verzoek ter kennis van de Regeering te brengen en adressant hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Tandjoengbaroes 8 December 1934 van Rante betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 24 Juni 1935 No. 1518/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Koetambaroe 20 Maart 1935 van Si Djaneh e.a. betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 12 Augustus 1935 No. 1968/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Semarang 7 October 1935 van Mas Ardjosentana om verhooging van pensioen.

De commissie stelt voor t. a. v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit om o.a. vrijstelling van kerahandiensten.

Regeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Tajoe (regentschap Pati) 7 September 1935 van een aantal bewoners van het district Tajoe tot het in bedrijf houden van de suikerfabriek Pakkies.

Regeringsbrief van 8 Januari 1936 No. 49/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag.

8. Verzoek, gedagteekend Kp. Pradjoeritan (Madioen) 14 Februari 1936 van Bok Leginten om pensioen of onderstand.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soeka 19 Juli 1935, van Si Lontoh betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 22 Februari 1936 No. 405/A heeft op dit verzoek betrekking.

8ste VERGADERING — DINSDAG 10 NOVEMBER 1936.

Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Djambi 5 September 1935, van Hadji Moestafa houdende bezwaren tegen het optreden van den administrateur van de Algemeene Volkscredietbank te Djambi.

Regeeringsbrief van 24 Februari 1936 No. 411 met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Lingga 5 October 1934, van Si Radjanta betreffende benoeming van een zelfbestuurder van het landschap Lingga.

Regeeringsbrief van 25 Februari 1936 No. 418/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Singosari 2 September 1935, van E. J. Herrebrugh inzake zijn ontslag.

Regeeringsbrief van 25 Februari 1936 No. 425c/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Batavia 24 Juni 1935 van F. Hetharia om onder anderen restitutie van een op zijn salaris ingehouden bedrag.

Regeeringsbrief van 25 Februari 1936 No. 425/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verzoek gedeeltelijk is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Kota Boemi 10 Maart 1935 van vrouwe Djimiah houdende klachten over het optreden van een Pasirah.

Regeeringsbrief van 29 Februari 1936 No. 463/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de door den betrokken Pasirah getroffen maatregel niet de goedkeuring van het Bestuur heeft kunnen wegdragen en mitsdien hem is medegedeeld dat deze handelwijze niet meer mag voorkomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Tiga Binonga (S. O. K.) 18 Augustus 1935, van Si Melip merga Berachmana, betreffende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 29 Februari 1936 No. 464/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Ternate 21 Mei 1935 van Moehidjoedin bin Siradjoedin, betreffende zijn ontslag als districtshoofd.

Regeeringsbrief van 7 Maart 1936 No. 500/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Padang 6 September 1932 van Mohamad Salih gelar Datoek Radja Antoso om wijziging van het hem verleend ontslag in een eervol ontslag enz.

Regeeringsbrieven van 31 Mei 1933 No. 1526/C, 12 December 1934 No. 2973/C en 7 Maart 1936 No. 511/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie, van oordeel dat adressant door zijn niet-eervol ontslag uit 's Lands dienst wel zeer zwaar is gestraft, stelt voor er bij de Regeering op aan te dringen Haar standpunt te herzien in voor adressant gunstigen zin en overigens ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Kertosono 13 September 1935 van Basoeni om pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 7 Maart 1936 No. 508/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Koeta Djoeloe, 17 Mei 1935, van Si Beroe Bawang Tarigon betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 11 December 1935 No. 2873/A met bijlage en van 12 Maart 1936 No. 547/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over ten gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 15 Juni 1935, van Raden Soemarjo c.s. inzake uitkeering van den onderstand van wijlen Raden Ajoe Djojoatmodjo.

Regeeringsbrief van 11 Maart 1936 No. 544/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek van adressant is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 19 Augustus 1935 van Ndjelassi betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 12 Maart 1936 No. 551/A heeft op dit verzoek betrekking.

Sste VERGADERING — DINSDAG 10 NOVEMBER 1936.

Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Kraksaan 25 Maart 1935 van Soemo alias Soetoredjo e.s. betreffende grondhuur.

Regeeringsbrief van 17 Maart 1936 No. 588/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Soebah 2 September 1935 van J. J. A. le Clercq om een definitieve regeling van zijn positie.

Regeeringsbrief van 17 Maart 1936 No. 587/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verzoek is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Semarang 13 Augustus 1935 van Raden Abdoelmaksar om onderstand.

Regeeringsbrief van 20 Maart 1936 No. 613/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien het verzoek is ingewilligd stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Bangil 16 September 1935 van het „Comité Permintaan Naik Rang” betreffende rangregeling.

Regeeringsbrief van 20 Maart 1936 No. 611/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek geheel is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Rijswijk (Z.H.) 31 December 1935 van C. J. Sybrandi om restitutie van huishuur.

Regeeringsbrief van 21 Maart 1936 No. 623/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Makassar 28 October 1935, van Batjo om herkeuring ten einde in het genot te kunnen worden gesteld van onderstand.

Regeeringsbrief van 21 Maart 1936 No. 622/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek van adressant is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

28. Verzoek, gedagteekend Silalahi 23 Juli 1935 van Si Tatapradja marga Gersang om het ambt van Zelfbestuurder van Si Lima Hoeta voor hem open te stellen.

Regeeringsbrief van 24 Maart 1936 No. 631/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Naman 26 Juni 1935 van Si Rim en Si Lempeh houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 25 Maart 1936 No. 651/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Winongo (Madioen) 12 Februari 1935 van Karsadie om wijziging van zijn ontslag uit 's Lands dienst in een eervol ontslag en toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrieven van 12 Augustus 1935 No. 1976a/C en 25 Maart 1936 No. 650/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Boeloekoemba 3 November 1935 van Towakka Daeng Mamajo om terugwerkende kracht te verlenen aan zijn pensioen.

Regeeringsbrief van 23 Maart 1936 No. 627a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Makassar 15 November 1935 van J. Pratisis om overtocht voor 's Lands rekening van hem en zijn gezin.

Regeeringsbrief van 30 Maart 1936 No. 682/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Soengei Penoeh 7 Juni 1935 van de mendopohoofden van het district Kerintji, betreffende handhaving van de ambten van ass.-resident en controleur.

Regeeringsbrief van 1 April 1936 No. 691/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Tweede rapport van de Commissie voor de verzoekschriften. — Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3).

34. Verzoek, gedagteekend Saparoea 10 December 1935 van Izaak Tahapary om uitbetaling van het verschil tusschen het gedurende zijn straf-tijd onuitbetaald gebleven pensioen en het bedrag, dat gedurende diezelfde periode aan zijn echtgenoot is uitgekeerd.

Regeringsbrief van 3 April 1936 No. 700/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

35. Ongedagteekend verzoek van H. Ahmad Dimjati en Mh. Djoepri respectievelijk voorzitter en secretaris van de vereeniging „Al Itihadoel Islamijah“, afdeeling Genoeng Handeuleum (Luwiliang, Buitenzorg) betreffende o.a. het bevoelen van het land Tjiboengboelang.

Regeringsbrief van 3 April 1936 No. 703/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor het verzoek ter inzage te leggen en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Iraonogambo (Nias) 29 Juni 1935 van Anoenöwa Mado Goelö houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 7 April 1936 No. 719/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoeken, gedagteekend Wonotjolo (Sepandjang) 21 Augustus 1931, Sepandjang 7 October 1932 van Raden Ngabei Djojodinegoro betreffende het hem verleend eervol ontslag wegens ongeschiktheid.

Regeringsbrieven van 26 Maart 1932 No. 1403/C en 11 April 1936 No. 749/C hebben op dit verzoek betrekking.

Ofschoon de commissie niet overtuigd is van de algeheele ongegrondheid van de klachten van adressant stelt zij voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Batang 10 Februari 1936 van R. M. Soekindro houdende o.a. een verzoek om schadeloosstelling wegens te min uitbetaalde rente door de Algemeene Volkseredietbank te Batang.

Regeringsbrief van 11 April 1936 No. 748/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Tomohon 3 Augustus 1935 van Johannes Possumah Lontoh om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 16 April 1936 No. 776/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toe-

(Voorzitter, Adviseur voor Agrarische Zaken.)

zending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Soerakarta 15 April 1936, van Dirdjogoenong om toekenning van pensioen of onderstand.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Baoe-Baoe 9 September 1935 van Laode Abdoerrahman houdende bezwaren tegen de beslaglegging op zijn schip.

Regeringsbrief van 23 April 1936 No. 848/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Met uitzondering van de verzoekschriften nummers 4, 6 en 11 hebben zich voor het rapport der commissie geen sprekers aangemeld. Met het oog hierop wordt de behandeling van genoemde verzoekschriften aangehouden tot een volgende gelegenheid.

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 1 tot en met 3, 5, 7 tot en met 10 en 12 tot en met 41 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie voor de gewesten buiten Java en Madoera nopens de aanwijzing van in stand te houden bosschen, de bescherming van bosschen en de heffing van retributie voor den aankap van hout en de winning van andere boschvoortbrengselen. (Ond. 3; Zittingsjaar 1935/1936, Ond. 145; Zittingsjaar 1934/1935, Ond. 2.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Maassen**, adviseur voor Agrarische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon heeft weer gesproken van onteigening, van eigendomsrecht en van vruchtgebruik en hij komt daarmee weer op het terrein van het mijn en dijn en dus ook van de domeinverklaring, een terrein, dat door de Regeering, zooals al gezegd, bij deze gelegenheid niet betreden kan worden.

Het zamelrecht, voor aantasting waarvan de heer Soangkoepon vreesde, vindt bescherming in artikel 5 van het ontwerp, doordat voorzover zulks met het doel der verordeningen vereenigbaar is, rekening wordt gehouden met het plaatselijk adatrecht.

Opvolging van het voorstel van den heer Thamrin om de woorden „bruto-opbrengst“ te vervangen door: „meerdere opbrengst“ zou niet in het belang van de rechtsgemeenschappen zelf zijn, omdat door deze wijziging aan deze rechtsgemeenschappen geen grooter opbrengst of uitkeering wordt gegarandeerd, omdat in den term: bruto-opbrengst al te begrijpen is de geheele meer-opbrengst. Een fractie van de meerdere opbrengst zou minder zijn dan dezelfde fractie van de bruto-opbrengst.

(De heer **Thamrin**: Het gaat hier om de meerdere opbrengst van het gouvernementsbeheer.)

(Hoofd van het Boschwezen, Voorzitter.)

De meerdere opbrengst is eigenlijk het verschil tusschen de bruto-opbrengst en de vroegere opbrengst, de meerdere opbrengst zal dus kleiner zijn dan de bruto-opbrengst.

Wat het administratief gewrongene van de door den heer Roep voorgestelde constructie betreft, moge ik nog opmerken, dat daarin geenszins het hoofdbezwaar van de Regeering was gelegen. Zij wil den heer Roep gaarne toegeven, dat administratief wel een constructie zou zijn te vinden, maar is anderzijds met den heer Van Helsdingen van meening, dat een dergelijke oplossing in verband met den opzet der ordonnantie weinig practisch zou zijn. Ook acht de Regeering deze gelegenheid niet de juiste om over de draagwijdte van het beschikkingsrecht in debat te treden, omdat Zij daarmede noodgedwongen weder op het terrein van de domeinverklaring zou komen, een terrein, dat Zij — zooals ik meermalen heb gezegd — liever wenscht te vermijden.

De heer Roep kan verder niet inzien, dat met de door dit geachte lid gedane suggestie tot wijziging van artikel 4, wederom het terrein van de bevoegdheidskwestie wordt betreden. Dat die indruk wel wordt gevestigd, blijkt toch wel duidelijk uit hetgeen de heeren Soangkoepon en Thamrin uit de suggestie van den heer Roep hebben geconcludeerd.

(De heer Soangkoepon: Wat de heer Roep zegt, is vasthouden aan het bestaande.)

Aangezien ook het voorgestelde amendement zich indirect beweegt op het terrein van de bevoegdheidskwestie en de Regeering bepaaldelijk den indruk vermeden wenscht te zien, alsof het ontwerp de strekking zou hebben, zich daarover uit te spreken, meent Zij aan de redactie van het ontwerp de voorkeur te moeten blijven geven en dus de aanneming van het amendement te moeten ontraden.

De heer **Becking**, hoofd van het Boschwezen: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de vraag van het geachte lid, den heer Thamrin, of het niet mogelijk zou zijn, het beheer van 's Lands bosschen op te dragen aan de plaatselijke Inlandsche rechtsgemeenschappen onder toezicht van den dienst van het boschwezen, kan worden opgemerkt, dat de tot dusver met het boschbeheer door de kleine rechtsgemeenschappen opgedane ervaringen niet aan de verwachtingen hebben voldaan. De practijk heeft, zoowel hier te lande als elders, geleerd, dat de bescherming van hout en boschbelangen, die vaak verre uitgaan boven de sfeer van de kleine rechtsgemeenschappen, moeilijk kan worden overgelaten aan de kleine rechtsgemeenschappen, doch door het land moet worden verzorgd.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat tot stemming kan worden overgegaan.

De artikelen 1 t/m 3 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Soangkoepon e.s. op artikel 4 (stuk 3), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen artikel 4 van de ontwerp-„Boschordonnantie Buitengewesten" (Ond. 3; zittingsjaar 1935/1936 onderwerp 145) te doen luiden als volgt:

Artikel 4.

(1) De bruto-opbrengst van de in artikel 1, eerste lid onder 1b bedoelde retributiën wordt, behoudens het bepaalde in het volgende lid, jaarlijks uitgekeerd aan de Inlandsche rechtsgemeenschappen, binnen wier rechtsgebied de aankap of de winning heeft plaats gehad.

(Van Helsdingen, Soangkoepon.)

(2) Van deze bruto-opbrengst wordt een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen deel in 's Lands kas gestort als schadeloosstelling dan wel tegemoetkoming in de kosten van het door het Land gevoerd algemeen boschbeheer.

(3) Het Hoofd van gewestelijk bestuur geeft, met inachtneming van de aanwijzingen van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, de noodige voorschriften betreffende de wijze, waarop de in het tweede lid bedoelde storting zal geschieden."

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Wij krügen hier de constructie, dat dus de bruto-opbrengst wordt geënd door het boschwezen, dat zich verder te houden heeft aan de ordonnantie, zooals die dan zal worden vastgesteld, daarover het beheer zal voeren, dus alles geheel centraal wordt gezien en beheerd en dat, nadat de retributies zijn binnengekomen, het boschbeheer de gelden zou moeten overboeken naar de boeken — wanneer zij er zijn — in elk geval naar de kassen van de rechtsgemeenschappen. Ik heb daarom de vergelijking, die de heer Roep maakte met den restitutiepost ten aanzien van de zelfbesturende landschappen, min of meer gewrongen genoemd, omdat bij die zelfbesturende landschappen inderdaad uitvoering wordt gegeven aan een begroting, zij het dan ook, dat bij die uitvoering verschillende ambtenaren van het gouvernement de helpende hand kunnen geven. Alles wordt, voor zoover mij bekend, dan geboekt in de boeken, voor zoover zij er zijn, van het zelfbestuur. Maar hier is de geheele opzet van de ordonnantie, dat het boschbeheer wordt onttrokken aan de inlandsche rechtsgemeenschappen en gegeven wordt aan een gouvernementsinstelling, die geheel buiten de regelen voor de rechtsgemeenschappen om het beheer zal voeren en daarvan alle retributies zal ontvangen. Nu wordt mijns inziens een geheel noodeloze manipulatie verricht door de bruto-opbrengst te storten in de kas van de rechtsgemeenschappen, waarna dan de vaststelling plaats vindt door den Gouverneur-Generaal of bij regeeringsverordening — het kan ook zijn bij Gouvernementsbesluit — van het aandeel, dat weer gestort moet worden uit die kas in de gouvernementskas.

(De heer Soangkoepon: Dat heeft ook plaats bij de zelfbesturen.)

Neen, daar is de zaak anders. De vergelijking tusschen de Inlandsche rechtsgemeenschappen, die hier aan de orde zijn en de zelfbesturende landschappen, gaat mijns inziens niet op. Ik acht het amendement op art. 4, zooals het hier is gereedgeerd, ondeugdelijk en zal dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil aan het beschikkings- dan wel aan het bezitsrecht der Inheemsche rechtsgemeenschappen niet tornen. Zij acht het algemeen toezicht op het boschbeheer noodzakelijk. Een deel van de retributiën wil de Regeering voor het gouvernement bestemmen. Dit alles kon de Regeering ongestoord doen; mijn amendement dekt geheel het streven der Regeering en met mijn voorstel maakt Zij daarbij tevens de betrokken bevolking tevreden.

Ik hoop daarom, dat de Regeering mijn amendement wil overnemen, omdat Zij daardoor haar doel volkomen bereikt en de betrokken bevolking tevreden maakt, terwijl dit geen inbreuk zal maken op elke beslissing, die straks zal uitvallen ten opzichte van het zoozeer moeilijke vraagstuk der domeinverklaring. Bij de aanneming van mijn amendement is het gouvernement tevreden; de volkshoofden zijn tevreden, de bevolking is tevreden. Het geld vloeit in de kas der Inheemsche rechtsgemeenschappen en ook in 's Lands kas. Wat wenscht men nog meer, zou ik zeggen.

Tweede behandeling Boschordonnantie buitengewesten (Ond. 3). — Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34).

(Voorzitter, Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Soangkoepon c.s. (st. 3) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 5 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Prawoto, Soangkoepon, Moh. Noor, Roep, Thamrin, De Hoog, Blaauw, Kan en Soetardjo.

Tegen stemmen de heeren: Weyer, Kerstens, Van Helsdingen, Verboom en de Voorzitter.

Het geamendeerde art. 4 en de artikelen 5 t/m 14 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Conform artikel 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen een wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als geamendeerd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.14 uur v.m. geschorst en te 11.50 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlaging van sommige slachtbelastingen en tot unificatie der wetgeving op de slachtbelasting (Ond. 34), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De behandeling is gevorderd tot aan het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Op het onderwerp betreffende het geven van uitbreiding aan de vrijstelling van slachtbelasting bij slacht ter voldoening aan religieuze en adateischen of -plechtigheden zijn de heeren Soangkoepon en Kan teruggekomen. Hoewel ik niet begrepen heb of het door den heer Soangkoepon aangehaalde voorbeeld al of niet de strekking had te wijzen op een verplichting in deze, geloof ik toch niet, dat het van belang is op het oogenblik daarover verder te spreken, omdat ten slotte de heer Soangkoepon heeft te kennen gegeven, dat hij niet met een voorstel zal komen tot nadere wijziging van het ontwerp in dit opzicht, maar dat hij het onderzoek wil afwachten, dat de Regeering reeds heeft toegezegd.

De heer Kan is ter zake met een motie gekomen waarbij de Regeering wordt uitgenoodigd spoedig over te gaan tot vrijstelling van de slacht voor religieuze plechtigheden. Ik geloof, dat na wat ik omtrent dat onderzoek hetwelk de Regeering reeds heeft toegezegd, heb opgemerkt, de motie overbodig mag worden geacht.

(De heer Kan: Dus de Regeering heeft tegen de motie geen bezwaar?)

Inderdaad, tegen de motie op zichzelf bestaat geen bezwaar maar waar het onderzoek zich over het geheele gebied van de slacht bij godsdienstige en adateplechtigheden zal uitstrekken, zullen de verschillende belangen daarbij naar voren komen, zowel van de bevolking die op grond van adat of religie tot de slacht moet overgaan als anderzijds van de slachtbelasting. Dit alles zal nader moeten worden onder-

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

zoekt en de resultaten van dat onderzoek moeten worden afgewacht. Eerst wanneer bekend is hoe het onderzoek is uitgevallen zal de Regeering daaruit conclusies kunnen trekken.

(De heer Roep: Ik begrijp daarom niet hoe de Regeering kan zeggen, dat Zij tegen de motie geen bezwaar heeft, want de motie vraagt geen onderzoek, maar een vrijstelling van slachtbelasting.)

Inderdaad, zonder meer kan de Regeering thans dan ook niet zeggen, dat Zij tegen de eigenlijke strekking der motie geen bezwaar heeft. Maar in zooverre acht Zij haar overbodig, dat het onderwerp waarom het hier ten slotte gaat in zijn vollen omvang bij de Regeering in onderzoek komt en dat het inderdaad tot de mogelijkheden behoort, dat de Regeering ook op het gebied door den heer Kan bedoeld, wat zal kunnen doen. Het belang van de motie schijnt de Regeering thans dus nog niet groot.

(De heer Van Helsdingen: Dus de motie is praematuur.)

Het tweede punt, dat in den tweeden termijn in discussie is gekomen is de vraag of deze verlaging van de belasting haar niet op een nog lager peil moet stellen en de Regeering dus met haar voorstel tot verlaging nog iets verder moet gaan.

In dit verband heeft de heer Kan de vraag gesteld, wanneer een verdere verlaging kan worden tegemoet gezien. Nu is de Regeering in de stukken vrij duidelijk geweest en uit die stukken blijkt reeds, dat Zij in principe niet afwijzend staat tegenover verdere verlaging van de slachtbelasting, doch dat een verder gaan op dit oogenblik niet mogelijk was. Ik geloof echter wel te kunnen zeggen, dat erop gerekend kan worden, dat het in de bedoeling der Regeering ligt om zoodra de omstandigheden het toelaten met een voorstel tot verdere verlaging te komen.

De heer Thamrin heeft in verband met het peil van de algemeene verlaging der slachtbelasting gewezen op de prijzen van het vee in 1922 vergeleken met die van thans en in verband daarmee de vraag gesteld, of wij niet terug moeten gaan naar het tarief van f 3, dat in 1922 gold.

De Regeering was hier — zooals ik in eersten termijn heb uiteengezet — gebonden aan een bepaald bedrag. Zij was niet vrij om zonder eenige restrictie, zonder grens de slachtbelasting te verlagen. De toestanden van thans zijn natuurlijk niet te vergelijken — alleen al reeds wat den budgetairen toestand aangaat — bij die van 1922, zoodat niet de conclusie mag worden getrokken, dat er reden bestaat om op het oogenblik zoover terug te gaan met de belasting, dat men op het toenmalige peil komt. Ik geloof, dat ik kan volstaan met ook den heer Thamrin te zeggen, hetgeen ik den heer Kan heb geantwoord, dat de Regeering tegenover een verdere verlaging van de slachtbelasting niet afwijzend staat en dat die door de Regeering zal worden overwogen, zoodra de omstandigheden daartoe aanleiding zullen geven.

De heer Soangkoepon is nog teruggekomen op de uitbreiding van de noodslacht, uitbreiding n.l. tot de dieren, die in levensgevaar verkeren, of tengevolge van een ongeval dusdanig zijn verwond, dat ze zich niet verder kunnen voortbewegen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn reeds gezegd, dat aanvankelijk bij de voorbereiding van dit ontwerp wel degelijk opname van een dergelijke bepaling in overweging is geweest, doch dat de Regeering tot opname ervan niet is overgegaan. Voor elken maatregel geldt nu eenmaal, dat er iets voor en iets tegen is te zeggen. Bij dezen maatregel, waaraan de Regeering opzettelijk aandacht heeft gewijd, hebben de motieven, die daartegen pleiten tenslotte zwaarder gewogen dan die daarvoor. Het belang om uitbreiding te geven aan het noodslachttarief in de door den heer Soangkoepon bedoelde gevallen is hier, dat iemand in een dwangpositie komt om te slachten, terwijl hij overigens niet de bedoeling heeft het dier te slachten, doch daartoe verplicht is,

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

omdat het dier een ongeval heeft gekregen. Intusschen is dat belang niet zoo groot, want het komt weinig voor dat hij in dat geval de volledige belasting zal moeten betalen. Ik heb reeds gezegd, dat de belasting voor huisslacht belangrijk lager is en het verschil in belasting tusschen noodslacht en huisslacht gering is. Maar daarnaast spreekt de mogelijkheid van opzettelijk veroorzaken van ongevallen aan dieren hier toch wel zoo sterk, dat de Regeering de andere belangen daarbij moet achterstellen.

De heer Soangkoepou heeft voorts gezegd, dat het vleesch, dat afkomstig is van dieren, die niet ritueel zijn geslacht, niet gegeten mag worden. Ik ben niet voldoende terzake kundig om te kunnen zeggen of het mogelijk is, dat na een ongeval van een rund of buffel, dit alsnog ritueel geslacht zou kunnen worden, maar de inlichtingen, die ik daarover heb gekregen, wijzen erop, dat de dieren, die na een ongeval geslacht moeten worden, ook door de bevolking worden gegeten.

Thans kom ik aan het laatste punt, dat ik in eersten termijn heb behandeld, n.l. de differentiatie der tarieven. De Regeering heeft met waardeering vernomen, dat de heer Roep overtuigd is van de doelmatigheid van de differentiatie, nu uiteengezet is, dat het bezwaar, dat door verschillende leden van het College is gemaakt, n.l. de mogelijkheid, dat de slacht zich zou verplaatsen naar buiten met het gevolg van minder hygiënische slacht, in de praktijk niet zal bestaan.

De heer Prawoto is in dit verband nog even teruggekomen op de buffelslacht in de groote steden. Ik moet toegeven, dat in de grotere steden inderdaad door de beter gesitueerden geen buffelvleesch wordt geconsumeerd, maar dat is door mij in eersten termijn ook niet gezegd; doch naar het gewicht van dat vee is toch wel een bepaald onderzoek ingesteld en er is inderdaad gebleken, dat op de grotere plaatsen de zwaardere dieren worden geslacht.

(De heer Prawoto: Zij komen van Krawang, waar dezelfde buffels worden geslacht als te Batavia.)

Maar dit is tenslotte niet de voornaamste reden om die differentiatie te aanvaarden.

Intusschen gaf dit onderwerp ook den heer Prawoto geen aanleiding daarop verder in te gaan. Ik zal dit dus op het oogenblik ook niet doen, waar hij toch blijkt tegen een differentiatie in het algemeen.

De heer Thamrin heeft bij het bespreken van de bezwaren tegen deze differentiatie wel aangevoerd, dat wanneer een zwaar dier in een bevolkingscentrum wordt geslacht, dit zwaardere dier ook meer zal kosten, maar, Mijnheer de Voorzitter, wanneer een grooter dier wordt geslacht, dan zal er een grooter gewicht aan vleesch uitkomen en dan zal de belasting ook lichter drukken. Bovendien is een tweede factor, waarom die belasting dan lichter zal drukken, dat in het algemeen bij zwaardere dieren de vleeschprijs in verband met de kwaliteit hooger is. De ontvangst zal dus ook meer zijn voor het vleesch, dat van zoo'n zwaardere dier afkomstig is.

(De heer Thamrin: De man betaalt er toch ook meer voor.)

Mijnheer de Voorzitter! De belasting zal, wanneer meer ontvangen wordt, ook al moet men dan iets meer betalen, toch minder zwaar drukken. Hij ontvangt meer voor het vleesch, dat van dat beest afkomstig is.

Ik zou den heer Thamrin verder nog willen opmerken, dat waar hij gezegd heeft, dat in Batavia speciaal Java-vee wordt geslacht .....

(De heer Thamrin: Grootendeels, niet speciaal.)

Inderdaad, want een groot aantal Balirunderen is ook in Java in 1935 ingevoerd. Dat neemt niet weg, dat ook van het Java rund de beste exemplaren geëxpedieerd worden naar de bevolkingscentra. De heer Thamrin heeft verder in verband met de verplaatsing van de hygiënische slacht gewezen op een voorbeeld te Buitenzorg, waar destijds inderdaad een slachtverplaatsing naar buiten heeft plaats gehad. Ik moet hiertegenover opmerken, dat wanneer

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

een slachthuis een buitensporig tarief gaat heffen, daardoor natuurlijk een verplaatsing mogelijk zal zijn. Die zal bij een groot verschil in slachttarieven zeker plaats hebben. Maar dat ligt tenslotte niet in het verschil in belasting, maar in het veel grooter verschil der tarieven van de slachtplaatsen. Een niet te groot tarief wordt dus vanzelf gestimuleerd. Dit zien we voor Batavia en Soerabaja, hetgeen door andere lokale ressorten, die een slachthuis exploiteeren gevolgd zal worden. Die ressorten, die een hygiënisch slachthuis exploiteeren zullen vanzelf sprekend maatregelen treffen waardoor een verplaatsing der slacht niet meer plaats heeft.

Tenslotte is de heer Thamrin nog even teruggekomen op de mogelijkheid, dat thans de clandestiene slacht zal toenemen tengevolge van het gedifferentieerd tarief.

Het geachte lid heeft toegegeven, dat de aanhaling van clandestien geslacht vleesch niet verontrustend is. Maar, zegt hij verder, wat wordt er nu clandestien geslacht, dat niet wordt aangehaald? Maar, Mijnheer de Voorzitter, die vraag kan men stellen bij alle overtredingen die betrekking hebben op een artikel, waaromtrent een zekere overheidsinmenging bestaat. Een soortgelijke vraag is altijd tegenover wettelijke maatregelen te stellen.

De heer Thamrin kan natuurlijk suggestief zeggen: ja, maar, wat wordt er niet aangehaald, dat clandestien geslacht is. Dat wil echter nog niet zeggen, dat wanneer men een dergelijke suggestieve vraag stelt, er ook inderdaad zeer veel clandestien geslacht wordt, wat niet wordt aangehaald.

Tenslotte heeft de heer Thamrin nog in verband met het verschil, wat de ontvangst voor de schatkist betreft tusschen het tarief van f 6 en f 4.50, nog gesproken over het bedrag van f 300 000. Naar zijn oordeel, zou dit wel te missen zijn, omdat de Regeering destijds bij de belasting op de sigaretten zelfs f 3 miljoen heeft prijs gegeven in het belang van een naar zijn oordeel veel kleiner aantal personen, dan thans met de f 300 000 gebaat zou zijn. Ik geloof, dat ook de heer Thamrin echter niet verwacht, dat daarop van de zijde der Regeering thans wordt ingegaan.

Als laatste spreker heeft nog de heer Kan het woord gevoerd, die in het bijzonder naar voren heeft gebracht het onderscheid tusschen rijksbelastingen en locale belastingen in verband met de door de Regeering thans voorgestane verschillende tarieven naar gelang het bevolkingscentra betreft of het platteland.

Ik wil hierop antwoorden, dat men niet moet vergeten de historie, die de slachtbelasting achter zich heeft. Tenslotte werd deze belasting in het verleden naar plaatselijke tarieven geheven, dat blijkt ook wel uit de verschillende tarieven, die gelden, zij het niet gedifferentieerd naar bevolkingscentra en de rest, maar die toch gedifferentieerd zijn. Zooals in de Memorie van Toelichting reeds werd uiteengezet, is de slachtbelasting voortgekomen uit de pacht van de slacht en ongetwijfeld is de belasting in het verleden gebaseerd geweest naar plaatselijke omstandigheden.

Nu is er geen enkele reden, als men op een gegeven oogenblik de geheele tariefskwestie van de slachtbelasting weer eens in oogenschouw neemt, om niet tevens de juistheid van een verschil in heffing naar gelang het betreft de plaatsen, waar vleesch in Westersch milieu dan wel in inheemsche sfeer geconsumeerd wordt, weer onder oogen te zien.

De heer Kan heeft in het bijzonder tegenover elkaar gesteld de gouvernemental belastingen en de locale belastingen. Ik zou niet slechts één maar zelfs meer gouvernemental belastingen kunnen noemen, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar plaatselijke omstandigheden zooals de personeele belasting, die in de meubilaire tarieven en in de grenshuurwaarde verschil naar plaatselijke omstandigheden maakt.

Verder is de heer Kan teruggekomen op den hooger levensstandaard, die in grotere plaatsen zou bestaan. Ik zou hiervan nog dit willen zeggen, dat waar een duurder leven is, in het algemeen ook de levensstandaard hooger is, en met

Ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 34). — Motie-Kan e.s. betreffende vrijstelling slachtbelasting van de slachten behoeve van rituele plechtigheden (Ond. 34, st. 9).

(Voorzitter, Van Helsdingen, Holtkamp, R. G.)

deze opmerking ontgaan wij de kern van de kwestie niet als erop wordt gelet, dat de groote plaatsen geheel zijn opgenomen in de geldhuishouding, dat er meer geld aanwezig is, dat er in het algemeen ook meer verdiend wordt en dat, als men meer geld in de groote plaatsen kan uitgeven het belang van een bedrag minder spreekt dan op het platteland, waarvoor een goed deel de bevolking in de productenhuishouding verkeert.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat tot stemming kan worden overgegaan.

Artikel 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het intusschen gewijzigde amendement-Soangkoepon e.s. op artikel 2 (stuk 8) luidende:

Onder d van artikel 2 ware punt 3 te doen luiden als volgt:
„3 van een dier, hetwelk door een ongeval ernstig is getroffen of door ziekte in onmiddellijk dreigend levensgevaar verkeert, dan wel behept is met aangeboren gebreken, indien op grond van den aard dier gebreken de wenschelijkheid van het slachten door een deskundige is vastgesteld;”

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou aan den geachten Regeeringsgemachtigde de vraag willen stellen of tegen dit amendement niet precies dezelfde argumenten gelden als die tegenover het voorgaande betoog van den heer Soangkoepon.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet naar aanleiding van de vraag, die de heer Van Helsdingen heeft gesteld, zeggen, dat hier inderdaad dezelfde argumenten gelden, die ik tevoren heb aangevoerd. Het eenige is, dat nu aan dit amendement een juistere redactie is gegeven en ook een juistere plaats in de ordonnantie. Wat het amendement ook doelmatiger maakt is het feit, dat er tenslotte een zekere restrictie is aangebracht. Desniettemin moet de Regeering ontraden een dergelijke bepaling op te nemen in verband met de mogelijkheid — en die mogelijkheid weegt voor de Regeering zeer sterk, ook de adviezen van het B. B. en van den D. V. G. luiden eenstemming in die richting — dat een dierenlijden daarvan het gevolg zou kunnen zijn.

De **Voorzitter**: Ik moge er even op wijzen, dat een belangrijk verschil tusschen de oude en de nieuwe redactie van het amendement is, dat volgens de nieuwe redactie alleen vrijstelling moet worden gegeven als de doelmatigheid van het slachten tengevolge van ziekte of ongevallen door een deskundige wordt vastgesteld. De oude redactie hield dit niet in.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het gewijzigd amendement-Soangkoepon e.s. (st. 8) wordt in stemming gebracht en verworpen met 6 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Prawoto, Soangkoepon, Moh. Noor, Kerstens, Thamrin en Soetardjo.

Tegen stemmen de heeren: Weyer, Roep, Van Helsdingen, Verboom, De Hoog, Blaauw, Kan en de Voorzitter.

De artt. 2 en 3 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Voorzitter, Kan.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is het amendement-Thamrin e.s., op art. 4 (stuk 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel 4 lid (1) van de ontwerp-„ordonnantie op de slachtbelasting 1936” (Zitt. 1936—1937, Ond. 34), zooals gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, het onder A I sub a bepaalde te doen vervallen.”

Waar niemand hierover het woord verlangt, kan direct tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Thamrin e.s. (st. 7) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 8 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Soetardjo, Prawoto, Soangkoepon, Moh. Noor, Kerstens, Verboom, Thamrin en Kan.

Tegen stemmen de heeren: Weyer, Roep, Van Helsdingen, De Hoog, Blaauw en de Voorzitter.

Het geamendeerd art. 4 en de artt. 5 t/m 16 — de artt. 6 en 10 als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Conform artikel 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen een wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen en bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de motie-Kan e.s. (Ond. 34 — st. 9), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,
Gehoord de debatten,
verzoekt der Regeering er ten spoedigste toe over te gaan de slacht ten behoeve van rituele plechtigheden buiten Bali en Lombok van slachtbelasting vrij te stellen.”

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde erkentelijk voor hetgeen hij namens de Regeering heeft gezegd en waaruit ik kan opmaken, dat de Regeering in principe, dus met een zeker voorbehoud, niet geheel afwijzend staat tegenover het verzoek, dat in de motie is neergelegd. Zulks valt ook uit de Memorie van Antwoord af te leiden.

(De heer **Van Helsdingen**: Maar de Regeering moet haar standpunt toch nog geheel bepalen en dat zal dan afhangen van de resultaten van het te houden onderzoek.)

Als de heer **Van Helsdingen** had geluisterd zou hij hebben gehoord, dat ik ook een voorbehoud heb genoemd. Intusschen heeft de heer **Van Helsdingen** met zijn interruptie hetgeen ik heb gezegd geaccentueerd.

Onder de gegeven omstandigheden kan ik geen vrijheid vinden de motie in te trekken, waar zij den wensch van het college te kennen geeft — wanneer zij wordt aangenomen — dat de Regeering ten spoedigste zonder meer ertoe moet overgaan hetzelfde te doen ook voor de gebieden daarbuiten, als Zij gedaan heeft voor Bali en Lombok. Ik beveel de motie daarom in de gunstige overweging mijner geachte medeleden aan.

Motie-Kan e.s. betreffende vrijstelling slachtbelasting van de slacht ten behoeve van rituele plechtigheden (Ond. 34, st 9).

(Van Helsdingen, Roep, Verboom e.a.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal tegen de motie stemmen omdat ik haar praematuur acht. De Regeering heeft uitdrukkelijk verklaard, dat Zij een onderzoek zal instellen naar de al dan niet wenschelijkheid van vrijstelling en de gevolgen daarvan voor 's lands financiën. Het lijkt mij ongewenscht, dat het college, zonder de resultaten van dat onderzoek af te wachten bepaalt, dat zulk een vrijstelling noodzakelijk zou zijn.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij de argumentatie van den heer Van Helsdingen aan.

De heer **Verboom**: Ik eveneens, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het voorbeeld van den heer Verboom volgen.

De **Voorzitter**: Hiermede hebben wij al bijna een stemming over de motie gehad.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik nog een opmerking maken en wel deze, dat de Regeering inderdaad haar oordeel over deze kwestie reeds voorheen bepaald had maar dat Zij om redenen, welke niet liggen in factoren welke zich hebben voorgedaan bij

(Voorzitter, Kan.)

de voorbereiding van de nieuwe slachtbelasting-ordonnantie, ertoe is gekomen de aangelegenheid opnieuw in overweging te nemen. Andere redenen hebben daartoe geleid en daarom staat het wel vast, dat de Regeering voorloopig nog op het oude standpunt staat doch het is nog onbekend in hoeverre dat gewijzigd zal moeten worden. Zooals de heer Van Helsdingen reeds opmerkte, dit is geheel van de resultaten van het onderzoek afhankelijk.

De **Voorzitter**: Acht de heer Kan, gezien de overwegingen van de verschillende leden, het niet raadzamer de motie thans in te trekken? De Regeering heeft een positieve toezegging gedaan. Zij heeft verklaard, dat Zij reeds met het onderzoek bezig is en dat van het resultaat daarvan zal afhangen wat Zij in deze zal doen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Wij willen de motie aanhouden tot wij van de Regeering bericht hebben ontvangen omtrent het resultaat van het bedoelde onderzoek.

De **Voorzitter**: De motie-Kan e.s. (Ond. 34, stuk 9) wordt op verzoek van de voorstellers tot nader orde aangehouden en maakt thans dus geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De vergadering wordt te 12.17 uur n.m. gesloten.

MEMORANDUM FOR THE RECORD

Subject: [Illegible]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

9de VERGADERING — DINSDAG 17 NOVEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Voorzieningen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104). — Uitvoerordonnantie oliepalmpantmateriaal 1936 (Ond. 106). — Wijziging ordonnantie tot instelling van een registratiekamer te Medan (Ond. 82). — Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. 100). —

9de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 17 November 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Voorzieningen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104). — Uitvoerordonnantie oliepalmpantmateriaal 1936 (Ond. 106). — Wijziging ordonnantie tot instelling van een registratiekamer te Medan (Ond. 82). — Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. 100). — Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 9 November 1936 No's 4 en 5 ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp-uitvoerordonnantie oliepalmpantmaterieel (Ond. 106);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Uitvoerordonnantie kapokplantmateriaal 1935" (Ond. 107).

De stukken zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 November 1936 No. 26 houdende interneering van Sie Keng Tjoen alias Shi Tze Tsai alias Sio (Sie) Choe Liong te Tandjong Balai.

3. Als voren van 7 November 1936 No. 8 houdende verbod voor den duur van 8 dagen tot het drukken, uitgeven en verspreiden van de Maleische editie van de Sin Po.

4. Als voren van 10 November 1936 houdende o.a. eervol ontslag uit 's Lands dienst van Mr. C. Ph. C. E. Steinmetz.

De besluiten worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Ontwerpen van aan de Bale Agoeng ter overweging aangeboden pranatans.

2. Brief van de Koninklijke Nederlandsch-Indische Motor Club van 10 November 1936 No. 5348/A ter aanbieding van een exemplaar van het statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende de eerste drie kwartalen 1936.

3. Brief van het Comité van bestuur der N. V. Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij van 5 November 1936 houdende mededeeling van het vertrek met Europeesch verlof van zijn voorzitter, den heer A. J. W. Vorster.

4. Motie van bezitters van zoutpannen, waarbij der Regeering verzoekt wordt om in afwachting van de resultaten van het welvaartsplan voor Madoera voorshands af te zien van Haar voornemen tot aankoop van de bevolkingszoutlanden.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter, Blaauw.)

5. Klacht van het „Comité Pendjaga Kesopanan" over toestanden op moreel gebied in de strootjes-industrie te Blitar.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen met betrekking tot het rechtswezen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104), en de ontwerp-ordonnantie tot beperking van den uitvoer van plantmateriaal van den oliepalm uit het tolgebied van Nederlandsch-Indië (Ond. 106) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslagingen en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is mijn voorstel om de zoeven genoemde ontwerp-ordonnanties (Ond. 104 en 106) nog heden in rechtstreeksche openbare behandeling te nemen.

Hier toe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Gelijk bij schrijven ddo. 16 November jl. is medegedeeld, zullen drie onderwerpen, te weten de ontwerp-ordonnantie betreffende de wijziging der toekenning van subsidies aan stadsgemeenten ten behoeve van de in haar dienst uitgezonden onderwijzers, enz. (Ond. 44), de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Pensioenreglement Inlandsche schepelingen (Ond. 98) van de agenda van vandaag worden afgevoerd, de beide laatste onderwerpen, omdat de Memores van Antwoord wel wat kort in handen der leden zijn en het eerste ontwerp, omdat de Regeering er wellicht nog een wijziging in zal aanbrengen.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van artikel 3 der ordonnantie tot instelling van een registratiekamer te Medan (Staatsblad 1931 No. 95). (Ond. 82.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie houdende regelen ter bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen (Ond. 100), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Met den inhoud van het ontwerp zelf kan ik mij in het algemeen wel vereenigen en het blijkt ook wel, dat een ordonnantie als deze inderdaad noodig is. Mocht dit niet voldoende blijken uit de Memorie van Toelichting, dan zal het wel duidelijk zijn gewor-

(Blaauw.)

den na de uitgebreide Memorie van Antwoord, die de Regeering op verschillende door de leden aangerode punten aan het College heeft gegeven. Maar er zijn toch nog enkele onderdeelen waarbij ik mij niet geheel met het standpunt der Regeering kan vereenigen en die betreffen slechts enkele artikelen.

In volgorde kom ik dan in de eerste plaats aan artikel 4, waarbij het stellen van zekerheid voor het waarborgen der nakoming van verplichtingen kan worden geëischt. In het Gedelegeerdenverslag is er heel in het kort op gewezen, dat dit artikel wel ietwat vagelijk geredigeerd is, zoodat gevraagd wordt om wat meerdere duidelijkheid in het artikel zelf te leggen.

De Regeering wijst dit verzoek van Gedelegeerden terug met de hoofdopmerking, vervat in de volgende zinsnede:

„Het komt onnoodig voor om in dit ontwerp nader te omschrijven, tot welk doel en onder welke voorwaarden over de hiergenoemde zekerheid mag worden beschikt, terwijl dat in genoemd reglement niet noodig is geoordeeld.”

„Genoemd reglement” is het Algemeen Waterreglement, waaruit dit artikel is overgenomen. Bij de behandeling van het Algemeen Waterreglement heeft de Volksraad ten aanzien van dat artikel geen aanmerkingen gemaakt en nu moet ik uit dezen zin, door de Regeering in de Memorie van Antwoord opgenomen, afleiden, dat de Volksraad, wanneer hij bij een zeker onderwerp geen aanmerkingen gemaakt heeft ten aanzien van een bepaald regeeringsstandpunt, daarmee ook zijn recht verspeeld heeft om over een dergelijk standpunt voor het vervolg zijn meening te zeggen. Ik geloof, dat deze meening der Regeering moeilijk door den Volksraad kan worden aanvaard. Het komt erop neer, dat de Volksraad, wanneer hij eenmaal iets heeft laten passeeren, dan ook nimmer meer zijn bezwaren ten aanzien van een dergelijk punt naar voren zal kunnen brengen. Ik vraag mij af, of dit juist is. Is het onmogelijk, dat er, nadat een ontwerp door den Volksraad is aanvaard en aangenomen, nieuwe elementen opkomen, al ware het alleen maar, dat bij een nieuw ontwerp de aandacht scherper valt op een bepaald artikel, zoodat de Volksraad later, ook al heeft hij een soortgelijke bepaling reeds aanvaard, daarop toch weder terugkomt met nieuwe bezwaren? Ik geloof dat dit standpunt van de Regeering onaanvaardbaar is en ik hoop dat onaanvaardbare van dit standpunt duidelijker te kunnen aantonen bij een later artikel, dat ik straks in bespreking zal nemen, n.l. art. 11.

Maar toch zou ik bij art. 4 aan de Regeering willen vragen om wat meer op de rechtsreeksche bezwaren, die door den Volksraad zijn aangevoerd ten aanzien van dit artikel in te gaan en niet die bezwaren terug te wijzen met een verwijzing naar een antecedent. Dit art. 4 is ten aanzien van die zekerheid zoodanig vaag geredigeerd, dat zich allerlei opdoen, die in het artikel zelf geen beantwoording vinden. Ik zou b.v. de vraag willen stellen, wie ten aanzien van de beschikking over die zekerheid beslist. De vergunningen worden uitgegeven door de colleges van gedeputeerden, doch de colleges van gedeputeerden zijn niet de belanghebbenden bij het niet nakomen van de voorwaarden, die in een dergelijke vergunning zijn gesteld. Zijn nu de colleges van gedeputeerden degenen, die beschikken ten aanzien van deze zekerheid, of zijn het de openbare gemeenschappen, die eventueel benadeeld kunnen worden door de niet-nakoming van bedoelde verplichtingen?

Een tweede vraag, die ten deze rijst, is de volgende. In welke gevallen zal er over die zekerheid kunnen worden beschikt? Ook deze vraag lijkt mij toch wel van belang, aangezien, zooals het artikel thans luidt, daaruit de meest voor de hand liggende interpretatie is, dat zoodra een verplichting bij de vergunning opgelegd niet is nagekomen, de zekerheid ook in haar geheel vervalt. Dit komt mij ongewenscht voor, aangezien

in zeer vele gevallen het niet nakomen van een verplichting van een dusdanig ondergeschikt belang is, dat daardoor het vervallen van een geheele zekerheid niet kan worden geëischt. Bovendien zal het vervallen van deze zekerheid slechts, zooals het artikel zegt, in bijzondere gevallen worden geëischt, terwijl in alle mogelijke andere gevallen het niet nakomen van een voorwaarde niet door het vervallen van de zekerheid kan worden gestraft. Om deze redenen zou ik het stellen van zekerheid bij wijze van boete willen verwerpen en dan kom ik daarmee tot de tweede mogelijkheid, n.l. dat die zekerheid wordt gesteld om daaruit in de eerste plaats te kunnen voldoen eventuele schade, die ontstaat tengevolge van het niet nakomen van de verplichtingen bij de vergunning opgelegd. Ik zeide echter zooveel reeds, dat de meest voor de hand liggende interpretatie van het betrokken artikel is de eerste door mij gegeven, n.l. het beschouwen van die zekerheid als boete. De tweede door mij gegeven interpretatie ligt niet zoo voor de hand, aangezien nergens ervan wordt gesproken, dat de vergunninghouder verplicht is tot het vergoeden van eventuele schade, veroorzaakt door het niet nakomen van opgelegde verplichtingen.

Ik zou derhalve in het artikel zelf willen zien vastgelegd, dat deze zekerheid dient om daaruit in de eerste plaats te verhalen eventuele schade geleden tengevolge van het niet nakomen van die opgelegde verplichtingen. Hierbij doen zich dan nog de volgende vragen voor: voor hoeveel, tot welk bedrag uit die zekerheid zal kunnen worden geput? Dit zijn alle vragen, die het artikel zelf niet oplost. Daarom zou ik de Regeering in overweging willen geven het eerste lid van art. 4 ongeveer aldus te doen luiden:

„Bij het verleenen van een vergunning als bedoeld in het eerste lid van art. 2, kan in bijzondere gevallen het stellen van zekerheid worden geëischt teneinde daaruit in de eerste plaats vergoeding voor eventuele schade, veroorzaakt door het niet nakomen van de verplichtingen bij het verleenen van vergunningen opgelegd, te voldoen.”

Een tweede artikel, waartegen mijn bezwaar gaat, betreft artikel 8. Krachtens dit artikel zal, wanneer schade geleden wordt door de belanghebbenden, die schade worden vergoed door den beheerder van de betrokken drinkwatervoorziening. Doch, of er schade geleden zal zijn en tot welk bedrag, die schade zal worden vergoed, staat geheel ter beoordeeling van den betrokken resident.

In het Gedelegeerdenverslag is de suggestie gedaan, deze beoordeeling door den resident uit het artikel te halen, zoodat als gevolg daarvan de vragen van de aanwezigheid van schade en het bedrag daarvan aan den rechter worden overgelaten, die in het algemeen de autoriteit is, die voor het nemen van dergelijke beslissingen in onze rechtsorde is aangewezen. De Regeering wijst ook dit af met de volgende zinsnede:

„Het dempen van putten is te weinig belangrijk om voor elk geval een kostbare en ingewikkelde procedure uit te lokken.”

Mijnheer de Voorzitter, als mijn kip door mijn buurman wordt overreden, zal hij daar ook schade voor moeten vergoeden. Dat is nu een zeer eenvoudig geval, maar wanneer ik blijf staan op een schadevergoeding van 30 e en de buurman wil er slechts 25 betalen, dan zal dit geschil, ondanks zijn eenvoud, toch voor den rechter moeten worden geschil.

(De heer Roep: Dat wordt een dure doode kip!)

Dat is nu eenmaal onze rechtsorde en als een eenvoudig geval als dat van een dure doode kip voor den rechter moet komen, vraag ik mij af, waarom het dempen van een put, dat veel verder gaat, aan den rechter zou moeten worden onttrokken. Bovendien meen ik, dat de Regeering de eenvoud van het geval te zeer op den voorgrond stelt. In den aanvang van de Memorie van Antwoord op dit artikel 8 zegt Zij:

9de VERGADERING — DINSDAG 17 NOVEMBER 1936.

Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. 100).

(Blaauw.)

„Inderdaad kan de in dit artikel opgenomen regeling niet-onbelangrijke financiële consequenties meebrengen voor de beheerders van drinkwatervoorzieningen”.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, evengoed kan een en ander belangrijke financiële consequenties met zich brengen voor degenen, die door het dempen van een put schade lijden. Met betrekking tot de schadeloosstelling erkent de Regeering dus, dat zij in elk geval tot zeer hooge bedragen kan oploopen. Maar de kwestie zelf lijkt mij in vele gevallen lang niet eenvoudig. De Regeering stelt het voor, alsof uitsluitend het dempen van de put de kwestie is. Maar het dempen zelf zal voor den betrokkene geen of weinig schade veroorzaken. De betrokkene heeft uit het bestaan van de put zeer veel voordeel, zooals b.v. voorziening in eigen drinkwater en watervoorziening voor landerijen. Wordt de put gedempt, dan kan dit zeer ver strekkende gevolgen hebben voor zijn watervoorziening. Een en ander lijkt mij dus niet zoo eenvoudig, dat men een uitspraak zoo terloops even aan den resident kan opgeven. De Regeering wil dit doen omdat de resident een autoriteit is, die buiten de partijen staat. Dat kan de Regeering wel zeggen tegenover het College van Gedelegeerden, wij weten inderdaad, dat de resident als zoodanig een partij is, die buiten de onderwerpelijke verhoudingen staat, maar naar ik meen zal in de praktijk de resident niet worden beschouwd als een andere autoriteit dan b.v. de gemeente, waartegenover de belanghebbenden dan zullen komen te staan. Tenslotte stel ik de vraag, aan welke proces-orde de resident gebonden is bij het vormen van zijn oordeel. Is hij daarin volkomen vrij? De rechter heeft ten aanzien van dit punt een scherp omschreven gedragslijn gekregen, maar volgens artikel 8 is de resident volkomen vrij in het vormen van zijn oordeel of er schade is geleden en tot welk bedrag. Ten aanzien daarvan tasten wij volkomen in het duister.

De resident is niet verplicht een vonnis op te maken en evenmin verplicht zijn motieven op te geven over zijn oordeel. Maar hoe komt de resident aan zijn oordeel? Moet hij getuigen en deskundigen hooren? In de praktijk zal hij het vermoedelijk doen, maar het staat nergens voorgeschreven en het lijkt mij wel in het belang van onze rechtsorde en de rechtszekerheid van de betrokkenen, dat ten aanzien van dergelijke punten toch wel een en ander geregeld wordt.

Nu ontkomen wij aan al deze moeilijkheden door den resident hier uit te schakelen en de kwestie te regelen op de wijze als onze rechtsorde in het algemeen voorschrijft bijv. in artikel 2 van de rechterlijke organisatie en artikel 134 van de Indische Staatsregeling, namelijk, dat dergelijke geschillen worden opgedragen aan den rechter. Ik zou de Regeering derhalve ook ten aanzien van dit punt in overweging willen geven om de redactie in het Gedelegeerdenverslag ten aanzien van artikel 8 aanbevolen, te volgen.

Tenslotte kom ik aan artikel 11, waarin geregeld is aan welke beambten en ambtenaren de opsporing van eventuele overtredingen van deze ordonnantie is opgedragen. In het Gedelegeerdenverslag is de Regeering de suggestie gedaan om ten aanzien van artikel 11 de redactie te volgen, die den laatsten tijd in het algemeen door de Regeering wordt gevolgd en die ook door den Volksraad geregeld is goedgekeurd. Ook ten aanzien van deze suggestie verwijst de Regeering naar het Algemeen Waterreglement en Zij zegt dan:

„Bij de redactie van dit artikel is artikel 54 van het bovengenoemde Algemeen Waterreglement gevolgd. De Regeering ziet geen reden om van deze juist door den Volksraad aangenomen redactie af te wijken”.

Maar wanneer de Regeering ten aanzien van Onderwerp 100 geen aanleiding ziet, om van de juist door den Volksraad aangenomen redactie af te wijken, waarom doet de Regeering het dan wel in verschillende andere ontwerp-ordonnanties die omstreeks de indiening van het Algemeen Wa-

terreglement of daarna bij den Volksraad zijn ingediend? Ik zoude Regeering willen verwijzen naar de aanvullende Plantersregeling, zooals deze in zijn nieuwen vorm bij den Volksraad is ingediend en die in artikel 15 lid 4 een redactie geeft zooals in het Gedelegeerdenverslag ten aanzien van artikel 11 van de aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie is aanbevolen. Men leest bijv. in het bedoelde artikel 15 (4);

„Met de opsporing van in lid (1) en (2) van dit artikel strafbaar gestelde feiten zijn, behalve de ambtenaren, belast met het opsporen van overtredingen in het algemeen, mede belast de ambtenaren van de arbeidsinspectie”.

In een later ontwerp, de invoerordonnantie op bier, treft men in artikel 9 dezelfde redactie aan als in het Gedelegeerdenverslag ten aanzien van artikel 11 van deze ordonnantie wordt aanbevolen. Men leest daar namelijk:

„Met het opsporen van de feiten, strafbaar gesteld bij deze ordonnantie zijn, behalve de ambtenaren, die in het algemeen belast zijn met het opsporen van strafbare feiten, mede belast de ambtenaren van den Dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen”.

Tenslotte verwijs ik nog naar een der meest recente ontwerp-ordonnantie, Ond. 106, uitvoerordonnantie-oliepalm-plantmateriaal 1936, waarbij men in artikel 7 dezelfde redactie aantreft.

Dit zijn enkele ontwerp-ordonnanties, die mij toevallig in handen gekomen zijn en ik geloof toch wel, dat het juist zou zijn om de in het Gedelegeerdenverslag aangegeven redactie te volgen.

Wanneer het uitsluitend zou gaan om een voorkeur, zou men nog kunnen zeggen: men kan het eene moment het eene aanvaarden zonder daarmede het andere te verwerpen, maar de nieuwe redactie is in samenwerking met de Regeering door den Volksraad destijds aangenomen, omdat de oude redactie fout is. Ik zou daarvoor willen verwijzen naar artikel 2 van het reglement op de strafvordering en soortelijke artikelen vindt men ook in het Inlandsch Reglement en in de rechtsreglementen voor de buitengewesten. Daarin wordt de opsporing opgedragen niet alleen aan de ambtenaren en beambten van de algemeene politie —, die zijn in de allereerste plaats daarmede belast —, maar bovendien aan de hoofden der afdelingen, ten derde aan de ambtenaren van het O.M. bij de raden van justitie en het hoogerrechtshof en ten vierde aan alle beambten en andere personen, in zaken bij bijzondere wetten en wettige verordeningen aan hun waakzaamheid toevertrouwd.

Wanneer men derhalve art. 11 van onderwerp 100 zou lezen, waarin de opsporingsbevoegdheid uitsluitend wordt opgedragen aan ambtenaren en beambten van de politie, dan zal de vraag zich opdoen: Zijn dan die hoofden van afdelingen en ambtenaren van het openbaar ministerie bij dit onderwerp uitgeschakeld ten aanzien van de opsporing?

(De heer Soangkoepou: Dat zijn toch ook ambtenaren van de politie?)

Ik zou de stelling, die zoo terloops door mijn geacht medelid, den heer Soangkoepou, wordt opgeworpen, nl. dat de officieren van justitie ook ambtenaren van de politie zijn, niet zoo rechtstreeks willen bevestigen.

Hoe dan ook, ik zou thans even willen teruggrijpen naar het zoeven door mij behandelde art. 4, waarin de Regeering hetzelfde standpunt heeft ingenomen als in art. 11, d.w.z. in art. 11 heeft de Regeering ook gezegd: Zoo staat het in het Algemeen Waterreglement, daarom verander ik het niet; terwijl ook bij art. 4 hetzelfde wordt gezegd: Zoo staat het in het Algemeen Waterreglement, daarom verander ik het niet. Ik geloof tot op zekere hoogte erin geslaagd te zijn te bewijzen, dat art. 11 onjuist is en dat met verwijzing naar het antecedent de Regeering er niet komt. Ik zou dan ook mede met de bestrijding van dit punt mijn betoog om art. 4 te veranderen, willen versterken.

(Soetardjo.)

Tenslotte nog een kleine opmerking ten aanzien van de redactie van art. 11. De opsporingsbevoegdheid wordt behalve aan de ambtenaren van politie opgedragen aan door daartoe door het College van Gedeputeerden aan te wijzen ambtenaren. Nu werd eenigen tijd geleden wanneer gemeenteraden bv. in hun verordeningen de opsporingsbevoegdheid opdragen aan ambtenaren aan te wijzen door den burgemeester, of door het college van B. en W., door hogere instanties de opmerking gemaakt, dat dit niet toelaatbaar is, en dat de strafvordering voor de aanwijzing van vervolgingsambtenaren in het algemeen een verordening vergt, en zeer terecht, omdat het publiek door openbaar gemaakte voorschriften moet weten, door wie het kan worden vervolgd. Hetzelfde beginsel geldt ook ten aanzien van deze ordonnantie, ofschoon die eventueel op de beginselen van de strafvordering inbreuk kan maken. Maar toch zou ik der Regeering in overweging willen geven, om alle misverstand te voorkomen, de aanwijzing bij verordening in het ontwerp zelf op te nemen. Dat zou Zij kunnen doen door vóór het laatste woord „aangewezen” in art. 11 op te nemen de woorden: „bij verordening”. Het College van Gedeputeerden zal dan de ambtenaren en beampten kunnen aanwijzen, maar zal dat niet bij gewoon besluit mogen doen, uitsluitend bij verordening.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Voor den door de Regeering voorgestelden maatregel in den vorm, zooals die ons thans is voorgesteld, heb ik geen bewondering. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering medegedeeld, dat aanleiding tot de indiening van het ontwerp is geweest een geval, dat zich te Malang heeft voorgedaan, welk geval duidelijk zou hebben gedemonstreerd de urgentie van de ordonnantie als ons thans wordt aangeboden. Maar wanneer wij nagaan, wat er in het daarop volgende in de Memorie van Antwoord is uiteengezet, dan ontdekken wij, dat van de zeven proefputten, die ten dienste van het geologisch-technisch onderzoek zijn gegraven, slechts bij één persoon bezwaar is gerezen, terwijl de zes anderen, ordeliëvend als Indonesiërs altijd zijn, zich bij de onderhandsche regeling hebben neergelegd.

De Memorie van Antwoord heeft verder, antwoord gevende op een vraag in het Gedelegeerdenverslag of zich meer van dergelijke gevallen van onbruikbaarmaking van broncapteeringen hebben voorgedaan, ontkennend geantwoord. Het is dus duidelijk, dat de aanleiding tot de indiening van dit ontwerp enkel en uitsluitend is geweest het eene geval, dat zich met de gebroeders Ziesel in het Malangsche heeft voorgedaan. Op grond van dit eene geval moet thans aan honderden anderen ongerief worden aangedaan. Wij behoeven waarlijk niet na te gaan tot welke groepen der bevolking deze honderden anderen zullen behooren. Het zijn wel voor 99% Javanen.

(De heer Soetardjo: En de armeren onder hen!)

Inderdaad, en behoorende tot het armste deel der bevolking. Het zijn dus deze menschen, die straks het gelag moeten betalen als gevolg van de ondervonden moeilijkheden in het hier genoemde geval met de gebroeders Ziesel. Ik moet er de Regeering op wijzen, dat, afgaande op mijn bestuurservaring, honderden, ja talloze gevallen zich hebben voorgedaan van regelingen welke niet waren gebaseerd op wettelijke bepalingen en waarop geen strafsanctie was gesteld, terwijl de bevolking toch, na eenige toelichting en aanwijzing van de Indonesische bestuursambtenaren, zich heeft geschikt naar al hetgeen van overheidswege werd gevraagd. Ik geloof daarom, dat het in geen enkel opzicht in het belang is van de opvoeding der massa van de bevolking te trachten maatregelen door te drijven alleen wanneer daarbij strafsancties worden gesteld. De aard der Indonesische bevolking in het algemeen, en van den Javaan in het bijzonder, is dusdanig, dat men, in het algemeen gesproken, wars is van elke strafsanctie. De Javaan is ordeliëvend genoeg om, wanneer de redelijkheid van overheidszijde wordt aangetoond, zich met alle

genoegen neer te leggen bij de aanwijzingen van het bestuur. Zoo is het ook altoos geweest.

Het bezwaar, dat deze maatregel straks met zich medebrengt, is dus, dat de bevolking wordt gedwongen zich te richten naar wettelijke bepalingen welke zij voor wel 100% niet kent. Dit is vooral bedenkelijk waar in de Memorie van Antwoord wordt gezegd, dat het de bedoeling is — en dat is ook klaar en duidelijk —, dat ook zelfs in gevallen waarbij geen opzet in het spel is, bij het graven van putten en dergelijke belanghebbenden getroffen zullen moeten kunnen worden.

Ik geef onmiddellijk toe en wensch mij direct achter de Regeering te scharen, wanneer Zij zegt, dat het infecteeren van de drinkwatervoorziening onder geen voorwaarde door de gemeenschap kan worden getolereerd, maar men heeft daartegenover ook rekening te houden met de belangen der betrokkenen, met het dieper gaande belang van de Inheemsche gemeenschap. Het is waar, wat de Regeering zegt, dat in de meeste gevallen een vergunning, als gegeven zou worden door het College van Gedeputeerden, wel altijd of bijna altijd zal moeten worden verleend, „zij het wellicht”, zegt de Memorie van Antwoord „onder eenige voorwaarden ter voorkoming van infecteering van den grondwaterstroom,” maar deze mededeeling pleit juist tegen het nemen van den voorgestelden maatregel. Wanneer in de meeste gevallen toch geen bezwaar zal worden gemaakt tegen het verlenen van dergelijke vergunningen, waarvoor is het dan noodig een zoover strekkende verbodsbepaling in het leven te roepen, die straks honderden ingezetenen ongerief zal geven?

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van deze overwegingen meen ik een amendement te moeten indienen, luidende als volgt:

„I. Artikel 1 lid (1) wordt gelezen als volgt:

(1) Binnen het gebied der Provincies op Java kan bij regeeringsverordening in daarbij bepaaldelijk aangewezen gevallen worden verboden in door het College van Gedeputeerden aangewezen terreinen gelegen binnen een afstand van 1000 meter van een waterwinplaats voor een openbare drinkwatervoorziening, gravingen of boringen te verrichten tot een grootere diepte dan 3 meter beneden de terreinoppervlakte, tenzij krachtens vergunning, verleend overeenkomstig de bepalingen van deze ordonnantie.

II. In artikel 2 lid (1) wordt in plaats van „vervatte” gelezen: „bedoeld”.

III. Artikel 7 lid 1 wordt gelezen als volgt:

(1) Indien na de uitvaardiging van een verbod als bedoeld in artikel 1 lid (1) gravingen of boringen worden verricht zonder een vergunning op den voet van het bepaalde in het eerste lid van artikel 2 van deze ordonnantie, dan wel in strijd met de voorwaarden bij een verleende vergunning gesteld, kan door het College van Gedeputeerden staking van de uitvoering worden bevolen.”

De amendementen op artikel 2 (1) en artikel 7 (1) vloeien voort uit het amendement op artikel 1 (1).

Ten slotte maak ik van de gelegenheid gebruik om voor de strafbepaling van art. 10 (1) een redactie voor te stellen, welke eenigszins „lemes” is en die luidt:

„Overtreding van het in artikel 1 lid 1 bedoeld verbod wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste vijfhonderd gulden.”

Een verbod kan dus worden uitgevaardigd, wanneer de wenschelijkheid van hetgeen in art. 1 lid 1 wordt voorgesteld duidelijk is aangetoond. Dat verbod kan dan spoedshalve bij regeeringsverordening worden uitgevaardigd; daarbij behoeft niet de beslissing van den ordonnantiewetgever te worden afgewacht.

(Soangkoepon.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik het streven der Regeering om broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen te beveiligen tegen verontreiniging steeds kan toejuichen, om zodoende de gezondheid onzer gemeenschapsleden te bevorderen, dit mag mijns inziens geen aanleiding geven tot het inbreukmaken op de rechten dan wel reeds verkregen rechten van de burgers van deze gewesten. Deze rechten behooren mijns inziens overeenkomstig artikel 162 der I. S. door de overheid te worden beschermd.

De ons voorliggende ontwerp-ordonnantie tast mijns inziens het beschikkings- en bezitsrecht van de eigenaren der terreinen, gelegen binnen een afstand van 1000 meter van een waterwinplaats voor een openbare drinkwatervoorziening, te veel aan. Zeer terecht wordt er in het Gedelegeerdenverslag op gewezen, dat deze regeling niet voldoende rekening houdt met de belangen van de bezitters of gebruikers van de rondom broncapteeringen binnen een strook van 1 km gelegen terreinen. Is eenmaal een terrein door Gedeputeerden daarvoor aangewezen, dan zal door de rechthebbenden nagenoeg niets kunnen worden verricht voor hun eigen drinkwatervoorziening, zonder voorafgaande vergunning van de overheid en dit beteekent dus, dat de ingezetenen en eigenaren van een uitgestrekt gebied met een oppervlakte van $3\frac{1}{7}$ km² in wezen niets meer over hun eigendom te zeggen hebben.

Hun belangen worden op die wijze ondergeschikt gemaakt dan wel opgeofferd aan die van de zelfstandige gemeenschappen of naamloze vennootschappen of andere rechtspersoon, die het beheer over de drinkwatervoorziening hebben. Het is natuurlijk begrijpelijk, dat het noodzakelijk is, om verontreiniging van drinkwater te voorkomen, doch alle voorzieningen te dezen behoeve mogen m.i. aan het beschikkingsrecht van anderen niet geheel derogeren, zonder een behoorlijke schadevergoeding daartegenover te stellen. In dergelijke gevallen dienen m.i. de bepalingen betreffende onteigening ten algemeenen nutte, overeenkomstig artikel 133 der I.S. te worden toegepast. Ik sluit mij daarom bij de leden aan, die in het gedelegeerdenverslag van meening waren, dat de tot dusverre gevolgde methode van afkoop door de betrokken rechtsgemeenschappen van de rondom de bron gelegen, benooidige terreinen bevredigend heeft gewerkt. Wordt geen overeenstemming tusschen de gemeente of andere lokale gemeenschappen met de rechthebbenden bereikt dan staat immers steeds — gelijk ik zooveen zeide — het middel van onteigening ten algemeenen nutte ter beschikking. Het moge dan waar zijn, dat de bepleite methode van afkoop van rechten aan vele gemeenschappen te zware lasten zou opleggen, zooals van de andere zijde der leden in het Gedelegeerdenverslag wordt opgemerkt, het neemt niet weg, dat dit de eenig juiste en redelijke weg is voor het beoogde doel, ten minste als men hiervoor rechtvaardigheid en billijkheid als grondslag wil aanleggen. De ontwerp-ordonnantie miskent te veel de individuele rechten der ingezetenen. Dit lijkt wel op een Italiaansche methode ten opzichte van Ethiopië. Uit de ons ter inzage toegezonden uiteenzetting van de gebroeders Ziesel komt het mij voor, dat de gemeente Malang te weinig rekening houdt met het door haar zelf gegeven woord.

Deze gemeente schijnt van oordeel te zijn, dat men gegeven beloften niet behoeft na te komen. De moeilijkheden, die de gebroeders Ziesel hebben ondervonden bij het streven van de gemeente Malang tot capteering van eenige bronnen in de desa's Boemiajoe en Binangoen en de wijze, waarop de gemeente Malang zich van de gebroeders Ziesel met een Jantjevan-Leiden heeft afgemaakt, hebben mij doen aarzelen, deze ontwerp-ordonnantie te aanvaarden, want zelfs zonder de in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde maatregelen zijn de individuele rechten der ingezetenen aan het wankelen gebracht en dus niet veilig gesteld. Met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie zullen zulke individuele rechten zeker nog meer worden geschaad.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Van Helsdingen.)

Ik onderschrijf natuurlijk volkomen het standpunt der Regeering, wanneer zij verklaart, dat het infecteeren van een drinkwatervoorziening onder geen voorwaarde door de gemeenschap kan worden getolereerd, welke ook de motieven tot die daad geweest zijn; doch dit behoeft mijns inziens niet te impliceeren, dat alles, wat tot deze infectie kan leiden, onverbiddelijk en zonder een behoorlijke schadevergoeding dan wel zonder eerbiediging van de natuurlijke en wettelijke rechten van derden, dient te worden vernietigd of onbruikbaar gemaakt.

Het in artikel 1 van de ontwerp-ordonnantie omschreven verbod en de verplichtingen van de rechthebbende op en van den gebruiker van een terrein, hebben het persoonlijk recht van elken burger of ingezetene op dit terrein van $3\frac{1}{7}$ km² geheel miskend, zoodat ik mij in dit verband afvraag, of de Regeering daarmede niet te ver gaat en daardoor onredelijk is tegenover de betrokken ingezetenen van de in de ontwerp-ordonnantie bedoelde terreinen.

Ten aanzien van artikel 8 lijkt het mij juist, om de eventuele schade-bepaling en de kennisneming van de gevallen bij geschil, over te laten aan den rechter, gelijk dit in het Gedelegeerdenverslag in overweging wordt gegeven en door den heer Blaauw wordt gewenscht. Na zijn betoog kan ik mij eveneens aansluiten bij de beschouwingen van ons geacht medelid nopens artikel 11, omdat de door hem aangegeven redactie geen aanleiding kan geven tot meer dan één uitieg.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! In afwijking van de beide laatste sprekers, zou ik met deze ontwerp-ordonnantie wel accoord kunnen gaan, zelfs al heeft slechts één geval tot het indienen ervan aanleiding gegeven. Maar dat eene geval is, zooals de Regeering het ons heeft toegelicht — en ik heb geen aanleiding om aan te nemen, dat die toelichting onjuist is — dan toch wel een zoo treffend staaltje van a-sociaal handelen, dat er voor de Regeering hier aanleiding bestaat om in te grijpen. Zelfs al zou wat in het rekest van den betrokkene wordt gezegd juist zijn, n.l. dat hem door de gemeente Malang onrecht is aangedaan, zelfs dan nog heeft deze ingezetene niet het recht, op deze wijze het in werking stellen van een bron te saboteeren. Ik meen, dat een protest tegen deze a-sociale handelwijze in dit college volkomen op zijn plaats is. Tegen dergelijke gevallen behoort de overheid te zijn gewapend en deze ordonnantie geeft haar een wapen in handen.

De heer Soetardjo merkte op, dat de massa der orde-lievende bevolking van deze ordonnantie het meeste last en ongerief zou ondervinden. Hij zeide ook, dat de bevolking in het algemeen bereid is, de aanwijzingen van de gezagsorganen op te volgen. Hier nu wordt alleen het gezagsorgaan, belast met de aanwijzing, over een ruimer gebied bevoegdheid verleend. Niet de resident alleen, maar het college van gedeputeerde geeft nu de aanwijzingen, door de bevolking in acht te nemen.

Nu begrijp ik niet, dat dit ongerief zoo verbazend groot is, want wat wordt voorgesteld is in hoofdzaak een beperking van hetgeen men met zijn grond mag doen.

Ik heb de redactie van het amendement niet voor mij en dus is het uiteraard eenigszins moeilijk de consequenties er ten volle uit te trekken, maar het wil mij voorkomen, dat door de inlassing van de regeeringsverordening hier eigenlijk weer een noodelooze omslag wordt bewerkstelligd. Ons geacht medelid, de heer Soangkoepon, heeft gezegd, dat men geen inbreuk mag maken op verkregen rechten, dat het voorstel het eigendomsrecht, het beschikkingsrecht of hoe men het noemen wil, te veel aantast.

(De heer **Soangkoepon**: Zonder behoorlijke schadevergoeding.)

Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. 100). — Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Kan.)

Er wordt uitdrukkelijk gezegd, dat eventuele schade ver-
goed zal worden.

Ons geacht medelid, de heer Soangkoepou is echter zoo
ver gegaan, hij heeft zelfs in zooverre overdreven, dat
hij zegt, dat over $3\frac{1}{7}$ km² men niets over zijn grond heeft
te zeggen, maar een eenvoudige lezing van het artikel
laat reeds zien, dat deze overdrijving werkelijk allen grond
mist, want het beschikkingsrecht over den grond wordt maar
op enkele punten beperkt, het is meer een dulden, dan dat
iets ontnomen wordt.

Nu zegt ons geacht medelid, dat het veel beter zou zijn,
wanneer dergelijke gronden dan maar onteigend werden, maar
ik meen, dat tegen de onteigeningsprocedure juist van In-
heemsche zijde meermalen het bezwaar is aangevoerd, dat de
onteigening het bezitsrecht niet slechts aantast, maar zelfs
vernietigt en dat men er prijs op stelt, den grond te behou-
den, ik denk bijv. aan poesakagrond, die men zelfs tegen een
behoorlijke schadevergoeding liever niet prijs geeft.

Het poesakarecht nu wordt hier gehandhaafd, behoudens,
dat men een enkele inmenging dulden moet. Ik meen dan ook,
dat de heer Soangkoepou veel te ver gegaan is.

Ten aanzien van de vaststelling der schadeloosstelling sluit
ik mij aan bij het betoog van ons geacht medelid, den heer
Blaauw.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling
met den geachten vorigen spreker kan ik veel voelen voor het
amendement van den heer Soetardjo.

De voorstellen der Regeering zijn te beschouwen als een
gevolg van het onsympathieke optreden van de gebroeders
Ziesel.

(De heer Van Helsdingen: Een krassere bewoording
is hier zeker op haar plaats.)

Waar mijn geacht medelid, de heer Van Helsdingen reeds
krasse uitdrukkingen heeft gebezigd meen ik mij te mogen
beperken tot het woord „onsympathiek”. Ik ga volkomen ae-
oord met den heer Van Helsdingen, wanneer ons geacht mede-
lid zegt, dat zulk een optreden niet kan worden getole-
reerd en dat terecht de Regeering maatregelen heeft te
beramen om tegen een dergelijke handelwijze op te treden,
omdat het algemeen belang zeker moet predomineeren boven
het persoonlijk belang, vooral in casu, waar men munt tracht
te slaan uit een zeer afkeurenswaardig middel door dit als
hefboom te gebruiken, om peunaire verlangens voldaan te zien.

Al zou het geval van dit standpunt moeten worden gezien,
dan is het nog de vraag, of de Regeering de maatregelen in
den voorgestelden vorm moet gieten, dat zonder meer de
Regeering de menschen verplicht zich te doen beschouwen als
de gebroeders Ziesel.

Ik kan niet onderschrijven, wat de heer Soetardjo heeft
gezegd, dat de bevolking, in het bijzonder de Javanen, in die
mate ordeliëvend zijn, dat zij een maatregel der Regeering niet
zullen saboteeren, want wij leven thans in een tijd van procure-
urs-bamboe en van opstokers en al zoude van nature de
Javaan zijn, zooals de heer Soetardjo hem heeft afgeschilderd,
de invloed van de opstokers en van de procureurs-bamboe is
van dien aard, dat de Regeering ook daarvoor heeft te waken.

Het amendement van den heer Soetardjo brengt niet in
hooge mate de kracht van de regeeringsmaatregelen tot een
onoverkomelijk minder effect. Immers, de heer Soetardjo be-
pleit in zijn amendement, dat, wanneer zulks noodig wordt
geacht, bij regeeringsverordening kan worden bepaald het-
geen de Regeering zonder meer imperatief in haar voor-
stellen heeft gefixeerd. Nu zegt de heer Van Helsdingen, dat
het dan een lang proces zou zijn. Daartegenover kan toch wor-
den gesteld het belang van de betrokken personen. Ik voor
mij zou, zoowel op de Regeering als op de leden, een beroep
willen doen om het voorstel-Soetardjo te steunen waar dit
beoogt niet de regeeringsmaatregelen in kracht te doen verlie-

(Voorzitter, Kerstens.)

zen, maar enkel om op soepeler wijze datgene te verkrijgen,
wat de Regeering zich voor oogen heeft gesteld. Terecht heeft
de heer Soetardjo gezegd, dat men niet een ieder over één
keer moet scheren, zij het dat door het optreden van be-
paalde elementen de Regeering zich gedwongen heeft gezien
om maatregelen in het algemeen belang te nemen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten ter-
mijn van de zijde van het college beëindigd.

Ingekomen is een amendement, voorgesteld door de
heeren Soetardjo, Kan en Soangkoepou. (Ond. 100 —
St. 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer in de ontwerp-
Drinkwatervoorziening-Beschermingsordonnantie (zitt.
1936—'37, Ond. 100) zooals gewijzigd bij Nota van Wij-
zigingen, de volgende wijzigingen voor te stellen:

I. Artikel 1 lid (1) wordt gelezen als volgt:

(1) Binnen het gebied der Provincies op Java en Ma-
doera kan bij regeeringsverordening in daarbij bepaal-
delijk aangewezen gevallen worden verboden in door het
College van Gedeputeerden aangewezen terreinen gele-
gen binnen een afstand van 1000 meter van een water-
winplaats voor een openbare drinkwatervoorziening, gra-
vingen of boringen te verrichten tot een grootere diepte
dan 3 meter beneden de terreinoppervlakte, tenzij krach-
tens vergunning, verleend overeenkomstig de bepalingen
van deze ordonnantie.

II. In artikel 2 lid (1) wordt in plaats van „vervatte”
gelezen: „bedoeld”.

III. Artikel 7 lid 1 wordt gelezen als volgt:

(1) Indien na de uitvaardiging van een verbod als
bedoeld in artikel 1 lid (1) gravingen of boringen wor-
den verricht zonder een vergunning op den voet van het
bepaalde in het eerste lid van artikel 2 van deze ordon-
nantie, dan wel in strijd met de voorwaarden bij een
verleende vergunning gesteld, kan door het College van
Gedeputeerden staking van de uitvoering worden be-
volen.

IV. Artikel 10 lid (1) wordt gelezen als volgt:

(1) Overtreding van het in artikel 1 lid (1) bedoeld
verbod wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie
maanden of geldboete van ten hoogste vijfhonderd gul-
den.”

Ik moet er mijn teleurstelling over uitspreken, dat inhoud
en strekking van het amendement helaas niet uit het
Gedelegeerdenverslag zijn gebleken. Het is in het algemeen
wel wenschelijk, dat, wat in het openbaar zal worden gezegd,
reeds uit het Gedelegeerdenverslag blijkt, opdat de Regeering
zich daarop voorbereiden kan.

Is de Regeering-gemachtigde bereid in den loop van den
morgen te antwoorden?

De heer Offringa, hoofd van den D. V. G.: Gaarne, Mijnheer
de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan wordt thans de behandeling van
Onderwerp 100 opgeschort.

Aan de orde is de behandeling van de
ontwerp-ordonnantie tot heffing van een
tijdelijk extra-uitvoerrecht en tot buiten-
werkingstelling van artikel 16 der Indische
comptabiliteitswet (Ond. 103), als gewijzigd
bij nota van wijziging (stuk 6).

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Uit den
aanzelenden en bijna verontschuldigen toon van
de Memorie van Toelichting op het ons thans bezig-
houdende ontwerp zou men haast concludeeren, dat de
Regeering zelve er al heel weinig enthousiast over is. Dit

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Kerstens.)

zou mij ook heelemaal niet verwonderlijk voorkomen. Het is inderdaad een nogal miezerig ontwerpje, waarmee de Regeering tracht een tegenwicht te scheppen tegen de reeds bestaande en nog te verwachten evenwichtsstoornissen in het overigens toch al labiele budget.

Als men in enkele vlugge lijnen den toestand schetst, ziet men, dat voor 1937 de middelen tengevolge van de tot stand gekomen verlagingen van invoerrechten en van den zoutprijs met meer dan f 12 miljoen gereduceerd zijn.

Hiermede is de geraamde budgetverbetering als gevolg van het afgekondigde goudembargo al meer dan teniet gedaan. Daar komt dan nog bij, dat de defensie nog nieuwe uitgaven zal vergen, terwijl als een Damocleszwaard boven de begroting hangt de dreigende onontkoombaarheid van verhooging der loonen, salarissen en pensioenen, om dan nog niet eens te spreken van verdere derving van invoerrechten, die misschien onvermijdelijk zou kunnen worden.

Wat stelt de Regeering hier nu tegenover bij wijze van tegenwicht? Een extra-uitvoerrecht, dat per jaar hoogstens f 9 miljoen opbrengt! Is dat nu een adequaat middel?

Ik ben bij vroegere besprekingen over maatregelen in verband met het goudembargo de Regeering niet hard gevallen, wanneer Zij zich niet uit haar tent liet lokken voor het doen van toezeggingen terzake van komende salarisverhogingen, uitvoerheffingen, enz. Integendeel, ik sprak mijn vertrouwen in haar uit en zegde zonder bedenking mijn steun toe. Daar had naar mijn oordeel de Regeering een extra-recht op in dezelfde mate als deze materie extra-zware eischen stelde aan het regeeringsbeleid. Ik zag in, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering geen enkel concreet voornemen van tevoren bekend mocht maken. Daarop zou immers dadelijk geanticipeerd zijn door allerlei belanghebbenden, met het gevolg dat allerlei onnatuurlijke, althans niet strikt-objectieve bewegingen in prijspeil, in levenspeil, in vrachttarieven e.d. zouden optreden.

Ik zei dus bij mijzelf: Op het goede moment, door haarzelf bepaald, zal de Regeering haar handgrepen verrichten om ons aangepast evenwicht te handhaven, en Zij zal dat krachtig en vastberaden doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet verhehlen, dat ik me in deze houding van rustig vertrouwen lichtelijk onbehaaglijk begin te gevoelen. Het ontwerp op zichzelf getuigt niet van de door mij verwachte goed geplaatste kracht, en de beide memories getuigen niet van de veronderstelde vastberadenheid. Dit alles is weinig geschikt om dit College rustig in zijn vertrouwen te doen volharden.

Dat de Regeering een zeer bescheiden heffing voorstelde, was ook naar mijn oordeel geboden. Het bedrijfsleven had, niet alleen in zijn eigen doch ook in het algemeen belang, lucht noodig, en het zou geen zin hebben den knellenden goudband weg te nemen om hem te vervangen door een benauwendden fiscaal ring. Daar zouden we niets mee opschielen, integendeel. Ik juich het dus toe, dat het goudembargo aan het exportbedrijfsleven een flinke verademing heeft gebracht. Deze mag niet in gevaar worden gebracht door fiscale maatregelen. Maar is hiertoe een percentage van 2 inderdaad de uiterste grens? Voor het beantwoorden van deze vraag dient er degelijk op gelet te worden, dat de Regeering van de extra-heffing geheel en al uitgezonderd heeft al die exportproducten, die er op de wereldmarkt ook thans nog niet gunstig voorstaan; dat voorts voorzien is in de mogelijkheid tot tusschentijdsche afschaffing, ook voor afzonderlijke producten; dat tenslotte de extra-heffing slechts voor 15 maanden gelden zal.

Dit alles nu in aanmerking genomen, lijkt mij de heffing van 2%, in het licht der dreigende budgetverslechtering, te laag. Ik houd hierbij mede het oog gericht op de waarschijnlijkheid, dat de Regeering niet zal kunnen ontkomen aan verhoging van loonen, salarissen en pensioenen. Ik verwacht, dat de Regeering in haar antwoord dezen factor wel buiten

bespreking zal laten, maar Zij houde mij ten goede, dat ik dit niet doe. Ik zou het ook niet kunnen. Voor mij — en ik denk ook voor mijn geachte medeleden — is het onmogelijk, voorstellen als het onderhavige goed te beoordelen, als ik het los moet maken van kwesties waar het organisch mee samenhangt. Het is goed er terloops even aan te herinneren, dat de Regeering in de afgelopen weken telkens niet wenschte te spreken over verlaging van invoerrechten noch over extra-uitvoerheffingen enz. Ik wees daar zooveel reeds op. Nochtans echter moest Zij met desbetreffende voorstellen komen.

Zoo zal het met de verhooging der ambtenaarsinkomens ook wel gaan, te eerder, nu de Regeering de prijsbewaking voor een belangrijk deel heeft moeten loslaten. Laat de Regeering dus maar verklaren, dat Zij over deze verhoging thans niet spreekt, als Zij er dan stilletjes maar aan denkt. Ik vrees echter, dat Zij dit niet gedaan heeft. Anders kan ik me niet voorstellen, dat Zij het percentage van de extra-uitvoerrechten slechts op 2 gesteld heeft.

Mijnheer de Voorzitter, 2% is niet genoeg ter compensering van de redelijk te verwachten budgetverslechteringen.

De Regeering heeft toegetast, omdat het moest; maar Zij heeft het aarzelend gedaan, en halverwege trok Zij haar hand weer terug. Durfde Zij niet, wilde Zij niet?

(De heeren Sosrohadikoesoemo en Roep: Mocht zij niet?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik had op deze interruptie gehoopt.

Ik weet dus niet hoe het is, maar ik betreur het, dat de Regeering geen 4% gevraagd heeft. Is dit percentage te hoog? Laten wij de vraag aan een concreet voorbeeld toetsen. Stellen wij van de te treffen exportgoederen de meer opbrengst in gulden op 22%, een redelijk gemiddelde, naar ik meen. Voor een partij goederen, die vóór 26 September f 100 000 opbracht, ontvangt de exporteur bij gelijk gebleven goudprijs nu derhalve f 122 000. Vier procent van de bruto-opbrengst is f 4 880. Wanneer ik nu gemakshalve verwaarloos, dat van die f 22 000 — voorzover daar winst inzit — vennootschapsbelasting moet worden betaald en wellicht nog een en ander, toont deze berekening dus aan, dat de exporteur bij een extra-heffing van 4% nog rond f 17 000 meer opbrengst zou hebben per ton gouds.

Nu vraag ik toch, Mijnheer de Voorzitter, of met die 4% de exporteur werkelijk weer een wurgende hand aan zijn keel zou voelen? Of er bij een heffing van 4% weer niets zou overblijven voor loonsverbetering en dividend aan aandeelhouders? Op de eerste vraag mag geantwoord worden: gelukkig niet, en op de tweede: gelukkig wel. Nog eens herinner ik er aan, dat er alleen sprake is van exportproducten, die er gunstig zijn komen voor te staan.

Laat de Regeering dan niet halverwege haar hand terugtrekken. Als Zij f 18-miljoen neemt, neemt Zij aan den eenen kant niet te veel, en aan den anderen kant neemt Zij genoeg om beter voorbereid te zijn op de komende dingen. Mocht men mij tegenwerpen, dat 4% voor sommige uitgeputte ondernemingen toch wel heel erg zou zijn, hoezeer andere dat percentage wél kunnen dragen, dan heb ik nog een andere suggestie in petto: Hoe denkt de Regeering over een heffing varieerend van 1 — 6%, al naar gelang de onderneming of maatschappij minder of meer hebben kan? Misschien is de praktijk van een dergelijke differentiatie wel zeer moeilijk, maar ik zou er mij gaarne accoord mee verklaren.

Een percentage van 2 lijkt mij echter in ieder geval te laag.

Heeft de Regeering wellicht overwogen, dat Zij, als Zij straks niet uitkomt, wel weer eens met een extra-heffing of met een verhoging van de eerste kan komen? Dat zou onverstandig beleid zijn. Een goed, vastberaden tandarts trekt een kies in één tempo, niet in twee. Niet alleen in het belang van den patient, ook in zijn eigen belang. Den tweeden keer is de patient immers extra-onvriendelijk tegen den man met de tang.

(Kerstens.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp de vrees van de Regeering niet goed, evenmin als haar omslachtige verontschuldigen. Terwille van het algemeen belang en op grond van de door haar verleende hulp in den vorm van restrictiebepalingen, vordere Zij het vorig jaar een rubberuitvoerrecht bij een rubberprijs, die op veel natuurlijker en geleidelijker wijze omhooggekrabbeld, maar in menig geval nog verlieslatend was. De Volksraad bekrachtigde die vordering. En nu heropent de Regeering in de Memorie van Toelichting zelf de discussies over den rechtsgrond van een heffing, die meer dan ooit door de rechten van het algemeen welzijn gerechtvaardigd is; die prijzen treft welke onvergelijklijk veel beter en in doorsnee minstens winstgevend zijn, terwijl die prijzen bovendien nog hun grooten sprong te danken hebben aan een maatregel, die dan toch geheel en al los staat van bedrijfs-economische initiatieven.

Maar waarom dan nog zooveel woorden hieraan besteed, welke bovendien in het Gedelegeerdenverslag onnoodig een betoeg van anderhalve pagina uitlokten?

Ik heb mij eerder verbaasd, dat de eerste twee pagina's van het Gedelegeerdenverslag bijna geheel en al gingen betoegen, hetgeen in de Memorie van Toelichting a priori toegegeven was. Het eenige, dat de Regeering zich mijns inziens in deze kwestie kan verwijten is, dat Zij dit zelf uitgelokt had. Men had de plaatsruimte in de Memorie van Toelichting beter kunnen benutten voor een degelijke motiveering van het percentage van slechts 2. Dit is mijns inziens geheel onvoldoende geschied, zoowel in de Memorie van Toelichting als in de Memorie van Antwoord. Ik ben althans nog lang niet overtuigd, gelijk ik zoeveer ook aan de hand van een becijfering nader heb geadstrueerd.

Mijnheer de Voorzitter. Ik kom thans tot een tweede belangrijk punt.

In het Gedelegeerdenverslag was aangedrongen op een met deze extra-uitvoerheffing gepaard gaande heffing van andere valuta-winsten, als bijv. vermogensaanwas. Het bezwaar van de Regeering hiertegen is tweërlei. Het eerste citeer ik letterlijk:

„Tegenover de meening van enkele leden, dat de voorkeur zou zijn te geven aan een samenstel van heffingen op alle groepen, die door toevallige omstandigheden voordeel genieten — waarbij de gedachten blijkbaar uitgaan eenerzijds naar een algemeene heffing van individueelen aard terzake van z.g. valutawinsten en anderzijds naar de invoering van een extra-winstbelasting — moet worden gesteld, dat bij andere groepen de voordeelen voor zoover aanwezig niet zoo sterk sprekend en maatschappelijk lang niet van zoo groot belang zijn als ten aanzien van het export-apparaat in zijn geheel het geval is.”

Tot zoover het citaat. — Mijnheer de Voorzitter, ik moet bekennen, dat ik deze passage niet begrijp. Zou de geachte Regeeringsgemachtigde zoo vriendelijk willen zijn mij duidelijk te maken, wat er bedoeld wordt met de woorden, dat bij andere groepen, dus onder anderen met de makers van valutawinst op goud- en aandelenbezit, de voordeelen maatschappelijk lang niet van zoo groot belang zijn als ten aanzien van het export-apparaat in zijn geheel het geval is? Wanneer ik deze woorden juist zoo opvat als zij er staan, kom ik tot een gevolgtrekking welke precies tegenovergesteld is aan die van de Regeering. Volgens de Regeering is het feit, dat de valuta-voordeelen voor het export-apparaat maatschappelijk van veel grooter belang zijn dan die van particuliere winstmakers een reden om dat exportapparaat wel te treffen met een extra-heffing en die particuliere profiteerders niet. Volgens mij ligt precies het omgekeerde in de rede: omdat de particuliere voordeelen lang niet zoo sociaal-nuttig zijn als die der exportcultures, ligt het voor de hand, de particuliere winsten nu ook eens sociaal-nuttig te maken door een extra-

(Soangkoepon.)

heffing ten bate van de algemeene middelen, eerder dan het export-apparaat, dat uit zijn aard reeds sociaal-nuttig is.

Maar ik kan mij niet voorstellen, dat een zoo eenvoudige redeneering aan de Regeering ontsnapt zou zijn niet alleen, doch dat Zij tot een tegengestelde redeneering gekomen zou verzoekt, mij uit den droom te helpen.

Ik kom tot het tweede bezwaar van de Regeering. Zij wilde op zoo kort mogelijken termijn tot een redelijke en aanvaardbare heffing en daarom moest zij de gedachte aan een belasting van meer algemeen karakter als evenbedoeld laten varen. Hierop volgt dan weer een argument, dat ik niet zonder commentaar kan laten passeeren.

„Om tot een werkelijk redelijke en billijk werkende persoonlijke heffing van meer algemeen karakter te geraken, zou men een regeling moeten ontwerpen, welke met allerlei individueele factoren rekening zou moeten houden.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet de Regeering ervan verdedenken, dat Zij eenzelfde factor wel eens verschillend hanteert al naargelang het doel waar ze heen wil. Het extra-uitvoerrecht zal natuurlijk ook niet volkomen billijk werken. De voorgestelde uniforme heffing van 2% houdt geen rekening met allerlei individueele factoren. Bij het eene product of bij deze maatschappij zal het er gemakkelijk af kunnen, bij het andere product of bij die maatschappij moeilijk. Toch negeert de Regeering deze ongelijke en onbillijke werking en houdt Zij desgevoore rekening met allerlei individueele factoren, waar het Gedelegeerdenverslag nadrukkelijk op wijst zonder dat de Memorie van Antwoord er op reageert. Maar wel wordt in de Memorie van Antwoord dezelfde ongelijke en dus onbillijke werking van een uniforme heffing breed uitgemeten ten aanzien van een soortgelijke heffing op andere valutawinsten. Waarom is het in het eene geval wel een bezwaar en in het andere niet? Ik zie geen ander antwoord dan dit: omdat de Regeering het eene doel wel wilde en het andere niet. Maar zoo mag men toch niet argumenteeren. Als een extra-uitvoerheffing geen rekening behoeft te houden met allerlei individueele factoren, waarom moet een extra-heffing op vermogensaanwas dit dan wel doen? Ik hoop, dat de Regeering mij hierop een duidelijk antwoord zal willen geven.

De Regeering heeft mij met de Memorie van Antwoord niet kunnen overtuigen van de onmogelijkheid eener soortgelijke heffing op extra-vermogensaanwas. Deels bevatten haar argumenten bezwaren, die ten aanzien van de extra-uitvoerheffing niet als argument werden aangevoerd; deels komen zij hierop neer, dat zoo'n belasting op vermogensaanwas ook nog om andere redenen zoo moeilijk in te richten zou zijn. Ik herinner mij, dat in andere gevallen de Regeering niet voor groote moeilijkheden terugschrok. Heette individueele restrictie voor de bevolkingsrubber eerst niet onmogelijk wegens gebrek aan kennis van de capaciteit? Maar toen het moest, ging de Regeering tot telling van millioenen rubberboomen over. Toen kon het ineens wel!

Ik ben er van overtuigd, dat de inrichting van een belasting op vermogensaanwas tengevolge van het goudembargo mogelijk is, indien niet a priori de onmogelijkheid gesteld wordt, en als de Regeering ook in dit geval de leuze van „geen perfectionisme” voor oogen houdt. Dat deze inrichting tijd zou vergen en pas later vruchten zou gaan afwerpen, is voor mij geen bezwaar. Het is zelfs goed „to save a penny for a rainy day”. Want met dit extra-uitvoerrecht lijn we er nog niet. Het zal niet mogen zijn, dat de kleine luyden de devaluatie moeten betalen. Het is noodzakelijk, dat naast de exportbedrijven, de individueele profiteerders een deel van de in hun schoot geworpen valuta-winst afstaan tot 't nut van 't algemeen. Daar kan de Regeering mij voor mee krijgen!

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beschouwing van de voor ons liggende ontwerp-ordon-

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Soangkoepon.)

nantie heeft het mij met leedwezen getroffen, dat uit elke prijsverhoging of prijsverbetering mede als gevolg van de depreciatie van den gulden geen enkel profijt door de producenten van de bevolkingsrubber wordt getrokken. Ieder rubberproducent, met uitzondering van die der buitengewesten heeft financieele voordeelen van de depreciatie van den gulden.

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering gezegd, dat met betrekking tot de bevolkingsrubber de heffing van het extra-uitvoerrecht geen invloed zal hebben op het bedrag, hetwelk de bevolking ten goede komt, aangezien gelijktijdig met de invoering van de voorgestelde heffing het bijzonder uitvoerrecht voor restrictiedoelinden met een overeenkomstig bedrag zal worden verminderd. Dit impliceert m.i., dat, welke voordeelen uit de prijzen van de rubber in het buitenland mogen kunnen worden verkregen, de Inheemsche rubberproducenten daarin hoegenaamd geen deel kunnen hebben. Deze Inheemsche rubberplanters van de buitengewesten mogen 5% van de waarde van hun rubber in de algemeene kas storten, door middel van de heffing van dit percentage ad valorem, in tegenstelling met de andere rubberproducenten; de voordeelen, voortvloeiende uit de rubberprijsverhogingen in het buitenland en zelfs uit de depreciatie van den gulden, mogen daarentegen slechts aan de andere rubberplanters worden toegeworpen, zoodat de Inheemsche rubberproducenten in de buitengewesten op dit gebied „boleh gigit djari schadja,” d.i. zich alleen op hun vinger kunnen bijten. Dat dit dus zeer pijnlijk voor de Inheemsche rubberproducenten is, behoeft geen nader betoog. Welke vlucht de prijs van de rubber ook mag nemen, voor de Inheemsche rubberproducenten geldt voor dit alles het Maleisch spreekwoord: „Sama setali tiga wang”, hetgeen beteekent „een kwartje is gelijk 30 duiten”, m.a.w. voor de Inheemsche rubberplanters heeft elke prijsverbetering geen zin. In dit verband springt de onrechtvaardigheid van het bijzonder uitvoerrecht op de bevolkingsrubber nog schriller in het oog.

Plaats men dezen toestand van de Inheemsche rubberproducenten in de buitengewesten naast dien van de andere rubberproducenten en de producenten van andere producten in andere deelen van Nederlandsch-Indië, wien ten gevolge van de depreciatie van den gulden belangrijke vermeerdering van inkomsten in den schoot is gevallen, dan mag men zeker verwachten, dat men de redelijkheid van een tijdelijke heffing van een extra-uitvoerrecht van 2% inziet.

In het Gedelegeerdenverslag wordt door sommige leden deze heffing van belasting als een discriminatie op belastinggebied gekwalificeerd, welke niet in overeenstemming schijnt met ons geldend fiscale stelsel, omdat slechts een bepaalde groep van contribuabelen wordt getroffen, doch deze leden vergeten blijkbaar, dat deze contribuabelen juist degenen zijn, die vooral van de voordeelen van den val van den gulden hebben genoten. Het moge dan waar zijn, dat de Regeering zoo herhaaldelijk heeft te kennen gegeven, dat met het heffen van belasting de grenzen van het toelaatbare reeds zijn bereikt en dat veeleer verlaging van allerlei lasten dient te worden nagestreefd, dit impliceert mijns inziens niet, dat Zij moet opzien tegen de heffing van een redelijke belasting op personen of lichamen, die zekere buitengewone voordeelen hebben genoten als gevolg van de door de Regeering genomen maatregelen, zooals het verlaten van den gouden standaard, vooral, wanneer men mede in aanmerking neemt, dat deze voordeelen feitelijk zonder eenige moeite of arbeid door de producenten van uitvoerproducten zijn verkregen.

Neemt men verder in aanmerking, dat de Regeering geen bezwaar heeft tegen de heffing van 100 opeenten op de vennootschapsbelasting, dan ligt het voor de hand, dat de tijdelijke heffing van 2% extra-uitvoerrecht op de uitvoerproducten, waarvan de prijzen ten gevolge van de devaluatie van den gulden verhoogd zijn nogal schappelijk is, immers deze verhoging van prijzen of inkomsten is niet het gevolg van

een noesten arbeid, doch uitsluitend het resultaat van den door de Regeering genomen monetairen maatregel. In dit opzicht zou ik met deze heffing nog verder willen gaan en mij aansluiten bij die leden, die in het Gedelegeerdenverslag in overweging hebben gegeven het percentage van 2% tot 5% te verhoogden. Een heffing van een vierde gedeelte van de zonder de geringste moeite of arbeid verkregen inkomsten, die door de regeeringsmaatregelen den uitvoerproducenten onverwachts ten deel zijn gevallen, komt mij zeker redelijk voor. In dit verband deel ik dan ook de bezwaren der Regeering niet, welke zich tegen de opvoering van het heffingspercentage, zooals door verscheidene leden in het Gedelegeerdenverslag werd voorgesteld, richten. In het Gedelegeerdenverslag werden verder bezwaren naar voren gebracht tegen de omstandigheid, dat deze heffing de andere contribuabelen niet treft, doch men bedenke wel, dat deze andere contribuabelen juist degenen zijn, die door den val van den gulden zijn getroffen, zoodat het mijns inziens onredelijk zou zijn, indien deze andere contribuabelen ook mede door eenig soort belastingen worden getroffen. Vooral voor de landsdienaren en andere loontrekkers in particulieren dienst, wier salarissen telkens en telkens worden verlaagd zou elke meerdere belasting-oplegging in dezen tijd ondragelijk zijn; deze groep van ingezetenen dient in den tegenwoordigen tijd met verhogingen van salarissen te worden tegemoetgekomen en deze verhoging zou men tijdelijk kunnen bestrijden uit de meerdere opbrengst van de opvoering van het heffingspercentage van 2% tot 5%.

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering verklaard, dat uitvoerrechten op den duur een belemmering van het eigen productieapparaat kunnen beteekenen en verder geen rekening houden met de bedrijfsresultaten van de individueele producenten. Waarom uitvoerrechten — indien die binnen redelijke grenzen blijven — een belemmering zouden kunnen beteekenen voor het eigen productieapparaat is mij niet recht duidelijk. Voor bepaalde uitvoerproducten, zooals rubber e.a. zouden de uitvoerrechten de industrie in deze gewesten zelfs kunnen bevorderen. Dit geldt dan ook voor de uit de hier te lande gewonnen grondstoffen vervaardigde en uit het buitenland herwaarts ingevoerde artikelen, zooals caoutchouc-artikelen. Het niet rekening houden met de bedrijfsresultaten van de individueele producenten acht de Regeering ook een groot bezwaar. In dit verband vraag ik mij af, waarom Zij dit bezwaar niet inziet bij de invoering van de rubberrestrictie voor de Inheemsche rubberproducenten, want het stelsel van het heffen van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber heeft dit bezwaar zeker nog meer geaccentueerd. De Regeering zou mij dan aanvoeren, dat deze restrictie maatregelen noodzakelijk zijn voor het heil van de ondernemingsrubber. Juist op grond van deze omstandigheid is een meerdere extraheffing van de ondernemingsrubber zeker gemotiveerd en deze motiveering geldt tevens voor alle uitvoerproducten, die door de Regeering beschermd zijn door restrictie maatregelen zooals thee, kina e.a.

Ik kan daarom de meening van eenige leden niet deelen, die in het Gedelegeerdenverslag hun oordeel hebben te kennen gegeven, dat het extra-uitvoerrecht voor zoover het rubber, — d.i. buiten de bevolkingsrubber — betreft, gevoegd bij het reeds bestaande (fiscale) uitvoerrecht, tot een exorbitante heffing zal leiden. Met dezen stand van zaken zou het redelijker zijn, indien de rubberrestrictie thans geheel wordt verlaten dan wel gelijkstelling in behandeling van de bevolkings- en ondernemingsrubber wordt bewerkstelligd, omdat dit tevens beteekent stijging van 's Lands schatkist door de meerdere toevloeiing van inkomstenbelasting der Inheemsche rubberplanters.

Waar de depreciatie van den gulden ook mede voor de suikerondernemingen voordeelige baten heeft geschonken, lijkt het mij niet juist, dat de suiker van deze extraheffing is uitgezonderd, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat een

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Weyer.)

gedeelte van de door het Land geleden verliezen met de uitgevoerde suiker wordt gecompenseerd door de heffing van den suikeraccijns, vastgesteld in Staatsbladen 1933 Nos. 351 en 440.

Kortom, Mijnheer de Voorzitter, ik zou liever willen, dat deze 2% tijdelijke extra uitvoerrecht-heffingen tot 5% werden opgevoerd, doch waar de Regeering van oordeel is, dat tegen deze opvoering van het heffingspercentage ernstige bedenkingen bestaan, die ik evenwel niet deel, zal ik mij bij het door haar ingediende voorstel maar neerleggen.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Dit tijdelijk uitvoerrecht op verschillende onzer stapelproducten — ik mag wel zeggen op alle, behalve de uitzonderingen, die gemaakt zijn — wordt voorgesteld, volgens den considerans „ter versterking van de algemeene middelen.” De noodzakelijkheid daarvan tracht de Memorie van Toelichting aan te toonen door de mededeeling, dat de bate, die aanvankelijk voor 1937 van de depreciatie werd verwacht, geraamd werd op f 12 miljoen en dat dit bedrag van f 12 miljoen, die bate dus, bij voorbaat teniet is gedaan — en meer dan dat zelfs — door de verschillende aanvullende begrotingen, voornamelijk liggende op het gebied van de defensie, door de verlaging van de invoerrechten en door de verlaging van den zoutprijs. En verder zou nog rekening gehouden moeten worden, volgens de Memorie van Toelichting, met andere factoren waaromtrent zij overigens verder geen mededeeling doet. Wijders zou in aanmerking moeten worden genomen de tendenz tot prijsstijging welke enerzijds een verhooging van de landsuitgaven en anderzijds de gedwongen prijsgeving van landsinkomsten met zich medebrengt. Erg duidelijk is dit alles voor mij niet. De mededeelingen in de Memorie van Toelichting zijn wel zeer in algemeene termen vervat. Het eenige cijfer, dat in de Memorie van Toelichting wordt genoemd, is het bedrag van f 12 miljoen en ook dit bedrag is genoemd zonder dat ook maar eenigszins werd aangegeven hoe men er aan is gekomen. Het is dus begrijpelijk, dunkt mij, dat in het Gedelegeerdenverslag eenige nadere motiveering en verduidelijking van het uitgangspunt werden gevraagd, te meer, omdat de Regeering bij herhaling heeft verklaard, dat belastingverzwaring niet toelaatbaar is en zulks à plus forte raison, omdat de Regeering het bedenkelijke van den voor deze belastingverzwaring gekozen vorm ten volle in de Memorie van Toelichting erkent.

Het lag dus voor de hand, dat in het Gedelegeerdenverslag werd gevraagd het klemmende, het onafwijsbare van deze belastingverhoging duidelijk aan te toonen, zulks uiteraard — dat geef ik toe — met globale cijfers en ramingen, maar dan toch zeker niet met slechts algemeenheden. Uit het Gedelegeerdenverslag blijkt duidelijk, dat dit de bedoeling van de betreffende leden, die de vraag in het verslag stelden, was. De Regeering heeft deze bedoeling, naar mij voorkomt, niet duidelijk begrepen. Immers de nadere inlichtingen welke in het Gedelegeerdenverslag werden gevraagd, bleven in de Memorie van Antwoord achterwege. Op dit punt is de Memorie van Antwoord weinig meer dan een herhaling van hetgeen reeds in de Memorie van Toelichting te lezen stond. Wijzer worden wij uit de Memorie van Antwoord op dit punt stellig niet.

Wij moeten het wederom stellen met het mystieke cijfer van f 12 miljoen. Verder wordt de verzekering gegeven, dat daarbij rekening werd gehouden met het ruimer vloeien van bepaalde middelen, zoomede met het feit, dat stijging van bepaalde uitgaven verwacht kan worden. Maar eenige specificatie ter adstructie van het cijfer bleef achterwege. In de Memorie van Antwoord wordt wel verklaard, dat calculaties zijn gemaakt berustende op de laatste gegevens van het begrotingsaspect voor 1937 en dat daarbij tot de conclusie is gekomen, dat de rekening voor 1937 vermoedelijk niet zal kloppen, maar die calculaties, welke toch uitermate belangrijk zijn voor het vestigen van een oordeel, zijn in de Me-

morie van Antwoord, ook zelfs niet globaal, gegeven. Daardoor is discussie over dit punt van het ontwerp der Regeering wel zeer moeilijk en eigenlijk volkomen uitgesloten. En toch beroept de Regeering in de Memorie van Antwoord zich op deze calculaties. Ik vraag mij dan af waarom deze niet zijn overgelegd ten einde het college vóór het behandelen van het ontwerp in het openbaar de gelegenheid te geven zich daarin te verdiepen en zich er rekenschap van te geven. Dat is hetgeen het college gevraagd heeft te mogen doen.

Ik acht dus — het spijt mij het te moeten zeggen — de Memorie van Antwoord in dit opzicht bepaald niet geheel bevredigend. Het wil mij voorkomen, dat het college stellig niet gekregen heeft hetgeen het heeft gevraagd en stellig ook niet hetgeen het in dat opzicht toekomt, gegeven de belangrijkheid van de beslissing die van het college wordt gevraagd.

In het Gedelegeerdenverslag is de meening tot uiting gebracht, dat een veel hoger cijfer dan de bewuste f 12 miljoen geraamd had mogen worden en wel als gunstige invloed van de gewijzigde omstandigheden. De Regeering antwoordt daarop, dat het mogelijk is, dat de middelen ruimer zullen vloeien dan volgens de bedoelde laatste calculatie, maar dat dit ten slotte geen zekerheden doch slechts mogelijkheden zijn. Hoogere inkomstenbelastingopbrengsten en hogere opbrengsten van de vennootschapsbelasting durft de Regeering voor 1937 niet te ramen, niet hoger althans dan het cijfer, dat reeds in de laatste verwachtingen — waaromtrent wij overigens ook geheel in het duister verkeeren — werd verdisconteerd.

Wederom, het is onmogelijk hierover te discussieeren, aangezien wij niet weten, wat die „meer bedoelde verwachtingen” zooals de Regeering dat noemt, eigenlijk geweest zijn, hoe deze eruit zien. Vast staat, dunkt mij, dat als de Regeering meent, dat inkomsten van een bepaalde groep van producenten dermate hoger worden, dat een bijzondere heffing op die inkomsten toelaatbaar is, Zij die zelfde verzekerdheid mag ten grondslag leggen aan haar eigen budgetaire calculaties. Het gaat toch naar mijn meening niet aan om enerzijds het artikel tin — ik noem maar een voorbeeld — te onderwerpen aan een bijzonder uitvoerrecht, gemotiveerd op de wijze als in de Memorie van Toelichting is geschied, maar anderzijds te betoogen, gelijk thans in de Memorie van Antwoord is geschied — daarom haal ik dit voorbeeld aan — dat in de tinprijzen een element van zoodanige onzekerheid schuilt, dat te dien aanzien voor de budgetaire verwachtingen groote voorzichtigheid geboden is. Zoo staat het er letterlijk, Mijnheer de Voorzitter! Hier klopt iets niet, dunkt mij.

Mutatis mutandis slaat dit voorbeeld uiteraard ook op de andere producten. Wanneer de Regeering een zekere mate van optimisme ten aanzien van de landsontvangsten, directe zoowel als indirecte, afwijst, dan mag Zij, dunkt mij, niet aan den anderen kant datzelfde optimisme wel doen gelden ten aanzien van de voortbrengers dierzelfde producten. Pleit de Regeering voorzichtigheid op grond van ongewisheid ten aanzien van haar eigen budget, dan mag Zij niet zekerheid aannemen ten aanzien van de hogere inkomsten der contribubelen. Dit slaat ook op de uitgaven. Als de Regeering ten aanzien van het budget rekening wil houden met een algemeene prijsstijging, gelijk Zij blijkens de Memorie van Antwoord doet, is de logische consequentie, dat Zij diezelfde mogelijkheid tot stijging der onkostenrekening aanwezig acht bij de producenten der producten, die Zij thans extra wil gaan belasten. Omgekeerd, meent de Regeering met zekerheid te mogen aannemen, dat de producenten van exportproducten in zoodanigen beteren doen zijn geraakt, dat een extra-belasting op de bruto-inkomsten toelaatbaar is, dan mag Zij ten aanzien van haar eigen budget ook wel wat optimistischer zijn. Ware Zij dat geweest, dan zou stellig een grooter bedrag aan voordeel zijn te voorschijn gekomen dan

(Weyer.)

de bewuste f 12 miljoen welke in de Memorie van Toelichting en Memorie van Antwoord zijn genoemd en dan zou ieder motief voor deze merkwaardige door de Regeering zelf afgekeurde belasting daarmee verdwenen zijn.

Ik zou zoo graag gezien hebben, dat de Regeering nu eens wat optimistischer zou zijn geweest, als het ware eens wat gezonde fantasie had getoond. Psychologisch zou dat ook zoo'n uitmuntende uitwerking hebben gehad. Waarom zou de Regeering nu ook niet eens zeggen, dat Zij het gevoel heeft, dat de conjunctuur bezig is te verbeteren en zulks waarlijk toch niet alleen als gevolg van het goud-embargo. Waarom durft de Regeering na al het voortreffelijke werk, dat door haar verricht is ter gezondmaking van ons budget nu ook niet eens wat vrolijker inzicht te huldigen ten aanzien van de naaste toekomst? Waarom moet nu juist de Regeering een domper op ons optimisme zetten?

Waarom moeten alle calculaties, die de Regeering voor zichzelf maakt, zonder enig optimisme, zonder eenige fantasie worden opgesteld? Waarom moet de laatste gulden van een op een dergelijke wijze berekend comptabel tekort nu aanstonds worden gedekt met behulp van uitzonderlijke heffingen, met behulp van een heffing, die de Regeering in principe zelf afkeurt, alsof dus het wel en wee van dit land zou afhangen van het comptabel dekken van dit tenslotte toch uiterst geringe en op de groote massa gezien niet zoo belangrijke tekort. Waarom durft de Regeering toch niet eens afwachten, of op de regelmatige wijze, op de natuurlijke wijze, door de toepassing dus van de normale belastingen naar draagkracht, deze samenleving straks datgene zal gaan opleveren, hetgeen het land tot dekking van zijn onkosten noodig heeft?

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben altijd een voorstander geweest van een politiek van gezonde financiën. Ik heb daarvan tijdens de algemeene beschouwingen in de hoofdzitting ten overvloede, dunkt mij, doen blijken. Ik erken — en heb dat ook al eerder erkend — dat jarenlang rigoureuze ingrijpen van de Overheid in onze landsfinanciën bepaald geboden en noodzakelijk was. Maar tevens heb ik toen duidelijk gezegd, dat de tendenz voor de toekomst voor mij veel belangrijker is dan het jaar voor jaar precies dekken van een berekend comptabel tekort. Wanneer ik weet, dat de tendenz van de budgetaire ontwikkeling gunstig is, dat b.v. in 1938 gerekend mag worden op veel ruimere inkomsten uit hoofde van grooteren welstand, en ik geloof inderdaad, dat wij daarop zullen mogen rekenen, dan zou ik willen heenstappen over een onbeteekenend, overigens nog gansch niet vaststaand comptabel tekort voor 1937.

Daarop zullen wij, na al het prachtige werk, dat door de Regeering in samenwerking met den Volksraad is verricht, bepaald niet ten onder gaan. Integendeel, mijns inziens moet onder de huidige omstandigheden alles worden gedaan om die welvaart, die zich bezig is te ontwikkelen, te stimuleeren. Alle stimulantia der welvaart moeten op dit moment geactiveerd worden, moeten hun vrijen loop mogen nemen. Des te grooter wordt dan de zekerheid, dat de landsinkomsten in de nabije toekomst daarvan ten volle zullen profiteeren.

Mijnheer de Voorzitter! Het door het Opperbestuur uitgegeven en terecht door Indië overgenomen parool was: „minstens een begrooting zonder schuldvermeerdering". Maar wij moeten toch zorgen dat dit parool niet wordt een zinledig, boekhoudkundig dogma. En dat wordt het, als wij in dezen overgangstijd dit parool zonder eenige latitude tot den laatsten gulden gaan toepassen.

Ik heb gezegd, dat ik betere verwachtingen van de naaste toekomst heb dan de Regeering blijkbaar, die nog vasthoudt aan dit luttele bedrag van f 12 mm. Maar ik wil eens een oogenblik aannemen, dat ik dit verkeerd zie, dat inderdaad in dezen overgangstijd een matig tekort zal ontstaan. Dan stel ik de vraag: hoe moeten Nederland en Indië tegenover dit tekort staan? Bij een vorige gelegenheid heb ik al gewezen op het fundamentele verschil in dit opzicht tusschen Neder-

land en Indië. Ik kan dat in het kort aldus herhalen. Nederland was zeer onvoldoende aangepast op verschillende punten. Indië was „tot en met" aangepast, zooals wij dat hier kernachtig uitdrukken. Nu kondigt Nederland een goud-embargo af. Wij volgen en als gevolg daarvan deprecieert ons beider munt. Hoe men nu ook over dien maatregel moge denken, bij alle verschil van meening staat toch, dunkt mij, een ding wel zeer zeker vast n.l., voor de Indische staats-huishouding was deze maatregel, dit goudembargo, veel minder noodig dan voor de Nederlandsche.

Maar ik aanvaard nu maar een oogenblik de uiteenzettingen door de Regeering gegeven ten aanzien van de noodzakelijkheid om voor beide gebieden denzelfden maatregel te nemen, uiteenzettingen, die ons kort na het goudembargo in den Volksraad zijn gegeven.

Wanneer ik dat aanvaard, dan staat voor mij toch eveneens vast, dat het aangepaste Indië door het goudembargo voor de taak wordt gesteld zich opnieuw, maar dan in omgekeerden zin, aan te passen. Anders dus dan in Nederland, waar men juist zal moeten voorkomen, dat het landsbudget zich opnieuw bij de gewijzigde waarde van de munt aanpast, want dan hebben we niets bereikt. De Indische aanpassing — en ik ben nu geheel gekomen in de redeneering van de Regeering — kost eenigen tijd, er zijn verdragingsmomenten die moeten worden overwonnen, want het land komt altijd eenigen tijd achter de conjunctuur aan, daaraan valt nu eenmaal niets te veranderen. Daardoor ontstaat — wederom in den gedachtengang van de Regeering — tijdelijk een tekort aan mid-delen. We zijn nu op hetzelfde uitgangspunt en nu kom ik terug op mijn vraag, of men dit tekort paraat moet laten opbrengen door de contribuabelen. Deze vraag beantwoord ik — met allen eerbied voor een gezonde begrotingspolitiek, die ik altijd heb voorgestaan — zonder eenigen schroom ont-kennend. Want wanneer men dat doet, spant men de paarden achter de wagen. Men zal dan vragen, waar het geld dan vandaan moet komen. Mijn antwoord hierop luidt, dat het geld dan behoort te worden gevonden door kort leeningsgeld. Ik zou het zelfs in het geheel niet mal vinden, indien Nederland uit eigen beweging als volgt had geredeneerd: Ik, Nederland, zie mij verplicht, mede in verband met de budgetaire en economische situatie van het moederland, een monetair maatregel van ingrijpenden aard te nemen. Ik zie in dat deze maatregel voor U, Indië, het bijzondere gevolg heeft, dat Ge U opnieuw moet gaan aanpassen aan de gewijzigde waarde van de munt. Ik zie ook in, dat deze nieuwe aanpassing U tijdelijk voor moeilijkheden kan plaatsen omdat er een phase-verschil moet worden overwonnen. Welnu, it is all in the game. Dient gij, Indië, Uw rekening daarvoor maar bij mij in. Dat zou zeker geen inbreuk maken op de financieele autonomie van Indië en ook geen bedenkelijk precedent vormen, mits men zich de historie van deze zaak maar goed voor oogen stelt. Maar minstens kan, dunkt mij, het Opperbestuur Indië ontheffen, althans tijdelijk, van het parool: geen schuldvermeerdering. Minstens had naar mijn meening het Opperbestuur kunnen zeggen: Ziet nu maar eens eerst, hoe de depreciatie uitwerkt, Uw problemen liggen anders dan de mijne, Uw mogelijkheden zijn andere dan de mijne en ook Uw mogelijkheden liggen anders dan de mijne. Geef die zwevende munt, of als straks op mijn aanwijzing de munt op een andere waarde wordt gestabiliseerd, a fair chance. Intussen financier ik Uw tijdelijk tekort en later praten we nog wel eens nader.

Dit, Mijnheer de Voorzitter, zou geenszins een roekeloze va banque politiek zijn, deze politiek is veel redelijker en in haar gevolgen veel logischer en veel constructiever ook dan — ik hoop, dat ik niet oneerbiedig zal worden gevonden — de boekhouderspolitiek, die we thans genoodzaakt zijn te volgen. Voor mij, orthodox financier als ik ben, is het onbegrijpelijk, dat het Opperbestuur deze logische constructieve redeneering blijkbaar niet volgt en dat het zou goedvinden,

(Weyer.)

dat liever wordt overgegaan tot het, zij het tijdelijk, invoeren van een extra belasting, waarvan het bedenkelijke karakter wordt erkend. Die erkenning verliest zooveel van haar waarde als over dat bedenkelijke karakter — ik wil niet zeggen: gemakkelijk — maar toch voor een betrekkelijk luttel bedrag wordt heengestapt. Ten overvloede wil ik nog zeggen, dat ik het beroep op de reeds aangenomen aanvullende begrotingen voor 1937 niet juist acht. Ik geef overigens toe, dat de Regeering er die suppletioire begrotingen slechts zijdelings bij heeft gehaald. Ik herinner mij niet, dat de Regeering bij het indienen dier begrotingen te kennen heeft gegeven, die bedragen te zullen doen opbrengen met behulp van bijzondere belastingen, die slechts een deel van de contribuabelen zouden treffen. Dit is ons er stellig niet bij gezegd.

Bij dit punt nog een andere opmerking. In het Gedelegeerdenverslag is gevraagd te verklaren, dat de Regeering van haar recht om tusschentijds de ordonnantie af te schaffen, gebruik zal maken, o.a. als blijkt, dat het aspect van de middelen voor 1937 zich zoodanig wijzigt, dat voor een tekort geen vrees behoeft te bestaan. Mij dunkt, deze vraag volgde zeer logisch uit hetgeen door de Regeering als uitgangspunt werd gekozen.

Het antwoord op deze stellige vraag heb ik in de Memorie van Antwoord niet mogen vinden en ik zou de Regeering derhalve willen vragen, alsnog bij de mondelinge behandeling deze verklaring te willen afleggen.

Ik heb het tot dusverre nog slechts gehad over de motieven, die aan de indiening van het ontwerp ten grondslag liggen, motieven, die ik dus bepaald voorloopig niet kan waardeeren en ik zou er thans toe willen overgaan over het voorstel in concreto het een en ander te zeggen.

De Regeering zoekt dus de oplossing in een tijdelijk uitvoerrecht van 2% van onze uitvoerproducten behoudens een aantal uitzonderingen. Laat ik op den voorgrond stellen, dat ik zeer weet te waardeeren, dat de Regeering het percentage matig heeft gehouden en dat Zij in de Memorie van Antwoord te kennen geeft, ernstige bedenkingen te hebben tegen opvoering van het percentage en verder, dat Zij vasthoudt aan den tijdelijken duur, dat Zij de mogelijkheid van geheele of gedeeltelijke intrekking tijdens den duur van de ordonnantie openhoudt en dat Zij een aantal, overigens voor de hand liggende uitzonderingen heeft gemaakt. Ik erken gaarne, dat hieruit een streven blijkt, dat de Regeering het ook door haar erkende euvel zooveel mogelijk wil beperken.

Als ik het percentage matig noem, wil ik daarmee geenszins suggereeren, dat 2% tenslotte een heffing is, waarover men eigenlijk niet behoeft te spreken, dat een dergelijke heffing de moeite niet waard zou zijn.

Ik kom nu tevens tot het punt, dat door mijn geacht medelid, den heer Kerstens, is aangeroerd, gedeeltelijk ter beantwoording daarvan dan het volgende.

Men moet wel bedenken, dat de 2% geheven worden van de bruto-opbrengst. Uiteraard is dan het percentage van de winst, die dit uitmaakt, gemeenlijk een veelvoud daarvan. Met de zeer eenvoudige berekening, die de heer Kerstens heeft gemaakt met zijn f 100 000 inkomen tegenover f 122 000 inkomen is men er niet.

(De heer Kerstens: Dat heb ik ook gesteld.)

Zooals ik heb gesteld, zal het percentage uiteraard moeten worden vermenigvuldigd met een zeker getal om te komen tot het percentage, dat de 2% van de bruto inkomsten uitmaakt van de winst. Het is duidelijk, dat zelfs een percentage van 2, dat blijkens de woorden van sommige mijner geachte medeleden zoo gering geacht wordt, tenslotte toch beteekent een aanzienlijke verhooging van de vennootschapsbelasting, die reeds geheven wordt en die op het oogenblik met de 100 opercenten bedraagt 20% van de winst. Het uitvoerrecht beteekent dus voor de producenten van onze agrarische- en mijnbouwproducten een flink aantal opercenten op de

vennootschapsbelasting, zooals het beteekent voor de Inheemsche producenten van voor het uitvoerrecht vatbare producten een aanmerkelijke stijging van de inkomstenbelasting. Het merkwaardige is, dat voor producenten, die onder betrekkelijk ongunstige omstandigheden werken, wier winst of de belooning voor arbeidsprestatie — in het geval van de Inheemsche producenten — relatief gering is, het percentage, waarmede zij getroffen worden, groter wordt. Het heeft mij getroffen in de rede van mijn geacht medelid, den heer Kerstens, dat ook hij de aandacht daarop heeft gevestigd, wat zeer juist was.

(De heer Kerstens: Heeft het U getroffen, omdat het juist is?)

Zoo onvriendelijk heb ik het niet bedoeld.

Voor de producenten gaat dus een grooter deel van de winst verloren dan men geneigd zou zijn op grond van het percentage van 2 aan te nemen.

Bij een hooger percentage dan 2 neemt dit uiteraard cumulatief toe. Ik geef dit waarlijk den geachten leden van dit College, die blijkens het Gedelegeerdenverslag en de hier reeds gehouden redevoeringen, de meening zijn toegedaan, dat wel wat hooger kan worden gegrepen, ernstig ter overdenking. Zelfs 2% is bepaald wel de moeite waard om over te praten. In vele gevallen zal een heffing van 2% op het bruto-inkomen neerkomen op 50 en meer opercenten op de vennootschapsbelasting, en een aanmerkelijke verhooging van de inkomstenbelasting, waar het natuurlijke personen betreft. Men moet dus niet al te snel concludeeren, dat de ernstige principieele bedenkingen tegen de uitvoerrechten, die ook de Regeering erkent, ditmaal zonder bezwaar terzijde kunnen worden gelegd, omdat het tenslotte om zoo'n kleinigheid gaat. Het is bepaald geen kleinigheid en zeker niet voor de minder rendabele bedrijven, of voor producenten met hooge onkosten. In dit verband zou ik nog even willen wijzen op het cumulatief karakter, dat dit uitvoerrecht krijgt, toegepast op rubber. Wij hebben eenigen tijd geleden in den Volksraad behandeld het bijzonder uitvoerrecht op ondernemingsrubber. De rechtsgrond daarvan was, dat ondernemingsrubber door de door de Regeering bevorderde restrictie in zooveel beteren doen was geraakt. Voor deze extra-belasting is een schaal ontworpen, die oploopt tot zeer hooge prijzen. Welnu, niettegenstaande deze hoogere prijzen volgens de bestaande ordonnantie reeds worden getroffen, komt nu weer een nieuwe belasting, die als grondslag neemt de hoogere prijzen, die door deze rubber worden verworven. Mij dunkt, dit is dus wel, als ik het zoo zeggen mag, dubbel dik. Terloops wijs ik hier slechts op.

In het Gedelegeerdenverslag is erop gewezen, dat een extra-belasting op een bepaalde groep van bedrijven het natuurlijk aanpassingsvermogen van deze samenleving remt. Het komt mij voor, dat de Regeering deze passage uit het Gedelegeerdenverslag in de Memorie van Antwoord niet geheel juist heeft geciteerd: hetgeen haar ertoe heeft gebracht deze voorstelling van zaken als overdreven te kwalificeeren. Ik blijf de juistheid van de gemaakte opmerkingen volhouden. Wij kunnen het erover eens zijn, dat deze samenleving aan niets zoo'n groote behoefte heeft als aan een wat ruimere geldcirculatie. A plus forte raison is dat noodig bij een verminderde waarde van onze munt. Er moet nu weer eens wat gezonde royaliteit komen. Zonder dat ik wil zeggen, dat men het geld over de balk moet gooien, wil ik toch zeggen, dat het volstrekt noodig is, dat iedereen, die hoogere inkomsten gaat krijgen, daarvan wat op zijn omgeving laat afstralen. Ik doel op een wat royalere loonpolitiek waar die geboden is, op een wat royalere personeelsbezetting, op wat royaler onderhoud, nadat men jarenlang daarmee schriel is geweest.

(De heer Kerstens: Dit frappeert mij nu!)

Dat is ten onrechte. Ik heb dat reeds eerder betoogd, dat vergeet de heer Kerstens.

(Weyer.)

In de crisisjaren is het bedrijfsapparaat zoo goed mogelijk in orde gehouden, maar dat was, het spreekt vanzelf, toch vrij eenzijdig. Alles wat niet direct van invloed was op de productie, liet men maar rustig wachten. Iedere largesse bleef achterwege. Dat hebben vooral de hulpbedrijven, dus de plaatselijke industrieën bv. zeer sterk aan den lijve ondervonden. En nu wordt het zoo hoog tijd speciaal voor die hulpbedrijven en speciaal dus ook voor de Ned.-Indische industrie en alles wat daarmee annex is, dat men daarmee wat minder schriel wordt. Dat geeft werk aan den winkel, waarnaar men jarenlang heeft gesnakt. Dergelijk geld, dergelijke uitgaven rouleeren vele malen in deze maatschappij en juist daaraan hebben wij zoo dringend behoefte. Nu lijdt het voor mij geen twijfel, dat de animo om die largesse te betrachten door deze heffing stellig vermindert.

Niet door een normale op de winst gebaseerde belasting want dat vindt iedereen normaal, maar wel door een extra-heffing over bruto-inkomsten, geen rekening houdende met de individueele draagkracht, noch met de verliezen uit vorige jaren die uiteraard nog bij lange na niet worden goedge maakt door de hogere prijzen. Het feit, dat de heffing matig blijft, neemt mijn vrees niet geheel weg. Men zal redeneeren: nauwelijks wordt het voor ons wat beter, nauwelijks ziet het er wat vroolijker uit of daar komt de Regeering en eischt van ons, behalve onze normale bijdrage, een extrabelasting. Wij moeten dus onze politiek van uitsluitend het allernoodigste uitgeven noodgedwongen handhaven. Wie weet wat ons nog boven het hoofd hangt. Dat is zonder eenigen twijfel een rem op de normale ontwikkeling. Zelfs de tijdelijke duur van de regeling kan deze rem, naar ik vrees, niet geheel wegnemen. Ik blijf er dus bepaald van overtuigd — behalve de principieele klassieke bezwaren waarover ik nu maar niet zal praten omdat de Regeering die ten volle erkent — dat een dergelijk recht een slechte werking heeft op de normale ontwikkeling van het economische herstel, welke wij nu juist zoo bijzonder noodig hebben. Hoe duidelijker de Regeering nu te kennen geeft bij deze openbare behandeling, dat Zij van verlenging van den termijn of van continueering van het recht na dien termijn bepaald niet wil weten, hoe meer Zij dezen nadeeligen invloed van het uitvoerrecht, welke ik zoeven heb trachten te schetsen, zal verminderen.

Dit wat de onmiddellijke, praktische zijde van het probleem betreft. Thans nog iets over de principieele zijde die voor mij eigenlijk het zwaarst weegt. De Regeering maakt het mij in dit opzicht gemakkelijk. Immers, Zij erkent reeds in de Memorie van Toelichting en later in de Memorie van Antwoord deze bezwaren volmondig. Dat ontheft mij van de taak al deze zeer klemmende fiscale, sociale en economische bezwaren in den breede te behandelen. Naast de klassieke zoo vaak, ook door de Regeering aangevoerde argumenten tegen een stelsel van uitvoerrechten, wil ik nog wijzen op een bijzonder bezwaar. Uitvoerrecht hebben uiteraard voor den producent dezelfde nadeelige gevolgen als invoerrechten in de consumptiegebieden. En nu vertel ik toch bepaald niets nieuws als ik in herinnering breng, dat wij jarenlang voor onze export-producten hebben gevochten en dat wij heden ten dage nog steeds vechten tegen de invoerrechten elders. Nog onlangs heeft onze minister-president verklaard, dat hij hoopt, dat men nu eindelijk eens zal overgaan tot het slechten van al deze barrières. Inderdaad, als agrarisch exportland van beteekenis is dit voor ons een zaak van vitaal belang. Onze kooplieden en producenten bepleiten dat dagelijks overal waar zij met hun producten komen; dat doet eveneens onze diplomatieke dienst en dat zal zelfs de belangrijkste taak worden van onze nieuwe handelseconsuls, die gedeeltelijk reeds over de wereld zijn verspreid en dit nog verder zullen worden. En wat gaan wij nu doen? Voordat wij daarmee in het buitenland eenig

succes van beteekenis hebben bereikt, gaan wij zelf barrières oprichten die fiscaal en economisch gezien precies hetzelfde effect hebben. Fiscaal gezien brengen deze uitvoerrechten uiteraard geld in het laatje van het gouvernement — dat wil ik niet betwisten en als zoodanig komen zij den landsmiddelen ten goede — maar sociaal en economisch hebben zij hetzelfde nadeelige effect als de invoerrechten in de andere landen. Als wij dus tot dezen maatregel overgaan, is dit weinig logisch, gezien al datgene wat wij jarenlang ten opzichte van onzen export hebben bepleit in het buitenland. Toen de uitvoerrechten moesten dienen ter compensatie van de nadeelen die voortvloeiden uit een onvolkomen en niet paraat belastingstelsel en een niet voldoende georganiseerden belastingdienst, dus om op een grove manier inkomsten of winsten te treffen die anders voor den fiscus niet grijpbaar waren, kon men desnoods over deze principieele bezwaren heenstappen, althans ik kan mij die redeneering voorstellen en die redeneering is ook toegepast. Maar dat geval doet zich heden ten dage naar het mij dunkt niet voor. Wij hebben een paraten belastingdienst. Deze dienst hanteert belastingwetten, waaraan het principe ten grondslag ligt van belasting naar winst of belasting naar draagkracht. Waarom, zoo vraag ik mij af, moet dit stelsel nu plotseling ge laedeerd worden door een in den grond foutief aanhangsel, met een recht, dat met de grondslagen van ons fiscaal stelsel geen rekening houdt, dat het hoofdprincipe, de individueele beoordeeling n.l. volstrekt veronachtzaamt. Eerst gaan wij op minuscule wijze fiscale inkomsten en fiscale winsten bepalen ter heffing van de inkomsten- en vennootschapsbelasting. Alle mogelijke waarborgen zijn aanwezig, dat niemand te veel of te weinig betaalt. Het beroep is nauwkeurig geregeld, zooals het behoort, en dan gaan wij plotseling — naar mijn stellige overtuiging zonder een uit noodweer geboren noodzaak — een bepaalde groep van ingezetenen extra belasten met een grof recht, met een recht waaraan iedere individueele beschouwing ontbreekt. Eenvoudig onder het motief: deze menschen gaat het dooreen genomen beter. In hoeverre het ieder in die groep beter gaat onderzoeken wij niet. In hoeverre het ook andere groepen beter gaat onderzoeken wij evenmin.

Ik kan dat niet logisch vinden, evenmin „gerechtvaardigd”, zooals de Regeering het uitdrukt. De bloote verwachting, dat het die bepaalde producenten zooveel beter zal gaan dan andere contribuabelen kan toch bezwaarlijk als rechtsgrond dienen voor een in principe zoo grof werkend recht. Minder dan om het geld, dat moet worden opgebracht, gaat het mij om het bloote feit, dat deze stap op den verkeerden weg wordt gezet. Op een weg, dien voorzoover mij bekend is, de met ons concurrerende gebieden niet zijn opgegaan en dien ook het moederland zelf ten aanzien van de Nederlandsche exportproducten niet zal gaan bewandelen. En ik vraag mij af, waarom moeten wij nu juist dezen onlogische stap doen? Maken de omstandigheden het nu waarlijk noodzakelijk dat wij, zij het tijdelijk, zij het met door mij zeer gewaardeerde mitigeeringen, een stelsel aanvaarden, waarvan de Regeering zelve te kennen geeft, dat Zij daarvan in den grond afkeerig is. Ik beantwoord die vraag ontkennend.

Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte dit.

Bij al mijn critiek op de hoofdzaak, heb ik groote waardeering voor de wijze, waarop het departement van Financiën en meer in het bijzonder de Dienst van I. U. A. ten aanzien van de uitvoering der maatregelen contact onderhoudt met belanghebbenden en deskundigen. Daarmee wordt in elk geval voorkomen, dat de normale handel niet wordt gehinderd. Diezelfde medewerking blijkt ook wel uit de Nota van Wijziging ten aanzien van artikel 3 (2), die ik bepaald een verbetering vind. Ik geef gaarne den dienst den lof, die hem toekomt.

Nog een laatste vraag, Mijnheer de Voorzitter! In de

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Sosrohadikoesoemo.)

overtuiging, dat de dienst de waarde, die ten grondslag moet dienen voor de bepaling van het uitvoerrecht, op de eenvoudigste en meest juiste wijze zal willen benaderen, zou ik aandacht willen vragen voor het feit, dat enkele producten plegen te worden verpakt in kostbaar verpakkingsmateriaal, dat goeddeels hier moet worden geïmporteerd. Naar het mij wil voorkomen is het stellig niet de bedoeling, ook daarvan uitvoerrecht te heffen.

Mag ik dit punt in de aandacht der Regeering aanbevelen?

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik zowel bij de behandeling van onderwerp 91 n.l. de prijsbewakingsontwerp-ordonnantie in dit College, alsook bij de behandeling van de interpellatie-Soeroso in den Volksraad, reeds heb gepleit voor een heffing van bijzondere uitvoerrechten van enkele exportproducten, en wel in verband met de door de Regeering genomen maatregelen, als gevolg waarvan het land zich belangrijke financieele offers heeft willen getroosten, spreekt het wel vanzelf, dat ik gaarne mijn stem zal geven aan de voorliggende ontwerp-ordonnantie. Bij de behandeling van de zaakbetreffelijke motie-Soeroso, welke motie ik mede heb ondertekend, heb ik de vrees geuit, dat er van zekere zijde en voornamelijk van Nederland ernstige bezwaren zouden worden geopperd tegen de plan der Indische Regeering om van bepaalde export-producten een extra-uitvoerrecht te heffen. Alhoewel tegen mijn verwachting in het moederland tenslotte toch toestemming heeft gegeven om dit extra-uitvoerrecht te heffen, wil dit niet gezegd zijn, dat mijn vrees ongegrond is geweest. Want naar ik meen te weten heeft de Indische Regeering een uitvoerrecht van 4% voorgesteld. Het moederland, terecht inziende, dat het toch niet aangaat om het voorstel der Indische Regeering geheel af te wimpelen heeft het voorgestelde uitvoerrecht gehalveerd en alzoo teruggebracht op 2%. Ik moet het daarom betreuen, Mijnheer de Voorzitter, dat tegen dit toch zeer lage extra-uitvoerrecht door sommigen nog bezwaren worden ingebracht. Men vergete toch niet, dat Indië nog steeds gebukt gaat onder een ondragelijken schuldenlast. Men vergete niet, dat Indië als debiteur trouw zijn rente aan het moederland betaalt, wat niet steeds kan worden gezegd van andere debiteuren, die het moederland nochtans slechts met fluweelen handschoenen aanpakt of beter gezegd: kan aanpakken. Waar men dit alles weet, doet het toch wel bijzonder vreemd aan, om, ter afwijzing van het voorliggende regeringsvoorstel bij het afdeelingsonderzoek te gaan spreken van een weinig beteekenend begrotingstekort. Men leze maar bladzijde 1 van het Gedelegeerdenverslag onderaan. De hier aan het woord zijnde leden verliezen hier mijn inziens het algemeen belang te veel uit het oog, dan wel laten zij het groepsbelang meer gelden dan het belang van het algemeen. En wanneer nu deze bijzondere belasting, omdat zij slechts een bepaald groep van contribuabelen treft, wordt aangemerkt als een discriminatie op belastinggebied, welaan, ik voor mij heb geen bezwaar, om, waar het oliëkapitaal reeds extra is belast en de Inheemsche rubberplanters in de buitengewesten reeds extra-uitvoerrecht voor hun rubber moeten betalen, thans wederom op belastinggebied discriminatie te plegen. Wij leven immers nu in een zeer abnormaal tijd, aldus prof. Huizinga leven wij zeer in een bezeten wereld; zien wij voor oogen, hoe bijna alle zaken, die eenmaal vast en heilig schenen, wankel zijn geworden: waarheid en rede, menselijkheid en recht.

Kortom, Mijnheer de Voorzitter, ik verklaar hierbij, dat ik gaarne wil medewerken aan de totstandkoming dezer ordonnantie, al zou mij straks het verwijt treffen, mij mede schuldig te hebben gemaakt aan het ontnemen van een deel der winsten aan bepaalde groepen, die gedurende de crisisjaren reeds belangrijke verliezen hebben geleden. Met een gerust hart kan ik mijn stem aan het voorliggend ontwerp

(Kan.)

geven, wijl ik met de Regeering van oordeel ben, dat de bevestiging, als zoude deze bijzonder matige heffing het natuurlijk ontwikkelingsproces bij de exportbedrijven belemmeren, overdreven is. Ook het Opperbestuur, dat de Indische voorstellen niet geheel heeft verworpen en vóór het nemen eener beslissing terzake wel eerst de noodige adviezen van belanghebbende partijen zal hebben ingewonnen, heeft bedoelde bewering niet kunnen onderschrijven. Anders had men het Indische voorstel moeten verwerpen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge van deze gelegenheid mede gebruik maken — mijn geacht medelid, de heer Kerstens, heeft dit ook gedaan — om bij de Regeering aan te dringen op het ten spoedigste nemen van maatregelen, waardoor nog andere winstmakers een billijk aandeel van de door hen als gevolg van de depreciatie van den gulden gemaakte extrawinsten aan den fiscus afstaan. Ik doel hier op de zg. passieve winstmakers, n.l. de effectenbezitters. Ik begrijp zeer wel, dat het niet zeer eenvoudig is deze overwinstmakers, deze valuta- O. W.-ers bij hun jasje te pakken. Maar ik vertrouw, dat de Regeering met medewerking van de Handelsverenigingen wel in staat zal zijn middelen te beramen, waardoor deze effectenbezitters een billijk aandeel aan de algemeene middelen afdragen. Ik geloof, dat het belastigen van deze valutawinstmakers niet per se behoort te impliceren het aantoonen van het kapitaal. Men zou b.v. een zeker percentage van den omzet als heffing kunnen nemen. De makelaar kan dan de verschuldigde belasting, die dan in mindering komt van de opbrengst der effecten, in 's Lands kas storten. Gaarne zou ik willen weten of de Regeering genegen is, haar gedachten over deze materie te laten gaan en den Volksraad te gelegener tijd met haar inzichten terzake in kennis te stellen. Wenschelijker zou het nog zijn, wanneer de Regeering binnen niet al te langen tijd positieve voorstellen aan den Volksraad zou kunnen overleggen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de heer Weyer de beschouwingen over dit vraagstuk op het peil heeft gebracht waar ze thuisbehooren, doordat de heer Weyer zich de vraag heeft gesteld, op welke wijze de Regeering haar standpunt kan verdedigen bij dit voorstel om een uitvoerrecht te heffen, zooals dit in de stukken is vervat. Het betoog van den heer Weyer is mij uit het hart gegrepen en het doet mij genoegen, dat hij vóór mij heeft gesproken, waardoor een en ander op betere wijze naar voren is gebracht dan het ooit door mij zou kunnen zijn gedaan.

Indedaad kan men zeggen, dat de Nederlandsche Regeering had moeten voorzien, dat door het verlaten van den gouden standaard, de Indische aanpassingsmaatregelen automatisch een tegengestelde werking moesten verkrijgen, hetgeen zich dan moest demonstreeren in verhoogde uitgaven, waardoor dan het budget zoogenaamd in gevaar zou komen. Nu zal ik niet zoo ver gaan als president Roosevelt, die eens moet hebben verklaard, dat het misdadig is, op een gegeven moment te streven naar een kloppend budget. Maar de plicht van den Staat eischt mijns inziens, niet achter te staan in het geloof, dat er nu betere tijden in aantocht zijn. De Staat mag ten deze niet achterblijven bij de publieke opinie, die reeds vooruitliep op de gunstige werking der devaluatie, hetgeen tot uiting kwam in een geschatte stijging van de effectenwaarde op de Amsterdamsche beurs ad f 1100 miljoen. Wanneer in den tusschentijd het budget zoogenaamd niet zou balanceeren, wanneer het verlangen om geen nieuwe schulden te maken, niet kan worden verwezenlijkt, kortom, wanneer ook de Staat geloof heeft in een betere toekomst, dan moet de Staat, in casu de moederlandsche Regeering, er niet voor terug deinzen om de beschikbare middelen te verstrekken om de bezwaren tijdelijk op te vangen.

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Kan.)

Het is daarom niet juist, dat de Regeering de heffing verdedigt, met te zeggen, dat Zij het anders gevaarlijk acht voor het evenwicht van het budget geen maatregelen te nemen en dat Zij het noodig acht om ten gevolge van de door de depreciatie genomen maatregelen op een willekeurige wijze haar toevlucht te nemen tot de voorgestelde heffing. Ik zeg „willekeurig” en meerdere sprekers hebben zoeven reeds naar voren gebracht de vraag: waarom een uitvoerrecht op stapelproducten en niet een zekere belasting op effecten en andere bezittingen, die eveneens zoogenaamd van de depreciatie hebben genoten? Zoogenaamd, zeide ik en ik wil tot den heer Kerstens aanstonds deze vraag stellen waarom mijn geacht medelid zoeven heeft verklaard, dat de heffing van het uitvoerrecht zoo verklaarbaar en zoo gerechtvaardigd wordt geacht. Ik geloof, dat de heer Kerstens zich niet voldoende rekenschap heeft gegeven van de geschiedenis van ons bedrijfsleven, toen hij zich deze verklaring veroorloofde. Wanneer het kapitaal eerder had geweten, dat de moederlandsche Regeering, zich sterk wanende, niet zou meegaan, wanneer de geheele wereld overging tot muntdepreciatie, had het kapitaal zich wel tweemaal bedacht, voordat het zich had gestoken in ondernemingen, welke daarvan op besliste wijze de nadeelen zouden ondervinden. Dit nadeel is wel duidelijk gedemonstreerd in de verschillende faillissementen, de sluiting van verschillende ondernemingen en is ook wel te onderkennen in de koersen van de aandelen dier ondernemingen.

(De heer Thamrin: Deze argumenten zijn ook gebruikt bij de verhooging van de opcenten op de vennootschapsbelasting.)

Wanneer de betrokken ondernemingen, die in dit geval inderdaad in een gelukkige omstandigheid verkeerden, winst zouden maken, mogen daarbij niet uit het oog worden verloren de kapitalen, die zij hebben verloren.

(De heer Kerstens: Maar ook niet de geweldige kapitalen, die vroeger verdiend zijn; U moet de rekening eens goed maken en debet en credit tegen elkaar afwegen, dan spreken wij elkaar nog wel nader.)

De kapitalen, die verdiend werden, waren het lokmiddel om het kapitaal hierheen te trekken; was dat niet het geval geweest dan had de heer Kerstens geen gulden hierheen gekregen.

(De heer Kerstens: En de heer Kan geen gouden tientje.)

Ik ben hier veel langer dan de heer Kerstens.

(De heer Kerstens: Dat is het juist.)

Er is nog wat anders. Zooals de Minister van Koloniën — ik meen in de Staten-Generaal — gezegd heeft, acht hij het niet juist, dat maatschappijen dividend uitkeeren, wanneer de koelieloonen nog niet op een beter peil zijn gebracht en zoo moet er, gelijk ook de heer Weyer zoeven heeft uiteengezet, naar gestreefd worden, dat de loonen verhoogd worden. Daartoe moet men in staat worden gesteld en hoe kan men ertoe in staat worden gesteld, wanneer men de winsten, die men maakt, daarvoor niet kan benutten? Wanneer men nu zegt, dat het juist is, om van de stapelproducten een zeker percentage te heffen — de heer Weyer heeft zoeven reeds uiteengezet, wat de 2% beteekenen — dan moet ik toch daartegenover stellen, wat de heer Weyer heeft gezegd, die bovendien, heeft geaccentueerd de wenschelijkheid om meer voor de employé's ten deze te zorgen en wat meer zegt, voor de koelies, in tegenstelling met den heer Sosrohadikoesoemo, die het zoeven heeft betreurd, dat volgens zijn meening de Indische Regeering een percentage van 10% heeft gesteld. Ik weet niet of dat juist is en analoog is en of het 10% is van de bruto- dan wel van de netto-opbrengst, want de heer Sosrohadikoesoemo noemde dit alles in een adem, maar in tegenstelling met den heer Sosrohadikoesoemo moet ik het toejuichen .....

(De heer Roep: Er is over 4% gesproken.)

Ik meende, dat het 10% was; in dat geval neem ik mijn woorden terug. Maar wanneer het juist mocht zijn — en daarop vraag ik der Regeering geen antwoord — dat de minister van Koloniën het percentage heeft teruggebracht tot 2, dan moet ik het ingrijpen van den minister van Koloniën slechts toejuichen. Daaruit valt op te maken evenals uit het tijdelijk karakter van deze heffing, dat men in het moederland overtuigd is van het minder juiste van deze heffing. Nu heeft de heer Sosrohadikoesoemo gezegd, dat de reden van zijn bezwaren hierin is te zoeken, dat de winsten integraal naar het moederland zouden moeten gaan. Het is voldoende bekend, hoe ik mij altijd heb verzet tegen de exploitatie van Nederlandsch-Indië, maar in dit geval is er veel voor te zeggen, dat de moederlandsche Regeering er een andere meening op nahoudt ten aanzien van deze willekeurige heffing — althans volgens den heer Sosrohadikoesoemo — dan de Indische Regeering.

(De heer De Hoog: En de exploitatie dan?)

Ik heb zoeven gezegd — maar de heer De Hoog was zeker te geoccupeerd om naar mijn rede te luisteren —, dat het de plicht is van de Regeering om er thans voor te zorgen, dat de winsten worden besteed aan hoogere koelieloonen, aan een betere bezoldiging van het personeel.

(De heer De Hoog: U wilt hebben, dat de Regeering dwingend optreedt?)

Een maatschappij is der Regeering vooruit gegaan met te laten zien, wat de depreciatie van den gulden met zich moet brengen d.i. een verhooging van de salarissen, een vermindering van de korting op de salarissen.

Ten overvloede wellicht wil ik hier vertellen, dat ik heelemaal niet geïnteresseerd ben in deze belasting, dat ik mij dus de weelde kan veroorloven de zaak vanuit een objectieven kant te bekijken, ...

(De heer Thamrin: Dat doet U toch altijd?)

..... zoodat ik volkomen onderschrijf, wat de heer Weyer zoeven naar voren heeft gebracht, dat het mij voorkomt, dat de Regeering met dezen maatregel niet de juiste richting uitgaat. Ik heb nu het woord gevraagd niet alleen om de woorden van den heer Weyer te onderstrepen, maar om datgene wat ik reeds eerder heb bepleit nog eens te zeggen en dat is, dat de Regeering in dezen tijd inderdaad een ruimere politiek heeft te volgen, wil Zij in vluggere mate de opleving van Nederlandsch-Indië kunnen waarnemen. Wanneer men systematisch den levensstandaard hier laag tracht te houden, uit vrees voor het spook, dat achter den ruit op het paard zit, van het minder kloppende budget, laat de Regeering zich leiden tot het nemen van maatregelen welke averechtsche resultaten moeten opleveren.

Ons geacht medelid, de heer Weyer, heeft gezegd, dat er een grotere geldeirculatie moet komen. Dat is inderdaad waar en wat doet nu de Regeering? Zij gaat, naar het mij voorkomt, juist in tegengestelde richting haar heil zoeken, door te trachten alles zoo laag mogelijk te houden, ten einde het budget niet in gevaar te brengen. Ik zou nog eens een beroep op de Regeering willen doen om ten deze inderdaad vertrouwen ten toon te spreiden, dat zeker gerechtvaardigd is en in die richting maatregelen te treffen. Toen wijlen de heer 's Jacob de Regeering toeriep, dat Zij een va banque-politiek speelde door te optimistische begrotingen te maken en haar voorspelde, dat de gevolgen daarvan niet zouden uitblijven, hebben velen — en daaronder ook ik — zich volkomen accoord verklaard met deze opvattingen van den heer 's Jacob, een opvatting waarvan de juistheid door den toenmaligen president-directeur van de Javasche Bank, den heer Mr. Trip, niet onder stoelen of banken werd verborgen. Maar evenals de heer Weyer nu zegt, dat er wel een betere toekomst in het zicht is — de heer Weyer heeft daarbij niet gezegd, dat dit door de depreciatie van den gulden zoo was

(Thamrin.)

— moet een ieder gevoelen, dat het niet anders kan, tenzij de hoop niet zal worden verwezenlijkt en naar een verdere toekomst verplaatst doordat de Regeering haar weg vervolgt met de maatregelen te nemen, welke de richting aangeven, die Zij toont te willen inslaan.

De Voorzitter: Wanneer er nog leden zijn, die over dit ontwerp straks het woord willen voeren, verzoek ik hun zich daartoe zoo spoedig mogelijk te willen opgeven, omdat de beraadslagingen na een korte pauze worden voortgezet.

De vergadering wordt te 11.28 uur v.m. geschorst en te 11.54 uur v.m. hervat.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij ditmaal niet bezondigen aan uitvoerige principieele economische beschouwingen en wel om verschillende overwegingen. In de eerste plaats heeft er een vrij uitvoerige schriftelijke gedachtenwisseling plaats gehad, niet slechts tusschen college en Regeering doch ook tusschen de leden onderling in het Gedelegeerdenverslag zelf. In de tweede plaats hebben de voorgaande sprekers de zaak, waarom het gaat, zoo veelzijdig en diepzinnig belicht, dat beschouwingen mijnerzijds vrijwel nog alleen mogelijk zijn door in herhalingen te treden. En ten slotte is het vraagstuk eigenlijk niet nieuw, omdat door mij jaar in jaar uit gepleit is voor hetgeen thans door de Regeering wordt voorgesteld. Ik heb tot dusver nog nooit het genoegen mogen smaken, de instemming van de Regeering te verwerven inzake mijn betoogen tot de invoering van een uitvoerrecht als belastingmiddel, maar thans zie ik tot mijn vreugde de Regeering aan mijn zijde. Ofschoon ik natuurlijk verheugd ben over deze bekeerlinge, wil ik toch geen juichkreet aanheffen. Dan nog heb ik mijn wenschen concreet in amendementen vastgelegd, hetgeen ook een motief voor mij is om geen diepgaande principieele beschouwingen te houden.

Ik wil echter ingaan op één punt uit de rede van den heer Weyer. Dit geachte lid wekt namelijk met zijn beschouwing den indruk, alsof met het voorgestelde uitvoerrecht op verschillende producten een geheel nieuwe belastingbron wordt aangeboord. Thans eerst, nu de Regeering een reeds eerder gevolgde lijn consequent doortrekt door ook een uitvoerrecht voor te stellen voor westersche cultuurproducten, komt de heer Weyer met theoretische, economische en politieke beschouwingen, teneinde aan te toonen hoe onwenschelijk en hoe fnuikend dit belastingstelsel is, terwijl toch het beginsel der heffing van uitvoerrechten niet iets nieuws in onze wetgeving is. Ik herinner eraan, dat onder anderen een gansche reeks van boschproducten, voornamelijk Inlandsche cultuurproducten, reeds sedert jaren aan uitvoerrechten onderworpen zijn, zonder dat daerover van de zijde der heer Weyer c.s. één woord is gezegd. Indien men dus uit de beschouwingen van den heer Weyer de conclusie zou trekken, dat de Regeering thans bezig is een nieuwe belastingbron aan te boren, zou deze geheel onjuist zijn.

Ik juich de uitbreiding van deze belastingheffing tot westersche cultuurproducten toe. Ik doe dit in de eerste plaats, omdat dit de eenige belastingbron is, welke nog niet systematisch door de Regeering is bewerkt; in de tweede plaats omdat deze vorm van belastingheffing, uit hoofde van de constructie van ons productie-apparaat en van de wijze van kapitaalsvoorziening van vele bedrijven, de eenige waarborg is, dat althans een deel van de extrawinsten, door deze bedrijven gemaakt, in het land blijft. Ik hoop, dat ik dit niet nader uitvoerig behoef te argumenteeren. Het is bekend, dat door de vestiging van de meeste directies en kapitaalsvoorzieners van de westersche bedrijven in het buitenland Indië in de meeste gevallen niet voldoende mede profiteert van de door die bedrijven gemaakte winsten.

De Regeering stelt thans voor 2% van de bruto-opbrengst te heffen en Zij zegt zelf, dat dit percentage zeer bescheiden is. Mijnheer de Voorzitter! Ik vind dit percentage bepaald te laag en om aan te toonen, hoe laag dit percentage eigenlijk is, zal ik even citeeren uit het Economisch Weekblad van 23 October 1936 en wel hetgeen daarin staat omtrent de sterke procentueele prijsvermeerdering, welk in Augustus 1936 reeds kon worden geconstateerd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik constateer dan, dat voor tin in Augustus 1936, dus vóór de devaluatie, de procentueele vermeerdering bedraagt 28.9. Voor rubber 284.6. Dat is nog gebaseerd op prijzen van 25 cent. Wanneer wij weten, dat thans de rubberprijs 35 cent bedraagt, kan men hieruit opmaken, dat daardoor nog een vermeerdering van plus minus 40% boven de 284 komt, dus procentueel een vermeerdering van boven den prijs van Augustus 1935 met tientallen procenten.

(De heer Weyer: Dat moet bepaald onjuist zijn.)

Ik zal den heer Weyer gelegenheid geven de betrokken cijfers in te zien. Wanneer hier een fout zou zijn gemaakt, zou het kantoor voor de statistiek die moeten hebben gemaakt en ik geloof, dat dit kantoor in dit opzicht niet veel fouten maakt.

Mijnheer de Voorzitter! Verder is b.v. thee 90.3% hoger; dat was ook in Augustus 1936, vóór de devaluatie. Voorts djarakpitten met 75.1. Voor kapokpitten was de procentueele vermeerdering 109.5% en zoo gaat het voort met een geheele reeks, die derhalve aantoon, dat vóór de devaluatie de prijsverbetering al met tientallen procenten heeft plaats gehad. Verder weten wij allen, dat na de devaluatie de prijzen nog met tientallen procenten naar boven zijn gegaan. Nu toonen deze procentueele verhoogingen van de prijzen dan toch wel aan, hoe onbevredigend eigenlijk de voorgestelde heffing van 2% is. Uit dien hoofde heb ik dan ook een amendement ingediend om het heffingspercentage te verdubbelen en wel op 4% te brengen.

Wanneer wij nu beschouwen de opbrengst van de voorgestelde heffing, dan wordt geraamd, dat de belasting tusschen den 8 en 9 miljoen gulden zal opbrengen. Door verschillende suppletore begrotingen is reeds een groot gedeelte van dit bedrag opgevorderd. De Regeering kondigt nieuwe maatregelen aan op het gebied van defensie, die straks ook zeker wel wat zullen kosten. Dan vraag ik mij verder af, hoe de Regeering zich denkt veilig te stellen tegenover de toch te verwachten budgetaire verslechtering als gevolg b.v. van de verhooging straks van materiaalprijzen, die onafwendbaar is. Waar haalt Zij het geld daarvoor vandaan? Ik voorzie ook, dat een salarisverbetering of verhooging van de gouvernementsdienaren onontkoombaar is, gezien de loslating van de prijzenlimites van vele artikelen voor het levensonderhoud en als gevolg van de stijging van de prijzenindex. Ik vraag derhalve nogmaals, waar de Regeering de gelden vandaan denkt te halen die straks noodig zullen zijn als gevolg van een verhooging van de uitgaven. Ook uit dien hoofde dus wil ik de Regeering veilig stellen en ook daarom heb ik het amendement ingediend, om het heffingspercentage te verdubbelen en alzoo de raming te brengen op f 18 miljoen in stede van op f 9 miljoen.

Thans kom ik tot een ander punt, n.l. dat in de Memorie van Toelichting als in de Memorie van Antwoord verschillende producten zijn vrijgesteld uit hoofde van de slechte positie van die onderscheidene producten. Dat zijn onder anderen suiker, Javatabak en andere meer, die hier in de Memorie van Toelichting op blz. 5 en 6 zijn opgesomd. Dit is een prijzenswaardig beginsel, doch dan zou ik toch de Regeering willen vragen om in dit opzicht ook consequenter te werk te gaan en ook andere producten daarbij in aanmerking te nemen voor die vrijstelling, producten die nog niet in een gunstige positie verkeerden en zeer zeker niet in een dergelijke gunstige positie verkeerden

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Thamrin.)

als de verschillende producten in de Memorie van Toelichting genoemd. Ik heb hier dan speciaal op het oog de producten copra en bevolkingsrubber. Het is bekend, dat jarenlang de copra-prijzen zich op een dusdanig niveau hebben bewogen, dat zij niet alleen niet winstgevend waren, doch zelfs verliesgevend. Waarom wordt ten aanzien van de opgesomde producten wel vrijstelling verleend uit hoofde van de overweging, dat men de exploitanten de gelegenheid moet geven de gemaakte verliezen eenigszins goed te maken, terwijl hierbij over het hoofd gezien worden de verkoopers van de copra, die toch ook jarenlang gebukt zijn gegaan onder zware verliesgevende prijzen?

Uit dien hoofde bepleit ik dan ook het opnemen van copra onder de vrijgestelde producten.

Een tweede artikel dat ik zou willen zien vrijgesteld, is de bevolkingsrubber, een artikel, dat eveneens nooit winstgevend is geweest, al zijn de prijzen die ervoor worden gemaakt, wel zoo hoog, dat men winsten zou kunnen verwachten. Maar door het bijzondere uitvoerrecht is het niet de bevolking, die profijt heeft getrokken van het oplopen der prijzen, doch de Regeering, daar het profijt in 's Lands kas is gevloeid. Bovendien valt, wanneer dit uitvoerrecht op de bevolkingsrubber wordt toegepast, de onbillijkheid te constateeren dat de bevolkingsrubber, die thans reeds op twee manieren aan een uitvoerrecht onderhevig is, n.l. een algemeen uitvoerrecht, dat ook door de ondernemingen betaald wordt en een recht van 5% ad valorem driemaal aan uitvoerrecht wordt onderworpen, een uniek verschijnsel, dat naar het mij voorkomt toch wel wat te ver gaat. Wanneer het, uit technische overwegingen, niet mogelijk is, de bevolkingsrubber van de nieuwe heffing uit te zonderen, dan zou ik in overweging willen geven, de nieuwe heffing in aftrek te brengen van het 5% ad valorem recht op de bevolkingsrubber. Ook op dit punt is intusschen een amendement ingediend.

Tenslotte wil ik nog een en ander zeggen over den geldigheidstermijn van de voorgestelde ordonnantie. De Regeering motiveert den termijn van 15 maanden op twee overwegingen. Ten eerste is Zij van meening, dat deze termijn alleen mag gelden voor het tijdstip dat er bijzondere omstandigheden aanwezig zijn en

„in de tweede plaats moet er rekening mede worden gehouden, dat de nadering van het tijdstip van afschaffing zal kunnen leiden tot het aanhouden van voorraden”.

Maar dit laatste argument lijkt mij juist geschikt om geen eindtermijn te noemen. Immers, wanneer er een eindtermijn in uitzicht wordt gesteld, zal men juist in de gelegenheid zijn, om het einde van den termijn te voorzien, daarom juist overgaan tot voorraadvorming en niet verschepen om daardoor te ontkomen aan het uitvoerrecht. De argumentatie der Regeering pleit derhalve juist voor afschaffing van den geldigheidstermijn der ordonnantie van 15 maanden. Ik ben tegen termijnbepaling uit verschillende overwegingen. Ten eerste dus om te voorkomen, dat juist bij het naderende einde van den termijn tot voorraadvorming wordt overgegaan met de bedoeling, de goederen uit te voeren na opheffing der ordonnantie waardoor men aan belastingheffing ontkomt. In de tweede plaats, omdat niemand kan voorzien, dat deze bijzondere omstandigheden precies 15 maanden zullen duren. Het gevolg van het noemen van een eindtermijn zal zijn, dat de Regeering na 15 maanden weer moet komen met een voorstel tot verlenging of opheffing der ordonnantie, terwijl met mijn formulering, dat de Regeering te allen tijde het recht heeft, den eindtermijn te bepalen, voorraadvorming wordt voorkomen, en de Regeering vrij blijft om, wanneer het tijdstip zich voordoet, het einde van den geldigheidsduur te bepalen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Verboom.)

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij op zichzelf begrijpen, dat de Regeering uitziet naar een versterking der middelen. Het budget toch vertoont verschillende zwakke plekken; — daarop is ook van de zijde van onze groep bij herhaling gewezen, al is dit vraagstuk ook nooit uitputtend behandeld —; door de devaluatie komt de Regeering voorts voor nieuwe groote uitgaven te staan, welke voorziening eischen.

Het ligt voor de hand, dat daarbij de gedachten uitgaan naar degenen, die door de devaluatie in een gunstiger positie zijn gekomen en extra-winsten behalen. Indien men deze groep wil treffen, kan ik daarvoor op zichzelf gevoelen, maar dan zou dat toch moeten geschieden ten aanzien van allen, die daartoe behooren. De Regeering ziet daartoe voor het oogenblik echter geen kans en bepaalt zich dus tot een heffing op de exportbedrijven; — op die groepen dus, die in mijn oogen eigenlijk het meest de extra-winst, het extra-voordeel, verdienen —, terwijl alle anderen vrijuit gaan.

De Regeering vindt dit blijkbaar niet ernstig, Zij zegt zelfs op pag. 2 (roneo) der Memorie van Antwoord, dat

„bij andere groepen de voordeelen voor zoover aanwezig niet zoo sterk sprekend en maatschappelijk lang niet van zoo groot belang zijn als ten aanzien van het export-apparaat in zijn geheel het geval is”.

De heer **Kerstens** heeft op deze zinsnede reeds de aandacht gevestigd en haar terecht als onjuist gekwalificeerd. Ik sluit mij ten volle bij deze bezwaren aan; ik kan mij dan niet voorstellen, dat deze zinsnede inderdaad bedoeld is, zooals zij hier staat neergeschreven. Niettemin geeft zij zeer juist weer den toestand, die zich op het oogenblik zal voordoen, als gevolg van de nieuwe heffing. Het blijkt, dat de groepen, die maatschappelijk van het grootste belang zijn, het eerst zouden moeten worden getroffen, moet ik ten eenenmale verwerpen. De zaak is in werkelijkheid natuurlijk nog erger, omdat als gevolg van de voorgestelde regeling de onmaatschappelijken de onvaderlandslievende lieden van Colijn en Oud geheel vrijuit zullen gaan; zij zullen op geen enkele wijze worden getroffen.

De heffing zou voor ons misschien aanvaardbaar zijn, wanneer de Regeering alles in het werk zou hebben gesteld, en alsnog in het werk zou stellen, om den kostprijs zoo laag mogelijk te houden, maar ook dat is niet het geval, zooals reeds twee weken terug bij de besprekingen van een ander ontwerp hier is gebleken. De maatregelen, welke de Regeering er tegenoverstelt, zijn naar onze meening ten eenenmale onvolgende, om deze heffing te wettigen.

Naar de meening van de Regeering en ook van den heer **Kerstens** is de heffing aanvaardbaar, omdat zij tenslotte gering is; de heer **Kerstens** heeft dit geadstrueerd met een becijfering. Ik wil daar tegenover stellen dat de 2%, waarvan hier sprake is, geheven zullen worden van de waarde der goederen, welke worden uitgevoerd, hetgeen dus overeenkomt met 9% á 10% van de devaluatiewinst, — of het devaluatieverschil, zooals men het wil stellen —, en dat daarnaast o.m. nog komt de vennootschapsbelasting, die de heer **Kerstens** „gemakshalve” heeft uitgeschakeld.

(De heer **Thamrin**: De vennootschapsbelasting wordt geheven van de winst.)

De vennootschapsbelasting dient echter naar mijn meening hier wel degelijk in aanmerking te worden genomen.

(De heer **Kerstens**: Voorzoover er winst in zit.)

Als van winst sprake is, wordt van het devaluatieverschil dus nog eens 20% geheven, zoodat in totaal het devaluatieverschil wordt getroffen met 29% á 30%.

Ik vind dat op zichzelf een zeer zware heffing, vooral ook omdat te verwachten valt, dat al zeer gauw de marge tusschen kostprijs en verkoopprijs, die nu grooter is als gevolg van de devaluatie, weer geringer zal worden. De stijging van den kostprijs zal ondanks alles, wat men ten deze in het werk

(De Hoog.)

stelt, niet zijn tegen te houden en een gedeelte van het verschil zal dus al spoedig worden ingeloopt.

Ik vind ook daarom dezen maatregel zoo ernstig en spreek er daarom over, omdat naar mijn meening de bedrijven, welke voor den export werken, de winsten, die zij op het oogmerk behalen — er is door den heer Kerstens bij interruptie te kennen gegeven, dat het nog zeer de vraag is of het wel winsten zijn, doch dat versterkt mijn betoog slechts — dringend noodig hebben om op hun verhaal te komen. Er is in den loop der jaren in aanzienlijke mate ingeteerd en deze verandering ten goede komt stellig niet te vroeg. Er zullen groote bedragen noodig zijn voor onderhoud, vernieuwingen en modernisering der bedrijven en het is dus zeker niet waar, dat in dit stadium het grootste gedeelte dezer „winsten” het land zullen uitgaan. Integendeel, die bedragen zullen worden gebruikt, waarvoor zij in de eerste plaats noodig zijn, dat is voor de versterking van de positie der bedrijven, de verbetering van de outillage en dergelijke meer.

Om al deze redenen sta ik afwijzend tegenover dit voorstel, al erken ik gaarne, dat van de zijde der Regeering is getracht zooveel mogelijk met de bezwaren rekening te houden door het percentage laag te houden in de eerste plaats, en door tal van bedrijven, die nog als verliesgevend moeten worden aange-merkt, buiten de regeling te laten.

Ik kan gevoelen voor een algemeene heffing op de devaluatie-winsten, maar die moet dan ook allen treffen. Ik kan ook gevoelen — wanneer de positie van het budget het noodig maakt — voor een belasting op de extra-winsten, in welken vorm dan ook, omdat deze winsten een ander karakter hebben dan de normale winsten, maar het huidige systeem, dat van de zijde der Regeering wordt toegepast, en waarbij telkens nieuwe heffingen in het leven worden geroepen, heffingen, die zwaar drukken op de bedrijven, kan ik niet alleen apprecieeren; daartegen moet ik ernstige bezwaren maken. Om deze redenen valt het mij dan ook heel moeilijk het onderhavige voorstel te steunen.

Ik heb voorts ernstige bezwaren tegen het systeem, dat thans wordt toegepast en waarbij wij de verschillende maatregelen, welke van de zijde der Regeering met betrekking tot de monetaire situatie zullen worden genomen, ons bij stukjes en brokjes zien voorgelegd, waardoor een overzicht van de zaak al heel moeilijk wordt gemaakt. Ik begrijp ten volle de groote moeilijkheden, waarvoor de Regeering ten deze staat, maar aan den anderen kant geloof ik toch, dat het nuttig zou zijn te kunnen geraken tot een bespreking van het geheel van maatregelen. De Volksraad heeft een paar keer getracht tot een dergelijke bespreking te komen, maar die pogingen hebben eigenlijk gefaald. Ik zou deze zaak nog eens met nadruk onder de aandacht der Regeering willen brengen en willen vragen, of niet te eeniger tijd — maar natuurlijk binnen betrekkelijk korten tijd — een dergelijke bespreking mogelijk zou zijn. Wanneer men den normalen gang van zaken zou volgen, zou die bespreking eerst kunnen plaats hebben bij de behandeling van de begroting voor 1938 en dat lijkt mij voor deze belangrijke zaak veel te laat.

(De heer Roep: U kunt een interpellatie aanvragen.)

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben besloten de Regeering te steunen in het beginsel van het heffen van een uitvoerrecht op exportproducten. Niet alleen, dat wij accoord kunnen gaan met den considerans der Regeering, maar wij staan er zelfs nog wat anders tegenover. Wij vinden, dat in dezen tijd deze last wel degelijk mag worden opgelegd en in ieder geval aannemelijk en niet onbillijk moet worden geacht.

Ik wil ter versterking van mijn betoog even een klein overzicht geven betreffende de maatregelen welke het gevolg zullen zijn van het loslaten van den gouden standaard. Wanneer wij daarbij de gevolgen ten opzichte van de producenten

en de consumenten tegenover elkaar stellen, dan zien wij wat de laatste groep betreft, dat het loslaten van den gouden standaard nog steeds beteekent een verhooging van het levenspeil, al zal deze zich door verschillende maatregelen der Regeering slechts geleidelijk doen gevoelen. Een verzwaring der lasten voor den consument zal echter een onvermijdelijk gevolg van een en ander zijn. Verder noem ik de kwestie der contingenten en wanneer ik daarbij mij dan tot Nederland bepaal, kan ik er de aandacht op vestigen, dat door het loslaten van den gouden standaard Nederland, door het handhaven van de contingenteringen, voor zijn leveringen in Indië in een voordeeler positie is gekomen in verhouding tot landen die tevoren reeds een gedepriciëerde munt hadden. Toch is, wij hebben dat dezer dagen nog kunnen lezen, geen oogenblik gedacht aan een vermindering van de contingenten, zoodat deze factor, welke ook op de opdrijving van den levensstandaard voor den consument hier van invloed is, zal blijven bestaan.

Tegenover de consumenten die door het loslaten van den gouden standaard in een ongunstigere positie zijn gekomen, staat echter de groep der producenten, en speciaal der exporteurs, die in een geheel anderen toestand verkeerden. Men ziet namelijk, dat de exportproducten door het loslaten van den gouden standaard meer gedevalueerde guldens opbrengen dan tevoren het geval was. Nu kan de heer Kan beweren, dat in de eerste plaats alles wat meer voor de producten ontvangen wordt aangewend moet worden voor de verbetering van de loonen e.d. en de heer Verboom kan zeggen, dat die bedragen in de eerste plaats gebruikt moeten worden voor nieuwe installaties e.d., wij weten allen, dat de stijging der loonen e.d. beslist in een veel langzamer tempo zich zal voltrekken dan het optreden van deze devaluatie-winst. Ik wil in dit verband ook verwijzen naar de lezing van dr. R. E. Smits, chef van de Economische afdeling van de Javasche Bank, voor de Volksuniversiteit gehouden en waarin hij dingen heeft gezegd, die inderdaad zeer voor de hand liggen en logisch zijn, zoodat ik deze lezing met volle instemming kan aanhalen en haar kan bezigen voor mijn betoog. Er is een onmiddellijke devaluatiewinst gekomen en daar staat tegenover, dat deze winst door de maatregelen der Regeering — en als zoodanig moet men toch ook het loslaten van den gouden standaard kwalificeeren — is ontstaan. Ik wil er nu even op wijzen, dat natuurlijk de groote exporteurs in den regel naamlooze vennootschappen zijn, zoodat, zonder nu te spreken van drainage, toch wel gezegd kan worden, dat een groot deel der op deze wijze gemaakte winst naar Nederland zal gaan. Ik laat dat echter daar en wil alleen constateeren, dat als de heer Weyer bezwaren opwerpt tegen de belasting op deze devaluatiewinst er verschillende punten zijn welke mij treffen en die ik even moet voorbrengen.

In de eerste plaats zegt de heer Weyer, dat het de vraag is of het hier inderdaad wel om winst gaat en hij voegt er aan toe: vergeet niet, dat men tevoren zoo groote moeilijkheden heeft gehad en zoo zware jaren achter den rug heeft. De heer Weyer heeft echter zelf betoogd, zij het in geheel ander verband, dat men hier in Indië, in tegenstelling met Nederland, reeds een heel eind met de aanpassing was gekomen. Men was hier al zoover daarmede gevorderd, dat men hier zoo men al niet van een kleine winst kon spreken men dan toch in elk geval in de exportbedrijven zoover was gekomen, dat men vrij aardig quitte speelde. Nu komt de devaluatie en krijgen wij ineens een heel wat grootere opbrengst van de artikelen. Maar dan heeft men, gegeven den zoeven genoemden toestand, toch in elk geval voor een goed deel, door die hoogere opbrengst der artikelen met zuiveren winst te maken?

De heer Weyer zeide verder, dat men niet de vennootschapsbelasting moest vergeten en wat van het heffen daar-

(Thamrin.)

als de verschillende producten in de Memorie van Toelichting genoemd. Ik heb hier dan speciaal op het oog de producten copra en bevolkingsrubber. Het is bekend, dat jarenlang de copra-prijzen zich op een dusdanig niveau hebben bewogen, dat zij niet alleen niet winstgevend waren, doch zelfs verliesgevend. Waarom wordt ten aanzien van de opgesomde producten wel vrijstelling verleend uit hoofde van de overweging, dat men de exploitanten de gelegenheid moet geven de gemaakte verliezen eenigszins goed te maken, terwijl hierbij over het hoofd gezien worden de verkopers van de copra, die toch ook jarenlang gebukt zijn gegaan onder zware verliesgevende prijzen?

Uit dien hoofde bepleit ik dan ook het opnemen van copra onder de vrijgestelde producten.

Een tweede artikel dat ik zou willen zien vrijgesteld, is de bevolkingsrubber, een artikel, dat eveneens nooit winstgevend is geweest, al zijn de prijzen die ervoor worden gemaakt, wel zoo hoog, dat men winsten zou kunnen verwachten. Maar door het bijzondere uitvoerrecht is het niet de bevolking, die profijt heeft getrokken van het oploopen der prijzen, doch de Regeering, daar het profijt in 's Lands kas is gevloeid. Bovendien valt, wanneer dit uitvoerrecht op de bevolkingsrubber wordt toegepast, de onbillijkheid te constateeren dat de bevolkingsrubber, die thans reeds op twee manieren aan een uitvoerrecht onderhevig is, n.l. een algemeen uitvoerrecht, dat ook door de ondernemingen betaald wordt en een recht van 5% ad valorem driemaal aan uitvoerrecht wordt onderworpen, een uniek verschijnsel, dat naar het mij voorkomt toch wel wat te ver gaat. Wanneer het, uit technische overwegingen, niet mogelijk is, de bevolkingsrubber van de nieuwe heffing uit te zonderen, dan zou ik in overweging willen geven, de nieuwe heffing in aftrek te brengen van het 5% ad valorem recht op de bevolkingsrubber. Ook op dit punt is intusschen een amendement ingediend.

Tenslotte wil ik nog een en ander zeggen over den geldigheidstermijn van de voorgestelde ordonnantie. De Regeering motiveert den termijn van 15 maanden op twee overwegingen. Ten eerste is Zij van meening, dat deze termijn alleen mag gelden voor het tijdstip dat er bijzondere omstandigheden aanwezig zijn en

„in de tweede plaats moet er rekening mede worden gehouden, dat de nadering van het tijdstip van afschaffing zal kunnen leiden tot het aanhouden van voorraden”.

Maar dit laatste argument lijkt mij juist geschikt om geen eindtermijn te noemen. Immers, wanneer er een eindtermijn in uitzicht wordt gesteld, zal men juist in de gelegenheid zijn, om het einde van den termijn te voorzien, daarom juist overgaan tot voorraadvorming en niet verschepen om daardoor te ontkomen aan het uitvoerrecht. De argumentatie der Regeering pleit derhalve juist voor afschaffing van den geldigheidstermijn der ordonnantie van 15 maanden. Ik ben tegen termijnbepaling uit verschillende overwegingen. Ten eerste dus om te voorkomen, dat juist bij het naderende einde van den termijn tot voorraadvorming wordt overgegaan met de bedoeling, de goederen uit te voeren na opheffing der ordonnantie waardoor men aan belastingheffing ontkomt. In de tweede plaats, omdat niemand kan voorzien, dat deze bijzondere omstandigheden precies 15 maanden zullen duren. Het gevolg van het noemen van een eindtermijn zal zijn, dat de Regeering na 15 maanden weer moet komen met een voorstel tot verlenging of opheffing der ordonnantie, terwijl met mijn formulering, dat de Regeering te allen tijde het recht heeft, den eindtermijn te bepalen, voorraadvorming wordt voorkomen, en de Regeering vrij blijft om, wanneer het tijdstip zich voordoet, het einde van den geldigheidsduur te bepalen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Verboom.)

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij op zichzelf begrijpen, dat de Regeering uitziet naar een versterking der middelen. Het budget toch vertoont verschillende zwakke plekken; — daarop is ook van de zijde van onze groep bij herhaling gewezen, al is dit vraagstuk ook nooit uitputtend behandeld —; door de devaluatie komt de Regeering voorts voor nieuwe groote uitgaven te staan, welke voorziening eischen.

Het ligt voor de hand, dat daarbij de gedachten uitgaan naar degenen, die door de devaluatie in een gunstiger positie zijn gekomen en extra-winsten behalen. Indien men deze groep wil treffen, kan ik daarvoor op zichzelf gevoelen, maar dan zou dat toch moeten geschieden ten aanzien van allen, die daartoe behooren. De Regeering ziet daartoe voor het oogenblik echter geen kans en bepaalt zich dus tot een heffing op de exportbedrijven; — op die groepen dus, die in mijn oogen eigenlijk het meest de extra-winst, het extra-voordeel, verdienen —, terwijl alle anderen vrijuit gaan.

De Regeering vindt dit blijkbaar niet ernstig, Zij zegt zelfs op pag. 2 (roneo) der Memorie van Antwoord, dat

„bij andere groepen de voordeelen voor zoover aanwezig niet zoo sterk sprekend en maatschappelijk lang niet van zoo groot belang zijn als ten aanzien van het export-apparaat in zijn geheel het geval is”.

De heer Kerstens heeft op deze zinsnede reeds de aandacht gevestigd en haar terecht als onjuist gekwalificeerd. Ik sluit mij ten volle bij deze bezwaren aan; ik kan mij dan niet voorstellen, dat deze zinsnede inderdaad bedoeld is, zooals zij hier staat neergeschreven. Niettemin geeft zij zeer juist weer den toestand, die zich op het oogenblik zal voordoen, als gevolg van de nieuwe heffing. Het argument, dat de groepen, die maatschappelijk van het grootste belang zijn, het eerst zouden moeten worden getroffen, moet ik ten eenenmale verwerpen. De zaak is in werkelijkheid natuurlijk nog erger, omdat als gevolg van de voorgestelde regeling de onmaatschappelijken de onvaderlandslievende lieden van Colijn en Oud geheel vrijuit zullen gaan; zij zullen op geen enkele wijze worden getroffen.

De heffing zou voor ons misschien aanvaardbaar zijn, wanneer de Regeering alles in het werk zou hebben gesteld, en alsnog in het werk zou stellen, om den kostprijs zoo laag mogelijk te houden, maar ook dat is niet het geval, zooals reeds twee weken terug bij de besprekingen van een ander ontwerp hier is gebleken. De maatregelen, welke de Regeering er tegenoverstelt, zijn naar onze meening ten eenenmale onvoldoende, om deze heffing te wettigen.

Naar de meening van de Regeering en ook van den heer Kerstens is de heffing aanvaardbaar, omdat zij tenslotte gering is; de heer Kerstens heeft dit geadstrueerd met een becijfering. Ik wil daar tegenover stellen dat de 2%, waarvan hier sprake is, geheven zullen worden van de waarde der goederen, welke worden uitgevoerd, hetgeen dus overeenkomt met 9% á 10% van de devaluatiewinst, — of het devaluatieverschil, zooals men het wil stellen —, en dat daarnaast o.m. nog komt de vennootschapsbelasting, die de heer Kerstens „gemakshalve” heeft uitgeschakeld.

(De heer Thamrin: De vennootschapsbelasting wordt geheven van de winst.)

De vennootschapsbelasting dient echter naar mijn meening hier wel degelijk in aanmerking te worden genomen.

(De heer Kerstens: Voorzover er winst in zit.)

Als van winst sprake is, wordt van het devaluatie-verschil dus nog eens 20% geheven, zoodat in totaal het devaluatieverschil wordt getroffen met 29% à 30%.

Ik vind dat op zichzelf een zeer zware heffing, vooral ook omdat te verwachten valt, dat al zeer gauw de marge tusschen kostprijs en verkoopprijs, die nu grooter is als gevolg van de devaluatie, weer geringer zal worden. De stijging van den kostprijs zal ondanks alles, wat men ten deze in het werk

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(De Hoog.)

stelt, niet zijn tegen te houden en een gedeelte van het verschil zal dus al spoedig worden ingeloopt.

Ik vind ook daarom dezen maatregel zoo ernstig en spreek er daarom over, omdat naar mijn meening de bedrijven, welke voor den export werken, de winsten, die zij op het oogenblik behalen — er is door den heer Kerstens bij interruptie te kennen gegeven, dat het nog zeer de vraag is of het wel winsten zijn, doch dat versterkt mijn betoog slechts — dringend noodig hebben om op hun verhaal te komen. Er is in den loop der jaren in aanzienlijke mate ingeteerd en deze verandering ten goede komt stellig niet te vroeg. Er zullen groote bedragen noodig zijn voor onderhoud, vernieuwingen en modernisering der bedrijven en het is dus zeker niet waar, dat in dit stadium het grootste gedeelte dezer „winsten” het land zullen uitgaan. Integendeel, die bedragen zullen worden gebruikt, waarvoor zij in de eerste plaats noodig zijn, dat is voor de versterking van de positie der bedrijven, de verbetering van de outillage en dergelijke meer.

Om al deze redenen sta ik afwijzend tegenover dit voorstel, al erken ik gaarne, dat van de zijde der Regeering is getracht zooveel mogelijk met de bezwaren rekening te houden door het percentage laag te houden in de eerste plaats, en door tal van bedrijven, die nog als verliesgevend moeten worden aange-merkt, buiten de regeling te laten.

Ik kan gevoelen voor een algemeene heffing op de devaluatie-winsten, maar die moet dan ook allen treffen. Ik kan ook gevoelen — wanneer de positie van het budget het noodig maakt — voor een belasting op de extra-winsten, in welken vorm dan ook, omdat deze winsten een ander karakter hebben dan de normale winsten, maar het huidige systeem, dat van de zijde der Regeering wordt toegepast, en waarbij telkens nieuwe heffingen in het leven worden geroepen, heffingen, die zwaar drukken op de bedrijven, kan ik niet alleen apprecieeren: daartegen moet ik ernstige bezwaren maken. Om deze redenen valt het mij dan ook heel moeilijk het onderhavige voorstel te steunen.

Ik heb voorts ernstige bezwaren tegen het systeem, dat thans wordt toegepast en waarbij wij de verschillende maatregelen, welke van de zijde der Regeering met betrekking tot de monetaire situatie zullen worden genomen, ons bij stukjes en brokjes zien voorgelegd, waardoor een overzicht van de zaak al heel moeilijk wordt gemaakt. Ik begrijp ten volle de groote moeilijkheden, waarvoor de Regeering ten deze staat, maar aan den anderen kant geloof ik toch, dat het nuttig zou zijn te kunnen geraken tot een bespreking van het geheel van maatregelen. De Volksraad heeft een paar keer getracht tot een dergelijke bespreking te komen, maar die pogingen hebben eigenlijk gefaald. Ik zou deze zaak nog eens met nadruk onder de aandacht der Regeering willen brengen en willen vragen, of niet te eeniger tijd — maar natuurlijk binnen betrekkelijk korten tijd — een dergelijke bespreking mogelijk zou zijn. Wanneer men den normalen gang van zaken zou volgen, zou die bespreking eerst kunnen plaats hebben bij de behandeling van de begroting voor 1938 en dat lijkt mij voor deze belangrijke zaak veel te laat.

(De heer Roep: U kunt een interpellatie aanvragen.)

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben besloten de Regeering te steunen in het beginsel van het heffen van een uitvoerrecht op exportproducten. Niet alleen, dat wij accoord kunnen gaan met den considerans der Regeering, maar wij staan er zelfs nog wat anders tegenover. Wij vinden, dat in dezen tijd deze last wel degelijk mag worden opgelegd en in ieder geval aannemelijk en niet onbillijk moet worden geacht.

Ik wil ter versterking van mijn betoog even een klein overzicht geven betreffende de maatregelen welke het gevolg zullen zijn van het loslaten van den gouden standaard. Wanneer wij daarbij de gevolgen ten opzichte van de producenten

en de consumenten tegenover elkaar stellen, dan zien wij wat de laatste groep betreft, dat het loslaten van den gouden standaard nog steeds beteekent een verhooging van het levenspeil, al zal deze zich door verschillende maatregelen der Regeering slechts geleidelijk doen gevoelen. Een verzwaring der lasten voor den consument zal echter een onvermijdelijk gevolg van een en ander zijn. Verder noem ik de kwestie der contingenten en wanneer ik daarbij mij dan tot Nederland bepaal, kan ik er de aandacht op vestigen, dat door het loslaten van den gouden standaard Nederland, door het handhaven van de contingenteringen, voor zijn leveringen in Indië in een voordeliger positie is gekomen in verhouding tot landen die tevoren reeds een gedeprecieerde munt hadden. Toch is, wij hebben dat dezer dagen nog kunnen lezen, geen oogenblik gedacht aan een vermindering van de contingenten, zoodat deze factor, welke ook op de opdrijving van den levensstandaard voor den consument hier van invloed is, zal blijven bestaan.

Tegenover de consumenten die door het loslaten van den gouden standaard in een ongunstigere positie zijn gekomen, staat echter de groep der producenten, en speciaal der exporteurs, die in een geheel anderen toestand verkeerden. Men ziet namelijk, dat de exportproducten door het loslaten van den gouden standaard meer gedevalueerde guldens opbrengen dan tevoren het geval was. Nu kan de heer Kan beweren, dat in de eerste plaats alles wat meer voor de producten ontvangen wordt aangewend moet worden voor de verbetering van de loonen e.d. en de heer Verboom kan zeggen, dat die bedragen in de eerste plaats gebruikt moeten worden voor nieuwe installaties e.d., wij weten allen, dat de stijging der loonen e.d. beslist in een veel langzamer tempo zich zal voltrekken dan het optreden van deze devaluatie-winst. Ik wil in dit verband ook verwijzen naar de lezing van dr. R. E. Smits, chef van de Economische afdeling van de Javasche Bank, voor de Volksuniversiteit gehouden en waarin hij dingen heeft gezegd, die inderdaad zeer voor de hand liggen en logisch zijn, zoodat ik deze lezing met volle instemming kan aanhalen en haar kan bezigen voor mijn betoog. Er is een onmiddellijke devaluatiewinst gekomen en daar staat tegenover, dat deze winst door de maatregelen der Regeering — en als zoodanig moet men toch ook het loslaten van den gouden standaard kwalificeeren — is ontstaan. Ik wil er nu even op wijzen, dat natuurlijk de groote exporteurs in den regel naamlooze vennootschappen zijn, zoodat, zonder nu te spreken van drainage, toch wel gezegd kan worden, dat een groot deel der op deze wijze gemaakte winst naar Nederland zal gaan. Ik laat dat echter daar en wil alleen constateeren, dat als de heer Weyer bezwaren opwerpt tegen de belasting op deze devaluatiewinst er verschillende punten zijn welke mij treffen en die ik even moet voorbrengen.

In de eerste plaats zegt de heer Weyer, dat het de vraag is of het hier inderdaad wel om winst gaat en hij voegt er aan toe: vergeet niet, dat men tevoren zoo groote moeilijkheden heeft gehad en zoo zware jaren achter den rug heeft. De heer Weyer heeft echter zelf betoogd, zij het in geheel ander verband, dat men hier in Indië, in tegenstelling met Nederland, reeds een heel eind met de aanpassing was gekomen. Men was hier al zoover daarmede gevorderd, dat men hier zoo men al niet van een kleine winst kon spreken men dan toch in elk geval in de exportbedrijven zoover was gekomen, dat men vrij aardig quitte speelde. Nu komt de devaluatie en krijgen wij ineens een heel wat grootere opbrengst van de artikelen. Maar dan heeft men, gegeven den zoeven genoemden toestand, toch in elk geval voor een goed deel, door die hoogere opbrengst der artikelen met zuiveren winst te maken?

De heer Weyer zeide verder, dat men niet de vennootschapsbelasting moest vergeten en wat van het heffen daar-

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(De Hoog.)

van het gevolg is. Maar dan wil ik even in het geheugen terugroepen wat ik zooeven over de aanpassing zei, waaruit volgt, dat de verliezen, zoo die er nog waren, door de aanpassing toch tot vrij geringe proporties zijn teruggebracht. Verder wil ik dan nog iets aanhalen, wat ook den heer Weyer bekend is en wat ook voorkomt in de zooeven reeds genoemde lezing van den heer Smits. Sprekende over de doorwerking van de voordeelen der devaluatie voor het cultuurbedrijf op het gebied van de loonen e.d. en daar tevens het gouvernement bij betreffende, zeide de heer Smits:

„Doch tevens vloeit daaruit voort, dat de Indische schatkist en de Indische loontrekker daardoor pas in een vertraagd tempo van die verbeterde exploitatierekening in den vorm van hogere belastingen en hooger loonen en salarissen zullen gaan profiteren, en zulks juist na een langdurige periode van aanpassing, gedurende welke de onderlinge verhoudingen zich op den vóórdepreciatie-toestand hadden ingesteld.

Voor wat betreft het Gouvernement vindt dit zijn oorzaak in de bepalingen der Vennootschapsbelasting, die voor de berekening van winsten steeds een aaneengesloten periode van drie jaren beschouwt en daardoor toestaat, dat de verliezen van twee aan het jaar van aanslag voorafgaande jaren met een eventuele winst in dat laatste jaar worden gecompenseerd.”

Ik wijs erop, dat de heer Weyer het daar straks telkens had over de vroeger geleden groote verliezen, maar deze kunnen worden gecompenseerd en wanneer men dan gaat berekenen, wat de 2% uitvoerrecht in verband met de compensatie beteekenen, komt men tot een geweldig aantal opeenten — de heer Weyer sprak zelfs van 50 opeenten —, een groepeerings van cijfers echter, welke mij niet juist lijkt.

Ik constateer dus, dat wij enerzijds een groep van consumenten hebben, welke kosten van levensonderhoud absoluut zullen stijgen en dat daartegenover anderzijds de inkomsten van betrokkenen straks zeer langzaam omhoog zullen gaan; wat het particuliere bedrijfsleven betreft behoeft ik dit niet nader te betoogen en wat aangaat de ambtenaars-salarissen weten wij nog niet van een verhooging en hooren wij voorloopig alleen nog maar van verlaging. Wij zien dus een verhooging der kosten van levensonderhoud van den consument en aan de andere kant een groote winst, die aan den producenten in den schoot wordt geworpen. Ik kan mij er geheel mede vereenigen, dat de Regeering een deel van deze extra-winst opeischt door middel van een uitvoerrecht, waar Zij het op een ander manier moeilijk zal kunnen krijgen.

In verband mét dit laatste kom ik op het betoog van den heer Verboom, die deze belasting verkeerd heeft gevonden: indien een meer algemeene regeling zou kunnen worden getroffen, waaronder alle devaluatiewinsten zouden vallen, dan zou de heer Verboom daarvoor eerder iets kunnen voelen, maar het thans voorgestelde systeem lijkt hem onjuist. Ik wil mijnerzijds niet beweren, dat het een onjuistheid is als men zegt, dat met de voorgestelde regeling een bepaalde categorie wordt getroffen, doch ik wil daartegenover op het volgende wijzen. Zooeven heb ik reeds gezegd, dat de Regeering steeds met haar maatregelen achteraan komt. Als Zij dus een middel weet om onmiddellijk in te grijpen en zich een deel van de devaluatiewinsten te verzekeren, moet Zij dit doen, want anders komt Zij hiermede ook achteraan op een moment, dat de groote devaluatiewinsten weer op de een of andere wijze reeds zijn verwerkt en dan is Zij te laat. Daarom kan ik mij geheel vereenigen met het in de Memorie van Antwoord ingenomen standpunt, hetwelk in de volgende woorden tot uiting komt:

„Overigens valt er op te wijzen — andere leden uitten zich reeds in dezelfde richting —, dat het onderwerpelijk

aangewezen was op zoo kort mogelijken termijn tot een redelijke en aanvaardbare heffing te geraken”.

Dit is eigenlijk de quintessens van de zaak; neemt de Regeering dezen maatregel niet, dan strompelt Zij achter de feiten aan en komt Zij te laat; ik vrees, dat wij dan straks uit deze hausseperiode voor een speciaal deel van het bedrijfsleven een zeer gering deel zullen krijgen. Vandaar dat ik met het regeeringsvoorstel accoord kan gaan.

Ik wil nu nog slechts eenige opmerkingen maken mede in verband met hetgeen de heer Weyer heeft aangevoerd; deze heeft onder anderen gezegd: Wat heeft het bedrijfsleven in de laatste jaren hier eigenlijk gedaan? Het heeft voortdurend gevochten tegen de barrières der invoerrechten in andere landen! Welnu, zou ik op mijn beurt bijna willen zeggen, wanneer de heer Weyer daarvan uitgaat, dan is hier een schoone gelegenheid, om de doeltreffendheid van deze invoerrechtenbarrières teniet te doen, wyl men in verband met de depreciatie van den gulden zijn producten in het buitenland tegen zeer lage prijzen kan aanbieden. Nu kan men zeggen, dat deze lage prijzen bij het doorwerken der depreciatie weer zullen stijgen, maar men zou dan toch kunnen beginnen met te trachten, in verband met de lagere prijzen aan zijn product een grooteren afzet te geven. Daarover spreekt men echter met geen woord. Ik zou bijna willen verwijzen naar de groote vrees, welke men in Japan heeft gehad ten aanzien van de in gedeprecieerde guldens uitgedrukte prijzen van de Nederlandsche textielgoederen. Men heeft zelfs een oogenblik gevreesd met betrekking tot de depreciatie van den gulden, voor de suiker in Formosa en elders, maar ten deze is niets gebeurd. Men probeert niet de barrières met de lagere eenheidsprijzen, die men thans kan aanbieden te omzeilen, daarover heen te komen neen, men maakt ten volle gebruik van de depreciatiewinst. Ik zal niet zeggen, dat hierin op zichzelf iets onjuist zit, want anders zou ik hier geen betoog behoeven te houden voor een steun aan de Regeering ten aanzien van de heffing van 2% uitvoerrecht. Ik acht het vanzelfsprekend, dat men van die prijzen gebruik maakt, doch men kome dan niet bij ons met betoogen over den strijd, die men tegen de genoemde barrières moet voeren, terwijl men op het oogenblik beter in staat is dezen strijd te voeren dan ooit te voren.

Voorts wil ik even ingaan op hetgeen de heer Thamrin heeft gezegd ten aanzien van de copra. Hij heeft dit artikel naar voren gebracht om te betoogen, dat de Regeering discrimineert tusschen artikelen, ten aanzien waarvan men onmiddellijk de devaluatiewinst kan constateeren en artikelen, waar een devaluatiewinst bestaat, doch die in een dergelijken slechten toestand verkeeren, dat men nu toch eigenlijk deze ook moet uitzonderen van dit te heffen recht, om ze aldus de gelegenheid te geven, weder wat op adem te komen. Ik wil er op wijzen, dat wanneer de heer Thamrin dit betoogt, hij daarmede eigenlijk geheel in de lijn gaat van den heer Weyer, die ook vraagt om geen uitvoerrechten te heffen, om eens de te treffen artikelen een tijdje te geven om weder op hun verhaal te komen en in een beteren toestand te geraken.

(De heer Thamrin: Doch de copra betaalt al uitvoerrecht.)

De heer Thamrin heeft dit speciale artikel naar voren gehaald. Doch ik meen, dat waar de Regeering hier een reeks van artikelen heeft opgesomd, die voor vrijstelling in aanmerking komen, daar kome men niet aan met te probeeren dit argument van de slechte omstandigheden en het weder op adem laten komen, weder voor andere artikelen te laten gelden, want dan zou men eigenlijk zijn tegenstanders het recht geven hetzelfde argument naar voren te brengen voor de artikelen, die door de heffing worden getroffen.

Aan den anderen kant is het toch ook een feit, dat eenzelfde stijging, waar de heer Thamrin het over heeft gehad ten aanzien van andere artikelen, zich heeft voorgedaan bij de

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Van Helsdingen.)

copra, zoodat men bij dit artikel ook al een tijd heeft gehad om op adem te komen.

(De heer **Thamrin**: Daar wordt echter al uitvoerrecht betaald.)

Ik zou de Regeering ook nog wel even willen wijzen op een ander artikel, dat op het oogenblik onder de uitzonderingen valt, dat is de sereholie. Ik meen dat zich te dezen aanzien in de laatste maanden een prijsstijging heeft voorgedaan, die de Regeering toch zeker wel nauwkeurig zal willen bekijken. Vooral wanneer men eenmaal aan het belasten van devaluatie-winsten toe is, moet men ter wille van de billijkheid zooveel mogelijk alle devaluatiewinst-objecten in de belasting betrekken en als zoodanig ten volle rekening houden met de markt en prijsveranderingen voor het eventueel brengen onder de lijst van artikelen, die getroffen worden door dit uitvoerrecht.

Thans zou ik nog een laatste opmerking willen maken. Ik heb gezegd, dat ik die winst wel billijk acht. Ik acht ook het voorstel van de Regeering tot belasting van die winst billijk. Doch ik zou de Regeering toch gaarne een toelichting willen vragen op grond waarvan Zij meent, dat 2% uitvoerrecht het uiterste is, waartoe men kan gaan. Ik laat daarbij geheel buiten beschouwing in hoeverre mijn geacht medelid, de heer Sosrohadikoesomo gelijk heeft, waar hij beweerde, dat de Indische Regeering een hooger uitvoerrecht heeft voorgesteld. De Regeering verklaart echter pertinent, dat Zij daarmee niet verder wil gaan dan tot 2%. Daarom zou ik gaarne door haar zien toegelicht op grond waarvan de Regeering eigenlijk kon verklaren, dat die 2% de uiterste grens is.

(De heer **Thamrin**: Welke Regeering zegt dat?)

In elk geval zou ik dit gaarne van dezen Regeerings-gemachtigde hooren.

Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben hier verschillende be-toogen kunnen beluisteren, waarin voorkwam, dat die 2% — de heer **Thamrin** heeft zich daar zelf aan bezondigd — eigenlijk niet zooveel betekenden. Resumeerende wil ik zeggen, dat ik de Regeering gaarne zal steunen, doch alsnog gaarne van haar zal vernemen, waarom 2% het uiterste is waartoe Zij kan gaan.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! In den Volksraad in pleno is indertijd een motie-Soeroso aangenomen, die de strekking had, de Regeering te verzoeken, over te gaan tot een uitvoerrecht als thans wordt voorgesteld. Ik heb daarbij toen ernstig bezwaar geopperd tegen de imperatieve wijze, waarop het verzoek aan de Regeering werd gedaan en tegen het feit, dat de beslissing viel zonder een voorafgaand diepgaand onderzoek en slechts volstaan werd met stemmotivering. Op zichzelf achtte ik het zeer wel mogelijk, dat een dergelijk uitvoerrecht in beschouwing werd genomen; eenige weken vóór de beslissing van den Volksraad viel, had ik deze mogelijkheid in „De Banier” reeds vooropgesteld. Zelfs na de zeer aantrekkelijke wijziging van de motie door invoeging van de woorden „de daarvoor in aanmerking komende export-producten” heb ik gemeend, er tegen te moeten stemmen uit voornoemde formeele overwegingen. Of deze motie voor de Regeering nu een stimulans is geweest, om dit uitvoerrecht voor te stellen, waag ik te betwijfelen, ik meen dat de Regeering het nemen van een dergelijken maatregel bereids in overweging had. Naar mijn meening is dit uitvoerrecht alleen te motiveren omdat we hier hebben te maken met de gevolgen van een zeer opzettelijke regeeringsdaad, het verbod van den goud-uitvoer en het dientengevolge op drift geraken van den gulden. Daardoor zijn aan speciale exportbedrijven groote voordeelen te beurt gevallen en nu lijkt het mij redelijk, dat de overheid een deel der voordeelen aan zich trekt, gemaakt door de exportbedrijven welke, naar de Regeering zelf zegt, relatief in een bijzonder gunstige positie zijn geraakt door deze opzettelijke regeeringsdaad. Te meer bestaat hiertoe aanleiding omdat anders een overgroot deel van de extra winsten, voor-

zoover het later dan winsten blijken te zijn, naar het buitenland zouden wegvloeien.

Er is hier inderdaad, zooals de heer **Weyer** het noemde, discriminatie van contribuabelen. Maar die inperking van de winst heeft ook elders plaats gehad. De Regeering heeft door prijszettingen, het verbod van onredelijke prijsverhoging enz. de mogelijkheid van het maken van groote winsten eenvoudig uitgesloten. Zij deed dit omdat Zij zich ten doel stelde, de kosten van het levensonderhoud zoo laag mogelijk te stellen, althans trachtte zij, het proces van aanpassing aan de nieuwe toestanden zoo geleidelijk mogelijk te doen plaats vinden. Maar daardoor zijn ontegenzeggelijk vele winsten aan importeurs en kleinhandel ontnomen. Ik acht deze discriminatie van belastingen over het algemeen niet fraai, maar naar mijn meening is ze in vele gevallen eenvoudig niet te vermijden en zal juist door dit tijdelijke bijzondere extra uitvoerrecht de kring der contribuabelen worden vergroot.

Nu is men daarmee nog niet tevreden en wil men in het algemeen hen, die voordeelen van de depreciatie genieten, zooveel mogelijk belasten. Er zijn voorstellen gedaan om te komen tot een extra vermogensbelasting voor extra vermogensaanwas, een belasting op valutawinsten op goud- en aandelen-bezit en een extra winstbelasting. Een belasting op het aandelen „bezit” lijkt mij vrijwel onmogelijk. In de eerste plaats zullen de aandeelhouders, voozoover ze in exportbedrijven zijn betrokken, toch reeds worden getroffen door het tijdelijke extra uitvoerrecht, dat natuurlijk in mindering zal worden gebracht van de dividenden, die eventueel zouden worden uitgekeerd. Van de overige aandeelhouders, die hun aandelenbezet eindelijk wat in waarde zien stijgen, kan men toch niet zeggen, dat zij devaluatie „winst” maken. Bij de menschen, die hun aandelen hebben gekocht voor 195, door de malaise den koers hebben zien terugloopen tot 13 en nu eindelijk heel zachtjes zien oploopen tot 23 of misschien 33, kan men toch redelijkerwijs niet spreken van vermogensaanwas, het is hoogstens een weinig inhalen van het geleden zware verlies.

(De heer **Kan**: Juist!)

Hoe men die „winst” kan constateeren, is mij een raadsel. Iets anders is, dat wanneer men komt tot realisatie van de waarden, men kan spreken — en dan nog altijd met een groote reserve — van te maken winsten. Het is dan ook volkomen misleidend, lijkt het mij, wanneer dagbladen mededeelen, dat meer dan f 1 miljard winst in Nederland is gemaakt op de „verhandelde” aandelen. Het lijkt mij, dat deze berichten onjuist zijn en dat men er geen andere betekenis aan kan hechten dan dat de waarde der aandelen door het oploopen der koersen zoo groot is geworden en niet dus, dat de winst zoo groot is geworden, en zeker niet van de „verhandelde aandelen.

Er is gevraagd om een extra-winst- en een valutawinst-belasting. Ik erken de bezwaren, die daartegen door de Regeering zijn aangevoerd. Met een verwijzing naar de oorlogswinstbelasting, die ons in dit opzicht toch veel te leeren geeft, wil ik ook opmerken, dat een te late vaststelling van dergelijke belastingen als hier worden gevraagd, aan Indië vele millioenen zal doen ontgaan. De bezwaren zijn in de eerste plaats, dat er een veel te lange voorbereiding noodig is voor een behoorlijke regeling van dergelijke extra-heffingen en in de tweede plaats dat, wil men billijk zijn, daarbij zoo groote verfijning noodig is, zooals de Memorie van Antwoord reeds opmerkt en rekening moet worden gehouden met allerlei individuele factoren, dat inderdaad een groot deel van de voordeelen aan Indië zou ontgaan.

Ik ga dus accoord met het tijdelijk extra-uitvoerrecht. Ik voel wel de kracht van de bezwaren, die ons geacht medelid, de heer **Weyer**, tegen een dergelijke belasting heeft aangevoerd, maar ik herhaal, dat in de zeer opzettelijke overheidsdaad, het verbod van gouduitvoer, waardoor de gulden ont-

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Van Helsdingen.)

wricht is, alleen de rechtvaardigheidsgrond is te vinden voor het treffen van de „directe" groote voordeelen, die de exportbedrijven hebben kunnen betalen. Ons geacht medelid, de heer Weyer, daarbij gesteund door ons geacht medelid, den heer Kan, heeft aan de Regeering gevraagd om loslating van het beginsel om de kosten voor het levensonderhoud zoo laag mogelijk te houden. Ons geacht medelid wil liever, dat alles wordt vrijgelaten, dat de conjunctuur zijn gewone verloop neemt, dat de loonen stijgen, dat er meer werkgelegenheid komt, meer uitbreiding, enz. Deze schets is inderdaad aantrekkelijk en toch is er voor het standpunt der Regeering ook veel te zeggen. Zij zoekt naar zooveel mogelijk stabilisatie, moet daarbij uiteraard zeer voorzichtig te werk gaan. Zij wil voorkomen verhooging der loonen en dat is natuurlijk aan de eene zijde aantrekkelijk ook voor de exportbedrijven, maar dan moet er toch ook tegenoverstaan, dat de Regeering van haar kant bereid is, allerlei inkomsten prijs te geven, dus om de lasten, die op de kosten van het levensonderhoud drukken, zooveel in haar vermogen ligt, te verlagen. Mijn ervaring is — en ik geloof, dat het wel die van ieder zal zijn — dat een algemeene verhooging der salarissen onmiddellijk gevolgd wordt door een verhooging van alle kosten van het levensonderhoud, zoodat uiteindelijk salarisverhoging aan ambtenaren en andere personen tenslotte maar zeer weinig baat brengt.

De heer Weyer heeft opgemerkt, dat wij vlak tegen de door ons gehuldigde handelspolitiek in, nu barrières gaan oprichten in het vrije handelsverkeer. Hij heeft zelfs een beroep gedaan op een uitlating van den minister-president en hij heeft gezegd, dat het buitenland ons deze onlogische handelwijze voor de voeten zal werpen. Nu geloof ik niet, dat de gevolgen van dezen maatregel zóó ernstig zullen zijn als ons geacht medelid zich voorstelt. Binnen 15 maanden, heeft de Regeering nu voorgesteld, geldt alleen dat tijdelijk uitvoerrecht. Na dien termijn vervalt het en ik mag veronderstellen, dat eventueel te houden besprekingen over een verlaging van de barrières over de geheele linie voor een internationale regeling zeker niet in zoo'n korten tijd haar beslag zullen krijgen.

Wat het begrotingsperspectief betref, is er groot verschil van meening tusschen de Regeering en den heer Weyer. Wie van beiden het gelijk aan zijn kant heeft, zal nog nader moeten blijken, maar vaststaat, dat de begrotingspositie voor 1937 belangrijk is benadeeld en verslechterd door de verlaging van de invoerrechten en de verlaging van den zoutprijs, welke op zichzelf f 13 miljoen zouden hebben opgebracht. Te verwachten is, dat nog andere verlagingen noodig zullen zijn.

De Regeering zegt in de Memorie van Toelichting op blz. 2 (Roneo), dat verdere prijsgeving van inkomsten niet onwarschijnlijk moet worden geacht. Verondersteld wordt, dat verdere lastenverlagingen, al worden zij gekoppeld aan de economische behoeften en algemeene budgetaire verhoudingen, niet onmogelijk zullen zijn. Zij spreekt zich niet uit over salariswijzigingen, maar hier geloof ik toch wel met den heer Kerstens, dat in sommige opzichten de Regeering binnen betrekkelijk korten tijd en zeker in 1937 reeds tot wijzigingen zal moeten komen van enkele salarissen. Ik wijs bv. op de opheffing van de parallelschalen en van de regionale kortingen en mischien dat nog verdere salarisverhogingen zullen moeten plaats hebben. Zelfs met inachtneming van de regelen, die de Regeering zich heeft gesteld van zooveel mogelijk stabilisatie der kosten van levensonderhoud, zullen in enkele gevallen verhogingen van salarissen toch niet kunnen uitblijven. Maar dan ook is het gerechtvaardigd, dat de Regeering daartegenover stelt een bron van inkomsten, die haar in staat stelt deze verdere verlaging van haar inkomsten te compenseeren.

De depreciatie heeft tengevolge gehad een ongeveer 20% à 25% meer opbrengst. Daartegenover staat voor de bedrijven, dat er uiteraard meer kosten aan verbonden zijn, omdat zij verschillende grondstoffen en ook hulpmiddelen gebruiken,

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

die uiteraard in prijs zullen zijn toegenomen, al zullen die verhogingen niet in dezelfde verhouding zijn als het geval is met de directe opbrengst. Verschillende elementen van kostprijsberekening zullen dezelfde blijven. Er zijn verschillende vaste lasten, die niet dadelijk door de devaluatie worden beïnvloed. Mij is gezegd, dat de extra-uitgaven in doorsnede genomen, niet meer zullen bedragen dan gemiddeld 5%, wat beteekent, dat door de devaluatie de winst ongeveer 17% zal zijn. Stellen wij dit veiligheidshalve op 15%. Dan is de vraag: Welk percentage is nu redelijk te achten voor de heffing? De Regeering zegt, dat het 2 is. In een amendement is reeds genoemd het percentage 4. De vaststelling van elk percentage is echter min of meer willekeurig. Ik kom daarop dadelijk terug, maar wensch hier af te wijzen de argumentatie van den heer Thamrin, die hier cijfers heeft geproduceerd, die met dit ontwerp niets, maar dan ook letterlijk niets te maken hebben. Hij heeft aangehaald de geweldige procentuele verhogingen, — die in het Economisch Weekblad worden genoemd — welke verschillende exportproducten hebben gehad, maar die verhogingen zijn er niet geweest naar aanleiding van de depreciatie. Integendeel. Deze lijst is afgesloten op Augustus van dit jaar, dus toen er nog geen depreciatie aan de lucht was en mijns inziens is deze berekening naar den laatsten stand van de exportproducten, waar het hier gaat om het treffen van de depreciatiewinsten geheel onzuiver en daarom moet het geheele materiaal, dat ons geacht medelid, de heer Thamrin, heeft voorgebracht hierbij ten eenenmale buiten bespreking blijven.

(De heer Thamrin: Daarna zijn de prijzen nogmaals gestegen door de depreciatie.)

Ja, maar zooals ik al stelde, waren ze eerst nog heel wat lager en men heeft alleen rekening te houden met den laatsten prijs in September, laten wij zeggen en de daarna gekomen prijzen ten gevolge van de depreciatie. Men moet geen rekening houden met de stijging welke in de honderdtallen procenten loopt in vergelijking met het moment, dat de exportproducten het allerlaagste peil hadden bereikt. Dit toch leidt tot onjuiste opvattingen en tot een onjuiste voorstelling van zaken.

Ik heb al gezegd, dat het de vraag is hoe groot het percentage moet zijn hetwelk geheven moet worden, waar in doorsnee ongeveer 17% extra voordeel door de exportproducten worden behaald. Ik spreek hier dan niet van „winst" omdat de bezwaren die de heer Weyer heeft voorgebracht wel degelijk beteekenis hebben. Mij wil het voorkomen, dat een percentage van 2 toch wel iets te laag moet worden genoemd. Ook mij is bekend, wat ons geacht medelid, de heer Sosrohadikoesoemo, reeds heeft medegedeeld, dat de Indische Regeering zelf 4% zou hebben gewenscht. Ik laat dit echter buiten bespreking; ik acht het stelsel, zooals ons geacht medelid, de heer Kerstens, het heeft voorgesteld, zeer aantrekkelijk. Indien het mogelijk is om een dergelijk verschil in onze wetgeving vast te leggen, dus als met de rentabiliteit der bedrijven min of meer rekening zou kunnen worden gehouden, zou dat zeker een wenschelijk stelsel zijn. Ik vraag mij alleen af of dit denkbeeld inderdaad uitvoerbaar is. Het zou er onwillekeurig toe moeten leiden, dat men niet alleen rekening houdt met verschillende bedrijfstakken maar ook met verschillende bedrijven in die verschillende bedrijfstakken. Bovendien, aan wie moet de beoordeeling worden gelaten? Moet dat geheele stelsel worden uitgewerkt in de ordonnantie of moet dit aan de regeeringsverordening worden overgelaten? Het is niet zoo eenvoudig. Ik voor mij zou prefereren niet een heffing van 4%, maar van 3%, zoodat wij toch al 50% uitgaan boven het voorgestelde.

(De heer Weyer: U laat de kerk in het midden!)

Maar dan wil ik daaraan toch wel verbinden, dat de extra-inkomsten van deze heffing uitsluitend behooren te worden

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103). — Voorzieningen in verband met nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104).

(Van Helsdingen.)

aangewend voor de verlaging van lasten en eventueel om nog verhooging van salarissen mogelijk te maken, zooals ik zoeven al heb gezegd. Deze extra-inkomsten voor het gouvernement mogen echter niet worden gebruikt voor extra-afflossing.

Als men zoo de lijst van vrijgestelde producten nagaat, waarbij nu bij amendement nog enkele eventueel toegevoegd, krijgt men toch wel zeer sterk den indruk, dat er zeer veel exportproducten zijn, die hier worden uitgezonderd en ten aanzien waarvan de vraag moet worden gesteld of dat wel de bedoeling is geweest en of het niet veeleer de bedoeling moet zijn geweest te verkrijgen een algemeen uitvoerrecht waarvan alleen enkele producten zouden zijn vrijgesteld, welke bepaaldelijk zwakke, noodlijdende bedrijven betreffen. Thans worden hier een stel exportproducten uitgezonderd maar eigenlijk ontbreekt ons toch een behoorlijke toelichting bij ieder daarvan waarom het product van de heffing uitgeschakeld is. Al dadelijk valt ons verder op, dat speciaal koffie en suiker worden uitgeschakeld, — en terecht — maar waarom verschillende andere producten zooals witte peper, copal en drakenbloed e.a. ook in dezelfde uitzonderingspositie worden gebracht, daarvan heeft de Regeering geen toelichting gegeven. Ik zou alsnog heel gaarne wenschen dat Zij een nadere toelichting daarvan gaf, een toelichting uitvoeriger dan die in de Memorie van Toelichting is gegeven.

Ten opzichte van art. 3, waar het gaat over een eventueel teruggeven van het extra-uitvoerrecht, wil ik opmerken, dat ik niet accoord kan gaan met de nota van wijzigingen. Ik acht de oorspronkelijke redactie eigenlijk beter want de nadeelen van de redactie bij de inwerking treding der ordonnantie, worden mede gecompenseerd door de voordeelen aan een voorverkoop verbonden, bij de intrekking van deze ordonnantie. Dus daarom acht ik het veel beter, dat de oorspronkelijke redactie van artikel 3, dat alleen wanneer aangetoond wordt, dat in verband met eenige vóór 8 November 1936 tot stand gekomen overeenkomst, de heffing van dat recht tot grove onbillijkheid heeft geleid, teruggave van het extra-uitvoerrecht zal plaats hebben, behouden blijft.

Ik zou aan de Regeering willen vragen, of Zij er eenig inzicht in heeft, welke termijnen van voorverkoop hier over het algemeen gelden. Indien wij het gemiddelde op 4 maanden kunnen stellen, dan zouden alle verkoopen, die in die vier maanden zijn afgesloten, voor het uitvoerrecht zijn uitgeschakeld en zou ten opzichte van deze bedrijven de werking van deze ordonnantie practisch worden ingeperkt tot 11 maanden, n.l. tot 15 minus 4 maanden.

Na die inperking krijgen al deze bedrijven door hun voorverkoop voordeelen en die wegen op tegen de nadeelen, die bij de invoering dezer ordonnantie zullen worden geleden. Ik zou er dan ook alsnog op willen aandringen, dat de Regeering de oude redactie handhaaft.

Ten aanzien van artikel 4 heb ik hetzelfde bezwaar als mijn geacht medelid, de heer Thamrin naar voren heeft gebracht. Ik behoef daarom bij dit artikel niet lang stil te staan; ik onderschrijf zijn bezwaren volkomen en ik meen, dat de vaste bepaling van den datum van automatische intrekking er bij uitstek toe zal leiden, dat tegen dien tijd groote voorraden worden aangehouden, zoodat de laatste maanden de export zeer gering zal zijn. Ik zou er bovendien op willen wijzen, dat waar de Regeering zelf intrekking van dezen tijdelijken maatregel bij ordonnantie heeft mogelijk gemaakt, dat er dan toch alle aanleiding is om den termijn te laten vervallen. Immers, de Regeering kan ieder moment met een ordonnantie komen en ingeval de Volksraad zelf niet accoord zou willen gaan met een dergelijke intrekking-ordonnantie, blijft haar den weg van artikel 90 van de I.S. open, zoodat Zij bereiken kan wat hij wenscht.

(Voorzitter.)

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeering-gemachtigde, gezien de lange lijst van sprekers, bereid om morgenochtend te antwoorden?

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Inmiddels zijn vier amendementen door den heer Thamrin reeds voorgelezen, ingediend en rondgedeeld: ze luiden als volgt:

1. A m e n d e m e n t, voorgesteld door de heeren Thamrin, Prawoto en Soangkoepon (Stuk 7) luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

In artikel 1 lid (1) wordt tusschen de nummers „175” en „205” ingevoegd: „188”.

2. A m e n d e m e n t, voorgesteld door de heeren Thamrin, Kerstens en Prawoto (stuk 8), luidende:

„Ondergeteekende hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

Artikel 1 lid (2) wordt gelezen als volgt:

„Het extra-uitvoerrecht bedraagt vier ten honderd van de waarde”.

3. A m e n d e m e n t, voorgesteld door de heeren Thamrin, Prawoto en Soangkoepon (stuk 9), luidende:

„Ondergeteekende hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

In artikel 2 wordt na sub c de volgende zinsnede ingelascht: „d de bevolkingsrubber”.

4. A m e n d e m e n t, voorgesteld door de heeren Thamrin, Kerstens en Prawoto (stuk 10), luidende:

„Ondergeteekende hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

Artikel 4 wordt gelezen als volgt:

„Bij ordonnantie kan het recht voor alle dan wel ten aanzien van bepaalde goederen worden afgeschafft”.

De Voorzitter: Deze amendementen komen bij dit onderwerp in behandeling; de afhandeling van dit laatste zal morgenochtend plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen met betrekking tot het rechtswezen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken. (Ond. 104.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Uitvoerordonnantie oliepalmplantmateriaal 1936 (Ond. 106). — Drinkwatervoorziening-
beschermingsordonnantie (Ond. 100).

(Voorzitter, Prawoto.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot beperking van den uitvoer van plantmateriaal van den oliepalm uit het tolgebied van Nederlandsch-Indië. (Ond. 106).

Voor dit onderwerp heeft zich één spreker opgegeven, doch in overleg met dezen spreker is de Regeering gemachtigd niet uitgenoodigd ter vergadering aanwezig te zijn, aangezien de opmerkingen van den spreker geen directe beantwoording vereischen.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik de eigenlijke zaak in bespreking neem, zou ik de volgende opmerking willen plaatsen.

Door mijn vraag, die ik straks zal doen, zou ik niet gaarne willen zien, dat daardoor de procedure van behandeling over dit ontwerp wordt vertraagd, omdat ongeacht het resultaat door mijn opmerkingen teweeggebracht, ik mijn stem toch aan het ontwerp zal geven.

Daarom verzoek ik U, Mijnheer de Voorzitter, de bespreking van dit ontwerp, zelfs zonder een regeering gemachtigde te willen afhandelen. Mocht de Regeering mijn zienswijze deelen, dan ben ik er van overtuigd, dat mijn suggestie later tot uitdrukking zal komen in de definitieve vaststelling van de ordonnantie. Ik zou de Regeering nu de vraag willen stellen of uit een landbouwkundig oogpunt takken en twijgen enz. geschikt als materiaal niet op buitenlandsche oliepalm-onderstammen ingeënt kunnen worden.

Zoo ja, dan zou ik aan art. 1 gaarne toegevoegd willen zien b.v. de woorden:

„en alle andere onderdeelen van de oliepalmplant, die naar het oordeel van het departement van Economische Zaken geacht kunnen worden te dienen tot verdere voortplanting van uit dit land afkomstig plantmateriaal.”

Mijnheer de Voorzitter! Natuurlijk zal ik, wanneer de Regeering het met mij eens is, de redactie geheel en al aan haar inzicht willen overlaten, mits mijn bedoeling daaromtrent tot uitdrukking komt.

Mijnheer de Voorzitter! Het verbod van uitvoer van oliepalm-materiaal, zooals dit tot uitdrukking komt in dit ontwerp, is als ik mij niet vergis reeds bijna 6 maanden oud en ik geloof, dat er nog nooit een poging is gewaagd om oliepalm-materiaal naar buiten uit te voeren. Doch, waar de Regeering, zooals in dit voor mij liggend ontwerp, de mogelijkheid wil uitschakelen, dat oliepalm-materiaal naar het buitenland wordt uitgevoerd, omdat genoemde uitvoer niet in het belang is van dit land, zoo moet het verbod dan ook zoo afdoend mogelijk worden gemaakt. Ik zie in de suggestie, die zoeven door mij naar voren is gebracht, een toevoeging aan het ontwerp, die in het voordeel zal zijn van het voorstel.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende regelen ter bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen, (Ond. 100, als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

Het is de bedoeling, dat de afhandeling van het ontwerp morgenochtend plaats zal hebben.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel beginnen met den

(Hoofd Dienst der Volksgezondheid.)

heer Van Helsdingen dank te brengen voor de wijze waarop hij steun heeft verleend aan opzet en bedoeling van het voorliggende ontwerp.

Zooals in de Memorie van Antwoord duidelijk naar voren is gekomen, heeft het geval Malang de mogelijkheid van ernstige sabotage van gemeenschapsbelangen aangetoond. Deze gemeenschapsbelangen te beschermen tegen tegenstrijdige individuele belangen is de wensch van alle sprekers, die aan de discussie hebben deelgenomen; zelfs van degenen, die met principiële bezwaren tegen den opzet van het ontwerp naar voren zijn gekomen. Nu omvatten drinkwaterleidingen bijna altijd zoo groote algemeene belangen en belangen van zoodanig groote groepen, dat naar het oordeel van de Regeering niet kan worden geduld, dat deze ten nadeele van deze belangengemeenschap worden aangetast. Alleen nu blijft het natuurlijk de vraag, in hoeverre individueel eigendomsrecht mag worden aangetast ten bate van het algemeen belang. Het staat vast, dat een ver gaande aantasting geoorloofd is, getuige het recht van onteigening, waarover verschillende sprekers hier het woord gevoerd hebben. De Regeering heeft echter bezwaren tegen een te algemeene toepassing van dit onteigeningsrecht, omdat deze in vele gevallen verder gaat dan het algemeen belang eischt, onnoodig hooge kosten met zich meebrengt en langdurig oponthoud bij de uitvoering van belangrijke en urgente drinkwatervoorzieningen mede zou brengen. Zij acht het in vele gevallen voldoende, dat haar een minder ver gaand wapen in handen wordt gegeven en bedoelt met de voorliggende ordonnantie, den individueelen eigendom zoo min mogelijk aan te tasten, de kosten zooveel mogelijk te beperken, en een zoo snel mogelijke beslissing te verkrijgen, terwijl tevens de verzekering van schadeloosstelling naast strafsancties worden vastgelegd. Het is daarom onbegrijpelijk, dat de heer Soangkoepou verklaart, dat hier van verregaande aantasting van den eigendom sprake is. Het wil de Regeering voorkomen, dat hij door zijn aanbeveling van de toepassing van het onteigeningsrecht veel verder gaat dan de Regeering en veel zwaarder last door vernietiging van den eigendom oplegt dan de zeer geringe beperking van het beschikkingsrecht, zooals die in de voorliggende ordonnantie wordt aanbevolen. De heer Van Helsdingen heeft daarop in zijn betoog zeer duidelijk het licht laten vallen.

Iets minder ver gaan de heeren Soetardjo en Kan. De heer Soetardjo pleit tegen strafsancties en beroept zich op de groote volgzzaamheid van de bevolking. Ik wil dit gaarne erkennen, maar meen den heer Soetardjo erop te mogen wijzen, dat, zooals het onderhavige geval van Malang duidelijk leert, diepgaande neiging tot sociaal handelen aanwezig kan zijn. Het wil de Regeering voorkomen, dat een afdoende bescherming van de grootere gemeenschapsgroep tegen deze asociale neiging onmisbaar is. De opzet van het voorliggende wetsontwerp bedoelt niet te treffen den onwetende en dengene die in onwetendheid overtreedt, maar te beschermen de gezondheidsbelangen van velen tegen opzettelijke sabotage van enkelen.

Nu laat de oorspronkelijke redactie van artikel 1 mijns inziens volledige ruimte om in gevallen, waarin bescherming niet noodig is, zich van overdreven maatregelen te onthouden. Er kan echter aan het bezwaar van de voorstellers van het amendement-Soetardjo worden tegemoet gekomen, door in artikel 1 een redactiewijziging aan te brengen, waardoor de aanhef van het artikel komt te luiden als volgt:

„(1) Binnen het gebied der Provincies op Java en Madoera is het verboden in bepaalde, door het college van gedeputeerden voor iedere waterwinplaats afzonderlijk aangewezen terreinen ..... enz”.

Deze wijziging zal in een tweede nota van wijzigingen worden opgenomen, Mijnheer de Voorzitter.

Resten mij nu nog enkele formeele bezwaren, door den heer

9de VERGADERING — DINSDAG 17 NOVEMBER 1936.

Drinkwatervoorzieningsbeschermingsordonnantie (Ond. 100).

(Hoofd Dienst der Volksgezondheid.)

Blaauw naar voren gebracht en ten deele ook door enkele andere sprekers ondersteund, te bespreken.

Vooraf moge hier gaan de verzekering, dat de Regeering in haar Memorie van Antwoord geenszins bedoeld heeft aan den Volksraad de bevoegdheid te ontzeggen bezwaren te opperen tegen bepaalde redacties, welke bij een vorige gelegenheid zonder aanmerking door het College zijn aanvaard. Dit spreekt m.i. welhaast vanzelf. De bedoeling was geen andere dan de in dit ontwerp gekozen redactie te verdedigen door verwijzing naar bestaande antecedenten. Nu de heer Blaauw zijn bezwaren meer omstandig heeft geformuleerd, is de Regeering echter gaarne bereid om de aangevochten redacties punt voor punt nog eens nauwgezet te overwegen.

In de eerste plaats kom ik dan tot het eerste lid van art. 4. De Regeering blijft bij haar meening, in de Memorie van Antwoord uiteengezet, dat een nadere omschrijving van de bedoeling der waarborgsom niet bepaald noodzakelijk moet worden geacht, doch heeft er geen overwegend bezwaar tegen om de door het geachte lid voorgestelde redactie van deze alinea over te nemen.

Ten aanzien van de in art. 8 bedoelde toekenning van schadevergoeding moet aan den heer Blaauw, bij wiens betoog in dit geval ook het geachte lid de heer Van Helsdingen zich heeft aangesloten, worden toegegeven, dat inderdaad het brengen van deze beoordeeling bij de rechterlijke macht, van Europeesch standpunt bezien een meer geperfectioneerde oplossing biedt dan die, welke hier in het ontwerp wordt voorgesteld. Niettemin blijft de Regeering om praktische redenen, waar het hier gaat om hoogst eenvoudige gevallen van vaststellen van schadevergoeding, waarbij van rechts-geschillen in het geheel geen sprake behoeft te zijn, bij haar meening, dat een beslissing door een onpartijdige, administratieve instantie voldoende waarborgen biedt voor een

(Voorzitter.)

billijke beslissing. Immers, de resident is geen partij in dergelijke kwesties en heeft geen enkele reden om de belangen van de bevolking bij die van den beheerder van de drinkwatervoorziening achter te stellen. Bovendien is op deze wijze een snellere beslissing verzekerd, hetgeen aan beide partijen slechts ten goede kan komen. Om deze redenen meent de de Regeering ongewijzigde handhaving van art. 8 te moeten aanbevelen.

Wat betreft art. 11 moet de Regeering, na de nadere toelichting van den heer Blaauw, toegeven, dat de door deze voorgestelde redactie inderdaad beter is dan die van het ontwerp. Zij neemt derhalve de in het Gedelegeerdenverslag voorgestelde redactie over en heeft bovendien geen bezwaar om vóór het slotwoord „aangewezen” alsnog in te voegen de woorden „bij verordening”.

Ook deze wijziging is vervat in de tweede nota van wijzigingen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp ook van de zijde der Regeering in eersten termijn beëindigd. Er bestaat voldoende gelegenheid om amendementen in te trekken, of ze desgewenscht eventueel in te dienen.

De vergadering wordt thans verdaagd tot morgenochtend 9 uur. Begonnen zal worden met de voortzetting der behandeling van onderwerp **100**, Bescherming broncapteeringen. Vervolgens zullen de nog resterende verzoekschriften in behandeling komen, waarna de behandeling van onderwerp **103**, de heffing van een tijdelijk extra uitvoerrecht, zal worden voortgezet. Morgen zullen ook de op den rooster voor commissie-onderzoek vermelde onderwerpen in de commissies moeten worden behandeld.

De vergadering wordt te 1.10 uur n.m. gesloten.

10de VERGADERING — WOENSDAG 18 NOVEMBER 1936.

Aangehouden conclusies betr. verzoekschriften van het Tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

10e VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 18 November 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Aangehouden conclusies betr. verzoekschriften van het Tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Drinkwatervoorziening-Beschermingsordonnantie (Ond. 100). — Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops en Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de aangehouden verzoekschriften van het Tweede Rapport der Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 4:

Verzoek, gedagteekend Koetambaroe 20 Maart 1935 van Si Djaneh e.a. betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 12 Augustus 1935 No. 1968/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! De onderwerpelijke kwestie heeft betrekking op het te-niet-doen van de beslissing van de Kerapatan Balai Sarinembah door de Kerapatan Balai Radja Ber-empat. Het betreft dus hier een appèlzaak. Voor een goede en juiste beoordeling van de onderwerpelijke bezwaren is mijns inziens inzage van de betrekkelijke vonnissen noodig.

Ik weet niet of de Regeering genegen is deze vonnissen aan den Volksraad ter inzage te geven, doch ik weet, dat adressanten als belanghebbenden tegen betaling der verschuldigde schrijffloonen het recht hebben afschriften daarvan te verkrijgen. Waar deze laatste m.i. eenvoudiger is, lijkt het mij in dit verband juist om adressanten in overweging te geven deze afschriften van de betrokken rechtbanken te vragen en die den Volksraad te doen toekomen.

Wel is waar heeft de controleur der Karolanden een uiteenzetting van deze kwestie gegeven, doch deze uiteenzetting blijft voor den Volksraad steeds een eenzijdige verklaring en daarmee is het niet mogelijk, om de naar voren gebrachte bezwaren van adressanten met juistheid en naar recht en billijkheid te toetsen.

De bloote toezending van den betrekkelijken regeringsbrief van 12 Augustus 1935 No. 1968/A en de bijlage zullen adressanten zeker niet bevredigen; trouwens de inhoud van dit schrijven dan wel de strekking ervan hebben belanghebbenden zeker van den controleur der Karolanden zelf reeds eerder gehoord. Juist, omdat zij zich door dezen inhoud niet be-

(Soangkoepon, De Hoog.)

vretdigd gevoelden, is de aanleiding tot het indienen van hun onderwerpelijk verzoekschrift geweest.

Zonder het ingediend verzoekschrift te toetsen aan de betrekkelijke vonnissen al dadelijk een volkomen waarde te hechten aan den brief van den controleur der Karolanden beteekent in wezen, dat de Volksraad zich zonder meer tot de spreekbuis van dezen bestuursambtenaar maakt met de voorop gezette gedachte, dat de controleur der Karolanden steeds wel gelijk zal hebben, en dit acht ik niet juist.

Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat ik niet zal aarzelen dezen onderafdeelingschef gelijk te geven en dit doe ik heel gaarne, mits dit een gevolg is van de toetsing van diens brief met de betrekkelijke vonnissen, doch om alvast maar aan de onfeilbaarheid van elken bestuursambtenaar, dien ik niet kende, te gelooven, en op dien grond deze zaak met den Franschen slag af te doen hiertegen heb ik groote bezwaren.

Ik moge daarom der commissie in overweging geven, om aan haar conclusie d.i. na het laatste woord „doen” toe te voegen, de woorden:

„onder aantekening, dat wanneer adressanten zich met de betrekkelijke beslissing nog onbevredigd gevoelen, — ze op deze zaak kunnen terugkomen, doch onder overlegging van de afschriften van de vonnissen van de Kerapatan Balai Sarinembah en de Bali Radja Ber-empat No. 152/1934 en de daaraan inhaerente processtukken.

De heer **De Hoog,** Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier om een gedragslijn, die ik min of meer principieel acht en die is deze. De heer Soangkoepon wenscht, dat wij adressant eerst gaan vertellen, dat hij de vonnissen moet opvragen en die dan bij ons moet indienen en ons dan verder moet uitnoodigen de zaak weer eens te behandelen.

De commissie heeft zich op het volgende standpunt gesteld. Zij verwijst naar de brieven der Regeering, waarin juist gesproken wordt over die vonnissen; in verband daarmee ligt het geheel aan den persoon zelf om, als hij onbevredigd is door hetgeen door de Regeering en door den controleur, want door dezen worden ook tal van opmerkingen over de vonnissen overgelegd, terug te komen bij de commissie voor de verzoekschriften. Het gaat dus hierom: Moet de commissie voor de verzoekschriften zoover gaan, dat zij adressant eerst gaat vertellen, wat hij moet doen of is het voldoende, dat zij verwijst naar den regeringsbrieven, waarin een en ander voldoende tot uiting komt en waarbij zij aan den adressant zelf overlaat of hij op de zaak wil ingaan of niet. De commissie heeft gemeend de laatste gedragslijn te moeten doorvoeren, ook met het oog op de consequenties voor alle andere verzoekschriften.

De commissie wil den heer Soangkoepon in zooverre tegemoetkomen, — waar hij alvast is begonnen critiek uit te oefenen op hetgeen in den regeringsbrief staat, maar los van de conclusie van de commissie, — dat de commissie hetgeen de heer Soangkoepon eraan toegevoegd wenscht te zien, ter kennis van de Regeering brengt. De conclusie zou moeten worden aangevuld met een zinsnede, dat de handelingen van het college over dit verzoekschrift ter kennis van adressant zullen worden gebracht.

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! Het gaat bij mij om het volgende. Er is een verzoekschrift ingediend betreffende een vonnis, dat geveld is door een rechtbank. Wij kunnen, wanneer wij niet de beschikking hebben over de vonnissen, niet weten hoe de zaak in elkaar zit. De bedoeling van het indienen van het verzoekschrift is een zekere bevrediging middels den Volksraad te verkrijgen.

Wij kunnen hierover echter niet oordeelen, zoolang wij geen kennis genomen hebben van de vonnissen. Ik dank den voorzitter van de commissie voor de verzoekschriften voor zijn mededeelingen, maar mijn verzoek is, dat van een en

10de VERGADERING — WOENSDAG 18 NOVEMBER 1936.

Aangehouden conclusies betr. verzoekschriften van het Tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter, Soangkoepou, De Hoog.)

ander mededeeling wordt gedaan aan adressanten. Overigens gaat mijn verzoek geheel in de richting, die ook de voorzitter der commissie volgt, dat ook een afschrift van hetgeen hier is opgemerkt, aan belanghebbende wordt verstrekt. Is hij dus niet bevredigd door de beslissing der Regeering, dan kan hij bij den Volksraad terugkomen, maar dan onder overlegging van afschriften van de vonnissen, zoodat ook de Volksraad zich een volledig oordeel over zijn verzoek kan vormen.

De Voorzitter: Ik wil te dezen aanzien opmerken, dat adressante de bevoegdheid om zich wederom met een verzoek tot den Volksraad te wenden altijd heeft. Wat het niet overleggen der vonnissen betreft, dit is een zaak, die adressant aangaat; dat had hij kunnen doen.

De heer Soangkoepou: Inderdaad, maar daar gaat het juist om. Mijn bedoeling is, dat de Volksraad aan adressant mededeelt, dat het college zijn bezwaar niet kan beoordeelen, omdat geen afschriften van de vonnissen zijn overgelegd.

De heer De Hoog: Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Begrijp ik den heer Soangkoepou goed, dan zou aan zijn wensch zijn voldaan, wanneer behalve een afschrift der regeeringsbrieven ook zou worden overgelegd aan adressant een exemplaar van de Handelingen van het college van heden, althans van dat gedeelte der handelingen, dat op dit punt betrekking heeft. Dan kan hij dus vanzelf kennis nemen van hetgeen de heer Soangkoepou beoogt.

De heer Soangkoepou: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter; ik kan mij daarmee vereenigen en ik dank den Voorzitter der commissie voor deze aanvulling.

De Voorzitter: Ik mag dus aannemen, dat de vergadering zich vereenigt met de conclusie, aangevuld als door den Voorzitter der commissie aangegeven, nl. dat aan adressant tevens zal worden overgelegd een exemplaar van de Handelingen van het college voor zoover zij betrekking hebben op dit verzoekschrift.

De aldus gewijzigde conclusie der commissie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de aangehouden conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften betreffende verzoekschrift No. 6 van het Tweede Rapport der commissie:

Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit om o.a. vrijstelling van kerahandiensten.

Regeeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

De heer Soangkoepou: Mijnheer de Voorzitter! Volgens den tot den gouverneur der Oostkust van Sumatra gerichtten brief van den assistent-resident van Simeloengoen en de Karolanden van 15 Juli 1935 No. 17431/2, heeft adressant nog geen recht op vrijstelling van het verrichten van heeren-diensten, omdat hij als penghoeloe niet eervol ontslagen is en nog geen 20 jarigen dienst heeft.

Deze eisch geldt m.i. alleen voor gouvernementsonderhoorigen en niet voor lagere volkshoofden in de zelfbesturende

(Soangkoepou, De Hoog.)

gebieden ter Oostkust van Sumatra; immers deze volkshoofden (penghoeloe) zijn van huis uit, dus krachtens de bestaande gebruiken en uit hoofde van den aard hunner betrekking of met het oog op hun afkomst, nimmer heeren-dienstplichtig en dit zoolang het penghoeloeschap beheerscht wordt door het adatrechtelijke erfelijkheidsbeginsel. Het recht van het „niet-heeren-dienstplichtig zijn" is een recht, dat van oudsher bestond en nog bestaat, zoodat dit aangemerkt kan worden als tot reeds verkregen rechten te behooren.

Ten aanzien van adressantsverzoek dient derhalve de gedachte en de strekking van lid k van artikel 2 van de nieuwe regeling van de heeren-diensten ter Oostkust van Sumatra (Stbld. 1927 No. 202) in acht genomen te worden en op die wijze behoort adressant m.i. van het verrichten van heeren-diensten te worden vrijgesteld.

In verband met zijn verzoek omtrent het penghoeloeschap heeft de Regeering, overeenkomstig de 5e alinea van zoeven genoemden brief van den assistent-resident van Simeloengoen en de Karolanden een beslissing genomen, waarbij wordt vastgesteld, dat de waardigheid van penghoeloe van de kesain Simbelang in het geslacht van Ngapit erfelijk is verklaard, omdat dit geslacht meergerechtigd is dan dat van Gandjangan.

Waar mij uit de praktijk gebleken is, dat de regeeringsinzichten ten opzichte van bepaalde onderwerpen nog al dikwijls veranderen naar gelang van de veranderlijke persoonlijke inzichten van de wisselende bestuursambtenaren, komt het mij juist voor, om deze beslissing vast te leggen in een besluit, waarvan de afschriften aan belanghebbenden waren te verstrekken.

Op grond van de door mij naar voren gebrachte uiteenzettingen moge ik der commissie verzoeken, der Regeering in overweging te geven om:

- a. over de erfelijkheidsverklaring van het geslacht Ngapit in een besluit vast te leggen, waarvan extracten waren te verlenen aan:
  1. adressant's broeder Taridah
  2. Gandjangan
  3. adressant Ngapit, onder aanteekening, dat hij door zijn ontoelaatbare handeling nimmer meer tot penghoeloe dan wel andere overheidsbetrekking in het betrokken landschap kan worden benoemd.
- b. adressant te doen vrijstellen van het verrichten van heeren-diensten.

De heer De Hoog, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik sta ten opzichte van de verzoekschriften, waarover de heer Soangkoepou het woord voert, wel in een eenigszins moeilijke positie. Immers, bij een eenigen tijd geleden door U genomen beslissing, is de heer Soangkoepou toegevoegd aan de commissie voor de verzoekschriften en krijgt hij speciaal die verzoekschriften ter beoordeeling, die betrekking hebben op Sumatra. Hij heeft te dien aanzien dus volop gelegenheid zijn oordeel en inzicht ter kennis van de commissie te brengen. En de heer Soangkoepou maakt daarvan een gretig gebruik.

(De heer Soangkoepou: Er is toch geen bezwaar tegen, dat ik mijn grieven bekend stel.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, en de commissie streeft er dan ook steeds naar om alle leden zooveel mogelijk te bevredigen. De conclusies worden dan ook zooveel mogelijk zoodanig gesteld, dat aan de bezwaren van de leden zooveel mogelijk wordt tegemoet gekomen en steeds wordt met de verlangens van leden, rekening gehouden. Toch komt het voor, dat de heer Soangkoepou het niet eens is met die conclusies en dan spreekt de heer Soangkoepou daar in het openbaar over, waartegen op zichzelf geen enkel bezwaar bestaat.

Maar de moeilijkheid is, de heer Soangkoepou trekt uit dit verzoekschrift een geheel andere conclusie. Als ik den heer Soangkoepou goed heb begrepen, wil hij, dat deze Si Ngapit

(Van Helsdingen, Hoofd D. V. G.)

Dit is noodig, om de zwakken tegen de sterkeren te beschermen. Er zijn natuurlijk gevallen mogelijk, die een onmiddellijke voorziening of oplossing vergen, zooals bij staat van beleg, bij watersnood en dergelijke, doch, hoe urgent een drinkwatervoorziening ook moge zijn, zulke eischen behoeven hiervoor niet te worden gesteld.

De heer Soetardjo pleit tegen strafsancties en beroept zich op de grootste volgzzaamheid van de bevolking. Ik wil dit gaarne erkennen, maar meen den heer Soetardjo er op te mogen wijzen, dat zooals het onderhavige geval te Malang duidelijk leert, diepgaande neiging tot a- sociaal handelen aanwezig blijkt te zijn, aldus de Regeering. Ik vraag mij af, waarom de Regeering van oordeel is, dat, wanneer men voor zijn eigen rechten opkomt, zooals het geval te Malang, dit a- sociaal is. De Regeering kan toch niet van een mensch eischen, dat hij zichzelf vergeet ter wille van anderen; trouwens dit kan geen mensch ter wereld doen. Sedert het bestaan van de wereld is er maar een persoon, die dit doen kan en dat is Jezus en verder niemand.

Het is zeer juist, wanneer de Regeering zegt, dat een afdoende bescherming van de grootere gemeenschapsgroep tegen a-sociale neiging onmisbaar is, doch dit moet mijns inziens niet plaats hebben met verlating van de grondbeginselen van recht en rechtvaardigheid.

Dit is ook de aanleiding, waarom ik het door ons geacht medelid, den heer Blaauw, ingediende amendement mede ondertekend heb.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering heeft in eersten termijn pertinent verklaard, dat de opzet van het voorliggende wetsontwerp niet bedoelt te treffen den onwetende en dengene, die in onwetendheid overtreedt, maar te beschermen de gezondheidsbelangen van velen tegen opzettelijke sabotage van enkelen. Met de innige hoop, dat dit beginsel bij de toepassing van deze ontwerp-ordonnantie steeds in acht zal worden genomen, zal ik thans mijn stem daaraan geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het was niet mijn voornemen, in tweeden termijn nog het woord te voeren, doch wat de heeren Soangkoepon en Soetardjo alsnog naar voren hebben gebracht, dwingt mij tot een kort wederwoord.

Den heer Soangkoepon wil ik er op wijzen, dat de kwestie van de schadevergoeding geheel is geregeld bij artikel 8. Wanneer op eenigerlei wijze door het verbod, waarvan in lid (1) van dat artikel sprake is, schade wordt toegebracht, dan wordt de geleden schade vergoed. Wanneer er eventueel schade geleden wordt, doordat de eigenaar van den grond niet voldoende water uit de putten betrekken kan, is het zelfs mogelijk, dat in gemeen overleg met de gemeente water uit de bronnen wordt afgezonderd voor den eigenaar van den grond. Er is, dunkt mij, op alle mogelijke wijzen daarin wel te voorzien.

Wat ons geacht medelid, den heer Soetardjo betreft, zijn vriendelijke opmerking was volkomen misplaatst, want de Regeering is hem maar zeer ten deele tegemoetgekomen.

(De heer Soetardjo: Dat is niet juist.)

..... en wel ten aanzien van een punt, waartegen ik geen enkel bezwaar had. In zijn voorstel had de heer Soetardjo gesproken van in een regeeringsverordening bepaaldelijk aangewezen gevallen en tegen de inschakeling van deze geheel nieuwe instantie had ik bezwaar.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer Offringa, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Na de sterke verdediging van Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Blaauw.)

het regeeringsstandpunt door den heer Van Helsdingen, kan ik slechts herhalen, wat ik ook gisteren reeds naar voren heb gebracht, dat de Regeering meent, in deze regeling een minder ver gaand wapen in handen te krijgen dan de heer Soangkoepon haar in de handen wil schuiven, maar dat Zij het minder ver gaande wapen volkomen voldoende acht, omdat met de voorliggende ontwerp-ordonnantie het individueel eigendomsrecht zoo min mogelijk wordt aangetast, de kosten zooveel mogelijk worden beperkt en een zoo snel mogelijke beslissing wordt verkregen, terwijl tevens de verstrekking van schadeloosstelling in daarvoor in aanmerking komende gevallen volkomen is vastgelegd.

De Voorzitter: Dan kan thans worden overgegaan tot de stemming over de artikelen met in achtname van daarin bij de nota's van wijzigingen (stukken 6 en 8) aangebrachte wijzigingen.

De artikelen 1 t/m 7 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aande orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 8 (stuk 9), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen artikel 8 van de ontwerp-„Drinkwatervoorziening-Beschermingsordonnantie” (Ond. 100), zooals dit ontwerp bij nota's van wijzigingen is gewijzigd, te doen luiden als volgt:

Artikel 8.

Indien door belanghebbenden schade wordt geleden door toepassing van het bepaalde bij artikel 1 lid 2 of door toepassing van artikel 2 lid 6, voorzover de verzochte vergunning wordt verleend, dan wel, bijaldien krachtens het bepaalde in artikel 5 lid 1 een vergunning wordt ingetrokken of opgezegd dan wel haar voorwaarden worden gewijzigd of aangevuld, omdat het belang der drinkwatervoorziening zich tegen haar bestendiging of ongewijzigde bestendiging verzet, is de beheerder der betrokken drinkwatervoorziening verplicht deze schade aan den belanghebbende te vergoeden.”

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Artikel 8 van het ontwerp geeft aan den eigenaar van de putten, kuilen, e.d. een recht op schadeloosstelling, te betalen door den beheerder van de waterleiding, indien er inderdaad schade wordt geleden. Nu zal in het algemeen, wanneer er demping van putten, enz. plaats heeft, de eigenaar van de put zich wenden tot dengene, die de schadeloosstelling zal moeten betalen d.i. de beheerder van de waterleiding. Nu zal men trachten onderling tot overeenstemming te komen en in het algemeen zal dit ook wel gelukken, zoodat in dergelijke gevallen geen sprake is van een rechtsgeschil, maar wanneer men niet in minnelijk overleg tot een bepaalde schadeloosstelling komt, ontstaat het rechtsgeschil. En dan is het onjuist, wat de Regeering in haar antwoord zegt, dat er geen rechtsgeschil is; zolang er geen meningsverschil is, blijft zelfs bij de regeeringsredactie van artikel 8 de resident er buiten, evenzoo bij de redactie, die door de voorstellers van het amendement wordt voorgesteld. Dan blijft ook de rechter erbuiten, maar zoodra er verschil van meening is, heeft men een rechtsgeschil, een twistgeding over een schuldverdring waarvan o.a. artikel 134 I. S. spreekt en waarbij het kennismaken van dergelijke geschillen bij uitsluiting aan den rechter wordt overgelaten.

Ik zal op het oogenblik niet dieper ingaan op de vraag, of men hier met een dergelijk twistgeding te maken heeft, zoo ja, dan zou zelfs artikel 134 van onze staatsregeling den ordonnantiwetgever verbieden de kennismaking van het twistgeding aan den burgerlijken rechter te onttrekken en aan den

(Weyer.)

resident op te leggen. Ik wil echter voor het oogenblik aannemen, dat de ordonnantiewetgever een dergelijke bevoegdheid zou hebben. De Regeering verdedigt dan het onttrekken van een dergelijk twistgeding aan den rechter op twee gronden.

Het zijn hoogst eenvoudige gevallen, zooals de Regeering zegt.

Ik vind dit toch een buitengewoon gevaarlijk argument. Wanneer een rechtsgeschil aan den rechter zou moeten worden onttrokken, omdat het een zeer eenvoudig geval is en wanneer men op dezen weg doorgaat, dan geloof ik, dat onze rechtsorde op den duur ontwricht wordt. Men zal, wanneer een zaak eenmaal een rechtsgeding is geworden, die principieel aan den rechter moeten overlaten en slechts wanneer kan worden aangetoond, dat het hier zeer buitengewone omstandigheden betreft is er aanleiding te overwegen een dergelijk geval aan den rechter te onttrekken. Maar ik ontken hetgeen de Regeering heeft gezegd, dat het hier hoogst eenvoudige gevallen betreft.

De Regeering heeft in haar Memorie van Antwoord zelf verklaard, dat het in bepaalde gevallen zelfs tot hooge financiële bedragen kan oplopen voor den waterbeheerder. Waar het voor den waterbeheerder hooge financiële bedragen betreft, betreft het ook degenen, die daardoor schade lijden.

Dit wat betreft de hoogte van het bedrag, maar ook wat betreft den vorm van het geschil kan ik niet aannemen, dat het in het algemeen hoogst eenvoudig is. Het gaat hier om een vergoeding van schade geleden door het dempen van putten. Nu meen ik, dat de Regeering uitsluitend voor oogen heeft het dempen van putten an sich en verder niet, maar het is in het algemeen een rechtsregel van de Indische wetgeving, dat niet alleen de onmiddellijke schade wordt betaald, maar de gevolgen van een dergelijke daad en de gevolgen van het dempen van een put kunnen buitengemeen verstrekkende gevolgen hebben. Nu geloof ik niet, dat de resident dit alles in een handomdraai kan beslissen.

Ik heb reeds in eersten termijn gezegd: de resident is voor het vormen van zijn oordeel of er schade geleden wordt en hoeveel schade vergoed moet worden aan geen rechtsregel gebonden. De rechter, aan wien wij deze zaken zouden willen overbrengen, is in het algemeen in onze wetgeving voor dergelijke zaken aangewezen. De rechter wordt voor het rechtspreken opgeleid, de resident niet. De rechter is in allerlei rechtsvorderingen gebonden aan een zeker rechtsgedrag, zijn uitspraak is aan allerlei rechtswaarborgen gebonden, de resident niet. De resident is niet verplicht vonnis te vellen en ook niet zijn vonnis te motiveeren. Hij is niet verplicht een omschrijving te geven van het geval, om getuigen of deskundigen te hooren, in het algemeen is de uitspraak van een resident volkomen arbitrair. Om al deze redenen geven de onder-teekenaars van het amendement, aangenomen, dat de ordonnantiewetgever bevoegd zou zijn dit rechtsgeschil te onttrekken aan den rechter er de voorkeur aan, om in ieder geval de beslissing over dit rechtsgeschil op te dragen aan den rechter en niet aan den resident.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch ook gaarne een en ander in het midden te brengen ter verdediging van het amendement-Blaauw, dat overigens ook mijn handtekening draagt.

Het dempen van putten zal niet „voor elk geval” een procedure „uitlokken”, doch alléén als partijen over de schade-loosstelling geschil hebben. En het reglement op de rechterlijke organisatie schrijft voor, hoe dergelijke geschillen moeten worden berecht. Met de motiveering: „de door de Regeering voorgestelde oplossing is eenvoudig, niet kostbaar en waarborgt een onpartijdige beslissing”, ondergraaft de Regeering zeer ten onrechte de gouvernements-rechtspraak. Dit is niet „snel en goedkoop recht”, maar een rechttertje spelen door de uitvoerende macht. Vinden partijen een gewoon pro-

(Hoofd D. V. G.)

ces te duur, dan kunnen zij uit eigen wil arbitrage verkiezen; om hun bij voorbaat den gewonen weg van rechten te ont-nemen en hen te onderwerpen aan een leeken-uitspraak van een resident, is mijns inziens „onwetmatig”.

De drie voorbeelden, die de Regeering geeft van een soort-gelijke oplossing, betreffen principieel andere gevallen. Bij de Inkwartierings- en Quarantaine-ordonnantie staat de Overheid als zoodanig tegenover den privaatspersoon, en zou de verplichting van laatstgenoemde zelfs zonder eenige schade-loosstelling afdwingbaar gemaakt kunnen zijn.

Art. 88 lid 4 der Onteigenings-ordonnantie is te beschouwen als een soort dwangmiddel in het algemeen belang tegen onredelijke prijsopdriving, en niet een vaststelling van een „schadevergoeding”. Dit laatste is hier niet van pas, evenmin als terzake van het vaststellen van maximum-prijzen een schadevergoeding gegeven wordt.

Art. 85 lid 3 der Onteigenings-ordonnantie handhaaft daarentegen wél de functie van de rechterlijke macht, zelfs in zeer bijzondere gevallen van onteigening, en levert een krachtiger argument tegen de onderwerpelijke methode, dan de Regeering in art. 88 lid 4 zoekt tot verdediging daarvan. Bij onze „brongeschillen” staan twee normale justiciabelen tegenover elkaar en is er geen sprake van een noodvoorziening in het algemeen belang. Ik blijf art. 8 dus een unicum vinden van principieel hoogst bedenkelijken aard.

Ik beveel daarom ons geacht college de aanneming van ons amendement ten sterkste aan.

De vergadering wordt te 9.43 uur v.m. geschorst en te 10.28 uur v.m. hervat.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering blijft bij haar standpunt, dat in gevallen als waar het hier om gaat in de nog tamelijk eenvoudig ingestelde Indische samenleving perfectionisme ongewenscht is en dat een eenvoudige administratieve voorziening, waarbij een billijke en onpartijdige beoordeeling voldoende verzekerd is, om praktische redenen de voorkeur verdient. De bedoeling was, den resident hier als arbiter te doen optreden. Dit punt is echter in het verband van dit ontwerp voor de Regeering van ondergeschikt belang. Zij wil het aannemen van de ordonnantie daardoor niet in gevaar zien gebracht en Zij legt zich derhalve bij voorbaat bij de beslissing van het college ter zake neer, wanneer dit het amendement zou aannemen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

Het amendement-Blaauw, e.s. (stuk 9), het aldus geamendeerde artikel 8 en de artikelen 9 t/m 13 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Conform artikel 60 jo. artikel 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als geamendeerd en gewijzigd bij nota's van wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht en tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische comptabiliteitswet (Ond. 103), als gewijzigd bij nota van wijziging (stuk 6).

(Directeur van Financiën.)

Ik deel mede, dat gebleken is, dat het amendement-Thamrin e.s. (stuk 9) gewijzigd moet worden; het gewijzigde amendement luidt als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijziging (st. 6), de volgende wijziging aan te brengen.

In artikel 1, lid (1) wordt tusschen de nummers „32” en „97” ingevoegd:

„75 tot en met 1077, voorzover betreft de daaronder begrepen bevolkingsrubber, in den zin van de „Bevolkingsrubber-uitvoerordonnantie (Staatsblad 1934 No. 343).”

Het woord is aan den directeur van Financiën voor zijn antwoord in eersten termijn.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens tot de beantwoording van de verschillende sprekers, die in eersten termijn het woord hebben gevoerd over de ontwerp-ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht, over te gaan, wil de Regeering haar erkentelijkheid betuigen voor de door vele leden betuigde principieele instemming met het voorstel. Vervolgens mogen in de eerste plaats enkele nadere beschouwingen worden gewijd aan het begrotingsaspect voor het jaar 1937.

Voorop dient te worden gesteld, dat bij de raming van den invloed der depreciatie van ons ruilmiddel op de begrotingscijfers voor dat jaar, post voor post werd nagegaan, welke invloed van de depreciatie mocht worden verwacht. Daarbij werden dus zowel de inkomsten als de uitgaven in beschouwing genomen.

Bij de eerste berekening, welke plaats had kort nadat de depreciatie had plaats gehad, werd, zooals ook in de schriftelijke stukken is medegedeeld, berekend, dat, bij een depreciatie van ongeveer 20% de balans van meerinkomsten enerzijds en hogere uitgaven anderzijds een gunstig saldo zou geven van f 12 miljoen, d.w.z., een voordeelig verschil tot dat bedrag ten opzichte van de cijfers, zooals deze resulteerden uit de hoofdbegrooting-1937 annex de reeds tot stand gekomen aanvullende begrotingen voor dat jaar. In dit verband moet nog worden medegedeeld, dat in de becijferingen er ten volle mede rekening is gehouden, dat de financieering van een deel van de extra-defensieuitgaven voorloopig voor rekening van het moederland zal komen.

Meerbedoelde f 12 miljoen zijn geheel weggegaan aan de plaats gehad hebbende verlagingen van invoerrechten en van den zoutprijs, welke, gelijk bekend, een offer tot een hooger bedrag, nl. ± f 14¼ miljoen voor het jaar 1937 van de schatkist vorderen.

Sedert hebben, mede aan de hand van de z.g. October-verwachtingen, d.z. de calculaties ten aanzien van de loopende begrooting, welke elk jaar in October worden opgesteld, nieuwe becijferingen plaats gehad ten aanzien van de verwachtingen voor 1937. Daarbij moest er rekening mede worden gehouden, dat met de reeds bij aanvullende begrotingen toegestane gelden voor versterking van de landsverdediging niet zal kunnen worden volstaan, doch dat voor dat doel in de a.s. Januari-zitting opnieuw gelden zullen moeten worden aangevraagd en wel tot een bedrag van bijna f 6 miljoen.

Het spreekt wel vanzelf, dat de Regeering, welke toch ook niet in de toekomst kan zien, niet van elken inkomsten- en uitgavenpost met preciese cijfers kan zeggen, wat de uitkomsten voor 1937 zullen zijn. Ook Zij moet met ficties, zij het dan ook met zoo goed mogelijk gefundeerde, aan de werkelijkheid getoetste verwachtingen werken.

Op grond van de becijferingen zou het jaar 1937, rekening houdende met evengenoemde nadere aanvullingsbegrooting op defensiegebied, zonder nadere voorziening, geen begrooting brengen zonder schuldtoename.

Dat zich meevallers zullen kunnen voordoen, kan worden toegegeven. Echter mag men ook niet voorbijzien, dat de noodzaak zal kunnen blijken tot uitgavenverhoogingen of prijsgeving van inkomsten, waarmede thans nog geen rekening is gehouden.

Dit is een belangrijk punt. Het begrotingsaspect, zooals de Regeering dit ziet en waarop de noodzaak tot middelenversterking is gebaseerd, berust uitsluitend op wat thans ten aanzien van inkomsten en uitgaven mag worden verwacht. Daarin zijn geen meer optimistische verwachtingen voor de toekomst dan op grond van de thans bestaande gegevens verantwoord zijn, verdisconteerd. Evenmin echter is daarin van een pessimistische visie uitgegaan, of een reserve opgenomen voor mogelijke verdere uitzetting van uitgaven a.a.

Verschilt de Regeering dus ten deze van opinie met den heer Weyer, mede kan Zij dezen geachten spreker niet volgen, waar hij de noodzaak tot een op de schuldaflossing na sluitende begrooting niet aanwezig acht.

De Regeering acht het nog steeds van het grootste belang, dat de eerste étape, nl. een begrooting, welke geen schuldtoename vertoont, voor 1937 wordt veilig gesteld. Bepaaldelijk wil Zij niet weten van een vermeerdering van schuld, wanneer andere en aanvaardbare wegen openstaan om tot een sluitend budget te geraken. Voor de Regeering is, gelijk gezegd, het veilig stellen en ook verder handhaven van deze eerste étape, en zulks niettegenstaande de tusschentijds reeds plaats gehad hebbende lastenverlichtingen een zaak van groot gewicht. Zij kan dit geenszins beschouwen als een boekhoudkundige kwestie, als het bereiken van niet meer dan een comptabel resultaat, gelijk de heer Weyer dit wil zien. Voor haar is het streven naar een sluitende begrooting het doortrekken van de principieele lijn, welke loopt door de ontwikkeling van de opeenvolgende begrotingen der laatste jaren.

Ook voor het jaar 1937 — ook al zou dit jaar naar ook de Regeering hoopt, kunnen worden een tusschenjaar, dat de schakel vormt met een betere toekomst — heeft het geen zin af te zien van een in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië noodzakelijk na te streven situatie.

De heer Weyer heeft in dit verband nog opgemerkt, dat hij gaarne een wat meer optimistischen kijk op de dingen zou hebben gezien aan de zijde van de Regeering, zulks ook met het oog op den door hem daarvan verwachten gunstigen psychologischen invloed.

Ook ten deze blijft de Regeering met den geachten spreker van meening verschillen. De Regeering prefereert haar principieele gedragslijn te handhaven en is van oordeel, dat men integendeel de psyche moet richten op de noodzakelijkheid om soberheid te blijven betrachten.

(De heer **T h a m r i n**. De heer Weyer heeft die stelling anders steeds onderschreven.)

Waar voor 1937 niet langer mag worden gerekend op een begrooting, welke behoudens schuldaflossing, sluitend is en waar het bereiken van een in dien zin sluitende begrooting voor de Regeering als belangrijk element in het belang van de geheele samenleving voorop blijft staan, acht Zij het overgaan tot middelenversterking, wanneer daartoe een redelijke en aanvaardbare weg blijkt te bestaan, niet alleen gemotiveerd, doch zelfs plicht.

Anderzijds spreekt het wel vanzelf, dat Zij met zoodanige middelenversterking niet verder wil gaan dan voor het gestelde doel, bij de huidige verwachtingen noodig is.

Belastingverzwaring is, na hetgeen een reeks van jaren op dit stuk heeft gebracht, in het algemeen zeker ongewenscht. Daarbij komt, dat het thans daartoe voorgestelde middel nl. de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht zeker zijn eigen-

(Directeur van Financiën.)

aardige, min gewenschte kanten heeft. Speciaal geldt hier de overweging dat een uitvoerrecht onmogelijk rekening kan houden met individuele factoren, hetgeen o.m. tot matigheid in het heffingspercentage moet leiden. Bij een matig percentage spreken de bezwaren tegen een uitvoerrecht uiteraard minder sterk en kan — de heer Sosrohadikoesoemo heeft hierop terecht gewezen — de bewering als zoude deze matige heffing het natuurlijk ontwikkelingsproces bij de exportbedrijven belemmeren, niet anders dan overdreven worden geacht.

Een heffing van 2% is, bij de in redelijkheid te koesteren verwachtingen voor 1937, voldoende om het gestelde doel, een sluitende begrooting, te bereiken.

Een opvoering van dit percentage, als voorgesteld door verschillende leden, w.o. als eerste spreker de heer Kerstens, komt in het algemeen verband van het begrotingsaspect, niet noodig en daarom ook bepaaldelijk ongewenscht voor. Het is dan ook zeker niet juist — de heer Kerstens maakte dienaangaande een opmerking — het voorliggend voorstel als een inzet te beschouwen, welke een verhooging van het heffingspercentage op een later tijdstip zou kunnen doen verwachten.

Overeenkomstige bedenking geldt — ik moge dit punt hier reeds dadelijk behandelen — ten aanzien van de gedifferentieerde heffing, als door den heer Kerstens voorgesteld, hetgeen, wat de mérites betreft, voor den heer Van Helsdingen werd ondersteund. Voorzover zoodanige differentiatie is gericht op het verkrijgen van een meeropbrengst, gelden uiteraard dezelfde bedenkingen als tegen een algemeene opvoering van het heffingspercentage. Overigens — de Regeering kan zich hier geheel aansluiten bij hetgeen de heer Van Helsdingen ten deze reeds opperde — zou men daarbij moeten vervallen in een individueele beoordeeling van de draagkracht der verschillende ondernemingen — de heer Kerstens sprak immers van een heffing, varieerend van 1 tot 6% „al naar gelang de onderneming of maatschappij van minder of meer hebben kan”. Met een systeem van uitvoerrechtheffing valt dit niet overeen te brengen en het moet naar het oordeel der Regeering te eenenmale uitgesloten worden geacht om voor een dergelijke differentiatie practisch aanvaardbare criteria uit te denken.

Mijnheer de Voorzitter! Zoowel door die leden, die zich tegen het voorgestelde extra-uitvoerrecht verklaarden, nl. de heeren Weyer, Kan en Verboom, als door enkele andere geachte leden — ik noem hier slechts de heeren Kerstens en Sosrohadikoesoemo — is de vraag gesteld, waarom nu juist een extra-last moet worden gelegd op het export-apparaat en is hetzij de wenschelijkheid van één meer algemeene heffing op valutavoordeelen bepleit, hetzij een lans gebroken voor andere heffingen op die voordeelen naast het voorgestelde extra-uitvoerrecht.

Men heeft deze zaak daarbij op twee manieren gezien. Eenerzijds heeft men zich gebaseerd op overwegingen van belasting-theoretische aard, anderzijds is men uitgegaan van de gedachte, dat valutawinsten tot zoodanige categorieën van voordeelen behoren, dat, indien wordt overgegaan tot eenige extraheffing, daarop sociaal gezien geen uitzonderingen kunnen worden gedoogd.

Mijnheer de Voorzitter! Nu moet men zich toch vooral geen overdreven voorstelling maken van de mate en den omvang van de valutavoordeelen, welke buiten de voorgestelde heffing van een extra-uitvoerrecht vallen. Gedacht wordt hierbij meestal aan bezitters van goud en van effecten. Nu is het bezit van goud, afgezien van het normale bezit van gouden sieraden, hier te lande zeker niet groot. Althans niet zoodanig, dat het vrijlaten van extra-belasting bepaaldelijk een leemte zou kunnen worden geacht.

Wat het aandeelenbezit betreft, geeft een blik op de beursnoteringen, zooals men deze dagelijks in de dagbladen kan raadplegen, reeds te zien, dat het juist de aandeelen in voor den export werkende ondernemingen en daarmede samenhan-

gende belangen — cultuurondernemingen, cultuurbanken, mijnbouw en aardolie maatschappijen — zijn, die scherpe stijging, deels als gevolg van de depreciatie, vertoonen. Middellijk draagt dus — de heer Van Helsdingen wees hier terecht op — de categorie van aandeelenbezitters wel degelijk bij aan het extra-uitvoerrecht, ja zelfs, feitelijk, waar de meeste exportbedrijven naamloze vennootschappen zijn, dragen de aandeelhouders de belasting.

Zou men nu eens kunnen nagaan, waaruit het aandeelenbezit bestaat van mijns degenen, die hier te lande zijn aangeslagen in de vermogensbelasting, dan lijkt het der Regeering niet twijfelachtig, dat de aandeelenportefeuilles voor het overwegende deel zouden blijken te bestaan juist uit evenbedoelde, straks door het extra-uitvoerrecht te treffen aandeelen.

Een belangrijk punt is voorts, de heer De Hoog wees hierop reeds, dat ten deze een voorziening op zoo kort mogelijken termijn aangewezen moet worden geacht.

Wanneer men nu bedenkt, welke zeer ernstige moeilijkheden bij meer algemeene, individueele heffingen verwachtbaar zijn — het is reeds geen overdreven heffingstelling van welke in de Memorie van Antwoord daarvan is gegeven — en daarnaast realiseert, dat dergelijke heffingen voor een groot deel beperkt zouden blijven tot dezelfde categorie als met het voorgestelde extra-uitvoerrecht zal worden bereikt, dan zal men toch moeten erkennen, dat het ondoelmatig zou zijn op meer formeele overwegingen te besluiten tot invoering van een zoodanige algemeene heffing.

Een groot bezwaar is nog, dat de uitwerking zeer veel tijd zou vorderen — gesteld, dat men een dragelijk systeem zou kunnen uitdenken — en dat een heffing achteraf — ook de heer Van Helsdingen wees hierop reeds — wel haar zeer bedenkelijke zijde heeft. Het motto zij hier toch: een overzichtelijke heffing in te stellen op korten termijn en voor korten termijn; het wezen der omstandigheden brengt dit mede.

Ik kom hiermede, Mijnheer de Voorzitter, tot de principieele kwestie van de rechtvaardiging van een belasting uitsluitend op het exportapparaat.

Ik geloof, dat dit een zaak is, welke toch duidelijk in de stukken is uiteengezet. Die rechtvaardiging is daar gezien in de omstandigheid, dat de producenten van exportgoederen door de ingetreden prijsverhoging der uitvoerproducten in een in verhouding tot het overgrote deel der overige samenleving, gunstigen toestand zijn gekomen.

Juist de omstandigheid, dat — enkele categorieën van producenten van exportproducten uitgesloten, maar deze worden dan ook van de heffing vrijgesteld — dit bereikt hebben van een relatief gunstige positie — dit over de geheele linie ten aanzien van het exportapparaat voordoet, brengt mede, dat men, zonder het gevaar te loopen van te vervallen in niet te aanvaarden onbillijkheden, ten deze tot een uniforme, dus voor allen gelijke, matige heffing mag overgaan, m.a.w., dat het verantwoord is daarbij individueele beoordeelingen achterwege te laten. Wanneer in de Memorie van Antwoord in dit verband wordt gezegd, dat de voordeelen voor andere categorieën maatschappelijk niet zoo van belang zijn, dan moet dit aldus worden verstaan, dat een meer individueele heffing van algemeen karakter, voorzover het niet op den export gericht gedeelte betreft, zoowel maatschappelijk geprojecteerd op de Indische structuur als fiscaal van weinig beteekenis zou blijken, zulke uniforme heffing op den export-apparaat verantwoord is, terwijl zulks, gelijk reeds gezegd, niet zou zijn te bereiken bij een heffing als eerstbedoeld, hetgeen op zich zelf reeds tot tal van excepties en dus tot verlaging der perceptie zou moeten leiden.

Een ander punt van meer principieelen aard, dat de aandacht van meerdere sprekers heeft gehad — ik noem de ge-

(Directeur van Financiën.)

achte leden Weyer, Thamrin en Van Helsdingen — betreft de voorziening in de ontwerp-ordonnantie nopens het tijdelijk karakter en den afloop van het extra-uitvoerrecht.

De Regeering heeft de tijdelijkheid gemotiveerd in hoofdzaak op grond van de aan de heffing van uitvoerrechten in het algemeen verbonden bezwaren. Daarnaast spreekt ook hier het verband, hetwelk is gelegd met de noodzaak om voor 1937 tot een sluitende begrooting te geraken, hetwelk er vanzelf toe heeft geleid de voorgestelde heffing in practischen zin meer op dat jaar te oriënteeren.

De heer Weyer heeft ten deze de vraag gesteld of, als het aspect van de middelen voor 1937 zich zoodanig wijzigt, dat voor een tekort geen vrees behoeft te bestaan, tot tusschentijdse afschaffing van het recht zal worden overgegaan. Het spreekt wel vanzelf, dat om uitsluitend op dien grond tot afschaffing van het recht over te gaan, onomstootelijk zou moeten vaststaan, dat ook zonder verdere heffing van het extra-uitvoerrecht, het jaar 1937 zonder een tekort zou sluiten. Ook de heer Weyer zal moeten erkennen, dat bij de talrijke factoren, welke ten deze een rol kunnen spelen, het weinig waarschijnlijk voorkomt, dat absolute zekerheid ten aanzien van een sluitende begrooting voor 1937 reeds op korten termijn zou worden verkregen. Vooralsnog betreft het hier dus een meer theoretische mogelijkheid, zoodat het weinig practischen zin heeft daarop thans dieper in te gaan.

De heer Thamrin, daarin bijgevalen door den heer Van Helsdingen, acht in de, in de Memorie van Toelichting gedane mededeeling, dat de nadering van het tijdstip van afschaffing van het uitvoerrecht zal kunnen leiden tot het aanhouden van voorraden, waardoor de heffing gedurende de laatste maanden geschaad zou worden, een reden gelegen om in de regeling geen *maximum*-termijn te noemen, gedurende welken het recht zal gelden.

Bij nadere lezing van dit gedeelte van de Memorie van Toelichting moge het den geachten leden duidelijk zijn, dat de aangehaalde mededeeling niet ziet op den voorgestelden *maximum*-termijn, doch op de mede in de regeling opgenomen mogelijkheid om vóór den afloop van dien termijn, het recht bij ordonnantie af te schaffen. Men verkeert in den voorgestelden opzet in de onzekerheid, wanneer tot afschaffing zal worden overgegaan, zoodat men ook niet zal kunnen weten, op welk tijdstip het loonend zal kunnen worden — gezien ook de onkosten en het lage heffingspercentage — om voorraden te gaan aanhouden.

Met betrekking tot de voorgestelde uitwerking van de regeling zijn door verschillende leden nog opmerkingen gemaakt.

In de eerste plaats betreft dit de materie van de uitzonderingen.

Terzake hebben de heeren De Hoog en Van Helsdingen enkele opmerkingen van meer algemeen aard gemaakt.

De eerste geachte spreker, wien de Regeering gaarne dank zegt voor de door hem aan het ontwerp verleenden steun, wees er op, dat de billijkheid moet medebrengen zooveel mogelijk producten onder de heffing te brengen en dat men rekening behoort te houden met de markt- en prijsveranderingen, teneinde eventueel oorspronkelijk uitgezonderde artikelen alsnog in de heffing te betrekken. Inderdaad is dit laatste een logische consequentie van het ingenomen uitgangspunt, n.l. het belasten van de producten in een relatief gunstige positie.

De voorgestelde lijst van uitzonderingen, welke uiteraard met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, berust op de meer algemeene positie — niet dus die van het bepaalde moment, dat de voorbereiding van het ontwerp moest worden afgesloten — van de uitgezonderde producten. Theoretisch is denkbaar, dat over eenigen tijd de positie van een enkel, van de heffing uitgezonderd product zoodanige wending ten gunste zal nemen, dat het belasten daarvan verantwoord zou zijn. Practisch zal zich dit echter, waar het hier producten

betreft, welke, ondanks de over vrijwel de geheele linie plaats gehad hebbende prijsstijging, zich thans nog steeds in een verlies latende of daarmede vergelijkbare positie bevinden wel niet gauw voordoen.

Ten aanzien van het door den geachten spreker met name genoemd product, n.l. de sereh-olie, heeft zich inderdaad nog zeer recent een prijsstijging voorgedaan. Van een bepaald gunstige positie zou de Regeering in het onderhavig verband echter ook thans nog niet willen spreken.

De heer Van Helsdingen heeft den indruk, dat er zeer veel exportproducten zijn uitgezonderd, waarbij de geachte spreker de toelichting daarop onvoldoende acht. Met name noemde hij de producten witte peper, copal en drakenbloed.

Een uitvoeriger toelichting als door den heer Van Helsdingen wellicht bedoeld, zou neerkomen op zóó omvangrijke overzichten van de geheele situatie van elk product afzonderlijk, dat de Regeering vermeende daarvan te moeten afzien. Zooals ik reeds opmerkte, heeft zorgvuldige overweging tot de samenstelling van de lijst van uitzonderingen geleid.

Volstaan moge hier worden met een enkele nadere toelichting op het door den geachten spreker o.m. genoemde, belangrijke exportproduct, de witte peper. Het zal den heer Van Helsdingen bekend zijn, dat de witte peper sedert jaren is onderworpen aan een uitvoerrecht, berekend over het verschil tussehen den marktprijs en den met 10% verhoogden kostprijs. De marktprijs van thans ligt nog steeds beneden den reëelen kostprijs, zoodat zeker van een relatief gunstige positie niet mag worden gesproken.

Het artikel rubber heeft speciaal de aandacht gehad van de heeren Weyer, Soangkoepou en Thamrin.

De eerste geachte spreker wees terloops op het cumulatieve karakter, dat dit uitvoerrecht krijgt, toegepast op rubber. Immers ook het fiscale uitvoerrecht van Staatsblad 1935 No. 466 zou de hoogere rubberprijzen reeds treffen. De heer Weyer ziet hierbij blijkbaar over het hoofd, dat dit fiscale uitvoerrecht voor het geheele jaar 1937 is vastgesteld naar reden van een prijs van 20 cent per $\frac{1}{2}$ kg. De sedert ingetreden aanzienlijke verhooging van de rubberprijzen wordt dus in 1937 — het jaar waarop het extra-uitvoerrecht in hoofdzaak betrekking heeft — niet door eerstbedoeld recht getroffen.

De heeren Soangkoepou en Thamrin hebben een vrijstelling van de bevolkingsrubber bepleit. De eerste geachte spreker heeft er in het bijzonder op gewezen, dat de inheemsche rubberplanters in de Buitengewesten, in tegenstelling met de andere rubberproducten, niet de voordeelen genieten, voortvloeiende uit de rubberprijsverhoging. Deze stelling is juist, echter slechts tot het einde van het loopende jaar.

In verband met de per 1 Januari a.s. in te voeren individuele restrictie, zal van dien datum af de bevolking ten volle de voordeelen van den hooger rubberprijs genieten. Ten aanzien van die gebiedsdeelen, waar thans reeds individuele restrictie bestaat, is dit trouwens reeds nu het geval.

Van 1 Januari a.s. af, d.w. dus zeggen, gedurende verreweg het grootste deel van den tijd, dat het extra-uitvoerrecht zal worden geheven, heeft men dus ook wat de bevolkingsrubber aangaat, te doen met een zeer gunstige positie. In het systeem is derhalve voor uitzondering geenerlei aanleiding, hetgeen impliceert, dat het extra-uitvoerrecht ook niet zal kunnen worden afgetrokken van het bestaande ad valoremrecht van 5%.

Deze gelegenheid moge ik tevens benutten, Mijnheer de Voorzitter, aan het College mede te deelen, dat de Regeering, in elk geval voor het tijdvak, gedurende hetwelk het extra-uitvoerrecht zal worden geheven, heeft afgezien van de door Haar voorgestelde en door den Volksraad verworpen verdubbeling van het 5%-uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

Mede kan geen aanleiding worden gezien voor het uitzonderen van de copra, als door den heer Thamrin voorgesteld. Zooals ook de heer De Hoog reeds opmerkte, zijn de copraprijzen reeds vóór de depreciatie aanzienlijk gestegen.

(Directeur van Financiën.)

Den heer Thamrin zal dit kunnen blijken uit de ook door hem ter sprake gebrachte cijfers, voorkomende in het Economisch Weekblad van 23 October jl. Daaruit blijkt, dat in Augustus 1936 voor copra reeds een prijsverhoging van 92% kon worden geconstateerd. Wanneer men tegenover den laagsten prijs in 1934 nl. nog geen £ 9 per ton, stelt dat de prijs vóór de depreciatie van den gulden reeds tot ruim £ 15 was gestegen en verder ziet, dat deze prijs na de depreciatie ook in ponden uitgedrukt, nog verder is opgelopen, zóó dat de prijs in guldens belangrijk boven den kostprijs uitgaat, dan zal het ook den heer Thamrin duidelijk zijn, dat een uitzondering voor copra niet in het systeem past.

Eenige punten blijven thans nog te beantwoorden.

De heer Thamrin heeft verklaard het toe te juichen de Regeering thans aan zijn zijde te zien wat betreft de door hem reeds eerder voorgestane heffing van uitvoerrechten ook op Westersche cultuurproducten. De geachte spreker ziet hierin blijkbaar een principieele wijziging in de gedragslijn van de Regeering.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moet hier nadrukkelijk tegenover stellen dat dit laatste niet het geval is. Het gaat i.e. toch om een heffing, welke zich instelt op de bijzondere omstandigheden als gevolg van de muntdepreciatie. Het betreft hier een toevallige bate, welke in den vorm van een bijzonder uitvoerrecht wordt belast. De omstandigheid, dat men ten deze te maken heeft met wel zeer bijzondere toevallige voordeelen, doet de Regeering, met behoud van het criterium van een gunstige situatie en in verband met het budgetair aspect voor 1937, thans heenstappen over haar principieele bezwaren tegen het instellen van nieuwe uitvoerrechten.

De heer Verboom heeft bezwaar er tegen gemaakt, dat de verschillende maatregelen, die van de zijde der Regeering worden genomen, eigenlijk in stukjes en brokjes zouden worden voorgebracht, waardoor een overzicht van de zaak moeilijk wordt gemaakt. De geachte spreker heeft in dit verband gevraagd of niet te eeniger tijd, maar natuurlijk binnen betrekkelijk korten tijd, de Volksraad in de gelegenheid zou kunnen worden gesteld tot een bespreking van het geheel van maatregelen.

De Regeering kan nu nog niet bepalen, wanneer een algemeene bespreking over de ontwikkeling van zaken na de depreciatie mogelijk zal zijn. Zij moet hierbij refereeren aan hetgeen dienaangaande reeds in het lasten-verband in de Memorie van Antwoord werd medegedeeld, nl. dat de verdere ontwikkeling van zaken thans nog te onoverzichtelijk is.

De heer Weyer heeft de vraag gesteld of het uitvoerrecht ook zal worden geheven over het geïmporteerde verpakkingsmateriaal, waarin enkele producten plegen te worden uitgevoerd. Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord, aangezien het uitvoerrecht verschuldigd zal zijn over de waarde bij uitvoer, waaronder uiteraard de waarde van het verpakkingsmateriaal is begrepen. Dit doet zich voor bij alle producten, welke niet in bulk, doch in verpakten vorm, worden verscheept.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, heeft de heer Van Helsdingen verklaard nog niet geheel accoord te kunnen gaan met de nota van wijziging. Immers, het geachte lid acht de oorspronkelijke redactie eigenlijk beter. In theoretischen zin heeft de heer Van Helsdingen zeker gelijk. Echter — zooals in de Memorie van Antwoord ook werd medegedeeld — moest op practische overwegingen, in verband met anders te verwachten groote moeilijkheden bij de uitvoering, overstap worden gegaan. De nieuwe redactie moge in zekere opzichten iets te vrijgevig zijn, anderzijds gaat zij weder minder ver, nl. in zooverre, dat thans slechts rekening mag worden gehouden met overeenkomsten tot levering.

Dezelfde geachte spreker heeft in dit verband gevraagd of de Regeering er eenig inzicht in heeft, welke termijnen

(Kerstens.)

van voorverkoop hier in het algemeen toepassing vinden. In antwoord hierop kan worden medegedeeld, dat voor verschillende producten zeer uiteenlopende termijnen van voorverkoop gelden. Echter sluit dit geenszins in, dat de uitvoer van overeenkomstige perioden practisch buiten de heffing zou vallen, aangezien lang niet de totaliteit van de producten, waarin termijnverkoop worden afgesloten, ook op termijn wordt verkocht. Speciaal de verwachting van betere prijzen heeft het instituut van voorverkoop geremd.

Mijnheer de Voorzitter. Ik ben hier aan het eind gekomen van de beantwoording in eersten termijn. Zooals uit het voorgaande reeds moge zijn gebleken, moet de Regeering ten opzichte van de reeds ingediende amendementen, stukken 7 t/m 10, de aanneming ernstig ontraden.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn ook van de zijde der Regeering over dit onderwerp beëindigd en kan worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn. Daarbij kunnen ook de ingediende amendementen tersprake worden gebracht, hoewel deze uiteraard na den tweeden termijn nog afzonderlijk aan de orde komen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Om een weinig orde te houden in hetgeen ik naar aanleiding van de redevoeringen in eersten termijn van eenige mijner geachte medeleden nog heb op te merken, wil ik beginnen met hetgeen de heer Kan hier gisteren ten beste heeft gegeven.

Antwoord gevend op de vraag, die de heer Kan mij gisteren stelde, wil ik in tweeden termijn nog eens scherp stellen het principe, waarop onderwerp 103 berust en dat door het betoog van den heer Weyer wel een weinig verdoezeld is geraakt. De vraag van den heer Kan luidde aldus:

„ik wil tot den heer Kerstens aanstonds deze vraag stellen waarom mijn geacht medelid zoeven heeft verklaard, dat de heffing van het uitvoerrecht zoo verklaarbaar en zoo gerechtvaardigd wordt geacht. Ik geloof, dat de heer Kerstens zich niet voldoende rekenschap heeft gegeven van de geschiedenis van ons bedrijfsleven, toen hij zich deze verklaring veroorloofde.”

Het goudembargo was noodig voor het algemeen landsbelang, maar voor onderscheidene groepen van volk en land werkte dat goudembargo geheel verschillend. Sommige groepen genoten plotseling groote voordeelen, andere groote nadeelen. Tot de laatsten behooren al degenen, die van een nominaal inkomen moeten leven als salaris, loon en pensioen. Wat is er nu redelijker en rechtvaardiger dan dat de Regeering van de voordeelen wat afneemt om eventueel in staat te zijn het plotseling door een regeeringsmaatregel ingezakte niveau van de gedupeerden wat op te hoogen — ik zeg niet te nivelleren, maar een beetje op te hoogen? Is dat niet verklaarbaar, is dat niet rechtvaardig?

Als ik dus zie, dat door een monetaire manoeuvre, die zooals ik gisteren zeide, met economische initiatieven niets te maken heeft, een groep der bevolking i.e. het bedrijfsleven zich groote winsten in den schoot ziet geworpen, terwijl andere groepen, die reeds aan het algemeen landsbelang groote offers hebben gebracht van salariskorting e.d., die hen tot een veel lager levenspeil hebben gebracht, nog meer in de verdrukking geraken, dan vraag ik of dat niet verklaarbaar en niet rechtvaardig is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de vraag van den heer Kan afdoende te hebben beantwoord.

(De heer Kan: Volgens U.)

Ik zei dan ook, dat ik dat meende. Dat U het niet meende wist ik gisteren reeds.

Er blijft mij dan nog een klein appeltje met den heer Kan te schillen over. Mijn geacht medelid sprak er n.l. van, dat ik mij een verklaring over de rechtvaardigheid van de heffing zou hebben „veroorloofd”. Wat is de bedoeling van dezen

(Kerstens.)

term geweest? „Zich iets veroorloven” heeft altijd een weinig ongunstige nuance. Is de bedoeling van dezen term geweest mij te imponeren of te intimideeren? Of om te suggereeren, dat ik iets verregaands, iets onbehoorlijks zou hebben gezegd?

Mijnheer de Voorzitter! Ik gevoel neiging den heer Kan in overweging te geven zich dergelijke moraliseerende pogingen te mijnen opzichte niet te veroorloven.

In elk geval moet ik mijn geacht medelid de illusie ontneemen, dat hij hiermede bij mij resultaat zou kunnen verkrijgen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ga dan thans over tot hetgeen de heer Weyer hier gisteren voordroeg in een rede, waar ik inderdaad met groote aandacht en op enkele plaatsen ook bepaaldelijk met instemming naar heb geluisterd. Het was in menig opzicht een knappe rede. Dat zet ik voorop, vóórdat ik een paar opmerkingen daaromtrent ga maken. En dan betreft een van mijn opmerkingen het optimisme van den heer Weyer ten aanzien van een niet geheel sluitend budget.

(De heer Thamrin: Dat is mij ook zeer bijzonder opgevallen.)

Dat verbaast mij niets. De heer Weyer zeide dan: waarom is de Regeering nu toch zoo pessimistisch? Waarom moet Zij, nu wij eens wat vroolijker gaan kijken weder den domper gaan zetten op ons optimisme? Dat is nergens voor nodig, want alles bij elkaar genomen, ziet onze begrooting er, na het prachtige werk, dat door het departement van financiën en in het algemeen door de Regeering is verricht, lang niet slecht uit. Laten wij dus zoo'n vrijwel onbeteekenend tekort van f 12 miljoen niet al te ernstig nemen. Daar komen wij heusch wel over heen. Ik luisterde daar met belangstelling naar. Doch ik herinnerde mij plotseling, dat ik een soortgelijk betoog heb gehouden in December 1935, toen in deze zaal de regionale bezoldigingen werden behandeld.

(De heer Soetardjo: Daar heb ik ook aandachtig naar geluisterd.)

Toen heb ik tegen de Regeering gezegd: alles bij elkaar genomen, hebben wij het mogelijke, menselijke gedaan om een behoorlijke begrooting voor elkaar te krijgen. Het resultaat is van dien aard, dat wij nu rustig verder mogen afwachten hoe het loopen zal, doch wij behoeven in ieder geval niet meer van die diepsnijdende maatregelen te nemen als regionale bezoldigingen en dergelijke. Toen ik dat betoog hield, dat dus volkomen overeenstemde met het betoog, dat de heer Weyer gisteren hield en waar alleen dit verschil bij te constateeren valt, dat de situatie nu iets gunstiger is dan het vorige jaar, — toen ik dezelfde rede hield als de heer Weyer gisteren, was dit geachte lid echter niet alleen muisstil, onthield zich niet alleen volkomen van het betuigen van instemming met mijn rede, doch wat veel erger was, hij stemde met de Regeering mede inzake de regionale kortingen. Toen bleken die f 10 miljoen, later de f 7 miljoen, toch wel zoo onmisbaar voor het beginsel van een geen schuldvermeerderinggevend budget, dat de heer Weyer onze amendementen niet steunde, en de Regeering volkomen steunde. Doch toen ging het ook slechts om de positie van regionaal te bezoldigen ambtenaren. Dat was niet zoo belangrijk als de dividenden van Nederlandse aandeelhouders van Indische ondernemingen.

Mijnheer de Voorzitter. Wanneer ik de nuchtere waarheid zeg, zooals ik ze zie is deze zooals ik ze zoo juist heb uitgesproken. Daarom is mijn vreugde over het optimisme van den heer Weyer van gisteren niet geheel en al onvermengd. Ik zou willen zeggen tegen den ambtenaar, met een variant — want ik wil niet onaangenaam zijn — op een bekend spreekwoord: wanneer de heer Weyer Halleluja zingt, ambtenaar pas op je salaris!

Mijnheer de Voorzitter. Dit wat het eene punt van het optimisme van den heer Weyer betreft. Er is nog echter nog iets anders. De geachte spreker heeft hier gisteren heele becijfe-

ringen gehouden over winst en de te dien aanzien geldende vennootschapsbelasting. Dat bedoelde ik toen ik sprak van verdoezeling van het principe, dat ten grondslag ligt aan het ontwerp, dat wij aan het behandelen zijn.

Het gaat hier niet over het treffen van winsten in den zin van bedrijfswinst. Daarvan is de heer Weyer bij al zijn berekeningen uitgegaan en in zekeren zin en tot zekere hoogte is heer Verboom hem daarin gevolgd. Het gaat hier niet over bedrijfswinst in den strikten zin, waarvoor de vennootschapsbelasting geldt, het gaat hier over winst in den zin van meeropbrengst tengevolge van een zuiver monetair maatregel en men kan deze zaak dan ook alleen maar zuiver zien, wanneer men zich voor deze vraag stelt: Hoe was de positie, wat was de opbrengst der exportproducten van de cultures vóór 26 September en na 26 September, na 26 September, toen er een maatregel is genomen, die volkomen buiten den bedrijfs-economischen toestand van de ondernemingen omgaat, die zuiver — ik herhaal het — monetair is, als het ware het resultaat van een druk op de handle van de lift, waarop ons geheele maatschappelijke en economische leven berust. Door dezen druk op de handle is het niveau omhoog gekomen. Tengevolge van deze positieve niveauverandering — om het in vulkanische taal uit te drukken — hebben de bedrijven winsten in de schoot geworpen gekregen, niet verdiend, maar gekregen, cadau gekregen, terwijl andere groepen in de samenleving een negatieve niveauverandering hebben moeten ondergaan, dat zijn de nominale inkomstentrekkingen.

Dit is de ratio van deze heffing en geen andere en als men dan — niet onverdiendstelijk en tamelijk listig — zijn betoog gaat inrichten op een discussie over de bedrijfswinst, dan is men er naast. Het spijt mij, dat ik dit zoo apodictisch zeggen moet, maar U zag mij zoeken en ik vond geen anderen term.

Er zijn zoo nog eenige kleinigheden in de rede van den heer Weyer.

De Voorzitter: Als het slechts kleinigheden zijn, zou ik er maar niet al te lang op ingaan.

De heer Kerstens: De heer Weyer zeide gisteren ook: Eerst gaan we — „we” is dan de gouvernementshuishouding — „op minutieuze wijze fiscale inkomsten en fiscale winsten bepalen ter heffing van de inkomsten- en vennootschapsbelasting. Alle mogelijke waarborgen zijn aanwezig, dat niemand te veel of te weinig betaalt”.

Is dat wel waar, Mijnheer de Voorzitter? Is die fiscale winstbepaling werkelijk zoo minutieus als de heer Weyer het doet voorkomen, zijn inderdaad alle waarborgen aanwezig, dat niemand te veel of te weinig betaalt in den vorm van vennootschapsbelasting? Ik ben er niet van overtuigd en ik zou ter adstruetie hiervan de volgende vraag willen stellen: Zijn de heer Weyer en de Regeeringsgemachtigde niet met mij van meening, dat een aanzienlijk deel van de vennootschapsbelasting, die regelmatig zal moeten worden betaald, teloor gaat, doordat er nog altijd veel te groote afschrijvingen plaats hebben alvorens men komt tot de winstbepaling? Is het niet zoo, dat in die bedrijven en ondernemingen een veel te groot ongereduceerd kapitaal te boek staat, dat dus mag worden afgevoerd, hetgeen practisch neerkomt op winstafschrijving?

(De heer Van Helsdingen: Er wordt altijd een fiscale afschrijving genomen.)

Fiscale afschrijvingen die intusschen worden vastgesteld aan de hand van de kapitalen, die in de boeken voorkomen, die niet voldoende en lang niet evenredig aan de prijsdaling, aan de waardebeoordeling der ondernemingen beantwoorden. Wanneer ik op deze vraag een bevestigend antwoord ontvang, dan is voor mij de vraag, of deze fiscale inkomsten- en winstbepaling ter bate van de vennootschapsbelasting wel zoo minutieus is als de heer Weyer ons wil doen gelooven en of

(Weyer.)

inderdaad alle mogelijke waarborgen aanwezig zijn, dat er niet te weinig wordt betaald. Dit moet nu weer niet zoo worden opgevat, dat ik op deze manier de bedrijven nog weer eens geknepen wil zien. Ik wilde alleen zeggen, dat men nu niet zooveel kabaal moet maken tegen deze extra-heffing, die verband houdt met monetaire winstmaking. Ik kom thans tot wat de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd. Voor mij is eigenlijk het voornaamste in dit geheele betoog, dat de Regeering zegt: de 2% is noodig, de 4% is niet noodig, de Regeering moet bepaaldelijk ontraden de verhooging van het percentage tot 4. Maar, zooals ik gisteren reeds verwacht had en uitgesproken, de Regeeringsgemachtigde zweeg in zijn rede geheel en al over de dreigende noodzaak tot toeslag op sommige of verhooging van sommige loonen en salarissen, die noodig zou kunnen worden en die zelfs zeer waarschijnlijk noodig zal zijn. Wanneer ik nu de pretentie heb, verstandiger te willen zijn dan de Regeering, dan zeg ik: ik vind, dat wij dan toch maar aan den veiligen kant blijven, wanneer wij nu, nu eenmaal de heffing aan de orde is, toch maar 4% vragen; dan hebben wij tenminste iets meer zekerheid, dat straks bij een betoog tot verhooging van loonen en salarissen de Regeering ons niet afwijst met het antwoord: de budgetaire positie laat geenerlei speling toe, er zijn geen middelen aanwezig om hetzij de voortzetting en verfijning van het regionale schalenstelsel op te schorten, hetzij om salarissen te verhoogen. Ik blijf dus op het standpunt staan, 4% moeten wij vragen, om op de eventualiteiten, die waarschijnlijkheden zijn, voorbereid te zijn.

Een tweede punt is het volgende.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveel voor mij de beide moeilijkheden, die ik gisteren in een vraag neerlegde, niet opgelost. Het zal wel aan mij liggen, maar het antwoord is mij niet duidelijk geworden. Wel heb ik zoo juist meenen te beluisteren, dat het antwoord op mijn tweede vraag gegeven werd met een motiveering, die er niets mede te maken heeft.

Ik heb gezegd: waarom wordt in het eene geval wel bepleit, dat individueele benadeelingen uitgesloten moeten zijn en in het andere niet? Toen heeft de Regeering geantwoord — zoo meen ik het tenminste verstaan te hebben — dat het zoo moeilijk zal zijn een belastingopvang van der winsten in het leven te roepen, maar het zal duidelijk zijn, dat dit geen argument is, dat in dit geval bruikbaar is.

In de derde plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd: de leden, die erover gesproken hebben, moeten zich niet voorstellen, dat er buiten de kapitalen, die reeds in de ondernemingen op de een of andere wijze getroffen worden door deze extra-heffing, nog zooveel kapitalen te treffen over zouden blijven. Ik zou dan in concreto deze vraag willen stellen: Hoe staat het met het goudbezit van de Javasche en de andere banken en met de vreemde valuta? Ik houd daarbij natuurlijk in het oog, dat onder de vreemde valuta zonder twijfel een hoeveelheid geld zal zijn, dat gekocht is voor indekking van termijntransacties, dat begrijp ik — en dat die ervan uitgezonderd moeten worden, begrijp ik ook, want daarop is in realibus geen winst gemaakt, maar ik ben van oordeel, dat als men van de vreemde valuta aftrekt de gelden, die voor termijndekking bestemd zijn, er nog wel het een en ander zal overblijven, waarvan heffing voor den fiscus winst opleveren zal.

Ik kom nu tot mijn conclusie: Ik ben noch door de redevoeringen van mijn geachte medeleden, die mij gisteren bestreden, noch door de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde van zooveel, op eenig punt van beteekenis gaan wankelen op het standpunt, dat ik gisteren innam. Ik zal, zoo gezien, dan ook niet meer spreken over de amendementen, die ik mede heb ondertekend; de urgentie daarvan is voor mij onverzwakt gebleven.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal aanvangen met een kort antwoord te geven op de rede in eer-

sten termijn van den geachten Regeeringsgemachtigde.

Na de zoo volstreekte afwijzing van mijn standpunt is het eigenlijk wat moeilijk over deze materie nog met de Regeering te debatteren.

Wij hebben elkaar in eersten termijn bepaald niet gevonden en ik zou de discussie maar niet noodeloos willen rekken met een poging om dat alsnog in tweeden termijn te doen. Het spijt mij uiteraard, dat het der Regeering onmogelijk is om de calculaties, die ik in eersten termijn heb gevraagd, over te leggen. Ik zie uiteraard in, dat het ook zeer moeilijk is en dat het een kwestie blijft van gissen en ramen. Ik zal daarop op het oogenblik niet verder aandringen, maar een ding is mij uit de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde wel vast komen te staan en dat is, dat de opbrengst van dit bijzonder uitvoerrecht moet dienen tot dekking van de kosten, die verbonden zijn aan de suppletoire begrotingen die wij reeds hebben aangenomen en die ons blijkens de verklaring van den geachten Regeeringsgemachtigde in de a.s. Januari-zitting alsnog zullen geworden. Dan moet ik toch bepaald herhalen, wat ik in eersten termijn heb opgemerkt. Toen wij deze suppletoire begrotingen in de hoofdzitting van den Volksraad hebben aangenomen, is ons daarbij op geen enkele wijze aangekondigd, dat het der Regeering voor oogen stond om deze eindcijfers der suppletoire begrotingen te dekken met een bijzondere belasting, een belasting, die toch wel de moeite waard is principieel te bekijken. Dit is de conclusie, die ik meende te moeten trekken uit de mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde.

De Regeeringsgemachtigde heeft er nog eens den nadruk op gelegd, dat het streven der Regeering blijft gericht op het bereiken van een sluitende begroting. Te dien aanzien bestaat er tusschen de Regeering en mij geen enkel verschil van meening. Ook mijn streven blijft gericht op het tot standbrengen van een sluitende begroting, maar het verschil tusschen den Regeeringsgemachtigde en mij zit, dunkt mij, in het verschil in beteekenis, welke de Regeeringsgemachtigde hecht aan het woord „streven” en de beteekenis, die ik daaraan hecht. In het woord „streven” ligt opgesloten, dat men in een bepaalde richting zoekt, in de richting van een sluitende begroting. Welnu, in die richting wil ik ook en heb ik ook steeds gewild, maar mijn opvatting van het streven naar een sluitende begroting verschilt in zooverre van de opvatting der Regeering, dat Zij zegt: Nu moet de begroting vandaag aan den dag sluiten. Ik zeg: Als ik een sluitende begroting in de nabije toekomst zie, zie ik mijn streven inderdaad verwezenlijkt. Dat is het verschil tusschen den geachten Regeeringsgemachtigde en mij.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet of ik een positief antwoord heb gekregen op een van de vragen, die ik heb gesteld. Terloops wil ik der Regeering dank zeggen voor haar antwoord op de vragen, die ik heb gesteld en waarop Zij wel heeft geantwoord, maar waarop Zij niet heeft geantwoord is de vraag, die men zal vinden op pag. 1 van het geroneografeerde gedeelte van het stenografisch verslag, nl. om thans bij de openbare behandeling duidelijk te kennen te geven, dat de Regeering van de verlenging van den termijn van 15 maanden niet zal willen weten.

Als ik den geachten Regeeringsgemachtigde goed beluisterd heb, heeft hij die vraag niet, althans niet op een voor mij duidelijke wijze beantwoord.

De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de principieele rechtsgrond van deze heffing voor de Regeering is, dat de prijzen der exportproducten min of meer plotseling in een gunstigen toestand zijn geraakt en hij schrijft dat dan toe, althans grootendeels toe, aan het afkondigen van het goudembargo. Het moge zoo zijn, dat de prijzen onzer exportproducten door de depreciatie van de munt in beteren doen zijn geraakt, maar dan zou ik daartegenover willen stellen de appreciatie van onze munt, waaronder volgens sommige ge-

(Weyer.)

achte leden wij jarenlang hebben gezocht — ik zelf heb mij niet zoo sterk uitgedrukt — in ieder geval hebben wij een aantal jaren van appreciatie van onze munt gehad, waaraan de verliezen in de afgelopen jaren konden worden toegeschreven. Toen hebben de exportproducten verliezen geleden als gevolg van de appreciatie van de munt in den gedachtengang van velen onzer. Ik heb nooit gehoord, dat het op den weg der Overheid zou liggen, — de Overheid, die de munt in de hand heeft — om de bedrijven van die verliezen af te helpen.

(De heer Van Helsdingen: Is hier sprake van een opzettelijke overheidsdaad?)

Mijnheer de Voorzitter! In dit opzicht is slechts in zooverre sprake van een opzettelijke overheidsdaad, — en dat is het groote verschil, waarom het hier gaat — dat de Regeering heeft afgekondigd een uitvoerverbod van goud, doch zich verder onthouden heeft van het uitoefenen van eenigen invloed op de waarde van de munt.

Wanneer vroeger de muntpolitiek der Regeering was om het goud wel af te geven, dan had zulks bepaalde consequenties en is het dan geen bepaalde overheidsdaad geweest om dat goudembargo in te stellen? Ik heb nooit gehoord, dat de Regeering in de appreciatie van de munt aanleiding vond om de bedrijven bij te springen.

(De heer Thammrin: Die verliezen werden geneutraliseerd door de restrictiebepalingen!)

Het antwoord, dat ik gekregen heb op mijn vraag omtrent het tusschentijds afschaffen van dit recht, bijaldien de Regeering een wat vrolijker inzicht zou krijgen in de aspecten van de begroting voor 1937 acht ik eenigszins ontwijkend. Dit antwoord is voor mij niet geheel bevredigend. Het spreekt uiteraard ook voor mij vanzelf, dat hier talloze factoren aan het werk zijn en dat het een moeilijke opgave is op een gegeven moment tot exacte cijfers te komen. Maar ik zou toch zeggen, dat op gelijke wijze als men thans met een groote verzekerdheid durft te voorspellen — gelijk de Regeering doet — dat men voor 1937 als gevolg van de verschillende omstandigheden tot een tekort komt, tenzij bijzondere maatregelen worden genomen, men zoo ook zich kan voorstellen, dat men in den loop van 1937 op gelijke wijze redeneerend tot de overtuiging kan komen, dat dat tekort zal uitblijven en misschien plaats zal maken voor een overschot. Nu vraag ik niet aan de Regeering om dat precies te formuleeren voor mij, ik vraag slechts om wanneer de Regeering tot dat inzicht komt, dan niet te wachten tot het eindresultaat van 1937 is opgemaakt, want dat is naar ik meen in 1940 pas het geval, maar dat Zij dan betrachten zal dezelfde redeneering die thans gevolgd wordt bij de invoering van dit recht. Dat is de strekking geweest van mijn vraag.

De Regeering heeft naar aanleiding van mijn opmerking over het uitvoerrecht op rubber geantwoord, dat ik blijkbaar uit het oog verlies, dat het bestaande fiscale uitvoerrecht op rubber wordt gebaseerd op een veel lager prijs, dan op het oogenblik voor dit product gangbaar is. Dat was mij niet ontgaan. Inderdaad is dat het geval en dat is op het oogenblik uiteraard een voordeel, maar ik moge er dan toch wel op wijzen, dat men deze vaststelling van die waarde voor de berekening van het fiscaal uitvoerrecht van rubber zoo gekozen heeft, uit overwegingen van doelmatigheid. Men zag geen andere mogelijkheid om tot een redelijke heffing van dit rubberuitvoerrecht te komen, dan het vaststellen een jaar te voren van de waarde, waarover dat recht zou worden berekend. Die waarde wordt berekend over het gemiddelde van de voorafgaande periode van een jaar. Inderdaad is dus de waarde waarover het uitvoerrecht op rubber wordt berekend gebaseerd op het gemiddelde van de prijzen, die eenigen tijd geleden golden, maar daar staat tegenover, dat in de komende periode dat rubberuitvoerrecht zal worden berekend over de waarde, die becijferd wordt aan de hand van de thans geldende prijzen. En dat ongeacht het

feit, dat die rubberprijs in 1938 misschien een gansch andere is. Ik beschouw dus het toevallige feit, dat de rubberprijs, waarover het fiscaal uitvoerrecht op het oogenblik wordt geheven — en die waarde is inderdaad laag — niet als van essentieele beteekenis voor den aard van dit recht. Ik blijf volhouden, dat de rubber reeds onderhevig is aan een recht, dat rekening houdt met den bruto-opbrengst en met de verschillende hooge waarden van de rubber. Het gaat bij de rubber, dunkt mij, als met de verponding, die ook voor een lang tijdperk wordt vastgesteld, gebaseerd op de uitkomsten van een achterliggende periode van vijf jaren. Het is inderdaad herhaaldelijk voorgekomen, dat men in zeer arme jaren verpondingsbelasting betaalde over de waarde, die berekend was op jaren waarin aanmerkelijke winsten werden gemaakt. Ik kan dus de cumulatie niet erg logisch vinden.

Iets anders is de kwestie van het verpakkingsmateriaal. De Regeering heeft mij daarop op zeer duidelijke wijze geantwoord: „ik denk er niet aan met die waarde rekening te houden.”

Dat spijt mij, want nu krijgen wij toch het merkwaardige feit, dat men eerst voor de exportproducten het verpakkingsmateriaal moet gaan importeeren en dus daarover invoerrechten betaalt. Nu gaat men de producten uitvoeren verpakt in dat verpakkingsmateriaal, waarover reeds invoerrechten zijn betaald en nu zou, volgens de redeneering der Regeering, bij de bepaling der waarde van het product, dat wordt uitgevoerd, nog eens opnieuw boven de waarde van het product zelf, met de waarde van het verpakkingsmateriaal worden rekening gehouden en hierover eveneens uitvoerrecht moeten worden betaald. Ik kan dat niet buitengewoon redelijk vinden, Mijnheer de Voorzitter. Het spijt mij dan ook niet een ander antwoord van de Regeering terzake te hebben gekregen.

Dit, wat de rede van den Regeeringsgemachtigde in eersten termijn betreft. Ik zou nu nog gaarne even willen ingaan op enkele opmerkingen mijner geachte medeleden in eersten termijn gedaan, waarbij ik mij zooveel mogelijk zal bekorten.

Ik begin dan met ons geacht medelid, den heer Kerstens. De heer Kerstens heeft, nadat hij zich teleurgesteld heeft getoond over wat hij noemt de handgrepen der Regeering — ik had niet gaarne dit woord gebruikt, Mijnheer de Voorzitter — een zeer juiste opmerking gemaakt. Deze is te vinden op blz. 149 van het Stenografisch Verslag, waar hij zegt:

„Dat de Regeering een zeer bescheiden heffing voorstelde, was ook naar mijn oordeel geboden. Het bedrijfsleven had, niet alleen in zijn eigen doch ook in het algemeen belang, lucht noodig, en het zou geen zin hebben den knellenden goudband weg te nemen om hem te vervangen door een benauwendend fiscaal ring. Daar zouden we niets mee opschieten, integendeel. Ik juich het dus toe enz.”

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, dat is volkomen waar en is de bevestiging van hetgeen ik in eersten termijn heb opgemerkt. Ik ben het hiermede volstrekt eens. Los van alle praktische bezwaren, die ik naar voren heb gebracht, is dit een buitengewoon belangrijke kwestie, maar niettegenstaande deze zeer duidelijke uitspraak stelt de heer Kerstens voor om 4% te heffen in plaats van 2%. Deze gedachtesprong is mij niet geheel duidelijk, maar hij adstrueert dit voorstel met een cijfervoorbeeld. Zelfs dit cijfervoorbeeld echter maakt het mij nog niet duidelijk en ik wil daarom dit voorbeeld gaarne even onder de loupe nemen, omdat ik tijdens deze beraadslagingen tot mijn leedwezen heb bemerkt, dat velen, die over deze belasting hebben gesproken, denken, — en daarvoor was ik in eersten termijn al bevreesd — wat is dat nu eigenlijk, 2%?

Ik kom hiermede tevens tot het ter zake ingediende amendement, zoodat ik mij bij de bespreking van dat amendement straks kan bekorten.

De heer Kerstens heeft dan een cijfervoorbeeld gegeven, waarbij hij op den voorgrond stelt, dat iemand een partij goederen

(Weyer.)

heeft, die vóór de depreciatie *f* 100 000 opbracht en thans onder de verbeterde omstandigheden *f* 122 000 zou opbrengen. Nu zegt de heer Kerstens, dat hij gemakshalve de vennootschapsbelasting hierbij buiten beschouwing laat. „Ik geef toe, aldus ons geacht medelid, dat als er winst gemaakt wordt, er dan inderdaad vennootschapsbelasting moet worden betaald. Ik laat echter deze zaak buiten de berekening.” Maar het lijkt mij toe, dat als na 22% stijging der waarde nog geen winst wordt gemaakt, wij niet lang behoeven te praten, want dan is het duidelijk, dat geen vennootschapsbelasting behoeft te worden betaald. Wanneer men geen winst maakt, betaalt men uiteraard geen vennootschapsbelasting.

Nu zegt de heer Kerstens in tweeden termijn: ja, maar die man is toch in beteren doen geraakt, want indien deze prijsverandering niet was opgetreden, had hij nog meer verloren. Die redeneering is juist maar zij is een zonderlinge redeneering om er een belasting op te baseeren. Het doet mij eenigszins denken aan iemand, die bezig is te verdrinken in water van 3 m diep en een andere man komt, die 1 m water wegpompt, en dan zegt, dat dit voldoende is en de betrokkene daarmee voldoende is geholpen en wel een beloning mag geven. Hij heeft hem dan echter niet voldoende geholpen, want deze man zal dan toch verdrinken.

(De heer Kerstens: Maar hij is een meter dicht bij de oppervlakte gekomen en wanneer hij zuurstof krijgt, is hij al gauw boven Jan.)

Wat helpt hem niets, wanneer de andere omstandigheid, waarop de heer Kerstens doelde zich niet voordoet, wanneer er niet een tweede persoon komt, die hem er uit trekt, schiet hij er niets mede op. Over het geval, dat er geen winst wordt gemaakt zou ik eigenlijk maar niet willen praten en liever het normale geval nemen, dat niemand bij *f* 100 000 quitte speelt en bij *f* 122 000 opbrengt theoretisch *f* 22 000 winst maakt. Ik zeg, theoretisch, want wanneer de verwachtingen — ook van het geachte lid den heer Van Helsdingen — uitkomen, zullen de onkosten, waaronder deze producten worden geproduceerd, uiteraard stijgen. Ik heb gisteren van den heer Van Helsdingen gehoord, dat het geachte lid aanneemt een stijging van 15%. Geen van ons weet dat echter precies; ik neem maar aan, om niet te overdrijven, 10%. Dan blijft er van die theoretische winst van *f* 22 000 uiteraard maar *f* 12 000 over, want er gaat 10% van *f* 100 000 af. Wanneer ik voorts bereken op *f* 122 000 4% uitvoerrecht, dan kom ik op *f* 4 900. Dan blijft er over *f* 7 100. Daarover moet nog vennootschapsbelasting worden betaald ad 20%, hetgeen uitmaakt *f* 1 400, er blijft dan over *f* 5 700 van de oorspronkelijke *f* 22 000.

(De heer Kerstens: Doch dat bedrag heeft de betrokkene geheel cadeau gekregen tengevolge van den monetair maatregel; dat is geen bedrijfsresultaat.)

Ik wil daarover niet twisten. Inderdaad hebben de betrokken personen winst gemaakt. Hoe zij daaraan zijn gekomen, laat ik in het midden, of die veroorzaakt wordt door een plotselinge stijging van den prijs van het product uit gansch andere oorzaken dan de devaluatie, b.v. dat men in de wereld ergens oorlog voert, of wat ook, wij hebben te maken met het feit, dat de betrokkene hier winst maakt.

(De heer Kerstens: Die zuiver monetaire winst bedraagt derhalve *f* 5 700.)

Dat staat te bezien. Ik stel er toch nog prijs op — bij alle verschil van meening tussehen den heer Kerstens en mij — de kwestie nog even in procenten uit te drukken.

Ik kom dan tot de conclusie, dat deze bewuste *f* 22 000 van den heer Kerstens als volgt worden verdeeld nl. ten behoeve van loonen enz. 45½%, voor den fiscus 28½% en voor den exploitant 26%. Ik heb ook uitgerekend hoe dat zou zijn bij een uitvoerrecht van 2% en dan kom tot een verdeling van de prijsstijging voor de loonen enz. van 45½%, voor den fiscus van 19½% en voor den exploitant van 35%.

Dat zijn toch bepaald andere cijfers dan gisteren door den heer Kerstens naar voren zijn gebracht; mijn cijfers laten toch bepaald wel een andere conclusie toe dan de verstrekkende conclusie, waartoe de heer Kerstens kwam.

Ik zou nu gaarne nog wel iets willen zeggen n.a.v. hetgeen de heer Kerstens in tweeden termijn heeft opgemerkt. De heer Kerstens heeft mij het volgende verweten. Ongeveer een jaar geleden, zegt de heer Kerstens, heeft ons geacht medelid een betoog gehouden over de begroting van Nederlandsch-Indië van gelijke strekking ongeveer als het betoog, dat ik gisteren geleverd heb. Dat was bij de behandeling van de regionale bezoldigingen en toen zou ik niet alleen gezwegen hebben, doch mij zelfs hebben verstout met de Regeering mede te stemmen. Inderdaad is dat het geval. Mag ik dan, om te beginnen, erop wijzen, dat ik waarschijnlijk een jaar geleden het optimistische betoog van den heer Kerstens niet zou hebben durven onderschrijven, hetgeen ik nu wel durf te doen, er zelfs mede te voorschijn durf te komen. Doch iets anders nog wil ik naar voren brengen. Men mag mij toch niet verwijten, wanneer het onderwerp regionale bezoldigingen aan de orde is, dat ik mij niet begeef in diepgaande principiële debatten met het geachte lid omtrent den begrotingstoestand van Ned.-Indië. Want dan breng ik hierbij in herinnering, dat het voorstel van de Regeering omtrent de regionale bezoldigingen niet louter was gebaseerd op begrotingsoverwegingen, doch dat het wel degelijk een salaristechnische kwestie was, waarmede ik mij op een gegeven moment vereenigd heb.

(De heer Kerstens: Doch het ging er om om de begroting sluitend te krijgen.)

De Regeering heeft het voorgesteld als een maatregel, die tenslotte moest dienen ter verfijning — ik laat in het midden in hoeverre wij allen het daarmee eens zijn — van het bezoldigingstelsel.

De heer Kerstens heeft gezegd, dat het hier niet gaat over zuivere bedrijfswinst en dat blijkt ook wel uit zijn interruptie van zoeven. Hij zegt: het gaat over de meerdere opbrengst alleen. Ik zou echter toch met klem tegen deze stelling willen waarschuwen. Mij dunkt, geen enkele staat zal het zich kunnen veroorlooven belastingen te gaan heffen, die niet worden geboren uit inkomsten, uit reële winsten. Waar niets is, kan men tenslotte ook niet trekken. Men kan wel een enkelen keer, zoals met dezen maatregel, zeggen: ik doe het maar en dat is de redeneering van den heer Kerstens, doch dat mag toch stellig nooit een principe worden. Men kan werkelijk niet aannemen, dat een gemeenschap belasting zou kunnen blijven opbrengen uit verliezen.

De vraag, die de heer Kerstens stelde over de afschrijvingen, zulks naar aanleiding van mijn opmerking, dat we hier een minutieus werkend belastingapparaat hebben en dat alles nauwgezet wordt nagegaan, zou ik als volgt willen beantwoorden. Naar mijn stellige overtuiging geschiedt inderdaad de berekening van de fiscale winst op het oogenblik op een uitgebreide, minutieus nauwgezette en principiële wijze. Dat neemt niet weg, dat men over bepaalde onderdeelen van de principiële becijfering van meening kan verschillen. Maar om daar uit te komen, zou men een zeer principiële debat op touw moeten zetten en dat kan niet in een paar minuten.

Ik kom thans op de heer Sosrohadikoesoemo. Deze betreurt, dat de Regeering het percentage slechts op 2 heeft gesteld in het voorstel. Hij komt daarbij niet met voorbeelden, die ik zou kunnen bestrijden of eventueel zou kunnen corrigeren, zooals bij het voorbeeld van den heer Kerstens. Maar hij zegt: Men vergeet toch niet onze geweldige schuldenlast en de rentelast die wij elk jaar moeten opbrengen. Wie dat vergeet, zegt hij, stelt het groepsbelang boven het algemeene belang. Ik zou hierop willen antwoorden, dat men toch de schuldverplichtingen niet uit het oog behoeft te verliezen als men het niet redelijk acht, dat tot dekking van een nog niet aangetoond tekort bij voorbaat een last wordt gelegd op een bepaalde groep ingezetenen. Het is toch niet het doen preva-

(Weyer.)

leeren van eng groepsbelang als men daar tegen op komt. Is het eng groepsbelang, als men voor bepaalde groepen landsdienaren verbetering van de bezoldiging bepleit? Ik zou dat niet gaarne durven zeggen, men zal nooit kunnen volhouden, dat dit zou zijn het dienen van een eng groepsbelang. Natuurlijk, als de eene groep méér betaalt of minder ontvangt en dat meerdere komt in 's lands kas, dan komt dat ten goede van het algemeen. Maar daarmee is de redelijkheid daarvan nog niet aangetoond. Ik heb bovendien trachten aan te toonen, dat het niet slechts in het belang van een bepaalde enge groep — een groep overigens, die dan toch wel buitengewoon groot is — het is het belang van de geheele samenleving, die, zooals ik betoogde, juist in dezen tijd, zulk een groote behoefte heeft aan wat largesse. Het is eveneens het belang van deze samenleving, dat wij blijven behouden een gaaf belastingstelsel.

Nu zegt de heer Sosrohadikoesoemo, dat we dat reeds hebben prijs gegeven en hij verwijst dan naar de olieheffing en het rubberuitvoerrecht. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar daarom heb ik mij daartegen steeds gekant. Ik kom hierbij tevens terloops op wat de heer Thamrin dienaangaande opmerkte. De heer Thamrin vergist zich bepaald wanneer hij zegt, dat ik hierover vroeger zou hebben gezwegen. Mijn groep heeft zich steeds tegen dergelijke heffingen gekeerd, tenzij het een compensatie van de belasting betrof, die niet op andere wijze kon binnenkomen en dat heeft de Regeering, althans voor ons, steeds duidelijk aangetoond. Het geheugen van den heer Thamrin bakt hem hier een poets. Ik wil er hem aan herinneren, dat ik juist bij het uitvoerrecht op bevolkingsrubber en de verhooging van tot 10% met zeer duidelijke motieven, die volkomen liggen in de lijn van hetgeen ik gisteren en vandaag zeide, mij daartegen heb gekant. Ik geloof dus bepaald, dat het geheugen van den heer Thamrin hem hier in de steek heeft gelaten en dat zijn tot mij gericht verwijt onverdiend is.

(De heer Thamrin: U hebt nog vergeten .....

Ik heb zooveel vergeten er bij te voegen, maar als ik alles zeide wat ik op het hart heb, zou ik uren noodig hebben.

(De heer Kerstens: Als U eens alles zeide, wat U weet!)

Ik herhaal dus, dat ik mij opzettelijk steeds tegen deze soort heffingen heb gekant en volkomen consequent ben geweest en tevens, dat ik heb betoogd, dat wij moeten oppassén dat we niet op dezen verkeerden weg geraken. Ik ben zoo bang dat, als we eenmaal op dien weg zijn — en met bepaalde rechten zijn we helaas op dien weg geraakt — de perzik naar meer zal smaken.

Zelfs ons geacht medelid, de heer Sosrohadikoesoemo dien wij toch zeker niet gebrek aan rechtsvaardigheidszin mogen verwijten zegt: er is op dat gebied reeds zooveel gebeurd, zooveel dingen zijn veranderd, ik waag het er nu ook maar op. Het is buitengewoon jammer, dat de heer Sosrohadikoesoemo, die op den voorgrond stelt, dat er zooveel gebeurd is, thans zelf op dien weg gaat loopen.

De heer Sosrohadikoesoemo heeft te kennen gegeven, dat hij met de Regeering van meening is, dat de heffing het natuurlijke ontwikkelingsproces van de getroffen bedrijven niet zal belemmeren. Dat heb ik niet betoogd, dat gaat dus eigenlijk aan mij voorbij; wat ik betoogd heb is, dat heffingen van dezen aard een rem zijn voor den natuurlijke gang van zaken, hieruit bestaande, dat de meerdere welvaart, die in verschillende bedrijven ontstaat, afstraalt op de geheele omgeving, uiteraard in de eerste plaats op hen, die met de bedrijven te maken hebben. Dat is dus niet een groepsbelang, maar tevens een algemeen belang. In het algemeen belang dus waarschuw ik tegen het bewandelen van dezen weg.

Ik heb den heer Thamrin reeds geantwoord op het onverdiende verwijt, dat hij gemaakt heeft, ik kan dat dus verder voorbijgaan.

De heer Thamrin juicht uitbreiding van de belastingheffing met het stelsel van uitvoerrechten toe, omdat dit, wat de westersche cultuurbedrijven betreft, de eenige bron is, die

nog niet systematisch is aangeboord. Maar hoe kan de heer Thamrin dit nu zeggen? De westersche bedrijven worden op andere wijze belast door de vennootschapsbelasting, de verponding, enz. Motiveert dit nu nog eens een andere bron aan te boren? Overigens constateer ik met genoegen, dat de heer Thamrin zegt, dat dit de eenige bron is, die nog niet is aangeboord, zoodat ik niet beducht behoef te zijn, dat de heer Thamrin plotseling met andere bronnen voor den dag komt, die nog aangeboord kunnen worden.

(De heer Van Helsdingen: U zou zich daarin wel eens kunnen vergissen.)

Inderdaad, ik vrees ook, dat de heer Thamrin nog wel andere bronnen zal weten te vinden.

Verder komt de heer Thamrin met het argument, dat op deze wijze althans een deel van de extra-winsten in het land blijft. Dat is — al noemt de heer Thamrin het niet zoo — de van ouds befaamde drainagetheorie. Daarover hebben wij reeds eerder de degens gekruist; ik zal het debat daarover niet heropenen, alleen wil ik er nog dit van zeggen.

Wij hebben altijd ons opendeurstelsel voor het oog van de wereld voor het vreemde kapitaal aangeprezen. Wij hebben altijd gezegd: ieder is hier welkom met zijn geld, wij hebben geld noodig voor het tot ontwikkeling brengen van deze gewesten, komt allen die geld hebben, hierheen. U is ons hier allen welkom. Maar nu zou de aap uit de mouw komen, want niet alleen zouden wij de normale belastingen gaan heffen, dat is ons recht, dat komt ons toe, maar als nu het buitenlandsch kapitaal ook wel eens revenuen wil zien van het geld, dat het in Indië gestoken heeft, revenuen, die tenslotte alleen te voorschijn komen, als de economische omstandigheden het veroorloven, is dit bijv. voor den heer Thamrin een motief om te zeggen: dat was eigenlijk onze bedoeling niet, dit geld moet ook hier blijven, ik hef op dat geld een extra-uitvoerrecht, want ik vind het onjuist, dat dit geld het land verlaat. Als het denkbeeld van den heer Thamrin ingang zou vinden, zou de eerlijkheid ons bepaaldelijk gebieden dit er voortaan bij te adverteeren, als wij ons weer op den borst kloppen, en zeggen, dat het buitenlandsch kapitaal ons welkom is.

(De heer Thamrin: Is U er zelf niet van overtuigd, dat U overdrijft?)

Ik ben ervan overtuigd, dat het de waarheid is en dat het het antwoord is, dat de heer Thamrin verdient op hetgeen hij gisteren in eersten termijn heeft gezegd.

Ik wil nu van den heer Thamrin afstappen en iets zeggen naar aanleiding van hetgeen door ons geacht medelid, den heer De Hoog, is opgemerkt. Als zelfs ons geacht medelid, de heer De Hoog, niet inziet, dat verschillende bedrijven en speciaal de cultuurbedrijven zeer slechte jaren achter den rug hebben, wordt het voor mij bepaald een hopeloos geval het aan te toonen. Als ik zeg, dat wij in Indië goeddeels waren aangepast, wil dat eigenlijk uitsluitend dit zeggen, dat ons prijspeil in het binnenland en dan ook dat van loonen, salarissen, diensten e.d. zich had aangepast aan de gestegen waarde van onze munt. Maar daarmee zeg ik dan toch geenszins en ik beoogde dat ook niet te zeggen, dat het bedrijfsleven of de Inheemsche producent, waarover wij het hier ook hebben gehad, het stadium had bereikt, dat hij geen zorgen meer had voor den dag van morgen, geen verliezen meer leed of niet meer zat op drukkende lasten of schulden. Dat is iets geheel anders en zoo had de heer De Hoog mijn woorden over „aanpassing” niet mogen uitleggen.

De heer De Hoog heeft verder een pleidooi geleverd voor het aanleggen van lage prijzen van onze exportproducten, nu de depreciatie van onze munt ons daartoe in staat stelt. Dat zou zijn, wat men pleegt te noemen, valutadumping. Ongeacht nu alle bezwaren, die daaraan kleven en die bij mijn stellig weten de Regeering ook voelt, zou het gevolg daarvan

(Sosrohadikoesoemo.)

zijn, dat het buitenland de barrières, die ons hinderen, hooger gaat optrekken.

Ons geacht medelid moet zich niet voorstellen, dat men met onze muntdepreciatie over de barrières kan heenspringen. Integendeel, men zal de muren verder naar boven bouwen. De geschiedenis bewijst het immers duidelijk. Wanneer wij het advies van den heer De Hoog zouden opvolgen, zou ik willen vragen: Waar blijft dan verder onze zgn. devaluatiewinst, die onze export ten goede zou komen, waar blijft de mogelijkheid om onze loonen en salarissen geleidelijk aan te verbeteren? Daargelaten, dat wij van onze gerestringeerde productie geen picol meer zouden verkopen, want wij mogen niet méér uit het tolgebied brengen dan wat internationaal is overeengekomen. Ik begrijp niet, dat juist de heer De Hoog dat middel aanprijst.

Ik heb den heer Van Helsdingen terloops geantwoord op het betoog, dat hij heeft gehouden ten aanzien van de constructie van de rechtsgronden n.l. die rechtsgronden, die ons geacht medelid zoekt in een opzettelijke overheidsdaad, bestaande uit de afkondiging van het goudembargo. Daar zou veel over te zeggen zijn, al ware het alleen maar om te betoogen, gelijk ik heb gedaan, dat er geen andere overheidsdaad is dan dat men den uitvoer van goud heeft verboden. Wat de gevolgen daarvan zijn en zullen worden, weten wij niet. Als wij onze minister-president napraten, komen wij tot de conclusie, dat er eigenlijk niets is gebeurd. Wij hebben den toestand terug van 1914 tot 1925, maar de Regeering heeft dezen rechtsgrond, die economisch en fiscaal zeer aanvechtbaar en volgens mij volstrekt onhoudbaar is niet aangevoerd, en ik geloof, dat het beter is, dat ik daarover niet ga debatteeren. Overigens kan ik de berekening van ons geacht medelid niet volgen; als men niet weet, welk percentage de onkosten van de bruto-opbrengst uitmaken, kan men niet becijferen, dat bv. 15% stijging van kosten een devaluatiewinst van 17% beteekent. Mijns inziens is in deze vergelijking een onbekende te veel. Ik zie dus geen kans ons geacht medelid op den voet te volgen. Ik begrijp deze berekening niet.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb wel verwacht, dat de heeren Weyer, Kan en Verboom zich tegen de voorliggende ontwerp-ordonnantie zouden gaan verzetten. Het pleit voor deze heeren, dat zij ten deze consequent zijn gebleven. Dat de heer Kan het ingrijpen van den Minister van Koloniën toejuicht is alleszins begrijpelijk. In den gedachtengang van den heer Kan had de minister wijzer gedaan met de Indische Regeering in deze een „halt” toe te roepen in stede van een extraheffing van 2% toe te staan. Met genoegen heb ik mogen constateeren, dat de Minister van Koloniën evenals de Indische Regeering heeft ingezien de harde noodzaak om deze extra-heffing in te voeren. Zijn Excellentie erkent hier dus, dat de stand der Indische financiën dit extra-uitvoerrecht inderdaad rechtvaardigt. Is het begrijpelijk en daarom verklaarbaar, dat de Minister in deze slechts toestemming kan geven, wanneer het Indische begrootingsevenwicht door het niet invoeren van den voorgestelden maatregel in gevaar wordt gebracht, even begrijpelijk is het ook, dat degenen, die de belangen van Indië hebben te behartigen en daarbij vooral rekening wenschen te houden met het niet te ontkennen feit, dat Indië door den ondragelijken schuldenlast niet in staat is een behoorlijke crisispolitiek te voeren — wij zijn nog steeds te midden van de crisis, Mijnheer de Voorzitter — den wensch uit te spreken voor Indië een grooter aandeel van de gemaakte extra-winsten als gevolg van den val van den gulden, te vragen. Deze wensch, dit verlangen acht ik redelijk. Niet te verdedigen is het beginsel, dat dit land niets, maar dan ook niets, mag hebben van de extra-winsten, welke door het Regeeringsvoorstel worden getroffen.

De heer Kan, Mijnheer de Voorzitter, heeft de stelling geponeerd, dat, wanneer de Regeering niet tot den voorgestelden

maatregel zou overgaan, de ondernemers er toe zullen besluiten om de loonen en de salarissen der werknemers te verhoogen. Ik zou toch den heer Kan willen vragen of de door hem bedoelde ondernemers ondanks het feit, dat zij reeds-extra-winsten hebben kunnen boeken ook al tot verhoogen dezer loonen en salarissen zijn overgegaan. Ik geloof, dat mijn geacht medelid mij het antwoord schuldig zal blijven. Het ligt zoo in de rede, dat men eerst alle verloren kapitalen wensch terug te winnen, al eer men genegen is de loonen en salarissen te verhoogen. Over zulk een standpunt behoeft men zich dan ook niet te verwonderen.

De door den heer Kan gegeven voorstelling van zaken, en die hij bezigt als argument tegen de voorliggende ontwerp-ordonnantie, kan ik dan ook niet au sérieux nemen, omdat zij niet in overeenstemming is met de realiteit. En de realiteit is wel deze, dat zeker nog gedurende een goed deel van het jaar, het aanbod van werkzoekende arbeiders nog zeer groot zal zijn, waardoor de werkgevers de loonen laag zullen kunnen houden. En zoo lang de Regeering nog geen minimumloonen wil vaststellen, zal niemand gedwongen kunnen worden om bij een overvoerde arbeidsmarkt de loonen te verhoogen.

Met dit feit voor oogen doet de Regeering daarom goed om, ten einde de schatkist eenigszins te stijven, een extra uitvoerrecht te heffen. Ik wil met den heer Weyer hopen, dat inderdaad straks in 1938 gerekend mag worden op veel ruimere inkomsten, uit hoofde van grooteren welstand. Maar al zouden wij nu reeds daaromtrent zekerheid kunnen hebben, dan nog zie ik niet in waarom al de gemaakte extra-winsten als gevolg van de gewijzigde monetaire politiek naar het Moederland moeten vloeien en Indië niet zijn rechtmatig aandeel daarvan mag hebben.

Voert men hiertegen aan, dat Indië in den vorm van hoogere loonen en salarissen — deze hoogere loonen en salarissen worden thans echter nog niet uitbetaald, — en hoogere opbrengst van belastingen, reeds een aandeel krijgt van de grootere opbrengst der door den voorgestelden Regeeringsmaatregel te treffen exportproducten, zoo moge ik er toch op wijzen, dat dan de verdeling van den valuta-buit zonder de extra-uitvoerrecht-heffing niet op billijke wijze plaats vindt. Nederland, zal, naar het mij wil voorkomen, een te groot aandeel krijgen. En waar Nederland jaarlijks reeds / 60 miljoen aan rente der Indische schuld verdient, gaat het mijns inziens niet aan, dat aan Indië een extra aandeel in den vorm van extra-uitvoerrecht wordt onthouden.

Ik moet het betreuen, dat de Regeering de suggestie van den heer Kerstens en van mij n.l. om ook andere passieve winstmakers, n.l. de effectenbezitters te treffen, niet kan overnemen. Ik zou de Regeering nochtans in overweging willen geven de suggestie nog in gedachte te willen houden.

Met betrekking tot het amendement-Thamrin c.s., strekkende tot verhoogen van het extra-uitvoerrecht van 2% op 4%, wil ik bekend stellen, dat ik in deze hetzelfde standpunt inneem als die medeleden, die van oordeel zijn, dat het te treffen extra-uitvoerrecht niet alleen noodig zal zijn ter verzekering van het begrootingsevenwicht, maar ook om aan Indië een deel der gemaakte extra-winsten als gevolg van de gewijzigde monetaire politiek te verzekeren. Ik zal daarom aan dit amendement mijn stem geven.

Ook zal ik steunen het amendement Thamrin, stuk 10, strekkende tot nadere wijziging van artikel 4. Want het wil mij voorkomen, dat het gevaar waarop de heer Van Helsdingen heeft gewezen inderdaad niet denkbeeldig is. Exporteurs zullen een paar maanden voor verstrijking van den termijn van 15 maanden hun goederen zeker niet uitvoeren en alzoo de verschuldigde rechten ontduiken. De Regeering deelt deze vrees niet, omdat het te heffen uitvoerrecht zoo bijzonder laag is. Ik zou de Regeering toch willen wijzen op het feit, dat tegen die zeer lage heffing van ondernemerszijde reeds ernstige bezwaren zijn gemaakt. Dat men dus geen voorraden

(Thamrin.)

zou hebben bepaald tot het afkondigen van het goudembargo zonder meer, niet billijk is.

(De heer Kan: Daar is de heer Weyer tegen.)

Dat betwijfel ik. De heer Weyer — en daarop leg ik den nadruk — is tegen het opleggen van lasten op de bedrijfs-wereld, maar niet tegen het laag houden van den kostprijs. Ik geloof, dat de heer Kan een beteren dunk van den heer Weyer heeft dan hij zelf.

Ik wil toegeven, dat ik eenigszins onbillijk ben geweest tegen den heer Weyer, toen ik het verwijt lanceerde, dat de heer Weyer voorstander was van de uitvoerrechten-politiek. Zooals gezegd, het verwijt is dusdanig te corrigeeren, dat ik den persoon van den heer Weyer steeds heb samengekoppeld aan zijn opdrachtgevers, aan de groep, die hij vertegenwoordigt. De ondernemerswereld is niet pas vertegenwoordigd in den Volksraad, sinds de komst van den heer Weyer. In een vorige periode heeft de ondernemerswereld zich nooit verzet tegen de uitvoerrechten, als het dan maar niet ging om de uitvoerrechten op de producten, die zij produceert. Maar waarom is de ondernemerswereld in den laatsten tijd van front veranderd? Toen van andere zijde, vooral van onze zijde, met logica en met virtuositeit dit belastingmiddel werd aangeprezen en aangedrongen werd op de toepassing daarvan op andere producten, toen realiseerde de ondernemerswereld het gevaar van een doortrekken van het bestaande. Toen eerst kwam de plotselinge frontverandering en zij verzette zich, toen de heer Weyer in den Volksraad kwam, systematisch tegen elke uitbreidingspolitiek van de uitvoerrechten, maar te voren waren zij voorstanders van een uitvoerrechtenpolitiek, alleen als het maar niet ging om Westersche cultuurproducten.

De heer Weyer heeft uit mijn uitlating, dat de heffing van uitvoerrechten momenteel de eenige belastingbron is, die nog systematisch bewerkt kan worden, de geruststelling geput, als zou ik niet voornemens zijn andere belastingbronnen aan te boren. Het is mogelijk dat de heer Weyer gelijk heeft, maar ik wil geen gelofte afleggen, dat ik mij bij zijn advies zal neerleggen.

(De heer Van Helsdingen: Daarvoor heb ik gewaarschuwd.)

Inderdaad. Thans iets over de onkostenrekening van de bedrijfs-wereld. De heer Weyer grijpt direct het argument aan door den heer Van Helsdingen opgeworpen, omdat het in zijn voordeel was en neemt aan, dat de bedrijfs-wereld als gevolg van de depreciatie, direct 10% grooter onkosten zou hebben voor de verhooging van loonen en salarissen, en hij verdisconteert alvast die toekomstige loonsverhoogingen in zijn berekening. Ik vraag mij af of de bedrijfs-wereld als direct gevolg van de depreciatie wel is overgegaan tot loonsverhogingen. Er is slechts een maatschappij, met name de Pamanoekan- en Tjiasemlanden, die reeds voor de devaluatie heeft gerestitueerd de kortingen, die zij het personeel heeft opgelegd, maar overigens is het niet juist, dat de bedrijfs-wereld de loonen en salarissen heeft verhoogd als gevolg van de depreciatie en desondanks incasseert de heer Weyer de 10% grooter onkosten, die hij fixeert als zijnde het gevolg van de depreciatie.

Verder aanvaardde de heer Weyer het cijfer van den heer Kerstens als zou de gulden depreciatie de bedrijfs-wereld slechts gemiddeld 22% hogere prijzen hebben opgebracht.

Maar de heer Weyer vergeet hierbij ook, dat de onkostenrekening van de bedrijfs-wereld met een veel grooter percentage is gedaald, veel grooter althans, dan de productenprijzen zijn gedaald. Een 22% stijging van de prijzen thans beteekent dus, dat een grooter percentage winst voor de bedrijfs-wereld wordt gemaakt, omdat tijdens de crisis de onkostenrekening met een grooter percentage is teruggebracht dan de daling der prijzen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even met een enkel woord terugkomen op hetgeen de heer Van Helsdingen naar

(Verboom.)

voren heeft gebracht. De heer Van Helsdingen toch stipuleerde in zijn rede ten aanzien van mijn betoog, dat dit cijfermateriaal niet veel zeggend was, omdat het betrekking had op het tijdstip voor de devaluatie. Ik meen, dat ik er op gewezen heb, dat — ik meen zelfs, dat ik daarop den nadruk heb gelegd — voor de devaluatie de productenprijzen met dergelijke exorbitante percentages zijn toegenomen, terwijl na de devaluatie de procentueele stijging nog met tientallen procenten heeft plaats gehad.

Ik heb hier cijfers voor mij liggen, van 27 September tot 5 October, dus van het tijdstip voor en na de devaluatie. Hieruit blijkt, dat in dit korte tijdsverloop de productenprijzen met nog gemiddeld 25% zijn gestegen. Zelfs als men daarop alleen alle aandacht concentreert, dan ziet men, dat rekening houdend met de lagere onkostenrekening van de bedrijfs-wereld en gezien de gemiddelde procentueele verhooging van 25% een uitvoerrecht van 4% nog maar zeer bescheiden is.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Wat ik te zeggen heb, kan ik het best aanknoopen aan de opmerkingen van den heer Kerstens, die hier uitvoerig heeft betoogd, dat het bij de ordonnantie, welke wij thans bespreken, gaat om het treffen van het voordeel, dat als een gevolg van de devaluatie bepaalde groepen in den schoot is gevallen. De heer Kerstens toonde nader de redelijkheid van een dergelijke heffing aan.

De heer Kerstens heeft in dit verband ook mijn naam genoemd. Ik wil er naar aanleiding hiervan nog eens nadrukkelijk op wijzen, dat ik dit principe geen oogenblik heb aangevochten; ook ik acht het redelijk, dat deze voordeelen door een heffing worden getroffen. Ik heb alleen gezegd, dat dan ook alle voordeelen moeten worden getroffen en voorts, dat voor een heffing alleen plaats is, wanneer er sprake is van een werkelijk voordeel, dus van een winst.

Wat nu betreft het eerste punt, dat dan ook alle voordeelen moeten worden getroffen, daaromtrent is bij de debatten toch wel heel duidelijk tot uiting gekomen, dat daarvan geen sprake is. De Regeering zegt, dat zulks niet mogelijk is; Zij ziet geen kans om alle voordeelen te treffen. Wij staan machteloos tegenover een dergelijke verklaring en moeten ons daar wel bij neerleggen. Ik wil daarom voor het oogenblik volstaan met er op te wijzen, dat men in andere staten wel degelijk maatregelen genomen heeft om dergelijke voordeelen te treffen.

De Regeering zegt in de tweede plaats, dat zulks eigenlijk ook niet noodig is, omdat hier te lande exportbedrijven het grootste gedeelte van de bedrijfs-wereld omvatten zoodat door een heffing van die exportbedrijven het overgrote deel van de Indische maatschappij getroffen wordt. Bovendien, zegt de Regeering — en dit werd gisteren ook door den heer Van Helsdingen betoogd — bovendien worden aldus tevens getroffen, zij het ook indirect, de aandeelhouders, de tweede belangrijke groep dus, die devaluatiewinst heeft gemaakt. Dat is natuurlijk waar, maar het is toch wel zeer betrekkelijk. Want niet getroffen worden de voordeelen, de belangrijkste voordeelen, behaald door degenen, die hun winst genomen hebben; niet getroffen worden de voordeelen, behaald door ponden en dollartransacties of goederentransacties en dergelijke meer, en dat blijf ik nog altijd een groot bezwaar achten van deze regeling.

Nu kan men wel zeggen: deze voordeelen hebben, hier in Indië althans, maar een zeer geringen omvang gehad. Ik kan dat niet beoordeelen, Mijnheer de Voorzitter, maar in ieder geval staat vast — de heer Van Helsdingen heeft gisteren in dit verband een cijfer in discussie gebracht doch twijfelde eraan, of dit cijfer wel juist was — dat zool in Indië als in Nederland zeer groote voordeelen zijn behaald door transacties, die geen enkel economisch en maatschappelijk nut hebben en zuiver zijn ingegeven door speculatieve overwegingen, en dat juist deze transacties

(Verboom.)

niet getroffen worden door de tegenwoordige regeling. Ik zonder hierbij uiteraard de bonafide transacties uit: er zijn tal van gevallen, waarbij men verplicht was bepaalde maatregelen te nemen en b.v. in vreemde valuta te vluchten; juist de transacties echter, die geen enkele economische en maatschappelijke beteekenis hadden worden niet getroffen en dit vind ik een zeer groot bezwaar.

Voorts vind ik het bepaaldelijk onjuist, dat ook die bedrijven worden getroffen, die verlies maken. Ik zou hierop niet zijn teruggekomen, wanneer de heer Kerstens niet uitdrukkelijk had gezegd, dat hij dit heelemaal niet erg vindt. De heer Kerstens heeft dit later bij het betoog van den heer Weyer nog met een voorbeeld duidelijk gemaakt, voorzover er in dit opzicht nog twijfel kon bestaan. Hij heeft gezegd, wanneer iemand in water van 3 m diepte valt, en er wordt 1 m water weggepompt, dan is dat een groot voordeel voor dien man, want wij kunnen hem dan gemakkelijker zuurstof toevoeren en zijn kans om gered te worden is dus grooter. Dit beeld is naar mijn smaak echter niet juist uitgewerkt. Het gaat hier niet om een geval, waarin iemand gevaar loopt te verdrinken in water van drie m diepte en waarbij, wanneer het water gezakt zou zijn tot op twee m diepte den man zuurstof zou kunnen worden toegediend en hij gered zou kunnen worden; het geval is juist omgekeerd: de man in het ondiepe water krijgt, als men het beeld op deze voorstellen toepast, een mep waardoor hij weer in dieper water terecht komt. Dit is, als men het beeld juist wil vervolgen de werkelijke beteekenis van dezen maatregel en dat vind ik een heel groot bezwaar.

De Regeering staat gelukkig op een ander standpunt dan de heer Kerstens en heeft, zoals ik gisteren reeds opmerkte, getracht het bezwaar zoo goed mogelijk te ondervangen; indien echter mijn berichten juist zijn, is de Regeering daarin niet ten volle geslaagd, want er zijn b.v. theeondernemingen, die ook bij de huidige prijzen nog met verlies werken en die niettemin wel degelijk door deze heffing getroffen zullen worden.

Mijnheer de Voorzitter! Wat voor mij een zeer belangrijk punt in deze heele zaak is, is — ik ben het hierin volkomen eens met de Regeering en sta dus ten deze feitelijk tegenover den heer Weyer — dat de Regeering in de toekomst voor zeer groote moeilijkheden staat, op financieel gebied, vooral omdat ik het als vanzelfsprekend beschouw, dat binnen betrekkelijk korten tijd tot een verhooging van salarissen, loonen en pensioenen moet worden overgegaan. Daarom vind ik het begrijpelijk, dat de Regeering tot zichzelf zegt: ik moet op mijn hoede zijn en trachten deze moeilijkheden zoo goed mogelijk te overwinnen. Dit zou tenslotte voor mij een reden kunnen zijn om met het voorstel der Regeering mee te gaan, vooral omdat — deze passage in het antwoord van den Regeeringsgemachtigde heeft op mij veel indruk gemaakt — de Regeeringsgemachtigde er nog eens uitdrukkelijk op heeft gewezen, dat de bedoeling is deze heffing slechts voor een korten termijn te doen plaats vinden en daaraan dus zoo spoedig mogelijk een einde te maken.

Ik heb er in eersten termijn nog op gewezen, dat wij deze zaken meer in algemeen verband moeten bespreken, in een verband, waarbij wij het geheel kunnen overzien en dat het onmogelijk is daarmede te wachten tot de nieuwe begrootingsbehandeling, die nog een half jaar of langer op zich laat wachten. De Regeering heeft daarop geantwoord dat Zij op het oogenblik nog niet kan zeggen, wanneer een dergelijke behandeling mogelijk zal zijn. Ik acht deze verklaring van de zijde der Regeering alleszins begrijpelijk, doch ik had toch gaarne daaraan toegevoegd gezien, dat, zoodra het mogelijk is, een dergelijke discussie ook hier in dit college dan wel in den Volksraad zal plaats hebben. Ik weet niet of een dergelijke conclusie ligt opgesloten in de woorden van den geachten Regeeringsgemachtigde, ik heb

(Van Helsdingen.)

die conclusie daarin niet vernomen, doch ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer de Regeering alsnog een dergelijke verklaring zou kunnen geven. Ik acht dat van groot belang niet alleen voor ons college, doch ook voor de geheele Indische maatschappij. Er is van verschillende kanten op gewezen, dat het groote voordeel, dat in het algemeen van de devaluatie valt te verwachten, — er zijn natuurlijk personen, die nog veel grooter voordeelen daarin zien — eigenlijk is een psychologisch voordeel. Dit n.l. dat terwijl men tot nu toe altijd in dalende lijn is geweest, in de lijn van dalende prijzen, loonen en salarissen enz., wij op het oogenblik in zooverre dank zij die devaluatie op een keerpunt zijn gekomen, dat de prijzen van de exportproducten zijn gestegen — terwijl juist de export voor deze maatschappij van zoo overwegend belang is — terwijl wij voor de noodzaak zullen komen te staan van een verhooging van de salarissen, loonen en pensioenen enz. Wanneer dit inzicht juist is wanneer dus de psychologische kant van deze zaken van zoo groote waarde is voor deze maatschappij, zou thans een discussie op breede basis, waaraan de Regeering van haar zijde ook deelneemt, van zeer groot belang zijn; uit deze overwegingen put ik den moed dit punt hier nog eens met nadruk naar voren te brengen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Slechts nog een paar woorden naar aanleiding van de opmerkingen van de Regeering. Over de amendementen kan straks nog gesproken worden. Met den heer Kerstens betreur ik het, dat de Regeering bij de begrootingsperspectieven mijns inziens volkomen uit het oog verliest de mogelijkheid en waarschijnlijkheid zelfs van de verhoogingen van enkele salarissen, zoo niet van alle salarissen, dan toch van bepaalde salarisgroepen en ik meen dat met het oog daarop een iets *hooger uitvoerrecht* gerechtvaardigd zou zijn.

In de tweede plaats betreur ik het, dat de Regeering ook in eersten termijn een zoo summier toelichting heeft gegeven op de uitgezonderde exportproducten. Ik zal hierop thans echter niet verder ingaan. Tenslotte nog een paar korté opmerkingen t.a.v. hetgeen enkele geachte medeleden naar voren hebben gebracht. Ons geacht medelid, de heer Kan heeft tegenover de genoemde bewuste Regeeringshandeling n.l. het goudembargo, gesteld, zoals hij het noemde de moedwillige bewuste handhaving van de goudpariteit. Hij heeft die twee punten met elkaar vergeleken. Ik kom uiteraard niet meer terug op het vraagstuk van de devaluatie, doch wil alleen zeggen, dat ons geacht medelid hier toch wel over het hoofd ziet, dat die z.g. moedwillige bewuste handhaving van de goudpariteit tenslotte niet anders is geweest dan de consequente handhaving, de naleving van de wet. Onze wet heeft nu eenmaal den gouden standaard vastgesteld en dat maakt noodzakelijk, dat het goud ook vrij naar het buitenland kan worden uitgevoerd. Doch van een geheel ander karakter is de andere handeling der Regeering, n.l. het gouduitvoerverbod, dat onmiddellijk zijn gevolgen, zijn groote economische gevolgen heeft gehad.

Ik ben het met den heer Kerstens geheel eens, dat door den monetair maatregel, waarin ik zie den rechtvaardigingsgrond van dit tijdelijke extra-uitvoerrecht, aan de verschillende producenten voor den export, zonder dat ze er extra moeite voor deden, en zonder dat ze het bepaald „verdiend” hebben plotseling aanzienlijke directe „voordeelen” — ik spreek hier liever niet van „winsten” — in de schoot zijn geworpen. De heer Kan heeft onder anderen, in navolging van den heer Kerstens, gevraagd, waarom niet de winst op den goudvoorraad ook belast wordt. Misschien zou er iets zijn te voelen voor een belasting op den goudvoorraad van andere banken, maar het voorbeeld van juist den goudvoorraad bij de Javasche Bank was wel zeer ongelukkig gekozen, omdat de door haar óók uit dezen hoofde gemaakte winsten wel zeer bijzonder worden getroffen, n.l. door de Javabankwet. Im-

(Directeur van Financiën.)

mers wanneer de winst uitgaat boven een bepaald dividend, krijgt het gouvernement daarvan, — meen ik — 90%.

(De heer Kan: Ik wil dat alleen voor de overgangsperiode.)

Dat is een geheel andere zaak die thans niet aan de orde is. Deze interruptie is onjuist, de heer Kan sprak over „ter beschikkingstelling in deze overgangsperiode”, maar bovendien het gaat hier toch heelemaal niet op, aangezien het gouvernement er na verloop van een jaar de beschikking over krijgt in den vorm van de mededeeling in de winst van de Javasehe Bank.

De heer Thamrin kwam nog terug op wat ik heb gezegd over het cijfermateriaal. Ik had er den nadruk op gelegd, dat we hier hebben een maatregel, die tracht de directe voordeelen, die het gevolg zijn van het goud-embargo, te treffen en dan blijf ik bij mijn meening, dat in dit verband het aanhalen van de stijgende productenprijzen van vóór het goudembargo niet terzake dienende is.

Tenslotte moet ik even een misverstand bij den heer Weyer uit de wereld helpen. Ik heb niet begrepen wat hij in zijn tweeden termijn zeide, toen hij beweerde, dat hij mijn berekening in eersten termijn niet kon volgen. Maar bij nalezing van het Stenografisch Verslag heb ik bemerkt, dat daarin een fout is geslopen. Ik had volgens het verslag gezegd:

„Mij is gezegd, dat de extra uitgaven in doorsnede genomen, niet meer zullen bedragen dan gemiddeld 15%” ..... — enz.”

maar ik had gezegd: 5%. Ik zeg dat natuurlijk met alle reserve voor de vaagheid, die er in schuilt. Maar wanneer er gemiddeld 22% voordeel wordt genoten door de prijsverhoging en er gaat 5% af, waarin niet de loonsverhoging is begrepen, dan blijft er uiteraard 17% over.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Het woord is aan de Regeering.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Naar de meening der Regeering heeft Zij de principieele zijde van de zaak welke ons thans bezig houdt, reeds voldoende belicht in haar antwoord in eersten termijn. De Regeering heeft getracht, haar standpunt zoo positief mogelijk uiteen te zetten en daarbij niet langs de sprekers heen te praten.

Maar de situatie is wel zeer eigenaardig. Een deel van het College van Gedelegeerden is gekant tegen elke heffing van dezen aard, een ander deel wenscht een hogere heffing, terwijl weer anderen slechts dan voor een heffing zouden zijn geporteerd, wanneer daarbij dan ook allen, die voordeel genieten of hebben genoten van de depreciatie, zouden kunnen worden betrokken.

Wat het laatste betreft, moet de Regeering erbij blijven, dat algemeene heffingen van persoonlijke aard op dit terrein van de Regeering niet kunnen worden verwacht. Zoowel dit als eenige andere belangrijke punten zal ik nog nader ontmoeten bij de bespreking van de afzonderlijke opmerkingen in tweeden termijn van de verschillende geachte leden, waartoe ik thans overga.

Het geachte lid, de heer Kerstens, heeft een positieve vraag gesteld betreffende de fiscale verfijning, welke ten grondslag ligt aan de reeds thans bestaande heffingen van de winst of op het inkomen. Daarbij heeft het geachte lid eenigen twijfel geuit, of er niet al te veel onbelast blijft als gevolg van — en het geachte lid noemde hier een speciaal punt — de terzake toegestane afschrijvingen op de bedrijfsmiddelen.

Te dien aanzien heeft het geachte lid reeds een antwoord ontvangen van den heer Weyer, waarmee de Regeering zich in het algemeen kan vereenigen. Ik zou den heer Kerstens willen aanraden, om het betrekkelijke artikel van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 er eens op na te slaan. Het is artikel 12, lid 3 waar exacte regelen wor-

den gegeven terzake van de toelaatbare afschrijvingen, welk lid eindigt met de uitdrukking „een en ander volgens goed koopmansgebruik”. Natuurlijk is men hierbij niet blijven stilstaan, doch zijn er verder ook officieele verklaringen, berustende op de toelichting op de vennootschapsbelasting, wat men hieronder heeft te verstaan. Ik kan er thans niet verder op ingaan, maar kan mij aansluiten bij hetgeen de heer Weyer daarover als zijn visie heeft medegedeeld, dat er uiteraard onderdeelen zijn, waarover men van meening kan verschillen, maar de materie is, voor zoover de Regeering kan zien, op bevredigende wijze geregeld. Daarmede wil niet gezegd zijn, dat in een verdere toekomst men niet veranderingen zal overwegen, maar op het oogenblik geloof ik, dat de heer Kerstens gerust kan zijn, dat terzake van de afschrijvingen op den bestaanden voet aan den fiscus niet wordt onthouden, wat hem toekomt.

Verder is een algemeene opmerking afkomstig van den heer Kerstens, dat de Regeering niet meer dan 2% noodig acht, maar min of meer blijft zweven over een mogelijk komende salarisverhoging. Hetzelfde chapter is aangeroerd door verschillende andere leden, o.a. den heer Verboom, wien ik overigens mijn erkentelijkheid wil betuigen voor den door hem toegezegden steun aan het regeeringsvoorstel. Daartegenover moet de Regeering blijven stellen, dat Zij rekening houdt met een ontwikkeling van zaken zooals deze zich met de noodige positiviteit laat voorzien. Daarom acht de Regeering het bepaald gewenscht, om al te onberekenbare factoren uit te sluiten. De Regeering heeft verklaard, dat Zij aan den eenen kant zeker niet blind is voor de mogelijkheid van een komenden salaristoelag, maar aan den anderen kant is de Regeering ook heelemaal niet blind voor de mogelijkheid, dat enkele middelen misschien zullen kunnen medevallen. Dit zijn van die onderdeelen van een geheel onzeker perspectief, welke de Regeering in dit verband bepaaldelijk verkiest buiten de berekening te laten. Ik kan mij op dit moment zeker niet positiever uitdrukken.

Een andere vraag van belang was van den heer Kerstens, die door mijn antwoord niet bevredigd was nl. waarom men in het eene geval wel een differentiatie naar individueele omstandigheden noodig acht en waarom men die niet noodig acht bij een algemeen uitvoerrecht. Ik meen, dat dit punt zoowel in de Memorie van Toelichting als in de Memorie van Antwoord en ook in mijn rede in eersten termijn vrij duidelijk is uiteengezet, maar ik kan natuurlijk aannemen, dat men daarin niet heeft gevonden, wat men voor zichzelf heeft gemeend te moeten zoeken. Het komt wel hierop neer, om allen omslag van een meer diepgaande uiteenzetting te vermijden, dat een stelsel van een algemeen persoonlijke belasting noodwendig moet voeren tot het strikt omvatten van alle omstandigheden, die een bepaald individu omringen. Het is uitgesloten, dat men daarvan zou kunnen afzien. Daar komt men tot een dusdanig ingewikkeld stelsel voor het betrachten van de meest mogelijke billijkheid. Men vervalt van het eene in het andere en men verkrijgt een buitengemeen moeilijk te hanteeren systeem, doorzeefd door alle mogelijke bepalingen tot het maken van uitzonderingen en tot het sauveeren van betrokkenen in een bepaalde positie. Dit eischt niet alleen een geweldigen arbeid en voorstudie, maar de Regeering is overtuigd, dat het op een fiasco zou uitloopen.

Het staat dus voorop, dat men een dergelijke verfijning bij een persoonlijke heffing onmogelijk kan vermijden.

Het is niet mogelijk individueel te werk te gaan bij een algemeene heffing van uitvoerrechten. Nu kom ik aan een punt, dat mede door den heer Kan is aangeroerd en dat ik later nog wel zal moeten bespreken. Deze factor is een van de redenen, waarom bij een algemeene, uniforme heffing niet verder wordt gegaan, dan de relatiefgunstig gesitueerde producten daarin te betrekken en het heffingspercentage zeer laag te stellen.

(Directeur van Financiën.)

Vervolgens heeft de heer Kerstens eenige voorbeelden aangehaald, waarom het naar zijn meening toch wel gewenscht zou zijn verder te gaan met het betrekken van andere elementen in de extra-belasting. Wat het goudbezit betreft, is de heer Kerstens op het terrein gekomen van hetgeen van dit waardevol materiaal in het bezit is van de banken onder anderen ook van de circulatiebank.

Ook de heer Kan heeft gesproken van het aanwenden van eventuele winsten van de circulatiebank, voortkomende uit haar goudbezit, in het algemeen belang. Vorkomende hier gaarne aansluiten bij hetgeen de heer Van Helsdingen speciaal over het goudbezit van de Javasche bank heeft opgemerkt. Ik moge daaraan wel doen voorafgaan, dat op het oogenblik feitelijk nog geen herwaardeering van het goud bij de circulatiebank mogelijk is. Dat hangt samen met de wettelijke regeling van ons muntwezen.

Maar verder is reeds terecht door den heer Van Helsdingen gewezen op het feit, dat den lande een stijgend aandeel toekomt van de winsten in het algemeen van de circulatiebank bij een toenemende winstpositie. In elk geval gaat het toch niet aan om in dit stadium dergelijke zaken als de goudpositie van de circulatiebank te betrekken in de discussies over het dekken van het waarschijnlijk in 1937 te verwachten tekort op de landsbegroting.

Wat nu de andere banken betreft, daarvan zou de Regeering het volgende willen zeggen. Afgezien van de mate van het goudbezit, waarover de Regeering zich thans niet kan uitlaten, moet naar de idee der Regeering deze materie van een algemeen standpunt uit worden benaderd. Men moet in het algemeen de individuele voordeelen, voortkomende uit de muntdepreciatie, algemeen treffen, of men moet dit niet doen en zich bepalen tot die groepen, welke zeer in het bijzonder door deze omstandigheden zijn bevoordeeld, zooals de Regeering het thans hier voorstelt. Het gaat niet aan, om, wanneer — en dat is toch zoo duidelijk mogelijk uiteengezet in mijn rede in eersten termijn — de Regeering om technische of praktische redenen er van moet afzien om een geheele constellatie te scheppen van zeer moeilijke en zeker onmogelijk tijdig uit te voeren regelingen, dan nog afzonderlijk te blijven stilstaan bij enkele onderdelen van de z.g. valuta-winsten.

Het goudbezit als zoodanig moet men in het algemeen verband beschouwen. Men moet in het oog houden het goudbezit, dat hier in Indië individueel te treffen zou zijn en dan is de Regeering van meening, dat men in de eerste plaats het goudbezit als zoodanig niet afgescheiden kan bezien van het overige vermogen en in de tweede plaats dat het goudbezit als geheel, dus inclusief dat van de particuliere banken niet een zoodanig belangrijk belastingobject kan uitmaken dat men daarvoor een zeer ingewikkelde en moeilijk hanteerbare algemeene regeling zou moeten opzetten.

Wat individueel bevoordeelden betreft — daarover heeft ook de heer Verboom gesproken — verdienen nog bespreking degenen, die gelukkige transacties hebben uitgevoerd, hetzij op het gebied van producten, hetzij op het gebied van buitenlandse effecten en die dit voordeel hebben genoten zonder wellicht thans bij te dragen, zij het ook indirect, aan het in te stellen uitvoerrecht op exportproducten. Ook dit element zou de Regeering gesteld willen zien in het algemeen kader en ook daarbij blijft de Regeering van meening, dat deze omstandigheden zich niet in die mate hebben voorgedaan, dat zou moeten worden heengestapt over de zeer ernstige, voornamelijk praktische bezwaren, verbonden aan een individuele heffing.

Thans kan ik overgaan tot het betoog van het geachte lid, den heer Weyer, die melding heeft gemaakt van de volstrekte afwijzing van zijn standpunt door de Regeering. Het heeft mij eigenlijk wel eenigszins verwonderd, dat hier gesproken wordt van een zoo volstreekte afwijzing. Inzoverre is dit juist, dat de Regeering hier een uitvoerrecht van 2% noodzakelijk acht. Doch zoowel uit de uiteenzettingen in de ge-

drukte stukken als uit de mondelinge behandeling is toch wel gebleken, dat verschillende argumenten van de zijde van den heer Weyer — ook de heer Kerstens heeft daarop reeds de aandacht gevestigd — niet zoozeer gingen tegen het Regeeringsvoorstel en de voorstelling van zaken, die Zij in verschillende opzichten heeft gegeven, doch tegen een min of meer rigoureuze ingrijpen op het gebied van de uitvoerrechten. Door den heer Weyer is nog betwijfeld, of het wel juist zou zijn in de calculaties te betrekken de kosten, die gepaard gaan met het volvoeren van de maatregelen, die in de reeds behandelde en nog te behandelen supplettoire begrotingen op defensiegebied. Daarbij heeft het geachte lid aangevoerd, dat destijds toch ook niet bij de betrekkelijke aanvullingsbegrotingen een dergelijke gang van zaken in het vooruitzicht is gesteld. Dat was ook niet anders mogelijk, want destijds deden de omstandigheden van heden zich nog niet voor. Nu echter op speciale gronden naar de meening van de Regeering een redelijke belasting kan worden geheven tot een bepaald bedrag, komt het der Regeering bepaald niet anders dan juist voor om daarbij ook de nu wel te verwachten uitgaven te dekken, die voortvloeien uit de reeds genoemde aanvullende begrotingen.

De heer Weyer heeft zich nog bezwaard gevoeld, aangezien geen positief uitsluitsel zou zijn gegeven omtrent zijn vraag in eersten termijn terzake van het niet continueeren van deze heffing. Er is in de ontwerp-ordonnantie in art. 4 te dien aanzien een maximumtermijn gesteld, waartegen andere leden zich hebben verzet. Mijnheer de Voorzitter! De wetgever kan zich toch zeker niet meer binden dan door het thans stellen van een maximumtermijn. Bovendien ligt het niet in het voornemen van de Regeering — dat kan ik hier wel verklaren — om buiten die maximumtermijn nog de heffing te verlengen. Ik zou willen vragen aan het geachte lid, op welke wijze de Regeering zich nog duidelijker dan door den maximum-termijn op dit gebied kan uitspreken?

(De heer Weyer: Deze verklaring is mij voldoende.)

Op het principieele gedeelte van hetgeen door den heer Weyer nog naar voren is gebracht terzake de muntdepreciatie, d.w.z. ten aanzien van de splitsing, die door het geachte lid daarin is gelegd tusschen de betere positie door de depreciatie verkregen en de minder goede positie die volgens het geachte lid heeft bestaan onder de voorafgaande naar hij het noemde appreciëatie van de munt, zal de Regeering thans niet verder kunnen ingaan. Maar er moet toch de aandacht op worden gevestigd, dat ook door het geachte lid zelf is erkend, dat het voorafgeane tijdperk wel degelijk zijn vruchten ook belooft te dragen voor de toekomst.

Vervolgens achtte de heer Weyer zich nog niet bevredigd door het antwoord met betrekking tot de eventuele afschaffing van het uitvoerrecht bij een gunstiger ontwikkeling van de cijfers voor 1937 dan thans kan worden verwacht. Hieromtrent meent de Regeering dat, hoe men deze vraag ook wil inkleeden, dit een zaak is, die thans geheel van theoretischen aard blijft. De Regeering kan ook in de herhaling van deze vraag van het geachte lid geen aanleiding vinden, een ander antwoord te geven dan Zij in eersten termijn gaf.

Tenslotte heeft de heer Weyer nog een lans gebroken om een speciale regeling te treffen — anders kan ik het niet zien — terzake van de rubber, die ook onderhevig is aan het uitvoerrecht van het Staatsblad 1935 No. 466. Inderdaad betreft het daar een progressief tarief, dat berust op een eventuele stijging van de prijzen, maar ook juist is dat de heffing voor praktische doeleinden voor 1937 is gefixeerd. Zeer eigenaardig komt nu de heer Weyer in dit opzicht een vergelijk maken met de uitwerking van de basis van de heffing terzake van de verponding en van de gevolgen van Stb. 1925 No. 466 in samenhang met het recht, dat ons thans hier bezig houdt. Dit nu acht de Regeering twee zaken, die in het geheel niet vergelijkbaar zijn. Zij behoeft slechts te

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Directeur van Financiën.)

wijzen op het zeer tijdelijke karakter van deze constellatie om duidelijk te maken, dat wat voor de verponding geldt, in geen geval kan worden aangehaald als een noodzakelijk bestanddeel voor de basis van het z.g. fiscaal rubberuitvoerrecht in verband gebracht met deze extra heffing. Maar bovenal stelt de Regeering er prijs op, voorop te stellen de praktische consequenties van het systeem, dat bij het rubber uitvoerrecht is gevolgd en die zijn, dat in 1937 wordt geheven over een prijsbasis van 20 c, terwijl de reële prijzen een zeer belangrijk bedrag daar boven liggen. Op dien practischen grond en met het oog op het zeer tijdelijke karakter van het te heffen extra-recht, ziet de Regeering geen enkele aanleiding, om te dezen opzichte een afzonderlijken maatregel te treffen voor de rubber. Als de heer Weyer zijn oog richt op de verdere toekomst, dan zou de Regeering wel zoo ver willen gaan om te zeggen, dat die verdere toekomst, dus vanaf 1938, thans niet aan de orde is doch dat — vanzelfsprekend, zou ik haast zeggen — wanneer weer opnieuw voor de verdere toekomst de prijsbasis voor dat uitvoerrecht moet worden vastgesteld in verband met het genoemde staatsblad van 1935, het in de rede ligt om het tarief, dat toenmaals was gebaseerd op geheel andere omstandigheden, nauwkeurig opnieuw te bezien.

De Regeering is het niet in alle opzichten oneens met den heer Weyer — dat heb ik in het begin van de bespreking van zijn betoog reeds gezegd —, waar het geachte lid zich richt tegen den heer Kerstens ten aanzien van de hoogte van de heffing.

De Regeering is het met den heer Weyer eens — en in zoverre ook met den heer Kerstens — dat men zich moet bepalen tot een matige heffing. Daar sluit de Regeering zich dus gaarne bij aan, maar tevens moet Zij hierbij opmerken, dat zooveel mogelijk toch alleen worden getroffen de relatief gunstig gesitueerde producten. Dus hoewel individueel hier geen onderscheid kan worden gemaakt, kan men toch wel principieel stellen, dat zooveel mogelijk belastingbetaling uit verlies is uitgesloten. Ook daardoor staat men dus in casu vrijer tegenover deze toevallige voordeelen, te vergelijken met unearned increment, maar aan den anderen kant is de Regeering van oordeel, dat de omstandigheden een hoogere heffing dan van 2% niet wenschelijk maken. Deze zelfde opmerking ten aanzien van het karakter van de bijzondere voordeelen, wil de Regeering nog wel eens stipuleeren ten aanzien van hetgeen de heer Weyer tegenover den heer Thamrin heeft uitgesproken, namelijk de wenschelijkheid om buitenlandsch kapitaal aan te trekken. Die noodzakelijkheid is ook door de Regeering nimmer ontkend.

(De heer Thamrin: Door mij ook niet.)

Maar het bijzonder karakter van deze voordeelen — en dit moet ik toch nog even in het licht stellen — brengt mede, dat er geen enkele belegger van kapitaal, hier evenmin als elders, uit een oogpunt van kapitaalsinvesteering daarop kon rekenen. Een dergelijk voordeel kan dus naar de meening der Regeering veel minder dan andere normale winsten, worden aanvaard als een element om buitenlandsch kapitaal aan te trekken. A fortiori zou de Regeering willen zeggen, dat er uit dien hoofde geen bezwaar tegen kan bestaan een zeer bescheiden aandeel in dergelijke buitengewone voordeelen voor de algemeene middelen op te eischen.

Ook het geachte lid, den heer Sosrohadikoesoemo, zal het wel duidelijk zijn geworden, dat de Regeering op dit moment niet kan toezeggen te zullen overwegen, of nog andere valutawinsten onder een belastingheffing kunnen worden gebracht.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Als de Regeering het maar in gedachten houdt.)

Ten aanzien van de beëindiging van het uitvoerrecht zijn verschillende geachte leden nog niet gerustgesteld. Dat is een aangelegenheid, die straks nog bij het desbetreffende amendement aan de orde komt, maar vooraf — en dan behoef ik er aanstonds misschien niet het woord over te voeren — wil ik

opmerken, dat men niet uit het oog moet verliezen, de matigheid van de heffing en de bezwaren, die ertegen bestaan, om verschillende producten langer dan normaal hier te lande aan te houden.

Er zijn producten, die op een bepaalden tijd van het jaar de deur uit moeten; er zijn weer andere die zeer veel bezwaar opleveren te worden opgeslagen, afgezien van de kosten, die daaraan zijn verbonden. Men heeft verder te denken aan het renteverlies, dat daarmee gepaard gaat. Er zijn derhalve vele redenen, die het aanhouden van voorraden zullen bemoeilijken en beperken. Mocht in dit opzicht nog eenig euvel kunnen worden ingedacht, dan kan die factor toch niet van groot belang zijn. Onder de gegeven omstandigheden overweegt voor de Regeering de behoefte om uiting te geven aan haar voornemen deze heffing niet langer op te leggen dan hoogstens 15 maanden. Daarbij bestaat de onzekerheid hoe lang men zijn voorraden zou moeten aanhouden. De heffing kan 8, 10, 14 of 15 maanden duren. Dit alles maakt, dat er redelijkerwijze geen bezwaar kan zijn tegen het stellen van een maximumtermijn, tenzij men een langeren termijn dan 15 maanden verlangt. Dat is juist, wat de Regeering niet wensch.

Terzake van eene uitzondering van de extra-heffing van bevolkingsrubber en copra kan de Regeering op dit moment geen nieuwe argumenten aanvoeren. Zij ziet bepaaldelijk daarvoor geen reden.

Door den heer Kan zijn nog verschillende principieele beschouwingen geleverd met betrekking tot de depreciatie en hare gevolgen. Het moment acht ik gunstig om nog even te stipuleeren, dat men hier in het oog heeft te houden het algemeen karakter van de voordeelen, voor den export, het begrotingsaspect en vervolgens de redenen, welke der Regeering ertoe hebben geleid de heffing te begrenzen tot 2%. Te memoreeren valt dat daarbij de volgende omstandigheden in aanmerking zijn genomen: 1e de heffing zal behoudens de uitzonderingen uniform worden toegepast op alle exportproducten. 2e erkend zijn de principieele bezwaren daaraan verbonden, 3e de verliezen, die in het verleden zijn geleden.

Wanneer men zich de moeite heeft gegeven er alle stukken op na te lezen en de rede van den Regeeringsgemachtigde eveneens gevolgd heeft dan bestaat er toch geen reden om in tweeden termijn te komen met het argument: Ja, maar er zijn ook verliezen geleden. Dit is geen oogenblik uit de gedachte der Regeering geweest.

Terzake van de begrotingsperspectieven kan de Regeering zich niet scharen aan de zijde van den heer Van Helsdingen, dat men zich thans reeds zal moeten stellen op het standpunt hierbij eventueel een verhooging der salarissen te betrekken. Wanneer het geachte lid terzake van de uitzonderingen van het tijdelijk uitvoerrecht op de exportproducten nog niet geheel gerustgesteld mocht zijn, moge ik verklaren, dat deze materie zeer nauwgezet is bekeken en uitvoerig is behandeld geworden in samenwerking met deskundigen op dit gebied zoowel van het departement van Financiën als van het departement van E. Z.

(De heer Van Helsdingen: In dat vertrouwen leg ik mij daarbij ook neer.)

Het geachte lid, de heer Verboom, meende, dat ook in andere staten zoodanige maatregelen zijn genomen, als hij zich had voorgesteld dat hier te lande mogelijk zouden zijn inzake een algemeene persoonlijke heffing van alle depreciatievoordeelen. Het spijt mij, maar dergelijke maatregelen over de geheele linie in andere landen getroffen, zijn der Regeering niet bekend geworden.

Slechts zeer partieele maatregelen zijn der Regeering op dit terrein bekend.

Nog een positieve vraag moet worden beantwoord, nl. een vraag van den heer Verboom inzake de mogelijkheid om een algemeene bespreking te houden over de ontwikkeling van zaken na de depreciatie. Het geachte lid heeft zijn bedoeling thans verduidelijkt en waar hij nu de vraag stelt, of de Re-

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Thamrin.)

geering daartoe wil overgaan, zoodra Zij het mogelijk acht, een vruchtbare bespreking, die te algemeene nutte kan strekken, te doen houden, mag ik wel toezeggen, dat de Regeering onder die omstandigheden, daaraan zeker haar medewerking zal willen verleen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de tweede termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd en kan worden overgegaan tot de stemmingen en de behandeling van de ingediende amendementen.

Aangezien reeds zeer uitvoerige debatten over alle amendementen zijn gehouden, dring ik aan op groote korthed en zakelijkheid.

Aan de orde is de behandeling van het amendement-Thamrin e.s. (stuk 7), op art. 1 (1) luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

In artikel 1 lid (1) wordt tusschen de nummers „175” en „205” ingevoegd: „188”.”

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! De motieven om dit amendement in te dienen en daardoor de copra vrij te stellen van het komende uitvoerrecht zijn de volgende.

In de eerste plaats heeft de copra nooit eenige effectieve bescherming gehad door regeeringsmaatregelen, waardoor tijdens de groote depressie de verliezen in de copra zeer groot zijn geweest. Door het afwezig zijn van elke bescherming voor dit product zijn de prijzen voor de copra in de afgelopen periode absurd laag geweest. Nu zijn de copraprijzen weliswaar in vergelijking met die lage prijzen flink gestegen, maar ik geloof, dat de verliezen tijdens de depressie-periode geleden, een dusdanige bres hebben geslagen in de financiën der copraproducenten, dat voor dit artikel eenige rustperiode noodig is om de geleden verliezen eenigszins op te halen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Thamrin e.s. (st. 7) wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen voor en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Soetardjo, Thamrin, Soangkoepon, Moh. Noor en Prawoto.

Tegen stemmen de heeren: Blaauw, Weyer, Verboom, Kan, Van Helsdingen, Roep, Sosrohadikoesoemo, Kerstens en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het gewijzigd amendement-Thamrin e.s. (stuk 9) op art. 1 (1), luidende.

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

In artikel 1, lid (1) wordt tusschen de nummers „32” en „97” ingevoegd:

„75 tot en met 1077, voorzover betreft de daaronder begrepen bevolkingsrubber, in den zin van de „Bevolkingsrubber-uitvoerordonnantie (Staatsblad 1934 No. 343)”.”

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter. De invoering van het uitvoerrecht in Stbl. 1935, No. 466 was een gevolg van de prijsverbetering van het product door de Regeeringsmaatregelen. Ofschoon de bevolkingsrubber niet mede heeft

(Mohamad Noor.)

ge profiteerd van die prijsverbetering tengevolge van de invoering van het bijzonder extra-uitvoerrecht, is zij toch mede onderhevig aan het uitvoerrecht van Stbl. 1935, No. 466. Naast dit algemeene uitvoerrecht voor de rubber bestaat, zooals ik reeds in verschillende termijnen naar voren heb gebracht het 5% ad valoremrecht, dat bedoeld was als aanvulling van den aanslag van de inkomstenbelasting. Doch dit motief vervalt nu, omdat men elken belastingschuldige kan achterhalen tengevolge van de invoering van de individueele rubberrestrictie. De invoering van het nieuwe uitvoerrecht zou dus beteekenen, dat speciaal de bevolkingsrubber driemaal aan zware uitvoerrechten wordt onderworpen. Dat komt mij niet alleen te veel voor doch bovendien onrechtvaardig, aangezien geen enkel product op die wijze is belast. Uit dien hoofde bepleiten wij de vrijstelling van deze extrabelasting voor de bevolkingsrubber.

De heer **Mohamad Noor**: Bij dit amendement, waaraan ik mijn stem zal geven, zou ik gaarne op de volgende punten willen wijzen:

1o. betaalt de bevolking reeds zooals bekend 5% uitvoerrecht ad valorem.

2o. betaalt de bevolking verder het fiscale uitvoerrecht conform de ondernemingsrubber, ex Stbl. 1935 No. 466.

3o. zou ik de aandacht willen vestigen op de omstandigheid, dat de Inheemsche rubberproducenten in de buitengewesten na de invoering der individueele restrictie er niet zoo schitterend voor zullen staan, als men wel eens denkt, zelfs in relatieven zin, d.w.z. in vergelijking met andere Inheemsche bevolkingsgroepen. Wanneer men alleen op het totale bedrag let, dat de bevolking z.g. in den schoot zal vallen, dan lijkt dat bedrag wel zeer veel, al kan ik niet spreken van „reusachtig”. Maar men verlieze hierbij niet uit het oog, dat dit bedrag verdeeld moet worden over 750.000 tuinbezitters. Dit cijfer van 750.000 heb ik gelezen in de Java Bode van ruim een maand geleden. Is dit cijfer juist — en ik meen van wel, Mijnheer de Voorzitter, omdat de Java Bode meestal zeer goed is ingelicht — is dus het cijfer van 750.000 tuinbezitters juist, dan kan men volgens Bartjes berekenen, hoeveel iedere tuineigenaar gemiddeld per jaar aan de rubber verdient. Aannemende een restrictiepercentage van 30 mag de bevolking gemiddeld per jaar uitvoeren ± 170.000 ton, zoodat iedere tuinbezitter gemiddeld ± 225 kg per jaar mag uitvoeren. Bij een gemiddelden prijs van 60 cent per kg bedragen de individueele brutotoekomst in 1937 gemiddeld plus minus f 135, dat is plus minus f 11 per maand, of niet veel meer dan de inkomsten van een koelie. Men ziet het, wij naderen hier al zeer dicht het theoretisch belastbaar minimum. Doch waar blijft dan die z.g. zeer gunstige positie van de bevolkingsrubber?

Ik hoop hiermede te hebben aangetoond, dat de Inheemsche rubberproducenten in de buitengewesten er niet veel beter voor staan dan de gemiddelde tani op Java. En toch ziet de Regeering er geen bezwaar in, om de Inheemsche rubberproducenten nog eens extra te belasten en zal Zij er geen moment aan denken om de Javaansche tani's hetzelfde lot te laten ondergaan. Ik hoop, dat de legende van de z.g. zeer gunstige positie van de bevolkingsrubber na de invoering der individueele restrictie, een legende, die blijkbaar in Regeeringskringen als overlevering uit den goeden ouden tijd nog veel opgeld doet, eens spoedig voor goed zal verdwijnen. Door de restrictie en als gevolg hiervan door het toekennen van een veel te gering quotum aan de bevolking, kan er ondanks de recente quotumverhoging en ondanks den hoogen rubberprijs, van een zeer gunstige positie van de bevolkingsrubber nooit sprake zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb verder geen bewondering voor de wijze, waarop de nieuwe belastingmaatregel ten aanzien van de bevolkingsrubber zal worden uitgevoerd. De Regeering is n.l. van plan om de bevolking het extra-uitvoerrecht

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Van Helsdingen; directeur van Financiën.)

niet rechtstreeks te laten opbrengen, zoodat de nieuwe belasting niet van invloed zal zijn op het bedrag, dat de bevolking in handen krijgt, doch de Regeering zal deze belasting verhalen op de rubbergelden. Niet alleen, dat deze wijze van heffing ietwat gecamoufleerd is, doch zij heeft tevens ten gevolge, dat het bedrag ten behoeve van de welvaartswerken aanzienlijk wordt verminderd. Bovendien zou — ik spreek hier slechts veronderstellenderwijs, Mijnheer de Voorzitter — deze heffingswijze verrassende gevolgen kunnen hebben, n.l. in dezen zin, dat de Regeering in den vervolge op soortgelijke wijze, zich geruischloos van de rubbergelden, verkregen uit hoofde van het bijzonder uitvoerrecht, meester kan maken, een werkwijze, die door de betrokken bevolking uitdrukkelijk wordt afgekeurd.

Tenslotte zou ik, namens de belanghebbende bevolking, der Regeering gaarne onzen dank willen betuigen voor het feit, dat Zij heeft afgezien van de verhooging van het ad valoremrecht van 5 tot 10%.

De heer **Van Helsdingen**: Ons geacht medelid, de heer **Thamrin**, heeft er op gewezen, dat de bevolkingsrubber thans door drieërlei uitvoerrecht wordt getroffen. Wat het recht van 5% betreft, vergis ik mij niet, dan is dat destijds ingevoerd in verband met de onmogelijkheid, de bevolking ten volle in de inkomstenbelasting te betrekken. Nu zegt de heer **Thamrin**, dat door de restrictie, en vooral door de individueele restrictie, het mogelijk gemaakt is, de inkomstenbelastingverordening op die bevolking tenvolle van toepassing te verklaren. Indien dit juist is — en ik hoop, dat we te goeder tijd in de gelegenheid zullen zijn, daarover van gedachten te wisselen — valt er inderdaad te praten over afschaffing van het uitvoerrecht ad 5%.

Met betrekking tot het extra uitvoerrecht had de heer **Moh. Noor** bezwaar, dat de Regeering het thans voorgestelde uitvoerrecht zal aftrekken van het extra uitvoerrecht dat een gevolg is van den restrictiemaatregel. Maar ik meen, dat dit juist een zeer goede oplossing is, omdat de bevolking hierin niet direct wordt betrokken, maar alleen het uitvoerrecht, dat bestemd is voor speciale doeleinden in bepaalde streken, daardoor wordt verminderd, zoodat dus weer niet de grootste last op de bevolking wordt gelegd. Na invoering van de individueele restrictie, dus na 1 Januari, komt de 2%, die thans wordt voorgesteld, inderdaad ten laste van de individueele bevolkingsrubberplanters. Er bestaat derhalve, naar het mij voorkomt, in dit verband geen aanleiding, voor de Inlandsche rubberproducenten een ander standpunt in te nemen ten aanzien van dit tijdelijke uitvoerrecht dan ten opzichte van de overige producenten.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Terzake van het bevolkingsuitvoerrecht is door den heer **Thamrin** er de aandacht op gevestigd, dat dit product met inbegrip van de thans voorgestelde heffing langs drieërlei weg zal worden getroffen. Dit is inderdaad juist, maar de Regeering moet hierbij vooropstellen, dat het hier dan ook betreft een extra-uitvoerrecht — dit is in de stukken al dadelijk zeer scherp naar voren gebracht —, waarvan het de bedoeling is, dat het de betrokkenen zal treffen boven alle thans reeds bestaande fiscale heffingen. Wanneer men dus hier de bevolkingsrubber zou willen uitschakelen, zou men moeten nagaan, of de thans bestaande heffingen dan onredelijk zijn, want overigens verkeert de bevolkingsrubber in dezelfde positie als de andere producten, die door het extra-uitvoerrecht getroffen worden.

Bij de bevolkingsrubber heeft men te maken met het algemeene fiscale uitvoerrecht (Stb. 1935 No. 466), waartegen de bezwaren zich thans niet richten en met het 5% ad valoremrecht, dat in 1925 is ingevoerd. Daaromtrent is door den geachten eersten spreker, den heer **Thamrin**, aangevoerd, dat het destijds ingesteld zou zijn, uitsluitend bij wijze van

(Directeur van Financiën.)

complement op de onvoldoende te heffen inkomstenbelasting, maar ik moet hierbij al dadelijk een restrictie maken. Dat is bepaald niet de uitsluitende grond geweest, waarop de bevolkingsrubber toenmaals met 5% uitvoerrecht werd belast. De bevolkingsrubber is toen namelijk gebracht onder de tarieven, die golden voor de z.g. boschproducten, waarover handelt de z.g. tariefordonnantie en dat is gebeurd, omdat het karakter van de winning, dus het karakter van de voordeelen, in aanmerking is genomen. Men is daarbij uitgegaan van het standpunt, dat men heeft te maken met een product, dat wel op zeer gemakkelijke wijze wordt gewonnen, en uit dien hoofde heeft men het dan ook gerangschikt onder de inzamelingsproducten. Dit is een der motieven geweest, naast het toenmaals sterker dan thans sprekende motief, dat men de inkomsten uit de rubberopbrengst niet behoorlijk zou kunnen treffen bij de inkomstenbelasting.

Terzake van het laatste heeft de Regeering als haar meening bij een vorige gelegenheid uitgesproken, dat veel van de kracht van dit argument is vervallen, maar terzake van het andere argument moet de Regeering haar standpunt handhaven, dat er wel degelijk aanleiding bestaat, om naast het algemeen fiscaal uitvoerrecht en de inkomstenbelasting ook te blijven heffen het 5% recht conform de Tariefordonnantie.

De heer **Moh. Noor**, de tweede spreker, heeft over dit punt een becijfering gemaakt, berustende op de verdeling van de toekomstige voordeelen over 750 000 tuinbezitters. Deze voorstelling van zaken lijkt mij niet geheel reëel, want in werkelijkheid zal de verdeling geheel anders toegaan. Er zijn zeer groote complexen, die bij de verdeling, wat de individueele restrictie betreft, op andere wijze zullen worden behandeld dan de regelmatig in exploitatie zijnde tuinen. Voorts is de Regeering van meening, dat men deze zaak in haar geheel moet bezien en dan is er mijns inziens alle aanleiding om te bestrijden, dat de rubberplantende bevolking niet in een zeer gunstige positie komt te verkeeren, ook relatief ten opzichte van vele andere bevolkingsgroepen. Het is niet alleen de opinie van de centrale instanties, maar ook van de betrokken bestuursambtenaren, dat de rubberplantende bevolking in een relatief gunstige positie verkeert, zelfs nu onder de heffing van het zeer zware bijzondere uitvoerrecht. Wanneer straks met ingang van 1 Januari dat bijzonder uitvoerrecht wordt afgeschaft, dan is het heelemaal geen legende, zooals het geachte lid het wil doen voorkomen, maar dan zal het een feit zijn, dat het complex van Inheemsche rubberplanters in een bijzonder gunstige positie zal komen. Ik behoef daaraan niet veel woorden te wijden, maar persoonlijk heb ik hoofden van gewestelijk bestuur op verschillende momenten gesproken en daaromtrent behoeft het College inderdaad niet in eenigen twijfel te verkeeren.

(De heer **Mohamad Noor**: Kunnen zij zich niet vergissen?)

Wat betreft het bezwaar van den heer **Moh. Noor** inzake de verrekening van het extra-recht met het bijzonder uitvoerrecht, in dit opzicht kan de Regeering zich aansluiten bij den heer **Van Helsdingen**. De Regeering heeft deze oplossing bevorderd, en zij komt hierop neer, dat het bijzonder uitvoerrecht met het bedrag van het extra-recht zal worden verminderd. De bedoeling is om dezelfde binnenlandsprijzen te behouden. De bevolking mag op dit moment niet profiteeren van de stijging der prijzen, noch heeft zij dat mogen doen vóór de depreciatie, omdat anders de uitvoer te zeer zou toenemen. Daar dezelfde binnenlandsprijs blijft behouden, zullen dus de individueele rubberplanters in dezen tijd dus de rest van het jaar, waarin het bijzonder uitvoerrecht nog moet gelden geen nadeel ondervinden van het extra-uitvoerrecht.

(De heer **Soangkoepon**: De bevolking trekt geen voordeel van de verhoogde marktprijzen.)

Dat ligt in het restrictieplan besloten.

Het bezwaar van den heer **Moh. Noor** richt zich tegen het feit, dat de rubbergelden, die beschikbaar komen voor de wel-

(Thamrin.)

vaartswerken in de betrokken gewesten, belangrijk zullen worden verminderd. Dit moet de Regeering even rechtzetten. Waarom gaat het? Op dit moment bedraagt het bijzonder uitvoerrecht 56 cent per kg. Daarvan zal afgaan 2%, gesteld van een bedrag van 65 cent, d.i. ongeveer $1\frac{1}{4}$ cent. Gesteld, dat de situatie zoo zou kunnen zijn, dat de opbrengst van het bijzonder uitvoerrecht zou moeten worden aangewend voor welvaartswerken in de betrokken rubberstreken, dan zou in deze periode in plaats van 56 cent per kg $54\frac{3}{4}$ cent per kg beschikbaar komen voor die welvaartswerken.

Als men de vraag stelt of dat zoo'n belangrijk verschil is, geloof ik niet, dat men daarover in twijfel behoeft te verkeerren. (De heer **Mohamad Noor**: Wat gebeurt er in 1937?)

De **Voorzitter**: Wenscht de eerste onderteekenaar van het amendement nog het woord?

De heer **Thamrin**: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Wij hooren nu voor den tweeden keer — den eersten keer was het tijdens het voorstel tot verhooging van het ad valoremrecht, — dat een bij-argument verheven wordt tot hoofdargument n.l. als zou het hoofdmotief voor den invoer van het 5% ad valoremrecht niet zijn een onvolkomenheid in de aanslagen op de inkomstenbelasting, doch als zou de bevolkingsrubber gelijk te stellen zijn met een of ander boschproduct.

Hoe absurd het is de bevolkingsrubber te vergelijken met boschproducten, zal iedereen toegeven, die maar eenigszins op de hoogte is van de winning van bevolkingsrubber, en boschproducten. Is bij de winning van bevolkingsrubber van kennis en regelmaat sprake, bij de overige boschproducten is dat niet het geval. Maar behalve dat is er nog wel een ander criterium teneinde te kunnen beoordeelen, of inderdaad de bevolkingsrubber valt onder de boschproducten.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen: wordt evenals van het winnen van boschproducten ook van de bevolkingsrubber bosch-retributie betaald? Ik denk van niet en zoo ja, dan is dat een onbillijkheid te meer, omdat dit zou beteekenen, dat er nog weer een last rust op dit product, dat al zooveel malen belast is. Indien de Regeering de stukken raadpleegt betrekking hebbend op het 5% ad valoremrecht, dan zal Zij moeten toegeven, dat bijna uitsluitend gesproken wordt van invoering van dit recht ter aanvulling van de aanslagen in de inkomstenbelasting. Nu vervalt de ratio, doordat elke belastingschuldige achterhaald kan worden door de individueele restrictie, alsmede door het daarmee gepaard gaand licentiestelsel. Maar als de ratio vervalt, dan is het ook niet meer dan billijk, dat de heffing die op die ratio berust, niet meer wordt geheven.

Ik heb deze uiteenzetting noodig ter beantwoording van den heer Van Helsdingen, die min of meer heeft gesuggereerd, dat elke belastingschuldige achterhaald kan worden en het den heer Van Helsdingen beter wil voorkomen, een initiatiefvoorstel in te dienen tot afschaffing van het 5% ad valoremrecht.

Ik heb de vrijstelling in den voorgestelden vorm uitsluitend voorgebracht omdat zij technisch beter past bij de aanhangige ordonnantie. In eersten termijn heb ik reeds gesuggereerd, dat een verrekening ook mogelijk is, vooral, waar de heffing in een hand uitverst. Zoowel het 5% ad valoremrecht als het extra uitvoerrecht van 2 of 4% worden door de Regeering geheven. Wat is nu eenvoudiger, dan dat er een administratieve verrekening plaats heeft, vooral, waar ook door de Regeering zij het zijdelings de onbillijkheid van het 5% ad valoremrecht erkend is.

(De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: De Regeering erkent die onbillijkheid absoluut niet. De Regeering zal zelfs te zijner tijd overwegen, na de afschaffing

(Directeur van Financiën.)

van het extra-uitvoerrecht of dat percentage van 5 van het ad valoremrecht niet verhoogd moet worden.)

Mijnheer de Voorzitter! Zooveen heeft de Regeeringsgemachtigde al gezegd, dat van verhooging geen sprake is.

(De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Tijdens de heffing van het extra-uitvoerrecht.)

Ik ieders de heffing constateer ik hier, ten aanzien van de argumenteering voor het ad valoremrecht, dat het hoofdargument losgelaten is en dat een der bij-argumenten, hetwelk destijds niet zoo op den voorgrond werd geplaatst, thans als hoofdargument dient. Bij deze wijze van argumenteeren wordt het moeilijk om te debatteeren. Als men er in geslaagd is aan te toonen, dat het ad valoremrecht moet worden losgelaten uit hoofde van het vervallen van het motief der Regeering zelf, dan wordt een ander argument naar voren geschoven. Wordt ook dit nieuwe argument aangetast dan worden er straks weer nieuwe en andere argumenten uitgevonden. Waarschijnlijk krijgen wij dan weer het afgezaagde argument te hooren dat belastingbetalen door de bevolking zoo paedagogisch en nuttig is en noodzakelijk voor haar opvoeding als staatsburger.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Door den heer Thamrin is gezegd, dat de Regeering geen uitsluitel heeft gegeven op de door den heer Van Helsdingen gestelde vraag of de individueele rubberplanters wel zuiver kunnen worden aangeslagen in de inkomstenbelasting.

Ten aanzien van dit punt is reeds gezegd, dat de motiveering van eenigen tijd geleden niet zoo sterk meer kan gelden in den tegenwoordigen tijd. Daarmede heb ik dus al indirect een antwoord gegeven op de vraag van den heer Van Helsdingen.

Men is ervan overtuigd, dat bij de heffing van de inkomstenbelasting in de buitengewesten de rubberopbrengst van de bevolking beter wordt getroffen dan vroeger. Daarmede is niet gezegd, dat men al de inkomsten nu zuiver kan bepalen. Er zijn rubberplanters, die zich ook met andere zaken bemoeien, die dus uiteenlopende inkomsten hebben. Gedeeltelijk zullen zij ook nog getroffen worden door de oplopende rechten, in het verband van de gezamenlijke inkomsten. Dat die inkomstenbelasting nu wel voor 100% tot haar recht komt, is door de Regeering niet gezegd geworden maar wel kan worden aangenomen, dat men de rubberproduceerende bevolking in de buitengewesten nu beter kan aanslaan dan vroeger.

Door het geachte lid, den heer Thamrin, wordt nu verklaard, dat men het wezen der zaak vertroebelt door hierbij in bespreking te brengen het karakter van de winning van het product. Dit is toch in het geheel niet het geval. Ten deze zou de Regeering kunnen verzoeken om den geheelen loop der geschiedenis, zooals deze zich heeft toegedragen ten aanzien van bedoeld recht — want dit recht is hier niet voor het eerst en vermoedelijk evenmin voor het laatst aan de orde gesteld — eens nader er op na te slaan. Dan zal ieder, die zich daarvan intensief rekenschap geeft, tot de conclusie komen, dat het argument, terzake van het karakter van het product, een belangrijke factor is geweest bij de overweging van de instelling van dat recht zoowel als bij de handhaving ervan in den loop der jaren. Dit is ook logisch. De heer Thamrin kan nu wel vragen: is dat product te vergelijken met verschillende andere boschproducten, en dan zal men kunnen zeggen: dit staat niet gelijk met b.v. de houtwinning, of iets dergelijks. Maar het gaat toch om een heel ander veel primitiever bedrijf en hierbij is een veel goedkoopere en gemakkelijker bedrijfsvoering dan men bij het exploiteeren van vele andere producten om zich heen ziet. Het blijft een feit, dat de inkomsten van dit product voor de bevolking, die zich ermede bezig houdt over het geheel genomen haar wel op een buitengewoon gemakkelijke

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Thamrin; directeur van Financiën.)

wijze toevallen. Een en ander geschiedt nl. op een zeer eenvoudige wijze. De tuinen worden door het gezin verzorgd, al het noodige kan worden verricht, waarbij praktisch geen noemenswaardige exploitatie-uitgaven nodig zijn. Dit alles heeft er toe geleid dat men dit product al direct heeft gebracht onder de tarieven van de boschproducten. Het feit op zichzelf wijst al uit, hoe men zich reeds van den aanvang af heeft rekenschap gegeven van het karakter der winning. In deze zaak is naar het oordeel der Regeering praktisch niets veranderd, misschien in enkele gebiedsdeelen. Maar daar en voor zoover zulks het geval is, kan — bv. in Tapanoeli bestaat dan ook de mogelijkheid — men een certificaat aanvragen van het B.B., tot gelijkstelling met de Westersche ondernemingen. Op die wijze wordt men dan uitgezonderd van het ad valoremrecht. Maar over het geheel genomen wordt in de voornaamste gebieden de bevolkingsrubbercultuur nog op dezelfde wijze gedreven als vroeger en daarom blijft de Regeering van meening, dat het ad valoremrecht van 5% hier op zijn plaats is.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter. Het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde in tweeden termijn komt hierop neer, dat hij gezegd heeft, dat de bevolkingsrubber met een boschproduct kan worden gelijkgesteld, doch zoowel de aard van het product als de wijze van winning verschilt in alle opzichten met wat ten opzichte van producten geldt welke men onder het begrip „boschproduct” zou kunnen onderbrengen. Ik wensch hierbij op een inconsequentie te wijzen.

Wanneer er sprake is van belastingheffing, dan wordt de bevolkingsrubber toch weer vergeleken met ondernemingsrubber, want het uitvoerrecht, eigenlijk bedoeld voor het ondernemingsproduct, dat ingevoerd is bij Stbl. 1935 No. 466 is ook van toepassing verklaard op het z.g. bosch-bevolkingsrubber-product. Ik zie hier op alle mogelijke wijzen inconsequentie en elkaar tengersprekende manieren van belastingaanslagen, zoodat de stelling van den geachten Regeeringsgemachtigde als zou de bevolkingsrubber op eenigerlei wijze vallen onder de boschproducten ten eenenmale onhoudbaar is.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter. Slechts een enkel woord om nog even recht te zetten de naar de meening van de Regeering onjuiste opinie van het geachte lid, den heer Thamrin, dat Stbl. 1935, No. 466 alleen bedoeld zou zijn voor de ondernemingsrubber.

(De heer Thamrin: In opzet.)

Dat is toch niet het geval. De daarbij geheven belasting is bedoeld als een recht, dat strekt ter extra-betaling uit de groote voordeelen, die men heeft verkregen vanwege het internationale restrictiestelsel. Dat geldt niet alleen voor de ondernemingsrubber, doch ook voor de bevolkingsrubber, vallende onder de individuele restrictie. Het is dus volkomen logisch, dat wanneer het bijzonder uitvoerrecht wordt afgeschaft, en de individuele restrictie algemeen is doorgevoerd, dit recht van alle bevolkingsrubber wordt geheven.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het gewijzigde amendement-Thamrin c.s. (st. 9) wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen voor en 10 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de heeren: Moh. Noor, Prawoto, Soetardjo, Thamrin en Soangkoepon.

T e g e n stemmen de heeren: Sosrohadikoesoemo, Kerstens, Blaauw, Weyer, Verboom, De Hoog, Kan, Van Helsdingen, Roep en de Voorzitter.

(Thamrin, Kan, Van Helsdingen.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is het amendement, ingediend door de heeren Thamrin, Kerstens en Prawoto op art. 1, (st. 8), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitt. 1936—'37, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

Artikel 1 lid (2) wordt gelezen als volgt:

„Het extra-uitvoerrecht bedraagt vier ten honderd van de waarde”.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts ter toelichting. De uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde in beide termijnen is duidelijk, n.l. dat met de voorgestelde voorziening slechts bereikt wordt een begrootingsevenwicht, inclusief nog de te verwachten defensieuitgaven ad f 6 miljoen.

Wat de voorstellers nu met het amendement beoogen is meer dan het simpel bereiken van een begrootingsevenwicht, zooals dat zich nu laat aanzien. Ook de geachte Regeeringsgemachtigde is van meening dat hoogstwaarschijnlijk — zoo heeft hij zich wel uitgelaten — andere verhoogingen van uitgaven van het budget onafwendbaar zullen zijn, zooals b.v. de salarisposten en andere uitgaven van materieleen aard. In ieder geval is hiervoor geen bijzondere voorziening getroffen, want de geachte Regeeringsgemachtigde zegt: dat zijn van die imponderabilia, waarvan wij rustig moeten afwachten in hoeverre daarvoor al of niet een compensatie zal worden gevonden door de waarschijnlijk gunstiger begrotingsaspecten als gevolg van de depreciatie in 1937.

Wat de voorstellers echter beoogen, is om de Regeering ten deze veilig te stellen niet alleen voor de te voorziene uitgaven, doch ook voor de hoogstwaarschijnlijk komende uitgaven, die volgens de voorstellers onafwendbaar zijn. Teneinde aan deze desiderata tegemoet te komen, stellen de voorstellers van het amendement voor om het uitvoerrecht als voorgesteld te verdubbelen, waardoor dus een aanzienlijke speling zal komen ter bestrijding van de komende posten en ook ter bevordering van meerdere welvaartszorgen, welke in deze begrooting zoo minimaal zijn bedeed.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik goed geluisterd heb, dan heeft de Regeeringsgemachtigde bij zijn antwoord in tweeden termijn de leden van dit College ingedeeld in drie groepen: ten eerste de groep, die met de Regeering medegaat om dit uitvoerrecht te heffen; ten tweede de groep, die een vermeerdering van het voorgestelde recht verlangt en ten derde de groep, die zich tegen het regeringsvoorstel zal verzetten. Nu acht ik het minder juist, dat de Regeeringsgemachtigde deze derde groep in het geding heeft gebracht. Naar mijn weten is er niemand, behalve de heer Verboom, die echter zooveel heeft verklaard, toch met de Regeering te zullen medegaan, die bij voorbaat verklaard heeft, dat het voorstel tot een heffing van 2% niet zijn stem zal erlangen.

Kan ik dus medegaan met het voorstel der Regeering, waar Zij de verantwoordelijkheid draagt en mijn betoog zich in hoofdzaak slechts richtte tegen de tendenz van den maatregel, die mij voorkomt te strekken ten detrimente van een normalen gang van zaken op het stuk van de opleving, ik kan toch niet meegaan met het amendement waarin wordt voorgesteld, tegen het uitdrukkelijk uitgesproken bezwaar van de Regeering in, om het voorgestelde uitvoerrecht te verdubbelen. Ik zal derhalve tegen het amendement stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide in eersten termijn reeds, een percentage van 2 iets te laag te achten en dat ik 3% wel gemotiveerd vond, juist in verband met de eventualiteiten, die ik voorzie voor 1937, n.l. dat de Regeering gedwongen zal zijn, zoo niet over de

(Roep, Kerstens.)

geheele linie, dan toch voor verschillende salarisschalen, een verhooging tot stand te brengen. Uit hetzelfde motief wil ik slechts een verhooging tot 3%. Dit is toch reeds een verhooging met 50% ten opzichte van het voorgestelde recht en daar wil het amendement nu nog 50% bovenop doen, zoodat het tenslotte neerkomt op een verhooging met 100%.

Daar komt voor mij nog een practisch bezwaar bij. Het is van algemeene bekendheid, dat er een zeer langdurige gedachtenwisseling heeft plaats gevonden tusschen de Regeering en het Opperbestuur over het percentage en dat men tenslotte is gekomen tot 2%. Willen we nu een practisch resultaat verwachten, dan zal dat zeker niet worden bereikt, wanneer de Volksraad daar 100% bovenop wenscht. Wanneer de Regeering den Volksraad ter wille wil zijn, zal men genoeg moeten nemen met ten hoogste 3%. Ik heb dien-aangaande geen amendement ingediend, omdat het amendement betreffende de 4% van verdere strekking is en dus uiteraard toch het eerst in bespreking en stemming zou komen.

Het indienen van een sub-amendement is hier niet gebruikelijk, dat wordt mijns inziens geheel ten onrechte beschouwd als een soort van torpedeering van het oorspronkelijke amendement. Uit conventionele overwegingen dien ik derhalve geen sub-amendement in en ik zal afwachten of eventueel — wat ik overigens niet verwacht — de verhooging tot 4% zal worden verworpen. Mocht dat niet het geval zijn. — maar ik heb de neuzen geteld en meen te mogen verwachten, dat het amendement zal worden aangenomen — dan kom ik alsnog met een amendement om het uitvoerrecht te verhoogen tot 3%.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de discussie en de gewisselde stukken is mij duidelijk geworden, dat een heffing van 2% hoe men het ook beziet, in elk geval een ruwe heffing zijn zal, in dien zin, dat de heffing zal plaats hebben van de bruto waarde, ongeacht de winsten, die bepaalde ondernemingen maken. De heffing zal dus geschieden van ondernemingen, die een geringe winst maken en evenzoo van ondernemingen met een hooge winst. Om deze reden reeds ben ik het geheel met de Regeering eens, eenerzijds dat door de bijzondere omstandigheid van de depreciatie van den gulden een extra uitvoerrecht gemotiveerd is, maar anderzijds ben ik het ook geheel met de Regeering eens, dat het om de genoemde redenen gewenscht is, dat de heffing zelf aan den lagen kant zal blijven. Van de algeheele positieverbetering van de ondernemingen zie ik ook een groot voordeel voor het land, een grootere rouleering van salarissen, van geld dus. Wanneer de mogelijkheid wordt geopend, dat de salarissen van de Inheemsche en de Europeesche werknemers te zijner tijd wat verbeterd zullen worden, waarnaast ik de mogelijkheid zie, dat ook meer personeel te werk wordt gesteld, etc., etc., zijn dat alle redenen, waarom het een groot algemeen belang is, dat de ondernemingen meer lucht krijgen. Nu zegt men wel: zij krijgen nu even goed lucht, ook als men het percentage op 4 brengt, zeker krijgen zij dan ook lucht, maar als men let op de zeer slechte positie, waarin verschillende ondernemingen verkeerden, acht ik 2% voldoende.

Ik wijs erop, dat vele ondernemingen haar reserves hebben ingeteerd, groote bankschulden hebben moeten aangaan. Ik vind dus een hoogere heffing dan de Regeering voorstelt — alle omstandigheden in aanmerking genomen — niet in 's lands belang. Ik ben het met den heer Weyer eens, dat een hoogere heffing dan die van 2% niet in 's lands belang is. Al zou in directen financieelen zin de schatkist erdoor versterkt worden, zij zou in 's lands economisch en sociaal nadeel zijn, daarom kan ik mijn stem aan het amendement niet geven.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik na de rede van den heer Roep goed doe, er even de aan-

(Directeur van Financiën, Thamrin.)

dacht op te vestigen, dat het uitvoerrecht überhaupt slechts zal gelden voor ondernemingen, die er bijzonder gunstig voor zijn komen te staan en niet van alle andere ondernemingen met groote bankschulden, uitgeputte reserves, slechte prijzen enz. Voor zulke ondernemingen zal het uitvoerrecht niet gelden, geen 2% en geen 4%.

(De heer **Roep**: Dat is niet juist.)

De heer **De Bruyn Kops**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge refereeren aan de stellige bestrijding reeds schriftelijk zoowel als mondeling, door de Regeering gevoerd tegen het denkbeeld om de 2%-heffing te verhoogen tot een 4%-heffing. Verder moge ik mij nog in dit opzicht aansluiten bij het juist geleverde betoog door het geachte lid, den heer Roep. Ik acht het echter wel noodig, tegenover hetgeen het geachte lid, de heer Kerstens, zoo juist in het midden heeft gebracht, te stellen, dat men ongetwijfeld in beginsel zooveel mogelijk de minder gunstige situaties bij deze regeling heeft gespaard, maar het blijft niettemin een uniforme regeling. Dat is met een uitvoerrecht niet anders mogelijk en het is ook op den voorgrond gesteld; de individuele omstandigheden van een onderneming kunnen niet in beschouwing genomen worden.

Of een of andere onderneming misschien speciaal gebukt gaat onder zware bankschulden of andere slechte omstandigheden kan niet in beschouwing worden genomen.

Nogmaals zou de Regeering het College ernstig in overweging willen geven met haar mede te gaan en de hoogte van het uitvoerrecht te beperken tot 2%. Dit zal ook daarom wel zeer wenschelijk zijn, omdat verhooging van het percentage bij amendement aanleiding zou kunnen geven tot vertroebeling van de stemming over het geheele ontwerp.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ook de heer Roep ziet in, dat zoowel de 4% als de 2% uitvoerrechten geheven zullen moeten worden onafhankelijk van de winsten zoodat het dus niet noodig is hierop verder in te gaan. Het is echter niet juist, als men het bij de bestrijding van het amendement doet voorkomen, alsof de ondernemingen die straks de uitvoerrechten moeten opbrengen op den rand van hun minimum bestaan leven. Afscheiden van hetgeen ik daarover in eersten termijn reeds heb gezegd, dat de bedrijven tijdens de depressie hun onkostenrekeningen met veel grooter percentages hebben zien dalen dan de productenprijzen zelf, heeft er sedert de laagste exportprijzen een stijging van honderden procenten plaats ten aanzien van vele producten. Door de devaluatie is het percentage van de stijging nogmaals gestegen met gemiddeld 25%. De bedrijven hebben dus bij heel lage kostprijzen een zeer behoorlijke procentuele verhooging kunnen zien van hun productenprijzen.

De heer **Roep** zegt: Ik preferer een verhooging der loonen en salarissen. Het staat nog te bezien in hoeverre de bedrijven daartoe zullen overgaan. Wij hebben af te wachten hetgeen van die zijde wordt gegeven of gedecreteerd, maar hier hebben wij het voordeel, dat wij het geld alvast hebben en kunnen aanwenden ten bate van het algemeen belang terwijl bij de methode van den heer Roep het nog te bezien is tot welk percentage salarissen en loonen zullen stijgen, stel dat men daartoe zal overgaan.

Het laatste argument van den heer Roep is, dat de reserves van vele bedrijven zijn verdwenen, maar de heer Roep zal zeker niet vergeten zijn de hoogconjunctuurjaren, toen tientallen procenten dividend werden uitgekeerd. Als er nu geen reserves zijn, dan is dat, omdat alle winst in de hausse jaren is opgegeten en men daardoor niet voldoende heeft gereserveerd voor de slechte tijden.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 103).

(Voorzitter, Thamrin e.a.)

Ik wilde naar aanleiding van de laatste opmerkingen van den Regeeringsgemachtigde echter eerst nog het volgende zeggen. Hij vreest, dat aanneming van het amendement de eindstemming over het ontwerp zal vertroebelen. Ik zal bij de eindstemming nog gelegenheid geven tot stemmotivering, zoodat de eindstemming dan weer klaar en helder zal zijn.

Het amendement-Thamrin e.s. (stuk 8) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren Thamrin, Soangkoepou, Prawoto, Sosrohadikoesoemo, Kerstens, Blaauw, De Hoog, Soetardjo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren Mohamad Noor, Weyer, Verboom, Kan, Van Helsdingen en Roep.

Het geamendeerde art. 1 en de artt. 2 en 3 van Art. I — art. 3 als gewijzigd bij nota van wijzigingen — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Thamrin e.s. (stuk 10), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel I der ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht (zitting 1936—1937, Ond. 103), zooals gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, de volgende wijziging aan te brengen:

Artikel 4 wordt gelezen als volgt:

„Bij ordonnantie kan het recht voor alle dan wel ten aanzien van bepaalde goederen worden afgeschaft.”

Wenscht de eerste ondertekenaar zijn amendement nog toe te lichten?

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen te mogen verwijzen naar mijn argumentatie in eersten termijn, waarbij ik erop gewezen heb, dat het noemen van een einddatum toch dit nadeel heeft, dat men het einde van den geldigheidstermijn kan voorzien en daarom tot voorraadvorming kan overgaan, waardoor de invoerrechten zouden kunnen worden ontdoken. Teneinde dit te voorkomen, is het amendement ingediend.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling met den heer Thamrin ben ik van meening, dat het noemen van een termijn hier wel degelijk op zijn plaats is en wel, omdat daardoor het tijdelijke karakter van dezen maatregel goed naar voren komt.

Nu kan men mij tegenwerpen, dat het een bezwaar is, dat men hierdoor tot het laatste moment met den uitvoer van zijn producten zou kunnen wachten. Hier staat tegenover, dat de Regeering zich uitdrukkelijk het recht voorbehoudt om op elk oogenblik, dat haar gewenscht voorkomt, dezen maatregel in te trekken. Zij krijgt daardoor dus ten volle de gelegenheid te zorgen, dat het wachten met het uitvoeren van producten tot het laatste moment, geen nut heeft. Het spreekt immers vanzelf, dat dit intrekken van den maatregel zal plaats hebben binnen den termijn van 15 maanden.

En dat zal dan voor velen een genoegdoening zijn.

Op grond daarvan zal ik tegen dit amendement stemmen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsgemachtigde en de heer De Hoog hebben gezegd, dat die fatale datum noodzakelijk is om het tijdelijk karakter van dezen maatregel goed te accentueeren, doch ik vind, dat dit karakter voldoende in den considerans zooals die in de ordonnantie voorkomt tot uitdrukking is gekomen. Hier staat nl:

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Van Helsdingen, Weyer, directeur van Financiën.)

„Dat Hij, ter versterking van de algemeene middelen, het wenschelijk achtende tijdelijk een extra-uitvoerrecht te heffen. ....”

Nu geef ik toe, dat wanneer men dien fatalen termijn stelt, het tijdelijk karakter nog meer wordt geaccentueerd, maar ik vind dat onnoodig, omdat het reeds in den considerans voldoende tot uiting komt.

(De heer De Hoog: Let men op den considerans of op den tijdsduur?)

Men moet den considerans wel degelijk in het oog houden bij de wetsuitoefening en daarnaar kan altijd worden verwezen.

(De heer De Hoog: „Tijdelijk” alleen, kan wel beteekenen: gedurende een kwart eeuw!)

Ik zou echter nog een andere argumentatie willen bezigen. De Regeering heeft in haar Memorie van Antwoord het volgende gezegd:

Met betrekking tot hetgeen in het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt inzake de maximum-periode der heffing, moet in de eerste plaats worden gereleveerd, dat het hier betreft eene belasting, welke hare motiveering in hoofdzaak vindt in de aanwezigheid van bepaalde, bijzondere omstandigheden, hetgeen vanzelfsprekend medebrengt, dat daaraan geen permanent karakter kan worden gegeven.”

Nu veronderstelt de Regeering dus reeds van tevoren, dat deze bepaalde bijzondere omstandigheden na vijftien maanden niet meer aanwezig zullen zijn. Kan de Regeering daarvoor eenige garantie geven?

Dit staat nog geheel niet vast. En als deze bijzondere omstandigheden na vijftien maanden nog aanwezig zijn, zou de Regeering dan met een verlenging dezer ordonnantie komen? Het lijkt mij, ook in verband met hetgeen de heer Thamrin en ik in eersten termijn naar voren hebben gebracht over de bezwaren van voorraadvorming, alleszins redelijk om evengenoemde datum niet in de ordonnantie te vermelden. De Regeering heeft het — het is in de ordonnantie eenigszins anders geredigeerd dan wij in het amendement hebben gedaan, maar het komt op hetzelfde neer — volkomen in de hand om ieder oogenblik, wanneer die omstandigheden niet meer aanwezig zijn een ontwerp-ordonnantie in te dienen om het tijdelijk uitvoerrecht op te heffen en dan is het stellen van dien fatalen datum geheel overbodig.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij gaarne aansluiten bij de argumentatie van den geachten Regeeringsgemachtigde en van den heer De Hoog. Ik zou daaraan nog willen toevoegen, dat ik niet geloof, dat de vrees voor voorraadvorming gegrond is, omdat ik mij niet kan voorstellen, dat iemand ter wille van het uitsparen van het uitvoerrecht het veel grootere risico van de markt op zich zou willen nemen.

De heer De Bruin Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het door den eersten ondertekenaar van het amendement nogmaals naar voren gebrachte argument van voorraadvorming, heb ik reeds naar mijn oordeel afdoende besproken.

In tweeden termijn is nu een nieuw argument aangevoerd door den heer Van Helsdingen, nl. dat de Regeering zelf geweest heeft op het bestaan van bijzondere omstandigheden, o.m. als ratio van de komende extra heffing, zoodat Zij ook van tevoren niet kan bepalen wanneer die bijzondere omstandigheden zullen hebben opgehouden haar invloed te doen gelden. Er is daarbij meen ik, door den heer Van Helsdingen een zeer markant punt over het hoofd gezien, nl. dat ook een van de bepalende factoren ten aanzien van de heffing van dit recht is geweest het budgetair aspect en dat alles bij elkaar genomen, nog afgescheiden van andere omstandigheden, welke hier den doorslag hebben gegeven, zooals ik

(Thamrin, Van Helsdingen, directeur van Financiën.)

reeds in eersten termijn niteen heb gezet, de Regeering zich hier bepaaldelijk oriënteert op het jaar 1937. Verder acht de Regeering het ook noodig, dat deze heffing, wanneer er niets bijzonders gebeurt, op z'n laatst en dan automatisch komt te vervallen na verloop van 15 maanden. Ik meen, dat geen enkel steekhoudend argument is aangevoerd, waardoor er voor de Regeering aanleiding zou kunnen zijn van haar zoo juist aangegeven standpunt af te wijken.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Na de krachtige verdediging van het geachte lid, den heer Van Helsdingen met betrekking tot het argument van den heer De Hoog, n.l. dat het tijdelijke van de ordonnantie reeds tot uitdrukking komt, in den considerans, wil ik nog wijzen op het volgende. Feitelijk is toch in tegenspraak met elkaar, dat hier een termijn voor de ordonnantie wordt genoemd en de Regeering zelf in hetzelfde artikel van het ontwerp de bevoegdheid heeft ten allen tijde de ordonnantie in te trekken. Deze bevoegdheid, impliceert dat de Regeering elk oogenblik met een voorstel kan komen om de ordonnantie in te trekken. Een uitdrukkelijk stipuleeren van een termijn heeft het nadeel van gebondenheid, terwijl het niet noemen van een termijn met daaraan de bevoegdheid te allen tijde de ordonnantie in te trekken slechts een voordeel geeft. In de ordonnantie komt het tijdelijke van den termijn zoowel in den considerans als in de Memorie van Toelichting reeds tot uitdrukking, waardoor het tijdelijk karakter van de ordonnantie reeds vaststaat.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een vraag aan de Regeering stellen. Indien zij de Regeering een zoo groote factor is de budgetaire positie van het jaar 1937, ligt het dan niet in de lijn om in plaats van 15 maanden, te spreken van uiterlijk of ten hoogste 31 December 1937?

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De wetgever bepaalt hier een maximum termijn van 15 maanden — dat het hier bij nood-ordonnantie geschiedt is een toevallige omstandigheid — zoodat, om daarin verandering te brengen, van den wetgever medewerking noodig zal zijn. Tusschentijds echter kunnen zich omstandigheden voordoen, waarbij het nuttig en zelfs geboden kan worden geacht, om op zeer korten termijn de heffing te beëindigen over de geheele linie dan wel ten aanzien van bepaalde goederen. Op dien grond is deze procedure zoo gemakkelijk en soepel mogelijk gemaakt, en de bijzondere bevoegdheid tot beëindiging overgelaten aan den ordonnantie-wetgever.

(De heer Van Helsdingen: Accoord.)

Dat men zich hier speciaal georiënteerd heeft op het jaar 1937 is niets nieuws, want dat is ook in mijn rede in eersten termijn vermeld. De Regeering moet juist o.m. met het oog op mogelijke voorraadvorming eenige speling hebben terzake van het afloopen van deze heffing. Vandaar, dat die termijn niet gesteld moet worden op ultimo December 1937, doch op een jaar en drie maanden. Men had evengoed een jaar en vier maanden kunnen nemen, doch de Regeering heeft de keuze gesteld op een jaar en drie maanden. Zij acht het noodig ten aanzien van de hierbij betrokken belangen de zekerheid te geven, dat in ieder geval na verloop van dien termijn van een jaar en drie maanden de heffing automatisch zal vervallen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement — Thamrin e.s. (stuk 10) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 8 stemmen vóór en 7 stemmen tegen.

(Weyer, Roep e.a.)

Vóór stemmen de heeren: Van Helsdingen, Soetardjo, Thamrin, Soangkoepon, Prawoto, Sosrohadikeoesemo, Kerstens en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Verboom, De Hoog, Kan, Roep, Moh. Noor, Blaauw en Weyer.

Het geamendeerde art. 4 en art. 5 van artikel I en de artikelen II tot en met VI, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Conform artikel 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik geef thans gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn tegenzin in dit ontwerp is voldoende gebleken uit mijn redevoeringen in eersten en tweeden termijn. Die tegenzin is zeer toegenomen speciaal door het aannemen van het amendement stuk 8, dermate, dat ik tot mijn leedwezen niet mijn stem aan de ordonnantie zal kunnen geven.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel bij amendement het uitvoerrecht is verhoogd van 2 tot 4% en ik daaraan mijn instemming niet heb kunnen geven, zal ik niettemin vóór de ordonnantie stemmen, omdat ik versterking van de landsmiddelen een dermate groot landsbelang acht, dat ik over mijn bezwaren zal heen stappen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de woorden van den heer Roep.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Om het voor mij mogelijk te maken, over mijn principieele bezwaren ten aanzien van dit ontwerp heen te stappen, waren twee dingen noodig: n.l. dat de heffing er een zou zijn van beperkten duur en ten tweede, dat de heffing matig zou zijn. Daar de beide aangenomen amendementen aan deze verlangens den bodem hebben ingeslagen, zie ik mij genoopt, tegen de ontwerp-ordonnantie te stemmen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de stemmotiveringen van de heeren Weyer en Verboom.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als gewijzigd bij nota van wijzigingen en als geamendeerd, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 11 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Prawoto, Sosrohadikeoesemo, Kerstens, Blaauw, De Hoog, Van Helsdingen, Roep, Soetardjo, Thamrin, Soangkoepon en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Weyer, Verboom, Kan en Moh. Noor.

De vergadering wordt te 2.21 uur n.m. gesloten.

Rede van den Voorzitter in verband met het overlijden van het oud-Volksraadslid, den heer E. Smith. — Ingekomen stukken

11e VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 24 November 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Rede van den Voorzitter in verband met het overlijden van het oud-Volksraadslid, den heer E. Smith. — Ingekomen stukken. — Wijziging regelen voor toekenning subsidie aan stadsgemeenten en aan het bijzonder onderwijs ten behoeve van uitgezonden onderwijzers voor huwelijks- en buitengewone bijdragen in de pensioenfondsen (Ond. 44). — Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche scheepelingen 1925 (Ond. 98). — Wijziging Papegaaienziekteregeling 1935 (Ond. 16). — Herziening berekening afschrijvingen Bankatwinning (Ond. 64). — Vaststelling aantal opeenten vennootschapsbelasting (Ond. 96). — Herziening bepalingen betreffende toezicht op uitvoering van openbare werken (Ond. 101).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Marinissen.

De Voorzitter: Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik verzoek U, U van Uw zetels te verheffen.

Zaterdag j.l. is het oud-lid van den Volksraad, de heer E. Smith, na een langdurige ziekte overleden; gisteren hebben zijn talrijke vrienden hem naar zijn laatste rustplaats gebracht.

De heer Smith maakte gedurende slechts een jaar deel uit van den Volksraad in zijn vorige samenstelling. Enkelen onzer kennen hem als zoodanig dan ook niet, maar die hem gekend hebben, zullen een aangename herinnering aan dezen socialen werker bewaren en zijn nagedachtenis blijven eeren.

Ik stel voor, namens den Volksraad een brief van rouwbeklag aan zijn echtgenoot te doen toekomen.

Daartoe wordt besloten.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 16 November 1936 No. 7 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 13, 14, 14, 14, 16, 16, 18, 18 en 19 November 1936 Nos. 35, 37, 38, 39, 17, 18, 9, 14 en 16 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging van artikel 9 van het Koninklijk besluit van Maart 1904 No. 25 (Indisch Staatsblad No. 241) betreffende de verjaring van het verhaal op Landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 15);
- b. de ordonnantie tot intrekking van artikel 6 der ordonnantie van 26 Juli 1933 (Stbl. No. 314), houdende aan-

wijziging der Boekit Asamsteenkolentginning tot Landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 66);

- c. de ordonnantie tot intrekking van artikel 6 der ordonnantie van 26 Juli 1933 (Stbl. No. 315), houdende aanwijzing der Oembilinsteenkolentginning tot Landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 65);

- d. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet” (Stbl. 1933 No. 381) (Ond. 27);

- e. de ordonnantie houdende wijziging van de bepalingen inzake het slachten of doen slachten van vrouwelijk groot-hoornvee (Stbl. 1935—'36, Ond. 146; zitt. 1936—'37, Ond. 4);

- f. de ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot: intrekking van de ordonnanties van 1 October en 14 December 1902 (Stbl. Nos. 362 en 448), betreffende het inzamelen van niet los op den bodem liggende steenen in 's Lands bosschen; wijziging en aanvulling van de instellingsordonnantie van de provincie West-Java (Stbl. 1925 No. 378); wijziging en aanvullingsordonnantie van de provincie Oost-Java (Stbl. 1928 No. 295); wijziging en aanvulling van de instellingsordonnantie van de provincie Midden-Java (Staatsblad 1929 No. 227) (Ond. 37);

- g. de ordonnantie houdende regelen ter bescherming van broncapteeringen voor openbare drinkwatervoorzieningen (Ond. 100);

- h. de ordonnantie tot uitbreiding van de bevoegdheden, toegekend aan het Hoofd en de ambtenaren van het Kantoor van Arbeid in verband met de Overheidsbemoeienis met de arbeidsverhoudingen (Ond. 138);

- i. de ordonnantie tot beperking van den uitvoer van plantmateriaal van den oliepalm uit het tolgebied van Nederlandsch-Indië (Ond. 106).

3. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 13 en 16 November 1936 Nos. 1z en 10 houdende machtiging krachtens art. 105 I. S. aan eenige departementshoofden om te beschikken over de bij verschillende aanvullende begrotingen uitgetrokken fondsen.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 11 November 1936 No. 34 bepalende dat het lidmaatschap van den Volksraad van E. Straatemeier niet eindigt door afwezigheid uit Nederlandsch-Indië voor meer dan acht maanden.

5. Als voren van 12 November 1936 No. 8 bepalende de grenzen het zelfbesturend landschap Gowa en houdende aanwijzing van Mangi-Mangi Karaeng Bontononpo tot bestuurder.

6. Als voren van 12 November 1936 No. 19 houdende ontheffing van Raden Toemenggoeng Ario Achmad Probonogoro van het lidmaatschap van de Bezoldigingscommissie onder dankbetuiging voor de door hem in genoemde functie bewezen diensten, onder gelijktijdige benoeming als zoodanig van Raden Toemenggoeng Hasan Soemadipradja, regent van Batavia.

7. Als voren van 12 November 1936 No. 18 houdende benoeming van Dr. A. D. A. de Kat Angelino, Directeur van Onderwijs en Eeredienst tot lid van de Tweede Begrotingscommissie.

8. Als voren van 14 November 1936 No. 47 (Staatsblad No. 612) houdende een wijziging van het besluit van 24 Juni 1936 No. 14 (Staatsblad No. 362), houdende een herziening van de bezoldigingen der Inlandsche hoofden in de afdeling Groot-Atjeh.

9. Brief van den Ien Gouvernements Secretaris van 19 November 1936 No. 2364/B waarbij wordt aangeboden een exemplaar van de bij artikel 1 van het besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 November 1936 No. 17 vastgestelde „Invoerlicentieering-verordening 1936/1937” (Staatsblad No.

11de VERGADERING — DINSDAG 24 NOVEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Wijziging regelen voor toekenning subsidie aan stadsgemeenten en aan het bijzonder onderwijs ten behoeve van uitgezonden onderwijzers voor huwelijks- en buitengewone bijdragen in de pensioenfondsen (Ond. 44). — Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Voorzitter.)

624) strekkende tot voortzetting van de licentieering van den invoer van glas, glaswerk, emaillewaren, rijwielen en rijwielonderdeelen.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Een voorstel tot wijziging van de ordonnantie van 10 September 1930 (Regeling van de vergunning tot het aanleggen enz. van een radio-ontvanginrichting) van den heer Soetardjo e.s. (Ond. 109).

Dit stuk wordt gedrukt.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur betrekking hebbende op de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Brief en telegram van de gebroeders Ziesel naar aanleiding van het in de Memorie van Antwoord van de Drinkwatervoorziening-Beschermingsordonnantie (Ond. 100) medegedeelde.

3. Circulaire van het sub-comité Tiong Hoa „Pesta Perajahan Hari Nikanja Prinses Juliana”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende verslagen en boekwerken:

1. Algemeen verslag betreffende de verschillende gemeentendiensten van de stadsgemeente Batavia over het jaar 1935.

2. Jaarverslag over het boekjaar 1935/1936 van de N. V. Singkep Tin Maatschappij.

3. Handleiding voor de toepassing van de Huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahasa en Amboina en het Reglement op den Burgerlijken Stand.

4. Notulen van de 95e vergadering van den Raad van het Waterschap „Dengkeng” van 4 November 1936.

5. Notulen van de 106e vergadering van den Raad van het Waterschap „Opak-Progo” van 7 November 1936.

6. Notulen van den Bale-Agoeng van Soerakarta.

De verslagen en boekwerken worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

a. tot wijziging van de regelen voor de toekenning van subsidie aan stadsgemeenten ten behoeve van de in haren dienst uitgezonden onderwijzers voor de door hen aan het Pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren verschuldigde huwelijksbijdragen (Staatsblad 1930 No. 396);

b. tot nadere wijziging van de regeling nopens het verleenen van een tegemoetkoming in de buitengewone bijdragen aan het Civiel Weduwen- en Weezenfonds ten behoeve van uitgezonden onderwijzers bij het bijzonder onderwijs (Staatsblad 1924 No. 446);

(Ond. 44), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

Op deze ontwerpen is een amendement ingediend door de heeren Van Helsdingen, Kerstens en Sosrohadiakoesoemo op de artikelen 1 van de stukken 2A en 2B, (stuk 5), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie houdende wijziging van de regelen voor de toekenning van subsidie aan stadsgemeenten

(Voorzitter, Blaauw.)

ten behoeve van de in haren dienst uitgezonden onderwijzers, enz. de volgende wijzigingen aan te brengen:

I. In artikel 1 van stuk 2A vervallen de woorden: „van $\frac{3}{4}$ gedeelten”.

II. In artikel 1 van stuk 2B vervallen de woorden: „van $\frac{3}{4}$ gedeelten”.

Toelichting.

Naar verluidt is binnenkort een ontwerp-ordonnantie te verwachten, dat o.m. inhoudt dat voortaan 100% der salarissen wordt vergoed, maar dan ook het geheele bedrag der schoolgelden wordt gestort in 's Lands kas. Inderdaad is in verband met de afrekening de uitkeering van $\frac{3}{4}$ der kosten van uitzending onlogisch. Het ligt in de lijn dat het geheele bedrag wordt vergoed, hetgeen geen verandering brengt in den feitelijken toestand. Bedoeling van de amendementen is het ontwerp in overeenstemming te brengen met den bestaanden toestand en de te verwachten ordonnantie-wijziging.”

Sindsdien zijn echter door de Regeering bij Nota van Wijzigingen de door genoemde leden voorgestelde wijzigingen aangebracht. Het amendement is derhalve vervallen en maakt geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De ontwerp-ordonnanties als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6), worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Militaire Pensioenreglementen (Ond. 35), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 4 en 7);

2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925” (Ond. 98), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Zoals de Regeering in haar Memorie van Antwoord op Onderwerp 35 nog eens nadrukkelijk heeft vooropgesteld, heeft bij de wijzigingsordonnanties het streven vooropgezet om de militaire pensioenen gelijk te schakelen met het Indisch Burgerlijk pensioenreglement. Dit streven is toe te juichen, indien men slechts er voor oppast, dat met dat gelijkenschakelen aan de I.B.P. er geen methoden worden gevolgd als die van het Procrustesbed, indien slechts niet gepoogd wordt om grootheden gelijk te maken, die inderdaad niet gelijk zijn, indien in het algemeen geen onbillijkheden met dit gelijkenschakelen aanvaard worden, die tenslotte niet aanvaardbaar zijn. De Regeering wekt eenig vertrouwen, dat zulks ook niet gebeuren zal, doordat Zij uitdrukkelijk vaststelt, dat het in overeenstemming brengen met het I. B. P. slechts zal geschieden zooveel mogelijk en dat daar, waar de militaire verhoudingen en toestanden tot afwijking noopten, daartoe is overgegaan.

Nu is een van de punten, waarbij het de vraag is of inderdaad dit gelijkenschakelen niet tot gevolg heeft gehad het begaan van onbillijkheden, de intrekking van het rangspensioen ineens. De Regeering motiveert deze plotselinge afschaffing van het rangspensioen in de Memorie van Toelichting aldus:

„Vermits echter bij eene herziening der pensioenbedragen van een eerbiediging van verkregen rechten — waarop het keuzerecht tusschen rangs- en diensttijdspensioen toch in wezen berust — kwalijk meer zou kunnen worden gesproken is het wenschelijk voorgekomen de rangspensioenreglementen voor de officieren en Europeesche onder-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

officieren met ingang van den datum van inwerking-treding van de onderwerpelijke ordonnantie buiten werking te stellen."

Derhalve, omdat er reeds in het I. B. P. enkele rechten zijn aangetast, ziet de Regeering er niet tegen op om, waar dan ook, te komen tot het aantasten van eenmaal verkregen rechten en dat doet Zij dan in dit bijzondere geval door het afschaffen van de rangspensioenen.

Een kleine uitbreiding van deze toelichting vind ik dan bovendien nog in de Memorie van Antwoord, waarbij de Regeering in het bijzonder ten opzichte van de onderofficieren het volgende verklaart:

„Er bestaat naar de meening van de Regeering geen aanleiding om de onderofficieren, die vóór 25 December 1926 in dienst zijn getreden, de keuze te laten tusschen rangspensioenen en diensttijdspensioenen.

Dit zou beteekenen dat voor deze onderofficieren de vroegere rechten op het gebied van de pensioenen onverkort zouden worden gehandhaafd, terwijl voor alle burgerlijke landsdienaren, als gevolg van de daling van de salarissen, de vroegere pensioensaanspraken wijziging hebben ondergaan."

Derhalve, omdat in het I. B. P. de vroegere pensioensaanspraken wijzigingen hebben ondergaan, is de Regeering blijkbaar gerechtigd om bij de militaire pensioenreglementen het rangspensioen geheel te doen vervallen. Waar het I. B. P. het rangspensioen niet kent, daar moet dus het militair pensioenreglement volledig afstand doen van deze rangspensioenen. Ik kan het niet helpen, maar ik vind, dat het langzamerhand toch gaat lijken op het toepassen van methoden van het Procrustesbed. Hier worden de militaire pensioenen gelegd op het Procrustesbed van het I. B. P. en waar er eenige beenen — in dit geval de rangspensioenen voor sommige menschen — uit het bed uitsteken, daar worden die beenen afgekapt met dit wijzigingsontwerp.

Ik geef toe, dat hier en daar in de ontwerpen doekjes voor het bloeden worden gegeven, maar het zijn dan ook inderdaad niet meer dan doekjes voor het bloeden voor het afkappen van die beenen.

Overigens, dat die beenen op het oogenblik te lang zijn voor het Procrustesbed van het I. B. P., daarvoor is voor een gedeelte verantwoordelijk geweest de Regeering zelve, die destijds deze militairen heeft benoemd onder de voorspiegeling, dat zij t.z.t. kunnen worden gepensionneerd op den voet van dat rangspensioenreglement. Maar in het bijzonder vind ik deze plotselinge afschaffing van de rangspensioenen onbillijk omdat zij, anders dan bij het aantasten van de rechten bij de burgerlijke pensioenreglementen, niet gelijkmatig, niet evenwichtig werkt. De afschaffing van dat rangspensioen zal niet over de geheele linie gelijk effect sorteeren, want er zijn verschillende groepen onder de militairen. Er zijn groote groepen individuen onder de militairen die van deze afschaffing van het rangspensioen niet den minsten last zullen ondervinden. Maar er zijn daarentegen ook anderen die er buitengewoon zwaar door getroffen zullen worden. Dit onderscheid op zichzelf lijkt mij onder de bepaalde omstandigheden niet toelaatbaar.

Bovendien trekt de Regeering hier een parallel met het Indisch burgerlijk pensioenreglement, terwijl ik toch betwijfel of een dergelijke parallel over het algemeen wel voldoende gehandhaafd kan worden. Immers wat bij den burgerlijken dienst niet en bij den militairen dienst wel bestaat en heel nauw samenhangt met het rangspensioen, is het ontslag wegens dienstbelang. De burgerlijke dienst kent een dergelijk ontslag niet en de militaire dienst heeft een dergelijk ontslag altijd gekend en zal dat ontslag blijven kennen. Het bestaan van het ontslag wegens dienstbelang is een der redenen waarom de rangspensioenen destijds in het leven zijn geroepen. Nu schaft men in de voorliggende ontwerpen, min of meer in afwerking van de voorstellen van

1926 het rangspensioen af, ofschoon de Regeering toch eigenlijk iets dergelijks betreurt. Ik haal dit in verband hiermede aan, omdat ten slotte, voor zoover het reeds gebeurd is, men op die afschaffing van de rangspensioenen niet behoeft terug te komen. Maar, voor zoover er nog categorieën van militairen bestaan die recht zullen kunnen doen gelden op een rangspensioen, is de motiveering der Regeering ter zake toch nog wel steeds geldig. De Regeering motiveert in haar Memorie van Toelichting onder punt (26) als volgt:

„Eigenlijk is dan ook het stellen van minimum-leeftijden voor het verkrijgen van recht op pensioen met betrekking tot militaire landsdienaren te veroordeelen en zou ten aanzien van deze categorie landsdienaren de voorkeur moeten worden gegeven aan het stelsel der rangspensioenen, waarbij voor het verkrijgen van recht op pensioen geen minimum leeftijden zijn gesteld."

Dit beginsel geldt natuurlijk nog onverkort voor al diegenen wien onder de bestaande verhoudingen nog altijd in uitzicht is gesteld t.z.t. een keuze tusschen rangspensioen en diensttijdspensioen.

Ten slotte werkt het intrekken van de rangspensioenen onbillijk en onevenwichtig omdat zelfs de Regeering t.a.v. bepaalde groepen van militairen blijft vasthouden aan het instituut der rangspensioenen. Dit betreft dan in het bijzonder de militairen beneden den rang van onderofficier.

Ik had het er zoeven over, dat zij onevenwichtig is en daarom onbillijk werkt omdat de intrekking van de rangspensioenen verschil maakt over verschillende groepen van militairen en bovendien over verschillende individuen in dezelfde groep van militairen. Om bij het laatste te blijven, men zal onder de militairen van dezelfde groep drie soorten hebben.

In de eerste plaats heeft voor de militairen, die in dienst zijn getreden na het jaar 1926 een uitzicht op pensionneering met rangspensioen nooit bestaan en voor deze personen is inderdaad het onderwerpelijke voorstel niet de minste aantasting van verkregen rechten. De tweede groep bestaat uit de militairen, die wel de keuze hebben gehad van een rangspensioen dan wel diensttijdspensioen en daarvan reeds gebruik hebben gemaakt. Ook deze personen zullen door de onderwerpelijke voorschriften niet worden aangetast in hun rechten, doch er is nog een derde betrekkelijk kleine groep, aan wie wel in uitzicht is gesteld de keuze om te zijner tijd gepensionneerd te worden, hetzij op den voet van het rangspensioen, dan wel op den voet van het diensttijdspensioen. Deze groep wordt nu in zijn verwachtingen buitengewoon teleurgesteld. Het zal hierbij gaan om het feit, of de onderwerpelijke ordonnantie in werking zal treden hetzij vóór dan wel na het tijdstip, dat deze personen in de gelegenheid zullen zijn pensioen aan te vragen. Zij die nog net vóór het inwerkingtreden van deze ordonnantie een dergelijke keuze kunnen doen, zullen daar niet den minsten last van ondervinden, terwijl diegenen, die gepensionneerd zullen worden, even na de inwerkingtreding van deze ordonnantie, hetgeen een verschil van enkele dagen kan beteekenen, ten eerste door deze ontwerp-ordonnantie zullen worden benadeeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie toch geen redelijken grond in de handelwijze om een dergelijk buitengewoon groot verschil te maken tusschen militairen van dezelfde groep, militairen, die in nagenoeg dezelfde omstandigheden hebben gediend. Het zal wel bekend zijn — ik behoef noch ons College, noch den geachten Regeeringsgemachtigde lastig te vallen met het geven van voorbeelden te dezen opzichte —, dat er een heel groot verschil in pensioenbedrag kan zijn tengevolge van het feit, dat men gepensionneerd wordt krachtens het rangspensioen dan wel krachtens het diensttijdspensioen. Bovendien brengt de plotselinge intrekking van het rangspensioen verschil in de onderscheidene groepen van militairen teweeg en daarvan zou ik dan in de eerste plaats als een groep, die in het bijzonder wordt benadeeld door de intrekking van het rangspensioen, willen noemen de groep van de

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

officieren van gezondheid, de apothekers en de militaire paardenartsen. Deze militairen treden in het algemeen in dienst op een tijdstip, dat ongeveer 4 jaar later valt dan dat van de gewone troepenofficier. Nemen wij b.v. als voorbeeld twee jongelieden van 18 jaar, waarvan de eene het voornemen heeft als troepenofficier in dienst te treden en de ander als officier van gezondheid. Dan zal de eerste zich op zijn achttiende jaar melden b.v. bij de militaire academie te Breda en van dat moment af begint zijn dienstdienst te loopen. Deze persoon, gesteld dat hij na drie jaar officier wordt, zal op het moment, dat de officier van gezondheid te zijner tijd in dienst treedt, d.w.z. op een tijdstip 7 jaar na het begin van zijn studie, een dienstdienst in rekening kunnen brengen van 5½ jaar en wel berekend op de volgende wijze. Hij zal als cadet aan de militaire academie een studietijd van drie jaar hebben gemaakt. Deze drie jaren zullen voor Indischen dienstdienst medetellen als anderhalf jaar en verder heeft de troepenofficier in Indië op bedoeld moment in actieven dienst gediend vier jaar. Op het moment dus, dat de officier van gezondheid in militairen dienst treedt en dus zijn dienstdienst nog met een schoone lei zal moeten aanvangen, heeft de troepenofficier reeds 5½ jaar dienstjaren, die voor pensioen medetellen.

Deze 5½ jaar, die de officieren van gezondheid, apothekers en militaire paardenartsen later komen, zullen zij nimmer kunnen inhalen.

Nu is dit nadeel onder de bestaande voorschriften niet zoo groot. In de eerste plaats niet, omdat in tegenstelling met de troepenofficieren, de officieren van gezondheid een pensioen kunnen krijgen na vijftien dienstjaren, terwijl de troepenofficieren dat krijgen na twintig dienstjaren. Maar van bijzonder belang was dan ook voor de officieren van gezondheid bij de bestaande bepalingen, het rangspensioen.

Wanneer een officier van gezondheid vroegtijdig zou worden gepensionneerd, kon hij nog altijd een keuze doen op het rangspensioen, waardoor het pensioen gebracht werd op het voor hen geldend algemeen minimum, omdat die officier van gezondheid een minder aantal pensioengerechtigde dienstjaren had, hetgeen dan hooger was, dan het dienstdienstspensioen.

Dit was voor den gewonen troepenofficier natuurlijk niet van zoo uitnemend belang, omdat wanneer deze het dienstdienstpensioen koos, — ik vergelijk nog altijd de zoeven genoemde twee jongelui, die samen op achttien jarigen leeftijd zijn begonnen, — hij toch altijd als troepenofficier een dienstdienst heeft van 5½ jaar langer dan de officier van gezondheid, hetgeen ten aanzien van het pensioen-bedrag een aanmerkelijk hogere som oplevert.

In dit verband, waar de officier van gezondheid en de militaire paardenarts, alsmede de apotheker zoo in het bijzonder benadeeld worden, wil ik hun positie toch nog een oogenblik ietwat ruimer bekijken.

In den Volksraad is de positie van de officieren van gezondheid destijds reeds ter sprake gebracht door Dr. Ratu Langie. Ik verwijs hiervoor naar de Handelingen van den Volksraad van 1934—1935, blz. 638. Daarin is de positie van de officieren van gezondheid getoetst aan die van de troepenofficieren. De legercommandant antwoordde op hetgeen door den heer Ratu Langie was gezegd op blz. 829 van die handelingen:

„De vraag of voor de officieren van gezondheid afwijkende pensioenbepalingen noodig en mogelijk zijn, heeft echter reeds geruimen tijd de aandacht van de legerleiding en zal ongetwijfeld bij de voorgenomen herziening der pensioenregeling ernstig worden overwogen.”

Hoewel dus niet met zooveel woorden toegegeven is, dat de pensioenbepalingen voor de officieren van gezondheid in verband met die van de overige officieren onbevredigend zijn, blijkt dit toch wel uit het antwoord van den legercom-

mandant. Immers, indien dit niet het geval ware, dan zou ook niet kunnen worden overwogen of afwijkende pensioenbepalingen voor de officieren van gezondheid noodig en mogelijk zijn.

Gaan wij nu na in hoeverre aan deze belofte is voldaan, dan moet met leedwezen worden geconstateerd, dat maar in zeer onvoldoende mate aan de onbevestigde positie van de officieren van gezondheid wat hun pensioenbepalingen betreft is tegemoetgekomen. Het eenige wat men heeft gedaan is het scheppen van een bepaling, dat bij ontslag uit hoofde van dienstbelang — dus bij passeering — voor de subalterne officieren van gezondheid, de officieren van den diergeneeskundigen dienst en de militaire apothekers een minimum pensioenpercentage van 40 is gegarandeerd.

Dat ook de Regeering van inzicht is, dat deze onbevredigende positie van de officiersgroepen slechts zeer ten deele is opgeheven, blijkt wel uit de zinsnede in de Memorie van Toelichting op blz. 40 onder punt 48, nl.:

„Teneinde genoemde officieren eenigszins tegemoet te komen in het nadeel, voortvloeiende uit de bijzondere militaire eischen, die veelvuldig dwingen het leger te verlaten, voordat recht op een redelijk pensioen is verkregen.”

Ik wensch hier uitdrukkelijk vast te stellen, dat dus ook volgens de Regeering door deze bepaling slechts eenigszins aan de bezwaren is tegemoet gekomen; ten tweede, dat hierin wordt erkend, dat men bij dergelijke pensionneeringen gedwongen is, het leger te verlaten voordat recht op een redelijk pensioen is verkregen en ten derde, dat deze pensionneeringen wegens dienstbelang in het leger veelvuldig voorkomen. Dit laatste punt komt ook tot uiting in (41) van de Memorie van Toelichting: „Vele pensionneeringen van militairen toch moeten worden beschouwd als gedwongen pensionneeringen enz.” Geconcludeerd kan dus worden, dat ook volgens de Regeering slechts eenigszins is tegemoet gekomen aan de onbevredigende pensioenregeling van bovengenoemde officiersgroepen.

Hoe onbevredigend de positie na doorvoering van de voorliggende voorstellen worden zal blijkt pas duidelijk uit het volgende voorbeeld. Wanneer een kapitein wordt gepasseerd voor majoor, zal hij een jaarlijks pensioen krijgen van f 3 108; een officier van gezondheid 1e klas, gepasseerd voor dirigeerend officier van gezondheid 2e klas, krijgt een pensioen van f 3 660, derhalve meer; een majoor, gepasseerd voor overste, krijgt f 4 356. Daarentegen een dirigeerend officier van gezondheid 2e klas, gepasseerd voor dirigeerend officier van gezondheid 1e klas, slechts f 3 888, dus alweer minder. Een overste gepasseerd voor kolonel krijgt f 5 244, een overste-dokter, gepasseerd voor kolonel-dokter, f 4 356, dus nota bene slechts evenveel als een majoor van den troep gepasseerd voor overste.

Voor een officier van gezondheid 1e klas, gepasseerd voor majoor-dokter, is de pil derhalve eenigszins verguld, maar voor de overigen blijft de toestand even sterk schrijnen. Vraagt men zich af, waaraan die officieren deze behandeling te wijten hebben, dan is, zooals ik reeds zeide, het antwoord, dat ze ook een veel langere studietijd hebben en hun studietijd telt, in tegenstelling tot dien van de overige officieren, in het geheel niet mede voor hun pensioen. Dat lijkt mij toch wel een zeer negatieve appreciatie van de meerdere studie en meerdere opofferingen voor het volgen der studie niet alleen, maar ook van de zeer verantwoordelijke functie, die de officieren van den M. G. D., van den M. D. G. D. en de militaire apothekers hebben.

Men vraagt zich af of de Regeering zich wel realiseert, dat ze door dergelijke maatregelen slechts bij den thans heerschen- den overvloed van aanbod op de arbeidsmarkt aan den eisch van een met animo werkend corps officieren van gezondheid enz. kan voldoen. Zoolang er nog rangspensioenen bestaan, vallen de nadeelen van den langeren en niet voor pensioen tellenden studietijd niet zoo op, maar nu de rangspensioenen worden

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

afgeschaff, is het een teleurstelling, dat de Regeering hieraan niet volledig is tegemoet gekomen door ook voor de officieren van genoemde diensten den studietijd volledig te doen medetellen voor pensioen, evenals zulks geschiedt voor de overige officieren. Als men nu de vraag stelt, waarom de Regeering dit niet doet, dan zien we in de Memorie van Antwoord dat de Regeering zegt, dat het medetellen van den studietijd evenmin geschiedt voor de doctoren van den burgerlijken geneeskundigen dienst. In de Memorie van Antwoord lees ik:

„Wat betreft de opmerking, dat de officieren van gezondheid door de afschaffing van het rangpensioen wel zeer in het nadeel komen, aangezien zij eerst op lateren leeftijd in dienst treden en hun studietijd niet als diensttijd voor pensioen wordt medegerekend, moge er op worden gewezen, dat in dit opzicht de artsen van den D.V.G. geheel in dezelfde omstandigheden verkeren.

Er bestaat voorshands geen goede grond om de officieren van gezondheid in dit opzicht anders te behandelen dan genoemde burger-geneesheeren.”

Waarom? Men krijgt hier plotseling een behandeling van officieren, van officieren van gezondheid als burger-ambtenaren en men mag derhalve hier toch wel dan de Regeering de pertinente vraag stellen, wat zijn de officieren van gezondheid? Zijn zij officier of burger?

(De heer Soangkoepon: Artsen!)

Inderdaad, zij zijn arts, evengoed als men in het leger allerlei andere technici heeft, maar de vraag, die ik aan de Regeering wil stellen, is: wil Zij de officieren van gezondheid en evenzo de diergeneeskundigen en de apothekers behandelen als officier of als burger? Indien de Regeering hen als officier wil behandelen, bestaat er zeker aanleiding om voor deze menschen een zeker tijdperk van hun studie te doen medetellen als pensioentijd, evenals zulks geschiedt voor andere officieren; wil de Regeering hen behandelen als burger, dan heeft de Regeering daarvan ook de consequenties te aanvaarden en afstand te doen van de mogelijkheid van ontslag wegens dienstbelang.

Ik wil in dit verband, voor het geval de Regeering de vergelijking van officieren van gezondheid met burgerartsen wil voortzetten er toch op wijzen, dat zelfs bij die vergelijking de officieren van gezondheid toch nog in het nadeel zijn.

In de eerste plaats is het leven van den officier van gezondheid veel riskanter dan dat van een burgerarts, want ten eerste moet de officier van gezondheid meer deelnemen aan expedities en ook zal hij meer last ondervinden van binnenlandsche onlusten. Verder zullen aan den officier van gezondheid veel strengere eischen gesteld moeten worden wat zijn fysiek betreft, waardoor een ontslag wegens ongeschiktheid — dus niet wegens dienstbelang — bij den officier van gezondheid eerder zal plaats hebben dan bij den burgerarts en tenslotte zal de officier van gezondheid zeer weinig uitloop hebben naar hogere betrekkingen en derhalve een geringere kans hebben op een pensioengrondslag, die ietwat boven het redelijke uitgaat. Ik zou hiervoor een vergelijking willen maken tusschen de kansen op promotie van een arts bij den D. V. G. en een officier van gezondheid en dan zie ik, dat het aantal subalterne officieren van gezondheid met een eindsalaris van f 800, 180 bedraagt. Bij een gelijkwaardig ambt bij den D. V. G., de gouvernementsartsen is het aantal 108, derhalve aanmerkelijk lager. Wat de hoogerbezoldigde functies betreft, wordt het daarentegen juist andersom. Bij een eindsalaris van f 900, is het aantal bij den militair geneeskundigen dienst slechts 8, bij den D. V. G. 10. Bij een salaris van f 950 — f 1000, is het aantal bij den militair geneeskundigen dienst 5 en bij den D. V. G. eveneens 5, maar bij een salaris van f 1100, vindt men bij den militair geneeskundigen dienst slechts 2 functionarissen en bij den D. V. G. 14.

Van de 180 officieren van gezondheid kunnen dus slechts 13 leidende functies bekomen, daarentegen kunnen van de

108 gouvernementsartsen 29 leidende functies gaan bekleden. Deze tegenstelling is toch wel zeer duidelijk.

(De heer Soangkoepon: Maar hoe staat het met de dienstitijden? Daarmede moet men toch ook rekening houden?)

Ik kan deze interruptie zoo gauw niet geheel overzien, maar ik veronderstel, dat die dienstitijden van de verschillende functionarissen, die hier bedoeld worden, zoo niet geheel, dan toch nagenoeg met elkaar overeenstemmen.

Tenslotte kom ik tot de toelichting, die de Regeering heeft gegeven in de Memorie van Antwoord, waarin Zij vergelijkt de militaire artsen met de burgerlijke artsen. Ik zou ten aanzien hiervan de vraag willen stellen: Waarom maakt Zij deze vergelijking alleen ten opzichte van de artsen, maar niet ten opzichte van de ingenieurs, waar bv. onder de militairen van de genie vele ingenieurs zijn; waarom worden dezen niet vergeleken met de ingenieurs bij den burgerlijken dienst?

Verder is er nog een onderdeel van de voorstellen met de daarop betrekking hebbende toelichting, die ik niet volkomen begrijp. De Regeering is in de voorliggende voorstellen den subalternen officieren van gezondheid, paardenartsen en apothekers voor een deel tegemoet gekomen, nl. dengenen, die wegens dienstbelang het leger zullen verlaten; aan deze menschen wordt een minimum-pensioen toegekend van 40% van den pensioensgrondslag. Er is in het Gedelegeerdenverslag gevraagd of, wanneer dit het geval is met de subalterne officieren van gezondheid, die een minimum van 40% gegarandeerd krijgen, men dan niet een te gering verschil krijgt met de officieren van gezondheid, bv. de majoor-dokters, die ook wegens dienstbelang zullen worden ontslagen en voor wie een dergelijk minimum in de voorliggende voorstellen niet is gegarandeerd. De Regeering wijst erop, dat dit verschil inderdaad wel grooter zal worden dan in het Gedelegeerdenverslag is berekend, omdat het in het voornemen ligt ook majoor-dokters, wanneer zij voor een hooger rang zijn gepasseerd, langer te doen doordienen. Het gevolg daarvan is, dat zij een hooger pensioengrondslag krijgen, waardoor het verschil met de pensioenen der subalterne officieren van gezondheid wordt vergroot. De Regeering vergelijkt hier echter twee ongelijkwaardige grootheden. In het Gedelegeerdenverslag is de vergelijking gesteld tusschen de subalterne officieren, die wegens dienstbelang het leger moeten verlaten en majoor-dokters, die ook wegens dienstbelang het leger moeten verlaten, dus niet majoor-dokters, die in de gelegenheid worden gesteld door te dienen; het verschil in pensioen tusschen deze twee groepen zal dan uiterst gering blijven.

Overigens begrijp ik nog niet geheel, waarom deze regeling in het bijzonder voor de subalterne officieren van gezondheid, paardenartsen en apothekers wordt getroffen en niet voor de hogere officieren. Is het de bedoeling der Regeering om deze subalterne officieren van gezondheid, die worden gepasseerd voor de hogere rangen, niet in de gelegenheid te stellen om evenals de majoor-dokters, zelfs bij passeering te laten door dienen, totdat zij een hooger pensioengrondslag hebben gekregen? Ik zou dan, indien dat inderdaad de bedoeling der Regeering is, in dit verband een vergelijking willen maken met de kapiteins bij de troep. Ten aanzien hiervan heeft de Regeering uitdrukkelijk verklaard, dat het ook in de bedoeling ligt om de kapiteins — dat zijn subalterne officieren — van de troep langer te laten doordienen, zelfs indien zij gepasseerd zijn, waardoor zij, zooals de Regeering zegt, in vrijwel alle gevallen toch dezen pensioengrondslag zullen halen; deze pensioengrondslag is dan berekend volgens de hoogste bezoldiging gedurende de drie laatste jaren genoten en bedraagt 46% van die bezoldiging. Hier zegt de Regeering dus, dat een gepasseerde troepenkapitein in vrijwel alle gevallen 46% van den pensioensgrondslag zal kunnen bereiken.

Zullen de kapiteins bij den geneeskundigen dienst, subalterne officieren van gezondheid dus, niet in de gelegenheid worden gesteld dit pensioen van 46% te halen? Ik moet het

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

haast concludeeren uit de tegenstelling welke de Regeering hier maakt. Maar als dat zoo is, dan zou ik toch wel eenige toelichting van de Regeering ontvangen waarom dat het geval is.

Ten slotte zou ik, te eigener geruststelling, van de Regeering nog de verzekering willen hebben, dat waar zij in de Memorie van Antwoord ten aanzien van de hoofdofficieren van den militair geneeskundigen dienst verklaart, dat deze in de gelegenheid zullen worden gesteld om als zij gepasseerd zijn voor een hooger rang langer door te dienen, deze dan ook op dezelfde wijze zullen worden behandeld als de subalterne officieren, dat zijn de kapiteins bij den troep, n.l., dat zij, zooals ik zoeven heb aangehaald, in vrijwel alle gevallen toch den hoogsten pensioengrondslag zullen kunnen bereiken.

Alvorens af te stappen van dit onderwerp betreffende de officieren van gezondheid, de militaire paardenartsen en apothekers, zou ik willen resumeeren, dat, hoe men ook de regeling maakt toch, wanneer t.z.t. alleen het dienstijdpensioen voor deze menschen zal blijven gelden, steeds de tegenstelling zal blijven bestaan, dat de troepenofficieren een hooger aantal pensioenjaren in rekening zullen brengen bij gelijken leeftijd van de betrokkenen. Deze tegenstelling blijft bestaan en voor deze onbillijke behandeling van de officieren van gezondheid zie ik geen enkele aanleiding in het voorliggende voorstel. Ik zou daarom het voorliggende ontwerp in dien zin willen wijzigen, dat voor de officieren van gezondheid, de militaire paardenartsen en apothekers in het ontwerp het recht wordt toegekend van medetelling van den studietijd. Ik heb hiervoor een amendement geconcipieerd, dat als volgt luidt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerpordonnantie tot wijziging en aanvulling van Militaire pensioenreglementen (Ond. 35) de navolgende wijzigingen aan te brengen:

In artikel 4 wordt

a. onder Vbis toegevoegd:

Voorts wordt een nieuw derde lid toegevoegd, luidende:

„(3) Officieren van gezondheid, militaire apothekers en militaire paardenartsen, die recht op pensioen kunnen doen gelden overeenkomstig artikel 1, kunnen voor de berekening van hun pensioensbedrag vijf fictieve dienstjaren mede in aanmerking brengen”.

b. Onder VIII geschrapt de tweede alinea van lid 5 van het aldaar nieuw gelezen artikel 10.”

Wanneer de officieren van gezondheid door het intrekken van het rangpensioen in het bijzonder benadeeld worden, dan zal een soortgelijke benadeeling meer dan van de andere militairen plaats hebben ook bij verschillende groepen van onderofficieren. In de jaren 1919 en 1921 zijn, omdat er hier in het Indische leger een groot tekort aan kader was, onderofficieren van het Nederlandsche leger in de gelegenheid gesteld bij het Indische leger dienst te nemen. Deze menschen hadden in het Nederlandsche leger reeds een zeker aantal dienstjaren achter den rug; zij waren reeds op leeftijd, maar zij zagen er geen bezwaar in, in het Indische leger dienst te nemen omdat destijds hun voor oogen werd gesteld, dat zij t.z.t. zouden kunnen worden gepensionneerd op den voet van het rangpensioen.

Voor hen was het dus van niet zoo'n groot belang, dat zij reeds een hoogen leeftijd hadden. Wanneer zij een zekeren rang zouden hebben bereikt, zouden zij het pensioen kunnen verkrijgen op dien rang gesteld, zonder dat zij volgens dienstijdpensioen genoegzamen behoeven te nemen met een lager bedrag. Wanneer deze personen zouden moeten doordienen na de vaststelling van de onderwerpelijke voorschriften, totdat zij krachtens hun dienstijdpensioen een bedrag zouden verkrijgen ongeveer gelijk aan het bedrag van het rangpensioen, dan zou door zeer velen van deze onderofficieren zoo langzamerhand een leeftijd worden bereikt, die toch wel de vraag doet opwerpen, of een dergelijke leeftijd wel

in overeenstemming is te brengen met de paraatheid van het leger. De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord dat voor een te hoogen leeftijd van een groot gedeelte van de onderofficieren als gevolg van de omstandigheid, dat in de toekomst 25 jaar en 7 maanden zal moeten worden gediend, alvorens het maximum pensioen kan worden verkregen, door haar niet wordt gevreesd. Doch, Mijnheer de Voorzitter, van deze personen, die reeds een groot aantal Nederlandsche dienstjaren hadden, die slechts voor de helft als Indische dienstjaren medetellen, zal, wanneer zij door moeten dienen, totdat zij in rekening kunnen brengen 25 Indische dienstjaren en 7 maanden, de leeftijd op het moment van het toekennen van pensioen wel langzamerhand aanmerkelijk hoog zijn geworden. Zoo zijn er op het oogenblik onder deze onderofficieren — een groep overigens die uit meer dan 800 man bestaat — reeds personen, die een leeftijd hebben van 50 jaar en een diensttijd van 18 jaar. Wanneer die personen moeten doordienen, totdat zij hun maximum pensioen krachtens het dienstijdpensioen hebben behaald, zullen zij zoo langzamerhand, bij het bereiken van een pensioengrondslag van 46% een leeftijd hebben van ongeveer 54 jaar. Ik mag te dezen aanzien dan toch wel de vraag stellen, of de Regeering dan nog niet vreest dat hierdoor door de onderofficieren een te hoogen leeftijd wordt bereikt.

Voorts wijst de Regeering de opmerking in het Gedelegeerdenverslag ten aanzien van dezen leeftijd van de onderofficieren af door te verklaren, dat, waar de onderofficieren als regel op jongeren leeftijd in dienst treden dan de officieren en ook voor deze laatsten het maximum pensioen eerst na 25 jaar en 7 maanden in uitzicht is gesteld, er naar haar meening geen aanleiding bestaat voor de onderofficieren gunstiger bepalingen te treffen. Is dat echter wel juist, Mijnheer de Voorzitter, dat de onderofficieren als regel op jongeren leeftijd in dienst treden dan de officieren? Wanneer men het in dienst treden als officier op den voorgrond stelt, dan kan ik met de Regeering hierin medegaan. Maar de officieren treden niet als officier in dienst, doch als cadet en dat doen zij toch in het algemeen op een leeftijd, laten wij zeggen van 17 jaren, op een leeftijd, die gelijk staat met den leeftijd van de onderofficieren, wanneer zij in dienst treden als vrijwillig soldaat. Dat zal in het algemeen ook niet eerder zijn dan op 17-jarigen leeftijd.

Verder heeft de Regeering verklaard, dat het toch wel niet zoo erg staat met de onderofficieren, omdat in tal van gevallen die onderofficieren gevraagd hebben om langer te mogen doordienen dan den gestelden termijn van 25 jaar en 7 maanden. Ik geloof, dat de onderofficieren, die dergelijke verzoeken doen, in het algemeen niet afkomstig zijn uit den troep. Dit zijn geen onderofficieren, die actieven troependienst zullen moeten doen. Doch al was het wel zoo, is dan het argument, dat er bepaalde onderofficieren zijn, die wel door willen dienen, langer dan den maximum pensioenstijd, een motief om aan de anderen, aan wie op het oogenblik een recht op rangpensioen in uitzicht is gesteld, dat recht te ontnemen?

Voorts zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord, dat inderdaad de promotie door het uitsluitend geldend worden van het dienstijdpensioenreglement wel eenigszins zal worden vertraagd. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de praktijk toch wel anders uitwijst. De promotie wordt niet eenigszins doch wel in sommige groepen militairen belangrijk geschaad en dat wel in de eerste plaats in die groepen van militairen, die reeds aan een sterke inkrimping onderhevig zijn geweest. Ik noem bv. de militaire administratie, de intendance en de werklieden.

Wanneer daar zou moeten worden doorgediend om den pensioensgrondslag te verkrijgen, gerekend van een hooger rang, dan zal dat inderdaad wel zeer lang moeten zijn.

Ook heeft de Regeering verklaard, dat Zij het rangpensioen voor de onderofficieren niet kan handhaven, omdat

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

alle burgerlijke landsdienaren, als gevolg van de daling der salarissen de vroegere pensioenaanspraken hebben zien gewijzigd.

Nu zullen ook de onderofficieren daaraan niet kunnen ontkomen, omdat voor het maken van een uitzondering alleen voor deze groep van landsdienaren geen enkele grond aanwezig is. Maar de commissie-Rutgers, die de her-berekening van de pensioenen heeft ter hand genomen, heeft juist ten aanzien van de onderofficieren en hun rangspensioen verklaard, dat het gewenscht is dit gedurende vijf jaren minstens onverkort te blijven uitbetalen, omdat dit rangspensioen der onderofficieren nooit aan den hoogen kant is geweest.

De Regeering motiveert dan de afschaffing van het rangspensioen, omdat het noodig is om de steeds groeiende pensioenslasten te beperken. Maar tegelijkertijd verhoogt Zij de steeds groeiende pensioenslasten door voor de Europeesch soldij genietende militairen den diensttijd, waarna maximum pensioen wordt verkregen, in het voorliggend ontwerp te verhoogden van 20 op 23 jaar en daaraan een verhooging van den pensioen grondslag te verbinden.

Wanneer het inderdaad in de bedoeling ligt de steeds groeiende pensioenslasten te verminderen, dan komt men daarmee toch wel in flagranten strijd.

Verder wijst de Regeering erop, dat de voor 25 December 1926 in dienst getreden onderofficieren, die een Nederlandschen diensttijd voor het verkrijgen van pensioen in rekening kunnen brengen, ook na de voorgestelde wijzigingen na het verkrijgen van 20 voor pensioen tellende dienstjaren met pensioen naar Nederland kunnen terugkeeren.

Dat is inderdaad juist, maar wanneer zij naar Nederland terugkeeren met een pensioen berekend naar hun diensttijd pensioen, — dan zullen die bedragen toch wel aanmerkelijk verschillen met die van het rangspensioen.

Ik haal bv. de volgende verschillen aan. Bij diensttijd-pensioen zal een onderluitenant f 1860 pensioen krijgen, bij rangspensioen f 2520, de adjudant-onderofficier respectievelijk f 1404 en f 1680, de sergeant-majoor f 1236 en f 1470 de sergeant f 1104 en f 1260, derhalve verminderingen ten opzichte van de rangspensioenen van respectievelijk f 660, 276, 234 en 156.

Voor deze menschen is derhalve het plotseling intrekken van de rangspensioenen van buitengewoon groote waarde en het is voor hen een buitengewone onbillijkheid.

Tenslotte de onderluitnants. Voor deze menschen is slechts een overgangsbepaling getroffen voor zoover zij twintig dienstjaren in rekening kunnen brengen, maar nog geen twee rangjaren. Voor degenen die wel twee rangjaren hebben en geen twintig dienstjaren wordt echter geen enkele overgangsbepaling getroffen. Ook hier vergelijkt de Regeering deze menschen weer met de burgermaatschappij. Zij zouden, wanneer voor hen een overgangsbepaling getroffen wordt bevoorreed worden boven de burgers, die in hetzelfde geval verkeerden. Maar ik heb er reeds meermalen op gewezen, dat men in het algemeen de burgers niet met de militairen kan vergelijken.

Ook deze onderluitnants zullen door dit ontwerp derhalve ten zeerste worden getroffen. Al deze moeilijkheden en al die onbillijkheden, die alle militairen raken die een rangspensioen in rekening zouden kunnen brengen, zullen kunnen verdwijnen, wanneer in het onderwerpelijk voorstel een overgangsbepaling werd opgenomen, waardoor degenen, die op het oogenblik nog een keus in uitzicht hebben tusschen een rangs- en een diensttijd-pensioen, deze keuze zouden blijven behouden totdat deze categorie militairen zal zijn verdwenen.

Ik heb getracht, ergens een daartoe strekkend amendement in het onderwerpelijk voorstel in te voegen, doch ben daarin niet geslaagd. Ik heb daartoe op alle mogelijke plaatsen gezocht, doch stuitte overal op de economie van het ontwerp, aangezien overal de intrekking van het rangspensioen in is verwerkt. Tenslotte kwam ik tot de slotsom dat het misschien

het best is om, wanneer hier een amendement noodig wordt geacht, dit toe te voegen aan artikel 15, dat dan zou komen te luiden:

„Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging en is van toepassing op alle pensioenen ingaande na dien dag met dien verstande, dat militairen, aan wie bij de thans bestaande bepalingen bij het verlaten van den militairen dienst een keuze in uitzicht is gesteld tusschen een pensioen krachtens de voorschriften van het K. B. van 4 December 1919 No. 60 (N. S. No. 801, I. S. 1920 No. 65) en een pensioen krachtens de voorschriften van het K. B. van 2 December 1926 No. 30 (I. S. No. 551), het recht behouden hun pensioen overeenkomstig de thans geldende regelen te doen bepalen op den voet van eerstgenoemd K. B.”

Ik ben er uiteraard niet zeker van of dit amendement technisch in den juisten vorm is gegoten. Indien de Regeeringsgemachtigde mij een suggestie aan de hand kan doen voor verbetering van het amendement en een juiste verwerking ervan in de ordonnantie, zal ik hem daarvoor zeer dankbaar zijn.

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de redactie van het ontwerp. In het Gedelegeerdenverslag werd opgemerkt bij artikel 4 onder VI: Sub C:

„Betwijfeld werd of het onder (2) bepaalde juist is geredigeerd”.

Ik betreur, dat hier niet is toegelicht, waarom dit werd betwijfeld, omdat dan naar ik vermoed de Regeering een ander antwoord zou hebben gegeven dan:

„De gekozen redactie is, naar het oordeel der Regeering, juist en geeft ook de bedoeling juist weer, hetgeen duidelijk zal zijn als men deze wijziging in het betrekkelijk pensioenreglement aanbrengt”.

Ik heb het pensioenreglement vóór mij genomen. In artikel VI sub C van het voorliggende voorstel wordt de aanhef van het tweede lid van het daar bedoelde artikel 6 opnieuw gelezen. De aanhef van dat tweede lid luidt op het oogenblik: Voorzoover hierna niet anders is bepaald, wordt voor de helft in rekening gebracht ..... en deze aanhef zou dan krachtens het voorstel moeten luiden: Voor de helft wordt in rekening gebracht, terwijl in punt a van dat lid voor: „in lid 4 sub c” wordt gelezen: „in lid 5 sub c.”

Zoo moet men het voorstel lezen, hoewel ik begrijp, dat dit de bedoeling niet is. Men heeft onder c twee wijzigingen bedoeld, in de eerste plaats een wijziging van den aanhef en in de tweede plaats een wijziging van punt a van dit lid, waarbij dan in plaats van „in lid 4 sub c” wordt gelezen in lid 5 sub c”. Intusschen, zooals het voorstel nu luidt, is de tweede opvatting niet uit het ontwerp te lezen.

Ik zou de Regeering derhalve in overweging willen geven, alsnog aan het bezwaar van het Gedelegeerdenverslag tegemoet te komen en de wijziging sub c in tweeën te splitsen, in een wijziging van den aanhef en een wijziging van sub a.

In de Nota van Wijziging staat voorts een verandering van de terminologie, die hier en daar in het onderwerpelijk voorstel vervat is „tenzij bij wet nadrukkelijk anders is of wordt bepaald”.

Nu heeft de Regeering, om tegemoet te komen aan de opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag, een wijziging aangebracht, maar ik geloof, dat in het derde punt één geval is vergeten, omdat in artikel 7 alleen wordt gewijzigd paragraaf VII sub (2), terwijl de term bovendien nog voorkomt paragraaf X sub (2). Ik geloof dat het laatste er nog in moet worden opgenomen.

Tenslotte een algemeene opmerking.

Verschillende onderverdeelingen van het ontwerp bevatten aanduidingen met bis. Zoo bijv. op blz. 11, waar op V volgt Vbis en daarna VI. Ik geloof, dat het hieraan te wijten is, dat men oorspronkelijk een volgorde had, waarbij VI

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Soangkoepon.)

volgde op V, maar dat in het oorspronkelijke ontwerp verschillende wijzigingen zijn aangebracht en toevoegingen zijn ingelascht, en dat men dit gedaan heeft met gebruikmaking van de aanduiding bis.

Maar, in een gaaf ontwerp, dat wet moet worden, is het toch wel gewaacht, door te nummeren, zoodat Vbis veranderd moet worden in VI, met vernummering van de volgende paragrafen. Dergelijke wijzigingen moet men overigens niet slechts op blz. 11, maar ook op andere bladzijden aanbrengen.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Zooals bekend, is het doel van de onderhavige ontwerp-ordonnantie, te streven naar een toestand, waarbij de militaire pensioenreglementen zooveel mogelijk in overeenstemming zijn met het gewijzigde Indisch Burgerlijk Pensioenreglement. Het ligt dus voor de hand, dat te dien aanzien alle afwijkingen zooveel mogelijk dienen te worden vermeden, indien men hierbij ten minste het concordantie-beginsel tusschen de militaire en burgerlijke pensioensregelingen wil handhaven.

Hoewel aan elke landsbetrekking zeker verscheidene ongelijke voor- en nadeelen verbonden zijn bij de bepaling van de toe te kennen pensioenen, die in wezen niets anders zijn dan een ouderdomsverzorging, dien men i. v. voor alle landsdienaren zooveel mogelijk dezelfde eischen en dezelfde normen te worden aangelegd.

Het is daaraan ook begrijpelijk, dat een bepaling volgens welke voor kapiteins bij ontslag uit hoofde van dienstbelang, de pensioensgrondslag gelijk is aan de hoogst genoten maandelijksche bezoldiging, ongeacht den tijd, gedurende welken die bezoldiging genoten is, behoort te vervallen; omdat men zulk een regeling in het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement mist. Het lijkt mij verder niet juist, dat een kapitein b.v., die wegens dienstbelang, d.w.z. wegens de een of andere reden niet meer in zijn betrekking kan worden gehandhaafd, nog een beter pensioen kan verkrijgen dan andere landsdienaren, wien in 's lands belang kan worden toegestaan door te dienen. In dit verband wordt in het Gedelegeerdenverslag de opmerking gemaakt, dat ten gevolge hiervan voor bevordering ongeschikte kapiteins vrijwel nimmer den pensioensgrondslag van f 725 kunnen behalen, terwijl een academisch gevormde burgerambtenaar steeds den pensioensgrondslag van f 800 zal kunnen bereiken en daarover een pensioen van 46% verkrijgt. Ik vraag mij af, of de verhoging tusschen een voor bevordering ongeschikten kapitein met academisch gevormde burgerambtenaren, die niet ongeschikt zijn voor eventueele bevordering tot een naasthooger rang, niet geheel mank gaat.

Gewoonlijk zijn de voor bevordering ongeschikte academisch gevormde burgerlijke landsdienaren ongeschikt voor de door hen bekleede rangen, omdat het karakter en de aard van deze rangen heel weinig verschillen. Het voornaamste verschil dat hierin bestaat, ligt alleen in de wijze van betaling, de eene betrekking of rang is hooger gewaardeerd dan de andere. Het verschil tusschen de werkkra van een president van den landraad en die van den president van den raad van justitie scheelt in wezen heel weinig, behalve dat de laatste meer ervaring heeft en daardoor beter wordt betaald. Een jurist, die ongeschikt zal zijn voor de eventueele bevordering tot president van den raad van Justitie, zal ook wel ongeschikt zijn voor president van den landraad. Een assistent-resident die ongeschikt zal zijn voor bevordering tot resident zal ook in de meeste gevallen ongeschikt zijn voor de door hem bekleede betrekking. Evenzoo gaat het met andere academisch gevormde burgerambtenaren. Het komt mij daarom voor, dat ook een kapitein, die ongeschikt voor bevordering is, ook ongeschikt moet zijn voor den door hem bekleeden rang, omdat de normen en eischen voor een kapitein en een majoor meestal dezelfde zijn.

Het is voor mij dan ook uitgesloten, dat een officier, die voor zijn rang nog volkomen dan wel ten volle geschikt is, niet geschikt zou zijn voor een eventueele bevordering tot een naasthooger rang. Daarom zie ik geen onbillijkheid in de omstandigheid, dat een voor bevordering ongeschikte kapitein nimmer den pensioensgrondslag van f 725 behalen; dit ligt mijns inziens in de natuurlijkheid der dingen.

Ook de academisch gevormde burgerambtenaar zal wel spoedig de laan uit moeten gaan, wanneer hij voor een bevordering tot een naasthooger rang ongeschikt is bevonden; misschien zelfs nog zonder eenig pensioen. Het lijkt mij verder niet juist, dat een gepasseerde officier, voor zoover de toekenning van pensioen betreft, gelijkgesteld wordt met een officier, die hem heeft gepasseerd. In tegenstelling met de in het Gedelegeerdenverslag geuite meening, dat het billijk zou zijn aan deze officieren, dat zij dan de ongeschikte officieren, ongeacht het aantal voor pensioen tellende dienstjaren steeds pensioenen van 46% van het hoogst genoten traktement toe te kennen, ben ik van oordeel, dat zulk een regeling juist zeer onbillijk zou werken ten opzichte van de andere pensioensgerechtigden, omdat men op die wijze een premie krijgt voor zijn ongeschiktheid. Ik sluit mij daarom bij de Regeering aan, wanneer Zij in de Memorie van Antwoord zegt, dat Zij het denkbeeld om aan voor afvloeiing in aanmerking gebrachte officieren ten allen tijde een pensioen toe te kennen van 46% van het hoogst genoten traktement, niet voor verwezenlijking van kapiteins ongunstig kan worden beïnvloed, zooals de regeering in de Memorie van Toelichting heeft verklaard, spreekt vanzelf, doch deze ongunstige beïnvloeding beteekent toch niet anders dan het doen vervallen van de tot dusver bevoorrechte positie van deze kapiteins, welke thans niet meer te verdedigen is. Dat dit in de lijn is van het streven tot het doen toepassen van het rechtvaardigheids- en concordantiebeginsel, behoeft m.i. geen nader betoog.

De Regeering acht — in tegenstelling met mij — het mogelijk, dat een voor bevordering ongeschikte kapitein nog ten volle geschikt is voor zijn rang en daarom ligt het in haar voornemen, om aan zulk een kapitein de mogelijkheid te openen tot het doordienen. Dit standpunt van de Regeering kan ik in principe niet deelen, omdat het laten doordienen van officieren, die in bevordering zijn voorbijgegaan, kan leiden tot het ondergeschikt maken van een ouderen officier aan een jongeren, hetgeen ik zeker niet in het belang acht van een goede en gezonde verhouding in het leger. Ik zou zeggen, dat iedere landsdienaar, die ongeschikt is bevonden, ook de natuurlijke gevolgen ervan moet dragen. In dit verband vrees ik alleen aan de mogelijkheid van de onkreukbaarheid der beoordeelingen, omdat deze meestal aan de subjectieve gevoelens van den hooger chef moeten worden overgelaten, een chef, die niet anders is dan een mensch met fouten en gebreken.

Gaat men hierbij echter uit van de omstandigheid, dat het toch altijd een zeer groot nadeel is en blijft, dat men op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, juist, wanneer men in den regel voor de opvoeding van de kinderen voor de grootste uitgaven komt te staan, het genot van het activiteitstraktement moet missen dan kan ik mij neerleggen bij de tegemoetkomende houding der Regeering om de betrokken officieren te laten doordienen, omdat de opvoeding der jeugd tot de sociale taak der Regeering behoort. Doch deze tegemoetkomende houding der Regeering is mijns inziens niet als een uitvloeisel van het pensioenreglement, doch min of meer een gevolg van de algemeene taak der Regeering te beschouwen. Het missen van activiteitstraktement op jeugdigen leeftijd met als compensatie een pensioen, beteekent evenwel niet een achterstelling van de officieren bij gelijkstandige burgerambtenaren. De mogelijkheid tot eerdere verkrijging van pensioen, komt mij veel meer voor een voordeel dan een nadeel te zijn. Als men op een jeugdigen leeftijd kan worden gepen-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Van Helsdingen.)

sionneerd, dan opent dit b.v. nog de mogelijkheid, om betrekkingen in particulieren dienst te verkrijgen.

Voor de officieren van gezondheid, komt dit nog meer tot niting. Een gepensioneerde officier van gezondheid kan na zijn pensionneering nog best zijn medische praktijk in het dagelijksch leven uitoefenen. Voor deze officieren van gezondheid, is dan ook blijkbaar in het gedelegeerdenverslag geen bezwaar gevoeld tegen de verlening van pensioenen op een jeugdigen leeftijd, want in het gedelegeerdenverslag, wordt immers de vraag gesteld, of er in dit verband geen bijzondere voorziening moet worden getroffen voor de officieren van gezondheid e.a., die onder het rangspensioen reeds na 15—17 dienstjaren recht op het volle rangspensioen konden doen gelden. Ik zie de noodzakelijkheid van een afwijking van de voorgestelde regeling op dit gebied niet in, want zeer terecht heeft de Regeering verklaard, dat ook van deze officieren zonder groot bezwaar kan worden geëischt, dat zij „twintig” jaren dienen, alvorens aanspraak op pensioen te verkrijgen.

Ten aanzien van de op dit gebied reeds verkregen rechten heeft de Regeering billijkheidshalve overgangsbepalingen in het leven geroepen, dat de officieren van gezondheid e.a., die op grond van de bestaande pensioensregelingen binnen 10 jaren na de inwerkingtreding van deze ordonnantie recht op pensioen zouden verkrijgen, hun aanspraak daarop op hetzelfde tijdstip behouden, waarbij echter het pensioensbedrag berekend wordt volgens de thans aanhangig gemaakte bepalingen, dit laatste in overeenstemming met het beginsel, dat vastgelegd wordt in het Indische Burgerlijke Pensioenreglement. Terecht heeft de Regeering in de Memorie van Toelichting verklaard dat ten opzichte van de indiensttreding op lateren leeftijd en het niet mederekenen van den studietijd als voor pensioen geldenden dienstdtijd de artsen van den D.V.G. in dezelfde omstandigheden verkeerden als de officieren van gezondheid en derhalve voor de Regeering geen gegronde aanleiding bestaat om officieren van gezondheid in dit opzicht anders te behandelen dan genoemde burgergeeneesheeren.

Ook ten aanzien van de in het praeadvies van de Europeesche onderofficiersvereniging, „Ons aller belang” voorgebrachte bezwaren, heeft de Regeering m.i. den betrokkenen voldoende recht laten wedervaren en dit natuurlijk met handhaving van het concordantiebeginsel tusschen de burgerlijke en militaire pensioenreglementen.

Waar deze ontwerp-ordonnantie in de allereerste plaats ten doel heeft om zooveel mogelijk een congruentie te verkrijgen tusschen de militaire en burgerlijke pensioenreglementen spreekt het vanzelf, dat alle afwijkingen op dit gebied zooveel mogelijk behooren te worden vermeden en elke afwijking is derhalve alleen aanvaardbaar, indien die noodzakelijk is voor de redelijke en rechtmatige eerbiediging van reeds verkregen rechten.

Deze voorliggende ontwerp-ordonnantie heeft m.i. aan haar doel beantwoord en daarom wil ik gaarne mijn stem daaraan geven.

Waar Onderwerp 98 dezelfde strekking heeft als Onderwerp 35, spreekt het vanzelf, dat ik ook mijn stem zal geven aan de ontwerp-ordonnantie (Ond. 98), de wijziging en aanvulling van het Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter. Het is met eenige schroom, dat ik over dit onderwerp het woord voer. Pensioenkwesties liggen mij in het algemeen niet best; in het college in pleno zou ik deze aangelegenheid dan ook gaarne aan anderen hebben overgelaten. In het College van Gedelegeerden ben ik echter natuurlijk de aangewezen persoon om mij open te stellen voor wenschen en bezwaren van de zijde der Chr. Onderofficiersvereniging Pro Rege, uiteraard indien en voor zoover gerechtvaardigd, met het be-

stuur van welke vereeniging ik over deze aangelegenheid de noodige briefwisseling heb gevoerd en waarvan enkele desiderata ook in het Gedelegeerdenverslag reeds hun weg vonden al werd daarin haar naam niet uitdrukkelijk vermeld. Uiteraard stond ik eveneens open voor de bezwaren van de Europeesche Onderofficiersvereniging Ons Aller Belang, met wier vertegenwoordigers ik ook een gewaardeerde samenkost heb gehad. Een en ander heeft mijn inzicht in deze kwestie eenigermate verhelderd en het is om die reden, dat ik eenige vrijmoedigheid heb om over deze aangelegenheid wat te zeggen.

De voorgestelde regeling komt mij voor een verbetering te zijn. Vaak is in den Volksraad aangedrongen op een volledige vervanging van de rangspensioenen door een dienstdtijdspensioen. Men zag in de rangspensioenen een ongerechtvaardigde bevoorrechtiging van de militairen boven de burgers. Intusschen heeft de Regeering — herinner ik mij dat goed — steeds die rangspensioenen beschermd, uit tweeërlei overwegingen. In de eerste plaats, dat het moeilijk aanging de gepasseerden te laten doordienen en in de tweede plaats, doordat het ontslag in het belang van den dienst, ook vóórdat er een redelijk pensioen was verdiend — ik meen dat de heer Blaauw daarop reeds heeft gewezen — een aanleiding was om die rangspensioenen vooralsnog te handhaven.

In 1926 is men er eindelijk toe overgegaan om aan het rangspensioen te gaan tornen, doch werd toch nog een overgangsbepaling in het leven geroepen, waardoor de mogelijkheid werd gelaten tusschen beide regelingen een keuze te doen, een overgangsbepaling, die tenslotte in 1934 is ingetrokken. Ik kom op die overgangsbepaling straks nog terug.

Mijnheer de Voorzitter! Bij iedere pensioenregeling is het altijd de moeilijkheid, dat zij niet uitsluitend gelden kan voor de nieuwe in dienst tredende ambtenaren hoewel dit eigenlijk het beste en meest billijke wordt geacht. Doch in de praktijk wordt deze billijke maatregel nooit toegepast, vooral ook, omdat altijd wordt bedongen, dat de ambtenaren zich aan de bestaande regelingen en voorzoover zij nader zullen worden gewijzigd of aangevuld, onderwerpen. De schade die door dergelijke regelingen aan de in dienst zijnde ambtenaren en militairen wordt toegebracht wordt dan getemperd door overgangsbepalingen. Hier echter wordt dit nu niet gedaan. Bij invoering van de voorliggende regeling zal ieder rangspensioen vervallen. Ten aanzien van bepaalde onderofficiëren acht ik dit echter niet billijk, speciaal ten aanzien van de onderofficiëren, die vóór het jaar 1925 in dienst zijn getreden en onder hen weder in het bijzonder ten aanzien van hen die in Holland zijn aangeworven in de jaren 1919, 1920 en 1921, toen er een groot tekort aan onderofficiëren hier te lande was en zij zijn aangenomen met het in uitzichtstellen van een rangspensioen. Doch, zooals ik reeds zeide, van verkregen rechten kan hier moeilijk sprake zijn, aangezien zij tenslotte ook zijn aangenomen met inachtneming van den regel, dat zij zich zouden onderwerpen aan alle bepalingen, zooals deze toen bestonden en eventueel nader zouden worden gewijzigd.

Mijnheer de Voorzitter! Door „Ons Aller Belang” is onder anderen voorgesteld een overgangsbepaling van den volgenden inhoud:

„1. De Militairen in dienst getreden vóór 25 December 1926, behouden, totdat een voor pensioen tellenden dienstdtijd van 20 jaren is bereikt — het recht — zich overeenkomstig het buitenwerking gestelde rangspensioenreglement en zonder vermindering van de daarin vermelde pensioensbedragen voor elken rang vastgesteld, te laten pensionneeren.

2. Wordt van dat recht, op bovengenoemd tijdstip geen gebruik gemaakt, vervallen alle aanspraken op rangspensioenen en kan slechts pensionneering volgens het dienstdtijdspensioenreglement in uitzicht worden gesteld.

3. Door het afgeven van een verklaring terzake op

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsehe schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Van Helsdingen.)

meergenoemd tijdstip, zal afstand van het recht moeten worden gestaafd, welke verklaring nimmer meer herroepen kan worden."

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tegen deze overgangsbepaling verschillende bezwaren. Ik zou uiteraard gaarne van de Regeering willen vernemen, wat haar bezwaren zijn tegen die bepaling, doch ik heb voornamelijk ten deze de volgende twee bezwaren.

In de eerste plaats, dat een definitieve intrekking van de door het voorliggende reglement ingetrokken rangspensioenregeling in bepaalde gevallen zelfs tot 1945 zal worden uitgesteld. Dat komt mij veel te lang voor. In de tweede plaats is de bepaling mij veel te ruim. Het is niet in te zien, waarom de militairen, die vóór 1925 als gewoon soldaat in dienst zijn getreden, of corporaal waren, zonder dat zij eenige zekerheid hadden, dat zij den onderofficiersrang zouden behalen, aanspraak zouden kunnen maken op een toepassing van dit rangspensioenreglement voor onderofficieren.

Er is nog een ander bezwaar, wat de bedragen betreft, maar daarop kom ik zoo straks nog.

De onderofficiersvereniging Pro Rege, waarmede ik, zooals gezegd, een uitvoerige correspondentie terzake heb gevoerd, zou de volgende redactie als overgangsbepaling wenschen:

„De vóór 25 December 1926 in dienst getreden militairen, die na den daartoe vereischten diensttijd pensionneering wenschen volgens het thans vervallen zg. rangspensioenreglement, behouden het recht hierop indien zij binnen twee jaar na afkondiging dezer ordonnantie, dit verlangen kenbaar maken”.

Deze redactie van Pro Rege gaat minder ver en biedt een middel om den geldigheidsduur der eventueele handhaving in te krimpen, althans de omvang van de toepassing van rangspensioen na de in werkingtreding van deze ordonnantie belangrijk te beperken.

Door deze overgangsbepaling kan ieder die zich werkelijk gedupeerd acht, zich gedurende twee jaar bezinnen en zich over de keus uitspreken.

Voor de groep, die zich niet gedupeerd acht of dit nu nog niet kan bepalen, kan het geen bezwaar wezen over te gaan op het diensttijdpensioenreglement. Laatstgenoemde vooral kan zich toch niet met grond beroepen erop, dat hij onder gunstiger bepalingen in dienst trad, want als hij na de in werkingtreding de consequenties niet kent, wist hij ze bij zijn in diensttreding heelemaal niet.

Toch blijft ook hier het tweede bezwaar gelden, dat ik zoo straks tegen de redactie van O. A. B. aanvoerde. Maar in het door Pro Rege voorgestelde zit deze goede gedachte, dat na de afkondiging een korte termijn gegeven wordt — twee jaar schijnt mij te lang toe! — aan de betrokkenen om zich uitdrukkelijk te verklaren over de betrokkenen, dat zij wenschen. Zoo worden de consequenties van de tijdelijke handhaving van het rangspensioen voor de Regeering veel overzichtelijker. Deze beperking schijnt mij in ieder geval een vruchtbare suggestie, welke ik der Regeering gaarne aanbeveel.

Ik voor mij zou de overgangsbepaling wenschen voor een nog kleinere groep onderofficieren.

Ik wil daartoe aansluiten en hetgeen in 1936 is gebeurd. Toen werd blijkens de Memorie van Toelichting, blz. 37

„de overgangsbepaling opgenomen, dat zij, die tot officier c.q. onderofficier van het Koninklijk Nederlandsch-Indische leger waren benoemd of bevorderd vóór den dag waarop het betreffende reglement in werking trad, binnen drie jaren na dien dag of wanneer zij eerder den militairen dienst verlieten vóór het verlaten van den militairen dienst, schriftelijk moesten verklaren of zij zich al dan niet aan de bepalingen van dat diensttijdpensioenreglement wenschten te onderwerpen. Zij die op het einde van dien termijn van 3 jaren reeds recht op

pensioen konden doen gelden behoeften eerst bij het verlaten van den dienst te beslissen."

Mijnheer de Voorzitter! Dit was meen ik een redelijke bepaling, men liet de keuze aan de betrokkenen zelf over. Er was min of meer een risico aan verbonden. Immers zij die aangenomen waren op een rangspensioen en met vrijwillige keuze dit behielden of prijsgaven, konden later blijken een niet voor hen voordeelige keuze te hebben gedaan. Dit risico moesten zij op den koop toe nemen. In geen geval kon er van vrijwilligheid gesproken worden, wanneer later bleek, dat de vrijwillige keuze voor hen onvoordeelig was.

M.i. fout is gegaan de ordonnantiewetgever, toen hij in 1932 — zuiver in het belang van iedere pensioengerechtigde individu — de termijn van drie jaar liet vervallen.

Op blz. 37 van de Memorie van Toelichting wordt uitdrukkelijk verklaard:

„Aldra bleek echter, dat de beperking van het keuzerecht tot drie jaren na den dag van inwerkingtreding der diensttijdpensioenreglementen niet redelijk was, omdat het meere deel der betrokken militaire landsdienaren eerst bij het verlaten van het leger kon uitmaken welk der beide pensioenreglementen voor hen het voordeeligt was."

Dit lijkt mij een veel te groote toegeeflijkheid ten opzichte van betrokkenen. Zij hadden in die drie jaren zeer zeker een keus kunnen doen en wanneer eerst later bleek, dat die keuze niet voor hen voordeelig was geweest, dan lag dat aan hen zelf.

Toen is veel te veel met de belangen van de individuen rekening gehouden. In ieder geval heeft die overgangsbepaling van 1926 meer dan de jaren gewerkt en is dus het departement in het bezit van de verklaringen der onderofficieren destijds afgelegd, waarbij men zich al dan niet aan het diensttijdpensioenreglement wilde onderwerpen. Ik zou deze onderofficieren alsnog tegemoet willen komen. Men zou ik in de gelegenheid willen stellen om alsnog binnen een periode van zeg een jaar te verklaren, of zij volgens het diensttijdpensioenreglement dan wel volgens het rangspensioenreglement gepensionneerd willen worden. Deze keuze ware dan vast te leggen in het stamboek, zoodat er geen sprake kan zijn van in het ongereede raken. Is het echter onmogelijk, om op de in de jaren 1927—1930 verkregen gegevens betreffende de keuze te bouwen, dan kan men de handhaving der keuze nog meer beperken door haar slechts toe te staan aan die onderofficieren, die in de jaren 1919—1921 in Nederland als onderofficier zijn aangeworven en aan wien een rangspensioen nadrukkelijk in uitzicht is gesteld, zoodat ze inderdaad mochten verwachten, met het rangspensioen te zullen worden gepensionneerd.

De Regeering voert nu een ander bezwaar aan tegen het onverzakt handhaven van het rangspensioen, waaraan alle aandacht dient te worden besteed. In de Memorie van Toelichting staat n.l.:

„Er bestaat naar de meening van de Regeering geen aanleiding om de onderofficieren, die vóór 25 December 1926 in dienst zijn getreden, de keuze te laten tusschen rangspensioen en diensttijdpensioen.

Dit zou beteekenen dat voor deze onderofficieren de vroegere rechten op het gebied van de pensioenen onverkort zouden worden gehandhaafd, terwijl voor alle burgerlijke landsdienaren, als gevolg van de daling van de salarissen, de vroegere pensioenaanspraken wijziging hebben ondergaan.

Ook de onderofficieren zullen daaraan niet kunnen ontkomen, omdat voor het maken van een uitzondering alleen voor deze groep van landsdienaren geen enkele grond aanwezig is."

Naar ik meen staat de Regeering hier inderdaad sterk. Onverminderde uitkeering van de in 1926 vastgestelde pensioenen zou een ongemotiveerde bevoorrechtiging kunnen beteekenen. Maar ik zou willen vragen, of aan dat bezwaar

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Verboom.)

niet kan worden tegemoet gekomen door op het rangpensioen een redelijke korting toe te passen. Ook de burgerlijke gepensioneerden hebben zich een korting van 17% moeten doen welgevalen. Wellicht kan voor de militairen deze korting iets lager worden gesteld, in verband o.a. met de verklaring van de commissie-Rutgers, dat de pensioenen van de militairen beneden den rang van officier van herberekening moeten worden uitgeschakeld omdat ze jaren lang ten achter zijn gesteld.

Met de Regeering ga ik voorts accoord wat betreft het ten allen tijde toekennen van een pensioen van 46%, althans de militairen in de gelegenheid te stellen, dit hoogste pensioen te behalen. Dat zou inderdaad een ongerechtvaardigde bevoorrechtiging zijn boven de burgerlijke ambtenaren, waarvan honderdtallen dat hogere pensioenpercentage nooit hebben gehaald.

Door langer doordienen om een hooger pensioen te behalen zal uiteraard de promotie worden vertraagd. Ze kan echter nooit slechter zijn dan b.v. bij de rechterlijke macht het geval is. Die vertraging moeten we op den koop toe nemen, over de geheele linie is de laatste jaren van een normale promotie geen sprake meer. Ook hier zou het garanderen van een snellere promotie aan militairen ten opzichte van de burgerlijke ambtenaren weer niet zijn te rechtvaardigen.

Ik zou van de Regeering derhalve gaarne een nadere toelichting willen vernemen met betrekking tot de door mij naar voren gebrachte suggesties.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Het is met een zekere aarzeling, dat ik het woord heb gevraagd. Niet, omdat ik in twijfel zou verkeerden omtrent de juistheid van mijn standpunt, maar omdat het hier een zeer ingewikkelde materie betreft, een labyrint van bepalingen, waarin het voor een gewoon sterveling wel zeer moeilijk is den weg te vinden. U kunt zich dan ook begrijpen, Mijnheer de Voorzitter, welke een groote bewondering ik heb voor den heer Blaauw, die dit wel heeft weten te doen en die zelfs fouten heeft weten te ontdekken in de ons voorgelegde wijzigingsvoorstellen.

Ik juich om deze redenen uiteraard toe de toezegging in de Memorie van Antwoord, dat wanneer de regeling eenmaal haar beslag zal hebben gekregen, op de een of andere wijze publicatie zal worden gegeven aan de volledige bepalingen; dat zal het overzicht over deze materie ook voor ons alleen ten goede kunnen komen.

Toch wil ik enkele opmerkingen maken; de eerste opmerking betreft de kwestie van de rangpensioenen.

Bij de bestudeering van deze zaak en van de verschillende adviezen, welke hierover zijn uitgebracht, heb ik den indruk gekregen, dat een groot deel van de bezwaren, die tegen de huidige wijzigingsvoorstellen worden aangevoerd, zouden kunnen worden ondervangen, indien de bestaande overgangsbepalingen zouden worden gehandhaafd, in den zin als door den heer Blaauw uitvoerig is uiteengezet. Ik geloof, dat in dit geval aan de bezwaren van de onderofficieren geheel zou zijn tegemoetgekomen, terwijl de bezwaren van de troepenofficieren en de officieren van gezondheid in ieder geval voor een belangrijk deel zouden zijn ondervangen.

De Regeering is gekomen met het voorstel de overgangsbepalingen te schrappen en in de Memorie van Antwoord wordt aan dit voorstel vastgehouden, maar het spijt mij te moeten zeggen, dat ik noch de Memorie van Toelichting, noch de Memorie van Antwoord in dit opzicht erg overtuigend vind. Ik doel, wat de Memorie van Toelichting betreft, speciaal op de punten 7 en 8, waarvan het laatste punt reeds door den heer Blaauw is geciteerd. Hierin wordt gezegd:

„In verband met de invoering van de M. B. R. 1934 zouden de in de rangpensioenreglementen vastgestelde Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

pensioenbedragen niet ongewijzigd kunnen blijven, omdat alsdan de nieuwe dienstpensioenen gedeeltelijk illusoir zouden worden”.

In punt 8 wordt hieraan nog toegevoegd — ik geef thans een parafrase van de betreffende passage, die zeer moeilijk leest — dat een herziening van de pensioenbedragen nu eenmaal neerkomt op een aantasting van verkregen rechten en dat, wanneer men eenmaal tot een dergelijke herziening komt, er daarom geen aanleiding meer is het rangpensioen naast het dienstpensioen te handhaven.

Ik vind dit wel zeer weinig overtuigend.

Hetzelfde is het geval met de Memorie van Antwoord, waarin overigens dit punt, naar ik meen, maar op één plaats ter sprake komt, namelijk in verband met de pensioenen van de onderofficieren. Daar wordt gezegd: het is toch eigenlijk niet zoo erg, wat wij voorstellen, want op het oogenblik zijn er reeds tal van onderofficieren, die uitdrukkelijk vragen te mogen doordienen; de langere dienstdienst, die noodig is, om hetzelfde pensioen te verkrijgen, is dus geen overwegend bezwaar.

Ik zou zeggen, dat dit argument evengoed en misschien zelfs beter op het omgekeerde geval is toe te passen. Het bezwaar, dat men tegen ons standpunt zou kunnen aanvoeren is, dat de regeling, die wij wenschen, zeer duur uitkomt, maar wanneer het waar is, dat een groot gedeelte van de betrokkenen er de voorkeur aan geeft door te dienen, dan valt dat bezwaar voor een belangrijk gedeelte weg. Ik bedoel dit alles natuurlijk niet als een verwijt aan de Regeering of den Regeeringsgemachtigde en zeker niet aan de stellers van deze nota's. Het is de „Locomotief”, die in dit verband heeft opgemerkt, dat men eigenlijk voortdurend uit de stukken proeft den tegenzin, die bestaat bij de stellers van deze stukken zelf tegen de voorgestelde regelingen. Wanneer deze indruk juist is, dan zou ik dat slechts toejuichen, omdat ook naar mijn meening een rangpensioen en voor leger en voor vloot bijzondere voordeelen heeft, zulke voordeelen, dat ik zelfs zou willen pleiten voor het behoud van deze regeling, ook bij de nieuwe voorstellen, ware het niet, dat deze zaak op het oogenblik niet aan de orde is.

In 1926, toen men met een nieuwe pensioenregeling is gekomen, heeft men ingezien, dat het billijk was aan degenen, aan wie reeds een rangpensioen in uitzicht was gesteld, dat rangpensioen te laten. Men heeft daartoe een overgangsbepaling in het leven geroepen en, wat nog meer pleit voor ons standpunt, men heeft deze overgangsbepaling, als ik de stukken goed gelezen heb, tweemaal gewijzigd, in 1932 en in 1934 nl., en in beide gevallen ten gunste van de betrokkenen. Waarom moeten deze overgangsregelingen thans botweg worden afgekapt?

Men kan natuurlijk zeggen: Velen hebben in dezen tijd een veer en zelfs vele veeren moeten laten; het is dus niet anders dan billijk, dat iedereen gelijkelijk wordt behandeld. Daarmede ben ik het volkomen eens, maar het argument van gelijke behandeling heeft hier naar mijn meening maar weinig of geen betekenis. Het gaat hier immers niet om een uniforme regeling, waarbij inderdaad een ieder uniform behoort te worden behandeld, of om analoge regelingen, waarvan ik mij eveneens kan voorstellen, dat men uniformiteit bepleit, maar het gaat om een bijzonder voorrecht, dat een bepaalde groep had, dat naar mijn meening zeer gefundeerd was en waaraan nu plotseling een einde wordt gemaakt. Het rangpensioen kennen alleen de militairen, te wier aanzien zeer bijzondere omstandigheden gelden, ook wat betreft de voltooiing van den dienstdienst en dergelijke, en ik vind het daarom niet anders dan billijk, dat het rangpensioen voor degenen, aan wie het oorspronkelijk in uitzicht was gesteld, ook zal worden gehandhaafd.

De heer Blaauw heeft reeds gewezen op de zeer groote nadeelige verschillen, waarop het vervallen van rangpensioen uitkomt speciaal voor de onderofficieren. Ik zou nog een voor-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Verboom.)

beeld willen aanhalen van het groote verschil, waarop dit uitkomt voor de officieren van gezondheid. Ik heb hier vóór mij een berekening, die gebaseerd is op concrete gegevens. Daaruit blijkt, dat op 15 Januari 1937 iemand voor het rangspensioen zou hebben den minimum-diensttijd van 15 jaren, hetgeen volgens de thans nog van kracht zijnde rangspensioenbepalingen een pensioen geeft van f 3 780 's jaars, welk pensioen aan de kortingswet onderhevig is en met kinderaftrek teruggebracht wordt op f 3 288 's jaars. Indien echter de te verwachten nieuwe pensioenbepalingen vóór den 15en Januari a. s. in werking mochten treden, vervalt het rangspensioen en heeft betrokkene aanspraak op een diensttijdpensioen van f 2 196 's jaars. Dit is een verschil van bijna f 1 100 's jaars. Wanneer het om zulke verschillen gaat, kan ik een regeling niet meer billijk noemen, vooral omdat hierbij, zooals ook de heer Blaauw reeds heeft uiteengezet, het tijdstip van in werking-treding van zoo groot belang is en een klein verschil wat den datum van indiensttreding betreft — een verschil ook als gevolg van een studieopdracht e.d. meer — aanleiding kan zijn, dat van twee menschen, die overigens in volkomen dezelfde omstandigheden gewerkt hebben, met precies dezelfde diploma's de één een pensioen krijgt, dat f 1 000 meer is dan dat van den ander. Ik sluit mij dan ook geheel aan bij het betoog van den heer Blaauw in dat opzicht.

Ik zou in dit verband nog willen verwijzen naar twee artikelen welke in de Locomotief zijn verschenen, een artikel in de Locomotief van 14 November 1936 getiteld „Pensioenskeuze” en een in de Locomotief van gisteren, getiteld „Drie argumenten”. Ik zou de drie argumenten welke in dit laatste artikel zijn opgesomd hier nog wel even willen herhalen. Zij zijn:

„1°. de tijd, dat bezuinigingsnoodzaak de eenige doorslaggevende factor was, is gelukkig voorbij.

2°. de zedelijke grondslag van handhaving van verkregen rechten krijgt weer vastigheid.

3°. de herziening der militaire pensioenen maakt eenzijdig inbreuk op de regeeringspolitiek.”

Vooraf deze beide laatste argumenten zijn voor mij van zeer ernstigen aard. Ik zou voorts in het bijzonder willen wijzen op de toelichting van het derde argument welke als volgt luidt:

„Want deze herziening, die een resteerende overgangsperiode voor het rangspensioen afsnijdt, volgt een redeneering in lijnrechten strijd met het rapport van de commissie-Rutgers. Dit derde argument is van zooveel waarde, omdat met het kwade van de herberekening der pensioenen ook het goede verworpen werd. En dit goede beteekende voor de rechthebbenden op rangspensioen in het algemeen en de groep onderofficieren in het bijzonder de volgende uitspraken van de commissie-Rutgers:

par. 68: dat voor de sterk achtergebleven groep der Europeesche militairen beneden den rang van officier *wel* bijzondere maatregelen, gunstiger dan voor de burgerlijke gepensioneerden, onvermijdelijk zijn;

par. 93: dat bij eene herberekening het voordeel van het rangspensioen *wel* moet worden meegeteld;

par. 112: dat voor militaire pensioenen ten deele *wel* speciale overwegingen gelden;

zulk alles in tegenstelling met de Memorie van Antwoord inzake de herziening der militaire pensioenreglementen.

Tenslotte:

conclusie B/a der commissie-Rutgers: dat daarom alle rangspensioenen van Europeesche militairen beneden den rang van officier worden vrijgesteld van herberekening.”

Ik zou het wat dit punt betreft hierbij voor het oogenblik willen laten; ik kom thans tot de positie van de officieren in het algemeen.

Naar uit den inhoud van de Memorie van Antwoord kan blijken, is de Regeering genegen eenigermate tegemoet te

komen aan verschillende bezwaren ingebracht tegen de wijzigingen van de militaire pensioenreglementen. De Regeering is daartoe echter slechts ten deele bereid.

Zoo zegt de Regeering toe, dat in den ongunstigen toestand welke bij de nieuwe regeling voor de bepaling van den pensioen-grondslag voor de kapiteins zal ontstaan bij ontslag uit hoofde van dienstbelang — bij de bestaande regelingen kan de hoogstgenoten bezoldiging als pensioensgrondslag in rekening worden gebracht, onverschillig hoe lang zij genoten werd; bij de nieuwe regelingen is deze bepaling vervallen — slechts in zooverre tegemoet kan worden gekomen, dat aan kapiteins die nog ten volle geschikt zijn voor hun betrekking, de mogelijkheid geopend zal worden door te dienen ook nadat zij in bevordering zijn voorbijgegaan.

Deze toezegging wordt uiteraard door mij zeer op prijs gesteld, omdat aldus:

- 1e. in elk geval de pensioensvoorwaarden iets minder ongunstig worden;
- 2e. de betrokkenen langer hun activiteitssalaris kunnen genieten en
- 3e. vooral ook omdat daaruit kan blijken, dat de Regeering de ernstige tegenstellingen in de pensioensmogelijkheden tusschen die geldende voor den burgerambtenaar en voor den officier erkent.

Doch de daarop volgende beperking, welke inhoudt dat niet gegarandeerd kan worden dat de bedoelde kapiteins zullen kunnen doordienen tot zij het maximum percentage hebben bereikt (46%), is oorzaak dat de hoogergenoemde tegenstellingen bij lange na niet worden opgeheven.

Als redenen voor deze beperking worden opgegeven:

a. promotiegang, *b.* verloop, *c.* overcompleteet, *d.* tekort aan officieren.

Wat het eerste argument betreft, het blijven doordienen van kapiteins zal inderdaad den promotiegang voor de luitenants kunnen remmen; echter lijkt die invloed van weinig belang, daar de bezoldigingsschaal van luitenants en kapiteins een en dezelfde is en de luitenants dus materieel niet geschaad worden.

Omtrent het tweede en derde argument het volgende. Het verloop kan te gering zijn, hetgeen tengevolge kan hebben, dat door de jaarlijksche aanvulling met 2e luitenants een overcompleteet ontstaat. In dat geval is inderdaad tijdige afvloeiing een bijzonder legerbelang; doch waar deze omstandigheid zich vrijwel niet zal voordoen — slechts bij rigoureuze inkrimping, welke dan ook bijzondere consequenties met zich brengt — kan de factor: een te gering verloop practisch geheel buiten beschouwing blijven. Een overcompleteet als gevolg van een sterke inkrimping van de formatie vindt altijd zijn oorzaak in bijzondere regeeringsmaatregelen en er zullen in dergelijke uitzonderingstoestanden bij gedwongen ontslag normaal uitzonderingsbepalingen worden gemaakt ten aanzien van de toe te kennen pensioenen (ik verwijs in dit verband naar de afvloeiingsmaatregelen 1933).

Wat aangaat het vierde bezwaar: een tekort aan officieren kan slechts aanleiding zijn om de in dienst zijnde officieren zoo lang mogelijk te laten doordienen.

Ik kan dus de redenen, welke de Regeering noopten een beperking aan te brengen in het mogelijke doordienen van kapiteins, niet overtuigend achten. Zij betreffen uitzonderingsgevallen waarvoor dan ook, indien zij zich zullen voordoen, afzonderlijke maatregelen kunnen worden getroffen.

Doch ook al zou de Regeering besluiten om kapiteins, die nog volledig geschikt zijn voor hun rang, doch voor den hooger rang gepasseerd zijn, te laten doordienen totdat zij het maximum percentage voor pensioen hebben bereikt, dan nog blijft de tenachterstelling bij den gelijksoortigen burgerambtenaar bestaan, wiens maximumpensioensgrondslag een salaris van f 800 per maand is, tegenover dien van den kapitein, welke slechts f 725 per maand bedraagt.

11de VERGADERING — DINSDAG 24 NOVEMBER 1936.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98). — Wijziging Papegaaizenziekteregeling 1935 (Ond. 16). — Herziening berekening afschrijvingen Bankatinwinning (Ond. 64). — Vaststelling aantal opeenten vennootschapsbelasting (Ond. 96).

(Verboom.)

Eerst zoodra de militaire salarisregeling gewijzigd zal zijn in dien zin, dat de bezoldigingschaal van de kapiteins een eindsalaris van f 800 zal behelzen, zal de tegenstelling burgerambtenaar-officier belangrijk zijn teruggebracht. Wellicht dat de gewijzigde monetaire omstandigheden en de maatregelen, die naar aanleiding daarvan noodig zullen zijn, der Regeering aanleiding kunnen geven de salarisschaal van de luitenants en kapiteins te herzien.

Zeër terecht zegt de Regeering:

„Algeheele gelijkheid met de burgerambtenaren zal wel niet altijd ten volle kunnen worden bereikt, omdat de Regeering uiteraard de bevoegdheid moet behouden officieren te doen afvloeien als het legerbelang daartoe dwingt. Het denkbeeld om met het oog daarop aan voor afvloeiing in aanmerking gebrachte officieren te allen tijde een pensioen toe te kennen van 46% van het hoogst genoten traktement acht de Regeering niet voor verwezenlijking vatbaar. Daardoor zou de concordantie met het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement geheel worden verbroken, waarbij er nog op wordt gewezen, dat ook in tal van gevallen burgerlijke landsdienaren 's Lands dienst gedwongen moeten verlaten.

Het zou naar de meening van de Regeering niet verdedigbaar zijn in dat geval de burgerlijke landsdienaren anders te behandelen dan de officieren, zoodat bij aanvaarding van het voorgebrachte denkbeeld, ook in het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement eenzelfde bepaling zou moeten worden opgenomen.”

Tot zoover de Regeering. Ik zou daarbij willen aantekenen, dat de concordantie in de voorgestelde regelingen reeds verbroken is; immers de bijzondere militaire omstandigheden nopen tot bijzondere afvloeiingsbepalingen, die voor burgerambtenaren niet bestaan. Juist door het toekennen van het maximum percentage van den pensioengrondslag aan hen die op grond van bijzondere militaire omstandigheden het leger moeten verlaten, wordt de concordantie benaderd, aangezien daardoor de kansen op het verkrijgen van het maximum percentage voor de officieren en burgerambtenaren gelijkgeschakeld worden.

Ook voor de officieren van gezondheid kan de Regeering thans nog geen verbeteringen aanbrengen in de voorgestelde pensioensbepalingen. Wel ook hier een toezegging, dat bij gebleken noodzakelijkheid gedurende de overgangperiode van 10 jaren, later eventueel wijzigingen ten gunste mogelijk kunnen zijn.

Zoals reeds uit het ingediende amendement kan zijn gebleken lijkt mij dit niet voldoende. Ik sluit mij gaarne aan bij hetgeen de heer Blaauw in dit verband betoogd heeft. M.i. zijn de officieren van gezondheid in de eerste plaats militairen. Zij zijn onderworpen aan allerlei militaire bepalingen, die in mijn oogen o.m. een rangpensioen motiveeren en daarom lijkt het mij onbillijk, dat zij niet op dezelfde wijze zouden behandeld worden als de officieren van de troep. Dit houdt mijns inziens in, dat voor hen de studietijd voor minstens de helft medetelt als diensttijd of dat op andere wijze een regeling wordt getroffen, waardoor zij niet bij de officieren van de troep worden ten achter gesteld. Hetzelfde geldt uiteraard mutatis mutandis voor de twee andere categorieën, die hiermede groote overeenkomst vertoonen, de militaire paardenartsen en de militaire apothekers.

Tenslotte heeft het mij getroffen, dat het blijken de stukken in de bedoeling ligt ook voor de hoofdofficiëren wijziging in de afvloeiingsbepalingen te brengen, waardoor het mogelijk zal worden, dat hoofdofficiëren, die niet de geschiktheid voor bevordering bezitten langer zullen kunnen doordienen dan thans het geval is. Dit lijkt mij billijk en ik kan hiermede instemmen, mits uiteraard bij de uitvoering van de te ontwerpen regelen niet den normalen promotiegang van kapitein tot majoor in het gedrang wordt gebracht. De vraag doet zich voor of in verband met deze gewijzigde inzichten

(Voorzitter, Marinissen, Regeeringsgemachtigde, Thamrin.)

het verleggen van de keuzegrens van den kolonelsrang naar den majoorrang niet van belang kan zijn, teneinde een juiste en zoo continu mogelijke encadreering van de hoofdofficiërs-rangen te verkrijgen.

De Voorzitter: Hiermede zijn de beschouwingen in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Ik mag wel aannemen, dat de Regeeringsgemachtigde liever niet onmiddellijk in eersten termijn zal willen antwoorden. Het college is evenwel gebonden aan den termijn waarbinnen de Regeering antwoord wenscht, nl. 25 November, tenzij de Regeering alsnog bereid is dien termijn te verlengen.

De heer **Marinissen**, Regeeringsgemachtigde! Ik zou zeer gaarne eenig uitstel hebben voor mijn antwoord en met de Regeering in overleg treden omtrent een eventuele verlenging van den gestelden termijn:

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van deze beide onderwerpen opgeschort tot een nader te bepalen tijdstip.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Papegaaizenziekte-Regeling 1935 (Ond. 16);

2. de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de regelen betreffende de berekening van het bedrag der afschrijvingen voor de Bangkatinwinning (Ond. 64).

Deze beide ontwerp-ordonnanties worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Dg Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1935 en 1 Juli 1936. (Ond. 96.)

Hiervoor heeft zich één spreker opgegeven. In overleg met dezen spreker is de Regeeringsgemachtigde niet gewaarschuwd, omdat de opmerkingen, die dit lid wenscht te maken geen directe beantwoording vereischen.

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van dit onderwerp zou ik tot de Regeering een verzoek willen richten, dat geen dadelijke beantwoording behoeft. Ik zou willen verzoeken — en koester den wensch, dat dit verzoek zal worden ingewilligd — dat er eindelijk eens een eind komt aan de bevoorrechtiging van deze belasting door handhaving van de opeentenregeling en de tijdelijkheid daarvan. Het argument der Regeering tot handhaving van het tijdelijke stelsel is,

„dat het huidige tijdsbestek niet het geschikte is om te beslissen ..... enz.”

en dan volgt een verwijzing naar blz. 805 van de Handelingen der verlopen Volksraadszitting. Maar het ongunstige tijdsbestek schijnt alleen te gelden voor deze belasting, want voor andere belastingen, o.a. de inkomstenbelasting was het geen bezwaar, om zelfs in de diepste depressieperiode de opeenten tot tweemaal toe in te smelten in de hoofdsom van de belasting.

Ik heb eens nageslagen, wat op de genoemde blz. 805 van de Handelingen door de Regeering werd gezegd, maar daar wordt, in dezelfde bewoordingen als Zij thans bezigt, op een soortgelijke vraag van den heer Hildebrand verklaard, dat ook toentertijd het tijdsbestek niet gunstig was om de opeenten in te smelten. Dit argument maakt, zoals ik reeds deed

11de VERGADERING — DINSDAG 24 NOVEMBER 1936.

Vaststelling aantal opeenten vennootschapsbelasting (Ond. **96**). — Herziening bepalingen betreffende toezicht op uitvoering van openbare werken (Ond. **101**).

(Voorzitter.)

uitkomen, op mij weinig indruk en ik spreek daarom de hoop uit, dat bij den eindtermijn van de voorliggende ordonnantie, de Regeering niet zal komen met een verlenging van den termijn, doch met een voorstel, om de 100 opeenten op de vennootschapsbelasting in te smelten in de hoofdsom en daarmee bij de begroting voor 1938 met een en ander rekening zal houden.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de bepalingen betreffende het toezicht op de uitvoering van openbare

werken van openbare gemeenschappen, waarvoor van landswege subsidie is verleend. (Ond. **101**; zitt. jaar 1935—1936 Ond. **150**.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: De behandeling van onderwerp **102**, wijziging van de kapokbelangenordonnantie 1935, wordt op verzoek van een der leden uitgesteld tot de volgende week.

Zoo spoedig mogelijk zal worden bekend gemaakt, op welken datum de voortzetting der behandeling van de onderwerpen **35** en **98** zal plaats vinden.

De vergadering wordt te 11.03 uur v.m. gesloten.

12de VERGADERING — DINSDAG 1 DECEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Vraag of bij de Regeering zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. 111).

12de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 1 December 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of bij de Regeering zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening der ontwerp-invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. 111). — Wijziging van de Kapokbelangenordonnantie 1935 (Ond. 102). — Werving van Inlanders op Java en Madoera tot het verrichten van arbeid in het buitenland (Ond. 46). — Wijziging Bakengeldordonnantie 1935 (Ond. 97). — Wijziging en aanvulling van enkele ordonnanties i.v.m. de Koelieordonnantie 1931/1936 (Ond. 99). — Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Hart en Marinissen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 21 en 26 November 1936 No's 27 en 26 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de bij ordonnantie van 25 April 1929 (Staatsblad No. 72) vastgestelde bepalingen in het belang van de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen in de nabijheid van het vliegveld „Morokrembangan" (Ond. 110);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van confectiegoederen (Ond. 111).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 20, 23 en 25 November 1936 No's 38, 1 en 25 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld

- a. de ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de ordonnantie tot instelling van een registratiekamer te Medan (Ond. 82);
- b. de ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht en tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der I. C. W. (Ond. 103);
- c. de ordonnantie houdende eenige voorzieningen met betrekking tot het rechtswezen in verband met de nieuwe administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 104).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 25 November 1936 No. 2405/B houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal de ordonnantie tot heffing van een tijdelijk extra-uitvoerrecht en tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der I. C. W. (Ond. 103) met toepassing van artikel 90 lid 1 sub 2° der Indische Staatsregeling op eigen gezag en verantwoordelijkheid heeft vastgesteld zonder overneming van de door den Volksraad aangenomen amendementen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

4. Als voren van 27 November 1936 No. 2423/B houdende mededeeling, dat de door den Volksraad aangenomen motie-Verboom e.s. betreffende de verbetering op korten termijn van de weermacht in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig den daarin uitgedrukten wensch, ter kennis is gebracht van het Opperbestuur.

5. Als voren van 27 November 1936 No. 2424/B houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal ook bij nadere overweging geen aanleiding heeft kunnen vinden om terug te komen van het bij de mondelinge behandeling van de motie-Blaauw e.s. betreffende de vertegenwoordiging van de onderdanen-Nederlanders in regentschapsraden, provinciale raden en Volksraad, door de Regeering ingenomen standpunt, doch dat Zijne Excellentie, in verband met de bestudeering van een herziening van het kiesrecht door de kiesrechtcommissie, meent deze aangelegenheid voorshands te kunnen laten rusten.

6. Als voren van 27 November 1936 No. 2425/B houdende o.a. de mededeeling, dat de in de moties-Van Helsdingen e.s. en Verboom e.s. gevraagde verlaging van den zoutprijs is tot stand gekomen bij het besluit van 16 October j.l. No. 2z.

7. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 November 1936 No. 2380/C inzake toepassing van de regeling betreffende de z.g. alimentatie-korting.

8. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 November 1936 No. 15 bepalende, dat in artikel 5 van de bij het besluit van 12 April 1935 No. 23 vastgestelde „Regeling voor het verlenen van verloven buiten bezwaar van het Land en ontslag uit de betrekking op verzoek, zonder gelijktijdig ontslag uit 's Lands vasten dienst, alsmede voor toekenning van inkomsten bij niet-herplaatsing na dusdanig verlof of ontslag" het woord „Europeesche" vervalt.

9. Als voren van 24 November 1936 No. 35 houdende machtiging, krachtens artikel 105 der I.S., aan den directeur van Justitie om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van het personeel van het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Brief van R. Soenarjo betreffende de reglementeering van ijsfabrieken te Soerabaja.

3. Afschrift-rekest van de N. V. Oost-Java Prauw-Maatschappij aan den Gouverneur-Generaal betreffende de belasting op door ruwolie gedreven vrachtwagens.

4. Afschrift-rekest van den Algemeenen Bond van Autobelanghebbenden in Nederlandsch-Indië aan den Gouverneur-Generaal houdende verzoek tot verlaging van de lasten op auto's door vermindering van het invoerrecht op automobielen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van confectiegoederen (Ond. 111) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie bij

(Weyer.)

den Gouverneur-Generaal niet op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Dan zal de ontwerp-ordonnantie nog heden met de andere daarvoor op den rooster vermelde onderwerpen in de commissies worden onderzocht.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Kapokbelangen-ordonnantie 1935 (Staatsblad 165). (Ond. 102; zittingsjaar 1935—1936 Ond. 151.)

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Tegen de wijziging van het 3e lid van artikel 3 heb ik in het geheel geen bezwaar. Vooral ook, omdat drie leden toch zelf steeds het initiatief kunnen nemen om een vergadering te doen bijeenkomen. Ik wil het speciaal hebben over de andere wijziging die is voorgesteld, namelijk in het tweede lid van artikel 3.

Deze wijziging beoogt ongedaan te maken het amendement, dat indertijd in het College is ingediend door ons voormalig geacht medelid, den heer Feuilletau de Bruyn en dat door de Regeering is overgenomen, nadat het door het College na ampele bespreking was aangenomen.

Ik heb er even bij stilgestaan, omdat ik het amendement juist vond. De kapokcentrale is tenslotte een corporatie van belanghebbenden, die tezamen gebracht zijn door de overheid te gemeenschap. Dit te zamen brengen is door de overheid geschied, omdat de praktijk uitwees, dat overheidsinitiatief ten deze volstrekt noodzakelijk was. Nu is het begrijpelijk, dat de overheid blijft toezien op de faits et gestes van deze corporatie, ook, omdat erbij betrokken zijn groote groepen van Inheemsche producenten en Chinese tusschenhandelaren. Om deze en andere redenen, die ik hier niet alle behoef op te sommen, kan ik het dan ook billijken dat de overheid de leiding van de vergaderingen der kapokcentrale op zich neemt, zoodat het voorzitterschap en het secretariaat in ambtelijke handen zijn gesteld. Ik had uiteraard liever gehad, dat ook deze leiding door de particuliere belanghebbenden werden vervuld en dat de overheid zou kunnen volstaan simpel met het houden van het toezicht. Maar indien dat niet mogelijk is, — nog niet mogelijk is, mag ik wel zeggen — hebben wij ons uiteraard neer te leggen bij de figuur, die gekozen is.

Niettemin vond ik het amendement van den heer Feuilletau de Bruyn principieel juist, omdat daardoor bij de dagelijkse leiding van zaken particuliere belanghebbenden werden betrokken. Immers, in wezen is ook deze kapokcentrale een particuliere zaak. Hoe meer nu de Overheid zich kan bepalen tot de rol van — laat ik zeggen — toezienend voogd, hoe beter.

De particuliere deelnemers of hun vertrouwensmannen moeten in principe zelf de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de verschillende maatregelen blijven dragen. Hoe minder handel en bedrijf van deze verantwoordelijkheid worden ontheven, en hoe minder zij worden ontheven, hoe beter dat is, want zonder dat, is een gezonde ontwikkeling van handel en bedrijf bezwaarlijk denkbaar.

Nu zegt de Regeering, dat het voorschrift, zooals dat na de aanneming van het amendement van ons voormalig medelid, den heer Feuilletau de Bruyn, is komen te luiden, praktische betoelening mist en Zij verklaart tevens, dat een strikte optoelening van de voorschriften is mogelijk, althans groote bezwaren oplevert. Ik heb neiging voor de argumentatie der Regeering te zwichten, maar alvorens dat te doen is het wenschelijk om precies na te gaan, hoe het 2e lid van art. 3 zal komen te luiden. Nadat in art. 2 van de Kapokbelangen-ordonnantie is bepaald, dat er een Kapok Centrale zal zijn, welke functies zij zal moeten uitoefenen, en in art. 3 is bepaald, dat de bestuursleden door den Gouverneur-

(Directeur van Economische Zaken.)

Generaal zullen worden benoemd, volgt in het 2e lid van art. 3 zonder verdere overgangsbepaling: de dagelijkse leiding en uitvoering berusten bij den voorzitter en den secretaris, die worden bijgestaan door 2 bestuursleden, en daartoe door het bestuur der Kapok Centrale worden gekozen.

Men krijgt den indruk, alsof voorzitter en secretaris dus de twee ambtenaren, tezamen, na het schrappen van deze twee niet-ambtelijke leden, zullen gaan uitmaken het dagelijks bestuur van de Kapok Centrale, dus van een in wezen particulier lichaam. Die indruk wordt in groote mate versterkt door de bewoordingen van de Memorie van Toelichting, waarin inderdaad staat, dat lid 2 van art. 3 voorschrijft, dat er een dagelijks bestuur zal worden gevormd op de wijze als in lid 2 is aangegeven. Hoewel dus het bewuste artikel zelf niet spreekt van een dagelijks bestuur van de Kapok Centrale, interpreteert de Memorie van Toelichting van deze wijzigingsordonnantie het voorschrift van het van het 2e lid van art. 3 als zoodanig. Ik zou het begrijpelijk vinden, indien later, op een gegeven moment dit inderdaad zou worden uitgelicht op de wijze, als nu bij voorbaat in de Memorie van Toelichting van deze wijzigingsordonnantie geschiedt.

Bestaat die kans, dat men het voorschrift van het 2e lid van art. 3 zoo zal gaan interpreteren, dan acht ik op de principieele gronden, die den heer Feuilletau de Bruyn indertijd noopten tot de indiening van zijn amendement, dezelfde bezwaren dus ook, waarvoor de Regeering is gewicht, toen Zij het amendement overnam, een particuliere inslag bepaald vereischt, maar als de Regeering nu zegt: Ik bedoel in het geheel niet het instellen van een dagelijks bestuur; ik bedoel slechts te scheppen een orgaan, dat dagelijks zal worden met de dagelijkse leiding van de noodzakelijke werkzaamheden en van de uitvoering daarvan, dan heb ik daarmede vrede, omdat de belanghebbenden vooralsnog zelf deze taak klaarlijk niet op zich kunnen nemen, maar dan moet ook, dunkt mij, de tekst van het 2e lid van art. 3 met deze opvatting der Regeering in overeenstemming worden gebracht. Ik zou dus tot de Regeering het verzoek willen richten om te overwegen den tekst van art. 3 lid 2 als volgt te doen luiden:

„De dagelijkse leiding der werkzaamheden en de uitvoering daarvan berusten bij den voorzitter en den secretaris.”

Dan is dus buiten twijfel, dat de dagelijkse leiding van het bureau van de Kapok Centrale berust bij die twee ambtelijke leden en dat het dus niet gaat om het dagelijks bestuur van de Kapok Centrale. Indien de Regeering bereid zou zijn om den tekst van het tweede lid van artikel 3 zoo te veranderen dan zou ik ook vrede hebben met het schrappen van die twee particuliere leden.

Tenslotte nog een klein verzoek om toelichting, Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord komt een zinsnede voor, die mij niet geheel duidelijk is. Er staat n.l., nadat een vraag is beantwoord die in het gedelegeerdenverslag is gesteld:

„Wel wordt de mogelijkheid overwogen saneringsmaatregelen te treffen met betrekking tot het bij den kapokkoop toegepaste systeem van voorschotcontracten.”

Ik moet zeggen, dat deze zinsnede mij niet geheel duidelijk is. Ik weet niet, wat men in dit geval heeft te verstaan onder „saneringsmaatregelen”. Ik begrijp niet best, waar de Regeering hier heen wil, maar het zal voor den Regeeringsgemachtigde wel een kleine moeite zijn om mij dit duidelijk te maken.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Weyer, heeft een tweetal punten naar voren gebracht, en ik zou kunnen volstaan, wat het eerste punt betreft, met te zeggen, dat ik den heer Weyer kan geruststellen: dat ik n.l. geen bezwaar ertegen heb de door hem voorgestelde nadere wijziging aan

(Directeur van Economische Zaken.)

te brengen, maar ik geloof toch, dat een enkele toelichting hier bij wenschelijk is.

De Kapok Centrale bestaat nu ongeveer 15 maanden en heeft uitermate goed gewerkt en wel in de eerste plaats wat betreft het primaire doel: beter profiteren door den inheemsche producent van de opbrengst van het product; daarvan zal het resultaat, waarvan het verslag, naar ik hoop, den Volksraad zeer spoedig, wellicht binnen een week, zal bereiken, getuigen. In de tweede plaats is het instituut tot dusver een succes wat de organisatie betreft. Er bestaat een groote samenwerking tusschen de particuliere groepen, die in de kapokcentrale vereenigd zijn, dat zijn dan: 4 vertegenwoordigers van de inheemsche producenten, 2 vertegenwoordigers van de exporteurs, 2 vertegenwoordigers van de kapokfabrieken en 1 vertegenwoordiger van de kapokondernemers.

In het begin is er nog wel eens een enkele keer wrijving geweest, maar op het oogenblik is het succes van de samenwerking volkomen verzekerd. Ik zal hier niet verder op ingaan en ik zou de geachte leden willen verwijzen naar het verslag dat ik zooeven heb aangekondigd.

Ik wil hier alleen nog mededeelen, naar aanleiding van een vraag, die in het Gedelegeerdenverslag is gesteld, maar waarop hier thans niet nader werd teruggekomen dat de prijs van de kapok die de bevolking maakt is gestegen van 6 tot 8 cent per 100 kolven bij instelling der kapokmaatregelen tot 12 en 13 cent vlak voor de devaluatie en dat hij nu een prijs bereikt heeft van 15 tot 16 cent, zoodat deze maatregel ook voor de inheemsche producenten succes heeft gehad.

Ik heb zooeven reeds gezegd, in antwoord op hetgeen de heer Weyer naar voren heeft gebracht, dat de organisatie van de Kapok Centrale goed werkt; tegen de wijziging behoeft in den zin, zooals door den heer Weyer bedoeld, geen bezwaar te bestaan.

Het tweede punt is, dat de Kapok Centrale de facto wordt beheerd door de Kapok Centrale zelf, d.w.z. dat er ook thans eigenlijk geen sprake is van een dagelijksch bestuur. Alle besluiten van eenige beteekenis, alsmede alle richtlijnen worden besproken en de decisies daarover worden genomen in de plenaire vergaderingen van de Kapok Centrale. Ook hiervoor mag ik verwijzen naar het verslag, dat den heeren zal bereiken en waarin van alle vergaderingen een uitvoerige opsomming wordt gegeven van de agendapunten waaruit kan blijken dat het dagelijksch bestuur geen reële beteekenis heeft.

De Regeering heeft dit trouwens bij de behandeling van het amendement-Feuilletau de Bruyn destijds naar voren gebracht. Maar waar de Volksraad nu eenmaal gaarne dit amendement zag ingelascht had de Regeering er geen overwegend bezwaar tegen dit amendement over te nemen. In de practijk is nu echter wel gebleken dat die twee particuliere leden van het dagelijksch bestuur eigenlijk geen enkele speciale beteekenis hebben.

In de eerste plaats geldt — en dat is een praktische kwestie — dat hier te Batavia geen kenners van de kapok en de kapokomstandigheden aanwezig zijn. De heeren moeten dus uit Semarang, Madioen of Soerabaja komen. Verder vertegenwoordigen deze twee heeren toch in het geheel niet het totaal der belangen der Kapok-Centrale zelf. Thans hebben daarin zitting een vertegenwoordiger van de producenten en een van de exporteurs, dus de andere groepen zijn toch niet vertegenwoordigd.

In de tweede plaats is eigenlijk de taak van de dagelijkse leiding niet anders dan de verwerking van de zeer uitvoerige documentatie, die uit het buitenland komt, voornamelijk uit Amerika, Australië en Europa, de verwerking daarvan en het verspreiden over Nederlandsch-Indië in de kapokstreken van die gegevens. Verder het overleg met de afdeling nijverheid, met de laboratoria, waar de onderzoekingen plaatsvinden, voorts het oplossen van geschillen tusschen individuele exporteurs, tusschen exporteurs en fabrikanten, het

opstellen en ontwerpen van regelingen, die de Kapok-Centrale later zal hebben goed te keuren dan wel te verwerpen en het regelen der werkzaamheden van het onderzoekend en voorlichtend personeel. Dat zijn grootendeels maatregelen, waar men toch niet particuliere belanghebbenden in kan betrekken en die men beter kan toevertrouwen aan een ambtelijken niet particulieren voorzitter, waar men ook de gegevens, die grootendeels van concurrenten komen niet gaarne bij belanghebbenden zou zien. Het is daarom inderdaad veel beter, dat de twee particuliere leden van het dagelijksch bestuur daarin geen zitting meer nemen. Zij zijn niet noodig, want de Kapok Centrale is zelf het lichaam, dat alles verhandelt en zij zijn bepaald ongewenscht, aangezien andere leden van de Kapok Centrale of andere belanghebbenden hen bij de uitvoering van de taak niet gaarne van bepaalde particuliere aangelegenheden kennis zien nemen. Ik wil den heer Weyer echter geruststellen, dat de leiding van de Kapok Centrale thans zeker niet zal overgaan naar den voorzitter en secretaris.

Ik heb er echter juist daarom geen bezwaar tegen om de suggestie of het amendement van het geachte lid over te nemen. Ik heb het echter noodig gevonden deze toelichting te geven. De suggestie geeft precies weer de situatie, zooals die is en zooals de Regeering zich die ook voorstelt.

Het gedeelte sub A van artikel 1 der wijzigingsordonnantie wordt dus door de Regeering in dier voege gewijzigd, dat het luidt als volgt:

„A. Artikel 3 lid 2 der Kapokbelangen-ordonnantie 1935 komt te luiden:

„De dagelijkse leiding der werkzaamheden en de uitvoering daarvan berusten bij den voorzitter en den secretaris.”

Nu het tweede punt. De heer Weyer is even gestruikeld over de woorden voorkomende in de Memorie van Antwoord:

„Wel wordt de mogelijkheid overwogen saneringsmaatregelen te treffen met betrekking tot het bij den kapokkoop toegepaste systeem van voorschotcontracten.”

De passage werd opgenomen in de Memorie van Antwoord naar aanleiding van een vraag, in het Gedelegeerdenverslag, luidende:

„Gevraagd werd of de Regeering bereid is middelen te beramen om de kapokproducenten, die gebonden zijn aan langdurige voorverkoopcontracten, mede te doen profiteren van de door de depreciatie van den gulden ontstane prijsstijging.”

Wanneer ik de bedoeling van den heer Weyer goed heb begrepen is hij wat beducht dat de Regeering ten deze een soort onteigening der contracten laat plaats hebben, waarbij de betrokkenen dan niet meer zijn gebonden — om het eens aan te duiden — tot f 500, doch in den vervolge f 250 betalen. Was dat de bedoeling van den heer Weyer?

(De heer Weyer: Het was mij niet duidelijk, wat de Regeering ten deze voorstaat.)

De heer Weyer heeft dus met zijn vraag geen bepaalde bedoeling gehad. Ik kan te dezen opzichte dan het volgende mededeelen. In het f 25 miljoen plan is ook opgenomen een vrij belangrijk bedrag voor laten wij het noemen een „Entschuldung” van de Inheemsche bezitters van vruchtboomen en andere vruchtdragende planten. Ik denk daarbij dan speciaal aan de manggacultuur in Cheribon, de copracultuur in Menado enz. Ik kan op dit punt op het oogenblik niet diep ingaan, doch de bedoeling is diegenen onder de Inlandsche producenten van agrarische producten, die in groote moeilijkheden zijn, doch toch een behoorlijke zekerheid hebben met het bezit van hun aanplantingen uit hun schulden te helpen, waardoor zij dikwijls bij woekeraars terecht zijn gekomen. Dat zou dan geschieden in samenwerking met de Volkscredietbank: wanneer de risico's nu wat groot zijn voor de Volks-Credietbank, zou het de bedoeling zijn, dat de Regeering zich tot op zekere hoogte garant stelt. Dat is een zeer moeilijk en

12de VERGADERING — DINSDAG 1 DECEMBER 1936.

Wijziging van de Kapokbelangen-ordonnantie 1935 (Ond. 102). — Werving van Inlanders op Java en Madoera tot het verrichten van arbeid in het buitenland (Ond. 46). — Wijziging Bakengeld-ordonnantie 1935 (Ond. 97). — Wijziging en aanvulling van enkele ordonnanties i.v.m. de Koelieordonnantie 1931/1936 (Ond. 99).

(Weyer, Directeur van Economische Zaken, e.a.)

ingewikkeld onderwerp, dat thans in onderzoek is, doch ten aanzien waarvan ik hoop, dat binnen afzienbaren tijd aan dit college nadere inlichtingen zullen kunnen worden verstrekt.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de tegemoetkomende houding aangenomen ten aanzien van het 2e lid van art. 3. Ik zou U willen vragen, Mijnheer de Voorzitter, of U het noodig acht, dat daarvoor nog een amendement wordt ingediend? Ik meen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde daaromtrent nog in twijfel verkeert.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: De Regeering heeft de suggestie bereids overgenomen.

De **Voorzitter**: Derhalve is artikel 1 van de ontwerp-ordonnantie gewijzigd, als door den Regeeringsgemachtigde aangegeven.

De heer **Weyer**: Dan dank ik de Regeering voor deze tegemoetkoming aan mijn bezwaar en voor de toelichting, die Zij alsnog heeft gegeven ten aanzien van een zinsnede, die mij nog niet duidelijk was.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van helderheid in de ontwerp-ordonnantie een wijziging is aangebracht stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de werving op Java en Madoera van Inlanders tot het verrichten van arbeid in het buitenland. (Ond. 46.)

Aangezien zich voor dit onderwerp tevoren geen sprekers hadden opgegeven, is de Regeeringsgemachtigde niet uitgenoodigd, aanwezig te zijn. Naar aanleiding van een desbetreffend verzoek geef ik niettemin gelegenheid tot stemmotiveering.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn stem tegen dit voorstel motiveer ik op de volgende overwegingen. In de eerste plaats wordt bij deze ordonnantie gehandhaafd het stelsel van de massale werving naar het buitenland, dat naar mijn meening in geen enkel ander land bestaat. In de tweede plaats maken we van onze menschen een soort arbeidsreservoir voor de openlegging en ontwikkeling van andere landen en koloniën waarmede we niets te maken hebben. We leveren op die manier niet alleen agrarische producten voor de wereldmarkt, maar ook menschenmateriaal en het maakt bovendien een indruk van impotentie van de Indische Regeering om voor haar eigen onderdanen te zorgen. In de derde plaats stamt dit stelsel van het einde van de 19e eeuw, toen het stelsel van gedwongen arbeid en poenale sanctie nog opgeld deed en in den modernen tijd is zulk een stelsel uit den boeze.

Om deze drie redenen zal ik tegen deze ordonnantie stemmen, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag hebben sommige leden verklaard, dat zij bezwaren hebben tegen de werving van arbeidskrachten hier te lande voor het buitenland, zooals die thans geschiedt en welke door de voorliggende ontwerp-ordonnantie bestemd wordt. Ook de Regeering heeft dit in de ordonnantie van 9 Januari 1887, Staatsblad no. 8 in het algemeen verboden en alleen bij incidentele gevallen kan hiervan krachtens artikel 5 dezer ordonnantie worden afgeweken.

Waar volgens de Memorie van Antwoord de mogelijkheid, dat van tijd tot tijd, met toepassing van het zoeven

(Soangkoepon, Voorzitter.)

genoemde Staatsblad 1887 no. 8, aan vrij groote groepen van Javaansche arbeiders werkgelegenheid in het buitenland wordt verschaffd, van veel grooter waarde voor de bevolking is dan de individueele (vrije) emigratie, die overigens vrijgelaten is, ligt het voor de hand, dat hiertegen geen bezwaren kunnen worden aangevoerd. De vraag, die hierbij moet worden beantwoord, beweegt zich derhalve in de uitvoering van de ter zake te treffen maatregelen, welke in zoodanige banen dienen te worden geleid, dat ze het geluk van de Javaansche arbeiders kunnen bevorderen. Wanneer de Regeering dus overtuigd is, het geluk der Javaansche arbeiders, te hebben bevorderd, indien deze in het buitenland op ondernemingen van handel, landbouw of nijverheid en bij openbare werken werkzaam worden gesteld, dan bestaat daartegen op zichzelf geen enkel bezwaar. Ik vraag mij alleen in dit verband af, of het niet beter is, deze Javaansche arbeiders voor deze gewesten te behouden voor de openlegging van nog braakliggende gebieden van dit land zelf. Ik zou daarom wenschen, dat deze Javaansche arbeiders in de allereerste plaats voor dit doel worden bestemd, omdat daarmede de economische ontwikkeling van dit land ongetwijfeld kan worden bevorderd en daarom moet het emigreeren van Javanen naar het buitenland op dien grond zooveel mogelijk worden tegengegaan.

Nu de Regeering van oordeel is, dat dit emigreeren naar het buitenland van tijd tot tijd nog noodig is, spreekt het vanzelf, dat Zij daarvoor de grootst mogelijke bescherming waarborgt door het stellen van de noodige voorwaarden voor het heil van deze arbeiders en deze ontwerp-ordonnantie schept de daartoe vereischte voorwaarden van bescherming. Aan deze voorwaarden behoort mijns inziens de eisch te worden verbonden, dat deze Javaansche arbeiders niet onder poenale sanctie, doch in vrijen arbeid behooren te worden aangenomen.

Doch niettegenstaande deze gegeven waarborgen, komt het mij beter voor, om van de in artikel 5 van Staatsblad 1887 no. 8 toegestane dispensatie geen dan wel zoo weinig mogelijk gebruik te maken, omdat in werkelijkheid de consequenties van het werven van deze Javaansche werklieden voor het buitenland van hieruit moeilijk te overzien is.

Ik sluit mij derhalve aan bij de woorden van den heer Thamrin.

De **Voorzitter**: Het zal duidelijk zijn, dat dit betoog de grens van een stemmotiveering wel belangrijk overschrijdt. Het is juist, een dergelijk betoog voortaan als een gewone redevoering te houden en zich derhalve tevoren als spreker op te geven, dan kan de Regeering desgewenscht van repliek dienen. Thans is de Regeeringsgemachtigde niet gewaarschuwd, omdat zich geen spreker had opgegeven.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heeren Thamrin en Soangkoepon geacht willen worden, tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de bakengeld-ordonnantie 1935 (Ond. 97);

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van enkele ordonnanties in verband met de „Koelieordonnantie 1931/1936” (Ond. 99).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Militaire Pensioen-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

- reglementen (Ond. 35), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 4, 7 en 9);
2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925” (Ond. 98), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De door de Regeering voor de behandeling van Ond. 98 gestelde termijn, is verlengd tot uiterlijk 2 December a.s. Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Marinissen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Zoals in de Memorie van Antwoord nog eens nadrukkelijk op den voorgrond werd geplaatst, heeft bij de vorgebrachte wijzigingen van de militaire pensioenreglementen het streven voorgezet om deze reglementen zooveel mogelijk in overeenstemming te brengen met het gewijzigde Indisch Burgerlijk Pensioenreglement.

Het deed der Regeering genoegen te ontwaren dat dit streven ook bij het College algemeen instemming heeft gevonden, alleen — en dat is juist de moeilijkheid, Mijnheer de Voorzitter — bleken de meeningen wel zeer verdeeld over de vraag hoever met dit streven naar gelijkmaking zou moeten worden gegaan.

Het geachte lid, de heer **Blaauw**, van wiens uitvoerig betoog de Regeering met veel belangstelling kennisnam, formuleert het in het begin van zijn rede aldus, dat dit streven naar overeenstemming met het I. B. P. is toe te juichen:

„indien slechts niet gepoogd wordt om grootheden gelijk te maken, die inderdaad niet gelijk zijn, indien in het algemeen geen onbillijkheden met dit gelijkshakelen aanvaard worden die tenslotte niet aanvaardbaar zijn.”

Het zal den heer **Blaauw** ongetwijfeld genoegen doen te hooren dat de Regeering deze woorden gaarne tot de hare wil maken en daarbij de verzekering geeft dat Zij met de in de Memorie van Antwoord gestelde restrictie n.l. dat algeheele overeenstemming met het I. B. P. niet is nagestreefd, daar waar de militaire toestanden en verhoudingen tot afwijking noopten, in feite geheel hetzelfde beoogde.

Hoe is het dan toch mogelijk, zal men vragen, dat er ondanks die algeheele overeenstemming in bedoeling toch zoo groot verschil in opvatting omtrent de uitvoering is blijven bestaan?

Een zoo groot verschil in opvatting, dat de heer **Blaauw** zelfs spreekt van een procrustesbed en de Regeering derhalve verwijt, dat Zij met Haar streven naar overeenstemming met het I. B. P. veel te ver is gegaan, doordat Zij gelijkheid tracht te brengen daar waar geen gelijkheid mogelijk is zonder in onbillijkheid te vervallen.

Dit groote verschil in opvatting moet naar de meening van de Regeering worden toegeschreven aan de omstandigheid dat de heer **Blaauw** bij zijn betoog wel al te veel het oog gevestigd had op de belangen van de bij deze wijzigingen betrokken militairen, terwijl de Regeering, hoewel Zij uiteraard met deze belangen eveneens rekening heeft gehouden, daarnaast toch ook er voor diende te waken, dat niet een groep van landsdienaren boven de anderen bevoordeeld wordt.

Het eerste punt dat door den heer **Blaauw** besproken werd en waarbij het geachte lid als zijn meening te kennen gaf, dat het langzamerhand toch gaat lijken op het toepassen van methoden van het Procrustesbed, is de afschaffing van de rangspensioenreglementen.

Uit hetgeen door de Regeering in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord is medegedeeld, concludeert het geachte lid dat, omdat reeds in het I.B.P. enkele rechten van burgerlijke landsdienaren zijn aangetast, de Regeering er thans niet tegen opziet om verder te gaan met het aantasten van verkregen rechten, en zich daardoor blijkbaar gerechtigd acht om de rangspensioenreglementen geheel te doen vervallen. Deze conclusie moet de Regeering echter Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

geheel voor rekening van het geachte lid laten.

Inderdaad zag de Regeering er niet tegen op, om de rechten op pensioengebied van sommige groepen van militairen ten deele aan te tasten, doch Zij ging daartoe niet over, alleen, omdat Zij zich daartoe gerechtigd achtte.

De Regeering is zich steeds ten volle bewust geweest van de beteekenis van dezen maatregel voor de belanghebbenden en Zij is daartoe dan ook slechts overgegaan, nadat een diepgaand onderzoek de overtuiging had geschonken, dat deze maatregel noodzakelijk was, wijl anders deze militairen boven alle andere landsdienaren bevoordeeld zouden worden, waartoe de Regeering niet kon en niet mocht overgaan.

Alvorens nu tot bespreking van de door den heer **Blaauw** aangevoerde argumenten over te gaan, lijkt het wel gewenscht eerst een korte uiteenzetting te geven van het verloop van deze kwestie.

Zoals door het geachte lid, de heer **Van Helsdingen**, reeds werd opgemerkt, is men er eerst in 1926 toe overgegaan de rangspensioenen van de officieren en de Europeesche onderofficieren te vervangen door diensttijdspensioenen.

Aanvankelijk was bij de invoering van de diensttijdspensioenen in 1926 een overgangsbepaling opgenomen, waarbij aan betrokkenen werd vergund binnen een bepaalden tijd een keuze tusschen rangs- en diensttijdspensioen te doen, doch deze overgangsbepaling werd later zoodanig gewijzigd, dat ieder die aanvankelijk onder een der rangspensioenreglementen viel, het recht kreeg om zijn beslissing uit te stellen tot het tijdstip van pensionneering.

Dit keuzerecht hebben derhalve alleen zij, die reeds vóór de inwerkingtreding van de diensttijdspensioenreglementen in militairen dienst waren, dat zijn dus militairen, die thans vrijwel allen reeds tien of meer voor pensioentellende dienstjaren in rekening kunnen brengen.

Door den overgangstermijn van tien jaar zullen — wijl geen leeftijdsgrenzen zijn gesteld — deze militairen op het tijdstip, waarop zij onder werking van de rangspensioenreglementen het leger met pensioen zouden kunnen verlaten, ook onder de nieuwe bepalingen pensioen kunnen verkrijgen, zij het ook, dat dit pensioen lager is, dan hetwelk hun vroeger in uitzicht was gesteld.

Op dit laatste zal dadelijk nader worden teruggekomen, doch — Mijnheer de Voorzitter — de Regeering vraagt speciale aandacht voor het feit, dat derhalve alle of nagenoeg alle militairen, die thans nog het rangspensioen zouden kunnen kiezen, ten aanzien van het tijdstip waarop zij met pensioen kunnen gaan, niet in hun rechten zijn aangetast. En hoe staat het nu met de burgerlijke landsdienaren?

Vóór de laatste wijziging van het I. B. P. konden alle uitgezonden burgerlijke landsdienaren, na het volbrengen van een bepaalden diensttijd, reeds op 45 jarigen leeftijd pensioen verkrijgen.

Die leeftijd is thans opgevoerd tot 50 jaar en weliswaar is daarbij — evenals thans bij de wijziging van de militaire pensioenreglementen — een overgangstermijn gesteld van 10 jaar, doch voor de burgerlijke landsdienaren, die op het tijdstip van inwerkingtreding van die wijzigingen nog geen 35 jaar waren, heeft die overgangstermijn geen beteekenis.

Onder deze burgerlijke landsdienaren zullen er ongetwijfeld ook velen zijn, die de verwachting koesterden op 45 jarigen leeftijd naar Europa te kunnen terugkeeren, doch daarvan zal geen sprake meer kunnen zijn, daar volgens het gewijzigde I. B. P. eerst bij het bereiken van den 50 jarigen leeftijd voor het eerst aanspraak op pensioen wordt verkregen.

Vergelijkt men dit nu met de vorgebrachte wijzigingen van de militaire pensioenreglementen, dan kan men toch niet anders, dan tot de conclusie komen, dat de militairen, die tot dusver nog onder de rangspensioenreglementen vallen, in vergelijking met de burgerlijke landsdienaren niet slecht behandeld zijn.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

Van niet te aanvaarden onbillijkheden kan toch waarlijk niet worden gesproken en als de heer Blaauw aanvoert, dat de Regeering deze militairen destijds heeft aangenomen onder de voorspiegeling, dat zij t.z.t. zouden kunnen worden gepensionneerd op den voet van het rangpensioenreglement dan moet de Regeering hiertegen aanvoeren, dat de zoo juist genoemde burgerlijke landsdienaren destijds toch ook zijn aangenomen onder de voorspiegeling, dat zij reeds op 45 jarigen leeftijd pensioen zouden kunnen verkrijgen.

Zooals zoeven reeds werd medegedeeld, zullen de thans nog onder de rangpensioenreglementen vallende militairen vrijwel allen op hetzelfde tijdstip met pensioen kunnen gaan als onder de werking van die reglementen, doch het pensioenbedrag zal alsdan berekend worden volgens de gewijzigde bepalingen.

Er is aangevoerd, dat dit pensioen lager zal zijn dan het oude rangpensioen doch, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering zou willen vragen of dit dan iets bijzonders is.

Is niet voor alle landsdienaren het pensioen, dat zij volgens de nieuwe salaris- en pensioenbepalingen zullen verkrijgen lager dan het pensioen hetwelk hun onder de vroegere bepalingen in uitzicht was gesteld?

En de militairen, waarop hier wordt gedoeld, zullen bovendien als regel door eenige jaren door te dienen, een pensioen kunnen verkrijgen, dat hooger is, dan het maximum rangpensioen hetwelk hun in het vooruitzicht was gesteld.

Om mogelijk bestaande misvattingen op dit punt weg te nemen wijst de Regeering er in dit verband op, dat weliswaar het maximum pensioen volgens het diensttijdpensioenreglement eerst na 25 jaar en 7 maanden kan worden verkregen, terwijl het maximum rangpensioen reeds na 20 jaar werd bereikt, doch dit wil geenszins zeggen, dat betrokkenen nu ook 5 jaar en 7 maanden langer zullen moeten dienen om hetzelfde pensioen te behalen.

Voor de onderofficieren beneden den rang van onderluitenant, die bezoldigd worden volgens de z.g. troepenschaal, is het diensttijdpensioen na 23 jaren reeds hooger, dan het maximum rangpensioen, terwijl voor de onderofficieren, die volgens een hogere schaal worden bezoldigd, de toestand uiteraard nog gunstiger is.

Mijnheer de Voorzitter! Men kan toch bezwaarlijk staande houden dat hier onaanvaardbare onbillijkheden zouden worden begaan! De Regeering heeft de overtuiging, dat van onbillijkheden geen sprake is. Wel zullen vele militairen in hun vroegere verwachtingen worden getroffen, doch zij hebben dit gemeen met alle overige landsdienaren.

In de ingestelde maatregelen kan de Regeering daarom niet alleen geen onbillijkheid zien, doch Zij is er integendeel van overtuigd, dat onverkorte handhaving van de rangpensioenen een bevoordeeling zou beteekenen van de daaronder vallende groepen van militairen tegenover de overige landsdienaren, omdat daardoor aan deze militairen nog gedurende een reeks van jaren na een diensttijd van 20 jaar een pensioen zou worden gewaarborgd waarop een burger landsdienaar met gelijke bezoldiging — nog afgescheiden van de leeftijdsbegrenzing — eerst aanspraak verkrijgt na $\pm$ 23 jaar. Daarvoor bestaat, de Regeering herhaalt het nogmaals, naar haar meening geen goede grond.

Deze bevoorrechtiging zou alleen kunnen worden opgeheven door de rangpensioenreglementen te wijzigen, hetzij door vermindering van de bedragen, hetzij door verlenging van de diensttijden na welke de huidige pensioenen worden verkregen. Maar het is duidelijk, dat niet meer gesproken kan worden van behoud van verkregen rechten, als de wezenlijke bestanddeelen van het stelsel grondige wijziging ondergaan.

Dit, Mijnheer de Voorzitter, is de beteekenis van de motivering, die de heeren Blaauw en Verboom weinig overtuigend achten, maar die naar het oordeel der Regeering logischer

wijze moest leiden tot het buitenwerkingstellen van de rangspensioenreglementen.

Na deze uiteenzetting moge ik de argumenten welke in het algemeen tegen de afschaffing van de rangspensioenen zijn aangevoerd, afzonderlijk in beschouwing nemen.

De heer Blaauw voert als bezwaar aan de zeer ongelijke werking van de plotselinge afschaffing van de rangspensioenreglementen.

Het geachte lid zegt hierover o.m.:

„Maar in het bijzonder vind ik deze plotselinge afschaffing van de rangspensioenen onbillijk, omdat zij, anders dan bij de burgerlijke pensioenreglementen, niet gelijkmatig, niet evenwichtig werkt. Het plotselinge intrekken van het rangpensioen is daardoor onbillijk. De afschaffing van dat rangpensioen zal niet over de geheele linie gelijk effect sorteeren want er zijn verschillende groepen onder de militairen. Er zijn groote groepen individuen onder de militairen, die van deze afschaffing van het rangpensioen niet den minsten last ondervinden. Maar er zijn daartegen ook anderen, die er buitengewoon zwaar door getroffen zullen worden. Dit onderscheid op zich zelf lijkt mij onder de bepaalde omstandigheden niet toelaatbaar.”

Hierbij moge allereerst worden opgemerkt, dat het met dat „plotselinge” van de afschaffing nog wel los loopt. Reeds in 1934 was het bij de militaire belangenverenigingen algemeen bekend, dat het in het voornemen lag de rangspensioenreglementen af te schaffen.

Bij de op 20, 21 en 22 Juli 1935 gehouden besprekingen van door den legercommandant aangewezen vertegenwoordigers met de onderscheidene militaire belangenverenigingen over de voorgenomen wijzigingen van de militaire pensioenreglementen, werd ook deze afschaffing van de rangspensioenreglementen aan een uitvoerige bespreking onderworpen. Daarbij werd er de aandacht van die verenigingen op gevestigd, dat onverkorte handhaving van de rangspensioenen niet mogelijk was.

De Regeering brengt dit daarom nog eens naar voren, omdat uit in de pers verschenen berichten de indruk kan worden verkregen, dat bij die besprekingen op dit gebied zekere toezeggingen zouden zijn gedaan en dat de militairen en meer in het bijzonder de onderofficieren door de in de ontwerp-ordonnantie voorkomende bepalingen omtrent die afschaffing min of meer zouden zijn overvallen.

Thans overgaande tot de verdere bespreking van het hiervoren aangehaalde gedeelte van de rede van den heer Blaauw moge er op worden gewezen, dat ook de wijzigingen in het I. B. P. niet gelijkmatig of evenwichtig hebben gewerkt.

De reeds tot voorbeeld genomen burgerlijke ambtenaar, die op den datum van inwerkingtreding van die wijzigingen nog geen 35 jaar was, zal tot zijn 50e jaar moeten dienen, terwijl een ander, die juist 35 jaar was en ook aan de overige eischen voldoet, reeds op 45 jarigen leeftijd zal kunnen heengaan.

Ook onder de burgerlijke landsdienaren zijn groote groepen die van de wijzigingen niet den minsten last hebben, terwijl andere groepen daardoor ernstig in hun verwachtingen zijn getroffen.

Het is zeker niet de bedoeling van de Regeering hier deze verschillen te gaan verdedigen. Ook de Regeering kan deze verschillen echter niet wegnemen en Zij herhaalt wat door den heer Van Helsdingen reeds de vorige week in deze zaal werd opgemerkt, n.l., dat dit alleen mogelijk zou zijn door nieuwe regelingen steeds uitsluitend te laten gelden voor nieuw in dienst tredende ambtenaren.

Ieder die een terugblik werpt op de achter ons liggende jaren, zal moeten erkennen dat dit niet is door te voeren. Want als men dit zou moeten doen op het gebied van de pensioenen, zou men dan niet eveneens voor de salarissen,

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

promotiekansen, reis- en overtochtsvoorschriften, verlofsbepalingen en zoovele andere meer een zelfde gedragslijn moeten volgen?

Het spreekt toch wel van zelf dat dit niet mogelijk is en men zal derhalve dienen te aanvaarden, dat ook de reeds in dienst zijnde ambtenaren onder de nieuwe regelingen vallen, waarbij uiteraard de overgang door overgangsbepalingen kan worden verzacht. Dat daarbij de eené groep wel eens wat meer zal worden getroffen dan de andere is onvermijdelijk en zal men dus op den koop toe moeten aanvaarden.

Gewaakt dient te worden tegen al te groote verschillen, doch dat wel eens door enkele dagen tusschenruimte betrekkelijk groote verschillen zullen worden veroorzaakt acht de Regeering al evenzeer onvermijdelijk. Men dient nu eenmaal aan een bepaalden datum vast te houden en dat is niet alleen het geval met deze wijzigingen van de pensioenreglementen doch bij tal van regelingen op allerlei gebied.

Bij verschuiving van den ingangsdatum naar een later tijdstip zouden er weer anderen zijn voor wie het slechts enkele weken of maanden verschil zou maken.

Een ander punt dat de heer Blaauw naar voren heeft gebracht, is het ontslag wegens dienstbelang. Het geachte lid is van meening dat, omdat een dergelijk ontslag bij de burgerlijke landsdienaren niet bestaat, een vergelijking met het I. B. P. niet wel mogelijk is. Voor zoover dit ontslag betrekking heeft op officieren zal daarop nog nader worden teruggekomen bij de bespreking van de rede van den heer Verboom en bij de behandeling van het door den heer Blaauw voorgestelde amendement voor de officieren van gezondheid e.a.

Voor de militairen beneden den rang van officier is als gedragslijn aangenomen, dat zij, die bij het eindigen van een dienstverband reeds aanspraak op het maximum pensioenpercentage hebben verkregen, normaal niet meer tot een nieuwe verbintenis worden toegelaten. Hieruit volgt dus dat — behoudens in geval van afvloeiing wegens overcompleteet — al dezen militairen wordt vergund door te dienen tot zij 25 jaar en 7 maanden voor pensioen in rekening kunnen brengen, zoodat het ontslag wegens dienstbelang uit een pensioenooftpunt bezien voor hen weinig of geen praktische beteekenis heeft.

Het door den heer Blaauw aangevoerde argument, dat de afvloeiing wegens dienstbelang er toe zou moeten leiden de rangspensioenen te handhaven, kan dan ook voor de onderofficieren zeker niet worden aanvaard.

Voor de officieren staat de zaak inderdaad anders, doch alvorens daarop dieper in te gaan is het gewenscht eerst nog even de kwestie der in de jaren 1919 t/m 1921 van het Nederlandsche bij het Nederlandsch-Indische leger overgegangene onderofficieren te bespreken.

Deze aangelegenheid is zoowel door den heer Van Helsingingen als door den heer Blaauw behandeld en vooral laatstgenoemd lid heeft een warm pleidooi gehouden voor deze personen.

Het geachte lid wijst er op dat deze menschen in het Nederlandsche leger reeds een zeker aantal dienstjaren achter den rug hadden, dat zij reeds op leeftijd waren doch er geen bezwaar in zagen in het Indische leger dienst te nemen, omdat hun destijds voor oogen werd gesteld, dat zij t.z.t. zouden kunnen worden gepensionneerd op den voet van het rangspensioenreglement.

De heer Blaauw is van meening dat wanneer deze personen moeten doordienen, totdat zij krachtens het diensttijdpensioenreglement een bedrag verkrijgen ongeveer gelijk aan het bedrag van het rangspensioen, door zeer velen van deze onderofficieren zoo langzamerhand een leeftijd zal worden bereikt, die toch wel de vraag doet opwerpen, of een dergelijke leeftijd in overeenstemming is te brengen met de paraatheid van het leger.

Daarbij deelde de heer Blaauw mede, dat deze groep onderofficieren thans nog uit meer dan 800 man bestaat en wees er bovendien op dat er reeds personen zijn, die een leeftijd hebben van 50 jaar, doch slechts een diensttijd van 18 jaar.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer het er inderdaad zoo somber uitzag als het betoog van het geachte lid zou doen vermoeden, dan zou inderdaad de vrees voor de paraatheid van het leger volkomen gerechtvaardigd zijn. Maar gelukkig is dit niet het geval.

Bij onderzoek is namelijk gebleken, dat de bedoelde groep niet uit meer dan 800 man bestaat, doch dat nog slechts 169 van de in de jaren 1919 t/m 1921 uitgezonden militairen, die te voren bij het Nederlandsche leger hadden gediend, in actieven dienst aanwezig zijn. Deze personen waren bij aankomst in Indië gemiddeld slechts 23 jaar, zoodat zij nu gemiddeld nog geen 40 jaar zijn. Hun gemiddelde diensttijd bij het Nederlandsche leger bedroeg slechts 3 jaar en 9 maanden.

Bedenkt men nu dat — zooals reeds werd opgemerkt — deze onderofficieren ruim 2 jaar langer moeten doordienen om een pensioen te behalen gelijk aan het maximum rangspensioen, dan zal het wel duidelijk zijn, dat de toestand niet erg verontrustend is en er zeker geen enkele aanleiding bestaat om alleen met het oog op deze personen de rangspensioenreglementen te handhaven. Dat hierdoor de paraatheid van het leger in gevaar zou kunnen worden gebracht moet beslist worden ontkend.

De heer Blaauw heeft voorts betwijfeld of de onderofficieren als regel op jongeren leeftijd in dienst treden dan de officieren. Het geachte lid erkent dit wel, wanneer men het indiensttreden als officier op den voorgrond stelt, maar niet als men uitgaat van den leeftijd van indiensttreden als cadet. Maar, het indiensttreden als officier geeft hier juist een belangrijk verschil, omdat dan eerst de Indische diensttijd begint te tellen. De toekomstige onderofficier heeft op het tijdstip dat de officier in Indië aankomt reeds een voor pensioen tellenden diensttijd van 3 tot 4 jaar, terwijl de officier dan nog slechts de helft van dien diensttijd kan doen gelden. Hieruit volgt dus, dat de onderofficieren als regel op jongeren leeftijd aanspraak op maximum pensioen kunnen doen gelden, dan de officieren, zoodat gelijk in de Memorie van Antwoord werd gezegd voor een te hoogen leeftijd van een groot deel der onderofficieren niet behoeft te worden gevreesd.

Voorts zou naar de meening van den heer Blaauw de intrekking van de rangspensioenen onbillijk en onevenwichtig werken, omdat de Regeering ten aanzien van bepaalde groepen van militairen blijft vasthouden aan het instituut der rangspensioenen. Het geachte lid doelt hier blijkbaar op de soldijgenietende militairen. Maar dat voor deze militairen de rangspensioenen zijn gehandhaafd vindt zijn oorzaak in de omstandigheid dat het practisch onmogelijk wordt geacht om voor deze militairen het stelsel der diensttijdpensioenen in te voeren. De diensttijdpensioenen zijn toch altijd de resultante van diensttijd en genoten salaris, maar deze personen genieten geen salaris doch soldij, terwijl daarnaast nog wordt verstrekt voeding of voedinggeld, huisvesting, water, licht, gezinstoelage, enz. De geldswaarde van deze verstrekkingen wisselt met tijd en plaats, zoodat het niet goed mogelijk is daarin een juiste basis voor de berekening van een diensttijdpensioen te vinden. Een rangspensioen is daarom voor deze militairen aangewezen en de Regeering kan dan ook niet inzien, dat door de handhaving van deze rangspensioenen de intrekking van de rangspensioenen voor de onderofficieren, waarvoor een diensttijdpensioenregeling wel mogelijk is, onbillijk en onevenwichtig zou werken.

Dat voorts een verhooging van den diensttijd waarna maximum pensioen wordt verkregen, gepaard gaande met een verhooging van dit maximum pensioen voor de Europeesche soldijgenietende militairen, in flagranten strijd zou

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

zijn met het streven om den steeds groeienden pensioenlast te verminderen, kan de Regeering evenmin onderschrijven. Dit zou juist zijn, indien het alleen ging om de verhouding der maximum pensioenen. Maar deze verhooging gaat gepaard met een verlenging van den diensttijd geheel in overeenstemming met het ook voor de overige landsdienaren toegepaste beginsel. De verlenging van den diensttijd leidt tot een vermindering van het aantal jaarlijksche pensionneeringen en verkorting van den tijd gedurende welken pensioen wordt genoten. Een eenvoudige berekening kan dan ook uitwijzen, dat de voorgestelde maatregelen voor de Europeesche soldijgenietende militairen, ondanks de — betrekkelijke geringe — verhooging der maximum pensioenen tot vermindering van den pensioenlast moet leiden.

Ten slotte heeft de heer Blaauw nog handhaving van de rangpensioenen voor de onderofficieren bepleit met het oog op de onderluitnants, die wel reeds twee jaar in dien rang hebben gediend, doch bij inwerkingtreding van deze wijzigingen nog geen twintig voor pensioen tellende dienstjaren in rekening zullen kunnen brengen.

Deze aangelegenheid, waarop ook in het Gedelegeerdenverslag de aandacht werd gevestigd, werd door de Regeering reeds in de Memorie van Antwoord uitvoerig toegelicht. De heer Blaauw is door deze toelichting niet bevredigd, vooral ook omdat de Regeering daarbij militairen met burgers vergelijkt, hetgeen volgens het geachte lid in vele gevallen niet mogelijk is. Ook deze aangelegenheid is destijds reeds bij de in Juli 1935 met de militaire belangenverenigingen gehouden besprekingen naar voren gebracht. Daarbij werd door den met de leiding van deze besprekingen belasten hoofdofficier toegezegd, dat deze kwestie nog eens nauwgezet zou worden overwogen. Dit is daarna ook geschied en nadat daarbij al het voor en tegen nauwgezet tegen elkaar was afgewogen, is de Regeering tot de conclusie gekomen, dat geen aanleiding bestond om voor de onderluitnants, die nog geen 20 voor pensioentellende dienstjaren in rekening kunnen brengen en die derhalve als zoodanig nog geen aanspraak hebben op pensioen, een overgangsbepaling in het leven te roepen. De Regeering heeft daarbij ten volle met de belangen van deze groep van onderofficieren rekening gehouden, doch Zij heeft daarbij — hetgeen hier nogmaals nadrukkelijk naar voren wordt gebracht — ook wel degelijk de belangen van andere personen in het oog moeten houden, voor wie een soortgelijke bepaling, zoo zij voor deze onderluitnants zou worden opgenomen, billijkheidshalve bezwaarlijk achterwege zou kunnen blijven. Zoo zou om een voorbeeld te noemen, ook voor de officieren die wel twee jaar in hun rang hebben gediend doch den diensttijd vereischt voor het behalen van het rangpensioen nog niet hebben volbracht, toch zeker een gelijke bepaling moeten worden ontworpen. Door deze bepalingen zou het, zoowel bij de wijziging van het I. B. P. als bij de thans voorgebrachte wijzigingen van de militaire pensioenreglementen aangenomen beginsel, dat alleen het op den dag van inwerkingtreden van de nieuwe bepalingen reeds verdiend pensioen wordt gegarandeerd geheel worden losgelaten, waartoe naar de meening van de Regeering geen aanleiding bestaat.

Duidelijkheidshalve moge ik in aansluiting hiermede thans eerst de bezwaren bespreken welke door den heer Verboom tegen afschaffing van de rangpensioenen zijn aangevoerd, omdat dit geachte lid zich in hoofdzaak bij het betoog van den heer Blaauw heeft aangesloten.

De heer Verboom is de meening toegedaan, dat een groot gedeelte van de aangevoerde bezwaren geheel zou worden ondervangen, indien de bestaande overgangsbepalingen op dit gebied ongewijzigd zouden worden gelaten. Dat zou dus beteekenen dat ieder officier of onderofficier, die voor 25 December 1936 in militairen dienst is getreden, het keuzerecht

tusschen rangs- en diensttijdpensioen geheel onverkort zou blijven behouden.

Inderdaad, dat zou radicaal een einde maken, niet alleen aan een groot gedeelte der bezwaren, maar aan alle moeilijkheden. Als men iedereen de gelegenheid laat om, al naar gelang het uitkomt, het voordeel van de nieuwe of dat van de oude regeling te kiezen, zijn van de zijde van de aldus behandelde uiteraard geen bezwaren te verwachten.

In de Memorie van Toelichting zoomede in de Memorie van Antwoord is reeds toegelicht waarom dit naar de meening van de Regeering niet mogelijk was, doch de heer Verboom heeft — zij het ook tot zijn spijt — noch de Memorie van Toelichting, noch de Memorie van Antwoord in dit opzicht erg overtuigend gevonden.

Het spijt ook der Regeering, dat Zij er niet in geslaagd is den heer Verboom van de noodzaak van de afschaffing van de rangpensioenen te overtuigen, doch Zij hoopt, dat hetgeen zoo juist daarover nog is medegedeeld voor het geachte lid meer overtuigingskracht zal bezitten. En mocht dat niet het geval zijn, dan hoopt Zij met de hierna volgende bespreking van de door hem naar voren gebrachte argumenten het geachte lid toch nog tot haar standpunt te bekeeren.

De heer Verboom voert dan in de eerste plaats aan, dat het in de Memorie van Antwoord gebruikte argument, dat tal van onderofficieren zelfs vragen om te mogen doordienen nadat zij het maximum diensttijdpensioen hebben verdiend, zijns inziens evengoed en misschien zelfs beter is te gebruiken om handhaving van de rangpensioenen te bepleiten.

De heer Verboom redeneert daarbij aldus, dat het bezwaar dat men tegen het standpunt van den heer Blaauw en hem zou kunnen aanvoeren is, dat de regeling, die door deze beide leden gewenscht wordt zeer duur uitkomt, doch dat dit bezwaar juist voor het grootste gedeelte wegvalt, indien een groot gedeelte van betrokkenen er de voorkeur aan geeft door te dienen.

Maar, het door den heer Verboom bedoelde argument is in de Memorie van Antwoord niet in dit verband aangevoerd, maar als weerlegging van het bezwaar dat de volgens het diensttijdpensioenreglement vereischte diensttijden te lang zouden zijn. Er ligt dus geenszins in opgesloten dat de onderofficieren in het algemeen ook langer zullen doordienen. En hiermede staat of valt toch de redeneering van den heer Verboom.

De heer Verboom erkent wel, dat het niet anders dan billijk is, dat iedereen gelijk wordt behandeld, doch is daarbij van meening dat hier van een gelijke behandeling van de militairen in vergelijking met de burgerlijke ambtenaren geen sprake zal kunnen zijn, omdat het hier gaat om een bijzonder voorrecht dat een bepaalde groep had, een voorrecht, hetwelk volgens het geachte lid zeer gefundeerd was en waaraan nu plotseling een einde wordt gemaakt.

Dat is alles wel waar, maar de Regeering vraagt zich toch af of de heer Verboom het wel billijk acht tegenover de andere landsdienaren om deze groep dit bijzonder voorrecht ten volle te laten behouden.

De heer Verboom verwijst hierbij nog naar een artikel in de Locomotief van 23 November getiteld „Drie argumenten”.

Deze drie argumenten zijn:

- „1e. de tijd, dat bezuinigingsnoodzaak de eenige doorslaggevende factor was, is gelukkig voorbij;
- 2e. de zedelijke grondslag van handhaving van verkregen rechten krijgt weer vastigheid;
- 3e. de herziening van de militaire pensioenen maakt eenzijdig inbreuk op de regeeringspolitiek”.

De heer Verboom vindt vooral de laatste twee argumenten van zeer ernstigen aard en wijst daarbij vooral op de bij het derde argument gegeven toelichting, welke door het geachte lid in haar geheel wordt geciteerd.

Over de eerste twee argumenten kan de Regeering kort zijn. Het gaat hier niet om nieuwe bezuinigingsmaatregelen,

12de VERGADERING — DINSDAG 1 DECEMBER 1936.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

maar slechts om aanpassing aan de voor de overige landsdienaren bestaande regelingen, die reeds ruim twee jaar geleden tot stand zijn gekomen.

Het derde argument constateert niet minder dan dat de herziening van de militaire pensioenen eenzijdig inbreuk zou maken op de regeeringspolitiek.

Ter adstractie van deze wel wat apodictische bewering worden slechts enkele uitspraken van de commissie-Rutgers aangehaald, welke commissie tot de conclusie kwam, dat alle rangspensioenen van militairen beneden den rang van officier buiten de herberekening van de pensioenen moesten worden gelaten.

Ik moge deze schijnbare tegenstrijdigheid even toelichten. De commissie-Rutgers is er bij de beoordeeling van de hier bedoelde rangspensioenen van uitgegaan, dat dit maximum pensioenen waren, waarop na 20 dienstjaren aanspraak werd verkregen, doch die bij langer doordienen niet konden worden verhoogd, zooals het dienstijdpensioen.

Als zoodanig dienden deze pensioenen derhalve volgens den opzet van het door deze commissie ontworpen stelsel vergeleken te worden met de nieuwe maximum pensioenen, hetgeen er, wijl zij lager waren, toe leidde de rangspensioenen van herberekening uit te sluiten.

Hieruit blijkt dus, dat deze pensioenen werden vrijgelaten van korting, omdat zij als maximum pensioenen dus in vergelijking met de maximum dienstijdpensioenen aan den lagen kant waren, maar dit houdt geenszins in, dat zij ook als pensioen na 20 dienstjaren te laag zijn.

Het tegendeel is waar. Voor een diensttijd van 20 jaar zijn zij veel te hoog, wijl zij — zooals reeds werd gezegd — voor de onderofficieren beneden den rang van onderluitenant overeenkomen met een dienstijdpensioen na ruim 22 jaar en voor de onderluitnants zelfs met een dienstijdpensioen na ruim 24 jaar.

Ik vertrouw hiermede de onhoudbaarheid van het derde argument voldoende te hebben aangetoond.

De Regeering komt nu tot wat over de officieren is naar voren gebracht. En dan ontmoet Zij weer den heer Verboom, die de toezegging, dat voor de kapiteins die nog ten volle geschikt zijn voor hun betrekking, de mogelijkheid zal worden geopend door de dienen, ook nadat zij in bevordering zijn voorbijgegaan zeer op prijs stelt, doch die zich met de daaraan door de Regeering toegevoegde beperking niet geheel kan vereenigen.

Deze restrictie luidde, dat de Regeering niet kan garandeeren, dat betrokkenen steeds in de gelegenheid zullen worden gesteld om het maximum pensioenpercentage van 46% te behalen, omdat de tijd gedurende welken zal kunnen worden doorgediend afhankelijk zal zijn van verschillende factoren, zooals promotiegang, verloop, overcompleet of te kort aan officieren, enz.

Het geachte lid komt na bespreking van de opgesomde factoren tot de conclusie, dat de redenen, welke de Regeering noopten beperking aan te brengen in het mogelijke doordienen van kapiteins niet overtuigend zijn.

Maar de Regeering heeft met het opsommen van die factoren slechts willen aangeven, welke omstandigheden eventueel van invloed zouden kunnen zijn op den tijd gedurende welken zal kunnen worden doorgediend, zonder nu bepaald te kunnen aangeven of deze omstandigheden zich binnen afzienbaren tijd zullen voordoen en welken invloed die omstandigheden in elk geval daarop zullen hebben.

Waar het hier overigens maatregelen betreft, die nog in het stadium van voorbereiding verkeerden, valt het moeilijk over de draagwijdte daarvan thans reeds in discussie te treden.

In dit verband moge nog een kleine misvatting worden recht gezet, die blijkbaar bij den heer Blaauw heerscht nopens de beteekenis van een zinsnede in de Memorie van Antwoord.

Daarin is n.l. met betrekking tot het doordienen o.m. gezegd:

„Verwacht mag echter worden, dat de niet voor bevordering geschikte kapiteins in het algemeen in gunstiger omstandigheden zullen komen te verkeerden dan thans, daar tegenover het nadeel dat thans niet meer de hoogst genoten bezoldiging als pensioengrondslag in aanmerking komt, het voordeel zal komen te staan, dat zij langer kunnen doordienen en daardoor in vrijwel alle gevallen toch dezen pensioengrondslag zullen behalen .....

De heer Blaauw heeft hier blijkbaar uit gelezen, dat de Regeering deze officieren in vrijwel alle gevallen in de gelegenheid zal stellen het maximum pensioen van 46% van de hoogst bereikbare bezoldiging te behalen.

De heer Blaauw verwacht hier blijkbaar de begrippen pensioen en pensioengrondslag. Het gestelde in de Memorie van Antwoord houdt slechts in, dat het voor de hierbedoelde kapiteins in vrijwel alle gevallen mogelijk zal zijn een pensioen te behalen over de hoogst genoten bezoldiging, hetgeen als regel ook wel de hoogst bereikbare bezoldiging zal zijn. Dat daarvan steeds 46% zal kunnen worden behaald, kan echter niet worden toegezegd.

Hieruit volgt tevens, dat de Regeering den heer Blaauw ook niet de verzekering kan geven, dat de hoofdofficieren van den militair geneeskundigen dienst in vrijwel alle gevallen 46% van de genoten bezoldiging zullen kunnen bereiken.

Het geachte lid, de heer Blaauw heeft verder een zeer uitvoerig pleidooi gehouden voor de officieren van gezondheid, de militaire apothekers en de militaire paardenartsen.

Alvorens daarop in te gaan moge hier nog eens in herinnering worden gebracht, dat bij de thans in behandeling zijnde wijzigingen van de militaire pensioenreglementen is getracht deze reglementen, waar dat mogelijk en uitvoerbaar bleek, zooveel mogelijk in overeenstemming te brengen met het gewijzigde I.B.P.

Mijnheer de Voorzitter, de Regeering zou het College willen afvragen, welke groep van militairen nu gemakkelijker met overeenkomstige burgerlijke landsdienaren kan worden vergeleken, dan de officieren van gezondheid met de artsen van den Dienst der Volksgezondheid? Vooral nu reeds sinds eenige jaren de in opleiding zijnde studenten zich moeten verbinden, zoowel voor den Militair Geneeskundigen Dienst als den Dienst der Volksgezondheid en door de Regeering naar behoefte bij een van deze beide diensten kunnen worden ingedeeld.

En als de heer Blaauw dan uitroept, dat men de officieren van gezondheid niet met burgerambtenaren kan vergelijken en aan de Regeering de pertinente vraag stelt wat de officieren van gezondheid nu eigenlijk zijn: officier of burger, dan antwoordt de Regeering natuurlijk, dat zij officier zijn!

Maar dit houdt nog niet in, dat zij dan ook in alle opzichten precies zoo moeten worden behandeld als de overige officieren. Dit blijkt reeds uit het feit, dat hun bezoldiging niet is geregeld als die der overige officieren, maar overeenkomstig die der burgerlijke landsdienaren.

Het is niet mogelijk pensioenregelingen te scheppen, die aan alle gelijkstandige landsdienaren op gelijken leeftijd en bij gelijken rang een zelfde pensioen verzekeren. Ook bij de onderscheidene groepen van gelijkstandige burgerlijke landsdienaren bestaan in dit opzicht aanmerkelijke verschillen, afhankelijk van den korteren of langeren studietijd. Heeft b.v. de jurist bij gelijken leeftijd niet een aanmerkelijk grooteren voor pensioen tellenden diensttijd dan een doctor in de oude talen?

Hierbij moge er bovendien nog op worden gewezen, dat de dienstijdpensioenbepalingen voor de troepenofficieren practisch geheel gelijklopend zijn met die van het I. B. P.; de voornaamste afwijking is, dat voor officieren een lagere leeftijdsbegrenzing is gesteld.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

Het verschil tusschen de troepenofficieren en de officieren van gezondheid e.a. is dus gelijk aan dat hetwelk tusschen burgerlijke ambtenaren met verschillende studieduur bestaat, met dit onderscheid dat voor de officieren de studietijd aan de K. M. A. medetelt voor pensioen.

Dit komt omdat de cadetten, voordat zij tot de K. M. A. worden toegelaten, een militaire verbintenis moeten sluiten, zoodat zij gedurende dien tijd ten volle als landsdienaar moeten worden aangemerkt.

De heer Blaauw wil nu ook voor de officieren van gezondheid e.a. de studietijd doen medetellen voor pensioen en is zelfs zoover gegaan dat hij in samenwerking met de heeren Verboom en Sosrohadikoesoemo een amendement heeft voorgesteld, daartoe strekkende dat de officieren van gezondheid, militaire apothekers en militaire paardenartsen vijf fictieve voor pensioen tellende dienstjaren in rekening zullen kunnen brengen.

Mijnheer de Voorzitter. Het zal uit hetgeen hierover reeds gezegd is duidelijk zijn, dat een regeling als in dit amendement voorgesteld naar het oordeel der Regeering met het oog op de verstrekkende en niet te overziene gevolgen ook voor andere landsdienaren niet voor verwezenlijking vatbaar is.

Afgescheiden van de principieele zijde moge er nog op worden gewezen, dat de door den heer Blaauw gevolgde redeneering waardoor hij aan het aantal van vijf jaren is gekomen minder juist lijkt. In de onderscheidene pensioenreglementen is als beginsel aangenomen, dat de diensttijd in Europa doorgebracht slechts voor de helft in rekening wordt gebracht voor pensioen. Hoe komt nu de heer Blaauw aan den termijn van vijf jaren? Het geachte lid rekent de studietijd aan de K. M. A. eerst voor de helft dat is dus $1\frac{1}{2}$ jaar en constateert dan dat als de officier van gezondheid is afgestudeerd de troepenofficier intusschen in Indië reeds 4 jaar heeft gediend, welke 4 jaar hij bij de reeds gevonden $1\frac{1}{2}$ jaar optelt. De gevonden diensttijd van $5\frac{1}{2}$ jaar wordt dan afgerond tot 5 jaar.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, wanneer een officier niet dadelijk naar Indië wordt uitgezonden doch in Nederland blijft voor voltooiing van zijn studie — zooals met genieofficieren het geval is — of om in een of andere richting, mede in het belang van den dienst, zich verder te bekwamen, wordt die tijd ook slechts voor de helft medegeteld. Het zou dan toch wel al te ver gaan om voor de studeerende aspirant-officieren van gezondheid e.a. dien tijd als vollen Indischen diensttijd te doen medetellen. En moeten de militaire apothekers en militaire paardenartsen wel geheel gelijk behandeld worden als de officieren van gezondheid, waar de studietijd van deze beide groepen toch niet geheel gelijk is aan die der militaire artsen?

Maar bovendien is het toch noodig zich rekenschap te geven van de omstandigheid, dat op het tijdstip waarop de officier van gezondheid in Indië aankomt, de troepenofficier van gelijken leeftijd reeds 4 jaren militairen diensttijd achter den rug heeft en vaak onder omstandigheden die veel van het fysiek eischen. Uit dien hoofde is het reeds niet juist den leeftijd zonder meer als factor van vergelijking aan te nemen. De fysieke grenzen worden niet alleen door den leeftijd bepaald, maar evenzeer door den aard en den duur der gepresteerde diensten. Op den leeftijd, waarop de officier van gezondheid 20 voor pensioen tellende dienstjaren in rekening kan brengen, heeft de troepenofficier reeds 24 dienstjaren met de daaraan inhaerent grootere slijtage van het fysiek.

Mijnheer de Voorzitter. Ik vertrouw hiermede te hebben aangetoond, dat de grondgedachte van het amendement om de officieren van gezondheid, e.a. op gelijken leeftijd enzelfde diensttijd voor pensioen toe te kennen als de troepenofficieren niet juist kan zijn, nog daargelaten het feit, dat in dat geval de officieren van gezondheid e.a. door hun hoogere bezoldiging nog een hooger pensioen zouden verwerven.

En ten slotte nog dit. Volgens de aangegeven redactie zullen die 5 fictieve dienstjaren eerst in rekening kunnen worden gebracht door de officieren van gezondheid e.a. die recht op

pensioen kunnen doen gelden overeenkomstig artikel 1, dat wil dus zeggen, dat die 5 jaren eerst zullen worden toegekend als betrokkenen minstens 20 werkelijke voor pensioen tellende dienstjaren in rekening kunnen brengen. Zij krijgen daardoor dus op het oogenblik, waarop zij recht op normaal pensioen kunnen doen gelden, tegelijk vrijwel aanspraak op het maximum pensioen. De Regeering zou willen vragen of dit werkelijk wel de bedoeling van de voorstellers van het amendement is.

Mijnheer de Voorzitter! Het moge na deze uiteenzetting duidelijk zijn geworden, dat de Regeering het voorgestelde amendement niet kan overnemen en Zij de aanneming daarvan moet ontraden.

De heer Blaauw is voorts teruggekomen op de reeds in het Gedelegeerdenverslag en de Memorie van Antwoord behandelde kwestie betreffende de toekenning van minstens 40% van den pensioensgrondslag aan subalterne officieren van gezondheid e.a., die wegens dienstbelang het leger zullen moeten verlaten. In de Memorie van Antwoord werd aangevoerd dat de verhouding tusschen het pensioen van een subaltern officier van gezondheid en van de dirigerend officier van gezondheid 2e klasse als regel gunstiger zal zijn, dan in het Gedelegeerdenverslag is berekend.

De heer Blaauw voert nu aan, dat de Regeering daarbij twee ongelijkwaardige grootheden vergelijkt n.l. een subaltern officier van gezondheid, die wegens dienstbelang het leger moet verlaten en den majoor-dokter, die mag doordienen. Maar dit is toch uit de Memorie van Antwoord niet te lezen. Daarin is slechts gezegd, dat als gevolg van het doordienen van den dirigerend officier van gezondheid 2e klasse het verschil van diens pensioen met dat van den officier van gezondheid 1e klasse grooter zal worden. En dit geldt zoowel ten opzichte van den officier van gezondheid 1e klasse, die niet, als ten opzichte van hem, die wel mag doordienen.

Voorts heeft de heer Blaauw nog ter sprake gebracht de promotiekansen van de officieren van gezondheid in vergelijking met die van de artsen van den D. V. G. De Regeering is evenwel van meening, dat daarop bij de behandeling van dit onderwerp n.l. de behandeling van de wijziging van de pensioenreglementen niet kan worden ingegaan. Hetzelfde is het geval met de door den heer Verboom gehouden beschouwingen over het eindsalaris van den kapitein in vergelijking met dat van de academisch gevormde subalterne ambtenaren. De Regeering heeft zoowel van het betoog van den heer Blaauw als van dat van den heer Verboom met veel belangstelling kennis genomen, doch Zij acht een verdere bespreking daarvan bij dit ontwerp minder geëigend.

Tenslotte heeft de heer Blaauw nog op een wijziging van de redactie van artikel 4 onder VI sub C van het ontwerp aangedrongen. De Regeering moet bij nader inzien erkennen, dat de bestaande redactie inderdaad tot misverstand zou kunnen leiden. Eveneens dient de bij Nota van Wijzigingen aangebrachte verandering van het woord „Wet” in „wettelijke voorschrift” ook nog in artikel 7 § X sub § 2 te worden aangebracht. De beide door het geachte lid aangegeven verbeteringen zijn thans nog bij Nota van Wijzigingen aangebracht.

De opmerking van den heer Blaauw, dat het opnemen van eenige aanduidingen in het ontwerp met bis wel daaraan zal zijn te wijten, dat in het oorspronkelijke ontwerp later wijzigingen zijn aangebracht, is inderdaad juist. Dat in zoo'n geval niet dadelijk tot overnummering wordt overgegaan vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat dan ook alle verwijzingen moeten worden veranderd, hetgeen licht tot vergissingen kan leiden. De Regeering zal echter gaarne met deze opmerking rekening houden.

Thans overgaande tot wat de heer Soangkoepoon in eersten termijn naar voren heeft gebracht, wil de Regeering gaarne

12de VERGADERING — DINSDAG 1 DECEMBER 1936.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

beginnen het geachte lid dank te zeggen voor den steun dien hij aan het ontwerp gegeven heeft.

Blijkens zijn betoog is hij het niet alleen volkomen met de Regeering eens, dat moet gestreefd worden naar zoo groot mogelijke overeenstemming met het I.B.P., doch hij kan ook met de door de Regeering aan dit denkbeeld gegeven practische uitvoering geheel mede gaan.

Kan de Regeering daarom vrijwel geheel met het betoog van het geachte lid instemmen, een uitzondering moet Zij hierbij maken voor dat gedeelte van die uiteenzetting waarin de heer Soangkoepou als zijn meening te kennen geeft, dat een kapitein, die ongeschikt voor bevordering is, ook ongeschikt moet zijn voor den door hem bekleeden rang, omdat de normen en eischen voor een kapitein en een majoor meestal dezelfde zijn. Er zijn wel degelijk zeer reële verschillen aan te wijzen in de eischen, waaraan een kapitein en een majoor moeten voldoen. Het schijnt echter onnoodig hierop verder in te gaan, omdat het hier slechts gaat om de wijziging van de militaire pensioenreglementen en het punt waar het hier om gaat, n.l. het doordienen van de niet voor bevordering geschikte kapiteins, nadat zij voor den hooger rang zijn gepasseerd, bij het geachte lid geen bestrijding vindt.

Ook met de voorstellen omtrent de officieren van gezondheid kan door hem worden ingestemd, wijl hij evenals de Regeering van meening is, dat van deze officieren, evenals van de artsen van den D.V.G., kan worden geëischt, dat zij twintig jaren dienen alvorens aanspraak op pensioen te verkrijgen. De Regeering vond het aangenaam, dit te hooren omdat juist van andere zijde op dit punt nog al critiek is geleverd.

En nu moet aan wat daarover reeds is gezegd nog het volgende toegevoegd worden, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Blaauw heeft namelijk toen hij de door de Regeering getrokken vergelijking tusschen de officieren van gezondheid aan critiek onderwierp ook nog aangevoerd, dat deze vergelijking reeds daarom mank gaat, omdat het leven van den officier van gezondheid veel riskanter is dan van een burger arts, daar de officier van gezondheid meer moet deelnemen aan expedities en ook meer last zal ondervinden van binnenlandse onlusten. Dit is allemaal wel juist, maar het is toch niet mogelijk het min of meer riskante van het beroep in een pensioenregeling te verwerken. Als dat wel voor de officieren van gezondheid zou moeten geschieden, zou dat dan niet het geval moeten zijn voor alle militairen en voor het personeel van de politie, van het Mijnezen en wellicht van nog veel meer diensten?

Na deze kleine zijprong terugkomende tot den heer Soangkoepou, valt nog te constateeren dat dit geachte lid van meening is, dat ook ten aanzien van de in het prae-advies van de Europeesche onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang” voorgebrachte bezwaren, de Regeering betrokkenen voldoende recht heeft laten wedervaren. Het doet bepaald weldadig aan, ook eens dit geluid te hooren, omdat men uit de persberichten en uit hetgeen in deze zaal is gezegd, wel sterk den indruk zou kunnen krijgen, dat de Regeering nogal lichtvaardig met de belangen van de onderofficiëren is omgesprongen. De Regeering kan niet verhelen, dat naar het haar voorkomt de wijze waarop deze aangelegenheid in pers en tijdschrift werd behandeld in vele gevallen wel wat erg suggestief was en dat daarbij dikwerf een voorstelling van zaken werd gegeven, waarbij alleen de belangen van de eene zijde werden belicht, doch aan de belangen van anderen, of aan de toch ook onmiskenbare voordeelen voor de eigen groep niet de minste aandacht werd geschonken.

Ook de heer Van Helsdingen acht de voorgestelde regeling een verbetering.

Dit geachte lid wijst er terecht op dat van verkregen rechten moeilijk sprake kan zijn, aangezien betrokkenen zijn aangenomen met inachtneming van den regel, dat zij zich zouden

onderwerpen aan alle bepalingen zooals deze toen bestonden en eventueel nader zouden worden gewijzigd.

De heer Van Helsdingen bespreekt dan de door de vereeniging „Ons Aller Belang” voorgestelde overgangsbepaling, waartegen hij verschillende bezwaren heeft. Het geachte lid zou gaarne vernemen, welke bezwaren de Regeering tegen die bepaling heeft en dan kan de Regeering daarop antwoorden, dat Zij in de eerste plaats de beide door hem aangevoerde bezwaren geheel onderschrijft en dat overigens de bezwaren, welke Zij tegen deze overgangsbepaling heeft uit het voorgaande wel voldoende zullen zijn gebleken.

In dit verband moge nog de aandacht worden gevestigd op het volgende.

De besprekingen over dit onderwerp in dit College stonden — evenals de publicaties hierover in de pers — wel zeer sterk in het teeken der onderofficiëren. Maar het gaat hier niet alleen om de onderofficiëren, doch evenzeer om de officieren, voor welke groep het vraagstuk in verschillende opzichten nog veel grooter moeilijkheden biedt.

De rangspensioenen der officieren staan in het algemeen in voor de betrokkenen nog veel gunstiger verhouding tot de nieuwe diensttijdspensioenen dan bij de onderofficiëren het geval is. Voor bepaalde groepen is dit rangspensioen zelfs hooger dan het maximum-diensttijdspensioen en zal dit ook blijven na de eventuele tot standkoming van de aanhangige kortingswet. En deze toestand zou bij handhaving van de rangspensioenreglementen niet worden beperkt tot een korte spanne tijds, maar zou nog minstens een 20-tal jaren bestendig blijven.

Tot welke consequenties dit zou leiden moge door een sprekend voorbeeld worden toegelicht. Een officier, die thans den rang van eersten luitenant bekleedt en over ca 20 jaar als generaal-majoor zou worden gepensionneerd, zou dan aanspraak kunnen maken op een jaarlijksch pensioen van f 10 500, terwijl het maximum diensttijdspensioen voor dien rang thans f 7 008 bedraagt, het rangspensioen uiteraard verminderd met de dan eventueel bestaande wettelijke korting. Hieruit moge blijken, dat dit vraagstuk niet uitsluitend van de zijde der onderofficiëren, dus los van de officieren kan worden gezien. Handhaving van de rangspensioenen der onderofficiëren zou onvermijdelijk moeten leiden tot handhaving van de rangspensioenen der officieren met de daaraan verbonden nog minder aanvaardbare gevolgen. De Regeering kan dan ook niet overgaan tot het opnemen van een overgangsbepaling in dezen geest.

Al staat de heer Van Helsdingen op dit punt ook ten deele aan de zijde van de Regeering toch kan het geachte lid blijkens de door hem voorgestelde overgangsbepaling niet geheel met haar medegaan.

De heer Van Helsdingen zou de onderofficiëren die reeds in 1926 — aanvankelijk gedurende drie jaren, — een keuze konden doen tusschen rangs- en diensttijdspensioen in de gelegenheid willen stellen om binnen een periode van één jaar na de inwerkingtreding van deze ordonnantie te beslissen of zij volgens het diensttijdspensioenreglement dan wel volgens het rangspensioenreglement gepensionneerd willen worden. Deze zou het geachte lid dan willen vastleggen in het stamboek, zoodat er geen sprake kan zijn van in het ongereede raken. Zou het echter niet mogelijk zijn om op de in de jaren 1927—1930 verkregen gegevens betreffende de keuze te bouwen dan zou men naar het gevoelen van den heer Van Helsdingen de keuze nog meer kunnen beperken door haar slechts toe te staan aan de onderofficiëren die in de jaren 1919—1921 in Nederland als onderofficier zijn aangeworven en aan wie een rangspensioen duidelijk in uitzicht is gesteld.

Het zou wel mogelijk zijn, om te doen nagaan welke van de thans nog in dienst zijnde onderofficiëren ook reeds bij de invoering van de diensttijdspensioenreglementen als onderofficier het keuzerecht hadden, zoodat om die reden deze

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

overgangsbepalingen zeker niet beperkt zou behoeven te worden tot de in de tweede plaats door het geachte lid genoemde groep van onderofficieren.

Daartoe zou toch ook overigens geen aanleiding bestaan want het zou toch niet op goede gronden kunnen worden verdedigd hierbij speciaal voor de in Nederland als onderofficier aangeworvenen een uitzondering te maken.

De Regeering heeft reeds medegedeeld, dat de gemiddelde diensttijd bij het Nederlandsche leger van deze onderofficieren slechts 3 jaar en 9 maanden bedraagt. Zou nu wel voor deze personen de keuze moeten worden opengesteld en niet voor hen, die in de jaren 1919—1921 reeds onderofficier in het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger waren en vaak over een langeren diensttijd beschikten? Dat zou toch niet billijk zijn en de Regeering is er van overtuigd, dat de heer Van Helsdingen dat met haar eens zal zijn.

Wat verder deze overgangsbepaling betreft moge nog het volgende naar voren worden gebracht. Het lijkt inderdaad heel aantrekkelijk om tegen betrokkenen te zeggen dat zij een jaar den tijd hebben om een keuze te doen, maar men dient zich daarbij toch rekenschap te geven voor welk moeilijk dilemma vele van deze personen daardoor worden geplaatst. Juist deze groote moeilijkheid was oorzaak, dat door alle betrokkenen na 1926 op verlenging van den termijn binnen welken een keuze moest worden gedaan werd aangedrongen. Daarbij werd terecht aangevoerd, dat het in een groot deel van de gevallen voor betrokkenen eenvoudig niet mogelijk was een keuze te doen, omdat de vraag of het rangdan wel het diensttijdpensioen voordeliger zou zijn afhankelijk was van tal van factoren, welke niet konden worden overzien en waaromtrent slechts de toekomst een beslissing zou brengen.

Velen spraken van een loterij en al acht nu de heer Van Helsdingen het een fout van den ordonnantiewetgever, dat de termijn van drie jaar binnen welke een keuze moest worden gedaan is losgelaten, het geachte lid zal toch moeten toegeven, dat betrokkenen door dien termijn wel voor een heel moeilijke beslissing werden geplaatst en dat ook het keuzerecht van wel heel weinig waarde is als men de menschen laat kiezen op een oogenblik, waarop zij de consequenties daarvan nog niet ten volle kunnen overzien. Alleen reeds om deze reden kan de Regeering deze suggestie van den heer Van Helsdingen niet overnemen.

Doch dit is niet de eenige reden. De heer Van Helsdingen acht het een bezwaar van de door de vereeniging „Ons Aller Belang” voorgestelde overgangsbepaling, dat daardoor de definitieve intrekking van de rangspensioenen voor officieren en Europeesche onderofficieren in bepaalde gevallen zelfs tot 1945 zal worden uitgesteld.

Doch ook bij de door het geachte lid voorgestelde bepalingen zou de definitieve intrekking nog vele jaren worden verschoven, al zou die bepaling dan wel het voordeel geven, dat men reeds na een jaar weet wie zich aan die rangspensioenen blijven onderwerpen.

(De heer Van Helsdingen: Er is veel over gezegd geworden.)

Men moet niet alleen 10 jaar wachten, zooals de heer Van Helsdingen gezegd heeft tot 1945, maar 20 jaar zooals blijkt uit het voorbeeld, dat ik heb gegeven voor den officier die tot generaal zou worden bevorderd. Dus tot minstens het jaar 1955 zal op den ouden voet pensioen kunnen worden toegekend.

Ook het denkbeeld om de bevoorrechtiging te ondervangen door op deze rangspensioenen een redelijke korting toe te passen is naar het oordeel der Regeering niet voor verwezenlijking vatbaar.

In de eerste plaats kan men niet volkomen gelijke pensioenen op verschillende wijze gaan korten afhankelijk van het tijdstip, waarop zij zijn toegekend.

Maar in de tweede plaats zou een dergelijke maatregel,

(Blaauw.)

wil hij effect sorteeren, de bedoeling van de handhaving der bestaande regelingen practisch geheel ongedaan maken.

Om al deze redenen kan de Regeering ook het voorstel van den heer Van Helsdingen niet tot het hare maken en blijft Zij van meening, dat de door haar gevolgde gedragslijn de eenig mogelijke is.

Met hetgeen de heer Van Helsdingen ten slotte opmerkt omtrent den promotiegang kan de Regeering zich geheel ver-eenigen.

Ook de heeren Blaauw en Verboom hebben nog den promotiegang aangeroord, waarbij eerstgenoemd lid speciaal de aandacht vestigde op de promotie bij de militaire administratie, bij de intendance en bij de werklieden.

De Regeering geeft toe, dat bij verschillende onderdeelen van het leger door de opeenvolgende inkrimpingen de promotiegang vertraagd is. Zij wijst er echter op — evenals de heer Van Helsdingen — dat ook bij de burgerlijke landsdienaren de promoties de laatste jaren wel erg in de verdrukking zijn gekomen; daar is bij inkrimpingen nu eenmaal niet aan te ontkomen.

De kwestie van de verschillen in promotiegang tussehen de onderscheidene wapens en diensten en onderdeelen daarvan heeft reeds de bijzondere aandacht van den legercommandant.

De heer Verboom vreest nog, dat door de wijziging in de afvloeiingsbepalingen voor de hoofdofficieren de promotie van kapitein tot majoor vertraging zal ondervinden en zou daarom alleen met deze gewijzigde afvloeiing willen instemmen, als bij de uitvoering er voor gezorgd wordt, dat de normale promotiegang van kapitein tot majoor niet in het gedrang komt.

De heer Verboom kan er van overtuigd zijn, dat ook dit punt de bijzondere aandacht heeft, doch waar het een geheel nieuwe maatregel is, kan door de Regeering ter zake geen toezegging worden gedaan.

Wel kan in antwoord op een in dit verband door het geachte lid gestelde vraag worden medegedeeld, dat de kwestie van de keuze-bevordering tot majoor en luitenant-kolonel reeds in studie is.

De Regeering meent met het voorgaande alle sprekers zoo goed mogelijk te hebben beantwoord en vertrouwt er op, dat Zij de op enkele punten bestaande misverstanden zooveel mogelijk heeft opgehelderd.

De **Voorzitter**: Hiermede is de eerste termijn van de zijde der Regeering beëindigd en kan worden overgegaan tot den tweeden termijn van de zijde van het college.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan tot mijn genoegen er mijn blijdschap over uitspreken, dat de Regeering ten aanzien van enkele suggesties door mij geuit, mij is tegemoetgekomen. Ik heb dit o.a. gezien in de nieuwe Nota van Wijzigingen, die ons hedenmorgen is voorgelegd en door de nadere toezeggingen, zooveel door den geachten Regeeringsgemachtigde in zijn rede gedaan. Maar die blijdschap is aan den anderen kant zwaar getemperd door het feit, dat de geachte Regeeringsgemachtigde aan een tweetal van mijn hoofdgrepen tegen de voorliggende ontwerpen in het geheel niet is tegemoet gekomen, ja zelfs een scherpe bestrijding heeft geleverd tegenover de suggesties door mij ten opzichte van die punten geuit. Het eerste punt betreft dan mijn pleidooi voor de handhaving van de rangspensioenen, tijdelijk als overgangsmaatregel.

De voornaamste argumenten van den geachten Regeeringsgemachtigde daartegen — dat een handhaven van de rangspensioenen voorloopig, tot de betrokkenen, die daarop op het oogenblik nog zekere aanspraken hebben, zouden zijn uitgestorven, resulteeren voornamelijk hierin, — dat een aantasting van verkregen rechten ook in het I. B. P. heeft plaats gehad, zoodat een dergelijke aantasting van het militaire pensioenreglement in het geheel niet zoo overdreven

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

is. Hiervoor verwijst de Regeering dan o.a. naar het feit, dat in het I. B. P. de burgerlijke ambtenaren op het oogmerk in het algemeen zullen moeten doordienen totdat zij 50 jaren oud zijn, terwijl destijds het aantal jaren, dat hun leeftijd moest bedragen, slechts 45 was.

Ik geef dit volmondig toe en ik zou daaraan ook nog wel willen toevoegen, dat ik tegen de verhooging van den pensioengerechtigden leeftijd bij de militairen in het algemeen ook geen enkel bezwaar zou hebben. Mijn bezwaar gaat uitdrukkelijk tegen het ontnemen van een zeer bijzonder recht, dat op het oogenblik nog enkele groepen militairen hebben, terwijl iets dergelijks in het I. B. P. niet bestaat.

Het argument, dat de Regeering hiertegen aanvoert, dat men in het I. B. P. thans moet doordienen tot zijn 50ste levensjaar en vroeger tot het 45ste, acht ik dan ook niet in het bijzonder hierbij bruikbaar want dat voorschrift geldt voor alle Indische burgerambtenaren, terwijl de ontneming van het rangspensioen slechts betreft zeer enkele personen. Ook heeft de Regeering er op gewezen, dat in de Indische burgerlijke pensioenreglementen de pensioenen lager zijn gesteld dan destijds. Wanneer de Regeering voor een militair in het algemeen een lager pensioen zou voorstellen dan tevoren, zou ik ook daartegen geen bezwaar hebben. Doch ik heb er wel bezwaar tegen, dat de Regeering min of meer willekeurig voor bepaalde enkelingen onder de militairen plotseling een lager pensioen doet vaststellen dan tevoren. De Regeering heeft er dan in dit verband ook op gewezen, dat het niet toelaatbaar is om de militairen, die nu nog een recht op rangspensioen kunnen doen gelden te bevoorrechten boven de burgerambtenaren, die een dergelijk rangspensioen nooit hebben gekend. Doch in dit laatste ligt dan ook de motiveering, waarom mijns inziens een aantasting van het rangspensioen niet kan plaats hebben. De burgerambtenaren hebben iets dergelijks nooit gekend, terwijl de militaire pensioenreglementen het rangspensioen althans vóór het jaar 1926 wel hebben gekend en de militairen derhalve onder de verwachting hebben geleefd, dat zij te zijner tijd onder dat rangspensioen zouden kunnen worden gepensionneerd.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft naar ik vermoed een verkeerde gevolgtrekking gemaakt uit datgene, dat ik in eersten termijn heb gezegd, waar ik sprak over een plotseling afschaffen van de rangspensioenen. De Regeeringsgemachtigde heeft n.l. verklaard dat de afschaffing van de rangspensioenen reeds sedert 1934 is voorbereid, zoodat de betrokkenen inderdaad daardoor niet zijn overvallen. Ik geef den geachten Regeeringsgemachtigde ook dit volmondig toe, doch ik heb met de plotselinge afschaffing van die rangspensioenen zeer zeker niet bedoeld een onvoorbereide afschaffing, doch wel een afschaffing klakkeloos bij de invoering van deze wijzigingsvoorstellen, zonder dat daarvoor een overgangsmaatregel is getroffen.

De suggestie, die ik dan ook voor een amendement in eersten termijn geuit heb resulteerde in een overgangsbepaling, teneinde tegemoet te komen aan m.i. gerechtvaardigde verwachtingen van degenen, die tot nog toe uitzicht hadden op pensionneering volgens het rangspensioen. Waar ik in het bijzonder den toestand van de onderofficieren heb bekeken, daar heeft de geachte Regeeringsgemachtigde verklaard, dat het ontslag wegens dienstbelang, dat ook eventueel voor de onderofficieren zou kunnen gelden, niet van groot praktisch belang zal zijn en deze onderofficieren in het algemeen zullen kunnen doordienen. Ik ben verheugd dit van den geachten Regeeringsgemachtigde te vernemen. Wanneer een ontslag wegens dienstbelang voor een onderofficier inderdaad van geen praktisch belang meer zal zijn en de onderofficieren in het algemeen kunnen doordienen tot zij een redelijk pensioen hebben verdiend, kan mij dat niet anders dan verheugen. Ook de uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde ten aanzien

van den leeftijd van de onderofficieren heeft mij gerustgesteld. De geachte Regeeringsgemachtigde, dien ik natuurlijk op zijn verklaringen volkomen zal volgen, heeft daarbij gezegd, dat in het algemeen de onderofficieren, ook diegenen, die in Nederland zijn aangenomen, niet tot te hoogen leeftijd zullen doordienen, zoodat daardoor de paraatheid van het leger in geen enkel opzicht zal worden geschaad. Doch ik heb in eersten termijn ook niet beweerd, dat die hooge leeftijden die ik toen heb genoemd, in het algemeen gelden, ik heb slechts gezegd, dat dergelijke gevallen bestaan, welke gevallen, naar ik veronderstellen mag, ondanks de tegenwerpingen van den geachten Regeeringsgemachtigde ook inderdaad blijven bestaan.

Hoe staat de Regeering nu, zou ik willen vragen, tegenover den leeftijd van deze onderofficieren, waarvan ik een voorbeeld heb genoemd van 54 jaren, vóórdat de betrokkene het maximumpensioen zal krijgen volgens het diensttijdspensioenreglement?

Een van mijn argumenten voor het behoud van het rangspensioen was, dat ook de Regeering deze pensioenen blijft behouden en wel in het bijzonder ten aanzien van de soldijgenietenden. De Regeering verdedigt dit instituut voor de soldijgenietenden met de motiveering, dat het diensttijdspensioen voor deze menschen geen geschikt instituut is en dat het rangspensioen daarom wel zal moeten worden gehandhaafd. Zij voert daarbij aan dat deze menschen geen salaris genieten, doch een soldij, waarnaast ze dan nog eenige voordeelen hebben, die met die soldij samenhangen, als vrij wonen, vrije voeding e.d. Ik zou hierbij echter wel willen opmerken dat, indien het de Regeering inderdaad ernst is om het diensttijdspensioen voor militairen in te voeren, het mij niet onoverkomelijk lijkt, ook de soldijgenietenden te onderwerpen aan een regeling die met het diensttijdspensioen overeenkomt. Het voordeel, dat voor een gedeelte bestaat in soldij, dus een vast geldsbedrag, kan worden verhoogd met een zekere taxatie, die voor de overige voordeelen, zooals vrij wonen en vrije voeding, toch wel degelijk te effectueeren is. In het algemeen wisselt inderdaad de geldswaarde van alle mogelijke voordeelen, maar dat op zichzelf lijkt me toch geen onoverkomelijk bezwaar om dat in geld uit te drukken, iets dergelijks kennen we ook bij de belastingen, waarbij iemand, wiens salaris gedeeltelijk bestaat uit vrije geneeskundige hulp, vrij wonen e.d., die voordeelen wel degelijk op zijn aanslag in een geldsbedrag getaxeerd krijgt.

Waar ik de Regeering toch nog in het bijzonder op wil wijzen, is, dat Zij met al deze argumenten voor de afschaffing van het rangspensioen toch wel zeer lichtvaardig heenstapt over het bezwaar, door mij in eersten termijn genoemd, n.l. dat een plotselinge afschaffing van het rangspensioen, ten opzichte van twee militairen, waarvan de een nog net van de oude bepaling kan profiteren en de ander net niet meer, een verschil vormt dat toch wel zeer aanmerkelijk kan zijn.

Wanneer ik dan weder overga tot een bespreking van de positie van de officieren van gezondheid, treft mij als argument van de Regeering, dat voor hen een bijzondere regeling ten aanzien van het medetellen van den studietijd niet noodig wordt geacht, wederom de vergelijking met de artsen van den D. V. G. Het verheugt mij, dat de Regeering uitdrukkelijk heeft gezegd, dat officieren van gezondheid officieren zijn. Maar dan begrijp ik niet, dat de Regeering daar bot bovenop zegt dat, wanneer men deze menschen wil vergelijken met hen die onder het B. P. R. vallen men ook dadelijk moet komen tot een vergelijking met de burger-artsen. Maar wanneer deze menschen officier zijn, moet men ze toch met de andere officieren vergelijken en dan komt men, zooals ik in eersten termijn betoogde, toch tot de conclusie, dat de studietijd moet worden meegeteld, teneinde te verkrijgen, dat officieren van gezondheid worden gepensionneerd op een schaal, die vergelijkbaar is met die van de

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

andere officieren en om dat te verkrijgen is er geen ander middel dan het doen medetellen van eenige fictieve dienstjaren voor den studietijd. Nu heeft de Regeering mijn berekening voor die eerste 5 jaren aangetast onder anderen met de tegenwerping dat, wanneer de door mij aangevoerde studietijd voor officieren van gezondheid van 7 jaar juist zou zijn, een gelijke tijd dan toch niet zou gelden voor paardenartsen en apothekers.

Als ik juist ben ingelicht, is de studietijd voor paardenartsen en apothekers in het algemeen 6 jaar, wat dus een verschil van 1 jaar geeft. Aan den anderen kant heb ik het verschil met de gewone officieren berekend op een naideelig verschil van 5½ jaar voor de officieren van gezondheid, terwijl ik in mijn amendement slechts gevraagd heb medetelling van 5 jaar. Het eene jaar, dat de paardenartsen en de apothekers minder studeeren dan de officieren van gezondheid is dus in het gemiddelde van 5 jaar reeds verwerkt.

Waar de Regeering zoo gretig grijpt naar de vergelijking van de officieren van gezondheid met de burgerartsen, laat Zij de vergelijking onmiddellijk weder los, waar ik het heb over de betere kans voor het zorgen voor een redelijk standaard-salaris, waarover het pensioen berekend kan worden. Trekt men een vergelijking op dit punt, dan zegt de Regeering neen, op dit terrein wil ik de officieren van gezondheid niet vergelijken met de burgerartsen, maar ik mag van de Regeering toch wel verwachten, dat, waar Zij zelf de vergelijking met de burgerartsen trekt, Zij die ook doortrekt en nagaat, of inderdaad de officieren van gezondheid redelijk wel vergelijkbaar zijn met de burgerartsen. Daarvoor is van primair belang, of de officieren van gezondheid in het algemeen een pensioengrondslag kunnen bereiken als de burgerartsen en dit ontken ik en daarvoor heb ik de vergelijking van de promotiekansen gegeven.

Dan heeft de Regeering ter bestrijding van de 5 jaar, die ik in mijn amendement voor studietijd van de officieren medetel, aangevoerd dat wanneer bijv. de troepenofficier langer in Nederland blijft dan de 3 jaar aan de academie, bijv. wegens een studieopdracht, deze langere termijn niet voor vol, maar slechts voor de helft als Indische diensttijd medetelt. Ik geef dit toe, maar moet tegenwerpen, dat dergelijke studieopdrachten unica zijn, terwijl de studietijd voor de officieren van gezondheid, paardenartsen en apothekers een vaste termijn van 6 of 7 jaar is voor allen.

Voorts heeft de Regeering erop gewezen, dat wanneer de officier van gezondheid in Indischen dienst treedt, de gewone officier reeds een diensttijd van 4 jaar heeft, zoodat dit ook wel mag worden beloond. Tegenover deze belooning van de 4 jaar actieven dienst, zou ik echter toch wel het volgende willen stellen. Gedurende de 4 actieve dienstjaren heeft de officier activiteitssalaris gekregen, terwijl de officier van gezondheid ook gedurende al dien tijd nog voor zijn studie heeft moeten betalen. Ik geloof, dat men de voor- en nadeelen ten opzichte van dit punt toch wel tegen elkaar mag laten opwegen.

Wat blijft is echter, dat indien de officier van gezondheid geen fictieve dienstjaren wegens langeren studietijd in rekening mag brengen, hij, als hij gepensionneerd wordt, steeds minder pensioen zal ontvangen dan een officier van denzelfden leeftijd.

Dan heeft de Regeering nog ter sprake gebracht de hoogere bezoldiging, die de officier van gezondheid geniet dan de gewone officier.

Wat dit betreft zou ik er echter toch bijv. op willen wijzen, dat het niet in alle gevallen opgaat. Zoo heeft bijv. de hoofdofficier van de genie het zelfde salaris als de hoofdofficier van den militair geneeskundigen dienst en wat het salaris der subalternen betreft, zal men zien, dat in het eerste jaar van zijn actieven dienst een officier een salaris heeft van f 250, terwijl een officier van gezondheid op f 275 begint. Op het moment, dat een officier van gezondheid een salaris van f 275 krijgt, is een gewoon officier reeds 4 à 5 jaren in dienst en ontvangt

(Soangkoepon.)

alsdan een salaris van f 340. Wanneer men deze bedragen tegenover elkaar stelt, ziet men hieruit toch ook niet, dat door die hoogere bezoldiging de officier van gezondheid inderdaad bevoordeeld is. Ik zal de vergadering ten opzichte van dit punt niet verder vervelen; maar ik zou toch wel dit punt in de bijzondere aandacht van den geachten Regeeringsgemachtigde, wanneer hij deze vergelijking wil doortrekken, willen aanbevelen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verder ten aanzien van het amendement, dat door de heeren Verboom, Sosrohadikoesoemo en mij is ingediend, de vraag gesteld of het de bedoeling is om daardoor te verkrijgen, dat, wanneer een officier van gezondheid na 20 jaren dienst wordt gepensionneerd en fictief 5 jaren dienst kunnen meetellen zoodat in totaal een pensioensgeldige diensttijd van 25 jaar kan worden medegesteld, het maximumpensioen verzekerd is.

Wanneer een dergelijk gevolg volkomen onaanvaardbaar is, ben ik bereid ten opzichte van dit punt nog nader in overleg te treden, wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde bv. een suggestie aan de hand wil doen om ten opzichte van dit punt tegemoet te komen aan het bezwaar, dat de Regeering heeft geopperd. Maar ik blijf in zooverre vasthouden aan het amendement, dat is ingediend, omdat ik het noodzakelijk acht, dat voor de officieren van gezondheid, paardenartsen en militaire apothekers een zekere diensttijd voor hun studie wordt medegerekend.

Verder zou ik nog een vraag willen herhalen, die ik in eersten termijn heb gedaan en wel betreffende de bijzondere bepaling, die in de voorliggende ontwerpen is getroffen, ten behoeve nitsluitend van de subalterne officieren van gezondheid. Ik heb gevraagd, waarom die bepaling noodig is alleen voor de subalterne officieren van gezondheid en niet voor de hoofdofficiëren van gezondheid.

Tenslotte nog deze vraag. In de Memorie van Antwoord en ook weder in het antwoord van den Regeeringsgemachtigde in eersten termijn is eenige malen ter sprake gebracht de kwestie der nieuwe afvloeiingsbepalingen, die de Regeering denkt te nemen, wanneer deze voorstellen wet zullen zijn geworden. Mag ik van den geachten Regeeringsgemachtigde de verzekering ontvangen, dat die afvloeiingsbepalingen de mogelijkheid om langer door te dienen en dergelijke reeds in werking zullen zijn op het oogenblik, dat de nieuwe voorstellen wet zullen zijn geworden?

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De grondgedachte van de toekenning van pensioen aan landsdienaren berust op de ouderdomsverzorging en hiervoor komen alleen in aanmerking landsdienaren, die na een bepaalde periode en op een bepaalden leeftijd eervol alszoodanig ontslagen zijn. Het pensioen beteekent dus een rustwedde na het volbrengen van een eervolle loopbaan; dit is een der voornaamste normen, die het toekennen van pensioen moet beheerschen. Uitgaande van dezen norm spreekt het m.i. vanzelf, dat gepensionneerde militaire- en burgerlijke landsdienaren, wat dit pensioen betreft, door dezelfde regelingen en dezelfde beginselen dienen te worden beheerscht. Nemen we verder in aanmerking, dat ten opzichte van de pensioenen deze in een redelijke en evenwichtige verhouding moeten staan tot de financiële draagkracht van het land, dan kan dit alles niet anders leiden dan tot de door de Regeering voorgestelde pensioensmaatregelen. Bezien van het aangenomen concordantie-beginsel tusschen burgerlijke- en militaire pensioenen, komt het mij voor, dat het voorliggende regeeringsvoorstel voldoet aan redelijkheid en billijkheid.

Ik kan daarom de meening van ons geacht medelid, den heer Blaauw niet deelen, wanneer hij zegt, dat de totstandkoming dezer ontwerp-ordonnantie gaat lijken op het toepassen van methoden van het Procrustesbed. Ik zou liever zeggen, dat het door ons geacht medelid genoemd Procrus-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Soangkoepon.)

tesbed in werkelijkheid een gewoon eenvoudig bed moet zijn, met bepaalde ruimte en bepaald draagvermogen en men derhalve op zulk een bed geen personen laat liggen met al te lange beenen en al te zwaar gewicht, omdat anders daardoor het bed zal bezwijken. Ik wil dus hiermede zeggen, dat ook bij de bepaling van de toe te kennen pensioenen vooral rekening moet worden gehouden met het koopmansspreekwoord: „De tering naar de nering zetten”. Het komt mij voor, dat dit de grootste factor is geweest, waarom de Regeering is overgegaan tot verlaging van de pensioenen der landsdienaren en om deze verlaging vooral te zoeken in het bereiken van gelijkheid van normen en beginselen bij de toepassing der pensioenregelingen. Dat hierdoor reeds verkregen rechten moeten worden aangetast, behoeft mijns inziens geen nader betoog. Op zichzelf kan dit ontnemen der verkregen rechten vooral door belanghebbenden zeker als een zekere onbillijkheid worden gevoeld, doch, wanneer dit aangepast is in het kader van de Algemeene Pensioensregeling en aan den thans bestaanden financiëelen toestand, zal deze onbillijkheid vanzelf plaats maken voor billijkheid en redelijkheid.

Ons geacht medelid, de heer Blaauw, heeft bezwaren tegen het gelijk maken van grootheden, die inderdaad niet gelijk zijn, maar ik vraag mij af, of hij zich daaraan zelf niet schuldig maakt, wanneer hij de gelijkstelling van troepenofficieren met de officieren van gezondheid, de apothekers en de militaire paardenartsen verlangt.

(De heer Blaauw: De Regeering zegt zelf, dat het officieren zijn.)

Staan de troepenofficieren, die geregeld een compagnie, een bataljon of een regiment soldaten moeten leiden en aanvoeren gelijk met de officieren van gezondheid, die alleen met zieke militairen te doen hebben, de militaire paardenartsen, die alleen met legerpaarden bemoeienis hebben en de militaire apothekers; die alleen met militaire geneeskundige recepten te maken hebben?

(De heer Blaauw: En de vliegofficieren, die in de lucht vliegen?)

Staan de troepenofficieren, die tijdens onlusten dan wel oorlog aan de spits van een leger moeten vechten gelijk met de officieren van gezondheid die tijdens onlusten of oorlog gedekt zijn door het teeken van het Rode kruis?

Staan deze troepenofficieren, die bij een strijd met een getrokken sabel hun compagnie, bataljon dan wel regiment te voet of te paard aanvoeren en als zoodanig het mikpunt van 's vijands kogels kunnen zijn gelijk met de officieren van gezondheid, de paardenartsen en de apothekers, die hun werk achter de vuurlinie verrichten?

(De heer Blaauw: In den Abessynschen oorlog is nooit een Rode Kruis ambulance getroffen, nietwaar?)

Staan de genieofficieren, die tot taak hebben stellingen in staat van verdediging te brengen, loopgraven aan te leggen, bruggen en spoorwegen te bouwen of op te blazen, telegraaf- en telefoonleidingen te maken, gelijk met de officieren van gezondheid, de paardenartsen en de apothekers, die zich tijdens den oorlog verschuilen kunnen onder de banier van de internationale vereeniging tot hulp aan op het slagveld gekwetsten?

Hebben de genie- en troepenofficieren gelijke levenskansen of -voorwaarden na hun pensionneering als de officieren van gezondheid?

Nee, Mijnheer de Voorzitter! De officieren van gezondheid zijn slechts in naam militairen genoemd in wezen zijn zij niet anders dan de burgerlijke arts. De officieren van gezondheid, de militaire paardenartsen en apothekers krijgen evenals de legerpredikanten en -aalmoezeniers den militairen titel, omdat deze noodzakelijk is voor het bepalen van de militaire verhoudingen in het leger.

Daarom kan ik het standpunt van ons geacht medelid, den heer Blaauw te dezen opzichte niet deelen en dientengevolge

(Van Helsdingen, Verboom.)

mijn stem aan zijn ingediend amendement (st. 8) niet geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn kan ik, na het zeer knappe stuk, dat de Regeeringsgemachtigde namens de Regeering geleverd heeft, kort zijn. De argumenten, die in dit geharnaste betoog naar voren zijn gebracht, kan ik niet in allen deele overzien — daarvoor zou ik ze eerst eens rustig moeten overwegen — maar verschillende daarvan heb ik toch moeten erkennen als zeer overtuigend. In het bijzonder ook heeft de Regeeringsgemachtigde mij overtuigd van het netelige karakter van dit vraagstuk, waar hij mij gewezen heeft op de eenzijdigheid, welke ik beging door uitsluitend of in hoofdzaak te zien op het belang van de onderofficieren, waar handhaving van het rangpensioen voor deze groep van militairen noodzakelijkerwijs zou beteekenen handhaving van hetzelfde pensioen voor officieren met de daaraan verbonden onaanvaardbare gevolgen.

Ik heb uit het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde opnieuw den indruk gekregen, dat dit ontwerp zeer minutieus en met zorg is behandeld, waarvoor ik gaarne mijn dank betuig.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne den Regeeringsgemachtigde dank zeggen voor de aandacht, die hij aan mijn opmerkingen heeft gegeven, en voor de uitvoerige wijze, waarop hij mij heeft beantwoord.

Ik zou intusschen gaarne dat antwoord op enkele punten pertinenter hebben gezien. Ik denk daarbij speciaal aan de kwestie van de kapiteinspensioenen. Waarom, zoo vraag ik mij nog steeds af, is het niet mogelijk, dat er een toezegging wordt gedaan van den kant der Regeering, dat — bijzondere omstandigheden natuurlijk voorbehouden — de kapiteins zullen kunnen doordienen, totdat zij hun maximumpensioen zullen hebben bereikt? Ik ben ervan overtuigd dat daarmede aan een bezwaar van zeer velen zou worden tegemoetgekomen.

Uitsluitend in dit verband — om te betoogen dus dat ik een dergelijke tegemoetkoming alleszins op haar plaats vond — heb ik de kwestie van de salarissen ter sprake gebracht; niet dus om die kwestie hier speciaal in discussie te brengen, doch zuiver als een onderstreping van de noodzaak ten deze de noodige soepelheid te betrachten.

Mijnheer de Voorzitter! Het belangrijkste punt bij de geheele regeling blijft voor mij de kwestie van de rangpensioenen. Tot mijn leedwezen moet ik constateeren, hetgeen ook de heer Blaauw reeds met zooveel woorden heeft te kennen gegeven, dat de Regeeringsgemachtigde mij niet heeft kunnen overtuigen van de onjuistheid van mijn standpunt, dat handhaving van de overgangsbepalingen ook bij de nieuwe regeling gewenscht en billijk is. Het geldt hier een bijzonder recht, zooals de heer Blaauw terecht heeft betoogd. Dat recht is in 1926, toen men is gekomen tot een herziening van de pensioenbepalingen, nog eens uitdrukkelijk vastgelegd; dat recht nu op het oogenblik zonder meer om hals te brengen, acht ik op geen enkele wijze gemotiveerd. Tegen een pensioenkorting heb ik mij in principe nooit gesteld, aangezien ik een dergelijke korting gemotiveerd achtte, in de eerste plaats uit hoofde van den toestand van 's landsschatkist en in de tweede plaats uit hoofde van de waardevermeerdering van het geld. Ik kan mij voorstellen dat men op diezelfde gronden komt tot een verdere verlaging van de rangpensioenen, omdat men redeneert: deze rangpensioenen passen niet meer in het kader van de huidige pensioenregelingen, zij stijgen daar aanzienlijk boven uit en moeten dus in het algemeen te hoog worden geacht. Doch dat men nu ook botweg dat rangpensioen als zoodanig schrapt, en daarmede dus een recht, waarnaar vele personen gedurende vele jaren uitgeken hebben, zonder meer om het leven brengt, komt mij geheel onjuist voor.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

Ik zou dus nogmaals willen pleiten voor handhaving van de rangspensioenen. Wanneer zich daarbij gevallen voordoen, zooals de Regeeringsgemachtigde als voorbeeld heeft aangehaald, waarvan men zegt; dat zijn eigenlijk, in het raam van de tegenwoordige omstandigheden beschouwd, niet veel anders dan excessen, welnu dan zal ik er volkomen mede accoord gaan, dat men die excessen schraapt. Doch om zonder meer hier aan het rangspensioen een einde te maken, dat voor velen wel degelijk als een recht geldt, acht ik een overwegend bezwaar, en ik zou dan ook de Regeering nogmaals willen vragen of het niet mogelijk is, welke wijze dan ook, daaraan tegemoet te komen.

De heer Marinissen, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heeren Blaauw en Verboom zijn tot mijn groote spijt niet overtuigd door het betoog van de Regeering tegen hun wensch tot handhaving van de rangspensioenen. Ik heb echter in de rede van den heer Blaauw geen nieuwe argumenten ten deze aangetroffen. De geachte spreker geeft alleen te kennen, dat hij enkele met name genoemde argumenten van de Regeering niet kan deelen.

De heer Verboom gaat verder en vraagt of de Regeering niet een toezegging kan doen om het rangspensioen toch te handhaven, eventueel gepaard gaande met het schrappen van enkele excessen die er uit zouden voortvloeien. Maar ik moet nogmaals herhalen dat, voordat de Regeering tot deze, ik moet het erkennen, rigoureuze daad is overgegaan, Zij er zich ten volle rekenschap van heeft gegeven, dat er hier werkelijk geen andere oplossing mogelijk was. Het is niet mogelijk de reglementen te handhaven en wanneer ze zouden leiden tot een te groote bevoordeeling weer bepalingen te gaan schrappen. Men moet ze in hun geheel handhaven of ze herzien, maar herzien beteekent ook absoluut een aantasting van verkregen rechten en dan kan men ze beter afschaffen. Ik moet den heer Verboom daarom tot mijn spijt mededeelen, dat het niet mogelijk is, hier een oplossing te vinden, men staat hier voor het dilemma handhaven of afschaffen, een tusschenweg is niet mogelijk.

De heer Blaauw is teruggekomen op de beroemde militairen van 50 jaar met 18 dienstjaren. Ik heb dit unicum in de nominatieve opgaaf van deze menschen niet aangetroffen, maar het is natuurlijk niet onmogelijk, dat het bestaat. Maar mocht het zoo zijn, dan zou er toch niet het minste bezwaar tegen bestaan, dezen man te helpen door hem nog een paar jaar in een sedentaire betrekking te zetten. De troep zal er niet onder te lijden hebben als er nog een paar van die menschen rondloopen.

De heer Blaauw heeft ook nog gevraagd waarom het toch niet mogelijk is, voor de soldij genietende militairen ook een dienstpensioen in te voeren en dat b.v. te doen, door een totaal inkomen te taxeren, een fictief bedrag dus als grondslag te nemen. Dat zou natuurlijk wel kunnen, maar het is toch nogal erg willekeurig en de Regeering acht het thans bestaande stelsel dan ook logischer. Het gaat er de Regeering niet om, coôte que coôte voor alle landsdienaren dienstpensioen in te voeren, maar voor landsdienaren, waarvoor het op een eenvoudige en reële wijze mogelijk is, waarvoor het a.h.w. in het wezen van de zaak ligt, wel. Maar waar dat niet het geval is, welk bezwaar is er dan om een rangspensioen te handhaven dat bovendien beter voldoet en bevredigt. Wanneer men te werk ging als hier gewenscht wordt zou men vermoedelijk ook komen tot een veel duurder systeem dan het huidige.

De heer Blaauw heeft wederom het voorbeeld aangehaald van de twee militairen, waarvan de een net niet meer en de ander wel profiteert, terwijl het voor den een slechts eenige dagen scheelt. Maar ware deze regeling op tijd tot stand gekomen, dat is 2 jaar geleden, zou het voor den betrokkene 2 jaren hebben geschied. Het is een gevolg van de ongewenschte vertraging dat het voor hem maar eenige dagen scheelt en

wanneer men de invoering nu weer zou gaan verschuiven, zou het voor een ander maar weer enkele maanden schelen. De Regeering heeft reeds gezegd, dat een handhaving totdat al deze menschen zouden zijn afgevloeid, eenvoudig onmogelijk is.

Met betrekking tot de vraag, of officieren van gezondheid militairen of burgers zijn, herhaalt de Regeering, dat het natuurlijk officieren zijn, maar dat wil nog niet zeggen, dat ze ook in alle opzichten als de andere officieren moeten en kunnen worden behandeld en daarom alleen voerde ik aan dat officieren van gezondheid bezoldigd worden volgens een burgerlijke salarisschaal en niet volgens de officiersschalen.

Een officier van gezondheid vertegenwoordigt in dit opzicht eigenlijk een tusschengroep, dat zal niet kunnen worden ontkennd en ik zou dus niet gaarne willen onderschrijven wat de heer Soangkoepoon zegt. Eenerzijds zijn het artsen, anderzijds niettemin officieren en nu gaat het er om, een regeling te vinden, die zoo goed mogelijk bevredigt en wat den dienst betreft het niet zoo bezwaarlijk maakt om dezelfde eischen te stellen als voor de civiele artsen, waartegenover ik natuurlijk wil erkennen, dat het noodzakelijk kan zijn, dat officieren van gezondheid evenals andere officieren uit hoofde van dienstbelangen eerder moeten afvloeien en dus niet het maximum-pensioen kunnen behalen. Daarom is in de Memorie van Antwoord en in eersten termijn echter reeds gezegd, dat de Regeering zal trachten er zooveel mogelijk aan tegemoet te komen, door verruiming van de afvloeiingsbepalingen, wat niet wil zeggen, dat iedere militaire arts in de gelegenheid zal worden gesteld 46% van zijn maximumsalaris als pensioen te behalen, maar ik geloof, dat er ook tal van burgerambtenaren zijn, die dit niet kunnen behalen.

(De heer Blaauw: Dat geldt voor alle officieren.)

Inderdaad, de regeling is dezelfde als voor de overige officieren en die is dezelfde als die voor de burgerlijke ambtenaren. Voor de officieren van gezondheid is dus langs dien omweg de regeling dezelfde als die voor de burgerambtenaren.

(De heer Blaauw: Behalve de mogelijkheid van ontslag wegens dienstbelang.)

Dit gaat buiten het pensioenreglement om, maar de regelingen zijn dezelfde. De officieren van gezondheid hebben dezelfde regeling als de overige officieren en die is gelijk aan de regeling voor de burgerambtenaren met dien verstande, dat er lagere leeftijdsgrenzen zijn gesteld, wat in het belang is van de officieren en dus ook van de officieren van gezondheid. Het is echter niet mogelijk in het militaire pensioenreglement nog weer verschil te gaan maken tusschen de officieren van gezondheid en de andere officieren, men moet het aan de practijk overlaten; de bedoeling van de Regeering is zooveel mogelijk met de belangen van betrokkene regeling slechts zijdelings verband houdt.

De heer Blaauw vond het verder blijkbaar minder juist, dat zijn betoog omtrent de promotiekansen werd afgewezen, maar dit is niet afgewezen, omdat de vergelijking niet mogelijk is, maar, eenvoudig, omdat het weinig nut zou hebben, er dieper op in te gaan, omdat dit tenslotte met de pensioenregeling slechts zijdelings verbandhoudt.

Dan heeft de heer Blaauw nog gesproken over den termijn van 4 jaar, dien ik genoemd heb, dat de overige officieren al dienst hadden verricht in Indië, wanneer de officier van gezondheid in Indië aankomt. De heer Blaauw heeft daartegen aangevoerd, dat de andere officieren dan direct activiteitstractement ontvangen. Dat is juist en daarom worden de 4 jaar ook medegeteld, maar dat doet aan mijn betoog in eersten termijn niet tekort, dat de gepresteerde dienst ook een factor is, die zeer in het bijzonder in rekening moet worden gebracht bij de bepaling van de natuurlijke grens, waarop men nog verder dienst kan doen, want daarom gaat het hier en daarom heb ik gezegd, dat alleen de leeftijd niet maatgevend is en dat het niet reëel is voor de officieren

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

van gezondheid te eischen, dat zij precies op denzelfden leeftijd hetzelfde pensioen hebben, wat bovendien door de hogere bezoldiging hooger zou zijn — als de troepen-officier. De practijk zal uitwijzen — en kan uitwijzen door het voornemen der Regeering tot verruiming van de afvloeiingsbepalingen — of het inderdaad voor den officier van gezondheid mogelijk is, nog langer door te dienen, zoodat hij ook werkelijk de kans heeft het maximumpensioenpercentage of nagenoeg dat percentage te bereiken. Dat kan echter niet worden vastgelegd in een pensioenreglement, voor geen andere groep van ambtenaren is trouwens in het pensioenreglement vastgelegd, het recht om maximum-pensioen te behalen, alleen de mogelijkheid is in uitzicht gesteld.

De heer Blaauw is voorts teruggekomen op zijn amendement en heeft gevraagd, of de Regeering hem suggesties kan doen, waardoor het amendement wel aanvaardbaar wordt. Het spijt mij, maar, wat den vorm betreft, zouden wel wijzigingen kunnen worden aangebracht; de principieele bezwaren kunnen echter naar mijn gevoelen niet worden ondervangen. Het principieele bezwaar is in de eerste plaats de verre strekking en het niet kunnen overzien van de gevolgen ten opzichte van alle overige landsdienaren — het zou een unicum in het pensioenstelsel zijn — en in de tweede plaats het feit, dat de officieren van gezondheid eigenlijk op hetzelfde moment voor 20 voor pensioen tellende jaren het maximumpensioen krijgen. Wanneer men dat bv. zou willen ondervangen door te zeggen: Zij krijgen al dadelijk 5 fictieve voor pensioen tellende dienstjaren mede, blijft op het standpunt staan, dat men tegenwoordig heeft nl. dat de officieren van gezondheid al na 15 jaren met pensioen kunnen gaan, een termijn, die in de tegenwoordige omstandigheden in het algemeen veel te kort wordt geacht. De Regeering heeft zich op het standpunt gesteld, dat men van de officieren van gezondheid ook kan eischen, dat zij in den regel het normaal pensioen na 20 dienstjaren ontvangen en niet door den studietijd mede te doen tellen, dus dat hun van het begin af 5 jaren wordt medegegeven, reeds na 15 dienstjaren een voor 20 dienstjaren tellend pensioen ontvangen. Geeft men hun die 5 jaren na 20 dienstjaren mede, dan zullen zij aldus het maximumpensioen ontvangen. Hiervoor is geen regeling te treffen, en ik zie geen kans aan het verzoek van den heer Blaauw te voldoen, zoodat ik hem in overweging moet geven dit amendement in te trekken.

Na al hetgeen ik heb vooropgezet, behoef ik den heer Soangkoepou niet uitvoerig meer in tweeden termijn te beantwoorden.

De heer Van Helsdingen heeft zich ook overtuigd verklaard door mijn rede in eersten termijn en ziet ook in, dat terecht door de Regeering de intrekking van het rangspensioen is voorgesteld.

De heer Verboom kwam nog even terug op het doordienen van kapiteins en vindt het toch niet prettig, dat de Regeering nog steeds geen toezegging kan doen, maar dit punt is nog steeds in studie. Men begrijpt, dat, waar jarenlang een zelfde stelsel heeft geheerscht, men zich van alle factoren rekenschap moet geven, voordat men tot een nieuw stelsel overgaat.

In dit verband nog de kwestie der nieuwe afvloeiingsbepalingen. De heer Blaauw heeft, naar ik meen, gevraagd of erop gerekend kan worden, dat de ruimere afvloeiingsbepalingen tegelijkertijd met deze nieuwe pensioenvorstellen in werking kunnen treden. Ik geloof niet, dat dit mogelijk is. Nadat het College de voorliggende regeling zal hebben aangenomen, zal zij spoedig in werking treden en kunnen de nieuwe afvloeiingsbepalingen niet klaar zijn, maar ik kan verzekeren, dat de voorstellen hieromtrent reeds vastere vorm hebben aangenomen. Het behoeft niet lang meer te duren. Men kan op een soepele houding der Regeering te dien aanzien rekenen.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter, Blaauw, Roep.)

Ik heb den heer Verboom, wat betreft zijn opmerkingen over het rangspensioen, reeds beantwoord. Ik moet nogmaals verklaren, dat het voor de Regeering niet mogelijk is, dat te handhaven.

De **Voorzitter**: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Blaauw, Verboom en Sosrohadikoesoemo (Ond. 35, st. 10), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen art. 15 van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 35) als volgt te doen luiden:

„Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging en is van toepassing op alle pensioenen ingaande na dien dag met dien verstande, dat militairen, aan wie bij de thans bestaande bepalingen bij het verlaten van den militairen dienst een keuze in uitzicht is gesteld tusschen een pensioen krachtens de voorschriften van het K. B. van 4 December 1919 No. 60 (N. S. No. 801, I. S. 1920 No. 65) en een pensioen krachtens de voorschriften van het K. B. van 2 December 1926 No. 30 (I. S. No. 551), het recht behouden hun pensioen overeenkomstig de thans geldende regelen te doen bepalen op den voet van eerstgenoemd K. B.”

Dit amendement komt straks bij art. 15 aan de orde.

Thans kan tot de stemmingen worden overgegaan, allereerst over Ond. 35.

Ik vestig er de aandacht op, dat de behandeling uiteraard betrekking heeft op het ontwerp, zooals het er na de verwerking daarin van de Nota's van Wijzigingen uitziet; dit zal derhalve niet telkens bij het vallen van beslissingen over de artikelen worden herhaald.

De artt. 1, 2 en 3 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aande orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. (Ond. 35, st. 8), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 35) de navolgende wijzigingen aan te brengen:

In artikel 4 wordt

a. onder Vbis toegevoegd:

Voorts wordt een nieuw derde lid toegevoegd, luidende:

„(3) Officieren van gezondheid, militaire apothekers en militaire paardenartsen, die recht op pensioen kunnen doen gelden overeenkomstig artikel 1, kunnen voor de berekening van hun pensioensbedrag vijf fictieve dienstjaren mede in aanmerking brengen.”

b. onder VIII geschrapt de tweede alinea van lid 5 van het aldaar nieuw gelezen artikel 10.”

Verlangt de eerste onderteekenaar nog een nadere toelichting op dit amendement te geven?

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne even afwachten, welke opmerkingen zullen worden gemaakt.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan den gedachtengang van de voorstellers van dit amendement voor een belangrijk deel wel volgen. Het is inderdaad eenigszins afwijkend, dat de pensioenregeling voor verschillende groepen van officieren — want de geachte Regeeringsgemachtigde heeft nog eens uitdrukkelijk verklaard, dat ook deze functionarissen officieren zijn — verschillend is. Ik kan dan ook niet inzien, dat voor alle andere officieren, behalve de hier genoemden — dus met inbegrip van de genie-officieren, die toch ook meer vakkun-

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde.)

digen zijn — wèl de helft van den Nederlandschen opleidingstijd voor Indischen diensttijd zal gelden ten aanzien van het pensioen, en voor de in het amendement genoemde officieren niet. Hetgeen de heer Soangkoepou ten opzichte hiervan zoeven heeft gezegd, gaat toch niet in allen deele op, want ook de officieren van gezondheid, paardenartsen, militaire apothekers zullen ingeval van oorlog naar de gevaarlijke zône worden gedirigeerd om hun plicht te volvoeren; er is hier misschien wel een gradueel verschil aanwezig, doch niet in die mate, als de heer Soangkoepou dit uitte. Dan acht ik het toch wel wat vreemd, dat ten aanzien van deze groep van speciale officieren in geen enkel opzicht rekening wordt gehouden met den opleidingstijd, in Nederland doorgebracht, en dat deze niet voor de helft als Indischen diensttijd meetelt voor het pensioen. Het komt mij voor, dat wij in elk geval moeten komen tot één systeem, nl. dat of de opleidingstijd van de troepenofficieren ook niet voor de helft voor pensioen moet tellen of dat ook de opleidingstijd van de speciale officieren voor de helft voor pensioen in aanmerking dient te worden gebracht.

Ik heb reeds gezegd, dat ik voor een belangrijk deel kan meegaan met den gedachtengang van de voorstellers van dit amendement, maar ik heb bezwaar tegen het getal „vijf” daarin genoemd. Dit lijkt mij wel op een eenigszins zonderlinge wijze geconstrueerd te zijn. Ik kan meegaan met den geachten Regeeringsgemachtigde, waar hij zegt, dat, wil men zijn gedachtengang die richting laten uitgaan, de opleidingstijd van deze speciale officieren, welke opleidingstijd in Holland vijf of zes of zeven jaar zal bedragen, dan slechts voor de helft zal kunnen meetellen, gezien het feit, dat ook de opleidingstijd van den troepenofficier slechts voor de helft van drie of vier jaar meetelt voor het pensioen. Inderdaad zullen mijns inziens voor deze beide groepen dezelfde normen moeten worden aangelegd.

Daarom is het voor mij bepaald een bezwaar, aan het amendement-Blaauw, hetwelk toevoeging van vijf fictieve dienstjaren vraagt, mijn stem te geven. Zou men in die richting willen gaan, dan zou men het aantal fictieve dienstjaren bijv. kunnen stellen op drie jaar, welke periode als een gemiddelde kan worden beschouwd voor de opleiding van de speciale officieren. Ik meen, dat bijv. ook de opleiding voor paardenarts te Utrecht zeer wel in 5 jaar kan worden afgelopen. Ik ga dus uit van een gemiddelde van 6 opleidingsjaren. Deze jaren zijn inderdaad tot op zekere hoogte vergelijkbaar met de cadettenjaren in Breda, al is er wel formeel verschil, — laat ik er dit ter voorkoming van misverstand even bijzeggen.

Men zal dus aan den gedachtengang van de voorstellers van het amendement, waaraan ook naar mijn meening een redelijken inhoud niet kan worden ontzegd, kunnen tegemoetkomen door voor de berekening van het pensioen drie fictieve dienstjaren in aanmerking te brengen. Zou de Regeering dat dan later misschien niet willen overnemen, indien het door ons College zou zijn aangenomen, dan zou ik de Regeering in overweging willen geven om het dan ook te laten vervallen voor de vechtofficieren. Een ongelijkheid ten aanzien van de pensioenjaren voor personen van denzelfden stand en beroep schijnt mij toch wel ongewenscht.

Dus, Mijnheer de Voorzitter, concludeerende ben ik er voor allen over één kam te scheren. Wanneer de Nederlandsche opleidingstijd voor alle officieren in pensioenge-rechtigden zin wordt berekend op de helft, geeft dat voor de gewone officieren van drie of vier opleidingsjaren dus twee jaren. Voor de speciale officieren zou ik het gemiddelde gaarne willen zien gebracht op drie jaren. Wordt het amendement gehandhaafd in zijn tegenwoordigen vorm, dan zal ik daartegen stemmen.

De heer **Marinissen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Roep stelt het dilemma, of voor de

(Blaauw.)

officieren van gezondheid wel den opleidingstijd te doen medetellen, of voor de overige officieren in tegenstelling met de bestaande regeling die opleidingstijd niet te doen medetellen. In de eerste plaats leveren deze beide denkbeelden bezwaren op, in verband met de concordantie met het Nederlandsche leger. Het afschaffen van het medetellen van den opleidingstijd van de overige officieren kan natuurlijk maar niet zonder meer geschieden, omdat zij gedurende den tijd, dat zij op de K. M. A. zijn, niet in Indischen dienst zijn, doch in Nederlandschen dienst en die dienst medetelt, evenals voor de Nederlandsche officieren, voor het pensioen. De officieren van gezondheid daarentegen zijn niet in Nederlandschen dienst, studeeren vrijwillig.

(De heer **Roep**: Ik heb ook gezegd, dat er inderdaad formeel in status een verschil is.)

Zeker, ik wil er echter speciaal de aandacht op vestigen, dat een dergelijke kwestie hier niet is uit te maken, zonder dat daarin ook de Nederlandsche Regeering wordt gekend, aangezien er natuurlijk ten deze een zekere overeenstemming moet zijn.

Voorts stelt de heer Roep voor den termijn van 5 jaren dan maar op drie jaren te brengen. Maar dan blijft men nog voor de moeilijkheid staan, die ik reeds heb aangevoerd, dat wanneer men het doet in den vorm, waarin nu het amendement is gegoten, men voor het feit komt te staan, dat iemand dan toch al dadelijk dicht bij zijn maximumpensioen komt te staan, terwijl, wanneer men het bij het begin van den diensttijd laat mederekenen, men weder blijft bij denzelfden toestand, die tegenwoordig bestaat en die niet meer juist is te achten, dat deze personen met te weinig diensttijd den dienst zullen verlaten.

(De heer **Roep**: Kunnen verlaten.)

Zeker. Het behoeft ook niet, doch het geschiedt, op zeer groote schaal, juist omdat het kan.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: En omdat er vaak particuliere praktijk bij in het spel is.)

Dit is inderdaad een groep van personen, die in de burgermaatschappij goed terecht kunnen komen na hun pensionneering, in tegenstelling met alle andere officieren.

Deze factor moet men hierbij ook in rekening brengen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den heer Roep dankbaar voor den steun, dien hij aan het amendement heeft gegeven.

(De heer **Roep**: En aan het principe!)

Ik ben hem nog dankbaarder voor deze laatste interruptie, dat hij met de principes, die aan het amendement ten grondslag liggen, geheel kan instemmen.

Het enige, waarin de heer Roep met de onderteekenaars van het amendement verschilt, betreft den termijn van de vijf fictieve dienstjaren, die in het amendement is opgenomen en die hij gaarne zou zien teruggebracht tot drie jaren. Hij acht de berekening van die vijf fictieve dienstjaren wat zonderling geconstrueerd. Ik kan deze qualificatie natuurlijk geheel voor verantwoording van den geachten spreker laten, doch ik geloof, dat de constructie, zooals ik die in eersten termijn heb gegeven, toch wel eenige reden van waardeering heeft.

Ik behoef daarop niet terug te komen, het is tenslotte een kwestie van opvatting of de motieven, die aan de berekening van vijf jaar ten grondslag liggen, zwaarder of minder zwaar waren.

De heer Roep zou wel kunnen meegaan met het amendement wanneer het aantal van vijf jaren zou worden gewijzigd in drie en als ik den geachten Regeeringsgemachtigde goed heb beluisterd, zullen ook zijn bezwaren worden verminderd. De onderteekenaars zijn daarom bereid, het aantal van vijf jaren tot drie te verlagen eensdeels om tegemoet te komen aan de bezwaren van den Regeeringsgemachtigde, anderdeels aan die van den heer Roep.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Marinissen, Regeeringsgemachtigde, De Hoog.)

(De heer Thamrin: Maar de Regeering had ook nog principieele bezwaren.)

Inderdaad en die principieele bezwaren blijven bestaan. Met betrekking tot de practische bezwaren wees de Regeering er op, dat in de pensioensbepalingen geen onderscheid kan worden gemaakt tusschen de eene groep van militairen en de andere. Deze verklaring lijkt mij in haar vollen omvang echter onjuist. Zoo is in de Indische pensioenbepalingen tot nu toe altijd onderscheid gemaakt tusschen de officieren en de officieren van gezondheid, in zooverre, dat officieren slechts zouden kunnen worden gepensionneerd na 20 jaren dienst en officieren van gezondheid na 15 jaar. Als ik het wel heb, bestaat dit verschil in pensioensbepalingen ook in Nederland, waar een officier van gezondheid na 20 en een troepenofficier na 25 jaar met pensioen kan gaan. Maar het ontwerp zelf kent ook onderscheid in pensioensbepalingen tusschen de verschillende militairen. Ik verwijs wederom naar het artikel, waarbij voor de subalterne officieren van gezondheid, paardenartsen en militaire apothekers een zeer aparte bepaling is gemaakt, waardoor zij een minimum pensioengrondslag van 40% zullen kunnen verkrijgen. Hier heeft men dan toch uitdrukkelijk een verschil willen maken tusschen de verschillende groepen van militairen.

Nu ik het hierover heb, moet ik den Regeeringsgemachtigde ten derden male de vraag stellen, waarom deze gunstige bepaling nu uitsluitend is getroffen voor de subalterne officieren van gezondheid en niet voor de dirigeerende officieren van gezondheid. De Regeeringsgemachtigde heeft er bovendien op gewezen, dat wanneer de 5 fictieve dienstjaren zouden blijven, deze menschen met 20 dienstjaren tegelijk hun maximum pensioen zullen hebben. Hij heeft gesuggereerd in overweging te nemen — ik geloof, dat ik het voorzichtig genoeg zeg — om dit aantal fictieve dienstjaren al dadelijk bij het in dienst treden te doen medetellen. Maar het is juist een overweging geweest van de onderteekenaars van het amendement, te voorkomen, dat officieren van gezondheid, paardenartsen en apothekers eerder pensioen zouden krijgen, dus na een geringer aantal dienstjaren dan de overige officieren.

Aan dit punt willen wij niet tornen en wij blijven dan ook meer in het kader van de voorliggende voorstellen door de toekenning van de fictieve dienstjaren eerst te doen plaats hebben wanneer het pensioen overeenkomstig de bepalingen van het ontwerp reeds verdiend is.

Resumeerende kan ik dus verklaren, dat de onderteekenaars van het amendement het amendement handhaven met deze wijziging, dat het aantal van „5” wordt gewijzigd in „3”.

De Voorzitter: Het amendement-Blaauw e.s. sub a (Ond. 35, st. 8) is dus gewijzigd als zoo juist door den eersten onderteekenaar is aangegeven.

De heer Marinissen, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het zou voor de Indische Regeering niet mogelijk zijn, het amendement in de ontwerp-ordonnantie op te nemen, omdat men daardoor een afwijking zou krijgen van de Nederlandsche toestanden. Dit zal dus zeker niet zonder verdere bestudeering zoo in eens tot een wijziging van de voorliggende ontwerp-ordonnantie kunnen leiden.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik misschien naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde zoo juist opmerkt, nog een nadere toelichting vragen? Ik moet eerlijk erkennen, dat ik het bezwaar van den geachten Regeeringsgemachtigde niet kan deelen. Het zou wat anders zijn, als het ging om de opleiding aan de militaire academie te Breda, maar het is voor deze groepen heel anders, zij staan geheel los van de academie en ik kan dus niet inzien, waarom een officier van gezondheid, militair paardenarts of apotheker, die naar Indië gaat en die geheel los van de

(Van Helsdingen, Marinissen, Regeeringsgemachtigde, Blaauw.)

Hollandsche opleiding staat per se onder een regeling concordant aan de Hollandsche moet vallen. Het lijkt mij, dat de Indische Regeering wel degelijk los van de Nederlandsche aanwijzingen hier kan handelen.

Ik zou dus gaarne willen weten, wat het groote principieele bezwaar is, waar de opleiding niet aan de academie te Breda plaats heeft en waarom men voor deze groep met een losse opleiding zoo vasthoudt aan de concordantie tusschen Nederland en Indië.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou alleen de vraag willen stellen, of, wanneer aan deze academie een fictieve diensttijd wordt toegekend, er niet soortgelijke academisch opgeleide ambtenaren — als rechterlijke ambtenaren e.a. — zijn, die ook een academische studie van enkele jaren hebben doorlopen, aan wie op dezelfde gronden fictieve diensttijd moet worden toegekend.

De heer Marinissen: Mijnheer de Voorzitter! Wat de heer Van Helsdingen aanvoert, is ook het principieele bezwaar van de Regeering.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het gewijzigde amendement-Blaauw e.s. (Ond. 35, st. 8, sub a) wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen vóór en 8 stemmen tegen;

V ó ó r stemmen de leden: Soetardjo, Prawoto, De Hoog, Roep, Blaauw, Sosrohadikoesoemo en Verboom.

T e g e n stemmen de leden: Moh. Noor, Van Helsdingen, Kerstens, Kan, Thamrin, Weyer, Soangkoepon en de Voorzitter.

De Voorzitter: Mag ik aannemen, dat in verband met den uitslag van deze stemming de voorstellers het amendement stuk 8 sub b intrekken?

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik had zelfs de opmerking willen maken, dat ik dacht, dat de stemming over beide onderdeelen tegelijk zou plaats hebben, omdat zij samenhangen.

Nu ik echter aan het woord ben, zou ik van de gelegenheid gebruik willen maken, om voor de derde maal mijn vraag te herhalen, waarom in het voorliggende ontwerp wel een bijzondere regeling wordt getroffen voor de subalterne officieren van gezondheid, paardenartsen en apothekers, en niet voor de hoofdofficieren.

De heer Marinissen, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord is al uiteengezet, dat de Regeering het voor de hoofdofficieren niet noodig achtte, omdat het verschil tusschen de pensioenen voor de hoofdofficieren en de subalterne officieren voldoende werd geacht, vooral wanneer de geleidelijke afvloeiingsbepalingen verruimd worden, zoodat zij in de gelegenheid worden gesteld eenige jaren door te dienen. Immers bij ieder jaar doordienen wordt het verschil kleiner, dat afligt van de 40%. Met één jaar doordienen is het percentage reeds 37,8 en bij twee jaar 39,6, terwijl daarna het verschil geheel opgeheven is. De verschillen worden dan eenvoudig gevormd door het hooger verschil tusschen den pensioengrondslag voor beide groepen. De Regeering heeft de mogelijkheid nu wel opengesteld voor de subalterne officieren, omdat de mogelijkheid van doordienen, daar misschien grooter moeilijkheden zal bieden dan bij de hoofdofficieren, die uit den aard der zaak als gevolg van hun bevordering gemakkelijker zullen

12de VERGADERING — DINSDAG 1 DECEMBER 1936.

Wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 35) en nadere wijziging en aanvulling Pensioenreglement Inlandsche Schepelingen 1925 (Ond. 98).

(Blaauw.)

kunnen doordienen en daar vermoedelijk niet die opstopping zal plaats vinden, die zich zal voordoen bij de subalterne officieren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop hiermede den heer Blaauw voldoende te hebben beantwoord.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn juist opgemerkt, dat voor deze subalterne officieren van gezondheid een bijzondere maatregel wordt getroffen, terwijl voor de hoofdofficieren van gezondheid die bijzondere maatregel in de voorliggende ontwerpen niet is vervat, waartegenover echter deze laatsten in de gelegenheid zouden worden gesteld om door te dienen na voor den hooger rang te zijn gepasseerd.

Ik heb toen gevraagd of het dan in de bedoeling ligt voor subalterne officieren van gezondheid deze tegemoetkomende houding niet aan te nemen. Krijgen dus de subalterne officieren van gezondheid eerder hun ontslag indien zij worden gepasseerd dan de hoofdofficieren? Nu hoor ik van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat wanneer het hoofdofficieren van gezondheid betreft, geen moeilijkheden in den weg zullen liggen om door te dienen indien deze gepasseerd zijn tot hun volle pensioen, terwijl dit voor de subalterne officieren niet het geval zal zijn. Het hier genoemde argument kan ik mij niet indenken. Het komt mij juist voor, dat wanneer een hoofdofficier blijft doordienen, eerder een opstopping zal ontstaan, dan wanneer een officier in lageren rang blijft doordienen, als 1ste luitenant-docter bv. Waarom zal er dan juist wel een opstopping ontstaan? Dat is mij nog niet erg duidelijk.

De **Voorzitter**: De heer Blaauw heeft niettemin zijn amendement ingetrokken?

De heer **Blaauw**: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, omdat het samenhangt met het vorige.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement-Blaauw c.s. sub b (Ond. 35, st. 8) is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

(Voorzitter.)

De artikelen 4 tot en met 14 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over het amendement-Blaauw c.s. op artikel 15 (Ond. 35, st. 10).

Het amendement-Blaauw wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 10 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Sosrohadikoesoemo, Verboom, De Hoog, Roep en Blaauw.

Tegen stemmen de leden: Weyer, Soangkoepon, Mohamad Noor, Soetardjo, Prawoto, Van Helsdingen, Kerstens, Kan, Thamrin en de Voorzitter.

Artikel 15 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Mag ik aannemen, ofschoon een wijziging in de ontwerp-ordonnantie is aangebracht kort vóór den aanvang der vergadering, dat er geen bezwaar tegen bestaat deze ontwerp-ordonnantie in haar geheel thans in stemming te brengen? Zoo neen, dan kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel (Ond. 35), als gewijzigd bij drie Nota's van Wijziging (st. 4, 7 en 9), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het Pensioenreglement voor Inlandsche schepelingen 1925 (Ond. 98), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.40 uur v.m. gesloten.

13de VERGADERING — DINSDAG 8 DECEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnanties tot nadere wijziging van de regeling der Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112), tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. 114) en tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115). — Bekrachtiging leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115).

13de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 8 December 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnanties tot nadere wijziging van de regeling der Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112), tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. 114) en tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115). — Bekrachtiging leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115). — Wijziging ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makassar (Ond. 29). — Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. 30). — Invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. 111). — Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Hart, Holtkamp en Offringa.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1, 2, 2 en 4 December 1936 Nos. 19, 4, 12 en 2 ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de regeling van de inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (tweede behandeling) (Ond. 113);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. 114);
  - d. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 28 November 1936 Nos. 29, 30 en 31 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging van de Papegaaizenziekteregeling 1935 (Ond. 16);
- b. de ordonnantie tot vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welker einde valt tusschen 30 Juni 1935 en 1 Juli 1936 (Ond. 96);
- c. de ordonnantie tot herziening van de regelen betreffende de berekening van het bedrag der afschrijvingen voor de Bangkatinwinning (Ond. 64).

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter.)

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 November 1936 No. 23 houdende ontbinding van de Commissie voor de Woekerbestrijding.

4. Als voren van 1 December 1936 No. 18 houdende machtiging krachtens artikel 105 I.S. aan den Commandant der Zeemacht tot het doen van eenige uitgaven.

De sub, 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Dienstnota van het departement van Verkeer en Waterstaat houdende eenige verbeteringen in het verslag betreffende het Havenwezen, met inbegrip van 's Landsbaggerbedrijf en het Groot-Materieel over de jaren 1934 en 1935.

3. Brief van den Marineraad van 30 November 1936 No. 24 I ter aanbieding van een afschrift van de uitspraak van dien raad nopens het ongeval overkomen aan H. Ms. „K XV”.

4. Brief van de Federatie van Radio-Omroepverenigingen in Nederlandsch-Indië van 30 November 1936 ter betuiging van adhaesie aan het voorstel van de heeren Soetardjo e.s. betreffende de bijdrage aan radio-omroepverenigingen.

5. Brief van het verbondsbestuur van de P.G.H.B. ter aanbieding van een motie betreffende de voorstellen van de „Aansluitingscommissie”.

6. Brief, gedagteekend Kampoeng Baroeng Kersap 8 November 1936 van vrouw Si Natap betreffende haar echtscheidingsproces.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de regeling van de Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112), de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester Cornelis (Staatsblad 1934 No. 687) (Ond. 114) en de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den Provincialen Raad van Oost Java van 2 December 1936 No. C 41/7/12, voorzoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 115) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is mijn voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den Provincialen Raad van Oost-Java van 2 December 1936 No. C. 41/7/12, voorzoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 115).

Bekrachtiging leeningsbesluit van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 115). — Wijziging ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makassar (Ond. 29).

(Voorzitter, Soangkoepon.)

Dit voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Indien geen spreker over het onderwerp het woord wenscht te voeren, kan de openbare behandeling nu dadelijk plaats hebben. Mocht een lid daarover wel wenschen te spreken, dan zal de behandeling van het ontwerp worden uitgesteld tot straks en inmiddels den betrokken Regeeringsgemachtigde worden verzocht ter vergadering te komen. Verlangt iemand het woord over dit ontwerp? Zoo niet, — dan kan het ontwerp thans in stemming worden gebracht.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makassar. (Ond. 29.)

In plaats van den directeur van Financiën is nader door de Regeering als Regeeringsgemachtigde aangewezen de hoofdinspecteur van Financiën, de heer Holtkamp.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik mij kan aansluiten bij de eenige leden die in het Gedelegeerdverslag met waardeering hebben kennisgenomen van deze voorgestelde belastingverlaging, rijst bij mij toch de vraag, of thans de tijd nog niet gekomen is, om deze persoonlijke diensten dan wel de daarvoor in de plaats tredende financieele compensatie, zooals in het onderhavige geval, geheel te doen verdwijnen.

Deze heerendienstgeldheffing dateert immers nog vanaf het jaar 1891 en heeft dus een leven van ruim 45 jaren.

Waar de persoonlijke diensten m.i. reeds verouderd zijn en hun vroeger karakter reeds verloren is gegaan en derhalve die diensten in onze tegenwoordige moderne samenleving niet meer passen, spreekt het vanzelf, dat zulk een oude instelling behoort te worden afgeschaft, vooral omdat die slechts zwaar en eenzijdig drukt op een deel der Inheemsche bevolking, dat meestal tot de armsten dezer bevolking behoort.

Nu het ook in de bedoeling der Regeering ligt, om de persoonlijke diensten in elk gewest om de vijf jaren te herzien, met het doel om daarin trapsgewijze verminderingen te brengen, vraag ik mij af, of de afgelopen periode van 45 jaren nog voldoende is, om deze vermindering zoodanig te bewerkstelligen, dat deze diensten thans geheel worden opgeheven en vervangen door een algemeene belastingregeling, waardoor dit deel van de Inheemsche bevolking uit zijn uitzonderlijke positie zal worden verlost en dus niet meer alleen de lasten, voortvloeiende uit de traditioneele heerendienstregelingen, behoeft te dragen.

Zooals bekend worden — in tegenstelling met de betrokken autochthone bevolking — andere bevolkingsgroepen van het verrichten van heerendiensten vrijgesteld; zelfs huisbedienden mogen zich in het genot van deze vrijstelling verheugen.

Ik zie de redelijkheid van het handhaven van deze discriminatie ten opzichte van de heerendiensten ten aanzien van de tegenwoordige heterogene bevolkingsgroepen van deze gewesten, niet in, omdat het grondbeginsel, dat destijds daarvoor gold, thans geheel versleten en onbruikbaar is, zoodat het m.i. noodzakelijk is, om dit instituut rechtvaardigheids halve zoo spoedig mogelijk af te schaffen.

Verder rijst bij mij de vraag, of de opbrengst van bedoelde belastingen — voor zoover betreft de hoofdplaats Makassar — niet ter beschikking van de gemeente Makassar behoort te

(Roep, Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

worden gesteld en zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 van Staatsblad 1906 No. 202 junctis Staatsblad 1907 No. 257 en 1914 No. 733.

In verband met een en ander moge ik derhalve der Regeering in overweging geven deze heerendienstgeldheffing zoo spoedig mogelijk af te schaffen, door inwerking van het betreffende Staatsblad 1891 No. 111, zooals dit sedert is gewijzigd en aangevuld, laatstelijk bij Staatsblad 1912 No. 153.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het gesprokene door den heer Soangkoepon ten aanzien van de algeheele afschaffing van de heerendiensten, is het mij eigenlijk niet geheel duidelijk geworden of de heer Soangkoepon hier in het bijzonder het oog gehad heeft op het object der Regeering, dat op het moment aan de orde is, namelijk de afdeeling Makassar enz., dan wel of het geachte lid in algemeenen zin over de afschaffing van de heerendiensten heeft gesproken.

Indien het laatste het geval zou zijn, schijnt het mij toe, dat dit onderwerp meer in het bijzonder behoort tot het terrein van het departement B. B., dat in algemeenen zin het best kan beoordeelen of en in hoeverre heerendiensten in bepaalde streken kunnen worden afgeschaft. De geachte Regeeringsgemachtigde die hier thans aanwezig is, heeft financieel-technisch deskundig en die kan dus meer speciaal over deze zijde van het onderwerp spreken.

Ik zal mij niet begeven op het terrein van den heer Soangkoepon, indien hij althans inderdaad bedoeld heeft, in algemeenen zin te spreken over de afschaffing van de heerendiensten in de buitengewesten in hun geheel, dan wel op Celebes alleen, omdat dit onderwerp nu moeilijk in debat kan komen. Zooals de heer zeide, behoort dit tot het terrein van de Regeeringsgemachtigde voor B. B.

Wat het onderhavige onderwerp betreft heb ik met den heer Soangkoepon geen enkele bedenking. Het komt mij juist voor, dat waar die heerendiensten aldaar zijn afgeschaft en er een verplichte heffing bestaat, die naar wordt voorgesteld, zal worden verlaagd, zulks ook zal geschieden en om deze reden zal ik zeer gaarne mijn stem aan het onderwerp geven.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon heeft twee vragen tot de Regeering gericht. Hij heeft in de eerste plaats gevraagd of de belasting, waarvan de wijziging op het oogenblik aanhangig is, niet zal moeten worden afgeschaft en als ik het geachte lid wel begrepen heb, was zijn tweede vraag of de opbrengst van die belasting niet behoort te worden uitgekeerd aan de gemeente Makassar.

Mijnheer de Voorzitter! Wat het eerste punt betreft, heeft het geachte lid, de heer Roep reeds opgemerkt, dat dit de algeheele afschaffing van de heerendiensten betreft, welk onderwerp op het oogenblik niet aan de orde is en de heer Soangkoepon zal dan ook niet van mij verwachten, dat ik thans een beschouwing ga geven over het vraagstuk van de heerendiensten.

Wat de onderwerpelijke belasting betreft moet in het oog worden gehouden, dat deze belasting reeds zeer lang bestaat. En ik zou zeggen, dat alleen al om die reden de vraag van de afschaffing niet zoozeer voor de hand ligt. De belasting is in het Staatsblad gekomen in 1891, althans wat betreft de onderafdeeling Makassar. Het was destijds reeds de bedoeling de heerendiensten zoo veel mogelijk te vervangen door belastingen. Men heeft daarvoor al gekend — ik meen in 1876 — de belasting ter vervanging van de heerendiensten in Benkoelen en ik meen in 1877 in Palembang. Die belasting bestaat in Benkoelen op het oogenblik nog. Het streven is dus steeds geweest om waar dit mogelijk was de heerendiensten te vervangen door belastingen.

Wijziging ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makassar (Ond. 29). — Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. 30).

(Soangkoepon.)

In 1918 is de afkoopregeling gekomen. En hoewel in technischen zin de belasting met de heerendienstafkoopgeld uiteraard niets te maken heeft, zijn er toch wel punten van overeenkomst die bij de vraag of de belasting zal moeten worden afgeschaft, zeker niet uit het oog zullen mogen worden verloren. Het verschil is, dat het afkoopgeld van de heerendiensten vrijwillig is; men kan betalen of werken. De belasting daarentegen bedraagt een vaste som en is verplicht. Maar overigens strekken beide, zoowel het heerendienstafkoopgeld als de belasting, ter vervanging van den heerendienst en aangezien deze belasting reeds zoo lang bestaat, ligt de vraag van de afschaffing hier niet voor de hand.

De belasting op de Spermonde- en Dewakang eilanden is historisch ook vrij diep gegrond, omdat in 1906, toen de gemeente Makassar werd ingesteld, de gemeente aanspraak verkreeg op de persoonlijke diensten, die verricht werden ten behoeve van werken en diensten binnen het grondgebied van de gemeente, en bij de heerendienst-ordonnantie van 1900 was juist aan de inwoners van inheemschen landaard van die eilanden opgedragen, in heerendienst op de buitenwegen van Makassar verhardingsmateriaal aan te brengen. Nu is het eigenaardig, dat in dien tijd geheel buitenwettelijk reeds een afkoopregeling bestond. De bevolking was er al jaren aan gewend, om in plaats van heerendienst te verrichten, een bedrag te betalen van f 2.50. Men heeft daarin aanleiding gevonden om de buitenwettelijke afkoopregeling om te zetten in een vaste belasting op hetzelfde bedrag van f 2.50.

Zoo ziet, men, dat ook hier reeds jarenlang feitelijk een belasting werd geheven als equivalent voor persoonlijke dienst en in een en ander ligt m.i. een motief om de vraag van de mogelijke opheffing dier belasting niet afzonderlijk in beschouwing te nemen, maar te bezien in het verband van het geheele heerendienstvraagstuk.

De tweede vraag van den heer Soangkoepon luidde of er geen uitkeering van de belasting moet plaats hebben aan de gemeente Makassar. Ik zeide reeds dat, toen in 1906 de gemeente werd ingesteld, zij aanspraak kreeg op de verplichte diensten, voorzover die betrekking hadden op het verrichten van diensten en werken binnen de gemeente en zodoende ook op de heerendiensten van de Spermonde- en Dewakang eilanden. Toen de vervangende belasting in overweging kwam, is er inderdaad een onderzoek aangehangig geweest of de opbrengst der belasting al dan niet aan de gemeente moest worden uitgekeerd en tenslotte is beslist dat het juist was, dit niet te doen. Maar daartegenover stond een financiële tegemoetkoming van het gouvernement aan de gemeente.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Gelijk bekend heeft de Regeering beslist, dat de heerendiensten zoo veel mogelijk dienen te worden afgeschaft en dat om de 5 jaar een onderzoek moet worden ingesteld naar de mogelijke afschaffing van deze diensten. Nu is het juist, dat de hier bedoelde belasting, die als compensatie van de heerendiensten was bedoeld, reeds sedert 1891 bestond. Ik vraag mij af of er wel ernstig wordt gestreefd naar de afschaffing, gezien het feit, dat deze belasting nu al 45 jaar loopt. Bij deze belasting is mijn bezwaar vooral hierin gelegen, dat juist degenen, die de belasting opbrengen, alleen de heerendienstplichtigen zijn, terwijl anderen, die eveneens in die streek wonen en niet heerendienstplichtig zijn, van de belasting zijn vrijgesteld. Hier betalen de minder goeuden méér dan zij, die meer kunnen missen. Daarvandaan mijn vraag of het niet mogelijk is om deze belasting, die een compensatie is van de heerendiensten voor de Inheemschen bevolking van Makassar, te vervangen door een andere belasting, die de ingezetenen van Makassar en de omliggende eilanden treft.

Het is juist, dat mijn bezwaar, zooals ons geacht medelid, de heer Roep terecht opmerkt, het beginsel van den heeren-

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde, Soangkoepon.)

dienst raakt. Nu de kwestie echter ter sprake komt, vraag ik mij af, of dit niet aanleiding moet zijn om, vasthoudende aan het beginsel, dezen heerendienst af te schaffen.

Wat betreft de vraag, of de geheven gelden al dan niet aan de stadsgemeente Makassar ten goede zullen komen, het wil mij voorkomen, dat wanneer de gelden niet aan de stadsgemeente Makassar worden overgedragen, zij, vergeleken met de andere stadsgemeenten in Nederlandsch-Indië in een uitzonderingspositie komt te verkeerren.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon, heeft zijn bezwaren, die leiden tot zijn meening, dat de belasting dient te worden afgeschaft, nog iets gepreciseerd, door nog eens met nadruk op te merken, dat slechts bepaalde bevolkingsgroepen door de belasting getroffen worden. Hetzelfde is echter het geval met den heerendienst en waar, zooals ik reeds zeide, de belasting nadrukkelijk in de plaats is gekomen en dient ter vervanging van den heerendienst — in artikel 3 worden bijv. bepaalde categorieën uitdrukkelijk vrijgesteld, omdat zij ook van den heerendienst uitgesloten waren — en de belasting bovendien op historische gronden berust, moet de Regeering verklaren, dat zij de vraag over een afschaffing van deze belasting niet wenscht te beschouwen buiten het algemeene onderwerp van den heerendienst. Waar het laatste onderwerp niet aan de orde is, meen ik op de kwestie thans niet verder te behoeven in te gaan.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorschriften omtrent keuring en zegeling van pharmaceutische stoffen (Ond. 30), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf, dat, wanneer men zieken wil genezen — de daarvoor aan te wenden geneesmiddelen een deugdelijke kwaliteit moeten bezitten, omdat anders het geneesmiddel in de letterlijke beteekenis van deze woorden erger zal zijn dan de kwaal zelf. In dit verband is het zeker een gebiedende eisch, dat de Regeering maatregelen treft voor de keuring van aan vervalsching en spoedig bederf onderhevige geneesmiddelen.

Ieder, die zich het doel der geneesmiddelen ernstig voor oogen stelt, moet wel spontaan zijn instemming betuigen met de aanhangige ontwerp-ordonnantie.

De zesde alinea van de Memorie van Toelichting, waarin sprake is van „weinig consciëntieuze fabrikanten”, behoeft m.i. niet te worden opgevat als een beschuldiging van zeer groote te goeder naam en faam bekend staande chemische fabrieken, die dit verwijt niet verdienen, zooals in het Ge-delegeerdenverslag naar voren is gebracht. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering dit ook bevestigd, wanneer Zij zegt, dat uiteraard de in de Memorie van Toelichting gezegde uitdrukking „weinig consciëntieuze fabrikanten” niet doelt op de zeer groote, te goeder naam en faam bekend staande fabrieken, die immers zelf alle moeite doen om betrouwbare producten in de handel te brengen, doch dat er daarnaast nog verscheidene kleinere producenten van Insuline, hypophysis-achterkwab-preparaten, digitalis en vooral van levertraan zijn, die blijkens de opgedane ervaringen niet allen betrouwbaar geacht kunnen worden. Wanneer het nu reeds vaststaat, dat de te goeder naam en faam bekend staande fabrikanten niet worden bedoeld met de kwalificatie „weinig consciëntieuze fabrikanten” kan het constateeren van deze feiten niet anders leiden dan tot ver-

Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. 30).

(Soangkoepon.)

hooging van den afzet van de genoemde betrouwbare fabrieken. Dit sluit dus practisch het karakter van beschuldiging volkomen uit.

Hoewel, zooals in het Gedelegeerdenverslag naar voren is gebracht, de hoedanigheid van de door het keuringsinstituut aangehouden monsters niet altijd maatgevend zal kunnen zijn voor de geheele partij, met name niet, indien een gedeelte is verzonden naar hooger gelegen streken, waar zich andere atmosferische en klimatologische invloeden doen gelden, dit neemt niet weg, dat deze monsters als goede verklikkers kunnen dienen voor het nader beoordeelen van de daarop betrekking hebbende koopwaren of geneesmiddelen. Terecht heeft de Regeering gezegd, dat deze aangehouden monsters door een juiste wijze van bewaring een „goed-gemiddelde” van de geheele partij zullen aangeven.

Ten aanzien van het in het Gedelegeerdenverslag gedane voorstel om een bepaling in het voorliggende ontwerp op te nemen, volgens welke de door het instituut afgekeurde geneesmiddelen dienen te worden vernietigd, kan ik mij bij de Regeering aansluiten, wanneer Zij onder anderen zegt, dat een dergelijk voorschrift in sommige gevallen een ongemotiveerde inbreuk zou maken op het eigendomsrecht van de handelaren in die artikelen, vooral in verband met de mogelijkheid, dat eventueel afgekeurde geneesmiddelen misschien nog voor andere praktische doeleinden — dan voor ziekenzorg — kunnen worden gebruikt.

De in het Gedelegeerdenverslag voorgestelde wijziging van lid 4 van artikel 1 in dien zin, dat eerst na de keuring invoering mogelijk is, geeft al te groote bezwaren voor belanghebbenden en dit staat zeker lijnrecht tegenover het streven om den handel in chemische artikelen geen hinder te doen ondervinden; deze bezwaren klemmen des te meer, omdat de Regeering hierbij zelf verklaarde, dat dit niet noodzakelijk is, aangezien de voorgestelde regeling voldoende waarborgen schept ten opzichte van den kleinhandel in de onderwerpelijke artikelen.

Wat betreft lid 2 van artikel 11 van deze ontwerp-ordonnantie, waarbij wordt verklaard, dat deze mede van toepassing is op personen, behorende tot de Inlandsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den Inheemschen rechter is onderworpen, zou ik de vraag willen stellen of het niet vanzelf spreekt, dat deze algemeene regeling voor allen geldt, dus ook voor alle Inheemsche, rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indisch gouvernement, al mogen zij, wat rechtsbedeeling betreft, in hun eigen rechtssfeer worden gelaten, doch een nadere bevestiging van het reeds bestaande kan als een verduidelijking worden aangemerkt, zoodat daartegen uit den aard der zaak geen bezwaar bestaat.

In dit verband rijst bij mij evenwel een tweede vraag d.i. deze: Zal deze ontwerp-ordonnantie straks niet van toepassing zijn op zelfbestuursonderhoorigen?

Ik weet wel, dat de meeste zelfbestuursonderhoorigen nog niet van zoodanige ontwikkeling zijn, dat zij in staat zijn de in deze ontwerp-ordonnantie genoemde vervalschingen te bewerkstelligen; dit neemt evenwel niet weg, dat de mogelijkheid daartoe in de toekomst niet is uitgesloten.

Is de Regeering echter van oordeel, dat deze ontwerp-ordonnantie als gevolg van de bestaande algemeene regeling — axiomaal van toepassing is op zelfbestuursonderhoorigen; uit deze ontwerp-ordonnantie is op zelfbestuursonderhoorigen; uit deze constructie van de bestaande regelingen betreffende de verhouding van het Nederlandsch-Indisch gouvernement tot de verscheidene zelfbesturen in deze gewesten, komt mij dit standpunt twijfelachtig voor.

Ter illustratie daarvan zal ik hierbij bv. het tusschen het gouvernement en het zelfbestuur van Asahan ter Oostkust van Sumatra gesloten politiek-contract ter sprake brengen.

(Weyer.)

Volgens artikel 16 van dit contract zullen de rechtbanken en rechters van het gouvernement mede kennis nemen van alle strafvorderingen, tegen onderdanen van den Sultan, wegens overtredingen van door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen, welke voor het landschap en zijn ingezetenen van verbindende kracht zijn.

Uit dit feit komt het mij voor, dat deze ontwerp-ordonnantie op zelfbesturende gebieden met hun ingezetenen, alleen van verbindende kracht is, indien dit uitdrukkelijk in deze ontwerp-ordonnantie wordt vastgelegd.

Ik zou in dit verband daarom der Regeering in overweging willen geven, om achter het laatste woord: „onderworpen”, in lid 2 van artikel 11 dezer ontwerp-ordonnantie, alsnog in te lassen de woorden:

„en op alle zelfbestuursonderhoorigen in Nederlandsch-Indië”

zoodat dit lid 2 dan als volgt luidt:

„(2) Zij is mede van toepassing op personen, behorende tot de Inlandsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den Inheemschen rechter is onderworpen en op alle zelfbestuursonderhoorigen in Nederlandsch-Indië.”

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is bij art. 12 de vraag gesteld om den overgangstermijn van drie maanden te bepalen op zes maanden.

De Regeering antwoordt daarop in de Memorie van Antwoord het volgende:

„De in dit artikel gestelde termijn van drie maanden komt voldoende voor, te meer waar de handel reeds thans rekening kan houden met de voorgestelde regeling en dus de voorraden kan beperken. Bij een lange overgangstermijn zal het effect der onderwerpelijke maatregelen te zeer naar een later tijdstip worden verschoven”.

Ik kan niet ontkennen, dat, wanneer de overgangstermijn wat langer wordt genomen dan drie maanden, de maatregel uiteindelijk iets later in werking treedt, maar het wil mij voorkomen, dat, waar deze maatregel ten slotte in zijn volle kracht op een gegeven oogenblik, zij het dan na zes maanden, in werking treedt, daartegen toch geen ernstig bezwaar kan zijn.

Ik zou mij bij den overgangstermijn van drie maanden hebben neergelegd, ware het niet, dat ik sedert het verschijnen van de Memorie van Antwoord uit belanghebbende kringen eenige bezwaren heb gehoord tegen dezen wat korten overgangstermijn. Die bezwaren spruiten voort uit de groote verspreiding der verschrikte gebied en die het wel zeer wenschelijk maakt den overgangstermijn wat ruimer te stellen.

Ik waag het er daarom op en zou alsnog aan de Regeering de vraag willen stellen of Zij zoo vriendelijk wil zijn te overwegen dezen overgangstermijn nog wat langer te stellen, liefst, zooals in het Gedelegeerdenverslag wordt voorgesteld, op zes maanden.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van de zijde van de Volksraad beëindigd.

Is de Regeering gemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een oogenblik tijd hebben om mijn antwoord voor te bereiden.

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling van dit ontwerp thans opgeschort.

(Directeur van Economische Zaken, Soangkoepon.)

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van confectiegoederen. (Ond. 111.)

Ik geef het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor het doen van een mededeeling.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne namens de Regeering de volgende mededeeling willen doen.

Er komt in lid 2 van artikel 10 dezer ontwerp-ordonnantie een onjuistheid voor. Daar staat n.l., dat de inwerking-treding dezer ordonnantie is gesteld op 8 December; lid 2 van art. 10 moet echter gelezen worden:

„Zij treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.”

De **Voorzitter**: Artikel 10, lid 2 is dus gewijzigd als door den Regeeringsgemachtigde aangegeven.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Zooals bekend, hebben de contingentieerings- en licentieringsmaatregelen de prijzen van de invoerartikelen hier te lande belangrijk doen stijgen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Theoretisch tenminste.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik volg altijd de praktijk. Tegenover deze belangrijke prijsstijgingen staan de steeds dalende loonen in particulieren dienst en de steeds dalende bezoldigingen en pensioenen der landsdienaren en gewezen landsdienaren. Daarnaast staat een leger van werklozen, dat als gevolg van de bedrijfscontingenteeringen en andere depressieve factoren, geen emplot kan vinden bij de verschillende diensten en bedrijven. Dit alles heeft tot gevolg, dat de consumenten in het algemeen niet in staat zijn om te betalen. Voor de landbouwende bevolking is deze betalingscapaciteit nog zeer verminderd, omdat de prijzen van de landbouwvoortbrengselen zich steeds binnen zeer enge en zeer normale grenzen bewogen hebben. Bij de intrede van de depreciatie van den gulden zijn deze prijzen vanzelf nog meer gedaald en wel ten gevolge van de verminderde koopkracht der consumenten.

Aan den eenen kant hebben wij dus de steeds stijgende prijzen van de consumptieve invoerartikelen hier te lande en aan den anderen kant de steeds dalende prijzen van de hier geproduceerde artikelen ten behoeve van de binnenlandsche markt.

Waar de Regeering streeft, naar het behoud van de handhaving van een zoo laag mogelijk peil van de kosten van levensonderhoud, dus het voorkomen of althans mitigeeren van de prijsstijgingen, ligt het voor de hand, dat dit ten gevolge moet hebben het stellen van de prijzen van binnenlandsche artikelen op een zoo eenigszins mogelijk laag niveau, hetgeen derhalve beteekent, dat de landbouwende bevolking in ieder geval geen mogelijkheid verkrijgt om van de bestaande depreciatie van den gulden mede te profiteren. Er komen wel verhoogingen van de prijzen van klapperolie en koffie voor, doch dit is het gevolg van de omstandigheid, dat copra en koffie tot de uitvoerartikelen behooren. Bovendien worden deze verhoogingen gewroken op de consumenten hier te lande, want die verhoogingen zullen onafwijsbaar in wezen den levensstandaard in deze Nederlandsche overzeesche gebieden naar een hoog niveau drijven.

Ook de rubberprijzen hebben zich in steeds stijgende lijn mogen verheugen, doch de Inheemsche bevolking van de rubberstreken blijft constant in een toestand van aanhoudende verarming, omdat ze van de verhoogde rubberprijzen als gevolg van de bestaande rubberrestrictie geen profijt mag en kan trekken. Is deze rubberrestrictie in deze moeilijke pe-

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepon.)

riode niet als een tantaluskwelling voor de Nederlandsche Inheemsche onderdanen der buitengewesten?

In een tijd dus van een algemeene verarming onder de Inheemsche bevolking, heeft de Regeering de noodzakelijkheid geponeerd tot het treffen van tijdelijke maatregelen tot regeling van den invoer van confectiegoederen in deze gewesten.

Het behoeft geen nader betoog, dat de contingentieering van de confectiegoederen, na de contingentieering van de stukgoederen, waaruit de confectie wordt vervaardigd, de prijzen van de binnenlandsche confectieartikelen vanzelf meer zullen doen stijgen, ...

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Dit behoeft juist wel nader betoog!)

zoodat de consumenten hier te lande dubbel worden getroffen, ten eerste door de prijsverhoogingen van de gecontingenteerde invoerartikelen en ten tweede door de afwezigheid van een gezonde concurrentie als gevolg van de contingentieering der confectieartikelen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Welke gecontingenteerde invoerartikelen?)

De prijsverhoogingen van de gecontingenteerde manufacturen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Wat heeft dat met de confectiegoederencontingenteering te maken?)

Zooals gezegd, hebben wij ten eerste te maken met een prijsverhoging der gecontingenteerde manufacturen, terwijl voorts nu het goedkooper worden der confectiegoederen eveneens wordt tegengegaan tengevolge van de afwezigheid van een gezonde concurrentie ten deze.

Hoewel ik zeker veel voel voor de bescherming van de bestaansmogelijkheid der vele bij de confectie-nijverheid betrokken ingezetenen van Nederlandsch-Indië, wier aantal op 1 Januari 1935 volgens de gegevens van de volkstelling van 1930 alleen op Java, Madoera en Sumatra 197 526 Inheemschen omvatte, terwijl op dienzelfden datum in geheel Nederlandsch-Indië 525 Europeanen en 14 076 Chinezen bij den aanmaak van confectiegoederen betrokken waren, mag deze bescherming m.i. niet leiden tot het opofferen van de belangen van een grooter aantal consumenten van deze gewesten.

Het moge dan juist zijn, dat de door de binnenlandsche confectie-nijverheid berekende maakloonen volgens de Regeering volstrekt niet hooger zijn dan de door het buitenland daarvoor berekende prijzen, hetgeen ik betwijfel, voor zoover dit Japan betreft.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Waarom?)

Omdat de maakloonen in Japan lager zijn. Dit neemt niet weg, dat de contingentieering van de confectiegoederen stellig verhoging van de prijzen van kledingstukken ten nadeele van de consumenten hier te lande zal teweegbrengen.

Afgescheiden van de vraag, in hoeverre het voor de Regeering mogelijk is, om het aantal bij de confectie-nijverheid betrokken ingezetenen van deze gewesten op 1 Januari 1935 vast te stellen uit de gegevens van de volkstelling van 1930, dus vijf jaren te voren, komt het mij voor, dat de Regeering niet in staat is een gedegen onderzoek in te stellen naar de juistheid van de maakloonen van de verschillende confectiegoederen in het buitenland. Hier komt nog bij, dat de confectiegoederen, die in Westersche landen worden gebruikt niet in gelijke mate, wat kwaliteit betreft, door de Inheemsche bevolking hier te lande worden verlangd. Het eenige land, dat voor vergelijking voor de bepaling van de maakloonen hier te lande kan dienen is slechts Japan, en het komt mij voor, dat de Regeering ten aanzien van de bepaling van deze bekendgemaakte maakloonen juist dit land heeft verwaarloosd.

De bescherming van de bestaansmogelijkheid der bij de confectie-nijverheid betrokken ingezetenen op de door de

(Directeur van Economische Zaken.)

Regering voorgestelde wijze beteekent het instandhouden van deze bestaansmogelijkheid met verwaarloozing van de belangen van het veel grooter deel der consumenten-ingezetenen dezer landen. Men monopoliseert dus de confectie-nijverheid ten aanzien van een heel klein deel der ingezetenen, terwijl men de daaruit voortvloeiende nadeelige gevolgen laat dragen door het allergrootste deel der ingezetenen. Lijkt dit niet op een stelsel, waarbij men de ziekten bevordert ter wille van het bestaan der geneeskundigen en den afzet van de medicijnen? Is dit nu een gezond standpunt?

Kortom, Mijnheer de Voorzitter, de voorliggende ontwerp-ordonnantie:

- a. sluit elke gezonde concurrentie bij de confectie-nijverheid hier te lande uit; en heeft tot gevolg, dat
- b. de prijzen van kledingstukken ten gevolge van de verhoogde prijzen van stukgoederen, waaruit de confectie wordt vervaardigd, als uitvloeisel der contingentieeringsmaatregelen op deze ingevoerde goederen, nog meer zullen stijgen;
- c. zal leiden tot verhooging der prijzen der ingevoerde confectiegoederen; en als gevolg daarvan ook tot verhooging der binnenlandsche confectiegoederen;

zoodat dit alles tot belangrijke prijsverhogingen ten laste van de consumenten hier te lande moet leiden, welke consumenten zich voor het grootste deel van lieverlede in de richting van een toestand van verarming bewegen. Dit beteekent dus verder onafwijsbaar een belangrijke verhoging van den levensstandaard in deze gewesten.

Het komt mij voor, dat voor de Regeering thans de tijd gekomen is om de belangen van de verarmde consumenten te behartigen en dit kan Zij alleen bereiken door de spoedige opheffing van een groot deel der contingentieerings-, licentieverings- en restrictie maatregelen, doch nimmer door de handhaving dier maatregelen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het zal U, na de uitvoerige discussies, die over deze onderwerpen het laatst hebben plaats gehad bij de hoofdbegroting, duidelijk zijn, dat de Regeering ten aanzien van de verschillende principieele punten, die door den heer Soangkoepou weer naar voren zijn gebracht, hier niet in discussie kan treden.

Ik geloof, dat de Regeering niet alleen gerechtigd is dat te doen, omdat al deze punten al veelvuldige bespreking gevonden hebben, maar ook omdat hier een contingentieering betreft, waar toch zeker de bezwaren, die tegen contingentieeringen bij een aantal leden bestaan — en ik heb al meermalen gezegd, ook bij de Regeering bestaan — niet naar voren komen. Dat is mijns inziens ook een argument, waarom ik op dit moment op deze bezwaren van den heer Soangkoepou niet dieper zal ingaan.

Bij den aanvang van zijn betoog heeft de heer Soangkoepou gezegd, met een vasthoudendheid, die hem op dit gebied wel kenmerkt, dat deze contingentieering een belangrijke prijsstijging voor de bevolking ten gevolge heeft. Toen ik hem vroeg of hij de publicatie had gelezen, die eenige maanden geleden hierover is uitgegaan, zeide de heer Soangkoepou eerst, dat hij die gelezen had en later zeide hij, dat hij geen boeken pleegt te lezen. Dit zou men overigens aan zijn redevoeringen niet zeggen. De heer Soangkoepou is iemand, die altijd diep op de zaken ingaat; maar zeide hij nu: ik ga alleen met de praktijk te rade.

(De heer Soangkoepou: Voor mij geldt de praktijk, niet de boeken).

Juist, Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou heeft gezegd, dat hij met de praktijk te rade gaat. Nu zou dit een heel goed middel zijn om de gegevens, die de Regeering heeft en die ook voor een groot deel op de praktijk zijn gebaseerd, te toetsen en eventueel aan te vullen. Dan mag de Regeering

dus ook verwachten, dat de heer Soangkoepou iets van die geheimzinnig praktijkserfaring, waarmede hij te rade is gegaan, geeft.

(De heer Soangkoepou: Die praktijk is niet geheimzinnig. Als de Regeering gemachtigde bij mij te rade wil gaan, zal ik hem dat alles aantoonen.)

Ik zal gaarne door het geachte lid worden ingelicht, Mijnheer de Voorzitter, maar liever in tweeden termijn, dan bij een vrij uitvoerige interruptie, maar ik moet daartegenover toch wel stellen, dat het wenschelijk is, wanneer men over gegevens beschikt, die de onjuistheid van de gegevens der Regeering aantoonen, niet die gegevens der Regeering eenvoudig te negeren; als men over betere gegevens beschikt, dan is het redelijk, dat men die gegevens overlegt in eersten termijn en ze niet bewaard tot den tweeden. In ieder geval ben ik thans ten aanzien van dit punt in belangstellende afwachting naar den tweeden termijn van het geachte lid. Voorloopig handhaaf ik mijn cijfers.

Mijnheer de Voorzitter! Zooals gezegd, deze contingentieering heeft twee doelstellingen. In de eerste plaats heeft zij ten doel de manufacturencontingentieering te beschermen en te voorkomen, dat deze een doode letter wordt. In de tweede plaats heeft zij te zorgen, voor een zeer belangrijk aantal nijveren in deze landen. Dat deze contingentieering haar effect heeft gehad valt toe te juichen, te meer waar dit heeft plaats gehad, zonder dat zij een prijsstijgende werking heeft veroorzaakt, terwijl haar werking in de goede richting zelfs sterker is geweest, dan de Regeering van haar had verwacht. Zij heeft in belangrijke mate een groote Inheemsche nijverheid gesteund. Zij heeft zelfs tot stimulatie van die nijverheid geleid, wat ook de Regeering niet voorzien had.

Als ik dus blijf volhouden, dat deze maatregel niet alleen geen stijging ten gevolge heeft gehad, maar zelfs gunstig uitgevallen is voor de meeste artikelen, waarvan ik de gegevens heb overgelegd en als ik daarbij aantekenen, dat deze contingentieering ten gevolge heeft gehad, dat de Inheemsche nijverheid niet alleen voor een sterken achteruitgang is beschermd, maar nog heeft gestimuleerd, dan zie ik niet in wat er van het betoog van den heer Soangkoepou overblijft.

Nu heeft de heer Soangkoepou onder meer ook nog gezegd, dat de Regeering hier is opgetreden tegen gezonde concurrentie. Nu is het de vraag of het hier een gezonde concurrentie betreft of niet. Ik zou zeer sterk geneigd zijn zulks te ontkennen. Als men zich realiseert, tot welke prijzen deze goederen worden ingevoerd voor de verschillende artikelen, bv. een dozijn voor ik meen f 1.50, dan zou ik toch haast durven zeggen, dat men dan nauwelijks meer van een gezonde concurrentie kan spreken tegenover de bedrijven, genoemd door den heer Soangkoepou, die in de praktijk pleegt te vertoeven en in de desa's dus ook wel bekend zal zijn — welke bedrijven tezamen een zeer belangrijke desanijverheid vormen.

Volgens den heer Soangkoepou zou de Regeering de Japansche prijzen hebben verwaarloosd, maar dat is niet juist; juist de goederen waar het hier om gaat en die dan op zulk een gezonde concurrerende basis binnenkomen, zijn in het algemeen Japansche goederen. Dus verre van de Japansche concurrentie te hebben verwaarloosd is dat juist de eenige maatstaf geweest waar mede we te maken hebben gehad.

Volgens den heer Soangkoepou zou het slechts een klein deel van de bevolking zijn, dat hier wordt beschermd en hij voegt er bij, dat hij de cijfers van de Regeering niet kan aanvaarden, omdat die gebaseerd zijn op de volkstelling van 1930. Maar dat argument staat toch niet op hetzelfde peil als de argumenten, welke de heer Soangkoepou ons hier pleegt voor te leggen. We beroepen ons op de beroepstelling van 1930 en dan zeggen die cijfers het geachte lid niets omdat ze al 5 jaar oud zijn. Maar als er hier werkelijk zeer ernstige verschuivingen hadden plaats gehad, zouden we het toch wel

(Soangkoepon.)

geweten hebben. Ik blijf daarom volhouden, dat de cijfers zeer bruikbaar zijn als vergelijkingsmateriaal en nogmaals, dat het niet gaat om een kleine groep en niet om een prijsverhoging, doch om een prijsverlaging. Van verschillende goederen is de import gestopt omdat men niet tegen de Inheemsche markt kon concurreren. Kan het geachte lid zich een beteren vorm van nijverheidsbescherming indenken dan hier bereikt is? De Regeering is van contingenteringen een tegenstandster; men gebruikt dit middel alleen uit harde noodzaak, maar hier hebben we er dan toch een waarop men de pijlen van zijn oppositie niet moet richten.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wees zoeven op een misverstand, dat bij de Regeering bestaat ten aanzien van de maakloonen. Op dit punt kunnen we het best de maakloonen in Japan als maatstaf nemen. Het spreekt vanzelf, dat het maakloon voor confectiegoederen in westersche landen hooger zal zijn dan in het oosten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Nederlandsch-Indië en Japan zijn beide oostersche landen.)

Daarom moeten we voor een vergelijking van het confectie-maakloon kijken naar Japan en dan vergelijken met Indië. De Regeering zegt, dat het niet hooger is, maar Japan werkt nog altijd goedkooper dan Indië.

Mijn bezwaar tegen een maatregel als deze in het algemeen is, dat hij den prijs van de goederen voor de bevolking duurder maakt en dat terwijl de bevolking geen geld meer heeft. Tegen contingentering van bier of autobanden maak ik geen bezwaar, omdat daar alleen degenen worden getroffen die een prijsverhoging wel kunnen dragen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Daarentrent hebt U cijfers toegezegd.)

Als de Regeeringsgemachtigde er den tijd toe kan vinden, zullen we straks tezamen eens naar winkels als b.v. Toko Okamura op Pasar Senen rijden, dan zal de Regeeringsgemachtigde de prijsverhoging zelf kunnen nagaan en ze vergelijken met die van vóór de contingentering.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Die toko moet dan Toko Mahal heeten; het is overigens goed, als het geachte lid even precieert, welke contingentering hij bedoelt.)

De contingentering van de manufacturen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Daarover hebben wij het nu niet.)

Maar door de contingentering van de manufacturen zijn de prijzen der manufacturen nu reeds gestegen, thans komt daarbij een nieuwe contingentering, van de confectiegoederen, en wanneer deze voortgang vindt, gaan de loonen in de confectienijverheid, zooals de Regeering heeft gezegd, eveneens omhoog, omdat er geen concurrentie meer zal bestaan tusschen de hier vervaardigde confectiegoederen en de ingevoerde confectiegoederen. Ik heb geen cijfers op papier, maar wanneer ik bij Pasar Senen begin en zoo doorga naar de benedenstad, zou ik de Regeering ervan kunnen overtuigen, dat de prijzen van de manufacturen thans hooger zijn dan vóór de contingentering.

Wat de gegevens betreft, de cijfers van de Regeering hebben betrekking op het aantal personen, dat in 1930 in de confectienijverheid werkzaam was.

(De heer **Sosrohadi koesomo**: Door de contingentering zal dit aantal nu wel grooter zijn.)

De werkgelegenheid is door de contingentering juist verminderd. Ik ben tegen prijsverhoging en als de Regeering zegt, ik heb geen gegevens over 1935, wil ik dat aannemen, maar ik kan niet aannemen, dat men gegevens van een vijftal jaren tevoren voor dit moment wil gebruiken, ik geloof niet, dat dit juist is.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Wij hebben geen andere gegevens.)

(Directeur van Economische Zaken, Thamrin.)

Maar in die 5 jaar zal er toch wel een wijziging in den toestand gekomen zijn, het aantal personen zal wel hooger of lager geworden zijn. De kwestie, waarom het eigenlijk gaat, is, dat door deze maatregelen de prijzen weder verhoogd worden en daartegen heb ik bezwaar.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zie geen enkele reden om de maakloonen bijv. in Japan en in Indië met elkaar te vergelijken; de zaak, waarom het gaat is: voor welken prijs krijgt de bevolking het goed en dan constateer ik, dat de bevolking hier volkomen in staat is met de Japanse prijzen te concurreren. Dit ziet men niet alleen op dit gebied, maar het is een aangenaam verschijnsel op verschillend gebied, dat vooral de Inheemsche kleinnijverheid in staat is met de Japanse industrie te concurreren.

(De heer **Thamrin**: Waarom is dan nog bescherming noodig?)

Misschien is zij over een tijd ook niet noodig, maar op het oogenblik is de ontwikkeling nog te onzeker om zich erop te baseeren.

Wat betreft het aantal personen, dat in de confectienijverheid werkzaam is, daarover wil ik niet discussieeren, het is niet het hoofdpunt. Ik zeide alleen en ik wil dit volhouden, dat onze cijfers uitwijzen dat er een dalende lijn is geweest in de prijzen en dat door de contingentering meerdere bedrijvigheid in de confectienijverheid is ontstaan en dat het andere effect, de bescherming van de manufacturencontingentering, eveneens is bereikt.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen 1 t/m 10 — artikel 10 als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Conform artikel 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik geef thans gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne mijn stem motiveeren tegen het geheele ontwerp. In de eerste plaats is, ook bij deze ordonnantie, de tot dusverre toegepaste methode gevolgd om de uitvoering der ordonnantie over te laten aan de regeeringsverordening, waardoor de Volksraad uitgeschakeld wordt en geen zeggenschap heeft op de uitvoering zelf. Uit dien hoofde heb ik al bezwaar tegen de ordonnantie.

In de tweede plaats is de contingenteringpolitiek — en ook deze — mijns inziens in strijd met de tot dusverre gevolgde aanpassingspolitiek der Regeering tot het behouden van een goedkoop levenspeil. Ik erken, dat de Regeering door de confectiegoederencontingentering erin is geslaagd om de prijzen te stabiliseeren en zelfs in enkele gevallen te verlagen, maar ik ben ervan overtuigd, dat een opheffing der contingentering van deze goederen tot nog grootere prijsverlaging zou kunnen leiden, waardoor zij meer past bij de tot dusverre door de Regeering gevolgde aanpassingspolitiek. Zeer zeker spreekt een hartig woordje mede het feit, dat $\pm 200\ 000$ menschen bij het confectiebedrijf hier te lande betrokken zijn, maar ik vind een tegenstrijdigheid zoolwel in de Memorie van Antwoord als in de mondelinge

Invoerordonnantie confectiegoederen 1936 (Ond. 111). — Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Thamrin.)

regeeringsmededeeling. Waar de Inheemsche bevolking in staat is op dit gebied te concurreeren, waar de maakloonen in het confectiebedrijf hier te lande veel lager zijn dan die in Japan, hetgeen beteekent dat er een natuurlijk element aanwezig is tot concurrentie, zou wanner althans de mededeeling juist is, een beschermingspolitiek op dit gebied niet noodig zijn. Uit dien hoofde wensch ik gaarne aangeteekend te zien geacht te worden tegen dit ontwerp te hebben gestemd.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij den heer Thamrin aan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aanteekening, dat de heeren Thamrin en Soangkoepon geacht willen worden te hebben tegengestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de de behandeling van het Derde Rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 15 Februari 1935 van Sech Salim bin Achmad bin Mohamad betreffende het afbreken van een gedeelte van zijn perceel.

Aangezien de Volksraad geen tusschenkomst verleent in kwestie's met autonome ressorten stelt de Commissie voor, onder toezending aan den gemeenteraad van Batavia, ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Balong (Ponorogo) 6 December 1934 van R. Soemantri, om toekenning van pensioen.

Regeeringsbrief van 25 Februari 1935 No. 523/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Probolinggo 29 November 1934 van Liem Hong Lian e.a. om vernietiging van een door den gemeenteraad van Probolinggo vastgestelde verordening.

Regeeringsbrief van 27 Mei 1935 No. 1276b/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Koentjen 17 Mei 1934 van H. Ngabdoelkamt houdende klachten jegens het Inlandsch bestuur.

Regeeringsbrief van 1 Juli 1935 No. 1592/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Loerbakti (Lingga, Karolanden) 8 April 1935 van Si Dolok betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 15 Augustus 1935 No. 2031/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit om onder andere vrijstelling van kerahandiensten.

Regeeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend 23 October 1935 van Raden Ngabehi Mangoenmardojo betreffende zijn ontslag uit den dienst van het zelfbestuur Soerakarta.

Aangezien adressant zelfbestuursambtenaar is, stelt de commissie voor, onder toezending ter kennisneming aan de Regeering, ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Batoeradja 25 Februari 1935 van H. Moerod bin Gantan houdende bezwaren tegen het vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 23 October 1935 No. 2553/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Balige (Tapanoeli) 29 Maart 1935 van Christiaan Loemban Gaol betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 6 December 1935 No. 2840/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Kampong Soeka (Oostkust van Sumatra) 28 Mei 1935 van Si Ngoedi, betreffende benoeming van een penghoeloe.

Regeeringsbrief van 10 Januari 1936 No. 66/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien het College van Gedelegeerden in zijn openbare vergadering van 27 November 1934 (HG 1934—'35 blz. 211) heeft beslist, dat het na kennisneming van de terzake door de Regeering verstrekte inlichtingen geen reden heeft om aan de juistheid van de door de inheemsche rechtbank genomen beslissing te twijfelen en aangezien betrokkene in dit verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Ambon 28 September 1935 van het „Comité Oemoem Pengoeroes Keamanan Geredja Protestant Maloeka" houdende bezwaren tegen de kerkorde van de Moluksche Protestantsche Kerk.

Regeeringsbrief van 28 Januari 1936 No. 226/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor, onder ter inzage legging, ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Tigapanah (Karolanden) 19 Juni 1935 van Si Tengen Baroes, gemachtigde van Si Nampali, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

13de VERGADERING — DINSDAG 8 DECEMBER 1936.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Regeringsbrief van 1 Februari 1936 No. 257/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 7 Mei 1935 van Si Mengket om toekenning van bepaalde adatrechten.

Regeringsbrief van 4 Februari 1936 No. 273/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 15 April 1935 van Si Mengket houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank en tegen zijn ontslag als penghoeloe.

Regeringsbrief van 4 Februari 1936 No. 274/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Ohoi El (Elat, Groot Kei) 17 Januari 1936 van Jacob Betari Oeboen betreffende het hem verleend ontslag als regent.

Aangezien adressant geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Sariboe (Oostkust van Sumatra) 18 Mei 1935 van Si Seri houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 15 Februari 1936 No. 354/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Kotanegara 20 Februari 1936 van R. Saidi inzake de heffing van palajan (adatgift).

Aangezien adressant geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Wonosari 6 Maart 1936 van Wirjotaroeno om toekenning van pensioen of onderstand.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Singkawang 3 April 1936 van Abdul Kadir houdende bezwaren tegen het niet-verleenen van een luistervergunning voor zijn radiotoestel.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Loeboek Sakoeng 1 October 1935 van Oemar e.a. om schadeloosstelling wegens omkaping van hun toebehoorende vruchtboomen.

Regeringsbrief van 29 April 1936 No. 896/B heeft op dit verzoek betrekking.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

Aangezien aan het verzoek van adressanten is tegemoet gekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Menado 1 Juni 1935 van A. F. Lefrandt om toekenning van onderstand.

Waar de desbetreffende bepalingen verlenging van den adressant indertijd verleenden onderstand niet toelaten stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Kota Gadang 12 December 1934 van Mohamad Rasid gelar Soctan Palangi om vergoeding van reiskosten.

Regeringsbrief van 7 Mei 1936 No. 955/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoetgekomen voorzoover zulks op grond van de Reisordonnantie kon geschieden, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Pati 30 September 1935 van Padmosoekarto houdende bezwaren in verband met de inning der landrente in de desa Pandjoenan en klachten tegen het hoofd dezer desa.

Regeringsbrief van 14 Mei 1936 No. 1006/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien ten deele aan adressants bezwaren is tegemoetgekomen en ten deele adressants klachten ongegrond zijn gebleken stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Ternate 18 April 1934 van A.E. Passanea e. s. betreffende een grondkwestie.

Regeringsbrief van 18 Mei 1936 No. 1027/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Batavia 7 Juli 1934 van Marto-hardhono betreffende het hem verleend ontslag uit 's Lands dienst.

Regeringsbrief van 29 Mei 1935 No. 1289/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Poerbolingo 17 Juni 1936 van Raden Masban om wachtgeld e.q. onderstand.

Waar de desbetreffende bepalingen zich verzetten tegen uitkeering van wachtgeld e.q. onderstand, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Malang 27 September 1935 van Sastrodirdjo inzake zijn ontslag uit 's Lands dienst.

Regeringsbrief van 22 Juni 1936 No. 1298/C heeft op dit verzoek betrekking.

13de VERGADERING — DINSDAG 8 DECEMBER 1936.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Malang 27 November 1934 van J. H. Sevenstern om kwijtschelding van een hem opgelegde vergoeding.

Regeeringsbrieven van 23 Mei 1935 No. 1237 a/B en 1 Juli 1936 No. 1354/B met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Singkawang 20 November 1934 van T. Watanabe om een extra uitvoervergunning voor rubber.

Regeeringsbrieven van 20 September 1935 No. 2281/B en 3 Juli 1936 No. 1371/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Kota Agoeng 20 April 1936 van Go A Hong, houdende grieven tegen de terugneming van een hem met het recht van opstal uitgegeven stuk grond.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Soengei Penoeh 11 Januari 1936 van Hadji Abdul Azis en andere bewoners van de onderafdeeling Kerintji om vervanging van de inheemsche rechtspraak in Kerintji door gouvernementsrechtspraak.

Regeeringsbrief van 17 Juli 1936 No. 1479/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Malang 14 Januari 1936 van Lie Hoei Woen om restitutie van z.i. ten onrechte betaald onschepingsgeld.

Regeeringsbrief van 18 Juli 1936 No. 1494/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Amassangan 20 Maart 1935 van La Baroe om teruggave van zijn in beslag genomen goederen.

Regeeringsbrief van 23 Juli 1936 No. 1524/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Ongedagteekend verzoek van een aantal inwoners uit het onderdistrict XIII Kota Kampar (onderafdeeling Bangkinang, S. W. K.) houdende bezwaren tegen het uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

Regeeringsbrief van 4 Augustus 1936 No. 1592/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Soerabaja, 15 April 1936 van Moenandir e.a. houdende bezwaren tegen het overbrengen van de betrekking van loodsmandoer van de H. B. B. L. 1934 naar het maandloonersreglement.

Regeeringsbrief van 10 Augustus 1936 No. 1631a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Poelau Liat (Bangka en Onderhoorigheden) 24 Januari 1936 van Hassan Alim houdende bezwaren tegen een gemeentebelasting.

Regeeringsbrief van 5 October 1936 No. 2107/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Boekit Kemoening 27 Februari 1936 van Sapoean bin Aboenawar e.a. om aanstelling van een eigen Pasirah voor de in de residentie Lampongsche Districten gevestigde Palembangers.

Regeeringsbrief van 15 October 1936 No. 2111/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Bora 17 Juni 1935 van M. J. Evers om toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 21 October 1936 No. 2168/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Marga Boemi Agoeng (Palembang) 11 Maart 1936 van Setim e.a. houdende bezwaren tegen de bestaande verkiezingsregeling voor margahoofden.

Regeeringsbrief van 26 October 1936 No. 2203/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Kandibata (Karolanden) 3 Juni 1935 van Si Djenam en Si-Djendamalem betreffende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

De commissie stelt voor:

- aan de Regeering ter kennisneming toe te zenden een over het onderwerpelijk rekest door het aan de commissie voor de verzoekschriften voor adatrechtszaken van Sumatra toegevoegd lid, den heer Soangkoepon, geschreven nota;
- ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Pharmaceutische-stoffenkeuringsordonnantie (Ond. 30).

(Voorzitter, hoofd dienst der Volksgezondheid.)

Mij heeft het verzoek bereikt de verzoekschriften Nos. 6 en 10 te willen aanhouden, waartegen geen bezwaar bestaat. De behandeling van deze verzoekschriften wordt dus aangehouden tot een volgende gelegenheid.

De conclusies der Commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 1 tot en met 5, 7 tot en met 9, 11 tot en met 40 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aangezien de Regeeringsgemachtigde voor den D.V.G. nog niet met het prepareren van zijn antwoord betreffende onderwerp 30 gereed is, zal nu eerst worden overgegaan tot het commissie-onderzoek.

Ik deel mede, dat in de commissies een aanvang zal worden gemaakt met de tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113), welke den Volksraad gisteren heeft bereikt. Er is overigens geen bezwaar tegen, dat, wanneer met de behandeling van dit onderwerp een aanvang is gemaakt, de voortzetting daarvan op nadere datum plaats heeft.

De vergadering wordt 10.05 uur v.m. geschorst en te 10.30 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorschriften omtrent keuring en zegeling van pharmaceutische stoffen (Ond. 30), als gewijzigd bij nota van wijziging (stuk 6).

Ik geef het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor den D.V.G., voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is erkentelijk voor den bijval, die het tot standbrengen van de onderhavige ordonnantie in dit college heeft mogen ondervinden en kan zich de bezwaren door de geachte sprekers, de heeren Soangkoepou en Weyer naar voren gebracht goed indenken.

Aangaande de door den heer Soangkoepou gestelde vraag, of de bepaling bij artikel 11, lid 2, waarbij bepaald wordt, dat deze ordonnantie mede van toepassing is „op personen behorende tot de Inlandsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den Inheemschen rechter is onderworpen”, niet overbodig is, moge ik

(Hoofd dienst der Volksgezondheid, Voorzitter.)

opmerken, dat artikel 130 van de Indische Staatsregeling deze toepasselijkverklaring noodzakelijk maakt. In Staatsblad 1932 No. 80 is een opsomming gegeven van ordonnanties, welke mede toepasselijk zullen zijn op genoemde categorie. Uiteraard is uitbreiding van deze opsomming mogelijk, doch liever dan herhaaldelijke ordonnantie-wijziging wordt het systeem gekozen om bij iedere ordonnantie te bepalen dat zij mede van toepassing is op meer vermelde groep van onderdanen.

Aangaande de door den heer Soangkoepou gevraagde uitbreiding van artikel 11, lid 2 met de woorden „en op alle zelfbestuursonderhoorigen in Nederlandsch-Indië” moet ik mededeelen, dat de toepasselijkheid van de verschillende ordonnanties op zelfbestuursonderhoorigen een onderwerp van studie der Regeering uitmaakt. Het lijkt niet juist op de te nemen beslissing bij dit onderwerp vooruit te loopen. Uiteraard zal het eindstadium moeten zijn, dat onderwerpen als het onderhavige ook voor zelfbestuursonderhoorigen geregeld zullen zijn, hetzij door toepasselijkverklaring dier ordonnanties, hetzij doordat de zelfbestuurders concordante regelingen in het leven zullen roepen. Ondertusschen bevindt de handel in pharmaceutische stoffen zich vrijwel geheel in handen van landsonderhoorigen, zoodat naar verwacht mag worden zich voorshands geen bijzondere moeilijkheden zullen voordoen.

Aan de bezwaren van den heer Weyer wil de Regeering tegemoetkomen door aan art. 12 een dispensatie-mogelijkheid te verbinden, t.w. door aan dat art. deze woorden toe te voegen:

„Deze termijn kan door het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid op verzoek van belanghebbenden in bijzondere gevallen worden verlengd.”

De **Voorzitter**: Artikel 12 van de ontwerp-ordonnantie is gewijzigd als door den Regeeringsgemachtigde aangegeven. Verlangt nog een van de leden het woord? Zoo niet, dan is thans de behandeling van het ontwerp in tweeden termijn beëindigd.

Conform art. 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van wijziging en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.35 uur v.m. gesloten.

14de VERGADERING — VRIJDAG 11 DECEMBER 1936.

Ingekomen stuk. — Nadere wijziging van de regeling van de Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112). — Wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. 114).

14de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 11 December 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Nadere wijziging van de regeling van de Inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112). — Wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Ond. 114).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten: de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat is ingekomen een brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 7 December 1936, No. 2482/A, houdende mededeeling, dat het gekozen lid van

(Voorzitter.)

den Volksraad, Dr. E. J. Burger, kennis heeft gegeven, dat hij zijn ontslag neemt.

Dit stuk wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de regeling van de inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 112);
2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie tot samenvoeging van de stadsgemeenten Batavia en Meester-Cornelis (Staatsblad 1934, No. 687) (Ond. 114).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.14 uur v.m. gesloten.

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Ingekomen stukken.

15de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 21 December 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van de zoutwinning tot landsbedrijf (Ond. 116). — Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving enz. (Ond. 40). — Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53). — Overdrachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera (Ond. 94) en overdrachtsordonnantie veeartsenijkundige dienst Java en Madoera en wijziging Reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoedienis enz. (Ond. 95). — Wijziging Uitvoerordonnantie Kapokplantmateriaal 1935 (Ond. 107).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beck, Enthoven, Götzen, Hart en Holtkamp.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Sosrohadikoesoemo, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 9 December 1936 No. 5 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van het tot de Opium- en Zoutregie behoorend bedrijf „Zoutwinning” tot landsbedrijf in den zin der Indische bedrijvenwet (Ond. 116).

De stukken zijn gedrukt en rondgedeeld.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4, 4, 5, 5, 8, 8, 8, 9, 10, 12, 12 en 12 December 1936 Nos. 1z, 2z, 21, 23, 1, 2, 18, 32, 24, 19, 20 en 21 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 35);
- de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het „pensioenreglement Inlandsche schepelingen 1925” (Ond. 98);
- de ordonnantie tot wijziging van de regelen voor de toekenning van subsidie aan stadsgemeenten ten behoeve van in haren dienst uitgezonden onderwijzers voor de door hen aan het Pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren verschuldigde huwelijksbijdragen (Stbl. 1930 No. 396) en tot nadere wijziging van de regeling nopens het verlenen van een tegemoetkoming in de buitengewone bijdragen aan het Civiel-, Weduwen- en Weezenfonds ten behoeve van uitgezonden onderwijzers bij het bijzonder onderwijs (Ond. 44);
- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van enkele ordonnanties in verband met de „Koelieordonnantie 1931—1936” (Ond. 99);

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

- de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Provincialen Raad van Oost-Java (Ond. 115);
  - de ordonnantie tot regeling van den invoer van confectioneergoederen (Ond. 111);
  - de ordonnantie tot regeling van de werving op Java en Madoera van Inlanders tot het verrichten van arbeid in het buitenland (Ond. 46);
  - de ordonnantie tot wijziging van de Bakengeldordonnantie 1935 (Ond. 97);
  - de ordonnantie tot herziening van de bepalingen betreffende het toezicht op de uitvoering van openbare werken van openbare gemeenschappen, waarvoor van landswege subsidie is verleend zitt. 1935—1936, Ond. 150; zitt. 1936—1937, Ond. 101;
  - de ordonnantie houdende voorschriften omtrent keuring en zegeling van pharmaceutische stoffen (Ond. 30);
  - de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de belasting ter vervanging van persoonlijke diensten in de onderafdeeling Makasser (Ond. 29);
  - de ordonnantie tot wijziging van de Kapokbelangenordonnantie 1935 (zitt. 1935—'36, Ond. 151; zitt. 1936—'37, Ond. 102).
- Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 10 December 1936 No. 2506/A betreffende het ingestelde onderzoek in het Regentschap Tjiandjoer naar de instrooming van leerlingen op de openbare Inlandsche vervolgscholen.
  - Als voren van 14 December 1936 No. 2530/B betreffende de voortzetting der contingentteering van Bontgeweven stoffen.
  - Besluit van den Gouverneur-Generaal van 1 December 1936 No. 21 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij de begrooting uitgetrokken fondsen voor adjunct-ambtenaren voor bezoldigingsaangelegenheden bij het Bezoldigingsbureau.
  - Als voren van 4 December 1936 No. 11 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de bedrijfsreglementeering.
  - Als voren van 5 December 1936 No. 16 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van het personeel bij het departement der Marine.
  - Als voren van 7 December 1936 No. 15 houdende ontheffing van Pangeran Soerjohamidjojo van zijn functie van lid van den Raad van Advies inzake den Nirom-omroep en benoeming in dien plaats van Mr. R. T. Wongsonagoro.
  - Als voren van 8 December 1936 No. 15 tot verlening van buitenlandsch verlof aan Mr. W. H. van Helsdingen.
  - Als voren van 8 December 1936 No. 16 o.m. tot het belasten van Dr. W. Hoven met functiën van hoofd van de afdeeling bestuurszaken der buitengewesten bij het Departement van Binnenlandsch Bestuur.
  - Als voren van 8 December 1936 No. 17 bepalende o.m., dat eenige bepalingen van de Wegverkeersordonnantie buiten werking worden gesteld voor bepaalde gewesten.
  - Als voren van 11 December 1936 No. 13 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor aanbouw van een sleepboot aan herstelling en vernieuwing van enkele werken.

De sub 2 t/m 12 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van het Volksraadstemkantoor van 10 December 1936 No. A49/2/5 ter aanbieding van een afschrift van het

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van de zoutwinning tot landsbedrijf (Ond. 116).

(Voorzitter.)

proces-verbaal van het verhandelde in zijn openbare vergadering van 8 dezer, waaruit blijkt dat in de vacature-Burger is verkozen J. J. Fanoy.

2. Brief van mevrouw de weduwe S. A. Smith—Smith houdende dankbetuiging voor de deelneming, door den Volksraad betoond bij het overlijden van haar echtgenoot.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Jaarverslag van de Kapokcentrale over haar eerste boekjaar.

Wordt opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van het tot de Opium- en Zoutregie behorend bedrijf onder den naam van „Zoutwinning” tot landsbedrijf in den zin der „Indische Bedrijvenwet” en tot het treffen van eenige daaruit voortvloeiende maatregelen (vaststelling van de openingsbalans, van de rentepercentages, alsmede van regelen omtrent de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen en omtrent het vormen van een reserverekening voor groote herstellingen; Ond. 116) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnantie gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is mijn voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van het tot de Opium- en Zoutregie behorend bedrijf onder den naam van „Zoutwinning” tot landsbedrijf in den zin der „Indische Bedrijvenwet” en tot het treffen van eenige daaruit voortvloeiende maatregelen (vaststelling van de openingsbalans, van de rentepercentages, alsmede van regelen omtrent de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen en omtrent het vormen van een reserverekening voor groote herstellingen). (Ond. 116.)

Dit voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mocht zich voor dit onderwerp een spreker opgeven, dan kan de behandeling desgewenscht worden aangehouden tot later in den morgen; zoo niet dan kan het dadelijk worden afgedaan.

Ik deel mede, dat door de Regeering, in plaats van den directeur van Financiën, als Regeeringsgemachtigde is aangewezen de thesaurier-generaal.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne van de Regeering eenige inlichtingen willen hebben.

(Van Helsdingen, Götzen, Regeeringsgemachtigde.)

In de eerste plaats meen ik, dat de Memorie van Toelichting niet meer geheel up to date is. Onder A lees ik, dat tot de taak van de Zoutwinning behoort:

„de winning van zout uit zeewater op de Gouvernementslanden, het toezicht op het winnen van zout uit zeewater door de bevolking van Madoera op de bevolkingslanden, en de aankoop van laatstbedoeld zout.”

Wij hebben echter aangenomen, dat de bevolkingsaanmaak van zout niet meer zal plaats vinden.

Verder zou ik nog een vraag willen stellen. In art. 5 zijn verschillende afschrijvingspercentages opgegeven, voor afschrijving op terreinen, kunstwerken, gebouwen, machine-installaties etc. Nu heb ik indertijd zelf een bezoek aan Madoera gebracht en daarbij is mij zeer sterk opgevallen hoezeer de gebouwen en het materieel ongelooflijk veel te lijden hebben van het zout. Ik stel mij daarom voor, dat de afschrijvingspercentages, speciaal voor machines, gebouwen — waaronder toch ook de verschillende opslagplaatsen van het zout ressorteeren — enz. hooger zouden moeten worden gesteld dan $5\frac{1}{4}$ en $3\frac{1}{4}$, zooals in het ontwerp genoemd. Het zout vreet namelijk het ijzer geweldig aan. Ik moet natuurlijk aannemen, dat de Regeering zorgvuldig heeft nagegaan de ervaringen welke in dit opzicht zijn opgedaan, maar desondanks zou ik gaarne nog nader vernemen waarom de bedoelde afschrijvingspercentages zoo laag zijn gesteld.

Ten slotte zou ik willen vragen of ik goed heb ingezien, dat de bedoeling van dit voorstel is, dat hier alleen de Zoutwinning tot landsbedrijf wordt gemaakt en niet eveneens de Zoutregie, dat dus hier hetzelfde zacht voordoe als bij de Opiumregie het geval is, waar ook onderscheid wordt gemaakt tussehen de opiumfabriek en de Opiumregie zelf. Is het dus m.a.w. de bedoeling, dat de winsten welke met het zout worden gemaakt maar niet in de zoutwinning begrepen zijn, bij de Zoutregie tot uitdrukking kunnen komen?

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid direct te antwoorden?

De heer Götzen, Regeeringsgemachtigde: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Mijnheer de Voorzitter! Op de vragen van den heer Van Helsdingen kan zeer in het kort het volgende geantwoord worden. De heer Van Helsdingen meent, dat punt A der in de Memorie van Toelichting genoemde taakomschrijving van de Zoutwinning niet meer up to date is. Formeel is dat juist, maar ik wil er alleen op wijzen, dat direct op de door den heer Van Helsdingen aangehaalde passage der Memorie van Toelichting volgt:

„De winning van zout door de bevolking zal na afloop van de campagne-1936 worden gestaakt; de bevolkingslanden zullen daarna worden afgekocht en in de komende jaren voor zoover noodig worden omgewerkt tot Gouvernementslanden.”

Hierin staat dus de aanvulling welke de heer Van Helsdingen in het door hem aangehaalde gedeelte heeft gemist.

Wat de vraag over de afschrijvingspercentages betreft, inderdaad wordt in art. 5 voor de afschrijving op machine- en verlichtings- en drooginstallaties een afschrijvingspercentage van $5\frac{1}{4}$, terwijl vroeger gebouwen het afschrijvingspercentage van $3\frac{1}{4}$ wordt gegeven. Ik kan hieraan echter toevoegen, dat dit groepspercentages zijn, waarbij zeer uiteenlopende afschrijvingspercentages zijn tezamen gevoegd. Men kan wat dat betreft de verschillende jaarlijks verschijnende verslagen van de Opium- en Zoutregie raadplegen, waarvan ik het laatst verschenen exemplaar hier voor mij heb. Daaruit blijkt, dat de bedoelde percentages varieren van 2 tot 20.

(De heer Van Helsdingen: Geldt dat ook voor het afschrijvingspercentage voor Decauville-banen?)

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Aanwijzing van de zoutwinning tot landsbedrijf (Ond. 116). — Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving enz. (Ond. 40).

(Kan.)

Inderdaad, want daarbij is ook rekening gehouden met de afschrijvingspercentages, die voor andere transportmiddelen in acht genomen moeten worden.

De laatste vraag van den heer Van Helsdingen kan ik bevestigend beantwoorden. Inderdaad is bij dit ontwerp alleen de Zoutwinning bedoeld en dus niet de Zoutregie. De Zoutwinning is een intern bedrijf, evenals de Opiumfabriek dat is. Dit interne bedrijf zet zijn producten tegen kostprijs af aan de regie welke daarna voor den verkoop zorgt.

Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hiermede in mijn beantwoording kan volstaan.

De Voorzitter: Wenscht nog iemand het woord? Zoo neen, dan kunnen wij nu tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, successie en overgang. (Ond. 40.)

Ik kan mededeelen, dat de Regeering in plaats van den directeur van Financiën, nader als Regeeringsgemachtigde heeft aangewezen den hoofdinspecteur van Financiën.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met U, den geachten Regeeringsgemachtigde en het college te verzoeken wel clementie te willen betrachten waar ik hier vraagstukken te berde zal brengen welke niet in het Gedelegeerdenverslag zijn besproken. De reden daarvan is, dat mijn aandacht te laat op het een en ander werd gevestigd om het in het Gedelegeerdenverslag te kunnen laten opnemen. Ik meen echter, dat het ter wille van het goede doel mij wel veroorloofd zal zijn deze kwesties toch voor te brengen en dat de geachte Regeeringsgemachtigde wel zijn gedachten zal willen laten gaan over dat wat ik hier ter sprake zal brengen.

In de eerste plaats wordt hier de inspecteur van financiën ingeschakeld inzake de overschrijvingen. Het is bekend dat niet altijd een ieder instaat is om met groote lijdzaamheid en geduld af te wachten, totdat de overschrijvingen kunnen worden geëffectueerd. Vooral in den laatsten tijd zijn gedwongen verkoopen aan de orde van den dag en in dat geval is het natuurlijk van groot belang, dat de verkooper spoedig de kooppenningen in handen krijgt ter voldoening van zijn verplichtingen. Ik vrees nu, dat door de inschakeling van den inspecteur van financiën, die te verifiëren heeft of inderdaad het noodige gedaan is voor de overschrijving, de kwestie vertraagd wordt en de belanghebbenden nog langer zullen moeten wachten, vóórdat zij het geld in handen krijgen, hetwelk zij zoo van noode hebben. Het is nu reeds voorschrift, dat de inspecteur van financiën gehouden is om op gezette tijden — vroeger was het een jaar, doch het is thans bekort tot naar ik vernomen heb een week — zich te vergewissen heeft omtrent de juistheid van de betaalde overschrijvingsgelden en wat daaraan annex is. Valt er nu reeds te spreken van een betrekkelijk langen duur, vóórdat de overschrijvingen kunnen plaatsvinden, het zal naar ik vrees nog langer duren, wanneer de inspecteurs van financiën nu worden ingeschakeld, want de inspecteur van financiën, die het natuurlijk zelf zeer druk heeft, zal die verificatie niet spoedig kunnen doen, waardoor derhalve de overschrijving zal worden vertraagd. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde daarom gaarne willen vragen op welke wijze de door mij naar voren gebrachte vrees zal kunnen worden weggenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Het volgende punt, dat ik naar voren zou willen brengen, betreft de voorgestelde wijziging in sub II van een gedeelte van de redactie van het eerste lid van

art. 2 der betrokken ordonnantie, waardoor de strekking duidelijker naar voren komt en daardoor juist wordt. Ik vind het jammer, dat echter niet tevens wordt bekend gesteld, wat onder „overeenkomsten” wordt verstaan.

Volgens letter *i* worden vestiging, wijziging, en afstand van zakelijke rechten, welke ingevolge het tweede lid van het vorig artikel onder onroerende zaken zijn te verstaan, ook hieronder begrepen.

Mijnheer de Voorzitter! Hoe zal de Regeering bij het volgende geval de kwestie nu interpreteren? Wanneer b.v. een heer A bij notarieele acte aan B geeft het vruchtgebruik van een perceel en hetgeen bij notarieele acte is vastgesteld, is nog niet ingeschreven, zoodat in geval A voortijdig failliet raakt B achter het net kan visschen, is het dan juist om rechten te laten betalen in verband met het feit, dat bij notarieele overeenkomst een zeker feit is geschied? Is het derhalve niet juist om op te nemen in de redactie, dat onder overeenkomsten tot overdracht van onroerende goederen ook mede worden verstaan overeenkomsten tot vestiging enz. enz.

Verder wordt in sub *b* XIII onder 5 voorgeschreven, dat de opgave moet geschieden aan den inspecteur van financiën, binnen wiens ressort hij die tot het doen van opgave verplicht is, standplaats heeft.

Het geval kan zich voordoen, dat door een notaris te Batavia een acte wordt gepasseerd, welke onder deze bepaling valt. Dan zal dus de notaris te Batavia aan den inspecteur van financiën ter plaatse, dus te Batavia bericht moeten geven van hetgeen gepasseerd is in stede van mededeeling daarvan te moeten doen aan den inspecteur van financiën te Soerabaja, bv. waar het overgeschreven perceel gelegen is. Men begrijpt, dat dit een vertraging zal geven in de afdoening van zaken en ik zou het nu op prijs stellen te mogen vernemen of de Regeering mijn bezwaren mede aanvoelt en daarin geen wijziging zou willen aanbrengen.

In sub XV onder (7) wordt gesproken over teruggave van het bedrag van het recht, „berekend over het bedrag, waarmede de opgegeven grondslag de vastgestelde verkoopwaarde te boven gaat, voorzover dit recht meer belooft dan volgens de in deze ordonnantie aangewezen grondslagen zou verschuldigd zijn”.

Mag hieruit geconcludeerd worden, dat ingeval van taxatie belanghebbende niet meer gebonden is aan de door hemzelf opgegeven verkoopwaarde? Het is mijns inziens van belang, dat hieromtrent geen misverstand kan ontstaan. Immers, het is iets nieuws, dat de belastingheffer een door belastingplichtige opgegeven hooger bedrag negeert en zich wil vasthouden aan een lager bedrag.

Voorts wordt in sub XV onder (9) juncto (8) gesproken van een boete van 200%. In artikel 14 is echter wegens het verstrekken van onjuiste of onvolledige opgave een boete verschuldigd van 500%. De ingevolge onder (8) vermelde verschuldigde boete ad 200% is immers opgelegd tengevolge van het verstrekken van onjuiste of onvolledige gegevens, welke met een boete van 500% wordt bedreigd.

Welke boete is nu eigenlijk verschuldigd? Sommigen zullen misschien zelfs zeggen: 700%. Het is mogelijk, maar het is, naar het voorkomt, wenschelijk, dat hieromtrent klaarheid bestaat.

In sub XVI wordt de mogelijkheid geopend voor belanghebbenden om zelf die taxatie uit te lokken, wat natuurlijk toe te juichten is. Echter is het vreemd, dat de vordering daartoe eerst een maand na de dagteekening der machtiging tot storting mag geschieden. Ten eerste, omdat in ieder geval belanghebbende verplicht is de verkoopwaarde aan den inspecteur op te geven, met het eventueel gevolg, als in sub *d* genoemd. Ten tweede, omdat lid 5 zegt, dat de geschatte waarde als grondslag voor de berekening van het recht strekt. Ten derde omdat nergens een regeling voorkomt voor de teruggave van teveel betaald recht, terwijl lid 6 dwingend

Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40).

(Kan.)

voorschrijft het recht conform de afgegeven machtiging te betalen.

Bovendien zou ik gaarne worden ingelicht naar welken grondslag de machtiging wordt afgegeven. Wordt in dit geval de opgave van de verkoopwaarde door belanghebbende onvoorwaardelijk aangenomen, behoudens dan nadere vaststelling van die waarde door de te benoemen deskundigen.

Is belanghebbende dan gerechtigd om met die afgegeven machtiging over te gaan tot overschrijving? Zoo ja, wie wordt dan aansprakelijk gesteld voor het eventueel te min betaalde?

Deze laatste vraag is van belang in de gevallen, dat de verkoop wordt gesloten onder beding, dat alle kosten ten laste van den verkoper zijn, dus netto voor koper. Is het niet wenschelijker om met de afgifte te wachten, totdat de verkoopwaarde vastgesteld is? In het verzoekschrift moet immers conform lid 3 de door belanghebbende geschatte waarde worden opgegeven.

Wat de teruggave van teveel betaald recht betreft zou misschien kunnen worden verwezen naar sub XVIII, artikel 20 c, doch dit artikel heeft m.i. alleen betrekking op terugvordering, indien dwanginvordering heeft plaats gehad. Immers indien elke teruggave, zelfs van de kleine bedragen conform dit artikel moogt geschieden, dan zou zulks veel te kostbaar worden met het gevolg, dat de kleine man te veel betaalt, omdat terugvordering niet de moeite en de kosten loont.

Ik zou verder ook gaarne duidelijker vastgesteld willen zien, wat met kosten in sub XV (8) en in sub XVI (1) bedoeld wordt. Zijn hieronder alleen de kosten van de deskundigen te begrijpen of vallen daaronder ook de kosten van de procedure? Dit is niet uit den tekst te lezen. Misschien geschiedt de procedure kosteloos. Tot heden zijn de kosten, voor zoover ik weet, zeer minuscule.

Ik voorzie verder, dat met deze nieuwe regeling vele conflicten zullen ontstaan tusschen belanghebbenden en de inspecteurs van Financiën. Immers, de bepaling van de verkoopwaarde is mijns inziens zeer individueel en zeer subjectief. Het verschil van 1/8 acht ik persoonlijk zeer klein. Tot heden heeft men geen houvast aan de verpondingswaarde, die bijna altijd hooger is dan de verkoopwaarde. Immers, voor de verkoopwaarde neemt men gewoonlijk 100 maal de maandelijksche huur — en thans zelfs minder — terwijl de verpondingswaarde 120 maal de maandelijksche huur bedraagt, d. w. z. 120 maal de maandelijksche huur en nu minder. Geeft men een verkoopswaarde lager op dan de verpondingswaarde, dan betaalt men over de hoogere verpondingswaarde en heeft de inspecteur van Financiën geen aanleiding om taxatie aan te vragen. De verpondingswaarde welke, zooals ik reeds deed uitkomen, in het algemeen reeds 20% hooger is dan de verkoopwaarde en door den fiscus zeer gemakkelijk als basis voor de bepaling van de verkoopswaarde kan worden aangenomen, echter zonder eenigen aftrek, wordt nu niet meer als grondslag voor de heffing aangenomen. Aan den eenen kant is zulks juist te achten, maar het kan ook een bron van ergernis opleveren, omdat men niet uit het oog moet verliezen, dat het publiek in de gegeven omstandigheden een andere rentabiliteit aanlegt dan de banken, die blij zijn, als ze in dezen tijd zelfs met perceelen een 7% van hun geld kunnen maken. Het publiek moet er minstens 10% normaal uit kunnen krijgen. Het is te hopen, dat door een juist begrip van zaken van de zijde der inspecteurs, die niet al te fiscaal behooren te werk te gaan, het aantal conflicten tot een gering percentage zal beperkt blijven.

Dit, Mijnheer de Voorzitter, zijn de desiderata, die ik naar voren wil brengen. Ik besluit mijn rede, die eigenlijk in het Gedelegeerdenverslag had dienen te worden voorbereid, met de hoop uit te spreken, dat de Regeeringsge-

(Voorzitter, Soangkoepou.)

machtigde aan deze bezwaren de noodige aandacht zal willen wijden.

De Voorzitter: Gelijk de geachte spreker zelf bereids opmerkte is het inderdaad te betreuren, dat de opmerkingen zoo laat te zijner kennis en daardoor tot die van de Regeering zijn gebracht. Naar ik vrees, zal de Regeering gemachtigde daardoor niet direct in staat zijn op de verschillende opmerkingen, die zoozeer in details afdalen, te antwoorden. Ik verzoek den heer Kan, zijn aantekeningen aan den Regeering gemachtigde te willen afstaan.

De heer Soangkoepou: Mijnheer de Voorzitter! Met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie wordt inderdaad niet alleen eenvormigheid, doch ook — gelijk in het Gedelegeerdenverslag terecht wordt verklaard — een zeer belangrijke vereenvoudiging in de uitvoering van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, successie en overgang verkregen. Immers, wanneer straks aan de betrokken autoriteiten de bevoegdheid wordt verleend dwangschriften uit te vaardigen ten behoeve van de invordering van hetzelve krachtens de ordonnanties op het recht van overschrijving, zegel, successie en overgang verschuldigd kan zijn, dan beteekent dit vermindering van den onnoodigen en langdurigen weg van procedures overeenkomstig de voor verschillende belastingplichtigen geldende voorschriften van burgerlijke rechtsvordering.

In het Gedelegeerdenverslag wordt de opmerking gemaakt, dat door het voorgestelde systeem van invordering een te groote bevoegdheid in handen van de inspecteurs van Financiën wordt gelegd, waarbij gehoopt wordt, dat deze ambtenaren het in hen gestelde vertrouwen niet zullen beschamen.

Wat de inspecteurs van Financiën in het algemeen de best aangewezen organen zijn om de goede toepassing van alle fiscale verplichtingen te waarborgen, begrijp ik niet, waarom zij het in hen gestelde vertrouwen niet met zekerheid zouden kunnen aanvaarden. De praktijk heeft m.i. voldoende bewezen, dat de inspecteurs van Financiën een materie als de hun door deze ontwerp-ordonnantie toegedachte taak volkomen zullen kunnen beheerschen.

De indiening van de z.g. nihilstaten, komt mij, evenals de Regeering, noodzakelijk voor ten behoeve van een goed toezicht op de naleving der verplichtingen, welke te dezer zake op de betrokken ambtenaren rusten. Ik begrijp alleen niet, waarom andere ambtenaren dan de notarissen, welke ambtenaren aangewezen zijn tot het waarmerken van ondershandsche acten en de vendumeesters, niet verplicht worden, deze nihilstaten op te zenden. Voor een goede en juiste controle is dit zeker geboden. Het is mogelijk, dat deze werkwijze omslachtig is, doch voor de goede uitvoering van de ter zake geldende regeling is dit m.i. noodig. Groote nadeelen, die de indiening van zulke staten met zich medebrengen, bestaan m.i. niet, daarentegen wordt een gezonde controle daardoor op de naleving der ter zake geldende verplichtingen uitgeoefend.

Naar aanleiding van de in het Gedelegeerdenverslag gegeven suggestie, om in het ontwerp alsnog een artikel in te lassen waarbij de Gouverneur-Generaal wordt gemachtigd den tekst van de zegelverordening opnieuw in zijn geheel af te kondigen, rijst bij mij de vraag, of hieraan niet tegemoetgekomen kan worden door een volledige samenvatting van de bestaande regelingen, dus met verwerking van de bestaande wijzigingen daarin, uit te geven, waardoor de moeilijkheid van het raadplegen van de zegelverordening praktisch zou worden geëlimineerd.

(De heer Holtkamp, Regeering gemachtigde: Zulk een volledige samenvatting krijgt men toch in de nieuwe uitgave van den Regeeringsalmanak?)

Dat is ook mijn bedoeling en ik hoop dan, dat die uitgave in dien geest zal geschieden, dat zij tegemoet komt aan de behoeften van belanghebbenden.

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40). —
Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

(Voorzitter, Blaauw.)

De in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag, of het niet juist ware in de ontworpen artikelen met betrekking tot artikel 101 der zegelverordening en artikel 19 der ordonnantie op het recht van overschrijving, inplaats van „vonnis” te lezen: „beschikking”, komt mij het door de Regeering terzake ingenomen standpunt beter voor, omdat de beslissing van den betrokken rechter op het onderwerpelijk verzoekschrift het karakter van een eindbeslissing draagt, terwijl de verdere daarop volgende afwikkelingen van dit vonnis daarentegen den aard van maatregelen tot executie hebben.

Ten aanzien van het in artikel 19 lid 6 der ordonnantie op het recht van overschrijving voorgestelde systeem van taxatie van de verkoopwaarde der zaken, komt mij in tegenstelling met de in het Gedelegeerdenverslag gedane suggestie, het door de Regeering voorgestelde billijker en juist voor.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn betreffende dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeering gemachtigde bereid, aan het eind van den ochtend of eventueel morgenochtend te antwoorden?

De heer Holtkamp, Regeering gemachtigde: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp thans voorloopig opgeschort.

Het volgende punt, Ond. 74, Voorzieningen omtrent de in het Reglement op de Godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter, is op de agenda geplaatst in de veronderstelling, dat de Memorie van Antwoord nog tijdig zou worden ontvangen en rondgedeeld. Door onvoorziene omstandigheden heeft dit echter niet kunnen gebeuren en heeft de ronddeeling van de Memorie van Antwoord eerst hedenmorgen plaats gehad. Dit onderwerp zal dus heden niet aan de orde kunnen worden gesteld. Wel zou ik het morgen, indien er dan vergaderd wordt, in behandeling willen doen nemen, tenzij een der leden, die over dit onderwerp wenscht te spreken, mij tijdig laat blijken, den termijn van voorbereiding te kort te achten. In dat geval bestaat er geen bezwaar tegen, de behandeling aan te houden tot begin Januari.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter. Ik zal het op prijs stellen, indien U dit laatste wilt doen.

De Voorzitter: Dan zal de behandeling van onderwerp 74 worden aangehouden tot begin Januari.

Aan de orde is de tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende een „Aanvullende Plantersregeling” (Ond. 53; Zittingsjaar 1935—1936 Ond. 120), zooals dit ontwerp nader door de Regeering is gewijzigd (Ond. 53 — stuk 15).

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Het zal wel duidelijk zijn, dat ik behoor tot degenen, die teleurgesteld zijn door het feit, dat de Regeering het ontwerp Plantersregeling, zooals het door den Volksraad is geamendeerd, niet heeft kunnen vaststellen. De Regeering vraagt nu van den Volksraad nader beraad over het nieuwe ontwerp, waarin eenige amendementen, door den Volksraad aangenomen, zijn verwerkt en waarin een viertal amendementen, ook door den Volksraad aanvaard, niet door de Regeering zijn overgenomen. De Regeering verklaart in haar Memorie van Antwoord, dat Zij tot deze handeling is overgegaan niet dan na rijp beraad, doch zij zal het wel met mij eens zijn, dat ook de Volksraad niet dan na rijp beraad tot de aanneming van deze amendementen is gekomen.

Noch in de Memorie van Toelichting, noch in het Gedelegeerdenverslag. Zittingsjaar 1936—1937.

(Blaauw.)

gedelegeerdenverslag, noch in de Memorie van Antwoord zijn ten opzichte van de vier amendementen, die de Regeering niet heeft willen overnemen, nieuwe argumenten aangevoerd. De behandeling in tweeden termijn zal dus meer het karakter hebben van wederzijds aanvoelen, eenerzijds in hoeverre de Volksraad bereid is zijn standpunt ten opzichte van eenige amendementen te veranderen en zijn bezwaren te laten vallen, anderzijds of de Regeering van haar kant wellicht bereid is hier in het college een enkel bezwaar te doen vervallen.

Ik ben vermoedelijk wel bereid ten aanzien van het standpunt der Regeering tegenover eenige aangenomen amendementen mijn bezwaren te laten vallen om dan daarnaast enkele bezwaren welke ik tegen het eerste ontwerp had met te grooter kracht te kunnen handhaven. Het betreft hier voornamelijk twee regelingen in de ontwerp-ordonnantie opgenomen, waarbij, naar mijn gevoelen, een te groote bevoordeeling wordt gegeven aan de werknemers die in het buitenland zijn aangenomen, een bevoordeeling boven de werknemers die hier te lande zijn aangenomen.

In de eerste plaats gaat het daarbij dan om de regeling van den minimum contractsduur en verder om de regeling van het buitenlandsch verlof.

Wat het eerste punt betreft, ik zou, alvorens op het onderwerp zelf in te gaan, terzake een oriënteerende vraag aan de Regeering willen stellen. De minimum contractsduur wordt geregeld in art. 4 lid 1 van het ontwerp en nu is het mij opgevallen, dat in het ontwerp, zooals het ons thans gewijzigd is voorgelegd, één woord, dat in het oorspronkelijke ontwerp wel stond, niet is overgenomen, namelijk het woord „ten minste”, in het oorspronkelijk ontwerp staande vóór de woorden „voor den tijd van één jaar te zijn gesloten. „Ik heb voor het niet-overnemen van het woord „tenminste” in de Memorie van Toelichting geen verklaring gevonden en ik moet daarom voorloopig aannemen, dat het hier om een vergissing gaat. Alvorens op dit punt verder in te gaan zal ik gaarne ter zake eerst het antwoord van den Regeering gemachtigde in eersten termijn afwachten.

Wat nu het genoemde onderwerp zelf betreft, ik zal daarop niet te diep ingaan omdat wij daardoor ten slotte zouden komen tot een herhaling van wat bij de eerste behandeling naar voren is gebracht. Toch zou ik nog wel enkele opmerkingen dienaangaande willen maken, o.a. naar aanleiding van wat in de Memorie van Toelichting thans is opgemerkt en eveneens in het Gedelegeerdenverslag.

In de Memorie van Toelichting wordt de minimumtermijn van één jaar uitsluitend voor de in het buitenland aangenomen gemotiveerd met het feit, dat het noodzakelijk is om dezen menschen, zulk een minimum contractsduur te verzekeren omdat zij, wanneer zij binnen dien termijn hier zouden worden ontslagen, zich hier nog niet thuis zouden gevoelen. Ik zou in dat opzicht toch wel de vraag aan de Regeering willen stellen of het nu op den weg ligt van den Ned.-Indischen wetgever om aan in het buitenland aangenomenen, waaronder dan eventueel ook zullen kunnen vallen Engelschen, Franschen, Duitschers enz., te verzekeren, dat zij, eenmaal hier te lande aangekomen, zich hier ook zullen gaan thuis gevoelen. Een soortgelijke motiveering heb ik gevonden in het Gedelegeerdenverslag, waarin wordt gezegd, dat het onbehoorlijk zou zijn wanneer een in het buitenland aangenomen werkkraacht hier te lande binnen een jaar ontslagen zou worden. Ik geloof, dat de beide motiveeringen, die van de Regeering en die van het Gedelegeerdenverslag resulteren in een oplossing voor deze kwestie, die mijns inziens ondeugdelijk is. Wat toch is het geval?

Voorop staat, dat wanneer een in het buitenland aangenomen kraacht hier te lande binnen korten tijd ontslagen wordt, — en daarmee kan ik mij vereenigen — daarvoor iets gedaan moet worden. Is echter nu gedaan hetgeen voor dergelijke personen gedaan moet worden door een verzekering van een contract van één jaar? Ik zou op deze vraag

(Blaauw.)

toch zeer duidelijk met een ontkenning willen antwoorden. Want wanneer men aanvaardt, hetgeen in het algemeen niet immoreel geacht wordt, om een werkkraacht binnen het jaar te ontslaan, dan geldt dit even goed voor een ontslag van werkkrachten, die in het buitenland zijn aangenomen. De immoraliteit begint daar, waar deze personen in het buitenland aangenomen, uit hun milieu zijn gehaald en hier tenslotte terecht komen in een milieu, waarin zij nog niet thuis behooren.

(De heer R o e p: Overigens nog niet zoo'n kwaad milieu!) Wellicht niet zoo kwaad. Ik voor mij vind het in het geheel geen kwaad milieu, dat men in Indië heeft, doch ik kan mij voorstellen, dat sommige personen, die zich in het buitenland wel thuis gevoelen, dat zoo spoedig hier te lande niet zullen doen. Doch wanneer men dan zoekt naar een oplossing om deze personen terwille te zijn, dan zal men toch niet kunnen grijpen naar een regeling, waardoor deze personen tegen alle logica in een verzekering krijgen van een contractsduur van één jaar. Neen, Mijnheer de Voorzitter, wanneer men deze personen ter wille wil zijn, zal men ze moeten herstellen in den staat, waarin zij tevoren verkeerden, m. a. w. men zal de werkgevers moeten verplichten deze personen te doen terugkeeren naar het milieu, waaruit zij voortkwamen. Daardoor zullen zij in dezelfde omstandigheden komen te verkeerden als de personen, die hier te lande zijn aangenomen. Maakt men het noodzakelijk, dat deze personen één jaar lang door den werkgever zullen moeten worden gehouden, en dan ook betaald, dan krijgt men deze groote onbillijkheid, dat, wanneer een omstandigheid zich voordoet, die zoowel kan liggen bij den werkgever als bij den werknemer, dat een bepaalde werkkraacht zal moeten worden ontslagen, dat niet zal kunnen gebeuren ten opzichte van deze in het buitenland aangenomen krachten. Het kan zijn, dat dit twijfelachtige werkkrachten zijn, die nu niet direct om een gewichtige reden krachtens het B. W. kunnen worden ontslagen en dan is zoo'n minimumcontractsduur van één jaar een hinderpaal voor een werkgever om zich te ontdoen van een werkkraacht, die hij eigenlijk niet behoeft. Wanneer dan bovendien b.v. het aantal werkkrachten op een onderneming zal moeten worden verminderd, dan zal men b.v. tot deze onaanvaardbare consequentie komen, dat men b.v. heeft een werkkraacht, die in het buitenland is aangenomen, doch die nog van zeer twijfelachtige waarde is. Deze zal dan moeten worden aangehouden, doch een zeer goede werkkraacht, die in Indië is aangenomen, zal moeten worden ontslagen, aangezien voor hem geen minimumcontractsduur van een jaar is vastgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij aan deze regeling blijven vasthouden, dan zal vermoedelijk ook de heer Weyer mij moeten toegeven dat dit een zeer onbehoorlijke regeling is tegenover den werkgever. De werkgever zal zich, zooals ik zooveel reeds zeide, daardoor niet binnen het jaar kunnen ontdoen van de twijfelachtige krachten, die hij in het buitenland heeft aangenomen. Volgt de Regeering mijn suggestie, — het is niet de bedoeling dat de Regeering die bepaald zal moeten volgen, — wanneer de Regeering echter een oplossing zal willen zoeken in de richting, die ik aangaf, m. a. w. wanneer in de wet zou worden geregeld, dat een in het buitenland aangenomen werkkraacht, die na eenigen tijd blijkt niet bruikbaar te zijn, om welke redenen dan ook, naar Europa zou worden teruggezonden, zou dit een regeling zijn, die ook behoorlijk is tegenover den werkgever.

Zooals de Regeering de oplossing echter heeft gezocht is die onbehoorlijk en voor de werknemers, die hier te lande zijn aangenomen en onbehoorlijk tegenover den werkgever. Ik heb dan ook ten aanzien van dit punt het amendement herhaald, dat ik bij de eerste behandeling van dit ontwerp heb ingediend. Het amendement houdt in, dat de minimumcontractsduur zal gelden voor alle arbeidskrachten, die vallen

onder de aanvullende plantersregeling, behoudens voor bepaalde groepen, die dan bij Regeeringsverordening zouden kunnen worden uitgezonderd.

Hiertegen had de Regeering het bezwaar, dat het bij de ondernemingen wel noodzakelijk zal zijn om voor de tijdelijke krachten deze uitzondering te moeten maken, waardoor men tot de noodzakelijkheid komt, dat feitelijk voor alle betrekkingen in de cultures die uitzondering gemaakt moet worden.

Ten aanzien hiervan zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen hoe het staat met de redactie, welke in de regeeringsverordening zal worden gevolgd. De minimumcontractsduur van een jaar zal gelden voor die groep arbeiders, die bij regeeringsverordening is aangewezen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, zelfs dan moet voor die aangewezen groep een uitzondering gemaakt worden ten aanzien van de tijdelijke krachten, door de onderneming aangenomen. Hoe staat het dus nu met de uitvoering van artikel 4 lid 2, en op welke wijze heeft de geachte Regeeringsgemachtigde zich die uitvoering gedacht. Ik kan hierop natuurlijk niet vooruit loopen, maar bij elke redactie zal wel worden aangegeven welke uitzondering bij regeeringsverordening gemaakt moet worden, wat ook de strekking was van het amendement, dat destijds hier is ingediend.

Het tweede groote bezwaar tegen het voorliggend ontwerp betreft het buitenlandsch verlof, dat alleen wordt toegekend aan de werknemers, die in het buitenland zijn aangenomen. Hierbij is uitgegaan van de redencering, dat het zeer wel aanvaardbaar is voor de werknemers, die denzelfden arbeid verrichten en toch verschillende belangen hebben, die belangen in de wet verscheidende te regelen. Dit wordt beargumenteerd met de opmerking, dat die arbeiders verschillende behoeften hebben. Hierbij moet men toch wel voor oogen blijven houden, dat het toekennen van een buitenlandsch verlof een zeer gemakkelijk op geld te waardeeren voordeel is. Het is een loonsbestanddeel, dat gemakkelijk in geld omgerekend kan worden. Het komt dan hier op neer, dat de werknemers, die in het buitenland zijn aangenomen, een grooter loon krijgen, dan de hier te lande aangenomen werknemers. Ik vraag mij nu af waarom de Regeering niet een dergelijk verschil in rechtsbehoefte ziet bijvoorbeeld bij de gehuwde en de ongehuwde werknemers. Zij acht het hier toch aanvaardbaar om aan een bepaalde groep werknemers een hooger loon toe te kennen, dan aan een andere groep, terwijl toch beide groepen dezelfde hoeveelheid en precies denzelfden arbeid verrichten. Maar de gehuwde werknemers hebben toch ongetwijfeld een grooter behoefte aan een hooger loon, dan de ongehuwde. Op dit punt wordt echter een dergelijk verschil in rechtsbehoefte nimmer erkend.

Ik ontken ten stelligste, dat er een verschil in rechtsbehoefte bestaat tusschen een werknemer, die f 350 verdient en een werknemer met f 340 salaris. Niettemin wordt voor den eersten een rechtsbehoefte erkend ten aanzien van de buitenlandsche verloven en voor den tweeden niet.

De opvatting der Regeering, dat aan hen, die f 350 verdienen buitenlandsch verlof moet worden verleend onafhankelijk van de plaats waar men thuis behoort, kan ik niet deelen en leidt m.i. tot absurditeiten.

Iemand, die in Nederlandsch-Indië thuis behoort en zich hier volkomen thuis voelt moet, wanneer hij zijn recht op buitenlandsch verlof zou willen geldend maken—aannemende, dat hij een salaris heeft van f 350 — dat verlof in het buitenland doorbrengen.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde toch wel willen vragen, welke de motiveering is van dit gevolg van de voorliggende regeling.

Ziet men in een dergelijke regeling de door mij aangegeven absurditeit, dan zal men, om deze regeling aanvaardbaar te maken, niet kunnen ontkomen aan de consequentie van de mogelijkheid van een conversie van het buitenlandsche verlof.

(Soangkoepon.)

Menschen, die niet in het buitenland thuis hooren, maar toch recht hebben op buitenlandsch verlof, zal men daarvoor in de plaats iets anders moeten geven. Vandaar dat wij, ondanks het feit, dat de conversie ten opzichte van de ambtenaren niet meer bestaat, in de aanvullende plantersregeling deze conversie toch wel degelijk logisch besloten achten.

Aanvaardt men de conversie nu eenmaal voor degenen, die hier te lande thuis hooren, dan bestaat er geen enkele reden, om uitsluitend voor hen, die een hooger salaris dan f 350 verdienen, een bijzonder groot voorrecht van een verlof van eenige maanden met vol loon, te verzekeren, zonder dat men voor degenen, die een dergelijk hoog loon niet krijgen, in deze regeling mede een voordeel vastlegt. Ik wil desnoods aannemen, dat men daarbij niet zoo ver moet gaan, maar een voordeel voor deze menschen behoort in de regeling in ieder geval vastgelegd te worden, een voordeel, dat aan het buitenlandsch verlof evenwaardig is.

Omdat al deze dingen naar onze meening logisch uit elkander volgen, heb ik met eenige medeleden ook met betrekking tot dit punt de indiening herhaald van het amendement, dat door ons bij de eerste behandeling bereids is voorgesteld.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Voor de gelijkstelling van alle arbeiders ten opzichte van den minimum-contractduur bestaan mijns inziens wel gegronde redenen, wanneer men daarbij uitgaat van de omstandigheid, dat deze arbeiders in wezen denzelfden arbeid hebben te presteeren en dezelfde gevolgen van de gesloten overeenkomst hebben te ondervinden. Waar voor de werkgevers dus het gepresteerde werk dezer arbeiders in werkelijkheid dezelfde intensiteit heeft, mag in de waardeering daarvan geen discriminatie worden aangelegd en dit doet men, wanneer ten opzichte van den contractduur een verschil wordt gemaakt. Een discriminatie, zooals in het ontwerp voorgesteld, geeft wel den sterken indruk van bevoorrechtiging van de importkrachten, omdat op die wijze de belangen van deze importkrachten door de Regeering beter worden behartigd dan die van de hier te lande aangenomen arbeiders. Tegen deze gelijkstelling bestaat mijns inziens te meer geen bezwaar, omdat de Regeering eveneens van oordeel is, dat het bestaan van misbruiken te dezen opzichte mogelijk is, hetgeen haar aanleiding heeft gegeven, om daarvan een afwijking toe te staan door de aanvulling van lid 1 van artikel 4 met het voorschrift van lid 2 van dat artikel.

Hoewel het verschil voor blijvende verhoudingen den importkracht geen voordeel geven zal en dit ten goede kan komen aan de Indische werkkrachten, neemt dit niet weg, dat dit verschil maken tusschen dezelfde categorie van aangenomen planters, die denzelfden arbeid zullen verrichten, toch een zekere onbillijkheid behelst. Het komt mij daarom voor, dat het beter is, om hierbij gelijkheid en eenvormigheid van een minimum contractduur voor alle geëmployeerden vast te stellen.

Op het stuk van de vermelding van de vrije dagen in het contract, behoor ik tot die leden, die niet inzien, waarom het onmogelijk is, het door den Volksraad ter zake aangenomen amendement over te nemen, dat voorschrijft in de overeenkomst te vermelden de dagen der maand, waarop van den arbeider geen arbeid mag worden gevorderd en hij zich vrijelijk op of buiten de onderneming mag bewegen. Zooals in het Gedelegeerdenverslag wordt verklaard, blijkt dit bij de assistentenregeling mogelijk te zijn, doch waar het niet vermelden van deze dagen in het contract geen bepaalde nadeelen voor de betrokken arbeiders kan teweeg brengen, zal ik mij bij het door de Regeering gedane voorstel neerleggen.

De bedoeling van een buitenlandsch verlof heeft inderdaad oorspronkelijk gelegen in de omstandigheid, dat dit verlof in het buitenland moet worden doorgebracht, doch wanneer

(Kan.)

deze verlofgangers dit verlof wenschen te converteeren in binnenlandsche verloven, zie ik het bezwaar daartegen niet in, vooral, omdat deze conversie tot voordeel heeft, dat de verteringen van deze verlofgangers in het voordeel komen van deze gewesten. In dit onderwerpelijk geval treedt de Regeering onnoodig meer op voor de belangen van het buitenland dan voor die van deze landen. Bij 's lands dienst wordt voor de ambtenaren ook de mogelijkheid geopend om een geconverteerd verlof te verkrijgen. Waar deze conversie in het belang is van de arbeiders, en tevens financieele voordelen geeft, zoowel voor de werkgevers als voor dit land, lijkt mij het scheppen van de mogelijkheid daartoe zeker gewenscht.

Ik betreur, dat de Regeering van oordeel is, dat bij haar geen aanleiding bestaat om een binnenlandsch verlof van drie maanden in te voeren voor alle planters, die geen recht op buitenlandsch verlof hebben, omdat de praktijk wel voldoende bewezen heeft, dat dit voor belanghebbenden noodzakelijk is. Het doel van een verlof is toch ook het verlenen van een bepaalde rustperiode voor de arbeiders na het verrichten van een onafgebroken arbeid gedurende een bepaalden tijd. Dat deze rust voor alle arbeiders even noodzakelijk is, behoeft geen nader betoog.

Ten aanzien van de aan de arbeiders te verlenen medische hulp zal ik mij thans neerleggen bij het door de Regeering terzake ingenomen standpunt.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft, gebruik makende van de lange conflictenregeling, de ontwerp-ordonnantie van de Plantersregeling opnieuw aan den Volksraad aangeboden. Hieruit valt op te maken, dat de Regeering zich voldoende tijd heeft gegund om haar gedachten over de bezwaren, bij den Volksraad gerezen, te laten gaan en wanneer de Regeering thans niettemin de Plantersregeling indient met voorbijgaan van de door den Volksraad aangenomen amendementen, dan valt hieruit zeer zeker op te maken, dat de Regeering naar haar meening die amendementen onmogelijk kan overnemen. Het komt mij dan ook voor, dat wij ons terzake wel voor oogen moeten houden, of wij goed doen en in het belang van de werknemers handelen, wanneer wij thans nogmaals de door de Regeering ingediende ontwerp-ordonnantie zouden afwijzen. Voor mij althans is de groote vraag: Wat kan er thans worden gedaan in het voordeel der werknemers, die om meerdere tegemoetkoming vragen?

Dat wil nog niet zeggen, dat ik afstand doe van hetgeen ik, zooals uit de door mij uitgebrachte stemmen is gebleken, nuttig en wenschelijk acht voor de werknemers en in het bijzonder heb ik hierbij het oog op het amendement mede door mij onderteekend. Ik zal niet zeggen, dat de Regeering in deze een absurditeit naar voren brengt, maar zeker is het, dat hiermede den werknemers een grove onbillijkheid wordt aangedaan, waar het dezen werknemers, die zoo langen tijd hebben gediend, onmogelijk wordt gemaakt om hun buitenlandsch verlof te converteeren in binnenlandsch verlof. Zeer juist heeft het geachte lid, de heer Blaauw, de aandacht der Regeering hierop gevestigd en ik onderschrijf dan ook ten volle, dat velen, die hier geboren en getogen zijn, wel rust nodig hebben, maar die rust niet van noode hebben in dien zin, dat zij het verlof in Europa moeten doorbrengen.

Alhoewel ik mij straks bij de stemming dus volkomen reukenschap geef van de feiten, zoeven door mij uiteengezet, dat de Regeering niet over één nacht ijs is gegaan en dat de belangen der werknemers er niet mede gediend zouden zijn, wanneer ik op mijn stuk zou blijven staan, zou ik wat dit betreft toch nogmaals een beroep op de Regeering willen doen, om het amendement, waarover ik zoeven sprak, over te nemen. In elk geval zal ik vóór dat amendement blijven stemmen.

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

(Weyer.)

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel mij op het standpunt, dat deze materie uit en ter na is besproken en bekeken, ter gelegenheid van de eerste behandeling van het ontwerp in den Volksraad. Tegen het eerste ontwerp had ik eenige bezwaren. Voor zoover de Regeering deze bezwaren niet heeft erkend, leg ik mij thans bij de beslissing der Regeering te dier zake neer en ik aanvaard dus het tweede ontwerp, dat de Regeering ons heeft voorgelegd.

Tegen de wijzigingen daarvan welke in de commissies werden voorgesteld en in het Gedelegeerdenverslag zijn vermeld, zijn naar mijn meening in het gedelegeerdenverslag zeer klemmende bedenkingen naar voren gebracht. Nog duidelijker kunnen die bezwaren blijken uit de Memorie van Antwoord, waarbij ik mij gaarne aansluit. Dit zoo zijnde, meen ik de discussies mijnerzijds over dit onderwerp wel zeer te mogen bekorten. Ik zie daarom ook af van een nadere bestrijding — dus van een bestrijding anders dan die welke in het Gedelegeerdenverslag gegeven — der suggesties in het Gedelegeerdenverslag naar voren gebracht en ik volsta dus met het college aan te bevelen het tweede ontwerp der Regeering te aanvaarden.

Ik heb nochtans nog wel een kleinigheid te antwoorden op hetgeen ons geacht medelid, de heer Blaauw, hier heeft naar voren gebracht, in de eerste plaats naar aanleiding van wat hij heeft gezegd over den minimumcontractduur. Ik heb al gezegd, dat ik mij heb neergelegd bij den tekst welke de Regeering ons thans heeft voorgelegd. Ik zou er echter de aandacht op willen vestigen, dat de heer Blaauw met klem heeft betoogd, dat in de regeling, zooals zij nu door de Regeering is voorgesteld, onder anderen voor de werkgevers een zekere mate van onbehoorlijkheid schuilt. Het woord „onbehoorlijkheid” is van den heer Blaauw afkomstig. Dit onbehoorlijke is, in den gedachtengang van den heer Blaauw, dat de werkgever zich niet binnen den termijn van een jaar zou kunnen ontdoen van een ondeugdelijken werknemer. Het is echter toch zeer frappant, dat ons geacht medelid aan die bepaling, die volgens hem een groote onbehoorlijkheid inhoudt, een uitbreiding wil geven namelijk door haar toepasselijk te maken op iederen werknemer.

Ik herhaal wat in het Gedelegeerdenverslag ter zake is aangevoerd, n.l., dat het mij wil voorkomen, dat de Regeering hier tweërlei doel heeft willen nastreven. Zij heeft het in de eerste plaats niet behoorlijk geacht toe te laten, dat een arbeider die van buiten af wordt aangeworven hier binnen den termijn van een jaar, binnen den termijn dat hij zich hier voldoende heeft kunnen vestigen, kan worden ontslagen en in de tweede plaats heeft de Regeering er tegen willen waken, dat een bepaald misbruik zou insluipen in dien zin, dat de gewoonte geleidelijk aan zou ontstaan om werknemers die wel degelijk behooren tot de categorie werknemers welke men „vast” pleegt aan te nemen, te gaan beschouwen als werknemers die slechts voor enkele maanden in het bedrijf komen. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, de tekst welke de Regeering ons heeft voorgelegd, voorziet in beide gevallen. Dit geeft mij aanleiding nog even iets te zeggen naar aanleiding van een bepaalde passage in het Gedelegeerdenverslag en wel de volgende:

„Daarbij ziet Zij over het hoofd, dat reeds sedert jaren minder scrupuleuze werkgevers, in het bijzonder in de suiker, van den crisistoestand misbruik maken, in dien zin, dat tal van plaatsen, eertijds ingenomen door employé's in vasten dienst, nu vervuld worden door dag-gelders en andere tijdelijke krachten .....

Ik zou over deze wel zeer sterk geuite beschuldiging toch wel het een en ander willen zeggen. De beschikbare cijfers wijzen inderdaad op een kleine stijging van het percentage der tijdelijke krachten. Wanneer ik de cijfers even mag noemen dan blijkt, dat in de suiker, in normale jaren het percentage voor de tijdelijke krachten, dus berekend over de geheele staf, was 7 à 8, terwijl dat in de crisisjaren is opgelopen, het

(Verboom.)

sterkst met name in de jaren 1935 en 1936, tot 10 à 11. Dit is dan toch stellig wel een heel wat minder percentage dan het cijfer waartoe men allicht zou komen als men hetgeen terzake in het Gedelegeerdenverslag is gezegd wel zeer à la lettre zou opnemen.

Ik ontken niet, dat uit deze cijfers van 7 à 8% voorheen, tot 10 à 11% tegenwoordig een zekere stijging tot uiting komt. Doch wie eenigszins op de hoogte is van den toestand, waarin onze suikerindustrie in deze jaren is komen te verkeren, zal dan toch ook de verklaring voor deze zeer geringe stijging wel voor de hand hebben liggen. Ik wijs maar op eenige punten in dit verband. Ik wijs b.v. op de algeheele en algemeene onzekerheid, die in de suikerindustrie heeft geheerscht. Ik wijs b.v. op het feit, dat toch meermalen is voorgekomen dat men, wetende, dat de fabriek het volgend jaar stopgezet zou worden, wetende zulks met groote zekerheid, omdat men geen aanplantingen voor het volgend jaar in den grond had, dan toch mutaties had en in die mutaties voor de loopende campagne had te voorzien. Het sprak dus dan vanzelf, dat men in die mutaties voorzag door het in dienstnemen van tijdelijke krachten en daarvoor niet weder definitieve krachten aannam met de vaste wetenschap, dat toch na afloop van de campagne van het loopende jaar, men de menschen zou moeten ontslaan, aangezien na afloop van die campagne er geen bedrijf meer zou zijn. Zoo zijn er talloze motieven te vinden voor het indienstnemen van deze tijdelijke krachten, motieven, die tenslotte alle voortspruiten uit de onzekerheid, waarin de industrie heeft verkeerd, een onzekerheid, die heden nog niet is afgelopen. Ik wil als tweede punt in dit verband wijzen op het volgende. De stopzetting van een groot aantal suikerfabrieken heeft uiteraard tengevolge gehad het ontslaan van een groot aantal personen. Nu geloof ik, dat ik geen bestrijding zal ontmoeten, wanneer ik zeg, dat een groot aantal werkgevers in de suikerindustrie aan deze ontslagenen een wachtgeld heeft toegekend. Het is nu voorgekomen — en meer voorgekomen dan men zal denken —, dat na één of twee jaren men weder plaats kreeg voor deze wachtgelders, aangezien er weder plotseling bedrijf kwam of zich een tijdelijke vacature voordeed. Welnu het lag dan toch wel zeer voor de hand, dunkt mij, dat men eerst eens ging zien, wat men zou kunnen putten uit het corps van wachtgelders, dat men gereed had staan en het lag evenzeer voor de hand bij de groote onzekerheid, die er heerschte, dat men deze wachtgelders niet definitief weder tot employé's maakte, doch tot hen zeide: er is tijdelijk plaats in het corps, wilt gij de campagne tijdelijk medemaken; gij krijgt dan boven het wachtgeld zooveel toeslag.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, al deze kwesties, — ik zou zoo voort kunnen gaan, maar zal het niet doen —, verklaren uiteraard deze lichte stijging. Doch het lijkt mij toe, dat ik hierover voldoende heb gezegd om aan te toonen, dat het toch allerminst juist is, wat hier op zoo doordringende wijze in het Gedelegeerdenverslag is gezegd en dat vooralsnog van het insluipen van een groot misbruik in dit opzicht allerminst sprake is.

Ik vestig er dan tenslotte voor de tweede maal de aandacht op, dat dergelijke misbruiken wanneer zij voorkomen, straks wel door den directeur van Justitie zullen worden geconstateerd. Gesteld, dat men hiermede over de schreef zou gaan, welnu, dan voorziet de bepaling, die ontworpen is in dit tweede ontwerp op afdoende wijze in de keering van dit euvel.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik heb uiteraard overwogen in hoeverre ik mij bij de nadere voorstellen van de Regeering zou kunnen neerleggen. De Regeering heeft er trouwens recht op, nu Zij voor de tweede maal deze kwestie aan het oordeel van den Volksraad heeft onderworpen, er kennis van te kunnen nemen, hoe wij speciaal over de punten, die in het geschil zijn, denken.

(Verboom.)

Wat het eerste punt betreft, de minimumcontractsduur van één jaar, heb ik ernstig bij mijzelf overwogen, wat hier mijn standpunt zou zijn. Ik moet U zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat, wanneer ik tenslotte mijn steun heb gegeven aan een amendement-Blaauw e.s. om dien contractsduur van één jaar uit te strekken ook tot hen die in Indië zijn aangenomen, behoudens bepaalde uitzonderingen, ik dat met een zekere aarzeling en zonder veel enthousiasme heb gedaan, aangezien ik, die lange jaren zelf aan het hoofd van een vrij groot personeel heb gestaan, ten volle besef de bezwaren welke er bestaan om iemand in ieder geval voor tenminste één jaar te moeten aannemen.

Er is gelegenheid tot een zekeren proeftijd, maar die proeftijd is mijns inziens niet toereikend om afdoende te kunnen beoordeelen of iemand zonder bezwaar kan worden aangenomen en men dus na den proeftijd kan overgaan tot aanstellen in vasten dienst van den bedoelden persoon. Men is dan onmiddellijk voor een jaar gebonden aan dien persoon, die op verschillende wijzen kan tegenvallen.

Nu kan men wel verwijzen naar de mogelijkheid, die het BW biedt, om iemand op staanden voet te ontslaan, — deze strekt zich uit over een groot aantal gevallen en lijkt daardoor op het eerste gezicht afdoende — beziet men deze regeling echter nader, en onderzoekt men haar vooral op de mogelijkheid van hanteering in de praktijk, dan komt men tot een heel andere conclusie.

Het is natuurlijk zeer gemakkelijk om iemand, waarvan kan worden aangetoond bv. dat hij fraude heeft gepleegd, op staanden voet te ontslaan, maar om werkelijk aan te toonen, dat iemand zijn plicht niet doet en het werk dat hem is opgedragen — en terecht is opgedragen, gezien zijn arbeidsovereenkomst — niet goed doet, is wel uitermate moeilijk. Men kan veilig zeggen, dat zulks onmogelijk is: het is zelfs dikwijls praktisch onmogelijk een hooger chef ervan te overtuigen, dat een ondergeschikte niet voldoet, laat staan, dat het mogelijk zou zijn, met de wet in de hand, een dergelijke kracht op staanden voet te ontslaan, wat toch altijd een uiterste maatregel is.

Men zit bij de voorgestelde regeling aan zoo iemand voor een jaar vast.

Ik vind dat een zeer groot bezwaar en zou dan ook aan het amendement mijn steun niet hebben gegeven, wanneer de Regeering eigenlijk zelf niet dat bezwaar van zich had geschoven en als niet ernstig had gekwalificeerd, door in de eerste plaats dien tijdsduur van een jaar te stellen voor alle contracten die worden aangegaan met personen buiten Nederlandsch-Indië, en door in de tweede plaats de mogelijkheid te openen, dat zulks wordt uitgebreid tot bepaalde groepen personeel hier in Indië zelf aangenomen.

Gaat men eenmaal zoo ver, dan is het zuiver een kwestie van opportuniteit; het is dan ook uit deze overweging, dat ik dit amendement gesteund heb, vooral ook omdat de bepaling in haar huidige redactie naar mijn meening, al heel weinig, misschien wel in het geheel geen beteekenis heeft, voor hen, die in Holland worden aangenomen of in het algemeen in het buitenland. Voor die menschen zal in het algemeen een contractduur worden bepaald door den werkgever zelf; in de gevallen, dat de werkgever dien contractduur niet stelt, zal de werknemer, voordat hij besluit een dergelijke betrekking aan te nemen, willen weten waaraan hij toe is en zelf een zekeren duur van het contract eischen.

Het tweede punt betreft de regeling van de vrije dagen. Ook ik geloof, — met de Regeering —, dat de regeling, zooals die per slot van rekening door den Volksraad is aangevaard, te ver gaat, te veel in finesses treedt. Ik ga dus in dit opzicht ten volle met de Regeering accoord.

Het derde punt betreft de conversie van buitenlandsche verloven in binnenlandsche. De fractie, die ik vertegenwoordig, heeft zich in den Volksraad al tegen die binnenlandsche verloven verklaard en ik kan nog steeds geen ander

standpunt innemen. Ik zie geen enkele aanleiding, waarom men in een plantersregeling een binnenlandsch verlof bindend zou voorschrijven, terwijl een dergelijk verlof bijvoorbeeld niet bestaat voor gouvernementsambtenaren.

Ik wijs er verder op, dat verschillende lichamen, die het instituut van het binnenlandsche verlof hebben gekend en die natuurlijk tot de invoering ervan zijn overgegaan juist op grond van de overwegingen, die ook in deze zaal voor een binnenlandsch verlof werden aangevoerd, tot afschaffing er van zijn overgegaan omdat het instituut in de praktijk zeer onbevredigend bleek te werken. Omdat in deze zaal daarop vaak wordt aangedrongen, wil ik eenige feiten noemen; ik wijs dan op de stadsgemeente Soerabaja en op de Handelsvereniging „Amsterdam”, die beide met het instituut van het binnenlandsche verlof gebroken hebben. Handhaving of invoering van dit instituut voor een bepaalde groep arbeiders zou misschien zin hebben, wanneer dit althans in het systeem van deze wet was te regelen, voor werkkrachten, die arbeid verrichten zeer ver van hun eigenlijk geboorteland; ik denk bv. aan iemand, die in Atjeh werkt doch in Oost Java thuis hoort en dergelijke meer. Maar ik geloof, dat dit in het systeem van deze wet althans, zeer moeilijk te regelen zal zijn en ik meen dan ook, dat voor dergelijke gevallen geen andere oplossing zal zijn te vinden dan die, welke reeds door onze fractie is bepleit bij de behandeling in den Volksraad n.l. dat men in de gelegenheid zal zijn, in dergelijke gevallen zijn binnenlandsch verlof op te sparen teneinde af en toe de plaats, waar men thuis hoort, te kunnen opzoeken. In hoeverre een dergelijke regeling bindend zou moeten zijn kan ik op het oogenblik niet voldoende beoordeelen, dat lijkt mij zeer moeilijk en ik geloof eigenlijk, bij een aandachtige beschouwing van deze zaak, dat het voldoende is, wanneer de Regeering te kennen geeft, dat voor dergelijke gevallen inderdaad zulk een opsparring van verlof redelijk en zelfs gewenscht moet worden geacht.

Het vierde punt betreft de regeling van de geneeskundige verzorging. Mijn meening is nog steeds, dat de geneeskundige verzorging in deze ordonnantie eer aan den royalen dan aan den schrielen kant is. Ik ga wat dit betreft dus volledig met de Regeering mede, ook al betreft dit een amendement, dat speciaal door onze fractie werd ingediend, althans door een harer leden.

Ik acht dus de regeling der geneeskundige behandeling wel zeer royaal; ik wil daarop nog even speciaal de aandacht vestigen, ook en vooral uit de overweging dat men hier, door een regeling te treffen, die op zichzelf natuurlijk aan verschillende wenschen van de betrokkenen tegemoet komt, anderzijds wellicht schade veroorzaakt. Er bestaat n.l. bij de suikerindustrie — en naar ik meen is dat ook bij de bergcultures het geval — een ondersteuningsfonds, dat werd gesticht door de geëmployeerden zelf en waaruit de leden in geval van ziekte worden ondersteund. Nu vrees ik, dat door deze royale regeling veel geëmployeerden geen aanleiding meer zullen vinden om nog langer lid van een dergelijk ondersteuningsfonds te blijven en dus zullen bedanken, waardoor wellicht de fondsen hun werk moeten beëindigen. Dat zou ik zeer betreuren, want deze fondsen — ik kan daarover oordeelen, omdat ik jarenlang de werking van een dezer fondsen van nabij heb kunnen volgen — hebben zeer nuttig werk verricht en hebben vooral ook goed werk gedaan in gevallen van groote calamiteiten — zoo zal ik het maar noemen —, die nooit kunnen worden voorzien, door welke regeling ook, en waarin de betrokkenen zeer zwaar getroffen worden. Wanneer nu het gevolg van deze royale regeling zou zijn, dat die ondersteuningsfondsen te gronde zouden gaan, zouden die ook voor die bijzondere gevallen geen hulp kunnen bieden. Ik acht dit inderdaad een achteruitgang, zoodat ik om deze reden nog eens aan de Regeering zou willen vragen, of men op dit punt misschien niet te royaal is geweest.

(Verboom.)

Ik zou van de gelegenheid, dat ons deze ordonnantie opnieuw ter beoordeeling wordt aangeboden, gaarne gebruik maken om nog twee punten te behandelen en wel in de eerste plaats het punt, dat al eerder in discussie is geweest, de bepaling n.l. in artikel 6 betreffende een wijziging der arbeidsvoorwaarden in ongunstigen zin. Dit punt is den vorigen keer reeds uitvoerig door mijn fractiegenoot, den heer Eekhout, besproken, die toen vooral heeft stilgestaan bij de kwestie van de pensioenvoorwaarden en heeft gewezen op het onbillijke, dat tusschentijds de pensioenvoorwaarden op zoodanige wijze worden gewijzigd, dat men dit eigenlijk geen wijziging meer kan noemen. Wij zijn in deze zaken zeker niet onredelijk, dat zal niemand van ons kunnen beweren, en wij zouden dus zeker niet willen poneeren, dat iedere wijziging van pensioenvoorwaarden al bij voorbaat zou moeten worden uitgesloten, maar aan den anderen kant kan het toch nooit juist zijn, dat men de pensioenvoorwaarden kan wijzigen op een zoodanige manier, dat men gerust van verminking kan spreken.

Nu heeft de Regeeringsgemachtigde, als ik mij wel herinner, daar indertijd voornamelijk twee argumenten tegenover gesteld. In de eerste plaats, dat een dergelijke bepaling inzake de pensioenvoorwaarden thuis behoort in een algemeene pensioenregeling, ook reeds, omdat het eenigszins dwaas is om te spreken van pensioenvoorwaarden, terwijl er een vrij groote kans bestaat, dat bij verschillende werkgevers van pensioenvoorwaarden in het geheel geen sprake is. In de tweede plaats heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd, dat toch nog altijd de mogelijkheid blijft bestaan van een ontslagverleening met inachtneming van den daarvoor gestelden termijn, zoodat ook in dat geval precies hetzelfde wordt bereikt als op het oogenblik. Dat is echter naar mijn meening niet heelemaal het geval. Het is natuurlijk wel zoo, wanneer de betrokken werknemer nog op geen enkele wijze eenige rechten kan doen gelden op pensioen, maar zoodra er wel van recht op pensioen sprake is, wordt de zaak heel anders; dan bestaat bij handhaving van het artikel in de huidige redactie wel degelijk de mogelijkheid, dat dit recht op pensioen, dat men verworven had, voor een kleiner of grooter deel te loor zal gaan. Dit acht ik zoo bedenkelijk, dat ik toch wel aan de Regeering zou willen vragen, of hier athans niet op de een of andere wijze een voorziening mogelijk is. Ik zou er daarbij nog op willen wijzen, hetgeen ik vroeger reeds in ander verband heb gedaan, dat verschillende pensioenreglementen een bepaling bevatten, dat verslechtering van pensioenvoorwaarden alleen mogelijk is voor diegenen, die na het tijdstip der wijziging in dienst treden, althans dat die verslechtering zich slechts kan uitstrekken over die latere periode.

Daar de Regeering vermoedelijk opnieuw zal wijzen op de noodzakelijkheid van een wettelijke pensioenregeling, zou ik in dit verband gaarne van de Regeering vernemen of reeds te zeggen valt, wanneer een voorstel voor een wettelijke pensioenregeling kan worden tegemoetgezien. Het is mij bekend, dat niet alleen, en misschien zelfs niet in de eerste plaats in de cultures, een dergelijke regeling met spanning wordt tegemoet gezien en dat zij veel bezorgdheid zou kunnen wegnemen.

Ten slotte kom ik tot art. 9, dat het Europeesch verlof regelt. De regeling van het Europeesch verlof kan ik, ondanks alle mooie woorden welke daaraan worden gewijd, nog steeds niet anders dan zeer onbevredigend vinden. Uitgezonderd van het Europeesch verlof blijven nog altijd de menschen die tusschentijds overgaan in dienst van een anderen werkgever, ook al zijn zij uitgezonden, uitgesloten van Europeesch verlof blijven ook degenen, althans volgens de regeling welke wij thans bespreken, die hier te lande zijn aangenomen terwijl zij in werkelijkheid in Nederland thuisbehooren. Ik vind dit als gezegd zeer onbevredigend en dat zult U, Mijnheer de Voorzitter, kunnen begrijpen van een vertegenwoordiger van

onze groep, die in dit opzicht toch zeker bijzondere belangen heeft. Ik acht het recht op Europeesch verlof nog steeds een onaantastbaar recht voor een ieder die uit Nederland afkomstig is en ik vind het dus een groote leemte in het ontwerp, dat deze zaak niet bevredigender geregeld is. Men heeft getracht tegemoet te komen aan de bezwaren welke ik hier heb genoemd door een zekere salarisgrens in te voeren en te bepalen, dat degenen die boven die grens vallen eveneens Europeesch verlof krijgen, maar daardoor wordt zeker niet voldoende aan onze bezwaren tegemoet gekomen.

Ik heb overwogen in hoever het mogelijk zou zijn aan de hier door mij opgesomde bezwaren tegemoet te komen. Het mooiste zou natuurlijk zijn als men een regeling zou kunnen treffen, zoodanig, dat in ieder geval al degenen die daarmee zijn gelijk te stellen in het genot gesteld zouden kunnen worden van het Europeesch verlof. Over deze zaak is bij de behandeling in den Volksraad zelf al uitvoerig gesproken. Ook buiten den Volksraad is dit geschiedt; men is er echter tot nu toe niet in geslaagd in dit opzicht een bevredigende regeling te vinden. Ook de redactie welke van de zijde der vakverenigingen wordt aanbevolen, n.l., dat men zou spreken van „oorspronkelijk uitgezondenen” brengt in dit opzicht geen oplossing. In de eerste plaats is die uitdrukking m.i. zóó vaag, dat zij alleen daarom al niet in een wet te hanteeren is en in de tweede plaats valt er dan in ieder geval buiten de belangrijke groep van personen die hier in Indië worden aangenomen, een groep die met den dag grooter wordt, als mijn berichten juist zijn. De groep van de werkelijk uitgezondenen wordt immers steeds kleiner; men kan haar bijna een sterfend ras noemen.

Ik ben, omdat mijn bezwaren niet op andere wijze zijn op te lossen, gekomen tot een zeer opportunistische oplossing, n.l. deze, dat wij de loongrens welke de Regeering hanteert eveneens gaan hanteeren, maar dan op een dusdanige wijze, dat wij inderdaad tot een bevredigender regeling komen. Vandaar ons voorstel om de grens te stellen niet op een salaris van f 350 maar van f 250 's maands. Dit moge een groote sprong lijken, als men even de werkelijkheid raadpleegt is hij naar mijn meening ten volle verantwoord.

In de eerste plaats correspondeert dit bedrag heel aardig met de bedragen, die de Regeering voor haar ambtenaren aanvaardbaar achtte, van f 300 en f 400 's maands, wanneer ik het mij wel herinner. Doch ook — dit in de tweede plaats — wanneer men nagaat de salarissen, die op het oogenblik in de cultures verdiend worden, geloof ik niet, dat men door deze grens te aanvaarden, werkelijk tot excessen zou komen, want dat is natuurlijk geen oogenblik mijn bedoeling. Ik heb er nog eens op nageslagen het salarisschema van de Java suikerwerkgeversbond, dat dateert van vóór den crisistijd. Wanneer wij rekening houden met de enorme verschuivingen, die in dien tusschentijd hebben plaats gehad in de Javasuiker industrie, verschuivingen, waar de heer Weyer zoeven nog in ander verband met nadruk op wees, dan geloof ik inderdaad, dat dat bedrag van f 250 aanvaardbaar zal zijn; erbuiten toch vallen aldus praktisch alle groepen, waarvan men zou zeggen: inderdaad om die groepen onder alle omstandigheden met verlof te laten gaan, zou wel zeer bezwaarlijk zijn. Ook het argument, dat men op deze wijze voor Deli en Sumatra tot een regeling zou komen, die niet aanvaardbaar is en die veel te bezwarend is, gaat niet op. Want, wanneer ik het wel heb, heeft op het oogenblik iedereen, die op Sumatra werkt en dus onder de assistentenregeling valt, recht op Europeesch verlof, ongeacht het salaris, dat hij verdient.

Hoe bezwarend van mijn kant bezien de door de Regeering voorgestelde salarisgrens is, blijkt nog uit een cijfer, dat mij verstrekt is van de zijde van den plantersbond. De plantersbond, die op het oogenblik ongeveer 1400 leden telt, heeft onder die 1400 leden er maar 270 — dat is ongeveer 19% — die een salaris hebben van f 350

(Van Helsdingen.)

of meer. Alle andere leden, met een inkomen beneden die grens, zijn dus, tenzij ze als uit Holland uitgezonden moeten worden aangemerkt, van verlof verstoken, althans volgens de plantersregeling. Nu kan men wel zeggen, dat de plantersbond slechts een gedeelte omvat van de planters, zoodat die gegevens dus maar een betrekkelijke waarde hebben. Dat wil ik allemaal toegeven, maar men kan toch in het algemeen aannemen, dat degenen, die bij den plantersbond — bij deze vakvereniging, die zich niet aan extremisme schuldig maakt en die in het algemeen zeer rustig en bezadigd de zaken bekijkt, al is er ook wel eens een enkele afwijking van deze gedragslijn — zijn aangesloten, in het algemeen zeker als een juist gemiddelde zijn te beschouwen van de planterswereld en misschien zelfs wel als boven dat gemiddelde. Wanneer dit laatste juist is, blijkt m.i. voldoende uit deze cijfers, dat de grens van f 350 in de praktijk, althans voor de bergcultures, niet de minste waarde heeft.

Ik begrijp dan ook niet, waarom eigenlijk zoo ontzettend gefoeterd wordt tegen pogingen die grens lager te stellen. Zooals ik reeds zeide, heeft men op Deli feitelijk het Europeesch verlof voor alle assistenten en voor de suikerwerkkrachten heeft de heele plantersregeling al zeer weinig beteekenis, omdat in het algemeen de arbeidsvoorwaarden in de suikerindustrie beter zijn — belangrijk beter zijn zelfs in sommige opzichten — dan bij deze plantersregeling het geval is.

Ik zou het dus zeer op prijs stellen, wanneer de Regeering nog eens zou willen overwegen, of het niet mogelijk is op dit punt tegemoet te komen aan de geuite bezwaren, vooral, omdat iedereen zal moeten toegeven, dat de regeling, zooals die nu in art. 9 sub 1 is, wel zeer onbevredigend is.

Volledigheidshalve wil ik er nog op wijzen dat, wanneer het amendement, dat voorgesteld is op art. 4, lid 1 zou worden aangenomen, art. 9 lid 1, — wil men niet tot onbillijkheden komen — zou moeten worden aangevuld met de bepaling die in art. 4 lid 1 is gelascht en die een definitie geeft van wat een in het buitenland aangenomen ambtenaar is.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter: Ik zal mij onthouden van een bespreking van het ontwerp op zichzelf, hoewel daar wel eenige aanleiding toe zou bestaan, in zooverre de Regeering van de verschillende door den Volksraad aangenomen amendementen, — enkele waarvan ik heb voorgestemd en andere waartegen ik heb gestemd, — enkele heeft overgenomen, en andere als onaannemelijk heeft afgevozen.

Ik zou mijn rede dan ook meer willen beschouwen als een motiveering van mijn stem, die bepaald wordt door mijn visie op de conflictenregeling.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord verklaard, dat Zij haar standpunt heeft bepaald na ernstig beraad. Tenslotte heeft Zij toch enkele amendementen, waartegen Zij zich in den Volksraad in pleno krachtig heeft verzet, overgenomen. Daarvoor zou haar dus dank moeten worden gebracht, doch slechts onder reserve, want er rijzen bij mij al dadelijk eenige vragen.

Was die overname bijvoorbeeld nu niet mogelijk geweest bij de behandeling in den raad zelf. Zijn er, zou ik willen vragen, na die behandeling in den Volksraad nog weer nieuwe argumenten voorgebracht, die de Regeering ertoe hebben geleid een ander standpunt in te nemen, afwijkende van dat in den Volksraad in pleno ingenomen? Ook hieruit blijkt weer hoe bij de behandeling van dit ontwerp even als van andere ontwerpen en bij de geheele conflictenregeling zeer duidelijk tot uiting komt het onjuiste standpunt, dat de Regeering mijns inziens inneemt, ten aanzien van het amendementsrecht van den Volksraad.

Mijns inziens behoort het overleg zooveel mogelijk plaats te hebben in den Volksraad, in de raadszaal zelf. De Regeering heeft de verschillende amendementen, die daar worden voorged-

(Voorzitter.)

steld zeer ernstig in overweging te nemen en in den raad zelf haar standpunt te bepalen en in het algemeen mede te deelen in hoeverre zij voorgebrachte amendementen al dan niet aanvaardbaar acht. Wanneer Zij den termijn daarvoor te kort acht en nader overleg met den landvoogd noodig is, dan behoort de behandeling uitgesteld te worden. Dat zal dan eenige dagen in beslag nemen, terwijl nu door de toepassing van de conflictenregeling vijf maanden noodig zijn geweest. Wanneer dan de Regeering uitdrukkelijk verklaart, dat een amendement onaanvaardbaar is, dan geloof ik, dat verschillende leden van den raad dit zullen aanvaarden en hoewel zij aanvankelijk voor een amendement zouden stemmen, toch hun standpunt zullen herzien, omdat zij geen conflict wenschen.

De rol die de Regeering inzake deze amendementen heeft ingenomen is mijns inzien een onjuiste, omdat door deze handelwijze de amendementen worden gedegradeerd tot moties, terwijl deze nadere overweging en overneming van aangenomen amendementen als het ware conflicten uitlokt.

Andere amendementen heeft de Regeering nadrukkelijk verworpen, wederom na rijp beraad. Wat moet de Volksraad nu doen. Mag de Volksraad eischen, dat de Regeering alle amendementen, die hij heeft aangenomen zonder meer overneemt? Dan is het overwicht inzake de wetgeving bij den Volksraad en is er geen gemeen overleg meer. De Regeering sanctionneert dan slechts, wat de Volksraad wil. Dan treedt de Volksraad buiten zijn bevoegdheid van vertegenwoordigend college en verliest de Regeering haar eigen overheidsrecht.

Ik herhaal, wat moet de Volksraad nu doen? De Volksraad kan de amendementen, onder anderen die van den heer Blaauw, opnieuw aanvaarden en dan brengt hij daardoor de Regeering in een zekere dwangpositie, want — ik zeide het reeds — de Regeering heeft nadrukkelijk in de Memorie van Antwoord verklaard, dat Zij haar standpunt heeft bepaald „na rijp beraad.” Aangenomen moet dus worden, dat haar standpunt niet meer voor wijziging vatbaar is.

Ik zou aan de waardigheid van de Regeering tekort doen door te veronderstellen de mogelijkheid dat de Regeering, na alles wat er over is gezegd en geschreven — Zij heeft haar standpunt immers na rijp beraad bepaald — nu nog haar standpunt zou kunnen wijzigen, te minder, waar er géén nieuwe argumenten zijn aangevoerd.

Aanneming van amendementen beteekent dus: inmenging van Nederland, d.w.z. vaststelling van deze rechtsstof bij algemeenen maatregel van bestuur. In den Volksraad zoowel als in het College van Gedelegeerden is reeds ettelijke malen verzet aangeteekend tegen de verregaande inmenging van Nederland in Indische interne aangelegenheden. Wij zouden dus, door dit over te nemen, Nederland eenvoudig in die interne aangelegenheden halen.

Het tweede ernstige gebrek dat hieraan kleefte is, dat er wederom vertraging zou komen. De toepassing van de conflictenregeling heeft reeds vertraging veroorzaakt en vaststelling bij algemeenen maatregel van bestuur kost zeker weer drie tot vijf maanden, hetgeen toch zeker niet in het belang van de planters is te achten.

Is deze regeling bevredigend? Allerminst. Ik heb nooit onder stoelen of banken gestoken, dat de conflictenregeling verre van ideaal is. Moeten we dus het voorstel zonder meer aanvaarden? We geven daardoor aan de Regeering een overwicht in de wetgeving en daartegen heb ik geen bezwaar. Veel meer bezwaar heb ik om dit overwicht toe te kennen aan den Volksraad. Daarom zal ik tegen de amendementen en voor het regeeringsvoorstel stemmen.

De Voorzitter: Ik heb den spreker zijn rede ongestoord laten beëindigen, ofschoon, zooals hij zelf zeide, zijn betoog meer de conflictenregeling en de houding der Regeering jegens amendementen betrof dan de stof waar het hier om gaat. Ik wil er echter aan herinneren, dat de houding der Regeering in overeenstemming is met den wensch in den Volks-

(Kerstens, Voorzitter.)

raad, indertijd van verschillende zijden geuit, toen de Regeering een amendement onaanvaardbaar verklaarde. Van de zijde van den Volksraad werd daarna dadelijk opgemerkt, dat op die wijze van een herhaalde behandeling door middel van de conflictenregeling niets terecht zou komen. Vermoedelijk zal de Regeeringsgemachtigde hieromtrent in het kort wel het zijne willen zeggen.

De heer **Van Helsdingen**: Ik heb tegen het standpunt van den Volksraad echter altijd stelling genomen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Met Uw verlof moge ik beginnen met een meer huishoudelijke kwestie even in het kort aan de orde te stellen. Mij is opgevallen, dat het Gedelegeerdenverslag in zijn definitieven vorm zoo sterk afwijkt van het ons indertijd toegezonden ontwerp-Gedelegeerdenverslag. Ik heb de moeite genomen de afwijkende alinea's te tellen en ben tot niet minder dan 8 gekomen en dat zijn dan geen aanvullingen van enkele regels of woorden, maar er zijn er bij van eenige tientallen regels. Ik maak daartegen toch bezwaar omdat ik mij voorstel, dat de zaak als volgt is gegaan .....

De **Voorzitter**: Ik moge ter bekorting van het debat opmerken, dat een en ander alleen een gevolg is van de overhaaste behandeling. In normale gevallen zouden de aanvullingen onderhands ter kennis van de leden van het C. v. G. zijn gebracht met de gelegenheid, alsnog een wederwoord kenbaar te maken. Door de overhaaste behandeling moest van deze werkwijze thans worden afgeweken.

De heer **Kerstens**: Uw verklaring bevredigt mij niet, Mijnheer de Voorzitter. Zelfs in abnormale gevallen hebben naar mijn meening ook de andere leden van het College van Gedelegeerden dan die, welke wijzigingen aanbrengen, het recht, op het debat vooruit te loopen in het Gedelegeerdenverslag. Hoe kort dag het ook was, het aangevulde verslag had toch aan iedereen dienen te worden toegezonden met de vraag, of de andere leden zich alsnog in debat wenschten te begeven.

De **Voorzitter**: Maar er is in die richting geen enkele vraag gesteld.

De heer **Kerstens**: Hoe kan zulk een vraag ook gesteld worden als men geen kennis draagt van de aanvullingen? Daar gaat het nu juist om, men kon de vraag eenvoudig niet stellen, men kreeg het Gedelegeerdenverslag vóór zich, toen het eenmaal onherroepelijk was geworden en geen wijziging meer mogelijk was.

De **Voorzitter**: In het Reglement van Orde staat aangegeven, dat op een onherroepelijk verslag nog aanvullingen mogelijk zijn.

De heer **Kerstens**: In dit geval was het niet mogelijk, maar ik zal U gelijk geven, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: En leest U dan tevens het Reglement van Orde nog eens na. Overigens ben ik zoo noodig per telefoon steeds bereid tot het geven van inlichtingen.

De heer **Kerstens**: Ik heb U reeds gelijk gegeven, Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop overigens, dat mijn opmerking begrepen is en in het vervolg ter harte zal worden genomen.

Ik kom dan tot het eigenlijke ontwerp en ik wil dan beginnen met de volgende beschouwing. Het na zeer veel binnenskamers gevoerd overleg en na langdurige en uitgebreide debatten bij de behandeling van het eerste ontwerp en van de amendementen met den Volksraad thans opnieuw aangeboden ontwerp van een aanvullende Plantersregeling is — ik geloof, dat ik het zeggen mag — allerminst bevredigend. Na deze uitspraak

(Kerstens.)

te hebben gedaan, kom ik dadelijk tot de vraag: Welke kunnen toch de oorzaken zijn, dat verstandige mensen, zooals de Regeering, de leden van den Volksraad en die van het C. v. G. toch zeker kunnen worden genoemd, het met den besten wil van de wereld niet met elkaar eens kunnen worden. Dat zij het niet met elkaar eens kunnen worden, is zoo juist al gebleken door het feit, dat de niet overgenomen amendementen opnieuw zijn ingediend en door het feit, dat de heer Van Helsdingen verleid werd tot het houden van een beschouwing over de conflictenregeling, waarbij hij met zooveel nadruk poneerde, dat de Regeering na rijp beraad die amendementen niet kon overnemen, dat er haast uit zou moeten worden geconcludeerd, dat het C. v. G. zijn standpunt had gehandhaafd, niet na rijp beraad. Ik vraag dan nogmaals: Welke zijn de oorzaken? En ik geloof er dan op te mogen wijzen, dat de eerste oorzaak wel deze is, dat is gebleken — laat ik het dezen keer eens anders zeggen dan bij de vorige behandeling, toen ik sprak van paarden, die niet onder het zadel willen — de onwil van de verlichte despoten, die de leiding van het bedrijfsleven in Nederlandsch-Indië uitmaken. „Verlichte despoten”, Mijnheer de Voorzitter, is, zooals U met mij eens zult zijn, voor deze heeren nog een gunstige kwalificatie, want er zijn ook despoten onder ondernemers, die niet eens „verlicht” zijn, maar er zeer duistere middelen op na houden. Het standpunt van deze heeren is voortdurend geweest: wij willen wel wat doen vóór het volk, maar niet dóór het volk; wij zijn zelf royaal genoeg, om een behoorlijke regeling tot stand te brengen, enz. Deze geest is ook weer te reconstrueeren — voorzover een geest voor constructie vatbaar is — uit de aanvullingen, welke in het Gedelegeerdenverslag voorkomen. Ik zie daar vele zeer apodictische uitspraken, waarin ettelijke malen het woord „volstrekt” voorkomt in dermate sterke uitdrukkingen, dat het wel lijkt, alsof de opsteller van deze aanvullingen zelf niet bijzonder overtuigd is van de juistheid van hetgeen hij beweert.

Ik zeg dus, dat de eerste oorzaak van het onbevredigende van deze regeling wel genoemd kan worden de onwil van deze verlichte despoten, om zich vlot en gul ondergeschikt te maken aan redelijke bindingen. Bijzonder onsympathiek kwam mij in dit verband voor de verholen bedreiging — en misschien mag ik niet eens van een „verholen” bedreiging spreken —, op verschillende plaatsen in de stukken voorkomende, dat zg. te gunstige bepalingen wel eens averechts zouden kunnen werken, in dier voege, dat bijv. bij het stellen van een salarisgrens van f 350 voor het recht op buitenlandsch verlof, de betrokken employé's wel eens nooit aan een dergelijk salaris zouden kunnen toekomen! Dat wil dus zeggen, dat zelfs wanneer een ondernemer van oordeel zou zijn, dat een bepaald employé recht had op een salaris van f 350 op grond van zijn bekwaamheid en diensttijd, hij het dien employé wellicht toch niet zou geven, omdat deze dan tevens recht op buitenlandsch verlof zou krijgen. Er wordt dus onverholen bedreigd met een sociale onrechtvaardigheid van de eerste orde: het onthouden van een rechtmatig verdiend salaris, omdat daaruit verlofsrechten zouden voortvloeien.

Dit ter duidelijke illustratie van wat ik noem den onwil van de verlichte despoten uit het bedrijfsleven in Nederlandsch-Indië. Maar als tweede oorzaak kom ik aan het vitium originis van deze regeling: de poging om op wezenlijke punten verschillende bedrijfspgroepen onder één regeling te brengen. Daarvoor moest ten eerste een goed werkende en in de praktijk beproefde Deli-assistentenregeling vervallen. Om diezelfde reden kan de proeftijd, voorafgaande aan het contract, niet bevredigend worden vastgesteld. Kan die proeftijd in Deli, blijkens de praktijk, zonder bezwaar 5 maanden zijn, in de Javasuikeerindustrie is dat niet mogelijk omdat onder die 5 maanden proeftijd precies de campagne zou kunnen vallen, waardoor men dus de employé's na den proeftijd voor de door

(Kerstens.)

hen bewezen diensten zou kunnen bedanken zonder er een definitief contract op te laten volgen. Daarom vindt ook de eene groep van ondernemers te zwaar wat andere reeds lang en vrijwillig op zich genomen hebben. Ik denk hier aan de diverse regelingen op het gebied van salaris, pensioen en verlof in de suikerindustrie tegenover die in de bergcultures. Daarom ook is er moeilijkheid ten aanzien van de vrije dagenregeling, die in de Deli-assistentenregeling reeds lang bevredigend heeft gemerkt en die blijkens de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord niet onverkort voor heel Java kan worden doorgevoerd. Ik geloof, dat op grond van de motieven, die ik zoo juist stuk voor stuk heb aangevoerd — en ik ben er zeker van dat er nog meer te vinden zijn — op deze regeling bij uitstek de naam Procrustesbed toepasselijk is.

Daarom moest ook in deze regeling — dat heb ik nog vergeten —, zoo ontzaggelijk veel en gedetailleerd geregeld worden. Maar daarbij moet nog opgemerkt worden, zooals ook in de stukken voorkomt en in de commissies is besproken, dat niettemin de werkgave nog ondersnappen biedt waardoor een onwillige werkgever kan ontsnappen. Als men een goed advocaat neemt, zoo werd in mijn commissie gezegd, kan de werkgever op talloze plaatsen ontsnappen.

Reeds bij de eerste behandeling heb ik met de Regeering gedebatteerd over de wenschelijkheid van differentiatie in de behandelde materie. De Regeering houdt echter krampachtig vast aan de noodzaak van uniformiteit in deze regeling. De motiveering daarvan was reeds bij de vorige behandeling niet voldoende, in deze memories heb ik ze zelfs geheel gemist. Ik blijf dan ook het standpunt handhaven, dat een gedifferentieerde regeling voor de verschillende groepen van bedrijven in Indië verre de voorkeur verdient en — daarom gaat het en dat is de lijn van mijn betoog — ook tot bevredigende resultaten kan leiden, wat met deze aanvullende plantersregeling niet het geval gebleken is. Vandaar, dat ik ook in de Afdeelingen gesproken heb over „bedrijfsraden". Echter — en dat moet ik met nadruk op den voorgrond schuiven — niet in dien zin, dat deze de goede werking van de onderhavige regeling zouden moeten verzekeren. Ik weet niet wie dit standpunt wel verdedigd heeft; ik heb het zeer stellig niet verdedigd. De controle en de goede naleving van een plantersregeling als deze moeten mijns inziens meer worden toevertrouwd aan ambtenaren van de Arbeidsinspectie en aan andere met toezicht belaste ambtenaren, maar niet aan de bedrijfsraden. Zoo is ook het karakter, het wezen van een bedrijfsraad niet. Voor mij is de instelling daarvan het middel om een onlogische algemeene regeling te voorkomen niet alleen, maar ook om haar te vervangen en bevredigend te vervangen.

De bedrijfsraden, zooals ik ze mij voorstel, zouden zelf de regelingen voor hun bedrijf moeten maken, onder goedkeuring en toezicht van de overheid. Dit is natuurlijk wat anders dan in het Gedelegeerdenverslag wordt opgemerkt, n.l., dat wij weer onderworpen zouden worden aan leekenrechtspraak. Dat zou hierdoor geheel worden voorkomen. Wij zouden een regelend lichaam hebben, een regelen stellend lichaam; dat is heel wat anders dan een rechtsprekend lichaam.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat dit denkbeeld zeer wel uitvoerbaar is, ook in Indië. In de eerste plaats zijn de menschen die hiervoor noodzakelijk zijn, hier voorradig. In alle cultures heeft men een voldoende aantal intègre en behoorlijk ontwikkelde personen, die in zoo'n bedrijfsraad zitting zouden kunnen nemen en daaraan leiding zouden kunnen geven. Over het algemeen — de heer Verboom wees daar reeds op — is de planter in Indië zich ook zeer goed bewust van zijn positie in het bedrijf. Het komt in de planterswereld van Indië zeer weinig voor, dat daar menschen voorkomen, zooals in sommige andere beroepen en bedrijven b.v. in het moederland en andere Europeeschen landen, die alleen maar streven naar een behoorlijke en zoo groot mogelijke loon-

positie voor zichzelf. Ik geloof dat de planter in Indië recht heeft op de erkenning, dat hij zeer veel gevoelt ook voor de belangen, dat niet rechtstreeks de zijne zijn, voor de belangen van den ondernemer en de onderneming en een behoorlijk bedrijf. Dan is in Indië ook nog veel ervaring op het gebied van arbeidsregelingen. Ik geloof, dat wij niet mogen onderschatten de beteekenis, die de adviezen van vakverenigingen en leiders van die verenigingen in den loop van de jaren bij de tot standkoming van arbeidsregelingen hebben gehad. Ik heb ervaren, dat in de besturen van arbeidsorganisaties als de suikerbond, de plantersbond e.d. personen zitten, die zeer goed op de hoogte zijn van de wetgeving op het gebied van de arbeidstoestanden. Ook om die reden — herhaal ik nog eens — kan men zeggen, dat er in Indië zeer voldoende personen voorradig zijn om een bedrijfsraad behoorlijk samen te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag en in de Memorie van Antwoord tegen of n.a.v. bedrijfsraden gaan heen langs het instituut, zooals ik het mij gedacht had. Behalve deze colles dan, dat de samenstelling hier te lande van de bedoelde colleges op groote moeilijkheden zal stuiten. Ik heb juist aangevoerd de argumenten volgens welke n.m.m. deze moeilijkheden niet zouden bestaan. Doch, Mijnheer de Voorzitter, misschien kan ik in tweeden termijn van den steller dezer opmerking in het Gedelegeerdenverslag alsnog vernemen, waarin die moeilijkheden dan wel zouden schuilen. Ik houd mij daarvoor zeer aanbevolen. Dan kan ik in tweeden termijn daar alsnog op terugkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Na de opgedane ervaring verwacht ik slechts bevrediging ten deze van de instelling van bedrijfsraden. In een motie zal ik een voortvarende bestudeering van deze materie aan de Regeering verzoeken. Het is niet onmogelijk, dat straks de instelling van dergelijke lichamen in het moederland door een nieuwe Regeering met kracht zal worden ter hand genomen. Mede in dit verband lijkt het mij niet overbodig, dat de Indische Regeering althans begint met bestudeering van het vraagstuk. Waar wij bovendien de ervaring hebben, dat zelfs wanneer de Regeering begonnen is met het overwegen, het besteden van aandacht aan en het bestudeeren van nieuwe plannen, daarmee een behoorlijke tijd heengaat, voor wij tot resultaten komen, kan het zeker zijn nut hebben tijdig met de bestudeering van een dergelijk onderwerp aan te vangen.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik dit nu zeg, heb ik natuurlijk daarmee nog niet gezegd, dat ik mij verder van deze plantersregeling niets aantrek en geen interesse daarvoor heb. Dat zou niet kunnen, want hangende de bestudeering, die waarschijnlijk wel lang zal duren, hebben de planters in de diverse cultures behoefte aan een regeling van hun rechtspositie, zij het dan, dat die regeling onbevredigend en op bepaalde punten gebrekkig is.

Ik zal dus gaarne mededoen aan pogingen om van deze regeling toch nog te maken, wat daarvan te maken is. Daarom — ik zal het nu verder, maar kort maken — heb ik twee van de 4 amendementen, die den vorigen keer door de Regeering niet zijn aangenomen, opnieuw medeonder teekend.

Ten aanzien van de andere behoud ik mij mijn standpunt voor, doch ten aanzien van den minimumcontracten het recht op buitenlandsch verlof van personen, die daar hoe men het ook wendt of keert aanspraak op kunnen laten gelden, evengoed als personen, die uitgezonden zijn, moet n. m. m. voorzien worden. En zelfs wanneer ik met den heer Van Helsdingen erken en accepteer, dat de Regeering na rijp beraad heeft gezegd, het kan niet zeg ik eveneens, na een rijp beraad: naar mijn meening moet het. En wanneer ik het er dan niet door kan krijgen, dan zal ik niettemin niet mede verantwoordelijk zijn voor het „het kan niet" van de Regeering.

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53). — Overdrachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera (Ond. 94) en overdrachtsordonnantie veeartsenijkundige dienst Java en Madoera en wijziging reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis enz. (Ond. 95).

(Voorzitter, Kerstens.)

De **Voorzitter**: Het is een goede gewoonte en ook door het Reglement van Orde voorgeschreven, dat tijdens de openbare behandeling van een onderwerp, de leden niet laten blijken van welke zijde een bepaalde opmerking, in het Gedelegeerdenverslag voorkomende, gemaakt is. Nu heeft de heer Kerstens een passage uit het Gedelegeerdenverslag aangehaald en die gekenschetst als een bedreiging.

Dat zou het vermoeden kunnen doen ontstaan, alsof die opmerking komt van werkgeverszijde. Ik geloof ook, dat die conclusie, dat het een bedreiging zou zijn, anders geen zin zou hebben.

Dit dwingt mij positief te verklaren, dat die opmerking in het Gedelegeerdenverslag niet van die zijde is gekomen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik maak er bezwaar tegen, dat U mij woorden in de schoenen schuift, die ik niet gezegd heb. Ik heb volkomen in het midden gelaten, wie die opmerking had geplaatst, maar ik geloof, dat U zich aan hetgeen waarvan U mij beschuldigt, eigenlijk zelf schuldig maakt. Ik heb alleen gezegd, „het is een bedreiging”. Ik heb niet gezegd, dat die woorden van een bepaald lid afkomstig zijn, maar dat men door den tekst der bewoordingen den indruk kreeg van een bedreiging.

Als men leest, dat men een salaris van f 350 wel eens niet zou willen toekennen, omdat de Volksraad een bepaalden wensch voorstaat, dan kan ik daarin niet anders zien dan een bedreiging aan het college: denk erom, bij de indiening van het amendement, dat ge niet op die f 250 of f 300 staat, want dan dupeert gij de menschen voor wie gij opkomt.

De **Voorzitter**: De heer Kerstens meent, dat ik hem woorden in den mond zou hebben gelegd. Dat heb ik niet gedaan. Ik heb gezegd, dat door het bezigen van een bepaalde uitdrukking door den heer Kerstens, de meening zou kunnen ontstaan, dat die opmerking in het Gedelegeerdenverslag afkomstig is van werkgeverszijde en dat ik het daarom noodig vond, te doen uitkomen, dat die opmerking niet van werkgeverszijde komt.

De heer **Kerstens**: Aceoord, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: De eerste termijn van de zijde van den Volksraad is thans beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid morgenochtend te antwoorden?

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling verder opgeschort tot morgenochtend.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

1. tot herziening van de regeling van de overdracht van de landszorg van landbouw, tuinbouw en binnenvisserij (Ond. 94), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
2. a. tot nadere regeling van de overdracht van de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis op zelfstandige gemeenschappen;
- b. tot wijziging van het reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis en de veeartsenijkundige politie en van de hondsdolheidsordonnantie (Ond. 95); als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6A en 6B).

(Prawoto.)

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de oorspronkelijke overdrachtsordonnantie vervat in Stbl. 1926 No. 568 is de overdracht zoo geregeld, dat aan de provincie als zelfstandige gemeenschap, inderdaad een taak werd overgedragen. De leiding en verantwoordelijkheid van de vervulling der overgedragen taak werd aan genoemde gemeenschap gelaten. Slechts enkele zaken behield de centrale overheid zich voor, nl. die, wier belang verder reikte dan het provinciaal belang alleen, zooals het experimenteel veldonderzoek en de centrale wetenschappelijke verwerking der resultaten over Java en Madoera.

Nieuw is bv. de gedachte, dat de leiding van de feitelijke landbouwvoorlichting, die ook thans erkend blijft als provinciale taak, de provincie wordt afgenomen. Daarom ben ik het met mijn geachte medeleden eens, die in alinea 4 van het Gedelegeerdenverslag de vrees hebben uitgesproken, dat een centrale leiding als bepleit in de praktijk licht aanleiding zal geven tot diepgaande bemoeyenis in detailzaken, vooral aangezien de bezetting van den landbouwvoorlichtingsdienst vaak even deskundig is als de toezichthoudende instantie en omtrent plaatselijke toestanden zelf beter ingelicht is, kan subordonnantie tot ongewenschte gevolgen leiden. Zoover de passage in het Gedelegeerdenverslag.

In dit verband is het ook volkomen onlogisch en bovendien zeer schadelijk, Mijnheer de Voorzitter, indien men de verantwoordelijkheid, die het tegenwoordige provinciale diensthoofd draagt tegenover de provincie, degradeert tot een in hoofdzaak slechts controleerende en soms slechts raadgevende functie, die zweeft tussehen een eventueele centrale leiding en de provincie, die weinig in den gang van zaken kan inbrengen, doch wel alles moet betalen.

Dit, Mijnheer de Voorzitter, wat betreft de algemeene opmerkingen, die ik over het ontwerp der overdrachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera te zeggen heb. Overgaande tot de artikelsgewijze behandeling, zou ik gaarne art. 1 lid 4 in bespreking willen nemen.

De Memorie van Antwoord zegt hierover, dat de praktijk uitwijst, dat verscheidene regentschappen onder leiding en voorkennis van de betrokken provinciale organen op het beleid van zorg voor den landbouw een eigen activiteit ontplooiën, overeenkomende met de hierbesproken artikelen. Men meent vaak, dat de provincie met genoemde werkwijze verheugd behoorde te zijn, omdat het regentschap en de bevolking uit weerstandsfonds en dessakassen zich offers getroosten willen om onder leiding van den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst, te komen tot de uitvoering van hun wenschen. De schadelijke gevolgen van deze methode is, dat de onderbouw van de provinciale landbouwvoorlichting te groot wordt, zoodat de ressortleiders, die als regel toch reeds veel hebben te doen, kans loopen, den gang van zaken niet voldoende in de hand te kunnen houden. Een frappant voorbeeld kan ik aanhalen van het regentschap Pekalongan. De regentschapsraad van Pekalongan heeft het besluit genomen en ook reeds ten uitvoer gebracht, om onder contrôle van den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst tot de intensivering van den landbouw in het regentschap over te gaan. Daarvoor zijn twee abituriënten van de middelbare landbouwschool van Buitenzorg aangenomen. De daarvoor benodigde gelden worden uit een weerstandsfonds, dat eigenlijk niet daarvoor is bestemd, bestreden. Als straks meerdere regentschappen het voorbeeld van het regentschap Pekalongan volgen, dan zal de contrôle daarop onmogelijk door den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst uitgeoefend kunnen worden, omdat door bezuinigingsmaatregelen enz. de personeelsbezetting van den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst zeer krap wordt gehouden.

Als voorbeeld zou ik gaarne de provincie van Midden-Java willen nemen. Bij de instelling der provincie Midden-Java zijn 7 landbouwconsulenten overgedragen. Door de diepgaande

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Overdrachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera (Ond. 94) en overdrachtsordonnantie veeartsenijkundige dienst Java en Madoera en wijziging reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis enz. (Ond. 95).

(Adviseur voor de Bestuurshervorming.)

bezuiniging zijn twee van hen uit den provincialen dienst afgevoerd. De overdracht van den landbouwvoorlichtingsdienst aan de provincie ontwikkelt zich in een richting, dat de behoefte aan landbouwvoorlichting met den dag toeneemt. Daar de provincie niet genoeg middelen heeft, om den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst een zoodanige uitbreiding te geven, dat genoemde dienst den ontwikkelingsgang van de regentschappen bij kan houden, kunnen de loffelijke voorname van het regentschap Pekalongan de leiding en voorlichting van den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst leelijk in het gedrang brengen. Dezen toestand krijgt men, doordat de landsuitkeering aan de provincie niet voldoende blijkt te zijn om de provincie in de gelegenheid te stellen tot een behoorlijke uitoefening van de overgedragen taak.

Daarom ben ik ook thans nog steeds een tegenstander van elke overdracht van centrale diensten aan de autonome gemeenschappen, wanneer die overdracht niet wordt voorafgegaan door een financieele regeling tusschen het land en de autonome gemeenschappen in kwestie. Door de kosten in dit geval af te schuiven op de regentschappen, treedt het ontbreken van een landsuitkeering niet zoo scherp in het daglicht.

Conclueerende kom ik tot de slotsom dat:

1. wil het land een dienst aan de provincie overdragen, dan moet de provincie 100% van de verantwoordelijkheid van de overgedragen taak dragen niet alleen, doch ook moet zij de noodige middelen van het land krijgen om de overgedragen taak behoorlijk te kunnen uitoefenen;
2. wanneer van de autonome gemeenschappen zich ook nog financieele offers moeten getroosten, moeten de middelen vloeien in de algemeene provinciale kas, en moet niet op eigen initiatief werken worden geëntameerd zonder dat men zich er om bekommert of de leiding en voorlichting-gestevende provinciale diensten daardoor in een precar toestand worden gebracht.

In verband daarmee zou ik de Regeering beleefd willen aanbevelen, de leden 4 en 5 van art. 1 in nadere overweging te nemen.

De Voorzitter: Is de Regeering-gemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Gaarne na de pauze, **Mijnheer de Voorzitter.**

De Voorzitter: Dan wordt de beraadslaging over deze ontwerp-ordonnantie thans opgeschort en na de pauze hervat.

De vergadering wordt te 11.05 uur v.m. geschorst en 11.44 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeering-gemachtigde voor de Bestuurshervorming voor zijn antwoord in eersten termijn.

De heer Beck, adviseur voor de Bestuurshervorming: **Mijnheer de Voorzitter!** Over de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnanties betreffende de overdracht van de landbouwvoorlichting en van veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis op Java aan de autonome gemeenschappen, is in eersten termijn alleen het woord gevoerd door het geachte lid, den heer Prawoto.

Dit geachte lid heeft zijn opmerkingen, wanneer ik hem wel heb gevolgd, in twee gedeelten verdeeld. Het eerste gedeelte heeft betrekking op de meer algemeene omschrijving van de landbouwvoorlichtingstaak, zoolgemaakte voorkomt in art. 1, lid 1 van het onderhavige ontwerp.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer het geoorloofd is ook iets te verklappen van het totstandkomen van de redactie van dit artikeldeel, dan zou ik hier kunnen zeggen, dat

deze formuleering na rijp beraad en lange overweging gekozen is en dat ook bij verschillende andere adviseerende instanties aanvankelijk wel bezwaar rees tegen de min of meer vage formuleering, die men uit dit artikel meende te kunnen opmaken. Doch nadere bestudeering en diepere overweging daarvan heeft toch geleid tot een vaste conclusie in overeenstemming met alle desbetreffende adviseurs, dat de nu gekozen redactie de eenig juiste is en dat deze in geen enkel opzicht te kort doet aan hetgeen aan de provincie is toebedacht als zelfstandige en verantwoordelijke taak.

De heer Prawoto heeft hierbij even aangehaald de oude overdrachtsregeling van 1926, die vervangen zal worden door het nu onderhavige ontwerp. Maar dan moet ik erop wijzen, dat in dat oude ontwerp eigenlijk niet gesproken wordt van overdracht van landbouwvoorlichting. Daarin vindt men het vastleggen van eenige beginselen, welke zullen gelden inzake de verhouding tusschen het land en de provincie met betrekking tot de landbouwvoorlichting. Nu is na een praktijk van jaren en na de daarbij opgedane ervaring gebleken, dat het noodzakelijk was om te komen tot concretere formuleeringen, die weergeven, hoe de bestaande toestand nu gegroeid is. Die concretere formuleering van dien in de praktijk gegroeiden toestand, vindt men dan weergegeven in de redactie van het ontwerp. Dat uit die redactie niet mag worden gelezen, dat de leiding van de feitelijke landbouwvoorlichting van de provincie wordt afgenomen, ik meen, dat dit al voldoende naar voren is gekomen in de Memorie van Toelichting en ook in de Memorie van Antwoord. Er is geen sprake van. De geheele leiding van de feitelijke landbouwvoorlichting is bij de provincie en blijft bij de provincie. Er is dus ook geen sprake van een degradatie ten deze van het provinciale diensthoofd. De heer Prawoto stelt dat het provinciale diensthoofd zou worden gedegradeerd tot een raadgevende en controleerende instantie. De omschrijving „raadgevende en controleerende instantie” houdt echter in zich zelf al in, dat er van degradatie geen sprake kan zijn. Waar komt het dus in de degradatie op neer? Hoe is de bestaande toestand? Wel, de distributie van alle landbouwvoorlichtingskennis, zooals die door de provincie verworven is en door het land is verworven, is bij de provincie en blijft bij de provincie.

Een tweede punt, waarop de geachte spreker de aandacht heeft gevestigd, betreft artikel 1, lid 4, het artikellid, dat betrekking heeft op de bijdragende zorg van de regentschappen in de voorziening der landbouwvoorlichting door de provincie.

Het spreekt vanzelf, dat de provincie zal doen wat zij kan voor de landbouwvoorlichting en dat zij met inachtneming van de haar ten dienste staande middelen, die inderdaad in deze tijdsomstandigheden beperkt zijn, datgene zal verrichten, wat noodig is om zoo volledig mogelijk haar taak te vervullen.

Artikel 1, lid 4, geeft nu niets anders dan de mogelijkheid, dat ook andere krachten worden ingeschakeld om de landbouwvoorlichting tot ontwikkeling te brengen en op bepaalde punten te intensiveren. Dit is dus aanvullende steun aan de provinciale taak, welke men in beginsel toch zal moeten toejuichen.

Deze bijdragende zorg van de regentschappen staat uiteraard onder de provinciale voorlichtingsdienstleiding en zij behoeft ook de goedkeuring van die provincie. Tot dusver heeft in de praktijk althans voor zoover mij bekend, nog in geen enkel opzicht die praktijk de provinciale taak bemoeilijkt.

De heer Prawoto is tegen elke overdracht zoolang geen nieuwe financieele verhouding is tot stand gekomen. Maar, **Mijnheer de Voorzitter,** in de hoofdzaak betreft het hier geen verdere overdracht, doch een doelmatiger wetgeving voor een geconsolideerden toestand van overdracht

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Overdrachtsordonnantie landbouwvoorlichting Java en Madoera (Ond. 94) en overdrachtsordonnantie veeartsenijkundige dienst Java en Madoera en wijziging reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis enz. (Ond. 95). — Wijziging Uitvoerordonnantie Kapokplantmateriaal 1935 (Ond. 107). — Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

(Prawoto.)

en een verdere afronding van die overdracht door de toevoegingen van tuinbouw- en binnenvisscherij-voorlichting.

Na hetgeen ik zoeven zeide, geloof ik, dat ik kan komen tot de beantwoording van de slotvragen van het geachte lid en dan zou ik willen zeggen, dat de provincie 100% krijgt van de verantwoordelijkheid voor de aan haar overgedragen taak.

Wat betreft de middelen daartoe, moet men zich in afwachting van de komende nieuwe financiële verhouding, bepalen tot den huidigen gang van zaken.

Voor de eenige nieuwe overdracht, namelijk die van den tuinbouw en de binnenvisscherij, zal precies datgene worden uitgekeerd, wat het land die onderdeelen ten koste legt en dat komt later nader in een begrootingsvoorstel aan de orde.

Ik geloof, dat ik de tweede vraag van den heer Prawoto door hetgeen ik zoeven over den gang van zaken mededeelde, al beantwoord heb.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor zijn duidelijk antwoord en zijn uiteenzetting van wat de bedoeling der Regeering is met de woorden, die zoowel in de Memorie van Toelichting op pagina 5 voorkomen als in de Memorie van Antwoord, dat aan de centrale diensten het toezicht en de leiding van de overgedragen taak blijft, zoomede het wetenschappelijk onderzoek.

Ik heb daarom zoeven in eersten termijn betoogd, dat het logisch is, dat het centraal wetenschappelijk onderzoek nog steeds blijft bij de centrale leiding, maar dat aan den anderen kant de leiding bij den provincialen landbouwkundigen dienst ten volle moet worden toegekend aan de provincie. Het doet mij genoegen te hebben mogen vernemen van den geachten Regeeringsgemachtigde dat dit het geval is.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat artikel 1, lid 4 zoodanig moet worden geïnterpreteerd, dat de regentschappen wel geldmiddelen kunnen uitleggen voor verbetering van landbouw, tuinbouw en binnenvisscherij binnen het regentschap, doch dat de benutting daarvan steeds en te allen tijde moet geschieden in overstemming met den provincialen dienst, zoodat de leiding van den provincialen landbouwvoorlichtingsdienst niet in het gedrang zal komen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen:

1. de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de regeling van de overdracht van de landszorg van landbouw, tuinbouw en binnenvisscherij (Ond. 94), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6);

2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de overdracht van de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis op zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95, stuk 2 A), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6 A);

3. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis en de veeartsenijkundige politie en van de Hondsdolheidsordonnantie (Ond. 95, stuk 2 B), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6 B).

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Uitvoerordonnantie-kapokplantmateriaal 1935” (Staatsblad No. 92). (Ond. 107).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ingediend zijn de volgende amendementen:

(Voorzitter.)

1. **A m e n d e m e n t e n**, voorgesteld door de heeren Blaauw, Verboom en Kerstens, (st. 19), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in het gewijzigd ontwerp eener Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53 — stuk 15) de volgende wijzigingen aan te brengen:

I. Het eerste en het tweede lid van artikel 4 worden gelezen als volgt:

(1) De overeenkomst kan worden aangegaan voor bepaalden of onbepaalden tijd met dien verstande dat zij geacht wordt voor den tijd van ten minste één jaar te zijn gesloten.

(2) Bij regeeringsverordening kan worden bepaald, dat de voorschriften in het vorige lid betreffende den minimum-contractduur van één jaar niet zullen gelden voor in Nederlandsch-Indië aangenomen arbeiders van bepaalde groepen.

II. In het eerste lid van artikel 9 vervallen de woorden „in den zin als omschreven in het eerste lid van artikel 4” en wordt aan het slot de volgende zinsnede toegevoegd:

„Een arbeider wordt geacht buiten Nederlandsch-Indië te zijn aangeworven, indien aldaar met hem door of namens den werkgever onderhandelingen, hetzij schriftelijk hetzij mondeling zijn gevoerd, dan wel toezeggingen zijn verstrekt, welke tot het sluiten van een arbeidsovereenkomst in Nederlandsch-Indië hebben geleid”.

2. **A m e n d e m e n t**, voorgesteld door de heeren Verboom, Blaauw en Kerstens (st. 20), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in het eerste lid van artikel 9 van het gewijzigd ontwerp eener Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53 — stuk 15) in plaats van het getal 350.— te lezen 250.—”

3. **A m e n d e m e n t e n**, voorgesteld door de heeren Blaauw, Soetardjo en Soangkoepon (st. 21), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen artikel 9 van het gewijzigd ontwerp eener Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53 — stuk 15) als volgt te wijzigen:

a. in het eerste lid vervallen de woorden: „in het buitenland door te brengen”;

b. lid (3) wordt gelezen: „wanneer de arbeider van zijn recht op verlof wenscht gebruik te maken, moet hij daarvan den werkgever ten minste één maand vóór den aanvang van het verlof kennis geven en deze tevens mededeelen, of hij zijn verlof binnen dan wel buiten Nederlandsch-Indië wenscht door te brengen”;

c. tusschen de leden (3) en (4) worden de volgende leden ingevoegd:

„(4) Wanneer het verlof binnen Nederlandsch-Indië wordt doorgebracht, kan de verlofsduur met ten hoogste drie maanden worden verminderd”.

„(5) De arbeider, die niet valt onder lid (1) van dit artikel, heeft telkens nadat hij zeven jaar, de eventueele proeftijd inbegrepen, bij denzelfden werkgever heeft gediend, recht op een binnenlandsch verlof van drie maanden met behoud van het volle geldloon”.

Ten slotte is ingediend een motie, voorgesteld door de heeren Kerstens, Van Helsdingen en Thamrin (st. 22), luidende:

15de VERGADERING — MAANDAG 21 DECEMBER 1936.

Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

(Voorzitter.)

„Het College van Gedelegeerden, na de tot tweemaal toe plaats gehad hebbende behandeling eener Aanvullende Plantersregeling overtuigd, dat een bevredigende regeling der rechten en plichten van werkgevers en werknemers ten opzichte van elkaar slechts bereikbaar is met gedifferentieerde regelingen in de eigen sfeer der onderscheidene belangen, op basis van redelijk overleg tusschen de in bedrijfsraden samenwerkende belanghebbenden, aan wier beslissingen bindende kracht ware toe te kennen, behoudens goedkeuring door de Overheid,

dringt er bij de Regeering op aan, het vraagstuk van de instelling der bedoelde bedrijfsraden zonder uitstel in

studie te nemen, dan wel door een Haar in te stellen Commissie in studie te doen nemen en het resultaat daarvan zoo spoedig mogelijk aan den Volksraad voor te leggen”.

Deze amendementen en motie zullen heden worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Morgen te 9 uur v.m. zal worden begonnen met de verdere behandeling van de Plantersregeling.

Na de afhandeling van dat onderwerp zal de verdere behandeling van de wijziging der zegelordonnantie e.a. plaats hebben.

De vergadering wordt te 11.57 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stuk. — Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

16de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 22 December 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53). — Motie-Kerstens e.s. betr. de instelling van bedrijfsraden (Ond. 53, st. 22). — Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Mohamad Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Thamrin en Verboom.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Holtkamp.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Weyer, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende een „Aanvullende Plantersregeling” (Ond. 53; Zittingsjaar 1935—1936 Ond. 120), zooals dit ontwerp nader door de Regeering is gewijzigd (Ond. 53 — stuk 15).

Het woord is aan den directeur van Justitie voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Door verscheidene leden is de aandacht gevestigd op het bijzondere karakter van de procedure, waarmede wij bezig zijn, de herbehandeling van een ontwerp, waarover geen overeenstemming is bereikt met den Volksraad. Ik kom hierop nader terug. Het bijzondere karakter van deze behandeling blijkt overigens reeds hieruit, dat wij thans, nu pas de eerste termijn van den Volksraad is beëindigd, reeds zeer ver gevorderd zijn met de behandeling. De amendementen zijn reeds ingediend — men mag aannemen alle amendementen —, zelfs heeft één lid reeds zijn stem over het ontwerp gemotiveerd. Men zou kunnen vragen, of er nog veel voor den Regeeringsgemachtigde te bespreken overblijft, nadat duidelijk van de zijde van den Volksraad is te kennen gegeven, hoe het standpunt der leden is tegenover het tweede ontwerp. Toch geloof ik, dat mijn taak door deze situatie niet gewijzigd is en dat er ook nog voldoende reden is om aan den Volksraad nog de argumenten, voor te houden, die de Regeering nog meent te kunnen voorbrengen; om nog een poging te doen om datgene te kunnen bereiken, waarvoor wij hier bijeen zijn, n.l. het verkrijgen van overeenstemming tusschen Regeering en Volksraad.

Alvorens ik nu de eigenlijke geschilpunten tusschen Regeering en Volksraad bespreek, eerst nog een paar punten, die feitelijk met dat meeningsverschil niet te maken hebben.

In de eerste plaats moet ik een en ander zeggen over de bedrijfsraden, waarvoor het geachte lid, de heer Kerstens heeft gepleit. Het is thans duidelijk, hoe althans de heer Kerstens zich die bedrijfsraden voorstelt; niet als een systeem,

(Directeur van Justitie.)

dat moet leiden tot betere contrôle op de naleving van de Plantersregeling — met voldoening heeft de Regeering van den heer Kerstens gehoord, dat hij die contrôle beter acht in handen van het ambtelijk apparaat, waarin dan ook in de Algemeene Plantersregeling reeds op verschillende punten is voorzien — maar dat het voor hem gaat om een soort „corporatief” systeem, hetgeen in Europa en in andere deelen der wereld langzamerhand meer en meer voorstanders vindt. De argumenten, welke het geachte lid, de heer Kerstens, aan zijn pleidooi voor de instelling van bedrijfsraden laat voorafgaan, kan de Regeering niet onderschrijven en het is wel goed dit nog eens duidelijk van te voren te stipuleeren. Het eerste motief van den heer Kerstens is, dat de Indische ondernemers nu eenmaal verlichte despoten zijn en dat de onwil van de Indische ondernemers, om mede te werken aan het tot stand komen van een bevredigende regeling zal moeten leiden tot de door hem gewenschte instelling van bedrijfsraden. De Regeering kan dit niet onderschrijven en acht dit volkomen onbewezen en zelfs, indien dit zoo was, geen motief voor de instelling van bedrijfsraden.

In de tweede plaats moet de Regeering uitdrukkelijk ontkennen, dat er reden is om nu met bedrijfsraden te streven naar een betere regeling der verhouding tusschen de werkgevers en werknemers omdat de regeling welke thans voor ons ligt onlogisch en onbevredigend zou zijn. Ook dit ontkent de Regeering ten stelligste. Het kan zijn, dat in die regeling punten zijn welke voor verschillende leden van het college, ieder voor zich, onbevredigend zijn, dat de regeling als geheel onbevredigend is en speciaal, dat zij onbevredigend zou zijn als zij zonder verdere wijziging in het Staatsblad mocht komen, kan de Regeering zeer zeker niet toegeven.

Wat nu betreft het vraagstuk van bedrijfsraden zelf, het is ook goed, dat het geachte lid, de heer Kerstens, het misverstand heeft rechtgezet, dat bezig was zich te vormen, n.l. dat men hier op het oog had een soort van rechterlijke colleges. Het is nu duidelijk, dat althans van zijn zijde, wordt aangedrongen op regelgevende colleges. Maar ook in den vorm zooals hij zich die colleges denkt, niet als een soort rechter maar als een wetgever met de bevoegdheid om regels vast te stellen van bindenden aard, kan de Regeering voorshands nog niet veel voor het denkbeeld gevoelen. Het lijkt de Regeering weinig te strooken met het stadium van ontwikkeling van het Indische arbeidsrecht en de Indische arbeidsverhoudingen. Intusschen is er een motie ingediend en er zal gelegenheid zijn voor de Regeering, misschien om nog een enkel woord te zeggen, maar in elk geval om aan te hooren de denkbeelden ter zake van het college, wat voor de Regeering in dit geval wel van het hoogste belang moet zijn.

Intusschen, ook het geachte lid, de heer Kerstens, wil, in afwachting van de bedrijfsraden die dan toch niet zoo heel spoedig zullen komen, een regeling voor de planters, al is het dan een gebrekkige regeling. Hij wil er toe medewerken om de zeer gebrekkige regeling z.i., welke hier thans ligt, nog wat te verbeteren. Daarom zegt het geachte lid, heeft hij van de vier amendementen welke de Regeering heeft afgewezen, er thans weer twee ondertekend. Het is hier de plaats even te wijzen op een vergissing van den heer Kerstens. Hij heeft één amendement ondertekend, dat overeenstemt met een door de Regeering afgewezen amendement. Het andere door hem ondertekende amendement, het amendement-Verboom, is nieuw, in dien zin, dat een amendement van nagenoeg gelijke strekking bij de eerste behandeling niet door de Regeering maar door den Volksraad is afgewezen. Hier komt het geachte lid niet tegen een Regeeringsbeslissing op maar tegen een beslissing van den Volksraad.

(De heer Kerstens: In eerste instantie ten minste!)

Een ander punt, dat vooraf nog even moet worden aangevoerd is de kwestie der verslechtering van de pensioensvoor-

(Directeur van Justitie.)

waarden, waarover het geachte lid, de heer Verboom, sprak. De heer Verboom onderstelde terecht, dat de Regeering ook thans weer zal verwijzen naar de werkzaamheden van de pensioencommissie. De Regeering deelt zijn bezorgdheid wat betreft de mogelijkheid van wijziging van de pensioensvoorwaarden, waar die zijn toegekend, maar de Regeering blijft bij haar standpunt, dat in een regeling als deze, die geen verplichtingen oplegt ten aanzien van pensioenen, ook een bestendiging van vrijwillig aanvaarde verplichtingen niet op haar plaats zou zijn. Dus dit is inderdaad iets, wat thuis behoort in een regeling als waarmede thans de pensioencommissie bezig is en waaromtrent het geachte lid thans vraagt hoe het daarmee staat, of daarvan iets te zeggen valt. Daarop kan de Regeering mededeelen, dat Zij verwacht, dat het eindrapport van de pensioencommissie nog in het jaar 1937 zal worden uitgebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Een tweede punt door het geachte lid, den heer Verboom besproken, betreft de vraag of de regeling in het ontwerp betreffende geneeskundige verzorging van de werknemers niet wat te royaal is en daarvan niet te vreezen is in het bijzonder het onaangename gevolg, dat ondersteuningsfondsen, die thans bestaan en goed werk doen, daardoor hun aantrekkelijkheid, hun waarde voor de geëmployeerden zullen verliezen en dus zullen ten gronde gaan, hetgeen dan weder te betreuren zou zijn, aangezien die ondersteuningsfondsen ook hulp verleen in die bijzondere gevallen, waarin ook deze regeling nog zal te kort schieten. De Regeering wil hier even op antwoorden, dat Zij zich niet zoo bezorgd maakt over die ondersteuningsfondsen. Zij meent, dat het nog wel zal medevallen, doch dat is tenslotte maar een speculatie. Wat bij de Regeering den doorslag moet geven is, dat men om in zeer bijzondere gevallen te helpen, toch zeker niet de regeling, die hier is getroffen, mag opheffen, of sterk besnoeien. Te royaal voor de werknemers acht de Regeering de regeling in het ontwerp niet.

Mijnheer de Voorzitter! Het vierde punt, dat ligt buiten het eigenlijke geschil — wanneer men het zoo noemen wil — tusschen Volksraad en Regeering is het punt, van de begrenzing van de groep werknemers, die recht zal hebben op buitenlandsch verlof. Om het kort te zeggen, de loongrens. Ik heb reeds in herinnering gebracht dat dit niet is een geschilpunt, zooals de andere punten, die thans behandeld worden. Er is geweest bij de eerste behandeling een amendement-Van Lonkhuyzen e.s., stuk 6. Dat wilde de loongrens op dit punt van f 350 verlagen tot f 300 en dit amendement is verworpen met 20 stemmen vóór en 32 stemmen tegen. Mijnheer de Voorzitter. Een enkel punt uit de verdediging, die aan dat amendement destijds gegeven werd, verdient nog wel vermelding. Het geachte lid, de heer De Hoog zeide bij die gelegenheid, dat in den malaisetijd een bedrag van f 350 te hoog moest worden geacht. Een bedrag van f 300 zou juist zijn en wellicht zou binnen 5 jaren de man van f 300, f 350 verdienen. Mijnheer de Voorzitter. Men zou kunnen vragen, of die verwachting niet reeds thans bezig is in vervulling te gaan, of die tijd dat de man van f 300, f 350 zal verdienen nog zoover af is. Er wordt weleens te vaak een beroep gedaan op de gewijzigde situatie op monetair gebied. Maar een ding is toch wel zeker, n.l. dat op dit punt die gewijzigde situatie in het voordeel bleek van het voorstel der Regeering. Een bedrag, dat in dien malaise-tijd te hoog werd geacht, zal zeker nu niet om die reden moeten worden verlaagd.

De Regeering legt inmiddels aan den Volksraad deze vraag voor of het een juiste toepassing zal zijn van het recht van amendeering van den Volksraad, om bij deze procedure, naast de punten, waarop de Regeering van de beslissingen van den Volksraad is afgeweken, nog weer andere punten aan de orde te stellen en in beraad te nemen, waaromtrent de overeenstemming reeds was bereikt. Het regeeringsvoorstel om op dit punt de loongrens te stellen op f 350 is door den Volksraad

aangenomen. Het staat den Volksraad natuurlijk vrij desniettemin thans tot een andere beslissing te komen, maar bij het recht van amendeering gaat het om praktische beslissingen, die een nadere omgrenzing van dat recht zullen vaststellen en men mag zich dus zeker afvragen of het wel wenschelijk is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het hier voorloopig bij laten, wat dit overigens uiterst belangrijke punt betreft. Het amendement zelf komt nog in bespreking.

Ik kom nu tot de eigenlijke geschilpunten, vier in getal. Deze tweede behandeling heeft nog wel eenig praktisch effect gehad, want van die vier geschilpunten zijn er reeds twee feitelijk geheel op den achtergrond geraakt. Zij zijn nog wel door een enkel lid aangeroerd, want in de eerste plaats hebben de geachten leden: Verboom en Soangkoepen nog gesproken over dat eene amendement, dat vermelding eischte van de vrije dagen in het contract.

Dit is een detailpunt van niet groot principieel belang.

De heer Soangkoepen deelde mede, dat hij niet overtuigd was, maar dat hij toch berustte. De heer Verboom deelde mede, dat hij geheel accoord ging met het standpunt der Regeering. Ik meen, dat dit punt hiermede als voldoende besproken kan worden beschouwd. Een amendement is niet ingediend en naar ik meen, ook niet te verwachten.

Het tweede punt, dat op den achtergrond is geraakt, is de aanvulling bij de eerste behandeling aangebracht in de regeling betreffende de geneeskundige behandeling.

De Regeeringsgemachtigde is eenigszins debet aan de aanneming van dit amendement, omdat hij daar niet zoo krachtig tegen inging als hij zou gedaan hebben, indien hij wat meer tijd had gehad dit amendement te bestudeeren. Als verontschuldiging moge dienen, dat ook de Volksraad zelf niet dadelijk alles heeft kunnen overzien, wat hieraan vastzit. Tenslotte mag de Regeering aannemen, dat de argumenten aangevoerd tegen de aanneming van dit amendement bij den Volksraad en het college van Gedelegeerden invloed hebben gehad. Alleen het geachte lid, de heer Verboom, roerde dit punt nog aan en verklaarde, dat hij met het regeeringsstandpunt accoord ging.

Dan blijven tenslotte over twee belangrijke punten, waarop nog steeds tusschen het standpunt der Regeering en dat van den Volksraad verschil bestaat, het punt van den minimum contractduur en dat van de binnenlandsche verloven.

Met betrekking tot den minimum contractduur heeft de heer Blaauw een preleminaire vraag gesteld — terecht — waarom het woord „tenminste” uit den tekst van het ontwerp was verdwenen en hij stelde terecht, dat dit een lapsus was. Inderdaad, dat woord hoort er nog steeds in en de Regeering verzoekt het College dan ook, dit woord in den tekst alsnog als geschreven te beschouwen.

Wanneer ik hier nu, wat het vraagstuk zelf betreft, tegenover elkander stel het systeem der Regeering en dat van mr. Blaauw ten aanzien van den minimum contractduur, dan moge ik beginnen met een aanprijzing van het systeem der Regeering. Dat systeem heeft de heer Weyer zeer juist weergegeven. Inderdaad, het gaat hierom, dat de Regeering eerst één en vervolgens een tweede zaak als onbehoorlijk heeft moeten erkennen en daartegen voorzieningen in het ontwerp heeft moeten opnemen. Onbehoorlijk is het van een werkgever, wanneer hij een werknemer uit het buitenland laat komen en dien man, wanneer die eenmaal hier is gekomen, binnen het jaar weer op de Indische arbeidsmarkt loslaat. Onbehoorlijk is het ook wanneer de werkgever, zooals het een enkele maal gebeurd is, voor personeel, dat permanent noodig is, maar periodiek, jaar in jaar uit, tijdelijk personeel aanneemt, wanneer men met het tijdelijk personeel werkt voor werkzaamheden, die telken jare terugkomen en deze menschen na enkele maanden weer loslaat, alweer op de Indische arbeidsmarkt, of liever, op de Indische liefdadigheid en het publiek laaf zorgen voor het levensonderhoud van deze

(Directeur van Justitie.)

mensen. Dat zijn twee concrete punten: de importkrachten, die men hier niet aan hun lot mag overlaten, nog vóór ze zich ook maar eenigszins aan de Indische omstandigheden hebben weten aan te passen en het gesignaleerde misbruik inzake de uitbreiding van categorieën tijdelijk personeel. In die twee punten wordt voorzien en dat is een systeem, dat volkomen logisch en ook uitvoerbaar is.

Wat stelt de heer Blaauw hier tegenover? Hij begint met een bestrijding van de motieven der Regeering. Importkrachten? Daarvoor is het niet noodig om ze te beschermen tegen een ontslag binnen enkele maanden nadat men ze in Indië heeft geïmporteerd. Daarvoor is iets anders nodig, n.l. terugzending. Maar het geachte lid weet toch, dat daarvoor geen bijzondere voorziening noodig was. Een der twee crisisordonnanties op de verhouding tusschen werkgever en werknemer schrijft reeds voor, dat importkrachten, die men hier ontslaat, moeten worden teruggezonden. Daarmede is dan nog niet aan den man goedge maakt, wat men aan hem misdeed. Het is niet juist, dat men hem in eenzelfde positie brengt door hem per eerstvolgende boot naar Nederland terug te sturen. Laat de heer Blaauw zich eens voorstellen, dat hij zelf in een dergelijke positie verkeerde, dat hij in Nederland was aangeworven voor Ned.-Indië ongetwijfeld in de vaste overtuiging, dat het om een levenswerk voor hem ging en dat men hem, wanneer hij hier in Indië is aangekomen, om een willekeurige reden, zonder dat hij er aanleiding toe heeft gegeven, ontslaat en hem dan zegt: Nu ja, het eenige, wat ge kunt eischen is, dat men U terugzenden zal en zie dan in Nederland maar verder wat ge doet. Daarmede is de onbillijke behandeling niet opgeheven.

Het geachte lid, de heer Blaauw meent, dat een bescherming voor deze concrete gevallen onbillijk en onbehoorlijk zou zijn, onbillijk tegenover andere werknemers, aan wie men die bescherming niet geeft — niet geeft, zeg ik er dadelijk bij, omdat zij die niet behoeven —, onbehoorlijk, omdat aldus van den werkgever wordt geëischt, dat hij die werkracht, ook wanneer hij die niet kan gebruiken, toch een jaar lang aanhoudt.

Ook op dit laatste punt heeft de heer Weyer een zeer juiste opmerking gemaakt, n.l. dat het niet logisch is om, wanneer men het onbehoorlijk acht tegenover den werkgever om hem een jaar te binden aan een nieuwe kracht, die hij uit Holland laat komen, men de zaak niet verbetert door hem dan tevens te binden aan alle nieuwe krachten, die hij aanneemt, ook wanneer zij hier te lande zijn aangenomen. De onbehoorlijkheid zou hierdoor slechts worden vergroot.

Laat men vooral ook niet vergeten, dat hierin niet ligt — wat misschien de een of ander zich gedacht heeft — een bevoorrechtiging van de importkrachten, zelfs niet een bevordering van den import van werknemers, want wanneer men weet, dat men een nieuwe kracht, ook wanneer deze tegenvalt, niet zoo aanstands weer kwijt is, zal men toch zeker zeer voorzichtig zijn met de uitzending dier krachten en zal men eerder een kans geven aan Indische krachten, wien men een langeren proeftijd kan geven, langer dan de officieele proeftijd, omdat men niet aan tijd gebonden is, niet aan tijd gebonden behoeft te zijn, omdat het voor de Indische kracht wel hoogst onaangenaam kan zijn, maar niet een ramp, wanneer hij na een korten proeftijd een anderen werkgever moet zoeken.

De Regeering moet dus ten stelligste ontkennen, dat een bescherming op dit punt alleen aan importkrachten en in die gevallen, waarin zich het misbruik voordoet, waarvan sprake is, onbillijk en onbehoorlijk zou zijn. Maar aangemen, dat het geachte lid, de heer Blaauw, gelijk heeft en dat inderdaad een dergelijke regeling onbillijk en onbehoorlijk is, wat moet dan de conclusie zijn? Moet deze dan zijn, dat men die regeling dan algemeen moet maken? Moet men concludeeren, dat de regeling, die de Regeering geeft, moet

worden omgekeerd? Dit laatste is de conclusie van het geachte lid, den heer Blaauw.

Tenslotte heeft het geachte lid, de heer Blaauw, toegegeven, dat de praktische bezwaren, die kunnen bestaan tegen een regeling zonder uitzonderingen, die verbiedt aanneming van tijdelijke krachten, moeten worden opgeheven, ook in zijn systeem.

Hij wenscht alleen omkeering van den regel. Hij wenscht, dat de regeeringsverordening niet zal aanwijzen voor welke andere categorieën de regel zal gelden maar, dat zij zal aanwijzen voor welke categorieën de algemeene regel niet zal gelden. Ik kom hier dadelijk op terug, maar wil reeds thans opmerken, dat de eenige logische conclusie zou zijn om een dergelijken onbillijken en onbehoorlijken regel niet algemeen te maken, ook niet om die om te keeren, maar om hem op te heffen. Indien men inderdaad uitgaat van het denkbeeld, dat zulk een termijn van één jaar onbillijk en onbehoorlijk is, dan moet men hem voor niemand stellen.

Ik geloof, dat wanneer een outsider de stukken over het ontwerp doorleest en wanneer hij kennisneemt, van hetgeen in eersten termijn is gezegd, hij zich met verwondering zal afvragen waarom nu toch juist op dit punt wordt volgehouden dat de Regeeringsvoorstellen niet bruikbaar zijn. Men vraagt niet om een regel zonder uitzonderingen te maken, men vraagt niet om een regel op te heffen, men vraagt geen onbehoorlijke of onbillijke bescherming, maar men vraagt slechts omkeering van den regel.

De heer Blaauw heeft het bezwaar bestreden, dat de Regeering tegen deze omkeering op zichzelf heeft aangevoerd. De Regeering heeft gezegd, dat dit practisch niet uitvoerbaar is; wat practisch uitvoerbaar is, is, dat men behalve de geïmporteerde werknemers onder de bescherming brengt arbeiders van een bepaalde groep waarin zich het misbruik voordoet van tijdelijk personeel, dat jaar in jaar uit gebruikt wordt. De Regeering heeft opgemerkt, dat wanneer men wat hier uitzondering is tot regel maakt, dan geen rekening wordt gehouden met het feit, dat aanstelling van tijdelijk personeel in practisch alle betrekkingen kan en moet voorkomen, zonder dat daarbij sprake is van misbruik.

De heer Blaauw heeft niet ten onrechte de opmerking gemaakt, dat zich dit dan toch ook kon voordoen wanneer de Regeering bij regeeringsverordening een bepaalde categorie arbeiders zou hebben aangewezen als vallende onder den regel. Inderdaad. De heer Blaauw verzocht, als ik hem goed begrepen heb, dan eens mede te deelen in welken voru de Regeering dit bezwaar meende te kunnen omzeilen. Diezelfde vorm zou dan ongetwijfeld bruikbaar zijn om bij de omkeering van het systeem, de aanstelling van tijdelijk personeel in alle betrekkingen mogelijk te maken. Ik wil het geachte lid gaarne ter wille zijn en hem mededeelen, dat de Regeering zich voorstelt om bij regeeringsverordening waar een groep wordt aangewezen welke onder de regeling valt, daaraan toe te voegen, dat in die groep tijdelijk personeel voor korteren tijd dan één jaar kan worden aangesteld bij opvolging in geval van ziekte, of buitenlandsch verlof, of voor werkzaamheden, die een kennelijk tijdelijk karakter dragen, zooals b.v. het bouwen van een fabriek, dus niet bij geregeld terugkeerenden campagne-arbeid en dergelijke. Nu kan men uitvoering geven aan een opdracht van den ordonnantiewetgever om een groep aan te wijzen, die onder den regel zal vallen en de Regeeringsverordening zal daarbij beperkingen kunnen stellen, die uitbreiding kunnen beperken ten aanzien van de gevallen, die ik zoeven aanduidde. Doch het wordt geheel anders, wanneer de ordonnantie eischt niet uitbreiding, doch opheffing van den regel ten aanzien van bepaalde groepen. Hoe kan hier een behoorlijke uitvoering aan de wet gegeven worden in dezen vorm, dat men voor alle betrekkingen, welke dan ook, tijdelijk personeel uitzondert in de gevallen, dat ziekte of buitenlandsch verlof enz. enz. die aanstelling noodzakelijk maken? Dat is niet de aanwijzing van

(Directeur van Justitie.)

een bepaalde groep, dat is niet de uitvoering van een bepaling en dit is in hooge mate onpraktisch. Men kan nog toezicht uitoefenen op die uitzondering van den regel, die noodig zal zijn, indien men een scherp omschreven groep arbeiders aanwijst als uitgesloten in het algemeen van tijdelijke aanstelling. Doch men kan niet toezicht uitoefenen op een vrijstelling — aangenomen dat die in overeenstemming zou zijn met de bepaling van de ordonnantie — die alle indienststelling van tijdelijken aard zou betreffen, die voor het toezicht zou eischen, dat geen tijdelijke indienststelling meer zou plaats hebben, dan onder garantie, dat hierbij de wet wordt nageleefd.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moet dus volhouden, dat een redelijke, laat ons zeggen, juridisch juiste toepassing van de bepaling, die het geachte lid, de heer Blaauw in de ontwerp-ordonnantie zou wenschen te zien opgenomen, niet mogelijk is en dat, indien men daarover heen zou willen stappen en men in strijd met wat de ordonnantie zou doen veronderstellen, niet een bepaalde groep, doch alle groepen zou aanwijzen voor bepaalde gevallen, men dan zou komen tot een systeem, dat praktisch ook al weder zeer slecht zou werken en een taak zou leggen op de controleerende instanties, die te zwaar is. Dit is ook niet noodig.

Ik mag hier in herinnering brengen iets, dat in het Gedelegeerdenverslag aan de Regeering werd verweten. Daarin werd n.l. aan de Regeering verweten, dat deze niet voldoende rekening hield met het misbruik speciaal in de suikercultuur, om behalve het echte campagnepersoneel ook de personen, die altijd in vasten dienst zijn geweest, nu maar voor enkele maanden 's jaars tijdelijk aan te nemen. Dit verwijt is bij de mondelinge behandeling niet herhaald, aangezien de Regeering daartegenover heeft aangevoerd, dat juist deze urgentie, de noodzaak daartegen te waken de Regeering heeft geleid tot het opnemen van de bepaling in de ordonnantie, dat uitbreiding van den regel tot bepaalde groepen bij Regeeringsverordening kan plaats hebben. Doch wel kan men aan de voorstanders van het amendement verwijten, dat zij dit punt eigenlijk geheel uit het oog hebben verloren. Bij hen gaat het er niet meer om, om in die gevallen, waarin men misbruik maakt van den toestand, waarin de Indische arbeidsmarkt verkeert, om vast personeel „tijdelijk” aan te nemen, een voorziening te treffen. Voor het geachte lid, den heer Blaauw, zat in de bepaling van den minimumcontractsduur en in den wensch, die vanuit de kringen der werknemers zelf is voortgekomen om daaraan uitbreiding te geven, dit aantrekkelijke, dat hij meende daardoor te kunnen ontkomen aan de in zijn groep steeds zoo verafschuwde discriminatie.

Maar dit is niet een verwerpelijke discriminatie. Hier gaat het inderdaad om belangen, die in bepaalde gevallen afwijken van die van anderen en een bijzondere bescherming noodig hebben. Dit blijkt hieruit, dat de heer Blaauw, nadat hij wellicht aanvankelijk zich voorgesteld had, een algemeen verbod van in dienstneming van tijdelijk personeel te kunnen verdedigen, al vrij spoedig moest erkennen, dat een regeeringsverordening zou noodig zijn, waarbij bepaalde categorieën zouden worden uitgezonderd. Thans vraagt het geachte lid hoe de Regeering zich dan wel voorstelt, om ook die normale tijdelijke aanstellingen niet te treffen, wanneer Zij bijzondere maatregelen neemt.

Ik moet aannemen, dat het geachte lid hiermede bedoelt, dat hij de methode, die de Regeering dan zou kunnen toepassen, ook in zijn systeem noodzakelijk acht, maar daarmede geeft hij toe, dat van een minimum contractduur van een jaar over de geheele linie tenslotte geen sprake kan zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Laat het geachte lid nu nog één stap verder gaan en erkennen, dat dat desideratum, dat is voortgekomen uit de werknemerskringen zelf, voorshands niet uitvoerbaar is en dat daarbij ook geen belangen zijn betrokken van de groep voor welke de heer Blaauw spreekt.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

Laat men uitgaan van de werkelijkheid, van wat noodig is. Laat ook de tweede onderteekenaar van het amendement, de heer Verboom niet loslaten, wat hij uit de werkelijkheid omtrent dit punt heeft ervaren.

De motiveering van den heer Verboom eischt nog eenige bespreking. De heer Verboom toch begon met zelf argumenten te geven, tegen dit amendement. Hij was er niet enthousiast voor. Hij had gearzeld om het te ondersteunen en hij deelde mede, waarom. Omdat hij in de praktijk ervaren had welke bezwaren er aan zijn verbonden wanneer men gedwongen wordt om de werknemers alleen maar aan te nemen voor tenminste een jaar. Nu moet ik in alle bescheidenheid opmerken, dat dezelfde denkfout, die ook in de redeneering van den heer Blaauw te vinden is, zich hier voordoet, dat de heer Verboom een praktisch bezwaar voelde en niet vraagt: zijn er verschillende redenen waarom men over dat bezwaar kan heenstappen of is het bezwaar zoo ernstig, dat die regeling geschrapt moet worden, doch dat hij zegt: nu, ja, de Regeering wil dit nu eenmaal, de Regeering durft het blijkbaar aan, welnu, dan kan men ook verder gaan.

Wanneer het reeds bezwaarlijk is om voor importkrachten een bindenden termijn van een jaar te stellen hoeveel te meer bezwaarlijk zal het dan zijn, wanneer men dit moet doen voor alle personeel. Dit is niet zooals het geachte lid opmerkte, opportunisme, dit is, ik kan het mij niet anders voorstellen, onlogisch, want het bezwaar was niet onjuist, dat bezwaar werd ook door de Regeering gevoeld. Inderdaad, het kan altijd bezwaar opleveren, wanneer men een nieuwe kracht, die men nog niet kent, niet kan ontslaan binnen een jaar.

Maar het bezwaar is niet zoo groot, wanneer het alleen die zeer uitgelezen krachten betreft, die men importeert en waarbij men de grootst mogelijke voorzorgen in acht neemt. Voorzover het een bezwaar is, staat daar tegenover het zeer groote voordeel, die moet men beide afwegen en dan moet het voordeel den doorslag geven.

Nog een opmerking. Het zou voor de Indische arbeidsmarkt tenslotte niet anders dan aangenaam kunnen zijn, wanneer de import van krachten uit het buitenland, ook door deze bijzondere voorziening beperkt tot dezen import, iets zwaarder wordt gemaakt, wanneer men er dus wat eerder toe zal overgaan om hier te lande om te zien naar mensen die men kan gebruiken en op de proef kan stellen, zonder te zijn gebonden aan den nieuwen last die voor de importkrachten geldt, n.l. den minimum contractsduur.

Ik mag het College niet te lang bezig houden, Mijnheer de Voorzitter, en ga thans over tot het vierde punt, het tweede eigenlijke geschilpunt tusschen de Regeering en den Volksraad, de kwestie van de binnenlandsche verloven. Ook hier betoont zich de heer Blaauw een voorvechter van het mede door den Volksraad aangenomen amendement. Ook hier — ik kan het niet anders zien — heerscht bij hem dezelfde angst voor discriminatie. De bestrijding die het geachte lid van het regeeringsstandpunt gaf, was niet sterk. Hij ving aan met te zeggen, dat een recht op buitenlandsch verlof gemakkelijk in geld is om te rekenen, dat het een loonbestanddeel is en dat het derhalve niet aangaat om hier verschil te maken; de een zou dan meer verdienen dan de ander.

Ik meen, dat er niet veel woorden noodig zijn om er het College van te overtuigen, dat dit toch niet opgaat. Inderdaad, de eene werknemer kost den werkgever meer dan de ander, zelfs zij, die recht op buitenlandsch verlof hebben, zijn voor den werkgever niet even duur. Een man met een groot gezin kost meer dan een vrijgezel en dan mag men niet zeggen: reken het om in geld, de man heeft dus meer loon.

(De heer Blaauw: Waarom kost het groote gezin meer?)

Dat is zoo bij het gouvernement.

(De heer Blaauw: O, bij het gouvernement!)

(Directeur van Justitie.)

De heer Blaauw verklaarde bij de vorige behandeling, dat nergens een dergelijk verschil werd geaccepteerd, dat men nergens aan gehuwden meer voordeelen gunt dan aan ongetrouwden. Ook dit is niet juist, het gouvernement doet dat ook en houdt er rekening mede of iemand verzorger is van een gezin.

(De heer Blaauw: Ik heb mij tot de plantersregeling beperkt.)

Wat de plantersregeling betreft, waarom zou een bijzondere voorwaarde, die voor een bepaalde groep moet worden gesteld, tot alle groepen dienen te worden uitgebreid, zonder rekening te houden met het verschil, alleen maar, omdat die bijzondere voorwaarde, dat beding van de arbeids-overeenkomst, op geld waardeerbaar is?

Ook de tweede redeneering van den heer Blaauw gaat niet op. Het is natuurlijk juist, dat men geen verschil van rechtsbehoefte kan aannemen tussehen iemand, die f 340 en iemand, die f 350 verdient, maar dat geldt bij elke loongrens. Accepteert men de loongrens, dan accepteert men daarmee, dat eerst bij het bereiken van die grens een voordeel wordt verkregen, dat van die loongrens afhankelijk is. Het geachte lid, de heer Blaauw, accepteert de loongrens, waarom accepteert hij dan niet, dat men daardoor krijgt grensgevallen, dat men daardoor werknemers zal moeten laten wachten op buitenlandsch verlof, totdat zij daarop door loonverhooging aanspraak krijgen?

De bestrijding van de regeeringsargumenten kan ik dus niet sterk achen, maar hoe staat het met de tegenargumenten van het geachte lid den heer Blaauw? Zijn betoogtrant was eigenaardig. Het geachte lid gaat hiervan uit, dat indien men nu eenmaal het recht op buitenlandsch verlof ten deele afhankelijk stelt van het genoten salaris, wat de Regeering doet — en Zij doet dit omdat nu eenmaal zonder deze grove voorziening geen bevredigende regeling is te maken — het bij deze regeling kan voorkomen, dat iemand, die dit recht kan laten gelden er geen behoefte aan heeft. Die man heeft bv. recht op buitenlandsch verlof, omdat hij een bepaald salaris heeft, maar hij behoort in Indië thuis en heeft geen behoefte aan het buitenlandsch verlof. Dit is echter geen regel, want in de groep van den heer Blaauw wordt in het algemeen ontkend, dat degenen, die hier thuis behooren, geen behoefte aan buitenlandsch verlof zouden hebben, maar in dit eene geval komt het dan inderdaad voor, dat iemand met f 350 of meer salaris geen behoefte heeft aan buitenlandsch verlof en dit ook niet wenscht. Nu, zegt de heer Blaauw, brengt het Regeeringsvoorstel de absurditeit, dat die man nu met buitenlandsch verlof moet gaan, want hoe kan hij anders zijn recht op buitenlandsch verlof geldend maken!

Mijnheer de Voorzitter. Dit is niet absurd, want die man moet niet met buitenlandsch verlof. Wanneer men een bevoegdheid krijgt, dan beteekent dat niet, dat men dat recht ook geldend moet maken tegen eigen belangen en wenschen in. Een man, die meent geen behoefte te hebben aan buitenlandsch verlof en die daarop geen prijs stelt, moet geen buitenlandsch verlof nemen.

(De heer Kan: Tot zoover ga ik met die redeneering accoord.)

Daarom kan men niet zeggen dat dit absurd is, en dat men dien man daarvoor iets in de plaats moet geven. Neen, hij heeft dit buitenlandsch verlof niet nodig, dan is de zaak daarmee afgelopen. Om een voorbeeld te noemen, stel dat een scheepvaartmaatschappij aan het walpersoneel in haar dienst het recht geeft op kosteloos vervoer met haar schepen. De een zal daarvan gebruik maken en dit recht op hoogen prijs stellen en zal dan in den gedachten gang van den heer Blaauw daardoor een hooger loon genieten, en de ander zal er geen gebruik van maken en zal zeggen: Die zee-reisjes zijn mij te duur; ik houd er niet van; ik word er ziek van, of iets dergelijks. Moet men nu aan dezen man, omdat

hij er geen behoefte aan heeft van dit voorrecht gebruik te maken, een ander voorrecht daarvoor in de plaats geven, bv. gratis vervoer per staatsspoor? Er zit een fout in deze redeneering; wanneer men meent, dat bepaalde personen recht hebben op buitenlandsch verlof, omdat zij daaraan behoefte hebben, dan beteekent dat niet, dat zij, wanneer zij er geen behoefte aan hebben, van dat buitenlandsch verlof gebruik te maken, recht verkrijgen op een compensatie.

(De heer Kan: De nadruk wordt verkeerd gelegd.)

Het geachte lid, de heer Blaauw, vervolgde zijn rede ongeveer aldus: Men moet dan iets in de plaats geven van dat buitenlandsch verlof, waaraan deze man geen behoefte heeft; dus de mogelijkheid van conversie van buitenlandsch verlof in binnenlandsch verlof is onvermijdelijk voor hem, die recht hebben op buitenlandsch verlof, en als men dat accepteert, dan moet men ook hen, die geen recht hebben op buitenlandsch verlof, het recht geven op binnenlandsch verlof.

Maar dit accepteert de Regeering nu juist niet. Zij accepteert niet, dat iemand die geen behoefte of verlangen heeft naar buitenlandsch verlof daarvoor een binnenlandsch verlof in de plaats kan krijgen. Evenmin als men zou accepteren, dat hij daarvoor een zeker geldbedrag zou kunnen uitgekeerd krijgen. Dit zou ook voor sommige menschen aangenaam zijn en er zijn tal van personen die zeggen zouden: ik geef gaarne mijn buitenlandsch verlof op indien ik de kosten welke dat verlof voor den werkgever medebrengt kan ontvangen. Ook dit kan in de regeling niet worden aanvaard. Maar als men niet aanvaardt dat conversie noodig is, dan vervalt ook de consequentie dat dus alle anderen die geen recht op buitenlandsch verlof hebben, recht moeten hebben op binnenlandsch verlof.

Wat is de kwestie? Men heeft nu eenmaal voor importkrachten die de Indische cultures nog niet kunnen missen bijzondere voorzieningen noodig. Een voorziening ten aanzien van minimum contractduur, een voorziening ten aanzien van buitenlandsch verlof. Moet men nu zeggen: dit is ongewenscht, zooals het geachte lid, de heer De Hoog, bij de vorige behandeling zei: discriminatie is mede ten nadeele van de importkracht? Nu geeft men hem een uitzonderlijke positie, straks laat men hem verdwijnen. Moet men hier nu komen met het verlangen, dat onjuiste verlangen, om elk voorrecht, — als men het een voorrecht noemen wil — elke bijzondere voorziening ten opzichte van importkrachten uit te breiden tot de groep waarvoor de heer Blaauw streeft? Moet dan in elk geval aan de importkracht niet gegund worden wat hem naar redelijkheid op zakelijke motieven toekomt, indien niet ook anderen daarvan zullen profiteren? Dit is fout. Men moet andersom redeneeren en uitgaan van de werkelijkheid. Wanneer men vraagt: wie moeten binnenlandsch verlof hebben? en: is conversie noodig? dan moet men aanvangen met het slot: is er behoefte aan binnenlandsch verlof? Is het juist, zooals de heer Soangkoepou zei, dat nu eenmaal een rust noodig is na een zekere periode van zwaren arbeid? Nogmaals, de Regeering ontkent dit. Voor die rust, die periodieke rust na zwaren arbeid, dient het vacantieverlof.

(De heer Soangkoepou: 14 dagen vacantie is te weinig!)

Daarnaast om de zooveel jaren een langer binnenlandsch verlof, kan niet de beteekenis van rust hebben. Daarvoor zou men argumenten kunnen aanvoeren, maar, zooals de verhoudingen thans zijn, kan men niet zoover gaan, dat men nu iets in deze minimumregeling legt, dat nog geen algemeene adat is geworden. Men kan hier niet rechten gaan scheppen en zeggen: wij vinden, dat het langzamerhand tijd wordt, dat ieder recht krijgt op binnenlandsch verlof. Als men erkent, dat in het algemeen aan binnenlandsch verlof geen behoefte bestaat, dan moet men ook van dat standpunt uit de conversie bezien en zeggen: dan kan er ook van conversie geen sprake zijn.

(Directeur van Justitie.)

De heer Soangkoepou zei, dat toch ook bij het gouvernement conversie mogelijk was. Daarop heeft de werknemer bij het gouvernement geen recht. Dat in bijzondere gevallen wel eens een dergelijk langdurig binnenlandsch verlof wordt verleend, is juist, dat gebeurt in het particuliere ook. De heer Verboom zei reeds: er is practisch geen goede regeling te maken welke recht geeft op binnenlandsch verlof, alleen in die gevallen waarin men moet erkennen, dat er groote belangen van de betrokkenen bij zijn gemoeid. Die gevallen zijn nog zeldzaam. Het gaat ook niet aan, om nu voor die bijzondere gevallen een regeling te maken, die voor allen geldt, om nu recht te geven op binnenlandsch verlof uit de overweging, dat men wel eens terug wenschte te keeren naar zijn stamland, en recht te geven op een binnenlandsch verlof ook aan diegenen, die in hun stamland werkzaam zijn. En dat zou de regel worden. Tenslotte wenschte de Regeering ook nog de aandacht te vestigen op de waarschuwing van het geachte lid, den heer Verboom, al weder ontleend aan zijn praktische ervaring, dat men met conversie van buitenlandsch verlof in binnenlandsch verlof voorzichtig moet zijn. Dat is beproefd en dat heeft niet tot goede resultaten geleid.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Kan sloot zich aan bij hen, die bepleitten een conversie van binnenlandsch verlof en naar ik meen ook bij hen, die bepleitten een binnenlandsch verlof voor allen, die geen recht op buitenlandsch verlof hebben. Het geachte lid meende, dat inderdaad in de regeling van het ontwerp een onbillijkheid zat. Ik hoop het geachte lid te hebben kunnen overtuigen, dat dit niet het geval is. Doch in elk geval doe ik een beroep op dat, wat het geachte lid, de heer Kan zelf heeft aangevoerd, toen hij bij den aanvang van zijn *rede sprak over de consequenties van de aanneming van het desbetreffende amendement*. Die vraag van de consequenties is ook gesteld door het geachte lid, den heer Van Helsdingen. Dit geachte lid betreurde het, dat de Regeering blijkbaar niet nog nadrukkelijker aan den Volksraad had medegedeeld bij de eerste behandeling, dat er van overneming van de amendementen wel geen sprake kon zijn.

Mijnheer de Voorzitter! U zelf heeft terecht opgemerkt, dat dit geheel in overeenstemming was met de wenschen van den Volksraad. Het is ook in overeenstemming met de algemeene gedragslijn, die de Regeering heeft aangenomen, dat men wel waarschuwt voor de gevolgen, doch nooit zegt, dat het amendement, waarover nog moet worden beslist door den Volksraad, voor de Regeering onaanvaardbaar is. Nochtans heeft bij de eerste behandeling bij vele leden geen twijfel geheerscht over de vraag, wat nu wel het effect zou zijn van de amendering van het eerste ontwerp. Ik mag wel in herinnering brengen, dat toen het ontwerp in dien vorm zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen, enkele Volksraadsleden mij met een meewarig glimlachje de vraag stelden, of zij mij hiermede nu al dan niet moesten gelukwenschen. Zij zagen reeds aankomen, dat hiermede nog niet een einde was gekomen aan den moeilijken weg, dien de plantersregeling heeft moeten afleggen. Mijnheer de Voorzitter. Wat meer is, ook de I. S. laat naar de meening van de Regeering niet toe, dat den Volksraad tijdens de behandeling, vóór de beslissing, door de Regeering wordt te kennen gegeven wat de Regeering wel of niet zal aanvaarden. De I. S. schrijft n.l. voor het zoolang mogelijk streven naar het bereiken van overeenstemming. Wanneer die overeenstemming de eerste maal niet is bereikt, moet worden beproefd de tweede maal die overeenstemming te bereiken. Hoe kan dat, Mijnheer de Voorzitter, indien de Regeering, zelfs vóórdat de behandeling in eersten aanleg geëindigd is, reeds eens en voorgoed onherroepelijk mededeelt, dat Zij haar eindooreel reeds bepaald heeft? Het zou ook niet goed zijn, omdat voor dat eindooreel toch ook van groot belang zal zijn de beslissing van den Volksraad zelf. Wanneer de Volksraad zelf zich eerst nog te beraden heeft en nog over de aanneming van de amendementen moet beslissen, mag toch

(Voorzitter, Blaauw.)

zeker niet van de Regeering worden geëischt, dat Zij een op zichzelf bindende uitspraak geeft omtrent die amendementen, die haar zou binden, ook in geval de Volksraad het amendement zou verwerpen.

Nochtans had de heer Van Helsdingen gelijk, waar hij tenslotte zich stelde op het standpunt: denk aan de gevolgen; weet wel, dat als ook thans de Regeering niet kan verklaren, dat de nieuwe amendementen onaanvaardbaar zijn, dan toch de kansen zeer gering zijn, dat deze alsnog worden aanvaard en dat dit beteekent een ten uitvoerlegging van de lange conflictenregeling tot aan het einde, en dat einde ligt in Nederland.

De heer Van Helsdingen had gelijk, dat hij aan de leden van dit college op het hart bond om zich af te vragen of zij dit wenschen. Moge hij ook gelijk hebben, waar hij de verwachting uitspreekt, dat deze wetenschap op de leden van het college ook haar effect niet zal missen.

Tenslotte, waarom zou het college op deze twee punten, waar toch zeker verschil van meening mogelijk is, hier nu geen stap wenschen af te wijken en niet willen aanvaarden, dat wat de Regeering biedt en wat practisch reeds een groot voordeel geeft? Waarom moet reeds thans meer worden gevraagd, ook tegen alle vertoogen der Regeering in? Daarmede zou het college naar mijn vaste overtuiging een groote verantwoordelijkheid op zich laden.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd. Overgegaan wordt nu tot den tweeden termijn, waarbij de drie amendementen en de motie in bespreking kunnen worden gebracht. Ik vestig er de aandacht op, dat de amendementen ook in behandeling komen bij de desbetreffende artikelen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft vanmorgen het karakter omschreven van deze tweede aanvullende plantersregeling en wel in dien zin, dat de oplossing moet gezocht worden in het plegen van overleg met den Volksraad om alsnog overeenstemming te trachten te verkrijgen ten aanzien van de punten van verschil tusschen de Regeering en den Volksraad. Ik heb in eersten termijn reeds de aandacht erop gevestigd, dat in de schriftelijke behandeling van deze tweede behandeling van de aanvullende plantersregeling, noch van de zijde der Regeering noch van die van den Volksraad nieuwe argumenten naar voren zijn gebracht.

Dit heeft bij mij aanvankelijk de neiging opgewekt om zoo al niet in het geheel niet hierover te spreken, dan toch zoo min mogelijk. Tenslotte heb ik toch in eersten termijn wel het een en ander moeten zeggen en ik zou haast zeggen, achteraf betreur ik het, dat ik dat gedaan heb, want dat is voor den geachten Regeeringsgemachtigde aanleiding geweest in den breede op al die punten van verschil tusschen de Regeering en den Volksraad in te gaan en tot op zekere hoogte — het spijt mij, dat ik het zoo moet zien, ik kan het niet anders — een herkauwing te geven van al hetgeen in de eerste behandeling reeds in den Volksraad, hetzij van de zijde van het college, hetzij van de zijde der Regeering, is te berde gebracht.

Intusschen zijn toch enkele punten nu ook weer in eersten termijn door den geachten Regeeringsgemachtigde besproken, die mij wel nopen om met een enkel woord daarop terug te komen. In de eerste plaats betreft dat de behandeling van den minimum contractduur voor de werknemers.

Ik heb bij de bestrijding van de oplossing door de Regeering gegeven, in eersten termijn erop gewezen, dat wanneer men het een en ander wil doen voor de importkrachten, om te voorkomen, dat die na eenige maanden hier in Indië, huishoudelijk gesproken op straat worden gezet, de oplossing die de Regeering daarvoor heeft gegeven — dat is een verzekering van een minimum contractduur van een jaar — niet een middel is, dat afdoende zal helpen voor dergelijke

(Blaauw.)

gevallen. Het middel voor dergelijke gevallen is: terugzending van die importkrachten naar het land van herkomst.

Hier tegen voerde de Regeering aan, dat iets dergelijks niet noodig is, dat een dergelijke terugzending reeds wordt verzekerd door de betrokken crisis-ordonnantie. Maar dan zou ik toch wel willen zeggen, dat deze crisis-ordonnantie, als elke andere crisis-ordonnantie, bestemd is om te eeniger tijd te verdwijnen en dan is, dunkt mij, de aanvullende plantersregeling de plaats om iets dergelijks vast te leggen. Bovendien hield de Regeeringsgemachtigde mij voor, dat, zelfs voor het geval dat dan de regeling der terugzending in de plantersregeling is verwerkt, nog niet elke onbillijkheid ten aanzien van de importkrachten is weggenomen en, zegt de Regeeringsgemachtigde, laat de heer Blaauw zich voorhouden, dat hij uit Nederland werd uitgezonden en na eenige maanden in Indië op straat gezet wordt. Indien de Regeeringsgemachtigde daarmee wil betoogen dat het noodzakelijk is, voor deze menschen verder te gaan dan een restitutio in integrum d.w.z. dat voor die menschen nog meer moet worden gezorgd dan een herstel in den vorigen toestand en dus — om terug te komen op het argument der Regeering — te maken dat die personen zich in Indië thuis gaan gevoelen, dan vraag ik den Regeeringsgemachtigde, of dit een moreel minimum is ten aanzien van menschen die uit Nederland worden uitgezonden en blijken hier te lande niet thuis te behooren. Want dit laatste is dan toch het geval wanneer zich reeds na drie of vier maanden omstandigheden voordoen die het wenschelijk maken, de arbeidsverhouding te verbreken. Ik zie niet in dat, wanneer een dergelijke omstandigheid zich reeds zoo spoedig voordoet, er van wetgeverszijde een regeling zou moeten worden gemaakt, dat deze menschen zich niettemin en voor jaren in Indië kunnen bevinden om zich dan, wederom gebruik makend van de woorden der Regeering, in Indië te leeren thuis gevoelen. Naar ik meen raken we wat dit betreft op het verkeerde spoor. Als de Regeeringsgemachtigde dan vraagt: gesteld, dat iets dergelijks met U gebeurde, zoudt Ge U dan niet tekort gedaan gevoelen?, dan zou ik antwoorden: Neen, wanneer ik dit algemeen zou beoordeelen, is terugzending naar het land van herkomst de eenig juiste maatregel.

Bij hetzelfde onderwerp heeft de geachte Regeeringsgemachtigde, in navolging van den heer Weyer, bij mijn betoog in eersten termijn een inconsequentie meenen te ontdekken en wel waar ik zou hebben betoogd dat, wanneer het een onbehoorlijkheid zou zijn om de werkgevers te binden aan een contractduur van 1 jaar ten opzichte van de uitgezonden krachten, ik in mijn eigen betoog inconsequent verder zou gaan door te vragen een zelfde contractminimum-duur van 1 jaar voor alle werkkrachten. Om dit misverstand — want dat is het tenslotte — reeds dadelijk den kop in te drukken, moet ik herhalen, wat bij de eerste behandeling van dit onderwerp reeds gezegd is n.l. dat ik persoonlijk het in het algemeen gesproken onbehoorlijk acht, wanneer cultuurarbeiders, vallende onder de omschrijving van de algemeene plantersregeling, binnen het jaar ontslagen worden. Dat is voor mij een onbehoorlijkheid, zoodat ik ten aanzien van dit punt bij de eerste behandeling het amendement-Van Lonkhuyzen mede onderteekende. Maar wanneer nu de Regeeringsgemachtigde en de heer Weyer mij op dit punt een inconsequentie voorhouden, hebben ze vermoedelijk over het hoofd gezien, dat ik bij dien gedachtengang, dat het onbehoorlijk zijn zou tegenover den werkgever om hem aan een termijn van 1 jaar te binden, niet van mijn eigen standpunt ben uitgegaan, maar veronderstellenderwijze sprak vanuit het standpunt van de Regeering en den heer Weyer, zooals dat in het Gedelegeerdenverslag vermoedelijk overeenkomstig de meening van den heer Weyer is opgenomen. Ik heb n.l. gezegd, dat het in den gedachtengang van de Regeering en van den heer Weyer in het algemeen niet onbehoorlijk is om een arbeider binnen

het jaar te ontslaan. Wanneer dit het geval is, wanneer men dit niet onbehoorlijk acht, dan vind ik het een onbehoorlijke regeling om ter wille van de uitgezonden werkkrachten een minimum-contractduur van één jaar vast te stellen en niet de andere oplossing te volgen n.l. terugzending, want in dezen gedachtengang van de Regeering en den heer Weyer, is het tenslotte onbehoorlijk om den werkgever te binden aan een minimum-contractduur van één jaar ten opzichte van de importkrachten, wanneer dit niet noodzakelijk zou zijn ten opzichte van de krachten, hier te lande aangenomen.

Wat het wederom ingediende amendement betreft, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde het als een fout onderstreept, dat wanneer het amendement wet zou worden en dus alle werknemers een minimum-contractduur van één jaar zouden hebben, behoudens bepaalde groepen, bij regeeringsverordening aan te wijzen, een dergelijke wet onuitvoerbaar zou worden. In de eerste plaats zouden dan niet kunnen worden uitgezonderd de bepaalde groepen, die in het amendement bedoeld zouden zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb al in eersten termijn gevraagd, hoe de Regeering zich bij het regeeringsvoorstel de uitvoering van de ordonnantie denkt bij de vaststelling van haar regeeringsverordening en daarop heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat het in de bedoeling lag om bepaalde groepen aan te wijzen, maar daarvan dadelijk wederom uit te zonderen onderdeelen van die groepen, n.l. menschen, die in het algemeen worden aangenomen voor tijdelijke werkzaamheden, b.v. bij vervanging wegens ziekte en verlof en voor tijdelijke werkzaamheden, als bij den bouw van een fabriek.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, dit wetende, is voor mij niets gemakkelijker dan aan te geven, hoe ik mij de vaststelling van de regeeringsverordening denk in het kader van het amendement, dat ik met eenige medeleden ten opzichte van dit punt heb ingediend. De bedoeling is, dat alle werknemers, vallende onder de omschrijving van artikel 1 van deze Algemeene Plantersregeling, een minimum-contractduur van één jaar verzekerd krijgen met uitzondering juist van de tijdelijke krachten. Wanneer wij nu die tijdelijke krachten aanwijzen, dan zou dat, als ik den geachten Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb, niet zijn een aanwijzing van groepen, als in deze ordonnantie bedoeld. Ik kan dit bezwaar niet zoo sterk aanvoelen, omdat het woord „groep”, voorzover mij bekend, in de rechtswetenschap geen vaststaande betekenis heeft. Men kan als groep van arbeiders b.v. noemen de machinisten, maar men kan als groep van arbeiders evengoed noemen de tijdelijke werkkrachten. Dit laatste acht ik juridisch zeer wel mogelijk, zoodat het bezwaar, dat door den geachten Regeeringsgemachtigde hiertegen is aangevoerd, door mij niet wordt gedeeld.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft tenslotte nog een ander bezwaar naar voren gebracht, een practisch bezwaar, n.l. dat er, wanneer dit amendement wet zou worden en wanneer dan over de geheele linie tijdelijke krachten zouden worden aangewezen, geen toezicht meer mogelijk zou zijn en de controle op deze ordonnantie te zwaar zou worden.

Ik zou ten aanzien van dit argument toch al dadelijk naar voren willen brengen, dat dit vrijwel slaat op de geheele Ned.-Indische wetgeving, niet alleen op de wetgeving van de centrale Regeering, doch ook op die van de locale ressorten. Er is nagenoeg geen enkele wet, of wettelijk voorschrift, dat inderdaad de controle heeft, die zij vereischt. En daarom zou ik er in het geheel geen bezwaar in zien om ten opzichte van de aanvullende plantersregeling de Indische traditie een weinig voort te zetten. Maar ik ontken op het oogenblik nog, dat ten opzichte van dit amendement, ten opzichte van deze aanwijzing van werknemersgroepen een dergelijke vergaand toezicht, een dergelijke zware controle noodig is. De praktijk zal natuurlijk deze zijn, dat wanneer

(Blaauw.)

iemand die in den grond van de zaak geen tijdelijke werkkraft is, doch als tijdelijke werkkraft wordt aangesteld en na eenige maanden wordt ontslagen, zich gaat melden, hetzij bij het kantoor van arbeid, hetzij bij den rechter. Het is natuurlijk gemakkelijker voor dezen man, wanneer hij zich meldt bij het kantoor van arbeid, doch dan zal — ik geloof, dat ik den gedachtengang van den geachten Regeeringsgemachtigde aldus goed zie — dat kantoor van arbeid al deze gevallen moeilijk kunnen behandelen. Wanneer dat het geval is, dan is het een kleinigheid dezen persoon naar den rechter te verwijzen en dan zal iedere overtreding van de aanvullende plantersregeling ten opzichte van den minimumcontractduur de controle en het toezicht krijgen, die zij vereischt. Daarom kan ik aan de uitnodiging van den geachten Regeeringsgemachtigde om te erkennen, dat ons amendement voorshands niet uitvoerbaar is, tot mijn leedwezen niet voldoen. Ik zou dan ook zelfs het tegendeel willen beweren. Wanneer dat amendement n.l. wet wordt, zal het voor de Regeering ten deze veel gemakkelijker zijn, omdat er dan in het geheel geen discriminatie meer is tusschen de onderscheidene groepen van de arbeiders, die de Regeering voor oogen heeft. Alle cultuurarbeiders, vallend onder de omschrijving van de aanvullende plantersregeling, zullen dan een minimumcontractduur van een jaar hebben, met uitzondering van die tijdelijke werkkraften. Ik geloof, dat dit voor het toezicht veel en veel gemakkelijker is dan de oplossingen, die de Regeering voor oogen heeft.

Wat de regeling van het binnenlandsch verlof betreft, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mij verweten — wanneer ik dit woord mag gebruiken — een angst voor discriminatie ten deze. Ik geloof echter niet, dat die angst bij mij bestaat, doch het is meer een constateeren door mij van discriminatie in deze regelingen, die door de Regeering worden voorgestaan. En dat komt het sterkst naar voren, juist bij de regeling van het verlof, in dit geval dan de regeling van het buitenlandsch verlof. Bij de voorbeelden, die de geachte Regeeringsgemachtigde zooveel gegeven heeft ter bestrijding van mijn standpunt en min of meer tot een — ik zou haast zeggen — ridiculiseering van dat standpunt, verliest de geachte Regeeringsgemachtigde toch n.m.m. eenigszins uit het oog, dat het buitenlandsch verlof feitelijk in drie factoren moet worden verdeeld. In de eerste plaats dan een termijn van zes maanden, die zonder arbeid zal worden doorgebracht, in de tweede plaats de factor van het volle loon, dat dan genoten wordt en in de derde plaats de factor van de plaats, waar dat verlof zal worden doorgebracht; die is dan volgens de regeling van de Regeering het buitenland. En nu legt de geachte Regeeringsgemachtigde den vollen nadruk op deze eene factor van het buitenlandsch verlof, n.l. dat het verlof in het buitenland zal moeten worden doorgebracht. Doch dat het een rustperiode van een half jaar is voor de betrokken arbeiders en dat zij voor die rustperiode het volle loon krijgen, dat wordt hier heefemaal op den achtergrond geschoven. Wanneer men deze factoren mede in aanmerking neemt, dan zal men niet zoo lichtvaardig denken over de absurditeit, waarop ik in eersten termijn de aandacht vestigde om degenen, die niet in het buitenland thuisbehooren, doch hier te lande, te dwingen dit verlof inderdaad in het buitenland door te brengen. Houdt men een beetje het oog op die twee andere factoren, door mij aangevoerd van het buitenlandsch verlof, die toch minstens even zwaar wegen, dan zal het voor de hand liggen, dat men voor deze menschen een conversie zal moeten aanvaarden, voor het doorbrengen van dit verlof ergens anders.

Wat aangaat het binnenlandsch verlof van hen, die geen recht hebben op buitenlandsch verlof, de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd: dat er geen enkel motief is, om deze menschen een periodieke rust te verleenen na een zeker aantal jaren, want — zegt hij — voor die periodieke rust is voldoende gelegenheid in het veertiendaagsche verlof. Ik geloof, dat men hier weer te veel gekeken heeft naar het moederland, want

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepen.)

wanneer men ziet naar dit groote rijk dat Nederlandsch-Indië is, en de mogelijkheid moet aanvaarden van de herkomst der verschillende werknemers uit alle streken van dit eilandenrijk Nederlandsch-Indië, dan zal toch wel in de praktijk heel duidelijk worden gevoeld, dat een periodieke rust van een langeren duur dan veertien dagen, na een zeker aantal jaren, iets is, wat zeer wel in deze regeling kan worden ingelascht.

Ik herhaal hier nog eens, dat de behoefte aan een dergelijke regeling in de praktijk ook zeer wel wordt gevoeld. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat een dergelijk binnenlandsch verlof aan de ambtenaren bijvoorbeeld niet wordt gegeven, maar er is mij uitdrukkelijk medegedeeld, dat een dergelijk verlof van eenige maanden bij de militairen zeer stellig nog bestaat.

(De heer De Hoog: Volkomen juist.)

Ook is dit veertiendaagsch verlof in deze regeling voor alle arbeiders geregeld, ook voor de uitgezondenen, ook voor degenen, die na zeven jaren een recht op zes maanden buitenlandsch verlof erlangen, zoodat wat de periodieke rust betreft d.w.z. het vacatieverlof alle arbeiders gelijk staan. Ik kan dan ook tot mijn leedwezen niet anders, dan de twee amendementen handhaven, die ik ten aanzien van deze beide punten heb ingediend.

Tenslotte zou ik een enkel woord willen spreken ten aanzien van het standpunt van den heer Van Helsdingen ingenomen in eersten termijn betreffende de behandeling van deze aanvullende plantersregeling.

Het geachte lid heeft verklaard, dat wanneer òn Volksraad òn Regeering op hun standpunt blijven staan, dan daardoor de regeling in Nederland zal plaats hebben bij algemeen maatregel van bestuur. Dat is in den gedachtengang van den heer Van Helsdingen iets, dat wij te allen tijde moeten vermijden. Hij komt dan tot den tweestrijd: wat moeten wij dan doen. Moeten wij om te vermijden, dat deze regeling van Indische interne aangelegenheden in Nederland zal worden getroffen de Regeering gelijk geven of moeten wij den Volksraad gelijk geven? Het geachte lid verklaart dan, dat hij bezwaren heeft om den Volksraad gelijk te geven en dat hij het minder bezwaarlijk acht de Regeering een overwicht te geven, waarom hij dan volgens het stenografisch verslag, tegen het amendement en voor het regeeringsvoorstel zal stemmen. Ik heb mij dit hoorende afgevraagd waarvoor wij dan in den Volksraad zitten. Wordt van ons onder bepaalde omstandigheden verlangd, dat wij het standpunt van de Regeering à tors et à travers aanvaarden of wordt van ons te allen tijde gevraagd, dat wij naar eer en geweten beslissen over wat ons wordt voorgelegd? Ik geloof, dat ik als lid van den Volksraad niet anders zal kunnen doen, dan te blijven vasthouden aan wat ik persoonlijk meen, dat het beste zal zijn, ook al zal dan het gevolg daarvan zijn, dat er een conflict blijft bestaan en dat dit conflict uiteindelijk in Nederland zal worden beslist. Dat is nu eenmaal niet anders. Het is de rechtstoestand van den Volksraad geregeld bij de Indische staatsregeling.

(De heer Roep: Dat is normaal staatsrecht.)

Inderdaad is dit het staatsrecht, zooals het op het oogenblik geldt. Men kan het betreuren, maar in elk geval, zolang wij er aan vastzitten, meen ik, dat het enig juiste standpunt, dat een lid van den Volksraad kan innemen, is, dat hij zegt wat hij persoonlijk meent.

De heer Soangkoepen: Mijnheer de Voorzitter! Uit de gisteren hier ter sprake gebrachte bezwaren blijkt, dat de door de Regeering voorgestane discriminatie van den minimumcontractduur ten gevolge heeft, dat de werkgever gedwongen zou kunnen worden, ongeschikte werkkraften voor een bepaalden tijd te zijnen nadeele aan te houden; daarentegen kan dit tevens leiden tot een gedwongen ontslag

(Soangkoepon.)

van geschikte werkkrachten in crisistijden. Ik weet wel, dat de Regeering van oordeel is, dat de hier te lande geboren en de armoede beter kunnen verdragen, dan de van buiten hier geïmporteerde krachten; dat neemt echter niet weg, dat een zekere onbillijkheid schuilt in de omstandigheid, dat een ongeschikte kracht eventueel wel wordt aangehouden, terwijl andere geschikte krachten, dat zijn de hier aangenomenen, daarentegen door de een of andere omstandigheid buiten hun schuld wél voor afvloeiing in aanmerking zullen kunnen worden gebracht. Het treffen van gelijkstelling ten opzichte van den minimum-contractduur tusschen de buitenslands en de hier te lande aangenomen krachten doet niet tekort aan den inhoud en het karakter van de door de Regeering te dezen opzichte aangenomen beginselen en overwegingen.

Wat aangaat de conversie van het recht van buitenlandsch verlof in dat van binnenlandsch verlof, zou ik nog het volgende willen zeggen. Bij een overeenkomst wordt het recht van buitenlandsch verlof aan bepaalde werknemers toegekend. Aan dit recht zijn zekere uitgaven ten laste van de werkgevers verbonden. Wanneer de werkgevers nu in plaats van dit buitenlandsch verlof hun werknemers op de een of andere manier tevreden zouden kunnen stellen met een binnenlandsch verlof en dit binnenlandsch verlof geen meerdere uitgaven zal meebrengen, welk bezwaar bestaat daar dan tegen? Voor de Regeering zal dit bezwaar in het geheel niet bestaan, omdat elke conversie beteekent vermeerdering van 'slands inkomsten in den vorm van inkomsten- en personeele belastingen, terwijl de bevolking van deze gewesten meerdere inkomsten zal trekken uit de aanwezigheid van deze verlogangers hier te lande. Juist in dit verband heb ik het ter zake ingediend amendement van ons geacht medelid den heer Blaauw, mede onderteekend.

(De heer Verboom: Dat gaat thans niet meer op voor de inkomstenbelasting.)

Zeker, die wordt toch in Nederland betaald.

(De heer Verboom: Dan weet ik er zeker niets meer van.)

Ten aanzien van het amendement stuk 19 zou ik het volgende willen opmerken.

Met de in het amendement voorgestelde wijziging van het eerste lid van artikel 4 kan ik mij vereenigen, doch tegen de voorgestelde wijziging van het tweede lid van dit artikel 4 heb ik bezwaren, omdat de bepaling, dat de voorschriften betreffende den minimum-contractduur van één jaar niet zullen gelden voor in Nederlandsch-Indië aangenomen arbeiders van bepaalde groepen, aanleiding kan geven tot het treffen van de zwakste groepen. Waar de definitie van „arbeider” in artikel 1 van dit ontwerp reeds omlind en voldoende omschreven is, kan dit tweede lid mede aanleiding geven tot het niet-geldig verklaren van lid 1 van artikel 4 voor de Inheemsche arbeiders, die aan de definitie van „arbeider” overeenkomstig artikel 1 dezer ontwerp-ordonnantie volkomen voldoen en hiertegen heb ik zeker bezwaren.

Het lijkt mij verder beter om dit tweede lid te doen luiden als volgt:

(2) Bij regeeringsverordening kan worden bepaald, dat de voorschriften in het vorige lid betreffende den minimumcontractduur van één jaar, ook zullen gelden voor andere in Nederlandsch-Indië aangenomen arbeiders van bepaalde groepen.

Ik zou daarom de voorstellers van dit amendement in overweging willen geven, dit tweede lid dienovereenkomstig te wijzigen. Mochten de voorstellers daartegen bezwaren hebben, dan wil ik U verzoeken, Mijnheer de Voorzitter, de voorgestelde wijzigingen van de leden 1 en 2 van artikel 4 elk afzonderlijk in stemming te doen brengen, ten einde mij in de gelegenheid te stellen vóór het eerste lid en tegen het tweede lid te stemmen.

(Kan.)

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij goed indenken in den gedachtengang van den geachten Regeerings-gemachtigde en zijn betoog toen hij het had over de conversie van verloven begripen. De geachte Regeerings-gemachtigde met een paar voorbeelden aangetoond, waarom de Regeering het standpunt nog handhaaft, dat de buitenlandsche verloven niet moeten worden geconverteerd in binnenlandsche verloven. Dat is juist, Mijnheer de Voorzitter; het is voor ons ieder helder, dat een lid van den Volksraad, dat het recht heeft vrij gebruik te maken van de S. S.-treinen, hiervoor niet zou mogen vragen een geldelijke conversie, wanneer hij daarvan geen gebruik zou maken. Dit is nu eenmaal zoo voorgeschreven en daaraan valt niet te tornen. Maar de Regeering zou nog krachtiger zijn geweest in Haar betoog, naar het mij voorkomt, wanneer zij den Volksraad zou kunnen mededeelen, dat er in Nederland geen instituut bestaat van kortere en langere verloven; dan zou men analoog daaraan kunnen zeggen, dat in Indië die behoefte ook niet behoeft te worden erkend. Ik ben nog van meening, dat er verschil bestaat tusschen korte en lange verloven. De jaarlijkse verloven, waarop de geachte Regeerings-gemachtigde doelde, zijn verloven van nog geen maand per jaar. Ik vraag mij hierbij af, of men na ingespannen arbeid van 6 à 7 jaar niet billijk doet, om den arbeider een langer verlof toe te kennen.

(De heer Van Helsdingen: Waar bestaat dat?)

Het is daarom, dat ik de vraag op den voorgrond heb gesteld of dit in Nederland bestaat.

(De heer Van Helsdingen: Neen.)

Ik dank den heer Van Helsdingen, die door mijn vraag ontkenkend te beantwoorden, vooruit loopt op het antwoord van den geachten Regeerings-gemachtigde. In dat geval wordt hier iets bijzonders bepleit en dan is er iets te zeggen voor de rede-neering van den geachten Regeerings-gemachtigde, waar deze zeide, dat momenteel die usance nog niet wordt erkend en de Regeering dus niet kan meegaan met het amendement, dat conversie beoogt van buitenlandsch in binnenlandsch verlof.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb acte genomen van het beroep van den geachten Regeerings-gemachtigde, op mij gedaan, om zwaar te laten wegen hetgeen ik in mijn eerste rede heb aangevoerd, nl. of de belanghebbenden er wel bij gebaat zijn, wanneer de Volksraad zich blijft verzetten tegen het Regeeringsvoorstel, waardoor stagnatie zou moeten komen in het toekennen van billijke tegemoetkomingen inzake hun dienstverband.

Ik zal de rede van den geachten Regeerings-gemachtigde in tweede instantie en het antwoord op het betoog van den heer Blaauw afwachten en daarna zien, wat ik zou kunnen doen, om het beroep, op mij gedaan, te kunnen honoreeren.

Mèt den heer Blaauw wil ik hier even vaststellen, dat ik mij nooit zou laten leiden door het spook, hetwelk de heer Van Helsdingen ons heeft voorgehouden, om uit vrees voor een algemeene maatregel van bestuur zonder meer met de Regeering mede te gaan.

Met stelle zich dit voor oogen. Wanneer elk lid van den Volksraad die overtuiging had van den heer Van Helsdingen, dan zou de tweede indiening door de Regeering, die toch altijd serieus de kwesties behandelt en steeds à tête reposée de voorstellen bij den Volksraad indient, slechts een gebaar zijn, dat zou kunnen worden vergeleken met het naar voren brengen van een bordje, waarop staat A. M. V. B., hetgeen wil zeggen, dat wij dan op alles dadelijk ja en amen zouden moeten zeggen.

(De heer Van Helsdingen: Dan miskent U den ernst van de Regeering.)

Ik geloof, dat de heer Van Helsdingen bij nader inzien het met ons wel eens zal zijn. Ik wil echter even een antwoord geven op de interruptie van den heer Van Helsdingen. Ik heb reeds zoeven naar voren gebracht, dat wij moeten veronderstellen, dat elk voorstel door de Regeering hier in

(Verboom.)

het college voorgebracht, wordt ingediend na rijp beraad en na rijp beraad ook — na rijper beraad misschien — wanneer de Regeering gebruik maakt van de lange conflictenregeling. Vanzelfsprekend zal de Regeering in vele gevallen, waarin de Volksraad zich niet accoord zou verklaren met het Regeeringsvoorstel, de weg openstaan van een beroep te doen op de Kroon.

Mijnheer de Voorzitter! Overtuigd van den ernst juist, waarop de heer Van Helsdingen zoeven heeft gedoeld, van de Regeering, komt het mij onjuist voor, ons te laten afschrikken door eventuele maatregelen bij A. M. V. B. Bovendien is het, geloof ik te ver gezocht om daaraan een zekeren aanstoot te nemen. Er zijn andere hogere belangen waartegen wij ons wel moeten verzetten en die zijn, dat een te ruim gebruik wordt gemaakt van het constateeren van imperiale belangen en de moederlandsche Regeering daardoor te dikwijls ingrijpt op inderdaad interne aangelegenheden van Ned.-Indië. Hetgeen ten deze bij de wet is aangeduid, nemen wij aan, dat accepteren wij. Doch wij accepteren niet, dat er een te groot gebruik wordt gemaakt van z.g. aanwijzingen van de Kroon, waardoor de Gouverneur-Generaal in een zeer afhankelijke positie wordt gesteld. Dat is de moeite waard om ons te roeren, en ons daartegen te verzetten, doch niet in het geval, wanneer de mogelijkheid bestaat, dat de Regeering een beroep zal doen op de Kroon voor het treffen van een A. M. V. B.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord o.m. stilgestaan bij de conflictenregeling en zich afgevraagd, n.a.v. hetgeen in dit college hieromtrent gezegd is, of een tweede behandeling in dit College of in den Volksraad van een wetsontwerp, waarover verschil van meening bestaat tusschen de Regeering en den Volksraad, wel voldoende zin heeft. Zijn antwoord op die vraag luidde bevestigend. De Regeeringsgemachtigde meende, dat een dergelijke tweede behandeling inderdaad allen zin heeft, aangezien zij de mogelijkheid opent tot overeenstemming te komen ten aanzien van de punten, waarover nog meningsverschil bestaat. Zoo heb ik de kwestie ook in eersten termijn trachten te zien; mijn opmerkingen in dien termijn hadden eenzelfde strekking. Doch wanneer het juist is, dat de vooropgezette bedoeling is zoo mogelijk tot overeenstemming te komen, dan hebben toch de twee partijen, die hierbij betrokken zijn, in zeker opzicht evenveel recht van spreken, althans van oordeelen. De bedoeling kan dus nooit zijn, dat die tweede termijn er toe zou leiden, dat wij op alle punten de Regeering in het gelijk zouden stellen. Wanneer wij van meening zijn, dat op een bepaald punt ons standpunt het juiste is, dan zullen wij daarbij moeten volharden en dan kunnen wij daaraan slechts de hoop verbinden, gezien de toelichting van den geachten Regeeringsgemachtigde op dit stuk, dat de Regeering dan ook op het punt, ten aanzien waarvan wij op ons stuk meenen te moeten blijven staan, nog eens ernstig overweegt, of tenslotte toch het standpunt van den Volksraad niet het juiste is.

Dit geeft mij den moed om een enkel punt nog even uitvoeriger aan te roeren; dat is de kwestie welke ik wel van het grootste belang acht bij deze regeling, nl. de kwestie van het Europeesch verlof.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat hier eigenlijk van een verschil van meening tusschen den Volksraad en de Regeering geen sprake is, wat ook volkomen juist is en heeft naar aanleiding daarvan aan mij zoowel als aan den Volksraad de vraag gesteld of het nu juist is op een dergelijk punt, waarover door den Volksraad reeds een beslissing is genomen, terug te komen. Ik zou daarop willen antwoorden, dat ik met den Regeeringsgemachtigde van meening ben, dat dat zoo eenigszins mogelijk moet worden vermeden en dat is dan ook aanleiding geweest voor mij om ten

aanzien van andere punten, waaromtrent ik wenschen had, niet met nadere amendementen te komen. Maar de onderhavige kwestie is, zooals ik al gezegd heb in eersten termijn, voor ons een punt van zoo alles beheerschend belang, dat ik meen in dit geval een uitzondering te moeten maken en dit wel degelijk opnieuw aan de orde te moeten stellen.

Nu kan men mij tegenwerpen, dat de Volksraad een amendement van soortgelijke strekking bij de eerste behandeling verworpen heeft, maar ik kan nog niet inzien, dat wij daarom in tweeden termijn deze zaak zouden moeten laten rusten. Ik kan evenmin inzien, dat wanneer het College van Gedelegeerden een beslissing zou nemen, die anders zou uitvallen dan de beslissing van den Volksraad, daarmede een conflict zou zijn geschapen tusschen beide colleges. Men kan toch altijd tot een ander inzicht komen; men kan achteraf inzien, dat een beslissing die men genomen heeft onbillijk of onjuist was. Ik blijf er bij — ik wil niet zeggen zonder meer, dat de beslissing van den Volksraad onjuist was, maar wel wil ik herhalen hetgeen ik in eersten termijn heb gezegd, dat de regeling, zooals die in deze ordonnantie is vervat onze groep zeer weinig vermag te bevredigen. Groote groepen blijven bij deze regeling van verlof verstoken. Ik heb daarover gisteren al een enkel cijfer genoemd; ik wil daaraan thans nog enkele cijfers toevoegen, welke een vollediger beeld geven van de situatie, waarbij ik tevens gelegenheid heb om het eerste cijfer te verbeteren. Om namelijk een zoo zuiver mogelijk beeld te verkrijgen van den toestand heb ik den Plantersbond gevraagd nog eens te willen nagaan de verdeling van de leden van den bond naar een salaris van f 350 en meer, van f 300 en meer en van f 250 en meer. Ik kan die cijfers hier thans geven; daarbij is uitgegaan niet van de leden van den bond, omdat daaronder werklozen zijn en ook menschen in losse betrekking, maar is alleen rekening gehouden met diegenen, die werkend planter zijn. Dan blijkt, dat van de 1150 planters waaromtrent men gegevens had, er 270 waren met een salaris van f 350 en meer, 404 met een salaris van f 300 en meer en 550 met een salaris van f 250 en meer. De eerste groep vormt 23½% van het totaal aantal, de tweede groep 35,1% en de derde groep 47,9%.

Wanneer men de grens derhalve zou trekken bij f 350 zou dit beteekenen, dat bijna 4/5 deel van de planters er buiten valt terwijl, indien men met mijn voorstel accoord zou gaan, nog altijd meer dan de helft buiten de verofsregeling zou vallen. Want men kan — ik wees er gisteren reeds op — veilig zeggen, dat de groep der werkelijk uitgezonden, vooral op den duur, een zoo geringe fractie zal vormen, dat deze hierbij, voor een belangrijk deel althans, zal kunnen worden verwaarloosd.

Ik acht den toestand, dat bij de ons thans voorgelegde regeling bijna 80% van het Europeesche personeel van verlof verstoken dreigt te blijven — laten we het cijfer desnoodig corrigeeren en zeggen, dat het na aftrek van de uitgezonden misschien 60 à 70% zal zijn — zóó ernstig, dat ik er ook in tweeden termijn nog iets over wensch te zeggen. Het Europeesche verlof heeft, speciaal voor de menschen, die uit Nederland afkomstig zijn en ook voor de hier te lande geboren, die zeer nauw aan het Westen verwant zijn, zeer groote beteekenis; men kan gerust zeggen, dat het verlof een der belangrijkste arbeidsvoorwaarden is. Wanneer men dan tot een regeling komt, waarbij een zoo groot gedeelte van de werknemers van dat recht verstoken zal zijn, kan ik voor zulk een regeling toch maar weinig bewondering hebben. Degenen, wien een recht op verlof verzekerd is, beseffen dit misschien niet ten volle maar als men eens spreekt met degenen, die dit recht niet hebben, die jaar na jaar hunkeren om weer eens naar het oude land te kunnen gaan, om familie en geboorteplek terug te zien, dan krijgt deze zaak plotseling een heel andere beteekenis. Als we ons daar eens rekenschap van geven en ons, speciaal in deze dagen, eens voor oogen houden wat de beteekenis is, de woorden voor de Nederlandsche Nederlanders

(Verboom.)

in deze gewesten „met Kerstmis thuis te zijn” dan blijkt daar voldoende uit, hoezeer hen te kort wordt gedaan, die dit recht op verlof derven; welk een groot gemis het is in het leven van groote groepen, dat zij de kans op verlof practisch nooit meer zullen hebben.

Dat is het, wat mij den moed heeft gegeven, met dit amendement te komen, waarvan ik overigens reeds in eersten termijn en ook vroeger te kennen heb gegeven, dat ik het geen mooie oplossing acht. En als de Regeeringsgemachtigde dan zegt: die f 350 waren misschien in crisistijd te hoog, maar in dezen tijd, althans in den tijd, dien wij tegemoet gaan, zal die f 350 een veel aanvaardbaarder begrenzing vormen, dan antwoord ik, dat dit nog niet bewijst, dat mijn voorstel onjuist is. Het bewijst alleen, dat eigenlijk het middel, waartoe wij hier zijn gekomen, weinig fraai en weinig elegant is en dat geef ik gaarne toe. Ik zou bij voorkeur uit deze ordonnantie willen bannen alle loongrenzen, omdat zij maar zeer gebrekkige hulpmiddelen zijn en omdat ze voortdurend aanleiding zullen geven tot moeilijkheden als gevolg der verschuivingen, welke zullen plaats hebben, en zodoende tot alle mogelijke geharrewar. Als er dan ook een andere regeling mogelijk was, waarbij het verlof b.v. werd gebonden aan een bepaalde functie, zooals bij verschillende concerns het geval is zou ik daaraan verre de voorkeur geven; een dergelijke regeling is echter practisch niet uitvoerbaar, in het systeem van deze wet. Alle pogingen, tot nu toe in het werk gesteld om tot een werkelijk bevredigende, tot een — om het zoo te noemen — principiele regeling te geraken, hebben gefaald. Vandaar, dat wij onze toevlucht hebben genomen tot dit middel, waarvan ik herhaal, dat ik de eerste zijn zal om de betrekkelijke gebrekkigheid ervan te erkennen; er schiet eenvoudig geen ander middel over.

Intusschen heb ik met genoegen van den Regeeringsgemachtigde vernomen, dat ook naar het inzicht van de Regeering de salarissen in de naaste toekomst zullen moeten worden verhoogd, gezien de monetaire situatie. Ik wil gaarne in zooverre aan het bezwaar van den Regeeringsgemachtigde tegemoetkomen, dat ik in overleg met de medeonderteekeenaars van de motie het bedrag van f 250 stel op f 300, waarbij deze toekomstverwachtingen dus voor een deel al worden verdisconteerd wat het Europeesch verlof betreft. Want ik blijf er bij, op grond van de gegevens, die ik gisteren en vandaag heb aangehaald, dat ik door de grens bij f 250 te trekken, zeker niet kom tot een zoo overdreven regeling, dat deze onaanvaardbaar zou moeten worden geacht.

De heer Soangkoepon heeft ook nog terloops gesproken over de Europeesche verloven; hij heeft deze tot op zekere hoogte gediskwalificeerd. Hij heeft n.l. gezegd, dat het binnenlandsch verlof, waartegen de Regeering zoo'n bezwaar heeft, in feite verre de voorkeur verdient boven het buitenlandsch verlof, omdat op die manier het geld in het land blijft en land en volk hiermede zijn gediend. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof toch wel, dat dit een zeer primitieve beschouwing van het buitenlandsch verlof is.

(De heer Soangkoepon: Als u de werknemers daarmede zelf kan tevreden stellen is er toch geen bezwaar tegen, zou ik zeggen.)

Ik wil juist betoogen, dat er wel bezwaar tegen is, als de heer Soangkoepon maar even verder wil luisteren. De heer Soangkoepon heeft dus gezegd, dat het binnenlandsch verlof voor dit land en ook voor de bevolking verschillende voordelen heeft, omdat daardoor het geld in het land blijft. Ik heb reeds gezegd, dat dit wel een zeer primitieve beschouwing is van het Europeesch verlof, want dit verlof is voor ons onontbeerlijk om den noodigen psychischen weerstand te krijgen en daarnaast ook den noodigen fysieken weerstand op te doen. Wij hebben de oprissing, die het verlof voor ons beteekent, in het algemeen noodig, al zullen er ook uitzonderingen zijn. Ik geloof dan ook, dat men door in kortzichtigheid te redeneeren: „Laten de menschen hun

(Van Helsdingen.)

verlof maar hier in dit land doorbrengen”, in plaats van aan het land voordeel te brengen, land en maatschappij groote schade zou berokkenen, omdat aldus immers de werkkraacht het weerstandsvermogen, het enthousiasme en alle mogelijke eigenschappen meer, die noodig zijn om hier het werk behoorlijk te doen, op zeer bedenkelijke wijze zouden worden aangetast. Dat het hier om iets noodzakelijks gaat, blijkt trouwens wel het best hieruit, dat tal van groote werkgevers bepalingen hebben ten opzichte van het Europeesch verlof, die veel en veel royaler zijn dan hetgeen hier thans wordt voorgesteld.

(De heer Thammrin: Waarom stelt U die oprissing afhankelijk van een loongrens?)

Omdat, zooals ik zooeven reeds heb gezegd, ik geen ander criterium weet.

Ik verwijs wat deze regelingen betreft naar de voorbeelden, indertijd door het lid van onze fractie, de heer Janssen aangevoerd en die men kan vinden in de Handelingen van de eerste gewone zitting van het huidige zittingsjaar p. 1554 en 1555.

Er zijn nog enkele losse opmerkingen, die ik zou willen maken, zuiver ter voorkoming van misverstand. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft o.m. mijn opmerkingen over de geneeskundige verzorging besproken, speciaal wat ik heb gezegd over de ondersteuningsfondsen; hij heeft daartegen aangevoerd, dat men terwille van die bijzondere gevallen, waarin zoo'n ondersteuningfonds zou kunnen helpen, toch niet een regeling, die overigens billijk moet worden geacht, te niet kan doen. Naar aanleiding hiervan stel ik er prijs op te verklaren, dat ik de regeling, zooals deze thans is, niet zoo buitengewoon kan bewonderen en dat ik het een zeer goed en gezond principe zou vinden, wanneer de werknemer ook een gedeelte van de ziektekosten zou dragen; daarbij kan die werknemer zich dan wapenen voor de toekomst, door tot een fonds als ik bedoelde toe te treden. Dat is de strekking geweest van mijn opmerking.

De woorden, die de Regeeringsgemachtigde heeft gesproken omtrent de pensioenregelingen en alles wat daarmede verband houdt, heb ik met zeer veel genoegen aangehoord. Ik zal met belangstelling tegemoet zien, wat het rapport van de pensioencommissie, dat ons dus voor het jaar 1937 is toegezegd, daaromtrent zal behelzen.

De kwestie van den termijn van één jaar kan ik misschien beter aanroeren, wanneer het desbetreffende amendement in discussie wordt gebracht.

Mij rest dus tenslotte nog den geachten Regeeringsgemachtigde te danken voor de groote aandacht, die hij o.m. ook aan mijn opmerkingen heeft gewijd en voor de heldere uiteenzetting, die wij dezen ochtend van hem hebben mogen ontvangen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De bedoeling van mijn rede in eersten termijn was niet het ontketenen van een debat over de conflicten-regeling, maar om mijn stem te motiveeren, welke mede voor een niet gering deel wordt bepaald door mijn visie op de conflicten-regeling, die ik verre van ideaal acht.

De Regeeringsgemachtigde en enkele geachte leden hebben enkele bezwaren daartegen geopperd. Het antwoord door den Regeeringsgemachtigde naar voren gebracht op die bezwaren zou mij voeren tot een debat over deze kwestie en dat wensch ik niet.

Ik geloof, dat dit bij een andere gelegenheid beter op zijn plaats is.

De heeren Kan en Blauw echter hebben enkele opmerkingen gemaakt, die geen direct debat over de conflicten-regeling betreffen, maar eigenlijk meer de vraag: hoe wij als Volksraadsleden onze stem moeten bepalen in een tweede procedure, zooals die op het oogenblik aanhangig is. Het spreekt van zelf, dat in dit verband uitdrukkingen, die het geachte lid, de heer Kan heeft gebruikt, als „bang” zijn voor

(Kerstens.)

en „vrees voor een A. M. V. B.” ten eenenmale onjuist zijn, want daar gaat het niet om. Het is niet de vraag of wij „bang” zijn, of „vrees hebben voor een A. M. V. B.” maar in hoeverre het gewenscht geacht moet worden om hier de Nederlandsche inmenging binnen te halen. Ons geacht medelid, de heer Blaauw heeft daarentegen de kwestie principieel gesteld en gezegd, dat hij als lid van den Volksraad meent, dat het volstrekt niet de taak van een Volksraadslid is om te alle tijde het Regeeringsstandpunt te aanvaarden, maar dat wij hebben te stemmen naar eer en geweten.

Mijnheer de Voorzitter! Zelfs in volwaardige parlementen is herhaaldelijk het geval voorgekomen, dat de leden anders stemmen dan zij wel zouden willen, wanneer daartegenover staan zeer belangrijke gevolgen van hun stem. In de politiek is het een voortdurend afwegen van het voor- en tegen aan de eene zijde en zijn verantwoordelijkheid bepalen ten opzichte van de gevolgen van zijn stem. Men bedenkt zich in de Tweede Kamer nog wel eens extra en laat menig amendement schieten, omdat men de gevolgen niet voor zijn rekening neemt, gevolgen, die wellicht kunnen resulteren in een kabinet-crisis. Een amendement wordt dan echter aangenomen, indien er zulke allergewichtigste principia aan de orde zijn, dat men alle consequenties daarvan aanvaardt, desnoods een kabinet-crisis. Zoo ook is het hier. Er kunnen zich hier n.l. zulke principieele kwesties tusschen Volksraad en Regeering voordoen, dat de Volksraad in zoo'n geval geen kamp mag geven en de verantwoordelijkheid voor een Regeeringsvoorstel dan ook niet zal mogen aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter! Is dat hier nu het geval? Mijns inziens — en dat is tenslotte een kwestie van waardeering —, is dit niet het geval. Geen van de hier voorgebrachte aangelegenheden n.l. zijn wat mij betreft van zoo overwegende betekenis dat en de bemoeiing van Nederland en de daaruit voortvloeiende stagnatie in de toepassing van deze regeling moet worden aanvaard. Uit hoofde daarvan heb ik een waarschuwing gericht tot dit college en blijf ik mijn stem bepalen, zooals ik dat in eersten termijn reeds deed, in dien zin dat ik voor het regeeringsvoorstel zal stemmen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Met de woorden waarmee de heer Verboom zijn rede besloot, zou ik willen beginnen. Ik zou willen beginnen met de verklaring, dat de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde zooveen uitgesproken, op mij grooten indruk heeft gemaakt, zoowel om de argumentatie op zichzelf als om de kracht waarmee zij naar voren werd gebracht. Ik maak daarop echter twee uitzonderingen en wel voor het begin van de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde en voor het einde.

De geachte Regeeringsgemachtigde begon met de argumenten, die ik gisteren heb aangehaald voor het bepleiten van bedrijfsraden in beschouwing te nemen, maar toen hij er twee had afgehandeld — ik weet niet precies meer welke — eindigde de geachte Regeeringsgemachtigde zijn beschouwing en sloot met de verklaring: de Regeering kan niet veel voelen voor bedrijfsraden. De Regeeringsgemachtigde stelde mij teleur door die uitspraak niet nader te motiveeren, doch hij maakte het weer een beetje goed met te zeggen: er zal wellicht bij de behandeling van de motie ook voor de Regeering aanleiding zijn hierop terug te komen. Ik zou mij dan ook willen aanbevelen voor een nadere verklaring van het standpunt der Regeering, dat Zij niet veel kan voelen voor bedrijfsraden. Ik kom daarop op het oogenblik dan ook niet meer terug.

Ik heb gisteren blijkens het stenografisch verslag gezegd, dat ik de huidige plantersregeling een zeer gebrekkige regeling vind, althans het komt mij voor, dat de Regeeringsgemachtigde dit zooveen letterlijk geciteerd heeft. Ik blijf het handhaven, allereerst om de motieven, die ik gisteren heb aangevoerd, en op een waarop ik nogmaals wil wijzen. Een onzer geachte medeleden betoogde, dat hij op talloze plaat-

sen kans zou zien aan de regeling te ontsnappen als hij de advocaat van den werkgever was. Maar hieraan wil ik toch toevoegen, dat ik hiermede allerminst heb willen miskennen den arbeid, die door de Regeering voor en in deze plantersregeling is verricht. Ik heb integendeel groote waardeering voor de buitengewone hoeveelheid werk en de knapheid, waarmee het is uitgevoerd. Ik heb alleen willen zeggen dat, hoe knap en hoe toegewijd en ijverig ook bewerkt, deze materie zich niet leent voor een goede, bevredigende, uniforme regeling. Dat is mijn standpunt en dat wilde ik gaarne even onderstrepen.

Inderdaad heb ik gisteren een vergissing begaan, toen ik verklaarde, dat het amendement van de loongrens door de Regeering van de hand was gewezen bij de toepassing van de conflictenregeling. Inderdaad is dit niet juist. De Volksraad had dat amendement afgewezen. Intusschen geloof ik, dat als de Volksraad het niet gedaan zou hebben, de Regeering het wel gedaan zou hebben. En in zooverre is mijn standpunt toch niet geheel er naast. Ik vind voor deze meening nog versterking in het feit, dat zooveen de geachte Regeeringsgemachtigde zeer krachtig de salarisgrens van f 350 heeft verdedigd en heeft afgewezen een lagere salarisgrens.

Door de argumentatie van den geachten Regeeringsgemachtigde tegen den minimum-contractduur van een jaar ben ik zeer geïmponeerd. De geachte Regeeringsgemachtigde richtte zich uitsluitend tegen het hoofdargument van den heer Blaauw, dat gelegen was in het afwijzen van iedere rasdiscriminatie. Ik heb dat amendement mede ondertekend en daarom lijkt het mij goed, dat ik er van mijn kant even op wijs, dat voor mij de norm van de ondertekening van dit amendement niet gelegen was in den afkeer van deze discriminatie. Integendeel, ik ben hierbij van een geheel ander standpunt uitgegaan en tenslotte toch gekomen tot hetzelfde eindpunt als de heer Blaauw bereikt heeft. Ik geloof, dat dat wel vaker voorkomt.

(De heer Verboom: Er zijn vele wegen, die naar Rome leiden.)

Inderdaad, maar de heer Verboom schijnt deze nochtans nog altijd niet gevonden te hebben.

Ik herhaal dus, dat ik een andere norm had en wel deze. De positie van planter, de werkring in de cultures is onderscheiden van alle andere geëmployeerdenbetrekkingen, om allerlei redenen, zooals de geïsoleerde ligging van de ondernemingen en het feit, dat daar bepaalde feudale en heerlijke rechten heerschen op zoo'n onderneming, de heer gevormd door den administrateur en de hoorigen door de geëmployeerden. Ik zal dit verder niet uitwerken, ik heb dit bij een vorige gelegenheid reeds gedaan, doch volsta met te constateren, dat het een heel bijzondere positie is planter te zijn. Welnu, daaraan moet mijns inziens beantwoorden een versterking van de rechtspositie der geëmployeerden, een versterking, die overigens toch niet zoo schrikbarend is als het hier wel wordt voorgesteld.

Ten eerste kan elke werkgever een geëmployeerde in dienst nemen bij wijze van proef gedurende drie maanden. Ik ben geen planter, maar ik kan mij niet voorstellen, dat er na drie maanden zorgvuldige observatie van een geëmployeerde nog zulke buitengewone vergissingen mogelijk zouden zijn, als regel, dus niet bij wijze van uitzondering, dat een minimum-contract van één jaar zoo vreeswekkend zou wezen. Ik geloof dat er vakken zijn, moeilijker dan dat van planter, waaromtrent men in drie maanden tijd een zeer behoorlijken indruk kan hebben en wanneer ik toegeef — en dat doe ik — dat een werkgever na drie maanden proeftijd niettemin bekocht kan blijken, dan stel ik daartegenover, dat zonder minimum-contractduur de geëmployeerde bekocht kan blijken, doordat hij in zijn werkgever vertrouwen heeft gesteld. Wanneer ik hoor, dat op vakverenigingsvergaderingen als voorbeeld wordt aangehaald, dat een employé werd ontslagen om het eenvoudige feit, dat zijn gezicht z'n baas

(Kerstens.)

niet aanstond, dan moeten daartegen waarborgen worden geschapen.

Er staan hier twee niet geheel bevredigende factoren tegenover elkaar: de werkgever moet maar berusten in het feit, dat hij een jaar lang een employé, die niet geheel voldoet, in dienst moet houden en de geëmployeerde moet er in berusten dat hij, zijn leven ingericht hebbend in een geïsoleerde maatschappij, niettemin na een jaar kan worden ontslagen. Ook met een contractduur van 1 jaar zit de werkgever niet aan den werknemer getrouwd, die hem niet bevalt, waar het bovendien uitzonderingsgevallen moeten zijn in verband met het feit, dat drie maanden proeftijd er aan voorafgaat. Ik kan dan ook het bezwaar tegen een contract van 1 jaar niet zoo gevoelen, dat ik mijn handteekening van het amendement zou terugnemen.

Naar aanleiding van het slot van de rede van den Regeeringsgemachtigde zou ik nog het volgende willen zeggen. Het schijnt den Regeeringsgemachtigde ontgaan te zijn, dat ook ik evenals de heer Verboom bij mijn eischen ten aanzien van deze regeling bij deze tweede behandeling heel wat matiger ben dan bij de eerste behandeling. Amendementen, waaraan ik toen mijn handteekening heb gegeven, heb ik die dit keer onthouden en ik deed dit in het verlangen, om in deze tweede behandeling weer niet van beide kanten op de achterste beenen te gaan staan en daardoor niets op te schieten. Ik heb mij afgevraagd, wat ik zou kunnen laten schieten, nu de Regeering er beslist niet aan wil. Aan slechts twee desiderata blijf ik vasthouden. Over het eerste sprak ik zooveel; ten aanzien van het tweede, de regeling van het buitenlandsch verlof, sluit ik mij geheel aan bij den heer Verboom.

Ik vind dit inderdaad van zooveel belang, dat ik zelfs, waar de Regeering haar non possumus zegt, blijf staan op het standpunt, door mij ingenomen, en zeg: „En toch moet het!” Wanneer nu de geachte Regeering zegt — en dat is het onbevredigende in het slot van zijn rede van zooveel —, dat hij den Volksraad op het hart bindt, goed te overwegen de verantwoordelijkheid: hij hart op zich, goed te over ik omgekeerd: Ik zou de Indische Regeering — en ook de Rijksoverheid, die mede hierin betrokken is — van onzen kant op het hart willen binden: Regeering, bedenk goed wat Gij doet; overweeg goed de verantwoordelijkheid, die Gij op U laadt; kort geleden hebt Gij het votum van het College van Gedelegeerden over het extra-uitvoerrecht zelfs met de kortconflictenregeling afgedaan en naast U neergelegd, bedenke eens goed of Gij nu — stel dat het College van Gedelegeerden wellicht weer tot een andere beslissing komt dan Gij — voor den tweeden keer in veertien dagen de conflictenregeling zult toepassen.

Ik besluit mijn rede in tweeden termijn met de zaken aldus te stellen: Ik van mijn kant en andere leden van hun kant hebben een paar belangrijke punten laten schieten; zij hebben daarvan afgezien. Ik vraag nu: Wat doet de Regeering van haar kant om met het college tot overeenstemming te komen?

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: Wat U hebt laten schieten weet ik; wat de andere heeren hebben laten schieten weet ik echter niet.)

En de heer Verboom en de heer Van Helsdingen dan? De heer Van Helsdingen heeft zelfs alles laten schieten!

De Voorzitter: Hiermede is de tweede termijn over dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid na de pauze te antwoorden?

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

(Directeur van Justitie.)

De Voorzitter: Dan zal na de pauze het antwoord van de Regeering in tweeden termijn plaats hebben.

De vergadering wordt te 11.28 uur v.m. geschorst en te 11.58 uur v.m. hervat.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte college zal het zeker billijken, wanneer ik mij bij de beantwoording in tweeden termijn zooveel mogelijk beperk. Inderdaad, zooals de heer Blaauw opmerkte, toe is toch werkelijk een tweeden termijn-behandeling van het ontwerp niet de geëigende gelegenheid!

Mijnheer de Voorzitter! De verschillende argumenten door mij in eersten termijn naar voren gebracht, hebben het effect gehad, wat het eerste belangrijke geschilpunt betreft, de kwestie van den minimum-contractduur, dat het geachte lid, de heer Blaauw enerzijds verder van het regeeringsstandpunt is geraakt — althans heeft laten blijken, dat hij verder van het regeeringsstandpunt afstaat dan wellicht werd aangenomen; aan den anderen kant is hij er veel dichtere bij gekomen. Hij staat verder af van het regeeringsstandpunt, omdat thans door het geachte lid uitdrukkelijk is gezegd, waarom hij tenslotte het geachte lid zich tot allen uitstemde den juiste vorm acht. Hij acht het n.l. in het algemeen onbehoorlijk, dat een werknemer wordt aangenomen voor korteren tijd dan één jaar. Het geachte lid voegt hier echter aan toe, dat ook in zijn systeem het mogelijk is om alle tijdelijke krachten er buiten te laten vallen. Dit beteekent dan, dat de redactie zooals zijn amendement die vaststelt, enerzijds practisch tot dezelfde uitvoering kan leiden als de redactie van de Regeering en aan den anderen kant, dat die redactie een zekere principieele strekking heeft. Dit zijn nu juist de bezwaren, die de Regeering heeft tegen de wijziging. Die principieele strekking gaat te ver. Zij neemt aan voor cultuur-geëmployeerden een noodzaak tot versterking van de rechtspositie, die onmogelijk ook uitgebreid kan worden tot andere werknemers en de argumenten aangevoerd om aan te toonen dat dit voor cultuur-geëmployeerden nu zooveel meer noodig is dan voor anderen, zijn slechts zeer zwak.

Wanneer dan tenslotte de praktische uitvoering dezelfde kan zijn, wanneer men met de eischen van de praktijk, te weten, dat men ook aan hen die over eigen inkomsten beschikken, die niet geheel afhankelijk zijn van loonarbeid, de gelegenheid wenscht open te laten tijdelijk werk te verrichten waar en wanneer dat noodig is, rekening wil houden en men de genoemde werkgelegenheid wil open laten, waartoe zal men dan een anderen vorm kiezen dan die door de Regeering is voorgesteld, een vorm die in ieder geval zuiverder is en gemakkelijker doorvoerbaar, dan die van den heer Blaauw en die voorziet in de reële behoeften die op dit punt bestaan.

Ook wat het tweede punt betreft kan de Regeering niet verklaren, dat Zij door de argumenten van den heer Blaauw thans is overtuigd, ook al wil de Regeering gaarne aannemen, dat bij het geachte lid hier regeering voorlichting aan voor discriminatie, maar dat hij er in gemoede van overtuigd is, dat hier discriminatie aanwezig is. Ook dan moet de Regeering volhouden, dat dit laatste niet het geval is. Hier is geen discriminatie in dien zin, dat aan gelijke behoefte op ongelijke wijze wordt voldaan. Het gaat hier om ongelijke behoeften, die ook ongelijke voorzieningen eischen. Dit ligt ook in het systeem van het geachte lid, dat tenslotte ook niet aan iedereen een recht op buitenlandsch verlof wil toekennen.

Nu heeft het geachte lid hier nog een beroep gedaan op de regelingen bij het gouvernement. Immers voor de militairen bestaat een soortgelijke mogelijkheid van langer binnenlandsch verlof als thans gewenscht wordt voor den werknemer in de

(Directeur van Justitie.)

cultures. Inderdaad, waar de Regeering verwees naar het ontbreken van deze conversiemogelijkheid, werd gedacht aan de regeling voor de burgerlijke landsdienaren, maar men merkt er zich toch wel rekenschap van geveend, dat wanneer men het bestaan van een bijzondere regeling voor militaire landsdienaren — voor wie hier inderdaad de omstandigheden ook anders zijn en voor wie bijzondere redenen gelden voor dit lange binnenlandsch verlof — aanleiding acht om dit verlof ook toe te kennen aan de planters, dan de consequentie daarvan zal eischen, dat die regeling ook bij het gouvernement voor de burgerlandsdienaren wordt ingevoerd.

De Regeering aanvaardt dit niet en mag dit daarom ook niet opleggen, althans er niet toe medewerken, dat dit wordt opgelegd aan de werkers in de cultures. Dit argument is door het geachte lid tenslotte niet weerlegd.

In beide gevallen heeft het geachte lid tenslotte zijn standpunt gehandhaafd, en heeft daaraan toegevoegd, dat hij zich ook afgevraagd heeft of nu de omstandigheid, dat hier de lange conflictenregeling zal worden toegepast en dat wij hier dus voor de tweede maal trachten tot overeenstemming te geraken, wel van invloed mag zijn en hij meent, dat ook onder deze omstandigheden van een lid van het college niet kan worden verwacht, dat hij à tort et à travers met de Regeering zal meegaan.

In deez verband mag ik wel noemen de uitlating van den heer Kan, die zeide, dat we hier toch niet zitten om ja en amen te zeggen op alles wat de Regeering wenscht. Niemand zal dit betwisten, maar het gaat er juist om — en op dit punt sluit de Regeering zich gaarne aan bij den heer Van Helsdingen — of er ja en amen zou worden gezegd op alles wat de Regeering wenscht en of dit hier zou worden gedaan „à tort et à travers”, d.w.z. wetend, dat de Regeering ongelijk heeft en dat de Regeering hier een averechtsche regeling maakt.

Op het stuk van den minimum-contractduur meen ik dat wel mag worden aangenomen, dat het hier gaat om een verschil van vorm, dat de uitvoering tenslotte practisch geen groot verschil zal maken en dat dus het accepteren van een door de Regeering als meest wenschelijk geachten vorm aanbevolen bepaling niet zal zijn een met de Regeering medegaan à tort et à travers. Met betrekking tot het binnenlandsche verlof zijn de meningen in het College zelf verdeeld, ook daar gelooft de Regeering dat een besluit van het College om het regeeringsvoorstel alsnog te aanvaarden, niet moet worden gebrandmerkt als een ja en amen zeggen op al wat de Regeering voorstelt.

Wat de heer Soangkoepou nog aanvoerde geeft slechts aanleiding tot enkele opmerkingen. Hetgeen hij zeide omtrent de voordeelen van de conversiemogelijkheid voor Indië, omdat daardoor het geld in het land zou blijven, is reeds weersproken — en op goede gronden — door den heer Verboom.

De heer Soangkoepou sprak ook over de onaangename gevolgen van de discriminatie op het punt van den contractduur, omdat dit zou leiden tot het aanhouden van ongeschikte en het ontslag van geschikte krachten. Het geachte lid zal echter toch niet verwachten, dat een werkgever een zeer geschikte kracht zal laten afvloeien om een ongeschikte aan te houden, indien er ook maar eenige mogelijkheid bestaat om dit ongewenschte effect niet tot stand te brengen en die mogelijkheid zal er altijd zijn. Men vergete niet, dat er tenslotte alleen sprake is van een minimum van een jaar voor nieuw aangeworven personeel. Bestaat een onderneming wat langer, dan zal men gewoonlijk een situatie krijgen, dat zoowel de geïmporteerde als de Indische krachten reeds veel langer dan een jaar in dienst zijn en dat de werkgever ten aanzien van beide soorten krachten precies dezelfde bevoegdheid heeft.

De heer Soangkoepou heeft nog verzoekt, om bij de stemming over het amendement de beide leden afzonderlijk in stemming te brengen, omdat hij meent, wel voor het eerste, doch niet

voor het tweede lid te kunnen stemmen. Voorzover de Regeering zijn bezwaar heeft kunnen vatten meent Zij, dat er bij het geachte lid eenig misverstand moet bestaan. De twee leden van het amendement hangen onverbreekelijk samen en men kan onmogelijk een beslissing geven, die uitsluitend den regel van het eerste lid tot wet maakt en de mogelijkheid van uitzondering zou schrappen. Indien dit de bedoeling van den heer Soangkoepou zou zijn gaat dit veel verder dan ook door de andere voorstanders van het amendement kan worden beoogd.

De heer Kan verklaarde in tweeden termijn, dat hij het antwoord van den Regeeringsgemachtigde op de argumenten van den heer Blaauw zou afwachten alvorens zijn stem nader te bepalen. Misschien zijn de thans door mij gemaakte opmerkingen voldoende om een beslissing in den een of anderen zin te motiveeren. Een punt is er echter, waarop ik nader wil ingaan en dat is een vraag, die het geachte lid stelde of lange verloven, zooals Indië die kent naast de korte, ook in Nederland bestaan. Inderdaad is dat niet het geval. De lange buitenlandsche verloven zijn een specifiek Indisch verschijnsel en als men nu van die lange verloven uitgaande, wenscht te komen tot een regeling van binnenlandsche verloven als door het amendement beoogd, denatureert men het historisch ontstane instituut van de lange buitenlandsche verloven.

De heer Kan heeft ook nog enkele opmerkingen gemaakt over de houding, die de Volksraad zou hebben aan te nemen ten aanzien van de afwikkeling van een conflict, als zich thans voordoet, en hij heeft daarbij eenige opmerkingen gemaakt over de verhouding tusschen het Opperbestuur en den Landvoogd.

De Regeering moet deze opmerkingen geheel voor rekening van het geachte lid laten. Zij kan in geen geval, ook niet door stilzwijgen, hieraan eenigen steun geven.

(De heer Kan: Ik heb daar niet om gevraagd.)

Het geachte lid, de heer Verboom, heeft in de eerste plaats geantwoord op het bezwaar door mij voorgebracht, dat het amendement, waarvoor hij het warmst voelt — dat is de uitbreiding van de groep werknemers, die recht hebben op buitenlandsch verlof, door een verlaging van de gestelde loongrens —, feitelijk niet is een uitvloei van het meningsverschil tusschen den Volksraad en de Regeering, dat hier de Volksraad zelf de beslissing heeft genomen, waarop hij wenscht, dat men thans zal terugkomen. De Regeering heeft met genoegen vernomen, dat ook het geachte lid meent, dat een uitbreiding van de herbehandeling tot allerlei punten, waarop in eersten aanleg reeds een beslissing is genomen, niet wenschelijk is en men dit dus liever niet moet doen. Waar het geachte lid verklaart, dat eene punt van zoo groot belang te achten dat hij meent, toch nogmaals een beslissing van het College te moeten inroepen, meent de Regeering zich hiertegen niet te moeten verzetten.

Het geachte lid heeft echter ter nadere motiveering van zijn voorstel om de loongrens te verlagen een beroep gedaan op cijfers, verkregen van een organisatie van werknemers, waarvan de leden geacht mogen worden ongeveer het gemiddelde op te leveren van de werknemers in de cultures. Hij heeft daarbij percentages genoemd van hen, die recht hebben op buitenlandsch verlof, of mischen moet ik zeggen: van hen, die van buitenlandsch verlof verstoken zouden blijven, wanneer men resp. een loongrens aanneemt van f 350, f 300 en f 250. De Regeering heeft zich bij de nieuwe behandeling van dit ontwerp ook nog afgevraagd, of het wenschelijk of mogelijk zou zijn om hier cijfers te verzamelen; Zij kan die cijfers niet produceeren. De cijfers, gegeven door den heer Verboom, kunnen dus thans niet gecontroleerd worden, maar wel kan worden gezegd, dat in die cijfers nog een belangrijke fout schuilt, omdat één element hierbij nog niet in rekening is gebracht. Het

(Directeur van Justitie.)

geachte lid zegt: Wij hebben een mogelijke onjuistheid in de berekening uitgeschakeld, doordat wij van het aantal leden hebben afgetrokken het aantal, dat niet actief in de cultures werkzaam is, daardoor wordt het eindeijfer, waarover het percentage wordt berekend, kleiner. Wanneer echter het geachte lid werkelijk cijfers had willen brengen, waarop men zou kunnen beoordeelen, hoe groot de groep zal zijn, waarom het gaat, dan had hij nog een andere correctie moeten aanbrengen. Hij had zich dan moeten afvragen of aan de betrokken organisatie moeten vragen, welk gedeelte van deze groep ook inderdaad verlofsrijp is. Het gaat er tenslotte niet om of men 80% of 50% — dit is het laagste cijfer, wanneer men de grens van f 250 aanneemt — leden heeft, die de loongrens bereikt hebben, waarbij zij recht krijgen op buitenlandsch verlof, maar het gaat er om of van hen, die door hun diensttijd recht op verlof krijgen ook inderdaad dat percentage dat recht niet verkrijgt bij gebreke van voldoende salaris. Onder die 50 tot 80%, die verstoken zouden blijven van buitenlandsch verlof, zijn toch zeker ook nog een aantal werknemers, die op dat verlof ook nog geen aanspraak zouden kunnen maken. Wanneer men aanneemt, dat ook in het particuliere tenslotte de salarissen van de goede krachten een neiging hebben om omhoog te gaan, dat men ook daar promotie maakt, dan is het zeer wel denkbaar, dat iemand, die op het oogenblik verstoken is van verlof, dat verlof zal krijgen, ook met deze salarisgrens, zoodra hij den daartoe vereischten diensttijd zal hebben bereikt. Men moet dus in elk geval zeer voorzichtig zijn met deze percentages en dan is een percentage van bijna 50%, dat recht op buitenlandsch verlof krijgt, van alle leden, ongeacht of zij ook overigens voor buitenlandsch verlof in aanmerking komen, wel zeer hoog. In elk geval is vanuit dit standpunt toe te juichen, dat het geachte lid althans de noodzaak heeft ingezien, om de salarisgrens van f 250 te wijzigen in die van f 300. Dat is dezelfde grens, die ook bij de eerste behandeling in debat is geweest. Het geachte lid meent, dat daarin dan met toekomstverwachtingen reeds is rekening gehouden en dat dus met een dergelijke salarisgrens een redelijken omvang aan de groep verlofsge-rechtigden wordt gegeven. De Regeering is nog steeds van meening, dat dit reeds het geval is bij een salarisgrens van f 350.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte heeft het geachte lid de heer Kerstens bezwaren gemaakt tegen begin en einde van mijn rede.

Tegen het begin, omdat ik daarbij verklaarde, dat de Regeering voorshands nog niet veel kon voelen voor de instelling van bedrijfsraden, zooals hij zich die voorstelt. De nadruk Mijnheer de Voorzitter, moet hierbij vallen op mijn laatste woorden: zooals de heer Kerstens zich die voorstelt, omdat dit wel een bijzondere vorm van bedrijfsraden is, die naar de Regeering nog steeds meent, in het huidige bestel van Indië nog in zekere mate niet passend is. Om dit nader te motiveeren zou een veel te diepgaand en uitvoerig debat noodzakelijk zijn, waarbij ik zou moeten vooruitlopen op de argumenten, welke wellicht van den kant van het college zouden worden naar voren gebracht. Ik meen daarvan te moeten afzien.

Het tweede bezwaar, door het geachte lid voorgebracht, was, dat in eersten termijn door mij ten aanzien van den minimum-contractduur te veel het oog was gericht op de aanleiding, die daarvoor kon bestaan bij den eerste onderteeke-naar van het amendement. Het geachte lid, de heer Kerstens verklaarde, dat wat hem betreft, het niet ging om discriminatie te vermijden, maar dat hij in het bijzonder geporteerd is voor versterking van de rechtspositie, speciaal van den werknemer in de cultures. Uit de rede van het geachte lid, den heer Blaauw is reeds gebleken, dat dit toch niet zoo heel ver afstaat van het uitgangspunt van den heer Blaauw, maar wel van dat van de Regeering, die meent, dat deze regeling

(Voorzitter.)

er niet voor is om thans verbeteringen in de rechtspositie van de werknemers voor te brengen, die voor hen nog niet in de lijn liggen, nog niet in het gebruik voldoende motivering vinden en die ook voor andere werknemers in geen geval zijn te aanvaarden. Dit zou — dat is reeds gezegd — ten aanzien van de werknemers in de cultures een groote bevoorrechtiging geven.

Tenslotte is door het geachte lid, den heer Kerstens en door den heer Van Helsdingen nog het een en ander gezegd over de vraag, wat nu de consequenties zijn van een beslissing van het geachte college, afwijkende van het standpunt van de Regeering.

De Regeering kan volkomen billijken, dat het college meent hierbij geen angst te mogen hebben voor een regeling van de materie bij algemeenen maatregel van bestuur en dat van het college niet mag worden geëischt, dat, omdat de Regeering blijkbaar voet bij stuk houdt, het college ook zijn bezwaren zal moeten opgeven. Dit is volkomen juist; maar evenzeer is juist, wat door den heer Van Helsdingen is aangevoerd, dat men toch zeker niet daartoe moet overgaan wanneer het niet gaat om zeer gewichtige principieele verschilpunten. Het gaat hier in Indië wel niet om het voorkomen van een kabinetserisis

.....
(De heer Kan: En zeker ook niet om iets analoogs.)

..... en ook analogie is hier niet aanwezig, maar het is toch zeker niet gewenscht, dat men het laat aankomen op een beslissing van het Opperbestuur als het gaat om een verschil, zooals b.v. ten aanzien van het eerste door den heer Blaauw verdedigde amendement dat den contractduur betreft. Hiermede is werkelijk niet een zóó groot belang gemoeid. Hier laat ook de redactie van de Regeering een behoorlijke belangen-behartiging voor de betrokken werknemers voldoende toe zoodat op dat punt toch zeker het college van gedelegeerden, zonder aan zelfrespect in te boeten zou kunnen toegeven. Wat het binnenlandsch verlof betreft, daarbij gaat het inderdaad om meer principieele kwesties. Op dit punt is ten slotte nog niet te zeggen wat de uitspraak van het college zal zijn. De Regeering meent die uitspraak te moeten afwachten.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn, ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat tot behandeling van de artikelen en de daarop ingediende amendementen en tot de stemmingen kan worden overgegaan.

De artikelen 1 tot en met 3 van art. I worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. (st. 19, I) op art. 4, zooals dit artikel bij monde van den Regeeringsgemachtigde is gewijzigd, luidende:

„Het eerste en het tweede lid van artikel 4 worden gelezen als volgt:

(1) De overeenkomst kan worden aangegaan voor bepaalde of onbepaalde tijd, met dien verstande dat zij geacht wordt voor den tijd van ten minste één jaar te zijn gesloten.

(2) Bij regeeringsverordening kan worden bepaald, dat de voorschriften in het vorige lid betreffende den minimum-contractduur van één jaar niet zullen gelden voor in Nederlandsch-Indië aangenomen arbeiders van bepaalde groepen.”

De heer Soangkoepou heeft gevraagd om de beide voorgestelde leden van art. 4 afzonderlijk in stemming te brengen; het lijkt mij echter, dat tegen zulk een gesplitste stemming wel eenig bezwaar bestaat.

Als geen der andere leden het woord verlangt, geef ik het woord aan den eersten onderteekeenaar van het amendement.

16de VERGADERING — DINSDAG 22 DECEMBER 1936.

Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53).

(Blaauw, Soangkoepou.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Waar geen der leden over dit amendement het woord vraagt, gevoel ik mij verplicht, mede in aansluiting op hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven tegenover mijn geacht medelid, den heer Soangkoepou, heeft gezegd, het een en ander over diens suggestie op te merken.

Bij het opvolgen van de suggestie van den heer Soangkoepou zou het amendement, zooals het door ons is geredigeerd, volkomen worden gedenatureerd. In het eerste lid van art. 4 is juist de regel besloten, dat geen werknemer zal mogen worden aangenomen dan voor minstens één jaar. Dit is in de praktijk in haar volle uitgestrektheid niet aanvaardbaar, zoodat als uitzondering op dezen regel in het tweede lid een regel is gemaakt, waardoor voor tijdelijke krachten een uitzondering kan worden gemaakt. Nu wenscht mijn geacht medelid, de heer Soangkoepou, deze uitzondering op het eerste lid van art. 4 geheel te doen vervallen, maar daarentegen aan het eerste lid, dat dan zonder beperking komt te gelden, een uitbreiding te geven voor bepaalde groepen van arbeiders die niet in de Aanvullende Plantersregeling zijn bedoeld. Ik geloof, mede in aansluiting op hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat daardoor art. 4 en daarmee de Plantersregeling volkomen practisch onbruikbaar zou worden, zoodat, hoe het den ondertekenaren van het amendement ook spijt, zij niet kunnen treden in de suggestie van den heer Soangkoepou.

De **Voorzitter**: Ik vestig er de aandacht op, dat het amendement niet gesplitst in stemming wordt gebracht. Wenscht de heer Soangkoepou naar aanleiding van dit feit alsnog nader zijn stem te motiveeren?

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bedoeling is gelijkstelling te verkrijgen voor allen, die voor de cultures worden aangenomen, zoowel in het buitenland als hier te lande. Als dus bepaald wordt dat personen van de eene groep voor een jaar zullen worden aangenomen, dan wensch ik dat ook voor de andere groep. Of nu bepaald wordt, dat zij worden aangenomen voor een jaar of langer dan wel korter, staat bij mij niet op den voorgrond, wel, dat het voor beide groepen hetzelfde is. Misschien ligt het aan mij, dat ik de volle consequenties van het amendement van den heer **Blaauw** e.s. niet zoo goed begrijp, maar nu de eerste ondertekenaar, de heer **Blaauw** gezegd heeft, dat het alleen geldt voor tijdelijke krachten en waar de Regeering bovendien gezegd heeft, dat de beide artikelen onafscheidelijk zijn verbonden, zal ik mij thans bepalen tot het stemmen voor het amendement.

Het amendement-Blaauw e.s. (st. 19, I) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Kerstens, Prawoto, De Hoog, Soangkoepou, Roep, Blaauw, Soetardjo, Moh. Noor en Verboom.

Tegen stemmen de leden: Thamrin, Kan, Van Helsdingen en de Voorzitter.

Art. 4, als gewijzigd bij amendement, en de art. 5 t/m 8 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. (st. 19, II) op art. 9, luidende:

„In het eerste lid van artikel 9 vervallen de woorden: „in den zin, als omschreven in het eerste lid van artikel 4” en wordt aan het slot de volgende zinsnede toegevoegd:
Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter, Verboom.)

„Een arbeider wordt geacht buiten Nederlandsch-Indië te zijn aangeworven, indien aldaar met hem door of namens den werkgever onderhandelingen, hetzij schriftelijk hetzij mondeling zijn gevoerd, dan wel toezeggingen zijn verstrekt, welke tot het sluiten van een arbeidsovereenkomst in Nederlandsch-Indië hebben geleid.”

Dit amendement hangt zoo nauw samen met het amendement-Blaauw op artikel 4 (st. 19, I), dat zoo juist is aangenomen, dat zoo geen der leden zijn stem in anderen zin wenscht uit te brengen, het amendement beschouwd kan worden als te zijn aangenomen met dezelfde stemmen vóór en tegen als amendement op artikel 4.

Zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het gewijzigde amendement-Verboom e.s. op art. 9, (st. 20), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in het eerste lid van artikel 9 van het gewijzigd ontwerp eener Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53 — stuk 15) in plaats van het getal 350.— te lezen 300.—”

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts. Ik heb in eersten en in tweeden termijn al gezegd, wat ik hierover te zeggen had. Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde echter nog een opmerking gemaakt over de cijfers, die ik gegeven heb. Daarom wil ik ter voorkoming van alle misverstand verklaren, dat ik er mij natuurlijk zeer goed van bewust ben, dat deze cijfers slechts betrekkelijke waarde hebben en dat men ze zeker niet als absoluut kan aanvaarden. Maar ze geven toch wel degelijk zekere aanwijzingen en dan zeg ik dat, wanneer uit deze cijfers, die ook naar het oordeel der Regeering als een gemiddelde kunnen worden beschouwd, blijkt, dat bijna 80% van de geëmployeerden buiten het verlofsrecht zou vallen, dat toch wel een aanwijzing inhoudt, dat de grens te hoog is getrokken. Vandaar dat ik het juist acht, wanneer de grens alsnog op f 300 wordt gesteld.

Het gewijzigde amendement-Verboom (st. 20) wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Verboom, Kerstens, De Hoog, Roep en Blaauw.

Tegen stemmen de heeren: Moh. Noor, Van Helsdingen, Thamrin, Kan, Prawoto, Soangkoepou, Soetardjo en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Aan de orde is het amendement-Blaauw e.s. op art. 9 (st. 21), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen artikel 9 van het gewijzigd ontwerp eener Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53 — stuk 15) als volgt te wijzigen:

- a. in het eerste lid vervallen de woorden: „in het buitenland door te brengen”;
- b. lid (3) wordt gelezen: „Wanneer de arbeider van zijn recht op verlof wenscht gebruik te maken, moet hij daarvan den werkgever ten minste één maand vóór den aanvang van het verlof kennis geven en deze tevens mededeelen, of hij zijn verlof binnen dan wel buiten Nederlandsch-Indië wenscht door te brengen”;
- c. tusschen de leden (3) en (4) worden de volgende leden ingevoegd:

Tweede behandeling Aanvullende Plantersregeling (Ond. 53). — Motie-Kerstens e.s. betr. de instelling van bedrijfsraden (Ond. 53, st. 22).

(Roep.)

„(4) Wanneer het verlof binnen Nederlandsch-Indië wordt doorgebracht, kan de verlofsduur met ten hoogste drie maanden worden verminderd”.

„(5) De arbeider, die niet valt onder lid (1) van dit artikel, heeft telkens nadat hij zeven jaar, den eventueelen proeftijd inbegrepen, bij denzelfden werkgever heeft gediend, recht op een binnenlandsch verlof van drie maanden met behoud van het volle geldloon”.

Het amendement wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Blaauw, Soetardjo, Moh. Noor, Thamrin, Kan, Prawoto, De Hoog, Soangkoepon en Roep.

Tegen stemmen de heeren: Verboom, Van Helsdingen, Kerstens en de Voorzitter.

Art. 9, als gewijzigd bij amendement, en de artikelen 10 tot en met 18, van artikel I, artikel II en de gewijzigde ontwerp-ordonnantie in haar geheel worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de motie-Kerstens e.s. (Ond. 53, st. 22), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,

na de tot tweemaal toe plaats gehad hebbende behandeling ener Aanvullende Plantersregeling overtuigd, dat een bevredigende regeling der rechten en plichten van werkgevers en werknemers ten opzichte van elkaar slechts bereikbaar is met gedifferentieerde regelingen in de eigen sfeer der onderscheidene belangen, op basis van redelijk overleg tusschen de in bedrijfsraden samenwerkende belanghebbenden, aan wier beslissingen bindende kraacht toe te kennen, behoudens goedkeuring door de Overheid,

dringt er bij de Regeering op aan, het vraagstuk van de instelling der bedoelde bedrijfsraden zonder uitstel in studie te nemen, dan wel door een door Haar in te stellen Commissie in studie te doen nemen en het resultaat daarvan zoo spoedig mogelijk aan den Volksraad voor te leggen.”

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze twee dagen tot mijn genoegen kunnen zwijgen omdat ik het voor en tegen der verschillende standpunten tegen elkander wenschte af te wegen. Maar over deze motie wil ik toch wel iets in het midden brengen.

De kwestie van de bedrijfsraden lijkt mij van zeer groot belang, zij brengt een geheel nieuw element in onze wetgeving en waar er publiekrechtelijke bevoegdheden bij betrokken zijn, zou de Indische Staatsregeling erbij betrokken worden. Ik zou het op prijs stellen, wanneer deze belangrijke motie uitvoeriger werd behandeld dan tot nu toe in deze debatten is geschied, n.l. zeer primair en voorloopig. Het betreft hier een aangelegenheid, die min of meer buiten de plantersregeling staat, het is een geheel nieuw publiekrechtelijk element dat in het Ned.-Indische recht zou worden geïntroduceerd. Er is studie voor noodig en daarom zou ik het op prijs stellen, indien de voorstellers er een uitvoerige schriftelijke toelichting op zouden willen geven, uitvoeriger dan geschied is in de mondelinge mededeelingen als door den heer Kerstens in deze vergaderingen naar voren gebracht.

Ik zou over de werking van dat instituut en over de gedachten, welke de heer Kerstens daaraan verbindt, over het positieve element, dat het in het Ned.-Indische staatsrecht zou moeten brengen, gaarne een helderder overzicht aan ons zien verstrekt en als ik daarover dan wat meer georiënteerd ben, zou ik deze zaak pas rijp achten voor verdere behan-

(Voorzitter, Kerstens, Kan.)

deling. Ik zou dan vervolgens ook eerst een onderzoek in de commissies willen doen plaats hebben. Er bestaat veel literatuur op dit gebied; wij weten wat in Italië, Oostenrijk e.d. hierover is gewrocht. Als dan deze zaak van alle kanten bezien is, acht ik haar pas rijp, er een „voor” of „tegen” over uit te spreken. Het lijkt mij niet geheel juist, een zoo belangrijk vraagstuk, als in deze motie is vervat, nu maar op zeer korten termijn en zonder een serieuze voorbereiding af te doen.

De Voorzitter: Ik vermoed, dat de eerste ondertekenaar gaarne deze gelegenheid zal willen aangrijpen, om een schriftelijke toelichting te geven? Dan houden wij de motie aan, totdat hij daarmede gereed is.

De heer Kerstens: Dat lokt mij niet aan, Mijnheer de Voorzitter, en ik geloof ook, dat U dit antwoord van mij verwachtte.

Ik begrijp eigenlijk niet het bezwaar, dat de heer Roep heeft. Het is natuurlijk volkomen waar, dat aan deze zaak heel wat meer vastzit en dat zij goed bezien moet worden, maar daarom vragen wij dan juist ook om de zaak nader in oogenschouw te nemen, hetzij direct door de Regeering hetzij door een commissie, door de Regeering in te stellen. Een dergelijke commissie kan het vraagstuk in studie nemen en pas als het rapport daarover binnen is, is het moment gekomen, om dit in de commissies van het College te bezien.

Ik geloof de zaak als volgt te kunnen stellen. Ten eerste is in vele landen in Europa de idee van de bedrijfsraden reeds een heel eind gevorderd, wat de praktische verwezenlijking betreft, terwijl in de tweede plaats aan den anderen kant de arbeidsswetgeving in Indië, zooals zij thans plaats vindt in arbeidswetgeving verband, zeer onbevredigend moet worden geacht en ten derde de bemoeienis van de overheid met allerlei sociaal-economische groepen haar zoover sleept in talloze detailregelingen, dat ook daarom gezegd kan worden, dat de oplossing via de instelling van bedrijfsraden veel meer perspectief heeft dan de huidige toestand. En waarom zou het College van Gedelegeerden niet reeds kunnen uitspreken, dat het wenschelijk is de zaak te bestudeeren? Wij binden ons daarmede immers tot niets? Ik geloof, dat er argumenten genoeg zijn aan te voeren ten betooge, dat het tijd wordt, deze zaak ernstig te bezien. Daarom gevoel ik er niets voor, deze motie in te trekken, maar ik wil wel toezeggen, bijvoorbeeld bij de eerstkomende algemeene beschouwingen over de ontwerp-begroting dieper op dit vraagstuk te zullen ingaan en de toelichting te zullen geven welke de heer Roep behoeft. Dit behoeft echter niet aan het beginnen met de bestudeering van deze zaak in den weg te staan.

(De heer Blaauw: U wilt toch zeker zitting hebben in de studiecmissie?)

Indien de heer Blaauw mij gaarne in die commissie heeft, ben ik bereid daarin zitting te nemen, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou aan den geachten voorsteller van deze motie de vraag willen stellen of men het voorstemmen voor deze motie, de wenschelijkheid van het instellen van bedrijfsraden moge nóg zoo in het onzekere zijn, niet aldus kan uitleggen, dat men zich daarmede ten aanzien van dit vraagstuk tot op zekere hoogte bindt. Ik kan mij nog geen juist beeld vormen omtrent de wenschelijkheid van het al dan niet instellen van bedrijfsraden. De heer Kerstens heeft, indien ik hem goed verstaan heb, wel gezegd, dat hij voorziet, dat in Nederland in de naaste toekomst deze kwestie wel aan de orde zal worden gesteld, — de heer Kerstens doelde misschien op de a.s. verkiezingen —, maar ik voor mij heb het gevoel, evenals de heer Roep, dat wij hier te maken hebben met iets nieuws, waarover men zich beraden moet en waarvan men eigenlijk de portée moet weten, voordat men de

(De Hoog, Verboom, Van Helsdingen.)

wenschelijkheid uitspreekt van het in studie nemen der betreffende materie.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eenige bezwaren tegen de motie, zooals zij hier aan ons is voorgelegd. In de eerste plaats ben ik in het geheel niet overtuigd, zooals klaarblijkelijk de onderteekenaars van de motie wel zijn, van hetgeen in de eerste alinea der motie staat. Maar aan den anderen kant, juist omdat ik daarvan niet overtuigd ben, wil ik er wel eens gaarne bij de Regeering op aandringen dit inderdaad belangrijke vraagstuk in studie te nemen, maar dan niet zoozeer de kwestie van de bedrijfsraden als wel de wenschelijkheid om bedrijfsraden in te stellen. Deze zaak zou dan door de Regeering bestudeerd moeten worden en dan zou ik wel los van de eerste alinea van de motie vóór willen stemmen indien men uit de tweede alinea der motie zou willen schrappen de woorden „zonder uitstel” en „zoo spoedig mogelijk”. Ik kan mij n.l. niet voorstellen, dat het hier om een zaak gaat die geen dag en geen nacht wachten kan. Ik kan mij voorstellen, dat er belangrijkere kwesties zijn welke de Regeering eerder in studie wil nemen.

Wanneer dus de tweede alinea wordt gewijzigd als door mij aangegeven, zal ik, los van de eerste alinea, vóór de motie kunnen stemmen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de eerste behandeling van de plantersregeling heeft onze fractie al op een mogelijkheid gezinspeeld als hier ten sprake wordt gebracht, door te zeggen: de plantersregeling is o.i. après tout geen erg bevredigende regeling en een veel bevredigendere regeling zou worden verkregen, wanneer zulks overigens bereikbaar was, door een oplossing in corporatieve zin. In denzelfden geest laat zich trouwens ons werkprogramma uit, waarin over de sociale kwestie wordt gezegd:

„Een oplossing zou wellicht kunnen worden gevonden door het, onder leiding der overheid, tot elkaar brengen van werkgevers en werknemers, ingedeeld in gelijksoortige bedrijfsgroepen (suikerindustrie, bergcultures, handel, scheepvaart enz.) om, desnoods onder Regeeringsdwang, een plan te ontwerpen tot een harmonisch samengaan”.

Uit dien hoofde zou ik dus mijn stem aan de motie kunnen geven, ware het niet, dat ik twee bezwaren heb tegen de *bewoordingen der motie*, welke trouwens aan den ontwerper der motie al bekend zijn. In de eerste plaats het bezwaar, dat er in de motie gesproken wordt van „bedrijfsraden”. Ik acht de naam „bedrijfsraad” in dit verband weinig gelukkig gekozen, omdat men zich daarbij onwillekeurig voor oogen haalt andere denkbeelden welke in dit opzicht zijn geopperd, speciaal de medezeggenschap van de werknemers in het bedrijf. Mijn eerste bezwaar tegen de motie is dus de naam welke gebezigd wordt en welke tot misverstand kan leiden.

Mijn tweede bezwaar is dat, terwijl het hier een zaak geldt waarvan stellig niemand in dit college nog kan overzien in hoever een oplossing mogelijk is en tot welke conclusies men bij de studie zal komen, nu desondanks al onmiddellijk wordt gezegd, dat aan de beslissingen der bedrijfsraden bindende kracht moet worden toegekend.

Wanneer aan mijn bezwaren niet tegemoet gekomen zou kunnen worden, zou ik, hoewel ik zooals ik al zei, met de gedachte welke aan de motie ten grondslag ligt voor een belangrijk deel kan meegaan, tegen de motie moeten stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkel woord. Toen de heer Kerstens mij vroeg of ik met deze motie accoord wilde gaan, heb ik bij mijzelf besloten mijn handteekening onder de motie te plaatsen, los van hetgeen de heer Kerstens in eersten termijn naar aanleiding van deze aangelegenheid heeft voorgebracht en in hoofdzaak om deze m.i. inderdaad zeer belangrijke aangelegenheid door de Re-

(Van Helsdingen, Voorzitter, Kerstens.)

geering in studie te doen nemen. Ik geef toe, dat de uitdrukking „zonder uitstel” wel wat krachtig is en misschien is het gewenscht, om deze woorden te laten vervallen. Tegen de woorden „zoo spoedig mogelijk” kan geen redelijk bezwaar bestaan, waar deze woorden slechts betreffen het bekendstellen van de resultaten van het onderzoek aan den Volksraad. Maar het wil mij toch voorkomen, dat waar inderdaad gebleken is, dat de wijze van voortbrenging, zooals die langzamerhand in den loop van de eeuwen geworden is, zooveel bezwaren, zooveel moeilijkheden heeft voortgebracht, dat de tegenstellingen in de bedrijven zoo sterk zijn toegespitst terwijl zich in de tegenwoordige omstandigheden aan den anderen kant steeds meer openbaart de neiging om de verschillende krachten in de productie tot elkaar te brengen, dat er inderdaad aanleiding is om dezen stap, die een begin is tot een ordening in het bedrijfsleven, te gaan nemen. Die stap bestaat alleen uit het ernstig in studie nemen van het vraagstuk door de Regeering of door een commissie door de Regeering ingesteld. Ik geloof niet, dat daartegen ernstige bezwaren kunnen bestaan. Wanneer er inderdaad ernstige bezwaren bestaan tegen de uitspraak, die reeds in de eerste alinea van deze motie is neergelegd, zou ik mijnerzijds geen bezwaar hebben zelfs deze uitspraak te laten vervallen, en er alleen bij de Regeering op aan te dringen dit begin van ordening in studie te nemen en zoo spoedig mogelijk het resultaat van die studie aan den Volksraad over te leggen.

De **Voorzitter**: Wenscht een van de leden in eersten termijn nog het woord?

De heer **Roep**: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: U kunt in tweeden termijn nog het woord krijgen, of wilt U het thans alleen over den inhoud van de motie hebben? U heeft n.l. een vraag gesteld over de behandeling in de commissie en het punt zelf nog niet besproken. Wanneer U dat nu wilt bespreken heb ik daartegen geen bezwaar.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dan met mijn opmerkingen liever nog even wachten.

De **Voorzitter**: Ik wil de onderteekenaars van de motie even gelegenheid geven zich te beraden, of zij de drie besproken plaatsen uit de motie zullen lichten. Of hebben zij hun standpunt reeds bepaald?

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Tegen de eerste alinea heeft de heer De Hoog geen bezwaar gemaakt. Hij zal los daarvan stemmen.

De **Voorzitter**: De heer Verboom heeft nog in overweging gegeven den laatsten regel van de eerste alinea van de motie te laten vervallen, welke regel luidt:

„aan wier beslissingen bindende kracht ware toe te kennen, behoudens goedkeuring door de Overheid”.

De heer **Kerstens**: Daar zou ik eerst nog even wat over willen zeggen.

De **Voorzitter**: Voorts is nog het voorstel gedaan om de woorden: „zonder uitstel” uit de tweede alinea van de motie te lichten en eveneens de woorden: „zoo spoedig mogelijk”. Mochten de onderteekenaars van de motie zich daaromtrent nog willen beraden, dan geef ik daartoe gelegenheid.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans daar gaarne even wat tegen in willen brengen.

De bezwaren van den heer De Hoog begrijp ik niet goed.

Motie-Kerstens e.s. betr. de instelling van bedrijfsraden (Ond. 53, st. 22).

(Kerstens.)

Het geachte lid heeft het doen voorkomen, alsof de woorden: „zonder uitstel” en „zoo spoedig mogelijk” beteekenen, dat alle andere spoedeisende onderwerpen daarvoor achteruit geschoven moeten worden en zullen moeten wachten. Ik geloof niet dat dit juist is. Er kunnen twee, drie, of ook vijf onderwerpen tegelijk urgent zijn en daarom ook tegelijk in studie genomen worden. Ik zie niet in, dat hier sprake is van een alternatief, of het een, of het ander.

Wat vervolgens de meening van den heer De Hoog betreft, dat er nog wel belangrijker kwesties zijn, die op spoedige afdoening wachten, geloof ik, dat het hem niet gemakkelijk zou vallen onderwerpen te noemen, die inderdaad van meer urgenten aard zijn dan dit, ook niet voor zijn eigen groep. Het gaat hier over de vraag, in hoeverre de werknemer, — en het grootste deel van de groep van den heer De Hoog behoort tot de werknemers —, langer afhankelijk moet blijven van de machtspositie van de eene helft van het bedrijfsleven. Wanneer dit zoo is — en ik geloof niet, dat de heer De Hoog dat tegen zal spreken —, dan moet hij mijns inziens ook de conclusie accepteren, dat dit inderdaad een zeer urgente aangelegenheid is. Dat is nog eens gebleken bij de behandeling van deze aanvullende plantersregeling en uit de mate, waarin de leiders van het bedrijfsleven zich bereid hebben betoond om redelijke wenschen van werknemerszijde in te willigen. Wanneer de heer De Hoog, ook na deze uiteenzetting van mij, nog zijn stem afhankelijk stelt van het vervallen van de termen: „zonder uitstel” en „zoo spoedig mogelijk”, dan zal ik natuurlijk met mijn mede-ondertekenaars moeten overleggen of wij dat zullen doen. Maar misschien vindt de heer De Hoog naar aanleiding van hetgeen ik zoo juist heb gezegd, aanleiding om te zeggen: Ik heb er geen bezwaren meer tegen, dat deze termen in de motie blijven staan. Ik zou dat gaarne dadelijk willen vernemen, alvorens ik van de door U, Mijnheer de Voorzitter geboden gelegenheid tot onderling overleg gebruik maak.

Van deze bezwaren van den heer Verboom zou ik het volgende willen zeggen.

De heer Verboom heeft bezwaar tegen den term: bedrijfsraden op zichzelf, omdat aan dezen term inhaerent zou zijn medezeggenschap in de bedrijven van den kant van de werknemers. Ten eerste geloof ik, dat dit feitelijk onjuist is. Er is in Nederland reeds een bedrijfsradenwet, waarin dit woord dus precies zoo voorkomt en in welke wet geenerlei zeggenschap in de bedrijfsvoering, die de heer Verboom zoo vreest, aan de werknemers wordt toegekend. Maar al ware dat zoo, waarom wordt dan de heer Verboom door dit woord reeds afgeschrikt? Dit woord kan wat mij betreft gerust door een ander worden vervangen dat niet als een boeman werkt, als het begrip maar gehandhaafd blijft. In de tweede plaats herhaal ik, dat wij van dit woord „bedrijfsraden” toch niet de interpretatie behoeven te accepteren, die sommigen daaraan gegeven hebben.

Het tweede bezwaar van den heer Verboom vind ik ernstiger.

(De heer Verboom: Ik ook.)

De heer Verboom heeft bezwaar tegen de woorden: bindende kracht. Ik voor mij vind dit een essentieel punt in mijn motie. De ervaring wijst nu reeds uit, dat als men aan een bedrijfsraad of beroepsschap of hoe men het ook noemen wil, geen bindende bevoegdheid geeft, hij waardeloos is. Ik geloof, dat er dan inderdaad niets wordt veranderd. Indien die bindende bevoegdheid niet wordt verleend, dan verandert er niets, dan blijft de machtspositie, waar ze nu is en die wij althans voor een gedeelte willen verplaatsen naar andere belanghebbenden in het bedrijf. Ik heb dus tegen het weglaten van de woorden „bindende kracht” overwegende bezwaren en wel zoo overwegend, dat ik liever mijn motie zou intrekken, dan die woorden te laten vervallen. Gelukkig heeft echter alleen de heer Verboom bezwaar tegen deze woorden gemaakt.

(De Hoog, Verboom.)

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerstens heeft mij gevraagd of ik blijf voor uitstel van het in studie nemen van de onderhavige materie, waar hij spoed zeer noodig acht. Ik wil naar aanleiding hiervan het volgende opmerken. Ik heb zoeven toen ik het woord voerde niet gezegd, gelijk de heer Kerstens constateerde, dat er op het departement geen dringende zaken te doen zijn. Daar weet ik niets van, ik ben niet op de hoogte van de zaken, die bij het departement al dan niet aanhangig zijn en dringend afdoening vereischen. Daarover kan ik niet oordeelen. Ik heb dat dan ook heelemaal niet gezegd. Ik zie niet in, waarom op stel en sprong die studie ter hand genomen moet worden en waarom daarmee geen dag en geen nacht gewacht kan worden.

In de tweede plaats heeft de heer Kerstens gesproken over mijn groep en gezegd, dat het ook voor mijn groep zoo dringend noodig was, dat die bedrijfsraden in het leven zouden worden geroepen. Dat kan wel zijn, Mijnheer de Voorzitter, maar ik kan dat op het oogenblik niet zoo beoordeelen. Ik heb daarover niet voldoende inlichtingen ontvangen. Daarom heb ik gezegd, dat ik wel wil stemmen voor het in onderzoek nemen van deze zaak, omdat het mogelijk is, dat de heer Kerstens wel gelijk kan hebben, maar hij kan ook ongelijk hebben. Dat is een kwestie van onderzoek.

Heb ik nu den geachten Regeringsgemachtigde goed begrepen, dan is het hier niet een kwestie van urgentie. De geachte Regeringsgemachtigde zegt, dat het praematuur is en dat wij moeten afwachten of in de praktijk blijkt, dat dergelijke raden dringend noodig zijn.

Wanneer de heer Kerstens nu zegt, dat er bij het departement van Justitie wel vier of vijf dringende zaken gelijktijdig in studie kunnen worden genomen, dan veronderstel ik, dat de directeur van Justitie daar wel eenigszins anders over zal denken en van meening zal zijn, dat het een onder het ander zou lijden. Ik stel mij op het standpunt dat, wanneer de heer Kerstens deze uitdrukkingen, die dus eigenlijk een soort last op de Regeering zouden leggen, laat vallen, ik voor de motie zal kunnen stemmen, los van het eerste gedeelte, want we hebben van den heer Verboom bezwaren vernomen met betrekking tot de kwestie van de bindende kracht. Indien ik het eerste deel van de motie ging bestudeeren, zou ik misschien ook tot dergelijke bezwaren komen. Maar los daarvan ben ik vóór een commissie van onderzoek.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot den naam ben ik niet zoo ver gegaan als de heer Kerstens het doet voorkomen, die mij in den mond legt, dat aan het woord „bedrijfsraden” alle mogelijke begrippen inhaerent zijn. Ik heb alleen gezegd, dat het begrip „bedrijfsraden” zeer vaag is en gemakkelijk tot misverstand aanleiding kan geven. Bij interruptie zeide ik reeds, dat de heer Thamrin ons bij voortdurend heeft voorggehouden, dat moties vooral scherp en duidelijk moeten zijn geformuleerd en daarom heb ik ten aanzien van dit punt bezwaar geopperd.

Ik acht het voorts onjuist om in een zaak, waarvan we thans in het geheel nog niet weten waartoe zij zal leiden, ons in zooverre te binden dat wij zeggen, dat de bedrijfsraden in elk geval bindenden kracht moeten hebben. Wanneer de heer Kerstens aanvoert dat, wanneer dit woord wordt geschrapt, aan de motie en daarmee aan het instituut den bedrijfsraden de geheele betekenis wordt ontnomen, dan moet ik dit bestrijden. Ik acht het van zeer groot belang, wanneer werkgevers en werknemers eens, in volkomen vrijheid, op volkomen neutraal gebied, van gedachten kunnen wisselen over de arbeidsvoorwaarden en de dingen, die daarmee verband houden. Ik betreur het om deze reden, dat de heer Kerstens op het bindende karakter dezen raden zoo blijft staan. Wanneer tenslotte de studie dezer materie

Motie-Kerstens e.s. betr. de instelling van bedrijfsraden (Ond. 53, st. 22). — Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40).

(Van Helsdingen, Voorzitter, e.a.)

zou leiden tot de uitspraak, dat de beslissingen in elk geval bindende kracht moetsen hebben, dan à la bonne heure, maar zoover zijn we op het oogenblik nog niet. Wanneer aan mijn tweede bezwaar niet wordt tegemoet gekomen zal ik tegen de motie moeten stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tegen de formulering van het eerste lid persoonlijk geen bezwaar omdat ik met den heer Kerstens van oordeel ben, dat er uiteindelijk geen regeling van de rechten afzienbaren tijd mogelijk zou zijn waag ik voornamelijk te betwijfelen en daarom stel ik de voorstellers voor om, wanneer dit mocht worden afgewezen, de motiveering terzijde te laten en een andere motiveering te geven. Mij is het er in hoofdzaak om te doen dat wij een regeeringsonderzoek krijgen naar de aan gelegenheid, die voor mij van buitengemeene beteekenis is, omdat ik gaarne zou zien, dat de bedrijven georderd worden in een verband, dat het best past bij de Indische samenleving. Daarom stel ik zoo hoogen prijs op een regeeringsonderzoek.

De **Voorzitter**: Ik geef den voorstellers in overweging, de motie te beperken tot de tweede alinea en de eerste alinea te veranderen in een toelichting. Zooals de situatie thans is zijn de stemmingen verdeeld en derhalve onzuiver.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Op Uw laatste suggestie meenen de voorstellers niet te kunnen ingaan. Wèl hebben zij besloten te geven en het verzoek van den heer De Hoog en de woorden „zonder uitstel” te laten vervallen. Naar ik meen zal de heer De Hoog dan wel geen bezwaar meer hebben tegen den term „zoo spoedig mogelijk”, want dat behelst dan alleen het verzoek om, wanneer het resultaat er is, het dan ook zoo spoedig mogelijk aan den Volksraad voor te leggen. In dezen vorm zouden de voorstellers de motie gaarne in stemming gebracht zien.

De gewijzigde motie-Kerstens e.s. (Ond. 53, st. 22) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 11 stemmen vóór en 1 stem tegen.

V/6 ó r stemmen de leden: Soangkoepon, Roep, Blaauw, Soetardjo, Mohamad Noor, Van Helsdingen, Kerstens, Thamrin, Prawoto, De Hoog en de Voorzitter.

Tegen stemt de heer Verboom.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, successie en overgang. (Ond. 40.)

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid, de heer Kan heeft in eersten termijn nog eenige opmerkingen gemaakt en eenige ophelderingen gevraagd, hetgeen in zooverre zeker zijn waarde heeft, dat de beantwoording ongetwijfeld zal kunnen strekken tot een beter begrip van eenige bepalingen van het ontwerp met name voor hen, die in de praktijk, zooals de notarissen, daarmede herhaaldelijk in aanraking zullen komen.

Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid is zijn redevoering begonnen met te wijzen op den langen tijd, die thans met de overschrijvingstaak is gemeoid en op de moeilijkheden, die daaruit voor het rechtsverkeer met betrekking tot onroerend goed kunnen voortvloeien. Nu moet ik evenwel reeds Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

dadelijk opmerken, dat een en ander toch eigenlijk buiten dit ontwerp omgaat. De opmerkingen raken de uitvoering van de overschrijvingsordonnantie, ressorteerende onder het Departement van Justitie. Het is bekend, dat de materie der overschrijving nog niet lang geleden het onderwerp van een onderzoek door een daartoe van Regeeringswege ingestelde commissie uitmaakte en ik kan daaraan toevoegen, dat naar aanleiding van het door die commissie uitgebrachte verslag de regeling van deze materie thans nader in studie is gegeven.

Het geachte lid maakt nu evenwel de opmerking, dat het inschakelen van een nieuwe instantie, nl. van den inspecteur van Financiën gelijk dit bij dit ontwerp geschiedt, tot nog meer vertraging zal leiden.

Ik meen in staat te zijn, Mijnheer de Voorzitter, in dit opzicht zeer geruststellende mededeelingen te doen. Thans is de toestand zoo, dat op de plaatsen, waar een inspectie gevestigd is, de controle op de rechtsberekening vóóraf door den inspecteur van financiën geschiedt, terwijl elders in gevallen, die aanleiding geven tot twijfel, door den overschrijvingsambtenaar veelvuldig het advies van den elders gevestigden inspecteur van financiën wordt ingewonnen. Bij dezen toestand, die herhaaldelijk tot een dubbel onderzoek van alle stukken leidt, is de kans op vertraging toch ongetwijfeld grooter dan bij aanvaarding van het voorgestelde systeem, waarin de inspecteur zelfstandig de berekening van het recht uitvoert en geen andere instantie daarmede verder bemoeienis heeft. De praktijk leert, dat de inspecteurs volkomen bevoegd kunnen worden geacht aan aanvragen om een machtiging tot storting spoedig te voldoen. Waar de inspecteurs van financiën uiteraard in de eerste plaats bekend zijn met reeds gepubliceerde opvattingen van hoogere instanties, bestaat er ook geen enkele grond voor de vrees, dat bij verandering van personeel op die opvattingen zou worden teruggekeerd.

De inspecties zijn voorts geïnstreueerd om aan aanvragen van een machtiging tot storting steeds ten spoedigste te voldoen, in het algemeen binnen tweemaal 24 uur. Haar is op het hart gebonden — en ik haal de onlangs gegeven instructie hier woordelijk aan —, dat de belanghebbenden veelvuldig groot belang hebben bij het spoedig uitreiken der machtiging en dat het werk der inspecties zich mitsdien zal moeten aansluiten bij het tempo van het zakenleven.

Ik heb dan ook het vaste vertrouwen, dat het uitreiken van de machtiging tot storting door de nieuwe regeling aanzienlijk zal worden bespoedigd, waar deze zaak thans van stonde af aan gebracht wordt in de handen van de meest deskundige ambtenaren.

De tweede opmerking van het geachte lid betreft de redactie van artikel 2, lid 1, letter i der ordonnantie op het recht van overschrijving, waarin bij dit ontwerp geen wijziging wordt gebracht, doch waarin het geachte lid in plaats van „vestiging”, liever zou willen lezen „overeenkomsten tot vestiging”.

Mijnheer de Voorzitter! Naar het oordeel der Regeering is een verduidelijking van artikel 2, lid 1, letter i van genoemde ordonnantie verbodig. Naar vaste jurisprudentie toehoeft de „vestiging” van een zakelijk recht” te worden verstaan de obligatoire overeenkomst. Het geheele verband, waarin de wettelijke bepaling voorkomt, wijst duidelijk haar beteekenis aan en van ernstigen twijfel op dit punt is in de praktijk dan ook nooit gebleken, zoodat voor aanvulling op dit oogenblik zeker geen goede reden zou bestaan.

Een volgende opmerking heeft betrekking op het 5de lid van het nieuw ontworpen artikel 17, hetwelk o.a. voorschrijft, dat een opgave van in een kalendermaand verleden of geboekte akten en geschriften die strekken tot bewijs van overeenkomsten tot overdracht van onroerende zaken, door de notarissen moet worden gedaan aan den inspecteur van financiën binnen wiens ressort zij standplaats hebben, dus ook al zou het betrokken onroerende goed in een andere inspectie zijn gelegen. Van

Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

dit voorschrift verwacht het geachte lid een vertraging in de afdoening van zaken. Echter ten onrechte, Mijnheer de Voorzitter. De bedoeling van deze regeling is enerzijds om de zaak voor den notaris zoo eenvoudig mogelijk te maken. Hij heeft slechts met één inspecteur in contact te treden. Maar anderzijds zal het aan de contrôle op de gestie van den notaris ten goede komen, wanneer deze uitsluitend in handen van den inspecteur blijft, binnen wien ressort de notaris standplaats heeft. Om de contrôle op de betaling van het recht van overschrijving sluitend te maken werd aan de inspecties reeds voorgeschreven om in een geval als hier bedoeld van de overeenkomst tot overdracht mededeeling te doen aan den inspecteur, wien zulks aangaat.

Het geachte lid heeft nog verzocht nader te mogen worden ingelicht over de bedoeling van het 7e lid van het nieuw ontworpen artikel 19. Ik kan hierover kort zijn. Wanneer de inspecteur van financiën waardeering door deskundigen heeft gevorderd en de schatting der deskundigen komt te liggen beneden de door belanghebbenden opgegeven verkoopwaarde is het inderdaad de bedoeling het recht gedeeltelijk terug te geven, voor zooveel althans geen andere grondslag voor de heffing moet worden aangenomen, die een hooger recht aanwijst. Deze regeling is niet nieuw; zij komt reeds voor in de bestaande regeling der waardeering van het recht van successie.

Voorts is het geachte lid niet geheel duidelijk de gedragslijn die gevolgd zal worden bij het samentreffen van de boete wegens een latere bijvordering van het recht ten gevolge van onjuiste of onvolledige opgave of gegevens, (art. 14, lid 4) en die welke verschuldigd is ingeval de door deskundigen vastgestelde verkoopwaarde het door den belastingplichtige opgegeven bedrag met meer dan $\frac{1}{8}$ daarvan overtreft (art. 19, lid 8). Wanneer in een bepaald geval de boete in verband met hogere waardeering en die wegens onjuiste of onvolledige opgave samentreffen, zijn volgens den duidelijken tekst van artikel 19, lid 9 beide boeten verschuldigd. In een dergelijk geval wordt de boete van artikel 14 echter verminderd met die welke volgens artikel 19, lid 8 is verbeurd. Dus zal in totaal nooit meer verschuldigd zijn dan een bedrag gelijk aan de hoogste der twee boeten. Het is echter onjuist te meenen, dat wegens een te lage opgave van de verkoopwaarde de boete van artikel 14 zou verschuldigd zijn. De opgave omtrent de verkoopwaarde kan alleen gecorrigeerd worden door het middel der gerechtelijke waardeering. De samenloop van de beide boeten zal zich kunnen voordoen wanneer bv. de koopprijs te laag, derhalve onjuist werd opgegeven, terwijl daarna gerechtelijke waardeering wordt aangezegd.

Het geachte lid juicht het toe, dat het ontwerp de mogelijkheid opent, dat belanghebbenden zelf een taxatie uitlokken, doch bevreemding wordt er over uitgesproken, dat de vordering daartoe eerst een maand na de dagteekening der machtiging tot storting mag geschieden. Deze opmerking berust op een onjuiste lezing van het betreffende artikel 19a, dat in het tweede lid niet voorschrijft, dat de vordering eerst een maand na de dagteekening der machtiging tot storting mag worden ingediend, doch bepaalt, dat de vordering behoort te geschieden binnen een maand na de dagteekening der machtiging.

Uiteraard wordt het bij deze machtiging tot storting verderbaar gestelde recht berekend naar den door den aanvrager aangegeven grondslag. De inspecteur van financiën is immers niet bevoegd van deze opgave af te wijken behoudens de toepassing van art. 19, lid 1, het geval, dat de inspecteur zelf waardeering vordert. Na betaling van het in de machtiging tot storting genoemde bedrag kan de overschrijving plaats vinden. Wijst de schatting later uit, dat te weinig werd betaald dan zijn ingevolge art. 13 de verkrijgers alsmede degenen die bij overeenkomst op zich heb-

ben genomen het recht te voldoen, aansprakelijk voor het nog verschuldigde recht.

Het is bepaald niet wenschelijk met de afgifte der machtiging tot storting te wachten totdat de vaststelling van den grondslag door het plaats hebben van waardeering op vordering van den belanghebbende heeft plaats gevonden, aangezien daardoor de betaling van een gedeelte van het recht onnoodig zou worden opgeschort terwijl de overschrijving daardoor voorloopig onmogelijk zou worden.

Volgens de uitdrukkelijke bepaling der ordonnantie — artikel 19a lid 5 — strekt de schatting der deskundigen ten grondslag voor de berekening van het recht. Het dienovereenkomstig te veel betaalde — het geachte lid stelde ook te dezer zake een vraag — wordt derhalve als onverschuldigd betaald teruggegeven. Een procedure is daartoe volstrekt onnoodig.

Nog heeft het geachte lid gevraagd wat onder kosten van waardeering als bedoeld in het 8ste lid van artikel 19 en het 1ste lid van artikel 20 is te verstaan. Onder die kosten zijn vanzelfsprekend alle aan de waardeering verbonden kosten begrepen, dus zoowel de proceskosten als het honorarium der deskundigen. Aangezien de waardeeringsprocedure gevoerd wordt voor den residentierechter, is het duidelijk, dat de kosten van de procedure zelf in verhouding tot het loon der deskundigen slechts van zeer geringe beteekenis zullen zijn.

Tenslotte heeft het geachte lid nog een opmerking gemaakt over het vervallen van de verpondingswaarde als grondslag voor de heffing van het recht van overschrijving. De heer Kan acht dit wel juist, doch hij vreest voor conflicten tusschen belanghebbenden en de inspecteurs van Financiën en hij spreekt de hoop uit, dat deze laatsten een goed begrip van zaken zullen hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet dat er vrees behoeft te bestaan, dat dit laatste niet het geval zou zijn. Ik mag hier wel even in herinnering brengen wat de Memorie van Toelichting op het ontwerp terzake zegt. Op blz. 25 van de Memorie van Toelichting lees ik het volgende:

„De contrôle op de juistheid van de door belanghebbenden aangegeven waarden zal in verband met het vervallen van de verpondingswaarde als minimum grondslag voor de heffing van het recht van overschrijving praktisch zeer aan beteekenis winnen, maar tevens verzaard worden. De Inspecteurs van Financiën zullen voor de uitoefening van die contrôle belangrijk gesteund kunnen worden door de veelvuldige aanraking, welke zij bij de uitvoering van de verpondingsordonnantie 1928 hebben met de factoren, welke de verkoopwaarde bepalen van gronden, waarop Westersche rechten worden uitgeoefend”.

Ik zou daar nog aan willen toevoegen, dat ook reeds het feit dat de kosten der waardeering ten laste van het land komen, indien de getaxeerde waarde het opgegeven bedrag met niet meer dan een achtste overtreft, voldoende zal zijn om ongemotiveerde taxaties te voorkomen en tenslotte, dat hier inderdaad een groote verantwoordelijkheid op de inspecteurs van financiën wordt gelegd, maar dat er geen reden is aan te nemen dat ze deze niet zullen kunnen dragen.

Mijn laatste opmerking, Mijnheer de Voorzitter, vormt een voor de hand liggende overgang naar dat gedeelte van de rede van den heer Soangkoepou, waar dit geachte lid zijn volle vertrouwen in de inspecteurs van financiën uitspreekt door te kennen te geven dat de praktijk z. i. voldoende heeft bewezen, dat deze ambtenaren een materie als de hun door deze ontwerp-ordonnantie toegedachte taak volkomen zullen beheerschen. De Regeering spreekt gaarne haar waardeering uit over deze appreciatie van het geachte lid voor een corps ambtenaren dat een drukke en veelzijdige werkring heeft, doch dat juist door den aard van het daaraan toevertrouwde werk zoo spoedig van vele kanten de critiek op zich gericht ziet. De volle instemming van de Regeering heeft het oordeel van het geachte lid, dat met de totstand-

Wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, enz. (Ond. 40).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

koming van de voorliggende ontwerp-ordonnantie niet alleen eenvormigheid wordt verkregen, doch dat daarmee ook een zeer belangrijke vereenvoudiging in de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, successie en overgang zal tot standkomen.

Voorts heeft het geachte lid nog enkele opmerkingen omtrent détailpunten gemaakt. De heer Soangkoepon acht, evenals de Regeering, het indienen van z.g. nihil-staten noodig, doch wenscht de verplichting uit te breiden tot de andere ambtenaren dan de notarissen, die zijn aangewezen tot het waarmerken van onderhandsche akten en tot de vendumeesters.

Mijnheer de Voorzitter. In het Gedelegeerdenverslag is de opmerking gemaakt dat de nihilstaten reeds jaren geleden waren afgeschaft. Dit is inderdaad geschied daar waar ze overbodig konden worden geacht. Ik meen dat het onderzoek-Barre tot afschaffing in enkele gevallen heeft geleid. Maar deze staten hebben in gevallen als in het ontwerp voorzien een zeer nuttige werking. Zij bestaan ook reeds in art. 32, van de successie-ordonnantie, waar aan de ambtenaren van den burgerlijken stand is voorgeschreven opgave te doen van aangiften van overlijden. Ook deze ambtenaren moeten thans nihil-aangiften indienen. De nihil-opgaven werken mede tot geregelde nakoming van de verplichting der betrokkenen om de voorgeschreven opgaven in te dienen en zij geven anderzijds ook de zekerheid aan de controleerende instantie, dat wanneer een nihil-opgave ontvangen wordt, inderdaad geen akten zijn verleden of geboekt, of geen aangiften zijn

(Voorzitter.)

gedaan. Doch anderzijds zij men ook hier niet te veeleischend. De gedachte die bij de beperking heeft voorgezeten is deze, dat zij die regelmatig de verrichtingen doen en bij uitzondering n i e t, ook in het laatste geval negatieve opgaven zullen hebben in te dienen, doch omgekeerd dat zij, die slechts bij uitzondering akten boeken, van het indienen van nihil-staten zullen zijn ontslagen. Stelt men in het laatste geval toch dien eisch, dan zou dat inderdaad aan twee zijden tot een onnoodige ophooping van administratie leiden. Hetzelfde geldt ten aanzien van vendumeesters, daar er tal van vendumeesters zijn die niet maandelijks venduties houden, terwijl bovendien de inspecteur van Financiën regelmatig plaatselijke contrôle op de vendu-administratie houdt. In geloof dan ook dat in het ontwerp op dit gebied de juiste beperking is betracht.

De **Voorzitter**: Verlangt thans nog een van de leden over de ontwerp-ordonnantie het woord? Zoo neen, dan kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Het ligt in het voornemen zoo mogelijk de volgende vergaderingen van het College van Gedelegeerden te doen plaats hebben op Maandag 4 en Dinsdag 5 Januari a.s. behoudens het geval, dat het College voor het behandelen van een spoed-ordonnantie wordt bijeengeroepen.

De vergadering wordt te 1.15 uur n.m. gesloten.

17de VERGADERING — DINSDAG 5 JANUARI 1937.

Ingekomen stukken.

17de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 5 Januari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Intrekking ordonnantie inzake de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen (Ond. 110).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin en Verboom.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsof-brieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 23 en 31 December 1936 Nos. 18, 20 en 36 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 117);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de militaire diensttijdpensioenreglementen (Ond. 118);
  - c. een ontwerp van wet, houdende machtiging aan den Minister van Koloniën om voor en namens Nederlandsch-Indië een naamlooze vennootschap op te richten, genaamd „N.V. Vereenigde Nederlandsch Indische Tinbedrijven „Venit” (Ond. 119).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsof-brieven van den Gouverneur-Generaal van 21, 24, 28, 29 en 29 December 1936 Nos. 1, 10, 2, 22, 22 en 27 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld

- a. de ordonnantie tot verlaging van sommige slaachtbelastingen en tot unificatie der wetgeving op de slaachtbelasting (Ond. 34);
- b. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de wetgeving op de rechten van zegel, overschrijving, successie en overgang (Ond. 10);
- c. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Rechten-ordonnantie en de daaraan gehechte reglementen, de petroleumaccijnsordonnantie, de ordonnantie op het statistiekrecht en het algemeen goederengeldreglement (Ond. 42);
- d. de ordonnantie tot wijziging van de „Uitvoerordonnantie-kapokplantmateriaal 1935” (Ond. 102);
- e. de ordonnantie tot aanwijzing van het bedrijf „Zoutwinning” tot Landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 116).

3. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 19 December 1936 No. 2546a/B ter aanbieding van Regeeringsverordeningen, strekkende tot invoering van een individuele restrictie op den uitvoer van bevolkingsrubber in de Buitengewesten.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 12 December 1936 No. 12 houdende machtiging, krachtens art. 105, I.S., aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de op de begrooting voor 1937 uitgetrokken

fondsen in verband met de overneming door het Land van het Pharmacotherapeutisch Instituut.

5. Als voren van 17 December 1936 No. 3 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S. aan de Gouverneurs van West-, Midden- en Oost-Java om te beschikken over de bij aanvullende begrotingen 1937 uitgetrokken fondsen in verband met de overdracht van gezondheids- en onderwijszorg aan autonome gemeenschappen op Java en Madoera.

6. Als voren van 19 December 1936 No. 25 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begroting 1937 uitgetrokken fondsen t.b.v. het bureau voor de buitenlandse handelsvoorlichting en propaganda bij het Kantoor voor den Handel.

7. Als voren van 19 December 1936 No. 23 houdende o.m. wijziging van het alfabetisch register van de H.B.B.L. 1934.

8. Als voren van 24 December 1936 No. 14 bepalende dat de „Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera” in werking treedt met ingang van 1 Januari 1937.

9. Als voren van 24 December 1936 No. 29 houdende ontslag van Mr. H. W. Felderhof als lid van den Raad voor de Scheepvaart en benoeming in zijn plaats van Mr. Th. van der Laan.

10. Als voren van 29 December 1936 No. 18 houdende nadere vaststelling van de inkomsten van verschillende hooggeplaatste ambtenaren met ingang van 1 Januari 1937.

De sub 2 t/m 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over November 1936, aangeboden door de Generale Thesaurie.
2. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 29 December 1936 No. BR 8b/1/7 bepalende, dat voor de omrekening van rubber tot droge rubber in de Buitengewesten het gewichtspercentage van rubber en droge rubber wordt gesteld op 100.
3. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.
4. Bericht van dienstaanvaarding van het nieuw benoemde hoofd der Opium- en Zoutregie, de heer P. de Booy.
5. Brief van den Nederlandsch-Indischen Marineraad van 24 December 1936 No. 29 ter aanbieding van een afschrift van de uitspraak van genoemden raad nopens het ongeval overkomen aan H. Ms. „Kortenaer”.
6. Motie aangenomen in een te Tasikmalaja gehouden vergadering, houdende ernstig protest tegen het optreden van zekeren Jacobs in de messigit van Djadjawaja.
7. Afschrift van een rekest aan den Gouverneur-Generaal, gedagteekend Bandoeng 17 December 1936, van H. J. Burgers inzake een inschrijving voor de levering aan den pandhuisdienst van plombes en plombeertangen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. „Het Onderwijs in het jaar negentien honderd vijf en dertig.
2. „Grotius” jaarboek 1936.
3. „Bulletin de l'Institut international du Froid” No. IV 1936.
4. „Het werkende Land”.
5. Jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië over het 39e, 40e en 41e verenigingsjaar, 1933—1935.
6. Eenige grafieken betreffende het prijsverloop sedert de depreciatie van den gulden.

17de VERGADERING — DINSDAG 5 JANUARI 1937.

Ingekomen stukken. — Intrekking ordonnantie inzake de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen (Ond. **110**).

(Voorzitter.)

7. Afdrukken van het adres van de vereeniging „Indië-Nederland” aan de Tweede Kamer houdende bezwaren tegen het ontwerp van wet tot herberekening van de Indische pensioenen.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de bij ordonnantie van 25 April 1929 (Staatsblad No. 72) vastgestelde bepalingen in het belang van de veiligheid bij het opstij-

gen en landen van watervliegtuigen in de nabijheid van het vliegveld „Morokremangan”. (Ond. **110**.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden zich in de commissies te begeven ter onderzoek van de op de agenda aan de orde gestelde onderwerpen.

De vergadering wordt te 9.10 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Department of Chemistry

Dear Sir:

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst. regarding the matter mentioned therein.

The University of Chicago is pleased to have your interest in the work of the Department of Chemistry.

Very respectfully,
[Signature]

(Continued)

The University of Chicago is pleased to have your interest in the work of the Department of Chemistry.

Very respectfully,
[Signature]

Be
erfre
Hand

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

18de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 20 Januari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74). — Onteigening van het land Tjandikoesoema (Ond. 105). — Nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108). — Wijziging en aanvulling ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 117). — Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin en Verboom.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Drossaers, Enthoven en Holtkamp.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorloopige voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter. (Ond. 74.)

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! Tot de vele leden, die volgens het Gedelegeerden-verslag betreurden, dat de financieele toestand van het land bijna zes jaar lang voor de Regeering een bezwaar heeft opgeleverd — en thans nog levert — tegen de invoering van de gereorganiseerde penghoeloerechtspraak, kan ik mij rekenen. Het niet volledig invoeren van de gezonde regelingen, vastgesteld in Staatsblad 1931 No. 53 beteekent immers het waardeloos maken van de goede en zeer nuttige resultaten van een goed en gedegen werk inzake de godsdienstige rechtsbedeeling onder de Mohammedaansche bevolking op Java en Madoera, en beteekent tevens dat de voor dit werk bestede noeste arbeid op die wijze niet anders dan nutteloos wordt gemaakt en dus verspilt van tijd en geld.

Ook de Regeering heeft in de Memorie van Antwoord verklaard, dat Zij evenals de Volksraad het stagneeren van de geheele invoering der voor de Mohammedaansche wereld zoo noodzakelijk gebleken regelingen, als gevolg van de financieele omstandigheden van dit land, heeft betreurd.

Maar ik vraag mij af, of de daaraan verbonden landskosten niet opwegen tegen het daardoor verkregen geluk van de Islamitische rechtzoekenden. Het komt mij voor, dat een goede en juiste regeling in gezinsschillen in de Mohammedaansche wereld een grooter invloed uitoefent op het scheppen van moreele en zedelijke waarden en verhoudingen in de Islamitische gemeenschappen in deze landen. Vooral door de invoering van het Hof van Mohammedaansche Zaken, men naast eenheid meer zekerheid verkrijgen ten opzichte van de beslissingen in Mahr- en Nafkahzaken. Ik hoop dan ook ten eerste, dat de rechtszekerheid en inhuwelijkzaken en in huwelijksrechtzaken, die voor de inkomstenbelastingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepon.)

heemsche Islamitische bevolking van groote beteekenis is, vastgelegd in Staatsblad 1931 No. 53, voor de Regeering minder waard is dan het bedrag van ruim f 150 000.

Wat de Regeering in dit geval doet, is mijns inziens niet anders dan een terugstap uit den goeden weg naar een slechtere richting, want wat Zij tot dusver aan den priester-raad wenscht te onttrekken, geeft Zij thans weder terug aan dezen priester-raad.

De artikelen 2a en 2b in de voorliggende ontwerp-ordonnantie zijn bijna volkomen getrouwe copieën van de artikelen 3 en 4 van Staatsblad 1931 No. 53. Zooals ik reeds gezegd heb, bedoelt deze ontwerp-ordonnantie feitelijk niet anders dan het stellen van een slechtere of onbevredigende regeling in de plaats van een betere en dit alleen uit geldelijke overwegingen.

Zou het niet mogelijk zijn, om een groot gedeelte van de daaraan verbonden uitgaven ten laste van de rechtzoekenden dan wel van de beter gesitueerde godsdienstige justitiabelen te brengen?

Weliswaar heeft de Regeering gelijk, wanneer Zij zegt, dat dit ontwerp volledig tegemoet komt aan de bezwaren, die zoowel vroeger als in de laatste jaren in wetenschappelijke verhandelingen in de jurisprudentie en ook thans weer in het Gedelegeerden-verslag tegen de rechtspraak in erfrechtzaken van de priester-raden naar voren zijn gebracht, doch dit neemt niet weg, dat men hierbij een reeds ingeslagen juiste weg, die thans gemakkelijker, eenvoudiger en korter voor de godsdienstige rechtzoekenden te bewandelen is, heeft verlaten. Trouwens het kan toch niet de bedoeling der Regeering zijn thans een ordonnantie in het leven te roepen, om die straks niet uit te voeren, terwijl die invoering in de praktijk urgent wordt geacht.

Voorts mag men niet uit het oog verliezen, dat de bezwaren tegen de priester-raden goeddeels ook hun oorzaak vinden in het slechte gehalte van deze raden, hetgeen weder te wijten is aan de volstrekt onvoldoende bezoldiging hunner leden. Met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie komt men dus aan deze bezwaren niet tegemoet.

Het is verder niet uitgesloten, dat zulke priester-raden straks veelal onjuiste en onbevredigende beslissingen zullen nemen, hetgeen onafwijsbaar aanleiding kan geven tot het aantekenen van hooger beroep, waardoor de arbeid van de landraden te zeer zal worden verzwaard, hetgeen tot gevolg kan hebben, dat de arbeid van de priester-raden, gevoegd bij dien van de landraden op dit gebied nog meer zal kosten dan de door de Regeering zoo gewenschte besparing van uitgaven door het niet in werking doen treden van Staatsblad 1931 No. 53. Dit alles zal er onafwijsbaar toe leiden, dat de voordeelen van de verkregen bezuiniging met de instelling van de summiere procedures bij de landraden straks weer verloren gaan door het eindeloos procederen der Islamitische bevolking bij de landraden. Verder vergeet de Regeering den weldadigen invloed van een goede godsdienstrechtpraak op de besteding van rust en orde in de Islamitische maatschappij in deze gewesten. Zij miskent op deze wijze de krachtige preventieve werking van zulk een gerecht op de inheemsche samenleving, welke zeer gezonde werking straks nog meer zal worden versterkt door het doen samenvallen van de functies van penghoeloerechter en adviseur bij de landraden en hierbij kan zonder bezwaar nog de functie van beëdigder van deskundigen en getuigen voor de Inlandsche of andere rechtbanken worden gevoegd. Der Regeering ontgaat m.i. de invloed van een bekwamen en rechtvaardigen penghoeloe op de Islamitische bevolking in zijn omgeving.

Ik kan dan ook het standpunt der Regeering niet deelen en dit juist achten, wanneer Zij in het onderwerpelijke geval het geld kiest boven de belangen van de Islamitische bevolking dezer landen. Hoewel ik erken, dat geld de ziel is van elke negotie, mag men m.i. in het onderwerpelijke geval toch

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Soetardjo.)

de rechtsbelangen der Inheemsche bevolking op Java en Madoera niet te veel uit een commercieel oogpunt beschouwen.

Kortom, Mijnheer de Voorzitter, ik zou liever wenschen, dat de in Staatsblad 1931 No. 53 getroffen regelingen met de daaraan verbonden consequenties dadelijk tot uitvoering zullen worden gebracht, dit zoowel in het belang van een goede godsdienstige rechtsbedeeling als het scheppen van rechtszekerheid en eenheid in godsdienstige uitspraken betreffende huwelijken, verstootingen, verzoeningen en echtscheidingen tusschen de millioenen Mohammedanen op Java en Madoera.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Na het uitvoerige betoog van den vorigen spreker kan ik mij gevoelig bekorten. Hoewel ik de Regeering uiteraard erkentelijk ben voor de indiening van dit ontwerp, toch had het mijns inziens eerder op haar weg gelegen om de complete regelingen, zooals die zijn vastgesteld bij staatsblad 1931 No. 53, in haar geheel in te voeren. Daarmede zou de Regeering zijn tegemoet gekomen aan in de Mohammedaansche samenleving reeds lang gekoesterde wenschen.

Ik zeide, dat ik de Regeering voor het indienen van dit ontwerp erkentelijk ben, omdat nu de ordonnantiewetgever op het punt staat om eindelijk eens te breken met het stelsel van dubbele rechtspraak inzake erfrechtgeschillen tusschen Mohammedaansche ingezetenen. Als bestuursambtenaar heb ik van nabij gezien, hoe die rechtspraak in de praktijk werkt. De klachten zijn legio, zoowel in de pers als in rekesten, die de Regeering en de plaatselijke autoriteiten worden aangeboden, klachten over de stroeve werking van de priesterrechtspraak, de daaraan verbonden hooge kosten en den langen tijd die noodig is om uiteindelijk een bevredigende beslissing van de priesterraden te krijgen.

Het zijn geen maanden, doch soms zelfs jaren, dat rechtzoekenden op de uiteindelijke beslissing van den bevoegden rechter moesten wachten. Reizen van de woonplaats naar de regentschapshoofdplaats, waar de priesterraad gevestigd is, gedurende zoovele maanden en jaren brengen natuurlijk voor de rechtzoekenden vele kosten met zich en het behoeft daarom dan ook geen verwondering te baren, dat dit ontwerp door belanghebbenden met vreugde wordt begroet.

Ik heb in de laatste hoofdzitting in den plenoraad een klacht geuit, waarin ik te kennen gaf, dat het zoo moeilijk is verbetering in de rechtspositie van de Inheemsche bevolking te verkrijgen. Dit geval kan weder als bewijs dienen, dat deze klacht inderdaad gerechtvaardigd is.

Het heeft mij daarom teleurgesteld, dat de Regeering niet is ingegaan op de suggesties in het Gedelegeerden-verslag tot algeheele invoering van de in Staatsblad 1931 No. 52 vastgestelde regelingen. Zelfs heeft de Regeering een weifelende houding aangenomen tegenover de suggestie, om althans het Hof voor Mohammedaansche zaken dadelijk in te voeren. Wel zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord:

„Uit het vorenstaande mag niet worden afgeleid, dat het thans ingediende ontwerp strekt ter vervanging van het Reglement van 1931, in dien zin, dat van invoering daarvan voor goed of voor langen tijd wordt afgezien”,

doch het feit, dat zelfs niet kan worden ingegaan op de suggestie tot onmiddellijke invoering van het Hof voor Mohammedaansche Zaken moet toch wel teleurstellen. Ten aanzien hiervan zegt de Regeering op vrijwel dezelfde plaats in de Memorie van Antwoord:

„Allereerst zal worden nagegaan, of het Hof voor Mohammedaansche Zaken niet reeds binnen korten tijd zal kunnen worden ingesteld als overkapping van de bestaande godsdienstige rechters.”

En verder:

„ook bij de overweging daarvan zal de kostenraming echter een belangrijke factor zijn.

(Voorzitter.)

Het laat zich echter toch wel raden, dat invoering van dit instituut niet zulke belangrijke consequenties met zich zal brengen. Ik zou er derhalve nogmaals met klem bij de Regeering op willen aandringen, dat Zij alsnog de toezegging doet, het Hof voor Mohammedaansche Zaken in te voeren en de daartoe noodige wijzigingen in het ontwerp aan te brengen.

In het ontkennend geval, Mijnheer de Voorzitter, zou ik, met Uw verlof, daarover gaarne een amendement willen indienen, bevattende 12 artikelen, die, behoudens enkele tekstuele wijzigingen, zóó overgenomen zijn uit Stbl. 1931 No. 53.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het hierbij laten. Als motiveering van de instelling van het Hof voor Mohammedaansche Zaken zou ik echter gaarne nog het volgende zeggen.

Het is uit de praktijk van zoovele jaren gebleken, dat uit hoofde van het feit, dat de priesterraden samengesteld plegen te worden uit ongeschoolde krachten, contróle, preventief zoowel als repressief, noodig is. Deze contróle kan door invoering van het Hof voor Mohammedaansche Zaken bewerkstelligd worden, doordat dit hof dan een gelegenheid voor beroep voor de rechtzoekenden bij de priesterraden zal moeten vormen.

Verder kan het Hof voor Mohammedaansche Zaken zijn beteekenis hebben voor het verkrijgen van meer eenheid en zekerheid in de rechtspraak van de godsdienstigen rechter op Java en Madoera.

Voorts zou het Hof voor Mohammedaansche Zaken op wetgevend gebied in Mohammedaansche godsdienstzaken van groote beteekenis zijn. Zoowel de Regeering als de ordonnantiewetgever kunnen zich op Mohammedaansch godsdienstig gebied daardoor van meer deskundig advies verzekeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de motiveering van mijn amendement bekorten en zou het geachte college willen verwijzen naar de belangwekkende artikelen van prof. Ter Haar, voorkomende in de Locomotief in de maand October.

Ik zou de Regeering er nogmaals op willen wijzen, dat invoering van dit instituut, niet zulke belangrijke consequenties met zich zal brengen, weshalve ik er ten sterkste bij de Regeering op zou willen aandringen, mijn amendement over te nemen.

De Voorzitter: Het spijt mij, dat de heer Soetardjo in dit stadium met een amendement voor den dag gekomen is. Uit het Gedelegeerden-verslag was niet op te maken, dat dit zou worden ingediend en na de Memorie van Antwoord, die reeds op 19 December is verschenen, heeft de heer Soetardjo niets van een amendement medegedeeld. De Regeering en dit college worden nu plotseling voor een amendement van 12 artikelen geplaatst, dat zij niet zullen kunnen overzien en waarvan ook niet ineens te zeggen is, of en hoe het in het kader van dit ontwerp past.

In het algemeen verzoek ik den leden, die een amendement willen indienen, dit eerder te doen dan thans is geschied.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! U sta mij toe, op te merken, dat het niet gebruikelijk is in een Gedelegeerden-verslag of Afdelingsverslag de indiening van een amendement aan te kondigen.

De Voorzitter: Maar het is toch zeer gewenscht, het voornemen tot het indienen van een amendement tevoren te laten blijken. In ieder geval is echter, na de indiening van de Memorie van Antwoord op 19 December, van dit voornemen ook niets gebleken. U moet toch bedenken, dat wanneer Uw medeleden het amendement krijgen, zij het toch ook eens rustig willen overwegen. Het gevolg van de late indiening van dit amendement zal daarom kunnen zijn, dat de behandeling van dit onderwerp moet worden opgeschort.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Soetardjo, Voorzitter, Van Helsdingen.)

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet U er op attent maken, dat zowel in het Gedelegeerden-verslag als in de Memorie van Antwoord wel degelijk gewag is gemaakt van het onderwerp, waarover het amendement gaat. Bovendien moet ik U eraan herinneren, dat het zeer vaak voorkomt, zowel in den Volksraad in pleno als in dit college, dat een amendement eerst op het laatste oogenblik wordt ingediend en dat er bij die gelegenheden nooit bezwaar tegen is gemaakt.

De Voorzitter: Als de indiening op het laatste moment moet gebeuren door gebrek aan tijd, moet dit worden aanvaard. Wanneer er echter voldoende tijd is, is het altijd gewenscht een amendement eerder in te dienen. Dit spreekt toch wel vanzelf als men bedenkt, dat de Regeering en elk lid gaarne in staat willen zijn de consequenties van een amendement tevoren goed te overwegen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het was aanvankelijk niet mijn voornemen om over dit ontwerp te spreken, maar vooral ons geacht medelid, de heer Soangkoepou, lokt mij uit mijn tent. Wij weten allen, dat ons geacht medelid houdt van zeer sterke woorden en wij zijn dan ook gaarne geneigd om deze met een korreltje zout te aanvaarden; maar wat hij vanmorgen heeft gezegd, lijkt mij wat te ver gaand. Wanneer hij zegt, dat de niet-invoering van het Staatsblad 1931 beteekent een waardeloos maken van de geheele nieuwe regeling, die reeds in het Staatsblad is gepubliceerd; wanneer hij zegt, dat daardoor heel wat tijd en geld verspild zijn geworden; dat de Regeering nu terugkomt op den door haar ingeslagen weg en inplaats van een goede regeling een slechte stelt; dat de Regeering miskent den weldadigen invloed op de bevolking van de Mohammedaansche rechtspraak en geld stelt boven de rechtsbelangen der bevolking, dan zijn dat alle krachttermen waartegen — het mag niet anders, — een woord van protest moet komen óók van uit de vergadering en de tegenspraak, dat door deze kwalificaties de bedoeling der Regeering ten eenenmale wordt miskend.

(De heer Soangkoepou: En toch is het zeer juist, hetgeen ik heb voorgebracht.)

Dat is een persoonlijk inzicht van den heer Soangkoepou, dat ik voor rekening van het geachte lid moet laten.

(De heer Soangkoepou: Het gaat om de geldkwestie.)

Ik kom op deze geldkwestie nog nader terug, maar acht de sterke kwalificaties ten aanzien van dit ontwerp hier niet op haar plaats, daar de Regeering juist wél voor de belangen der bevolking opkomt en er prijs op stelt, dat niettegenstaande Zij allerlei bezwaren ziet tegen de dadelijke invoering van het geheele Staatsblad, Zij toch komt met een zoodanig voorstel tot wijziging van den bestaanden toestand, dat inderdaad een zeer belangrijke stap wordt gedaan tot verbetering van die rechtspraak. De Regeering heeft wel degelijk, waar de financieele toestand haar belet vooralsnog een volledige invoering van het instituut te doen plaats hebben, getracht reeds een partieele verbetering in te voeren en dan vind ik het niet juist, waar de Regeering dus probeert de belangen der bevolking te bevorderen, door langs een omweg op den aangegeven weg voort te gaan, haar met dergelijke kwalificaties aan te vallen.

Ik kan met onze geachte medeleden Soetardjo en Soangkoepou accoord gaan, waar zij het betreuren, dat de financieele omstandigheden het niet mogelijk maken om op het oogenblik reeds de regeling van het Staatsblad 1931 in haar geheel in te voeren, maar ik wil dit ontwerp aanvaarden als een stap in de goede richting, die een zeer belangrijke verbetering in den ouden toestand brengen zal. Wanneer de Regeering in deze niets had gedaan en den ouden toestand had bestendig, dan zouden er waarschijnlijk niet eens zulke

(Van Helsdingen, Voorzitter.)

ernstige protesten vanuit den boezem der vergadering zijn opgegaan. Nu de Regeering echter komt met een stap in de goede richting, worden al die kwalificaties tegen haar gebezigd.

De heer Soetardjo is begonnen, en daarom neemt hij ook een geheel ander standpunt in dan de heer Soangkoepou, met de Regeering erkentelijk te zijn voor de indiening van dit voorstel, doch ook hij meent, dat de Regeering niet ver genoeg is gegaan. Uiteraard is het veel beter, wanneer het Staatsblad 1931 in zijn geheel kan worden ingevoerd, maar wanneer ons geacht medelid, de heer Soetardjo, zegt, dat de Regeering naar aanleiding van de suggesties in het Gedelegeerden-verslag, een weifelende houding aanneemt, meen ik, op grond van dezelfde passage als ons geacht medelid heeft voorgelezen, dat juist blijkt, dat de Regeering wel degelijk voor die suggesties voelt, doch het voor haar alleen onmogelijk is hieraan op zoo korten termijn te voldoen. Daarom lijkt ook mij, afgezien van de formeele bezwaren, die door U, Mijnheer de Voorzitter, tegen de indiening van de door den heer Soetardjo genoemde amendementen zijn aangevoerd, op het oogenblik de behandeling van die amendementen wel zeer bezwaarlijk.

Immers, de instelling van het hof van Mohammedaansche zaken is gebracht in het kader van een geheel nieuwen opzet van de Mohammedaansche rechtspraak en het geheele reglement, hoofdstuk II, beoordeeling door den landraad enz. en ook hoofdstuk III, hangen met die invoering van dat hof van Mohammedaansche zaken ten nauwste samen. Wanneer wij thans plotseling zoo maar twaalf artikelen inlassen in dit ontwerp door middel van een amendement, dan krijgen wij daardoor toch wel met allerlei moeilijkheden te maken. Ik kan deze kwestie nog niet overzien, aangezien ik het geheele betrokken staatsblad niet opnieuw in studie heb genomen. Doch het is dan zeer wel mogelijk, dat allerlei botsingen daardoor worden veroorzaakt met de bestaande wetgeving en dat wij niet weten hoe het hof van Mohammedaansche zaken eigenlijk moet werken. Het komt mij daarom zeer ongewenscht voor, dat het geachte lid deze materie giet in den vorm van een amendement. Wanneer hij zijn voorstel zou gieten in den vorm van een motie om er bij de Regeering met klem op aan te dringen, zoo spoedig mogelijk over te gaan tot de instelling van een hof van Mohammedaansche zaken en in verband daarmee allerlei andere wetwijzigingen voor te stellen, dan zou ik zelfs gaarne bereid zijn die motie mee te onderteekenen, aangezien ik inderdaad het groote belang daarvan inziet. Doch ik kan toch moeilijk mijn stem geven aan een amendement, dat mir niets, dir niets een geheel nieuw instituut in het ontwerp invoert, terwijl men niet kan nagaan, welken invloed het amendement heeft op de bestaande wetgeving.

(De heer Blaauw: Wij behoeven toch niet op dit oogenblik ten deze te beslissen.)

Ik stel mij toch de vraag, of te dezen aanzien dit amendement hier niet verre het recht van amendeering te buiten gaat, waar het zoovele wijzigingen in andere wetten noodzakelijk maakt. Waar de Regeering nu zelf toegeeft, dat allereerst zal worden nagegaan of het hof voor Mohammedaansche zaken niet binnen korten tijd zal kunnen worden ingesteld als overkapping van de godsdienstige rechtspraak, daar kan het College door aanneming van een desbetreffende motie nog sterker aandrang op de Regeering uitoefenen, door te zeggen, dat „allereerst” dan ook in werkelijkheid een zoo kort mogelijken termijn zal zijn. Doch om thans zoo, mir niets dir niets door middel van de invoering van een twaalfstal artikelen, in het ontwerp een nieuw instituut in te lassen, waar het niet in thuis behoort, daartegen heb ik toch wel zeer ernstig bezwaar.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn van behandeling van de zijde van het College van dit ontwerp

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Directeur van Justitie.)

beëindigd. Zooals ik reeds zeide, kan ik de amendementen, die ik thans nog niet heb ontvangen, nog niet goed beoordeelen, zoodat ik ook nog niet weet, of zij wel binnen het raam van dit ontwerp passen.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde thans willen vragen of hij bereid en in staat is direct te antwoorden.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het zal mij mogelijk zijn op hetgeen door de drie sprekers omtrent dit ontwerp is aangevoerd, direct te antwoorden. Immers, al mag dan in het bijzonder het amendement door de heeren Soetardjo e.s. ingediend niet met zooveel woorden zijn aangekondigd, ook de gedachte, die daaraan ten grondslag ligt, is reeds in het Gedelegeerden-verslag behandeld en dus ook in het antwoord daarop van de Regeering. De heer Soetardjo heeft dan ook het recht aan te nemen, dat de Regeering aan een dadelijke invoering van het hof van Mohammedaansche zaken nog niet toe is. De strekking van zijn amendement is nu om ten aanzien van dit punt een andere beslissing van het college uit te lokken.

Mijnheer de Voorzitter. Op één punt zijn de heeren Soangkoepou en Soetardjo het eens, n.l. dat zij het betreuen, dat het zoolang duurt, vóórdat het komt tot een volledige inwerking-treding van de nieuwe regeling op de godsdienstige rechtspraak.

(De heer **Van Helsdingen**: Daar ben ik het ook mede eens.)

Daarmede is dus de heer Van Helsdingen het ook eens en daarmede is de Regeering het eveneens ten volle eens. Ook de Regeering — en dat heeft Zij reeds verklaard —, betreurt dit feit. Maar laten wij toch billijk zijn. Vrijwel dadelijk, nadat de nieuwe regeling in het Staatsblad was verschenen, dwongen de omstandigheden de Regeering voorloopig af te zien van de inwerkingstelling daarvan. Ik geloof dat dit destijds ook van alle zijden als juist en aanvaardbaar is erkend. Desondanks is de Regeering er steeds op bedacht geweest in de jaren daarop volgende, hoe men tenslotte zou kunnen voortgaan op dezen weg, den weg, die ook door den Volksraad als de juiste weg is aangemerkt.

Dat was niet zoo eenvoudig, Mijnheer de Voorzitter, omdat een volledige invoering nog heel wat meer omvat dan die uitgave van f 150 000 waarvan de heer Soangkoepou meende, dat de Regeering die wel mag over hebben voor de rechtspraak der Inheemsche bevolking. Dit beteekent namelijk heel wat meer voorbereiding en de instelling van een hof voor Mohammedaansche zaken, waarvan de kosten niet zijn begrepen in dat zoeven genoemde bedrag van f 150 000. Het beteekent ook de invoering van — waarvan in deze vergadering nog niet gesproken is — de Inheemsche boedelkamers.

Dit ontwerp is er tenslotte één, waarin verschillende zeer belangrijke zaken bijeengebracht zijn. Daaronder zijn er die eenige kosten met zich brengen. Er zijn er onder die nog grooter kosten, maar er zijn er ook onder die geen kosten met zich brengen. De Regeering heeft dan ook vrij spoedig na de afkondiging van deze ordonnantie in werking doen treden een paar ondergeschikte voorschriften, die zonder eenige kosten konden in werking treden.

Daarna heeft het departement van Justitie niet aan de schrijftafel, maar in overleg met de mannen van de praktijk, nagegaan wat nu verder kan worden gedaan. Men is tot de conclusie gekomen, en dat op een moment, dat er van een verbetering van de economische omstandigheden nog geen sprake was, dat er een punt was, dat niet langer mocht worden uitgesteld, een punt, dat ook zonder zeer hooge kosten kon worden ingevoerd. Dat was het zeer belangrijke punt van dit ontwerp: de regeling van de competentie van de priesterraden. Dat is nu niet, wanneer de Regeering thans tot de invoering van dit zeer belangrijke punt wenscht over te gaan — terecht is dat door den heer Van Helsdingen gezegd — een terug-

treden op den goeden weg; integendeel, dit beteekent een stap in de richting, die door Regeering en Volksraad indertijd is aanvaard.

(De heer **Thamrin**: Maar het lijkt toch een zeer bescheiden stap.

De heer **Soangkoepou**: Dat beteekent de invoering van beginsel opgenomen in Staatsblad 1931.)

Inderdaad, dat is de invoering van een beginsel, dat in 1931 is aangenomen.

(De heer **Van Helsdingen**: De considerans spreekt dan ook van: „in afwachting van“.)

Juist. Wat voor verschil bestaat er nu tusschen de situatie van toen en thans? Ik kan hierop antwoorden, dat het thans even noodig is als zulks vijf jaren geleden was, dat op dit punt verbetering wordt gebracht in de rechtsbedeeling voor de Inheemsche bevolking.

Dit is door den heer Soetardjo erkend, die dan ook met erkentelijkheid gewag gemaakt heeft van den stap, dien de Regeering op dit punt wenscht te doen. Van een waardeloos maken van het werk der commissie kan dus geen sprake zijn. Van een stap terug kan al evenmin sprake zijn.

Toen in de ordonnantie van 1931 deze regeling van de competentie van de priesterraden werd opgenomen, werd zij gekoppeld aan een reorganisatie van die raden.

Wanneer men nu vergelijkt den toestand van toen met dien van thans, dan kan men alleen zeggen, dat — wanneer er bij een gelijktijdige reorganisatie van de priesterraden aanleiding blijft bestaan om de berechting van de boedelzaken over te brengen naar den gewonen rechter, — dan zeker, waar die reorganisatie nog niet kan plaats vinden, daartegen geen enkel bezwaar kan bestaan. Integendeel, dat de grieven die men gehad heeft op dit punt tegen de priesterrechtspraak, dan juist op dit moment zeer zeker aanleiding geven om althans dien stap te doen.

De heer Soangkoepou heeft nog gewaarschuwd tegen mogelijke gevolgen van deze nieuwe regeling zonder een gelijktijdige reorganisatie van de godsdienstige rechtspraak. Hij vreest daarvan een vermeerdering van arbeid bij de landraden, omdat men dan hooger beroep zou krijgen op beslissingen van de priesterraden. Maar dat moet een vergissing zijn, omdat n.l. zulk een hooger beroep niet kan worden ingesteld, het bestaat niet en voor de vrees van den heer Soangkoepou bestaat derhalve geen aanleiding.

Nu kan men het met de heeren Soetardjo en Soangkoepou betreuen, dat de Regeering niet de maatregelen heeft genomen om al dadelijk te komen tot een algeheele invoering, dan wel tot een gedeeltelijke invoering ook nog van dat onderdeel waaraan de heer Soetardjo bijzondere aandacht schonk, n.l. het hof voor Mohammedaansche zaken, maar men kan dan toch nog niet dat doen, wat de heer Soetardjo thans doet, n.l. door een aanvulling van dit ontwerp nu de Regeering voor een fait accompli stellen en zeggen: nu voert Ge dit maar in. Het gaat er ten slotte niet om, een instituut te scheppen als het hof voor Mohammedaansche zaken, dat heeft de ordonnantiewetgever reeds gedaan, dat instituut ligt reeds besloten in de regeling voor de godsdienstige rechtspraak. Waar het nu om gaat is, welke gedeelten van dit ontwerp al aanstonds kunnen worden ingevoerd.

Nu kan men het betreuen, dat de Regeering dan niet de invoering van het hof voor Mohammedaansche zaken reeds heeft voorbereid — want die voorbereiding is in elk geval noodig — maar men kan niet zeggen: Al hebt Ge dat nog niet gedaan, wij zullen nu toch in deze ordonnantie verklaren, dat dit Hof thans moet worden ingevoerd; dat kan op deze wijze niet, men zal, voor men tot invoering overgaat, moeten nagaan, op welke wijze het zal moeten geschieden. Ik vrees, dat ook de heer Soetardjo zich hiervan nog geen volledig en gedetailleerd beeld heeft kunnen vormen. Wanneer hij verklaart, dat het wel zal meevallen en als hij verklaart, dat de financiële consequenties daarvan toch wel niet zoo enorm

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Directeur van Justitie.)

groot zullen zijn, dan vraagt de Regeering zich af, hoe hij zich dan de samenstelling van het hof voor Mohammedaansche zaken denkt; dat toch is een vraagstuk, waarover nog wel het een en ander te zeggen valt. Wellicht is de samenstelling die men zich destijds bij het ontwerpen van deze regeling heeft gedacht, op het oogenblik practisch niet zeer mogelijk of wenschelijk; daaromtrent vindt men niets in de bepalingen, waarvan de heer Soetardjo thans een dadelijke in werking treding zou wenschen.

(De heer Soetardjo: Jawel!)

Er bestaan enkele voorschriften, maar die laten nog zoo veel ruimte bij de uitvoering, dat men daarmee niet kan komen tot een regeling zelfs van de kosten die het instituut met zich zou brengen.

Wanneer men nu, behalve dit eene zeer belangrijke punt — waarvan tenslotte ook deze geachte sprekers hebben verklaard, dat ze er mede instemmen, n.l. de nieuwe regeling van de competentie, ook nog andere punten zoo spoedig mogelijk ingevoerd wil zien, dan is inderdaad juist de opmerking van den heer Van Helsdingen, dat men dan in den een of anderen vorm aan de Regeering te kennen kan geven, dat dit de wensch van den Volksraad is, doch dat men niet de in werking treding tot een feit kan maken zonder dat daaraan de voorbereiding is voorafgegaan. Als men Zij verklaart, dat het haar niet billijk voorkomt, dat haar ten deze een weifelende houding wordt verweten. De Regeering kent ook het artikel van prof. Ter Haar, dat de heer Soetardjo vermeldde. De Regeering is van de wenschelijkheid der instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken overtuigd; de Regeering wenscht zelf ook zoo spoedig mogelijk tot de instelling van dit hof over te gaan, Zij is het zelfs met den heer Soetardjo eens, dat dit de eerstvolgende stap moet zijn. Dit staat nog niet direct vast, de zeur er ook anders over kunnen denken, men zou de reorganisatie van de penghoeloeigerechten een belangrijke zaak kunnen achten, die moet voorafgaan, maar de Regeering is het met den heer Soetardjo eens, dat na de wijziging, die thans tot stand komt, als belangrijkste en meest urgente zaak zal moeten komen het hof voor Mohammedaansche Zaken.

(De heer Thamrin: Wanneer?)

Men is aan de voorbereiding practisch nog niet begonnen, omdat men tenslotte bij een reorganisatie als deze zooals bij zoovele belangrijke zaken in Indië veel verder komt als men stap voor stap voortgaat. Als men een groote reorganisatie — en dat is dit tenslotte toch — opeens in werking wil doen treden, is het resultaat dikwijls, dat er niets van komt en dit is juist de reden, dat toen de nieuwe regeling reeds jarenlang in het Staatsblad stond, van de zijde van het departement van Justitie het meeste heil werd verwacht van het stap voor stap in werking doen treden van de regeling. Dat is de zekerste weg om te komen daar, waar wij allen willen aankomen. De Regeering is het dus met den heer Soetardjo eens, dat de eerstvolgende stap moet zijn de instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken.

Dit is echter een zaak, die nog voorbereiding behoeft en deze kan nu dadelijk worden aangevat, zoodra men met dit ontwerp gereed is. Men kan niet zeggen: het moet gelijktijdig gebeuren, want dit zou beteekenen, dat de regeling zelf ook zou moeten blijven liggen tot de verdere voorbereiding zou hebben plaats gehad en daarvoor bestaat geen reden; er is geen enkele reden, waarom de regeling niet direct in werking zou treden.

(De heer Thamrin: Hoe lang duurt de voorbereiding?)

Het is zeer moeilijk, dat te zeggen, men zou kunnen zeggen 6 maanden, één jaar.

Er is echter een tweede factor — de heer Soetardjo heeft de Regeering verweten, dat Zij dien factor noemt, maar de Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter.)

Regeering kan werkelijk zonder tekort te doen aan de oprechtheid den factor niet onvermeld laten — de kostenfactor. Want, men is in deze vergadering nu wel niet teruggekomen op de opmerking in het Gedelegeerd-verslag, dat de situatie thans zoo gewijzigd is, en dat wat vroeger niet kon nu misschien wel mogelijk is, maar wellicht ligt aan de verlangens van enkele leden van het college toch dezelfde gedachte ten grondslag. Maar dan moet men toch voorzichtig zijn, want de situatie is niet zoo veranderd, als men denkt en wel wenscht. In elk geval, de kosten zullen nog zeer langen tijd, misschien wel altijd bij elken stap, dien de Regeering doet, ook bij een belangrijken stap tot verbetering van de rechtspraak een woordje moeten meespreken. De Regeering zal dus ook bij den tweeden stap, de instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken dus, aan de kosten moeten denken. Dit is een zaak, die niet onvermeld kan blijven en dat kan beteekenen, dat men bijv. nog niet in dit en misschien ook nog niet in het volgende begrotingsjaar tot de verbetering kan komen. Men moet geduld hebben, zooals Nederlandsch-Indië in zoovele zaken nog geduld zal moeten hebben.

(De heer Thamrin: Behalve bij de bewapening.)

Over het amendement mag ik niet verder doorgaan, ik heb echter gemeend dat het even te moeten bedenken, dat op dit moment men niet verder kan gaan op den weg, dien ook de Regeering zelf wenscht te gaan en dat daarvoor nog iets anders noodig is, dan een bepaling op papier.

Met de door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, gegeven beschouwingen kan de Regeering vrijwel geheel accoord gaan. Zij dankt het geachte lid voor den steun, door hem aan het Regeeringsvoorstel gegeven.

Terecht is door het geachte lid ook nog gewezen op het gevaar om nu een nieuw stuk van de regeling der godsdienstige rechtspraak in dit ontwerp in te voegen, zonder dat men er zich voldoende rekenschap van geeft, dat dit stuk nauw verband houdt met de overige voorschriften van de regeling. Deze moeilijkheid bestond niet ten aanzien van de regeling van de competentie. Er was geen enkele technische of andere moeilijkheid te overwinnen om de overbrenging van de rechtspraak van den godsdienstigen rechter naar die van den gewonen rechter te bewerkstelligen voor en in afwachting van de invoering der geheele regeling.

En om nu nog iets te vermelden dat wellicht velen kan geruststellen: wanneer er iets is, dat de Regeering tot een verdere invoering van de geheele regeling zal nopen, is het wel de totstandkoming van het ontwerp dat thans voor ons ligt. Dit ontwerp brengt een wijziging mede in de financiële positie van de penghoeloe's en dit zou tenslotte moeten leiden tot de consequentie, dat deze positie in haar geheel wordt herzien en dat zal moeten geschieden op de wijze als in de regeling voor de godsdienstige rechtspraak, door de Regeering aan den Volksraad aangeboden, is neergelegd.

Ik meen het hierbij in eersten termijn te kunnen laten.

De Voorzitter: Hiermede is het regeeringsantwoord in eersten termijn beëindigd.

Binnengekomen is het amendement, voorgesteld door de heeren Soetardjo, Blaauw, Soangkoepon en Sosrohadikoesomo (Ond. 74, stuk 6), luidende als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de ontwerp-ordonnantie behoudende voorloopige voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter te wijzigen als volgt:

Artikel I sub B wordt gelezen:

B. Na artikel 7 worden dertien nieuwe artikelen toegevoegd luidende als volgt:

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tussehen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Voorzitter.)

Artikel 7a.

(zie tekst van het ontwerp).

Artikel 7b.

(1) Van de beslissingen en beschikkingen van den priesterraad kan binnen 14 dagen na de mededeeling van de uitspraak aan den belanghebbende of binnen een maand na aanplakking van het vonnis aan het zittingsgebouw van den priesterraad, hooger beroep worden aanteekend bij het hof voor Mohammedaansche zaken.

(2) Degeen, die van het middel van hooger beroep wil gebruik maken, legt de daartoe strekkende verklaring met gelijktijdige betaling van f 5 (Vijf gulden) als gerechtskosten, af voor den penghoeloe, die de beslissing of beschikking heeft genomen. Die verklaring zal niet worden aangenomen na verloop van de voormelde termijnen en evenmin indien daarbij niet tevens de gerechtskosten worden vooruitbetaald.

(3) Het hof van Mohammedaansche zaken kan in zijn vonnis de in het ongelijk gestelde partij veroordeelen tot geheele of gedeeltelijke terugbetaling van de kosten van dengene, die de beslissing van het hof heeft ingeroepen.

(4) Aan hem, die in het bezit is van een bewijs van onvermogen afgegeven door een politiehooft van zijn woonplaats, mogen geen kosten in rekening gebracht worden.

(5) De ontvangen gelden worden door den griffier eens in de maand in 's Lands kas gestort; de griffier houdt nauwkeurig boek van de ontvangen en gestorte gelden.

(6) De griffier houdt van het verzoek om hooger beroep aanteekening in een daartoe bestemd register en geeft onmiddellijk aan de wederpartij kennis van de aanteekening van hooger beroep, van welke kennisgeving een schriftelijk bewijs wordt opgemaakt.

(7) Partijen kunnen binnen 14 dagen na die aanzegging bij den priesterraad en daarna tot aan de einduitspraak bij het hof voor Mohammedaansche zaken geschriften indienen om hun standpunt uiteen te zetten.

(8) Na verloop van dien termijn van 14 dagen zendt de griffier van den priesterraad zoo spoedig mogelijk en in ieder geval binnen 30 dagen een afschrift van de beslissing of beschikking, waartegen het hooger beroep is ingesteld, en alle daarbij behorende stukken aan het hof voor Mohammedaansche zaken toe, dat volgens de bepalingen van artikelen 7d t/m m daarin uitspraak doet.

Artikel 7c.

Zoodra de priesterraad het in hooger beroep gewezen vonnis heeft ontvangen, zal hij het op de wijze in artikel 8 omschreven aan partijen aanzeggen of doen aanzeggen en van deze verrichting op het vonnis aanteekening houden.

Van het hof voor Mohammedaansche zaken voor Java en Madoera.

Artikel 7d.

Voorzoover door den Gouverneur-Generaal niet anders wordt bepaald, is te Batavia een rechtbank gevestigd onder den naam Hof voor Mohammedaansche zaken voor Java en Madoera, wier rechtsgebied zich uitstrekt over het geheele genoemde gebied.

Artikel 7e.

(1) Het hof voor Mohammedaansche zaken is samengesteld uit een voorzitter en twee leden en wordt bijgestaan door een griffier.

(2) Aan het hof worden plaatsvervangende leden en een plaatsvervangend griffier toegevoegd.

(Soangkoepon.)

(3) De Voorzitter, de leden en de griffier genieten een vaste bezoldiging of zittinggeld; de plaatsvervangende leden en de plaatsvervangende griffier genieten zittinggeld.

(4) De Voorzitter, de leden en de griffier, benevens hunne plaatsvervangers leggen, alvorens in bediening te treden, den door den Gouverneur-Generaal voorgeschreven eed af in handen van den Directeur van Justitie.

Artikel 7f.

Het in leeftijd oudste lid vervangt den Voorzitter bij diens afwezigheid, belet of ontstentenis.

Artikel 7g.

Het hof voor Mohammedaansche zaken neemt geen beslissingen of beschikkingen dan met drie leden, de voorzitter, of die dezen vervangt daaronder begrepen.

Artikel 7h.

Het hof voor Mohammedaansche zaken neemt in het hoogste ressort kennis van bevoegdheidsgeschillen tussehen priesterraden en voorts van alle beslissingen en beschikkingen van de tot zijn rechtsgebied behorende priesterraden, waarvan hooger beroep is aanteekend.

Artikel 7i.

De door een priesterraad aan het hof voor Mohammedaansche zaken in hooger beroep toegezonden zaken worden door het hof op de stukken afgedaan.

Artikel 7j.

Het hof is bevoegd alvorens eene eindbeslissing te nemen de zaak bij beschikking terug te zenden aan den betrokken priesterraad met last om het onderzoek aan te vullen en met een proces-verbaal dier verrichting wederom aan te bieden.

Artikel 7k.

De eindbeslissing en eindbeschikkingen van het hof voor Mohammedaansche zaken worden met vermelding der beweegredenen in afschrift gebracht, in haar geheel in een daartoe bestemd register opgenomen en door den voorzitter, de leden en den griffier ondertekend.

Artikel 7l.

De griffier zendt onverwijld een door hem ondertekend afschrift van de beslissing of beschikking aan den betrokken priesterraad.

Artikel 7m.

Alle processueele geschriften uitsluitend bestemd om te dienen in rechtsgedingen voor den priesterraad of het hof voor Mohammedaansche zaken, de geschriften tot tenuitvoerlegging van de vonnissen in die rechtsgedingen gewezen, alsmede de verzoekschriften in een jurisdictiegeschil en de daarop gevallen uitspraken zijn vrij van zegel".

Wij kunnen thans overgaan tot den tweeden termijn van de zijde van den Volksraad. Daarbij behoeft echter nog niet het amendement-Soetardjo besproken te worden; dit zal op een van de volgende vergaderingen kunnen worden behandeld.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Vijf jaar geleden werd Staatsblad 1931 No. 53 tot stand gebracht. Voordat dit Staatsblad tot stand kwam moet er toch wel een onderzoek hebben plaats gehad bij de verschillende residenten en regenten van Java en Madoera, zoomede bij godsdienstige deskundigen. Als resultaat van dat onderzoek werd een

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Soetardjo.)

ontwerp gecompileerd, dat van het departement van Justitie naar de Regeering is gezonden. De Regeering heeft den Raad van Indië hierover advies gevraagd; daarna kwam het weer terug bij de Regeering en daarop is het naar den Volksraad gezonden. Zóó is Staatsblad 1931 No. 53 tot stand gekomen.

Nu zou ik de vraag willen stellen: „heeft die voorbereiding geen tijd en geld gekost?” Ik vind dat hier van geldverspiling kan worden gesproken. Er is nu immers een Staatsblad tot stand gekomen, dat ook naar de inzichten van de bevolking bevredigend is. Dit is door de Regeering erkend. Nu zegt de Regeering echter: „Wij hebben geen geld om verder te gaan met de uitvoering.” Ik zou echter de vraag willen stellen: zijn de belangen van de Mohammedaansche bevolking in deze niet van overwegend belang?

De heer Thamrin heeft al geïnterrumpeerd dat er, wanneer het de bewapening betreft, wel altijd geld aanwezig is. Zou er voor de vredestelling in de Inlandsche wereld dan geen geld te vinden zijn? Moet daarom zooveel bezwaar gemaakt worden? Dat begrijp ik niet goed. Nu zegt de Regeering, dat de beslissingen van den priesteraad niet bij den landraad zullen komen. In art. 2a van de ontwerp-ordonnantie staat, dat de priesteraad bevoegd is tot het bepalen van de mahr en de nafakah.

Wanneer nu echter de priesteraad partijen niet kan bevredigen, dan vraag ik mij af, welke rechter dan in hogere instantie moet beslissen? De eerste alinea van artikel 2b van deze ordonnantie luidt bovendien:

„(1) Bevindt een rechtbank of gerecht bij kennisgeving van een burgerrechtelijk geschil, dat aan de beslissing daarvan die van een geschilpunt moet voorafgaan, behoorende tot de bevoegdheid van den priesteraad, dan wordt de verdere behandeling uitgesteld en het geschilpunt, dat tot de bevoegdheid van den priesteraad behoort, door de rechtbank of het gerecht bij den priesteraad aangebracht.”

Dit sluit toch in, dat de landraad bemoeienis heeft met dergelijke zaken. Wanneer bijv. bij een geval van echtscheiding kinderen aanwezig zijn en er moet worden bepaald hoeveel „nafkah” de man moet betalen aan zijn vrouw, hoe moet dit dan geschieden, wanneer de echtgenooten in gemeenschap van goederen getrouwd zijn en de beslissing van den priesteraad hen niet bevredigen? Volgens den godsdienst moet het bezit dan tusschen de echtgenooten worden verdeeld. Ik vraag mij wederom af, welke rechter moet bij een eventueel onbevredigde beslissing van den priesteraad in zoo'n geval beslissen? Naar mijn meening de landraad. In dat geval mag niet beslist worden, alvorens het geschilpunt, dat tot de bevoegdheid van den priesteraad behoort, door dezen is opgelost en de afwikkeling daarvan geschiedt dan toch bij den landraad.

Wanneer in deze gevallen niet door den landraad wordt beslist als daarin geen bevredigende oplossing wordt gevonden, dan toont dit feit des te meer de noodzakelijkheid aan van de instelling van het hof voor Mohammedaansche zaken.

Ik begrijp niet, waarheen de Regeering wil. Wanneer bij een scheiding de door den man te betalen nafkah door den priesteraad wordt vastgesteld, maar deze door den betrokkene te hoog wordt gevonden, wie zal dan de bevoegde rechter zijn om hierin te beslissen om het gevoelen van den rechtzoekende te bevredigen? Het is daarom, dat ik nogmaals met klem aandrang op de instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken, want dit zal groote diensten kunnen bewijzen aan de rechtzoekenden.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal probeeren in tweeden termijn de discussies over dit ontwerp tot de juiste proporties terug te brengen, althans wat aangaat de invoering van het hof voor Mohammedaansche zaken. Wat toch is het geval? De regeling, zooals zij is

vastgesteld bij Staatsblad 1931 No. 53 kan nog niet onmiddellijk worden ingevoerd, enkel en alleen op grond van de financiële bezwaren, die daaraan zijn verbonden, dus niet uit hoofde van technische, politieke of welke andere bezwaren ook. Het eenige bezwaar, dat zich voordoet tegen de dadelijke invoering van deze regeling, is het financiële bezwaar. Nu heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoord ten aanzien van de invoering van het hof voor Mohammedaansche Zaken ook zeer uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat invoering hiervan hoofdzakelijk zal afhangen van de kosten, die daaraan zijn verbonden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mijn goeden wil getoond door mij erbij neer te leggen, dat niet direct tot de invoering van de overige regelingen, met name de invoering van penghoeloeigerechten wordt overgegaan, doch de geachte Regeeringsgemachtigde zal mij toch wel ten goede willen houden, dat althans nog een onderdeel, dat niet zulke belangrijke financiële consequenties met zich brengt, in afwachting van de invoering van de overige regelingen, wordt doorgevoerd. Het spreekt natuurlijk vanzelf — althans de mogelijkheid is niet uitgesloten — dat een inlassching van de artikelen, zooals die zijn vermeld in het amendement, later tegenstrijdigheid zou doen ontstaan met andere regelingen. Doch enerzijds moet ik hiertegen aanvoeren, dat deze regeling betreffende het hof voor Mohammedaansche zaken reeds was vastgesteld bij ordonnantie. Daarbij werd dus reeds rekening gehouden met de consequenties van de invoering van dit instituut. Anderzijds moet ik den geachten Regeeringsgemachtigde en het geachte lid, den heer Van Helsdingen erop wijzen, dat het niet tot de uitzonderingen behoort, dat de invoering van een bepaalden maatregel later blijkt in strijd te zijn met andere regelingen. In dergelijke gevallen hebben wij in de achter ons liggende jaren gezien, dat de Regeering dan aankomt met een nieuw voorstel tot wijziging van de desbetreffende regelingen, met de bedoeling om de geconstateerde tegenstrijdigheid weg te nemen. Mocht men in het onderhavige geval straks eveneens stuiten op dergelijke tegenstrijdigheden, wel, wat voor bezwaar kan er dan tegen bestaan, wanneer de Regeering, dan wel het College het initiatief neemt om dergelijke tegenstrijdigheden bij ordonnantie weg te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! De aanleiding, die ik heb gehad tot het indienen van dit amendement in dit stadium is, dat de Mohammedaansche gemeenschap reeds lang heeft gewacht op eenige verbetering van de godsdienstige rechtspraak met name, die betreffende huwelijken en echtscheidingen. Ik heb zooveel in den aanvang van mijn betoog in eersten termijn al mijn erkentelijkheid betuigd aan het adres van de Regeering voor den — ook ik erken dit — zeer belangrijken stap, die is gedaan op het gebied van de godsdienstige rechtspraak, met betrekking tot de erfrechtzaken. Maar de Regeering moet hierbij toch niet vergeten, dat op het andere gebied, op het terrein van geschillen betreffende huwelijken en echtscheidingen, ook toestanden heerschen, die voor spoedige verbetering vatbaar zijn en waarop de bevolking, zooals ik reeds zeide, lang heeft gewacht.

Nu ondanks het feit, dat een invoering van het instituut van het hof voor Mohammedaansche zaken niet zulke belangrijke financiële bezwaren met zich zal brengen, de Regeering voorshands toch de invoering hiervan afwijst, heeft mij dit aanleiding gegeven om ten deze een nadere stap te doen door indiening van dit amendement. Ik ben er mij zeer wel van bewust, dat aan de invoering van het instituut van het hof voor Mohammedaansche zaken een voorbereiding vooraf moet gaan. Maar toch ben ik er evenzeer van overtuigd, dat het departement van Justitie, beschikkend over zulke eminente krachten, onder leiding van onzen tegenwoordigen departementsleider, instaat zal zijn op zeer korten termijn ervoor te zorgen, dat de voorbereidingen daartoe hun beslag zullen krijgen en ook zullen worden beëindigd.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Van Helsdingen.)

Op grond van deze overtuiging heb ik mij dan ook verstoet om — zooals ik zeide — in dit stadium der behandeling dit amendement in te dienen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Voor dat ik enkele woorden wijd aan de betoogen van mijn geachte medeleden, zou ik een vraag willen stellen aan den geachten Regeeringsgemachtigde, nl. deze: of geen aanleiding bestaat om in artikel V de woorden:

„Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van 1 Januari 1937”

te wijzigen, b.v. in dien zin dat zij in werking zal treden op den dag na dien harer afkondiging.

Ik kom nu tot het betoog van den heer Soangkoepou. Ik wil er daarbij op wijzen, dat hij inderdaad de strekking der artikelen niet juist heeft begrepen, anders zou hij hebben bemerkt, dat artikel 2a juist een competentieregeling geeft en dat daardoor voorkomen wordt het geval, dat hij heeft aangehaald, nl. dat de mogelijkheid zou ontstaan, dat er hooger beroep zou zijn bij den landraad van de betreffende beslissingen van den priesteraad. In de gevallen door hem genoemd beslist de priesteraad zelfstandig.

(De heer Soangkoepou: Het gaat er om, dat wanneer de priesteraad een onbevredigende oplossing geeft, ten opzichte van de nafakah of mahr, dan niet vast staat wie de voegde, de competente beroep-rechter is.)

Dan is dat in ieder geval niet de landraad, Mijnheer de Voorzitter. Op het oogblik is dit vraagstuk nog niet opgelost. Daarvoor juist is noodig een vraag voor Mohammedaansche zaken. Vandaar, dat de Regeeringsgemachtigde gezegd heeft, dat zoo spoedig mogelijk de eerstvolgende stap moet zijn de instelling van bedoeld hof, doch de instelling daarvan moet worden aangepast aan de door dit ontwerp te scheppen nieuwe, voorloopige verhoudingen.

Het tweede punt betreft het beroep, dat ons geacht medelid gedaan heeft op artikel 2b, waarbij ook al strijd zou kunnen ontstaan tusschen den landraad en den priesteraad. Ook dit is onjuist, omdat artikel 2b bepaalt:

„Bevindt een rechtbank of gerecht bij kennisneming van een burgerrechtelijk geschil, dat aan de beslissing daarvan die van een geschil moet voorafgaan, behoorende tot de bevoegdheid van den priesteraad, dan wordt de verdere behandeling uitgesteld en het geschilpunt, dat tot de bevoegdheid van den priesteraad behoort, door de rechtbank of het gerecht bij den priesteraad aangebracht.”

Indien dus de landraad bij de behandeling van de tot zijn competentie behorende zaak stuit op een punt, dat ter beoordeeling staat van den priesteraad, dan schorst hij het proces en wijst de beslissing van den priesteraad insteeds aan, welke hij bij het verdere burgerlijke proces als vaststaande aanneemt. Dus óók hier moet de landraad niet beschouwd worden als beroep-rechter, of dat er strijd zou zijn tusschen de beslissing van den landraad en den priesteraad.

Ik kan hiermede van de opmerkingen, door den heer Soangkoepou gemaakt, afstappen en kom nu tot den heer Soetardjo, die gezegd heeft, dat wanneer een amendement tot gevolg zou hebben wijziging van andere regelingen, het uiteraard geen bezwaar mag zijn, om dit amendement aan te nemen. Maar de aanneming van dit amendement, beoogde het daadwerkelijk in het leven roepen van een instituut, dat heel wat voorbereiding vergt, beteekent, wanneer geen andere datum van invoering voor dat instituut wordt ingelast — ik weet niet of het amendement daarin voorziet, wij hebben het niet in ons bezit — dat de geheele aangelegenheid voor onbepaalden duur wordt uitgesteld. Dit beteekent dus, dat de daadwerkelijke en onmiddellijke verbetering van de Mohammedaansche rechtspraak door dit ontwerp

(Soetardjo, Directeur van Justitie.)

beoogd, wordt uitgesteld tot tijd en wile de Regeering zoover gevorderd is met haar voorbereiding, dat inderdaad dit instituut kan worden ingesteld.

Het amendement is nog niet in ons bezit, zooals ik reeds opmerkte, maar naar mijn meening moet de invoering ervan toch noodwendig ten gevolge hebben, dat ook artikel V wordt gewijzigd, althans wat de invoering van het hof van Mohammedaansche zaken betreft. De inwerking treding daarvan moet worden uitgesteld tot de Regeering met de voorbereiding daarvan gereed is en dat tijdstip is thans niet te overzien. De aanneming van het amendement beteekent dus, — ik zeide het reeds — dat de geheele ordonnantie voorloopig niet in werking zal kunnen treden en ook deze daadwerkelijke verbetering in afzienbaren tijd niet verkregen zal worden, hetgeen toch in hooge mate te betreuren zou zijn en zeker niet in het belang is van de Mohammedaansche justitiabelen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerking van den heer Van Helsdingen zou ik het amendement willen aanvullen met een amendement op artikel V, volgens hetwelk deze ordonnantie in werking treedt met ingang van 1 Juli 1937.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wil ik behandelen de vraag van den heer Van Helsdingen over den datum van in werkingtreding op 1 Januari. De groote belangen, bij dit ontwerp betrokken, maakten een spoedige in werking treding wenschelijk, doch de voorgestelde datum kan thans niet meer worden gehandhaafd. Door verscheidene omstandigheden werd de behandeling van het ontwerp vertraagd en de Regeering rekent er thans op, dat de in werking treding zal kunnen geschieden per 1 April a.s. In het artikel omtrent het in werking treden brengt de Regeering dus deze wijziging aan, dat in plaats van 1 Januari 1937, moet worden gelezen 1 April 1937. De regeling zal dan inwerkingtreden met het nieuwe kwartaal; immers waar met deze regeling ook de schadeloosstellingsregeling samenhangt, is het in alle opzichten gemakkelijker, wanneer men met een nieuw kwartaal aanvangt. In ieder geval zou het niet kunnen met den dag na dien van afkondiging van de ordonnantie.

De heer Soetardjo vulde zijn amendement aan met een bepaling, die den dag van in werking treding nog drie maanden later stelt. Daaruit kan men dan zien, dat in ieder geval — het geachte lid heeft dat dus erkend — de aanvulling de beteekenis heeft van het in werking doen treden van datgene, waar het dan om gaat, dat is, zooals de Regeering wenscht, de competentieregeling en, zooals de heer Soetardjo wenscht, bovendien nog het hooger beroep inzake de godsdienstige rechtspraak. De heer Soangkoepou heeft nu gevraagd, hoe dan de beslissingen, die bij de priesterraden blijven, in hooger beroep behandeld worden, wanneer men zich daar niet bij neerlegt. De heer Van Helsdingen zeide reeds, dat dit juist de aanleiding is om te komen tot het instellen van het hof voor Mohammedaansche zaken. Maar de heer Soangkoepou vergete niet, dat dit toch iets geheel nieuws is, we hebben dit tot dusver nog niet en dat thans het beroep bij den landraad moet komen is — de heer Van Helsdingen merkte het reeds terecht op — onjuist. Het is niet een lacune, die door het ontwerp wordt geschapen, dat er geen hooger beroep is van de beslissingen van de priesterraden. Nu voorziet de regeling van het meergenoemde Staatsblad van 1931 ook hierin, dat men in deze zaken een beroepsinstantie krijgt en dan een bijzondere beroepsinstantie, omdat de gouvernementsrechter daar niet de aangewezen rechter voor is. En dit is dan juist de aanleiding om te komen tot die instelling.

Nu gaat het tenslotte alleen hierom, of men voorloopig tevreden kan zijn met dezen belangrijken stap; dien de Regeering heeft voorbereid en naar haar meening ook goed heeft

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Directeur van Justitie.)

voorbereid, of dat men daaraan met alle geweld een tweeden stap wil vastknoopen, die de Regeering eveneens als wensche-lijk erkent en dien de Regeering eveneens wil zetten, maar waarbij het zeer de vraag is, of men er de Regeering het ultimatum van invoering per 1 Juli bij moet stellen. Daarbij komt dan het kleinere bezwaar, dat de verbetering, die dit ontwerp brengt, dan ook tot 1 Juli moet worden uitgesteld. Maar belangrijker nog dan dit uitstel acht de Regeering, dat men hiermede van een zaak, waarvan de voorbereiding nog ter hand moet worden genomen, reeds thans den dag van in werking treding zou vaststellen, zonder dat de Regeering, ook al is Zij erkentelijk voor de waardeerende woorden van den heer Soetardjo met betrekking tot het departement van Justitie, kan verklaren, of en in welken vorm dat dan per 1 Juli kan geschieden.

Wanneer het geachte lid, de heer Soetardjo, dan naar aanleiding van de opmerking van den heer Van Helsdingen, verklaart niet te begrijpen, waarom er eenig bezwaar tegen kan bestaan om uit de regeling de voorschriften omtrent het hof voor Mohammedaansche Zaken te lichten en in deze ontwerp-ordonnantie over te brengen, geloof ik, dat er bij het geachte lid toch een misverstand bestaat. Het gaat er niet om, dat men zich moet afvragen, of de instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken wellicht nog andere wijzigingen in de Indische wetgeving in het algemeen zou moeten tengevolge hebben, het gaat erom, of het stukje van de regeling van 1931, dat het geachte lid, de heer Soetardjo ingevoerd wenscht te zien, ingevoerd kan worden los van de rest van de regeling eenvoudig door de artikelen van de oude regeling over te nemen. Wij hebben reeds eenmaal een gedeelte van de regeling in werking doen treden, dat hebben wij gedaan door eenvoudig te bepalen, dat die en die artikelen in werking traden. Thans komt de Regeering met een zeer belangrijk onderdeel van het ontwerp. Dat kon niet worden ingevoerd op de zoeven aangegeven manier, men kan niet zeggen: die en die artikelen van de regeling van Staatsblad 1931 No. 53 treden in werking op 1 April, het moest technisch een geheel andere regeling worden, vandaar, dat dit een regeling is, die de artikelen opnieuw in het Staatsblad brengt op een andere plaats namelijk in de bestaande regeling op de godsdienstige rechtspraak.

Als men nu ook een beroepsinstantie wenscht, een hof voor Mohammedaansche Zaken, zelfs voordat de verdere reorganisatie van de priesterrechtspraak plaats vindt, doet zich weder de vraag voor, hoe dit zal moeten geschieden. Moet het gebeuren door eenvoudig voor te schrijven, dat enkele bepalingen van hoofdstuk I van de regeling op 1 April in werking treden of zal men, zooals het geachte lid, de heer Soetardjo, wenscht, den inhoud van die bepalingen in de aanhangige regeling moeten opnemen. En, wanneer men den laatsten weg kiest, zal men den inhoud dan zoo kunnen gebruiken of zal het feit, dat zij in het Staatsblad komt geheel los en naast de regeling, die bestaat, veroorzaken, dat de tekst van de bepalingen geheel anders zal moeten luiden? Dat is een punt, dat niet dadelijk à bout portant door de Regeering kan worden beoordeeld; de Regeering betreurt het werkelijk, dat het geachte lid in zijn verklaarbare verlangen naar de verbetering van de godsdienstige rechtspraak, die binnenkort bereikbaar zou zijn, zoover wil gaan, dat hij niet aan de Regeering wil overlaten, ook dit punt rustig en wel overwogen opnieuw aan den Volksraad voor te leggen.

(De heer Thammrin: Laat de Regeering dan de toezegging van 6 maanden doen.)

De Regeering zal het zoo spoedig mogelijk doen met inachtneming natuurlijk van alle factoren, die daarbij zullen gelden, maar de Regeering acht het niet juist, dat men overhaast en zonder een goede voorbereiding een tekst in de wet brengt, die op 1 Juli zal moeten gelden ongeacht op welke wijze de uitvoering ervan zal moeten plaats hebben.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Voorzitter.)

Het geachte lid, de heer Soetardjo heeft wel verklaard, dat een technische voorbereiding niet noodig zal zijn, immers er is indertijd van de inwerkingtreding afgezien op grond van de kosten en als men de kosten thans geen onoverkomelijk bezwaar acht, kan de inwerkingtreding geschieden, er is misschien een kleine voorbereiding noodig maar dat kan nooit een groot bezwaar zijn, maar als de Regeering den heer Soetardjo de vraag zou stellen, welke kosten aan de instelling van het hof voor Mohammedaansche Zaken verbonden zijn, of hij een bedrag kan noemen, geloof ik, dat de heer Soetardjo moeilijk een positief antwoord zal kunnen geven.

(De heer Soetardjo: Kan de Regeering het noemen?)

De Regeering kan het ook niet. Dat is niet zoo verwonderlijk, omdat toen aanstonds na de afkondiging van de regeling van 1931 bleek, dat vanwege de kosten van de inwerking treding zou moeten worden afgezien, de verdere voorbereiding ook is gestaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Er is al enorm veel werk verricht om in deze zaak, die reeds zoovele jaren de jurisprudentie, de literatuur en de praktijk heeft beziggehouden, waarvoor men een deskundige commissie heeft noodig gehad, die tien jaar geleden rapport heeft uitgebracht, te komen tot vaststelling van de beginselen en de regeling daarvan in het staatsblad, dat het verklaarbaar is, dat men zich toen op het standpunt heeft gesteld, dat de uitvoering later zou kunnen geschieden.

Men wist ten slotte ook niet van te voren hoe de regeling zou worden; daarvoor was overleg met den Volksraad noodig. Maar toen dat overleg had plaats gehad en de regeling vrijwel gaaf in het Staatsblad was verschenen, zou men met de voorbereiding daarvan zijn voortgegaan. Dit bleek echter al dadelijk nutteloos werk te zullen worden, omdat men, op grond van de kosten, toch niet tot de invoering van de regeling zou kunnen overgaan.

(De heer Thammrin: De kosten zijn bij benadering toch wel bekend?)

Waar de kosten een bezwaar vormden, heeft men gewacht tot betere tijden. De Regeering is echter nu een stap verder gegaan en heeft, nog voor de tijden beter waren, het huidige ontwerp ingediend.

Wanneer men nu nog een volgenden stap wil doen, de instelling van het Hof voor Mohammedaansche zaken, los van den overigen inhoud der regeling, zal er inderdaad nog eenige praktische voorbereiding noodig zijn, die nog niet heeft plaats gehad.

De Regeering blijft dus op haar standpunt, dat de beste weg, dien het college thans kan volgen, in alle opzichten is om met dit ontwerp, althans dit zeer urgente punt op behoorlijken voet te regelen en voorloopig niet het betere te wenschen maar het goede te aanvaarden.

Alleen dit ontwerp reeds en de toezegging van de Regeering dat men tot een volgenden stap zal overgaan zoodra het mogelijk is, is een zaak van zoo groot, eminent belang voor de Inheemsche bevolking, dat de Volksraad zich gerust bij dit standpunt van de Regeering kan aansluiten.

De **Voorzitter**: Het regeeringsantwoord in tweeden termijn is hiermede beëindigd.

Door de Regeering is de datum van inwerkingtreding der ordonnantie van 1 Januari 1937 gewijzigd in 1 April 1937.

In het amendement-Soetardjo c.s. is alsnog een wijziging opgenomen van art. V, in verband waarmee in den aanhef vóór de woorden „Artikel I sub B wordt gelezen” een *a* wordt geplaatst, terwijl aan het amendement wordt toegevoegd:

„b. Aan de eerste alinea van artikel V wordt toegevoegd (met wijziging van de punt in een komma): „zooomede van de artikelen 7b—7m, welke in werking treden met ingang van 1 Juli 1937.”

Het aldus gewijzigde amendement zal in een der volgende vergaderingen aan de orde worden gesteld, tenzij de voor-

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74). — Onteigening van het land Tjandikoesoema (Ond. 105).

(Soangkoepon.)

stellers ervan, na de positieve toezegging der Regeering het amendement willen intrekken.

De heer Soetardjo: Wij handhaven het gewijzigde amendement, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wordt de behandeling van dit ontwerp nu opgeschort tot nader order.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot verklaring, dat het algemeen nut onteigening vordert ten name van Nederlandsch-Indië van de rechten op het land Tjandikoesoema, gelegen op het eiland Bali. (Ond. 105.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! In de geschiedenis van het land Tjandikoesoema hebben blijkbaar de lontars een groote rol gespeeld. Deze lontars hadden blijkbaar menigmaal de betrokken bestuursambtenaren bangeuren en slapeloze nachten doen doorbrengen.

Volgens de Memorie van Toelichting werd dit land door den toenmaligen Anak Agoeng van Djembrana Goesti Ngoerah Madé Pasekan als woest grond uitgegeven, waartoe deze Anak Agoeng de bevoegdheid ontleend heeft aan den toenmaligen status van het landschap Djembrana, waarvan hoofden en bevolking waren gelaten in het recht van zelfbestuur, hetwelk bevestigd werd bij Gouvernementsbesluit van 13 October 1861 No. 9.

In de betrekkelijke stukken van het Land Tjandikoesoema vallen verscheidene en verschillende tegenstrijdigheden te constateeren.

Zooals bekend, is sedert 1855 in het landschap Djembrana geen vorst meer aanwezig en de in de plaats daarvan gestelde en getreden hoofden waren slechts Gouvernementsambtenaren in den zin van artikel 118 van de Indische Staatsregeling, hetgeen overeenkomt met het voormalige artikel 67 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië.

De status van het landschap Djembrana werd dus toen niet meer beheerscht door artikel 44 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië, doch geheel door artikel 67 van dit Regeeringsreglement en als zoodanig was deze Anak Agoeng Madé Pasekan geen zelfbestuurder, doch volkomen een Gouvernementsambtenaar. Het landschap Djembrana was en is derhalve na het jaar 1855 een volkomen gouvernementsgebied of gouvernementsdomein geworden. Op grond van dit feit vraag ik mij af of de bevoegdheid tot de gronduitgifte aan niet-Inlanders in het landschap Djembrana, overeenkomstig artikel 62 van het Regeeringsreglement niet bij den Gouverneur-Generaal berust?

Luidt het antwoord op deze gestelde vraag bevestigend dan behoeft het geen nader bezet, dat de vroegere grondrechten aan den heer de Mey van Streefkerk en de zijnen als onwettig moeten worden beschouwd.

Laten wij eens aannemen, dat Anak Agoeng Madé Pasekan zijn oorspronkelijken status ten opzichte van het grondgebied te Djembrana volkomen behield, dan rijst een tweede vraag, of het onder de Nederlandsche driekleur ooit mogelijk is geweest, dat Europeanen tot zelfbestuursonderhoorigen dan wel Inheemschen kunnen worden gerangschikt. De tijd, dat Europeanen zich met de Inlanders kunnen gelijkstellen, is nog niet gekomen. Uit de geschiedenis van deze gewesten is dit nimmer gebleken en daarom komt het mij onwettig voor, dat aan den heer de Mey van Streefkerk en de zijnen een ontginningsrecht overeenkomstig het Inheemsche recht werd verleend; dit komt mij geheel in flagranten strijd voor met den adat en ook met de Westersche wetgeving in deze landen. Bovendien zou deze uitgifte van gronden overeenkomstig den adat behooren te geschieden

in overleg en overeenstemming met al de betrokken poeng-gara's en Raad van Kerta's. Zoo er slechts een enkele onder hen zou zijn, die zich daartegen zou verzetten, zoo zou er geen wettigen afstand van woesten grond, z.g. staatsgrond kunnen plaats hebben en dit alles had toen niet plaats gehad. Ook van dit standpunt bezien, is dus het thans door derden op het land Tjandikoesoema uitgeoefend recht onwettig, zoodat dit tot dusverre door den heer De Mey van Streefkerk en de zijnen uitgeoefend recht gekwalificeerd kan worden als een onwettige occupatie van gronden.

Mijnheer de Voorzitter! Na de door mij zooeven naar voren gebrachte uiteenzettingen, kom ik thans tot de conclusie, dat de heer De Mey van Streefkerk en de zijnen hoegenaamd geen wettige bewijzen tot vaststelling van een wel handhaving van hun vermeende rechten op het land Tjandikoesoema.

Waar belanghebbenden echter sedert het jaar 1860, dus bijna 77 jaar in het bezit van deze vermeende rechten zijn, blijft er voor belanghebbenden, voor wie het Burgerlijk Wetboek van toepassing is geen andere weg open dan zich te beroepen op de verjaring, overeenkomstig lid 2 van artikel 1963 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij wordt bepaald, dat degene, die te goeder trouw het bezit heeft gedurende dertig jaren, den eigendom verkrijgt zonder dat hij kan worden genoodzaakt zijn titel te toonen.

Wanneer hierbij de goede trouw wordt verondersteld, dan is het bezit van de belanghebbenden mijns inziens onbetwistbaar en eerst daarna kan tot onteigening worden overgegaan. Bovendien lijkt het mij niet juist, dat men een bezit onteigend zonder daarbij zekerheid te hebben van het feit, wie de eigenaar is.

Afgescheiden van de vraag, of het niet beter ware geweest zulke belangrijke grondschenken op papier dan wel op een beter daartoe geëigende boombast vast te leggen, rijst bij mij nog een tweede vraag, n.l. of zulke grondschenken, die op lontars werden geschreven en zonder overeenstemming of overleg met de daartoe bevoegde adatwaardigheidsbekleeders, als betrouwbaar kunnen en mogen worden aangemerkt, en dit in een tijd, toen de pacificatie tusschen de Vorsten van Bali en Lombok en het Nederlandsch-Indisch Gouvernement nog een twijfelachtig karakter droeg.

(De heer Thamrin: Vooral, waar de interpretatie betreffende de lontars nog dubieus is.)

Juist. Kortom, Mijnheer de Voorzitter, de geschiedenis van het land Tjandikoesoema heeft reeds zooveel leed en offers geëischt en men is daardoor in een zoodanige impasse gekomen, dat niemand feitelijk meer weet, welke oplossing men aan dit steeds moeilijker wordend vraagstuk zal geven. Thans valt het zeker toe te juichen, dat de Regeering te dezen opzichte den Gordiaanschen knoop heeft doorgehakt. Voor de Regeering staat m.i. geen andere weg open dan de in deze ontwerp-ordonnantie gegeven oplossing, zoodat ik mij kan aansluiten bij de vele leden, die in het gedelegeerdenverslag hun instemming met het voorstel tot onteigening hebben betuigd.

Waar deze onteigening bovendien geheel aan de daartoe gestelde eischen en normen voldoet, begrijp ik niet, waarom eenige leden in het gedelegeerdenverslag minder ingenomen zijn met den vorm, die gekozen is om voor het Land de vrije beschikking te verkrijgen over het onderwerpelijk perceel. Deze ontwerp-ordonnantie geeft immers een juiste en bevredigende oplossing in de bestaande verwikkelingen in de kwestie van het land Tjandikoesoema; het miskende zamelrecht der bevolking op de boschproducten van dit land is daardoor hersteld; aan de dringende behoefte aan uitbreiding van bouwlanden wordt volkomen voldaan en het beheer van dit land en daaraan verbonden bosschen zal beter worden geregeld, om nog niet te spreken van het voorkomen van allerlei ongewenschte toestanden, welke het gevolg zijn van het onbeheerd laten van dit land, dat tot op heden geen economisch nut heeft kunnen afwerpen.

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Onteigening van het land Tjandikoesoema (Ond. 105). — Nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108).

(Directeur van Justitie, Thamrin.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik juich daarom deze onteigening toe.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Voor de Regeering bestaat er nog reden om het geachte lid, den heer Soangkoepon dank te zeggen voor de betuigde instemming met het voorstel. Zijn beschouwingen hadden blijkbaar alleen de strekking om ervan te getuigen, dat omtrent den omvang en aard van de rechten, die op dit land bestaan, nog wel verschil van meening mogelijk is, ja dat ook van de zijde van den Volksraad wordt bestreden, dat hier inderdaad nog rechten bestaan, waarvoor onteigening noodig is. Ook der Regeering is dat bekend. Toch — en dat is door het geachte lid, den heer Soangkoepon tenslotte als juist erkend —, heeft de Regeering gemeend geen andere houding aan te moeten nemen, dan de onteigeningsprocedure aan te vangen en daarmee hoopt de Regeering dan ook de instemming van het College te kunnen verkrijgen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

Als Regeeringsgemachtigde is nader aangewezen de hoofdinspecteur van Financiën, de heer Holtkamp.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ook bij deze wijzigingen van de zegelverordening 1921 is van den kant van den Volksraad gewezen op de wenschelijkheid tot verlaging van het algemeene zegelrecht voor verzoekschriften van f 1.50. Ik wil niet in herhaling treden van de motieven voor dat verzoek, doch wensch toch nog even te releveeren de onhoudbaarheid van het zegelrecht in Indië, vergeleken b.v. met dat in Holland, waar het algemeen zegelrecht naar mij is verteld, slechts bedraagt 15 cent, verhoogd met 50 opcenten, hetgeen neerkomt op 22½ cent. Wanneer men daarmee vergelijkt het gemiddelde daginkomen van de bevolking in Holland en hier, dan springt de onbillijkheid van het hogere zegelrecht voor de bevolking hier te lande des te scherper in het oog. Ik behoef ook niet in herhaling te treden door aan te geven in welke wanverhouding het algemeen zegelrecht van f 1.50 staat tegenover een daginkomste van personen van 10 à 15 cent per dag. Nu is als een reactie op het Gedelegeerden-verslag door de Regeering in de Memorie van Antwoord verwezen naar haar Memorie van Antwoord voorkomende in st. 6 Ond. I afd. III, zittingsjaar 1936—1937. Doch het merkwaardige ten deze is, dat eigenlijk de passage, die werd gewijd aan het hoofdstuk zegelrecht een min of meer afwijzenden vorm heeft ten aanzien van de suggestie van den Volksraad om het algemeen zegelrecht te verlagen. Immers in die passage zegt de Regeering, dat alleen een verlaging ten deze in aanmerking kan worden genomen, wanneer in anderen vorm een compensatie van de gederfde inkomsten zou kunnen worden gevonden. De eenige toezegging, die de Regeering heeft gedaan is om een uitbreiding in overweging te nemen ten aanzien van de vrijstelling van het recht voor het houden van jachtgeweren ter bestrijding van schadelijk wild.

In tegenstelling echter met deze afwijzende houding hebben wij in een van de laatste zittingen een voorstel van de Regeering gekregen tot verlaging van b.v. het zegelrecht voor nummers en rijbewijzen voor andere dan motorrijtuigen,

(Thamrin, Van Helsdingen, e.a.)

een zeer toe te juichen maatregel, waarvan de billijkheid ook van de zijde van den Volksraad onderschreven is. Nu worden ons weder wat wijzigingen van het zegelrecht voorgelegd, de strekking hebbende voor verschillende officieele bescheiden het zegelrecht op te heffen. Wat deze officieele bescheiden betreft, heeft de Regeering daarbij ook mijn volle instemming, waar het hier geldt een maatregel, volkomen passende in dezen tijd van verlaagde inkomsten en van verlichting, waar mogelijk van drukkende lasten. Ik heb eigenlijk niet hierover het woord gevraagd, doch over een verzoekschrift, dat mij gisterenavond eerst bereikte van de sociaal-technische afdeling der vereeniging voor locale belangen, welke door een vriendelijkheid van de secretarie van den Volksraad is vermenigvuldigd.

De **Voorzitter**: De verzoekers hadden het zelf reeds vermenigvuldigd.

De heer **Thamrin**: Dan zal ik mijn dank ten deze overbrengen aan de betrokken vereeniging. De verzoekers brengen verschillende aangelegenheden in het adres ter sprake, welke mij op het eerste gezicht zeer billijk voorkomen. Het verzoekschrift omvat een viertal verzoeken, welke stuk voor stuk, om zoo te zeggen, mijn instemming hebben en waarvan de billijkheid mijns inziens vaststaat, gezien het voornemen van de Regeering om ten aanzien van bepaalde lasten een verlichting tot stand te brengen.

Ik kan aannemen, dat ook de Regeeringsgemachtigde op de hoogte is van den inhoud van het verzoekschrift, zoodat het niet noodig is daarover nog nadere uiteenzetting te geven. Hoewel het verzoekschrift dus op zichzelf talrijke billijkheidsargumenten bevat, kan ik mij indenken, dat de Regeering eigenlijk bij deze gelegenheid niet nader zal kunnen ingaan op de verschillende argumenten en motieven, die bij het verzoekschrift zijn uiteen gezet. Bovendien staat het verzoekschrift als zoodanig niet in direct verband met de aanhangige ordonnantie, maar, waar het verzoek, zooals gezegd een belangrijke strekking heeft en ook talrijke billijke argumenten bevat, zou ik gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of dit verzoekschrift de welwillende aandacht van de Regeering heeft, en indien de Regeering tot dezelfde conclusie komt als waartoe ik op het eerste gezicht gekomen ben, n.l. dat het verzoekschrift reden geeft tot inwilliging, de Regeering dan bereid is te zijner tijd — en dit welwillend uitgelegd in de beteekenis van: zoo spoedig mogelijk — met wijzigingen te dezen aanzien te komen. Mocht Zij tot een tegengestelde opinie komen, dan zou ik het op prijs stellen alsdan te mogen vernemen welke de motieven der Regeering zijn, waarop zij tot deze afwijkende houding is gekomen, met andere woorden, dat Zij dan haar standpunt ter kennis van den Volksraad zal brengen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ondersteun gaarne de laatste suggestie van ons geacht medelid, den heer Thamrin.

De **Voorzitter**: Hetgeen de heer Thamrin over het rekest heeft gezegd, geeft volkomen weer hetgeen ook mijn meening is. Ik hoop, dat de Regeering een bevredigend antwoord zal kunnen geven, zoodat dit punt verder buiten debat kan blijven.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik sluit mij geheel aan bij de laatste woorden van den heer Thamrin, betrekking hebbende op het rekest.

De heer **Holtkamp**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin is nog even teruggekomen op de in het gedelegeerden-verslag geopperde kwestie van een eventuele verlaging van het vast recht van f 1.50. De Regee-

Nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108).

(Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

ring heeft bij de behandeling van de begroting voor het jaar 1937 een vrij uitvoerige beschouwing daarover gegeven en heeft dan ook in de Memorie van Antwoord volstaan met daarnaar te verwijzen. Ik zou voor het oogenblik nog iets hieraan willen toevoegen, nl. dit.

Het vaste zegelrecht van *f* 1,50 bestaat hier te lande al sedert 1885. Voor dien tijd goldt een gedifferentieerd zegelrecht, wat tot zeer hoge bedragen kon loopen. Ik noem als voorbeeld het geval van iemand, die gratie verzocht. Dan moest een introductief rekest worden ingediend, dat *f* 2 kostte. Bij inwilliging van dit rekest bedroeg het zegelrecht *f* 100. Een introductief rekest voor den aanleg van bruggen of van een passaar kostte belanghebbenden *f* 50, afgescheiden van het recht, dat zij te betalen hadden bij een gunstige beslissing op hun rekest.

Toen in 1885 — de voorbeelden, die ik zoeven gaf, golden vanaf 1817 — een nieuwe zegelverordening met een vast recht tot stand is gekomen, samengesteld door Sprenger van Eyck, is in de toelichting gezegd, dat men beter kon hebben een vast zegelrecht, dan gedifferentieerde rechten, omdat de toepassing van de ordonnantie voor de administratie veel eenvoudiger zou zijn, ook voor belanghebbenden en overigens ook iedere differentiatie willekeurig was. Zooals ik zeide, is het vaste recht sedert dien zoo gebleven.

Bij de zegelordonnantie van 1921 is ook in overweging gekomen, het zegelrecht van *f* 1,50 te wijzigen en op het verscheidene bedragen naar gelang van de grootte van het papier. Voorzover mij bekend, is in Nederland overigens het goedkoopste zegel dat van 30 en niet van 15 cent, afgezien van de opcenten, die mij onbekend zijn. De voordeelen zijn, dat voor betrekkelijk zeer eenvoudige zaken natuurlijk minder recht wordt betaald, maar aan den anderen kant is het een nadeel, dat het eenvoudige stelsel weer ingewikkeld wordt en bovendien heeft bij de regeling van 1921 tegen een verandering van stelsel vooral het financiële bezwaar voorgezeten en dat is niet gering, wanneer men nagaat, dat de opbrengst van de zegels bedraagt de 15 cent — daarin echter onbegrepen de immigratiezegels, die zeer duur zijn — ongeveer een bedrag van *f* 5 miljoen opbrengen.

Wanneer men die zaak opnieuw in beschouwing neemt — en dat is dan ook naar aanleiding van de wenschen die uit den Volksraad op dit gebied herhaaldelijk tot de Regeering werden gericht, herhaaldelijk geschied — dan rijst de vraag, of dat recht van *f* 1,50 inderdaad wel zoo drukkend is. Men wenscht, als men zoo'n zegel gebruikt, voor zichzelf iets te verkrijgen, het zij dispensatie van een bepaling, vrijstelling van boete, men verkrijgt in het algemeen een gunst. Maar dat vormt bij dergelijke dingen veelal toch slechts een bijkomende koste. Men moet bij dergelijke rekestten ook nog andere kosten maken dan het zegel van *f* 1,50 en in vele gevallen is dat zegel zeker niet een van de belangrijkste lasten, die aan zoo'n rekest zijn verbonden.

Daar komt bij, dat de scherpe kanten, die aan het zegel van *f* 1,50 zaten, n.l. bij het indienen van sollicitatieverzoeken, door de Regeering zijn bijgevoegd door een aanschrijving, waardoor de aangelegenheid thans zoo is geregeld, dat de introductieve brief niet wordt beschouwd als een rekest, doch dat de candidaten, die ernstig in aanmerking komen, worden uitgenoodigd, alsnog een gezegeld rekest in te dienen. Een verdere tegemoetkoming is, dat over te leggen stukken als geboorte-akten e.d. niet meer worden opgevraagd van den sollicitant zelf, doch door de administratie rechtstreeks aan den burgerlijken stand en derhalve vrij van zegel zijn. Voorts worden werklozen beschouwd als onvermogens, die dus ongezegeld kunnen rekestreeren.

Gezien deze verlichtingen, vraagt de Regeering zich bovendien af, of nu in de eerste plaats de aandacht moet blijven gericht op het vastrecht van *f* 1,50 en als op dit gebied van

(Thamrin, Holtkamp, Regeeringsgemachtigde.)

lastenverlaging sprake zou zijn, of niet andere zegelrechten eerder in aanmerking zouden komen voor verlaging. Intusschen wil daarmee nog niet gezegd zijn, dat het laatste woord over het zegel van *f* 1,50 is gesproken. Zooals gezegd, de Regeering heeft bij verschillende gelegenheden reeds haar aandacht over het bedrag van dit zegel laten gaan, doch voorloopig heeft Zij geen aanleiding kunnen vinden, er wijziging in aan te brengen, maar ook dit punt zal ongetwijfeld de aandacht behouden.

De heer Thamrin heeft voorts nog de aandacht gevraagd voor een aan den Volksraad gericht rekest der Vereeniging voor Locale Belangen, waarin in bepaalde gevallen verlaging van enkele zegelrechten wordt verzocht. Dank zij de vriendelijkheid van het secretariaat van den Volksraad heb ik van dat rekest, dat eerst eergisteren blijkt te zijn uitgegaan, nog gisterenavond kennis kunnen nemen. Ik heb het met belangstelling gelezen, maar het heeft mij als Regeeringsgemachtigde toch geen aanleiding gegeven mij eenige maatregelen te nemen met betrekking tot het ontwerp, dat ons thans bezig houdt. Ik geloof, dat ik, nu de heer Thamrin met den inhoud van het rekest voorloopig zijn instemming heeft betuigd, kan volstaan met de mededeeling, dat de Regeering aan de beschouwingen van het geachte lid en dus aan de beschouwingen van het rekest haar aandacht zal wijden. Mocht dit leiden tot het voorbrengen van eenigen wettelijken maatregel, tot wijziging van de zegelordonnantie, dan kan dit ongetwijfeld op korten termijn geschieden, want zooals men weet — dat wijzigingen van de zegelordonnantie van de orde van den dag zijn, is misschien wat sterk gezegd — hebben wijzigingen van de zegelordonnantie toch herhaaldelijk plaats, en mocht de Regeering daartoe geen reden aanwezig achten, dan zal er ongetwijfeld gelegenheid bestaan, daarvan aan den Volksraad mededeeling te doen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het interessante historische betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde over het zegelrecht wil ik alleen den wensch uiten, dat het historisch inzicht van den Regeeringsgemachtigde inzake het zegelrecht geen aanleiding zal zijn om stil te staan op den weg naar de algemeene verlaging van het zegelrecht.

De argumenten, die de geachte Regeeringsgemachtigde heeft aangevoerd ter ondersteuning van zijn inzicht, als zou *f* 1,50 als algemeen zegelrecht niet zoo drukkend zijn, komen in een vreemd licht te staan, als men het algemeene Indische zegelrecht van *f* 1,50 vergelijkt met het zegelrecht in Nederland, waar het gemiddeld volksinkomen toch hooger is en anderzijds de bijkomende kosten van rekestten e.d. veel lager zijn dan hier te lande, in verband met de grootere onwetendheid van de bevolking hier. Juist het feit, dat op rekestten, sollicitaties e.d. nog andere kosten komen, zou een motief moeten zijn, om hier te lande een lager zegelrecht te heffen dan in Nederland. Of het zegelrecht inderdaad al of niet drukkend is, valt moeilijk uit te maken, zoolang niet een uitgebreid onderzoek daarnaar heeft plaats gevonden, maar uit mijn simpele vergelijking tusschen Nederland, een land, dat welvarender is dan Indië, met een zegelrecht van *f* 0,30 en Indië met een zegelrecht van *f* 1,50 kan toch wel de conclusie worden getrokken, dat het zegelrecht hier niet in verhouding staat tot de inkomsten van de bevolking.

Ik hoop, dat de terugbrenging tot het zegelrecht in 1885 of 1895 de Regeering niet zal verhinderen tot een verdere verlaging van het zegelrecht van *f* 1,50 te komen.

De heer Holtkamp, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik reeds opmerkte, is het laatste woord over het zegelrecht van *f* 1,50 nog niet gesproken. Wanneer dus weder in algemeenen zin van verlaging van het zegelrecht sprake is, zal dit punt dus zeker opnieuw de aandacht van de Regeering hebben.

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Nadere wijziging en aanvulling van de zegelverordening 1921 (Ond. 108). — Wijziging en aanvulling ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 117). — Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Van Helsdingen, Kerstens.)

Er is echter een ander punt, waarop ik toch nog even wil wijzen, en wel, dat een eenigszins hoog zegelrecht — zooals, meen ik, bij de behandeling van het zegelrecht bij de begroting 1937 ook reeds is gezegd — zeer nuttig remmend werkt om onnoodige rekestten tegen te houden en de administratie van onnoodig werk te ontlasten.

(De heer Thamin: Dan moet de Regeering het zegelrecht zoo hoog mogelijk opvoeren.)

Dat is het andere uiterste en dat zou ook onverstandig zijn. De gulden middenweg schijnt dan wel het zegelrecht van f 1,50, waarvan ook het retributief karakter niet mag worden ontkend, gezien het belangrijke administratieve werk hetwelk aan de behandeling van rekestten verbonden is, waarom de heffing terecht een niet te verwaarloozen recette voor de schatkist oplevert.

Dat een eenigszins hoog zegelrecht in de door mij geschetste richting goed werkt, bewijst het prohibitief zegelrecht van f 10, dat ongeveer een half jaar geleden is ingevoerd voor introductieve verzoekschriften aan den Raad van Beroep in Belastingzaken. Sedert dien tijd is het groote aantal beroepschriften, waartegen het verhoogde zegelrecht was gericht, aanzienlijk afgenomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even een vraag stellen? Waar de Regeering heeft toegezegd, het rekest, dat wij ontvangen hebben, in nadere beschouwing te zullen nemen, zou ik de aandacht der Regeering tevens willen vragen voor een artikelje in Abani No. 19, waarin een pleidooi wordt gevoerd voor de verlaging van het zegelrecht voor aanvragen tot verkrijging van rijbewijzen e.d. Ik zal dat nummer straks gaarne aan den geachten Regeeringsgemachtigde ter kennisneming ter hand stellen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 117), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (stukken 6 en 7).

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota's van wijzigingen, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113; tweede behandeling van Ond. 99, zitt.j. 1935—'35).

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Als motiveering voor de indiening van Onderwerp 113 voert de Regeering aan:

„het belang, dat de behandeling van personeelsaangelegenheden als benoeming, ontslag en schorsing van ambtenaren vrij blijft van politieke en andere ongewenschte beïnvloeding.”

Zij concretiseert dit even later, waar Zij in de Memorie van Antwoord zegt, dat bij de aanstelling en het ontslag van personeel

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Kerstens.)

„uitsluitend het criterium van geschiktheid (dient te worden) aangelegd.”

En Zij maakt Haar bewijsvoering sluitend door de uitspraak (Memorie van Antwoord blz. 2 roneo), dat de voorgestelde maatregel

„een objectiever en zuiverder hanteering van het recht tot benoeming enz. van locale ambtenaren waarborgt.”

Als de aangevoerde stellingen nu maar onwrikbaar waren, zou het standpunt van de Regeering eveneens onaantastbaar zijn. Maar die stellingen zijn allerminst onwrikbaar. Ik ga dat van alle drie trachten aan te toonen.

In de eerste plaats dan de stelling, dat de behandeling van personeelsaangelegenheden vrij moet blijven van politieke en andere ongewenschte beïnvloeding. Hierin wordt reeds dadelijk uitgegaan van de meening, dat politieke beïnvloeding steeds en onder alle omstandigheden ongewenschte beïnvloeding is. Ik bestrijd dit. Natuurlijk is het waar, dat politieke beïnvloeding te ver kan gaan; dat zij soms buiten redelijke perken treedt en alle andere factoren ondergeschikt maakt aan de politieke belijdenis van den candidaat. Zulke rigoureuze politieke beïnvloeding dient te worden afgekeurd en ik keur ze af.

Maar er is ook andere dan buitensporige politieke beïnvloeding. Het behoort ongetwijfeld tot den gezonden politieken volksinvloed er voor te waken, dat aan ieder bevolkingsonderdeel een redelijk aandeel in de administratie van de locale en de landsoverheidsdiensten wordt toegewezen. Ook op dit terrein dient gewaakt te worden voor een zekere mate van evenwicht, op straffe van het ontstaan van ongewenschte spanningen, van ontevredenheid en onrust in die groep of groepen, die onrechtvaardig bedeed worden. Al dadelijk dient hierbij te worden aangetekend, dat het geschiktheids criterium hierbij volstrekt niet in het gedrang behoef te komen. Maar wel leidt mijn stelling ertoe, en hiermede keer ik mij dan tegen de 2e stelling van de Memorie van Antwoord, dat, ingeval voor een betrekking twee kandidaten solliciteeren, beiden geschikt zijn en de eerste behoort tot een groep, die reeds ruim bedeed is met posities in overheidsdienst, de tweede echter tot een groep, die nog ver ten achter is, de politieke beïnvloeding er gerust toe leiden mag, neen, er toe leiden moet, dat de tweede candidaat benoemd wordt.

Als men dit durft te zeggen, pleegt er een spreekkoor op te klinken, dat smaalt over baantjesjacht en baantjesjagers. Mijnheer de Voorzitter, ik schrik hier niet zoo erg van.

Ik verlies immers niet uit het oog, dat dit spreekkoor aangeheven pleegt te worden door menschen, die op de behaaglijkste plaatsen zitten, en ik denk aan de door Mr. Marchant gegeven karakteristiek: „Weg met de baantjesjagers, hier de baantjes”. In Indië gaat dit een geheel eigen gangetje. Tot ver buiten den N. S. B. en reeds lang vóór deze bestond, zijn en waren er veel menschen, vooral ook in hogere functies, die van iemand nauwelijks iets ergers konden vertellen dan dat hij aan zgn. partijpolitiek deed. Hieronder verstonden en verstaan zij dan reeds de werkzaamheid in een politieke partij, terwijl het toch duidelijk moet zijn, dat er groot verschil bestaat tusschen werkzaamheid in een politieke partij en partijpolitiek, maar dat zijn zoo van die kleinigheden, die men in zaken als deze over het hoofd ziet. Zij, die smalen op de partijpolitiek deden en doen zoogenaamd niet aan politiek, maar ondertusschen! In waarheid voerden en voeren zij de politiek van elkaar den bal toe te spelen. Elkaar, dat zijn dan de menschen, die zich zoogenaamd buiten de politiek en de baantjesjacht houden, maar ik herhaal „ondertusschen”.

Er kunnen dus omstandigheden zijn, dat de politieke beïnvloeding wel verre van ongewenscht te zijn, integendeel onmisbaar is. De overheid heeft ook tot plicht, er zorg voor te dragen, dat ook op het terrein van de baantjes de verdelende rechtvaardigheid in het oog gehouden wordt. Faalt Zij in dezen plicht, dan heeft de gezonde volksinvloed, de poli-

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Kerstens.)

tieke beïnvloeding, hier zoo goed als elders, het recht zijn woordje mee te spreken.

(De heer Roep: Behoudens natuurlijk volkomen geschiktheid.)

Dat heb ik telkens vooropgezet, maar als deze er is, dan kan wel degelijk nog de publieke invloed noodig zijn om meer evenwicht te scheppen in de bestaande verhoudingen.

Zoover gekomen, staan wij voor deze vraag: moeten wij, wanneer wij toegeven, dat de gezonde volksinvloed ook werkzaam mag zijn bij de verdeling der baantjes, eo ipso het recht van benoeming, schorsing en ontslag door de lokale raden accepteren?

Mijn antwoord is: Neen, dat laatste volgt niet onontkoombaar uit het eerste. Er zijn situaties en staatkundige constructies denkbaar, dat de politieke volksinvloed zoo krachtig is en zoozeer doorwerkt tot in alle instanties van lokaal en nationaal bestuur, dat hij ook indirect werkend nog voldoende waarborgen en controle geeft. In die gevallen zouden lokale raden het recht van benoeming enz. hunner ambtenaren geheel kunnen laten aan de dagelijksche besturen en het, hadden zij het eenmaal gekregen, zooals thans het geval is, alsnog kunnen teruggeven zooals gevraagd wordt door dit ontwerp.

Waar nu de geschetste situatie of constructie ook nog bestaan mag, in Indië zeer zeker niet. De ambten van burgemeester, regent en gouverneur, — ik haal maar een enkelen factor aan —, voorzitter van de dagelijksche besturen der in bespreking zijnde lokale raden staan, los van den politieke volksinvloed. Geen der instanties die deze functionarissen benoemt is aan eenig politiek college verantwoording schuldig voor die benoemingen. Toch wordt — door de overname van het amendement-Sosrohadikoesoemo dateerend van de vorige behandeling van dit ontwerp — aan die voorzitters een doorslaggevend invloed toegekend.

Ja maar, zegt de Regeering (en ik ben hier gekomen aan de derde stelling van de Memorie van Antwoord waarvan ik zoeven sprak), het benoemingsrecht enz. in handen van die voorzitters en de overige leden der dagelijksche besturen, waarborgt een objectiever en zuiverder hanteering ervan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben van dien waarborg allerminst overtuigd. Ik was dat niet bij de eerste behandeling en ik ben het nu nog niet. Evenmin als den eersten keer is de Memorie van Antwoord er nu in geslaagd, mij door haar bewijsvoering te overtuigen. Ik zal er niet veel meer van zeggen, omdat ik bij de bestrijding der aangevoerde argumenten noodzakelijkerwijs in herhaling zou moeten vervallen, gelijk de Memorie van Antwoord dit eveneens doet.

Met het volgende wil ik volstaan: Den voorzitter uitgezonderd, zijn de colleges van dagelijksch bestuur afspiegelingen van de complete raden. Zijn deze laatste „politieke” colleges, de eerste zijn het niet minder. Zij zijn het door de wijze van hun ontstaan: langs den weg der politieke verkiezing. Toch is er verschil, maar dat spreekt niet ten gunste van de dagelijksche besturen. Speelt in de samenstelling der volledige raden de politiek éénmaal haar rol, in die der colleges van dagelijksch bestuur tweemaal. Combinaties, compromissen en afspraken zijn onmisbaarder bij de samenstelling der dagelijksche besturen dan bij die der volledige raden. Maar er is een nog veel ernstiger verschil en dat is dit: de Colleges van dagelijksch bestuur zijn veel eenzijdiger samengesteld dan de complete raden. Kleine partijen kunnen in de pleno-raden hun woordje meespreken, hun invloed laten gelden, in de Colleges der dagelijksche besturen feitelijk — in theorie natuurlijk wel — niet. Voorzover mij bekend, is in één enkel College van dagelijksch bestuur de Europeesche bevolking door andere wethouders, gecommitteerden of gedeputeerden vertegenwoordigd dan door afgevaardigden van het I.E.V. en de V.C. Dat is in Medan. Daar is een afgevaardigde der I.K.P. wethouder. Maar dat is dan ook het eenige geval.

Ik herhaal: voorzover mij bekend.

(De heer Blaauw: Dat hebben wij ook in Batavia gehad.)

Zeker: gehad, maar gehad is leelijk, zegt de volksmond.

(De heer Blaauw: U kunt het toch niet altijd hebben?)

„Hoe kleiner een college is”, aldus de Memorie van Antwoord, „hoe grooter het verantwoordelijkheidsgevoel van de daarin zittende leden zal zijn, aangezien hun stem daardoor grooteren invloed krijgt.”

Ik wil het wel aannemen, maar ik vestig er de aandacht op, dat precies dezelfde redeneering kan gehanteerd worden met tegengestelde strekking. Aldus: Hoe kleiner een college is, hoe grooter het verantwoordelijkheidsgevoel van de daarin zittende leden jegens hun eigen partij of groep zal zijn, aangezien hun stem daardoor grooteren invloed krijgt ten gunste van hun beschermelingen.

(De heer Blaauw: Zeer juist!)

De Regeering blijkt doodsbenauwd voor de verderfelijke politieke beïnvloeding door de volledige raden. Mijns inziens moet Zij dan minstens even benauwd zijn voor hetzelfde gevaar van den kant der Dagelijksche Besturen.

Nog zoo'n regeeringsargument, dat in twee geheel tegengestelde richtingen kan worden gehanteerd, is het volgende:

„de ervaring heeft geleerd, dat in die colleges” — van dagelijksch bestuur — „de wil tot samenwerking van de leden bij de uitvoering van de verantwoordelijke bestuurstaak over het algemeen sterk tot uiting komt”.

Dit heeft onmiskenbaar zijn voordeelen. Maar het verbaast mij, dat de Regeering niet ook de nadeelen ziet. Diezelfde wil tot samenwerking, diezelfde vertrouwelijke sfeer en kameraadschappelijke omgang sluit dit gevaar in, dat men elkaar graag een plezier doet en er omgekeerd tegenopziet, elkaar vierkant te contrarieeren, juist omdat men daarbij geen steun heeft in de publieke controle. Het is zoo menselijk, maar daarom is het niet minder waar. Daar is het meer waar om. Ik dank den heer Roep voor zijn gebarensteun, dien ik hierbij constateerde.

Die hooggeroemde wil tot samenwerking leidt gemakkelijk tot de taktiek van „de eene dienst is den anderen waard”. — Hoe gauw en gemakkelijk worden op deze manier in de Colleges van Dagelijksch Bestuur geen meerderheden tot stand gebracht. Het zal niet als uitzondering, doch eerder als regel voorkomen, dat één stem den doorslag geeft. En dit alles binnenskamers, in de sfeer van vertrouwelijkheid en vriendschap. Mij is het een raadsel, dat de Regeering de gevaren hiervan zoo licht telt, terwijl Zij ze zoo zwaar laat wegen in de volledige raden.

Nog bij één argument uit de Memorie van Antwoord wil ik een opmerking maken.

„Bedacht moet worden”, lees ik op blz. 5 roneo, „dat de leden van het Dagelijksch Bestuur de vertrouwensmannen zijn van den raad”.

Men dient hierbij evenwel vooral niet minder te bedenken, dat de raad niet altijd de beste leden tot wethouder, enz. kan kiezen en dat men aan dat „vertrouwensmannen” derhalve slechts een beperkte beteekenis kan hechten. Aan die vernauwing der keuzemogelijkheid dragen allerlei overheden zelf schuld.

Ik ben hiermee gekomen tot de beschouwing van hetzelfde typische Indisch verschijnsel, waar ik zoeven reeds van sprak. Mij zijn verschillende gevallen bekend, dat een man, die door zijn bekwaamheden, zijn persoonlijkheid, zijn overwicht de aangewezen was om wethouder te worden, juist omdat hij iemand van talent en positie was, geen zitting kon nemen. Zijn positie werd dan onverenigbaar verklaard met een politieke functie.

Mijnheer de Voorzitter! Het is hier, dat naar mijn meening een der voornaamste oorzaken schuilt van den onbevredigenden gang van zaken met de lokale raden. Deze raden zijn

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Soangkoepon.)

consequenties van het hoogste staatkundig beleid zelf, maar tegelijk dat men die consequenties schiep, begon de contraire werking van de geringschatting voor politiek en politici, ook door de overheden. Men riep raden in het leven, maar door zachten en krachtigen dwang belette men de beste mensen, het werk dier raden te verrichten.

Nu tracht de Regeering het euvel der onvoldoend-betrouwbare lokale raden te genezen met een middel, dat minstens even erg is als de kwaal. Zòò komt men niet waar men wezen wil.

Dat is mijn vaste overtuiging.

We zitten nu eenmaal in het schuitje der decentralisatie en moeten er hoe langer hoe beter mee leeren varen. Maar dat gebeurt niet, als men eenmaal toegekende, gewichtige bevoegdheden weer aan de raden gaat ontnemen. Dit ondermijnt het vertrouwen in de decentralisatie-gedachte en dat op een tijdstip, dat de bestuurshervorming in de buitengewesten, opnieuw energiek aangevat, zal beginnen met de instelling van politieke groeps-gemeenschappen.

(De heer Verboom: U overdrijft ontzettend!)

Dit ontwerp — en voornamelijk dan de beide memories van de Regeering, — heeft de decentralisatie-gedachte zeer ernstig geschaad in het oordeel van het publiek. Wie hieraan nog mocht twijfelen of wie met den heer Verboom zou meenen, dat ik overdrijf, die leze dan eens het hoofdartikel in het A. I. D. van gisterenavond, getiteld „Autonomie.”

Het zal den heer Verboom ook uit dat artikel blijken, dat dit ontwerp, met alles wat er over in de memories heeft gestaan, wel degelijk op zeer ernstige wijze het vertrouwen in de decentralisatie-gedachte ondermijnt en ondermijnd heeft.

(De heer Verboom: Dat vertrouwen in de decentralisatie-gedachte is door de colleges zelf in de eerste plaats ondermijnd.)

Dat heb ik niet ontkend. Integendeel, maar in plaats dat de Regeering dat euvel tracht goed te maken, verergert Zij het.

De heer Verboom gaat geheel in de lijn van mijn betoog.

(De heer Verboom: In het geheel niet.)

Dan ziet de heer Verboom dat misschien zelf nog niet zoo in, maar het is toch zoo.

Ik wil met de Regeering verbetering der bestaande toestanden op dit terrein. Ik geloof, dat het goed is, dat ik dat eens nadrukkelijk zeg. Ik wil die verbetering met de Regeering en met den heer Verboom.

Ik ben met de Regeering van oordeel, dat de waarde, het verantwoordelijkheidsbesef der autonome colleges dringend verhoogd moet worden.

Maar ik zou haar een anderen weg willen aanbevelen. Het openbare vertrouwen in de lokale raden moet niet worden verminderd, doch vermeerderd. De aangewezen weg hiertoe lijkt mij, dat mensen, die vooruit willen komen, mensen, die ambitieus zijn en willen werken, niet door allerlei grotere en kleinere autoriteiten moeten worden afgeschrikt, doch integendeel moeten worden aangemoedigd tot het doen aan politiek, inclusief het zitting nemen in openbare colleges. Langs dezen weg duurt — ik geef het de Regeering bij voorbaat toe — het zeer zeker nog een heelen tijd, eer de genezing tot stand is gebracht, maar dan is die genezing ook reëel en kunnen wij vooruit komen. Dan breekt men niet af, dan bouwt men op en dat zal aan de geheele publie spirit in Indië ten goede komen.

Dit ontwerp doet dit alles naar mijn stellige overtuiging niet en ik ben er tot dusver dan ook een tegenstander van gebleven.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Deze ontwerp ordonnantie tast m.i. de principes en de strekking van het doel der instelling van lokale gemeenschappen, neergelegd in de artikelen 121 tot en met 125 der Indische Staatsregeling, volkomen aan. Waar overeenkomstig lid 2 van arti-

kel 124 der Indische Staatsregeling het bestuur der locale geldmiddelen en de regeling der uitgaven zooveel mogelijk overgelaten dienen te worden aan een voor elk gewest of elk gedeelte van een gewest, waarop de bepaling van het eerste lid van artikel 123 der Indische Staatsregeling van toepassing is, bij ordonnantie vast te stellen raad, maakt het regeeringsvoorstel mijns inziens volkomen inbreuk op de zelfstandigheid van dien raad. De reeds aan de locale gemeenschappen toegekende bevoegdheid en zelfstandigheid worden door de Regeering op deze wijze ontkracht. Wanneer ik deze ontwerp-ordonnantie beschouw, denk ik onwillekeurig aan de bevoegdheid en de zelfstandigheid van de zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra, waar op papier de sultans de regeerders zijn van hun gebieden, doch er in de praktijk toch niets te zeggen hebben. Wanneer men mij de vraag stelt, welke de zelfbesturen ter Oostkust van Sumatra zijn, kan ik met gerustheid antwoorden met de namen der Europeesche bestuursambtenaren.

In de Memorie van Toelichting verklaart de Regeering, dat het dagelijkse bestuur voor den goeden gang van zaken volledig aan den raad verantwoordelijk is en dat deze verantwoordelijkheid alleen dan ten volle kan worden geëffectueerd, wanneer dat bestuur, binnen het kader van de formatie en begroting, de bevoegdheid wordt gegeven, zelf de ambtenaren te kiezen, waarmede het zijn taak zal vervullen. Maar de Regeering verliest hierbij uit het oog, dat Zij den raad op deze wijze impotent maakt om zijn verantwoordelijkheid met juistheid en naar behoren te beoordeelen en te controleeren. Wijders vergeet de Regeering, dat het door haar voorgestane stelsel van benoeming, schorsing en ontslag onafwijsbaar zal leiden tot benoeming van ambtenaren, die aan de persoonlijke keuze van de voornaamste en meest invloedrijke leden van het dagelijkse bestuur zullen beantwoorden. Zoodoende kweekt men geen krachtige en zelfstandige ambtenaren, doch degradeert men straks de ambtenaren tot de persoonlijke bedienden van hen, die ze benoemen.

Elkeen die meent, dat bij het tot stand komen van deze ontwerp-ordonnantie zal worden bereikt, dat straks de meest geschikte mensen tot locale ambtenaren zullen worden benoemd, is een drommer met weinig menschenkennis, die de praktijk van het harde leven niet kent. Zelfs met de publieke controle hebben er benoemingen en ontslagen plaats, die in het geheel niet door den beugel kunnen. Wanneer men dagelijks ziet en hoort, dat de mooie verschijning van een vrouw of een meisje de geschiktheid voor bepaalde betrekkingen in overheidsbureaux kan bepalen; wanneer men dagelijks voelt en ziet, dat ongeschikte lieden tot bepaalde ambten in locale diensten worden geroepen, omdat ze protégé's zijn van hoogen dan wel lage personages; wanneer men ziet, dat in bepaalde ambten personen worden aangesteld, die daarvoor niet zijn berekend, dan moet ik tot mijn leedwezen concludeeren, dat er niet altijd de geschikte mensen tot bepaalde ambten zijn benoemd en dat niet altijd ongeschikte ambtenaren worden ontslagen. En als ik dat dan zelf in het dagelijkse leven waarneem, moet ik toch wel dikwijls twijfelen aan de integriteit van de mensen, dus ook aan die van dagelijkse besturen van locale raden, die toch ook uit mensen bestaan, om nog niet te spreken van de dagelijkse besturen der kleine gemeenten in de buitengewesten, die slechts bestaan uit den voorzitter-bestuursambtenaar.

Zoolang aan deze integriteit niet wordt getwijfeld, berusten de benoeming, de schorsing en het ontslag van locale ambtenaren in feite ook bij het dagelijks bestuur. Er zijn slechts zeer weinig gevallen bekend, waarbij van een voorstel van een dagelijks bestuur door den raad wordt afgeweken. Bij plaatselijke raden, zooals de Afdeelsraad van Angkola en Sapirook, heeft de voorzitter-bestuursambtenaar een nog groter invloed op den gang van zaken, omdat de meeste leden van dien voorzitter te afhankelijk zijn. Zoo is b.v. een protégé van een ongeschikt verklaarden gezaghebber bij het B. B.,

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Soangkoepon.)

voorzitter van dien onderafdeelingsraad tot de verantwoordelijke positie van secretaris benoemd, voor welke positie deze protégé in het geheel niet berekend is, doch die deze protégé tracht te behouden door geld aan de leden van dien plaatselijken raad uit te leenen. Gedurende mijn lidmaatschap van eenige gemeenteraden op Sumatra heb ik dikwijls kunstambtenaren-voorzitters van locale raden op ongewenste wijze hun vrienden-locale-ambtenaren weten te bevoordeelen. Als de Regeering naar zulke gevallen een onderzoek wensch in te stellen, zullen de Haar daarvoor noodige gegevens zeker gemakkelijk kunnen worden verstrekt. Ik vraag mij echter af, of het nog noodig is bewijzen aan te voeren, omdat de bewijzen in het dagelijksch leven voor het grijpen liggen.

Wat ik in het voorstel niet begrijp, is de omstandigheid, dat de Regeering zoo ver staat van de praktijk van het leven en uit de Nederlandsche geschiedenis niet geleerd heeft, tot welke slechte gevolgen ongecontroleerde handelingen van overheidspersonen kunnen leiden.

Ik heb gisteravond de opvoering van „Het kind van staat” bijgewoond en daaruit heb ik geleerd, dat er een zekere overeenstemming bestaat tusschen het kind van staat en de plannen der Regeering, omdat Zij de locale gemeenschappen min of meer tot kinderen van staat of van het gouvernement wil metamorphoseeren. Ik spreek van „kinderen van staat”, omdat hiermede de onmondigheid volkomen tot uitdrukking wordt gebracht.

Tevens heb ik uit de opvoering geconcludeerd, dat zelfs de bekwaam, zich niet kon onttrekken aan hoogpersoonlijke antipathie jegens het Huis van Oranje, dat zich voor het Nederlandsche volk zooveel opofferingen had getroost en dat goed en bloed veil had voor het heil van het Nederlandsche volk. Zelfs deze groote man kon zijn ongerechtvaardigde antipathie voor wie het Nederlandsche volk zooveel dankbaarheid verschuldigd is, niet beheerschen. Zou dan het dagelijksch bestuur van de locale gemeenschappen in deze gewesten uit beter hout zijn gesneden dan deze groote Nederlander?

De Regeering vergeet, dat men in Nederland wel eens een kind in de wieg tot de verantwoordelijke positie van postmeester heeft benoemd.

De Regeering zal mij kunnen tegenwerpen, dat dit reeds zeer lang geleden gebeurde, maar ik betwijfel, of de menschen thans veel beter zijn dan die van vroeger. De Regeering miskent te zeer de groote waarde van het controleeren van elkaar.

De Regeering heeft als tweede motief voor het voor mij onbegrijpelijke voorstel aangevoerd, de omstandigheid, dat het dagelijksch bestuur, dat het eigenlijke bestuur uitoefent, en de locale diensten van nabij kent, uit kracht van zijn bestuurservaring het best in staat is de geschiktheid van sollicitanten en van de in dienst zijnde ambtenaren te beoordeelen, terwijl bij den raad, wiens taak in hoofdzaak regelen en controleeren is, die ervaring en geschiktheid in mindere mate aanwezig is. Deze verklaring lijkt mij apocrief. Afscheiden echter van de vraag, of deze bewering in de praktijk wel altijd opgaat, wordt bij handhaving van den bestaanden toestand daarmede juist altijd rekening gehouden doch behalve de kennis, de wetenschap en de bekwaamheid van het dagelijksch bestuur op dit gebied, komen die eigenschappen van den raad de goede eigenschappen van het dagelijksch bestuur vergrooten ten bate van het algemeen belang. Aan den eisch van de Regeering wordt in de praktijk niet te kort gedaan, het noodige en zoo onmisbare toezicht en de preventieve werking der controle op de daden van de uitvoerende overheden zal daarentegen met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie zeker slechter worden en ik kan maar niet begrijpen, dat de Re-

(Voorzitter, Blaauw.)

geering de verslechtering van het toezicht voorstaat door het indienen van dit voorstel.

Het is moeilijk om axioma's te bewijzen. Wanneer de Regeering eischt te bewijzen, dat suiker zoet en kinine bitter is, dan zal dit niet gemakkelijk gaan. Men kan wel feiten aanwijzen en indien de Regeering haar aandacht hieraan wil schenken kunnen ongetwijfeld de zeer nadeelige gevolgen van haar voorstel haar volkomen worden aangetoond.

Kortom, de argumenten der Regeering, die in de Memorie van Antwoord zijn aangevoerd, komen mij niet steekhoudend voor en zijn mijns inziens erg in strijd met de realiteit en de praktijk van het leven.

Summa summarum kom ik tot de conclusie, dat deze ontwerp-ordonnantie:

- lijnrecht staat tegen de beginselen van de toegekende bevoegdheid en zelfstandigheid der locale raden, overeenkomstig de Indische Staatsregeling;
- zal leiden tot bevordering van het vriendsysteem bij benoeming en ontslag van ambtenaren;
- tot gevolg zal hebben het in de hand werken van nepotisme in de overheidsdiensten;
- meer onzekerheid schept in de veiligheid en de behartiging van de belangen van de ambtenaren;
- meer een werkelijke verslechtering der behartiging der locale belangen teweegbrengt dan het thans bestaande;
- de zekerheid, dat men steeds geschikte of allergeschiktste menschen voor de opengeven met de bestaande locale diensten niet beter waarborgt dan de bestaande regeling;
- de openbaarheid schuwt, zoodat een gezonde, publieke controle op de daden van het dagelijksch bestuur daardoor verloren gaat.

Ik weet dus niet, wat de Regeering met haar voorstel beoogt, doch ik weet wel, dat deze ontwerp-ordonnantie den gezonden toestand van het elkaar controleeren in de locale gemeenschappen zal doen verdwijnen.

Daarom stem ik gaarne tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden, die over dit onderwerp nog het woord wenschen te voeren, mij op te geven, hoe lang zij denken te spreken, opdat ik daarnaar den duur van de pauze kan bepalen.

De vergadering wordt te 11.23 uur v.m. geschorst en te 11.50 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Naar het zich laat aanzien, zal van morgen alleen kunnen worden afgedaan de eerste termijn van de zijde van den Volksraad van het in behandeling zijnde onderwerp. Het regeeringsantwoord en de afhandeling van dit onderwerp zal morgenochtend plaats hebben en eveneens het voor vandaag op den rooster van werkzaamheden voorkomende onderzoek in de commissies.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Anders dan voor mijn geachte medeleden in deze zaal heeft dit onderwerp voor mij, die de eerste behandeling niet heeft meegemaakt, de charme van het nieuwe. Ik zal daarom vermoedelijk meer dan mijn geachte medeleden moeten teruggrijpen naar onderdeelen van de eerste behandeling in den Volksraad. Intusschen houdt wat de aantrekkelijkheid van dit onderwerp, althans wat het hoofdonderdeel daar van betreft, de overbrenging van de bevoegde besturen dier gemeenschappen, daarmede ook alle charme van dit onderwerp voor mij op. Daarentegen kan ik wel verklaren, dat ik bij de bestudeering er van en bij de nalezing van de stukken, zoowel van de eerste, als van de tweede behandeling, telkens ben bevangen geworden door verbazing, door verwondering. Er was dan in de eerste plaats de indiening van dit onderwerp zelf, die voor mij inderdaad een verrassing was.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

Dat de Regeering plannen had omtrent een dergelijke bevoegdheidsoverbrenging, daarvan was, mij althans, in geen enkel opzicht gebleken en de motiveering in de Memorie van Toelichting bij de eerste behandeling geeft dan ook ten opzichte van dit punt niet het minste licht. De Regeering heeft toen een drietal argumenten gebruikt, waaruit blijkt, dat Zij deze wijziging wenschelijk achtte alleen uit een organisatorisch oogpunt. Uit geen enkel stuk blijkt, dat de bestaande praktijk onvoldoende was, zoodat het naar het mij voorkomt volkomen gerechtvaardigd was, dat bij de eerste behandeling van dit onderwerp mijn geacht medelid in den Volksraad en voorganger op deze plaats voor mij, de heer Wermuth, opmerkte, dat wanneer men overgaat tot het ontnemen van een bevoegdheid aan de raden, het toch wel gewenscht is, dat althans niet een enkel woord van regeeringszijde wordt aangetoond, dat de raden daarvan een verkeerd gebruik hebben gemaakt. Het geachte medelid, de heer Van Helsdingen, viel den heer Wermuth daarin bij. De heer Van Helsdingen vroeg of er klachten waren gekomen van de voorzitters der dagelijksche besturen en hij onderstreepte zijn bezwaar op dit punt met ernaar te verwijzen, dat de raden ten opzichte van dat benoemingsrecht een historisch recht hebben. Ik ben het volkomen eens met mijn geacht medelid, den heer Van Helsdingen. Inderdaad hebben de raden ten opzichte van dit punt een historisch recht, al kan ik toegeven, dat de historie, zooals trouwens de geheele historie op dit terrein, nog zeer jong is. Maar het is niet alleen een historisch recht, dat de raden ten opzichte van deze benoemingen hebben, ik zou zelfs verder willen gaan en omtrent die bevoegdheid van benoeming door de raden willen constateeren, dat dit de eenig juiste oplossing is bij dit onderwerp. Ik zou in navolging van mijn geacht medelid, den heer Soangkoepou hiervoor willen verwijzen naar de Wet op de Indische Staatsregeling, bijv. naar artikel 119 (2), waarin het volgende is bepaald:

„In de provincie wordt bij ordonnantie een Provinciale raad ingesteld tot regeling en bestuur van de gewestelijke huishouding.”

Derhalve behooren de regeling en het bestuur van de gewestelijke huishouding bij den raad. De raad kan die regeling en dat bestuur niet op de juiste manier toepassen, wanneer hem het recht wordt ontnomen om de organen aan te stellen, die hem moeten helpen bij die regeling en bij dat bestuur. Maar het is niet alleen principieel daarom juist geweest, dat in de organieke ordonnanties destijds deze bevoegdheid aan den raad werd gegeven, ik zou zelfs een stap verder willen gaan en vragen, of de voorliggende ontwerp-ordonnantie eigenlijk niet onwettig is, waar zij deze bevoegdheid aan den raad ontnemt en toekent aan het dagelijksch bestuur. En ik zou daarvoor willen verwijzen naar het zevende lid van art. 119 van de I. S. waarin het volgende bepaald wordt:

„Voor het overige worden de inrichting, de bevoegdheid en de verplichtingen van de provinciale besturen, alsmede het beheer en de verantwoording van de geldmiddelen der provinciën bij ordonnantie geregeld.”

Derhalve stelt de wet voorop, dat de regeling en het bestuur van de gewestelijke huishouding in handen is van den raad. Dit is wettelijk onaantastbaar. Doch voor de rest kan dan bij ordonnantie geregeld worden, hetgeen nog niet in deze wet is geregeld.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft destijds op de vragen van mijn geacht medelid, den heer Wermuth en van den heer Van Helsdingen geantwoord, dat van klachten en dergelijke niets was gebleken. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft het als volgt gezegd:

„De heer Van Helsdingen heeft ook gevraagd of er klachten zijn vernomen van dagelijksche besturen ten deze? Daarop kan ik antwoorden, dat nooit enig dagelijksch bestuur formeel op de indiening van deze

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

ontwerp-ordonnantie of van een maatregel van deze strekking heeft aangedrongen.”

Een eind verder lees ik:

„Er is niet over geschreven aan de Regeering, ook niet aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur.”

Mijnheer de Voorzitter. Bij de eerste behandeling stond derhalve vast, dat van een misbruik van de bevoegdheid door de raden niet kan worden gesproken. Evenmin dat de toepassing van die bevoegdheden destijds onoverkomelijke bezwaren met zich medebracht. De Regeering heeft toen alleen laten zeggen, dat er praktisch geen gouverneur van een provincie, geen regent en geen burgemeester was, of hij was een warm voorstander van deze ordonnantie. Doch ik wil er hier dan toch wel even de aandacht voor vragen, dat hoe warme voorstanders die gouverneurs en regenten en burgemeesters ook waren, zij nimmer in die warme bewondering voor het nieuwe stelsel reden hebben gevonden om een officieel voorstel aan de Regeering te dien aanzien te doen. Men heeft blijkbaar genoeg genomen met den bestaanden toestand en alleen, wanneer het zoo te pas kwam eens gezegd, dat men liever had een regeling, waarbij die benoemingen geschieden door de colleges van dagelijksch bestuur. Ik vind dit in het geheel niet onbegrijpelijk. In de eerste plaats wat de voorzitters, betreft. Deze hebben in den raad geen stem, terwijl in de kleine colleges van dagelijksch bestuur de stem van den voorzitter natuurlijk een zeer belangrijke is.

Een tweede punt van verbazing bij lezing van de stukken betreft de behandeling van het onderwerp in eersten termijn door mijn geacht medelid, den heer Sosrohadikeoesoemo. Dit geachte lid heeft toen als argument gebruikt om het Regeeringsvoorstel te steunen, dat ook de Volksraad en eveneens de Staten-Generaal niet het benoemingsrecht hadden ten aanzien van ambtenaren.

(De heer Roep: Zij zijn geen besturende lichamen!)

De heer Roep interrumpeert hier: het zijn geen besturende lichamen. Toen mijn geacht medelid, de heer Sosrohadikeoesoemo destijds dit punt behandelde, kwamen ook van verschillende kanten soortgelijke opmerkingen als thans van het geachte lid, den heer Roep en ik voor mij schaar mij volkomen naast degenen, die ten aanzien van dit onderwerp een hemelsbreed verschil zien tusschen Volksraad en Staten-Generaal enerzijds en de raden van provincies, regentschappen enz. anderzijds.

Wat toch is het geval? En bij de Staten-Generaal en bij den Volksraad — ik zeg hier absoluut niet iets nieuws, maar ik geloof, dat iedereen, die in de rechten gestudeerd heeft, mij dat zal moeten toegeven — is met de grootste zorg vermeden aan deze colleges besturende bevoegdheid te geven. Men heeft daar een scherpe scheiding gemaakt tusschen de wetgevende en de budgetaire bevoegdheid en het besturend gedeelte. Dat laatste blijft en bij de Regeering in Nederland en bij die in Nederlandsch-Indië. Ieder oogenblik, dat de Staten-Generaal of de Volksraad zich zou vermeten om te probeeren een klein onderdeelje van die besturende taak tot zich te trekken, heeft en de Regeering in Nederland en die in Indië — en mijns inziens volkomen terecht — de Staten-Generaal en den Volksraad teruggewezen naar de plaats, waar die vertegenwoordigende lichamen behooren te staan.

Besturende bevoegdheid heeft noch de Staten-Generaal, noch de Volksraad. Het is zelfs zoo sterk, dat ten aanzien van een bevoegdheid, die de Staten-Generaal nog heeft, de bevoegdheid van meespreken in naturalisatie-aangelegenheden, hetgeen naar aller opvatting een bestuursfunctie is, van verschillende zijden is aangedrongen om die bevoegdheid te ontnemen. De grondwet eischt nog altijd een wet voor de naturalisatie, maar dit is geen eigenlijke wetgeving. Dit is niets anders, dan een bestuurstaak.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

Waar dit alles vaststaat is het mij volkomen een raadsel, dat de Regeering het argument van den heer Sosrohadikoesoemo een opmerking achtte van groote beteekenis. Zij heeft namelijk het volgende gezegd:

„Van zelfsprekend is de benoeming door den raad ook niet, omdat in het centraal bestuur” — let wel — „de benoeming en het ontslag van ambtenaren niet door het vertegenwoordigend college plaats heeft. Deze opmerking is door den heer Sosrohadikoesoemo gemaakt en is van groote beteekenis. Men heeft noch in Nederland noch in Indië er ooit aan gedacht respectievelijk aan de Staten-Generaal en den Volksraad de benoeming en het ontslag van ambtenaren op te dragen”.

Inderdaad, maar de grondwet en de staatsinrichting dragen aan de provinciale raden, de stadsgemeenteraden en de regentschapsraden inderdaad wel besturende bevoegdheid op en het is om die reden, dat die raden de ambtenaren benoemen.

Een eind verder heeft mij met even groote verbazing het debat getroffen, dat gevoerd is tusschen de heeren Ratu Langie, Weyer en den geachten Regeeringsgemachtigde. De heer Ratu Langie heeft bij de eerste behandeling aangetoond, dat het grootste gedeelte van de bevoegdheid tot benoeming, die de raad heeft, door den raad zelf is overgedragen aan het college van dagelijksch bestuur en dat maar een zeer klein gedeelte bij den raad zelf is gebleven. Bovendien heeft hij verwezen naar de statistiek, die door de Regeering is overgelegd en waaruit blijkt, dat in die gevallen, waarin de benoeming nog bij den raad berust, het aantal gevallen, dat de raad afwijkt van de voordracht van het dagelijksch bestuur uiterst gering is en gemiddeld niet hooger is dan 6%. Hij heeft daarmede willen zeggen, dat er derhalve geen noodzaak tot wetswijziging bestond.

De heer Weyer heeft daaruit de conclusie getrokken, dat, omdat er zoo weinig door deze wetswijziging aan de praktijk zou veranderen, de heer Ratu Langie ook voor het wetsontwerp zou moeten zijn. De Regeeringsgemachtigde heeft daarentrent het volgende verklaard:

„De heer Weyer behoort ook tot de voorstanders van het ontwerp. Hij heeft opgemerkt, dat waar het een feit is, dat de raad zelden van het voorstel van het dagelijksch bestuur afwijkt, er ook weinig bezwaar tegen is de benoemingsbevoegdheid aan het dagelijksch bestuur te geven. Dat is inderdaad een argument van beteekenis. Het is wel zoo eenvoudig. Degenen, die geen andere en krachtiger argumenten hebben om dit ontwerp te steunen, zouden alleen reeds in het motief van den heer Weyer een aanleiding kunnen vinden om dat alsnog te doen”.

Ik geloof, dat de Regeering hier toch wel de zaak op haar kop zet. Als de heer Ratu Langie aantoont, dat wetswijziging niet urgent is, dan is de eerste conclusie, die daaruit zou moeten worden getrokken, dat die wetswijziging dan ook geen wet zou moeten worden. De Regeering acht het echter een argument van beteekenis, dat er zoo weinig aan verandert en meent, dat er daarom een wet moet komen. Maar de Regeering behoorde aan te toonen, dat de wetswijziging urgent is en dat heeft Zij, althans bij de eerste behandeling, niet gedaan. Zij heeft, zooals ik zeide, drie argumenten naar voren gebracht, waaruit blijkt, dat het uit organisatorisch oogpunt beter was, dat de benoemingsbevoegdheid in handen kwam van de dagelijksche besturen, doch dat de bestaande praktijk niet goed was, heeft Zij niet aangetoond. Ik zou wat dit betreft toch wel willen verwijzen naar de houding van de Regeering zelf. Van verschillende zijden is aangedrongen op soortgelijke verbetering van deze organieke ordonnanties; ik kan het met een korten term aanduiden door te spreken van de technische herziening van deze ordonnanties. Het rapport Logemann — als ik het een-

voudigheidshalve zoo mag aanduiden — is intusschen al zoo ongeveer tien jaar oud en bevat vele aanbevelingen voor verbetering van de wet. Niettemin heeft de Regeering wel altijd erkend, dat het verbeteringen zijn, doch Zij achtte ze niet urgent en daarom liet ze het maar zoo. Maar hier moet de wetswijziging, ofschoon niet urgent, er toch komen en ik kan dan ook niet ontkomen aan den indruk, dat de Regeering destijds, bij de eerste behandeling, elke reddende hand, die haar werd toegestoken, met graagte heeft aangegrepen, zonder nu bepaald te kijken, of die hand haar niet van de wal in de sloot hielp en ten aanzien van de twee argumenten van de heeren Sosrohadikoesoemo en Weyer, die Zij heeft overgenomen, geloof ik toch wel degelijk, dat Zij van de wal in de sloot gekomen is.

Ongeveer evenwijdig aan dit laatste vind ik een opmerking op blz. 3 (roneo) van de nieuwe Memorie van Antwoord waar de Regeering zegt:

„Het feit, dat in talrijke gevallen de bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag reeds door den raad aan het dagelijksch bestuur is overgedragen, is een bewijs, dat de voorgestelde regeling zich aansluit bij datgene, wat in de praktijk reeds als een behoefte wordt gevoeld”.

Ik vind dit toch wel een beetje kras gezegd. Wanneer op het oogenblik aan de raden de bevoegdheid tot benoeming is gegeven, die van hun bevoegdheid gebruik hebben gemaakt om een groot gedeelte daarvan over te hevelen, maar desondanks het heft nog altijd in handen houden en wanneer dan dat heft den raden uit de hand wordt geslagen, zoodat ze ten aanzien van deze bevoegdheid niet de minste zeggenschap meer hebben, dan zegt de Regeering, dat dit aansluit bij de praktijk. Zij vervolgt:

„Juist in verband met deze in het Gedelegeerden-verslag geconstateerde praktijk heeft het ontwerp een principieel karakter ..... enz”.

Als ik het wel zie, dan is dit ontwerp echter juist uitsluitend principieel, juist omdat in den vervolge de raad de benoemingsbevoegdheid niet meer hebben zal, terwijl bij den bestaanden toestand de raden de zeggenschap te dezen aanzien principieel nog altijd hebben. Wanneer de Regeering in de Memorie van Antwoord zou gezegd hebben, dat het weliswaar principieel anders zou gaan, maar dat de praktijk weinig zal verschillen, zou ik de Regeering gelijk kunnen geven, maar zooals Zij het nu zegt, moet ik Haar ten aanzien van dit punt bestrijden.

Zoo valt men dus van de eene verbazing in de andere.

Een eind verder tref ik bijv. het debat aan over de kwestie van de benoeming van de secretarissen.

In de Memorie van Toelichting bij de eerste behandeling heeft de Regeering uitdrukkelijk gezegd, dat de benoeming van de secretarissen, wanneer de overige benoemingsbevoegdheid aan den raad wordt ontnomen, toch wel bij den raad moet blijven en de Regeering heeft dit standpunt gemotiveerd.

Mijn geacht medelid, de heer Sosrohadikoesoemo, bestrijdt de Regeering op dit punt en ik kan tot mijn genoegen zeggen, dat ik deze bestrijding van mijn geacht medelid voor een zeer groot gedeelte kan dekken, maar zonder nadere motiveering van regeeringszijde wordt het idee van mijn geacht medelid, den heer Sosrohadikoesoemo, door de Regeering overgenomen. Ik mag natuurlijk niet aannemen, dat dit verband houdt met het dreigement van mijn geacht medelid, dat hij anders tegen het ontwerp zou stemmen.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Het geschiedde, omdat de Regeering de door mij naar vorengebrechte argumenten juist acht.)

Als, zoo heeft mijn geacht medelid gezegd, de amendementen niet juist worden geacht, zal ik tegen het ontwerp stemmen.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

(De heer Sosrohadikoesoemo: Neen.)

In ieder geval is het een ondergeschikt punt, dat wij kunnen laten rusten, maar wat ik niet wil passeeren, is een onderwerp, dat mede door mijn geacht medelid, den heer Sosrohadikoesoemo, in bespreking is gebracht, de regeling van de stemmingen in de colleges van dagelijkse bestuur. Mijn geacht medelid heeft namelijk de verdienste gehad om een amendement in te dienen, waardoor de regeling van de stemmingen inderdaad beter wordt dan zij is geweest — en ook hierin kan ik mijn geacht medelid, anders dan bij het eerste geval, dat ik zoeven besprak, volgen — behalve ten aanzien van één punt. Wanneer bij beslissingen over personen de stemmen staken, wil de heer Sosrohadikoesoemo niet meer, zooals tot heden over de geheele linie het geval was, het lot laten beslissen, maar beslist de stem van den voorzitter. Dit is voor ons decentralisatierecht een volkomen novum, niettemin wordt, zonder dat te zien is, dat ten opzichte van dit punt eenige nadere bepeinzingen van regeeringszijde hebben plaats gehad, zonder nadere overweging, ook dit voorstel van mijn geacht medelid door de Regeering — ik zou bijna zeggen „klakkeloos”, maar dat zou niet eerbiedig zijn — door de Regeering overgenomen.

Al lezende de stukken, stijgt de verbazing, maar tenslotte is de grootste verbazing de wederindiening van het ontwerp, nadat het door den Volksraad is verworpen. Immers, bij de eerste behandeling is van de zijde van den Volksraad aan de Regeering gevraagd, of niet mede een argument voor de indiening is geweest het feit, dat bij benoemingen door verschillende raden het element van politiek en nepotisme een rol heeft gespeeld. De Regeering ontkende, dat dit argument voor Haar een aanleiding is geweest voor de indiening van het ontwerp. Wij staan dus nog altijd op het punt, waarbij dit door de Regeering is verklaard en wanneer dan opnieuw de indiening komt, ziet men, dat destijds alleen nog maar overbleef de argumenteering van het ontwerp met de drie argumenten, die uitsluitend zouden beteekenen een organisatorische verbetering van de diverse organieke ordonnaties en dan mag men zich toch wel afvragen, als het een zoo ondergeschikt punt betreft, is het dan wel gewenscht, dat de Regeering zich ten opzichte daarvan in conflict begeeft — het is nu eenmaal de gewoonte, zich zoo uit te drukken — met den Volksraad.

Ik heb eenige jaren geleden bij de algemeene beschouwingen over de begroting in den raad in pleno het onderwerp behandeld: de verhouding tusschen de Regeering en den Volksraad.

Daarbij is toch ook wel gebleken, dat het gewenscht is, dat die conflicten tot een minimum zullen worden beperkt. Ik kan mij dus niet voorstellen, dat ten opzichte van een zoo ondergeschikt punt een dergelijk conflict wordt uitgelokt.

Maar bij het lezen van de Memorie van Toelichting bleek, dat er een nieuw argument naar voren was gekomen en dat was, dat die elementen van politiek en nepotisme, die vragenderwijs door den Volksraad naar voren waren gebracht en door de Regeering ontkend, door de Regeering thans worden overgenomen niet alleen, maar uit de Memorie van Toelichting blijkt wel, dat de Regeering daarin op het oogenblik het hoofdpunt ziet voor de wenschelijkheid, ja de noodzakelijkheid van deze wetswijziging.

Als men dat allemaal zoo nagaat, vraagt men zich op den duur toch af, of dit ontwerp wel met de noodige zorg is voorbereid.

Maar afgescheiden daarvan, zal de Regeering, nu het eenmaal zoover is, dan toch den Volksraad moeten trachten te overtuigen, dat inderdaad bij de benoeming door de raden zeer veel gevallen plaats hebben, waarbij niet alleen de geschiktheid van den aspirant-ambtenaar een rol heeft gespeeld.

In de Memorie van Toelichting zegt de Regeering, dat Zij de overtuiging heeft gekregen, na een ingesteld onderzoek,

dat dit het geval is en dat Zij als vaststaand aanneemt, dat bij de verschillende voordrachten der dagelijkse besturen aan den raad de factoren „politiek” en „nepotisme” niet uitgesloten waren.

Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn bij elkaar om overleg te plegen, om eventueel, wanneer de Volksraad het inzicht van de Regeering zou kunnen overnemen, alsnog te komen tot aanneming van dit ontwerp. Maar doet de Regeering daartoe wel eenige poging? Ik kan dat uit de stukken niet zien.

Zij zegt alleen dat Zij deze overtuiging heeft gekregen. En of de Volksraad die overtuiging ook krijgt, schijnt haar onverschillig te zijn, ofschoon het m.i. toch wel gewenscht is dat, wanneer de Regeering wil dat de Volksraad haar volgt, Zij deze overtuiging toch ook aan den Volksraad bijbrengt.

De Regeering ontwijkt iedere poging van den Volksraad om inzicht te krijgen in de stukken, die de Regeering tot die overtuiging hebben geleid. Zij kan een debat daarover niet aangaan. Zij zegt slechts, dat op grond van het verkregen feiten-materiaal dat zij van de dagelijkse besturen der raden heeft gekregen, haar meening reeds is vastgesteld. Zij kan dat materiaal niet overleggen, omdat dit slechts bestaat uit een aantal stellige verklaringen van raadsvoorzitters. Ik geloof toch niet, dat het voor den Volksraad, op grond van dergelijke uitingen, verantwoord is, een meening uit te spreken afwijkend van die bij de eerste behandeling.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dat slaat toch alleen op de mededeeling der Regeering, dat bij de indiening van voordrachten bij de raden rekening is gehouden met de politieke samenstelling van den raad?)

Inderdaad, ik dacht dat ik dit ook duidelijk gezegd had.

Het feitenmateriaal ontbreekt ten aanzien van het tweede punt, doch ten aanzien van het eerste punt, het onderzoek naar het voorkomen van de elementen van politiek en nepotisme bij benoemingen, zal er wel schriftelijk feitenmateriaal zijn. De Regeering zegt ten aanzien daarvan echter, dat Zij dat feitenmateriaal niet kan overleggen.

Wat mij hier wederom verbaast is, dat de voorzitters van die verschillende raden thans wel met voorbeelden komen van benoemingen, waarbij niet alleen op de geschiktheid is afgestaan.

Destijds is dat nooit gebeurd; officieele voorstellen in die richting zijn nooit ingediend. Ik vraag mij daarom af, of van de bevoegdheid der Regeering om besluiten van lagere raden te vernietigen, wanneer die besluiten in strijd zijn met het algemeen belang, wel altijd het juiste gebruik is gemaakt. Een soortgelijke opmerking is in het Gedelegeerden-verslag opgenomen, waarbij eraan getwijfeld wordt, of de Regeering ten aanzien van dit punt wel voldoende diligent is geweest. Er zijn leden, die oogenblikkelijk tegen een soortgelijke opmerking protesteeren en de Regeering sluit zich bij dit protest aan. Zij voegt er bovendien aan toe, in navolging van de verschillende leden, die deze opmerking in het verslag hebben gemaakt, dat de Regeering niet op de hoogte kan zijn van alle gevallen, waarin het algemeen belang is geschaad door een foutieve benoeming. Met deze opmerking, die de Regeering ook overneemt, kan ik mij in geen enkel opzicht vereenigen. Alle voorzitters van deze raden zijn verplicht om, wanneer zij meenen, dat een benoeming in strijd is met het algemeen belang, dit besluit niet tot uitvoering te brengen en een voorstel aan de Regeering te doen tot vernietiging van dat besluit. Dat is een voorzitter wettelijk verplicht in zijn hoedanigheid van voorzitter. Maar hieraan hebben deze voorzitters blijkbaar in al die jaren niet voldaan. Nu kan het nog zijn, dat de Regeering zegt, als die voorzitters hieraan niet voldoen, kan ik inderdaad het vernietigingsrecht niet toepassen.

(De heer Soangkoepo: Maar dan hebben die voorzitters hun plicht toch niet gedaan?)

Ik ben blij, Mijnheer de Voorzitter, dat mijn geacht medelid, de heer Soangkoepo, mij de woorden, zoeven door mij uitge-

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

sproken, nazegt. De voorzitters hebben dan inderdaad de op hen rustende plicht niet vervuld. Wanneer de Regeering zegt, ik ben niet in staat geweest om het vernietigingsrecht toe te passen, omdat ik niet op de hoogte ben gesteld van die gevallen dan zou dit alleen kunnen gelden, wanneer de Regeering nooit was gewaarschuwd. Maar juist, wanneer men uit de stukken ziet, dat al die voorzitters warme voorstanders zijn van dit ontwerp, dan zullen zij daarvoor toch ook wel gepleit hebben.

(De heer Roep: Dat is pas in den laatsten tijd gebleken!)

Inderdaad. Ik zou hier echter nog het volgende over willen zeggen. Het is niet alleen van de zijde van de voorzitters geweest, dat de Regeering is gewaarschuwd. Ik heb dit onderwerp persoonlijk eenige jaren geleden ook ter hand genomen en wel op 12 Augustus 1933, dus ruim drie jaar geleden. Ik heb toen de Regeering een vijftal gevallen voorgehouden, waarin ik beredeneerd meende aangetoond te hebben, dat daarin sprake is geweest van benoemingen, waarin niet alleen werd gelet op de geschiktheid van den candidaat.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Waren dat benoemingen door het dagelijksch bestuur of door den raad?)

Dat waren benoemingen door den raad. Dat waren vijf gevallen, waarin naar mijn inzicht werd gehandeld in strijd met het algemeen belang.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft destijds gezegd, dat gesteld, dat hetgeen, wat ik had medegedeeld, juist was, de Regeering dat dan afkeurde en wel degelijk zou overwegen om ten aanzien van dergelijke gevallen het vernietigingsrecht toe te passen en in elk geval ten aanzien daarvan een onderzoek zou instellen. Dat was in 1933, ruim drie jaar geleden. Wanneer de Regeering dus o.a. door mij gewaarschuwd is en Zij desondanks van die voorzitters van raden nooit een waarschuwing heeft gehad, dan was het de plicht der Regeering geweest om die voorzitters erop te wijzen, dat wanneer dergelijke gevallen plaats zouden hebben gehad, de Regeering dan ook gewaarschuwd had moeten worden, teneinde eventueel haar vernietigingsrecht toe te passen.

Welke resultaten heeft dat onderzoek gehad? De Regeering heeft nooit de moeite genomen om den Volksraad daarvan op de hoogte te stellen, ofschoon toch destijds mijn geacht medelid, de heer Van Helsdingen, o.a. daarop heeft aangedrongen. Dit geval is bij de eerste behandeling nog eens weder naar voren gekomen naar aanleiding van een vraag van den heer Ratu Langie. Daarop heeft de geachte Regeering-gemachtigde destijds het volgende geantwoord:

„De heer Ratu Langie heeft zich afgevraagd of het geval zich heeft voorgedaan, dat, nadat een benoeming door een lokalen raad had plaats gehad, het benoemingsbesluit bij de Regeering ter vernietiging werd voorgebracht, op grond, dat bij die benoeming andere motieven zouden hebben golden dan geschiktheid alleen, met andere woorden dat nepotisme of politieke bedoelingen van invloed waren geweest. Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord want het is minstens eenmaal voorgekomen, dat een dergelijk benoemingsbesluit van een regentschapsraad bij de Regeering ter vernietiging is voorgebracht”.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer dan in het Gedelegeerden-verslag betwijfeld wordt of de Regeering inderdaad diligent is geweest met haar vernietigingsrecht, kan ik de reflectie daarop door de andere leden, in het Gedelegeerden-verslag bedoeld, en van de Regeering zelf, dat Zij in dit opzicht nimmer in gebreke is gebleven, niet zoo dadelijk onderschrijven.

Nu de Regeering weigert te trachten, den Volksraad haar overtuiging, als zou hier in ruime mate gehandeld worden in strijd met het algemeen belang, bij te brengen, moeten wij trachten langs anderen weg na te gaan, of wij ook tot die zelfde overtuiging kunnen komen. Het hoofdbestuur van het I. E. V. heeft daarom aan al haar afdelingen gevraagd of aan die afdelingen gevallen bekend zijn van benoemingen, in strijd met het algemeen belang. Uiteraard kon deze enquête niet anders dan eenigszins gebrekkig zijn, maar in elk geval hebben

wij daaruit niet den indruk gekregen, dat dergelijke benoemingen op inderdaad groote schaal, althans op een zoodanige schaal, dat de wet gewijzigd dient te worden, hebben plaats gehad. Als voorbeeld wijs ik op de benoemingen van een stadsgemeente als Batavia, waar er in de jaren 1932 t/m 1935 40 hebben plaats gehad, waarvan er 29 een zuiver formeel karakter hadden en 11 als normale benoemingen kunnen worden beschouwd. In al die gevallen is slechts eens van de voordracht afgeweken en daarbij deed zich de piquante omstandigheid voor, dat de eerste candidaat van de voordracht niet één stem kreeg, derhalve ook niet de stemmen van de wethouders, die deze candidatuur hadden gesteld. Ik geloof, dat men daaruit wel de conclusie kan trekken, dat zelfs in dat eene geval van het niet volgen van de voordracht geen invloeden van politiek of nepotisme aanwezig zijn geweest.

Soortgelijke mededeelingen hebben ons bereikt van de andere groote steden, terwijl ten aanzien van drie provincies al vast uit de statistiek blijkt, dat daar maar in twee gevallen door de raden bij de benoemingen van de voordrachten van gedeputeerden is afgeweken. Eén van die twee gevallen kan ik persoonlijk beoordeelen, en toevallig ook deze geachte Regeering-gemachtigde, die dit geval destijds in een andere kwaliteit heeft medegemaakt; ik geloof wel, dat ook in dit geval niet gesproken kan worden van het spelen van een rol door politiek of nepotisme.

Wel is uit de bedoelde enquête voortgevloeid, dat het hoofdbestuur van het I. E. V. van alle kanten stemmen hebben bereikt, volgens welke door overheveling van het benoemingsrecht van de raden naar de colleges van dagelijksch bestuur geenszins bereikt zou worden, dat de elementen van politiek en nepotisme zouden worden uitgesneden; integendeel zouden er dan — naar men meende — dergelijke bezwaren bestaan als nu, doch in gekristalliseerden vorm en daardoor veel erger, zooals ook reeds door den heer Kerstens is aangetoond.

Men moet hierbij ook niet het volgende vergeten.

De Regeering heeft bij meer dan één gelegenheid gezegd, dat de leden van het dagelijksch bestuur zijn vertrouwensmannen van den raad. Dat kan men accepteren, maar dan mag men daarbij toch nooit uit het oog verliezen, dat daardoor in die dagelijksch-bestuurscolleges alleen de grootste partijen uit den raad een afvaardiging krijgen. Men kan het betreuren of niet, maar de praktijk is zoo dikwijls dat dan nog in den raad vertegenwoordigers zijn van alle mogelijke andere groepen en politieke partijen, die in de colleges van dagelijksch bestuur geen vertegenwoordiging hebben. De stem van die personen, die wel in den raad tot uiting komt, maar natuurlijk niet meer in het college van B. en W., zal dan voor den vervolge worden afgesneden. Nu geloof ik toch wel, — ik kan mij daarbij geheel aansluiten bij den heer Kerstens — dat de veelzijdige belichting ten opzichte van dit punt, die de raad kan geven, het college van dagelijksch bestuur niet kan geven.

In het gedelegeerden verslag is nu bij deze tweede behandeling eindelijk gevraagd hoe het toch staat ten opzichte van dit punt met de regeling in Nederland. Wij voelen hier in Indië in het algemeen zoo niet concordantieplicht, maar waar die plicht niet bestaat, dan toch het concordantiebeginsel en als niet blijkt, dat Indië ten aanzien van een bepaald punt andere eischen stelt, volgt men het door ervaring gelouterde voorbeeld van Nederland.

In de Memorie van Antwoord wijst de Regeering een vergelijking met Nederland al bij voorbaat af, door te zeggen, dat aan het beroep gedaan op de in Nederland ter zake geldende voorschriften, door de Regeering weinig kan worden toegekend. Zij zegt dan, dat de bestuursvoering in Indië andere eischen stelt dan in Nederland.

Ik mag hier terloops wel even verklaren, dat in de Nederlandsche gemeentewet het benoemingsrecht als zoodanig toegekend is aan den gemeenteraad. Ten aanzien daarvan heeft

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

o.a. de kenner bij uitnemendheid van het gemeenterecht, prof. Oppenheim, het volgende verklaard:

„Een klein college is veel beter geschikt tot het doen van goede keuzen, dan eene talrijke vergadering als de raad, merkte de Regeering op, toen bezwaar rees tegen het leggen van deze macht in de handen van burgemeester en wethouders — dat is een argument, dat ook de Regeering h.t.l. heeft gebruikt —. Bewijst dit argument niet te veel, omdat het tot een veroordeeling van het geheele artikel 145 zoude moeten lijden? Is het ook wel juist? Ik zou in het algemeen meer vertrouwen stellen in de onpartijdigheid en geschiktheid der keuze van eene talrijke vergadering, die onder de hoede der openbaarheid kiest, dan in de onbevangenheid en rechtvaardigheid van benoemingen, die uitgaan van een klein college, dat achter slot en grendel beslist; waarin het esprit de corps gewoonlijk grooten invloed heeft en dat wel is waar verantwoordelijk is voor de benoeming, die het doet, maar zonder dat, in de praktijk, deze verantwoording verder zich uitstrekt dan tot het geweten.”

Mijnheer de Voorzitter! Met deze opmerking van prof. Oppenheim kan de bewerker van zijn bekende werk zich niet vereenigen. Die bewerker was in den druk, dien ik voor mij heb liggen, de heer C. W. van der Pot. Hij verklaart:

„Gaandeweg is dan ook de overtuiging vrij algemeen geworden, dat de raad thans niet meer is het meest geschikte orgaan voor het doen van benoemingen van gemeente-ambtenaren.”

Ofschoon naar de meening van den heer Van der Pot — die intusschen eveneens professor is geworden — de raad, naar vrij algemeen wordt aangenomen, niet meer het meest geschikte orgaan is, is in Nederland, voor zoover mij bekend, tot nu toe nog nooit een wetsvoorstel uitgegaan om de gemeentewet op dit punt te wijzigen. In Nederland wordt de gemeentewet bij herhaling veranderd, maar dit punt tast men er niet aan.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Indië moet het voorbeeld geven.)

Ik zou gaarne zien, dat Indië op het stuk van het gemeenterecht e.d. het voorbeeld zou geven, maar dan hoop ik dat, wanneer dergelijke voorbeelden worden gegeven, er betere argumenten zullen worden gebruikt dan bij de eerste behandeling onder anderen in deze zaal voor het door Indië te geven voorbeeld naar voren zijn gebracht.

Wanneer dan ook bij de eerste behandeling van de zijde van den Volksraad wordt gevraagd, waarom destijds de benoemingsbevoegdheid aan den raad gegeven is, verklaart de Regeering, dat dit onder anderen is gedaan om aansluiting te zoeken bij het Nederlandsche voorbeeld en bovendien, om aansluiting te zoeken bij de stadsgemeente-ordonnantie, waarin toen reeds de bevoegdheid in handen van den raad is gelegd, terwijl dit bij de provincies en de regentschappen niet het geval was. Bij de provinciën en de regentschappen was die bevoegdheid oorspronkelijk in handen van de dagelijksche besturen en dat is juist overgebracht naar den raad en nu gaat men haar weer overbrengen naar de dagelijksche besturen. Maar daarvoor dient dan toch wel een betere argumentatie te worden gebezigd dan we tot nu toe hebben gehoord.

Bovendien is in het Gedelegeerdenverslag gewezen op het voorbeeld van Nederland, waar de benoeming in de provinciewet niet is gelegd in handen van den raad, maar is overgelaten aan Gedeputeerde Staten, onder anderen uit het practische motief, dat de provinciale staten zoo zelden vergaderen en er vrij geregeld benoemingen moeten plaats vinden. Een dergelijk practisch argument zou ik voor Indië wel willen aanvaarden, zoodat dan deze overdracht van bevoegdheden van den raad op het dagelijksch bestuur slechts zou kunnen gelden voor de provincies en de regentschappen, maar niet voor de gemeenten.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

Tenslotte moet ik tegen het voorliggende ontwerp nog een klein bezwaar aanvoeren, dat ik reeds aanstipte. De overneming door de Regeering van het amendement-Sosrohadikoesoemo, waarin bij staking van stemmen terloops de beslissing werd gelegd in handen van den voorzitter. De heer Sosrohadikoesoemo drukte zich aldus uit, dat het toch geen zin heeft, in dergelijke gevallen het stomme lot te laten beslissen, terwijl de Regeering het eenigszins netter zegt door te verklaren dat het veel reëeler is, wanneer bij staking van stemmen de beslissing komt in handen van den voorzitter. Dit moge juist zijn, maar ik zou er de aandacht op willen vestigen, dat men hier een novum in onze wetgeving introduceert. Ook bij dat systeem blijft echter toch het stomme geluk beslissen in al die gevallen, waarin de raden als zoodanig stemmingen houden. En in de provincie- en in de stadsgemeente- en in de regentschapsordonnantie wordt voor stemmingen in de raden bij staking van stemmen nog steeds het beslissende element gelegd in handen van het lot.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Maar in die raden hebben de voorzitters geen stem.)

Inderdaad, de voorzitters hebben in die raden geen stem, maar dit neemt niet weg, dat wanneer men het zoo ongelukkig vindt, dat het lot beslist, men daar moet zoeken naar een ander expedient, maar, waar de voorzitter wel een stem heeft, — wij behoeven daarvoor niet zoover weg te gaan — is bijv. in deze zaal en in den Volksraad in pleno. Ook bij benoemingen wordt daar — ofschoon de voorzitter een stem heeft — de beslissing bij staking van stemmen in handen gelegd van het lot en niet van den voorzitter.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Maar de voorzitter kan altijd zelf voorkomen, dat het lot in deze geen beslissende factor wordt.)

Dat zou kunnen, maar ik wijs alleen op den toestand van de wet op het oogenblik.

Ik wil wat dit punt betreft, ook even verwijzen naar Nederland, daar is het precies zooals in de stadsgemeente, de provincie- en de regentschapsordonnanties, daar beslist bij staking van stemmen ook het lot. Bij de colleges van dagelijksch bestuur is het wat anders. Bij de Gedeputeerde Staten wordt de beslissing niet gelegd in handen van den voorzitter, maar in handen van een buitengewoon lid, dat daartoe wordt benoemd. Bij het college van B. en W. is het nog eigenaardiger gesteld. Ik heb nog de oude redactie van de gemeentewet voor mij, maar ik geloof niet — voor zoover mij bekend is het althans zoo — dat de gemeentewet ten aanzien van dit punt gewijzigd is. Daar heeft men de volgende regeling: bij staking van stemmen beslist, zoo het benoemingen of voordrachten van personen betreft, het lot, in alle andere gevallen de stem van den voorzitter. Men wenscht hier in Indië dus juist het omgekeerde van de regeling in Nederland. In Nederland zal in alle zaken bij staking van stemmen de voorzitter beslissen uitgezonderd bij benoemingen e.d. daar beslist dan het lot. In Indië wil de heer Sosrohadikoesoemo en op zijn voetspoor de Regeering de beslissing ten aanzien van zaken laten zooals zij is, doch de beslissing ten aanzien van benoemingen juist in handen van den voorzitter leggen.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Alleen de benoemingen zijn op het oogenblik aan de orde.)

Dan wil ik, wat de benoemingen aangaat, nog even aanhalen, wat dezelfde kenner van het Nederlandsch gemeenterecht daarvan zegt. Hij, d.w.z. prof. Oppenheim, zegt dan:

„Deze dubbel wegende stem — in artikel 92, laatste lid, der Gemeentewet den burgemeester gegeven — is niet zonder verzet doorgestaan. Zij had reeds een deel van hare kracht moeten inboeten, dank zij de heilzame tussekomst van de Staten van Groningen, die bevestigden, dat er geene reden en zeker geene noodzakelijkheid was haar toe te kennen bij benoemingen of

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Voorzitter, Verboom.)

voordrachten van personen, tot welke het voorontwerp haar ook had uitgestrekt."

En een eind verder:

„Maar waarom dan op hetzelfde oogenblik voor haar den weg vrij gemaakt door de alles bedervende, den knop doorhakkende stem, den burgemeester toegekend in den ruimhaken omvang, bij de eerste stemmenstaking de beste, zonder welk voorbehouden ook?"

Ik geloof, dat degenen, die zoo geporteerd zijn voor de regeling om bij staking van stemmen de beslissing te leggen in handen van den voorzitter het met deze korte opmerkingen van den kenner bij uitnemendheid van het Nederlandsche gemeenterecht kunnen doen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden, die amendementen wenschen in te dienen, daarmede niet te wachten tot morgenochtend elf uur, maar het zoo spoedig mogelijk te doen. Het is dus niet noodig daarvoor het regeeringsantwoord af te wachten, eventueel kunnen de amendementen naar aanleiding van het regeeringsantwoord nog worden ingetrokken.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij de eerste behandeling van dit wetsontwerp al uitvoerig mijn standpunt uiteengezet; ik zou dus kunnen volstaan met daarnaar te verwijzen, ware het niet, dat ook dezen morgen is stilgestaan. Het lijkt mij wel goed dat ik daartegenover thans van mijn meening doe blijken.

Ik heb bij de eerste behandeling al te kennen gegeven, dat ik in dit voorstel groote voordeelen zie; de overweging, die voor mij daarbij vooral een groote rol heeft gespeeld, is deze geweest, dat de huidige toestand wel uiterst onbevredigend is. De klachten over de wijze, waarop op het oogenblik de locale raden het regeringsrecht hanteeren, zijn legio, zoowel wat betreft de regentschapsraden als wat betreft de stadsgemeenteraden. Die klachten komen daarin overeen, dat het algemeen belang bij de benoemingen bij herhaling in het gedrang komt, dat herhaaldelijk niet de bekwaamheid en de verdere capaciteiten van de betrokken kandidaten den doorslag geven, maar overwegingen van geheel anderen aard, overwegingen welke worden gekarakteriseerd — al is dat naar mijn meening ook niet geheel juist — als van politieke aard te zijn.

De heer **Kerstens** heeft vooral dit bezwaar besproken en gezegd, dat hij op zichzelf die politieke benoemingen niet zoo kwaad kan vinden. Hij is zelfs verder gegaan — zooals de heer **Blaauw** terecht heeft opgemerkt — en heeft gezegd, dat hij dit in het algemeen een heel juist systeem vond.

(De heer **Kerstens**: Dat klopt niet heelemaal!)

Ik kom dadelijk op dat niet kloppen terug.

Dit kan misschien waar zijn voor Nederland — hoewel ik erop wil wijzen, dat ook in Nederland zich steeds meer stemmen hiertegen verheffen en ook in Nederland die politieke benoemingen als een steeds klemmender bezwaar worden gevoeld, maar hoe dit ook zij, voor Indië zijn de toestanden geheel anders, omdat men hier niet alleen te maken heeft met politieke overwegingen, maar daarnaast ook met de tegenstellingen, die er tusschen de verschillende bevolkingsgroepen bestaan e.d.m., en welke ten deze eveneens een groote rol spelen.

De heer **Kerstens** heeft vooropgesteld, dat die politieke benoemingen natuurlijk niet tot misstanden mogen leiden en heeft dus gepleit voor een gezond stelsel van politieke benoemingen, als ik het zoo mag noemen; ik hoop dat ik hem nu voldoende recht heb laten wedervaren. Maar mijn berichten wijzen erop — en ik heb die niet van het laatste oogenblik maar over een periode van jaren — dat de toestanden zoodanig zijn, dat men gerust kan spreken van een

(Verboom.)

ongezonden stand van zaken. De ervaring, die ik persoonlijk heb gehad in een lokalen raad wijzen in precies dezelfde richting.

Het is natuurlijk zeer moeilijk, hierover concrete gegevens te verstrekken, ook omdat die dikwijls van zóó persoonlijken aard zijn, dat men er den betrokkenen zeker geen diensten mee zou bewijzen en zij gemakkelijk aanleiding konden geven tot het verscherpen van tegenstellingen, hetgeen nergens voor noodig is. Maar ik wil er toch o.m. op wijzen, dat een vooraanstaand figuur in een lokalen raad mij bij herhaling gezegd heeft: wanneer ik te kiezen heb tusschen twee kandidaten, een candidaat van een andere groep en een candidaat van mijn eigen groep, dan geef ik den voorkeur aan den candidaat van mijn eigen groep, óók al is deze qua capaciteiten de mindere.

(De heer **Soangkoepon**: Dat geldt toch ook voor het dagelijksch bestuur?)

Daarop kom ik dadelijk terug.

Ik wil nog een ander voorbeeld aanhalen. Een kennis van mij, die solliciteerde naar een betrekking bij een stadsgemeente, kwam bij den fractieleider van een bepaalde groep met het verzoek zijn candidatuur te steunen. Daarop kreeg hij ten antwoord: Ik ben bereid, Uw candidatuur te steunen onder het voorbehoud echter, dat zich geen candidaat van mijn eigen groep voordoet, want als dat het geval zou zijn, zou ik aan dezen candidaat de voorkeur moeten geven. Ik heb juist vanvoren nog de samenhang betwonen van een aantal voorvallen die zich te Medan hebben voorgedaan — een gemeente dus buiten Java, waar overigens de verhoudingen lang niet zoo ongunstig zijn in dit opzicht als op Java. De heer **Blaauw** noemde zooeven een aantal voorbeelden, waaruit viel af te leiden dat zich het bedoelde euvel niet of maar in een zeer enkel geval zou hebben voorgedaan; de door mij ontvangen gegevens vermelden echter vier gevallen, waarbij zich het bezwaar, dat ik bespreek, wel heeft voorgedaan. Ik wil niet al die gevallen hier relevanteren; ik bepaal mij tot één geval, omdat dit mijns inziens zeer tekenend is en de gang van zaken in de officieele stukken is vastgelegd, zoodat men de juistheid van mijn beweringen nauwkeurig kan nagaan.

Het betreft de benoeming van een tweeden geneesheer bij het gemeente-ziekenhuis te Medan. Hiervoor werden door B. en W. zonder voorkeur voorgedragen de heeren L. van der Molen en Pohan. Mijn zegsman schrijft:

„De gang van zaken ten aanzien van deze benoeming in den raad was zoodanig, dat de Wethouder van Financiën in de openbare raadsvergadering van 27 Maart 1935 tijdens de behandeling van de benoeming o.a. het volgende opmerkte:

„Als men het eenvoudige agendapunt: benoeming van een geneesheer bij het Gemeenteziekenhuis beziet en men stelt daartegenover de uitgebreide redevoeringen dan moet men voelen, dat daartusschen een discrepantie bestaat. Er klopt iets niet!"

„En wat dat is, wat niet klopt, zal spreker nu maar eens onomwonden zeggen, dat is, dat bij deze benoeming het rascriterium op den voorgrond is geplaatst. Dat is wel niet met zooveel woorden gezegd, doch als men goed naar de verschillende betoogen heeft geluisterd dan voelt men: het rascriterium is de kern van de zaak."'

Waarom tot slot werd toegevoegd:

„Spreker vraagt zich af of de Raad er zich wel van bewust is wat hij heeft binnengehaald door het rascriterium in het geding te brengen."'

(De heer **Soangkoepon**: Het is geen rascriterium.)
„Tegen deze beschuldiging werd door den Raad" — en nu moet vooral de heer **Soangkoepon** goed luisteren — „niet geopponneerd. Integendeel werd dit gebeuren

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Verboom.)

bevestigd door den Wethouder van Technische Zaken, die de volgende meening was toegedaan:

„Naar aanleiding van hetgeen de heer Schoorl heeft gezegd, merkt spreker op, dat ook hij het betreurt, dat het rascriterium hier een rol heeft gespeeld, maar men mag er niet op speculeren, dat zulks in den Raad nimmer mag of kan gebeuren; dat is in sommige gevallen nu eenmaal niet te omzeilen”.

Tot zoover het citaat, Mijnheer de Voorzitter! En nu zeg ik niet, dat de regeling, die ons is voorgelegd, een ideale oplossing geeft — ik ben het er geheel mee eens, dat zich ook daarbij allerlei bezwaren kunnen voordoen — maar ik geloof wel, dat zij een aanzienlijke verbetering beteekent bij de tegenwoordigen gang van zaken en dat de bezwaren, thans ondervonden, zich in veel mindere mate zullen voordoen bij de nieuwe regeling.

(De heer Blaauw: Wie is in dat geval in Medan benoemd?)

Mijn zegsman vermeldt hieromtrent het volgende:

„De geheele stemming stond in hetzelfde teeken: Nadat de uitslag driemaal 8—8 was, werd bij loting de heer Van der Molen benoemd.”

(De heer Kerstens: Dan is het dus nog goed afge-loopen.)

Ja, maar dat had ook geheel anders kunnen zijn. Het is waar, wat de heer Kerstens heeft gezegd, dat ook het college van B. en W. — en misschien tot op zekere hoogte ook het college van gecommitteerden — een politiek lichaam is, maar ik geloof, dat deze colleges toch een heel ander karakter dragen per slot van rekening dan de raad in pleno. Bij den raad in pleno zullen de politieke overwegingen een veel grootere rol spelen dan in zoo'n klein college, waar men geregeld — soms vrijwel dagelijks — bij elkaar komt om te beraadslagen en te beslissen over allerlei zuiver zakelijke kwestie, en waar dus vanzelf dit zakelijke karakter veel meer op den voorgrond zal staan dan bij raad in pleno het geval zal zijn.

De heer Kerstens zegt, dat het gevolg van een dergelijken gang van zaken zal zijn allerlei gekonkel in deze kleine colleges. Mijnheer de Voorzitter, wij zijn geen van allen volmaakt en ik geloof ook niet, dat iemand er ooit in geslaagd is of slagen zal, een volmaakte organisatie te bedenken; ook bij toepassing van het stelsel der Regeering zullen zich dus stellig bezwaren voordoen. Maar ik geloof niettemin, dat dit politiek „gekonkel” zich bij deze kleine colleges in mindere mate zal voordoen dan bij de groote raden, waarin juist het politieke element een zoo overwegende rol speelt. In kleine lichamen zal men, veel eer dan in de groote, een zieh naar elkaar toe buigen van de verschillende meeningen krijgen, meer een streven naar een oplossing, welke in de gegeven omstandigheden zoo juist mogelijk is.

(De heer Kerstens: Juist, en dan om de beurt elkaar een plezier doen.)

Indien men er inderdaad op uit zou zijn, elkaar om de beurt een plezier te doen, dan zou in het allerongunstigste geval in het door de Regeering voorgestelde systeem de toestand precies dezelfde zijn als thans in de raden; ik kom daarop dadelijk nog terug.

(De heer Kerstens: Met dit verschil, dat in de dagelijksche besturen de publieke contrôle ontbreekt.)

Voor al de heer Kerstens, maar ook de heer Blaauw meen ik, hebben groote verwachtingen van de behandeling van de benoemingen door den raad en zien daarin groote voordeelen — zooals ook uit de interruptie van den heer Kerstens is gebleken. Volgens dezen laatste zou het niet goed functioneren van het bestaande stelsel vooral daaraan te wijten zijn, dat de bekwaamste menschen voor het zitting nemen in de raden niet in aanmerking komen, omdat zij daarvoor geen tijd

hebben of omdat hun dit niet wordt toegestaan. Als wij daarin verbetering kunnen krijgen — aldus de heer Kerstens en dit is in zijn gedachtengang volkomen logisch, daar hij aan het politieke element een zoo geheel andere rol toebedeelt dan ik —, en men dus in de raden de bekwaamste menschen krijgt van iedere groep, die men kan verlangen, zal alles geheel anders worden. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in een raad gezeten, waarin de partij van den heer Kerstens — over mijn eigen groep wil ik in dit verband liever niet spreken — eenige zeer bekwame menschen had en ik kan verzekeren, dat zij konden komen met de mooiste argumenten, met de klemmendste betoogen, maar dat dit niets hielp en niets helpen kon, omdat de verschillende fracties van tevoren haar standpunt hadden bepaald, omdat — dit in verband met de afkeerigheid van den heer Kerstens van politiek „gekonkel” — de verschillende fracties tevoren hadden afgesproken: Ik zal mij op dit standpunt plaatsen en dan moet gij in de toekomst dit of dat doen!

De bezwaren van den heer Kerstens tegen het overdragen van het benoemingsrecht op de dagelijksche besturen doen zich dus in veel en veel ernstiger mate voor in de raden zelf dan in de kleinere colleges het geval zal zijn. Men kan er praten als Brugman, men kan er zijn bekwaamste menschen in zetten, al hun argumenten zijn van nul en geener waarde, omdat men botst tegen de onverzettelijke dommekracht, welke zich in die raden manifesteert en welke ik eens heb gekwalificeerd als „domheidsmacht”. Al komt men met de beste argumenten, men bereikt niets.

(De heer Kerstens: De vraag is of er in de andere fracties even bekwame menschen zaten als in de fractie van onze partij; daarover hebt U in Uw redeneering niets gezegd.)

Ik kan mij niet voorstellen, dat het eenig verschil zou maken, al ware het zoo. De heer Kerstens kan deze zaak wel theoretisch bezien, maar hij heeft de praktijk nooit medegemaakt; hij heeft dus nooit te maken gehad met de praktische bezwaren, welke wij in een zoodanige mate hebben ontmoet, dat er bij mijn groep meermalen neiging bestond om te zeggen: „Laten wij den boel er maar bijgooien, want wat bereiken wij op deze manier?”

(De heer Kerstens: In den Volksraad heb ik het herhaaldelijk meegemaakt, dat iemand door de debatten overtuigd werd.)

Ik heb ook herhaaldelijk het omgekeerde meegemaakt. Ik wil hier nog even citeeren de conclusie van mijn zegsman uit Medan, omdat die zeer teekenend is voor dit geval. Hij zegt samenvattend het volgende:

„De Medansche raad behandelt de zaken over het algemeen zeer zakelijk, zelden persoonlijk en even zelden met een politiek inslag”.

— Dat is dus een veel gunstiger geval, dan zich op Java voordoet. —

„Een enkele poging tot verpolitiekung strandt telkens weer, omdat de raad in zijn geheel daar niets van moet hebben. Maar” — en nu komt het — „zoodra personeelszaken aan de orde zijn is de raad volkomen anders. Steeds weer zijn dergelijke zaken aanleiding tot beroering en moeilijkheden, met merkwaardige beslissingen, waarin het zakelijke voor het persoonlijke moet plaats maken. Van politieke beïnvloeding is weinig of geen sprake; de raad is zeer gedifferentieerd: 3 I. E. V.ers, 2 I. K. P.ers, 2 V. C.ers, 2 C. S. P.ers, 1 zg. neutrale, 2 Chineesche en 5 Inheemsche leden en afkeerig van politieke tendenzen”.

Toch — ondanks al deze gunstige omstandigheden — doet zich daar hetzelfde bezwaar voor, dat mijn groep over geheel de linie, en ook ik persoonlijk, steeds weer opnieuw als zeer ernstig gevoeld heb.

Men noemt verder als een voordeel van de huidige regeling de openbaarheid van de discussies. Ik heb al eerder gezegd: wat heeft die openbaarheid tenslotte voor voordeelen — be-

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Verboom.)

halve in een enkel geval, zooals ik zoo pas geciteerd heb — wanneer juist op het oogenblik, dat de discussies interessant beginnen te worden en van zooveel belang zouden zijn, dat er inderdaad sprake zou zijn van contrôle door de publieke opinie, de deuren gesloten worden en de raad binnenskamers beslist? Althans in werkelijkheid beslist; de formeele beslissing wordt in de openbare vergadering genomen. Zoo komt in het mij overgelegde lijstje een ander voorbeeld voor, dat zeer teeknend is, doch dat ik niet kan aanhalen, omdat zich dat in geheime raadszitting heeft afgespeeld.

De heer Kerstens heeft verder gezegd — en dat is een bezwaar, dat men voortdurend hoort, en dat de heer Blaauw in anderen vorm heeft herhaald: dit is een aantasting van de autonomie, dit is een ondermijning van de decentralisatiegedachte.

Ik heb al bij interruptie gezegd: wanneer hier van een ondermijning sprake is, dan geschiedt dit zeker niet van de zijde der Regeering, maar van de zijde der decentralisatie zelf, die in den loop van de jaren tot zooveel misbruiken aanleiding gaf, dat de Regeering zich genoopt zag, met de voorstellen te komen. Dit argument zegt echter overigens voor mij zoo bitter weinig. Het is voor mij een groot woord, evengoed als het een groot woord is, als gezegd wordt, dat dit een maatregel is van fascistisch karakter en dergelijke meer. Het gaat hier tenslotte in de allereerste en allerlaatste plaats om het algemeen belang, dat is in deze zaak overheerschend. Als het algemeen belang dezen maatregel eischt — en dat eischt het naar mijn overtuiging — dan geef ik daaraan mijn stem, ook al zou dat beteekenen een aantasting van de decentralisatiegedachte en van de gemeentelijke autonomie; ook al zou het in wezen een fascistische maatregel zijn. En dan ben ik consequent, want op hetzelfde standpunt plaats ik mij ten aanzien van de democratie in het algemeen. Ik ben democraat, maar juist daarom acht ik het .....

(De heer Kerstens: Dat heeft er niets mede te maken.)

Dat heeft er wel mede te maken, zooals den heer Kerstens duidelijk zal worden, wanneer hij verder wil luisteren. Mijnheer de Voorzitter, daarom, omdat ik dus democraat ben, aanvaard ik aan den anderen kant de maatregelen die de democratie noodig heeft om zich tegen zichzelf te beschermen, ook die maatregelen, die op zichzelf beschouwd, onmogelijk als democratisch kunnen worden gekwalificeerd: ik noem maatregelen tegen het stakingsgevaar, maatregelen tegen gezagsaantasting en dergelijke meer. Zoo geloof ik ook, dat een democratische regeering, een regeering, die de decentralisatiegedachte hoog houdt, juist uit dezen hoofde gedwongen is tot een maatregel als de thans besprokene haar toevlucht te nemen.

Maar ik ontken bovendien, dat dit een aantasting is van de democratische gedachte of van de decentralisatiegedachte. Ik geloof, dat integendeel de autonomie van de lokale ressorten — in het algemeen de gedachte die heeft voorgezeten bij de totstandkoming der decentralisatie — veel beter tot haar recht zal komen bij een regeling als thans wordt voorgesteld; ik geloof niet, dat de positie van de raden daardoor wordt verzwakt, doch integendeel zal worden versterkt. In elk geval zal het aanzien van de raden er in hooge mate mede zijn gebaat. Zooals de toestand nu is, gebeurt het bij zeer belangrijke maatregelen, van zeer verre strekking — waarvan niet alleen de tegenwoordige, maar ook de toekomstige gemeenschappen lange jaren de gevolgen zullen ondervinden — dat daarover bij wijze van spreken zonder raadszitting wordt beslist, en dat daartegenover de raadszittingen voor een groot gedeelte zijn gewijd aan allerlei bisbilles — ik noemde er zooveel een voorbeeld van — over zuiver persoonlijke dingen. Het is naar mijn meening veel beter wanneer dit alles wordt gelicht uit het werk van de raden en door een ander college wordt overgenomen. Acht men het noodig, dat college op eenigerlei wijze onder

(Van Helsdingen.)

contrôle te stellen, dan heb ik daartegen geen bezwaar. De raden kunnen zich dan bepalen tot hun eigenlijke werk, het aangeven van de groote lijnen ten aanzien van het algemeene beleid e.d. Ik acht dit een zeer groot voordeel, vergeleken bij den toestand van thans. Daarenboven acht ik een zaak van groote waarde dat de raad, die daartoe immers bij de jaarlijkse begrotingsbehandeling altijd de volle gelegenheid heeft, het beleid van het dagelijksch bestuur, het beleid óók op personeelsgebied, in openbare discussie kan brengen, waarbij elke mogelijkheid van een vergadering met gesloten deuren is uitgeschakeld. Het beleid van B. en W. kan dan volledig in beschouwing worden genomen, óók op personeelsgebied. Naar mijn meening zal de positie der raden daardoor worden versterkt in plaats van verzwakt.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij bij de behandeling van dit wetsontwerp zeer moeilijk opwerpen tot een zoo groote geestdrift als de vorige spreker. Mijn houding ten aanzien van dit ontwerp is reeds duidelijk gebleken bij de vorige behandeling. Ik was mij toen ook ten volle bewust van de voor- en de nadeelen. Het is niet eenvoudig, deze tegen elkander af te wegen en tenslotte heb ik indertijd vóór gestemd echter zonder geestdrift. Thans heeft de Regeering als nadere motiveering gegeven de in het vorige gedelegeerdenverslag aangevoerde politieke overwegingen, die destijds, naar de Regeering in de Memorie van Antwoord uitdrukkelijk verklaarde, geen rol hebben gespeeld bij de indiening van dit ontwerp. Ik moet aannemen, dat de Regeering dus wél de politieke beteekenis heeft onderkend, doch deze niet in het geding heeft willen brengen. Nu echter, bij dit ontwerp, heeft de Regeering daarop den vollen klemtoon gelegd en dat is voor mij van groote beteekenis, omdat hierdoor de bezwaren van den bestaanden toestand, die ik den vorigen keer heb beklemtoond, nog sterker worden geaccentueerd.

Ik zou willen beginnen te pogen met enkele argumenten, die ik als ondeugdelijk aanvoel, uit het debat uit te schakelen. Er is gezegd, dat aanneming van dit ontwerp zou beteekenen een verzwakking van de belangstelling van de ingezetenen in den arbeid der locale raden. Ik moet dit argument verwerpen, omdat toch het behartigen van autonome aangelegenheden zeker niet opgaat of culmineert in personeele aangelegenheden.

Verder is als argument vóór aangevoerd, dat alle dagelijkse besturen vóór den maatregel zouden zijn. Ik kan dit moeilijk als een krachtig argument beschouwen omdat het uit den aard der zaak zeer begrijpelijk zou zijn als een dagelijksch bestuur er warm vóór is, al zou het alleen maar zijn omdat hierin ligt opgesloten een zekere machtsvermeerdering.

Veel krachtiger daarentegen is het argument vóór het ontwerp wanneer men zegt, dat toch uit de praktijk is gebleken, dat men in de groote gemeenten tenslotte is overgegaan, de benoemingsbevoegdheid over te dragen aan de dagelijkse besturen. Daaruit blijkt toch, dat de raden zich zelf over het algemeene incompetent verklaren om die personalia te behandelen en het gevolg is geweest, dat men die aangelegenheden met vol vertrouwen aan het beleid van de dagelijkse besturen overlaat. Nu is de strekking van het ontwerp dat, wat thans bij enkele groote gemeenten het geval is, voorschift wordt voor alle autonome ressorten.

Het derde bezwaar — eigenlijk bijna het hoofdbezwaar — is het bezwaar, dat hedenmorgen door ons geacht medelid, den heer Blaauw, was opgeworpen, namelijk, dat de voorstellen onwettig zouden zijn. Zijn argumentatie is niet voldoende tot mij doorgedrongen, maar ik kan niet vinden, dat hier ook zelfs maar een oogenblik van niet-wettigheid sprake zou zijn. Er is hier toch sprake van een regeling bij ordonnantie en de regeling, ook van het bestuur is gelegd in handen van den ordonnantiewetgever.

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Van Helsdingen.)

(De heer Blaauw: Er staat „voor het overige”. Er staat, dat de regeling van het bestuur van de huishouding aan den raad komt; „voor het overige” worden de bevoegdheden bij ordonnantie geregeld.)

De heer Blaauw legt dus den nadruk op „voor het overige”.

(De heer Blaauw: Natuurlijk.)

Ik betwijfel toch, of dit juist is. De omvang van het bestuur op zichzelf kan natuurlijk nader geregeld worden bij ordonnantie, want gaat men zoover, dat men zegt, dat het niet mogelijk is, dan beteekent dit, dat de practijk in de groote steden, waar de benoeming van ambtenaren aan het dagelijksch bestuur is overgelaten, in strijd met de wet zou zijn.

(De heer Blaauw: Integendeel.)

Dan zouden de raden de benoemingen zelf moeten doen.

Als vierde argument is aangevoerd en ook dat kan ik niet als deugdelijk aanvoelen, dat het ontwerp een aantasting zou zijn van de decentralisatie.

Bij de vorige behandeling heb ik reeds opgemerkt, dat wij blijven in den sfeer der decentralisatie, dat hoogstens kan gesproken worden van een terugdringing van de bevoegdheden van den raad, maar dat die bevoegdheden toch worden gelegd in handen van een decentralisatie-orgaan, de dagelijkse besturen. Ook dit argument kan ik dus niet als zeer zwaar aanvoelen.

Bovendien is door den Regeeringsgemachtigde bij de vorige behandeling ook scherp naar voren gebracht, dat de algemeene regeling van de personalia, wat betreft de benoeming, schorsing en het ontslag door den raad zelf wordt vastgesteld, waarbij ook allerlei waarborgen kunnen worden gegeven tegen inderdaad minder gewenschte invloeden in de colleges van dagelijksch bestuur, terwijl ons geacht medelid, de heer Verboom, er reeds op gewezen heeft, dat de algemeene beschouwingen over de begroting alle aanleiding geven het beleid van het college van dagelijksch bestuur te becritiseeren.

Ons geacht medelid, de heer Kerstens, heeft een belangwekkende rede gehouden, waarvan ik de betrekkelijke waarde niet wil ontkennen. Ontegenzeggelijk zijn er verschillende waarheidselementen in, maar ik vind de rede wel wat te absoluut. Ik zou bij voorbaat elke vergelijking met Nederland volkomen willen uitschakelen. Ik wil erkennen, dat er aanleiding bestaat, te spreken van verdeelende rechtvaardigheid, dat aan verschillende geestesstromingen en ook aan politieke stroomingen een aandeel in de bezetting van de verschillende plaatsen wordt gegeven, maar ik zou het voor Indië toch allerminst gewenscht vinden, dat men het doet naar partijsterkte.

(De heer Kerstens: Dat heb ik ook allerminst gesteld.)

Daarvoor is de toestand in Indië nog onvolgroeid en het is trouwens de vraag, of de in Holland bestaande toestand als de ideale moet worden beschouwd. Men is in Holland ertoe gekomen — en het is historisch volkomen verklaarbaar — als een reactie op de houding van de vroeger oppermachtige liberale partij, die zichzelf als het denkende deel van de natie beschouwde, van nous et nos amis sprak, en ervan uitging, dat alleen haar menschen de geschiktheid bezaten om de baantjes te bezetten. Bij de beoordeeling van de geschiktheid was inderdaad de eerste vraag, die men stelde, of de betrokkene wel tot dezelfde partij behoorde; als dat het geval was, had men de vereischte capaciteiten, in het tegengestelde geval had men ze niet.

Er is zoo een sterke bevoorrechtiging gekomen en deze heeft de geweldige reactie bij de ander partijen, vooral bij de confessioneele, gewekt, die tenslotte tot den bestaanden toestand heeft geleid, dat men bij sommige functies angstvallig nagaat, hoeveel zetels door deze en hoeveel zetels door die partij wor-

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

den bezet. Die toestand, zelfs bij de hoogste rechtscolleges, kan ik niet de ideale noemen.

Ik zou voor Indië als zeer krachtige eisch willen stellen, dat bij de benoeming tot een of andere functie in ieder geval de politieke belijdenis geen enkele belemmering mag zijn — uiteraard voorzover die opvattingen niet staatsvijandig zijn.

(De heer Kerstens: Zeer juist.)

Ik wil niet ontkennen, dat ik in zooverre met den heer Kerstens meega, dat zich hier symptomen hebben voorgedaan.....

(De heer Kerstens: En zeer duidelijke.)

..... dat men personen is voorbijgegaan, omdat zij tot een bepaalde politieke richting behoorden en daartegen wil ik een zeer sterk protest laten hooren.

(De heer Kerstens: Zeer juist.)

Ik wil echter niet zoover gaan als de heer Kerstens.

(De heer Kerstens: Ik ben al zeer tevreden.)

Ik zou willen, dat bij benoeming in de eerste plaats gekeken word naar de geschiktheid en de bekwaamheid, uiteraard vooral bij technische diensten. Maar dan zitten we midden in de moeilijkheid. Want wat is geschiktheid en bekwaamheid? En zoolang de beoordeeling daarvan ligt bij kortzichtige en zondige menschen is het begrijpelijk, dat de beoordeeling ieder oogenblik in een andere richting kan gaan, die ieder voor zich persoonlijk zou wenschen wanneer hij een personeelsbenoeming onder de oogen krijgt. Maar al te gaarne en gemakkelijk wordt de partijhoorigheid aangenomen als een van de geschiktheidseischen. Een zeer treffend voorbeeld — echter niet in de Indische politiek — is wel de benoeming van hoogleeraren aan de stedelijke universiteit te Amsterdam, waar wij benoemingen hebben gezien ontstellend afwijkend van normale benoemingen van hoogleeraren, en waarbij ook een partij- of geestesverwantschap een rol hebben gespeeld. Bij dien gemeenteraad hebben meermalen benoemingen plaats gehad, die de haren te berge deden rijzen.

Deze moeilijkheid kan zich echter voordoen zoowel bij groote als bij kleine colleges, omdat wij nu eenmaal met menschen te maken hebben.

Ik onderschrijf daarom voor een deel de bezwaren, die de heer Kerstens heeft aangegeven, maar de door hem aangegeven oplossing is mijns inziens geen oplossing, want die zelfde overwegingen en beïnvloeding doen zich voor in de groote colleges en dan doet het er niet toe of er kleine minderheden in die colleges zijn, want de besprekingen in het openbaar zijn ook niet van zooveel beteekenis — ik verwijs naar de rede van ons geacht medelid den heer Verboom — omdat ten slotte de meerderheid beslist en die meerderheid meermalen benoemingen doet die niet door den beugel kunnen.

Soms hebben de kleine partijen een plaats kunnen krijgen in het college van B. en W. het dagelijksch bestuur, wanneer dat het gevolg was van een compromis, maar daartegenover kunnen wij stellen dat, zoolang het meerderheidsstelsel bij verkiezingen geldt, iemand van een kleine groep alleen in den gemeenteraad kon komen wanneer hij zich wilde onderwerpen aan de voorwaarden voor zulk een compromis. Ik behoef slechts te herinneren aan wat zich speciaal te Soerabaja heeft voorgedaan, nl. dat de meerderheid van twee aaneengesloten partijen wel bereid was, iemand van een kleine partij in den raad toe te laten, mits hij toestond, dat door de meerderheid zou worden bepaald, wat onder „nationale aangelegenheden” zou moeten worden begrepen. Ik vindt, dat dan zoo'n kleine partij in een raad niets te zeggen heeft. Het gaat echter niet alleen om personeelsbelangen, maar ook om groepsbelangen. Die worden dikwijls ook op minder gewenschte wijze behartigd. Ik zou, wat Oost-Java betreft, willen wijzen op de verofsregeling, die geheel indruischt tegen de algemeene beginselen, door de Regeering vastgesteld.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Sosrohadikoesoemo.)

Wanneer ik dan toch, zij het zonder groote geestdrift, vóór het ontwerp stem, is het op grond van de verschillende argumenten, die de Regeering heeft aangevoerd en wel ten eerste, dat het dagelijksch bestuur de verantwoordelijkheid beter aanvoelt, beter het personeel kan beoordeelen. Dat is in kleinere colleges mogelijk, terwijl het in grootere colleges beslist onmogelijk is. In grootere colleges komen de persoonskwaliteiten niet aan de orde en als ze aan de orde komen is de behandeling dikwijls in hooge mate krenkend en zeker niet in het belang van den persoon.

In de tweede plaats kent het dagelijksch bestuur het werk. Negentig procent van de leden der raden weten in het algemeen weinig van den dagelijkschen gang van zaken af, van wat elk van de ambtenaren te doen heeft. En dat kan het dagelijksch bestuur wel weten en daarom acht ik het beter, dat de dagelijksche besturen een persoon, voor dat werk bestemd beoordeelen en niet de raad.

Verder zijn de besprekingen in een klein college over dergelijke personen meer zakelijk, meer to the point, meer ad rem en worden minder beïnvloed door politieke motieven. Ik heb de vorige maal al gezegd, dat gedeelde verantwoordelijkheid, geen of althans verslachte verantwoordelijkheid is en dat de politieke tegenstellingen in een klein college minder groot zijn, dat men daar allicht meer naar elkaar toe buigt en tenslotte — en dat is het overwegende argument geweest — dat de dagelijksche besturen met die ambtenaren moeten werken. Een benoeming door de dagelijksche besturen lijkt mij een grootere waarborg voor objectiviteit, — hoewel daarbij natuurlijk ook misstanden mogelijk zijn, — dan de openbaarheid in den raad.

(De heer Kerstens: Maar hoe vindt U dan den toestand, dat een schoolhoofd of directeur van een school niemand van zijn personeel benoemen kan, waarmee hij veel intensiever moet werken dan het dagelijksch bestuur met zijn ambtenaren.

(De heer Soetardjo: Zeer juist!)

Ik geloof, dat zulk een schoolhoofd bij het dagelijksch bestuur een grooteren invloed kan uitoefenen dan in een groot college, waarin de politiek in het geding wordt gebracht en zich ten volle kan uitleven. Juist met het oog op de uitbreiding van de decentralisatie-gedachte door de bestuurs-hervorming, acht ik het wel zeer gewenscht, dat de dagelijksche besturen inzake de benoeming van ambtenaren kunnen beslissen. Ik heb reeds gezegd, ik ben niet enthousiast over deze oplossing, omdat ook in deze kleine colleges politieke invloeden zich kunnen doen gelden. Er is hier een méér of een minder en dan acht ik een méér aan objectiviteits-mogelijkheid — men ziet dat ik mij voorzichtig uitdruk — aanwezig bij de dagelijksche besturen dan bij de raden en daarom zal ik vóór het ontwerp stemmen.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal heel kort zijn. Waar de Regeering mijn beide amendementen heeft willen overnemen, kan het niet anders of ik zal ook ditmaal mijn stem aan de voorliggende ontwerp ordonnantie geven. De kwestie waar het hier in feite om gaat is mijn inziens niets anders dan een kwestie van aanvoelen. Nòch de voorstanders van het regeeringsvoorstel, nòch ook de tegenstanders daarvan kunnen met vele feiten adstrueeren, wie het gelijk aan zijde heeft, daar, gelijk gezegd, feitenmateriaal niet steeds kan worden naar vóren gebracht, zoodat partijen elkander niet zullen kunnen overtuigen.

(De heer Van Helsdingen: Het materiaal is in elk geval niet voor bespreking vatbaar!)

Zij, die de dagelijksche besturen der autonome gebieden uitsluitend of wel voornamelijk beschouwen als werkecolleges zullen geen bezwaar maken tegen het regeeringsvoorstel,

(Voorzitter.)

doch degenen, die in deze colleges coôte que coôte wenschen te zien politieke colleges zullen zich met hand en tand tegen den door de Regeering aanbevolen maatregel verzetten. En vooral zij, die tot een partij of groep behooren, die in de verschillende raden goed zijn vertegenwoordigd, zullen, wanneer zij practische politiek voeren, trachten opengevallen plaatsen in het ambtelijke zooveel mogelijk te doen bezetten door hun eigen mannen. Ik wil hiermede nu niet zeggen, dat men bij dit streven de factor geschiktheid steeds verwaarloost. Maar het is toch zoo verklaarbaar en daarom ook vergeeflijk, dat, wanneer er b.v. twee of meer kandidaten zijn in het bezit van dezelfde geschiktheid, men liever zijn partij- of groepsgenoot aan de betrekking helpt dan degenen, die niet daartoe behoort. Ik wil hiermede nu niet beweren, dat de door de Regeering aanbevolen maatregelen een ideale is en daarom ook foutloos zal werken. Maar ik voor mij ben van meening, dat bij personeelsbeslissingen zooveel mogelijk politieke en andere ongewenschte factoren, zooals b.v. het rassonderscheid, behooren te worden uitgeschakeld. Het wil mij voorkomen, dat dit doel het meest wordt bereikt door het regeeringsvoorstel.

Waar de heer Kerstens zelf naar voren heeft gebracht, dat de voorzitter der dagelijksche besturen i.e. gouverneur, regent en burgemeester boven de politieke partijen staan op grond van het feit, dat de Gouverneur-Generaal bij de benoeming van deze functionarissen geen rekening houdt nòch met hun politieke, nòch met hun godsdienstige gezindheid, had ik van den heer Kerstens verwacht, dat hij in de dagelijksche besturen, die door bedoelde hoofdamtaren worden voorgezeten een grooter vertrouwen zou stellen en hij met een gerust hart de benoeming van de locale hoofdamtaren aan de dagelijksche besturen zou kunnen toevertrouwen, vooral na de overneming van mijn zaakbetrekkelijk amendement, waar bij staking van stemmen niet het domme lot, doch de boven de politieke partijen staande voorzitters de beslissende stem zullen krijgen. Het wil mij voorkomen, Mijnheer de Voorzitter, dat juist door het overnemen van dit amendement door de Regeering het door de heer Kerstens beoogde doel, n.l. evenwicht in de verhoudingen te brengen eerder zal kunnen worden bereikt dan bij handhaving van het huidige stelsel.

De heer Blaauw heeft daareven naar voren gebracht, dat, waar de locale raden besturende bevoegdheid bezitten, de benoemingsbevoegdheid aan de raden moet worden toegekend en niet uitsluitend aan de dagelijksche besturen dier raden. Naar aanleiding van dit argument moet ik toch even opmerken, dat de raden zelf reeds een gedeelte dezer bevoegdheid hebben gedelegeerd. Dit is voor mij een reden te over om, waar de raden nog altijd in de gelegenheid zijn eventueel handelend óp te treden, geen bezwaar te maken tegen het Regeeringsvoorstel. Ook na invoering van het voorliggend ontwerp wordt de raad in de gelegenheid gesteld op de handelingen van het dagelijksch bestuur kritiek uit te oefenen in het openbaar.

Deze omstandigheid vormt, althans voor mij, voldoende waarborg, dat de dagelijksche besturen bij benoemingen steeds de uiterste voorzichtigheid zullen betrachten.

De 5 benoemingen als bedoeld door den heer Blaauw versterken juist het Regeeringsstandpunt in het voorliggend voorstel uiteengezet. Mocht een raad van oordeel zijn, dat er een foutieve benoeming heeft plaats gehad, dan kan hij alsnog een besluit nemen, waarbij deze benoeming bij de Regeering voor vernietiging wordt voorgedragen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid morgenochtend om negen uur te antwoorden?

18de VERGADERING — WOENSDAG 20 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. **113**).

(Voorzitter.)

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur:
Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling van dit onderwerp morgenochtend om 9 uur voortgezet. Na beëindiging van de openbare vergadering, zullen de commissies ver-

gaderen ter behandeling van de op den rooster aangegeven onderwerpen.

Ik verzoek nogmaals, eventueele amendementen zoo spoedig mogelijk te formuleeren en in te dienen.

De vergadering wordt te 1.26 uur n.m. gesloten.

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

19de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 21 Januari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113). — Wijziging van de kiesordonnantie-gemeenteraden (Ond. 130).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosomodilogo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin en Verboom.

Regeringsgemachtigden de heeren: Drossaers en Levelt.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113; tweede behandeling van Ond. 99, zitt.j. 1935-'36).

De behandeling is gevorderd tot het antwoord der Regeering in eersten termijn.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Toepassing van de zoogenaamde conflictenregeling — het is reeds meermalen betoogd — is een maatregel, waartoe de Regeering niet dan in gevallen van sprekende noodzaak en urgentie mag en zal overgaan.

Het feit, dat de Regeering na rijp beraad tot dezen maatregel haar toevlucht heeft genomen, is tevens het bewijs, dat zij de totstandkoming van de voorgestelde bevoegdheidsoverdracht van uitermate veel belang acht, van belang vooral ook met het oog op de verdere gezonde ontwikkeling van de decentralisatie, waaraan de doorvoering van de bestuurshervorming zulk een belangrijke uitbreiding geeft. Zij betreurt het daarom, dat ook thans nog in dit College ernstige bezwaren tegen het ontwerp blijven rijzen.

Vele van de bij de eerste behandeling aangevoerde argumenten pro en contra zijn ook thans weer, zoowel in de schriftelijke stukken als in de redevoeringen in eersten termijn van de zijde van dit college naar voren gebracht. Mijn antwoord zal dan ook op enkele punten weer een herhaling moeten zijn van hetgeen vroeger is medegedeeld. Er zijn echter ook nieuwe beschouwingen naar voren gebracht, welke als nieuwe variaties op hetzelfde thema de bekoorlijkheid van dat thema, althans voor de Regeering, duidelijker tot uiting doen komen.

Als eerste spreker en bestrijder van het ontwerp trad de heer Kerstens in het debat. Wanneer ik hier den term bestrijder gebruik, is dat misschien niet geheel juist, omdat ook dit geachte lid er van overtuigd is, dat de huidige toestand verre van ideaal is en ernstige gebreken vertoont.

Het meningsverschil tusschen hem en de Regeering gaat meer om de methode van genezing van de geconstateerde kwaal. Dit, Mijnheer de Voorzitter, geeft althans een basis voor een vruchtbare gedachtenwisseling.

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

De heer Kerstens opent een nieuw gezichtspunt, wanneer hij uitdrukkelijk verklaart, dat hij tegenover politieke beïnvloeding van benoemingen nog niet zoo afwijzend staat, ja deze in bepaalde gevallen gewenscht en zelfs onmisbaar acht. De geachte spreker voegt daar echter aanstonds de reserve aan toe, dat uiteraard geschiktheid voorop moet staan en voorts geeft hij toe, dat politieke beïnvloeding inderdaad in sommige gevallen te ver kan gaan, dat er een rigoureuze politieke beïnvloeding is, welke afkeuring verdient. Ik heb met groote voldoening vernomen, dat de heer Kerstens dus ook het geschiktheids criterium voorop stelt. Het komt mij echter voor, dat de geachte spreker zich op gevaarlijk terrein begeeft, wanneer hij de benoemde colleges als leidraad zou willen voorhouden: „gij moogt de benoemingen politiek beïnvloeden, maar tot een zekere grens”. Grenzen zijn vaak moeilijk te trekken, grenzen zijn soms nog moeilijker te bewaken; dit is een algemeene waarheid, welke nog sterker spreekt op politiek terrein. Doch dit terzijde latende, meent de Regeering tegen het uitgangspunt van het geachte lid meer principieel stelling te moeten nemen. De heer Kerstens wil ten aanzien van benoemingen de z.g. verdeelende rechtvaardigheid toegepast zien, hierin bestaande dat ieder bevolkingsdeel, iedere groep zijn deel zal krijgen in de ambtelijke functies. De Regeering heeft er ernstig bezwaar tegen, wanneer de politieke kleur van den candidaat of de bevolkingsgroep waartoe deze behoort als positief element bij de benoeming in het geding wordt gebracht en deze factor tenslotte den doorslag geeft. Het geachte lid is van meening, dat het geschiktheids criterium hierdoor niet in het gedrang behoeft te komen, doch de Regeering meent zulks sterk te moeten betwijfelen.

In de eerste plaats doet zich het geval slechts betrekkelijk zelden voor, dat twee of meer personen gelijkelijk geschikt voor een bepaalde functie zijn te achten. Naast kennis en capaciteiten zijn ook karaktereigenschappen een factor in de geschiktheidsbeoordeling en deze zullen toch wel meestal uiteenloopen. Brengt men den landaard of de politieke gezindheid van den candidaat als positieve factor in het geding, dan zal zulks er ongetwijfeld toe kunnen leiden, dat aan een minder geschikt persoon de voorkeur wordt gegeven boven een geschikteren candidaat.

De Regeering kan zich geheel vereenigen met de door den heer Van Helsdingen uitgesproken meening, dat politieke belijdenis geen belemmering voor benoeming mag zijn, uiteraard onder het voorbehoud, dat die politieke overtuiging niet gezagsvijandig is, doch dat zij geen positief element voor een benoeming mag zijn. Het gevaar, dat aan de door den heer Kerstens geponeerde stelling verbonden is, manifesteert zich in de praktijk, die zooals het geachte lid zelf erkent, verbetering behoeft. De praktijk heeft aangetoond, dat, wanneer bij de benoeming politieke overwegingen in het spel komen, zulks er toe leidt, dat de keuze vaak niet op den geschiktsten candidaat wordt bepaald.

De geachte spreker betoogt voorts, dat in de colleges van dagelijksch bestuur de politiek een nog veel grootere rol speelt dan in de volledige raden.

Als dat zoo was, dan zou de voorgestelde regeling inderdaad een stap van den schemer in het duister zijn, doch ieder, die met de werkwijze van de colleges van dagelijksch bestuur bekend is, zal kunnen verklaren dat zulks niet het geval is. Ik wil niet ontkennen, dat ook in de dagelijkse besturen de behandeling van personeelsaangelegenheden als benoeming, ontslag of schorsing van ambtenaren op ongewenschte wijze beïnvloed kan worden, doch men kent de praktijk niet, wanneer men beweert, dat in de dagelijkse besturen de politiek een grooteren rol speelt dan in de raden. Integendeel, de leden dier colleges zijn zich in het algemeen er zeer wel van bewust, dat zij voor het door hen gevoerde dagelijkse bestuur verantwoording hebben af te leggen aan den raad en dat zij hun taak alleen dan behoorlijk ten uitvoer

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

te lezen een verbod om het recht tot benoeming enz. der ambtenaren te geven aan de dagelijkse besturen, — ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat dit kan worden volgehouden. Ook in de grondwet, artikel 134 lid 1 en artikel 144 lid 1, is bepaald, dat aan de Provinciale Staten en aan den gemeenteraad de regeling en het bestuur van de huishouding wordt overgelaten en voor zoover mij bekend is toch nog nimmer betoogd, dat artikel 156 der provinciale wet, waarbij de benoeming en het ontslag der provinciale ambtenaren wordt opgedragen aan Gedeputeerde Staten, of artikel 209 sub *o* en *p* der Gemeentewet, waarbij het benoemen en ontslaan der wijk- en brandmeesters en van de ambtenaren en bedienden bij de plaatselijke secretarie wordt opgedragen aan het college van B. en W., onwettig zouden zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer in het tweede lid van de artt. 119 en 121 der I. S. de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeenschap aan den raad wordt overgelaten, dan houdt dit slechts een richtlijn in, doch wil dit niet zeggen, dat het bestuur in zijn vollen omvang uitsluitend door den raad dient te worden uitgeoefend, daar immers een competentieverdeeling tusschen de verschillende bestuursorganen krachtens art. 119 lid 7 en 121 lid 4 der I. S. uitdrukkelijk aan den ordonnantiewetgever ter regeling is overgelaten. In die artikelen staat immers met even zoovele woorden, dat de bevoegdheden der besturen bij ordonnantie worden geregeld.

De organieke ordonnanties, de provincie-ordonnantie, de stadsgemeente-ordonnantie en de regentschapsordonnantie houden dan ook tal van bepalingen in, welke bestuursbevoegdheden aan de colleges van dagelijksch bestuur geven en het geachte lid zal toch niet willen betoogen, dat die bepalingen alle onwettig zijn.

Overigens moge ik nog opmerken, dat de heer Blaauw met zich zelf in tegenspraak komt, wanneer hij de overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. wel wil aanvaarden ten aanzien van de provincies en regentschappen. Men mag van dit geachte lid toch niet verwachten, dat hij ten aanzien van deze gemeenschappen zou instemmen met een regeling, welke in strijd zou zijn met de I. S.

Met belangstelling nam de Regeering kennis van hetgeen dit geachte lid opmerkte naar aanleiding van de vergelijking, welke bij de eerste behandeling van het ontwerp is getroffen tusschen de raden der lagere gemeenschappen enerzijds en de Staten-Generaal en Volksraad anderzijds. De Regeering wil de waarde van het betoog van den heer Blaauw ten aanzien van dit punt geenszins ontkennen, doch ik moge mij er van ontslagen achten daar thans verder op in te gaan.

De heer Blaauw becritiseert voorts de mededeeling in de Memorie van Antwoord, dat uit het feit, dat in talrijke gevallen de bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag reeds door den raad aan het dagelijksch bestuur is overgedragen, blijkt, dat de voorgestelde regeling zich aansluit bij datgene, wat in de practijk reeds als een behoefte wordt gevoeld. Mijnheer de Voorzitter! De geachte spreker dient deze passage uit de Memorie van Antwoord wel te verstaan. De Regeering heeft het geconstateerde feit, dat in de practijk het benoemingsrecht reeds op groote schaal aan de dagelijkse besturen is gedelegeerd, geenszins als motief aangevoerd voor de indiening van het onderhavige ontwerp. Daarvoor gelden uitsluitend de in de Memorie van Toelichting vermelde doelmatigheidsgronden alsmede het argument van ongewenschte politieke beïnvloeding. Uit bedoeld feit kan echter wel blijken, dat het onderhavige ontwerp niet zulk een ommekeer in den bestaanden toestand brengt als van sommige zijden wordt voorgesteld.

De voorgestelde regeling geeft slechts een wettelijke uitbreiding aan die delegatie, zij wil deze uitstreken tot de

hoogere ambten, welke thans veelal daarin niet zijn betrokken. Hierbij dient er met nadruk de aandacht op te worden gevestigd, dat ook in de voorgestelde regeling den raden niet het heft uit handen wordt genomen. Evenals thans het geval is, behouden de raden het recht van controle op de door de colleges van dagelijksch bestuur uitgeoefende bevoegdheid. Het ontwerp brengt derhalve geenszins een principieele wijziging in den bestaanden toestand, doch breidt een reeds door den raad in handen van de dagelijkse besturen gelegde bevoegdheid uit.

Voor de bezwaren, welke het geachte lid oppert tegen het overgenomen amendement-Sosrohadikoesoemo, waarbij in geval van staking van stemmen de beslissing wordt gelegd in handen van den voorzitter, moge worden verwezen naar de betrekkelijke passage in de Memorie van Antwoord en naar hetgeen den voorsteller van dat amendement thans in zijn rede in eersten termijn heeft opgemerkt.

Het geachte lid kan er in het algemeen toch geen bezwaar tegen hebben, dat een novum in de wet wordt ingevoerd; er worden zoo vaak nieuwe bepalingen en constructies in de wet opgenomen.

De heer Blaauw is van oordeel, dat de Regeering niet naar vermogen er toe medewerkt om den Volksraad de overtuiging bij te brengen van de wenschelijkheid van de totstandkoming der voorgestelde regeling en hij verwijt haar, dat Zij niet bereid is het verzamelde feitenmateriaal, dat haar de overtuiging heeft gegeven dat bij verschillende benoemingen politieke en andere ongewenschte factoren een rol spelen, aan dit college over te leggen en in bespreking te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Dit verwijt moet de Regeering afwijzen. Het is haar onmogelijk het verzamelde belangrijke feitenmateriaal in bespreking te brengen. Zooals door den heer Verboom terecht werd opgemerkt, zou overlegging van dat materiaal de betrokkenen kunnen schaden en tot allerlei onaangename verwickelingen aanleiding kunnen geven. De Regeering moet hier een beroep doen op het door de leden in haar te stellen vertrouwen, dat Zij haar overtuiging heeft gebaseerd op deugdelijk feitenmateriaal. Die gegevens berusten niet, zooals ik reeds bij interruptie mededeelde op de enkele verklaring van voorzitters van raden, doch op een uitvoerige vermelding van gevallen met alle bijzonderheden, welke zich daarbij hebben voorgedaan.

De heer Blaauw spreekt er zijn verbazing over uit, dat de voorzitters der raden dan in gebreke zijn gebleven, de gevallen van onjuiste benoemingen bij de Regeering ter vernietiging voor te dragen.

Waar, zooals reeds in de Memorie van Toelichting met andere woorden werd opgemerkt, het, zoo niet onmogelijk, dan toch uiterst moeilijk is in de gevallen, waarin bij de behandeling van personeelsaangelegenheden als benoeming enz. politieke en andere ongewenschte beïnvloeding heeft plaats gehad, deze beïnvloeding op onweerlegbare wijze aan te toonen, is het niet zoo onbegrijpelijk, dat de voorzitters der betrokken raden er niet licht toe komen om die raadsbeslissingen bij de Regeering ter vernietiging voor te brengen. De voorzitters zullen er — en ook dit is begrijpelijk — vaak de voorkeur aan geven om een conflict met den raad te vermijden en door interne besprekingen te trachten voor den vervolge dergelijke beslissingen te voorkomen. Overigens moge nog worden opgemerkt, dat het vernietigingsrecht een uitzonderlijke bevoegdheid der Regeering is, welke slechts gehanteerd wordt, wanneer apert strijd met de wet of het algemeen belang is aan te toonen. Niet altijd, wanneer van een voordracht wordt afgeweken op grond van politieke of andere overwegingen en zeker niet altijd, wanneer op grond van dergelijke overwegingen een als No. 2 op de voordracht geplaatste, en dus ook als geschikt aan te merken candidaat

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

door den raad wordt benoemd, is het mogelijk aantasting van het algemeen belang te bewijzen.

De door den heer Blaauw in de vergadering van den Volksraad van 12 Augustus 1933 gerapporteerde gevallen van onjuiste benoemingen hebben wel degelijk de volle aandacht der Regeering gehad en zijn voor haar aanleiding geweest een onderzoek in te stellen of er benoemingen hebben plaats gehad, welke door overwegingen van nepotisme zijn beïnvloed.

Een en ander heeft er toe geleid, dat met nadruk onder de aandacht van de betrokken instanties is gebracht, dat dergelijke ongewenschte beïnvloeding dient te worden voorkomen.

De heer Blaauw heeft medegedeeld, dat het hoofdbestuur van het I. E. V. aan al de afdelingen van het verbond gevraagd heeft, of haar gevallen bekend zijn van benoemingen, in strijd met het algemeen belang. Omtrent de resultaten van die enquête drukte de geachte spreker zich zeer voorzichtig uit. Het hoofdbestuur heeft n.l. uit die enquête niet den indruk verkregen, dat dergelijke benoemingen op inderdaad groote schaal, althans op een zoodanige schaal hebben plaats gehad, dat er ingegrepen dient te worden.

Vast staat dus, Mijnheer de Voorzitter, dat ook de eenigszins gebrekkige enquête van het I. E. V. heeft uitgewezen, dat raadsbenoemingen in strijd met het algemeen belang hebben plaats gehad, zij het ook niet op zóó groote schaal, dat er naar het oordeel van het hoofdbestuur van het I. E. V. voor de Regeering aanleiding zou kunnen bestaan tenzake in te grijpen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik acht het toch wel een belangrijk feit, dat van de zijde van een groote politieke partij wordt toegegeven, dat er benoemingen plaats vinden, welke onder ongewenschte beïnvloeding tot stand komen. De zoo veel meer omvattende enquête welke de Regeering heeft ingesteld, hebben meer feiten van dien aard aan het licht gebracht. Wanneer dat zoo is, dan zal de heer Blaauw wellicht kunnen toegeven dat het van wijs beleid getuigt tijdig de bakens te verzetten, teneinde te voorkomen, dat meer schade wordt aangericht. Beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald.

De heer Blaauw begeeft zich verder in een bespiegeling van een vergelijking met het Nederlandsche gemeenterecht. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering reeds gezegd, dat Zij hieraan slechts een betrekkelijke waarde kan toekennen.

Een beroep op Oppenheim moge voor den jurist altijd zijn eigenaardige bekoring hebben, men kan echter thans dezen hoogleeraar toch bezwaarlijk aanvoeren als een kenner van de hedendaagsche Indische toestanden. Dat intusschen ook in Nederland andere opvattingen baan breken, kan wel blijken uit de bewerking van den laatsten druk van het standaardwerk van Oppenheim door prof. van der Pot, die, met *allen eerbied, welken hij voor den vader van het Nederlandsche gemeenterecht heeft, zich toch genoopt zag in een noot op te merken, dat hij het standpunt van den schrijver niet kon deelen. Tegenover de zienswijze van Oppenheim kan bovendien een tegengestelde opvatting van andere hoogleeraren en dezen tijd en verschillende schrijvers worden aangevoerd en uit de behandeling van het onderwerp van de overdracht van de bevoegdheid tot benoeming en ontslag van ambtenaren op de colleges van dagelijksch bestuur in de vergadering van de Nederlandsche Juristenvereniging kan blijken, dat vele juristen voorstanders van die overdracht zijn.*

Ik wil den heer Blaauw daarom niet volgen in zijn beschouwingen over het Nederlandsche gemeenterecht en zijn beroep op prof. Oppenheim. Ik wil mijn beantwoording van de rede van dit geachte lid echter niet beëindigen zonder ook op hem een beroep te doen nog eens ernstig zijn bezwaren en de door de Regeering daar tegenovergestelde beschouwingen te overwegen. De heer Blaauw kan er zich van

(Kerstens.)

overtuigd houden, dat de Regeering niet tot een herindiening van het ontwerp zou zijn overgegaan, wanneer de totstandbrenging daarvan voor haar niet een aangelegenheid ware, welke Zij een onmisbare factor acht voor een gezonde ontwikkeling van de decentralisatie, waarvan de heer Blaauw zich steeds zulk een warm voorstander heeft getoond.

Ten slotte kom ik, Mijnheer de Voorzitter aan de beantwoording van de voorstanders van het ontwerp, de heeren Verboom, Van Helsdingen en Sosrohadikoesoemo.

Ik kan hierbij uiteraard kort zijn. De Regeering heeft groote waardeering voor den krachtigen steun, welke deze geachte leden aan het ontwerp hebben gegeven.

De heer Verboom heeft een hem gerapporteerd geval van een poging tot ongewenschte beïnvloeding van de benoeming van een localen ambtenaar door den gemeenteraad in bespreking gebracht. Ook aan de Regeering is dit geval onlangs gerapporteerd en Zij kan verklaren, dat Zij de beschikking heeft over nog meer sprekende gevallen. De zakelijke argumenten, welke dit geachte lid heeft aangevoerd, zijn een welkome versterking van het betoog der Regeering.

Heeft de heer Van Helsdingen in het bijzonder de doelmatigheidsargumenten der Regeering onderstreept, aan den steun, welke de heer Verboom aan het ontwerp geeft, meent de Regeering voor dat naar een betoog te moeten hechten, omdat hier iemand aan het woord is, die de practijk van de hanteering van het benoemingsrecht door den gemeenteraad van nabij heeft meegemaakt en zelf heeft ervaren welke bezwaren daaraan kleven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij bij de beantwoording van de sprekers in verband met den wat korten tijd, welke mij voor de beantwoording was toegemeten, moeten beperken tot de voornaamste punten van de gehouden redevoeringen. Niettemin hoop ik, zoo niet alle, dan toch enkele tegenstanders van het ontwerp van de juistheid van het standpunt der Regeering te hebben kunnen overtuigen.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn ook van de zijde der Regeering geëindigd en kan worden overgegaan tot den tweeden termijn van de zijde van het college.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Is het niet mogelijk, dat er eenige speling wordt gegeven voor het antwoord in tweeden termijn van de zijde der leden, opdat er gelegenheid is zich te beraden? Bv. een half uur?

De Voorzitter: Ik wil gaarne aan het verzoek voldoen om de vergadering eenigen tijd te schorsen, teneinde de leden gelegenheid te geven zich te voorbereiden. Die schorsing zal evenwel niet lang kunnen zijn.

De vergadering wordt te 9.32 uur v.m. geschorst en te 9.53 uur v.m. hervat.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Bij de aandacht, door den geachten Regeeringsgemachtigde zooeven gewijd aan de argumenten, die ik gisteren tegen dit ontwerp aanvoerde, opperde hij in de eerste plaats bedenking tegen de stelling, dat onder bepaalde omstandigheden politieke beïnvloeding zeer gewenscht, ja zelfs onmisbaar kan zijn. Zijn bezwaren hiertegen ontwikkelend, komt de Regeeringsgemachtigde tenslotte tot de samenvatting, dat de politieke gezindheid van een candidaat in een benoemingskwestie geen positieven factor mag uitmaken. Als wij elkander nu maar goed verstaan, wil ik mij met deze samenvatting gaarne geheel en al accoord verklaren; maar dan moeten we elkander inderdaad goed verstaan.

Ik wil trachten, de zaak duidelijk te stellen. Natuurlijk mag inzake benoemingskwesties nòch de theorie, nòch de practijk deze zijn, dat voor de een of andere betrekking zouden worden geëischt: einddiploma van dit of dat, gebleken ge-

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Kerstens.)

schiktheid, en die of die politieke of godsdienstige belijdenis. Maar dat heb ik ook niet geponeerd. Om elkaar goed te begrijpen, moeten we de werkelijkheid in het oog houden, niet alleen de werkelijkheid in Nederland, doch ook — en in dit geval uitsluitend — die in Indië.

De heeren Verboom en Van Helsdingen gaven gisteren te kennen, dat mij bij de bepaling van mijn houding Nederlandsche toestanden voor oogen zouden hebben gestaan. Met welk recht hebben zij dit gedaan? Mijn rede van gisteren kan uitwijzen — ieder, die ze gehoord heeft en ieder, die ze alsnog leest, kan het controleeren — dat ik met geen woord over Nederland of over Nederlandsche toestanden gerept, noch er ook maar op gezinspeeld heb. Inderdaad heb ik mij geheel en al bepaald tot Indische toestanden.

Nu heeft de geachte Regeering-gemachtigde gezegd: bij benoemingen moeten wij letten op de geschiktheid en daarop alleen. Ik voor mij sluit in deze geschiktheid in de aanwezigheid van de noodige eigenschappen van karakter en persoonlijkheid, die de geachte Regeering-gemachtigde zooveen gescheiden vermeldde, maar ik geloof, dat wij het hierover wel eens zullen zijn; onder geschiktheid versta ik dus ook de noodige karaktereigenschappen, ook de gave bijv. om in een bepaalde positie leiding te geven, overwicht uit te oefenen, enz.

(De heer Roep: Anders is men niet geschikt.)

Inderdaad, deze eigenschappen heb ik er dus wel degelijk bijgenomen.

Nu kom ik tot de eigenlijke vraag: Hoe is nu dikwijls de praktijk? Deze: dat bij benoemingen de vereischte bekwaamheid, geschiktheid, inclusief dan de vereischte karakter- en persoonlijkheidseigenschappen klaarblijkelijk alleen te vinden zijn in een bepaalde groep; in een groep van menschen, die vele aanhangers hebben in de leidende functies. En zoo kom ik dan tot precies het omgekeerde van wat de geachte Regeering-gemachtigde zeide: de praktijk wijst uit, dat er bepaalde politieke en confessionele groepen zijn, waar deze geschiktheid, deze karaktereigenschappen klaarblijkelijk in het geheel niet of in zeer geringe mate aanwezig blijken te zijn. Dat wilde ik zeggen en daarvan heb ik interessante staaltjes medegemaakt. Persoonlijk — ik geloof, dat het goed is, omdat het de gedachten verhelderen kan, dat ik een persoonlijke ervaring mededeel — heb ik het volgende ondervonden. Toen ik indertijd werd voorgedragen voor algemeen inspecteur van het w.l.o., mulo en kweekschoolonderwijs, werd mij door niemand minder dan de allerhoogste autoriteit gezegd, dat ik daar eigenlijk als uitgesproken katholiek niet geschikt voor was. Dit feit staat niet op zichzelf, het is geen feit, het is een verschijnsel.

(De heer Van Helsdingen: Ik kan er nog andere aan toevoegen.)

Ik ook, daarom zeg ik dan ook: het is geen feit, maar een verschijnsel. En wanneer nu de situatie zoo is, dat dus wel degelijk bij benoemingen de confessionele of de politieke belijdenis dikwijls een negatieve factor uitmaakt, positief gehanteerd, dan zeg en handhaaf ik, dat de politieke invloed dienstbaar mag worden gemaakt aan het scheppen van evenwicht in deze toestanden, niet, strikt genomen, als een benoemingskwestie, maar als een kwestie van contrôle op de gestie van de overheid. Zoo moet men het verstaan. Men moet niet in de oproeping zetten, niet als een criterium in den volledige raad of in de dagelijksche besturen hanteeren den factor politieke of godsdienstige belijdenis, maar men moet wel zeggen: hoe het komt, komt het, maar de praktijk is deze, dat in geheel dit gebied van ambtelijke administratie de benoemingen alle vallen in dezelfde groep van politieke of confessionele aanhangers; dat kan niet goed zijn; onder volledige handhaving van het geschiktheidscriterium moeten wij trachten hierin een beter evenwicht te brengen. En dan

(Soangkoepon.)

is mijn criterium hetzelfde als dat van den heer Verboom van gisteren, het criterium van het algemeen belang, want tot het algemeen belang behooren de rechten van alle behoorlijke bevolkingsgroepen en niet van een bepaald onderdeel dier bevolkingsgroepen. Zoo is de practijk, ook in Indië, ik herhaal, ik spreek alleen over Indië, niet over Nederland.

In zulke gevallen, Mijnheer de Voorzitter, ik herhaal het, is de politieke beïnvloeding bij benoemingen een onmisbare factor en dan ook niet ongewenscht.

Nu is een van mijn groote bezwaren tegen dit ontwerp, dat het recht van deze benoemingen gelegd wordt in de handen van colleges, die mij geen waarborgen bieden, zeker niet meer, eerder minder, dan de tot nu toe benoemende algemeene raden, de volledige raden, dat met dezen evenwichtseisch, onder handhaving van het geschiktheidscriterium, op voldoende wijze rekening zal worden gehouden, omdat deze colleges samengesteld plegen te worden, zoowel wat hun voorzitters als hun overige leden betreft, op een wijze, die in de praktijk onbevredigend heeft gewerkt.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft zooveen gezegd: die dagelijksche besturen — laat de heer Kerstens en andere leden dat toch gelooven — zijn geen politieke colleges, het zijn werkecolleges. Daar is het verantwoordelijkheidsbesef voor het vervullen van de bestuurstaak zóó groot, dat de heer Kerstens gerust kan zijn. Ik herhaal: ik geloof er niets van. Ik blijf op mijn standpunt staan, dat dit even goed, minstens even erg politieke colleges zijn als de volledige raden en dat op grond van het feit o.a. — en aan dat argument heeft de geachte Regeering-gemachtigde geen aandacht besteed — dat, worden de volledige raden langs één politieke weg gekozen, voor de samenstelling van de dagelijksche besturen tweemaal een politieke verkiezing noodig is. Hoe de geachte Regeering-gemachtigde nu zeggen kan, dat voor politieke vertegenwoordiging en dus belangenbehartiging niet te vreezen is, is mij niet duidelijk.

Nu heeft de geachte Regeering-gemachtigde gezegd: de heer Kerstens heeft geen ervaring op het gebied van deze colleges, dus moet hij — zoo zei hij het niet maar zoo bedoelde hij het wel — daarover niet meepreten, althans hij moet meer neiging toonen, te luisteren naar menschen, die daarin wel ervaring hebben. Ik kan den geachten Regeering-gemachtigde verzekeren, dat ik naar die menschen wel geluisterd heb. Er zijn menschen in de dagelijksche besturen, die zeggen — althans dat moet ik aannemen als de Regeering-gemachtigde mij dat verzekert: — het gaat hier goed en zeer zakelijk, politiek is hier uitgeschakeld; er zijn echter ook anderen, die het omgekeerde met nadruk verklaren.

Om een objectief deskundige te noemen, verwijs ik naar den schrijver L. in de Java-Bode van een dag of veertien geleden, die juist op grond van zijn groote persoonlijke ervaring verklaart, dat een verplaatsing van de bevoegdheid tot het doen van benoemingen van de volledige raden naar de dagelijksche besturen een stap van den regen in den drup is, of om de woorden van den Regeering-gemachtigde te gebruiken, van den schemer in het duister, omdat de op zijn persoonlijke ervaring gegronde meening was, dat het, wat politieke en andere ongewenschte beïnvloeding betreft, dan nog erger zal worden. Vandaar dat hij betoogde dat overdracht van het benoemingsrecht aan de voorzitters noodig is.

De tijd van voorbereiding is kort geweest; ik zal het hierbij laten. Het spijt mij, dat ik moet verklaren, dat ik door de rede van den geachten Regeering-gemachtigde tot dusver niet van mijn standpunt ben afgebracht.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de I.S. wordt aan de locale raden de bevoegdheid tot besturen toegekend. Indien thans de benoeming, schorsing en ontslag aan de locale raden worden ontnomen, dan spreekt het toch vanzelf, dat aan die bestuursbevoegdheid tekort

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Soangkoepon.)

wordt gedaan, want in de daad van het besturen maken juist benoeming, schorsing en ontslag van locale ambtenaren een integreerend deel uit van de behartiging der belangen van de locale gemeenschappen.

Men moet niet vergeten, dat deze locale ambtenaren bestemd zijn voor de bevolkingsgroepen, die in de betrokken raden zijn vertegenwoordigd. Bij elke benoeming van een ambtenaar, behoort toch in de allereerste plaats de vraag te worden gesteld, in hoeverre een ambtenaar voldoet aan den arbeid, die bestemd is voor de heterogene bevolking van deze gewesten.

Hiertoe is slechts de locale raad in pleno bevoegd.

Het is ook mogelijk, dat de Regeering mijn gedachtengang niet begrijpt. Doch ook in het college van dagelijksch bestuur zullen straks de Inheemschen, die in locale diensten willen komen, niet worden verstaan en daarom is het onttrekken van de bevoegdheid van benoeming, schorsing en ontslag aan den raad, nog minder wenschelijk.

Het laten van deze bevoegdheid bij den raad beteekent slechts het in handen houden van de zoo noodig ongezochte contrôle op de daden van het dagelijksch bestuur. Zooals ik gezegd heb, geschiedt de benoeming in de meeste gevallen in de practijk ook reeds door het dagelijksch bestuur. Kortom, hoe men de zaak ook wendt of keert, ik kom toch tot de overtuiging, dat deze ontwerp-ordonnantie ingaat tegen de beginselen der Indische Staatsregeling.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de bezwaren naar voren gebracht, waarom ik mij met het regeeringsvoorstel niet kan vereenigen en de Regeering heeft mij van de juistheid van haar standpunt niet kunnen overtuigen.

Het door ons geacht medelid, den heer Verboom, naar voren gebracht Medansche voorbeeld heeft mij in mijn standpunt nog versterkt.

Ons geacht medelid, de heer Verboom sprak gisteren over de vele klachten, over de wijze, waarop op het oogenblik de locale raden het benoemingsrecht hanteeren, zoowel wat betreft de regentschapsraden als de gemeenteraden. Maar mijn geacht medelid weet toch ook, dat die klachten het gevolg zijn van de openbare contrôle. In dit verband betreur ik, dat dit geacht medelid niet tot de wetenschap gekomen is, dat er nog meer foutieve benoemingen en ontslagen zijn, die wegens gemis aan openbare contrôle of een controleerend lichaam, zooals de locale raden, niet aan de oppervlakte komen.

Wanneer ons geacht medelid den invloed van de politiek bij benoemingen uit onze locale gemeenschappen wil doen verdwijnen, zou hij moeten streven naar het verkrijgen van een evenwicht in de locale raden b.v. door een verbetering van het stelsel der vertegenwoordiging, doch met de hier ter behandeling aangeboden ontwerp-ordonnantie zal de norm van de geschiktheid in de practijk beheerscht worden door de persoonlijke gezindheid van degenen, die de bevoegdheid tot benoeming bezitten.

Het door ons geacht medelid, de heer Verboom, aangehaalde Medansche voorbeeld toont mijns inziens aan, dat deze benoeming geschiedde op de basis van het persoonlijk inzicht of gevoelen dan wel voorkeur van de leden van dien raad en het is mijns inziens onjuist, dat hierbij gesproken kan worden van rascriterium. Het is immers niet uitgesloten dat een of meerdere Inheemschen hun stem aan den Europeeschen candidaat hebben gegeven. In elk geval, degenen, die het rascriterium deden gelden, waren zeker niet de Inheemsche leden, die deze kwestie zakelijk hebben behandeld. Wat toch is het geval?

Er zou een tweeden arts bij het gemeenteziekenhuis te Medan benoemd worden. Deze tweede arts is vooral bestemd voor de behandeling van de Inheemsche patiënten. Voor de bevoorrechte Europeesche patiënten is reeds een Europeesch

arts als geneesheer-directeur benoemd. De aan te stellen geneesheer was dus meer bestemd voor de Inheemschen en de minvermogenden van Inheemschen landaard. De heer Pohan heeft reeds als Indisch arts zijn sporen verdiend en is gouvernements Indisch arts met verlof. Hij staat bij de Inheemsche bevolking goed aangeschreven, niet alleen als mensch maar ook als geneesheer en bezit bovendien, evenals de heer Van der Molen een Europeesch diploma. Wanneer men nu zakelijk zou zijn geweest, zou de heer Pohan zeker zijn gekozen. Als het geachte lid, de heer Verboom, mij nu vraagt, wie in deze niet zakelijk zijn geweest, dan zou ik willen antwoorden: de Europeesche leden van den raad, dus de Europeanen. En nu kan men wel begrijpen, dat deze zakelijkheid straks geheel verloren zal gaan, wanneer degenen, die zullen benoemen bijna uitsluitend Europeanen zijn. Bij deze Europeanen tel ik natuurlijk ook de Inheemschen, die zich nog meer Europeaan voelen dan de Europeanen zelf.

(De heer Verboom: Bedoelt U in de dagelijksche besturen van de locale ressorten?)

Ja, de meeste leden van de locale ressorten zijn in de door mij daaraan gegeven beteekenis Europeaan, vooral als het gaat om dagelijksche besturen, die door een bestuursambtenaar worden voorgezeten.

Ons geacht medelid, de heer Verboom, deelde mede, dat de voordracht zonder voorkeur door B. en W. werd ingediend.

Ik zou dan het geachte medelid de vraag willen stellen, of de namen der candidaten niet in volgorde in de voordracht zijn opgenomen. Worden die namen dan naast elkander geplaatst, zou ik willen vragen.

Zoo niet, wie werd dan als eerste candidaat op de voordracht genoemd? Dit geacht medelid heeft blijkbaar vergeten, dat het opnemen van den naam van een candidaat als eerste op de voordracht, de beteekenis heeft, dat men aan die candidaat de voorkeur geeft; d.w.z. dat B. en W. aan dien candidaat de meeste kansen wenschen te zien geven; dit is de wettelijke beteekenis van deze plaatsing.

Wanneer dus bij deze benoeming het rascriterium geprevaleerd heeft, dan lag dit zeker niet bij de Inheemsche leden van den Medanschen Gemeenteraad.

De kern van de zaak is, dat hierbij het persoonlijk inzicht domineerde, het persoonlijk inzicht, dat geboren was uit een overtuiging, die natuurlijkerwijze gedragen werd door het ras en waarop, als een natuurlijk gevolg daarvan ook van toepassing is het spreekwoord: „Het hemd is nader dan de rok". En de toepassing daarvan kan nadeelige gevolgen hebben voor het dienen der algemeene belangen en hiervoor moet de Regeering waken, doch met haar ingediend voorstel heeft Zij juist dit euvel bevorderd.

Maar ik vraag mij af, of ons geacht medelid, de heer Verboom in staat zal zijn dit rascriterium uit de Indische geschiedenis te schrappen, want, zelfs de Regeering handhaaft dit rascriterium als beginsel.

De onderscheiding: „Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen" is immers de vrucht van ons staatsbestel?

Laat ons geacht medelid, de heer Verboom zich niet de illusie vormen, dat de meeste Europeanen hier te lande zich niet schuldig maken aan superioriteitswaan. Het dagelijksch leven in deze gewesten geeft daarvan tal of overvloedige voorbeelden en dit zal een groot gevaar opleveren voor de juiste beoordeeling van Inheemschen bij eventuele benoemingen, schorsing en ontslagen door het dagelijksch bestuur in de locale raden, dat meestal uit Europeanen bestaat.

Ik zeg dit met leedwezen. Ik constateer hierbij echter alleen de juiste feiten. Ik handhaaf daarom mijn reeds ingenomen standpunt.

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in tweeden termijn maar niet ingaan op hetgeen mijn geachte medelid omtrent dit onderwerp hebben gezegd, ofschoon daarbij wel enkele punten zijn, die tot tegenspraak verplichten. Ter bekorting van de afhandeling van dit onderwerp wil ik mij slechts beperken tot hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde hedenochtend ten aanzien van dit onderwerp heeft verklaard. In navolging van ons geachte medelid den heer Kerstens, zou ik dan willen aanvangen met een korte beschouwing over den mogelijken invloed van de politieke kleur ten aanzien van benoemingen bij de locale ressorten.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft vanochtend verklaard, volkomen in dezelfde lijn van de eerste behandeling van dit onderwerp, dat bij die benoemingen in locale ressorten — ik spreek hier alleen maar van locale ressorten, ter vereenvoudiging van de aanduiding, daar zijn echter al de autonome ressorten onder begrepen — de politieke kleur nimmer een positief element mag uitmaken. Ik zou te dezen aanzien de vraag willen stellen of deze stelling een axioma is. Dan zou ik ter bestrijding van die stelling der Regeering toch wel voor het oogenblik willen verwijzen naar voorbeelden in Nederland. Om maar eens een voorbeeld te noemen wijs ik in dit verband op een gemeente met uitgesproken politiek karakter als b.v. Zaandam, waar men heeft een sociaal democratischen burgemeester en een sociaal democratischen raad. Wanneer men dit karakter van zoo'n stad voor oogen houdt, vraag ik mij af, of, wanneer daar benoemingen van eenige belangrijke ambten aan de orde zijn, dan toch die stelling van de Regeering in haar volle sterkte zou moeten gelden, met andere woorden wanneer daar sollicitanten zijn voor betrekkingen van b.v. gemeente-secretaris of diensthoofd, of dan in geen enkel opzicht mag worden gelet op de politieke kleur? Ik vrees dan, dat het algemeen belang geschaad zou worden, wanneer b.v. in een stad als Zaandam in de hoogere betrekkingen van de gemeente iemand zou worden benoemd van een aan de sociaal-democratische richting volkomen tegengestelde politieke kleur. Men krijgt daardoor een incongruentie van een dergelijk diensthoofd niet alleen met het gemeentebestuur, niet alleen met den burgemeester en den raad, doch ook met de gemeente.

Ik zou naar aanleiding van dit feit dan ook de tegenovergestelde stelling willen poneeren, n.l. dat in bepaalde gevallen onder bepaalde omstandigheden .....

(De heer Kerstens: En bij bepaalde ambten.)

Natuurlijk, dat staat allemaal voorop!

..... de politieke kleur van een candidaat zeer beslist een positief element bij de benoemingen zou moeten zijn, juist ter wille van het algemeen belang.

In dergelijke gevallen zal men een candidaat, die naar het overige te oordeelen, verreweg de meest geschikte is, toch moeten passeeren voor een anderen, die misschien niet de allersgeschikteste is, maar wiens politieke kleur in overeenstemming is met de plaats, welke hij zal moeten gaan vervullen.

Wanneer nu de Regeering zou willen opmerken, dat dit misschien feiten zijn, die men voor Nederland kan aanvaarden, dan zou ik toch nog wel — ik moet mij hier wat voorzichtig uitdrukken — aan den geachte Regeeringsgemachtigde de stellige ontkenning willen vragen of bv. bij een benoeming tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië de elementen, die met de geschiktheid van den candidaat niets te maken hebben, onder alle omstandigheden voor die benoeming moeten worden ter zijde gesteld.

(De heer Roep: Waarop slaat dat?)

Mijnheer de Voorzitter! Dat slaat, als ik het wel heb, op alle benoemingen van leden van dien raad.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft uit mijn rede in eersten termijn een motief gehaald om er op te wijzen, dat

de fout, dat benoemingen in den raad in openbaarheid moeten geschieden, toch wel sterk spreekt uit het voorbeeld, dat ik heb aangehaald ten aanzien van de gemeente Batavia. Bij die gemeente is het eenmaal voorgekomen, dat het college van B. en W. een voordracht voor een benoeming had opgemaakt en dat bij de benoeming de raad, de wethouders inclus, de voorkeur gaven aan een candidaat, die niet op de voordracht stond. De Regeering nu heeft daaruit de conclusie getrokken, dat men hier dan toch wel een sterk voorbeeld heeft hoe slecht het werkt, wanneer men in het openbaar zich moet uitspreken, waarbij dan de wethouders in den raad zich gebonden gevoelen aan hun politieke fractie en daarom feitelijk hun opvatting, die zij in de vergadering van het dagelijksch bestuur hebben aangenomen, prijs geven. Ik geloof, dat deze conclusie van de Regeering wel een zeer gevaarlijke is. Als ik het wel heb is bij die gelegenheid een candidaat gekozen, die in het geheel niet op de voordracht stond en die op het allerlaatste oogenblik naar voren is geschoven. Ik geloof stellig, dat de meest voor de hand liggende conclusie deze is, dat toen bij de behandeling in den raad de betere eigenschappen van dezen vreemden candidaat bleken, ook de wethouders hun opvatting, die zij reeds hadden in het college van B. en W. hebben laten zien en den raad in geschikte candidaat, door den raad aanbevelen, hebben geseund.

(De heer Dróssaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: De heer Blaauw sprak gisteren — als ik mij niet vergis — van nummer 1 van de voordracht; daaruit heb ik mijn conclusie getrokken.)

Nummer 1 van de voordracht heeft geen enkele stem gekregen. De candidaat welke gekozen is, stond niet op de voordracht, maar is bij de besprekingen in den raad op den voorgrond gebracht.

Ik heb gisteren — even terloops kan ik wel zeggen — de wettigheid van het ontwerp in bespreking genomen en heb daarbij de vraag gesteld of ook de Indische staatsinrichting een overdracht van bevoegdheden van de raden naar de colleges van dagelijksch bestuur wel toestond. Verder heb ik toen betoogd, dat, wanneer een dergelijke overdracht zou moeten plaats hebben, ik dat desnoods zou kunnen aanvaarden voor de provincies en de regentschappen, doch niet voor de gemeenten. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft uit deze schijnbare tegenspraak de conclusie getrokken, dat ik het dan toch eigenlijk met mijzelf niet eens was.

Het is noodig, op dit punt nog even terug te komen om dit misverstand uit den weg te helpen. Ik zal daartoe nog even een aanhaling doen uit wat ik gisteren heb gezegd ten aanzien van de wettigheid of eventueele onwettigheid van het ontwerp, met betrekking waartoe ik meende, dat de Regeering er wel wat vlot overheen was gelopen, n.l.:

„Ik zou zelfs een stap verder willen gaan en vragen, of de voorliggende ontwerp-ordonnantie eigenlijk niet onwettig is, waar zij deze bevoegdheid aan den raad ontnemt en toekent aan het dagelijksch bestuur”.

Ik had gaarne gewild, dat ten aanzien van dit punt de motiveering van het standpunt der Regeering eenigszins sterker was geweest. Ik heb getracht, de Regeering uit haar tent te lokken door te verwijzen naar artikel 119 I. S., waarin de regeling en het bestuur van de verschillende huishoudingen wordt opgedragen aan den raad, terwijl ten aanzien van de provincie althans slechts voor het overige bij ordonnantie regelen kunnen worden gegeven.

(De heer Van Helsdingen: Dat geldt alleen ten aanzien van de provincies.)

Ik heb dat als sterkste punt naar voren gebracht. Wanneer het voor de provincies onwettig is, dan — laten we aannemen, dat de heer Van Helsdingen op dit punt met mij mee zou willen gaan — zal hij moeten toegeven, dat dit ontwerp onwettig is.

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Blaauw.)

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Maar twijfelt de heer Blaauw ook nu nog voor wat de provincies betreft aan de wettigheid?)

Deze interruptie sluit aan op de rede van den Regeerings-gemachtigde op dit punt. Hij zeide: In de verschillende organieke ordonnanties zijn de bevoegdheden van den raad bij ordonnantie verminderd en ik zou zeggen, dat daaruit toch wel de conclusie moet worden getrokken, dat deze ontwerp-ordonnantie, die ook een vermindering van de bevoegdheden der raden inhoudt, evenzeer wettig is. Ik acht dit geen juiste redeneering. Men moet a priori aantonen, dat een dergelijke bevoegdheidsbeperking van de raden ten aanzien van bestuur en inrichting van de gewestelijke huishouding wettig is of onwettig en dan kan men pas verder vragen, of de voorliggende ordonnanties, dan wel de andere ordonnanties, die de Regeeringsgemachtigde bedoelde, al dan niet toelaatbaar zijn.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Ik heb er ook op gewezen, dat aan het begrip „bestuur” in artikel 119—2 I. S. door U dan toch wel een te absolute beteekenis wordt toegekend.)

Dat heeft de geachte Regeeringsgemachtigde inderdaad geponeerd, maar ik zou gaarne willen zien, dat deze stelling van de Regeering, dat het te absoluut wordt opgevat, eenigszins werd bewezen. Voor dat bewijs verwees de Regeeringsgemachtigde inderdaad naar de voorbeelden, o.a. in Nederland, waar in de grondwet ongeveer dezelfde regeling voorkomt als in de Indische Staatsregeling terwijl in de provincie- en de gemeentewet ongeveer zulke regelingen voorkomen als in het ontwerp, dat wij thans in behandeling hebben. Maar bij dergelijke vergelijkingen tusschen ordonnantie en wet en I. S. en grondwet heb ik er al meer voor gewaarschuwd, dat men die vergelijkingen niet kan trekken om de eenvoudige reden, dat de provinciale en de gemeentewet krachtens de grondwet onschendbaar zijn, terwijl de ordonnantie, zooals we er hier een hebben, onder geen voorwaarde mag komen in strijd met de wet. De rechter heeft ten aanzien van dit punt volledig het toetsingsrecht en hij kan ordonnanties buiten werking laten wanneer hij meent, dat ze in strijd zijn met de Indische Staatsregeling. Dus uit het feit, dat in Nederland naast de grondwet, de provinciewet en de gemeentewet bestaan, mag niet worden geconcludeerd, dat er in Indië soortgelijke regelingen mogen worden getroffen.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Maar als men in Nederland dezelfde opvatting zou aanhangen als U hier thans poneert, geloof U dan niet, dat er dan nooit oppositie tegen zou zijn gerezen, juist in Nederland?)

Inderdaad komt het meermalen voor, dat men uit pure rechtswetenschappelijke beschouwing, onderwerpen in behandeling neemt, die in wetten zijn neergelegd, doch in strijd zijn met de grondwet.

Maar alle dergelijke beschouwingen hebben niet het minste nut, omdat de wetten desondanks toch worden toegepast; het zijn onderwerpen, die zich zeer goed leenen voor debatering societatis, voor studentenverenigingen en voor stellingen bij promoties; praktische waarde hebben zij niet, zoodat men het in het algemeen wel zal nalaten ze in behandeling te brengen.

(De heer Van Helsdingen: Maar bij het tot standkomen van de gemeentewet, zou men toch op de ongrondwettigheid ervan gewezen hebben?)

Dat is mogelijk, ik heb het onderwerp niet zoo in den breede kunnen bezien, ik heb alleen voor Indië de vraag gesteld, in hoeverre dit ontwerp wettig is of niet.

(De heer De Hoog: De heer Van Helsdingen moet aantonen, dat men het bij de behandeling van de gemeentewet niet gedaan heeft.)

Met het oog op den tijd kan ik beter van het onderwerp afstappen en nog even een uitspraak van de Regeering in behandeling nemen, naar aanleiding van een opmerking van mij in eersten termijn, waarbij ik prof. Oppenheim aanhaalde, om mijn meening te verdedigen, dat het veel beter is, dat de raad en niet het college van dagelijksch bestuur het benoemingsrecht hanteert. Hiertegenover heeft de Regeering verwezen naar prof. Van der Pot, die, omstuid door de juristenvereniging in Nederland van een andere meening is. In eersten termijn heb ik er ook reeds terloops op gewezen: ondanks de tegengestelde meening van prof. Van der Pot en van vele juristen op het Nederlandsche juristencongres is de Nederlandsche Regeering er toch nog nooit toe gekomen het bedoelde artikel in de Nederlandsche gemeentewet te veranderen. Daaruit mag ik toch wel concluderen — omdat men mag aannemen, dat de Regeering in Nederland het algemeene gevoelen vertegenwoordigt — dat men in Nederland in het algemeen vindt, dat de benoemingen bij den raad en niet bij het college van dagelijksch bestuur moeten zijn.

Ten aanzien van het onderwerp, dat ik in bespreking heb genomen, namelijk het novum, dat bij de regeling van het geval, dat de stemmen staken, de beslissing in handen wordt gelegd van den voorzitter, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mij de vraag gesteld: is het nu zulk een bezwaar, hier een novum te introducereen? Neen, Mijnheer de Voorzitter, in het algemeen heb ik er geen bezwaar tegen wanneer er, ook hier in Indië, nieuwe regelingen komen, in Indië zijn zij zelfs in het algemeen niet te vermijden, maar wat ik in eersten termijn heb betoogd is dit, dat dit novum ter sluiks bij de behandeling van dit onderwerp is aanvaard, zonder dat er — dat wil zeggen bij de eerste behandeling van het ontwerp — ook maar eenige bestudeering van het novum was geweest. Zelfs bij de tweede behandeling krijgt men nog geen motiveering van de introductie van het novum. Eerst in de Memorie van Antwoord bij de tweede behandeling vindt men als korte aanduiding van de meening der Regeering over het novum alleen het volgende:

„Wat de bezwaren tegen de overneming van de amendementen-Sosrohadikoesoemo c.s. betreft, moge worden medegedeeld, dat het veel reëler is bij staking van stemmen de beslissing in handen te leggen van den voorzitter”.

Als men dit aanvoert, zou ik zeggen: waarom is men dan zoo laat tot deze ontdekking gekomen, dat het veel reëler is bij staking van stemmen de beslissing in handen van den voorzitter te leggen? Die realiteit bestaat voor de provincies en regentschappen toch zeker reeds langer dan 10 jaar en voor de gemeenten veel langer.

Tenslotte nog het volgende.

Ik heb in eersten termijn de vraag gesteld: is de Regeering wel altijd voldoende diligent geweest bij de uitoefening van haar vernietigingsrecht? De Regeering meent, dat Zij voldoende diligent is geweest en ten aanzien daarvan heeft de Regeering thans verklaard, dat de voorzitters van de raden geen voordracht tot vernietiging van benoemingen doen, omdat in het algemeen onweerlegbare gegevens, waaruit zou blijken, dat er een strijd met het algemeen belang bestaat, niet te verkrijgen zijn.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dat onweerlegbare bewijsvoering zeer moeilijk is!)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, de onweerlegbare bewijzen dat in strijd met het algemeen belang is gehandeld.

Ik vreesde, dat de Regeering een dergelijk standpunt zou gaan innemen ofschoon er, naar mijn opvatting, toch wel benoemingen hebben plaats gehad, waarbij men uit den gang van zaken die onweerlegbare bewijzen, subjectief geoordeeld, kon putten. Daarom heb ik in 1933 een 5-tal voorbeelden daarvan gegeven, waaruit mijns inziens die onweerlegbare bewijzen te verkrijgen zouden zijn.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Van Helsdingen.)

Ik zei zoeven reeds, dat ik vreesde, dat de Regeering ten aanzien van dit punt misschien een andere meening zou kunnen hebben, zoodat ik, toen namens de Regeering door den geachten Regeeringsgemachtigde was verklaard, dat Zij wel degelijk zou ingrijpen met haar vernietigingsrecht, gevraagd heb: zal de Regeering bij het zoeken naar motieven voor dat vernietigingsrecht, niet al te formalistisch zijn?

Ten aanzien van dit punt zou ik de Regeering thans een aanhaling willen voorlezen uit de Handelingen van den Volksraad van 25 Augustus 1933, uitgesproken door een gemachtigde der Regeering. Zij luidt als volgt:

„Mijnheer de Voorzitter, inderdaad zal de Regeering, zooals de heer Blaauw terecht veronderstelt, de vernietiging van een zoodanige benoeming overwegen. Wat de tweede vraag betreft, ik ben het met den geachten spreker eens, dat het niet altijd even gemakkelijk zal zijn aantoonbaar te maken, dat een benoeming uitsluitend gebaseerd is op het rascriterium en wel zonder dat daarvoor bepaalde geldige redenen zouden bestaan. Elk geval zal op zichzelf moeten worden beoordeeld. Maar evenals de heer Blaauw er blijkbaar in geslaagd is een zoodanig gefundeerde opinie ten aanzien van het voorkomen van deze soort benoemingen te verkrijgen, dat hij thans de aandacht der Regeering hierop vestigt, zal het naar verwacht mag worden voor de Regeering ook wel niet tot de onmogelijkheden behoren, zich terzake in voorkomende gevallen zekerheid te verschaffen. Overigens lijkt het weinig vruchtbaar over de wijze waarop deze zekerheid zal kunnen worden verkregen, in nadere betrachting te treden”.

Aannemende, dat dit een moeilijk terrein is, kan ik mij toch niet voorstellen, dat er zich nimmer gevallen hebben voorgedaan, waarbij vernietiging zou kunnen worden overwogen. Het schijnt van niet, want er is, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde verklaard heeft, nimmer een voorstel tot vernietiging door den voorzitter van een raad ingediend. Er is één geval geweest, dat ik destijds zelf heb aangehaald, maar daarna schijnt het nimmer meer te zijn voorgekomen.

Ik geloof, dat hier dan toch wel en de voorzitters van die raden, en de Regeering wat te voorzichtig zijn geweest. Men heeft zelfs niet overwogen, in die gevallen het vernietigingsrecht toe te passen. O.a. daarom heb ik de vraag gesteld: is de Regeering met haar vernietigingsrecht wel voldoende diligent geweest?

Tenslotte geloof ik niet, dat het nog betoog behoeft, dat ik, ondanks de motiveeringen van de Regeering, voor het voorstel, zooals het daar ligt, niet veel gevoel. Ik neem aan, dat er benoemingen hebben plaats gehad die niet volkomen in orde zijn, maar in het algemeen heb ik mij daarbij afgevraagd: komt men met de wijziging, die de Regeering als een verbetering ziet, verder. Omdat ik dat niet inzie, zal ik tegen het ontwerp moeten stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de heer Blaauw naar voren heeft gebracht ten aanzien van de onwettigheid dezer ontwerp-ordonnantie is zeker de moeite waard, besproken te worden. Ik zal niet veel over dit onderwerp zeggen, maar wil toch wel een enkele opmerking maken, omdat voor mij vaststaat, dat het betoog van ons geacht medelid niet juist kan worden geacht. Ik vraag aandacht voor art. 121 I.S. waarin in het tweede lid nadrukkelijk wordt gestipuleerd:

„In elke krachtens het bepaalde in het vorige lid van dit artikel aangewezen gemeenschap wordt bij ordonnantie een raad ingesteld, tot regeling en bestuur van de huishouding der gemeenschap”.

en voor het vierde lid van artikel 121 I.S. luidende:

„De regeling van de dagelijkse leiding en uitvoering van zaken, alsmede die van het voorzitterschap van den raad en van de inrichting, de bevoegdheid en de verplich-

Voorzitter.)

tingen van de besturen dezer gemeenschappen geschieden bij ordonnantie.”

Wij hebben hier allerlei woorden, waarvan de beteekenis, de inhoud, op zichzelf nog niet vaststaat. Nu hecht ons geacht medelid aan het woord „bestuur” een buitengewoon groote voor hem vaststaande beteekenis, doch hij zal toch moeten toestemmen, dat onder dagelijkse leiding dan toch iets anders moet worden verstaan en dat in ieder geval die dagelijkse leiding geen inbreuk mag maken op het „bestuur” in zijn vollen omvang, zooals hij dat verstaat en volgens hem in het 2e lid aan den raad uitsluitend is voorbehouden.

Bij artikel 70 van de Stads-gemeente-ordonnantie zien wij, echter dat wordt bepaald:

„Aan den raad behoort de regeling en het bestuur van de huishouding der stadsgemeente, voorzover de bevoegdheid te dien aanzien niet aan het college van burgemeester en wethouders of aan den burgemeester is voorbehouden of door den raad is opgedragen.”

Hier zien wij, dat in tegenstelling met art. 121 I. S. dat deze bestuursbevoegdheid naar de opvatting van ons medelid onbeperkt aan den raad geeft, mir nichts, dir nichts door den ordonnantiëwetgever dat „bestuur” aan den raad deels wordt ontnomen, dat het wordt beperkt door de bepaling dat het college van B. en W. en de burgemeester, ieder afzonderlijk ten aanzien van het „bestuur” een bepaalde taak krijgen, hun een bepaalde taak wordt „voorbehouden”.

(De heer **Soangkoepon**: Door den raad zelf, maar niet door de Regeering.)

Dat is onjuist. Het gaat hier om twee geheel naast elkaar staande zaken. Als de heer Soangkoepon het artikel nog eens naleest zal hij zien, dat naast de opdracht door den raad, staat een „voorbehoud” door den ordonnantie-wetgever.

Mijnheer de Voorzitter. Ik meen met dit enkele voorbeeld te kunnen volstaan om aan te toonen, dat onjuist moet worden geacht de formalistische opvatting van het geachte lid, den heer Blaauw.

(De heer **Blaauw**: Omdat de eene ordonnantie in strijd komt met de I. S., is de andere ordonnantie onwettig.)

Dat de stadsgemeente-ordonnantie onwettig zou zijn is een conclusie, die ik niet aanvaard en voor rekening van den spreker laat.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad over dit onderwerp beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid en in staat dadelijk te antwoorden, of wenscht hij even tijd om zich te beraden?

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter. Ik zou gaarne een oogenblik tijd voor beraad hebben.

De **Voorzitter**: Dan zal een korte pauze worden gehouden.

De vergadering wordt te 10.38 ure v.m. geschorst en te 11 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Geachte medeleden. Alvorens voort te gaan met het aan de orde zijnd ontwerp, deel ik mede, dat gebleken is bij het commissie-onderzoek omtrent onderwerp 130, Wijziging van de Kiesordonnantie-Gemeenteraden, dat daaroemtrent door geen der leden opmerkingen zijn gemaakt. Ofschon dit onderwerp op den rooster van heden voor openbare behandeling niet voorkomt, zal het dunkt mij mogelijk zijn dit onderwerp straks af te doen, indien de vergadering daartegen geen bezwaar heeft.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

Ik zal dus na afhandeling van het aan de orde zijnde onderwerp, een desbetreffende vraag aan de orde stellen en indien de vergadering daartegen geen bezwaar heeft, vervolgens onderwerp 130, teneinde dit nog heden af te doen.

Ten aanzien van onderwerp 113 zijn wij thans gevorderd aan den tweeden termijn van de zijde der Regeering.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat ik bij mijn beantwoording van de redevoeringen in eersten termijn er niet in geslaagd ben de tegenstanders van het ontwerp te overtuigen van de juistheid van het standpunt van de Regeering.

Het eerste lid, dat in tweeden termijn heeft gesproken was de heer **Kerstens**, die nog eens in beschouwing heeft heeft genomen de stelling, dat politieke gezindheid bij de benoemingen niet den doorslag mag geven. Dit geachte lid heeft zijn meening nog toegelicht op een wijze, die mij niet geheel overtuigend voorkomt, waar hij heeft gezegd, dat de praktijk heeft geleerd, dat bij benoemingen de vereischte geschiktheid klaarblijkelijk alleen te vinden is bij bepaalde groepen, die veel aanhangers hebben bij ambtenaren in leidende functies en dat dus juist om die reden de publieke contrôle zoo noodzakelijk is. Wanneer de heer **Kerstens** ook de benoeming in landsbetrekkingen op het oog heeft gehad bij die zeer scherpe formulering van zijn meening, dan moet ik daartegen toch bepaald stelling nemen. Deze bewering zou in haar algemeenheid zeer zeker onjuist zijn. Wat de benoemingen door de locale raden betreft, heeft de meeste geschiktheid van den candidaat inderdaad in vele gevallen niet den doorslag gegeven en dit is dan ook voor de Regeering een van de motieven geweest tot indiening van het aan de orde zijnde ontwerp. Wat de publieke contrôle, die de heer **Kerstens** zoo noodzakelijk acht, betreft, heb ik daarop ook zooeven bij mijn beantwoording al gereageerd. Van het nuttig werken van die publieke contrôle in den raad stelle men zich toch niet te veel voor.

(De heer **Kerstens**: Ik heb het niet alleen over publieke contrôle gehad, doch ook over correcties.)

Zeker.

Die publieke contrôle — zooals ik in eersten termijn reeds heb gezegd —, zoowel als die correctie zijn mogelijk ook bij aanvaarding van het ontwerp, want de raad behoudt dan toch de bevoegdheid tot contrôle. De colleges van dagelijksch bestuur zijn verantwoordelijk aan den raad. De raad kan omtrent plaatsgehad hebbende benoemingen volledige inlichtingen vragen van de colleges van dagelijksch bestuur. Daardoor heeft dus de raad, wanneer zich eventueel gevallen mochten hebben voorgedaan, dat een college van dagelijksch bestuur een onjuiste benoeming heeft gedaan, een benoeming die beïnvloed is geworden door ongewenschte factoren, de bevoegdheid niet alleen om zich volledig te laten inlichten door het college van dagelijksch bestuur, doch ook om dat college te corrigeren en er in ieder geval voor te waken, dat in den vervolge dergelijke benoemingen niet meer plaats hebben.

(De heer **Soankoepon**: Het zal toch wel een bezwaar zijn om, wanneer een eventuele benoeming wordt gecorrigeerd door den raad, den benoemde alsdan te ontslaan. Dat is dunkt mij de consequentie van die correctie.)

Als inderdaad de raad ervan overtuigd zou zijn in een bepaald geval, dat de benoeming volkomen in strijd is met het algemeen belang, dan staat er nog een andere weg open, nl. om een dergelijke beslissing van het college van dagelijksch bestuur ter vernietiging voor te dragen bij de Regeering.

(De heer **Thamrin**: Maar de Regeeringsgemachtigde verklaarde zelf in eersten termijn, dat dergelijke bewijzen bijna nooit over te leggen zijn.)

Zeer moeilijk is dat zeer zeker, maar men heeft gehoord, wat de heer **Blaauw** te dien aanzien heeft opgemerkt. Het Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

geheele onderwerp is moeilijk, maar het is mogelijk, wanneer men niet een al te formalistisch standpunt inneemt, om op tal van aanwijzingen alsnog te komen tot een vernietiging van een dergelijk besluit. Maar zooals ik al in eersten termijn gezegd heb, het is zoo'n uitzonderlijk recht, dat de Regeering heeft, dat het zoo voorzichtig mogelijk moet worden gehanteerd, zoodat inderdaad slechts zelden tot een dergelijke vernietiging zal worden overgegaan.

(De heer **Blaauw**: Als het dan maar een enkelen keer gebeurt, is dat al voldoende, dunkt mij.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou deze opmerking ook straks gemaakt hebben als ik aan de beantwoording van hetgeen door den heer **Blaauw** in tweeden termijn gezegd is zou zijn toegekomen. Waar de heer **Blaauw** thans zijn verwijt aan de Regeering min of meer gehandhaafd heeft, dat Zij niet diligent is geweest bij de toepassing van haar bevoegdheid tot vernietiging van beslissingen, die in strijd zijn met het algemeen belang, juist ten aanzien van de benoemingen, daar zou ik er ten eerste op willen wijzen, dat de Regeering wel van die bevoegdheid heeft gebruik gemaakt wat betreft een ontslag, en dat meermalen. Het gaat hier om de benoeming, ontslag en schorsing van ambtenaren. Er zijn verscheidene gevallen ter vernietiging voorgebracht bij de Regeering van een onjuist ontslag of een onjuiste schorsing, en welke wel dermate onjuist waren, dat het bestuur van de betrokken gemeenschap gemeend heeft die beslissing ter vernietiging bij de Regeering voor te brengen. Er zijn verscheidene beslissingen, waarbij ambtenaren zijn ontslagen, door de Regeering vernietigd.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, heeft de heer **Kerstens** nog zijn bezwaar gehandhaafd dat in het ontwerp de bevoegdheid tot benoeming enz. van locale ambtenaren gelegd wordt in handen van een college, dat samengesteld wordt op een wijze, die in de praktijk onbevredigend heeft gewerkt en onvoldoende waarborgen biedt voor het door hem gewenschte evenwicht in de verdeling van de functies der verschillende groepen.

Ik heb dit punt ook reeds in mijn rede in eersten termijn behandeld. De Regeering deelt dat standpunt van den heer **Kerstens** niet.

Ik heb bij mijn beantwoording in eersten termijn niet in herhaling willen vervallen van de motiveeringen die geleid hebben tot de indiening van het ontwerp, maar de Regeering is er zoodanig van overtuigd, dat die colleges van dagelijksch bestuur beter in staat zijn om dat recht te hanteeren, dan de raad in pleno, dat Zij meent, dat standpunt niet te mogen prijs geven.

Dat bij de samenstelling van de colleges van dagelijksch bestuur de politiek vaak een zeer groote rol speelt — de heer **Kerstens** heeft gezegd: bij de samenstelling van de colleges een dubbele rol speelt — wil ik niet ontkennen. Ik wil dat ook niet bevestigen op het oogenblik, maar laat ik voor een oogenblik aannemen, dat het zoo is, dat dus bij de samenstelling van de colleges de politiek vaak een belangrijke en zeer groote rol speelt. Maar dan heeft de practijk toch wel uitgewezen, dat die colleges van dagelijksch bestuur in de uitoefening van hun taak hebben getoond te zijn in hoofdzaak werkecolleges en dat bij de behandeling van zaken door die colleges de politiek niet en lang niet die rol speelt als in de raden.

(De heer **Kerstens**: Ook niet bij benoemingen?)

Evenmin. Er kunnen zich gevallen hebben voorgedaan — de Regeering ontkent niet, dat ze zich voordoen en wil aannemen dat de hier aangehaalde voorbeelden juist zijn — dat een college van dagelijksch bestuur in dit opzicht heeft gefaald, maar de Regeering is er van overtuigd, dat het benoemingsrecht in handen van de colleges van dagelijksch bestuur veiliger is dan bij de raden, juist omdat politieke beïnvloeding in die colleges bijna geen rol speelt en zeer stellig lang niet een rol speelt als in de raden.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

(De heer Kerstens: Maar waarop steunt deze overtuiging?)

Op inlichtingen, die de Regeering van tal van zijden heeft verkregen.

(De heer Kerstens: Hoe kan de Regeering daar een overtuiging aan ontleenen, hoe kan Zij weten, dat een wethouder op een bepaalde manier gestemd heeft om die en die redenen?)

De meeste harer gegevens wat dit betreft heeft de Regeering verkregen van de voorzitters van colleges van dagelijksch bestuur, die eveneens voorzitters van de raden zijn. De Regeering vermeent op goede gronden te kunnen aannemen, dat de inlichtingen, die Zij van deze voorzitters kreeg, juist zijn.

(De heer Kerstens: Kan zoo'n voorzitter dan gedachten lezen?)

Neen, maar hij staat in zoo nauwe aanraking vooral met de leden van een college van dagelijksch bestuur, dat hij zeer goed kan weten of er al dan niet beïnvloeding plaats heeft.

(De heer Soangkoepou: Maar de stemmingen zijn toch geheim!)

Ik zou den heer Kerstens nogmaals in overweging willen geven, te willen aanvaarden, wat ik ook door persoonlijke ervaring weet; die persoonlijke ervaring dekt volkomen de inlichtingen van de voorzitters der colleges van dagelijksch bestuur.

(De heer De Hoog: Er komen bij de door de Regeering voorgestane regeling nog heel andere invloeden in de plaats van de thans werkende.

De heer Kerstens: Ik geloof den Regeeringsgemachtigde direct, maar ik heb andere informaties.)

Het is natuurlijk mogelijk, dat de heer Kerstens over andere informaties beschikt, maar de Regeering heeft in elk geval zóó van alle zijden vernomen, dat de colleges van dagelijksch bestuur zich als werkcolleges niet, veel en veel minder althans dan de raden, op politiek terrein begeven, dat de Regeering den leden, die zich tegen het ontwerp hebben verklaard, toch wel in gemoede in overweging zou willen geven, haar inlichtingen als juist te aanvaarden.

De heer Soangkoepou handhaafde zijn bezwaren tegen het ontwerp aangezien hij van meening blijft, dat het in strijd zou zijn met de Indische Staatsregeling. Ik zou hier precies moeten herhalen, wat ik zoeven heb gezegd en ik meen ten deze duidelijk te zijn geweest. Ik leg er nog eens den nadruk op, dat een te absolute waarde wordt gehecht aan de beteekenis van het woord „bestuur” in het tweede lid van artikel 119 I.S.. Het kan nooit de bedoeling van den wetgever zijn geweest, het bestuur in zijn vollen omvang uitsluitend aan de raden voor te behouden. Ik heb er den heer Soangkoepou ook reeds duidelijk op gewezen, dat ook zeer duidelijk uit de verschillende producten van organieke wetgeving, provincie-, regentschaps- en stadsgemeente-ordonnantie, blijkt, dat de wetgever bepaalde bestuursfuncties uitdrukkelijk opdraagt aan de colleges van dagelijksch bestuur. Ten deze ben ik den heer Van Helsdingen ook zeer erkentelijk dat hij het regeeringstandpunt gesteund heeft door nog een voorbeeld uit de stadsgemeente-ordonnantie aan te halen.

Verder is de heer Soangkoepou uitvoerig ingegaan op het door den heer Verboom aangehaalde voorbeeld van ongewenschten politieken invloed bij de benoeming van een ambtenaar van een lokalen raad. Ik hoop, dat het geachte lid ermede accoord gaat, dat ik er niet verder op inga. Ik wil alleen opmerken, dat wanneer hier een voorbeeld wordt aangehaald, daarover inderdaad zeer uitvoerige discussies kunnen worden ontketend, waarmee de objectieve behandeling van de zaak niet ingediend wordt.

(De heer Soangkoepou: Ik heb het alleen ter versterking van mijn betoog aangehaald.)

De heer Blaauw heeft in de eerste plaats bestreden, dat de politieke kleur nimmer een positieven factor mag uitmaken bij benoemingen. De heer Blaauw heeft daarbij als voorbeeld aangehaald de stad Zaandam in Nederland, waarvan de ingezetenen een zeer bepaalde politieke kleur hebben en heeft toen verklaard, dat het onjuist zou zijn bij de benoemingen in de lokale functies aldaar, daarmede geen rekening te houden, hij achtte het in het algemeen belang daarmede wel rekening te houden.

Ik vind het voorbeeld van die stad in Nederland niet zoo buitengewoon gelukkig, in de eerste plaats niet, omdat de toestanden in Indië hemelsbreed verschillen van die in Nederland. Buitendien zou ik ook een ander voorbeeld kunnen aanhalen, dat in een stadje in Nederland met dezelfde politieke kleur als Zaandam in de functie van burgemeester aldaar een man benoemd is, die niet dezelfde politieke kleur heeft als het meerendeel der ingezetenen van die stad.

(De heer Blaauw: Het is de vraag, of dit in het algemeen belang is.)

Hoe het moge zijn, ik meen, dat het standpunt, dat door de Regeering wordt gehuldigd, dat bij benoeming in functies de geschiktheid van den candidaat moet vooropstaan en dat de politieke kleur nimmer een doorslaggevende factor mag zijn bij benoemingen, het meest juiste is.

(De heer Van Helsdingen: Maar de politieke kleur mag ook geen belemmering zijn.)

In eersten termijn heb ik reeds gezegd, dat de politieke kleur van den candidaat ook geen belemmering mag vormen voor zijn benoeming in een bepaalde functie.

(De heer Kan: Ook als de candidaat communist is?

De heer Van Helsdingen: Dat is iets anders.)

De benoeming van een candidaat, die behoort tot een gezagsvijandige partij zou inderdaad volkomen in strijd met het algemeen belang zijn.

Wat ik wel zeer betreure is, dat de heer Blaauw zijn twijfel aan de wettigheid van het ontwerp nog handhaaft.

Ik had gehoopt, dat de heer Blaauw, juist om de motiveering van zoeven, dat standpunt had prijs gegeven.

(De heer Blaauw: Ik zal het niet prijsgeven, maar op den achtergrond stellen.)

Daarmede ben ik al tevreden, Mijnheer de Voorzitter.

Wat overigens de aanhalingen van prof. Oppenheim betreft, ik zou eigenlijk niet anders kunnen doen dan nog eens herhalen, dat de heer Oppenheim toch bezwaarlijk nu kan worden aangehaald, waar hij van de tegenwoordige Indische toestanden in het geheel niet op de hoogte kan zijn. Daarom sluit ik mij veel liever aan bij de meening van andere professoren en andere hooggeleerde heeren en schrijvers, die een tegengestelde meening huldigen.

(De heer Van Helsdingen: Maar die toch ook niet van de Indische toestanden op de hoogte zijn!

De heer Blaauw: En de Nederlandsche Regeering?)

Dat de Nederlandsche Regeering geen wijziging in de wet heeft gebracht is voor mij nog geen bewijs, dat het standpunt, dat de Indische Regeering inneemt, onjuist is.

(De heer Blaauw: Ik voel mij toch maar veiliger, als ik mij aansluit bij de Nederlandsche Regeering dan bij den heer Van der Pot!

De heer Kerstens: Is dat een Indische deskundige?)

De Voorzitter: Wij raken zoo den draad kwijt!

De heer Kerstens: Neen, Mijnheer de Voorzitter we hebben hem nu juist goed vast!

De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Ik zie hier verder nog de aanteekening van de vraag van den heer Blaauw of de Regeering wel diligent geweest is bij

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 113).

(Dir. van Binnenlandsch Bestuur, Voorzitter, Prawoto.)

het hanteeren van het vernietigingsrecht. Ik heb zooveel al bij de beantwoording van den heer Kerstens aangehaald, dat de Regeering inderdaad van het vernietigingsrecht, wel niet ten aanzien van benoemingen, maar dan toch ten aanzien van ontslag en schorsing van ambtenaren, gebruik heeft gemaakt.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, doet het mij toch ook in zooverre genoegen — als ik dat woord mag plaatsen — dat door den heer Blaauw erkend wordt, dat inderdaad ook onjuiste benoemingen hebben plaats gehad. Het verschil van inzicht tusschen den heer Blaauw en de Regeering is dus niet zoo groot.

De heer Blaauw is er primo niet van overtuigd, dat het aantal onjuiste benoemingen zóó groot is, dat er voor de Regeering aanleiding was om in te grijpen en secundo, dat het ontwerp daarin verbetering zou brengen. Daarom handhaaft de heer Blaauw zijn bezwaren tegen het ontwerp.

Wat het aantal onjuiste benoemingen betreft, daaromtrent kan natuurlijk een verschil van appreciatie bestaan, als het er om gaat te bepalen wanneer men het noodig acht, al dan niet in te grijpen, maar, zooals ik al in eersten termijn heb betoogd, getuigt het toch van een juist beleid van de Regeering, wanneer men vooruitziet en tijdig de noodige maatregelen neemt en niet wacht tot het aantal onjuiste benoemingen e.d. is uitgedijd tot een zoo groot aantal, dat het bepaald een euvel is geworden. Daarom geloof ik, dat het, ter voorkoming hiervan, beter is, tijdig dezen maatregel te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede aan het eind ben gekomen van mijn beantwoording van de leden en hoop, dat ik niet eenig belangrijk punt heb overgeslagen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van de zijde der Regeering beëindigd. Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De artikelen 1 t/m 6 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik wil aan de stemming over het ontwerp in zijn geheel de gelegenheid tot stemmotiveering laten voorafgaan. Ik zal mij daarbij niet houden aan den voor stemmotiveering gebruikelijken zeer korten termijn, maar verzoek den leden wel, aan het karakter van stemmotiveering vast te houden.

Verlangt een van de leden zijn stem te motiveeren?

De heer Prawoto: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Ons geacht medelid, de heer Verboom, heeft in het vuur van zijn redevoering in eersten termijn den voorgestelden maatregel van zijn mooi omhulsel ontdaan. Hij zegt in zijn rede op pag. 20 van het Stenografisch Verslag (roneo):

„Het gaat hier tenslotte in de allereerste en allereerste plaats om het algemeen belang en dat is in deze zaak overheerschend. Als het algemeen belang dezen maatregel eischt, en dat eischt het naar mijn overtuiging, dan geef ik daaraan mijn stem, ook al zou dat beteekenen een aantasting van de decentralisatiegedachte en van de gemeentelijke autonomie. Ook al zou dat in wezen een fascistische maatregel zijn.”

De Voorzitter: Denkt U eraan, dat U bij stemmotiveering niet in debat treedt? U moet Uw eigen stem motiveeren.

De heer Prawoto: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

Het criterium van het algemeen belang, door den heer Verboom naar voren gebracht, loopt in dit geval niet parallel met het begrip van algemeen belang door onze groep gehuldigd. Volgens onze meening behoort o.a. de aantasting van de positie der democratisch opgezette autonome lichamen in strijd met het algemeen belang te worden geacht.

(Roep, Kan.)

Verder zal het regeeringsontwerp, indien eenmaal wet geworden, een verslechtering van de positie van de locale ambtenaren tengevolge hebben. Uit dit alles, en ook omdat onze groep ten volle onderschrijft de rede van den heer Kerstens, is het begrijpelijk, dat onze groep haar stem niet aan het ontwerp kan geven.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik neem gaarne op gezag van de Regeering aan, dat er zich gevallen voorgedaan hebben van benoeming door den raad onder politieke invloed. Waar die politieke invloed of combinatie van politieke invloeden in den raad tot dit gevolg hebben geleid, zal mijns inziens dezelfde werking ook onherroepelijk, doch minder waarneembaar, geschieden in de colleges van dagelijksch bestuur. Immers, de colleges van dagelijksch bestuur bestaan uit de vertrouwensmannen der politieke partijen en derzelver combinaties.

De besprekingen en overwegingen in dit dagelijksch bestuur zullen echter geheel aan de openbare waarneming zijn onttrokken.

Indien het kwaad, dat de Regeering signaleert, aanwezig is, zal deze ordonnantie naar mijn vaste meening slechts dit kwaad verplaatsen en van de openbare waarneming brengen in de sfeer van de beslotenheid.

De aanwezigheid van feitenmateriaal neem ik ook onvoorwaardelijk aan. Geen enkel systeem zal bepaalde invloeden geheel uitsluiten, ook zelfs niet, indien een eventuele benoemingsbevoegdheid bij den raadsvoorzitter zou berusten. Echter kan wel remmend tegen verkeerde invloeden worden opgetreden, maar dat kan ook in het bestaande systeem.

Ik zal tegen het regeeringsontwerp stemmen, maar ik zou der Regeering willen verzoeken tegen de gesignaleerde invloeden, voorzover zij tot benoeming van minder geschikten of ongeschikten zouden leiden, de volgende maatregelen te nemen.

Ik zou de Regeering willen verzoeken de voorzitters van locale- en andere raden te instrueeren een stipt gebruik te maken van de opschorting van de uitvoering van raadsbesluiten in de daarvoor in aanmerking komende gevallen van ongewenschte benoemingen en ik zou der Regeering zelf in overweging willen geven om, indien noodig, rustig en krachtig haar vernietigingsrecht te hanteeren.

(De heer Blaauw: Ik kan mij hierbij volkomen aansluiten.)

Inderdaad, zooals de heer Blaauw in tweeden termijn zeide, zullen enkele gevallen van toepassing van dit vernietigingsrecht, indien al noodig, in hooge mate saneerend werken.

Voorts zou ik der Regeering willen aanbevelen de raden uit te noodigen in de gevallen, waarin dat mogelijk is, de benoemingen door een proeftijd te doen voorafgaan. Blijkt in de praktijk, dat inderdaad minder geschikten zijn benoemd, welnu, dan kan de raad, zichzelf corrigeerend, optreden.

Met het systeem van benoemingen op proef, verder met de instructie aan de voorzitters van de raden om eventueel gebruik te maken van art. 36 der Stadsgemeente-ordonnantie en de corresponderende artikelen van de provincie en regentschaps-ordonnanties en tenslotte met de wezenlijke hanteering door de Regeering zelf van het vernietigingsrecht, kan mijns inziens voldoende bescherming worden verkregen tegen benoemingen in strijd met het algemeen belang.

Alvorens aan deze raden een zeer belangrijke bevoegdheid te ontnemen, zou ik, waar reeds in belangrijke mate beperkingen zijn opgelegd bij de wijze van bestuursvoering door de gedecentraliseerde raden, het met deze door mij aanbevolen maatregelen eerst nog eens willen probeeren.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen verklaren, dat ik mij schaar aan de zijde van de Regeering. Ik heb met aandacht de debatten gevolgd en de bezwaren

19de VERGADERING — DONDERDAG 21 JANUARI 1937.

Tweede behandeling overdracht van bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren in dienst van autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen (Ond. 113). — Wijziging van de kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 130).

(Kan.)

aangehoord, welke tegen het voorstel van de Regeering naar voren zijn gebracht. Desniettemin, afgaande op hetgeen ik als lid van verschillende raden ook heb kunnen medemaken, ben ik van meening, dat het in de Regeering ten zeerste is toe te juichen, dat Zij, inziende, dat de verwachting niet is beantwoord, welke is neergelegd in de aanvankelijk gevolgde redactie van de bepaling, bevattende een machtiging aan de locale raden om die benoemingen te bewerkstelligen, het tijdstip aangebroken acht om de bakens te verzetten en niet heeft geschroomd om in de historie in te grijpen en verkregen rechten als het ware weder terug te nemen.

Ik laat mij hierbij ook leiden door de gedachte, dat de vertrouwensmannen van een lokalen raad zeker dat vertrouwen moeten verdienen om zich te kunnen handhaven. Wel is waar worden hierdoor, zooals de heer Roep zoeven opmerkte, benoemingen aan de openbaarheid onttrokken, doch het komt mij voor, dat de raad ten allen tijde het recht heeft het vertrouwen op te zeggen, gesteld in zijn vertrouwensmannen, zoodra een benoeming blijk geeft van partijdigheid of hoe dan ook, van niet te hebben opgeleverd the right man. Waar zulks behoort heeft de raad de plicht en naar mijn bescheiden meening is zeker hier van een recht sprake, om zijn vertrouwensmannen te desavoueren bij dergelijke benoemingen.

(De heer De Hoog: En zoudt U de burgemeesters en regenten dan willen desavoueren?)

Daar komt nog bij, dat weliswaar de Regeering in casu het recht heeft, gedane benoemingen ongedaan te maken, doch een ieder zal mij wel toegeven, dat de Regeering dergelijke maatregelen tot het uiterste minimum heeft te beperken, evenals zulks het geval is ten aanzien van haar recht om de conflictenregeling toe te passen, en dat Zij ook dit slechts in de uiterste noodzaak doet.

(De heer Soangkoepou: Het zal moeilijk gaan.)

Resumeerende derhalve herhaal ik, dat het mij wil voorkomen, dat er meer voor het regeeringsstandpunt valt te zeggen dan voor hetgeen de tegenstanders daartegen hebben geopperd, alhoewel ieder in zijn gezichtskring terzake wellicht gelijk mocht hebben.

(Voorzitter.)

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Kan, Verboom, Van Helsdingen, Sosrohadikoesoemo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Soangkoepou, Kerstens, Moh. Noor, Blaauw, Soetardjo, De Hoog, Roep, Thamrin en Prawoto.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kiesordonnantie-gemeenteraden. (Ond. 130.)

In de eerste plaats wil ik hierbij de vraag aan het College voorleggen of een der leden er bezwaar tegen heeft, dit onderwerp, ofschoon het niet voor openbare behandeling op den rooster van werkzaamheden is vermeld, nu daarover bij het afdelingsonderzoek geen opmerkingen zijn gemaakt, toch thans af te doen.

Hiertoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik heet dan eerst den heer Levelt, die voor het eerst als Regeeringsgemachtigde in dit College aanwezig is, van harte welkom.

Wanneer niemand het woord verlangt, kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.35 uur v.m. gesloten.

20ste VERGADERING — DINSDAG 16 FEBRUARI 1937.

Verwelkoming van den heer R. Wiwoho Poerbohadidjojo als nieuw lid van het college door den Voorzitter. — Afwezigheid van den heer Weyer uit de vergaderingen van het C. v. G. gedurende een maand. — Ingekomen stuk. — Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

20ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 16 Februari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 11.15 voormiddag.)

Verwelkoming van den heer R. Wiwoho Poerbohadidjojo als nieuw lid van het college door den Voorzitter — Afwezigheid van den heer Weyer uit de vergaderingen van het C. v. G. gedurende een maand. — Ingekomen stuk. — Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74). — Verlenging werkingstermijn ordonnantie o.m. nopens terugzending van arbeiders, buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. 127).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten: de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawoto Soemodilogo, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering en heet hartelijk welkom den heer Wiwoho, die voor het eerst in deze zaal aanwezig is als lid van het College van Gedelegeerden in de plaats van den heer Mohamad Noor.

Verder stel ik voor — conform artikel 17 van de Volksraadspositieregeling 1926 — te constateeren, dat de heer Weyer een maand afwezig is geweest uit de vergaderingen van het College van Gedelegeerden.

Aldus wordt besloten.

De Secretaris deelt mede, dat bericht is ontvangen van den heer Roep, dat hij verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorloopige voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74), als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde in zijn antwoord in eersten termijn (Verg. C. v. G. 20 Januari 1937).

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op om ter voorkoming van eenig misverstand even de redenen op te sommen, waarom wij ons amendement in de vorige vergadering hebben ingediend.

Gelijk ik bij de behandeling van het aanhangige onderwerp heb gezegd, heeft de betrokken bevolking reeds lang op de invoering van de ordonnantie van 1931 gewacht, omdat de huidige toestand dringend verbetering vereischt en behoeft. Uit dat oogpunt beschouwd zouden wij het liefst zien, dat al die regelingen, die vastgesteld zijn in 1931 in haar geheel worden in werking gesteld. Daartegen bestaan naar het schijnt nog steeds financieele bezwaren.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soetardjo, Wiwoho.)

Uit dien hoofde achten wij het gewenscht, ja, ons inziens is het urgent, dat die regelingen althans gedeeltelijk worden ingevoerd.

Het is in den Regeeringsgemachtigde voor Justitie te loven, dat het initiatief daartoe van hem is uitgegaan en het gedeelte, dat naar zijn meening als het eerste in aanmerking moet worden gebracht om ingevoerd te worden en wel omdat die maatregelen — dat zijn die maatregelen welke vervat zijn in het aanhangige ontwerp — nagenoeg niets of misschien niets, zullen kosten.

Het betreft n.l. de overdracht van de erfrechtspraak uit handen van den priesteraad aan den landraad.

Hoewel deze maatregel belangrijk is te achten, moet worden geconstateerd, dat het andere deel van de rechtspraak n.l. dat betreffende huwelijken en echtscheidingen nog steeds in handen zal blijven van den priesteraad, die gelijk was voorgenomen, nog niet aan een herziening of beter: verbetering zouden worden onderworpen. Omdat deze herziening blijkbaar op onoverkomelijke financieele bezwaren stuit, hebben wij ons bij handhaving van den tegenwoordigen toestand willen neerleggen, hoewel — het zij nogmaals gezegd — met een zwaar hart.

Maar dan moet naar mijn meening de voorgenomen instelling van de toezicht-instantie, met name het Hof voor Mohammedaansche Zaken, ter hand worden genomen, opdat althans de uitspraken van de priesterraden aan een beter en deskundiger toezicht kunnen worden onderworpen. Bovendien biedt de instelling van het Hof voor Mohammedaansche Zaken gelijk ik destijds zeide andere voordeelen, die ik niet nogmaals wil opsommen. De instelling van dit hof op korten termijn is naar onze meening ook mogelijk met het oog op de financieele consequenties.

Niettemin hebben de ondertekenaren van het amendement na de gerezen bezwaren van de zijde der Regeering — hoewel deze bezwaren hen ietwat overdreven voorkomen — uit eigen beweging het in werking treden van de regelingen met betrekking tot de instelling van dat hof gesteld op 1 Juli 1937 in plaats van 1 April van dat jaar. Deze tegemoetkomende houding is geenszins te danken aan het niet-bestaande feit, dat ondertekenaren zich voor verrassingen zagen gesteld, gelijk destijds werd vermeend, doch spruit voort uit de beste bedoelingen jegens de Regeering.

Ik breng ons college nogmaals in herinnering, dat het initiatief tot het indienen van deze ontwerp-ordonnantie van de Regeering is uitgegaan, zonder dat van de zijde van den Volksraad ook maar eenige aandrang terzake is uitgeoefend. Dit nu weten de ondertekenaars te waardeeren en aan die waardeering hebben ze in bedoelde tegemoetkomende houding uitdrukking willen geven. Thans kan ik verklaren, dat de ondertekenaars zelfs bereid zijn, niet om terug te krabben, doch wel, als blijk van persoonlijke waardeering aan het adres van den Regeeringsgemachtigde, aan wiens initiatief het is te danken, dat deze ontwerp-ordonnantie aanhangig is gemaakt, het amendement in zijn geheel terug te nemen en er zelfs niet eens een motie voor in de plaats te stellen .....

(De heer Verboom: Bravo!)

..... indien slechts de Regeering bereid is toe te zeggen, dat nog dit jaar een ontwerp-ordonnantie zal worden ingediend met het doel, het instituut voor Mohammedaansche Zaken per 1 Januari in het leven te roepen. Naar ik hoop zal de Regeeringsgemachtigde ons deze toezegging kunnen doen.

De heer Wiwoho: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen, met U dank te zeggen voor het woord van welkom, door U zooeven bij mijn intrede in dit college tot mij gericht.

Nu het amendement blijkbaar staat te worden ingetrokken wil ik de Regeering in overweging geven, in het ons t.z.t. ter behandeling aan te bieden nieuwe ontwerp, de terminologie meer dan tot nu toe geschiedde in overeenstemming te

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74).

(Directeur van Justitie.)

brenge met het Islamietische gevoelen, door n.l. in stede van het woord „Mohammedaansch” en zijn afleidingen, het woord „Islamietisch” en zijn afleidingen te bezigen. Ik heb reeds in 1931 een desbetreffend verzoek gedaan en daarop van de Regeering een instemmend antwoord gekregen, zoodat wij reeds in 1932, zoowel in de begrotingsstukken als in de betrekkelijke Afdelingsverslagen en Memores van Antwoord steeds het woord Islam en zijn afleidingen aantreffen. Ik behoef, nadat ik destijds deze kwestie in den breede heb uiteengezet zeker niet in herhaling te treden. Alleen wil ik nog eens uitdrukkelijk verklaren, dat de naam van den godsdienst, dien ik belijd „Islam” is, zulks uitdrukkelijk in den Quoran vermeld. Immers Soera 5, ajet 3 van den heiligen Quoran zegt: „En Ik heb voor U den Islam als godsdienst gekozen” en op een andere plaats in den Quoran staat: „Waarlijk, de (ware) godsdienst is bij Allah, de Islam.” (3 : 18). Door het Westen is ten onrechte de Islam in navolging van andere godsdiensten „Mohammedaansche godsdienst” genoemd, zulks naar den naam van den stichter.

Ik hoop, dat de Regeering bij het opmaken van het ontwerp van het Hof voor Mohammedaansche Zaken, ik zal het nu maar al vast noemen Hof voor Islamietische Zaken, met deze terminologie rekening zal willen houden.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Met voldoening heeft de Regeering van het geachte lid, den heer Soetardjo, vernomen, dat de onderteeke-naars van het amendement bereid zijn, zij het onder een bepaalde voorwaarde en op het misschien niet geheel zake-lijke motief van persoonlijke waardeering, van hun amendement afstand te doen. De voorwaarde zou zijn een toezegging der Regeering.

Om niet onnoodig lang te zijn, zal ik gaarne verklaren, hoe de Regeering de zaak op het oogenblik ziet, waaruit vanzelf voortvloeit, welke toezegging gedaan kan worden.

Ik moge echter wel even in herinnering brengen, dat het amendement, zooals het hier ligt, ook technisch niet bruikbaar is. Ik zal er niet diep op ingaan, maar om eenig idee te geven: er staat o.a. in artikel 7 c — dat na artikel 7 ingevoegd moet worden — „op de wijze in artikel 8 omschreven”. Dit artikel wordt echter bij dit amendement niet ingevoegd, zoodat artikel 7 c verwijst naar een bepaling, die in het ontwerp niet voorkomt. Dan heeft men telkens den tekst gevolgd van Staatsblad 1931, waarin sprake is van een „griffier”, terwijl er nog geen griffier is.

De Regeering heeft zich ten aanzien van het amendement dus in de eerste plaats gerealiseerd, dat het, zooals het hier ligt, niet afgekondigd kan worden, omdat er bepaalde technische onjuistheden in voorkomen. Maar, afgescheiden daarvan ging het voornamelijk om het in werking treden. Nu acht het geachte lid de bezwaren, die van regeeringszijde zijn voorgebracht, tegen den voorgestelden datum van inwerking-treding, zij het op een iets later tijdstip dan de andere bepalingen van het ontwerp, ietwat overdreven. Dit moet ik even rechtzetten, omdat het geachte lid dan wellicht tot de overtuiging komt, dat er toch heel wat meer aan vastzit, dan hij zich voorstelt.

Wat is er nog noodig? Er is noodig, dat er nog heel wat gedaan wordt en heel wat beslist wordt, alvorens kan worden overgegaan tot de instelling van het Hof voor Mohammedaansche — of, zooals de heer Wiwoho wenscht — Islamietische zaken.

Er moet worden vastgesteld, waar het hof zal gevestigd moeten zijn, dat laat de ordonnantie in het midden. Er zal ook moeten worden beslist, of het hof aanstonds voor geheel Java dan wel eerst voor een gedeelte van Java, bijv. West-Java in werking zal treden. Dat is een punt, dat bij de eerste behandeling ook naar voren is gekomen en waarvoor een bijzondere reden is, omdat men zich nog niet kan voorstellen, welken omvang de hooger beroepsrechtspraak zal nemen. Het

(Soetardjo.)

is eenvoudig niet te zeggen, hoeveel werk het hof zal krijgen. Men kan misschien wel komen tot een taxatie van het aantal zaken, dat de priesterraden na de reorganisatie te behandelen zullen krijgen, maar welk gedeelte van die zaken in hooger beroep zullen komen, daarvan is geen taxatie te maken.

Wij weten dus niet, hoeveel werk dit college zal hebben en daarvan hangt ook nog af, welke personen bereid zullen worden gevonden, in dit hof als voorzitter, maar vooral ook als lid zitting te nemen, en of men voor die personen een vaste bezoldiging moet vaststellen of wel een zittingsgeld.

En tenslotte, er zal, wat bij de priesterraden nu ontbreekt, een griffier moeten zijn. Die griffier zal een man moeten zijn die veel van het werk voorbereidt en afwerkt. Hij zal jurist moeten zijn en daarom zal dan iemand gevonden moeten worden, die wellicht nog eenige voorbereiding zal noodig hebben en zich zal moeten inwerken in de bestaande godsdienstrechtspraak. Alvorens dit alles in orde is, mag men eenvoudig den datum van inwerking-treding niet vaststellen; dat zou geen goede wetgeving zijn en de Regeering heeft dat dan ook voor het gedeelte, dat in werking zal treden niet gedaan alvorens alles gereed was om in werking te treden.

Nu gaat het er om, wat verder zal gebeuren. Zooals het geachte lid uit mijn woorden reeds zal hebben afgeleid, is aan de voorbereiding reeds begonnen; er is een aanvang mee gemaakt. Het geachte lid zal wellicht weten, dat er reeds overleg is gepleegd, o.a. met den adviseur voor Inlandsche Zaken en zijn bureau. Ook ten aanzien van de kosten heeft de Regeering — ik zal niet zeggen een onderzoek ingesteld, maar Zij heeft zich wel afgevraagd, welke kosten hiermede gemoeid zouden zijn en een ruwe taxatie van die kosten heeft aangetoond, dat deze niet van dien aard zijn, dat ze een bezwaar zullen opleveren. De Regeering wil dus over het kostenbezwaar heen stappen.

Zij stelt zich dan ook voor, binnen een jaar andermaal zich met het college te beraden en dan over den tweeden stap, die ten aanzien van deze regeling te doen valt, d.i. de instelling van een Hof voor Mohammedaansche Zaken. Ik zeg het dus in dezen vorm, dat de Regeering over een jaar dan wederom met dit college zich zal beraden.

Zij hoopt dat dit dan zal zijn over de instelling en den datum daarvan.

(De heer **Thamrin**: In welken vorm zal de aanleiding tot dat beraad komen?)

In den vorm van een ontwerp-ordonnantie tot instelling van het hof.

Het komt de Regeering voor, dat onder deze omstandigheden de onderteeke-naren van het amendement veilig afstand daarvan kunnen doen. Het zou de zaak niet verder brengen, de invoering niet bespoedigen en alleen de Regeering in moeilijkheden brengen, omdat het, zooals het voor ons ligt, practisch niet kan worden ingevoerd. De Regeering zal het dan ook op prijs stellen, indien de voorstellers aan hun voornemen gevolg willen geven en van het amendement afstand willen doen.

In de tweede plaats, in antwoord op hetgeen de heer Wiwoho heeft voorgebracht, de Regeering zal gaarne het door hem ter sprake gebrachte punt bij de verdere behandeling van de regeling op de godsdienstige rechtspraak in overweging nemen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ook na de opsomming door den Regeering-gemachtigde van de bezwaren tegen de invoering van het Hof voor Mohammedaansche Zaken, zooals de onderteeke-nars van het amendement die wenschen, ben ik er niet van overtuigd, dat die bezwaren onoverkomelijk zijn.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft zoeven terloops gezegd, dat mij bekend is, dat van de zijde van het departement van Justitie overleg is gepleegd met het Kantoor voor Inlandsche zaken. Juist op grond van deze wetenschap

20ste VERGADERING — DINSDAG 16 FEBRUARI 1937.

Voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. 74). — Verlenging werkingstermijn ordonnantie o.m. nopens terugzending van arbeiders, buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. 127).

(Soetardjo.)

ben ik des te meer tot de overtuiging gekomen, dat alle bezwaren, welke door den geachten Regeeringsgemachtigde zijn opgesomd, wel degelijk van dien aard zijn, dat ze binnen den tijd, zooals de onderteekenaars van het amendement zich dien hebben gedacht, op te lossen zijn.

Om de zaak te bekorten, Mijnheer de Voorzitter, het gaat er bij de onderteekenaars alleen om, de instelling van het Hof voor Islamietische Zaken — om aan de wenschen van den heer Wiwoho tegemoet te komen — zoo spoedig mogelijk tot stand te zien gebracht en dan is er naar het oordeel van de onderteekenaars geen reden meer aanwezig om zich verder te verzetten tegen de suggestie van de zijde der Regeering. Wij verklaren ons dan ook bereid, ons amendement terug te nemen.

De **Voorzitter**: De amendementen-Soetardjo e.s. (Ond. 74, st. 6) zijn door de voorstellers ingetrokken en maken derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen I t/m V — art. V, als gewijzigd bij monde

(Voorzitter.)

van den Regeeringsgemachtigde in de vergadering van 20 Januari j.l. — en de aldus gewijzigde ontwerp-ordonnantie in haar geheel, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere verlenging van den werkingstermijn der ordonnantie o.m. nopens de terugzending van arbeiders, buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven. (Ond. 127.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.36 u. v.m. gesloten.

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging militaire diensttijd pensioenreglementen (Ond. 118). — Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

21ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 23 Februari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging militaire diensttijd pensioenreglementen (Ond. 118). — Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128). — Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 12 leden, te weten: de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer De Bruyn Kops.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Roep.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikking:

1. Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 19 Februari 1937 Nos. 351/B en 352/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende afdelingen VII (Ond. 142) en VIII (Ond. 138) der begroting voor 1937.

2. Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 18 Februari 1937 No. 347/B betreffende de verlenging der tinrestrictie-overeenkomst.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 17 Februari 1937 No. 28 houdende machtiging aan den Directeur van Financiën om gedurende het jaar 1937 op den voet van artikel 42 der Indische Comptabiliteitswet en met inachtneming van de desbetreffende voorschriften sommen ter goede rekening te verstrekken voor het doen van uitgaven verband houdende met de voorgenomen welvaartswerken op Madoera.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Notulen van de vergadering van den Raad van het waterschap „Opak Progo” van 4 Februari 1937.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de militaire diensttijd pensioenreglementen. (Ond. 118.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet. (Ond. 128.)

De heer **Verboom:** Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt

(Verboom.)

vanzelf dat de fractie, welke ik in deze zaal vertegenwoordig, zeer is ingenomen met het voorstel, dat hier voor ons ligt. Onze fractie heeft, voor en na aangedrongen op verlaging der vaste lasten en wij zijn dan ook erkentelijk, dat de Regeering deze zaak ter hand heeft genomen en dat dit is geschied met zoo grooten spoed. Uit een uitlating van den Regeeringsgemachtigde bij een vorige gelegenheid meen ik te moeten concludeeren, dat met deze voorstellen wordt voortgegaan op een algeheele herziening van de tariefwet, die reeds lang in voorbereiding is — ik meen al een jaar of twaalf —; in verband daarmee zou ik willen vragen, of de Regeering ons reeds kan mededeelen, wanneer de volledige herzieningsvoorstellen te verwachten zijn. Gelijk toch reeds eerder tot uitdrukking is gekomen geldt het hier een uiterst belangrijke zaak.

In de thans aan de orde zijnde ordonnantie wordt voorgesteld onder meer vrijstelling van invoerrecht voor verkeers- en bedrijfsvliegtuigen; dit voorstel heeft uit den aard der zaak mijn volle instemming. Ik heb bij herhaling gewezen op het groote belang, dat Nederlandsch-Indië heeft bij het luchtverkeer en de luchtvaart in het algemeen. Ik kan dezen maatregel dan ook niet anders dan zeer toejuichen.

In de commissies is echter bepleit deze vrijstelling, die thans alleen voor bedrijfs- en verkeersvliegtuigen geldt, uit te breiden tot sport- en zweefvliegtuigen. De Regeering wijdt daaraan in de Memorie van Antwoord een korte passage en zegt:

„De Regeering ziet de belangen, welke met de beoefening van de vlieg- en zweefsport zijn gemoeid, niet voorbij. Echter zijn die belangen niet van zoo spreken- den aard, dat vrijstelling van invoerrecht voor sport- en zwaafvliegtuigen gewettigd te achten is.”

Men zal zich wel kunnen voorstellen, dat ik door dit antwoord ietwat teleurgesteld ben. Het geldt hier een in mijn oogen zeer belangrijke zaak. De luchtvaart speelt in dezen tijd overal elders een belangrijke rol en die rol is, of kan althans, in een land als Nederlandsch-Indië met zijn zeer groote afstanden nog veel belangrijker zijn. Ik denk aan het burgerluchtverkeer: door de nieuwe lijnen, die de Knilm geopend heeft en de snellere toestellen, die gebruikt worden, is het mogelijk, dat men zich in eenige uren verplaatst over afstanden, waarvoor men vroeger dagen en zelfs weken noodig had. Deze groote voordeelen zullen nog meer uitkomen, wanneer de Knilm in de gelegenheid is het luchtnet uit te breiden en luchtverbindingen over den geheelen archipel tot stand komen.

Hetzelfde geldt voor de militaire luchtvaart. Het moet van onberekenbaar belang worden geacht, dat binnen een 12 uur van het centrum uit zelfs de verst verwijderde posten met bommenwerpers kunnen worden bereikt; daardoor komt de defensie, die voor ons zulk een moeilijk probleem is, in een geheel ander licht te staan.

Juist daarom acht ik echter ook de vliegsport van zoo groot belang, omdat zij ons de bibit zal leveren, waarop wij in geval van nood zullen kunnen terugvallen en omdat voorts de vliegsport de belangstelling voor de luchtvaart en alles wat ermee verband houdt, aanwakkert. Die belangstelling is noodig, om de luchtvaart tot grooten bloei te brengen, en alleen wanneer een groote bloei kan worden bereikt, zal het mogelijk zijn, luchtverbindingen over den geheelen archipel in stand te houden.

De belangstelling voor de luchtsport is er, zoowel onder de ouderen als onder de jongeren, dat is mij herhaaldelijk gebleken. Een bezwaar daarbij zijn echter de groote kosten; bij die kosten spelen vanzelf de kosten van aanschaffing van de toestellen een zeer groote rol.

In een artikel, dat in het aanstaande nummer van het tijdschrift „Luchtvaart” zal verschijnen en waarvan men zoo vriendelijk is geweest mij inzage te geven, wordt hieromtrent o.m. gezegd:

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Verboom.)

„De Koninklijke Nederlandsch-Indische Vereeniging voor Luchtvaart en de Nederlandsch-Indische Vliegclubs te Bandoeng en Soerabaja spannen hunne uiterste krachten in om de vliegsport in deze Gewesten te bevorderen, doch ze zijn reeds blij, wanneer ze geen terrein verliezen. De Malangsche Vliegclub staat er evenzoo voor, ook zij kan haar vleugels niet verder uitslaan. De contributie en het lesgeld zijn reeds zoo laag mogelijk gesteld, lager zelfs dan in verschillende andere landen, dank zij de gelukkige omstandigheid, dat voor het geven van vlieg-instructie instructeurs van den Militairen en den Marine-Luchtvaartdienst beschikbaar worden gesteld, die geheel belangeloos een groot deel van hun vrijen tijd geven om van den vliegclub-leerling een bekwaam sportvlieger te maken.

In Noord-Sumatra, met zijn ongekende mogelijkheden, heeft de met zooveel geestdrift opgerichte Luchtvaart-Vereeniging het zelfs nog niet tot de beoefening van de vliegsport kunnen brengen.”

Een groote handicap is daarom het invoerrecht, dat op het oogenblik, zowel voor sport- als voor zweefvliegtuigen, 20% bedraagt met 25 opeenten en voor onderdeelen 12%, eveneens met 25 opeenten. Deze rechten worden berekend over alle kosten, aanschaffingsprijs, verpakking, vervoer enz., welke op het vliegtuig of de onderdeelen vallen totdat het de Indische tolhaven van bestemming heeft bereikt.

Op een eenvoudig sportvliegtuig, dat circa f 8 000 kost, komt dus aan invoerrecht voor den koper d.i. de vliegclub nog een bedrag van f 2 000.

Hetzelfde is het geval met zweefvliegtuigen, die veel goedkoper zijn. Een zweefvliegtuig kan men voor ca f 300 kopen; daarbij komen onkosten voor verpakking en vracht, tezamen ruim twee honderd gulden; het hooge invoerrecht beteekent, dat men daarboven nog een vrij aanzienlijk bedrag bij den invoer moet betalen.

Door dit hooge invoerrecht en de andere kosten, die daarmee verband houden, wordt de vliegsport naar de meening van terzake kundigen, kunstmatig op het luxepeil gehouden, met alle bezwaren daarvan, van populariseering van de vliegsport is op het oogenblik geen sprake.

Ik betreur dit, omdat ik de vliegsport van zoo groot belang acht. Ik zou er in dit verband op willen wijzen, dat het hier tot op zekere hoogte weer de zuinigheid is, die de wijsheid bedriegt — als ik deze uitdrukking mag gebruiken —, omdat bij invoering van dezen maatregel tegenover het derven van inkomsten voor de Regeering ook voordeelen zullen staan. Het is nl. een bekend feit, dat een groot aantal van degenen, die voor vlieger worden opgeleid — circa 50% — na een zekeren tijd afvallen, omdat zij niet voldoen aan de eischen, die te hunnen aanzien worden gesteld. Dat is meestal na een gemiddelde opleiding van twee maanden, dus na ongeveer 15 à 20 instructie-uren; alle tijd en moeite, die daaraan besteed is, is in dat geval voor niets geweest.

Naar de meening van deskundigen zou dat „afvallen” belangrijk kunnen worden beperkt wanneer men een soort selectie zou hebben in den vorm van een opleiding tot sportvlieger. Dat lijkt mij een groot voordeel, vooral op het oogenblik, nu men, als ik de situatie goed begrepen heb, in Bandoeng met zeer grooten spoed en prijzenswaardige activiteit vliegers opleidt voor de toestellen, die er al zijn, en die nog in aantocht zijn. Dat zal in de volgende jaren zoo door moeten gaan; juist daarom lijkt het van zeer groot belang, dat wij spoedig beschikken over een groot aantal geoefende sportvliegers.

Het verlenen van vrijstelling van invoerrechten voor deze vliegtuigen zal de Regeering, naar ik reeds zeide, in werkelijkheid niet veel kosten. Ik heb daaromtrent op het oogenblik geen statistiek, maar het aantal sportvliegtuigen is in Indië betrekkelijk gering, en de voordeelen, die de Regeering van den invoer daarvan heeft, zijn dat dus ook. Het aantal zweef-

(Soangkoepon.)

vliegtuigen beperkt zich tot een heel enkel toestel. Ik meen, dat er een toestel in Bandoeng is geweest, dat later naar Malang is verkocht. Maar in ieder geval, al zouden er een paar zweefvliegtuigen meer zijn dan ik thans weet, het kan toch nooit een zóó groot aantal zijn, dat de invoerrechten, die hiervoor zijn betaald, voor de Regeering ook maar eenige rol zouden kunnen spelen.

Wat ik vraag van de Regeering en van de schatkist voor een zaak, die ik zie als een zeer groot belang, is dus wel een zeer bescheiden offer, wanneer men daartegenover stelt, wat ten deze in andere landen wordt gedaan.

Ik wil er op wijzen, dat in Nederland de Nationale Luchtvaartsschool vanaf 1 Januari 1931 regeeringssubsidie geniet, op grond van de overweging, dat die school het algemeen belang dient, o.a. wegens opleiding van aspirant-verkeersvliegers en het kweken van piloten, die in geval van nood het rijk diensten kunnen bewijzen.

The Royal Singapore Flying Club heeft bij de oprichting een subsidie van 60.000 Straits dollar gekregen en een jaarlijksche gouvernementssubsidie van 30.000 dollar. Deze club heeft bovendien nog, zooals ik al bij een vroegere gelegenheid heb medegedeeld, een speciale subsidie voor het afleveren van sportbrevetten. Voor elk afgeleverd brevet wordt een extra bedrag van 460 dollar betaald.

De Vliegclub in Kwala Lumpur heeft bij de oprichting een steun gekregen van 40.000 dollar en een jaarlijksche subsidie van 25.000 dollar. De Vliegclub in Penang kreeg bij de oprichting een subsidie van 40.000 dollar en verder een jaarlijksche gouvernementssubsidie van 25.000 dollar.

In Australië worden de Engelsche sporttoestellen vrij van invoerrechten ingevoerd, terwijl de keuringsgelden door de Regeering worden betaald en landingsgelden niet verschuldigd zijn.

Voorzover mij bekend, is verreweg in de meeste, zoo niet alle Engelsche koloniën, vrijstelling van invoerrechten voor Engelsche sportvliegtuigen ingevoerd.

Uit deze cijfers en feiten blijkt voldoende, hoe men elders, in het bijzonder in de omliggende landen wel degelijk inziet om hoe groote belangen het hier gaat. In dit verband wil ik er nog op wijzen, hoe er dikwijls wordt gesproken over zelfvoorziening, autarkie en dergelijke meer. Ik heb daar nooit zoo buitengewoon veel voor kunnen voelen, maar zeker is het, dat als hier eens een moeilijke tijd aanbreekt, een tijd van oorlog, of moeilijke internationale verwickelingen, wij geheel op ons zelf zullen zijn aangewezen, en met het materiaal, óók met het menschenmateriaal, dat wij dan hier hebben, zullen moeten woekeren.

Ook en vooral om deze reden lijkt het mij van zoo groot belang, dat de vliegsport hier op allerlei wijze wordt gestimuleerd. Dit zeg ik niet, omdat ik zoo ontzettend oorlogszuchtig ben, maar uitsluitend, omdat ik rekening wensch te houden met de mogelijkheden, die zich in de toekomst kunnen voordoen. Ik zou er daarbij nog op willen wijzen dat, wat ik voorsta, niet alleen een voordeel zou zijn voor de militaire luchtvaart, maar ook voor de burgerlijke luchtvaart. Deze kan ook in oorlogstijd een zeer belangrijke rol vervullen; daarbij kan het van veel gewicht zijn, dat wij beschikken over menschen, die niet vreemd staan tegenover het vliegen, die daarin reeds een zekere ervaring hebben verkregen.

Om al deze redenen zou ik de Regeering met grooten nadruk willen vragen of het niet mogelijk is aan mijn verzoek, dat mij toch zeer redelijk lijkt en dat mij is ingegeven door het belang van het land, tegemoet te komen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende ontwerp-ordonnantie houdt inderdaad, zooals vele leden in het Afdeelvingsverslag hebben verklaard, een belangrijke verbetering voor handel en industrie in, doch behalve dit is ze een probaat middel tegen den smokkelhandel in vuursteentjes.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(De Hoog.)

Waar de Regeering verder de bedoeling heeft om voor de voortschrijdende industrialisatie in deze gewesten mogelijkheden tot het verlenen van vrijdom van invoerrecht te veruimen in het belang van deze binnenlandsche industrieën, ligt het m.i. op Haar weg, om de batikindustrieën, die voor haar productie grondstoffen uit het buitenland betrekken, van de verlaging van invoerrechten te doen profiteren. Tegen de verlaging van invoerrechten op kruidnagelen bestaat m.i. het bezwaar, dat de strootjes-industrieën hier te lande daardoor de behoefte niet zullen gevoelen, om in de plaats van de buitenlandsche, binnenlandsche kruidnagelen te gebruiken. Elke verhooging van het invoerrecht op kruidnagelen zal dus een krachtige stimulans voor de strootjes-industrieën zijn om na te gaan, in hoeverre de binnenlandsche kruidnagelen al dan niet voldoen aan de eischen, gesteld voor deze strootjes-industrieën en zodoende de noodige verbetering aan de binnenlandsche productie van kruidnagelen voor eigen consumptie van deze gewesten te bewerkstelligen.

Ook de verlaging van het invoerrecht op de automatische aanstekers komt zeker in het nadeel van de hier te lande vervaardigde automatische aanstekers.

Zoals in het Afdelingsverslag door een deel der leden terecht op werd gewezen, heeft het inheemsche product op dit gebied, ondanks zijn lagen prijs, nog zoo'n geringen afzet verworven, en daarom lijkt het mij zeer wenschelijk, om in het beginstadium van de ontwikkeling van de hier te lande vervaardigde automatische aanstekers, het invoerrecht op buitenlandse aanstekers, veeleer te verhoogen dan te verlagen. Deze verhooging klemt des te meer, nu volgens de Memorie van Antwoord in dezen tak van nijverheid rond 5000 arbeiders hun levensbestaan hebben gevonden. In dit verband meen ik dan ook, dat de bezwaren, neergelegd in het aan ons college ingediend rekest van de Galvano technische Industrie Fama te Lawang van 25 Januari 1937, zeker gegrond zijn.

Ten aanzien van de uitbreiding der vrijstellingen tot de sportvliegtuigen en zweefvliegtuigen, ben ik in tegenstelling met de Regeering van oordeel, dat het zeker wenschelijk is, in deze richting te werken. Hoewel de beoefening van de vliegsport en de zweefsport meer van sportieven aard is, neemt dit niet weg, dat de vaardigheid van elken Nederlandschen onderdaan op het gebied van het luchtverkeer zeker ten goede zal komen aan de verdediging van deze gewesten tegen een eventueelen buitenlandschen vijand.

(De heer Verboom: Zeer juist.)

Ik zou zelfs willen aanbevelen, om de beoefening van de vlieg- en zweefsport op de een of andere manier te stimuleren en dit in 'slands algemeen belang. In dit verband en in aansluiting op hetgeen door ons geacht medelid, den heer Verboom naar voren is gebracht, is zeker de vrijstelling van invoerrecht voor sport- en zweefvliegtuigen gewettigd te achten.

Ik koester de innige hoop, dat de Regeering mijn gevoelen ten aanzien van deze kwestie in nadere overweging zal willen nemen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de kwestie van den invoer van vuursteentjes is in het Afdelingsverslag het volgende opgemerkt:

„Opgemerkt werd, dat de verlaging van het invoerrecht op vuursteentjes tot f 2.50 per kilogram plus 50 opercenten of te zamen f 3.75 volgens bericht van deskundigen uit importkringen niet voldoende is om aan den smokkelhandel in dit artikel de aantrekkelijkheid te ontnemen.”

De Regeering antwoordt daarop het volgende:

„Blijkens de der Regeering ten dienste staande gegevens zijn importeurskringen in het algemeen van oordeel, dat bij een invoerrecht van f 2.50 + 50 opercenten per kilogram de smokkelhandel in vuursteentjes niet langer

loonend zal zijn en reële importhandel mogelijk zal worden.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch ten deze iets aan den anderen kant, ook van importeurszijde, naar voren brengen.

De detailprijs van vuursteentjes (ferrocium) te Singapore bedraagt op het oogenblik ongeveer 11 dollar, waaruit men kan afleiden, dat de cifprijs te Singapore niet hooger kan zijn dan circa 10 dollar. Berichten van deskundige importeurs wijzen uit, dat zij offertes van ferrocium hebben ontvangen, welke nog lager liggen dan f 10 per kg eif.

In verband hiermede moge er op worden gewezen, dat een invoerrecht van f 2.50 per kg plus 50 opercenten, d.i. totaal f 3.75 per kg nog hoog is. Een totaal invoerrecht van 35 à 40%, waarop de voorgestelde regeling uitkomt, zal naar de meening van meerdere importeurs den smokkelhandel in dit artikel nog niet geheel kunnen verdrijven. Indien men de 50 opercenten wil handhaven bij een invoerrecht van 20% ad valorem, dan zou het aanbeveling verdienen, om deze vuursteentjes te belasten met een invoerrecht van f 2 per kg. Nu zegt de Regeering, dat Zij nog even wil aanzien, of een nog lager recht aanbeveling verdient. Maar wanneer toch de Regeering het tegengaan van smokkelhandel in vuursteentjes wil zoeken in een verlaging c.q. afschaffing van de opercenten, zooals Zij in de Memorie van Antwoord mededeelde, zou het aanbeveling verdienen, een invoerrecht te bepalen van f 2.50 per kg met een verlaging der opercenten tot maximum 25%.

Ik kom thans tot het volgende punt, nl. de kwestie van de sport- en zweefvliegtuigen. Ik zou mij te dezen aanzien in de eerste plaats willen aansluiten bij hetgeen de heer Verboom daaromtrent heeft opgemerkt. Ik wil daaraan echter nog enkele zaken toevoegen.

Mijnheer de Voorzitter! Als de heer Verboom spreekt van de belangstelling, die het vliegwezen tegenwoordig geniet, dan wil ik er speciaal op wijzen, — en dit in verband met hetgeen ik zoo dadelijk zal zeggen — dat bv. de Fransche minister van luchtvaart — geef ik de courantenberichten goed weer — voornemens is de eerste lessen in vliegen bindend voor te schrijven voor alle scholen. Ook mijn verbond is zoo van de noodzakelijkheid, dat er iets gedaan moet worden in deze richting, doordrongen, dat besloten is op Bandoeng aan onze scholen een cursus te verbinden voor zweefvliegen, en zij daarmede reeds bezig zijn.

(De heer Verboom: Een zeer juiste maatregel.)

Ook daarbij kwam telkens in het geding het hooge invoerrecht. Ik wil dan met den heer Verboom wijzen op het offer, dat de Regeering zou brengen, door de sport- en zweefvliegtuigen te brengen onder de vrijstelling. Dit offer kan toch heusch zoo erg niet zijn.

Over de zweefvliegtuigen wil ik nog het volgende opmerken. In de eerste plaats, zijn het er heel weinig. De heer Verboom heeft er terecht op gewezen, dat er waarschijnlijk hier te lande slechts een is, nl. te Malang, vroeger was het in Bandoeng en dat het misschien niet eens meer gebruikt wordt. Bovendien wil ik er den geachten Regeeringsgemachtigde wel op wijzen, dat het de bedoeling is om zoodra wij in het bezit zijn gekomen van een zweefvliegtuig, dat geïmporteerd is, aan de Technische school zelf te komen tot den bouw van zweefvliegtuigen, en de fabricatie daarvan, om zodoende onafhankelijk te worden van het buitenland.

Nu kan men wel zeggen, omdat er zoo weinig zijn, kan er ook wel voor betaald worden, maar men kan evengoed zeggen, omdat er zoo weinig zijn behoeft er in het geheel niet voor betaald te worden.

Ik geef dit gaarne nader bij de Regeering in overweging, waarbij Zij zich dan tevens de vraag voorlegge, wat in deze haar taak is. Momenteel beteekent het negatieve antwoord voor de betrokkenen groote kosten aan invoerrechten. Ik wil hieraan nog het volgende toevoegen.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(De Hoog.)

Eigenlijk verwondert mij het afwijzende standpunt, dat de Regeering te dezen aanzien inneemt, want toen wij begonnen zijn deze materie te behandelen werd ons medegedeeld: denk er aan dat als je sport of zweefvliegtuigen wil invoeren, dat je dat dan nooit geheel gemonteerd doet, maar in onderdelen, want dan betaal je veel minder belasting. Zooeven heeft de heer Verboom nog gewezen op de 12 en 20%. Men kan dus zelfs al bij de afwijzende houding der Regeering komen tot een verlaging der invoerrechten, door ze in onderdelen in te voeren, gedemonteerd. Men staat dan alleen voor de moeilijkheid om ze in elkaar te zetten en de Regeering heeft dan toch, hoewel Zij het niet wil, de verlaging gegeven.

Ik zou dan ook met de heeren Verboom en Soangkoepon willen aandringen op het uitbreiden van dezen post, zoodat ook de zweef- en sportvliegtuigen onder de vrijstelling vallen.

Ik kom nu tot de sigarenaanstekers. Ook te dien aanzien sluit ik mij aan bij hetgeen de heer Soangkoepon gezegd heeft. Wij hebben zoo juist een nota ontvangen van de „Fama” Galvano-Technische industrie, te Lawang, maar deze nota was voor mij niet eens noodig, want ik heb ook van onze menschen, die deze aanstekers fabricceeren, de mededeeling ontvangen, dat werkelijk de concurrentie thans zoo groot is, dat bij een verhooging van de invoerrechten, de massa-industrie in het buitenland zeer zeker fnuikend zal werken op de industrie hier te lande.

Ik heb een amendement mede ondertekend om dit punt in de wijziging te doen vervallen en het lijkt mij het best, dat de Regeering op onze wenschen, die toch heusch niet zoo onredelijk zijn, ingaat.

Ik keer thans terug tot artikel 1, onderdeel II, letter C tot en met I.

In de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische tariefwet en van het tarief van invoerrechten onderdeel II komt tot uiting het voornemen der Regeering om de invoerrechten der gemerceriseerde katoenen manufacturen gelijk te stellen met de invoerrechten van de ongemerceriseerde katoenen manufacturen, waardoor het invoerrecht van de gemerceriseerde katoenen stoffen van 20% verlaagd wordt tot 12%, zooals bij de ongemerceriseerde het geval is.

De Regeering vond grond hiervoor in de overweging, dat ook naar haar meening moet worden betwijfeld, of bij den huidige stand der techniek in de textiel-industrie, het in de tariefwet ingenomen standpunt, dat gemerceriseerde goederen tot de z.g. „luxe”-goederen zijn te rekenen en uit dien hoofde aan het hoogste recht moeten worden onderworpen, nog wel houdbaar is.

Voorts zegde de Regeering in de Memorie van Toelichting:

„Waar het verschil in rechtenheffing tusschen de gemerceriseerde en de niet-gemerceriseerde goederen door de — zij het ook tijdelijke — verlaging van het invoerrecht op verscheidene niet-gemerceriseerde katoenen goederen bij de ordonnantie van 26 October jl. (Stbl. 1936 No. 572) thans nog sterker is gaan spreken dan voorheen, komt het gewenscht voor, op korten termijn het basisrecht van gemerceriseerde goederen in overeenstemming met de suggestie van het College van Gedelegeerden, tot 12% te verlagen.”

In de ordonnantie van 26 October Staatsblad 1936 No. 572 zijn de invoerrechten der goederen, vallende onder de in dat staatsblad genoemde nummers 6 tot en met 10, verlaagd, voor zoover zij ressorteeren onder post 356 onderdeel II tot 6%, zonder dat hier een discriminatie heeft plaats gehad ten aanzien van gemerceriseerde katoenen stoffen.

Onder No. 11 van de ordonnantie van 26 October staatsblad 1936 No. 572 wordt bij de rechtenheffing wél onderscheid gemaakt, nl. tusschen gemerceriseerde goederen, welke belast worden met een basis invoerrecht van 8% en gemerceriseerde katoenen stoffen, welke belast worden met (bij eventuele aanname van de thans in behandeling zijnde ordonnantie) 12%.

(Thamrin.)

Deze discriminatie van gemerceriseerde katoenen stoffen lijkt niet logisch. Immers bij de tijdelijke verlaging zat bij de Regeering het doel voor, dat de goederen, welke door de massa der inheemsche bevolking worden gebruikt, goedkoop moesten blijven, m.a.w. dat de gevolgen van de gewijzigde monetaire situatie niet of althans zoo weinig mogelijk moest leiden tot prijsverhoging van deze groepen.

Thans wordt door evengenoemde discriminatie de indruk gewekt, dat de goederen, vallende onder punt 11 der ordonnantie van 26 October voor zoover die niet gemerceriseerd zijn, zouden behooren tot de goederen voor de inheemsche bevolking, terwijl zulks niet het geval zou zijn, indien deze goederen gemerceriseerd zijn.

Dit is naar mijn meening onjuist. Immers de Regeering heeft in haar boven geciteerde Memorie van Toelichting op de in behandeling zijnde ontwerp-ordonnantie reeds betwijfeld, of door mercerisering de goederen onder het begrip „luxe” zullen komen te vallen, waardoor de Regeering dan ook voorstelt om het onderscheid tusschen gemerceriseerde en ongemerceriseerde katoenen stoffen te doen vervallen. Waarom voert zij deze gedachtengang dan niet consequent door?

Uit het voorgaand valt de conclusie te trekken, da de goederen, welke door kwaliteit of samenstelling behooren tot de gebruiksgoederen voor de massa van de inheemsche bevolking, gelijk belast moeten worden bij den invoer, afgezien van het feit, of zij al dan niet gemerceriseerd zijn.

In verband hiermede verdient het dan ook aanbeveling om de thans nog bestaande discriminatie van gemerceriseerde goederen vallende onder No. 11 der ordonnantie van 26 October staatsblad 1936 No. 572 eveneens te doen vervallen, waardoor deze gemerceriseerde goederen bij den invoer zullen worden belast met een invoerrecht van 8%, evenals de niet-gemerceriseerde.

Ik hoop, dat de Regeering de suggesties, hoewel zij in het Gedelegeerdenverslag niet naar voren zijn gebracht, toch in welwillende overweging zal willen nemen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij bij de bespreking van dit ontwerp tot een enkel punt bepalen en wel in hoofdzaak tot de aanstekers. Om te beginnen sluit ik mij aan bij de beschouwingen, die mijn geachte medeleden, de heeren Soangkoepon en De Hoog hierover hebben geleverd. Ik zou echter toch nog wel willen opmerken, dat de verlaging van de specifieke rechten op deze aanstekers een bedreiging vormt voor de binnenlandsche industrie. Ik geef toe, dat het betoog van de Regeering in zeker opzicht hout snijdt, namelijk dat de verlaging van de specifieke rechten geen afbreuk zal doen aan de massaproductie, maar de productie van sigarenaanstekers beperkt zich niet tot de heel eenvoudige in massaproductie vervaardigde aanstekers, doch wij zien langzamerhand, dat er verbetering in de fabricage valt te constateeren, doordat de binnenlandsche industrie zich meer moeite geeft om aanstekers van een beteren vorm en een hooger prijs te vervaardigen.

Aan de hand van het door beide genoemde leden reeds aangehaalde rekest van de betrokken industrie stel ik de vraag, in hoeverre verlaging van het specifieke recht de industrie zal kunnen bedreigen. Het gaat hier om een zeer belangrijke industrie, waarin volgens de regeeringcijfers 5 000 arbeiders werkzaam zijn en een productie van 10-miljoen stuks per jaar wordt bereikt. Wij geven aan den anderen kant tienduizenden guldens uit voor de bevordering van de Inheemsche industrie en het is niet uitgesloten, dat met dezen fiscaalen maatregel afbreuk wordt gedaan aan de onvermoeide pogingen om de binnenlandsche industrie tot ontwikkeling te brengen. Ik zou dus gaarne door de Regeering aan de hand van cijfers zien aangetoond, dat de verlaging van de specifieke rechten geen afbreuk doet aan de binnenlandsche industrie van sigarenaanstekers en verzoek

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Kan.)

de Regeering tot zoo lang den betreffenden post terug te nemen.

Ik heb mij bovendien laten vertellen, dat de financieele gevolgen van het terugnemen van den post zeer gering zullen zijn. Naar mij werd medegedeeld, bedraagt het invoerrecht niet meer dan f 3 000 of f 4 000 per jaar. Het terugnemen van den post zou dus geen onoverkomelijke financieele gevolgen met zich brengen.

(De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: De inkomsten zullen toenemen, omdat men behoorlijk zal gaan aangeven.)

Ik wil gaarne vernemen, welke financieele verwachtingen de Regeering koestert, wat het handhaven van de bestaande rechten betreft, om eventueel aan de hand van dit cijfermateriaal te beoordeelen, in hoeverre wij ons voornemen, om een amendement ten aanzien van den betrekkelijken post in te dienen, moeten handhaven.

Het zal wel aan mij liggen, maar ik zie de belangrijkheid van het afschaffen van het invoerrecht op sport- en zweefvliegtuigen niet zoo in als verschillende mijner geachte medeleden. Ten aanzien van de mechanisch voortbewogen vliegtuigen wijs ik er toch op, dat de vliegsport een luxueuze sport is in de eerste plaats door den hoogen aanschaffingsprijs van de vliegtuigen en in de tweede plaats door de groote uitgaven, die de beoefening van de sport op zichzelf met zich brengt.

Nu vraag ik mij af, waar uit den aard der zaak de beoefening van de luchtsport zich zal beperken tot slechts enkele menschen, of verlaging van de invoerrechten op vliegtuigen e.d. wel een belangrijke stimulans zal zijn voor de luchtsport.

(De heer Blaauw: Het moet een volkssport worden.)

Als wij reëel zijn, zullen wij toch moeten inzien, dat van een volksluchtsport hier telande niets kan komen, gezien het feit, dat zelfs in Europa, waar men een binnenlandsche vliegtuigindustrie heeft en dus met invoerrechten op vliegtuigen niets te maken heeft, van een volksluchtsport nog geen sprake is.

(De heer Blaauw: Het gaat er al heel hard naar toe! Kijk maar eens naar Frankrijk!)

De kleinste vliegtuigen kosten altijd nog eenige tienduizenden francs en hier, waar geen aanmaak van vliegtuigen is, kan men aannemen, dat aanschaffing daarvan gauw in de duizenden en tienduizenden guldens loopt. Waar te voorzien is dat, zelfs bij een belangrijke verlaging der invoerrechten, de sportbeoefening bij de luchtvaart toch niet zulk een vlucht zal nemen, zie ik de noodzakelijkheid en het belang van een belangrijke verlaging van het invoerrecht voor mechanische sportvliegtuigen nog niet in.

Ten aanzien van zweefvliegtuigen zou ik de vraag willen stellen, of het niet meer op den weg ligt, die zweefvliegtuigen binnenlands aan te maken. Naar ik mij heb laten vertellen is de constructie van zweefvliegtuigen vrij eenvoudig en de binnenlandsche aanmaak daarvan niet uitgesloten. Ik zou daarom willen vragen, of het handhaven van een bepaald bedrag aan invoerrechten niet in zooverre stimuleerend voor de binnenlandsche industrie is, dat waar hier geen mechaniek bij te pas komt, handhaving van een zeker bedrag aan rechten den binnenlandschen aanmaak van zweefvliegtuigen ten goede zal komen.

Ik ben absoluut leek in deze kwestie, ik maak slechts enkele opmerkingen naar aanleiding van het betoog van mijn geachte medeleden, maar ik ben er volstrekt niet van overtuigd, dat een verlaging van de invoerrechten, zoowel voor de zweefvliegtuigen als voor de mechanische sportvliegtuigen, een belangrijke stimulans voor de beoefening van de vliegsport hier te lande zou zijn, gezien de verhoudingen hier te lande.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij willen scharen bij de leden, die zooeven een lans gebroken hebben voor

(Voorzitter.)

het voorstel van het eerste lid, dat bij dit onderwerp het woord voerde, de heer Verboom, inzake vrijstelling van den import van sport- en zweefvliegtuigen.

Wie zijn oogen gericht houdt op de weerbaarmaking van Indië moet met den heer Verboom van meening zijn, dat het op den weg van de Regeering ligt om de vliegsport hier te lande te bevorderen. Ook ons geacht medelid, de heer Thamrin, zal die meening toegedaan zijn, wanneer hij dieper op de zaak ingaat. Immers in tijden van gevaar zou men vliegtuigen wel kunnen repareren en in orde maken, maar men zou de vliegers niet uit den grond kunnen stampen.

Ik herhaal, wie werkelijk meent, dat wij in Indië, in verband met eventuele agressie, moeten trachten ons op zooveel mogelijk gelijk peil met het buitenland te brengen, moet ervoor geporteerd zijn, de vliegsport hier te lande te bevorderen. Het is voor de Regeering de goedkoopste wijze om aan goed opgeleide vliegers te komen. De Regeering zie daarbij het gewin aan geld voorbij en bedenke, wat er zou moeten gebeuren, wanneer men hier in tijden van gevaar, gebrek aan vliegers zou hebben. Het is daarom dat ik, gelijk zooeven gezegd, gaarne op de Regeering een beroep zou willen doen om hetgeen de heer Verboom naar voren heeft gebracht, toe te staan.

Er is door vele leden over de vermindering van het invoerrecht op sigarenaanstekers het woord gevoerd. Oppervlakkig beschouwd zou ieder ervoor zijn, mede te gaan met hen, die daarin een ernstig gevaar zien voor de Inheemsche industrie. Ik zou echter daartegenover willen vragen, om welke reden de Regeering in de Memorie van Antwoord verklaart, dat de verhooging niet te handhaven blijkt te zijn.

Ten tweede heeft de Regeering zoo dikwijls gezegd, dat men niet alleen moet denken aan de producenten, maar ook aan de consumenten. Wanneer men door de verlaging van het invoerrecht de geïmporteerde aanstekers op lagere prijs zou kunnen brengen, zou dit voor de consumenten wel wat waard zijn. Ik wil er hierbij op wijzen, dat de heer Thamrin ons zooeven heeft verklaard, dat een zekere verbetering valt op te merken in de productie van sigarenaanstekers, maar ik kan mij voorstellen, dat het buitenland, dat wat dit betreft veel vindingrijker is, misschien met andere artikelen in de markt zal komen. In verband met de betere tijden zal men met ruimere beurs dan betere artikelen prefereren, ook al zou men die wat duurder moeten betalen dan die, welke hier gemaakt zijn en welke daarbij vergeleken van inferieure kwaliteit zijn. Men kan natuurlijk beschermende rechten in het leven roepen, maar men heeft ook in aanmerking te nemen wat de totale gevolgen van een en ander zijn.

Ik zou gaarne van de Regeering vernemen, hoe Zij hierover denkt, behalve hetgeen daarover reeds in de Memorie van Antwoord staat te lezen, alvorens terzake mijn stem te bepalen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Het debat heeft een veel grooteren omvang aangenomen dan het gedelegeerdenverslag deed vermoeden. Men is meer in details getreden en heeft zelfs eenige punten buiten het gedelegeerdenverslag om ter sprake gebracht, zoodat het voor den Regeeringsgemachtigde niet mogelijk is om dadelijk te antwoorden.

Met het oog op het voornemen om zoo mogelijk twee weken de vergaderingen van het College van Gedelegeerden over te slaan, wil ik den Regeeringsgemachtigde vragen of hij bereid is reeds Donderdag a.s. te antwoorden.

De heer Bruyn Kops, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128). — Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter, De Hoog e.a.)

De **Voorzitter**: Dan wordt de afhandeling van dit onderwerp, tenzij in dit opzicht bezwaren rijzen vanuit de vergadering, bepaald op Donderdag a.s.

De heeren **De Hoog** en **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Kan het onderwerp vandaag niet afgehandeld worden?

De heer **Van Helsdingen**: Zou dit onderwerp anders vanavond niet beëindigd kunnen worden? Het is zeer moeilijk om Donderdag a.s. te vergaderen; wij hebben onze plannen reeds gemaakt.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Is de urgentie van dit onderwerp van zoodanigen aard, dat het niet over drie weken kan worden afgehandeld?

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Een verder uitstel dan voor eenige dagen, zou wel bezwaar meebrengen, omdat dan de verlaging van de invoerrechten, die het doel van het ontwerp is, dan ook weer zoo veel weken zal worden verschoven en dat is onder de gegeven omstandigheden naar het oordeel der Regeering ongewenscht. Maar desnoods ben ik gaarne bereid om hedenavond het debat hierover te vervolgen. De hoofdzaak voor een uitstel mijner beantwoording is, dat ik gaarne zou hebben, dat de tekst van de redevoeringen mij meer exact voor de oogen komt te staan dan alleen door mijn aantekeningen mogelijk is.

De **Voorzitter**: Er is geen bezwaar tegen om de vergadering hedenavond voort te zetten, indien er bij de leden geen bepaalde redenen van verhindering zijn. Heeft iemand hiertegen bezwaar? Zoo neen, dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp uitgesteld tot hedenavond zes uur.

Aan de orde is de behandeling van het vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Karanganyar 20 Juli 1935 van het Bestuur van het „Komite Penahan Penghapoesan Regentschap Karanganyar”, houdende bezwaren tegen de opheffing van het regentschap Karanganyar.

De commissie stelt voor het verzoek ter inzage te leggen van de leden van den Volksraad en adressant hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit om o.a. vrijstelling van kerahandiensten.

Regeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soeka (Oostkust van Sumatra) 28 Mei 1935 van Si Ngoedi, betreffende benoeming van een penghoeloe.

Regeringsbrief van 10 Januari 1936 No. 66/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien het College van Gedelegeerden in zijn openbare vergadering van 27 November 1934 (HG 1934/35 blz. 211) heeft beslist, dat het na kennisneming van de terzake door de Regeering verstrekte inlichtingen geen reden heeft om aan de juistheid van de door de Inheemsche rechtbank genomen beslissing te twijfelen en aangezien betrokkenen in dit verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt

(Voorzitter.)

de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Batavia 25 Februari 1935 van het Hoofdbestuur van den Ned. Ind. Kadasterbond om herziening der klasse-indeeling bij diensttreizen op K.P.M.-schepen enz.

Regeringsbrief van 7 Maart 1936 No. 501/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Medan 31 Juli 1935 van M. Silitonga betreffende zijn ontslag als mantri-politie.

Regeringsbrief van 1 Mei 1936 No. 910/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Palembang 16 October 1935 van Raden Mohamad Akil houdende bezwaren tegen het dempen van een rivier.

Regeringsbrief van 13 Mei 1936 No. 993/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Rengat 24 Januari 1936 van Sjech Moebarak betreffende toepassing van de „Invoericentieering-verordening 1935”.

Regeringsbrief van 10 Juni 1936 No. 1188/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Ponorogo, 24 Juni 1936 van Mas Sosrosasmito om medetelling van zijn magangdiensttijd voor de toekenning van pensioen.

Waar de bepalingen geen mogelijkheid openlaten aan het verzoek van adressant tegemoet te komen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Lembang 21 Februari 1934 van O. G. J. Uyleman om schadeloosstelling wegens derving van inkomsten tengevolge van het uitvoerverbod van kinazaad.

Regeringsbrief van 6 Juli 1936 No. 1385/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t. a. v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Meester-Cornelis 14 Juli 1936 van V. Portier om pensioen e.q. onderstand.

Waar de desbetreffende bepalingen toekenning van pensioen e.q. onderstand niet toelaten, stelt de commissie voor t. a. v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, hiervan mededeeling te doen.

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Voorzitter.)

11. Verzoek, gedagteekend Gandroengmangoen 24 Juli 1936 van O. M. Th. Kaltofen om onderstand.

Waar de desbetreffende bepalingen de toekenning van onderstand niet toelaten, stelt de commissie voor t. a. v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 9 Maart 1936 van H. W. van Gelder betreffende den datum van ingang van zijn benoeming tot kantoorhoofd bij de S.S.

Regeringsbrief van 30 Juli 1936 No. 1573/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 25 Mei 1936, van R. G. W. Farret Jentink, betreffende het hem verleend ontslag.

Regeringsbrief van 4 Augustus 1936 No. 1598/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Jogjakarta 23 Maart 1936 van het Centraal Comité Stationsbeambten Staatsspoorwegen om onder andere afvoering van de door stationsbeambten bekleede rangen uit het maandlonersreglement met onderwerping aan het regionale bezoldigingsstelsel.

Regeringsbrief van 10 Augustus 1936 No. 1631/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 4 April 1936 van Tan Poan Soey om toekenning van een schadeloosstelling door de stadsgemeente Soekaboemi.

Regeringsbrief van 4 September 1936 No. 1798/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Soengajang 1 Juli 1934 van Ibrahim gelar Datoek Sanggoeno di Radjo houdende klachten tegen een negerihouder.

Regeringsbrieven van 29 Mei 1936 No. 1123/A en 21 September 1936 No. 1913/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde regeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Sitoli 12 Juni 1935 van Fangaro Zeboea betreffende zijn ontslag als mantri-politie bij het Binnenlandsch Bestuur.

Regeringsbrief van 22 September 1936 No. 1927/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Tamanbali (Bangli, Bali) 19 Februari 1936 van Ni Sale, houdende bezwaren tegen een vonnis van den Raad van Kerta te Bangli.

Regeringsbrief van 28 September 1936 No. 1979/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Poerworedjo 14 October 1936 van Dikoen, om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de bepalingen geen mogelijkheid open laten voor toekenning van pensioen of onderstand, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Poelau Kidjang 14 Januari 1935 van Pagar om herplaatsing e.q. toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 15 October 1936 No. 2210/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Magelang 30 Maart 1935 van Mohamat om herplaatsing e.q. onderstand.

Regeringsbrief van 21 October 1936 No. 2169/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Mij heeft het verzoek bereikt, om het tweede en derde verzoekschrift van dit rapport aan te houden tot de behandeling van het volgende rapport. Waar hiertegen geen bezwaar bestaat, worden de genoemde verzoekschriften dus aangehouden.

De conclusies van de commissie betreffende de verzoekschriften 1 en 4 t/m 21 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik nodig de leden uit om na schorsing der vergadering in de secties bijeen te komen.

De vergadering wordt te 9.55 uur n.m. geschorst tot des namiddags 6 uur.

Avondvergadering van Dinsdag 23 Februari 1937.

(Bijeenroepingsuur: 6 n.m.)

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Regeringsgemachtigde: De heer De Bruyn Kops.

De Voorzitter: Geachte Medeleden. Ik heropen de vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische tariefwet en van het tarief van invoerrechten, alsmede tot buitenwerkingstel-

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Directeur van Financiën.)

ling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet. (Ond. 128.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het schijnt aangewezen om bij de beantwoording van de sprekers in eersten termijn de verschillende tarieven waarover het woord is gevoerd, achtereenvolgens in beschouwing te nemen.

Met betrekking tot de voorgestelde verlaging van het invoerrecht op vuursteentjes heeft de heer De Hoog medegedeeld, dat berichten van deskundige importeurs zouden uitwijzen, dat uit Singapore offertes van ferrocerium worden ontvangen, welke nog lager liggen dan f 10 per kg cif. Het geachte lid heeft becijferd, dat dan een invoerrecht van f 2,50 per kg plus 50 opercenten, d.i. totaal f 3,75 per kg nog hoog is, nl. zou neerkomen op 35 à 40% van de waarde. Naar de meening van meerdere importeurs zou een recht tot zoodanig percentage den smokkelhandel in dit artikel nog niet geheel kunnen verdrijven. De suggestie wordt dan gedaan om de vuursteentjes te belasten met een invoerrecht van f 2 per kg met 50 opercenten, dan wel van f 2,50 per kg, met een verlaging der opercenten tot maximum 25%.

De Regeering moet hierop reageren, wat Zij reeds in de Memorie van Antwoord bekend stelde, nl. dat de haar verstrekte inlichtingen er zeker niet op wijzen, dat bij de voorgestelde verlaging dit invoerrecht nog te hoog zou blijven.

Het feit, dat volgens de berekening van den heer De Hoog het recht zou uitkomen op 35 à 40% van den cif-prijs, geeft op zichzelf nog geen aanleiding tot een lager recht te komen. De vraag, waarom het gaat, is, in hoeverre bij een bepaald recht de smokkelhandel al of niet nog loonend is. Naar de gegevens, waarover de Regeering beschikt, zal de smokkelhandel bij een recht van f 2,50 plus 50 opercenten niet meer loonend zijn.

Dit voor oogen houdende, zou het niet consequent zijn het recht op een lager bedrag te stellen.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, kom ik aan het artikel aanstekers.

Over dit onderdeel van het ontwerp is het woord gevoerd door de heeren Soangkoepou, De Hoog, Thamrin en Kan.

Bepleit werd een handhaving van de bestaande rechtenheffing, welke in het belang zou zijn van de inheemsche industrie van aanstekers.

Om deze zaak nog eens volledig toe te lichten moet in de eerste plaats het volgende worden gesteld.

Het specifieke recht op aanstekers werd destijds ingesteld speciaal ter bescherming van den lucifersaccijns. In dien tijd bestond hier te lande nog geen industrie van aanstekers, zoodat met de heffing van een extra-invoerrecht alleen op het geïmporteerde artikel een worden volstaan.

In de latere jaren ontwikkelde zich een binnenlandsche industrie van aanstekers. Hiermede werd de opbrengst van den lucifersaccijns belangrijk aangetast, hetgeen uiteraard moest leiden tot het in overweging nemen van een belasting op het hier te lande vervaardigde product. Uitsluitend in verband met de praktische moeilijkheden van controle is van zoodanige heffing op de binnenlandsche aanstekers moeten worden afgezien.

Kwam hiermede dus vast te staan, dat die bescherming van den lucifersaccijns niet was vol te houden, daarmede kwam eigenlijk tevens de ratio van een extra-invoerrecht op de geïmporteerde aanstekers te vervallen.

Hierbij komt nu de praktische kant van de zaak, dat het hooge invoerrecht weliswaar formeel bestond, doch dat handhaving van dat recht feitelijk onmogelijk bleek.

De heer Kan heeft de vraag gesteld waarom de smokkelhandel in aanstekers niet tegengegaan kon worden.

Mijnheer de Voorzitter! Als men zich voor oogen stelt, dat het huidige tarief voor de eenvoudige soorten goede aanstekers beteekent een belasting van ongeveer 80 cent per stuk, dat is enkele malen de waarde en men zich realiseert, dat het hier een weinig volumineus artikel betreft, dan moet het toch duidelijk zijn, dat er zoodanige winstmogelijkheid voor den smokkelhandel bestaat dat deze zeer aantrekkelijk is, hetzelfde wat zich in nog sterkere mate heeft voorgedaan bij het artikel vuursteentjes. De kustlijnen van het tolgebied zijn zoo uitgestrekt, dat, niettegenstaande de vele moeite, welke douanedienst, politie en bestuur zich hebben getroost, een eenigszins bevredigende mate van tegengang van dezen sluikhandel onmogelijk is gebleken.

Ik heb zoeven b.v. genoemd de aanstekers van 20 et per stuk; daarop komt dan: 25% recht is 5 et, specifiek recht plus 50 opercenten, maakt 75 et, in totaal 80 et. Het College kan zich rekenschap geven van den invloed, dien een dergelijk recht van 80 et. moet hebben als stimulans tot het binnensmokkelen van dergelijke kleine goederen.

Bij de beoordeeling van dit onderdeel der voorstellen moet men dus uitgaan van de absolute onmogelijkheid om in de praktijk het huidige recht op aanstekers te kunnen heffen.

Wanneer men dus pleit voor handhaving van dit recht, dan pleit men voor handhaving van den omvangrijken smokkelhandel in dit artikel, van den handel op alle passers in geheel Indië van onwettig ingevoerde aanstekers en van de concurrentie van deze, zonder betaling van rechten ingevoerde aanstekers tegen de binnenlandsche aanstekers. Handhaving van het bestaande recht zal dus zeker de daarvan verwachte bescherming niet medebrengen, immers, het bestaande recht geeft ook thans zoodanige bescherming niet.

Thans wordt voorgesteld de aanstekers te onderwerpen aan een recht van, met inbegrip der opercenten, 25% der waarde. Verwacht kan worden dat bij zoodanig recht de smokkelhandel een einde zal nemen en dat een reële import van aanstekers, tegen betaling van invoerrecht, zal ontstaan. De dan te ontstane situatie kan voor de binnenlandsche industrie zeker niet ongunstig worden genoemd.

De Regeering kan dus niet ingaan op de suggestie om de voorgestelde verlaging van het invoerrecht op aanstekers terug te nemen; integendeel, Zij acht deze verlaging volkomen rationeel en ook zeer gewenscht.

Waar in dit verband ook nog genoemd is het rekest van de „Fama” Galvano Technische industrie, moet ik opmerken, dat de stellers van dit rekest geen juist inzicht hebben in de situatie, zooals deze zich in werkelijkheid voordoet. In verband met de reeds gegeven uiteenzetting kan ik bedoeld rekest daarom verder voorbijgaan.

Mijnheer de Voorzitter! Na vorenstaande uiteenzetting zal het den heer Kan duidelijk zijn, dat deze verlaging van invoerrecht niet beoogt den import van aanstekers te bevorderen in het belang van de consumenten. Immers, ik moge dit nog eens herhalen, thans komen praktisch alle aanstekers, met uitzondering slechts van het dure luxartikel, geheel vrij binnen.

In uitbreiding van de voorgestelde vrijstelling van invoerrecht voor verkeers- en bedrijfsvliegtuigen, is door meerdere sprekers, voor de eerste plaats de heer Verboom, een lans gebroken voor een vrijstelling ook voor sportvliegtuigen en zweefvliegtuigen.

In de eerste plaats moet ik hier opmerken, dat, ook al neemt men, zooals die geachte leden, het standpunt in, dat deze vrijstelling gewenscht is, dan toch rekening moet worden gehouden met het feit, dat de Indische Staatsregeling, in artikel 183, lid 2, de mogelijkheid van herziening van invoerrechten bij z.g. noodordonnantie alleen toelaat „in dringende omstandigheden”. Dat deze in casu aanwezig zouden zijn, zal waarschijnlijk ook door die geachte leden wel niet zonder meer het geval worden geacht.

Afgescheiden van deze formeele kwestie, moet de Regeer-

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Directeur van Financiën.)

ring er op wijzen, dat het toch wel zeer ver zou gaan het invoerrecht op sport- en zweefvliegtuigen geheel af te schaffen. Wanneer men deze zaak uit zuiver tariefhoogpunt bekijkt, dat wil dus zeggen rekening houdt met het systeem van indeeling van de goederen voor de rechtenheffing, dan moet toch het huidige recht, zooals ook reeds de heer Thamrin terecht heeft opgemerkt, juist worden geacht.

Door de geachte leden, die deze vrijstelling bepleiten, is de nadruk speciaal gelegd op de bijzondere belangen, welke met een stimuleering van sport- en zweefvliegerij zouden zijn geënd.

Zooals in de Memorie van Antwoord reeds werd opgemerkt, ziet ook de Regeering de besproken belangen niet voorbij en Zij wil gaarne toezeggen, dat aan deze materie speciale aandacht zal worden gewijd bij de algemeene herziening van de tariefwetgeving.

In aansluiting hieraan wil ik den heer Verboom nog antwoorden, dat met die algemeene herziening zooveel mogelijk spoed zal worden betracht. Dit is echter een zeer omvangrijk werk, hetgeen ook kan blijken uit de omstandigheid, dat de van particuliere zijde gevraagde adviezen veel langer op zich doen wachten dan ook door die adviseurs zelf oorspronkelijk werd verwacht.

De heer De Hoog heeft voorts nog ter sprake gebracht de verlaging van het invoerrecht op gemercenterde katoenen stoffen en daarbij gewezen op de omstandigheid, dat in de ordonnantie in Staatsblad 1936 No. 572 in sommige gevallen wel, in andere gevallen niet, onderscheid in de rechtenheffing wordt gemaakt naar gelang manufacturen al dan niet gemercenterd zijn.

Naar aanleiding daarvan moge ik het volgende opmerken.

In de evenbedoelde ordonnantie is het invoerrecht voor sommige goederen welke tot de allereerste levensbehoeften van de bevolking behooren, dan wel grondstoffen zijn voor belangrijke bevolkingsindustrieën verlaagd tot 6% der waarde.

Wat de manufacturen betreft, zijn dit de goederen in artikel 1 dier ordonnantie genoemd onder A Nos. 6 t/m 10. Bij die manufacturen is geen verschil in rechtenheffing gemaakt tussehen gemercenterde en niet gemercenterde, om de eenvoudige reden dat bij deze allereenvoudigste stoffen het gemercenterd zijn practisch niet voorkomt.

Anders staat het met de manufacturen, genoemd onder 11. Deze manufacturen, waarvan bij nota van wijziging op het oorspronkelijke ontwerp, het recht is verlaagd tot 8% der waarde, behooren niet tot de allereerste levensbehoeften der bevolking. De terugbrenging van het recht tot 8% heeft alleen plaats gehad voor de niet gemercenterde goederen, daar anders het doel, met die rechtenverlaging beoogd, verre zou zijn voorbijgeschoten.

Het komt onjuist voor, thans op deze regeling, die overigens geen verband houdt met het voorliggende ontwerp, terug te komen.

Het thans aan de orde zijnde ontwerp beoogt, het recht van bedoelde gemercenterde stoffen, die geenszins uitsluitend voor de massa der bevolking bestemd zijn, te verlagen tot 12% der waarde, het gewone recht, dat van verbruiksgoederen wordt geheven, met welke verlaging naar het voorkomt voldoende aan de ten deze bestaande verlangens wordt tegemoet gekomen.

Thans moge nog worden ingegaan op enkele afzonderlijke opmerkingen en vragen.

De heer Soangkoepou heeft opgemerkt, dat het z.i. op den weg der Regeering ligt de batikindustrie, die voor haar productie grondstoffen uit het buitenland betreft, van de verlaging van invoerrechten te doen profiteren. In de Memorie van Antwoord werd dienaangaande reeds medegedeeld, dat een tegemoetkoming op dit stuk juist aan de batikindustrie, reeds in October 1936 is totstandgekomen. Wat dit geachte lid verder nog heeft gezegd met betrekking tot een verhooging van het invoerrecht op kruidnagelen moge ik verder

(Verboom.)

buiten bespreking laten, wijl dit een onderwerp betreft, dat geheel valt buiten het kader van het in behandeling zijnde ontwerp.

De heer Thamrin tenslotte heeft enkele cijfers gevraagd betreffende de opbrengst van het huidige invoerrecht op aanstekers en de financiële verwachtingen inzake de opbrengst van het verlaagde recht.

In antwoord hierop kan worden medegedeeld, dat het specifieke recht op aanstekers in 1935 rond f 3 300 heeft opgebracht.

Het is aannemelijk, dat bij afschaffing van het specifieke recht veel minder zal worden binnengesmokkeld en meer langs den legalen weg zal worden ingevoerd. In hoeverre de perceptie hierdoor zal stijgen, kan echter thans onmogelijk worden voorspeld.

(De heer Thamrin: Ook niet bij benadering?)

Ook niet bij benadering.

Met betrekking tot het onderhavige voorstel heeft het element der perceptie intusschen geen rol gespeeld.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn, ook van de zijde der Regeering, beëindigd, zoodat kan worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft naar aanleiding van mijn betoog in eersten termijn gezegd — en hij heeft daarbij eigenlijk twee vliegen in één klap geslagen — dat het door mij gedane voorstel om de sportvliegtuigen en de zweefvliegtuigen vrij te stellen van invoerrecht beter zou kunnen worden behandeld bij de algemeene herziening van de tariefwet; hij heeft daaraan, naar aanleiding van mijn desbetreffende vraag, toegevoegd, dat met die algemeene herziening van de tariefwet zooveel mogelijk spoed zal worden betracht.

U moet het mij niet euvel duiden, Mijnheer de Voorzitter, maar een dergelijke uitdrukking maakt op mij heel weinig indruk. Er wordt met tal van dingen „zooveel mogelijk spoed betracht” en niettemin zal het in vele gevallen jaren duren vóór men tot een oplossing komt, zonder dat er een bepaalde instantie aan te wijzen is, die daaraan schuld heeft.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft trouwens zelf doen uitkomen, dat aan een algemeene herziening van de tariefwet, waarbij vele andere kwesties aan de orde komen, zeer veel vast zit en dat deze dus verre van eenvoudig is. Daarom kan ik tot mijn spijt geen aanleiding vinden mede te gaan met het voorstel van den geachten Regeeringsgemachtigde om deze zaak voorloopig aan te houden. Alleen wanneer ik een veel positievere toezegging zou krijgen, zou ik mij gerechtigd achten van het indienen van een amendement af te zien.

De Regeeringsgemachtigde heeft in dit verband verder nog gezegd, dat wij wel voor oogen moeten houden, dat een herziening van de tarieven ingevolge art. 183(2) van de Indische Staatsregeling feitelijk alleen is toegelaten in werkelijk urgente gevallen, waaruit zou dus moeten worden afgeleid, dat het hier geen urgent geval betreft.

Ik wil daartegenover stellen allereerst, dat deze zaak niet door mij aan de orde is gesteld, maar dat de Regeering zelf is gekomen met een herziening van het invoerrecht voor verkeers- en bedrijfsvliegtuigen. In de tweede plaats kan ik het niet eens zijn, met den geachten Regeeringsgemachtigde, dat ten aanzien van deze zaak geen urgentie zou behoeven te worden betracht; zooals ik in eersten termijn heb trachten te betoogen toch, wordt de vliegsport in deze gewesten ten zeerste gehandicapt door het recht, dat van sport- of zweefvliegtuigen geheven wordt. Ik geloof dan ook, dat de opbloei van de vliegsport, die mijns inziens uiterst gewenscht en noodzakelijk is, zeer zou worden gestimuleerd door opheffing van die rechten; hoe sneller wij daartoe overgaan, hoe sneller ook de vliegsport zal kunnen opbloeien. Dat is

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Verboom.)

van eminent belang, zooals ik van morgen heb trachten aan te toonen; het gaat hier om belangrijke en vitale dingen. Het is mij daarom niet duidelijk hoe men kan zeggen, dat de zaak niet urgent is. Wij zijn thans bezig met versterking van onze defensie op korten termijn; daarbij kan, zooals ik betoogde, ook de ontwikkeling van de vliegsport van zeer veel belang zijn.

De heer Thamrin, die mij vanmorgen heeft bestreden, althans zich geen groot voorstander heeft getoond van den door mij voorgestelden maatregel, heeft o.m. gezegd, dat hij voor opheffing van het invoerrecht voor mechanische sportvliegtuigen niet veel voelt, omdat het vliegen met zulke mechanische vliegtuigen toch altijd luxe blijft. Maar ik heb hier juist getracht aan te toonen — daarin ben ik dan blijkbaar niet geheel geslaagd — dat wij door den maatregel, dien ik voorsta, moeten komen tot een ontwikkeling van de vliegsport in dezen zin, dat deze geen luxe-sport blijft, doch een populaire sport wordt, welke ook door menschen met bescheiden geldmiddelen kan worden beoefend. Ik geloof, dat dit mogelijk is, wanneer men overal, waar daarvoor gelegenheid is, komt tot de oprichting van vliegclubs. Het zal in dezen tijd, nu er weer wat geld onder de menschen komt, zeker mogelijk zijn eenig stamkapitaal bijeen te krijgen voor aanschaffing van lesvliegtuigen. Zooals ik heb gezegd, zijn de aanschaffingskosten daarvan betrekkelijk gering, nl. circa f 8 000; men zal aldus de mogelijkheid scheppen voor een betrekkelijk groot aantal jongelui om zich in de vliegsport te bekwamen en men zal moeijlijk kunnen volhouden, vooral als men naar het buitenland ziet en waarneemt op hoe eenvoudigen voet de vliegsport daar dikwijls wordt uitgeoefend, dat men te doen heeft met luxe. Ik geloof integendeel dat het hier gaat om een zaak van groote noodzaak en van groote urgentie en dat hier van luxe niet kan worden gesproken, dan misschien in een heel enkel geval. Trouwens Mijnheer de Voorzitter, uit hetgeen U hebt medegedeeld over de maatregelen, die b.v. in Frankrijk worden genomen, kan het best blijken, dat van luxe geen sprake is.

Ten aanzien van de zweefvliegtuigen heeft de heer Thamrin gevraagd: waarvoor is het noodig die uit het buitenland aan te voeren; waarom kunnen deze niet hier worden aangeemaakt? Ik ben dit met den heer Thamrin geheel eens, en ik zou het zelf zeer toejuichen wanneer er werkelijk mogelijkheid zou zijn om hier te komen tot een industrie van zweefvliegtuigen. Maar wil zoo'n industrie hier tot ontwikkeling komen dan zal hier toch een aantal van die zweefvliegtuigen moeten zijn en dan zal met die vliegtuigen geoefend moeten worden. Noodzakelijk is dus in de allereerste plaats, dat wij hier in de verschillende vliegclubs, die er zijn en de veel talrijker, die naar ik hoop, in de toekomst nog zullen worden opgericht, krijgen oefenvliegtuigen. Eerst wanneer daarmee een tijdlang is doorgestaan, kan worden nagegaan, of het mogelijk is tot een industrie hier te lande te komen.

Ik begrijp dan ook nog steeds niet, waarom het niet mogelijk zou zijn om aan den door mij voorgestelden maatregel uitvoering te geven. Zooals ik reeds in eersten termijn heb gezegd, gaat het hier niet om belangrijke financiële offers. Tegenover de inkomsten, die de Regeering zou derven — ik meen, dat de Regeering gemachtigde zelf al gezegd heeft, dat het in deze om zeer geringe bedragen zou gaan — staan toch ook groote voordeelen: onder meer het voordeel van een hoogere opbrengst van de benzine-accijns, omdat men bij het sportvliegen betrekkelijk veel benzine zal gebruiken. In de tweede plaats het zeer groote voordeel, waarop ik ook vanmorgen reeds heb gewezen, dat men bij de opleiding voor militaire en verkeersvliegers zal kunnen beschikken over menschen, die al een zekere vooropleiding hebben gehad en te wier aanzien dus reeds een zekere selectie heeft plaats gehad; men zal op die wijze veel sneller dan in de huidige omstandigheden kunnen beschikken over geoefende vliegers. Zooals ik reeds vanmorgen heb gezegd toch is een bijzonder voor-

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepon, Thamrin.)

deel, dat juist omdat deze selectie, die anders plaats heeft bij de opleiding van militaire en verkeersvliegers, al eerder plaats heeft, men dus, als het noodig is, in korten tijd veel meer vliegers kan opleiden dan thans het geval is.

Al deze zaken verdienen, waar juist het luchtwapen van zoo groot belang kan zijn, naar mijn meening alle overweging. Ik geloof inderdaad, dat iedereen tot taak heeft ernaar te streven, dat de bevolking hier, om dit woord eens te gebruiken, „air minded" wordt en ik geloof, dat o.a. de maatregel, dien ik heb voorgesteld, daartoe kan leiden.

Ik zou dus een amendement willen voorstellen, dat aan mijn wensch tegemoet komt. Ik vind het persoonlijk een groot bezwaar, dat de behandeling van dit amendement plaats vindt in een zeer onvoltallige vergadering van dit college juist omdat het naar mijn meening, zoo'n belangrijke zaak geldt; ik zou veel liever hebben gezien, dat de behandeling van deze kwestie zou hebben plaats gehad in een voltallige vergadering van het college. Maar aan den anderen kant is de zaak te belangrijk om te zeggen: laten wij dit nu maar laten loopen. Zooals ik in eersten termijn heb betoogd en zooals ik thans wederom heb uiteengezet, vind ik de zaak bovendien zeer urgent. Ik hoop om al deze redenen, dat het college en de Regeering met mijn voorstel om ook de sport- en zweefvliegtuigen onder deze vrijstelling te doen vallen, accoord zullen kunnen gaan.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Over de kwestie van de sport- en zweefvliegtuigen zal ik het thans niet hebben, aangezien de heer Verboom daarover reeds uitvoerig heeft gesproken, bij welk betoog ik mij aansluit.

Zooals in het Afdeelvingsverslag wordt bekend gesteld is de aanstekersindustrie hier te lande nog niet zoo krachtig, om concurrentie aan te binden tegen de ingevoerde buitenlandse vuuraanstekers. Daarom is het noodig maatregelen te nemen om deze industrie te beschermen. Waar de prijzen van de binnenlandsche aanstekers zoo laag zijn, dat een hooger invoerrecht op buitenlandse vuuraanstekers geen aanleiding meer zal geven om den smokkelhandel daarin te stimuleeren, ligt het voor de hand, dat dit het beste middel is om de binnenlandsche industrie hier te lande te beschermen.

(De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Welk middel bedoelt U?)

Ik bedoel het volgende. Waar de prijzen van de aanstekers hier te lande toch al laag zijn, terwijl de buitenlandse industrie een behoorlijk hoog invoerrecht betaalt, vermeerderd met de kosten van vervoer naar dit land, zal er naar mijn meening geen aanleiding meer zijn tot smokkelen.

(De heer **Kerstens**: De aanleiding tot smokkelen blijft toch bestaan bij een hoog invoerrecht.)

Neen, want de prijzen van de hier te lande gefabriceerde aanstekers zijn al laag en wanneer de prijzen lager zijn dan de ingevoerde aanstekers is er geen aanleiding meer tot smokkelen.

(De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Er is echter altijd een zekere qualiteit aanstekers die wel concurrentie aandoet.)

De buitenlandse aanstekers, waarvoor invoerrecht plus vervoerkosten moeten worden betaald, hebben bij een behoorlijk hoog invoerrecht in elk geval een hooger prijs van die aanstekers tengevolge dan de hier vervaardigde aanstekers, zoodat daardoor de aanleiding tot smokkelen niet meer aanwezig zal zijn. Wel bestaat de mogelijkheid, dat de invoer van buitenlandse aanstekers verminderd zal worden, omdat de prijzen dan voor den afzet hier te lande te duur worden. Daardoor zal het invoerrecht ook minder worden. Doch deze vermindering van inkomsten uit dat invoerrecht kan straks worden gecompenseerd door een meerdere opbrengst van inkomstenbelasting van de ongeveer 5 000 arbeiders, die hier te lande werkzaam zijn aan de binnenlandsche industrie.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de voor-

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Voorzitter, Kan.)

geschiedenis, die door de Regeering is naar voren gebracht blijkt, dat de aanleiding voor de heffing van een speciaal recht te dezen aanzien was de bescherming van den lucifersaccijns. En nu redeneert de geachte Regeeringsgemachtigde aldus, dat, omdat die lucifersaccijns min of meer is afgeschaft, ...

(De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Dat was niet mogelijk. Er is een accijns overwogen in de eerste plaats om de lucifers te beschermen — dat is niet doorgegaan, — een accijns voor de binnenlandse fabricage. Er is wel blijven bestaan een extra-invoerrecht, ook tot bescherming van de lucifers.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog slechts het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde willen aanvullen dat intusschen een belangrijke binnenlandse industrie is ontstaan van aanstekers en ofschoon de heffing van speciale rechten eigenlijk niet met de bedoeling is ingesteld, om deze industrie te beschermen, dat die industrie zich desondanks belangrijk heeft ontwikkeld.

Mijnheer de Voorzitter! De uiteenzetting van de Regeering met deze aanvulling heeft mij echter de overtuiging geschonken, dat de geachte Regeeringsgemachtigde attent blijft ten aanzien van de ontwikkeling van de binnenlandse industrie. Ik zie daardoor kortheidshalve af van het indienen van een amendement, doch ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde in den vervolge attent zal blijven ten aanzien van de binnenlandse productie van aanstekers en dat, zoodra daartoe aanleiding zal zijn, de Regeering niet zal schromen met andere rechten aan te komen, ten einde de binnenlandse industrie als zoodanig de noodige bescherming te verleenen.

De Voorzitter: Ik deel aan de vergadering mede, dat ingediend zijn twee amendementen, voorgesteld door de heeren Verboom, Sosrohadikoesoemo, Kan en De Hoog (Ond. 128, st. 6) luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel 1, onderdeel II van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het Tarief van invoerrechten, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 128) het onder de letters J en K bepaalde te wijzigen als volgt:

- a. In de „Algemeene bepaling”, voorgesteld sub J wordt inplaats van „verkeers- en bedrijfsvliegtuigen” gelezen: „vliegtuigen en andere apparaten zwaarder dan de lucht”.
- b. Het onder K gestelde wordt gelezen:
„K. Post 844 wordt gelezen:
„844. Vliegtuigen en andere apparaten zwaarder „dan de lucht, met inbegrip van valschermen ..... vrij”.

Deze amendementen zijn rondgedeeld en zullen bij dit onderwerp worden behandeld.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd voor het volgende. De heer Thamrin is nog teruggekomen op de sigarenaanstekers en heeft getracht de voorgeschiedenis, welke zooeven door den geachten Regeeringsgemachtigde ons bekend is gesteld, als basis te gebruiken voor zijn betoog, wat hem blijkbaar niet gelukt is. Te langen leste heeft de heer Thamrin dan ook afgezien van de indiening van een amendement.

De uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde in een nutshell — en daarom bevreemdt het mij, dat de heeren Soangkoepou en Thamrin het hadden over bescherming van de inheemsche industrie — komt hierop neer, dat de Regeering juist beoogt de inheemsche industrie te beschermen, zij het dan ook in een anderen vorm, dan blijkbaar genoemde heeren voorstaan.

(Directeur van Financiën.)

Wie verder kijkt dan zijn neus lang is — en dat doen wij hier allen — zal moeten erkennen, dat indien de sigarenaanstekers hier niet binnen gesmokkeld worden zonder betaling van eenig invoerrecht, veel beter geconcurrereerd kan worden met de inheemsche industrie, dan wanneer wel invoerrecht betaald moet worden.

(De heer Soangkoepou: Maar wanneer de prijs van het hier te lande vervaardigd product laag is, dan zal er niet de minste aanleiding zijn om te smokkelen.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons voorgerekend, dat de prijs van de hier te lande vervaardigde sigarenaanstekers daardoor niet beïnvloed zal worden.

(De heer Thamrin: Bij een hoog invoerrecht zal de smokkelhandel toenemen.)

Wanneer men van dat standpunt uitgaat, dan moet men ook den prijs van het opium niet verhoogen, noch verschillende andere maatregelen nemen. Ik geloof niet, dat de heer Thamrin meent, dat hij zijn interruptie zal kunnen handhaven. Evenwel het heeft ons genoeg gedaan, dat de heer Thamrin terzake geen amendement heeft ingediend, zoodat de aanhangige aangelegenheid thans spoedig voor elkaar kan worden gebracht.

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij wel gebleken, tot mijn leedwezen, dat ik er niet in geslaagd ben de voorstellers van het ingediende amendement ervan te overtuigen, dat er geen voldoende gronden aanwezig zijn om het bestaande invoerrecht op sport- en zweefvliegtuigen af te schaffen.

(De heer Van Helsdingen: Maar zij hebben U een reddingplank toegestoken.)

Mijnheer de Voorzitter! Een van de argumenten van den heer Verboom was daarbij, dat men nu moeilijk zich tevreden kan stellen met de toezegging omtrent de behandeling van deze zaak bij een meer algemeene herziening van de tariefwetgeving.

Op dit punt kan ik inderdaad niet verder gaan, dan hetgeen ik in eersten termijn heb gezegd. Ik zal dus niet pogen langs dezen weg nog eenigen invloed op de gedachtengang van den heer Verboom uit te oefenen.

Omtrent artikel 183 van de Indische staatsregeling is door den heer Verboom in het midden gebracht, dat niet door hem de eerste stap in die richting is gedaan ten aanzien van de vliegtuigen, maar dat de Regeering zelf de voorstellen in afwachting van de algemeene herziening van het bestaande tarief, heeft ingediend. Dat is volkomen juist, maar de Regeering meent toch ook in de Memorie van Toelichting tevens de redenen vermeld te hebben, die haar ertoe gebracht hebben deze materie ook als onderdeel van de ons thans bezig houdende nood-ordonnantie in te vlechten.

Met de sport- en de zweefvliegtuigen staat het naar de meening der Regeering toch nog iets anders. Zeer zeker kan men naar voren brengen — en dat hebben de heeren Verboom en De Hoog ook zeer scherp gesteld — dat de vliegclubs, welke ontwikkeling men dan gaarne wenscht te bevorderen, nu dan toch het hooge recht moeten betalen bij den invoer van vlieg- en zweefvliegtuigen en dat men zoo gaarne zou zien, juist voor de bevordering van deze ontwikkeling, dat dit invoerrecht op korten termijn zou worden afgeschaft. Wanneer men deze zaken op die manier beziet, kan men inderdaad spreken van spoed, maar daarmee is de zaak toch nog niet volledig uitgemaakt. Immers, voor de Regeering staat dan toch nog de vraag op den voorgrond, wat nu op het oogdenk in deze materie het spoedeisende element is en wat de ratio is, dat men het de vliegclubs wil helpen gemakkelijker maken om nieuwe vliegtuigen in te voeren.

Hierbij staan in de gedachten van de geachte sprekers, die het denkbeeld van den heer Verboom ondersteunden, op den achtergrond de belangen van de defensie. Ik zal over deze

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Directeur van Financiën.)

defensiebelangen op het oogenblik niet verder uitweiden, zoowel in de Memorie van Antwoord als in eersten termijn heeft de Regeering reeds uiteengezet, dat ook Zij deze belangen zeer zeker heeft onderkend, doch dat Zij daarvoor op het oogenblik niet kan wijken. Dat komt, omdat deze defensiebelangen dan toch wel zeer ver op den achtergrond moeten staan in het licht der belangen, die betrokken zijn bij de speciale verhoudingen in dit geval. Wat is toch het geval? Er zullen wellicht nog in den loop van dit jaar sport- en zweefvliegtuigen worden ingevoerd, maar is het belang van dezen import, nu even geprojecteerd op den achtergrond van de toekomstige defensiebelangen, die de geachte voorstellers van het amendement zien, nu zoo groot, dat hier sprake zou kunnen zijn van „dringende omstandigheden”? Men zou dit dan toch nog altijd als een punt in dubio kunnen beschouwen.

Het verschil in visie tusschen de geachte voorstellers en de Regeering komt dus hierop neer, dat er twee elementen aanwezig zijn. De Regeering staat geenszins op het standpunt, dat het hier uitsluitend luxe-voorwerpen betreft, de belangen, verbonden aan dezen import zijn haar bekend. Er is hier zoowel een luxe- als een utiliteits-element aanwezig, geprojecteerd op den achtergrond van toekomstige defensiebelangen, in dier voege, dat de militaire autoriteiten, indien in Indië in groote massa sport- en zweefvliegtuigen aanwezig zijn, een gemakkelijker selectie hebben voor militaire doeleinden. Nu overweegt bij de Regeering het luxe element en dat luxe element moet men toch niet wegeijferen. Men kan nu wel wijzen op subsidies die voor dit doel in andere landen worden gegeven en naar een oekase van den Franschen minister van oorlog over opleiding aan scholen voor sportvliegers, maar dat neemt niet weg, dat het sportvliegen een zeer kostbare aangelegenheid blijft. Ik zelf heb er eenigen tijd over gedacht om te gaan sportvliegen, doch heb van dat plan moeten afzien in de eerste plaats uit gebrek aan tijd en verder wegens de kostbaarheid. Als ik hier zoons had zou ik hun vrijheid geven om aan de sportvliegerij te doen, al zou ik het ook dan natuurlijk wel zeer kostbaar blijven vinden.

Zoo zullen waarschijnlijk ook verschillende van de geachte leden erover denken en dan kan men toch niet ontkennen, dat de sportvliegerij een uitgesproken luxe-sport is. Daarentegen kan men het andere element zeer scherp stellen en dan weegt bij diegenen het andere element, het utiliteits-element, zeer zwaar.

Wanneer men de zaak op deze wijze beziet, geloof ik, dat het niet veel zal geven, er nog lang over te spreken. Ik kan mij op het oogenblik niet laten overtuigen door het geachte lid, den heer Verboom en zijn medestanders en aan den anderen kant geloof ik, dat ik de voorstellers van het amendement niet zoo spoedig van hun standpunt zal kunnen brengen.

Onder deze omstandigheden wil ik, eraan toevoegende, dat de fiscale uitkomsten in dit geval niet van eenigen invloed zijn, overigens gaarne de uitspraak van het geachte college op dit punt afwachten.

Het betoog in tweeden termijn van den heer Soangkoepou is mij niet geheel duidelijk geworden, wat de eindstrekking ervan betreft. Ik zou het geachte lid echter hierop willen wijzen.

De binnenlandsche industrie is zich inderdaad in verschillende opzichten aan het ontwikkelen en hoewel de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft verklaard, dat Zij zich laat voorlichten door alle adviseurs, die Zij voor een bepaald onderwerp noodig acht, spreekt het toch vanzelf, dat op het gebied van de industrialisatie en alles, wat daarmee samenhangt, ook het departement van Economische Zaken wordt ingeschakeld.

De industrie van de aanstekers beweegt zich hoofdzakelijk op het terrein van de allergeoedkoopste aanstekers van 2, 3, 4 tot en met 5 cent. Deze aanstekers behoeven in het algemeen de concurrentie met het ingevoerde product — al dan niet gesmokkeld — niet te duchten. De tusschencategorie, waarop

(Voorzitter, Verboom.)

de binnenlandsche industrie zich meer en meer gaat werpen, gelijk door verschillende geachte medeleden hedenmorgen reeds duidelijk is uiteengezet, die van tusschen de 20 en 50 cent ondervindt inderdaad wel de nadeelen van het ingevoerde product. Maar dit product, dat in massa op de markt verschijnt en het binnenlandsch product zeer lastig maakt, betaalt in het algemeen geen invoerrecht. Dat is de zaak en dat heeft de heer Kan ook nog duidelijk naar voren gebracht en dus geeft het in het geheel niet, of men aan het tarief van 25%, dat voor aanstekers betaald moet worden, nog een verlengstuk maakt in den vorm van een specifiek recht van 50 cent per aansteker. Dat helpt de binnenlandsche industrie absoluut niet, want voor de bedoelde ingevoerde aanstekers wordt in het geheel niets betaald, men betaalt voor deze aanstekers noch de 25% noch de 50 centen specifiek recht; men beconcurrereert het binnenlandsche product eenvoudig met de kosten van het product in het land van vervaardiging plus de kosten, die aan den smokkelhandel verbonden zijn.

Daarnaast heeft men nog een categorie van aanstekers, die wellicht hier te lande vervaardigd zouden kunnen worden uit luxe materiaal, maar dat zijn er slechts zeer weinige en deze ondervinden naar mijn meening niet de concurrentie van het massa-product van invoer. In het algemeen zou ik dus willen zeggen — en de heer Kan heeft deze situatie m.i. reeds duidelijk geaccentueerd — dat het hierop neerkomt, dat men niets heeft aan de heffing van 25% verhoogd met een specifiek recht van 50 cent plus 50 opeenten of 75 cent en waar dit zeer ernstig den smokkelhandel stimuleert — waarvan bewezen is, dat het onmogelijk is, deze op afdoende wijze te bestrijden — is het beter niet te hechten aan handhaving van dit specifiek recht.

Het heeft de Regeering daarom zeer verheugd, dat de heer Thamrin ervan afgezien heeft, de indiening van een amendement door te zetten. Ik zou ook over deze materie niet verder hebben uitgeweid, als ik er niet prijs op gesteld had, den heer Soangkoepou te overtuigen van de wenschelijkheid om niet tot de heffing van een specifiek recht over te gaan. Ik kan den heer Thamrin de verzekering geven, dat de gang van zaken in de binnenlandsche industrie, ook wat de aanstekers betreft, de voortdurende aandacht der Regeering zal hebben.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd. Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

Zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen art. 1 sub I en van art. 1 sub II de onderdeelen A t/m I.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Verboom c.s. op art. 1, II, sub J (st. 6 sub a; zie Handelingen Gedelegeerden blz. 284).

De heer **Verboom**: Mijneheer de Voorzitter! Een enkel woord ter toelichting.

Ik wil den geachten Regeeringsgemachtigde uitdrukkelijk verklaren, dat mij niets liever zou zijn geweest dan dit amendement intrekken. Ik kan dat echter onmogelijk doen, waar de geachte Regeeringsgemachtigde mij geen pertinente toezegging heeft kunnen doen. Als de geachte Regeeringsgemachtigde mij zou zeggen: binnen drie of zes maanden bv. zal deze zaak in ieder geval in het College worden voorgebracht en heeft dit gelegenheid, hierover te beslissen, zou het wat anders zijn; maar nu is het mij onmogelijk.

Van een verrassing van de zijde van het college kan naar mijn meening geen sprake zijn, waar deze zaak ook in de

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Thamrin, Van Helsdingen.)

schriftelijke stukken aan de orde is gesteld en het Gedelegeerdenverslag dateert van 25 Januari van dit jaar.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft nog weer opnieuw gezegd, dat naar de meening van de Regeering geen voldoende grond aanwezig is tot afschaffing van het recht en heeft verder gevraagd, wat het spoedeisende van de zaak is.

Ik zou hierop kunnen antwoorden met een wedervraag: wat is het spoedeisende van de geheele defensie, waarvoor wij kort geleden, in de andere zaal, een paar aanvullende begrotingen hebben behandeld met een gezamenlijk bedrag van meer dan f 10 miljoen. Ik geloof, dat de toestanden, niet alleen hier in Oost-Azië maar in de geheele wereld, zoo buitengewoon zorgwekkend zijn, dat het de plicht van ons allen is, daaraan volle en voortdurende aandacht te schenken niet slechts, doch tevens zorg te dragen voor het nemen van afdoende maatregelen, zoodat, als werkelijk de nood aan den man komt, wij zoo goed mogelijk op alles zijn voorbereid. Zulke maatregelen zijn mijns inziens niet alleen die welke miljoenen kosten, maar ook maatregelen van misschien kleiner formaat, die dienen land en volk zoo goed mogelijk weerbaar te maken. Als een van die maatregelen beschouw ik het stimuleeren van het sportvliegen, en alles wat daarmee verband houdt. Als er dus één zaak werkelijk urgent is, is het de zaak van het sportvliegen. En dan doet het er weinig toe of er 5 of 10 sportvliegtuigen het eerstvolgend jaar zullen worden ingevoerd. Maar aan den anderen kant hoop ik, dat het er 100 of 200 zullen zijn, want dit is inderdaad een zaak van het allergrootste belang en de allergrootste urgentie.

Het is niet de zucht om in de contramine te zijn, maar alleen het belang van dit land en dit volk, dat de voorstellers meenen met dit amendement te dienen. Ik zie mij daarom genoodzaakt het amendement te handhaven.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem ten aanzien van dit amendement willen motiveeren.

Ik ben niet overtuigd, dat door de sportvliegtuigen vrij te stellen van invoerrechten er een belangrijke stimulans aanwezig zal zijn voor het weerbaar maken van de defensie.

De heer Verboom heeft zoeven een bedrag van f 8 000 genoemd als minimum aanschaffkosten van een vliegmachine. Ik zou er echter de aandacht van den heer Verboom op willen vestigen, dat men niet kan volstaan met den aankoop van vliegmachines alleen, maar dat er ook andere vrij belangrijke kosten bijkomen voor exploitatie en dergelijke als aanschaffing van dure vliegbenzine en onkosten, verbonden aan het stallen van dergelijke machines. Als wij zien, dat zelfs de auto, een toch belangrijk minder duur vervoermiddel dan de vliegmachine hier in Indië nog niet als volksvervoermiddel kan worden beschouwd, dan betwijfel ik, of men met de vrij dure exploitatiekosten van een vliegtuig tot een belangrijke uitbreiding van de weermacht zal kunnen komen. Waar zooals gezegd in het complex van kosten de invoerrechten een vrij onbelangrijk onderdeel is in het totaal der kosten, die gemoeid zijn met de aanschaffing en exploitatie van vliegmachines, geloof ik niet, dat de beoogde vrijstelling straks tot een belangrijke uitbreiding van het sportvliegwezen zal kunnen voeren. Het zal dus beperkt blijven tot een voorrecht voor enkele mensen, die toch die sport zullen beoefenen, ook bij handhaving van de bestaande invoerrechten.

Op grond van al deze redenen, zal ik tegen dit amendement stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ter bestrijding van het amendement twee motieven naar voren gebracht, in de eerste plaats, dat het toch eigenlijk niet strooken zou met het systeem van onze invoerrechtenwetgeving, die voor een niet gering deel is gebaseerd op het luxe-element, en het als een

(Van Helsdingen.)

paal boven water staat, dat aan dat luxe-element niet kan worden getornd. Maar voor mij staat niet als een paal boven water vast, dat er niet aan mag worden getornd, want ik meen inderdaad, dat het defensiebelang hier een groot tegenwicht kan vormen. In zoverre zou dit belang, dat ik met den heer Verboom gaarne erken, mij ertoe kunnen brengen vóór dit amendement te stemmen. Intusschen ben ik het met ons geacht medelid, den heer Thamrin, eens, dat ik niet direct de zeer groote voordeelen verwacht, die de heer Verboom aan de aanneming van dit amendement vastkoppelt, want met den heer Thamrin ben ik van meening, dat al worden deze vliegtuigen vrijgegeven, het aantal in te voeren vliegtuigen in de eerste jaren gering zal zijn uit hoofde van de zeer dure exploitatiekosten, die hiermede gepaard zullen gaan. Dat zou echter nog geen overwegend motief behoeven te zijn om tegen dit amendement te stemmen.

Het tweede argument echter, dat de Regeering naar voren bracht, is van zoodanigen aard, dat ik er nog even bij moet stilstaan. De Regeering heeft gezegd: „wat hier voorgebracht wordt en waarom wij gebruik maken van de bevoegdheid, die de Indische Staatsregeling de Indische Regeering toekent, houdt alleen verband met dringende omstandigheden die zulks vorderen. Wij hebben echter deze voorstellen gedaan, omdat de bestrijding van den smokkelhandel in verschillende artikelen noodzakelijk is en noodzakelijker wordt en in de tweede plaats, omdat de gewone vliegdiensden en de bedrijfsindustrieën tegemoet gekomen moeten worden. Daarom achten wij het gerechtvaardigd gebruik te maken van deze vergaande bevoegdheid, die de Indische Staatsregeling de Indische Regeering toekent. Maar de Regeering kan dat niet inzien ten aanzien van dit punt.”

Dat argument slaat wel bij mij in. Ik geloof, gezien het luxe-element, dat aan de vliedsport vastkleeft, dat de dringende omstandigheden niet aanwezig zijn om hier bij deze noodordonnantie zoo maar even dit amendement in te lassen.

Ik weet niet in hoeverre de Regeering, zelfs al is dan het Afdeelvingsverslag bijna een maand oud, daarin aanleiding heeft gevonden om adviezen in te winnen van den legercommandant en den vlootvoogd. Doch er was wel aanleiding aanwezig, alvorens dit amendement in een noodordonnantie zou worden aangenomen, dat het Opperbestuur hier werd ingeschakeld, want dit is een defensiebelang — ik erken dat met den heer Verboom — van groote beteekenis. Ik zou dat gaarne willen opgenomen zien in onze wetgeving, doch ik moet ook met de Regeering erkennen, dat de dringende omstandigheden hier niet in die mate aanwezig zijn, al is de defensie op zich zelf een zeer dringende aangelegenheid, om deze vrijstelling bij noodordonnantie vast te stellen.

(De heer **Blaauw**: U wilt met andere zaken altijd juist het Opperbestuur uitschakelen!)

Die opmerking is hier onjuist! Dit behoort tot de werkzaamheid van het Opperbestuur; alleen in dringende omstandigheden mogen wij ten deze van de bepalingen van de Indische Staatsregeling gebruikmaken. Maar daarom zou ik de volgende suggestie aan de Regeering willen doen.

De heer Verboom heeft gezegd, dat hij met leedwezen dit amendement handhaaft, aangezien de Regeering hem geen voldoende toezegging heeft gedaan. Wanneer de Regeering zou hebben gezegd, dat binnen drie maanden deze kwestie in het college zou worden voorgebracht, zou hij geneigd zijn het amendement in te trekken. Nu geloof ik niet, dat de Regeering een toezegging in dezen vorm kan doen, doch de Regeering zou wel kunnen toezeggen, dat dit vraagstuk zoo spoedig mogelijk ter kennis wordt gebracht van het Opperbestuur en van de zijde der Indische Regeering de suggestie zal worden gedaan en in overweging zal worden gegeven om een voorstel van wet, dus gewoon langs den normalen weg, bij dezen raad in te dienen, zoo mogelijk vóór de a.s. groote

21ste VERGADERING — DINSDAG 23 FEBRUARI 1937.
Avondvergadering.

Wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128).

(Voorzitter, Verboom, Directeur van Financiën.)

Junizitting, opdat aan den wensch van den Raad in dit opzicht wordt voldaan.

De **Voorzitter**: Wenscht de heer Verboom in te gaan op deze suggestie van den heer Van Helsdingen, in welk geval ik een vraag als bedoeld aan den Regeeringsgemachtigde kan stellen, of handhaaft hij het amendement?

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou voorloepig het amendement willen handhaven, aangezien de woorden „zoo spoedig mogelijk” voor mij, zooals ik gezegd heb, veel te vaag zijn.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van dit amendement heeft de heer Verboom nogmaals de aandacht gevestigd op de groote defensiebelangen, die naar zijn meening hieraan verbonden zijn. Hoe groot die defensiebelangen zijn, wil de Regeering op dit oogenblik gaarne in het midden laten. Het geachte lid, de heer Van Helsdingen acht hier die belangen met den heer Verboom zeer groot. Wat de Regeering betreft, meent Zij te dien aanzien te mogen volstaan met te verklaren, dat de zaken, die de bevordering van de defensiebelangen op zeer korten termijn en op efficiënte wijze zouden kunnen stimuleeren, inderdaad een element van urgentie in zich dragen. Doch het gaat er juist om of het hier zulk een zaak betreft; dat heb ik zoeven in tweede instantie ook nog gemeend te mogen uiteenzetten. De urgentie bestaat, zooover de Regeering thans kan zien, niet met betrekking tot het opheffen van het invoerrecht op sport- en zweefvliegtuigen. De invloed, welke daarvan zou kunnen uitgaan voor de naaste toekomst, kan de Regeering thans niet als een urgentie zien. In zoverre kan de Regeering zich dus aansluiten bij het betoog, zoowel van den heer Thamrin als van den heer Van Helsdingen.

Wat tenslotte de suggestie van het geachte lid, den heer Van Helsdingen aangaat, te dien aanzien moet ik herhalen, dat de Regeering met betrekking tot den gang van zaken, zooals de Regeering zich die voorstelt bij de algemeene herziening, niet verder zou kunnen gaan. Ik heb gesteld, dat deze materie bij de verdere voorbereiding van de komende algemeene herziening van de tariefwetgeving de volle aandacht zal hebben. Nu heeft de heer Van Helsdingen gevraagd, of het niet mogelijk zou zijn het punt van het invoerrecht van de sport- en zweefvliegtuigen afzonderlijk nog nader te bezien. Dat is een nieuw gezichtspunt en wanneer de heer Verboom na een toezegging in die richting ertoe zou willen overgaan het amendement in te trekken dan zou dat voor de Regeering de situatie wel belangrijk vereenvoudigen. In dat geval wil de Regeering van haar zijde dan toezeggen, dat dit punt op zichzelf, nl. de invoerrechten van sport- en zweefvliegtuigen, binnen een korten termijn nader de aandacht zal hebben, hetgeen intusschen niet impliceert, dat een voorstel verwacht zou kunnen worden binnen korten termijn om van dat invoerrecht af te zien of dat invoerrecht te verlagen.

(De heer **Van Helsdingen**: En dat dus overleg met het Opperbestuur zal plaats hebben.)

Ik wil dus gaarne de toezegging doen, dat als de situatie zich aldus ontwikkeld heeft, dit punt binnen korten termijn afzonderlijk nader ernstig door de Regeering zal worden overwogen, hetgeen impliceert, zooals de heer Van Helsdingen dan ook gezegd heeft, overleg met het Opperbestuur, daar het hier tenslotte betreft een wetswijziging.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, maar deze toezegging der Regeering is mij nog altijd te vaag. Alleen wanneer de Regeering de toezegging zou doen, dat binnen zeer korten termijn, zeg drie of zes maanden — ik wil niet onredelijk zijn — de zaak ter beslissing aan den

(Voorzitter, Soetardjo, Kerstens.)

Volksraad zal worden voorgelegd, dan zou ik daarmee accoord kunnen gaan. Indien de Regeering deze toezegging niet kan doen, zie ik mij tot mijn spijt genoodzaakt mijn amendementen te handhaven, juist — en daar wil ik den nadruk op leggen — omdat ik de zaak wel degelijk als zeer ernstig beschouw, daar de huidige tarieven, na alle inlichtingen, die ik daarover ontvangen heb, wel degelijk een belemmering vormen voor de vliegsport.

Ik begrijp niet, dat waar overal elders ter wereld de vliegsport wordt gestimuleerd, al zit er dan wellicht een element van luxe in — zelfs Sovjet-Rusland en daar misschien wel in de allereerste plaats — men in Nederlandsch-Indië, dat naar de overtuiging ook van de Regeering, zoodanig gelegen is, dat de situatie op een gegeven moment uiterst gevaarlijk kan zijn, zich daarvan weinig of niets aantrekt.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over het amendement worden overgegaan. Wenscht nog iemand zijn stem te motiveren?

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Op grond van de toezegging der Regeering, waaruit de soepelheid der Regeering ten aanzien van deze kwestie duidelijk aan het licht is gekomen, zal ik mijn stem aan het voorstel der Regeering geven en dus tegen de amendementen stemmen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik was aanvankelijk voornemens voor deze amendementen te stemmen, maar na de discussies zijn mij twee dingen duidelijk geworden. Ten eerste, dat de Regeering wel wil medewerken om deze gelegenheid spoedig haar beslag te doen krijgen en in de tweede plaats, dat de heer Verboom de urgentie hiervan toch wel wat opgeblazen heeft, althans naar mijn meening. Deze beide overwegingen zijn voor mij voldoende reden om tegen de amendementen te stemmen.

Het amendement-Verboom, sub *a*, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 5 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Blaauw, Sosrohadikoesoemo, Soangkoepou, Verboom en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, Thamrin, Soetardjo en Kerstens.

Het aldus geamendeerde onderdeel J van art. 1, sub II wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Mag ik aannemen, dat het amendement-Verboom sub *b* op onderdeel K van art. 1, sub II wordt beschouwd als te zijn aangenomen met dezelfde stemmen vóór en tegen als het amendement sub *a*?

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Het aldus geamendeerde onderdeel K van art. 1 sub II, de onderdeelen L en M, art. 1 sub III en art. 2 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als geamendeerd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 7.16 uur n.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200

22ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 9 Maart 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 uur voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. **163**). — Vaststelling rentepercentages van het door de landsbedrijven verschuldigde kapitaal (Ond. **123**). — Opheffing verschil in rechts-toestand tusschen Inlandsche en negorij-lieden in de Molukken (Ond. **124**). — Nadere wijziging verpondings-ordonnantie 1928 en ordonnantie op de personeele belasting (Ond. **126**). — Nadere wijziging bepalingen betreffende een gewijzigde toepassing van het Indisch Burgerlijk Pensioen-reglement op eervol uit 's lands dienst ontslagen departementshoofden (Ond. **129**). — Intrekking ordonnantie betreffende het plaatsen van sero's in de vaarwaters leidende naar de reede van Soerabaja (Ond. **147**). — Handhaving regelen betreffende berekening van het bedrag der afschrijvingsregelen op de bezitting van enkele landsbedrijven (Ond. **148**). — Aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteits-wet” (Ond. **155**).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Pra-woto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Hart.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 20 Februari 1937 Nos. 15 en 16 en van 1 Maart 1937 No. 1 ter aanbieding van:

- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen”, de „Bepalingen Stadswegen” en de „Bepalingen Landelijke Tramwegen” (Ond. **161**);
- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. **162**);
- een ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. **163**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 20, 20, 20, 22, 22, 22, 24, 24, 24, 24, 24, 25, 25 en 26 Februari 1937 Nos. 359/B, 360/B, 361/B, 370/B, 371/B, 372/B, 398/B, 399/B, 400/B, 401/B, 401a/B, 412/B, 413/B en 421/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld de volgende begrootingen betreffende:

- afdeeling VA der begrooting voor 1937 (Ond. **134**);
- afdeeling VI der begrooting voor 1937 (Ond. **137**);
- afdeeling IX der begrooting voor 1937 (Ond. **122**);
- afdeeling II der begrooting voor 1937 (Ond. **146**);
- afdeeling VA der begrooting voor 1937 (Ond. **153**);
- afdeeling IV der begrooting voor 1937 (Ond. **145**);
- afdeeling III der begrooting voor 1937 (Ond. **154**);
- afdeeling IIIA der begrooting voor 1937 (Ond. **135**);
- afdeeling VI der begrooting voor 1937 (Ond. **154**);
- afdeelingen VIIA en VII I der begrooting voor 1937 (Ond. **136**);

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

k. afdeeling IX der begrooting voor 1937 (Ond. **158**);
l. afdeelingen III en IIIA der begrooting voor 1937 (Ond. **152**);

m. afdeeling IX der begrooting voor 1937 (Ond. **160**);n. afdeelingen III, IIIA en IIID der begrooting voor 1937 (Ond. **156**).

3. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 19, 20, 24 en 25 Februari 1937 Nos. 9, 17, 2 en 48 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie houdende voorloopige voorzieningen omtrent de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak opgenomen bevoegdheidsafbakening tusschen wereldlijken en godsdienstigen rechter (Ond. **74**);
- de ordonnantie tot nadere verlenging van den werkings-termijn der ordonnantie o.m. nopens de terugzending van arbeiders buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. **127**);
- de ordonnantie tot verlaging van het uitvoerrecht op rubber (Ond. **128**);
- de ordonnantie tot nadere wijziging van de militaire dienstpensioenreglementen (Ond. **118**).

4. Brief van den Gouvernements Secretaris van 23 Februari 1937 No. 394b/B, betreffende verbod van uitvoer van bepaalde manufacturen uit Java en Madoera.

5. Als voren van 1 Maart 1937 No. 439/A, betreffende toevoeging van een 4de klasse aan volksscholen in de residentie Molukken.

6. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1937 No. 472a houdende mededeeling, dat Mr. W. G. Peekema tijdelijk ter beschikking is gesteld van den Directeur van Justitie en Mr. H. C. Hartvelt is belast met de functiën van Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad.

7. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1937 No. 464/B, betreffende aanschaffingen ten behoeve van autonome ressorten en zelfbesturende land-schappen.

8. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 20 Februari 1937 No. 8, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet voor den aanleg van nieuwe vliegvelden te Batavia en Semarang.

9. Als voren van 20 Februari 1937 No. 10, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor den bouw van een kluis te Batavia.

10. Als voren van 23 Februari 1937 No. 14 houdende machtiging aan de hoofden van gewestelijk bestuur in de buitengewesten om aan landsdienaren boven hun salaris duurte-toeslag toe te kennen.

11. Als voren van 25 Februari 1937 No. 28, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen o.a. voor de indienstelling van een motorboot ter bestrijding van den smokkelhandel te Manado.

12. Als voren van 25 Februari 1937 No. 41 tot interneering van Mohamad Hanafiah.

13. Als voren van 25 Februari 1937 No. 42 tot interneering van Senan.

14. Als voren van 25 Februari 1937 No. 43 bepalende, dat de uitgaven voor de uitzending van militairen, alsmede voor de aanschaffing, keuring en uitzending van materieel voor de artillerie en de genie, waarvoor bij aanvullende begrooting de bij de posten 8.4, 8.7 en 8.8 van hoofdstuk I van afdeeling VIII der begrooting voor het dienstjaar 1937 uitgetrokken kredieten zijn verhoogd, zullen kunnen geschieden ten laste

22ste VERGADERING — DINSDAG 9 MAART 1937.

Ingekomen stukken. — Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163). — Vaststelling rentepercentages van het door de landsbedrijven verschuldigde kapitaal (Ond. 123). — Opheffing verschil in rechtstoestand tusschen Inlandsche burgers en negorijlieden in de Molukken (Ond. 124). — Nadere wijziging verpondingsordonnantie 1928 en ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 126). — Nadere wijziging bepalingen betreffende een gewijzigde toepassing van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement op eervol uit 's lands dienst ontslagen departementshoofden (Ond. 129). — Intrekking ordonnantie betreffende het plaatsen van sero's in de vaarwaters, leidende naar de reede van Soerabaja (Ond. 147). — Handhaving regelen betreffende berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van enkele landsbedrijven (Ond. 148). — Aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet" (Ond. 155).

(Voorzitter.)

van de overeenkomstige posten 8.1, 8.5 en 8.6 van hoofdstuk II van afdeeling VIII der begrooting voor 1937.

15. Als voren van 25 Februari 1937 No. 44 houdende machtiging aan hoofden van gewestelijk bestuur om steun te verlenen aan volkshoofden, wijkmeesters, wijkhoofden enz. wier inkomens ten gevolge van de invoering der loonbelasting en in verband met hunne ontheffing van de bemoeienis met de inning van den z.g. „grooten aanslag" in de inkomstenbelasting, tot beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald.

16. Als voren van 25 Februari 1937 No. 46 tot verlenging van den termijn, voor welken de directeur van Justitie werd gemachtigd om te beschikken over een bedrag van f 400 per maand voor de aanstelling van een administratieve kracht ten behoeve van de „Pensioencommissie voor particuliere werknemers".

17. Als voren van 27 Februari 1937 No. 18 houdende o.a. ontheffing van A. van Dooren van zijn functie van lid, tevens voorzitter van den Raad van Advies inzake den N. I. R. O. M.-Omroep.

18. Als voren van 1 Maart 1937 No. 15 houdende benoeming van Dr. P. J. A. Idenburg tot Directeur van Onderwijs en Eredienst.

19. Als voren van 1 Maart 1937 No. 17 houdende ontbinding van de „Centrale Commissie van advies inzake de bevolkingsrubberrestrictie in de Buitengewesten".

20. Als voren van 2 Maart 1937 No. 25 om Mas Hermen Kartowisastro ter beschikking te stellen van den Gouverneur van Midden-Java.

De sub 2 tot en met 20 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Besluit van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 18 Februari 1937 No. 4974/A.Z. houdende benoeming van Dr. K.G. van Putten tot lid van de commissie welke tot doel heeft het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid voor te lichten omtrent de wenschelijkheid om over te gaan tot voorbereiding en instelling van medische eeeraden.

3. Motie van den regentschapsraad van Indramajoe waarbij wordt gepleit voor besteding van een deel van de f 25 miljoen bijdrage voor schuldbevrijding van de bevolking in het regentschap Indramajoe.

4. Statistisch Overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1936, aangeboden door de Koninklijke Nederlandsch-Indische Motor Club.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de vraag, of bij den Gouverneur-Generaal ingevolge art. 17 van het reglement van orde zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat bij den Gouverneur-Generaal niet op verlenging van den termijn voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is het voorstel, overeenkomstig art. 96 van het reglement van orde, de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163) in rechtstreeksche openbare behandeling te nemen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten het ontwerp in rechtstreeksche openbare behandeling te nemen.

De **Voorzitter**: Teneinde aanstonds onze volle aandacht te kunnen geven aan het ontwerp, waaromtrent zoo juist is beslist, dat het in rechtstreeksche openbare behandeling zal worden genomen, zal ik in afwijking van den rooster eerst aan de orde stellen de verschillende op den rooster voor deze vergadering voorkomende onderwerpen, waaromtrent in de commissies geen aanleiding bestond tot het maken van opmerkingen.

Aan de orde is de behandeling van:

- a. de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van de rentepercentages, welke door de landsbedrijven verschuldigd zijn over het in artikel 4, onder le a der Indische Bedrijvenwet bedoelde kapitaal (Ond. 123);
- b. de ontwerp-ordonnantie tot opheffing van het verschil in rechtstoestand tusschen Inlandsche burgers en negorijlieden in de Molukken (Ond. 124);
- c. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de verpondingsordonnantie 1928 en de ordonnantie op de personeele belasting (Staatsblad 1908 No. 13; Ond. 126);
- d. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de bepalingen betreffende een gewijzigde toepassing, in bijzondere gevallen, van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement op eervol uit 's lands dienst ontslagen hoofden van departementen van algemeen bestuur (Staatsblad 1931 No. 15 juncto Staatsblad 1935 No. 71; Ond. 129);
- e. de ontwerp-ordonnantie houdende verbodsbepalingen betreffende het plaatsen van sero's in de vaarwaters, leidende naar de reede van Soerabaja (Ond. 147);
- f. de ontwerp-ordonnantie tot handhaving van de regelen betreffende de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van de Boekit-Asamsteenkolenontginning, de Oembilin-steenkolenontginning en de landswaterkrachtbedrijven (Ond. 148);
- g. de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer, voortvloeiende uit de Indische Comptabiliteitswet" (Staatsblad 1933 No. 381), zooals die sedert zijn gewijzigd en aangevuld, laatstelijk bij de ordonnantie van 14 November 1936 (Staatsblad No. 611; Ond. 155).

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Soangkoepon.)

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de rechtstreekse openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren. (Ond. 163.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals bij de behandeling van het analoge onderwerp 91, betreffende het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren, op 6 October 1936, moet ik mij tegen deze ontwerp-ordonnantie verklaren, omdat zij het uitschakelen van den Volksraad ten aanzien van de te nemen maatregelen, heeft bestendigd.

Waar elke maatregel op het gebied van prijsopdriving van goederen, diensten of huren te zeer ingrijpt in het volksleven en volksbestaan van de verschillende heterogene bevolkingsgroepen in deze gewesten, lijkt het mij niet juist, om ten aanzien daarvan de medezeggenschap aan het daartoe mijns inziens geschikt te achten en aangewezen lichaam te ontzeggen. Er is voor deze gewesten en hun bevolking een lichaam, bestaande uit territoriale vertegenwoordigers dezer landen ingesteld, met het doel om ten aanzien van regeeringsmaatregelen, die in het algemeen belang behooren te worden genomen, de Regeering van advies te dienen. En nu het juist geboden is, om de eventueel te nemen maatregelen van alle kanten te belichten, zoowel in het belang van de betrokken bevolkingsgroepen als van den handel hier te lande, heeft Zij het advieslichaam, den Volksraad, de beoordeeling dier maatregelen willen ontnemen. De praktijk heeft ook voldoende bewezen, dat de Regeering niet bij machte is om een voldoende en bevredigende oplossing te geven voor maatregelen tegen de prijsopdriving te treffen.

(De heer **Kerstens**: Zou dat met den Volksraad wel gaan?)

Ondanks het bestaan van de in Staatsblad 1936 No. 504 getroffen maatregelen, blijven de prijzen van goederen steeds een stijgende lijn vertoonen.

In dit verband heeft de Regeering zeer terecht gezegd, dat als onzekere factoren hierbij met name ook in het spel zijn, dat niemand weet, hoe lang en in welke mate de verhoogde vraag zal aanhouden en in welk tempo de industrieën haar productie zullen kunnen uitbreiden. En juist daarom ligt het mijns inziens voor de hand, dat een algemeene belichting van verschillende zijden op dit gebied urgent is, wil de Regeering zich een juisten maatstaf aanleggen voor de normen en eischen van de door haar straks te treffen maatregelen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Daar gaat het niet om!)

Juist in dit verband komt mij het uitschakelen van den Volksraad niet logisch en ongewenscht voor.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Maar de Volksraad wordt vandaag toch niet uitgeschakeld?)

Ik bedoel bij de verdere maatregelen! Wanneer de Regeering spreekt van niemand weet, hoe lang en in welke mate de verhoogde vraag zal aanhouden en in welk tempo de industrieën haar productie zullen kunnen uitbreiden, impliceert dit toch niet, dat de Regeering uit de bestaande gegevens en de verkregen belichting van verschillende zijden niet in staat zal zijn de juiste maatregelen te treffen, die de belangen der bevolking op het gebied van prijsopdriving kunnen beschermen. Het is begrijpelijk, dat een enkele persoon, de door de Regeering genoemde onzekere factoren niet kan weten, doch het is wel mogelijk, om uit de bestaande gegevens, verkregen van verschillende zijden, door een deductieve methode een bekende uit een onbekende af te leiden, dat van groot belang is voor de bepaling van de

juiste houding of standpunt ten opzichte van een zekere zaak, doch zulk een taak is slechts der Regeering weggelegd, doch Zij moet in zulk een geval haar adviseerende lichamen of personen niet negeren door het nemen van maatregelen, zoals in het ons voorliggende ontwerp voorgesteld. Ook de verhooging van prijzen of prijsopdriving van goederen, diensten en huur zal m.i. van geen overwegende betekenis zijn, indien evenredig daartegenover staat de sterke koopkrachtigheid der hier te lande aanwezige consumenten.

Een zekere onevenwichtigheid en vele onberekenbare gevolgen zullen evenwel worden geschapen op het gebied van het volksleven, wanneer aan den eenen kant verhooging van prijzen bestaat tegenover een zeer minimaal inkomen der bevolking en hiertegenover heeft de Regeering mijns inziens te waken, doch ik vraag mij af, of de Regeering zelf hierbij niet een sprekend voorbeeld moet geven en dit gedachtig aan het spreekwoord: „Leeringen wekken, maar voorbeelden trekken.” Ik heb deze vraag gesteld, omdat de Regeering zelf feitelijk tot degenen behoort, die de prijsverhogingen hier te lande stimuleeren door de invoering van de maatregelen tot contingentieering en licentieering. Wanneer zij zelf door de haar genomen maatregelen een der oorzaken is van de prijsopdriving der goederen hier te lande, ligt in haar daad om van anderen te eischen, dat deze de prijzen hunner goederen niet mogen verhoogen, een zekere inconsequentie.

(De heer **Kerstens**: Zoo wordt het dan ook niet gesteld.)

Neen, maar zoo is het eigenlijk in de praktijk. De Regeering heeft de waarde en de strekking van het spreekwoord: „Wat gij niet wilt, dat U geschiedt, doe dat ook aan anderen niet” uit het oog verloren.

Nu de praktijk volkomen heeft uitgewezen, dat de prijzen der artikelen hier te lande steeds de hoogte ingaan .....

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Hebt U het boekje omtrent de contingentieering gelezen?)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar dat boekje is voor mij niet noodig; ik ken de praktijk.

(De heer **Kan**: U hebt gelijk.)

Ik herhaal dus, nu de praktijk volkomen heeft uitgewezen, dat de prijzen der artikelen hier te lande steeds de hoogte ingaan, vraag ik mij af, waarom de Regeering nog steeds geen maatregelen treft tot verhooging van de loonen, zoowel in 's Lands- als in particulieren dienst. De Regeering erkent zelf de noodzakelijkheid van de verhooging der artikelenprijzen en uitgaande van dit standpunt, moet Zij mijns inziens vanzelf de redelijkheid van de verhooging van loonen rechtvaardig achten. Ik moge daarom de volle aandacht der Regeering op deze materie vestigen.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting verklaard, dat voor verschillende Japansche textielgoederen de prijsstijging in den loop van 1936 van 40 tot 100% bedroeg en dit zal wel zeker het onafwijsbaar gevolg zijn van de contingentieeringen en licentieeringen. Door het invoeren van de Europeesche prijzen hier te lande, trekt men die van de Japansche vanzelf hooger op en dit ten nadeele van de hier te lande aanwezige consumenten. U ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering op papier de prijsopdriving wil voorkomen, doch in de praktijk heeft men bij de uitvoering van de ter zake geldende regeeringsmaatregelen juist het tegendeel bereikt van hetgeen de Regeering oorspronkelijk heeft bedoeld.

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering o.a. het volgende gezegd:

„Sommige groepen der samenleving ontvangen derhalve reeds thans aanmerkelijk hooger inkomsten, voor andere is dit in veel mindere mate het geval, waardoor divergentie ontstaat tusschen de positie dier groepen. Ook deze wringing in de economische verhouding bevat verschillende onzekere elementen, terwijl zij tevens een gereede aanleiding zou kunnen bieden tot het innemen

(Soangkoepon.)

van speculatieve posities, zoomede tot onredelijke prijsopdriving, vooral indien in bepaalde gebieden in de buitengewesten het aanbod tijdelijk lokaal aanmerkelijk meer beneden de vraag blijft dan elders."

Maar, Mijnheer de Voorzitter, is zulk een toestand dan te veroordeelen? Ik zou zeggen, dat dit een voordeel kan opleveren voor verschillende partijen. Het zou zeker in het voordeel van deze gewesten zijn, indien de eventuele verhooging of opdriving der prijzen van de op Java en Madoera gefabriceerde batikgoederen of vervaardigde vuuraanstekers en andere goederen, afkomstig van Java en Madoera. Elke prijsopdriving, die in zulke banen worden geleid, komt zeker ten goede van deze gewesten, hetgeen onafwijsbaar een verhoging van 's lands inkomsten mede tot gevolg zal hebben. Ook het verbod tot uitvoer van manufacturen uit Java naar de buitengewesten is mij onbegrijpelijk, want elke stimulans tot het bevorderen van het handelsverkeer tusschen Java en de buitengewesten beteekent immers het versterken van den commercieelen band tusschen beide gebiedsdeelen. Mocht men de vrees koesteren, dat er op Java een ernstig te kort aan manufacturen zou ontstaan, dan kan men die immers aanvullen uit Nederland en of Japan. In elk geval dit uitgevaardigd verbod zal zeker niet ten goede komen van de kleine, nijvere inheemsche handelaren.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maken die mensen dan ook manufacturen?)

Daar gaat het niet om. Die mensen van de buitengewesten komen goederen uit Java halen en als de Regeering dat verbiedt, komt voor die mensen hun middel van bestaan te vervallen.

Wanneer in de rubberstreken van de buitengewesten inderdaad veel geld aanwezig is en de betrokken bevolking daardoor kooplustig is geworden, laat men de kleine handelaren hier te lande en de bevolking van Java en Madoera daarvan goed laten profiteren door het bevorderen van het handelsverkeer tusschen deze beide Nederlandsch-Indische gebiedsdeelen. De Regeering tracht de bevolking van ertoe te brengen, naar de buitengewesten consumptieartikelen in te vervoeren uit Singapore uit Java en Madoera te betrekken.

De Regeering wil het onredelijk verhoogen van de op of laatstelijk vóór 26 September 1936 voor goederen, diensten en huren in rekening gebrachte prijzen verbieden, doch ik vraag mij af, of Zij in staat is die prijzen voor elke plaats en op elk tijdstip met juistheid te construeeren om te komen tot wat men normaal onder onredelijke prijzen verstaat.

„De waakzame contróle van de ambtenaren van het Binnenlandsch-Bestuur en van het departement van Economische Zaken heeft hiervoor in vele gevallen zeer nuttig effect kunnen sorteeren”,

aldus de Regeering.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar dit geldt voor de verkoopers, doch niet voor de consumenten. De consumenten blijven nog steeds slachtoffers van oncontroleerbare prijsverhoogen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En U wilt de prijsverhoging juist doorvoeren!)

Ja, maar men wil toch de verhoogen voorkomen en onder de hier voorgestelde regeling gaan de verhoogen gewoon door, in de practijk zal niemand dat kunnen verhinderen. Laten we aannemen, dat een product van de batik industrie voor f 1 met een redelijke winst kan worden afgezet, doch dat in de buitengewesten de menschen er f 2 voor willen betalen, welnu, dan heb ik daartegen geen enkel bezwaar.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maar dan durft U niet meer in de buitengewesten terug te komen!)

Als de menschen er het geld voor willen uitgeven, laat ze dan hun gang maar gaan. Trouwens wie gaat zich nu bij de overheid aanmelden, omdat de een of andere handelaar

(Blaauw.)

voor een zijner koopwaren, in stede van een kwartje, vier dubbeltjes heeft geëischt? Dit zou voor den consument één te groote moeite zijn, vooral, omdat deze meestal niet weet, tot welke autoriteiten hij zich moet wenden, afgescheiden nog van de vraag of hij straks met zijn aanmelding al dan niet met een kluitje in het riet zal worden gestuurd. Het is immers een bekend feit, dat de gezagsorganen voor de kleine luyden moeilijk te bereiken zijn. De eenige hoop, die de bevolking, vooral de inheemsche, koestert voor de behartiging van haar welzijn, is gevestigd op haar vertegenwoordigers in onzen raad en deze vertegenwoordigers zijn juist voor dit doel door de ons voorliggende ontwerp-ordonnantie tot mijn groote teleurstelling uitgeschakeld.

Volgens artikel 7 van de onderhavige ontwerp-ordonnantie is deze van toepassing op personen, behoorende tot de Inheemsche bevolking in rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den Inheemschen rechter is onderworpen. In dit verband zou ik van de Regeering de vraag willen stellen, of deze toepasselijkverklaring nog noodig is, nu het toch reeds vaststaat, dat de Inheemsche bevolking tot rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indische gouvernement behoort. Een tweede vraag is hierbij bij mij gerezen, nl. of deze ontwerp-ordonnantie straks ook van toepassing zal zijn op zelfbestuursonderhoorigen en zoo ja, waaruit blijkt dit?

Bij dit alles, Mijnheer de Voorzitter, ben ik van oordeel dat de Regeering niet in staat zal zijn de haar bij deze ontwerp-ordonnantie toegekende bevoegdheid behoorlijk te hanteeren, zonder medewerking van den Volksraad. Dit is mijn grootste bezwaar tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Anders dan mijn geacht medelid, de heer Soangkoepon, heb ik tegen den inhoud zelf van deze ontwerp-ordonnantie geen overwegend bezwaar. Wanneer de Regeering tot de conclusie is gekomen dat het zijn nut kan hebben om onder de huidige omstandigheden, zooals het in de considerans staat, nog eenige extra bevoegdheid te hebben ten aanzien van de opdriving van de prijzen van goederen, huren en diensten, dan kan ik er mij mede vereenigen, dat de Regeering deze enkele meerdere bevoegdheden ook krijgt. Ik zou alleen de vraag willen herhalen, die bij de eerste behandeling op 6 October van het vorige jaar reeds werd gesteld: Zijn deze buitengewone bevoegdheden alleen noodig onder de tegenwoordige omstandigheden? In October was deze vraag aanleiding, om de ordonnantie van toen slechts een werkingsduur van 6 maanden te verleenen. Die „tegenwoordige omstandigheden” gelden op het oogenblik ongeveer ook nog, maar niettemin ziet de Regeering er geen bezwaar in, om thans den geldingsduur van de ordonnantie te stellen op 1 jaar. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde de vraag willen stellen, of het wellicht niet gewenscht is, om, evenals in October, den werkingsduur te beperken tot 6 maanden.

Heb ik ten aanzien van den kern der ontwerp-ordonnantie geen bepaalde opmerkingen, iets anders is het gesteld ten aanzien van enkele bijkomstige omstandigheden, in de eerste plaats het tijdstip van indiening der ontwerp-ordonnantie.

Het tijdstip van indiening der eerste ordonnantie, die van 6 October j.l. was zoodanig gekozen in verband met het antwoord, dat van den Volksraad werd gevraagd, dat de Volksraad heeft moeten zondigen tegen zijn eigen reglement van orde omdat het advies van den Volksraad werd gevraagd binnen een termijn van 24 uur na bekendmaking van het ontwerp. Dit heeft in deze zaal ten gevolge gehad, dat van verschillende kanten de vraag werd gesteld, of niet een wat langeren termijn van behandeling gegeven kon worden, vooral, teneinde een onderzoek in de commissies te verzekeren en een schriftelijk regeeringsantwoord daarop, betreffende deze in de maatschappij zeer diep ingrijpende ontwerp-ordon-

(Blaauw.)

nantie. De Volksraad is toen met de Regeering meegegaan om desniettemin de ontwerp-ordonnantie met bekwaamen spoed te behandelen, omdat het destijds inderdaad noodzakelijk was.

In de Memorie van Toelichting op de voorliggende ontwerp-ordonnantie zegt de Regeering: dat de vraag is gerezen, of het noodzakelijk is om de uitbreiding, welke in de ordonnantie van 6 October j.l. tijdelijk aan de op dit gebied toegekende overheidsbevoegdheden is gegeven, te bestendigen. „Na zorgvuldige overweging” meent de Regeering deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden.

Op 1 Maart is aan den Volksraad de nieuwe ontwerp-ordonnantie voorgelegd, derhalve na de „zorgvuldige overweging” door de Regeering en tegelijk werd aan den Volksraad om een antwoord verzocht vóór 10 Maart d.a.v. Ik zou toch wel willen vragen: was het, waar de Regeering den geheelen gang van deze zaak moest zien aankomen, niet mogelijk den Volksraad ook eenige „zorgvuldige overweging” van de ontwerp-ordonnantie te gunnen? Was het absoluut niet mogelijk de ontwerp-ordonnantie zoo tijdig bij den Volksraad in te dienen, dat inderdaad de behandeling van de ordonnantie in de commissies had kunnen plaats hebben?

Nu kan de geachte Regeeringsgemachtigde wel zeggen: het ontwerp is op 1 Maart ingediend en 10 Maart wordt het antwoord verwacht, zoodat in dien tusschentijd een afdeelingsonderzoek had kunnen plaats vinden, maar dan zou ik ten aanzien daarvan toch willen opmerken, dat op 1 Maart j.l. de ordonnantie van 6 October 1936 reeds vervallen was, zoodat wij op het oogenblik zonder eenige regeling op dit punt moeten werken behalve de ordonnantie van 1918.

Dat is een van de kanten der ontwerp-ordonnantie, die ik in bespreking heb willen brengen. Een volgende is de bijzondere bevoegdheid, die in de tweede leden van de artikelen 1, 2 en 3 wordt verschaft. Krachtens deze tweede leden, wordt bij of krachtens regeeringsverordening de bevoegdheid gegeven, om andere voorschriften vast te stellen betreffende de prijzen van goederen, diensten en huren. Hierbij heb ik een tweetal soorten bezwaren, in de eerste plaats van materieelen en in de tweede plaats van formeelen aard.

De materieele bezwaren komen op het volgende neer: hier wordt aan den Volksraad gevraagd, goed te vinden, dat de mogelijkheid ontstaat, om zeer vergaande bevoegdheden aan onbekenden te geven, krachtens de regeeringsverordening.

(De heer H a r t, directeur van Economische Zaken: Onbekenden, en dus: onbeminden?)

Dat wil ik niet zoo dadelijk zeggen. Ik geloof echter, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hier al eenigszins twijfelt, waar hij zelf de onbekenden vereenzelvigd met de onbeminden. Ik herhaal: hier worden bevoegdheden gegeven, die zeer vergaand zijn, aan organen en autoriteiten, waarvan wij niet eens weten wie het zijn. Evenmin weten wij de begrenzing van die bevoegdheden, omdat in de betreffende artikelen alleen gesproken wordt van „nog andere voorschriften”.

Verder worden in art. 6 op overtreding van de bedoelde voorschriften straffen gesteld. Deze straffen kunnen gaan tot drie maanden hechtenis, of een geldboete van f 500, of wel f 6 000. Ook ten aanzien hiervan heb ik een materieel bezwaar en wel, dat hoe die voorschriften eventueel ook zullen zijn, — zij kunnen van den meest onschuldigen aard zijn — desondanks een straf op overtreding daarvan wordt gesteld van drie maanden hechtenis of wel f 6 000 boete, als maximum.

Een ondergeschikt bezwaar is, dat de ordonnantie tegelijk uitmaakt, dat hoe de voorschriften ook zullen zijn en derhalve hoe de strafbare feiten ook zullen zijn, het hier zal gaan om overtredingen en niet om misdrijven.

Behalve deze materieele bezwaren heb ik ook nog eenige Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

formeele bezwaren tegen de bedoelde tweede leden. Hier wordt, omdat aan bepaalde autoriteiten de bevoegdheid wordt gegeven tot het vaststellen van voorschriften tegen overtreding waarvan in art. 6 straf wordt bedreigd, ook aan, zooals ik zooveen zei onbekenden, een bevoegdheid van wetgeving gegeven. Nu regelt de Indische Staatsregeling de centrale wetgeving in het derde hoofdstuk: „Van de Wetgeving.” Een ieder, die dat hoofdstuk leest, moet wel tot de conclusie komen, dat de wetgeving daarin uitputtend is geregeld. Ik geloof niet, dat wij mogen aannemen, dat ook anderen dan de daar genoemde organen bevoegd zouden zijn tot het geven van wetten hier te lande. Het maken van voorschriften als in de bedoelde tweede leden dezer ontwerp-ordonnantie genoemd, is niet anders dan wetgeving. Ik vraag mij af waarom in het bedoelde hoofdstuk der Indische Staatsregeling, allerlei waarborgen van de verordeningen welke hier in Indië zullen moeten gelden dan zoo minutieus geregeld zijn. Men heeft b.v. waarborgen gegeven ten aanzien van de totstandkoming. Betreffende de regeeringsverordening in het bijzonder is de voorwaarde gesteld, dat de Raad van Indië gehoord zal moeten worden.

Bij de behandeling van de ordonnantie van 6 October 1936 heeft de toenmalige Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken verklaard, dat bij die ordonnantie niet in alle gevallen een regeeringsverordening bruikbaar zal kunnen zijn, omdat in vele gevallen er geen tijd is om den Raad van Indië te hooren. Ik vraag mij af of wij een dergelijk argument kunnen aanvaarden. De materieele inhoud van de voorschriften welke dan eventueel ter uitvoering van deze ordonnantie zouden moeten worden getroffen, blijven hetzelfde, of men deze treft bij regeeringsverordening dan wel bij gouvernementsbesluit, wat de Regeering toen voor oogen stond. Maar wanneer het niet het minste verschil maakt of de voorschriften worden getroffen bij regeeringsverordening of bij gouvernementsbesluit, vraag ik mij af waarom dan in het derde hoofdstuk der I. S. de waarborg is gesteld ten aanzien van de regeeringsverordening, welke ik zooveen noemde, namelijk van het hooren van den Raad van Indië. Als het zoo gemakkelijk is om het hooren van den Raad van Indië uit te schakelen, kan men in het algemeen de uitvoering van de ordonnanties zonder meer bij gouvernementsbesluit regelen.

De waarborgen, verder in dat derde hoofdstuk: van de wetgeving geregeld, vindt men bij voorbeeld in de formulieren van afkondiging, in de regeling van inwerkingtreding van die voorschriften, in de regeling van afkondiging en de publicatie en tenslotte ook in de schorsing en vernietiging. Al die waarborgen, welke voor die wetgevende producten bepaald zijn, gelden niet voor het gouvernementsbesluit, dat aan de Regeering voor oogen staat. Ik noem hier bij herhaling het gouvernementsbesluit, omdat dit bij de eerste behandeling bij herhaling in bespreking is gekomen, maar zooals de tekst thans luidt is het niet noodig, dat de regelingen worden vastgesteld bij gouvernementsbesluit. Al deze uitvoerende maatregelen kunnen dan ook getroffen worden bij voorschriften van departementshoofden of gewestelijke bestuurshoofden, zelfs bij besluiten van veldwachters e.d. Iets gekst tref ik tenslotte nog aan in art. 100 I. S., waarin uitdrukkelijk is geregeld de mogelijkheid van schorsing en vernietiging van een regeeringsverordening. In de geheele I. S. is niet geregeld de mogelijkheid van schorsing en vernietiging van het gouvernementsbesluit. Nu zal men deze eigenaardigheid hebben, dat de regeeringsverordeningen, vastgesteld krachtens de ordonnantie, door de Kroon zullen kunnen worden geschorst en vernietigd, maar eventueel getroffen gouvernementsbesluiten niet. Ik blijf derhalve groote bezwaren hebben tegen de zooveen door mij aangehaalde tweede leden van de artikelen 1, 2 en 3.

Ten slotte nog een enkele formeele opmerking, een herhaling van een bezwaar, dat mijn geacht medelid, de heer Roep, bij de behandeling van de ordonnantie van 6 October naar

Voorkoming van prijsopdrijving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Soetardjo.)

voren heeft gebracht en dat betreft een bezwaar tegen het tweede lid van art. 6

(De heer Roep: Zeker een goede opmerking.)

Ongetwijfeld is dit een goede opmerking van mijn geacht medelid, den heer Roep, geweest. Naar mijn gevoelen zoo juist, dat ik ten aanzien daarvan overweeg een amendement in te dienen. Deze opmerking van den heer Roep betreft dit, dat in het tweede lid van art. 6 de oplegging van straf facultatief is geredigeerd terwijl in het systeem van het strafwetboek de oplegging van de hoofdstraf altijd is imperatief. De geachte Regeering-gemachtigde heeft toen zijn verdediging gebaseerd op een analoge regeling van de oplegging bij recidive. Ik geloof dat dit beroep niet geheel juist is, omdat er in al die gevallen, waarin men een regeling heeft van recidive, voorafgaat een andere regeling, waarin imperatief de oplegging van de hoofdstraf wordt geëischt. In het algemeen treft men dan in de regeling van de recidive de mogelijkheid van verhooging van het maximum. In dit tweede lid is dit niet het geval. Hier heeft men primair oplegging van de hoofdstraf.

Nu kan uit de redactie, zooals die daar staat, de conclusie worden getrokken, dat oplegging van straf hier niet imperatief is, evenmin als b.v. in al die gevallen in het strafwetboek, waarin bedreiging met een bijkomende straf is geredigeerd. Daar geschiedt het inderdaad facultatief.

In verband hiermede zou ik den geachten Regeering-gemachtigde in overweging willen geven om in het tweede lid van artikel 6 de woorden: „kan een straf worden opgelegd” te vervangen door: „wordt een straf opgelegd”.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Mèt de Regeering ben ik van meening, dat het inderdaad nuttig kan zijn om maatregelen te treffen, opdat als gevolg van de veranderde monetaire situatie geen opdrijving van prijzen plaats heeft. Het is op dien grond, dat onze groep het vorige jaar haar stem aan deze maatregelen heeft gegeven.

Ik zou dan ook thans niet het woord hebben gevraagd, ware het niet, dat er enkele punten zijn, die ik nog gaarne onder de welwillende aandacht van de Regeering zou willen brengen.

Kort na het in werking treden van deze ordonnantie in October van het vorige jaar heb ik eenige cijfers geproduceerd en deze overgelegd aan den directeur van Financiën, cijfers, welke moesten aantoonen, dat de werking der ordonnantie toch niet zoo was als ze wezen moest. Ondanks de ordonnantie vielen prijsstijgingen te constateeren, die zeer zeker de aandacht van de Regeering vroegen. Bij particulier schrijven heb ik den directeur van Financiën daarna nog eenige cijfers toegezonden, die mijn mededeelingen in den Volksraad slechts konden bevestigen. De directeur antwoordde, dat hij die cijfers had doorgezonden aan zijn ambtgenoot voor Economische Zaken. Tegen het einde van de werkingsduur van de ordonnantie, die thans staat verlengd te worden, heb ik mij ook nog eens gewend tot diegenen, die in staat zijn, mij in te lichten omtrent de situatie in het binnenland voor de prijzen van de goederen, die meestal door de kleine luiden worden geconsumeerd. Als uitkomst daarvan heb ik nu hier een lijstje voor mij liggen, bevattend een reeks van artikelen, waarbij staan aangegeven de prijsstijgingen, die ondanks de werking der ordonnantie hebben plaats gevonden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Waar is dat geconstateerd?)

Zowel op de hoofdplaats Batavia als op enkele districts-hoofdplaatsen en in desa's in de diepste binnenlanden; het geheel toont dus een gevarieerd beeld. Ik heb terwille van de overzichtelijkheid de gegevens in één lijst gecompri-meerd. Deze ziet er als volgt uit:

Namen der artikelen	percentage waarmede de prijzen zijn gestegen
witte uien	100%
roode uien	80%
blik boter à 5 pond	60%
blikken melk	18%
waschzeep	25—40%
slapperolie	43—70%
gedroogde visch p. stuk	20—100%
klapper per stuk	25—200% ¹⁾
koffie	50%
beras	6—25%
witte suiker	10—20%
Inlandsche suiker	16%
brandhout	25—50%
badzeep	20%
thee	11%
eendeneieren	33%
kippeneieren	tot 33%
pisang	33%
kippen	33%
manufacturen	11—35%
sarongs	10—28%
kains	5—23%

Het zijn cijfers, die zeker wel de aandacht der Regeering verdienen met het oog op het doorvoeren van maatregelen als nu aan de orde zijn.

(De heer Thamrin: Uw cijfers wijken wel af van die van het C.K.S., dat een prijsstijging met 5% constateert.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: 5% van de totale uitgaven, dat is heel wat anders.)

Ik wil hierbij tevens constateeren, dat de door mij genoemde reeks van artikelen betrekking heeft op goederen, die meerendeels door de minder gesitueerde ambtenaren en de desabevolking geconsumeerd worden. Ik behoef zeker geen beroep te doen op den geachten Regeering-gemachtigde om alsnog de noodige stappen te doen bij de bestuursambtenaren en de onder zijn departement dienende ambtenaren, om nogmaals na te gaan, in hoeverre de door mij genoemde cijfers juist zijn. Voor het geval zij juist zijn, reken ik erop, dat straks het departement van Economische Zaken niet zal nalaten ingrijpend op te treden.

Het tweede punt, waarvoor ik de aandacht der Regeering wil vragen, is het volgende:

In de Memorie van Toelichting zegt de Regeering:

„Sommige groepen der samenleving ontvangen derhalve reeds thans aanmerkelijk hooger inkomsten, voor andere is dit in veel mindere mate het geval, waardoor een divergentie ontstaat tusschen de positie dier groepen.”

Dat is volkomen juist en ik wil in verband hiermede de aandacht der Regeering vestigen op de nog steeds lage loonen, die vooral door de Javaansche werknemers op particuliere ondernemingen ontvangen worden. Mij zijn gevallen bekend, dat aan mannelijke arbeiders dagloonen van 15 cent of minder worden betaald; aan vrouwelijke werkkrachten wordt 7, 7½ of 8 cent als dagloon betaald.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Nu nog?)

Ook nu nog, dat zijn toestanden in een periode van, zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting zelf zegt, op-

¹⁾ Dit laatste cijfer geldt bv. in de binnenlanden van de Preanger, waar de klapperboomen schaarsch zijn.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Roep.)

leving, nu op het gebied van productie en export van goederen zooveel meer wordt verdiend. En ligt het dan niet in de lijn der Regeering om de noodige stappen te nemen, ten einde aan deze misstand een einde te maken?

(De heer Thamrin: Op welke wijze?)

Ik stel mij voor, dat de Regeering door zich tot de daarvoor in aanmerking komende werkgevers te wenden, aandrang kan uitoefenen om het loonpeil te verhoogen.

(De heer Thamrin: En als aan den aandrang geen gevolg wordt gegeven?)

Dan zal ik mij de vrijheid voorbehouden, om een motie in te dienen, waarbij de Volksraad of het College van Gedelegeerden bij de Regeering aandringt op het vaststellen van minimumloon.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Deze ontwerp-ordonnantie beoogt te verlengen de ordonnantie van 6 October 1936, welke met ingang van 1 Maart is vervallen. Zou deze ontwerp-ordonnantie niet worden aangenomen, dan zou der Regeering ter hantteering overblijven de ordonnantie van 22 December 1918 betreffende de vaststelling van maximumprijzen, zoomede de artikelen 88 tot en met 92 van de ont-eigeningsordonnantie. Ook zonder deze thans in behandeling zijnde ordonnantie zou de Regeering dus de bevoegdheid hebben om in te grijpen bij de prijsbepaling ten aanzien van levensmiddelen, de grondstoffen voor levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Ik stip hierbij verder aan, dat blijkbaar bij de Regeering ook twijfel bestaat of Zij de bevoegdheid bezit om in te grijpen in de prijsbepaling van manufacturen. Ik kom daarop straks nog terug.

Deze ordonnantie stelt zeer duidelijk als doel, dat de Regeering wenscht tegen te gaan een onredelijke prijsopdriving van alle overige goederen. Dit zijn dan de goederen buiten levensmiddelen, grondstoffen voor levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Het lijkt mij toe, dat het eigenlijk beter is, dat de overheid zich onthoudt van een beoordeeling wat in deze een onredelijke prijsopdriving is, en wat niet behoudens dan ten aanzien van levensmiddelen, huishoudelijke artikelen e.d.g. Het schijnt mij toe, dat een dergelijke wet in October 1936 op haar plaats was. Men wist toen niet wat er kon en zou gebeuren.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Nu nog niet.)

Het schijnt mij toe, dat de zaak nu toch wel in die mate marcheert, dat men althans niet kan spreken van thans nog dringende omstandigheden, dan wel van het bestaan van noodomstandigheden, welke de voortzetting van de ordonnantie van October 1936 zouden wettigen. Ik meen, dat de overheid niet dan in alleruiterste noodzaak — maar dan ook doeltreffend en krachtig — tot een zoo vergaande inmenging in het economische leven — en wel op elk terrein van het economische leven — moet overgaan.

In de Memorie van Toelichting wordt op blz. 5 gezegd, dat de overheid wil voorkomen, dat de:

„prijsstijging onnoodig (onmatig) oversla naar goederen en diensten, die niet of nauwelijks, of nog niet beïnvloed worden door de wereldprijzen”.

Ik veronderstel, dat, al staat het er niet bij, hierbij ook aan de stijging der huren wordt gedacht. Ik wil dan echter de Regeering vragen of Zij mij een beeld kan geven van de artikelen en diensten — en daarmee verband houdende ook van de huren — die niet of nauwelijks, of nog niet beïnvloed worden door de wereldprijzen. Ik meen, dat alle goederenprijzen, alle prijzen van diensten door de wereldprijzen beïnvloed worden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maar nu de huren b.v. Er is toch geen enkele reden voor een stijging daarvan?)

Mijnheer de Voorzitter! Bij intermezzo wil ik gaarne die

interruptie van den Regeeringsgemachtigde beantwoorden. Als de eigenaar van huizen, waarin zijn kapitaal zit, voor de door hem benodigde verbruiksartikelen, welke volkomen afhankelijk zijn van de wereldprijzen veel moet betalen — en daarvan zijn al veel voorbeelden te noemen — dan ligt het geheel in de rede, dat hij, waar voor die uitgaven de huren geheel zijn huizen hem ten dienste staan, ook deze huren gaat verhoogen.

(De heer Van Helsdingen: En als hij niets aan de huizen doet en toch de huren verhoogt?)

Op die vraag wil ik antwoorden, dat als iemand huizen heeft verhuurd en van die huren leeft doch voor goederen en diensten welke hij nodig heeft meer moet gaan betalen, het niet anders dan redelijk is, dat dezelfde tendenz van stijging, welke voor andere objecten bestaat ook tot uiting komt voor de verhuur van bezittingen welke van zoo iemand zijn.

Ik meen dus, dat men in het economische leven het een niet van het ander kan losmaken en dat alle prijzen van goederen, diensten, huren, enz. in uiterste instantie wel degelijk verband houden met de wereldprijzen. In de Memorie van Toelichting lezen wij b.v., dat de Japansche textielgoederen — en ik richt mij nu in het bijzonder tot den heer Van Helsdingen — een prijsstijging vertoonen van 40 — 100%. De heer Soetardjo noemde zoo juist allerlei artikelen voor het dagelijksch leven van den kleinen man en den kleinen ambtenaar in de desa en hij hield ons daarbij voor, dat sommige goederen met 25% zijn gestegen en andere goederen zelfs met 100%.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En sommige ook met 6%.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, sommige ook met 6%. Maar er zijn ook artikelen — laten wij ons de zaak reëel voor oogen stellen — die in de desahuishouding gebruikt worden, zooals bijv. bouwmaterialen, die met 100 tot 200% gestegen zijn. Die artikelen worden dus ook verkocht in de desahuishouding, zou ik den heer Soetardjo willen voorhouden en diezelfde desamensen, die eendeneieren, pisang en andere artikelen verkopen met prijsverhoogingen van 6 tot 100%. De verkoopers van die eendeneieren, pisang enz. hebben op hun beurt manufacturen en textielgoederen nodig.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En de menschen die niets te verkopen hebben?)

Praetisch bestaat dat in deze agrarische huishouding op het platteland vrijwel niet, uitzonderingen daargelaten. Het gaat in mijn betoog niet om 5% van de totale bevolking, maar om het totaalbeeld van de volkshuishouding en dan meer ik, dat, wanneer men voor verschillende artikelen van 40% tot 100% meer moet betalen — ik denk hier wederom aan de Japansche textielgoederen — en ook aanzienlijk meer betaalt voor allerlei andere artikelen als bouwmaterialen — de kleine man bouwt als regel zijn eigen huisje —, deurenknoppen enz. en voor het ijzer, dat daarvoor nodig is, wanneer men daarvoor zelfs tot verhoogingen komt van 100 tot 200%, dat het dan volkomen redelijk is — en dit wil ik speciaal den heer Soetardjo voorhouden —, als de verkopende desamen voor de artikelen, welke hij op de markt brengt, ook een zeker percentage meer ontvangt. Ik ben dus van oordeel, dat men aan de wisselwerking van het economisch leven, de vorming van het prijspeil, het omlaag of omhoog gaan van de prijzen — dat is in deze precies hetzelfde — niet kan ontkomen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: U wordt weer oud-liberaal.)

Ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde het nog eens zal willen overdenken.

Ik zou dan de vraag willen stellen, hoe het departement van Economische Zaken, hoe de Regeering dit alles wil beheerschen en regelen. Zij kan wel wat gaan regelen, maar hoe wil Zij

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Roep.)

in redelijkheid zoodanige regelingen treffen, dat op basis van de verhoogde prijzen, die iedereen, ook verkoopers, moeten betalen voor hetgeen zij op hun beurt nodig hebben, voor alle verschillende gevallen kan worden vastgesteld wat voor een percentage de verkoopers op hun oude prijzen mogen leggen! Ik geloof, dat hier een taak aan het departement van Economische Zaken zou worden opgelegd, welke het tenslotte niet volkomen zal kunnen beheerschen. Neem bij voorbeeld artikelen als rijst, mais en dergelijke; het gaat er toch mee als met alles: indien men meer moet betalen voor artikelen, welke men zelf nodig heeft, zal men zijn rijst en mais uit den aard der zaak ook voor hogere prijzen moeten verkoopen.

De Regeering zegt op bladzijde 4 Memorie van Toelichting het volgende:

„Sommige groepen der samenleving ontvangen derhalve reeds thans aanmerkelijk hooger inkomsten, voor andere is dit in veel mindere mate het geval, waardoor een divergentie ontstaat tusschen de positie dier groepen.”

Ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen, wat hier voor vreemds in schuilt. Is het niet altijd zoo geweest, is het niet het heele beeld van de menschelijke samenleving, dat nu eenmaal sommige groepen der samenleving aanmerkelijk hooger inkomsten ontvangen dan de andere en dat er daardoor een divergentie ontstaat in de positie dier groepen? Ik heb dat vroeger in sociaal-democratische kringen nog wel anders hooren uitdrukken. Het wordt hier heel rustig voorgesteld, maar men kan het ook nog kernachtiger uitdrukken. Verder zegt de Memorie van Toelichting:

„Ook deze wringing in de economische verhoudingen bevat verschillende onzekere elementen.”

Ja, een zekere wringing is er in de geheele menschelijke samenleving en zeker in het economische bestel en dat het onzekere elementen met zich brengt, daarin ligt niets buitensissigs of uitzonderlijks, dat is altijd zoo geweest, hoe ver men ook teruggaat, desnoods tot den tijd van Noach toe.

Hoe het zij, ik ben altijd gematigd in mijn opvattingen en bovendien persoonlijk welwillend gestemd wegens de bekwaamheden van dezen Regeeringsgemachtigde. Ik wil niet zeggen, dat ik nu bepaald reeds mijn eindoordeel heb gevormd, maar op het oogenblik heb ik toch wel den indruk, dat de dictatoriale bevoegdheden — want dat zijn het toch, deze ordonnantie verleent de Regeering dictatoriale bevoegdheid en het ware wel goed geweest, wanneer dat woord in de ordonnantie duidelijk zou zijn genoemd — in dezen tijd niet voldoende zijn gemotiveerd en dat wil ik dan zeggen in tegenstelling tot October 1936, toen een en ander zonder twijfel wel was gemotiveerd en ook ik van ganser harte in vol vertrouwen mijn steun aan de Regeering heb gegeven, al begreep ik wel, dat de toepassing met horten en stooten zou gaan. Naar mijn meening zijn op het oogenblik de tijden niet meer zoodanig, dat deze buitengewone noodmaatregel volkomen zou zijn gewettigd. Ik wil er op wijzen, dat zelfs in November 1918, toen we de ordonnantie hadden tot bescherming van de maximumprijzen van levensmiddelen en huishoudelijke artikelen enz. en in de daarop volgende jaren, er niet zoo ver strekkende bevoegdheden nodig waren als thans bij deze ordonnantie worden gevraagd. En die tijd gaf nog heel wat anders te zien dan de min of meer kleine onregelmatigheden die zich thans voordoen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maar thans hebben we een eenigszins andere mentaliteit.)

Op deze interruptie zal ik thans niet ingaan, wellicht kan de Regeeringsgemachtigde het met mij daarover eens hebben bij een andere gelegenheid.

Over het geheel genomen komt het mij, het beeld van deze samenleving in zijn geheel bezien, voor, dat deze huishouding vrijwel marcheert.....

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Heelemaal niet!)

..... en dat de bevoegdheid der Regeering, die haar in elk geval resteert, n.l. tot het vaststellen van maximum prijzen van levensmiddelen, grondstoffen en huishoudelijke artikelen, zeer wel kan leiden tot het doel, dat de Regeering toch in de eerste plaats beoogt, n.l. de massa te beschermen tegen onredelijke prijsstijging van de eerste levensbehoeften. Hoewel de Regeering het ontkent, komt het mij voor, dat de toepassing van deze ordonnantie lijdt tot het onderhouden van een kunstmatig prijspeil.

Ook heb ik bezwaar tegen de tweede alinea's van de artikelen 1, 2 en 3, die in de huidige omstandigheden — en dat ligt dan geheel in de lijn van den gedachtengang dien ik zoeven heb ontwikkeld — veel te ver gaan. Als ik lees, dat bij of krachtens regeeringsverordening nog andere voorschriften kunnen worden gegeven met betrekking tot prijzen van goederen, huren en diensten dan ligt daarin, laten wij het ronduit zeggen, een dictatoriale bevoegdheid. Ik wil hierbij aantekenen, dat ik, in tegenstelling tot mijn geacht medelid, den heer Blaauw, geen bezwaar heb tegen de woorden „bij of krachtens”. Als ik mij met de strekking van de genoemde tweede leden kon vereenigen, zou mijnerzijds tegen de woorden „bij of krachtens” geen bezwaar bestaan.

Ik zou de Regeering ten aanzien van de tweede alinea's van de artikelen 1, 2 en 3 willen verzoeken, mij eens duidelijk en positief aan te toonen, waarom een dergelijke ver gaande, bevoegdheid thans — niet in October 1936 — nodig is.

(De heer Thamarin: Zij heeft in de practijk niet eens geholpen.)

Ik kom aan het eind van mijn betoog.

Ik heb er geen bezwaar tegen, dat de Regeering het levenspeil van de massa wil beschermen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Hoe wilt U het dan doen?)

Ik wil het doen met de bevoegdheid, die de Regeering thans heeft om maximumprijzen vast te stellen voor levensmiddelen en grondstoffen voor levensmiddelen en huishoudelijke artikelen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Vallen manufacturen en bouwmaterialen daar ook onder?)

De geachte Regeeringsgemachtigde komt hiermede in mijn gedachtengang. De door den geachten Regeeringsgemachtigde genoemde artikelen vallen er niet onder en ik heb in mijn aantekeningen dan ook reeds staan, dat wanneer de Regeering een uitbreiding van de bevoegdheid, om maximumprijzen vast te stellen, noodig heeft, ik evenals de Regeeringsgemachtigde gaarne manufacturen en bouwmaterialen wil noemen. Als de Regeering het nodig vindt, ben ik gaarne bereid ook nog andere artikelen voor huishoudelijk gebruik erbij op te nemen. Als de Regeering het nodig vindt, wil ik gaarne de Regeering een positieve bevoegdheid geven ten aanzien van de vaststelling van maximumprijzen voor die artikelen van levensonderhoud en -behoeften, die voor de massa overheerschend en beheerschend zijn. De door den Regeeringsgemachtigde bij interruptie genoemde manufacturen en bouwmaterialen kan hij er van mij gaarne bij krijgen. Zijn er nog andere artikelen, dan heb ik tegen uitbreiding van de ordonnantie van 1918 in dit opzicht ook niet het minste bezwaar. Het wordt dan echter een limitatieve opsomming van de artikelen, ten aanzien waarvan de bevoegdheid van de Regeering geldt en niet deze zeer algemeene en in de practijk door de Regeering niet te beheerschen materie, die thans in de ontwerp-ordonnantie is vastgelegd.

Ik kom thans nog even op de oud-liberale gedachte terug.

Ik heb wel sympathie voor een andere ordening op economisch terrein, zooals den geachten Regeeringsgemachtigde persoonlijk van mij bekend is, maar dan moet de materie doeltreffend en principieel geregeld worden, dan moet men beschikken over de noodige krachten, de noodige energie,

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Verboom.)

kennis, verstand, formeel en ideëel, voor de beheersing van het geheele economisch leven.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En dan tot zolang alles maar laten liggen?)

Neen, Mijnheer de Voorzitter, de geachte Regeerings-gemachtigde is niet gelukkig met zijn interrupties. Ik heb reeds gezegd, de manufacturen en de bouwmaterialen en enkele andere artikelen kan hij er van mij bij krijgen, maar ik wil hebben een limitatieve opgave van de artikelen, waarvoor de bevoegdheid van de Regeering tot het vaststellen van maximumprijzen geldt, omdat ik ervan overtuigd ben, dat de Regeering het economisch leven met alles wat eraan vastzit, onmogelijk kan regelen, dat alleen willekeurige maatregelen zullen worden getroffen, waardoor, met de beste bedoelingen overigens, het eene artikel aan de aandacht ontsnapt en het andere getroffen wordt, en dat de artikelen, welke zeer zeker een flinke prijsstijging verdienen omdat deze menschen zelf ook andere en duurere artikelen moeten kopen, veroordeeld worden om maar een stijging in prijs te ondergaan van 3, 5 of 10%. Ik zeg nog eens, in tijd van nood houdt alles op. Dan moet de Regeering, al maakt Zij fouten, op welk gebied ook kunnen ingrijpen, maar behoudens de limitatieve opgave van artikelen en behoeften ten aanzien waarvan de bevoegdheid der Regeering geldt, meen ik, dat het beter is, dat de economische verhoudingen zooveel mogelijk vrij zich kunnen ontwikkelen. Zijn er nog speciale maatregelen noodig, dan kan de Regeering altijd nog met een bijzondere ontwerp-ordonnantie bij den Volksraad komen.

Ik wil nu eindigen met de mededeeling, dat ik natuurlijk altijd nog voor overtuiging van de zijde der Regeering, dat mijn inzicht onjuist is, vatbaar ben en het wel degelijk in het belang van dit land en volk is, dat de Regeering deze dietatoriale bevoegdheid krijgt. Ik wil mij daarvoor nog openstellen en heb hiermede in eersten termijn voldoende mijn inzicht weergegeven.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij in dezen eersten termijn, welke min of meer in de plaats treedt van het commissieonderzoek, bepalen tot enkele vragen en opmerkingen.

In de eerste plaats heb ik mij afgevraagd — zooals ook de heer Blaauw heeft gedaan — waarom deze ontwerp-ordonnantie weer op het uiterste nippertje ingediend moest worden, terwijl de omstandigheden, welke in het oog der Regeering bijzondere maatregelen wettigen, zich toch reeds geruimen tijd voordoen, als ik het goed begrijp. Ik betreur deze late indiening vooral, omdat aldus het commissieonderzoek is uitgeschakeld, terwijl dat juist dikwijls zoo belangrijk is voor een ingaande beschouwing der zaak. Ik vind deze late indiening vooral jammer, omdat het hier, in mijn oog, een uiterst belangrijken maatregelen geldt en ik graag aan dezen maatregel de eer had gegeven welke hem toekomt. Dit wordt wel erg moeilijk nu de schriftelijke gedachtenwisseling met de Regeering is uitgeschakeld. De heer Blaauw heeft dit bezwaar reeds uitvoerig besproken, zoodat ik verder naar zijn betoog ter zake kan verwijzen.

In de tweede plaats hebben wij indertijd in overleg met de Regeering vastgesteld een Handelseconstrôle-ordonnantie. Ik meende eigenlijk, dat deze bedoeld was voor soortgelijke gevallen als zich thans voordoen en ik zou daarom gaarne van de Regeering vernemen, waarom de Handelseconstrôle-ordonnantie in dit geval niet wordt gehanteerd. Beteekent dit, dat er indertijd een misrekening heeft plaats gevonden en dat deze ordonnantie dus niet aan het indertijd beoogde doel heeft beantwoord, of zijn er andere redenen voor.

In de derde plaats heeft het mij gefraspeerd, dat terwijl hier hetzelfde middel wordt gehanteerd als in October van het vorige jaar werd voorgesteld, de moeilijkheden, waaraan men aldus het hoofd wil bieden in werkelijkheid van een geheel anderen aard zijn dan die welke zich in October 1936

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

voordeden, of waarvoor men toen althans vreesde. Ik verwijs hiervoor naar wat daarover in de Memorie van Toelichting op blz. 4 en 5 is gezegd. Daar wordt zeer duidelijk gezegd, dat de aanleiding voor deze maatregelen niet is de devaluatie of, als men liever wil, de depreciatie van den gulden, maar de omslag in de algemeene conjunctuurbeving. Daarover worden in de Memorie van Toelichting enkele belangrijke dingen gezegd. Vooral heeft mij daarbij getroffen — wat ik overigens reeds wist uit andere berichten — de volgende mededeeling:

„In verband hiermede” — in verband dus met de meerdere vraag — „hebben deze industrieën zoowel in Europa als in Amerika en Azië hare levertijden aanmerkelijk moeten verlengen, zoodat de aanvoer van tal van goederen zich niet aanstonds aan de verhoogde vraag in deze gewesten heeft aangepast.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat, als ik den huidige toestand goed aanvoel, deze met het tweede gedeelte van dezen zin feitelijk niet in elk opzicht juist wordt gekenschetst, want ik geloof, dat niet alleen de aanvoer van tal van goederen zich niet alleen niet aanstonds heeft aangepast aan de verhoogde vraag, maar dat die aanvoeren, zooals het zich op het oogenblik laat aanzien, ook voor de toekomst groote moeilijkheden zullen opleveren. Als deze opvatting juist is, vraag ik mij af, of nog geen andere maatregelen noodig zullen zijn naast het middel, dat ons hier wordt voorgelegd en dat de Regeering denkt te hanteeren; ik denk hierbij allereerst aan de contingentieeringsmaatregelen. Ik vraag mij af, of het niet gewenscht is, in verband juist met de omstandigheden, die hier door de Regeering zelf worden aangegeven, althans voor bepaalde goederen tot opheffing van de contingentieering over te gaan.

In de vierde plaats zou ik aan de Regeering willen vragen, of om deze zelfde reden naast deze middelen niet nog andere middelen noodig zijn dan wel of de Regeering ervan overtuigd is, dat aldus afdoend wordt tegemoet gekomen aan de moeilijkheden, die zich op het oogenblik voordoen.

Ik heb toevallig juist gisteren een artikel onder de oogen gekregen in het „Algemeen Handelsblad” te Semarang, aan het slot waarvan er b.v. op wordt gewezen, dat de zeepindustrie en alle papierverwerkende bedrijven zich op het oogenblik in moeilijkheden bevinden, doordat de prijzen der grondstoffen met ongeveer 100% gestegen zijn en waarin geduid wordt op de moeilijkheden, die zich zouden kunnen voordoen bij de ijzerverwerkende industrieën, als gevolg van het feit, dat het reeds thans uiterst moeilijk blijkt te zijn aan voldoende ijzer en oud metaal te komen. Ik zou gaarne van de Regeering hieromtrent nadere inlichtingen ontvangen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het hierbij hebben gelaten, als ik niet in de discussie, die heeft plaats gehad, nog aanleiding had gevonden tot de volgende opmerking.

Het heeft mij bijzonder gefraspeerd dat men, terwijl de Regeering hier met een maatregel komt, waarvan wij moeten zeggen — al kunnen wij van meening verschillen over de vraag of de maatregel afdoende zal zijn, of dat nog verdere maatregelen noodig zullen zijn — dat deze inderdaad geboden wordt door de omstandigheden, gezien de toelichting en gezien het standpunt, waarop de Regeering zich ten deze steeds heeft gesteld, juist van de zijde, die zich bij voorkeur als vooruitstrevend afficheert, waartegen groote bezwaren worden gemaakt en zelfs een afwijzend standpunt wordt ingenomen, terwijl ik mij toch herinner, dat onder soortgelijke omstandigheden, n.l. in de jaren 1917—1918, van diezelfde zijde een dikwijls felle actie is gevoerd om te verkrijgen hetgeen de Regeering thans voorstelt, n.l. een regeling ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten e.d. Ik herinner mij zeer goed, dat er in die jaren niet alleen door de vakverenigingen, maar ook door tal van andere

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Van Helsdingen.)

vereenigingen, bij de Regeering met veel klem is aangedrongen te komen tot de vaststelling van maximum prijzen en huren, enz. waartoe de Regeering tenslotte, nadat zelfs groote meetings waren gehouden, is overgegaan. Daarom is het wel wat eigenaardig dat, nu de Regeering ongevraagd met dezen maatregel komt, daartegenover een afwijzend standpunt wordt ingenomen en van dezen maatregel, dien men van die zijde in 1917 — 1918 met zooveel klem voorstond, op het oogenblik wordt gezegd, dat hij onaanvaardbaar zou zijn.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Met den heer Blaauw, die daarbij gesteund werd door den heer Verboom, zou ik bezwaar willen maken tegen het te laat inschakelen van den Volksraad bij de behandeling van deze ordonnantie. Te meer bestaat er aanleiding om daartegen eenig bezwaar te maken, omdat door deze behandeling het reces van het College van Gedelegeerden, waarop het college toch aanspraak mag doen gelden, ontijdig moest worden onderbroken. Uit de mondelinge besprekingen is thans wel gebleken dat, indien er een commissie-onderzoek zou zijn gehouden, er allerlei vragen zouden zijn gerezen, wanneer ze schriftelijk aan de Regeering waren voorgelegd, uit den aard der zaak een meer bezonken beantwoording mogelijk zouden hebben gemaakt dan thans het geval zal blijken te zijn, terwijl in verschillende gevallen toch een concrete beantwoording zeer stellig gewenscht zou zijn geweest.

Bij lezing van de Memorie van Toelichting rijzen verschillende vragen. Onder anderen stuit men op de min of meer vage bewoordingen, waarin de Regeering de beteekenis van deze ordonnantie heeft uiteengezet. Zoo zegt Zij op de blz. 6 en 7 van de Memorie van Toelichting (ronco), hoe Zij zich de werking der ordonnantie denkt, maar onwillekeurig zal bij verschillende leden de gedachte zijn gerezen, hoe de ordonnantie nu in de praktijk heeft gewerkt. Zij zullen evenals ik zijn gevallen over de betrekkelijk vage bewoordingen en meer concrete gevallen en voorbeelden hebben gewenscht. De Regeering wijst ook op het nut van de preventieve werking die uitgaat van het bestaan van deze ordonnantie. Inderdaad, die preventieve kracht kan zoo groot zijn geweest, dat ze in de praktijk nooit behoefde te worden toegepast en dan dient aan de ordonnantie een belangrijke beteekenis te worden toegekend. Maar, zou ik willen vragen, is dat ook werkelijk nooit het geval geweest? Te meer aanleiding bestaat er tot deze vraag, omdat de geleidebrief dateert van 1 Maart, de behandeling eerst heden, dus een week later, geschiedt en het nog weer iets langer zal duren alvorens de vaststelling plaats vindt. Heeft de Regeering nu sedert 1 Maart bemerkt, dat het gemis van de ordonnantie inderdaad reeds van invloed is geweest op het economische leven, is er een prijsopdriving merkbaar geweest, of meent de Regeering, dat het indienen van de ordonnantie alleen al voldoende is geweest om de betrokkenen in toom te houden?

Ik neem t.a.v. deze ordonnantie een eenigszins ander standpunt in dan de heer Roep, die er vrij afwijzend tegenover staat; hij is alleen bereid, er zijn stem aan te geven uit welwillende overwegingen jegens den persoon van den Regeerings-gemachtigde. Maar toch is hij van oordeel, dat het indienen op het oogenblik onder de huidige omstandigheden niet gerechtvaardigd is te achten. Hij verwijst daarbij naar 1918 en zegt, dat zelfs toen niet zulke groote dictatoriale bevoegdheden als thans door de Regeering werden gevraagd en haar werden verleend. De heer Verboom heeft er reeds met een enkel woord op gewezen, dat dit toch niet geheel juist is gezien, omdat men t.a.v. de huren toen verschillende commissies had, die bedoelden, onredelijke huuropdriving zoo eenigszins mogelijk tegen te gaan.

(De heer Roep: Het totaal van de bevoegdheden was toen veel minder dan nu.)

Inderdaad, maar ons geacht medelid moet niet uit het oog verliezen, dat l'appétit vient en mangeant. Thans leeft men

in een sfeer van veel grootere overheidsbemoeienis en men komt er thans gemakkelijker toe, een eenmaal bestaande overheidsbemoeienis te verlengen.

Mijn standpunt benadert dan ook meer dat van den heer Blaauw. Ook ik zou met de Regeering willen medegaan, al erken ik met den heer Roep, dat in hooge mate dient te worden betwijfeld — daargelaten nu of het principieel Haar taak is te achten — of de Regeering op den duur wel in staat zal zijn, het economische leven zoo in de hand te houden, dat Zij het geheel kan beheerschen en zou kunnen verwezenlijken, wat Zij in de Memorie van Toelichting op blz. 6 (ronco) nader heeft bekend gesteld. Ik acht derhalve een dergelijke bevoegdheid voor de overheid alleen denkbaar in een overgangstoestand, zooals de Regeering trouwens zelf verklaart, dat toch eigenlijk de bedoeling is, dus teneinde een meer geleidelijken overgang te verkrijgen dan mogelijk zou zijn indien een dergelijke ordonnantie er niet was.

Maar dan ligt er ook in begrepen, dat dergelijke maatregelen slechts van min of meer korten duur zullen behooren te zijn en dan stel ik met mijn geacht medelid, den heer Blaauw, de vraag, waarom toen de omstandigheden nog veel dringender waren. ....

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Zij zijn nu veel dringender.)

Dat wil ik dan in het antwoord in eersten termijn gaarne van den geachten Regeerings-gemachtigde vernemen, want met andere geachte medeleden heb ik den indruk gekregen, dat de omstandigheden nu niet zóó dringend zijn als 6 maanden geleden, dat toen de kans op plotseling sterk oplopende prijzen grooter was dan nu.

De geachte Regeerings-gemachtigde zal dus in zijn antwoord in eersten termijn wel willen uiteenzetten, waarom een termijn van 6 maanden thans niet voldoende is, maar de Regeering een regeling voor een jaar vraagt.

Mijn geacht medelid, de heer Blaauw, heeft voorts verschillende bezwaren tegen de ordonnantie aangevoerd.

In de eerste plaats heeft hij gesproken over het ongewenschte, dat overdracht van bevoegdheden plaats vindt aan onbekenden. Inderdaad, wanneer men de artikelen 1, 2 en 3 naleest, vraagt men zich toch wel af, wie degenen zijn, die krachtens de regeeringsverordening de voorschriften zullen geven. Nu kan men zeggen dat in de regeeringsverordening wel nader zal worden bepaald, wie de personen zijn, maar is het niet gewenscht, dat in de ordonnantie zelf de autoriteiten, die krachtens de regeeringsverordening de bepalingen vaststellen, worden aangegeven? Ik vermoed, dat het de bedoeling is, de bevoegdheid in hoofdzaak aan den directeur van Economische Zaken te geven.

(De heer Roep: Bij of krachtens regeeringsverordening is een vaste formule.)

Maar ik voel toch wel voor de bezwaren van ons geacht medelid, den heer Blaauw.

Ik kan overigens niet medegaan met ons geacht medelid, den heer Blaauw, als hij dit een ongewone figuur acht te zijn. Als ik mij wel herinner, heeft een dergelijke overdracht van bevoegdheden bijv. plaatsgevonden bij de regeling van de uitgifte van schatkistbiljetten en -promessen, waarbij een vrij belangrijke bevoegdheid in de ordonnantie en de regeeringsverordening aan den directeur van Financiën wordt gegeven en verder is, naar ik meen, de figuur ook in de mijnwetgeving niet ongebruikelijk.

De waarborgen liggen hierin, dat de voorschriften niet buiten de regeeringsverordening en uiteraard ook niet buiten de ordonnantie mogen gaan.

Het tweede bezwaar van mijn geacht medelid is, dat geen enkele begrenzing te vinden is. Nu is dit, naar ik meen, niet geheel juist, want als wij de tweede leden van de artikelen 1, 2 en 3 naslaan, die betrekking hebben op de prijzen van goederen, diensten, zoowel als huren, zien wij dat in alle drie

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Voorzitter, Kan.)

de leden wel degelijk een begrenzing gegeven wordt. Met name wordt gezegd, dat „met betrekking tot” de prijzen van goederen, diensten of huren voorschriften kunnen worden gegeven. In het „met betrekking tot” ligt dus de begrenzing van de bevoegdheid, die aan de bedoelde autoriteit wordt gegeven; alleen zou ik de Regeering willen vragen, wat beteekent het „met betrekking tot”? Hoever gaat het?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Nog andere voorschriften.)

Ik zou gaarne willen vernemen, tot welke onderwerpen de voorschriften zich uitstrekken. Wanneer men de formulering van het tweede lid vergelijkt met de formulering van de overdracht in het eerste lid, van de artikelen 2 en 3, dan ziet men, dat in laatst-gevoemde formule de overdracht van bevoegdheden veel sterker gebonden is, daar wordt uitdrukkelijk aangegeven, in welke gevallen de bevoegdheid kan worden uitgeoefend.

Tenslotte zou ik, met mijn geacht medelid, den heer Soetardjo, de Regeering willen vragen, of Zij niet meent, dat de tijd is aangebroken om op te komen tegen de te lage loonen, die nog altijd volgens de gegevens van den heer Soetardjo, worden uitbetaald. Ik herinner aan een uitdrukkelijke toezegging van den directeur van justitie, dat de Regeering nauwlettend erop zal toezien, of de ondernemers inderdaad wel gevolg geven aan den wensch der Regeering, dat wanneer zij bijzondere voordeelen genieten, door de hogere prijzen, die zij ontvangen, iets daarvan afstraalt op de werknemers.

De Regeering heeft nadrukkelijk gezegd, dat Zij voorloopig wel wil volstaan met een waarschuwing aan deze verschillende ondernemers. Wanneer dat niet zou helpen zou Zij ingrijpende maatregelen voorstellen. Ik zou den Regeeringsgemachtigde daarom willen vragen of hem bekend is, dat de Regeering deze waarschuwing heeft doen uitgaan en of dit inderdaad heeft geholpen en zoo niet, of dan de Regeering niet den tijd gekomen acht om tot dieper ingrijpen over te gaan.

De Voorzitter: Alvorens den volgenden spreker het woord te verleen wil ik even een opmerking maken. Door verschillende leden, maar het sterkst door den heer Van Helsdingen is naar voren gebracht, een soort van ontevredenheid over den korten tijd van voorbereiding voor de behandeling van het aanhangige onderwerp. Ik wil deze klachten even tot haar juiste proporties terugbrengen.

In de eerste plaats wil ik er dan op wijzen, dat een reces als waarover de heer Van Helsdingen sprak, officieel alleen bestaat in de maand Mei en verder, dat mijn voorganger op deze plaats, bij het bepalen van den datum voor de volgende vergadering op 16 Maart uitdrukkelijk stipuleerde „tenzij er een spoedordonnantie wordt ingediend”.

(De heer Van Helsdingen: Dat was mij bekend.)

Verder wil ik zeggen, dat de leden van dit college op 2 Maart bericht kregen van de lieden van dit ontwerp. Zij kregen het ontwerp daarbij toegezonden, met de mededeeling, dat op 3 Maart zou worden bepaald, hoe en wanneer de behandeling van het ontwerp zou plaats hebben. Die mededeeling was stilzwijgend ook bedoeld als vraag om, wanneer er bij de meerderheid van het college bezwaren zouden bestaan tegen een rechtstreeksche behandeling van het ontwerp op heden, daarvan mededeeling te doen. Waren zulke bezwaren geden, dan zou ik op Vrijdag 5 dezer het commissieonderzoek hebben laten houden, zoodat er een behoorlijk Gedelegeerdenverslag zou zijn verschenen. Waar echter de meerderheid der leden, of althans diegenen hunner, die bereikbaar waren, zich uitspraken voor een rechtstreeksche openbare behandeling op heden, zag ik er geen bezwaar tegen geen commissieonderzoek te houden.

Ik wilde dit even voorbrengen, om daarmede eventuele klachten, waarin men wellicht de Regeering betreft, al direct tot haar ware proporties terug te brengen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Het ligt voor de

(Kan.)

hand, dat elk lid van dit college zich schaart aan de zijde van den heer Blaauw, waar ons geacht medelid het eerst zijn verwondering heeft uitgedrukt over het feit, dat de Regeering niet tijdig met dit voorstel bij ons College is gekomen, en wel omdat toch door de late indiening een hiaat is gekomen, waarin de Regeering geheel onmachtig is om op te treden als zulks gewenscht wordt geacht; dus niet omdat geen commissieonderzoek heeft kunnen plaats vinden en ook niet omdat wij uit onze andere bezigheden zijn getrokken, of omdat wij niet hebben kunnen profiteeren van, zooals de heer Van Helsdingen het heeft uitgedrukt, een extra reces. Terecht hebt U, Mijnheer de Voorzitter, gezegd, dat een reces alleen bestaat vóór de groote zitting van den Volksraad. Ik kan mij voorstellen, dat men wel eens rust noodig heeft, maar ik zou hier toch wel willen zeggen, dat de heer Van Helsdingen met zijn woorden niet het gevoelen heeft vertolkt van de meesten en zeker niet van alle leden van dit College, toen hij zijn teleurstelling uitsprak, dat door de indiening van dit voorstel door de Regeering als het ware beslag is gelegd op tijd welke eigenlijk niet aan de Regeering toekomt. Integendeel, Mijnheer de Voorzitter, wij worden voor het werk betaald en zelfs in het gebruikelijke reces moeten wij altijd gereed staan.

(De heer Van Helsdingen: Dit voorstel had toch vóór 1 Maart ingediend kunnen worden?)

De heer Kerstens: De instemming is toch niet zoo algemeen.)

Wat dit voorstel betreft, zou ik het volgende willen opmerken. Als ik de geachte leden, die vóór mij hebben gesproken, op den voet zou willen volgen, zou ik mij willen afvragen, waarom de heer Soangkoepou het zoo vreemd heeft gevonden, dat de Regeering een uitvoerverbod heeft uitgevaardigd van artikelen van Java naar de buitengewesten. Wie vertrouwd is met de toestanden hier in de laatste weken en wie vernomen heeft, dat, omdat de bevolking van de buitengewesten thans in beter doen verkeert en dus hogere prijzen kan betalen, vele manufacturen en andere artikelen als het ware uit Java worden gepompt en in de buitengewesten ten verkoop worden aangeboden, zal daarvan ook de consequentie onder de oogen moeten zien, n.l. dat men hier op Java tenslotte in verband met den onvoldoenden aanvoer verstoken zal zijn van de noodige artikelen.

(De heer Soangkoepou: Dan laat men op Java maar nieuwe aanvoeren komen.)

De heer Roep: De toko's zijn nog voll!

Ik zeg nogmaals, wie dit goed heeft gezien, zal tot de conclusie moeten komen, dat de prijzen op onevenredige wijze zullen worden verhoogd. De heer Soangkoepou zal dan ook moeten erkennen, dat wie gaarne alles gelijkelijk verdeeld wil hebben, dezen maatregel ook gewenscht zal achten.

Dat wil echter niet zeggen, dat die maatregel ook voor de toekomst gehandhaafd zou moeten worden, want wanneer de Regeering daartegen wil ingaan, dan moeten nu naar het mij voorkomt andere maatregelen worden genomen en dat is afscheiding van Java en de buitengewesten, waarbij dan op de buitengewesten meer mag worden ingevoerd dan op Java.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat gebeurt reeds.)

De Regeering zegt, dat dit reeds gebeurt en dan zal als gevolg daarvan ook de maatregel, door de Regeering genomen en door den heer Soangkoepou beoordeeld en veroordeeld, wel spoedig kunnen worden opgeheven.

(De heer Soangkoepou: Maar U verliest den commercieele band tusschen Java en de buitengewesten, waarvan vastlegging in dezen tijd juist zoo noodig is, geheel uit het oog. Als deze band verloren gaat, is dit ten nadeele van de bevolking op de buitengewesten.)

Ik moet er met den heer Roep mijn verwondering over uitspreken, uit den mond van den heer Soetardjo te hebben vernomen, dat hij bezwaar had tegen prijsstijging van klapper

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Kan.)

en andere Inheemsche producten en aan de Regeering heeft gevraagd om terzake in te grijpen. Ons geacht medelid, de heer Roep, heeft daarover reeds zijn oordeel te kennen gegeven en ik zou den heer Soetardjo willen vragen, of hij het dan niet billijk acht, dat de producent, die enkel klappers ter beschikking heeft — in wézen is dit een ruilhandel — in ruil voor de artikelen, die hij noodig heeft, als kleeren en andere volksbehoeften, mag profiteren van de prijsstijging, welke geboden is en welke onafscheidelijk verbonden is aan de depreciatie van den gulden.

(De heer Roep: Het is niet eens profiteren.)

In den gedachtengang van den heer Soetardjo is het profiteren.

Ik heb voorts met groote verwondering gehoord bij interruptie van den heer Van Helsdingen, welke interruptie later nader door hem is toegelicht bij zijn antwoord op de rede van den heer Roep, dat de huren volgens hem niet mogen worden verhoogd, omdat de eigenaren der huizen niets aan de huizen laten repareren.

(De heer Van Helsdingen: Ik heb gezegd: „Indien” zij hieraan niets zouden laten doen en dat is heel iets anders.)

Dat komt op het zelfde neer.

Ik zou hieraan nog dit willen toevoegen, naar aanleiding van hetgeen de heer Verboom heeft gezegd, die een parallel heeft getrokken tusschen de toestanden in 1917 en 1918 en die van tegenwoordig. De heer Verboom heeft n.l. gevraagd, waarom de vakverenigingen toen aandrongen op een verbod tegen prijsopdriving en waarom men thans heel andere stemmen uit die kringen hoort. Dit is echter wel duidelijk. In 1917 en 1918 had men eerst normale toestanden en daarna kreeg men abnormale toestanden, waardoor een ingrijpen van de Regeering noodig was. Men had toen te maken met exorbitante huren, rijst- en suikerprijzen en dat noodzaakte de Regeering tot ingrijpen.

Thans is het geval anders. Men heeft jaren geleefd in een abnormalen toestand, waarin verschillende huren en prijzen door noodzaak — niet volgens een kapitaals- of renteberekening — maar door gebrek aan vraag moesten worden verlaagd. Wanneer er dan weer normale toestanden intreden, is de analogie met den vroegeren toestand toch nogal ver te zoeken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik refereerde zooveen aan een interruptie van den heer Van Helsdingen, die het onbillijk zou achten, de huren thans te doen stijgen omdat de huiseigenaren niet voor een behoorlijk onderhoud tijdens de crisis zouden hebben gezorgd.

(De heer Van Helsdingen: Niet: omdat, doch: indien.)

Als ik mij wél herinner luidde de interruptie zooals ik haar hier weergaf. Ik kan er niet dadelijk een kwalificatie voor vinden, maar ik zou toch willen zeggen, dat deze interruptie toch wel typeerend lijkt.

Dat de Regeering na de depreciatie heeft gemeend, een zekere bevoegdheid te moeten vragen om te kunnen optreden, is verklaarbaar. Maar de Regeering gemachtigde verklaarde er toenmaals bij, dat dit slechts voor eenige maanden zou zijn.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Neen, voor onbepaalden tijd.)

Maar de uitvoering zou zijn voor de eerste maanden en zoodra de verhoudingen zich zouden hebben gesettled, zou er geen gebruik meer van worden gemaakt. Ook thans zegt de Regeering in de Memorie van Toelichting, dat een en ander alleen dient voor de Regeering om te kunnen ingrijpen wanneer zulks noodzakelijk is.

De Regeering kant zich tegen onredelijke prijsopdriving, doch niet tegen prijsstijging. Ik meen echter, dat de Regeering economisch gesproken, niet op den juisten weg is. Het is natuurlijk boud van mij om het tegenover den Regeering gemachtigde voor Economische Zaken te beweren, maar ik wil van mijn standpunt toch een korte uiteenzetting geven

in de hoop, dat ik den Regeering gemachtigde tot het inzicht in mijn standpunt zal kunnen brengen.

Indien men in Indië wil creëren — gesteld, het ware daartoe in staat — een autarkisch deel in de wereld, dan zou de Regeering kunnen voortgaan met maatregelen, die ingaan tegen de stroomingen van het huidige oogenblik, stroomingen, die zich over de geheele wereld voelbaar maken.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Daar wil de Regeering zeer zeker niet tegen ingaan.)

Met deze interruptie accentueert de Regeering wat in de Memorie van Toelichting wordt gezegd. Niettemin vraagt de Regeering deze bevoegdheden, volgens haar zeggen om te kunnen ingrijpen, wanneer haar zulks noodzakelijk lijkt. Uit de interruptie blijkt ook dat de Regeering het eens is met diegenen die van meening zijn, dat het zeer moeilijk is om tegen den stroom op te werken. Ik vraag mij af — en ik hoop, dat de Regeering dit niet zal beschouwen als „lèse majesté” — of de Regeering met deze en dergelijke maatregelen, zij het dan wellicht onbewust, niet wil effectueeren, wat bij haar als axioma nog steeds geldt, en door haar als richtsnoer is genomen, n.l. dat de salarissen niet moeten worden verhoogd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik heb er niet aan gedacht.)

Ik zeide zooveen „onbewust” en nu interrumpeert de Regeering gemachtigde inderdaad: ik heb er niet aan gedacht.

Is het echter niet juister de zaken als volgt te beschouwen: de depreciatie van den gulden heeft medegebracht een daling van de koopkracht van den gulden met eenzelfde percentage. Zou de Regeering in staat zijn dat ongedaan te maken? Ik betwijfel het.

Ook is daaraan vastgekoppeld de vraag, of de Regeering kan tegengaan een verhooging van het salaris- en loonpeil in het algemeen. Ik moet helaas den heer Van Helsdingen teleurstellen, als hij de hoop koestert, dat de Regeering zal ingrijpen, om de loonen te verhoogen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik had er nog geen antwoord op, maar de heer Kan wel.)

Als de Regeering gemachtigde geduld heeft, zal ik hem verklaren waarom ik dit zeg. Als ik goed ben ingelicht, dan heeft de heer Dr. Colijn, Minister van Koloniën, in de Memorie van Antwoord van de Tweede Kamer bij de behandeling van de Indische begrooting zich als volgt uitgelaten, dat de Indische Regeering maatregelen heeft genomen of zal treffen, dat de loonen niet nog verder omlaag zullen gaan. Van verhooging der loonen is dus geen sprake. Ik vraag mij af, hoe een Regeering het kan verantwoorden, in deze tijden niet mede te werken aan een loonsverhoging. De loonsverhoging moet niet worden verkregen door minimumloonen vast te stellen, het beste middel is, een goed voorbeeld terzake te geven. De Regeering heeft vele eigen ondernemingen, er zijn ambtenaren in haar dienst, de Regeering kan door een voorbeeld te geven, de gemeenschap stimuleeren haar voorbeeld te volgen. Dat het voorbeeld gevolgd zal worden, staat voor ieder vast, vele maatschappijen hebben zelfs reeds het voorbeeld gegeven. Wanneer de loonen zouden worden verhoogd, wanneer de Regeering gebruik zou maken van het binnenstroomende geld op een billijke wijze aanwendt — en ik acht het niet billijk, dat een eens getroffen regeling wordt veranderd, zooals by. ten aanzien van de rubber om maar iets te noemen, waardoor minder millioenen in de schatkist vloeien, die voor salarisverhoging benut zouden kunnen worden — zullen de particuliere ondernemers haar voorbeeld zeker volgen.

Er is gezegd, dat de ambtenaren een salarisverhoging niet noodig hebben. In zekeren zin is dat juist, maar zeker niet voor de lagere ambtenaren. Men heeft mij verteld, dat bij de inspectie van financiën thans Mulo-abituriënten werken op een maandsalaris van f 7.50 en als dan iemand nog durft

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Voorzitter, Directeur van Economische Zaken.)

beweren, dat zulke salarissen niet verhoogd behoeven te worden, is deze persoon te bewonderen om zijn moed.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Daarop antwoord ik niet.)

Ik heb het vraagstuk aangeroerd, om de kern, welke naar het mij voorkomt, de oorzaak is, waarom de Regeering tracht — het zal bij een poging blijven — een prijsstijging tegen te gaan, aan te geven. De Regeering spreekt van prijsopdriving, maar de Regeering weet even goed als ik, dat de voorgestelde maatregelen zelfs een normale prijsstijging remmen.

(De heer **Van Helsdingen**: Dat is tot nu toe niet gebleken, de prijzen zijn voortdurend gestegen.)

Deze bedoeling moge niet bij de Regeering voorzitten, wie met de practijk bekend is, zal het mij zeggen, dat weliswaar juist is, wat de heer Soetardjo gezegd heeft, dat prijsstijgingen van 6% — 100% te constateeren vallen, maar dat daarentegen ook concrete gevallen zijn aan te wijzen, waar een inmenging, waarschuwing, bedreiging der Regeering haar effect niet heeft gemist op een normale stijging der prijzen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Ik ben blij, dat dit kan worden geconstateerd.)

Ik zal straks gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen waarom hij blij is, dat ik dit heb geconstateerd.

Wanneer ik de zaak van de zijde bekijk welke ik zoeven in beschouwing nam, vraag ik mij, met den heer Roep af, waarom het noodig is, dat de Regeering nu weer deze bevoegdheden verlengd wenscht te hebben. Wanneer de Regeering zou willen medewerken aan een normale ontwikkeling van zaken, lijkt het mij niet noodig, dat Zij deze bevoegdheden vraagt. Ik wil ter illustratie hiervan even het volgende mededeelen. De ijzerprijzen zijn op exorbitante wijze onhoog gegaan en bij de laatste inschrijving voor een ijzerwerkconstructie moeten de inschrijvers toch lager hebben ingeschreven dan calculaties naar de thans geldende ijzerprijzen hen zouden gebieden. Waarom? Door den invloed der concurrentie. Zij hebben ijzer in voorraad en zijn er vast van overtuigd, dat wanneer zij hun calculaties zouden baseeren op de prijzen welke thans gelden en welke nog naar boven gaan, een ander hun het werk zou ontnemen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Zou dat met de conjunctuurwisseling hebben te maken?)

Het is gebleken, dat men heeft ingeschreven beneden de prijzen waartoe de huidige ijzerprijzen hen als het ware zouden kunnen verleiden. Zoo is het met ijzer, maar zoo kan het ook met andere artikelen het geval zijn. De concurrentie zorgt voor een gezonde ontwikkeling der prijsstijging. En dat prijsstijging noodzakelijk is voor de bevolking, blijf ik steeds volhouden. De prijsstijging van de eigen producten, hogere lonen welke men betaald krijgt, dat zijn de fundamenteen voor een gezonde economische ontwikkeling van deze landen. Wie zulks tegen gaat, remt naar mij voorkomt en werkt tegen de normale ontwikkeling tot normale omstandigheden.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn, van de zijde van het College beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid, na een eenigszins langdurige pauze, te antwoorden?

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Er is zooveel voorgebracht, dat ik voor de voorbereiding van mijn antwoord meer tijd noodig heb dan ik had gedacht. Ik zal probeeren over een uur met de voorbereiding gereed te zijn.

De **Voorzitter**: Dan zal het regeeringsantwoord te ongeveer 12 uur plaats hebben.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Directeur van Economische Zaken.)

De vergadering wordt te 10.49 uur v.m. geschorst en te 12.15 uur n.m. hervat.

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan den directeur van Economische Zaken ter beantwoording van de sprekers in eersten termijn.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik maak in de eerste plaats mijn verontschuldiging, omdat ik den tijd, dien U mij gegeven heeft om mijn tweeden termijn voor te bereiden, heb overschreden. Dit is wel een bewijs voor de juistheid van het gezegde, dat de gevolgen van een booze daad tot in lengte van dagen voortduren.

Die booze daad is in dit geval de te late indiening van deze ontwerp-ordonnantie, waarover de leden zich reeds hebben beklagd en — ik wil het gaarne erkennen — zich niet geheel ten onrechte hebben beklagd. Ik zou dan ook niet willen uiteenzetten, dat de Regeering deze ontwerp-ordonnantie niet te laat heeft ingediend, maar slechts met een enkel woord willen aangeven, hoe dergelijke zaken veroorzaakt worden. Mijn departement is thans opnieuw weer overkropt met werk, hetwelk zeer nauw samenhangt met den zeer grooten conjuncturomslag van den laatsten tijd.

Nu zou het ten slotte zeer gemakkelijk geweest zijn, deze ordonnantie b.v. zes weken eerder in te dienen, waarbij dan eenvoudig met enkele regels de toelichting van de vorige ordonnantie had kunnen zijn versterkt, maar wij hebben dat opzettelijk niet gedaan. Ik heb deskundige ambtenaren uitgestuurd, niet alleen naar diverse plaatsen op Java, maar ook naar Borneo, Sumatra en Celebes, om na te gaan hoe die ordonnantie werkte en of het inderdaad werkelijk noodzakelijk was, haar te continueeren. Daarmede gaat zekeren tijd gemoeid en dit is mede en vooral oorzaak, dat deze ordonnantie den Volksraad laat heeft bereikt.

Het voordeel daarvan nu is, dat de Regeering met des te meer overtuiging en oordeel van zaken kan zeggen, dat deze maatregel noodig is. De laatste aanwijzingen toonen aan, dat een continueering van deze maatregelen noodzakelijk is.

Met het geachte lid, den heer Kan, ben ik het eens, dat het hiaat van 1 tot 9 Maart dat ontstaan is principieel het meest bedenkelijke element is bij de vertraging. Den heer Van Helsdingen kan ik overigens antwoorden, dat gelukkig dit hiaat geen moeilijkheden heeft opgeleverd. Men wist uit de dagbladen, dat deze ordonnantie zou worden ingediend, zoodat men tevens de overtuiging had, dat geen enkele poging tot prijsopdriving succes zou hebben en dat zij zou worden achterhaald bij aanneming door den Volksraad van deze ordonnantie.

Inderdaad doen zich ook nu nog enkele moeilijkheden voor, maar dit hiaat zal door de te verleenen medewerking van dit college — daar hoop ik op — geen ongewenschte consequenties opleveren.

Ik wil thans uiteenzetten, waarom deze maatregel zeer urgent is en het daarom gewenscht is, dat hij spoedig tot stand komt. Ik heb nl. een paar dagen geleden — ik noem maar dit eene voorbeeld, er zijn er meer — van den resident van Djambi een telegram ontvangen met het verzoek of hij kon overgaan tot prijszetting van bepaalde artikelen. Dit vond de resident terecht noodig, maar ik moest erop antwoorden, dat nog gewacht moest worden op de tot standkoming van de thans in behandeling zijnde ordonnantie.

Ook uit Zuid-Borneo heeft mij een dergelijk verzoek bereikt. Hieruit blijkt te meer, hoe dringend noodig het is, dat deze voorzieningen spoedig tot stand komen.

Ik kom nu aan de beantwoording van de verschillende leden, de heeren Soangkoepon, Roep, Verboom en in het bijzonder van den heer Kan, die zich afgevraagd hebben of

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken.)

deze maatregelen nog wel noodzakelijk zijn. Ook de heer Van Helsdingen, hoewel bereid mede te gaan, was daarvan nog niet overtuigd.

De voornaamste kritiek richtte zich hierop, dat men wel erkent, dat de maatregelen in October niet alleen gewenst, maar zelfs noodzakelijk waren, doch dat men meent, dat die maatregelen nu niet langer noodig zijn en dat bovendien de toepassing daarvan veel minder uitvoerbaar zal zijn, dan zij in October was.

In de eerste plaats zou ik speciaal aan het adres van den heer Kan willen opmerken, dat achteraf gebleken is, dat de devaluatie in deze heele zaak een factor van secundaire betekenis is geweest. Ik geloof, dat zij, die de grafieken hebben gezien, die door het Centraal Kantoor voor de Statistiek te dien aanzien zijn uitgegeven, dit wel zullen hebben bemerkt, dat de in- en uitvoerproducten zeer relatief worden beïnvloed door de devaluatie, — voor ongeveer 20% — en in zeer sterke mate door allerlei andere factoren, als de herbewapening, opleving van industrieën, aanvulling van voorraden. Ik zou nog verschillende andere oorzaken kunnen noemen, waardoor zoowel de goederen die worden ingevoerd, als die welke worden uitgevoerd, zeer belangrijk in prijs zijn gestegen.

Men heeft dus te maken met een — wat niemand kon verwachten — zeer snelle prijsstijging ook na en eveneens, zij het geleidelijker, vóór de devaluatie, doch de stijging, die overigens zeer ongelijk is, die zeer moeilijk te beoordeelen is, vertoont bovendien telkens sterke reacties. Het zijn juist deze reacties, die den menschen, die misbruik willen maken van de situatie, gelegenheid geven, daarvan te profiteren. Juist daartegen richt zich de voorgestelde ordonnantie meer nog dan de ordonnantie van October 1936. Hadden wij alleen met de devaluatie te maken, zooals ons in October voor oogen stond, dan waren deze sterke schommelingen lang niet zoo evident. Ik interrumpeerde den heer Van Helsdingen reeds, dat de voorziening thans nog noodiger is dan toen en de heer Van Helsdingen zal, na deze uiteenzetting wel willen aannemen, dat zij juist is. Op het oogenblik staan wij voor een veel chaotischer toestand dan in September—October 1936, een toestand, die zeker moeilijker te hanteeren is, doch anderzijds voorziening des te dringender noodig maakt. Elke beweging wordt in de verschillende geleidingen van den handel geïntensiveerd en soms zelfs veelelvoudigd.

Ik zal een voorbeeld noemen, zonder namen en plaatsen aan te duiden, doch waarvan nadere gegevens op mijn departement verkrijgbaar zijn. In een bepaald deel van Java nam de tusschenhandel jarenlang, in verband met den grooten omzet — het betrof hier bevolkingsbenodigdheden — voor een bepaald artikel genoeg met een winst van minder dan 10%. Plotseling steeg dat percentage tot 15 bij een veel en veel grooteren omzet. Die stijging is nu wel niet verschrikkelijk belangrijk, maar ze komt bovenop de reeds bestaande stijging van 20 tot 30 en soms — ik kan dit den heer Soetardjo toegeven — van 50%.

Men moet zich goed indenken, wat er is geschied. Wij zijn omgeslagen van een buyers' market naar den toestand van een sellers' market. Tot dusver was de koper de baas en de verkoopers en leveranciers uit het buitenland en hier moesten alles in het werk stellen om hun goederen aan de markt te brengen. Thans hebben we den toestand, dat de verkoper min of meer op zijn stoel kan blijven zitten; hij wacht zijn klanten weder af. Het heeft geen zin, een bepaald economisch verschijnsel af te keuren of toe te juichen, men zal moeten aannemen, dat bij die nieuwe situatie, gemakkelijker dan bij de andere, ongewenste toestanden kunnen ontstaan. Die toestand kan o.m. medebrengen, dat men naast een verhoogden prijs van de grondstoffen kan krijgen een vertraagden aanvoer van de goederen. Ik noem bv. ijzerwaren en denk dan aan het bericht van hedenmorgen,

dat in het Kanaal een groote baggermolen voor Bangka is omgeslagen en dat het twee of drie jaren zal duren, gezien het gebrek aan grondstoffen, voordat hij kan worden vervangen. Dit alles geeft aan de prijsstijging een extra tendens, die de Regeering in het oog moet houden en waartegen Zij eventueel moet waken wanneer de prijsstijging tot ongewenste, eenparig versnelde gevolgen zou leiden. Ik zou het in het kort zoo kunnen zeggen: het optreden der Regeering is in deze niet economisch, maar sociaal. De Regeering komt hier niet op tegen economische tendensen en feiten in de samenleving, doch tegen sociale onwenselijkheden en hierop wijst de Regeering juist den heer Roep, omdat deze toch altijd een voorvechter is geweest tegen ongewenste gebeurtenissen op sociaal gebied. De Regeering wil niet opkomen tegen economische noodwendigheden, maar wel tegen sociale onrechtmatigheden.

Ik herhaal het: de Regeering wil van Ned. Indië geen prijzeneiland maken, wil de prijzenvorming zoo weinig mogelijk beïnvloeden, de Regeering aanvaardt de doorwerking van de wereldtendensen in Indië, die Zij niet kan en niet mag tegenhouden. Wanneer de Regeering eenvoudig zou zeggen, dat voor bepaalde manufacturen geen prijsstijging zou mogen optreden, dan zou dit er op neerkomen, dat de importeurs, onverschillig of het Europeanen, Chinezen of Inheemschen zouden zijn, niets meer zouden willen invoeren en dan eerst krijgt men met recht een onvervulde vraag en onweersaanbare, versterkte prijsstijging. Wanneer in verband met de wereldmarktendens de prijs van het ijzer met 70% stijgt, kan en zal de Regeering zich daartegen niet verzetten, maar wel verzet Zij er zich tegen, dat van die prijsstijging tot 70% bepaalde personen misbruik gaan maken, om den prijs te laten oploopen tot 90 of 100%. Wanneer de klapperolie omhoog gaat met 100% — ik noem maar een cijfer — in verband met de veel betere wereldprijzen voor dit bevolkingsproduct, dan verheugt de Regeering zich daarover.

(De heer Kan: Hoort U dit, mijnheer Soetardjo?)

Als in verband met de hogere copraprijzen de prijzen van de klapperolie omhoog gaan, moeten wij dit accepteren — en de Regeering heeft dit dan ook geaccepteerd. Wij vinden het dan wel juist, dat de prijzen dan bijv. met 100% omhoog gaan, maar moeten voorkomen, dat de prijzen met bijv. 150% oploopen. In zulk een schommelende situatie is het begrijpelijk, dat de Regeering tegen onwenselijkheden, tegen anti-sociale handelingen moet optreden, juist in een maatschappij als die op Java, die zoo bijzonder zwak is en zoo bijzonder weinig weerstand heeft tegen onoirbare handelingen, die in het uiterst woekerpraktijken kunnen worden genoemd, maar die, ook wanneer zij minder dan woekerpraktijken zijn, moeten worden onderkend als onwenselijkheden.

Dit wil de Regeering bereiken: tegengaan van onsociale prijsopdriving; dit, niet meer en niet minder, wil de Regeering bereiken. En niet geheel, maar toch in groote mate heeft de Regeering dit in de laatste 6 maanden bereikt.

Eenige leden hebben gevraagd, of de Regeering inderdaad heeft ingegrepen. De cijfers, door het geachte lid, den heer Soetardjo, naar voren gebracht, zouden misschien den indruk kunnen vestigen, dat de Regeering eigenlijk héél weinig heeft ingegrepen, dat de ordonnantie een doode letter is geweest. Ik kan zeer bepaaldelijk verklaren, dat de werking van de ordonnantie zeer sterk is geweest en vooral in preventieven zin. Men zal mij wellicht vragen: geef hier eens cijfers over? Ik kan dat niet, maar ik kan er wel iets van vertellen.

(De heer Kerstens: Hoe weet de Regeering het, dat is vooral van belang.)

Ik zal eenige voorbeelden geven. Het bestuur, niet alleen de hoofden van gewestelijk bestuur, maar ook de regenten, residenten en het departement van Economische Zaken, hebben niet eens, maar meermalen profiteers en aspirant-

(Directeur van Economische Zaken.)

profiteers bij zich ontboden en hun gevraagd: waarom is dit artikel hier ter plaatse met 30, 40% of meer gestegen? In sommige gevallen wist men er een zeer behoorlijke verklaring voor te geven en dan hebben de hierbedoelde autoriteiten, volkomen staande op de basis, die ik zoeven schetste, niet ingegrepen, misschien alleen een waarschuwing gegeven. In veel gevallen ging het echter anders. Ik heb heel groote instellingen bij mij gehad, om te vragen: hoe denkt de Regeering over een verhooging van den prijs van dit of dat artikel. In enkele gevallen is de Regeering met de prijsverhoging accoord gegaan, in vele gevallen is om een uitlegging gevraagd en heeft de Regeering den raad gegeven: doe het niet. Toen gevraagd werd: wat doet de Regeering als de prijs toch verhoogd wordt, heb ik geantwoord: wacht U dat maar eens af en dan werd de prijs niet of in mindere mate van wat men voornemens was, verhoogd.

Dan — en dit in antwoord vooral op de desbetreffende vraag van het geachte lid, den heer Blaauw — zijn ook de wat wij noemen, buffervoorraden gehanteerd. In heel veel gevallen heeft het departement van Economische Zaken extralicenties voor den invoer van bepaalde goederen gegeven, onder voorwaarde, dat deze goederen moeten worden gespuid tegen prijzen, op de momenten en op de plaatsen, welke het departement van Economische Zaken aangeeft. Zeker, zeer autoritair, en als men vragen zou: waar is dit in de Indische Staatsregeling te vinden, zou men mij een zeer lastige vraag stellen; ik hoop dus, dat zij niet gesteld wordt, maar geholpen heeft het in zeer veel gevallen. Dezer dagen nog hebben wij na het uitvoerverbod van goedkope manufacturen naar de buitengewesten uit de buffervoorraden een grooten vloed van goedkope manufacturen tegen redelijke prijzen op Java losgelaten, met het gevolg, dat de allergeedkoopste manufacturen voor de bevolking op Java niet onbelangrijk in prijs daalden. Ik kan er nog niet meer van zeggen; de maatregel loopt nog pas over 14 dagen, maar het resultaat, dat wij nu hebben bereikt, wijst er toch op, dat de injectie met goedkope goederen uit de buffervoorraden gunstig heeft gewerkt.

Ook concrete maatregelen zijn genomen. Ik kan in den korten termijn, die mij voor de voorbereiding van mijn antwoord gelaten is, geen ander voorbeeld noemen, maar ook op Java bestaan voorbeelden van een prijsregeling. Ik weet, men voelt niet veel voor prijsregeling, — ik ook niet — maar in bijzondere omstandigheden kan dat toch noodig zijn. In verschillende plaatsen is dat dan ook gebeurd en ook juist voor artikelen welke de bevolking noodig heeft en die zij in groote mate behoeft. Juist deze ordonnantie maakt het mogelijk een prijsstijging waar noodig schoorvoetend toe te laten en te voorkomen waar onnoodig.

Inderdaad zijn veel artikelen in prijs gestegen. Dat is ook onvermijdelijk, maar veel artikelen en veel diensten zijn ook niet gestegen, omdat het voorloopig nog onnoodig is. Juist hierdoor is bewerkstelligd, dat het budget .....

(De heer Kan: Daar komt het!)

..... — ik zal hier niet diep op ingaan, want het is een zeer teer punt en ik zou er ook mede komen op het gebied van andere regeeringsgemachtigden — hoe men er ook over denkt, in Indië toch nog zeer matig door de verschillende maatregelen is beïnvloed. Daar heeft men dus alweer de preventieve werking der ordonnantie.

Nu een opmerking aan het adres van den heer Roep. In de practijk is de toepassing der ordonnantie sober geweest. Juist door die sobere toepassing en de zelfbeheersching welke wij ons hebben opgelegd, durft de Regeering met gerustheid een verlenging van deze bevoegdheid aan het geachte college te vragen. Zoals gezegd, door verschillende leden van dit college is geïnformeerd of de Regeering eigenlijk wel heeft ingegrepen en of Zij in deze wel wat heeft gedaan. Daaruit blijkt toch wel, dat deze „dictatoriale bevoegdheid”, waarover de heer Roep het had, toch met een zeer zachte hand,

ik wil niet zeggen met fluweelen hand, is gehanteerd en met overleg: zóó weinig is ervan gemerkt.

Juist ook daarom — en nu kom ik even tot het betoog van het geachte lid, den heer Blaauw, dat ik straks vollediger zal beantwoorden — is het noodig, dat niet telkens de regeeringsverordening er bij betrokken moet worden. Als ik vandaag een telegram krijg van een resident, met de mededeeling, dat plotseling opdriving van de prijzen van die en die goederen plaats heeft, moet het mogelijk zijn, dat ik denzelfden dag bij wijze van spreken, na eventueel een enkel telegram om nadere informaties, kan seinen dat men die opdriving moet stoppen, den erbij betrokkene bij zich moet laten komen, hem een printah moet geven, de goederen in beslag moet nemen, enz. Zulks moet direct gebeuren en dan heeft 't effect.

Nu vrage men mij niet, of in bepaalde gevallen niet snel een regeeringsverordening of zelfs niet een ordonnantie tot stand is te brengen. De practijk leert, dat dit zeker mogelijk is, maar men zal begrijpen, dat het niet mogelijk is de regeeringsverordening met alles wat eraan vastzit, interdepartementaal overleg en overleg met den Raad van Indië, telkens voor elk feit te maken.

De preventieve werking der ordonnantie is juist veroorzaakt door het feit, dat men weet, dat de Regeering elk oogenblik kan toeslaan en ook zal toeslaan. Dat toeslaan is niet alleen mogelijk, maar heeft zich ook voorgedaan. Ik zal wat de preventieve werking betreft nog een voorbeeld geven. Mijn zoon is veel banger voor de bedreiging met een oorveeg als hij weet, dat hij die eventueel ook krijgt, dan voor een procedure voor den officier van justitie die over enkele weken misschien zal plaats hebben. Men zegt in het laatste geval al gauw: ja, misschien zal het zoo'n vaart niet loopen. Het gaat er om, dat men op een gegeven oogenblik een tik moet kunnen geven. Daarom moet de Regeering op dit gebied ook zeggen, al geeft Zij toe, dat er bezwaren zijn: ik moet die bevoegdheid hebben. Die bevoegdheid wordt hier door de wetgevende macht naar ik hoop, verleend om op bepaalde wijze, ik wil niet zeggen exorbitant, maar toch wel abnormaal op te treden. Trouwens wij zijn in de laatste 6 jaren er toch wel eenigszins aan gewoon geraakt, dat dit noodig is. Als wij verder eens nagaan wat in dat opzicht in andere landen bestaat, geloof ik, dat men voor de waarborgen welke de I.S. oplevert zich niet al te bezorgd behoeft te maken. Ik geef het geachte lid, den heer Blaauw, dus toe, dat de regeling bij regeeringsverordening aantrekkelijker en zuiverder zou zijn, maar ik doe een beroep op hem en wil hem vragen der Regeering deze bevoegdheid niet te onthouden. Met het stysteem, dat hij voorstaat, kunnen wij eenvoudig niet werken.

Ik kom nu tot den heer Soangkoepou, die bij elk ingrijpen den Volksraad zou willen betrekken. Met alle waardeering voor het snelle werken van den Volksraad en voor het goede inzicht van het college, men gevoelt toch wel, dat het niet mogelijk is het college telkens daarvoor bijeen te roepen en dan schriftelijk mededeeling te doen over voorwaarden, personen en feiten. Ook het geachte lid, de heer Soangkoepou zal bij nadenken zijn standpunt ter zake niet kunnen handhaven.

Ik hoop met het vorenstaande met name de geachte leden, de heeren Roep, Soangkoepou en Kan te hebben overtuigd, dat wij zonder deze ordonnantie hier chaotische toestanden zouden krijgen en ik doe daarom dringend een beroep op het college om ertoe mede te werken, dat de Regeering de gevraagde bevoegdheid krijgt.

Ik kom thans na deze algemeene uiteenzetting, waardoor het bijzonder gedeelte van mijn rede waarschijnlijk vrij kort kan zijn, tot enkele meer speciale opmerkingen.

De heer Soangkoepou heeft gesproken over de uitschakeling van den Volksraad. Ik heb daarover al iets gezegd; het geachte lid zal mij moeten toegeven, dat, al is de voorbehandeling er niet geweest, zooals men die zou hebben gewenscht, er

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken.)

toch hedenmorgen volle gelegenheid is geweest voor gedachtenwisseling en voor het geven van zijn opinie. Wenscht men omtrent bepaalde punten nadere gegevens, de Regeering heeft die gegevens den Volksraad nooit onthouden en voorzover die nog aan het College kunnen worden verstrekt, is de Regeering daartoe bereid.

Wat de heer Blaauw ten deze heeft gezegd, heb ik reeds beantwoord. Hij spreekt van de onbekende autoriteiten en inderdaad zou men hetgeen hij betoogde uit de ordonnantie kunnen lezen. Ik kan hem op dit punt evenwel gerust stellen en zeggen, dat deze autoriteiten tot nog toe geweest zijn de Gouverneur-Generaal, de directeur van Economische Zaken en in incidenteele gevallen en voor enkele onderdeelen — speciaal voor vrachten en dergelijke — de hoofden van gewestelijk bestuur.

Ik wil nu terugkeeren tot den heer Soangkoepou, die zeide, dat de Regeering de prijsopdriving toch niet tegen kan houden. Dat spreek ik bepaald tegen en ik meen te hebben aangetoond, dat de Regeering dat wèl kan. Zij kan niet de prijsstijging tegenhouden en er heerscht bij het geachte genoemde lid blijkbaar een misverstand ten aanzien van het verschil tusschen prijsopdriving en prijsstijging. Prijsstijging kan en wil de Regeering niet tegenhouden en de middelen daartoe zouden zichzelf veroordeelen. Ook prijsopdriving kan de Regeering niet altijd tegenhouden. De heer Soangkoepou kent de praktijk, zooals hij zelf heeft gezegd. Niemand zal meenen, dat de Regeering elke prijsopdriving kan tegenhouden in dit land, dat zoo vol ligt met geruchten, niet altijd even eerlijke geruchten, en de consequenties daarvan; het is wel duidelijk, dat niet elk geval van prijsopdriving kan worden achterhaald. Maar wel kunnen wij zeer veel bereiken en wij hebben ook veel bereikt.

De heer Soangkoepou heeft over de noodzakelijkheid van loonsverhoging gesproken en ook de geachte leden, de heeren Van Helsdingen, Soetardjo en Kan hebben dit onderwerp aangeroerd. Het is zeer wel mogelijk, ik druk mij iets minder voorzichtig uit dan de Minister-president blijkens de aanhaling van den heer Kan zou hebben gedaan .....

(De heer Kan: Was het juist?)

Dat weet ik niet; de heer Kan late dit maar aan den Minister over. Ik zeg dus: het is zeer wel mogelijk, dat loonsverhoging in zekere mate noodig is. Nu ben ik toch nog zeer voorzichtig, niet waar?

(De heer Kan: Zooals altijd.)

Ik blijf dus buiten de beoordeeling van de wenschelijkheid van salarisverhoging op een bepaald moment. Het is echter toch stellig niet gewenscht, — dat zal ieder moeten toegeven — dat de Regeering de noodzakelijkheid tot loonsverhogingen gaat stimuleeren, deze noodig gaat maken door opdriving toe te laten van de kosten van levensonderhoud. Het is volstrekt niet onmogelijk, dat tenslotte een loonsverhoging van b.v. 50% noodig zal zijn. Ik laat mij daarover niet uit en laat dit liever over aan den daarvoor aangewezen Regeeringsgemachtigde; het is mijn „bagian” niet en de heer Thamrin zou mij waarschijnlijk tot de orde roepen. Maar als een loonsstijging van 50% noodig is, zal zij komen en zal de Regeering haar niet kunnen tegenhouden. Het ligt echter wel op den weg der Regeering, niet die factoren te scheppen, waardoor een loonsstijging noodig wordt, welke niet verantwoord is. Dit ligt in de eerste plaats niet op den weg der Regeering, omdat deze altijd — of men het nu prettig vindt of niet — achter de feiten zal aanhuppelen, zoodat de massa dus van hetgeen aan de loonsstijging voorafgaat toch altijd nog nadeel heeft. In de tweede plaats echter ligt het niet op haar weg, omdat Indië toch nog altijd overwegend een exportland is en omdat het een belang is van loontrekkers, dat de exportcapaciteit blijft bestaan, zoolang er geen andere middelen zijn gevonden, om in de plaats van de export te treden.

(De heer Thamrin: Dat kan toch zoo blijven, ook bij verhoging van loonen?)

Dat moge zoo zijn, ik zeg dat het niet de taak is van de Regeering, tot onnoodige loonsstijgingen mede te werken.

(De heer Thamrin: Maar met deze ordonnantie werkt U loonsverhoging juist tegen.)

Dat begrijp ik niet. Misschien is het goed, dat de heer Thamrin daarop straks terugkomt.

Dit is, Mijnheer de Voorzitter, hetgeen ik in verband met de wenschelijkheid van loonsstijging zou willen zeggen. Ik kan er nu aan toevoegen naar aanleiding van hetgeen de heer Soetardjo mededeelde over loonen van 7½ cent per dag voor een vrouw, dat ik een dergelijk loon — maar dit ligt misschien ook weer buiten mijn terrein — heel onbehoorlijk vind: ik zal niet nalaten deze mededeeling van den heer Soetardjo en mijn antwoord daarop aan mijn ambtgenoot van Justitie door te geven. Het zij mij echter vergund, op dit punt niet verder in te gaan.

Bij den heer Soangkoepou bestaat bepaald een misverstand, ik zal niet zeggen ten aanzien van de geheele ordonnantie, maar toch wel over het uitvoerverbod naar de buitengewesten. De heer Soangkoepou vindt dat verbod volkomen verkeerd. Ik meen daarom, dat dit geachte lid de Memorie van Toelichting niet met dezelfde aandacht heeft gelezen, als het zulks pleegt te doen, want dan zou gebleken zijn dat dit uitvoerverbod alleen voor een drietal soorten goederen geldt, n.l. bepaalde goedkoopce, geïmporteerde manufacturen en geen andere, die Java had en hard noodig heeft en dat dit uitvoerverbod geldt om te voorkomen — gelijk de heer Kan gezegd heeft — dat Java leeggepompt wordt van goederen, die hier dringend noodig zijn voor de bevolking.

Hier wordt dus niet het verkeer met de buitengewesten belemmerd, maar — en daar wil ik speciaal de aandacht op vestigen — wij willen er voor zorgen, dat het nog lang niet zoo welvarende Java niet wordt leeggepompt van goederen, die de bevolking hier zelf dringend noodig heeft.

Wij verzorgen zoo goed mogelijk en voor zoover als de omstandigheden zulks toelaten, den toevoer naar de buitengewesten. De statistieken wijzen evenwel uit, dat speciaal de invoer van textielgoederen belangrijk is gestegen voor de buitengewesten, en daarom kwam het noodzakelijk voor te voorkomen, dat goederen, die noodig zijn voor Java aan dit eiland worden onttrokken, waarvan het gevolg zou zijn een prijsstijging, die niet tegen te houden zou zijn.

(De heer Soangkoepou: Kan het tekort dan niet worden aangevuld?)

Dan kan toch beter rechtstreeks van buitenaf naar de buitengewesten worden ingevoerd wat daar noodig is en behoeft Java niet leeggehaald te worden. Bovendien is deze toestand van tijdelijken aard en de maatregelen gelden om dien tijdelijken toestand te overbruggen.

Ik heb reeds gesproken over de buffervoorraden welke het departement voor Economische Zaken heeft vastgehouden teneinde ze op een bepaald tijdstip los te laten. Die voorraden moesten eenvoudig worden vastgehouden, omdat alles weggehaald werd naar de buitengewesten. Onmiddellijk echter nadat het verbod was afgekondigd werd een groot deel van den voorraad eenvoudig op de markt geworpen, en trad een verlaging van het prijspeil in, zij het misschien tijdelijk.

Op deze heele kwestie wil ik nog even ingaan.

Als er iets is, wat wij de laatste maanden meer doen, dan anders, dan is het stimuleeren van den uitvoer van op Java geproduceerde goederen naar de buitengewesten. De heer Soetardjo, die lid is van het klein-nijverheidsinstituut, kan dit bevestigen. Hetgeen terzake wordt gedaan is hoogst belangrijk. Ik zal enkele voorbeelden noemen.

De batikindustrie verwerkte in Januari 1936 voor 2.9 mm yards aan cambries en in Januari 1937 — in den patjeklik-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken.)

tijd, na de lebaran, — 10 mm yards. Dit alles is verzonden naar de buitengewesten.

Verder noem ik landbouwwerktuigen voor koloniatiegebieden en juist de sigarettenaanstekers, waarover de heer Soangkoepou sprak. Tientallen van dergelijke artikelen worden wat den aanmaak betreft gestimuleerd. Wij zullen dit voortzetten opdat de bevolking van Java zooveel mogelijk van de opleving buiten kan mede profiteren.

Dit is juist een der belangrijkste zaken, waarmede het departement bezig is. In bepaalde gevallen moet nu evenwel remmend in plaats van stimulerend worden opgetreden. Dan moet de uitvoer worden tegengehouden en dat doet het departement dan ook; doch dan gaat het nimmer om op Java gefabriceerde zaken.

Vergeten moet ook niet worden, dat de boom op Java voor de bevolking nog niet de groote voordeelen heeft opgeleverd, die men er van zou verwachten, behalve dan voor de thee- en kapokstreken.

Ook om deze reden moet het departement er de hand aan houden, dat de prijzen niet te erg stijgen en toezicht daarop gehouden wordt.

Verder heeft de heer Soangkoepou twee staatsrechtelijke vragen gesteld. In de eerste plaats vroeg hij, waarom in artikel 7 noodig wordt geacht vast te stellen, dat deze ordonnantie zal gelden voor de aan Inheemsche rechtspraak onderworpenen. Ik kan hierop antwoorden, dat artikel 3 van de ordonnantie op de Inheemsche rechtspraak, Staatsblad 1932, No. 80, bepaalt, dat wettelijke bepalingen in Nederlandseh-Indië bij ordonnantie tot stand gekomen, alleen op aan Inheemsche rechtspraak onderworpenen toepasselijk zal zijn, als zulks uitdrukkelijk in de ordonnantie is vermeld.

Wij moeten dat dus doen, eenvoudig omdat de wet dat eischt.

Een tweede punt is de vraag van den heer Soangkoepou of deze ordonnantie automatisch van toepassing is op de zelfbestuursonderhoorigen. Inderdaad is zij dat en wel op grond van het tweede lid van artikel 21. Dit is overigens een materie, waarin ik mij niet zoo verschrikkelijk thuis gevoel en misschien wil het geachte lid met deze verklaring ook genoegen nemen. Ik wil er alleen de aandacht op vestigen, dat bij alle ordonnanties, op deze economiematerie betrekking hebben, op deze wijze worden gehanteerd. Dergelijke ordonnanties zouden trouwens onmogelijk te hanteeren zijn, indien eerst alle zelfbesturen erover zouden moeten worden gehoord. Deze handelwijze hangt samen met de algemeene economische politiek van de Regeering.

Den heer Blaauw heb ik reeds gedeeltelijk beantwoord. Ik dank hem voor den steun, dien hij bereid is, aan het ontwerp te geven. Op de kwestie van de late indiening zal ik niet meer terugkomen, ik heb dit zoeven reeds verklaard — niet verantwoordelijk.

De heer Blaauw vraagt, waarom de werkingsduur reeds nu moet worden vastgesteld op 1 jaar. Ik antwoord hierop, dat de Regeering een onbepaalden tijd prefereert, omdat nog niet valt te voorzien, hoe lang de toestand zal duren. Om aan de in October door den Volksraad geuite wenschen tegemoet te komen, is een termijn van een jaar genomen, omdat thans 6 maanden, gezien de schommelingen, bepaald te kort is. Wanneer de ordonnantie morgen wordt afgekondigd, zou er over drie of vier maanden weer een onderzoek moeten worden ingesteld naar de wenschelijkheid van verlenging. Dat is bepaald te kort en daarom dringt de Regeering er op aan goed te vinden, dat de werkingsduur op 1 jaar wordt gesteld.

De heer Blaauw had nog bezwaar tegen de woorden „bij of krachtens regeeringsverordening“. Wie de erbij betrokken autoriteiten zijn heb ik reeds uiteengezet en ik heb ook gesproken over de begrenzing der verordening terwijl ik ook heb gesproken over wat de „andere“ voorschriften kunnen inhouden. Het is mij volkomen begrijpelijk, dat iemand, die

iets voor staatsrechtelijke eischen voelt en voelt voor handhaving van staatsrechtelijke bepalingen, zich afvraagt, waarom in een artikel in het eerste lid wordt gezegd, dat de Regeering die en die concrete bevoegdheden heeft en dat er in het tweede lid staat, dat Zij „ook nog“ allerlei andere voorschriften kan geven. Maar wanneer de heer Blaauw nalceest wat ik zoeven heb gezegd over den aard van de middelen, die we elk oogenblik moeten toepassen, zoowel in incidenteele gevallen als in bepaalde streken, dan zal hij inzien dat er niet aan valt te ontkomen dat er op die manier wordt gehandeld, tenzij men de Indische Staatsregeling zou gaan wijzigen en ik geloof niet, dat de Regeering daarbij zou kunnen rekenen op den steun van den heer Blaauw.

We hebben hier te doen — en dat feit wordt wel eens onderschat — met een zeer afwijkende situatie, een situatie, die in schijn, en gedeeltelijk ook wel in wezen, voor Indië voordeelig is, doch die wringingen geeft, die de Regeering dient te matigen en te corrigeeren, omdat er anders voor een belangrijk deel voor de bevolking groot nadeel uit kan voortkomen.

Ook ik acht dezen vorm van wetgeving niet fraai. Inderdaad geeft het derde hoofdstuk van de Indische Staatsregeling bepaalde waarborgen over afkondiging van ordonnanties en regeeringsverordeningen en de formulieren voor de afkondiging zijn inderdaad niet voor niets gegeven. Maar de heer Blaauw zal toch begrijpen, dat de Regeering deze bevoegdheden met groote zelfbeperking en zelfbeheersching zal hanteeren.

Het geachte lid heeft nog gesproken over het tweede lid van artikel 6 waarin een strafbepaling is opgenomen, doch die hij bepaald onjuist acht. De Regeering is bereid, de suggestie van het geachte lid over te nemen, zoodat hier niet komt te staan, dat de Regeering een straf kan opleggen, doch dat die straf wordt opgelegd.

Ik kom thans tot den heer Soetardjo. Ook den heer Soetardjo zegt de Regeering dank voor den steun, dien hij en zijn groep bereid zijn aan het ontwerp te geven. Het geachte lid vraagt zich echter af, of de Regeering inderdaad van de bevoegdheid, die haar bij de ordonnantie van 6 October jl. werd gegeven, wel het gebruik heeft gemaakt, dat men ervan verwachtte. Ter adstruetie daarvan heeft het geachte lid een staatje overgelegd van — de heer Kan citeerde prijsstijgingen van 6%—100% — maar het staatje gaat tot 200%. Het geachte lid zal begrijpen, dat ik in de pauze, die ik voornamelijk moest gebruiken voor het voorbereiden van mijn rede, zijn cijfers niet alle heb kunnen controleeren. Een enkele heb ik echter laten nagaan. Het geachte lid spreekt van een prijsstijging van blikkenboter van 60%, ik heb het laten informeren en toen bleek, dat de stijging slechts 11% bedroeg.

(De heer Soetardjo: In Batavia.)

Inderdaad.

(De heer Soetardjo: Mijn cijfers betreffen den boterprijs buiten.)

Het is best mogelijk; ik wil de cijfers van het geachte lid niet in twijfel trekken, maar dan is dit een bewijs, dat wij de prijzen niet overal kunnen volgen tot op den pasar en in den warong toe, doch dit wil niet zeggen, dat de bepalingen geen invloed hebben gehad.

De prijsstijgingen, die het geachte lid noemde, kunnen overigens gedeeltelijk wel verklaarbaar zijn.

De prijsstijging van klapperolie is begrijpelijk, die van badzeep eveneens, als men de stijging van de prijzen der grondstoffen in aanmerking neemt. De stijging van de prijzen van kippen is minder logisch maar daarom is ook op sommige plaatsen een maximumprijs voor kippen en eieren vastgesteld. Ik kan alleen zeggen, dat het lijstje ons nog verder zal helpen en dat wij alles zullen onderzoeken op dezelfde wijze, als wij dat elders hebben gedaan, en dat de Regeering zal ingrijpen, waar het noodig is. Verder kan ik thans niet gaan, dat zal men begrijpen.

Wat de minimumloonen betreft, heb ik het geachte lid in

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken.)

het algemeene gedeelte van mijn betoog geantwoord en naar ik vermoed positiever dan het gedacht zal hebben.

Ik kom thans aan het geachte lid, den heer Roep.

Mijn betoog in algemeen zinnelijke richting voornamelijk aan het adres van den heer Roep die het uitvoerigst en het meest principieel zijn scepticisme — ik zal niet zeggen onwil, want die bestaat niet — tegen de ordonnantie aan den dag heeft gelegd. Ik wil de hoop uitspreken, dat mijn betoog het geachte lid van eenige dingen zal hebben overtuigd en zoo hij niet overtuigd is, dat mijn betoog hem toch heeft bijgebracht, het gevoel, dat ook voor het regeeringsstandpunt veel valt te zeggen. Ik wil hieraan toevoegen, dat in de eerste plaats de prijsgolven, waarmede men thans te maken heeft veel hooger, heftiger en onregelmatiger zijn dan op het devaluatiemoment. In de tweede plaats wil ik opmerken, dat de profiteering, het onbehoorlijk winstnemen, op het oogenblik veel beter mogelijk is en ook veel gemakkelijker zal gebeuren dan in October, toen één tendenz en vrijwel gelijkwerkende factoren aanwezig waren.

In de derde plaats merk ik op, dat de dictatoriale bevoegdheid, — ik volg het betoog van den heer Roep — die de Regeering gekregen heeft, met groote zelfbeperking is gehanteerd. Er is in deze zaal nog niemand geweest, die aan de hand van feiten heeft aangetoond, dat de Regeering prijsstijgingen, die gemotiveerd waren, heeft belemmerd. En waarom zal de Regeering, die de bevoegdheid nu 6 maanden gehanteerd heeft, thans plotseling omzwaaien en van de dictatoriale bevoegdheid misbruik maken?

(De heer Van Helsdingen: De heer Kan veronderstelde de bedoeling.)

Aan de bedoelingen van den heer Kan kom ik straks. De heer Kan spreekt meermalen het laatste, als klap op de vuurpijl. Daarom wil ik den heer Kan het laatste antwoorden en hem de eer geven, die hem in de prijsstijging toekomt.

In de vierde plaats hoop ik den heer Roep ervan overtuigd te hebben, dat de Regeering een gezonde Ankurbelung — om dit Deutsche woord te gebruiken — niet tegengaat en verbetering van de totale positie der samenleving niet wenscht te bestrijden. Het vorige jaar heeft de Regeering — om een voorbeeld te noemen — nog gepoogd de rijstprijzen laag te houden, althans niet te veel te laten stijgen, voorzover het door de seizoenstijging niet noodig werd gemaakt, omdat op het moment van de devaluatie een groot deel van de rijst door de bevolking verkocht was en dus in dit geval het consumentenbelang moest overwegen. De Regeering heeft daarom, ten einde te sterke prijsstijging van rijst tegen te gaan, door openstelling van de buitengewesten en door invoering van vervoerpremies e.d. gedaan wat noodig was. De situatie wordt met den komenden oogst misschien heel anders. Alles wordt nu reeds voorbereid, ten einde er voor zorg te dragen, dat wij enerzijds geen abnormale stijging van den rijstprijz krijgen en anderzijds de tani toch ook van de verbetering van den toestand kan profiteren. Het gaat hier om een van de weinige middelen welke de Regeering op Java heeft. Ik deel dit mede om nog eens duidelijk te maken, dat de Regeering niet elke prijsstijging tegengaat maar met haar organen, welke overal verspreid zijn, ervoor weet zorg te dragen, dat de prijsstijging niet buiten de juiste proporties gaat.

Ten slotte hoop ik het geachte lid overtuigd te hebben, dat het bij de Regeering er niet om gaat anti-economisch te werken maar wel om het tegengaan van anti-sociale tendenzen.

Het geachte lid heeft gevraagd welke goederen nog niet beïnvloed zijn door de wereldprijzen. Ik heb bij interruptie reeds de huishuren genoemd. Daarop heeft het geachte lid geantwoord — en de heer Kan is hem daarin bijgevallen — dat hij niet inziet waarom de huishuren niet eveneens naar boven zouden gaan als alle prijzen stijgen. Ik heb ook niet gezegd, dat de huishuren niet naar boven zullen gaan, maar alleen, dat zij nog in zeer geringe mate worden beïnvloed

door de stijging van de wereldprijzen. Nu kan men wel zeggen, dat wanneer een huis wordt afgebroken bij herbouw blijkt, dat de prijs van ijzer en allerlei andere grondstoffen is gestegen, zoodat de remplacering van het huis een veel hooger bedrag zal vragen, maar daarvan trekt de Regeering zich op het oogenblik nog niet veel aan. Wel doet Zij dit ten aanzien van het argument, dat door den heer Kan en ook door andere leden is genoemd, dat wanneer de kosten van het levensonderhoud van den eigenaar van zulk een huis stijgen dit ook een stijging van den huishuur ten gevolge zal hebben. Inderdaad, dan zal zeker ook de huur van zulk een huis omhoog moeten gaan. Wanneer wij echter uit Djambi bericht krijgen, dat daar de huren op ongemotiveerde wijze worden opgedreven, dan moet zulks worden tegengegaan. Het gaat er dus om, dat de tendenz tot stijging geremd en het ongewenschte tegengegaan moet worden.

De heer Roep heeft gezegd, dat een koper eigenlijk toch ook altijd weer verkoper is want dat elke consument op zijn beurt ook weer producent is, desnoods dan van diensten of arbeid en dat hij daarvoor ook een betere betaling moet krijgen. Dat spreek ik niet tegen. Met mate zal ook stijging der loonen moeten gebeuren. Of de Regeering daarin zelf een rol zal moeten spelen, laat ik hier in het midden, maar als dat gebeurt, zal het met deze regeling gemakkelijker kunnen gebeuren dan zonder.

Nu zegt de heer Roep — en dat is een belangrijk punt —, dat hij geen bezwaar heeft tegen limitatieve uitbreiding van de bevoegdheid der Regeering omdat hij wel begrijpt, dat als men niet vlot kan werken een heel belangrijk deel der werkzaamheid van de Regeering dadelijk geneutraliseerd wordt. Daarom zegt hij: voeg dan manufacturen en bouwmaterialen bij de artikelen ten aanzien waarvan de Regeering reeds kan optreden. Als ik nog een paar andere artikelen zou noemen, zou hij daarmee dan ook wel accoord gaan. Ik wil hierbij echter op twee punten wijzen. Niet alleen de goederen maar ook de diensten, tarieven, vrachten e.d. zijn bij de nieuwe ordonnantie inbegrepen, terwijl dat bij de oude niet het geval was. Dit zijn echter juist de zaken welke van zeer groot belang zijn. In Indië zijn juist thans de diensten, tarieven, vrachten, e.d. gelukkig nog in zeer geringe mate gestegen wat op het budget der bevolking een zeer grooten invloed heeft. Wij kunnen alles dus niet limitatief opsommen want anders zouden wij alles moeten opnoemen, gelet op den staat van dienst in den laatsten tijd. Het is daarom beter inplaats van een limitatieve bevoegdheid de Regeering een algemeene bevoegdheid te geven. Bij een limitatieve bevoegdheid zou de Regeering elke maand bij den Volksraad moeten komen met het verzoek: geef mij er dit of dat artikel nog bij.

Ik wil hierbij echter ook nog op een ander punt wijzen. Wanneer de heer Roep zegt, wij moeten de in de regeling te betrekken goederen limiteeren, dan beteekent dit eigenlijk, dat hij andere goederen wil loslaten. Dan zullen dit echter juist de goederen zijn, waarin tenslotte onnoodige prijsstijging d.i. prijsopdriving zal plaats vinden en de heer Roep zal moeten toegeven, dat hij door het toelaten van deze prijsstijging bij andere goederen tenslotte voor een onweerstaanbaren drang zal komen te staan inzake prijsstijging der goederen, welke wel in de regeling betrokken zijn, zoodat de Regeering dan verplicht zal zijn, ook deze prijsstijging toe te laten. Er is dus een groote wisselwerking tusschen de prijzen der wel in de regeling en der niet in de regeling betrokken goederen.

Ik kom thans tot den heer Verboom, dien ik op de meeste punten reeds beantwoord heb. Hij heeft echter eenige zeer concrete vragen gesteld, welke ik wil beantwoorden.

In de eerste plaats heeft hij gesproken over het op het uiterste nippertje indienen van de onderhavige ontwerp-ordonnantie. Ik heb hieromtrent reeds mijn leedwezen be-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken.)

tuigd en uiteengezet, waarom het in dit geval moeilijk anders kon.

De volgende vraag van het geachte lid komt wel voor beantwoording op dit moment in aanmerking. Hij heeft gevraagd: Waarom is de handelsecontrôle-ordonnantie niet toegepast? Zij is destijds voor analoge omstandigheden voorgesteld. Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft in de laatste dagen van September ernstig in overweging genomen, of in het geval, waarover wij het thans hebben, de genoemde ordonnantie niet moest worden toegepast. Wie deze ordonnantie echter doorleest, zal in de eerste plaats bemerken, dat zij voor dit doel te zwaarwichtig is en in verband met den opzet hiervoor zeer bezwaarlijk kan worden gehanteerd. Zij richtte zich immers tegen de bemoeilijking van den invoer van bepaalde goederen uit bepaalde landen. Ik zal hier nu niet diep op ingaan, maar er hebben zich destijds omstandigheden voorgedaan — geen direct-economische, maar andere omstandigheden —, waardoor de invoer van bepaalde goederen uit bepaalde landen moeilijkheden ondervond. En tegen dergelijke gevallen is de handelsecontrôle-ordonnantie opgesteld. Wanneer men haar doorleest, zal men ook zien, dat zij daarop geheel is ingesteld.

(De heer Verboom: Maar in verband daarmee richt zij zich ook tegen het hamsteren.)

Inderdaad, de consequentie van de bedoelde belemmeringen was, dat ook hamsteren werd gestimuleerd, zooals ook de momentele omstandigheden dit medebrengen. Liet men de bedoelde andere omstandigheden dus buiten beschouwing, dan zou ook in de huidige omstandigheden de handelsecontrôle-ordonnantie tegen het hamsteren kunnen worden gehanteerd, maar de Regeering heeft overwogen, dat zij daarvoor niet soepel genoeg was, dat zij door hanteering van die ordonnantie voor juridische moeilijkheden kon komen te staan, dat er allerlei commissies zouden moeten worden benoemd, hetgeen als het gaat om één of enkele groepen van goederen, best uitvoerbaar is. Ik wil echter betoogen, dat de meergenoemde ordonnantie in het onderhavige geval bijzonder moeilijk is te hanteeren; als de heer Verboom haar doorleest, zal hij dit zelf zien.

Een andere vraag van den heer Verboom is: Zijn de moeilijkheden van thans niet van anderen aard dan die in October 1936 en noopt dit niet tot het nemen van andere maatregelen? Mijnheer de Voorzitter! De oorzaken zijn van anderen aard; de consequenties, waarmee wij te doen hebben, zijn echter van dezelfde aard en ik hoop te hebben aangetoond, dat zij slechts moeilijker doorwerken; het maakt de toepassing van de ordonnantie niet gemakkelijker, maar de voortzetting ervan des te noodiger.

Ik wil hier een in de dagbladen verschenen berichtje aanhalen, met weglating van de namen en aanduidingen, uit welk berichtje blijken kan, hoezeer er een tendens aanwezig is om prijsopdriving te stimuleeren. In dit berichtje wordt melding gemaakt van een organisatie in Indië, die haar jaarvergadering houdt, op welke vergadering dan een motie wordt aangenomen, luidende:

„De ..... in jaarvergadering te ..... bijeen, gehoord langdurige besprekingen omtrent de noodzaak van betere prijzen in de ....., mede gehoord, wat met betrekking tot dit voor alle ..... veranderde vraagstuk in de kringvergaderingen van West- en Midden- en Oost-Java behandeld en besloten werd;

erkennende de onuitvoerbaarheid om eenig bepaald voorschrijf terzake van prijsverhoging en de hoegrootheid daarvan dwingend voor te schrijven;

echter overtuigd, dat prijsverhoging eerder gerechtvaardigd was en daartoe over de geheele linie moet worden overgegaan;

besluit aan dezen belangrijken maatregel bekendheid te geven via de pers en gaat over tot de orde van den dag.”

Een symptoom, Mijnheer de Voorzitter! Deze organisatie plaatst dat in de pers en anderen zullen zeker volgen.

Het geachte lid vraagt nu of er niet andere maatregelen moeten worden genomen in verband met deze prijsopdriving en hij noemt — wat ik verwachtte — het intrekken van eenige contingenteringen. Ik heb korten tijd geleden reeds medegedeeld, dat de Regeering daarop voortdurend bedacht is; niemand liever dan Zij zal de contingenteringen willen opheffen.

Het geachte lid zal antwoorden: „Dat is heel interessant, maar wat heb ik daaraan? Ik zou graag zien, dat er iets gebeurt.” In de eerste plaats moet ik het volgende opmerken. Momenteel hebben de contingenteringmaatregelen een zeer geringen invloed op de kosten van het levensonderhoud, in vergelijking met de andere factoren, maar zoowel voor de Inheemsche als de Nederlandsche en vreemde industrie is die contingentering nog steeds van het grootste belang. M.a.w. het nadeel en de schade, die zij veroorzaakt, is belangrijk minder, dan bijvoorbeeld een half jaar geleden, het voordeel voor de erbij betrokken landen en natuurlijk ook voor de Indische industrieën, is intusschen nog wel zeer groot. Ik kan daarop thans niet verder ingaan, hoewel ik dit zeer duidelijk zou kunnen aantoonen, maar het bestek van mijn betoog laat het niet toe.

Den heer Van Helsdingen heb ik eigenlijk al geheel beantwoord. Over het late indienen van deze ordonnantie zal ik nu niet meer spreken. De praktijk van de ordonnantie heb ik zoo uitvoerig als dat in een kort bestek mogelijk was, uiteengezet, alsmede de ervaring van 1 tot 9 Maart, voor zoover die zichtbaar was. Ook heb ik de vraag of de Regeering de situatie kan beheerschen bevestigend beantwoord, al geef ik toe, dat dit niet ten volle mogelijk is, men kan niet elke prijsopdriving tegen gaan. Ook heb ik reeds geantwoord inzake de overdracht van bevoegdheden aan de autoriteiten en hoe de Regeering zich die dacht. Hiertegen had de heer Van Helsdingen ook bezwaren, zij het niet zooveel als de heer Blaauw. Ik meen ook daarop thans niet verder te behoeven in te gaan.

Ik kan den heer Kan wel bedanken voor zijn steun aan het ontwerp verleend, althans voor zoover betreft het zeer belangrijke uitvoerverbod naar de Buitengewesten.

Ook de heer Kan is eigenlijk al geheel door mijn betoog beantwoord. Hij heeft erop gewezen, dat de prijsstijging eigenlijk geheel aan de gemeenschap ten goede komt. In dit verband bestaat tusschen het geachte lid en mij in het geheel geen verschil van meening. Hij zal dan ook wel van mij vernomen hebben, dat prijsstijging voor zoover die onvermijdelijk is, niet zal worden tegen gegaan, zelfs niet voor zoover zij wenschelijk is. Ik denk hier aan den rijstprijs en aan goederen, die hier te lande gemaakt worden. Een stimuleering in dit opzicht zal zelfs wel van omstandigheden kunnen afhangen. Maar of en wanneer dit zal gebeuren, dat is in de eerste plaats afhankelijk van het feit, of de Regeering de bevoegdheid heeft tot handelen, zooals hier wordt gevraagd, waarbij Zij, dat spreekt van zelf, die bevoegdheid zal hanteeren met groote nauwgezetheid en overweging van de omstandigheden.

Tenslotte heeft de heer Kan verband gelegd tusschen de salarissen en deze prijsbewakingsordonnantie. Ik kan niet anders doen, dan te dezen aanzien met den meesten nadruk verklaren, dat het geheele salarisvraagstuk bij de voorbereiding van deze ordonnantie geen onbewuste of welbewuste rol heeft gespeeld. Ik kan wel uit de school klappen, daar deze ordonnantie door mij is voorbereid — hetgeen nu niet direct een geheim is — en dat ook bij de verdere behandeling op het departement van Economische Zaken met de prijsbewaking niet anders bedoeld is, dan middels deze ordonnantie ongewenschte prijsstijging tegen te gaan. En of ook als gevolg van de prijsstijging aan de salarissen en de loonen wat zal moeten worden gedaan, gaat geheel buiten deze materie om en moet daar ook buiten om gaan.

(De heer Kan: De vicieuze cirkel!

(Soangkoepon.)

De heer **Thamrin**: Dat is jammer.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer **Thamrin** moge dit jammer vinden, het zou zeer verkeerd zijn als het anders was. Ik wil daarop niet verder ingaan.

Ik wil eindigen met het college zeer nadrukkelijk namens de Regeering aan te bevelen haar deze bevoegdheden waarom hier gevraagd wordt te verleen, daar de Regeering ervan overtuigd is dat zij noodig zijn, terwijl de Regeering die bevoegdheden zal hanteeren zoo beperkt als met het doel der ordonnantie overeenkomt en mogelijk is.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wat aangaat het verbod van vervoer van manufacturen naar de buitengewesten wil ik het volgende zeggen.

Tot dusver hebben verscheidene handelaren in de buitengewesten, vooral uit de Oostkust van Sumatra, hun goederen betrokken van uit Singapore en Penang; een verandering hierin te brengen zal wel moeilijk gaan, indien er geen buitengewone maatregelen als de onderhavige worden getroffen. Gewoonte is immers een tweede natuur. Wanneer dus de handelaren in de buitengewesten steeds hun consumptie-goederen uit de Engeelsche koloniën voor eigen gebruik betrekken, zal dit in de meeste gevallen wel zoo blijven. Nu doet zich een mooie gelegenheid voor, om den commerciëlen band tusschen Java en de buitengewesten te versterken, door manufacturen of andere goederen van Java naar de buitengewesten te vervoeren en te verkoopen; en deze goede gelegenheid zal straks verdwijnen, indien deze handelaren voor hun manufacturen zich door andere gebieden dan Java en Madoera laten bedienen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Het betreft hier gecontingenteerde goederen en die kunnen niet uit Singapore worden aangevoerd.)

Op het oogenblik betrekken bedoelde handelaren hun goederen wel degelijk uit Singapore. Inderdaad zijn natuurlijke nadeelen verbonden aan de groote drainage van manufacturen van Java en Madoera naar de buitengewesten, doch de voordeelen ervan zullen onafwijsbaar grooter zijn dan deze nadeelen, want die nadeelen kan men gemakkelijk ontwijken door dadelijke bestelling van de benodigde manufacturen uit Japan of Nederland.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Maar Java vervaardigt die manufacturen niet.)

Ik wil juist den commerciëlen band tusschen Java en de buitengewesten versterken. Mijn bezwaar tegen het verbod van den uitvoer van manufacturen van Java en Madoera is juist het niet gebruikmaken van de beste gelegenheid om de handelsbetrekkingen tusschen Java en Madoera te versterken. Zooals ik zoo straks zeide, moet men hierbij natuurlijk vooral rekening houden met de op Java en Madoera geproduceerde artikelen. Het spreekwoord: „Sambil badendang, gala laloe”, hetgeen letterlijk beteekent, terwijl men zingt gaat men de boot voortboomen en vrij vertaald de beteekenis heeft van „Twee vliegen in een klap” is hierop mede van toepassing. Terwijl de Inlandsche handelaren van de buitengewesten hun bestellingen voor manufacturen uit Java doen, kunnen zij dit tegelijk doen met de bestelling van Kedoetabak, Tangerangse hoeden en andere inheemsche artikelen, die noodig zijn voor de consumptie der inheemsche bevolking. Tegen het feit, dat de buitengewesten, wanneer deze gebieden meer geld bezitten, eenigszins meer betalen voor de van Java daarheen vervoerde artikelen, bestaat mijns inziens geen bezwaar; dit komt toch alles ten goede aan de inheemsche bevolking van Java. Ik zou liever wenschen, dat de bevolking van de buitengewesten haar benodigdheden van Java en Madoera betreft dan b.v. van Singapore en Penang. Door de manufacturen van Java en Madoera op dit moment den vrijen loop van Java naar de buitengewesten te laten, schept men straks een innigen handelsband tusschen de buitengewesten en Java en Madoera.

Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat een vrije loop van

(Soetardjo.)

manufacturen van Java naar de buitengewesten een tekort op Java kan doen ontstaan en dit is toch gemakkelijk te verhelpen door de hoeveelheid van de in te voeren manufacturen van Holland of Japan te vergrooten. Ik ben van oordeel dat het bezwaar van ons geacht medelid, den heer **Kan** niet onoverkomelijk is. Met goeden wil zou hieraan niet moeilijk zijn tegemoet te komen. Intusschen ben ik natuurlijk dankbaar te vernemen, dat de Regeering reeds in deze richting heeft gewerkt.

Aangaande het antwoord van de Regeering omtrent de redactie van artikel 7 ben ik nog niet bevredigd. Op de zelfbestuurs-onderhoorigen zijn alle algemeene maatregelen niet van toepassing, indien dit niet uitdrukkelijk wordt bepaald, hetzij door zelfbestuursverordeningen dan wel bij de wet.

Het door de Regeering aangehaalde lid 2 van artikel 21 I.S. zegt juist het volgende:

„De algemeene verordeningen zijn op die gedeelten van Ned-Indië, alwaar het recht van zelfbestuur aan de Inlandsche vorsten en volken is gelaten, slechts in zoover toepasselijk als met dat recht bestaanbaar is”.

Deze regeling is zeker met dat recht niet bestaanbaar, indien niet tevens in deze ontwerp-ordonnantie verklaard wordt, dat ze ook van kracht is voor zelfbestuursonderhoorigen; immers de zelfbestuursonderhoorigen zijn geheel onderworpen aan de rechtspraak der betrokken zelfbesturen. Waaruit zullen straks de zelfbestuursrechters hun bevoegdheid ontleenen om eventuele overtredingen op dit gebied door zelfbestuursonderhoorigen te straffen? De verhouding tusschen de zelfbesturende gebieden met het Land wordt beheerscht door de bij artikel 34 der I.S. door den Gouverneur-Generaal met de Indische vorsten en volken gesloten verdragen. Wanneer dus in deze ontwerp-ordonnantie niet uitdrukkelijk wordt verklaard, dat deze van toepassing is op zelfbestuursonderhoorigen, dan is deze krachtens de bestaande politieke contracten niet van toepassing op de zelfbestuursonderhoorigen, omdat op die wijze deze getroffen regeling met dat recht niet bestaanbaar is.

Mijn bezwaar tegen de ontwerp-ordonnantie keert zich echter hoofdzakelijk tegen de omstandigheid, dat de Volksraad straks niets meer te zeggen zal hebben bij het nemen van maatregelen.

De moeilijkheden, die uit de te nemen maatregelen straks voortvloeien, kunnen niet aan de oppervlakte komen, zonder medewerking van alle organen, die in deze gewesten bestaan.

Als de Regeering 20 of 30 verschillende prijzen vaststelt en deze worden bekendgemaakt, kunnen de menschen geholpen worden. Dan kunnen zij, die met de plaatselijke toestanden op de hoogte zijn, aan de Regeering inlichtingen geven, of de ordonnantie al dan niet goed werkt. De Volksraad kan dan in het belang van de zaak beter controle oefenen.

Ik onderschrijf zeker het streven der Regeering, doch ik kan mij niet indenken, waarom de Regeering de medewerking van den Volksraad versmaadt. Deze medewerking kan mijns inziens immers niet anders dan tot verheldering en vervollediging leiden van de te treffen maatregelen.

Om kort te zijn, laat de Regeering de hierbij ter sprake gebrachte maatregelen nemen. Zij doet dit echter met medewerking van den Volksraad.

De heer **Sostardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft, naar mijn meening ten overvloede, nogmaals uiteengezet, en verzekerd, dat de voorgestelde maatregelen ten doel hebben niet het tegengaan van prijsverhoogingen, maar het beteugelen van prijsopdriving.

Nu zou men zich kunnen afvragen, of deze opvatting niet in strijd komt met den aandrang, dien ik op de Regeering heb uitgeoefend om maatregelen te nemen tegen de zich in de praktijk voordoende prijsverhoogingen, die ik in eersten termijn signaleerde. Mijn antwoord op deze vraag luidt ontkennend, want men moet niet uit het oog verliezen, dat ten eerste de Regeering nog niet is overgegaan tot verhooging van de ambtenaarssalarissen. Ik heb deze aangelegen-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Voorzitter.)

heid in mijn rede in eersten termijn niet in het debat betrokken, omdat, zooals de geachte Regeering-gemachtigde terecht heeft opgemerkt, deze kwestie thans buiten de orde is. In de tweede plaats moet men er rekening mede houden, dat vooral de Javaansche arbeiders in zoodanigen toestand verkeeren, dat het hun eenvoudig onmogelijk is, hoogere loonen te bedingen.

Mijn geachte medeleden, de heeren Roep en Kan, hebben opgemerkt, dat de door mij opgesomde artikelen toch ook door Indonesiërs verkocht worden zoodat ook de prijsverhoging in handen van de Indonesiërs komt, maar mijn beide geachte medeleden verliezen daarbij uit het oog, dat in de inheemsche samenleving een belangrijke groep aanwezig is, die uit zuivere loontrekkers bestaat. De leden van deze groep bezitten geen grond en hebben niets te verkoopen dan hun spierkracht en evenzoo is het gesteld met een heelen sleep van vrouwen en kinderen, die ook uitsluitend leven van de opbrengst van hun spierkracht.

(De heer Roep: Dan moeten de verkoopprijzen van hen, die wel wat te verkoopen hebben, niet verlaagd worden, maar moeten de loonen worden verhoogd.)

De heer Kan: Juist!

Ik zal hierop aanstonds antwoorden.

Het is U bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat ik tegenover de rijstmaatregelen destijds bezwaren heb geopperd, omdat wij in dit land nu eenmaal economische verhoudingen hebben — vooral in het binnenland — welke geen waarborgen — vooral in al het meerdere — dat verdiend wordt uit de producten van het land, ten volle, of voor een groot deel, in handen komt van de bevolking. Nog niet zoo lang geleden hebben wij in de groote zaal de kwestie besproken van de bestrijding van het idjonkwaad e.d. Om maar eens een enkel voorbeeld te noemen, groote complexen klapper-tuinen zijn in handen van anderen dan de werkelijke eigenaren, evenzoo sawahs, djeroktuinen, manggatuinen e.d.; dit alles moeten wij bij het vormen eener meening inzake de prijsstijgingen niet vergeten. De voordeelen van zulke prijsstijgingen komen, naar wij kunnen constateeren, vooral in het binnenland, niet der bevolking ten goede. Het geachte lid, de heer Kan, kan van zijn groep zeggen, dat zij in de voordeelige positie verkeert van op economisch en financieel gebied niet zoo onmachtig te zijn als de groep waartoe ik behoor. Maar, Mijnheer de Voorzitter, wanneer de prijsstijgingen niet ten goede komen aan de bevolking van dit land, ligt het dan niet op onzen weg om er bij de Regeering op aan te dringen in een richting als door mij zoeven bedoeld de noodige stappen te doen? Het is daarom, dat ik aandrang bij de Regeering heb uitgeoefend om, met inachtneming van de eenmaal getrokken lijn, gelijk die in deze ontwerp-ordonnantie is aangegeven, ook te letten op de door mij bedoelde groote groepen, wier belangen door de Regeering zeer zeker mede behartigd dienen te worden.

Ik zal het hierbij laten en dank den geachten Regeering-gemachtigde voor de gedane toezeggingen, dat ten aanzien van de loonen en de prijsstijgingen welke ik zoeven heb bekend gesteld, de noodige stappen zullen worden gedaan.

De Voorzitter: Ingekomen zijn de volgende amendementen:

1. amendementen, voorgesteld door de heeren Blaauw, Thamrin, Verboom en Kan (st. 4), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (zitt. 1936—1937, Ond. 163, stuk 2):

in de artikelen 1 lid (2), 2 lid (2) en 3 lid (2) de woorden „of krachtens” te doen vervallen.”

2. amendement, voorgesteld door de heeren Blaauw, Roep en Soetardjo (st. 5), luidende:

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Van Helsdingen, Kan.)

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in het 2e lid van artikel 8 van de ontwerp-ordonnantie ter voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (zitt. 1936—1937, Ond. 163, stuk 2) de woorden „1 Maart 1938” te wijzigen in „1 September 1937”.”

Ik stel voor om deze amendementen, welke wijzigingen voorstellen, die reeds in de gehouden besprekingen naar voren zijn gebracht, straks direct in behandeling te nemen, zonder dat zij zijn gedrukt en rondgedeeld.

Daartoe wordt besloten.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van den Regeering-gemachtigde geeft mij geen aanleiding om nog op mijn genoemde bezwaren terug te komen. Ik acht dat betoog inderdaad sterk en uit dien hoofde zal ik ook tegen de voorgestelde amendementen stemmen.

Een enkel woord slechts naar aanleiding van de rede van het geachte lid, den heer Kan. Alvorens daartoe echter over te gaan, wensch ik het verwijt terug te nemen, dat ik gericht heb tot het departement van Economische Zaken, dat men te lang heeft gewacht met de indiening dezer ontwerp-ordonnantie. Ik ben mij volkomen bewust, dat de leidende personen van dit departement zwaar overbelast zijn en ik wil dus gaarne het bedoelde verwijt, dat onbillijk kan worden geacht, terugnemen.

Ons geacht medelid, de heer Kan, heeft eenige opmerkingen gemaakt naar aanleiding van hetgeen ik gezegd heb over het reces. Het is volkomen juist, dat dit geen wettelijk reces was, maar daarnaast bestaat een conventioneel reces. Het is tot nu toe de gewoonte, dat na een Volksraadszitting het C.v.G. een of twee weken rust heeft, althans geen vergadering heeft. Ons geacht medelid schijnt nu aan het begrip reces altijd te verbinden het begrip van rust en niets doen. Ik kan hem alleen de verzekering geven, dat hij zich volkomen vergist, want het reces beteekent voor ons in den regel een rustige gelegenheid om de afdelingen af te reizen en het politieke leven aldaar wat aan te moedigen.

(De heer Soangkoepou: Zeer juist.)

De ontstemming, wat mij betreft, is alleen daaraan te wijten, dat mijn geprojecteerde reis naar de verschillende afdelingen moest worden geannuleerd omdat ik de behandeling van dit ingediende ontwerp kon verwachten.

Tenslotte nog een enkele opmerking. Het geachte lid, de heer Kan, heeft in zijn rede een uitspraak van den Minister-President betrokken. Ik vraag mij af, of dit juist gezien is en of die opmerking, die zoo los in de vergadering wordt gelanceerd, niet moet worden gezien als een weerslag hetzij op een verklaring in het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer, hetzij op een opmerking, geuit bij de mondelinge besprekingen. Er is vermoedelijk gezegd, dat bij het groote aanbod van werkkrachten, dat er is, gevaar bestaat, dat de loonen zullen worden verlaagd en het is dan begrijpelijk, dat daarop de Minister van Koloniën heeft geantwoord, dat de Regeering er uiteraard voor zorgen zal, dat de loonen niet zullen worden verlaagd. Om nu uit een dergelijke opmerking mir niets, dir niets op te maken, dat de Minister van Koloniën tegen loonsverhoging zou zijn en daaraan de suggestie vast te knopen, alsof zijnerzijds een aanwijzing zou zijn gegeven, dat ook de Indische Regeering tegen loonsverhoging moet waken, acht ik een lichtvaardige beschuldiging, welke geen recht doet wedervaren aan den persoon en de beginselen van den Minister van Koloniën.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog een heel kort woord willen spreken. Ik zou gaarne het een en ander naar voren willen brengen met betrekking tot een interruptie en dit geldt de interruptie van den heer Van Helsdingen, die zeide, dat ik wel het tegendeel meende van hetgeen de Rege-

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Kan.)

ringsgemachtigde naar voren heeft gebracht, dat het n.l. de Regeering er niet om te doen is om prijsstijging tegen te gaan, maar wel prijsopdriving. Ik hoop, dat ik de interruptie goed heb verstaan en zou daarop het volgende willen antwoorden.

Ik geloof niet, dat men uit mijn rede, datgene kan halen, wat de heer Van Helsdingen mij in den mond heeft gelegd. Ik heb opgemerkt, dat de Regeering in de Memorie van Toelichting heeft gezegd, dat Zij niet was tegen een prijsstijging, maar tegen een prijsopdriving. Ik heb daaruit echter geconcludeerd, dat het voorstel, hetwelk de Regeering thans bij het college heeft ingediend, wel een zekere werking zal hebben, waardoor de normale prijsstijging wordt tegengewerkt. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveen zelf verklaard, dat er kinderen worden gevonden, die banger zijn voor een bedreiging, dan wanneer zij inderdaad voor het gerecht zouden worden gedaagd. Het is echter in de praktijk wel bewezen — en zoo zijn al deze maatregelen — dat een normale prijsstijging door dezen maatregel wordt tegengegaan, wat misschien niet in de bedoeling der Regeering heeft gelegen en nog ligt, vooral na de verklaring van den geachten Regeeringsgemachtigde.

Om bij den heer Van Helsdingen te blijven, zou ik nog een en ander willen opmerken betreffende het laatste gedeelte van zijn rede. Hij zeide, dat ik heb gezegd, dat de Minister President tegen een loonsverhoging zou zijn. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik heb alleen gezegd, dat uit de Memorie van Antwoord op de Indische begroting in de Tweede Kamer, blijkt, dat Dr. Colijn gerept heeft van een niet verdere verlaging van de loonen. Ik weet bij ervaring dat Dr. Colijn vindt — dat heeft Zijne Excellentie zelf tot mij gezegd — dat de loonen laag waren. Het kan dus nooit in mij zijn opgekomen, om den Minister van Koloniën te beschuldigen van hetgeen de heer Van Helsdingen — heb ik hem goed verstaan — mij in de schoenen heeft gelegd.

(De heer Van Helsdingen: Dan is de geheele door U gedane aanhaling volkomen ten onrechte geweest.)

(De heer Kerstens: Inderdaad.)

Of die aanhaling ten rechte of ten onrechte door mij is geschied is een aangelegenheid waarover, naar ik geloof, alleen ik zelf het recht heb te beoordeelen. De heer Van Helsdingen is natuurlijk vrij over die beoordeeling hier een andere meening te plaatsen.

Ik moet nog even terugkomen op hetgeen de heer Soetardjo zooveen gezegd heeft.

Gelijk de heer Roep bij interruptie heeft verklaard, zoekt de heer Soetardjo de heil-aanbrengende remedie elders, meer waar zij eigenlijk gevonden moest worden en waartoe hij moest medewerken. Wanneer hij zijn vrees uitspreekt, dat de loontrekkers dan niet in staat zouden zijn om bij een prijsstijging de artikelen te koopen, dan moet hij medewerken tot een loonsverhoging.

(De heer Soetardjo: Ondanks de loons- en salarisverhoging zal men deze prijsstijging niet kunnen verwerken.)

Hoe hoog de loonen zullen stijgen weet ik ook niet, maar ik vind het niet logisch en weinig verdedigbaar hetgeen de heer Soetardjo heeft aangevoerd, dat een groote categorie van producenten niet deelachtig zou worden de voordeelen van de meerdere prijsstijging door onereuze voorwaarden en door misstanden. Daaraan moeten wij niet alleen niet medewerken, maar dat moeten wij helpen tegengaan.

Ik heb de Regeering gevraagd waarom de lage rentestand zich ook niet zou kunnen uitstrekken tot de bevolking in verband met haar leeningen bij de volkseredietbanken en andere instellingen. Wanneer de volkseredietbanken op even gemakkelijke wijze geld zouden verstrekken, dan zou dat zeker een middel zijn om op effectieve wijze den woeker tegen te gaan. Maar overal in de wereld zien wij, dat er moet zijn eenige winst voor den tusshenhandel. De heer Soetardjo zal het daarom ook met mij eens zijn, dat hij van den regen in den drup geraakt wanneer hij, de tussheninstanties geen winst willende gunnen, een prijsstijging tegen wil gaan.

(Directeur van Economische Zaken.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveen gezegd, dat de bedoeling is het tegengaan van onredelijke prijsopdriving. Ik zal daarop straks nog even terugkomen. Dit voorstel moet niet zoozeer beschouwd worden van economisch standpunt als wel van sociaal standpunt. Ik geloof, dat de geachte Regeeringsgemachtigde daarmede wel wil zeggen, dat het voorstel meer moet worden bezien als een middel om onsociale toestanden te voorkomen, dan wel, dat het van economisch standpunt bezien wel in alle opzichten te verdedigen is. Dat heeft, naar ik meen, de Regeeringsgemachtigde in den aanhef van zijn rede gezegd. Misschien heb ik hem misverstaan, maar dan aanvaard ik gaarne correctie in deze. Acht men bepaalde maatregelen niet juist, dan kan het ook niet juist zijn, dat men maatregelen neemt tegen bepaalde aangelegenheden, die eigenlijk op andere wijze bestreden dienden te worden.

Thans over het woord prijsopdriving. Elke prijsstijging wordt veroorzaakt door een opdriving van de prijzen. Wat anders is het, wanneer men spreekt van onredelijke prijsopdriving en ik ga volkomen accoord met de Regeering, wanneer zij daartegen wil waken. Maar de Regeering zal het met mij eens zijn, dat elke prijsstijging tengevolge van een opdriving wordt beïnvloed door bepaalde factoren en wanneer deze factoren van dien aard zijn, dat ze normaal moeten worden genoemd, dan kan er tegen een onredelijke prijsopdriving in dien zin niets worden gezegd, wel tegen een onredelijke prijsopdriving. De Regeering zeide, dat omstandigheden in het buitenland een prijsopdriving bijvoorbeeld voor ijzer zouden kunnen rechtvaardigen tot 80%, maar niet tot 150%. De prijsopdriving van het ijzer heeft dus tengevolge gehad een prijsstijging en het hangt af van de factoren, die er toe medegewerkt hebben, of de opdriving als onredelijk moet worden gekwalificeerd en daarom als ontoelaatbaar.

Ik wil verklaren, dat ik vertrouwen stel in de Regeering en speciaal omdat de Regeeringsgemachtigde zoo dikwijls heeft verklaard, dat slechts in beperkte mate gebruik zal worden gemaakt van hetgeen de Regeering hier als bevoegdheid zal worden verleend. Maar ik ga ook accoord met het amendement waarin wordt gesproken van het verlenen van een bevoegdheid van 6 maanden. De Regeeringsgemachtigde zeide, dat een termijn van 6 maanden noopt tot een hernieuwd onderzoek na 3 maanden.

Maar ik vraag mij af, of dit nu juist niet gewenscht is. De prijzen fluctueeren steeds. Men er den tijd en de menschen voor noodig hebben en als de Regeering hiervoor gelden aanvraagt ben ik er zeker van, dat zoowel de Volksraad als het College van Gedelegeerden daar sympathiek tegenover zullen staan. Een momentopname van tijd tot tijd en dan liefst op zoo kort mogelijke termijn is zeer gewenscht, aangezien de toestand steeds kan veranderen. De Regeering dient dan ook tegen den termijn van 6 maanden geen overwegend bezwaar te hebben.

De Voorzitter: Het woord is thans aan den Regeeringsgemachtigde voor het regeeringsantwoord in tweeden termijn. Het is de bedoeling, dat de ingediende amendementen daarna nog afzonderlijk in behandeling zullen komen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Mij rest in tweeden termijn nog maar zeer weinig te behandelen, aangezien ik er gelukkig in ben geslaagd, een aantal der geachte leden te overtuigen van de noodzakelijkheid van verlenging van den werkingsduur der ordonnantie. Enkele leden heb ik helaas niet kunnen overtuigen, doch ik geloof niet, dat zich in tweeden termijn daarbij nog belangrijke nieuwe gezichtspunten hebben voorgedaan.

De heer Soankoepon kwam nog weer terug op het uitvoerverbod voor manufacturen. Ik zou hem willen vragen, wat dit betreft nog eens à tête reposée het Stenografisch Verslag na te lezen. Na hetgeen ik hierover reeds te berde bracht zie

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Voorzitter.)

ik geen kans, er het geachte lid van te overtuigen, dat het verbod van uitvoer van voor Java bestemde manufacturen naar de buitengewesten een juiste maatregel is geweest. Het geachte lid voert als argument hierbij nog weer den handel met Singapore en Penang aan, doch deze heeft hier niets mede te maken, want de invoer uit die streken heeft steeds bestaan en gaat gewoon door. En voorzover de Regeering het in haar vermogen heeft, de leverantie van goederen uit Java, die anders uit het buitenland kwamen naar de buitengewesten, te stimuleren, zal Zij dit niet nalaten.

De regeling, zooals deze voor de zelfbesturen is getroffen, berust op een langjarige praktijk. Wanneer de heer Scangkoepou er de andere op economisch gebied vastgestelde ordonnaties op naslaat, dan zal hij er tientallen bij aantreffen — en heusch niet uitsluitend contingenteerings- en licentieverordonnaties —, waarin hij de toepasselijkverklaring op de zelfbestuursonderhoorigen niet vindt, omdat aanvaard is — de kwestie ligt buiten mijn terrein —, dat ordonnaties van dezen aard, die de algemeene economische politiek van Nederlandsch-Indië raken, ook voor zelfbestuursonderhoorigen zullen gelden. Ik moet aannemen, dat het praktisch niet anders mogelijk zou zijn, omdat men dan enclaves zou krijgen, waarop de ordonnantie niet van toepassing was, dan wel, dat alle zelfbestuursorganen binnen korten tijd de materie zouden moeten behandelen, waarvoor zij al gauw nog een 14 dagen minder tijd zouden hebben dan de Volksraad. In dien korten termijn moest dan overleg gepleegd worden met alle zelfbestuursorganen, die bovendien niet alle de materie, waarom het gaat, kunnen overzien. Ik acht mij niet bevoegd, op den staatsrechtelijken kant van het vraagstuk thans dieper in te gaan, maar het is in de praktijk gebruikelijk de kwestie te regelen als in de voorliggende ontwerp-ordonnantie is geschied.

Het geachte lid komt dan verder terug op zijn ernstigste bezwaar, namelijk, dat de Volksraad wordt uitgeschakeld. De Volksraad is niet uitgeschakeld, maar ik zou ook nog gaarne willen weten, hoe het geachte lid zich den gang van zaken denkt, wanneer zijn denkbeelden gevolgd worden. Ik heb in eersten termijn verschillende concrete maatregelen geschetst en hoe stelt het geachte lid zich nu voor, dat dergelijke maatregelen aan den Volksraad moeten worden voorgelegd? Wanneer men zich de zaak even goed indenkt, zal men moeten toegeven, dat dit praktisch onmogelijk is. Wanneer het geachte lid zich dit goed voor oogen stelt, hoop ik hem toch nog tot een medestander voor de ordonnantie te kunnen maken.

Ook de heer Soetardjo heeft nog een nader betoog geleverd; wij zijn het ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnantie eigenlijk niet oneens; ik behoef op zijn betoog dus niet in te gaan. De ambtenaarssalarissen kan ik uiteraard niet in het debat betrekken.

Het betoog van den heer Van Helsdingen in tweeden termijn geeft ook geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. Alleen den heer Kan moet ik nog nader beantwoorden.

De heer Kan heeft in tweeden termijn gesproken over prijsstijging en prijsopdriving en heeft daarbij onderscheid willen maken tusschen redelijke en onredelijke prijsopdriving. Voor mijn taalgevoel zit in prijsopdriving echter eigenlijk reeds iets, dat niet aanvaardbaar, dat anti-maatschappelijk is. Ik weet niet, hoe het met anderen gesteld is, maar ten slotte doet het er weinig toe, want de Regeering en de heer Kan willen hetzelfde, namelijk opkomen tegen prijsverhoogingen, die niet noodig zijn.

Het geachte lid heeft ook nog het tweede amendement besproken, maar op Uw verzoek, Mijnheer de Voorzitter, zal ik de bespreking daarvan uitstellen, tot de amendementen aan de orde komen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie in tweeden termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd.

(Blaauw, Directeur van Economische Zaken.)

Ik vestig er nog de aandacht op, dat de geachte Regeerings-gemachtigde in zijn antwoord in eersten termijn artikel 6 lid 2 in dier voege heeft gewijzigd, dat in stede van „kan een straf worden opgelegd” moet worden gelezen: „wordt een straf opgelegd”.

Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. (st. 4) op artikel 1 lid 2 (zie HG 309).

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter. Waar geen der leden over de amendementen het woord wil voeren, wordt het voor mij nu wel erg lastig. Ik zou gaarne hebben, dat de heer Blaauw zijn voorstel nader adstrueerde.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Onder de gegeven omstandigheden wil ik dan even ingaan op hetgeen de geachte Regeerings-gemachtigde in zijn antwoord in eersten termijn ten aanzien van het onderhavige punt heeft gezegd. Daaruit blijkt, dat de Regeerings-gemachtigde min of meer langs mij heeft heengepraat. Hij erkent, dat de bevoegdheid welke in de tweede leden der artikelen 1, 2 en 3 wordt gevraagd zeer uitgebreid is, maar laat daarop volgen: de Regeering moet toch die bevoegdheid hebben. Wij stellen ons nu op het volgende standpunt: In art. 6 worden tegen overtreding van het voorschrift waarom het gaat straffen bedreigd van drie maanden hechtenis, of boete tot f 6000 maximum. De normen voor die straffen zullen eventueel getroffen worden, hetzij bij regeeringsverordening, hetzij bij voorschriften van andere autoriteiten. Wanneer echter de ingezetenen van Indië met dergelijke zware straffen worden bedreigd voor overtreding van bepaalde voorschriften, dan mogen wij ook eischen, dat ten aanzien van de vaststelling daarvan althans de minimale waarborgen voor een juiste wetgeving niet worden verwaarloosd. Wij zien zulks in de regeeringsverordening en daarom willen wij niet verder gaan dan het verlenen van de bedoelde bevoegdheid bij regeeringsverordening.

Het tweede punt is dit, dat het hier wetgeving betreft welke de Indische Staatsregeling niet kent. De geachte Regeerings-gemachtigde heeft gezegd, dat wij daarover min of meer kunnen heenstappen omdat de Regeering nu eenmaal de bevoegdheid noodig heeft. Ook ten aanzien van dat punt zouden wij dan toch wel de Regeering legaal willen zien handelen. Daarom hebben wij deze amendementen voorgesteld.

Bovendien wil ik er den Regeerings-gemachtigde nog even op wijzen, dat zij niet zoover gaan als de amendementen welke bij de behandeling der ordonnantie van 6 October 1936 door den heer Weyer werden ingediend, toen deze vroeg om overal in de ordonnantie de woorden „of krachtens” te doen vervallen. De thans aanhangige amendementen betreffen alleen de artikelen waarin de bevoegdheid wordt gegeven aan lagere autoriteiten om wetgevende voorschriften te maken.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan alleen herhalen wat ik in eersten termijn heb gezegd: de Regeering stelt bepaald prijs op de gevraagde bevoegdheden ten einde snel te kunnen waken en snel een reactie te kunnen geven op bepaalde ongewenschte maatschappelijke verschijnselen. Zij wijst daarom op haar staat van dienst in het afgelopen halfjaar, welke ik zoeven aanhaalde. Ik wil dan ook de aanneming der amendementen bepaald ontraden en wil er op wijzen, dat zij teweeg brengen een belemmering in de goede hanteering van de ordonnantie.

Overigens zal de Regeering de uitspraak van het College afwachten om daarna, na bevind van zaken, te handelen.

De Voorzitter: Wij kunnen nu tot stemming overgaan.

Voorkoming van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Directeur van Economische Zaken, Blaauw.)

Het amendement-Blaauw e.s. op art. 1 lid (2) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 8 stemmen voor en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Thamrin, Kan, Verboom, Wiwoho, Blaauw, Soangkoepon, Soetardjo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Roep, Kerstens, Van Helsdingen en Sosrohadikoesoemo.

De Voorzitter: Mag ik aannemen, dat de amendementen-Blaauw (st. 4) op art. 2(2) en art. 3(2) zijn aangenomen met dezelfde stemmen vóór en tegen als het amendement-Blaauw (st. 4) op art. 1(2)?

Daartoe wordt besloten.

De artt. 1 t/m 7 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen, de artt. 1, 2 en 3 als gewijzigd bij amendement en art. 6 als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde.

De Voorzitter: Aan de orde is het amendement-Blaauw e.s. (st. 5) op art. 8 lid (2) (zie HG blz. 309).

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Er is in tweeden termijn, ik meen door den heer Kan, gezegd, dat het zeer gewenscht is, dat de Regeering reeds over een paar maanden de werking van de ordonnantie nagaat. Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zal dat niet pas gaan doen over eenige maanden, maar zal de werking van de ordonnantie zeker nagaan vanaf den dag, dat ze in werking treedt en Zij zal zich daarover dagelijks laten rapporteeren. Daarvoor is het onderhavige amendement dus niet noodig. Het gaat er om, of de geheele ordonnantie toch niet zeer waarschijnlijk een langeren tijd zal moeten gelden dan een half jaar. Het is maar de vraag of men zich met de thans aan de Regeering te verleenen bevoegdheden kan vereenigen en of men in het algemeen met de Regeering de economische situatie zoodanig aanvoelt, dat er toch heusch niet binnen zes maanden een gestabiliseerde toestand te verwachten is en dus binnen een dergelijken korten tijd deze ordonnantie niet overbodig zal zijn. Ik zou willen vragen, of men dan niet bereid is der Regeering de bevoegdheden, in deze ordonnantie vervat, te verleenen voor één jaar. Er is natuurlijk geen enkel principieel bezwaar tegen, dat ik hier over zes maanden reeds met vrijwel dezelfde argumenten kom als ik misschien over een jaar zou moeten gebruiken, maar ik wil er op wijzen, dat de ordonnantie niet zekere maatregelen vastlegt, doch slechts zekere bevoegdheden aan de Regeering verleent. Indien men er van overtuigd is — en ik hoop, dat ik op dit punt het college heb kunnen overtuigen —, dat de Regeering de verleende bevoegdheden in beperkte mate zal hanteeren, dan zouden de voorstellers wellicht aan mijn verzoek kunnen voldoen, om dit amendement terug te nemen en vertrouwen te stellen in de beperkte wijze van hanteering van bedoelde bevoegdheden door de Regeering, hetgeen met zich brengt, dat Zij de maatregelen in kwestie niet meer en niet langer zal toepassen dan noodig is.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op hetgeen door den geachten Regeeringsgemachtigde in het midden is gebracht, zou ik nog even willen terugrijpen naar de behandeling der ordonnantie van 6 October 1936. Bij die behandeling is een amendement overwogen, om de werkingsfeer van de ordonnantie te beperken tot 3 maanden. Daaruit blijkt toch wel, dat ook toen reeds in het College van Gedelegeerden het inzicht bestond, dat met de bevoegdheden, waarom het hier gaat, aan de Regeering slechts den

(Directeur van Economische Zaken.)

beperkten tijd moest worden gegeven, gedurende welken dit absoluut noodig zou zijn. Intusschen is het College van Gedelegeerden medegegaan met de suggestie van de Regeering en het heeft er toe medegewerkt, den bedoelden termijn te stellen op zes maanden, waarbij men dus dacht, dat na dezen termijn de toestand, waarvoor de ordonnantie moest worden toegepast, zich zou hebben gewijzigd. Het is gebleken, dat dit niet het geval is, maar niettemin staat toch ook de Regeering op het standpunt — blijkens den considerans —, dat de onderhavige ordonnantie slechts zal moeten gelden „in de tegenwoordige omstandigheden”. Die omstandigheden kunnen inderdaad met den dag veranderen, maar wanneer mocht blijken, dat over zes maanden die omstandigheden zich betrekkelijk weinig hebben gewijzigd, geloof ik, dat de Regeeringsgemachtigde er zich van verzekerd kan houden, dat het College van Gedelegeerden er niet het minste bezwaar tegen zou hebben, den termijn van de ordonnantie wederom te verlengen. Mochten zich echter in dien tusschentijd de omstandigheden wél hebben gewijzigd of mocht er verschil van meening zijn ontstaan omtrent de vraag of zij zich hebben gewijzigd, dan is het toch zeker gewenscht, dat de zaak in het College opnieuw in bespreking komt. Voorloopig zou ik dus mijn amendement willen handhaven.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog eens herhalen, dat als binnen een jaar tijds stabilisatie is ingetreden, deze ordonnantie eenvoudig niet wordt toegepast. Ik zou niet weten hoe zij zou moeten worden toegepast, als zij niet meer noodig is, als dus de bijzondere omstandigheden waarop de toepassing is gebaseerd zijn verdwenen.

Ik herhaal dus, dat men gerust voor een jaar deze ordonnantie kan instellen. Als zij b.v. al na zes maanden niet meer noodig is, zal de Regeering haar niet toepassen en de Volksraad heeft over zes maanden niet anders te doen, dan weer opnieuw te beoordeelen of de omstandigheden al dan niet verdere handhaving van de ordonnantie noodig maken. Blijkt er in de tweede zes maanden van het jaar geen reden te zijn te vreezen voor prijsopdriving, dan geeft zij verder geen aanleiding tot moeilijkheden. Het vergemakkelijkt alleen den gang van zaken en zij vermindert den arbeid, die voor de voorbereiding van dergelijke zaken noodig is.

Principieel bestaat er dus tusschen de voorstellers van het amendement en mij geen verschil. Ik vraag alleen of het college dit amendement niet wil aannemen en de Regeering de gevraagde bevoegdheid voor een jaar wil verleenen.

Het amendement-Blaauw e.s. op art. 8 lid (2) (st. 5) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soangkoepon, Soetardjo, Thamrin, Roep, Kan, Verboom, Wiwoho, Blaauw en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Kerstens, Van Helsdingen en Sosrohadikoesoemo.

Artikel 8, zooals het is geamendeerd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Conform art. 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde stel ik voor, niettegenstaande het feit, dat nog heden gedurende de beraadslagingen wijziging in het ontwerp is aangebracht, thans de eindstemming te doen plaats hebben.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik geef vooraf nog gelegenheid tot een korte stemmotivering.

Voorkoming van prijsopdrijving van goederen, diensten of huren (Ond. 163).

(Thamrin.)

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in het kort even duidelijk willen maken hetgeen voor de heeren Soangkoepon, Wiwoho en mijn persoon het Leitmotiv is om ons standpunt in deze te bepalen. Wij hebben principieele bezwaren tegen deze ordonnantie.

In de eerste plaats vraagt de Regeering bij deze ordonnantie een blanco mandaat, met zeer ver strekkende bevoegdheden.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: In het belang der bevolking.)

Dat kan zijn, maar in ieder geval wordt dat belang der bevolking zeer eenzijdig beoordeeld en aan de hand van bedoelde volmacht wordt de Regeering in staat gesteld zeer diep ingrijpende maatregelen te nemen op het gebied van het economisch leven, zonder dat de burgerij in staat zal zijn mede te beoordeelen, in hoeverre de te nemen maatregelen noodig, noodzakelijk en gewenscht zijn. Aan de hand van deze ontwerp-ordonnantie, kan de Regeering alle maatregelen op het gebied van prijszetting en prijsbeweging nemen, zonder dat Zij rekenschap behoeft te geven aan wien ook, over de noodzakelijkheid van de getroffen maatregelen.

Bovendien bevat deze ontwerp-ordonnantie iets onwettelijks, omdat zij ingaat tegen een natuurlijke gang van zaken, namelijk een neerdrukkende werking op alle stijgende tendenzen van de productieprijzen, overal ter wereld, ons land niet uitgezonderd. Deze ordonnantie werkt hierdoor in schijn een handhaven van een laag levenspeil in de hand, terwijl de praktijk prijsstijgingen te zien geeft, die uitgaan boven redelijke en door de devaluatie gemotiveerde prijsstijgingen.

Deze ordonnantie heeft dus als kern een uitschakeling van den Volksraad in de te nemen maatregelen en een bevoegd-

(Roep, Directeur van Economische Zaken.)

heid tot het nemen van maatregelen, waarvan de goede uitvoering en uitwerking niet gewaarborgd zijn.

Op grond van een en ander zullen de heeren Soangkoepon, Wiwoho en ik tegen de ordonnantie stemmen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter. De Regeering heeft uitdrukkelijk verklaard, dat deze ordonnantie niet gericht is tegen economisch gemotiveerde prijsstijging, doch uitsluitend gericht zal zijn tegen niet gemotiveerde en anti-sociale prijsopdrijving. Met dat standpunt kan ik mij vereenigen.

De Regeering heeft verder verklaard, dat de bevoegdheid, die Zij verkrijgt, zal worden gehanteerd met groote zelfbeperking en zelfbeheersching. Na deze nadrukkelijke verklaring van de zijde der Regeering trek ik mijn bezwaren tegen deze ordonnantie in en zal ik mijn stem er aan geven.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil voordat tot stemming wordt overgegaan, alleen nog even opmerken, dat de stemmotivering van den heer Thamrin mij meer spijt, dan het feit, dat zijn groep meent te moeten tegen stemmen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij amendement en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heeren Soangkoepon, Thamrin en Wiwoho geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De vergadering wordt te 2 uur n.m. gesloten.

23ste VERGADERING — DINSDAG 16 MAART 1937.

Ingekomen stukken. — Regeling van Werkzaamheden. — Vuurwapenregelingen 1936 e.a. (Ond. 88).

23ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 16 Maart 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Regeling van werkzaamheden. — Vuurwapenregelingen 1936 e.a. (Ond. 88).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Prawotoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Drossaers.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 Maart 1937 Nos. 475/B, 476/B, 477/B, 478/B, 479/B, 480/B en 481/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen I, III, IV, V A, VI, VII en IX der begrooting voor 1937 (Ond. 143).

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 Maart 1937 No. 17 houdende instelling van twee Regeeringscommissarissen ten behoeve van de verdere voorbereiding van de bestuurs-hervorming in de Buitengewesten.

3. Als voren van 4 Maart 1937 No. 21 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de uitbreiding van het aantal ingenieurs van het Veiligheidstoezicht.

4. Als voren van 6 Maart 1937 No. 21 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Commandant der Zee-macht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor den aankoop en het vaarge-reed maken van een motorvaartuig voor de Molukken.

5. Als voren van 10 Maart 1937 No. 19 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Commandant der Zee-macht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor indienststelling van het Gouvernementsstoomschip „Canopus”.

6. Als voren van 10 Maart 1937 No. 20 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over een bedrag van f 2 970 voor de aanschaffing van een dienstauto.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Januari 1937, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Brief van het Hoofdbestuur van den Bond van Administratief Personeel bij de verschillende Landsdiensten (B.A.P.) van 11 Maart 1937 ter aanbieding van een motie van de afdeling Soerabaja van genoemden bond, waarbij wordt onderschreven hetgeen in de Indische Courant van 22 en 23 Februari 1937 is gepubliceerd over de regeerings-

(**Voorzitter, Soetardjo, Van Helsdingen.**)

verklaringen in den Volksraad bij monde van den Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken op 18 Februari jl.

4. Notulen van de 96e vergadering van den raad van het waterschap „Dengkeng”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. Jaarverslag van de Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij over 1936.

2. „Bulletin de l'Institut international du Froid” No. V 1936.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Vóór ik tot de behandeling van de agenda overga, geef ik het woord aan den heer Soetardjo, die daarom verzocht heeft, voor het maken van enkele opmerkingen over de regeling van werkzaamheden.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Ik was aanvankelijk voornemens het woord te voeren over onderwerp 125, nadere wijziging van de ordonnaties betreffende geleidelijke invoering van de pandhuisregie. Nu is mij echter gebleken, dat het den directeur van Financiën niet bijzonder gelegen komt, als de ontwerp-ordonnantie heden wordt behandeld.

De **Voorzitter:** Dan zal ik, teneinde gelegenheid te hebben den Regeeringsgemachtigde hieromtrent te doen raadplegen, eerst het tweede onderwerp, dat voor heden op den rooster staat, aan de orde stellen. Daarna zal ik de vergadering voor een half uur schorsen, waarna ten aanzien van de behandeling van onderwerp 125 een beslissing kan worden genomen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften omtrent in-, uit- en doorvoer, lossing, bezit, handel en vervoer van vuurwapens, buskruit en munitie en aanvulling en wijziging van het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement, het Rechtsreglement Buitengewesten en de Zegelverordening 1921 (Ond. 88), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Ik was voornemens enkele vragen betreffende dit onderwerp te stellen. Ik zie echter, dat de Regeeringsgemachtigde niet aanwezig is en zal dus van mijn voornemen afzien.

De **Voorzitter:** Tenzij Uw vragen van zoodanigen aard zijn, dat Uw stem over het onderwerp van het antwoord op de vragen afhankelijk is, zoudt U de vragen nu toch kunnen stellen. Zij kunnen dan ter kennis van de Regeering worden gebracht, die er eventueel schriftelijk op kan antwoorden.

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou slechts enkele opmerkingen willen maken, waarop ik dan later het antwoord gaarne zal ontvangen.

In de eerste plaats is bij de herlezing van het ontwerp bij mij de gedachte gerezen, of het geen aanbeveling verdient om, ter voorkoming van ongelukken, een minimumleeftijdsgrens vast te stellen voor het bezit van een vuurwapen, bv. 18 jaar.

In de tweede plaats of, indien een vuurwapen zonder de voorgeschreven kennisgeving aan den assistent-resident, in

(Blaauw, Voorzitter.)

tijdelijk feitelijk bezit wordt afgegeven, behalve de vuurwapenbezitter, ook de tijdelijke bezitter strafbaar is, al heeft hij ook de pas van het vuurwapen bij zich.

In de derde plaats zou ik de vraag willen stellen, indien een in tijdelijk feitelijk bezit overgegeven vuurwapen niet wordt geherregistreerd, wie dan vervolgd moet worden, de tijdelijke bezitter of de werkelijke.

In art. 13 lid 1 sub 5o van de nieuwe vuurwapenordonnantie zou het wellicht aanbeveling verdienen, wanneer ook een regeling zou worden getroffen voor de vernietiging voor het geval dat de rechthebbende het vuurwapen vrijwillig inlevert, bv. indien hij niet langer in staat is om de belasting te betalen. Dit is een vraag die op de voorliggende ordonnantie rechtstreeks betrekking heeft.

Verder meen ik, dat verschillende onderwerpen naar de regeeringsverordening zullen worden overgebracht en dan zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, aan de volgende desiderata betreffende leemten of onnauwkeurigheden in de geldende ordonnantie aandacht te willen schenken. In lid 2 van art. 10 der geldende vuurwapenordonnantie is niet uitdrukkelijk vermeld, aan welken assistent-resident kennis moet worden gegeven van de tijdelijke overgave van een vuurwapen, aan den ambtenaar van de woonplaats van den bezitter van het vuurwapen of van dengene, die het vuurwapen in tijdelijk feitelijk bezit heeft ontvangen of van dengene, ten wiens kantore het is ingeschreven.

In lid 3 van art. 10 is niet vermeld, welke assistent-resident de aanzegging van intrekking moet doen.

Tenslotte staat er in art. 18 lid 5 2e zinsnede van de geldende vuurwapenordonnantie, dat de levering van buskruit en munitie niet mag plaats vinden indien de vervreemder weet of redelijkerwijze moet vermoeden, dat daardoor grootere hoeveelheden in het bezit van den verkrijger zullen komen.

Waar deze inkoop vermoedelijk in de regeeringsverordening zullen worden omschreven, stel ik de vraag, of het niet beter ware, voor te schrijven, dat elke nieuwe aankoop van munitie en buskruit gedekt moet zijn door een vergunning van den assistent-resident.

Dit zijn enkele vragen, welke behoudens die ten aanzien van art. 13 sub 5 geen invloed op den inhoud der ordonnantie teweeg kunnen brengen en welke ik alleen onder de aandacht der Regeering wenschte te brengen in de veronderstelling, dat met de gegeven suggesties eventueel rekening kan worden gehouden bij de vaststelling der Regeeringsverordening.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Voor zoover ik mijn geacht medelid, den heer Van Helsdingen, heb kunnen beluisteren, zijn de door hem gestelde vragen alle vragen, welke niet in het Gedelegeerdenverslag zijn vermeld. Nu kan ik niet overzien hoever de strekking van die vragen gaat en in dat verband zou ik mij daarom wel de bevoegdheid willen voorbehouden om, wanneer te dien opzichte een antwoord wordt gegeven, op de betreffende punten nog terug te komen.

De **Voorzitter**: Ik wil er op wijzen, dat het op deze manier wel wat lastig wordt. Het beste zou zijn, de verdere behandeling op te schorten en den geachten Regeeringsgemachtigde te verzoeken in ons midden te verschijnen. Immers, wanneer de vragen, welke de heer Van Helsdingen heeft gesteld, die volgens hem alleen ter kennis van de Regeering moesten worden gebracht, opdat daarmede rekening kan worden gehouden, opmerkingen van andere zijde teweeg brengen, welke daartegenover worden gesteld en vooral wanneer men, zooals de heer Blaauw zegt, zich dan op het standpunt stelt, dat de portée van die vragen niet overzien kan worden, is het voor de Regeering en ons wel een ingewikkelde zaak geworden. Het is daarom het best, de verdere behandeling thans op te schorten totdat de Regeeringsgemachtigde

(Soangkoepon, Voorzitter e.a.)

aanwezig is, waarna eventueel het onderwerp onmiddellijk verder in behandeling kan komen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeeringsgemachtigde hier komt wil ik ook mijnerzijds gaarne over dit onderwerp het woord voeren.

De **Voorzitter**: Daartegen bestaat geen bezwaar; het zal het best zijn dit dan te doen, wanneer de Regeeringsgemachtigde hier aanwezig is.

Alvorens de vergadering te schorsen, wil ik den heer Soetardjo mededeelen, van den Secretaris te hebben vernomen, dat de Regeeringsgemachtigde voor Financiën het op prijs zou stellen onderwerp **125** de volgende week te behandelen. Ik mag zeker wel aannemen dat de heer Soetardjo met dit uitstel accoord gaat?

De heer **Soetardjo**: Daar heb ik geen bezwaar tegen, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Ond. **125** wordt dus van de agenda van vandaag afgevoerd en zal de volgende week worden behandeld.

Ik schors thans de vergadering voor een half uur. In dien tijd zal de Regeeringsgemachtigde voor Binnenlandsch Bestuur worden uitgenoodigd bij de verdere behandeling van Ond. **88** tegenwoordig te willen zijn.

De vergadering wordt te 9.16 uur v.m. geschorst en te 9.38 uur v.m. hervat.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb oorspronkelijk gedacht, dat de heer Van Helsdingen verschillende suggesties ter overneming wilde aanbevelen, maar na raadpleging van het Stenografisch Verslag is mij gebleken dat behalve het eerste punt, door den heer Van Helsdingen aangeroerd, het slechts om vragen ging en ik zal daarom verder van het woord kunnen afzien.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de vele leden, die met deze ontworpen regelingen hun instemming hebben betuigd, kan ik mij aansluiten. Ook kan ik instemmen met het denkbeeld om alle detailkwesties in regeeringsverordeningen te doen vastleggen. Waar de regelingen op het gebied van in-, uit- en doorvoer enz. van vuurwapens, buskruit en munitie niet zoo direct ingrijpen in het eigenlijke volksleven en dergelijke regelingen meer het karakter dragen van uitvoerende voorschriften tot bescherming van onze gemeenschap tegen ongewenschte toestanden, bestaat m.i. geen enkel bezwaar om deze detailkwesties ten deze in handen van de Regeering te stellen en juist in dit verband komt het mij zelfs beter voor, dat de terzake te nemen maatregelen bij regeeringsverordening zullen worden vastgesteld.

Ik heb mij evenwel de vraag gesteld, of de betrokken organen straks voldoende capaciteiten bezitten, om deze voorschriften met juistheid uit te voeren en te hanteeren.

In het Gedelegeerdenverslag vestigden vele leden in het bijzonder de aandacht op het clandestien bezit van vuurwapens, een kwaad, dat nog steeds grooten omvang schijnt te hebben. De Regeering heeft in dit verband de verzekering gegeven, dat zoo streng mogelijk zal worden gewaakt tegen clandestien bezit van vuurwapens, doch het is ons niet bekend, op welke wijze zij dit clandestien bezit tracht te verminderen. Tot een der middelen hiertoe behoort mijns inziens de in het gedelegeerdenverslag gegeven suggesties om gedurende een termijn van drie maanden na de inwerkingtreding dezer nieuwe bepalingen de gelegenheid open te stellen straffeloos aangifte te doen van vuurwapens, waarvoor geen bezitsvergunning is afgegeven. De Regeering heeft daartegen echter eenige bezwaren aangevoerd, maar

(Soangkoepon.)

deze bezwaren wegen mijns inziens niet op tegen de gevolgen van het clandestien bezit van vuurwapens, immers de controle daarop zal illusoir worden. Verder is de tegenwoordige politie blijkbaar niet ertegen opgewassen om in de bestaande wantoestanden op het gebied van vuurwapens eenige verbetering te brengen. Zooals bekend, oefenen nog vele ongewenschte elementen een terreur op de goedwillende bevolking op Java en Madoera uit doordat deze elementen blijkbaar in het bezit zijn van clandestiene vuurwapens.

Hoe tracht de Regeering hierin verbetering te brengen? In dit verband komt het mij voor, dat het veel beter is de bevolking tegen de zoogenaamde plattelandsterreur te beschermen door het verlenen van een vergunning tot het bezit van een vuurwapen aan degenen, van wie kan worden verwacht, dat zij van dit bezit geen misbruik zullen maken. Ook voor de landbouwende bevolking, die zich voor de bescherming van haar landbouwaanplantingen tegen varkensplaag en van andere wilde dieren van vuurwapens zou willen voorzien, behooren geen belemmeringen in den weg te worden gelegd ten aanzien van het verkrijgen van vergunningen tot het bezit van vuurwapens. Deze bevolking dient bovendien te worden tegemoetgekomen door verlaging van de vuurwapensbelastingen. Ik herinner mij nog den tijd der relletjes ter Sumatra's Westkust, welke de bevolking van de onderafdeeling Mandailing e.a. in de residentie Tapanoeli tot slachtoffer hebben gemaakt. In dien tijd dan werden de vuurwapens geheel van de landbouwende bevolking in die onderafdeeling ontnomen, waardoor zij niet meer in staat was haar landbouwaanplantingen, zooals padie, djagongs e.a. tegen de wilde dierenplaag te beschermen en uitgestrekte landbouwaanplantingen door deze plaag geheel werden vernield, hetgeen tot voedselnoed in verschillende gedeelten der onderafdeeling onder anderen in het onderdistrict Moeara Sipangi heeft geleid. U ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat de relletjes ter Sumatra's Westkust wegens het nemen van onverstandige maatregelen nog ten gevolge hebben gehad het doen verhongeren van een goedwillende onschuldige bevolking in het gewest Tapanoeli. Bij de beoordeeling van het al of niet toestaan van het bezit van vuurwapens ware mijns inziens met de behoefte ten deze der landbouwende bevolking rekening te houden en zoo mogelijk de vuurwapensbelasting voor dit doel op te heffen dan wel tot het minimale te verlagen.

Verder zou ik aan de Regeering de vraag willen stellen, of, nu men zich overal in deze gewesten warm heeft gemaakt voor „Indië Weerbaar” het niet op haar weg ligt, om ten aanzien van de bevolking van deze gewesten het bezit van vuurwapens aan te moedigen en in het bevestigend geval ware m.i. de belasting op de vuurwapens zooveel mogelijk te verminderen; immers het aanwezig zijn van goeden schutters bij de Nederlandsche onderdanen beteekent een ongezochte goede aanwinst voor de verdediging van deze gewesten tegen een eventueelen buitenlandschen vijand. In dit verband is het daarom aan te bevelen, dat aan elken betrouwbaren Nederlandschen onderdaan een vergunning tot bezit van vuurwapens wordt uitgereikt, indien hij daartoe zijn wensch te kennen heeft gegeven.

Ten aanzien van de artikelen zou ik nog het volgende willen zeggen.

In het Gedelegeerdenverslag werd de vraag gesteld, waarom vernietiging moet worden gelast van de in strijd met de bepalingen, ingevoerde, uitgevoerde of geloste goederen. Door te volstaan met verbeurdverklaring zouden waardevolle vuurwapens ter beschikking van het land komen. In antwoord hierop heeft de Regeering verklaard, dat het in het belang van de openbare orde gewenscht is het in omloop brengen van dergelijke goederen zooveel mogelijk te beperken.

Tegenover het door de Regeering ten deze ingenomen standpunt, staat zeker enig nadeel, d.i. het nutteloos maken van artikelen, die zeker voor het een of ander doel bruikbaar kunnen worden gemaakt, zonder hierbij dadelijk te

(Kan, Voorzitter, Directeur van Binnenlandsch Bestuur.) denken aan de door de Regeering in de Memorie van Antwoord genoemde 'slands gewapende diensten.

Wanneer de Regeering bezwaren heeft tegen een verbeurdverklaring, dan is het waarschijnlijk mogelijk deze bezwaren te omzeilen door dergelijke vuurwapens te onteigenen. In elk geval lijkt het mij veel beter, om van zulke vuurwapens een nuttig gebruik te maken. Het zou mijns inziens daarom veel beter zijn, het woord „vernietiging” in alinea 5 van artikel 3 van de regeling omtrent in-, uit-, doorvoer enz. van vuurwapens, buskruit en munitie enz. in Nederlandsch-Indië door het woord „onteigening” te vervangen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne gebruik maken van de aanwezigheid van den geachten Regeeringsgemachtigde voor Binnenlandsch Bestuur in deze zaal om ten deze nog een enkele vraag te stellen.

Ik heb met genoegen in de stukken gelezen dat de Regeering voornemens is om soepeler bepalingen in het leven te roepen ten aanzien van degenen, die van de eene naar de andere plaats reizende, de noodzakelijkheid kunnen aantonen van het bezit van een vuurwapen, zoodat het daardoor voor hen gemakkelijk zou worden gemaakt om speciaal interprovinciaal vuurwapenen mede te nemen.

Ik zou nu willen vragen, of de geachte Regeeringsgemachtigde thans reeds zou kunnen mededeelen op welke wijze die bepalingen soepeler zullen worden gemaakt en hoe de vermelde noodzakelijkheid moet worden aangetoond. Wordt b.v. ten aanzien van reizigers, die den boer opgaan om als handelsemployé's gelden in te zamelen aangenomen, dat het noodzakelijk is vuurwapens mede te nemen en ook ten aanzien van personen, die vermeenen — ten rechte of ten onrechte — dat zij bij hun reizen vuurwapenen noodig hebben ter eventueele verdediging van hun goed en leven? Wanneer deze personen des avonds er op uit moeten, en autotochten hebben te maken, zullen zij dan ook in de gelegenheid worden gesteld te profiteeren van de soepeler bepalingen ten deze?

Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn vragen, die ik gaarne zou willen zien beantwoord.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeeringsgemachtigde hierop onmiddellijk te antwoorden, of zijn antwoord nog even voor te bereiden, waarvoor de vergadering dan zou kunnen worden geschorst?

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de opmerkingen, zooveel door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, op het moment, dat ik nog niet aanwezig was, gemaakt, nog niet alle nagelezen. Gaarne zou ik daartoe eenige minuten in de gelegenheid worden gesteld.

De **Voorzitter**: Dan zal ik de vergadering gedurende korten tijd schorsen.

De vergadering wordt te 9.46 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de vragen, die zooveel door den heer Van Helsdingen zijn gesteld, toen ik hier nog niet aanwezig kon zijn, even doorgelezen en zie daaruit, dat die opmerkingen eigenlijk geen van alle verband houden met die, welke voorkomen in het Gedelegeerdenverslag, zoodat ik dus eigenlijk niet verplicht zou zijn daarop in te gaan. Ik wil echter in het algemeen erop antwoorden, dat waar die opmerkingen suggesties bevatten, met die suggesties bij het opstellen der regeeringsverordening voor zoover mogelijk, rekening zal worden gehouden.

Deze regeeringsverordening is op het oogenblik reeds in een vergevorderd stadium van bewerking gekomen en voor

Vuurwapenregelingen 1936 e.a. (Ond. 88).

(Directeur Binnenlandsch Bestuur.)

zoover zulks dus nog mogelijk zal zijn, zal — zooals ik gezegd heb — met de hier gedane suggesties rekening worden gehouden.

De gestelde vragen kan ik niet alle zoo direct beantwoorden. Sommige betreffen de vuurwapenordonnantie, dus niet deze ontwerp-ordonnantie, die hier voor ons ligt, doch deze vragen zijn blijkbaar gesteld in verband met de regeeringsverordening, welke nog tot stand moet komen.

(De heer Van Helsdingen: Inderdaad.)

Mijnheer de Voorzitter! Ook hiervoor geldt het algemeene antwoord, dat ik zoo juist gegeven heb.

Over een enkele gestelde vraag zou ik nog iets willen zeggen. Dat is vraag 4, waarin staat:

„In lid 2 van artikel 10 der geldende vuurwapenordonnantie staat niet uitdrukkelijk vermeld aan welken assistent-resident kennis moet worden gegeven van de tijdelijke overgave van een vuurwapen. Aan den ambtenaar van de woonplaats van den bezitter van het vuurwapen of van dengene, die het vuurwapen in tijdelijk bezit heeft ontvangen of van dengene, ten wiens kantoor het is ingeschreven.”

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer een vuurwapen tijdelijk wordt overgegeven aan een ander, dan is degene, die dat vuurwapen overgeeft, verplicht daarvan kennis te geven aan den assistent-resident van het ressort, waarin hij gevestigd is, terwijl hij, die zulk een vuurwapen in tijdelijk bezit krijgt, eveneens verplicht is, van dat tijdelijke bezit kennis te geven aan den assistent-resident in het ressort, waar hij verblijft houdt.

In vraag 7 wordt gezegd, dat in het 5e lid van artikel 13 sub (1) van de nieuwe vuurwapen-ordonnantie niet is geregeld de vernietiging in het geval, dat een rechthebbende een vuurwapen vrijwillig inlevert, b.v. wanneer hij niet langer in staat is, de belasting op te brengen. Aangezien voor dergelijke wapens geen vernietiging is voorgeschreven, ziet de Regeering niet de noodzakelijkheid in, dit artikellid nog met deze woorden aan te vullen.

Voor het overige meen ik, op het oogenblik van de vragen van den heer Van Helsdingen verder te kunnen afstappen.

De heer Soangkoepou stelde in de eerste plaats de vraag, of de betrokken autoriteiten wel voldoende capaciteiten bezitten om de voorschriften naar behooren te hanteeren. Ik geloof, dat de heer Soangkoepou daar wel gerust op kan zijn.

Voorts meende hij, dat het ter bestrijding van clandestien bezit van vuurwapenen aanbeveling zou verdienen om een termijn van drie maanden te stellen voor het aangeven van wapenen in clandestien bezit. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering haar bezwaren tegen het stellen van zulk een termijn reeds bekend gesteld en daaraan heeft Zij thans niets meer toe te voegen; Zij handhaaft deze bezwaren onverkort.

Verder zou de heer Soangkoepou nog wenschen, dat vergunningen zullen worden verleend aan diegenen onder de bevolking, waarvan kan worden verwacht, dat zij er geen misbruik van zullen maken. Nu is de geheele vuurwapen-ordonnantie erop gericht, het bezit van vuurwapenen zooveel mogelijk te beperken en een vergunning tot het bezit van een vuurwapen alleen uit te reiken aan hen, die een vuurwapen bepaald nodig hebben. Tegen de uitbreiding, die de heer Soangkoepou hier wenscht, meent de Regeering daarom bepaaldelijk ernstig bezwaar te moeten maken.

Ook tegen de suggestie van den heer Soangkoepou, om voor dat deel van de bevolking dan een lagere belasting vast te stellen heeft de Regeering bezwaar: die belasting moet voor een ieder gelijk zijn.

(De heer Soangkoepou: Ik had hier met name het oog op het bestrijden van landbouwplagen.)

De heer Soangkoepou heeft hier wellicht het oog op de jachtaeten. Er bestaan verschillende soorten acten, waarvan

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepou.)

de kosten uiteenloopen. Maar de vuurwapenbelasting moet voor elkeen gelijk zijn.

Dan heeft de heer Soangkoepou het denkbeeld geopperd, het bezit van vuurwapenen aan te moedigen in verband met de defensie van Nederlandsch-Indië, door aan een ieder, die een vergunning vraagt en overigens te goeder naam en faam bekend staat, een vergunning uit te reiken. Ook deze suggestie van het geachte lid kan de Regeering werkelijk niet overnemen; Zij acht dezen maatregel niet noodig.

(De heer Soangkoepou: Maar men maakt zich tegenwoordig zoo druk over de weerbaarheid en dan moeten de menschen toch ook goed kunnen schieten.)

Een verdere vraag van den heer Soangkoepou was, de verbeurd verklaarde wapenen niet te vernietigen. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering op dit punt ook reeds haar standpunt uiteengezet en Zij blijft het wenschelijk achten, wel tot vernietiging over te gaan. Vooral het aantal gevaarlijke vuurwapenen hier te lande dient zooveel mogelijk te worden beperkt.

Voorts zou het voor het land zelf weinig nut hebben de wapens niet te vernietigen, maar ze bijv. over te dragen aan diensten, die wapens noodig hebben, omdat deze diensten slechts bepaalde soorten vuurwapenen kunnen gebruiken.

Tenslotte heeft de heer Kan enkele vragen gesteld, na zijn appreciatie te hebben betuigd, dat soepeler bepalingen in het leven zullen worden geroepen voor degenen, die bepaaldelijk een vuurwapen nodig hebben, omdat zij op reis gaan. Ik kan op het oogenblik op de vragen van den heer Kan niet precies antwoorden, hoe het betreffende voorschrift in de regeeringsverordening geredigeerd zal worden, maar in ieder geval zal getracht worden de formulering zoo te stellen, dat het inderdaad beter dan nu mogelijk zal worden aan degenen, die werkelijk kunnen aantonen, dat zij een vuurwapen nodig hebben, een vergunning te geven.

Hoe de noodzakelijkheid zal moeten worden aangetoond is natuurlijk thans nog niet in enkele woorden te zeggen. Om een voorbeeld te noemen. Wanneer iemand zegt, dat hij een vuurwapen nodig heeft, omdat hij op reis gaat over Java, waar de veiligheidstoestand over het algemeen zeer gunstig is, zal hij op deze mededeeling alleen uiteraard geen vergunning kunnen krijgen. Wanneer zich echter het geval voordoet, dat men veelvuldig het binnenland moet intrekken met een groote geldsom bij zich, zal er meer kans bestaan, dat een vergunning voor het bezit van een vuurwapen wordt verstrekt.

Het is echter voor mij zeer moeilijk op het oogenblik de vragen te beantwoorden; het zal in de regeeringsverordening zoo duidelijk mogelijk worden geredigeerd, terwijl aan degenen, die de vergunningen moeten uitreiken, een zekere vrijheid moet worden gegeven bij het toepassen der voorschriften.

Ik geloof, dat er verder geen opmerkingen zijn gemaakt, die nog beantwoording behoeven.

De heer Soangkoepou: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gezegd, dat men ten aanzien van de vraag, of de politie al dan niet voor haar taak om ontduiking van de voorliggende ordonnantie tegen te gaan, berekend is, vertrouwen moet stellen in de gezagsorganen. Dat doe ik ook, maar dan rijst bij mij toch de vraag, hoe het dan te verklaren is, dat zij, die in het binnenland de plattelandsbevolking terroriseren, in het bezit blijken van vuurwapens, die uiteraard niet door een vergunning gedekt zijn. Daarom heb ik de vraag gesteld, hoe de Regeering het clandestiene bezit van vuurwapens denkt tegen te gaan. Er is een regeling, maar in de practijk blijkt, dat aan deze regeling niet de hand kan worden gehouden. Daarop vestigde en vestig ik de aandacht der Regeering.

Wat betreft de verlaging van de vuurwapenbelasting voor het bezit van vuurwapens voor landbouwkundige doeleinden,

(Blaauw.)

zoals de Regeering terecht opmerkt, bestaan er verschillende jachtakten, maar deze jachtakten betreffen toch meer een liefhebberij. De vuurwapens, waarop ik thans het oog heb, moeten echter gehouden worden in het belang van de bescherming van den landbouwkundigen aanplant. In de buitengewesten moeten verschillende landbouwers namelijk hun aanplant tegen vernieling en beschadiging door bv. apen beschermen en daarvoor hebben zij vuurwapens noodig.

(De heer Van Helsdingen: Het kan ook met pijl en boog.)

Dat is een verouderd wapen, een pijl en boog heeft de bevolking niet meer. Als men geen vuurwapens meer heeft, moet men wel tot andere middelen zijn toevlucht nemen, maar, zoals ik reeds opmerkte, in Tapanoeli heeft het innemen van de vuurwapens der bevolking ten gevolge gehad, dat alle bevolkingsaanplantingen verwoest worden. Daarom vraag ik de Regeering in zulke gevallen een tegemoetkomende houding jegens de bevolking aan te nemen, omdat eigenlijk haar inkomsten uit de producten niet zoodanig zijn, dat zij ook nog de vuurwapenbelasting kan betalen.

Dan de kwestie van de vernietiging van de vuurwapens. De Regeering kan wel zeggen dat dit beter is, maar het is toch zonde van het geld. Ik heb het zelf meegemaakt, dat 2000 geweren kracht de vuurwapenordonnantie vernietigd werden, dus hoeveel kapitaal wordt daarmee niet weggegooid. Als dit productief werd gemaakt zou dit mijns inziens toch veel beter zijn. Wanneer de Regeering daartegen echter bezwaar heeft, kan ik er niets aan doen.

Ik heb de gevolgen van de vuurwapenregeling in de Inheemsche maatschappij naar voren gebracht en ik hoop, dat de Regeering met mijn suggesties rekening zal houden, in verband met de belangen van de bevolking. Ik heb dit voorgebracht, omdat het ook de taak der Regeering is om de belangen van de bevolking te behartigen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een vraag willen stellen. Nu hedenmorgen van verschillende zijden vragen tot de Regeering gericht zijn, die niet in het Gedelegeerdenverslag zijn opgenomen en de Regeering zoo welwillend is geweest, daarop in te gaan, zou ik ook een vraag willen stellen. Het gaat hierom.

Er zijn verschillende mensen in het bezit van vuurwapens, die daarvoor een pas gekregen hebben en daarvoor jaarlijks belasting moeten betalen.

Nu is het ons allen bekend, dat die belasting op de vuurwapens volstrekt niet in evenredigheid staat met de waarde van de vuurwapens en in vele gevallen zijn de bezitters van een vuurwapen dan ook niet in staat gebleken, de belasting te betalen.

Bij de huidige regeling loopt dit uit op inlevering van de vuurwapens, met het gevolg dat ze worden vernietigd. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of in de uitvoeringsverordening niet een regeling kan worden getroffen, dat dergelijke vuurwapens, die in handen zijn van mensen, die ze regelmatig bezitten, in het geval daarvoor geen vuurwapenbelasting meer wordt betaald, worden verzegeld, zoodat de betrokkene het vuurwapen niet meer kan gebruiken en daarmee de reden van betaling van belasting vervalt, zonder dat het vuurwapen vernietigd behoeft te worden.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Zooals indertijd bij de motorvoertuigenbelasting het geval is geweest!)

Iets dergelijks heeft men vroeger bij de motorvoertuigenbelasting gehad. Wanneer men die motorvoertuigen niet ge-

(Directeur Binnenlandsch Bestuur, Van Helsdingen.)

bruikte, konden ze verzegeld worden en wanneer de zegels verbroken werden, moest men er achteraf belasting voor betalen.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon is nog even teruggekomen op de wenschelijkheid, de landbouwende bevolking wat meer tegemoet te komen en hij wijst erop dat in sommige gevallen bevolkingsaanplantingen totaal worden verwoest doordat de menschen niet in het bezit zijn van vuurwapens. Dergelijke alarmeerende berichten, dat in Tapanoeli bevolkingsaanplantingen totaal verwoest werden door wilde dieren, hebben de Regeering niet bereikt.

(De heer **Soangkoepon**: Het is al een paar jaar geleden!)

Ik weet wel, dat in streken, waar de bevolking bijzonder last heeft van wilde dieren, die aan de aanplantingen schade toebrengen, het Bestuur zoo welwillend is, bonafide jagers bijeen te roepen om te trachten op die wijze een eind te maken aan het vernietigen van zulke aanplantingen. En dat wordt dan vaak met succes gedaan. Wat betreft de kwestie van het clandestiene wapenbezit, dat in het binnenland voorkomt, zal de heer Soangkoepon wel weten, dat niettegenstaande het feit, dat er werkelijk zeer strenge maatregelen worden genomen tegen het binnensmokkelen van vuurwapens, dit toch nog wel voorkomt en dat dergelijke wapens dan in het binnenland verzeild raken is dan ook niet zoo buitengewoon vreemd. Bestuur en politie oefenen echter zoo goed mogelijk toezicht uit. Verder is het natuurlijk min of meer aan het toeval overgelaten of clandestien wapenbezit ontdekt wordt. Wanneer bijvoorbeeld bij een huiszoeking een dergelijk wapen wordt aangetroffen, wordt dit ook in beslag genomen. Ik ben er niet van overtuigd, dat daarnaast nog bijzondere maatregelen noodig zouden zijn.

Voorts heeft het geachte lid, de heer **Blaauw**, nog een suggestie gedaan. Ik wil hierop antwoorden, dat ik deze suggestie gaarne wil overnemen. Als ik den heer **Blaauw** goed heb begrepen, gaat het hier om bezitters van vuurwapens, lieden, die te goeder naam en faam bekend staan, maar voor wie de belasting op een gegeven moment wat te zwaar is, waardoor zij deze belasting niet op tijd kunnen betalen en waardoor inlevering van de wapens noodzakelijk wordt. De heer **Blaauw** zou dan willen voorkomen, dat een dergelijk wapen vernietigd wordt.

Wanneer de toestanden zoodanig zijn als de heer **Blaauw** ze schetst, lijkt er mij veel voor te zeggen om dergelijke menschen tegemoet te komen, door de wapens te verzegelen of tijdelijk in te nemen, zonder tot vernietiging over te gaan. Ik wil dus gaarne de suggestie overnemen, en trachten een en ander in de regeeringsverordening op te nemen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Dan is hiermede tegelijkertijd beantwoord de vraag, die ik gesteld heb over het niet-vernietigen van vuurwapens in geval van vrijwillige inlevering ten gevolge van niet langer kunnen betalen der belasting. Het voorstel van ons geacht medelid geeft een aanvaardbare oplossing.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.12 uur v.m. gesloten.

24ste VERGADERING — ZATERDAG 20 MAART 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164) en van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 (Ond. 165). — Wijziging en aanvulling van de Postspaarbankordonnantie (Ond. 133).

24ste VERGADERING.

Vergadering van Zaterdag 20 Maart 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164) en van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 (Ond. 165). — Wijziging en aanvulling van de Postspaarbankordonnantie (Ond. 133).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 12 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Prawoto Soemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesomo, Thamrin en Verboom.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering van den heer Wiwoho, wegens ziekte, om de vergadering van het College van Gedelegeerden bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikking:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15, 16, 16, 16 en 17 Maart 1937 Nos. 1, 1z, 24, 25 en 15 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke verlenging van het verbod van den invoer van suiker (Suikerinvoerordonnantie 1937) (Ond. 164);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1939 (Ond. 165);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Makassar (Ond. 166);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Palembang (Ond. 167);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over 1937, alsmede op de aanslagen in de vennootschapsbelasting betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1936 en 1 Juli 1937 (Ond. 168);

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 12 Maart 1937 Nos. 17, 19, 20, 21, 22 en 23 en van 13 en 15 Maart 1937 Nos. 22 en 19 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie ter voorkoming van prijsopdrijving van goederen, diensten of huren (Ond. 163);
- b. de ordonnantie tot opheffing van het verschil in rechtstoestand tusschen Inlandsehe burgers en negorijlieden in de Molukken (Ond. 124);
- c. de ordonnantie tot nadere wijziging van de verpondingsordonnantie 1928 en de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 126);

(Voorzitter.)

- d. de ordonnantie tot handhaving van de regelen betreffende de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van de Boekit-Asam-steenkolenontginning, de Oembilinsteenkolenontginning en de Landswaterkrachtbedrijven (Ond. 148);
- e. de ordonnantie tot vaststelling van de rentepercentages, welke door de Landsbedrijven verschuldigd zijn over het in artikel 4, onder 1e a. der Indische Bedrijven bedoelde kapitaal (Ond. 123);
- f. de ordonnantie tot nadere wijziging van de bepalingen betreffende een gewijzigde toepassing, in bijzondere gevallen, van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement op eervol uit 's Lands dienst ontslagen departementshoofden (Ond. 129);
- g. de ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie, houdende verbodsbepalingen betreffende het plaatsen van sero's in de vaarwaters leidende naar de reede van Soerabaja (Ond. 147);
- h. de ordonnantie tot aanvulling van de „Regelen voor het administratief beheer voortvloeiende uit de Indische Compabiliteitswet” (Ond. 155).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 Maart 1937 No. 579/B houdende mededeeling, dat het slot van de rekening van uitgaven en ontvangsten van Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1933 in overeenstemming met den Volksraad is vastgesteld (Ond. 74).

4. Als voren van 16 Maart 1937 No. 580/B betreffende voortzetting der contingenteering van katoenen dekens.

5. Als voren van 16 Maart 1937 No. 581/B betreffende voortzetting van de contingenteering van den invoer van badhanddoeken.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 12 Maart 1937 No. 15 bepalende, dat de duurte-toeslag, bedoeld in het besluit van 23 Januari 1937 No. 14 in de gevallen, waarin van een echtbaar man en vrouw beiden landsdienaar zijn, alleen wordt genomen door het gezinshoofd overeenkomstig diens nominale inkomsten vermeerderd met eventueel genoten overgangsinkomsten.

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de vraag of bij de Regeering zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de behandeling van de ontwerp-Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164) en de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 (Ond. 165) gestelden termijn.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten niet op verlenging van den termijn, voor de behandeling van deze ontwerpen gesteld, bij de Regeering aan te dringen.

De **Voorzitter:** Deze ontwerpen zullen dan na sluiting van de openbare vergadering in de commissies worden behandeld.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Postspaarbank-ordonnantie (Staatsblad 1934 No. 653). (Ond. 133.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.03 uur v.m. gesloten.

1947

1947

1947

1947

1947

1947

1947

1947

1947

1947

1947

25ste VERGADERING — DINSDAG 30 MAART 1937.

Ingekomen stukken. — Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164).

25ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 30 Maart 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164). — Wijziging „Suikerovergangsregeling 1937—1939” (Ond. 165). — Wijziging Koninklijk Besluit betreffende credietverband (Ond. 132). — Vijfde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigde: de heer Hart.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Telegram van den 1sten Gouvernements Secretaris houdende mededeeling, dat de Directeur van Justitie mede is aangewezen om voorlichting te verschaffen bij de behandeling van de Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164).

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 18 Maart 1937 No. 12 ter aanbieding van twee ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot herziening en nadere vaststelling van de „Subsidie-ordonnantie Westersch lager onderwijs” en tot herziening en nadere vaststelling van de „Mulo-subsidie-ordonnantie”. (Ond. 169).

2. Als voren van 20 Maart 1937 No. 2 houdende uitnodiging, krachtens art. 89 I. S., om het ontwerp van een ordonnantie tot vaststelling van een nieuw reglement op het verlenen van verlof naar het buitenland aan burgerlijke landsdienaren opnieuw in behandeling te nemen. (Ond. 25 — Stukken 13—15).

De stukken worden gedrukt.

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 19 Maart 1937 No. 44 houdende mededeeling dat is vastgesteld de ordonnantie houdende nieuwe voorschriften omtrent in-, uit- en doorvoer, lossing, bezit, handel en vervoer van vuurwapens, buskruit en munitie en aanvulling en wijziging van het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement, het Rechtsreglement Buitengewesten en de Zegelverordening 1921. (Ond. 88).

4. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 25 Maart 1937 No. 646a/B betreffende voortzetting van de contingentering van den invoer van sanitair aardewerk.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 Maart 1937 No. 34 houdende eervol ontslag van L. V. Alsdorf uit 's Lands dienst.

6. Als voren van 20 Maart 1937 No. 27 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting toegestane fondsen ten behoeve van een uitbreiding van het personeel van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

7. Als voren van 22 Maart 1937 No. 1² houdende opdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Soangkoepon.)

Vice-President van den Raad van Ned.-Indië gedurende de voorgenomen reis van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal naar Semarang, Soerabaja, Bali en Lombok.

8. Als voren van 23 Maart 1937 No. 17 houdende nadere vaststelling van de duurtetoelagen voor de residentie Djambi en Palembang.

De sub 3 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Afschrift van den brief van den directeur van Binnenlandsch Bestuur aan den Gouverneur-Generaal van 21 Maart 1937 No. A.I. 30/2/12 betreffende de motie van den regentschapsraad van Indramajoe inzake de schuldbevrijding van de bevolking van dat regentschap.

2. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Motie van de vereeniging van gepensioneerden te Djombang, waarbij wordt verzocht om, voor zoover zij zulks nog niet hebben, aan onderscheiden landsdienaren of gepensioneerde landsdienaren het forum privilegium te verlenen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke verlenging van het verbod van den invoer van suiker („Suikerinvoerordonnantie 1937”; Ond. 164), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (Stuk 6).

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting heeft de Regeering verklaard, dat als voorwaarde voor de verlenging van het invoerverbod, aan de N. I. V. A. S. de verplichting is opgelegd op de binnenlandsche markt een redelijken prijs te blijven handhaven, waarbij dus zoowel de binnenlandsche consument als de suiker verwerkende industrie hier te lande zullen zijn gebaat. Deze redelijke prijs is nader door de Regeering in de Memorie van Antwoord verduidelijkt in de definitie, dat de prijs, waarvoor door N. I. V. A. S. voor binnenlandsche consumptie bestemde suiker wordt verkocht, voorshands gelijk zal zijn aan de opbrengst, welke kan worden verkregen bij verkoop van suiker met bestemming Singapore. Deze prijs voor de binnenlandsche markt wordt dus niet door de bestaande prijsverhoudingen hier te lande, doch geheel door Singapore-markt of die van het buitenland beheerscht.

Wanneer de Regeering verder zegt, dat het principieele voordeel van zulk een prijssysteem is, dat dan de suikerindustrie onder de huidige verbeterde omstandigheden slechts bescherming wordt verleend tegen abnormale, prijsbedervende invloeden en dat verder de toestand wordt verkregen, als ware Nederlandsch-Indië een vrije markt, dan geldt de redelijkheid van den door haar genoemden prijs alleen de suikerindustrie hier te lande en zeker niet de consumenten en de suiker verwerkende industrie hier te lande; trouwens uit de bijlage van de Memorie van Antwoord is gebleken, dat in het jaar 1936 nog mogelijk was 851 644 kg tegen een totalen prijs van f 344 896 suikerwerk in deze gewesten in te voeren. Dit pleit toch wel voor de omstandigheid, dat de prijs van suiker voor de consumenten hier te lande nog abnormaal hoog is. Wanneer de buitenlandsche suiker, die tot suikerwerk wordt verwerkt en op dit suikerwerk, na berekening van vracht en invoerrecht, nog behoorlijke winsten kunnen worden gemaakt, terwijl de loonen in het buitenland belangrijk hooger zijn dan hier te lande dan behoort het mijns inziens geen nader betoog, dat voor de hier te

(Soangkoepon.)

lande geproduceerde suiker van de eigen consumenten hier te lande nog veel te hooge prijzen worden geëischt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Blijkt dat uit het voorgaande?)

Ja, wanneer de suikerwerkindustrie buitenlandsche suiker kon gebruiken, behoefde zij minder voor haar grondstoffen te betalen.

Indien dus ons geachte medelid, de heer Prawoto, van oordeel is, dat de prijs van de binnenlandsche suiker voor de suikerwerkfabrieken nog steeds hooger is dan de buitenlandsche prijzen, terwijl daarboven nog een accijns wordt opgelegd, zoodat ten gevolge van een en ander het voor genoemde industrie zeer moeilijk wordt de buitenlandsche concurrentie het hoofd te bieden, behoeft mijns inziens aan de juistheid van deze meening niet te worden getwijfeld. De door de Regeering zelf ten deze gegeven inlichtingen zijn mijns inziens afdoende om de conclusie te trekken, dat ons geacht medelid, de heer Prawoto, hierin gelijk heeft en daarom begrijp ik niet, waarom de Regeering het in het Gedelegeerden-verslag uitgesproken oordeel van eenige leden, dat de binnenlandsche suikerprijzen nog altijd te hoog zijn, niet kan deelen.

Nederlandsch-Indië heeft een overvloedige productie van suiker gehad, welke de Regeering aanleiding heeft gegeven, om de productie hier te lande te beperken en niettegenstaande deze overproductie befaalen de hier te lande aanwezige consumenten nu hogere suikerprijzen dan in een tijd, toen de overproductie nog niet bestond. Vóór een bestaan van deze overproductie betaalde men voor een kattie witte suiker 4 cent en met de overproductie thans 5½ cent, hetgeen overeenkomt met den prijs van respectievelijk f 0.064 en f 0.088 per kg en dus een prijsverhoging van 37½% beteekent. Ik vraag mij af, waarom de Regeering deze prijsverhoging van 37½% niet al te hoog vindt en dat nog wel in een tijd, dat men over een overvloed van suiker hier te lande zonder enig bezwaar zou kunnen beschikken, terwijl daarbij het volksinkomen steeds lager is geworden.

In deze tijden van productiebeperking hier te lande, wordt voor Britsch-Indië de mogelijkheid geopend haar suikercultuur uit te breiden, terwijl de suikerexport uit deze gewesten naar China is verminderd. Ik vraag mij af, of dit alles zijn oorzaak niet vindt in de al te groote beperking van de productie van de Javasuiker. Indien Nederlandsch-Indië haar suikermarkt wenscht te behouden, dan is mijns inziens haar allereerste taak om haar suiker aanhoudend in groote hoeveelheid tegen een lagen prijs aan de consumenten zoowel hier te lande als in het buitenland te verkoopen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Hebben wij dat dan niet gedaan?)

In het binnenland niet.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In China wel.)

In het binnenland is het niet gedaan, dat bedoel ik. Wanneer wij een markt willen behouden, moeten wij die markt met goedkope suiker overstroomden. Dat moet dus ook in het binnenland geschieden.

Het doel is nimmer te bereiken, indien de Regeering door haar maatregelen de suikerproductie beperkt.

Het is derhalve niet uitgesloten — ik durf het niet met zekerheid te zeggen — .....

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat is maar goed ook.)

Ik ben namelijk niet zoo goed op de hoogte.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: U leest anders de stukken geregeld.)

Het is dus mijns inziens derhalve niet uitgesloten, dat de uitbreiding van de suikercultuur in Britsch-Indië en de vermindering van den afzet van Javasuiker naar China

natuurlijke gevolgen zijn van onoordeelkundige productiebeperking hier te lande. Wil de Javasuiker haar markt behouden, dan moet men de productie ervan zooveel mogelijk verhoogen en de wereldmarkt — gelijk een bandjir — daarmee overstroomden. Indien dit aanleiding kan geven tot het invoerverbod van suiker in deze gewesten, dan acht ik dit logisch, doch het is mijns inziens niet logisch en niet redelijk, dat de consumenten hier te lande hogere prijzen dan het buitenland moeten betalen voor een product, dat geheel in deze gewesten is gewonnen en verwerkt, zooals de suiker.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Wilt U even een voorbeeld noemen?)

De suiker wordt hier verwerkt in suikerwerken — ik heb daar zoeven al op gewezen — en ik vind dan een verhoging van den suikerprijs van 4 tot 5½ cent al te veel.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Het betreft hier heel wat anders; ik zal er U dadelijk op antwoorden!)

De Regeering mag naar mijn bescheiden meening deze wijze van behartiging der algemeene belangen niet langdurig laten voortbestaan, omdat dit lijnrecht ingaat tegen haar eigen taak als Regeering; immers daardoor behartigt Zij praktisch veel meer de belangen van het buitenland dan die van deze gewesten, welke aan haar zorgen zijn toevertrouwd.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting verklaard, dat er nog altijd gevaren dreigen in den vorm der mogelijkheid van den invoer van buitenlandsche suiker tot zeer lage prijzen dan wel van herinvoer van Javasuiker van uit Britsch-Indië, waar deze suiker bij de liquidatie van speculatieve positie meermalen wordt aangeboden tegen prijzen aanmerkelijk beneden den prijs, waarvoor zij is gekocht, terwijl zij met uit Britsch-Indië leeg terugkeerende rijstschepen zeer goedkoop naar Nederlandsch-Indische bestemmingen kan worden vervoerd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Uit Britsch-Indië?)

Ja, tenminste van Rangoon!

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maar dat ligt niet in Britsch-Indië!)

De Voorzitter: Ik mag een zekere gemoedelijkheid wel, maar als het een gezellig babbeltje wordt, moet ik er toch tegen opkomen!

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Is het wel juist, dat uit Britsch-Indië leeg terugkeerende rijstschepen komen? Ik zou zeggen, dat de rijstschepen, juist uit Britsch-Indië en o.a. die van Rangoon volgeladen behooren te zijn met rijst, welke bestemd is voor de buitengewesten, zooals het gewest Oostkust van Sumatra en andere streken.

Ook het scheppen van de mogelijkheid tot wederinvoer van Java-suiker in Nederlandsch-Indië tegen lagere prijzen komt mij zeer absurd voor, omdat men op die wijze ten koste en ten nadeele van de belangen van deze gewesten voordeelen in den schoot van het buitenland heeft geworpen. Wanneer voor de buitenlandsche suiker de mogelijkheid wordt geopend om hier te lande haar afzetgebied te vinden, dan is het dus veel aannemelijker, wanneer men verklaart, dat de prijzen van de Java-suiker voor de hier te lande aanwezige consumenten veel hooger zijn dan de buitenlandsche. Indien dit juist is, dan is het onredelijk, dat het invoerverbod van suiker wordt uitgevaardigd, onredelijk tegenover het buitenland en onredelijk tegenover de consumenten en de suikerwerkindustrie hier te lande en dit alleen ten voordeele van eene kleine groep suiker-producenten op Java.

Nu de productie en de afzet van de suiker eenmaal geregeld zijn en de handel geleidelijk een normaal aspect begint te verkrijgen, kan ik mij aansluiten bij de in het Gedelegeerden-verslag geuite meening, dat er thans bezwaarlijk van buiten-

(Soangkoepon.)

gewone omstandigheden, zooals in de considerans van dit ontwerp tot uiting is gebracht, gesproken kan worden; trouwens de toestand van enkele jaren terug is niet meer gelijk als thans; wij gaan nu een beteren tijd tegemoet.

Ten aanzien van de toe te passen straf, voorgeschreven in artikel 3 van de voorliggende ontwerp-ordonnantie kan ik meer voelen voor het standpunt der Regeering. Ik voel er dus meer voor, om de strafbaar gestelde feiten als misdrijven te kwalificeren, omdat daarbij ook voor de toepassing van de op te leggen straffen een overtuigend bewijs wordt vereischt. De veiligheid van de verdachten is meer gewaarborgd bij misdrijf- dan bij overtredingszaken.

Naar aanleiding van de in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag betreffende de toepasselijkheid van deze en dergelijke ordonnanties voor zelfbestuursgebied, of er naar het oordeel der Regeering geen aanleiding is terzake een wetswijziging ter hand te nemen dan wel in de betrokken politieke contracten een duidelijke clausule betreffende de toepasselijkverklaring van algemeene verordeningen op te nemen, heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord medegedeeld, dat na de totstandkoming van de nieuwe politieke contracten en de nieuwe zelfbestuursregelingen, welke naar het zich laat aanzien in den loop van dit jaar zal plaats vinden, door een daarin opgenomen duidelijke clausule iedere twijfel omtrent de toepasselijkheid op zelfbesturende landschappen van deze en soortgelijke regelingen uitgesloten zal zijn.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit beteekent toch, dat deze twijfel bestaat van af de inwerkingtreding dezer ontwerp-ordonnantie, d.i. van af 1 April 1937 tot het tijdstip, dat die nieuwe politieke contracten en nieuwe zelfbestuursregelingen tot stand zullen zijn gekomen.

Wordt daardoor de innerlijke waarde van artikel 6 van deze ontwerp-ordonnantie niet eenigszins krachteloos gemaakt?

Ik denk, dat deze toepasselijkverklaring op zelfbesturende gebieden geen wijziging behoeft van de politieke contracten; immers in een van de artikelen van deze contracten is dit reeds voldoende geregeld.

In de lange politieke contracten ter Oostkust van Sumatra b.v. is hierin reeds voorzien bij artikel 16, alinea 1, sub f, terwijl een soortgelijke regeling te vinden is in de z.g. korte politieke contracten, zoodat het voor de Regeering in het onderwerpelijk geval alleen noodzakelijk is, om deze ordonnantie ook toepasselijk te verklaren op zelfbestuursonderhoorigen.

Er kan dus op grond van de bestaande politieke contracten volstaan worden met het artikel 6 van de voorliggende ontwerp-ordonnantie als volgt te redigeeren:

„Deze ordonnantie is mede van toepassing op personen, behorende tot de Inlandsche bevolking in rechtstreeks en niet-rechtstreeks bestuurd gebied, welke aan de rechtsmacht van den Inheemsche rechter is onderworpen.”

Mijnheer de Voorzitter! In alinea 2 van artikel 2 van deze ontwerp-ordonnantie wordt gesproken van artikel 3 der Suikeruitvoer-ordonnantie 1937.

Berust dit niet op een vergissing, omdat, naar ik vernomen heb, deze ordonnantie nog niet bestaat? Of wil de Regeering daarmede de Suikeruitvoer-ordonnantie 1936 bedoelen?

In de Memorie van Toelichting wordt verder medegedeeld, dat de basisprijs voor superieure hoofdsuiker van f 6 per kg onveranderd is gebleven. Moet het woord „kilogram” niet gewijzigd worden in de woorden „honderd kilogram”?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik geloof, dat U daarin gelijk heeft.)

Er bestaat zeker geen bezwaar tegen een invoerverbod, desnoods een algeheel invoerverbod van suiker in deze gewesten uit te vaardigen, mits daarmede ook rekening wordt gehouden met de werkelijke belangen van de hier te lande aanwezige consumenten en de suikerwerkindustrie in deze gebieden.

(Prawoto.)

Kan de Regeering mij nu verzekeren, dat deze belangen met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie niet zullen worden geschaad, of wel beter zullen worden gediend?

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van de ontwerp-suikerinvoerordonnantie in den Volksraad ben ik een van degenen geweest, die gepleit hebben voor afschaffing van de vrijstelling vermeld in artikel 1 van het ontwerp. In die vrijstellingen komen suikereindproducten voor, b.v. het suikerwerk. Wij hebben hier een suikerwerkfabriek, hoewel die fabriek zich nog niet heeft georiënteerd ten aanzien van het maken van kwaliteitssuiker. Wanneer men nu een invoerverbod toepast op suikerwerk, zou dat misschien een stimulans kunnen zijn voor het maken door de suikerwerkfabrieken alhier van kwaliteitssuiker.

Mijnheer de Voorzitter! In de laatste alinea van de toelichting op artikel 1, voorkomende in de Memorie van Antwoord staat te lezen, dat de suikerwerken, hier vervaardigd, in kwaliteit samenvallen met die van Japan. Men zou dus logisch kunnen redeneeren door te zeggen, wanneer daarbij de belangen der Indische suikerwerkindustrie in aanmerking worden genomen, dat de grondstoffen, hier benodigd voor de suikerwerken dan toch minstens even veel moeten kosten als voor de suikerwerken, die verkrijgbaar worden gesteld in Japan.

Nu heb ik hier voor mij een lijst, die ik van het Kantoor voor de Statistiek heb gekregen. Daarin worden vermeld prijzen van suiker, die verkocht wordt op de buitenlandse markten. Volgens de Memorie van Antwoord wordt de prijs van de suiker voor de binnenlandsche markt even hoog gesteld als te Singapore geldt. Doch wanneer wij hierbij in beschouwing nemen den staat, dien ik gekregen heb van het Kantoor voor de Statistiek, die opgeeft de prijzen van de suiker op de buitenlandse markten, dan zien we, dat te Singapore in Maart 1937 wordt betaald f 6,15; deze prijs is voor Japan f 5,40, voor China f 5,65, voor Hongkong f 5,90, Oostkust van Britsch-Indië f 5,57½ en Westkust van Britsch-Indië f 5,52½, alles per picol.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En hoe staat het met de invoerrechten, speciaal dan in Japan?)

Uit deze cijfers blijkt, dat voor de grondstof, de suiker, noodig voor het vervaardigen van suikerwerken, in Nederlandsch-Indië de hoogste prijs wordt aangelegd in vergelijking met de naburige buitenlandse markten en daar komt dan hier de accijns nog bij. In verband met wat de Regeering-gemachtigde interrumpeert over de invoerrechten zou ik hem de vraag willen stellen, hoeveel dat invoerrecht dan per kg bedraagt. Maar ik wijs daarbij op een mededeeling van den Regeering-gemachtigde, den heer Paerels, bij de vorige behandeling, dat de vrachtprijs van de suiker van Java naar Japan v.v. per picol ongeveer f 1 bedraagt, dan komen we op f 6,40 of ongeveer even hoog als de prijs te Singapore. Indien nu het Japansche invoerrecht ongeveer even hoog is als de accijns hier te lande, dan zouden de suikerwerken, vervaardigd op Java, ongeveer kunnen concurreren met de Japansche. Wanneer we nu zien naar den bij de Memorie van Antwoord overgelegden staat, dan blijkt, dat de in Japan in 1936 ingevoerde 210 677 kg suiker een waarde vertegenwoordigde van f 63 088, hetgeen per kg neerkomt op 29 c, terwijl hier te lande volgens door mij verkregen inlichtingen, de suiker per kg op 42 c komt. De conclusie is derhalve gerechtvaardigd, dat men voor dezelfde kwaliteit Java-suikerwerk minstens tweemaal zoo duur betaalt als voor het gelijkwaardige Japansche product. Ik zou van den Regeering-gemachtigde willen vernemen of de Regeering niet genegen is, de suiker, benodigd voor de vervaardiging van het suikerwerk hier te lande in prijs even hoog te stellen als het Japansche product, minus den accijns.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering voorts: „Tegen een verlaging van den prijs uitsluitend van

Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164). — Wijziging „Suikerovergangsregeling 1937—1939” (Ond. 165). — Wijziging Koninklijk besluit betreffende credietverband (Ond. 132).

(Prawoto.)

de voor de suikerwerkindustrie bestemde suiker, welke in verband met het vorenstaande niet noodzakelijk is te achten, bestaat bovendien het overwegend bezwaar, dat contrôle of deze tegen een specialen verlaagden prijs beschikbaar gestelde suiker inderdaad door de suikerwerkindustrie wordt verwerkt en niet zonder verwerkt te zijn in consumptie wordt gebracht, niet of slechts met een zeer omvangrijk en kostbaar apparaat zou kunnen worden uitgeoefend.”

Nade aanleiding hiervan zou ik echter willen wijzen op de methode, die bij de kinine en de spiritus wordt toegepast. De kinine b.v. krijgt, voorzover ze door het gouvernement gratis wordt verstrekt, een andere kleur dan de consumptie kinine. Zou men op deze wijze nu ook niet de suiker, die wordt geleverd aan suikerwerkfabrikanten, ook niet een andere kleur kunnen geven dan de consumptiesuiker voor de binnenlandsche markt?

Er is hierbij nog een ander belang betrokken. Mij is bekend, dat aan de suikerwerkfabriek te Semarang, waar voorheen 400 arbeiders werk vonden, thans nog slechts 120 man over zijn. Ook op het stuk van werkverschaffing is stimuleering van de Indische suikerwerk-industrie derhalve aan te bevelen.

(De heer Van Helsdingen: Heeft men misschien nieuwe machines toegepast?)

Inderdaad.

(De heer Kan: Dan wordt het begrijpelijk, dat er thans minder personen in de fabriek werkzaam zijn.)

De nieuwe machines worden thans nog niet gebruikt.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Wij zullen straks van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen, of het al dan niet juist is, dat een zekere bescherming wordt verleend aan de buitenlandsche suikerwerkfabrieken.

Wanneer hetgeen de heer Prawoto daaromtrent heeft gezegd, juist mocht zijn .....

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Het is niet juist.)

De geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat het niet juist is, maar nu het niet juist is zullen wij dus straks van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen een verklaring van de tegenstelling, die men zou kunnen putten uit de houding der Regeering.

Ik geloof, dat het juist is — en de Regeering zal daarin wel met mij medegaan — waar de suiker hier geproduceerd wordt, de binnenlandsche suikerwerkindustrie te stimuleeren. Dat zal natuurlijk in mindere mate het geval zijn, wanneer de Regeering doende is — hoewel Zij het ontkent — om het de buitenlandsche suikerwerkindustrie gemakkelijker te maken met de binnenlandsche suikerwerkindustrie te concurreeren.

Het is een oude geschiedenis en ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde straks met gegevens komt, waaruit zal blijken, dat er geen reden meer is hierover nog langer het woord te voeren.

Ik heb zooeven met aandacht de rede van ons geacht medelid, den heer Soangkoepou, gevolgd en toen schoot mij te binnen, dat het gemakkelijk riemen snijden is van anderen leer. De heer Soangkoepou zegt namelijk: waarom gaan wij de markten niet overstroomden met suiker, waarom gaan wij niet meer planten? De heer Soangkoepou heeft alleen verzuimd te verklaren, wie het moet betalen. De suikerindustrie lijdt reeds verlies en de vorige aanplant, die te groot was, gaf reeds aanleiding om critiek te oefenen. Nu heeft men ten gevolge van de veranderde omstandigheden een aanplant van denzelfden omvang in den grond gebracht, maar als men wilde doen, wat de heer Soangkoepou wenscht, zou men dien aanplant moeten verdubbelen om de markten te kunnen overstroomden met suiker, maar wie zou dat moeten betalen?

(Kan, Voorzitter, Verboom.)

(De heer Soangkoepou: Als men wil concurreeren, moet men goedkoop zijn en bij de huidige werkwijze kan men niet concurreeren.)

De Voorzitter: Deze interruptie wordt te lang, de heer Soangkoepou kan in tweeden termijn het woord krijgen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou moet dus aangeven wie de verliezen zou moeten dragen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik hoor hier zeggen: Uit de rubbergelden.)

De rubbergelden schijnen overall goed voor te zijn, blijkbaar ook voor het dekken van de verliezen van de suikerindustrie, maar ik geloof niet, dat de heer Prawoto in ernst meent, dat deze verliezen uit de rubbergelden moeten worden bestreden. De suikerfabrikanten zullen er geen bezwaar tegen hebben, maar ik geloof niet dat de heer Prawoto het in ernst meent.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Ten einde den Regeeringsgemachtigde in staat te stellen achtereenvolgens op de beide onderwerpen, die op de suikerindustrie betrekking hebben, te antwoorden, schort ik thans de behandeling van dit onderwerp op, terwijl ik aan de orde zal stellen Ond. 165.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1939 (Staatsblad 1936 No. 38; Ond. 165), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou slechts een vraag willen stellen, waartoe ik ben gekomen bij een nadere bestudeering van de stukken. Ik heb mij nl. afgevraagd, of er wel voldoende aanleiding blijft voor een toerekening van stocks, wanneer er feitelijk geen stocks meer zijn. Het feit doet zich nl. voor, dat de stocks op 1 April kleiner zullen zijn dan de voorverkoop van den nieuwen oogst, zoodat men, als men dit in aanmerking neemt, niet meer te maken heeft met een positieve stock, maar met een negatieve stock. Is het daarom wel noodig, zou ik de Regeering willen vragen, deze ingewikkelde regeling te handhaven?

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde een schorsing van de behandeling van dit onderwerp om zijn antwoord voor te bereiden?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan zal straks voortgegaan worden met de behandeling van de onderwerpen 164 en 165.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 6 Juli 1908 No. 50 (Indisch Staatsblad No. 542) houdende bepalingen betreffende het credietverband en tot intrekking van de ordonnantie van 17 December 1909 (Staatsblad No. 585), zooals deze sedert is gewijzigd en aangevuld, houdende aanwijzing van de gewesten, waar geen credietverband mag worden gevestigd, en van de credietinstellingen, ten behoeve waarvan in de overige gewesten alleen credietverband mag worden gevestigd. (Ond. 132.)

(Soangkoepon.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften; verzoekschriften Nos. 1 en 2, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 20 November 1932 van R. Tjipto Nitiedhipoero betreffende het instellen van een civiele vordering.

Regeringsbrieven van 13 Maart 1933 No. 766/A, 12 Juni 1934 No. 1413/A en 20 December d.a.v. No. 3045/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Benkoelen 17 Januari 1931 van B. L. Tobing betreffende zijn ontslag.

Regeringsbrieven van 13 Juni 1931 No. 1439b/D, 15 Februari 1932 No. 413/C, 14 September 1932 No. 246/C, 8 Maart 1933 No. 726/C, 9 Februari 1935 No. 1363/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie, betreurende dat de Regeering niet bereid is adressant financieel schadeloos te stellen gedurende het tijdvak liggend tusschen het niet-eervol ontslag en de wijziging daarvan in een eervol ontslag stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies der commissie omtrent de verzoekschriften Nos. 1 en 2 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van verzoekschrift No. 3, luidende:

3. Verzoek gedagteekend Djaga Ni Hoeta 12 December 1932 van Ama Ni Moelak houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrieven van 12 Juli 1933 No. 2037/A, 13 April 1935 No. 927/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien de eisch tegen adressant bij het onderwerpelijk vonnis is toegewezen op grond van ter terechtzitting onder eede afgelegde getuigenverklaringen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens adressant heeft hij oorspronkelijk een gezegeld rekest over de onderhavige kwestie aan den controleur van Samosir aangeboden, waarop hij evenwel geen antwoord heeft gekregen.

Als gevolg hiervan heeft hij een ter zake handelend rekest aan den resident van Tapanoeli, die tevens hoogste revisierechter voor de adatrechtbanken in de afdeeling Bataklanden is, aangeboden, welk rekest echter aan adressant werd teruggezonden, omdat hij dit stuk niet via den controleur van Samosir heeft aangeboden. Volgens de Regeering geschiedde deze terugzending krachtens het rondschrijven van den resident van Tapanoeli van 14 November 1928 No. 14455/9.

Afgescheiden van de vraag, of adressant geen recht heeft, om zich tot den resident van Tapanoeli te wenden, nu zijn eerste tot den controleur van Samosir gericht rekest door dezen niet werd behandeld, komt het mij voor, dat dit rond-

(Kan.)

schrijven in strijd is met de grondgedachte en de strekking van artikel 45 der I. S., waarbij bepaald wordt, dat den Inlanders overal gelegenheid gegeven behoort te worden om vrijelijk — ik leg den nadruk op het woord „vrijelijk”, Mijnheer de Voorzitter — klachten in te leveren. De stipte nakoming van deze voorwaarde of eisch, is aan de besturende ambtenaren opgedragen.

Juist in dit verband rijst bij mij de vraag, waarom de controleur van Samosir het bezwaar van adressant niet zelf dadelijk heeft onderzocht. Hiertoe bestaan des te meer gegronde redenen, omdat adressant een analphabeet is. De noodzakelijkheid van zulk een onderzoek is ook bij de Inlandsche rechtbanken met juridische voorzitters gevoeld en daarom is bij artikel 144 van het Rechtsreglement Buitengewesten daartoe een bepaling in het leven geroepen, waarbij geregeld wordt, dat de voorzitter van den landraad dan wel de magistraat van de woon- en verblijfplaats van den analphabeet-eischer of analphabeet-gedaagde de zaak in schrift kan stellen.

Het bezwaar van adressant strekt zich uit tot het volgende:

Volgens adressant heeft hij f 10 aan Polloeng ter leen gegeven, waarvoor deze hem in tegenwoordigheid van verscheidene getuigen als onderpand of zekerheidstelling twee gouden oorbellen heeft gegeven. Ik moge Uwe aandacht vestigen, Mijnheer de Voorzitter, op de omstandigheid, dat deze wijze van transactie tot de gewone usances behoort tusschen analphabieten in de adatgebieden van Tapanoeli. Ondertusschen zijn deze oorbellen in het ongereede geraakt, waarvan adressant-pandhouder na constateering ervan dadelijk aan den pandgever (Polloeng) heeft kennis gegeven, waarbij een bevredigende oplossing tusschen partijen door de betrokken adathoofden en andere waardigheidsbekleeders in zijn kampong werd gegeven. Deze zaak werd bij een minnelijke schikking of vergelijk (het z.g. perdamaian) afgedaan.

Het is voor adressant onbegrijpelijk, dat de eisch van Si Djaoloan, met wien adressant ten aanzien van deze pandgeving niets te maken heeft, door de kleine rapat te Pangoeroeran werd toegewezen. Hierom gaat het bezwaar van adressant.

Het was mogelijk, dat de oorbellen aan Si Djaoloan toebehoorden, doch — indien de verklaringen van adressant juist zijn — dan diende Dja Polloeng ten deze als gedaagde te worden aangemerkt, doch niet adressant.

De Regeering heeft niet verklaard op welke wijze en onder welke voorwaarden de pandgeving van Si Djaoloan heeft plaats gehad en in hoeverre de bewering van adressant al dan niet juist is. Er bestaat blijkbaar geen schriftelijke overeenkomst terzake. Ook is uit de regeringsstukken niet gebleken, of de door adressant genoemde getuigen, hoofden en waardigheidsbekleeders al dan niet gehoord zijn bij het voorbrengen van den eisch van Si Djaoloan.

Het is op die wijze moeilijk te beoordeelen in hoeverre het bezwaar van adressant al dan niet gegrond is.

Om deze kwestie met juistheid te kunnen beoordeelen, is overlegging van het afschrift van het betrekkelijk vonnis en dat van den revisierechter (resident van Tapanoeli) noodzakelijk.

Adressant ware dus te verzoeken om deze noodige stukken, voor de verkrijging waarvan hij als belanghebbende alleen de bevoegdheid heeft, alsnog aan den Volksraad te doen toekomen.

Aangezien de commissie zich evenwel met mijn zienswijze niet kan vereenigen, moge ik haar verzoeken een afschrift van mijn beschouwingen ten deze aan de Regeering, zoomede aan adressant te doen toekomen.

De heer **Kan**, wd. Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten spreker te dezen aanzien gaarne een vraag willen

(Voorzitter.)

stellen. Heb ik hem goed verstaan, dan was het de bedoeling van zijn rede, waar de Commissie voor de Verzoekschriften vooraf heeft verklaard, zich niet met zijn zienswijze te kunnen vereenigen, om haar te verzoeken een afschrift van zijn rede te zenden aan adressant, opdat deze, wanneer de suppositie van den heer Soangkoepon juist mocht blijken, verder het noodige te dezer zake zou kunnen doen.

(De heer Soangkoepon: Zeker, maar ik heb de commissie ook verzocht een zoodanig afschrift te zenden aan de Regeering, naar aanleiding van de circulaire van den resident.)

De Commissie voor de Verzoekschriften heeft er geen bezwaar tegen, dat een afschrift van zijn rede ter kennisneming zal worden gezonden aan de Regeering, zoowel als aan adressant. De commissie zal echter de Regeering niet verzoeken te dien aanzien nader te antwoorden.

De conclusie der commissie, aangevuld door den Voorzitter van de commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de verzoekschriften Nos. 4 t/m 31, luidende als volgt:

4. Verzoek, gedagteekend Kawangkoan (Menado) 28 April 1935 van L. A. Warokka, houdende bezwaren tegen een vonnis van den landraad te Menado.

De commissie stelt voor, onder bepaling dat het verzoekschrift ter kennis van de Regeering zal worden gebracht, ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend 16 April 1935 van Lo Joen Njan om pensioen e.g. herplaatsing.

Regeeringsbrief van 16 Juli 1935 No. 1748/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant, die niet in vasten dienst van den Lande is geweest, onder de gegeven omstandigheden geen aanspraak op pensioen of onderstand kan doen gelden, stelt de commissie voor ten aanzien van het rekest over te gaan tot de orde van den dag en hem onder toezending van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

Overigens stelt de commissie voor der Regeering in overweging te geven aan adressant, zoo hij daartoe den wensch te kennen geeft, alsnog de ten onrechte voor de burgerlijke pensioen ingehouden contributie te doen uitbetalen en Haar de vraag te stellen of Zij bereid is hem bij een eventueele vacature in de betrekking van tolk te doen herplaatsen dan wel hem in aanmerking te doen komen voor het verrichten van tolkendiensten tegen vacatieloon.

6. Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit om o.a. vrijstelling van kerahandiensten.

Regeeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Menado 18 October 1935 van H. S. Ticoalu, gemachtigde van Ang Hie Bo, betreffende een belastingaanslag.

Aangezien adressant nog de normale weg openstaat van een verzoek aan de Regeering ten aanzien van de beslissing van den Raad van Beroep stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Batavia 26 September 1933 van Mohamad Noch inzake het hem verleend eervol ontslag wegens ongeschiktheid.

Regeeringsbrieven van 21 Maart 1935 No. 730b/C en 9 December 1935 No. 2861/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeeringsbrieven hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Tapatoean 12 Maart 1931 van Caizar inzake het hem wegens ongeschiktheid verleend eervol ontslag uit zijn betrekking.

Regeeringsbrieven van 9 Juni 1931 No. 1408a/D, 17 Juli 1933 No. 2090/C en 16 December 1935 No. 2907/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeeringsbrieven hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soeka (Oostkust van Sumatra) 28 Mei 1935 van Si Ngoedi, betreffende benoeming van een penghoeloe.

Regeeringsbrief van 10 Januari 1936 No. 66/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien het College van Gedelegeerden in zijn openbare vergadering van 27 November 1934 (HG 1934-'35, blz. 211) heeft beslist, dat het na kennisneming van de terzake door de Regeering verstrekte inlichtingen geen reden heeft om aan de juistheid van de door de inheemsche rechtbank genomen beslissing te twijfelen en aangezien betrokkene in dit verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Koema (Menado) 10 October 1935 van Loekas Janis e.s. houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 23 April 1936 No. 849/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie, den gang van zaken ten aanzien van deze kwestie betreurende, stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Talang Geroembak (Palem-bang) 24 December 1935 van Mehadi bin Soe'oe' houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 15 Mei 1936 No. 1019/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Kp. Gadjah (Karolanden) 15 November 1935 van Si Nerangi houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 15 Juni 1936 No. 1228/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

25ste VERGADERING — DINSDAG 30 MAART 1937.

Vijfde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

14. Verzoekschriften, resp. gedagteekend Balige 2 Juni 1934 en 10 April 1935 van Cornelis Hoetapea, houdende bezwaren tegen een besluit van den Resident van Tapanoeli.

Regeeringsbrief van 20 Juni 1936 No. 1303/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressant geheel is tegemoet gekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Pasir (S. O. K.) 27 Juli 1935 van Abdoel Karim, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 26 Juni 1936 No. 1324/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Kp. Nangbelawan (Karolanden) 20 December 1935 van Djenap alias Pa Bertah houdende bezwaren onder anderen tegen zijn ontslag als Penghoeloe.

Regeeringsbrief van 3 Juli 1936 No. 1364/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Moearadoea 14 Februari 1936 van de ingezetenen van den pasar Moeara Doea tegen de inlijving bij de marga Boeai Rawan.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1936 No. 1368/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Djoeng Balai 20 December 1935, van Si Keling, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 28 Juli 1936 No. 1557/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Kp. Pajoeng (Karolanden) 21 October 1935 van Si Nolong houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 28 Juli 1936 No. 1555/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

20. Ongedagteekend verzoek, van Hadrianus Siahaän no-pens de instelling van het ambt van „Kepala pasar” te Taroetoeng.

Regeeringsbrief van 28 Juli 1936 No. 1556/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toe-

zending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Moente (Karolanden) 14 Maart 1936 van Vrouwe Si Noesoeni e.s. houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 4 Augustus 1936 No. 1593/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Naman (Karolanden) 12 Januari 1936 van Si Moeli merga Meliala houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 12 Augustus 1936 No. 1654/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Talang 17 Augustus 1936 van R. Gandjar om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen geen mogelijkheid openlaten tot toekenning van onderstand, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Soekaradja 24 Maart 1936, van Batang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 24 Augustus 1936 No. 1719/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soerlakti (S.O.K.) 20 April 1936, van Dalok marga Karo-Karo, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 24 Augustus 1936 No. 1720/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Marbau 24 December 1935 van Lebai Mohamad Sjarif houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 3 September 1936 No. 1778/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Batang 12 Maart 1936 van Raden Tjokrosoewirjo, Raden Nadi en Raden Ibrahim om verlenging van den hun toegekenden onderstand.

Regeeringsbrief van 28 September 1936 No. 1978/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

Vijfde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Wijziging „Suikerovergangsregeling 1937—1939” (Ond. 165). — Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. 164).

(Directeur Economische Zaken.)

28. Verzoek, gedagteekend Kampong Tiga Binanga 28 Januari 1936, van Sehmalam marga Sebahang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 19 October 1936 No. 2142/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Tondano 25 September 1935 van Gerard Ranti om onderstand.

Regeringsbrief van 31 October 1936 No. 2242/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Lawira (Nias) 8 April 1936 van Kalata mado Zega houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 2 November 1936 No. 2251/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Silalahi (Tapanoeli) 19 Augustus 1935 van Paulus, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrieven van 28 Februari 1936 No. 448/A en 15 Maart 1937 No. 557/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

De conclusie op de verzoekschriften Nos. 4 en 5, 7 tot en met 9 en 11 tot en met 31 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen, terwijl de conclusies op de verzoekschriften Nos. 6 en 10 worden aangehouden.

De vergadering wordt te 9.43 uur v.m. geschorst en te 10.20 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1939 (Staatsblad 1936 No. 38; Ond. 165), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De behandeling is gevorderd tot aan het regeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Op Uw verzoek zal ik eerst antwoorden op de vraag van den heer Verboom ten aanzien van de suikerovergangsregeling. Men kan zich inderdaad afvragen of, gezien de belangrijk gewijzigde voorraadpositie van de Nivas, op het oogenblik een toerekeningsregeling nog noodig is. Nu zou ik in de eerste plaats even de aandacht willen vestigen op de materiele zijde van de zaak en er den heer Verboom op willen wijzen, dat er op het oogenblik technisch inderdaad misschien geen voorraden zijn wanneer men een vergelijking treft tusschen de verkoopscijfers in totaal en de voorraden in

totaal. Maar men moet niet vergeten, dat daarbij belangrijke verkoopen zijn uit den oogst 1937, terwijl men de koopers niet kan dwingen, genoeg te nemen met suiker van 1936 en nu is er nog een belangrijke voorraad van suiker 1936 — ik heb de cijfers op het oogenblik niet precies in mijn hoofd — die per 1 April a.s. nog rond 200 000 ton zal bedragen. In dit opzicht moet de toerekening dus wel worden toegepast.

Dat er producenten zijn, die voorraden hebben en andere, die deze niet hebben, komt voor een belangrijk deel, omdat een aantal producenten acht hebben geslagen op de mededeelingen van de Regeering in den Volksraad en er voor hebben gezorgd, geen voorraden meer te hebben, terwijl anderen voorraden hebben geproduceerd door grooteren aanplant. Deze laatsten deden dit op eigen risico en wisten, dat ze het op eigen risico deden. Nu zou het onbillijk zijn, indien de Regeering, om het zoo uit te drukken, thans haar draai nam in de gewijzigde omstandigheden en zou afstappen van het standpunt, dat Zij blijkens verschillende vroegere uitlatingen in den Volksraad innam, m.a.w. dat Zij de toerekening, die Zij in uitzicht had gesteld en waarop verschillende fabrikanten hun productie hebben gebaseerd, in den steek liet. Dat is de reden, waarom de Regeering het toch noodzakelijk acht deze maatregelen te treffen, omdat zij eenvoudig een gevolg zijn van mededeelingen en wettelijke maatregelen en voorzieningen, van het rapport van de suikerregelingscommissie van destijds, enz., die nu moeten worden vervolgd.

De Voorzitter: Aangezien geen der leden meer het woord over dit ontwerp verlangt, kan thans worden overgegaan tot de stemming over het ontwerp.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke verlenging van het verbod van den invoer van suiker („Suikerinvoerordonnantie 1937”; Ond. 164), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (stuk 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal bij mijn antwoord vrij kort kunnen zijn, aangezien slechts een drietal sprekers over dit ontwerp het woord hebben gevoerd.

Ik ontmoet dan in de eerste plaats het geachte lid, den heer Soangkoepou. U zult mij veroorloven, Mijnheer de Voorzitter, dat ik de weidsche voorstellen van het geachte lid, die ik zou willen noemen de New Deal van het geachte lid, voorbijga. Het denkbeeld, om in een tijd van groote overproductie bij een zeer belangrijke inkrimping — tot op 1/2 van de vroegere situatie — van de vrije markt over te gaan tot een geweldige uitbreiding van den suikeraanplant, heeft eigenlijk alleen de aantrekkelijkheid van het origineele. Het komt mij echter voor, dat het geachte lid evenals verschillende staatslieden en leiders van dezen tijd zich om de financieele consequenties van zijn voorstel niet zoo bijzonder bekommert.

(De heer Blaauw: Das Geld spielt keine Rolle.)

Ik kom nu tot enkele punten, die het geachte lid naar voren heeft gebracht en wel in de eerste plaats tot de suikerwerkindustrie, waarover ook de geachte leden, de heeren Prawoto en Kan, gesproken hebben.

Het geachte lid, de heer Soangkoepou, concludeerde uit het feit, dat nog een belangrijke invoer van suikerwerk uit andere

(Directeur Economische Zaken.)

landen — en speciaal uit Japan — plaats heeft, dat de suikerprijs in Japan belangrijk lager moet zijn dan hier.

Dit is bepaaldelijk onjuist. Suikerwerk is geen suiker, evenmin als bijv. autobanden rubber zijn. Als wij het geachte lid in zijn betoog zouden volgen, zouden wij, misschien in ietwat overdreven zin, kunnen zeggen: hoe is het mogelijk, dat bijv. Amerika hier rubberbanden kan invoeren, terwijl de rubberprijs hier lager moet zijn dan daar te lande en rubber toch een zeer belangrijk bestanddeel van de autobanden is. Er zijn echter nog andere bestanddeelen, die het mogelijk maken, dat men wel kan concurreren.

Ik kan hieraan nog toevoegen dat hier indertijd oost-Aziatische textielgoederen werden verkocht beneden den prijs van de daarvoor benodigde katoen of weefgarens op de wereldmarkt. Ik kan alleen herhalen, wat ik bij vorige gelegenheden heb gezegd, dat de suikerprijs voor de consumenten hier te lande altijd nog lager is dan in eenig land ter wereld, uitgezonderd Peru. Ik maak daarbij echter deze restrictie, dat ik den prijs op de Singaporemarkt en in eenige andere vrijhavens niet uit het hoofd weet, maar die lage prijzen — want het zullen ook lage prijzen zijn — gelden dan toch alleen voor de vrijhaven zelf en niet daarbuiten. Hiermede is aan dit argument wel zijn waarde ontnomen. Door de groote protectie, de hooge tariefmuren, die in bijna alle landen der wereld bestaan en wel degelijk juist in de landen, die het geachte lid o.m. heeft genoemd, is de suikerprijs voor den consument daar te lande zeker hooger dan hier.

(De heer P r a w o t o: En mijn vraag naar de invoerrechten in Japan?)

Ik heb ze hier, maar het past beter in mijn betoog, wanneer ik ze vermeld in mijn antwoord aan het geachte lid, den heer Prawoto, daartegen zal het geachte lid wel geen bezwaar hebben.

Thans kom ik tot een ander punt.

Het geachte lid, de heer Soangkoepou, heeft cijfers medegedeeld, waaruit zou moeten blijken, dat in den tijd vóór de overproductie de consument hier minder voor zijn suiker had te betalen dan tegenwoordig. Mijnheer de Voorzitter! Dat is bepaald niet juist. Gedurende de laatste periode, dat men nog niet van overproductie kon spreken — dat was vóór 1929 —, golden veel hoogere prijzen voor de suiker dan thans. Als ik mij wel herinner waren ze zelfs belangrijker boven hetgeen ik thans ga noemen. In de laatste periode van 1929 — dat was de laagste periode — bewogen de suikerprijzen zich tussehen de f 10 en f 13 per quintaal en eenigen tijd daarvóór waren ze zelfs ongeveer f 16; in dien tijd waren ze dus belangrijk hooger dan thans. De prijs, dien de heer Soangkoepou noemde, van 4 à 4½ cent per kati, wat uitkomt op een bedrag van f 5 tot f 5,75 per 100 kg, gold in 1932, in den tijd, dat er in elk geval — ik weet niet, wanneer men nu van „overproductie” wil spreken — een voorraad van 2-miljoen à 3-miljoen ton moest worden gespuid. Op het oogenblik heeft men te maken met een prijs, inclusief suikeraccijns, van f 8. Het is dus precies omgekeerd als de heer Soangkoepou heeft betoogd. Juist in den tijd van groote overproductie was de prijs iets lager dan nu en in alle andere tijden was hij belangrijk hooger. Ook dit argument is dus volkomen weerlegd.

Ik wil er hier mijn spijt over uitdrukken, dat het geachte lid de juiste cijfers, welke voor een ieder verkrijgbaar en controleerbaar zijn, niet heeft geproduceerd. Zou hier een eenigszins goedgelovige Regeeringsgemachtigde hebben gestaan, dan zou die wellicht deze argumenten als juist hebben aanvaard.

(De heer Soangkoepou: Ik heb mijn cijfers op de pasars verkregen; dat is de practijk.)

De Voorzitter: U komt onmiddellijk aan het woord en kunt dan Uw pasarprijzen naar voren brengen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Die Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

pasarprijzen zijn mij thans niet bekend, maar wanneer de groot-handelprijzen zich hebben verhouden als door mij aangegeven, zullen de pasarprijzen toch ongeveer dezelfde verhoudingen moeten vertoonen. Het geachte lid schudt het hoofd in ontkennenden zin en dus ben ik zeer belangstellend inzake zijn antwoord in tweeden termijn.

Wat den invoer van suiker uit Britsch-Indië betreft, — ook in dit opzicht is er bij het geachte lid, als ik mij deze uitdrukking mag veroorloven, een zekere verwarring aanwezig. Hij vereenzelvigd namelijk Britsch-Indië en Burma met elkander. Ik kan niet ontkennen, dat de situatie hiertoe aanleiding kan geven, want deze beide gebieden liggen dicht bij elkander maar wanneer de heer Soangkoepou de kaart goed beziet, zal hij toch een grenslijn tussehen Britsch-Indië en Burma wel opmerken. Burma is een rijstuitvoerend gebied en Britsch-Indië in het algemeen niet. Het gaat hier om rijstschepen, die uit Bangkok en misschien af en toe uit Indo-China naar Britsch-Indië komen en op hun terugweg zich in de buurt van deze gewesten bevinden.

(De heer Soangkoepou: Waar dan?)

Het zal het beste zijn, dat ik ook hier naar de atlas verwijs.

Het geachte lid heeft voorts bezwaar tegen den in den considerans gebruikten term „buitengewone omstandigheden”. Ik begrijp dit bezwaar niet. In de Memorie van Antwoord is nog eens duidelijk uiteengezet, waarom te dezen aanzien inderdaad nog van „buitengewone omstandigheden” kan worden gesproken. Wij zijn nu reeds gedurende jaren bezig, te trachten te komen tot een goede regeling voor de productie en den afzet van suiker, nationaal zoowel als internationaal; over eenige dagen komt te Londen de conferentie bijeen, waaraan door eenige tientallen van landen wordt deelgenomen, iets wat men toch niet zou doen, wanneer er in de suikerindustrie over de geheele wereld normale omstandigheden bestonden. Inderdaad loopen de productie en consumptie nog in zoodanige mate uiteen en worden ze nog zoodanig door allerlei bijzondere maatregelen beïnvloed, dat er alle aanleiding bestaat, ook al zijn de prijzen en de voorraadpositie thans beter geworden, van „buitengewone omstandigheden” te spreken.

Ik mag het geachte lid, den heer Soangkoepou, nog wel mijn dank betuigen voor den door hem aan het regeeringsstandpunt verleenden steun inzake de vraag of de delieten, in deze ontwerp-ordonnantie genoemd, als overtredingen dan wel als misdrijven moeten worden beschouwd. Het geachte lid voegt nog een argument toe aan die, welke in de Memorie van Antwoord reeds zijn genoemd. Waar geen van de andere leden op deze zaak is teruggekomen, mag ik haar nu wel passeeren.

Het geachte lid kwam, zooals ik wel had verwacht, weder terug op de toepasselijkheid van deze ontwerp-ordonnantie ten aanzien van de zelfbestuursgebieden en hij meent uit het feit, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft medegedeeld, dat na de totstandkoming van de nieuwe politieke contracten en de nieuwe zelfbestuursregelen door een daarin opgenomen duidelijke clause iedere twijfel omtrent de toepasselijkheid op zelfbesturen van deze en soortgelijke regelingen zal zijn uitgesloten, te mogen concludeeren, dat ook bij de Regeering te dezen aanzien dan toch nog wel eenige twijfel bestaat. Die twijfel bestaat bij de Regeering niet en heeft ook nooit bestaan. Maar aangezien deze kwestie telkens weder in den Volksraad en het College van Geleerden aan de orde wordt gesteld, meent de Regeering goed te doen om, waar men nu bezig is deze heele zaak opnieuw te regelen, daarin een dergelijke bepaling op te nemen. Maar daaruit mag zeker niet worden geconcludeerd, dat op dit punt bij de Regeering twijfel is gerezen.

(De heer Blaauw: Hoe staat het dan met de lange contracten?)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Blaauw trekt mij op een gebied, dat het mijne niet is; ik ben al blijde, dat ik het er op het oogenblik al zoo goed heb afgebracht. Daarom ben ik

(Directeur Economische Zaken.)

verheugd, dat de heer Blaauw, behalve bij de stemmotivering, geen gelegenheid krijgt hierop nader in te gaan. Ik kan alleen herhalen, dat die twijfel bij de Regeving niet bestaat en ook niet heeft, bestaande uit de Regeving, dat het geachte lid te verdedigen kan zijn met de tegemoetkoming van de Regeving in de stukken, dat wij in de naaste toekomst deze kwestie naar genoegen van het geachte lid zullen kunnen regelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet het geachte lid den heer Soangkoepou in de tweede plaats dank zeggen voor het feit, dat hij mij op enkele onjuistheden heeft gewezen. Inderdaad is een vergissing geslopen in art. 2 lid 2. De woorden „suikeruitvoerordonnantie 1937” moeten toch luiden „suikeruitvoerordonnantie 1936”. Ik zou willen verzoeken het ontwerp in dien zin als gewijzigd te beschouwen.

In de tweede plaats is eveneens juist, dat in de Memorie van Toelichting, ten gevolge van een drukfout een prijs van f 6 per kg is genoemd in plaats van f 6 per 100 kg. Was dit geen drukfout geweest, dan zou de heer Soangkoepou eerst met recht kunnen zeggen, dat de prijs voor den consument in Indië zeer belangrijk te hoog is.

Thans kom ik bij het betoog van den heer Prawoto, die wederom in het bijzonder heeft gesproken over de suiker- verwerkingsindustrie; ook de geachte leden, de heeren Soangkoepou en mededeelen, zoodaals trouwens in de Memorie van Antwoord al is vermeld, dat ik deze kwestie wel zeer intensief heb laten onderzoeken en dat wij niet a priori zijn uitgegaan van de vraag: is een speciale steun hier noodig, maar a priori zijn uitgegaan van de vraag: op welke wijze zou een dergelijke steun kunnen worden gegeven op praktische en economische aanvaardbare wijze? Dan is hierbij zeker in de tweede plaats de vraag te stellen, of een dergelijke regeling in deze omstandigheden verantwoord is. Daarbij bleek het volgende. Er zouden vier vormen mogelijk zijn om aan de locale suiker- verwerkingsindustrie steun te verlenen. In de eerste plaats zoodaals door het geachte lid is gesuggereerd, door het invoerverbod volledig te maken, dus daarop geen uitzonderingen toe te laten. Bij eenige nadere overweging zal men echter toch moeten toegeven dat dit niet mogelijk is. In de eerste plaats concurreert slechts een gedeelte van de hier te lande vervaardigde suikerwerken met de hier ingevoerde suikerwerken. Iedereen kan dat nagaan. Het suikerwerk, dat hier te lande wordt vervaardigd, is voor een belangrijk gedeelte zeer goedkoop suikerwerk en slechts voor een klein gedeelte — de heer Kan heeft er reeds op gewezen — concurreert het met het buitenlandsch suikerwerk. Het zou nu toch niet aangaan zonder eenige noodzaak die buitenlandsche — dat is dan ook Nederlandse — suikerwerkindustrie sterk te dupeeren, alleen om dit verbod volledig te maken.

Hiermede beantwoord ik tegelijkertijd den heer Kan. Het betreft hier dus zeker geen bescherming van de buitenlandsche suikerwerkindustrie, wanneer men niet bereid is accoord te gaan met een dusdanige radicale bepaling, dat alle invoer uit het buitenland van suikerwerk hier nu maar zou moeten worden stopgezet.

Daarom is dit middel ongeschikt en niet goed bruikbaar. Ik wijs er nogmaals op, dat suikerwerk iets heel anders is dan suiker; dat daarbij nog allerlei andere kosten zijn betrokken dan bij de suikerbereiding.

Een tweede middel zou zijn verlagings of ontheffing van den suikeraccijns. Dat is een punt, dat eigenlijk buiten het departement van Economische Zaken omgaat, maar ik zou er toch wel op willen wijzen, dat het wel een zeer onjuiste methode zou zijn, een luxe product als suikerwerk — en tenslotte is ook het goedkoopste suikerwerk nog een luxe- product — lager te belasten dan het voedingsmiddel suiker aan sich. Men zal mij moeten toegeven, dat deze methode volkomen in strijd zou zijn met de grondslagen van ons fiscaal stelsel.

(De heer Prawoto: Maar waarom wordt dan de invoer

van ruwe suiker verboden en die van suikerwerken niet?)

Daar kan de heer Prawoto beter in tweeden termijn op terugkomen, Mijnheer de Voorzitter. Ook moet ik er op wijzen, dat de controle hier bijzonder lastig is, want naast enkele wat grotere fabrieken vindt men tientallen kleinere suikerwerkfabriekjes en als men nu bedenkt hoe kostbaar deze controle zou worden, zal men tevens de groote bezwaren wel inzien.

(De heer Thammrin: Maar bij het zout is het toch wel mogelijk.)

Dat wordt in het algemeen niet in zulke kleine bedrijfjes gebruikt.

(De heer Prawoto: Toch wel, denkt U maar aan de kleine pindangetjes.)

Ik zal daarover informaties inwinnen.

Ik kom thans aan het middel: goedkoop suiker, te leveren door de Nivas. Ook hier wordt de controle echter wel buitengewoon lastig. De heer Prawoto opperde het denkbeeld van het kleuren van de suiker, zoodaals dat bij kinine en spiritus geschiedt. Nu kan dat kleuren voor de consumptie schadelijk zijn of onschadelijk. Is het schadelijk, dan mogen de suikerwerken daar uiteraard niet aan worden blootgesteld en is het niet schadelijk, dan is het heelemaal niet zeker dat groene of roode suiker in de desa niet zeer lakoe zou zijn. Ik heb zoo het idee — al ben ik overigens op dit punt in het geheel niet technisch onderlegd — dat de kleurstof zeer gemakkelijk zou zijn weg te werken door uitsmelting of een ander procédé. Ik geloof dus, dat ook dit middel niet zou helpen.

Tenslotte het meest voor de hand liggende middel, dat echter buiten deze ordonnantie staat, dat is de contingentgebruik van den suikerwerkimport, inderdaad het meermalen gebruikte middel wanneer men meent, tot bescherming van locale industrie te moeten overgaan. Ook dit middel is speciaal onderzocht en er is sterk overwogen, of in dit opzicht bij de Regeving niet een voorstel zou moeten worden ingediend. Men heeft het tenslotte niet gedaan, omdat uit de verzamelde gegevens is gebleken, dat zulk een maatregel overbodig zou zijn. Uit de overgelegde cijfers — het departement beschikt nog over andere, maar de meest overzichtelijke zijn aan den Volksraad overgelegd — blijkt n.l., dat bij een stellig niet verminderde consumptie van goedkoop suikerwerk in Nederlandsch-Indië gedurende de laatste 1½ jaar, de invoer van buitenlandsch suikerwerk steeds geringer is geworden en dat klopt ook met locaal ingestelde onderzoeken, waaruit blijkt, dat ook deze industrie in staat is, zeer wel te concurreeren met andere Oost Aziatische — ik denk hierbij speciaal aan Japansche — suikerwerken.

(De heer Prawoto: En het prijsverschil.)

Het prijsverschil begint ook zeer goed terug te loopen. Uit het feit, dat de consumptie toe- en de invoer afneemt, blijkt wel, dat het vraagstuk werkelijk zoo moeilijk niet is en dat bovendien de locale suikerindustrie naar onze opinie dien steun niet noodig heeft.

(De heer Van Heijlsdingen: De vraag, waarom het gaat, is toch: is de suikerindustrie hier te lande noodlijdend?)

De stellige indruk van de Regeving is, dat ze niet noodlijdend is en zich steeds verder van het punt, waarom ze noodlijdend zou worden, verwijderd. De Regeving volgt de situatie geregeld om de paar maanden en als de situatie verandert, zal de Regeving niet tegen een nieuwe contingentteering opzien. Zoodaals bekend, is op het oogenblik het streven der Regeving eerder om, zoodra het mogelijk is, contingentteeringen af te schaffen dan om nieuwe contingentteeringen in te voeren, maar als het bepaald noodig zou blijken, zou de Regeving de invoering van een contingentteering van suikerwerk zeer zeker toch nog overwegen. Op grond van zeer behoorlijke onderzoeken meent de Regeving echter, dat de suikerwerkindustrie dezen steun niet noodig heeft en dan zal

(Soangkoepon.)

men het toch volledig met mij eens zijn, dat het niet op den weg der Regeering ligt, nieuwe contingenteeringen te gaan voorstellen, omdat toevallig een suikerinvoerverbod aan de orde is.

Het geachte lid heeft een aantal cijfers overgelegd, maar deze cijfers zijn in dit verband eigenlijk niet goed bruikbaar, omdat het Nivaslimites zijn voor uitvoer naar die landen, het zijn de eerste kosten, waarbij niet geteld zijn de zeer belangrijke kosten, die erbij komen vóór de suiker den verbruiker bereikt. Ik vermeld in de eerste plaats de invoerrechten. In vrijhandelsplaatsen zooals Singapore en Hongkong komt er alleen de vracht bij en de laad- en loskosten, daarom zijn de prijzen voor Singapore bijv. ook wat hooger, zij komen ongeveer overeen met de prijzen, die hier te lande voor locale suiker worden betaald.

Ik kan voorts eenige andere cijfers noemen. In Japan bedraagt het invoerrecht *f* 5 per 100 kg dus ongeveer nog eens het bedrag, dat hier gevraagd wordt n.l. *f* 5.40. Daarbij komt dan nog twee maal *f* 0.50 vracht en de laad- en loskosten. Als men dit vergelijkt met den Indischen prijs dan staan deze prijzen werkelijk in geen vergelijking tot elkaar.

Hetzelfde geldt voor China, waar een invoerrecht van 150% bestaat. Bij een prijs van rond *f* 5 komt men dan tot *f* 7.50 plus *f* 0.83 vracht heen en terug en laad- en loskosten. Ook hier komt men dus tot een prijs, die belangrijk hooger is dan de prijs hier.

Hongkong is een vrijhaven, daar behoeft men dus geen invoerrechten te betalen. De vrachtkosten zijn tweemaal 73 cent en daarbij komen dan nog de laad- en loskosten.

Over Britsch-Indië behoeft eigenlijk niet meer gesproken te worden, deze markt is voor Indië grootendeels verloren; voor de curiositeit vermeld ik de cijfers echter: het invoerrecht bedraagt *f* 13.70 per 100 kg, dat is dus ongeveer 2 maal zooveel meer als de prijs hier te lande, waarbij komen de vrachten, die mij op het oogenblik niet bekend zijn.

Ik heb hiermede ook het geachte lid, den heer Kan, beantwoord.

Resumeerende kan ik zeggen, dat de Regeering volkomen bereid is aan de suikerwerkindustrie den steun te geven, dien Zij in andere gevallen heeft gegeven aan allerlei industrieën, die steun behoeften, dat Zij volkomen bereid is de zaak op korten termijn opnieuw te bezien, maar dat Zij tot de overtuiging is gekomen, dat steun thans niet noodig is en dat het volkomen in strijd zou zijn met den gelukkig wat verbeterden gang van de economische betrekkingen met andere landen, als wij thans een bescherming in het leven zouden gaan roepen voor een tak van nijverheid, die deze bescherming niet noodig heeft. Dat is de hoofdvraag, waarom het draait. Mocht steun noodig blijken, dan heeft de Regeering het middel om dien steun te verleenen in het betrekkelijk eenvoudige middel van de contingenteering, maar de Regeering gaat er op het oogenblik zeker niet toe over.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik mijn gegevens over de verhooging van den suikerprijs naar voren bracht, heb ik mij niet gebaseerd op de statistieken van de overheid, maar op de prijzen, die op de pasars worden betaald, volgens welke de suiker in 1929 goedkoop was dan op het oogenblik.

Maar ik bedoeld dit. De Regeering heeft zelf gezegd, dat de suikerprijs op het oogenblik 5½ cent bedraagt, dus de verhooging van den prijs van 1932 tot nu toe heeft 37% bedragen. Ook met de inlichtingen van de Regeering vind ik dien prijs nog te hoog. Ik vind, dat de consument nog een te hoogen prijs voor de suiker betaalt, omdat suiker een product van dit land is.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Dus moet ze maar weggegeven worden!)

Neen, maar ik wil er toch op wijzen, dat de prijs redelijk

(Prawoto.)

moet zijn en moet kunnen worden betaald door de menschen, die de suiker noodig hebben.

Dan mijn tweede vraag betreffende de leeg van Britsch-Indië terugkeerende booten. Naar mij bekend is zijn dit schepen, die naar Britsch-Indië gegaan zijn om daar rijst te halen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Niet naar Britsch-Indië, maar naar Burma en Indo-China!)

In welke gebieden komen de rijstschepen dan, die de Regeering bedoelt, als ze leeg zijn?

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Ze gaan naar Calcutta, Bombay, Madras!)

Maar toch niet naar Nederlandsch-Indië.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Op den terugweg is het betrekkelijk dicht bij.)

Ik zal hierover maar zwijgen.

Verder nog een enkele opmerking in verband met art. 6 over de toepasselijkverklaring van deze regeling op de zelfbestuursonderhoorigen. De Regeering heeft al duidelijk gezegd, dat het haar twijfelachtig voorkomt, of deze regeling van toepassing zal zijn op de zelfbestuursonderhoorigen. Ik zou daarom de vraag willen stellen, waarom het niet mogelijk is, deze toepasselijkverklaring in artikel 6 te verwerken.

Wat de suikerwerken betreft, in aansluiting aan hetgeen de heer **Prawoto** heeft gezegd over het niet maken van uitzonderingen, waardoor de invoer van alle suikerwerken wordt verboden, zou ik willen opmerken, dat hierin voor dit land toch een voordeel ligt. Als er geen suikerwerken mogen worden ingevoerd, worden de suikerfabrikanten gestimuleerd, suikerwerken te produceeren naar de behoeften van de suikerconsumenten hier te lande. Dat is natuurlijk een groot voordeel.

Maar de kwestie, waarom het gaat, is de vraag of de Regeering niet kan streven naar een verlaging van den suikerprijs voor de consumenten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Zijn die prijzen dan hoog?)

Ja, de markt is hoog.

Ons geacht medelid, de heer **Kan**, heeft bezwaren tegen mijn voorstel, om de concurrentie met het buitenland aan te binden door de wereldmarkt met Javasuiker te doen overstroomen. Het geachte lid heeft mij gevraagd, wie de kosten van deze concurrentie moet dragen. Ik zou zeggen: natuurlijk degenen, voor wie die maatregelen worden getroffen.

Het geacht medelid zeide zoeven, dat het goed riemen snijden is van andermans leer.

Zonder zulke maatregelen te nemen zou een concurrentie met het buitenland echter een onmogelijkheid zijn. Ik spreek hierbij uitsluitend van concurrentie.

Maar doet deze ontwerp-ordonnantie feitelijk niet hetzelfde?

Om de suikerindustrie hier te lande te steunen, laat men de consumenten en de suikerwerkfabrieken voor binnenlandse suiker duurder betalen. Er wordt zelfs suikeraccijns in de gewesten geheven. Ons geacht medelid, de heer **Kan**, ziet in mijn voorstel een zekere onmogelijkheid tot uitvoering, omdat de daaraan verbonden kosten door de belanghebbenden niet te dragen zijn. Welnu, dan late men dezen maatregel, doch dan behoort men ook n.m.m. de prijsverhooging van suiker voor de binnenlandse consumptie ook na te laten. Op de verhooging van de suikerprijzen voor de binnenlandse industrie en de heffing van accijns daarop, is mijns inziens ook van toepassing het door ons geacht medelid aangehaald spreekwoord: Het is goed riemen snijden van andermans leer.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording door den geachten Regeeringsgemachtigde van het naar voren gebracht door ons geacht medelid, den heer

(Directeur Economische Zaken.)

Soangkoepon, heeft hij gezegd, dat de grondstoffen voor suikerwerken voor het grootste gedeelte geen suiker zijn.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Niet voor het grootste gedeelte; ik heb gereleveerd dat er nog andere kosten bij te pas komen dan suiker, als loonen en dergelijke.)

Zeker, Mijnheer de Voorzitter, maar de betrokken Regeeringsgemachtigde heeft mij juist verleden jaar geantwoord, dat in suikerwerk minstens 90% suiker zit, doch dat bijvoorbeeld ten aanzien van chocolade geldt, dat daarvoor geen rietsuiker wordt gebruikt, maar andere suiker. Daarom heb ik chocolade, die ik in dit verband verleden jaar naar voren heb gebracht, hier thans niet meer in bespreking gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Zooeven heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gesproken ten aanzien van den prijs van de suiker op de buitenlandsche markt. Ik zal ten deze maar een vergelijking trekken tusschen Japan en Singapore. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat in Singapore de prijs voor Japansche suiker f 5,40 is; daar moeten nog bijgeteld worden aan invoerrechten f 5, zoodat de prijs in totaal hier bedraagt f 10,40; daarbij komt nog f 1 aan vracht, los- en laadloon, zoodat derhalve de prijs wordt f 11,40. Maar dan zou ik willen vragen hoe het dan te rijmen is dat de suikerwerken vanuit Japan hier f 0.29 per kg kosten in vergelijking met den genoemden prijs van f 11,40. Het kan natuurlijk zijn, dat de oorzaak te dezen aanzien hierin ligt, dat Japan misschien nieuwere machines gebruikt en ook goedkoopere koelieloonen heeft te betalen. Maar het is toch een feit, dat de suikerwerken op Java veel duurder verkocht moeten worden in dezelfde kwaliteit, dan die Japan levert.

(De heer Van Helsdingen: Betreft het misschien een dumping van den prijs?)

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Of is het misschien wat anders dan suikerwerk van 90%?)

Het kan zijn, maar het doel van mijn betoog is om de concurrentiemogelijkheden voor de Java-suikerwerken ten aanzien van de Japansche suikerwerken te kunnen steunen.

Dan heeft de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven gezegd, dat de suikerwerkfabrieken alhier nog niet zoo noodlijdend zijn om voor regeeringssteun in aanmerking te komen. Maar dat is toch in strijd met de werkelijkheid, aangezien — ik heb ten deze nog eens navraag gedaan bij de suikerwerkfabrieken — mij het volgende bekend is gesteld. Om bij één suikerwerkfabriek te blijven, namelijk de suikerwerkfabriek Venus te Semarang, kunnen wij constateeren, dat deze in het jaar 1932 heeft gewerkt met 400 arbeiders, terwijl zij nu nog slechts 120 arbeiders in dienst heeft. Voorts heeft deze fabriek in 1931, 1932 en 1933 wel suiker geëxporteerd, terwijl dat niet meer het geval was in 1934, toen de accijns werd ingevoerd. Dit is ook een van de symptomen, dat de suikerwerkfabrieken hulp behoeven van de Regeering.

Mijnheer de Voorzitter! Zooeven heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat het eigenlijk onbillijk is de consumptiesuiker met een accijns te belasten, waar ik zooeven bepleitte het suikerwerk niet te doen belasten. Maar dat zijn twee kwesties die niet vergelijkbaar zijn, aangezien hier de suikerinvoer van buiten geheel uitgesloten is, zoodat te dezen aanzien geen steunmaatregelen van de Regeering worden gevraagd, omdat de consumptiesuiker in eigen land geen concurrentie ondervindt, terwijl ik gepleit heb voor opheffing van den accijns om de suikerwerkfabrieken de gelegenheid te geven te kunnen concurreeren met de buitenlandsche, die wel hier te lande wordt toegelaten.

Waar echter de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven heeft toegezegd, dat, indien er suikerwerkfabriekjes hulpbehoevend worden, de Regeering deze haar steun niet zal onthouden, zal ik vóór deze ontwerp-ordonnantie stemmen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ook in tweeden termijn kan ik kort zijn. De heer Soangkoepon is

wederom teruggekomen op den suikerprijs en zegt, dat hij voor zijn gezin in 1929 voor de suiker minder had te betalen dan thans. Dat zal dan wel komen door oorzaken, in het gezin van den heer Soangkoepon zelf gelegen — misschien is het gezin sedertdien vergroot — maar wat het geachte lid mededeelt is in elk geval in strijd met de cijfers, waarover de Regeering beschikt.

(De heer Soangkoepon: De practijk wijst het echter uit.)

De heer Soangkoepon beroept zich altijd op de practijk, Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid heeft zich later gerefereerd aan den prijs in 1932, maar ik breng in herinnering, dat we toen hadden te maken met prijzen, die ver beneden den kostprijs lagen, want toen moesten we coûte que coûte 2 à 3 millioen ton suiker kwijtraken en nu gaat het niet aan om thans, nu het weer in de goede richting gaat, een vergelijking te gaan maken met prijzen, die golden tijdens den grooten en noodlottigen uitverkoop dien we sedert 1932 hebben gehad.

Over de zelfbestuursregelen zal ik nu maar niet meer spreken, daarover hebben het geachte lid en ik nu al zoo dikwijls van gedachten gewisseld en ik acht het onnoodig het thans nog eens te doen. Alleen vraagt de heer Soangkoepon waarom de Regeering, wanneer Zij een en ander overbodig acht, het er dan toch maar niet in zet. Op die manier zouden dergelijke ordonnanties nog voor belangrijke uitbreiding vatbaar zijn en dat kan toch nooit de bedoeling zijn.

Het geachte lid de heer Prawoto heeft tegen mij aangevoerd een vroegere mededeeling van den Regeeringsgemachtigde den heer Paerels, die zou hebben gezegd, dat het gewone suikerwerk voor 90% suiker bevat. Ook zonder dat ik van de technische zijde van de suikerwerkberediging op de hoogte ben wil ik onmiddellijk aannemen, dat dit juist is. Ik heb dan ook niet beweerd, dat deze suikerwerken niet in belangrijke, of zelfs niet in overwegende mate suiker zouden bevatten, doch alleen, dat bij deze suikerverwerking nog allerlei andere dingen te pas komen. Het geachte lid zelf veronderstelde reeds, dat wellicht kostbare machines worden gebruikt, misschien heeft men ook nog te maken met belangrijke overheadkosten, loonen — misschien is door skilled labour het loonpeil voor deze industrie hooger dan elders — enzovoort.

De heer Prawoto komt ook nog terug op de Venus-fabriek te Semarang, die in 1932 nog 400 koelies in dienst had, welk aantal thans is ingekrompen tot 120. Thans leven we gelukkig in een tijdperk van opgaande conjunctuur, al kan niemand zeggen hoelang dat zal duren, maar het is in elk geval niet juist, het aantal arbeiders, dat een bedrijf in 1932 in dienst had, te vergelijken met het aantal werkkrachten thans, om daaruit te concludeeren, dat een bepaalde fabriek thans noodlijdend is.

(De heer Prawoto: Maar export heeft men na de invoering van den suikeraccijns niet meer.)

Daarop kan ik thans niet ingaan, omdat ik thans niet over gegevens daaromtrent beschik, maar het is mogelijk, dat men bij den export niet met Japan kan concurreeren.

(De heer Van Helsdingen: Misschien is het bedrijf thans ook meer gemechaniseerd.)

Dat is zeer goed mogelijk, maar men zal begrijpen, dat ik daarvan op het oogenblik ook niet op de hoogte ben.

(De heer Prawoto: Maar het Japansche suikerwerk van 29 cent?)

Dat is juist het punt, waarover ik nog even wil spreken. In de eerste plaats houd ik vol, dat de suikerwerkindustrie hier geleidelijk zal kunnen gaan concurreeren met de Japansche en verder hebben wij hier weder een van de onverklaarbare gevallen, raadsels zou men kunnen zeggen, dat bij het volkomen vaststaande feit, dat de exportprijzen voor suiker naar Japan f 5.40 bedragen, de invoerrechten daar te lande f 5 en de vracht tweemaal f 0.50 of f 1, waarbij dan nog komen de laad- en loskosten, en toch Japan hier met suikerwerk van 29 cent op de markt kan komen.

25ste VERGADERING — DINSDAG 30 MAART 1937.

Suikerinvoerordonnantie 1937 (Ond. **164**).

(Voorzitter.)

Het gesachte lid heeft verklaard geen bezwaar te hebben tegen de ordonnantie, maar vraagt toch de blijvende aandacht der Regeering voor de ontwikkeling der verhoudingen in de Indische suikerwerkindustrie. Deze toezegging wil ik gaarne herhalen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan, uiteraard over het ontwerp, zooals het is gewijzigd bij Nota van Wijziging (stuk 6).

Ik vestig er verder de aandacht op, dat in artikel 2 (2) een drukfout voorkomt; „1937” moet natuurlijk zijn „1936”. Deze drukfout is hierbij dus hersteld.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.03 uur v.m. gesloten.

THE NATIONAL BUREAU OF STANDARDS

Technical Bulletin No. 100 (1941)

<p>The purpose of this report is to provide information on the properties of the various types of steel used in the construction of bridges. The report is based on the results of tests conducted by the National Bureau of Standards and other agencies.</p> <p>The properties of steel are affected by many factors, including the composition of the steel, the method of manufacture, and the conditions of use. This report discusses the various types of steel used in bridge construction and the factors that affect their properties.</p>	<p>(continued)</p> <p>The properties of steel are affected by many factors, including the composition of the steel, the method of manufacture, and the conditions of use. This report discusses the various types of steel used in bridge construction and the factors that affect their properties.</p>
--	--

26ste VERGADERING — DINSDAG 6 APRIL 1937.

Ingekomen stukken. — Reis- en verblijf-toezichtordonnantie 1937 (Ond. 121).

26ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 6 April 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Reis- en verblijf-toezichtordonnantie 1937 (Ond. 121). — Nadere wijziging ordonnantie betreffende geleidelijke invoering van de pandhuisregie (Ond. 125).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Pratosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Boerstra.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 27 Maart 1937 No. 34a ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot regeling van maatregelen ter versterking van de positie van de Nederlandsch-Indische koffiecultuur („Koffiebelangen-ordonnantie 1937”) (Ond. 170).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 27 Maart 1937 No. 34 houdende mededeeling, dat Zijne Excellentie bezwaar heeft vast te stellen de ordonnantie tot regeling van steunmaatregelen ten behoeve van de Nederlandsch-Indische koffiecultuur („Koffiebelangen-ordonnantie 1936”) (Ond. 63).

3. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 27, 27, 31 en 31 Maart 1937 Nos. 1, 31, 1 en 2 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische tariefwet, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische comptabiliteitswet (Ond. 128);
- b. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Postspaarbankordonnantie (Ond. 133);
- c. de ordonnantie tot wijziging van de Suikerovergangsregeling (Ond. 165);
- d. de ordonnantie tot tijdelijke verlenging van het verbod van den invoer van suiker (Ond. 164).

4. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 27 Maart 1937 No. 653/B houdende mededeelingen betreffende de vaststelling van de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Indische Tariefwet en van het tarief van invoerrechten (Ond. 128) zonder overneming van het amendement-Verboom c.s.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 Maart 1937 No. 1 houdende instelling van een commissie voor de bestudeering van de werking van het stelsel van individueele restrictie van bevolkingsrubber in de buitengewesten.

6. Als voren van 26 Maart 1937 No. 2 houdende instelling van een commissie van advies voor verdere besteding van inkomsten uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

7. Als voren van 27 Maart 1937 No. 51 bepalende, dat G. A. W. Ch. de Haze Winkelman, Resident van Bali en Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Thamrin.)

Lombok, benoemd Regeeringscommissaris voor de Bestuurs-hervorming in de Groote Oost, wordt geacht deze betrekking te Singaradja te hebben aanvaard.

8. Als voren van 30 Maart 1937 No. 6 bepalende, dat voor zoover aan het actief dienende landspersoneel in verband met de duurte een toeslag is of zal worden verleend, deze toeslag zal mede toegekend aan de op non-actieve en op wachtgeld gestelde landsdienaren, alsmede aan hen die onderstand genieten.

De sub 2 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvagen stukken:

1. Kwartaalcijfers over den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

2. Brief van de Nederlandsch-Indische Wegenvereniging van 24 Maart 1937 No. 118/4 ter aanbieding van een exemplaar van het verslag der vereeniging over 1936.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie betreffende het bijzonder overheidstoezicht in dringende omstandigheden op het verblijf en het reizen van hier te lande aanwezige personen ter bescherming van de uitwendige veiligheid van Nederlandsch-Indië. (Ond. 121.)

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! Zoals ook in het Gedelegeerdenverslag is vermeld, beoogen de voorgestelde maatregelen der Regeering zeer ver strekkende bevoegdheden te verleenen.

Het gaat hier om maatregelen, die in feite verder gaan dan interneeringsmaatregelen, waar bepaald wordt, dat niet alleen het reizen beperkt kan worden, doch ook de aanweziging kan plaats hebben waar en hoe bepaalde personen zich dienen te vestigen.

Zijn er bij toepassing van interneeringsmaatregelen nog procedures en formaliteiten, welke vervuld moeten worden en welke aan diegenen, op wie die maatregelen toegepast worden nog recht op verweer geven, hier bij deze ordonnantie is van het een noch het ander sprake.

Indien men terecht of ten onrechte de belangstelling trekt van een der plaatselijke bestuursambtenaren, genoemd in deze ordonnantie, waardoor de bepalingen van deze ordonnantie op hem toegepast worden, mist men elk recht van verweer of protest. Zelfs wordt het niet noodig geacht betrokkene mede te deelen, dat en waarom hij onder toezicht staat dan wel niet in aanmerking komt voor het verkrijgen van een paspoort.

Een paspoort mag volgens art. 4 zonder opgaaf van redenen geweigerd worden dan wel een verleend paspoort mag ook zonder opgaaf van redenen te allen tijde ingetrokken worden. Deze uitzonderlijke bevoegdheden, uitgeoefend in tijden van spanning, zullen maken, dat willekeurige toepassing, zool geen regel, dan toch in de hand zal worden gewerkt.

Bovendien lijkt mij de tijd voor het creëren van deze uitzonderlijke bevoegdheden zeer prematuur.

Ik kan het eens zijn met diegenen, die zich op het standpunt stellen, dat in tijden van oorlogsgevaar de Regeering uitzonderlijke bevoegdheden worden verleend. De voorgestelde maatregelen zullen niet de eenige zijn, die in tijden van spanning uitgevaardigd moeten worden; er zullen dan talloze regelingen noodig zijn, zoowel op het gebied van bescherming der burgerlijke bevolking als om te voorzien in den geregelden

(Van Helsdingen, Directeur van Justitie.)

aanvoer van levensmiddelen. Toch worden zij thans ten rechte niet genomen, omdat de voorwaarde voor toepassing alsnog ontbreekt.

Ook ten opzichte van de reisgelegenheid ontbreekt de voorwaarde voor het creëren van de voorgestelde bevoegdheden en het wil mij voorkomen, dat deze maatregelen mede behooren tot de honderd en een maatregelen, die straks in tijden van spanning of van gevaar genomen zullen moeten worden.

Ik kan daarom het belang van de aanneming van het voorliggende ontwerp in deze tijden niet inzien.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een heel enkel woord opdat in deze zaal niet alleen wordt gehoord het woord van den heer Thamrin, die verklaarde, dat er in deze tijden geen aanleiding bestaat voor het aannemen van deze ordonnantie. Ik meen daartegenover mijn meening te moeten stellen, dat het thans mijns inziens juist de meest geschikte tijd is, deze ordonnantie vast te stellen, omdat ze niet bedoeld is te werken in normale omstandigheden maar alleen in zeer bijzondere dringende omstandigheden.

Bovendien herinner ik aan hetgeen in de Memorie van Antwoord reeds is medegedeeld, dat de omstandigheden reeds zoo zijn, dat er alle aanleiding bestaat, bijtijds zorg te dragen voor een zoodanige toekenning van bevoegdheden aan de Regeering dat, wanneer die bijzondere omstandigheden zich zouden voordoen, de noodige maatregelen door de Regeering zullen kunnen worden genomen. Aan alle kanten pakken zich op het oogenblik de wolken samen.

En wat den inhoud betreft kan ik geheel accoord gaan met de opvatting van den heer Thamrin, dat hier zeer ver gaande bevoegdheden aan de Regeering worden toevertrouwd, bevoegdheden, die ook ik, in normale omstandigheden, niet gaarne aan de overheid zou willen toevertrouwen zonder verdere waarborgen. Maar waar het hier alleen gaat om bevoegdheden, die in dringende omstandigheden in toepassing zullen worden gebracht — en de omschrijving daarvan hangt uiteraard samen met de omschrijving van een zelfde uitdrukking, die bij de toezichtordonnantie indertijd is gebruikt —, acht ik het volkomen gerechtvaardigd, dat de overheid paraat zij en daarvoor deze groote bevoegdheden ook verkrijgt.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is zeer erkentelijk voor den steun, door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, aan het voorstel gegeven.

Het geachte lid, de heer Thamrin, heeft echter bezwaren tegen de regeling. Ik mag dan wel beginnen met het in de tweede plaats genoemde bezwaar van dien geachten spreker, n.l. dat de behandeling van het ontwerp thans nog geen belang heeft. Omtrent dit punt is weinig nieuws te zeggen. Reeds in de stukken is het besproken en het argument, dat juist nu, in dezen tijd, de regeling kan worden gezien zonder overhaasting en in volkomen rust, heeft blijkbaar op het geachte lid geen indruk gemaakt. Toch komt het mij onweersprekbaar voor, dat ook, wanneer men deze regeling zou willen stellen op één lijn met andere regelingen, die noodig kunnen zijn in tijden van spanning — wat misschien niet geheel juist is —, er reden te meer zou zijn die regeling reeds thans in gereedheid te brengen. Wanneer men inderdaad erop moet rekenen, dat er tijden kunnen komen, waarin men een uitgebreide noodwetgeving zal moeten maken, dan zal het toch zeker geen aanbeveling verdienen om een regeling, waarvan men thans volkomen de strekking en de noodzakelijkheid kan overzien, uit te stellen tot die tijden, waarin men juist nog zooveel meer zal hebben te overwegen. Laat men dan het werk van Regeering en Volksraad, van den wetgever, gemakkelijker maken door althans die punten, die thans reeds zeer duidelijk zijn, nu ook te behandelen.

Mijnheer de Voorzitter! Het gaat met deze kwesties ge-

(Directeur van Justitie.)

woonlijk aldus: Wanneer men, zooals in 1914 het geval was, aan den lijve ondervindt, dat er regelingen noodig zijn, komen er verschillende denkbeelden naar voren, worden die onderzocht en tracht men tot een regeling te dien aanzien te komen. Deze regeling stamt toevallig van het jaar 1914; toen is voor het eerst het denkbeeld dienaangaande geuit. Het is jammer, dat men toen de regeling niet tot stand heeft gebracht. De betrokken regeling heeft zoo lang de adviesinstanties bezig gehouden, omdat zich daarbij allerlei moeilijkheden hebben voorgedaan, onder anderen omtrent den vorm. Doch wanneer men nu dan eindelijk tot overeenstemming is gekomen, wat is dan beter en meer voor de hand liggend, dan dat men de regeling dan ook werkelijk vaststelt?

Afgezien van de vraag, of men goed zou doen nu al weder deze regeling te laten liggen, totdat het misschien te laat is, heeft het geachte lid, de heer Thamrin, bezwaren tegen den inhoud van het ontwerp opgeworpen. Ook die bezwaren zijn in het Gedelegeerdenverslag besproken en in de Memorie van Antwoord van de Regeering beantwoord. Die bezwaren zijn in het kort, dat deze regeling bevoegdheden geeft van ingrijpenden aard. De Regeering ontkent dit zeker niet, doch in tijden, als waarvoor deze regeling is ontworpen, zijn nu eenmaal bevoegdheden van ingrijpenden aard noodzakelijk. Deze bevoegdheden zijn niet zoo exorbitant als het geachte lid zich misschien wel denkt. Soortgelijke regelingen bestaan niet alleen in Ned.-Indië. In Nederland bestaat sinds 1918 een regeling, die even ver gaat, die eveneens een interneering — om dit woord eens te gebruiken — mogelijk maakt, die eveneens het reizen en verblijf in tijden van spanning, zooals destijds aldaar bestonden, onder zeer scherp toezicht stelt. Deze regeling doet niets anders dan hetgeen — zou ik haast zeggen — de ervaring heeft geleerd dat noodig is, wanneer zich dergelijke tijden voordoen. En dan gaat het niet alleen om de dringende omstandigheden, zooals de heer Van Helsdingen heeft gezegd, maar vooral ook hierom, dat het noodig is — dat is het tweede criterium —, dit toezicht in te stellen ter bescherming van de veiligheid van Nederlandsch-Indië.

Wanneer het tenslotte erom gaat de veiligheid van dit land te verzekeren, moet men niet zuinig zijn met de bevoegdheden. Dit zou tenslotte alleen beteekenen, dat de verantwoordelijke personen in zulke tijden, wanneer het gaat om het behoud van de zelfstandigheid van den staat, om ons zelfbestaan, dan de noodzakelijke maatregelen moeten nemen ook zonder dat zij daarvoor een basis hebben in de wet.

De basis die hier gegeven wordt, mag men aan de verantwoordelijke autoriteiten niet onthouden. Deze bevoegdheden, die maatregelen, dat toezicht in dergelijke tijden op het reizen door Nederlandsch-Indië en het verblijf houden in dit land, zijn noodzakelijk. Laat men dan ook ronduit de bevoegdheden daartoe in den meest geëigenden vorm en onder de meest mogelijke waarborgen in de ordonnantie neerleggen.

Dat die waarborgen geringer zijn, zooals het geachte lid zegt, dan bijvoorbeeld de waarborg voor de toepassing van de exorbitante rechten in normale tijden, kan juist zijn, maar de omstandigheden zijn dan ook geheel anders. Het gaat in deze tijden niet om een bepaalden persoon, die de openbare rust en orde in gevaar gebracht heeft en die rustig middels tal van formaliteiten kan worden geëxterneerd of geïnterneerd, het gaat hier om een tijd, waarin zoo iets noodig is en waarin dan zeker spoed noodig is. Wanneer er moet worden opgetreden in dergelijke tijden, kan met niet wachten op tal van formaliteiten. Dan moet er aanstonds worden opgetreden en dan moet men ook vertrouwen hebben in de autoriteiten, die dan geroepen zijn om voor het algemeen belang te waken.

Het zal niet gaan om personen, die toevallig de aandacht trekken van plaatselijke ambtenaren. In de eerste plaats zal voor de toepassing van deze bevoegdheden noodig zijn, dat

(Thamrin.)

de Gouverneur-Generaal, den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord, dit bijzonder toezicht instelt.

(De heer Thamrin: Toch op voorstel van plaatselijke ambtenaren?)

Dat zal het niet zijn. Ik geloof eerder, dat het voorstel zal uitgaan van de hoogste militaire autoriteiten hier te lande. Men moet niet vergeten, dat het hier in de meeste gevallen gaat om wat men noemt: oorlogsgevaar. De omschrijving in de regeling is anders, maar het gaat eigenlijk om gevallen, dat er een oorlog in dit deel der wereld dreigt of reeds is aangevangen. In ieder geval zal de Gouverneur-Generaal dezen zeer bijzonderen maatregel moeten afkondigen en indien dat geschied is, — en die maatregel zal worden afgekondigd, alleen voorzoover en alleen in het gebied waarin die maatregel zal gelden — dan nog ligt de toepassing van deze regeling in handen van het hoogste gezag, het hoofd van gewestelijk bestuur onder leiding van den commandant van het leger. Een betere leiding kan men zich voor deze gevallen niet denken.

Het zal dus heusch niet gaan om een toevalligen inval of een toevallige opwelling van een of ander plaatselijk ambtenaar. Men mag er zeker van zijn, dat de leiding van dit toezicht zal voorkomen dat hier van willekeur en van volkomen onnoodige maatregelen sprake zal zijn.

Tenslotte, nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, het gaat hier om een tijd, waarin de hoogste belangen van den staat in gevaar verkeerden. Men heeft die maatregelen noodig aan den eenen kant, en aan den anderen kant het vertrouwen van de bevolking van Nederlandsch-Indië in hen, die de plicht hebben voor de veiligheid van Nederlandsch-Indië te waken. Deze regeling is niets anders dan de gebruikelijke in de landen, waar men zich dezelfde moeilijkheden voor oogen heeft gesteld, en ze regelt tenslotte wettelijk datgene, wat in de praktijk onvermijdelijk zal zijn.

Ik meen, dat het geachte college met gerustheid aan het voorstel der Regeering gevolg zal kunnen geven.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Eenige korte opmerkingen n.a.v. de uitvoerige beschouwingen van den geachten Regeeringsgemachtigde. Het verschil in standpunt tusschen hem en mij ligt niet hierin, als zou ik deze maatregelen onnoodig achten in tijden van oorlogsgevaar, maar wel hierin, of het thans het meest geëigende tijdstip is, om voor de Regeering deze uitzonderlijke bevoegdheden te creëren. In mijn betoog in eersten termijn stelde ik voorop, dat ook ik kan beamen, dat er een toestand kan intreden, waarbij aan de Regeering uitzonderlijke bevoegdheden dienen te worden verleend. Het gaat er dus alleen om of thans, nu er van acuut oorlogsgevaar geen sprake is, aan de Regeering uitzonderlijke bevoegdheden moeten worden verleend. Zooeven bracht ik reeds naar voren dat, wanneer er inderdaad van werkelijk oorlogsgevaar sprake is, deze maatregelen niet de eenige zullen zijn welke zullen worden getroffen, er zullen tal van maatregelen moeten worden uitgevaardigd om aanstonds de geheele bevolking te beschermen. Waarom dienen thans maatregelen te worden getroffen, speciaal op het gebied van de bewegingsvrijheid en niet maatregelen als die, welke in tijd van oorlog ook overigens noodzakelijk zijn?

Ik verzet mij tegen deze ordonnantie omdat zij den schijn wekt als zoude men de aandacht concentreeren op beperking van de bewegingsvrijheid. Er bestaan reeds alle mogelijke bepalingen, die de bewegingsvrijheid belemmeren en ook hier beperken de door de Regeering noodig geachte maatregelen zich vrijwel uitsluitend tot maatregelen op het gebied der bewegingsvrijheid, en ik mis alle andere maatregelen, die bij een oorlogsdreiging noodzakelijk zullen zijn.

(De heer Van Helsdingen: Er is toch af een ordonnantie tot regeling van den staat van oorlog en beleg?)

Daar gaat het over normale bevoegdheden.

(Kan, Directeur van Justitie.)

(De heer Van Helsdingen: Neen, dat zijn wel degelijk zeer abnormale bevoegdheden; maar men heeft ze reeds tevoren vastgesteld.)

Ik beschouw het in zooverre als normale bevoegdheden, dat elke Regeering ze heeft teneinde in tijd van oorlog b.v. de krijgswet te kunnen afkondigen. Maar dan leeft men in een zoodanige atmosfeer, dat een ieder aanvoelt, dat er ook werkelijk oorlogsgevaar dreigt. Bij wat thans wordt voorgesteld gaat het echter om maatregelen van geheel anderen aard.

Het lijkt mij daarom juister, indien deze en andere maatregelen worden getroffen in het tijdstip, waarvoor ze zijn bedoeld en niet in een tijdstip, waarvoor maatregelen als deze niet zijn geëigend.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Tegenover den aandrang van den heer Thamrin op de Regeering om haar inzicht te wijzigen wil ik beamen, wat de geachte Regeeringsgemachtigde voor Justitie heeft gezegd, n.l. dat het beter is, dergelijke maatregelen in rustige tijden in orde te brengen dan ermede te komen in tijden van acuut gevaar, want dan ontbreekt de gelegenheid, er à tête reposée over te denken. Het feit, dat de legercommandant de hoogste adviseerende bevoegdheid zal hebben ten aanzien van het hoofd van gewestelijk bestuur inzake het verbod, bij deze maatregelen bedoeld, wijst er wel op, dat hiervan alleen gebruik zal worden gemaakt bij dreigend oorlogsgevaar en wanneer wij bij de hier voorgestelde maatregelen vergelijken die, welke in andere landen zijn genomen — de geachte Regeeringsgemachtigde zinspeelde er reeds met een enkel woord op —, dan kan ik niet anders doen, dan de maatregelen, die de Regeering thans aan de orde stelt, toejuichen.

Gelijk de geachte Regeeringsgemachtigde en ook de heer Van Helsdingen hebben gezegd, leven wij thans in buitengewone tijden; op elk moment kan er iets gebeuren, waardoor de bevoegde autoriteiten met zooveel werkzaamheden worden belast, dat het voor hen gemakkelijker is thans met deze voorstellen bij den Volksraad te komen dan wanneer werkelijk periculum in mora ontstaat.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij namens de Regeering in hoofdzaak willen aansluiten bij het betoog van de geachte leden, de heeren Van Helsdingen en Kan, en overigens naar aanleiding van de bezwaren van het geachte lid, den heer Thamrin, nog enkele opmerkingen willen maken.

De heer Thamrin verbaast zich erover, dat men juist deze aangelegenheid speciaal wenscht te regelen en meent, dat dit een unicum is, daar men met het treffen van regelingen voor alle andere punten, die in bijzondere tijden regeling zullen behoeven, wacht totdat de tijd is aangebroken.

Dit is niet juist. Een voorbeeld is al dadelijk de dienstdreigingordonnantie, die twee jaar geleden door den Volksraad werd aangenomen en die eveneens voor dergelijke dringende omstandigheden gemaakt is en waarbij de Volksraad erkend heeft, dat het inderdaad juister was de regeling reeds gereed te hebben voor het gebruik, dat men te eeniger tijd ervan zal hebben te maken.

Er is nog een andere regeling, die ook alleen zal worden toegepast, wanneer men in dergelijke abnormale omstandigheden komt te verkeerden en die ook gereed ligt en zelfs gereed moet liggen, omdat de Indische Staatsregeling het eischt, namelijk de regeling van de gevolgen van de afkondiging van den staat van oorlog of van beleg. Ook den staat van oorlog of van beleg kondigt men eerst af, wanneer de tijd daarvoor gekomen is, maar de Indische Staatsregeling eischt daar zelfs, dat de gevolgen van de afkondiging van te voren geregeld zijn. Er komt een nieuwe regeling, maar ook thans bestaat er een.

Een bijzonder verband tusschen de aanhangige regeling en die betreffende de gevolgen van de afkondiging van den staat van oorlog en van beleg is nog, dat in de regelen betreffende

26ste VERGADERING — DINSDAG 6 APRIL 1937.

Reis- en verblijf-toezichtordonnantie 1937 (Ond. 121). — Nadere wijziging ordonnanties betreffende geleidelijke invoering van de pandhuisregie (Ond. 125).

(Directeur van Justitie.)

den staat van oorlog en van beleg bepalingen voorkomen omtrent de bevoegdheid van het militair gezag tot beperking van de vrijheid van reizen en verblijf van personen in het gebied, dat in staat van oorlog of van beleg is verklaard.

Een aanvulling van deze regeling is op het oogenblik aanhangig — in de nieuwe regeling, die voor de oude in de plaats zal komen, zal de regeling nader worden uitgewerkt — en nu zou het ontbreken van de aanhangige regeling uitsluitend ten gevolge hebben, dat de Regeering gedwongen zou zijn eerder te grijpen naar de regeling voor den staat van oorlog en beleg, die haar dezelfde bevoegdheden geeft. Dan zou men dus eerder dan het noodig is moeten grijpen naar de veel verdergaande bevoegdheden uit de regeling betreffende den staat van oorlog en beleg, alleen, omdat de vrijheid van beweging beperkt moet worden. Juist de aanhangige regeling, die uitsluitend dit eene beperkte punt regelt, een der punten, die in de bedoelde omstandigheden het eerst de aandacht van de overheid eischen, zal het der Regeering mogelijk maken, in dergelijke dringende omstandigheden niet verder te gaan dan noodig is en er niet toe over te gaan Nederlandsch-Indië of een deel van Nederlandsch-Indië in staat van oorlog of van beleg te verklaren, wat een nog veel verdergaande beperking van de normale vrijheid van het individu zou omvatten. Ook dit is een reden om deze regeling vooral niet uit te stellen tot later, maar haar dadelijk te aanvaarden.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

(Voorzitter.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Thamrin geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de ordonnanties van 4 December 1903 (Staatsblad No. 402) en 10 Januari 1921 (Staatsblad No. 28) betreffende de geleidelijke invoering van de pandhuisregie onderscheidenlijk op Java en Madoera en in de buitengewesten. (Ond. 125.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel den leden mede, dat door het volgens art. 16 (2) R. v. O. vereischte aantal leden het verzoek is gedaan tot voorbehoud der (tweede) behandeling aan den Volksraad van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een nieuw reglement op het verleen van verlof naar het buitenland aan burgerlijke landsdienaren (Ond. 25), over welk verzoek overeenkomstig het aangehaalde artikel van het R. v. O. in de eerstvolgende gewone zitting van den Volksraad zal worden beslist.

De vergadering wordt te 9.32 uur v.m. gesloten.

27ste VERGADERING — DINSDAG 20 APRIL 1937.

Ingekomen stukken.

27ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 20 April 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling der regentschapsraden van Poerworedjo enz. (Ond. 173) en van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Kapokbelangenordonnantie 1935 (Ond. 174).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 12 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Pratosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Sosrohadikeoesomo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering van den heer Soetardjo wegens ziekte.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 8 April 1937 No. 51, 12 April 1937 letter I en 14 April 1937 No. 12 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp van een algemeenen maatregel van bestuur tot nadere aanvulling van het Zeebrieven- en Scheepspassenbesluit 1934 (Ond. 172);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden van Poerworedjo, Keboemen, Pekalongan, Banjoesmas en Bandjarnegara (Ond. 173);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Ond. 174).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 3 April 1937 No. 11 houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 6 Juli 1908 No. 50 houdende bepalingen betreffende het credietverband en tot intrekking van de ordonnantie van 17 December 1909 houdende aanwijzing van de gewesten waar geen credietverband mag worden gevestigd en van de credietinstellingen, ten behoeve waarvan in de overige gewesten alleen credietverband mag worden gevestigd. (Ond. 132).

3. Brief van den Gouverneur-Generaal van 11 April 1937 No. 703/A houdende mededeeling, dat het gekozen lid van den Volksraad, de heer N. Beets, kennis heeft gegeven, dat hij met ingang van 1 Mei a.s. zijn ontslag neemt.

4. Als voren van 5 April 1937 No. 728/B ter aanbieding van een overzichtstaat van de resultaten der registratie- en classificatiewerkzaamheden met betrekking tot de bevolkingsrubberaanplantingen in de Buitengewesten, waarin volledigheidshalve ook de gewestelijke grondslagen voor 1937 zijn opgenomen.

5. Als voren van 9 April 1937 No. 764 betreffende Contingentering van den invoer van electrisch gloeidraad.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 Maart 1937 No. 71 houdende ontslag van Mas Hardjodjatmiko en A. D. Zur Mühlen als plaatsvervangend lid van het bestuur der Kapok Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

Centrale en benoeming in hun plaats van Mas Soedarmo en Mr. R. J. C. Baron van der Capellen.

7. Als voren van 30 Maart 1937 No. 18 bepalende dat het Koninklijk besluit van 4 Maart 1937 houdende maatregelen ten aanzien van het aandoen van havens in Spanje door Nederlandsche schepen, die wapentuig of vrijwilligers vervoeren, zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

8. Als voren van 30 Maart 1937 No. 19 houdende aantekening van het Koninklijk besluit van 27 Februari 1937 bepalende de bekendmaking van de overeenkomst van Bangkok nopens het gebruik van bereid opium.

9. Als voren van 2 April 1937 No. 39 houdende aanwijzing van de N. V. Suikerfabriek „Tjoekir” en de N. V. Cultuur Maatschappij „Kedawoeng-Kawisredjo” als lid van het dagelijksch bestuur van de N. I. V. A. S. voor het vereenigingsjaar 1937-1938.

10. Als voren van 3 April 1937 No. 12 houdende nadere wijziging van het luistervergunningsbesluit 1934.

11. Als voren van 4 April 1937 No. 1 houdende wijziging van de voorschriften betreffende de costuums van B. B.-ambtenaren.

12. Als voren van 9 April 1937 No. 5 houdende machtiging aan de Gouverneurs van West-, Midden- en Oost-Java om te beschikken over een bedrag ten behoeve van het verlenen van tijdelijken steun aan volkshoofden, wier voornamelijk met de handhaving van de landrente verbonden zijnde inkomsten beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald.

13. Als voren van 9 April 1937 No. 8 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Commandant der Zeemacht, de Directeuren van Financiën, Binnenlandsch Bestuur, Onderwijs en Eeredienst, Economische Zaken en den fd. Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij aanvullende begrotingen uitgetrokken fondsen ten behoeve van de maatregelen van welvaartzorg.

14. Als voren van 9 April 1937 No. 34 tot nadere wijziging en aanvulling van de H.B.B.L. 1934.

15. Als voren van 11 April 1937 No. 1 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting toegestane fondsen ten behoeve van het Bureau van 's Lands plantentuin.

De sub 2 tot en met 15 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Februari 1937 aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Mededeeling van den benoemden Regeeringsecommissaris voor de Bestuurshervorming in Sumatra van 30 Maart 1937, dat hij zijn ambt heeft aanvaard.

3. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

4. Brief van den Hoofdinspecteur, Hoofd der Staatsspoorwegen, van 10 April 1937 No. 11796/37 ter aanbieding van een staat van de op vervoersgebied genomen tariefmaatregelen in het eerste kwartaal 1937.

5. Brief van het Bestuur der C. I. V. O. van 4 April 1937 ter aanbieding van een afschrift van een door genoemd bestuur aan de Staten-Generaal verzonden telegram.

6. Motie van den stadsgemeenteraad van Modjokerto, betreffende het advies van den Resident van Soerabaja aan den Gouverneur van Oost-Java inzake het voorstel tot aanstelling van een secretaris voor genoemden raad.

7. Publicatie No. 1 van het comité ter bewaking van prijs- en loonpeil.

27ste VERGADERING — DINSDAG 20 APRIL 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling der regentschapsraden van Poerworedjo enz. (Ond. 173) en van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Kapokbelangenordonnantie 1935 (Ond. 174).

(Voorzitter.)

8. Betuiging van adhaesie aan de motie van den regentschapsraad van Pekalongen betreffende heffingen van keurloonen in het bijzonder met betrekking tot herkeuring van vleesch dat van het gebied van een locale gemeenschap in een naburig lokaal gebied wordt ingevoerd.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken:

1. „Annuaire de Documentation Coloniale Comparée 1935” en „Organisation politique et administrative des Colonies”.
2. „Quarterly Summary of Australian Statistics. Bulletin No. 146”.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden

van Poerworedjo, Keboemen, Pekalongan, Banjoemas en Bandjarnegara (Ond. 173) en de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de „Kapokbelangenordonnantie 1935” (Staatsblad 165; Ond. 174) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de termijnen zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: De beide ontwerpen zullen straks in de commissies worden behandeld.

De vergadering wordt te 9.07 uur v.m. gesloten.

28ste VERGADERING — DINSDAG 27 APRIL 1937.

Ingekomen stukken. — Afscheid van den directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Dr. A. D. A. De Kat Angelino.

28ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 27 April 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Afscheid van den directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Dr. A. D. A. De Kat Angelino. — Vaststelling oopenen op de aanslagen inkomstenbelasting 1937 enz. (Ond. 168). — Wijziging en aanvulling „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen” enz. (Ond. 161). — Wijziging Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. 162). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. 166). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang (Ond. 167). — Wijziging samenstelling regentschapsraden Poerworedjo, enz. (Ond. 173). — Nadere wijziging „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Ond. 174). — Vertegenwoordiging Volksraad op de conferentie te Parijs van de Union Parlementaire du Commerce. — Afscheid van den wd. secretaris van den Volksraad, den heer H. W. Nolting.

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Kat Angelino en Levelt.

De Voorzitter: Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brieven van den Gouvernements Secretaris van 17 en 21 April 1937 Nos. 812a/B en 837/B ter aanbieding van de verslagen van de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië en in Nederland over het jaar 1936 (Ond. 175 en 175A).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 18 April 1937 No. 8 houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie betreffende het bijzonder Overheidstoezicht in dringende omstandigheden op het verblijf en het reizen van hier te lande aanwezige personen ter bescherming van de uitwendige veiligheid van Nederlandsch-Indië (Ond. 121).

3. Brief van den Gouvernements Secretaris van 19 April 1937 No. 815/B betreffende de opheffing van de contingentteering van den invoer van ijzervitriool.

4. Als voren van 24 April 1937 No. 874/A houdende mededeeling dat het verkozen lid van den Volksraad, de heer Mr. J. J. W. Eekhout kennis heeft gegeven dat hij met ingang van 31 Mei a.s. zijn ontslag neemt.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 April 1937 No. 31 bepalende, dat de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Postspaarbank-ordonnantie in werking treedt met ingang van 1 Mei 1937.

6. Als voren van 20 April 1937 No. 3 houdende machtiging aan den Legercommandant om aan militaire landsdienaren in de Buitengewesten tijdelijk een duurtetoeslag te verlenen.

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

(Directeur Onderwijs en Eeredienst.)

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Mededeeling van den heer Mr. J. J. W. Eekhout dat hij per ultimo Mei a.s. ontslag neemt als lid van den Volksraad.
2. Brief van het Hoofd van den Dienst van het Ykwezen van 21 April 1937 No. 776 ter aanbieding van het jaarverslag van den dienst over 1936.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Alvorens aan te vangen met de behandeling van de op den rooster voorkomende onderwerpen, geef ik het woord aan den aftredenden directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Dr. A. D. A. De Kat Angelino, die een woord van afscheid tot het College wenscht te richten.

De heer **De Kat Angelino**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren leden van het College van Gedelegeerden.

Ik moge beginnen met U dank te zeggen voor de mij geschonken gelegenheid om hier heden afscheid te nemen van het College van Gedelegeerden en daarmee tevens van den Volksraad. Ik stel deze gelegenheid des te meer op prijs, omdat, wanneer men tezamen eenige zeer moeilijke jaren heeft doorgemaakt, er ook een bijzondere behoefte bestaat om een woord ten afscheid te mogen zeggen.

Dat woord, Mijnheer de Voorzitter, kan mijnerzijds geen ander zijn dan van erkentelijkheid, omdat de Volksraad mijn taak van Regeeringsgemachtigde zoo licht heeft gemaakt als maar eenigszins mogelijk was. Want steeds heeft de Volksraad, ook wanneer zijn op zichzelf begrijpelijke wenschen niet konden worden bevredigd, zich bereid getoond om in volkomen zakelijkheid en redelijkheid aandacht te schenken aan de feiten en overwegingen, welke van de zijde der Regeering werden voorgebracht.

Ook op andere wijze kwamen de leden van den Volksraad mij vaak tegemoet, door op punten die, ondanks de discussies, nog min of meer dubieus waren gebleven en die aldus zoo licht tot misverstand en tot een afwijzende houding hadden kunnen voeren, in persoonlijke gesprekken opheldering te geven of te zoeken.

Dat persoonlijk contact, waarin ik mede een blijk van persoonlijk vertrouwen mocht onderkennen, heb ik, Mijnheer de Voorzitter, op zeer hoogen prijs gesteld, en het zij mij vergund hier den wensch uit te spreken, dat de leden van den Volksraad, telkens wanneer daaraan behoefte mocht worden gevoeld, ook mijn ambtsopvolger in even rijke mate door persoonlijke aanrakingen de gelegenheid zullen willen schenken om de dubbele taak van den Regeeringsgemachtigde nl. eenerzijds het beleid der Regeering, anderzijds de wenschen en inzichten der burgerij te vertolken, over en weer zoo goed mogelijk te vervullen.

Terugziende op de achter ons liggende jaren, Mijnheer de Voorzitter, toen de toekomst er zoo donker uitzag en inspanning van alle krachten alreeds noodig was om het bestaande zooveel mogelijk in stand te houden, gevoel ik des te grooter blijdschap, dat eindelijk de economische en financiële toestand zich wat beter laat aanzien en men mag hopen dat de Regeering ten gunste van haar grootschen opbouwenden arbeid weder over ruimere middelen zal komen te beschikken. Dat zulks ook het onderwijs ten goede zou komen, spreekt, bij haar welbekende groote belangstelling voor dit deel der Overheidstaak, vanzelf.

Ik moge dan eindigen met den wensch, dat betere tijden, ook voor het onderwijs, spoedigst mogen aanbreken en met de aanbieding van mijn beste wenschen aan U, Mijnheer de Voorzitter, en aan de leden van den Volksraad, zoowel voor

28ste VERGADERING — DINSDAG 27 APRIL 1937.

Afscheid van den directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Dr. A. D. A. De Kat Angelino. — Vaststelling opeenten op de aanslagen inkomstenbelasting 1937 enz. (Ond. 168).

(Voorzitter.)

Uw aller persoonlijk welzijn als voor Uw arbeid in het belang van deze landen.

(Teekenen van instemming.)

De **Voorzitter**: Mijnheer de directeur van Onderwijs en Eeredienst, De Kat Angelino! Het is met gemengde gevoelens, dat ik U van deze plaats toespreek bij Uw afscheid. Ik zeg „met gemengde gevoelens”, omdat ik gaarne had gezien, dat dit afscheid had plaats gehad in een vergadering van den Volksraad in pleno. Ik heb namelijk de overtuiging, dat de geheele Volksraad gaarne afscheid van U had genomen. De datum van Uw aftreden maakt dit echter onmogelijk.

Nu is aan den anderen kant voor mij de taak weggelegd U thans in het College van Gedelegeerden een woord van afscheid toe te spreken. Ik ben ervan overtuigd, dat ik daarbij zal vertolken niet alleen de gevoelens van de leden van dit College, maar die van den geheelen Volksraad.

Ik zal beginnen met zooals gebruikelijk is, even na te gaan hetgeen wij met U in den Volksraad hebben meegemaakt.

In de eerste plaats memoreer ik dan Uw optreden in 1934—1935 als waarnemend directeur van het departement van Onderwijs en Eeredienst en Uw optreden als Regeerings-gemachtigde voor dit departement bij de behandeling van de begroting voor 1935. Bij de verdediging van die begroting bemerkt U reeds direct, dat er een geest van welwillendheid van de zijde van den Volksraad te Uwen opzichte bestaat, een geest van welwillendheid, die later in ruimer mate Uw deel is geweest.

Verder verdedigt U in datzelfde zittingsjaar: de aanvulling op de hooger-onderwijsordonnantie, waarin maatregelen zijn opgenomen tegen gezagsvijandige studenten, alsmede de herziening van de bepalingen der Protestantsche Kerk en Uw antwoord op de interpellatie en motie-De Dreu, omtrent de brugklassen.

In 1935 treedt U op als directeur van het departement van Onderwijs en Eeredienst en verdedigt U bij de begrotingsbehandeling de subsidie voor het Koloniaal instituut, zittingsjaar 1935—1936 en in het volgende zittingsjaar verdedigt U bij de begrotingsbehandeling het onderwijspeil hier te lande.

Zoo pas herinnerde U er aan, dat de tijd, waarin U het directeurschap aanvaardde, slecht was, dat deze tijd werkelijk stond in het teken van malaise. Inderdaad was dat het geval, zoodat Uw opvolger — dien U zoo pas bij ons hebt aanbevolen — het te dien aanzien wellicht beter zal hebben dan Gij het gehad hebt.

Maar thans afstappend van dit punt, kom ik tot iets anders en wel het volgende.

Steeds hebben Volksraad en College van Gedelegeerden oprechtheid, volledige openhartigheid jegens hun leden, op prijs weten te stellen en vooral hebben zij kunnen waardeeren het aanvoelen door een Regeerings-gemachtigde van den geest in dezen raad. Ook hebben beide colleges kunnen apprecieeren de liefde van een Regeerings-gemachtigde voor zijn taak in en voor dit land. En wanneer dit dan het geval is, geeft de Volksraad ook in volle mate dat vertrouwen terug, dat hij ontvangt; die openhartigheid erkent men, en dat is naar mijn volle overtuiging ook voor U in ruime mate gebleken.

Want, Mijnheer de directeur van Onderwijs en Eeredienst, De Kat Angelino, ik wil er op wijzen dat, wanneer U de regeeringspolitiek uiteenzette, wanneer U regeeringsmaatregelen verdedigde, er dan natuurlijk ook hier principieele tegenstanders waren, maar dat het U tot een eer gerekend kan worden, dat zelfs deze telkens verklaarden, tegen te moeten stemmen, doch dat zij van hun sympathie voor den directeur wel degelijk blijf gaven en daarvan ook ten volle wilden doen blijken. Ik kom thans, om niet al te ver te gaan in het ophalen van herinneringen, tot het eind van de toespraak, die ik namens

(Verboom.)

dit College tot U richt en ik wil dan nog het volgende zeggen.

Het College van Gedelegeerden, zich uitsprekend naar mijn volle overtuiging ook namens den volledigen Volksraad, wenscht U, Mijnheer De Kat Angelino, tweërlei: zijn wensch betreft eensdeels U zelf en Uw gezin en anderdeels onszelf. U en Uw gezin wenschen wij toe, dat het U en de Uwen onder God's zegen goed moge gaan in Uw verdere leven en in de tweede plaats spreken wij den wensch uit, dat er steeds in Uw hart een warme herinnering moge blijven voor dit, ons mooie Indië, aan de ontwikkeling en den opbouw waarvan Gij voor een zoo groot deel hebt bijgedragen.

Mijnheer De Kat Angelino, directeur van Onderwijs en Eeredienst! Voor het laatst spreek ik U in deze zaal als zoodanig toe en nogmaals: De Volksraad en het College van Gedelegeerden danken U voor hetgeen U voor Indië hebt gedaan en wenschen U een goede reis en bestendig welzijn toe!

(Teekenen van instemming.)

De heer **De Kat Angelino**, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank U voor uw woorden.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over het jaar 1937, alsmede op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1936 en 1 Juli 1937. (Ond. 168.)

Voor dit onderwerp hebben zich geen sprekers opgegeven, zoodat de Regeerings-gemachtigde niet is uitgenoodigd, aanwezig te zijn. Wenscht een der leden wellicht alsnog het woord?

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts een enkele opmerking maken, die intusschen niet van zoodanigen aard is, dat de directeur van Financiën daarvoor uit zijn drukke werkzaamheden zou behoeven te worden gehaald.

Het heeft mij getroffen, dat het indienen van deze ordonnantie zoo buitengewoon laat heeft plaats gehad. Naar ik meen, wordt een dergelijke ordonnantie in het algemeen ontvangen tegelijk met of kort na de begroting.

Dat is ditmaal niet gebeurd: het is reeds zeer ver in het jaar, dat wij deze zaak te behandelen krijgen met het gevolg, dat men bij de vaststelling van de aanslagen in de inkomstenbelasting voor groote moeilijkheden stond. Feitelijk toch is er op het oogenblik van een opeentenheffing geen sprake en kan men bij de vaststelling van de aanslagen met de opeentenheffing dus ook eigenlijk nog geen rekening houden.

Toch is dit gebeurd, doordat men is overgegaan tot het opleggen op groote schaal van voorloopige aanslagen. Daartegen heb ik op zichzelf geen bezwaar, omdat men anders wellicht zou moeten overgaan tot een regeling, waarbij men eerst een aanslag zou opleggen en daarna een aanvullenden aanslag, waaraan vooral voor de belastingplichtigen nog veel grootere bezwaren verbonden zouden zijn.

Hoe dit echter zij, de toedracht van zaken is thans wel zeer eigenaardig, want de getroffen regeling beteekent dat, als men thans achterstallig is en dus in boete vervalt, men de boete ook moet betalen over de opeenten, terwijl in werkelijkheid de boete over de opeenten niet verschuldigd is, omdat de opeenten niet wettig bestaan.

Dit lijkt mij een ongewenschte toestand en daarom dring ik er bij de Regeering op aan, om in het vervolg — gesteld, dat het instituut der opeenten nog bestendig moet blijven — deze opeenten tijdig tot wet te maken. Ik hoop natuurlijk van harte, dat er verder geen opeenten meer geheven zullen worden en dan hebben mijn opmerkingen alleen academische waarde.

28ste VERGADERING — DINSDAG 27 APRIL 1937.

Vaststelling opeenten op de aanslagen inkomstenbelasting 1937 enz. (Ond. 168). — Wijziging en aanvulling „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen” enz. (Ond. 161). — Wijziging Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. 162). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. 166). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang (Ond. 167). — Wijziging samenstelling regentschapsraden Poerworedjo, enz. (Ond. 173). — Nadere wijziging „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Ond. 174). — Vertegenwoordiging Volksraad op de conferentie te Parijs van de Union Parlementaire du Commerce. — Afscheid van den wd. secretaris van den Volksraad, den heer H. W. Nolting.

Ik heb ondershands reeds vernomen, dat de Regeering de door mij thans naar voren gebrachte bezwaren erkent en dat Zij er in het vervolg rekening mede zal houden. Daarvoor ben ik de Regeering zeer erkentelijk.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen”, de „Bepalingen Stadstramwegen” en de „Bepalingen Landelijke Tramwegen” (Ond. 161), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Staatsblad 1927 No. 258), zooals deze zijn gewijzigd en aangevuld, laatstelijk bij ordonnantie van 11 April 1933 (Staatsblad No. 139; Ond. 162), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);

3. de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Makassar van 5 Februari 1937 No. 2032/M 6, voor zoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 166);

4. de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Palembang van 3 Februari 1937 No. 7/G.R., voor zoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 167);

5. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden van Poerworedjo, Keboemen, Pekalongan, Banjoemas en Bandjarnegara (Ond. 173);

(**Voorzitter**.)

6. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Staatsblad 165; Ond. 174).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de agenda voor deze vergadering afgewerkt. Ik moet het College echter nog mededeelen, dat is ingekomen een verzoek vanden Voorzitter van den Volksraad om hem te machtigen, op de in Mei a.s. te Parijs te houden conferentie van de Union Parlementaire du Commerce den Volksraad te vertegenwoordigen, tenminste voor zoover de beschikbare tijd den met buitenlandsch verlof zijnden Voorzitter toelaat deze conferentie bij te wonen.

Aangezien de Volksraad in pleno niet bijeen is, lijkt mij het College van Gedelegeerden de aangewezen instantie om de gevraagde machtiging te verleenen, waarom ik het College dan ook voorstel, den met buitenlandsch verlof vertoevenden Voorzitter van den Volksraad te machtigen, den Volksraad op de genoemde conferentie te vertegenwoordigen.

Dienovereenkomstig wordt zonder hoofdelijke stemming besloten.

De **Voorzitter**: Aangezien thans het reces aanvangt, is het nu het moment om een woord van afscheid te richten tot onzen wd. secretaris, den heer H. W. Nolting.

De heer Nolting zal in den loop van de volgende maand met buitenlandsch verlof gaan. In den korten tijd, dat ik met den heer Nolting heb samengewerkt in dit College kan ik niet anders dan zijn werkzaamheid ten zeerste roemen. Overigens hebben de leden zelf wel een idee over het werk, dat de heer Nolting als secretaris heeft verricht. Ik geloof, dat wij kunnen volstaan met den heer Nolting een plezierige reis en een goed verblijf in het buitenland toe te wenschen.

(Teekenen van instemming.)

Ik wil ten slotte nog mededeelen, dat het College thans op reces gaat en dat de eerstvolgende vergadering waarschijnlijk op 1 Juni a.s. zal plaats hebben.

De vergadering wordt te 9.27 uur v.m. gesloten.

1918
The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

(Continued)
The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

The following is a list of the names of the persons who were members of the Board of Directors of the National Board of Health, during the year 1918.

29ste VERGADERING — DINSDAG 8 JUNI 1937.

Ingekomen stukken.

29ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 8 Juni 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Toepassing artt. 11 en 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het College van Gedelegeerden, den heer Weyer. — Herziening en nadere vaststelling „Subsidieordonnantie Westersch lager onderwijs” en „Mulo-subsidie-ordonnantie” (Ond. 169). — Wijziging Koninklijk besluit betr. vervreemding van het agrarisch eigendomsrecht door Inlanders aan niet-Inlanders (Ond. 144). — Rubberfondsordonnantie 1936 (Ond. 87). — Zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Koffiebelangenordonnantie 1937 (Ond. 170). — Intrekking motie-Moh. Noor e.s. (Ond. 87, st. 4) betr. instelling commissie voor het ontwerpen van welvaartsmaatregelen, te bekostigen uit de rubbergelden.

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

Tegenwoordig met den Voorzitter 12 leden, te weten:

de heeren Blaaw, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Prawoto-soemodilogo, Roep, Soetardjo, Sosrohadiokesoemo, Thamrin, Weyer en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Drossaers en Hart.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 24 April, 19 en 24 Mei en 2 Juni 1937 Nos. 19, 12, 13 en 14, ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorschriften voor vergaderingen van houders van de reeds uitgegeven schuldbrieven aan toonder (Ond. 171);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de voorschriften betreffende het in dienst nemen van Inlandsche schepelingen aan boord van vreemde schepen met bestemming naar het buitenland (Ond. 176);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van de rechtsvordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 177);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot gelijkstelling van de vóór 1 Januari 1920 gegageerde en gepensioneerde militairen van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger en van de gagementen en pensioenen van de vóór 1 Februari 1925 gegageerde en gepensioneerde Inlandsche schepelingen van het korps Inlandsche schepelingen bij de Koninklijke Marine in Nederlandsch-Indië (Ond. 178).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1 Mei 1937, Nos. 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van 22 Mei 1937 Nos. 39 en 30, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot vaststelling van het aantal opcenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over 1937 als mede op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1936 en 1 Juli 1937 (Ond. 168);
- b. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Palembang (Ond. 167);

- c. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Makassar (Ond. 166);
- d. de ordonnantie tot nadere wijziging van de „Kapokbelangen-ordonnantie 1935” (Ond. 174);
- e. de ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden van Poerworedjo, Keboemen, Pekalongan, Banjoemas en Bandjarnegara (Ond. 173);
- f. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de „Bepalingen Aanleg en Bedrijf Spoorwegen”, de „Bepalingen Stadstramwegen” en de „Bepalingen Landelijke Tramwegen” (Ond. 161);
- g. de ordonnantie tot wijziging van de „Algemeene Bepalingen Spoor- en tramwegen” (Ond. 162);
- h. de ordonnantie tot herziening van de regeling van de bewijskracht van door geneeskundigen opgemaakte visa reperta (Ond. 52);
- i. de ordonnantie strekkende tot nadere wijziging van de ordonnanties betreffende de geleidelijke invoering van de pandhuisregie onderscheidenlijk op Java en Madoera en in de Buitengewesten (Ond. 125).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 4 Mei 1937 No. 939/A/B betreffende maatregelen met het oog op de vijandelijkheden in Spanje.

4. Als voren van 4 Mei 1937 No. 954a/B betreffende voortzetting van de importeurslicentieering.

5. Als voren van 5 Mei 1937 No. 967a/A/B betreffende de sanctie maatregelen ten aanzien van Spanje.

6. Als voren van 25 Mei 1937 No. 1159a/B betreffende voortzetting van de importeurslicentieering ten aanzien van verschillende groepen van metaalwaren.

7. Als voren van 28 Mei 1937 No. 1184/A betreffende verdeling van subsidiebedragen door de gemeente Soerabaja.

8. Als voren van 1 Juni 1937 No. 1216/A, houdende mededeeling, dat de heer E. Straatemeier ter kennis van den Gouverneur-Generaal heeft gebracht, dat hij zijn ontslag als lid van den Volksraad wenscht te nemen.

9. Als voren van 1 Juni 1937 No. 1218/a, houdende mededeeling, dat de heer J. C. Groenenberg ter kennis van den Gouverneur-Generaal heeft gebracht, dat hij met ingang van 1 Juni 1937 zijn ontslag als lid van den Volksraad wenscht te nemen.

10. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 31 Mei 1937 No. 1203d/A betreffende sluiting van Gouvernementsbureaux op den verjaardag van Z.K.H. Prins Bernhard.

11. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 April 1937 No. 2, bepalende dat de wetten van 2 April 1937, houdende goedkeuring van de besluiten tot vaststelling van eenige afdelingen van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1937, zullen worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad.

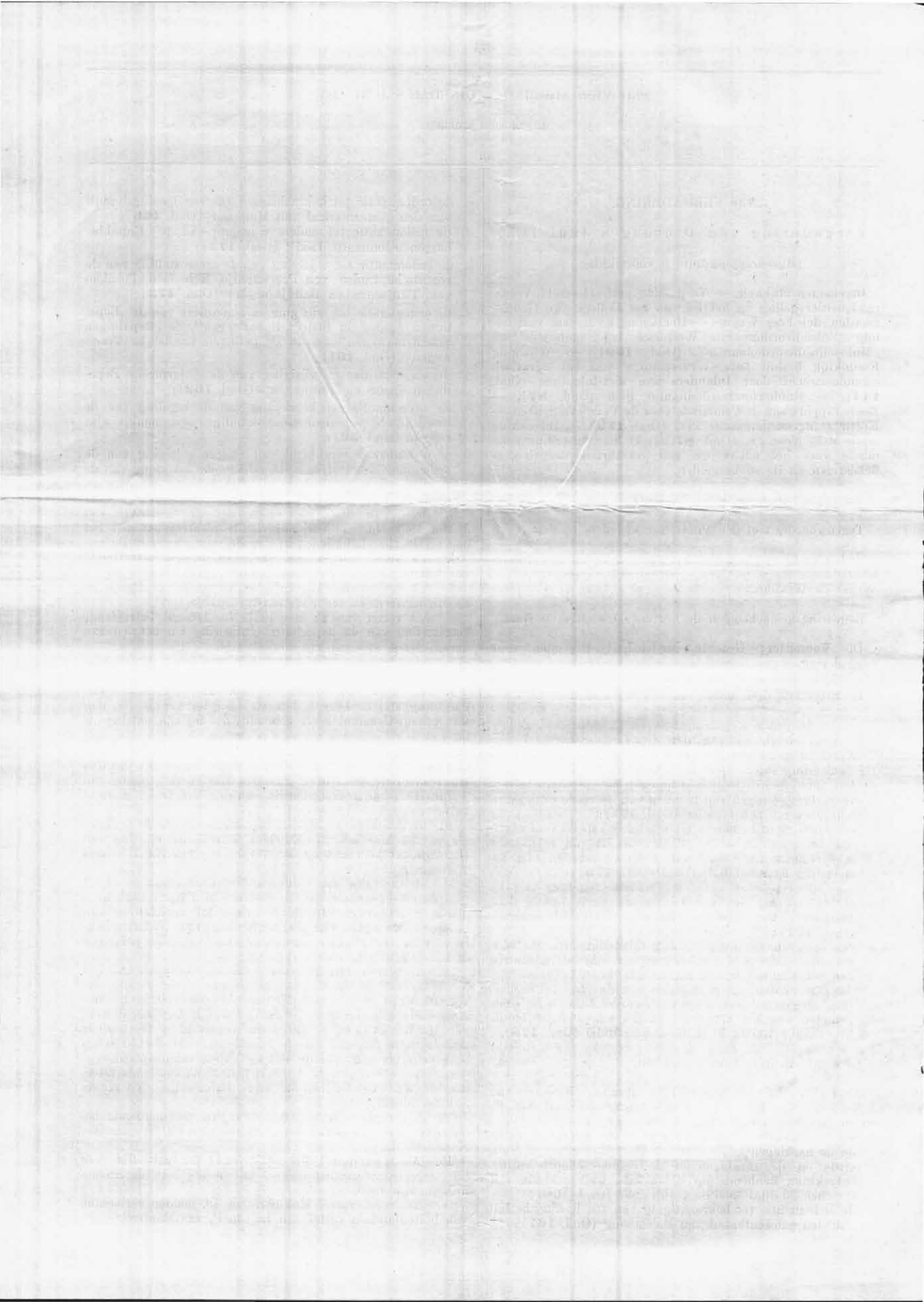
12. Als voren van 27 April 1937 No. 3, bepalende, dat het gedeelte van de vergoeding, geheven voor de uitvoervergunningen voor kapok op den voet van artikel 12 der Kapokbelangen-ordonnantie 1935, hetwelk ter beschikking van de Kapok-Centrale zal worden gesteld gedurende de tweede helft van het tweede licentiejaar, vastgesteld is op 35½ cent per uitgevoerde 100 kg kapok nettogewicht.

13. Als voren van 27 April 1937 No. 56, houdende interneering van Si Zainoeddin alias Zainoeddin, ten rechte Zainoel Abidin.

14. Als voren van 28 April 1937 No. 38, houdende benoeming van Tan Siang Lian als lid van het bestuur der Kapok Centrale.

15. Als voren van 1 Mei 1937 No. 11 tot vaststelling van een regeeringsverordening, ter uitvoering van de Stoom-ordonnantie 1930.

16. Als voren van 7 Mei 1937 No. 19, houdend verleening van buitenlandsch verlof aan Ir. Ch. F. van Haften.

Ingekomen stukken.

17. Als voren van 12 Mei 1937 No. 34, houdende internering van Tjokrosarimo alias Sariman.

18. Als voren van 13 Mei 1937 No. 25, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de aanschaffing van transportmiddelen ten behoeve van de gewijzigde zoutdistributie op Java en Madoera.

19. Als voren van 13 Mei 1937 No. 46 tot nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

20. Als voren van 18 Mei 1937 No. 4, bepalende, dat het lid van de „Pensioencommissie voor particuliere werknemers R. A. Schotman zich bij verhindering in de commissie kan doen vervangen door A. C. de Bruyn.

21. Als voren van 20 Mei 1937 No. 26, houdende benoeming van Dr. B. Vrijburg tot lid van den Kolonisatieraad.

22. Als voren van 24 Mei 1937 No. 10 tot verwijdering van eenige personen uit Nederlandsch-Indië.

23. Als voren van 26 Mei 1937 No. 27, houdende vaststelling van het reglement voor de bestuursopleiding te Makassar.

24. Als voren van 29 Mei 1937 No. 1 tot aanvulling van het besluit, houdende nadere regeling voor de toekenning van duurtetoeslag aan burgerlijke en militaire landsdienaren in de buitengewesten.

25. Als voren van 29 Mei 1937 No. 19, houdende nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

26. Als voren van 29 Mei 1937 No. 20, houdende benoeming van D. Bijl tot lid van de Pensioencommissie voor Particuliere Werknemers.

27. Als voren van 29 Mei 1937 No. 32, houdende verleening van buitenlandsch verlof aan J. M. Kiveron.

28. Als voren van 1 Juni 1937 No. 30, houdende aantekening van het Koninklijk besluit van 28 April 1937 No. 45 tot wijziging van de regeling van het pensioen van den Voorzitter van den Volksraad.

29. Als voren, houdende ontheffing van W. P. Marinissen van het lidmaatschap van de Bezoldigingscommissie en benoeming in zijn plaats van G. J. F. Statius Muller.

De sub 2 t/m 29 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Maart en April 1937, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Mededeeling van den heer De Haze Winkelman, dat hij het ambt van Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming in de Groote Oost heeft aanvaard.

3. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

4. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 13 Mei 1937 No. C. D.x 57/2/13, houdende o.m. ontheffing van Tjokorde Gede Raka Soekawati van zijn tijdelijke ter beschikking stelling van den Resident van Bali en Lombok.

5. Besluit van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 28 Mei 1937 No. 15374/B tot ontbinding van de Commissie van advies inzake de reorganisatie van het onderwijs in den kleinhandel.

6. Besluit van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 11 Mei 1937 No. 12995/C, houdende machtiging aan den Inspecteur van den Dienst der Volksgezondheid voor Noord-Sumatra om voor de bestrijding van de framboesia in de Afdeeling Indragiri gelden aan te vragen bij het Hoofd van Gewestelijk Bestuur te Medan.

7. Besluit van het Hoofd van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst van 28 April 1937 No. 17472/P.T.T., houdende ontheffing van Mej. G. Braams als secretaresse van de Com-

missie van Bijstand voor den P.T.T.-dienst en aanwijzing in haar plaats van Mej. L. M. J. Graf.

8. Besluit van het Hoofd van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst van 7 Mei 1937 No. 18351/Tgf/1, houdende vaststelling van de voorwaarden, waarop een op den voet van het Luistervergunningbesluit 1934, afgegeven vergunning voor hen, die handel drijven in radio-ontvangtoestellen, geldig kan worden verklaard voor alle ontvangtoestellen aanwezig in het perceel, waarin de houder der vergunning zijn bedrijf uitoefent, alsmede voor alle ontvangtoestellen, welke door hem voor de uitoefening van zijn bedrijf ter beproeving of demonstratie tijdelijk aan derden ter beschikking worden gesteld.

9. Brief van den Directeur van Economische Zaken van 27 April 1937 No. 6123/A ter aanbieding van een opgave van door het Departement van Economische Zaken in 1936 en in Januari tot en met Maart 1937 uitgegeven publicaties.

10. Mededeeling van H. J. E. Moll dat hij de functie van fd. Burgemeester van Amboina heeft overgenomen.

11. Brief van de Koninklijke Ned.-Ind. Motor Club te Semarang ter aanbieding van een statistisch overzicht betreffende de beweging van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende het eerste kwartaal 1937.

12. Brief van de directie der Carpentier Alting Stichting ter aanbieding van een tweetal exemplaren van „School en Huis”, waarin is opgenomen het verslag der Stichting over het tijdvak Januari 1935 tot Augustus 1936.

13. Publicatie No. 4 van het Comité ter bewaking van prijs en loonpeil.

14. Betuiging van adhaesie door den regentschapsraad van Krawang aan de motie van de „Vereeniging Kaoem Iboe” te Bandoeng, waarbij de wenschelijkheid wordt uitgesproken om de arbeidsvrouwen tegen willekeur en onderdrukking van den kant van hun werkgevers te beschermen.

15. Motie van V. A. I. B., houdende het verzoek om verbetering van de promotiekansen van de Inlandsche bestuursambtenaren.

16. Motie van de P. S. I. I. te Soerabaja, houdende verzoek om niet-invoering van de straatbelasting in de gemeente Soerabaja.

17. Motie aangenomen door een combinatie-vergadering van Chineesche vereenigingen te Soerabaja, Grisee en Lamongan en van Chineesche leden van locale raden, houdende bezwaren tegen eenige bepalingen in de verordening op de algemeene Chineesche begraafplaatsen in beheer bij het regentschap Soerabaja en tegen heffing van graftekenbelasting in genoemd regentschap.

18. Motie van het „Comité Perbaikan Nasib Kaoem Bangsawan Madoera”, waarbij onder andere wordt verzoekt om het woord „onderstand” in de betreffende regelingen omtrent het verlenen van onderstand aan Madoereesche adellijken te doen veranderen in „schadeloosstelling” en om instelling van een raad van adel.

19. Motie van de vereeniging Narpo Wandowo te Soerakarta, waarbij o.m. de wenschelijkheid wordt uitgesproken om den titel van Raden Mas toe te kennen aan afstammelingen in de mannelijke lijn en dien van Raden Ajoe in de vrouwelijke lijn tot en met den vijfden graad van een vorst van Soerakarta dan wel een anderen voor dien geregeerd hebbenden vorst op Java.

20. Brief van het Hoofd van het Instituut Zelfontwikkeling te Soerabaja betreffende de onderkenning van zijn instituut door het departement van Onderwijs en Eeredienst.

21. Brief van J. F. Olivier te Bandoeng betreffende de uitzendingen van de N. I. R. O. M.

22. Brief van Marsidik Saecan Poerwo te Ponorogo, waarbij wordt voorgesteld om B.B.-ambtenaren zeggenschap te verlenen bij de vaststelling van de z.g. groote aanslagen in de inkomstenbelasting.

29ste VERGADERING — DINSDAG 8 JUNI 1937.

Ingekomen stukken. — Toepassing artt. 11 en 17 Volksraadpositieregeling op het lid van het College van Gedelegeerden, den heer Weyer. — Herziening en nadere vaststelling „Subsidieordonnantie Westersch lager onderwijs” en „Mulo-subsidie-ordonnantie” (Ond. 169). — Wijziging Koninklijk besluit betr. vervreemding van het agrarisch eigendomsrecht door Inlanders aan niet-Inlanders (Ond. 144). — Rubberfondsordonnantie 1936 (Ond. 87). — Zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

23. Brief van K. Ponamon, ter aanbieding van een verslag van de openbare volksvergadering te Paloe en een verslag betreffende de gevangenneming van verschillende personen te Dolago.

24. Afschrift van een verzoekschrift van „Kerapatan Comité Kampoeng” aan den gemeenteraad van Batavia, houdende bezwaren tegen de verpondingsbelasting.

25. Verslag en rekening en verantwoording van het subcomité Tiong Hoa „Pesta Perajahan Nikahnja Prinses Juliana”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende verslagen:

1. Algemeen verslag van het onderwijs in Nederlandsch-Indië over het schooljaar 1934—1935.

2. Verslag omtrent het weduwen- en weezenfonds voor Europeesche burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië over het jaar 1935.

3. Verslag omtrent het pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in Nederlandsch-Indië over het jaar 1935.

4. Verslag van de Nederlandsche Handel Maatschappij over het boekjaar 1936.

5. Javaansche Landbouwkolonisatie in de buitengewesten.

6. Voornaamste Staats- en Bijbladen betrekking hebbende op de opium- en zoutregie.

7. Statistisch overzicht van de geneeskundig behandelde paarden van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch leger over 1936.

8. Bulletin de l'Institut international du Froid, No. VI 1936.

De verslagen worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Ik heb thans eerst een mededeeling te doen met betrekking tot de toepassing van de artikelen 11 en 17 van de Volksraadpositieregeling op den heer G. A. Ph. Weyer.

In de vergadering van 16 Februari jl. heeft het College — na geconstateerd te hebben, dat het lid, de heer Weyer, langer dan een maand achteréén uit de vergaderingen van het College van Gedelegeerden afwezig was geweest anders dan ten gevolge van welbewezen ziekte — ingevolge de artikelen 11 en 17 der Volksraadpositieregeling bepaald, dat te rekenen van 1 Februari 1937 betrokkene zijn aanspraak op de maandelijksche toelage en de verdere tegemoetkomingen zou verliezen tot en met den laatsten van de maand, waarin door hem wederom een vergadering van het College zou zijn bijgewoond.

Ik constateer, dat de heer Weyer heden weer ter vergadering aanwezig is, zoodat zijn aanspraken op bedoelde toelage en tegemoetkomingen herleven met ingang van 1 Juli 1937.

Thans kan worden overgegaan tot behandeling van de agenda, waarbij moet worden afgeweken van de volgorde, zooals deze is aangegeven in den rooster van werkzaamheden van 2 dezer. Een der regeeringsgemachtigden is nl. nog niet ter vergadering aanwezig, doordat hij te laat voor het bijwonen van de vergadering is uitgenoodigd.

Aan de orde is de behandeling van:

1. twee ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot herziening en nadere vaststelling van de „Subsidie-ordonnantie westersch lager onderwijs” en tot herziening en nadere vaststelling van de „Mulo-subsidie-ordonnantie” (Ond. 169), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 19 van het Koninklijk besluit van 16 April 1872 No. 29 (Indisch Staatsblad No. 117), betreffende vervreemding van het agrarisch eigendomsrecht door Inlanders aan niet-Inlanders (Ond. 144);

3. de ontwerp-ordonnantie ter uitvoering van de wet tot instelling van een rubberfonds (Ond. 87).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen, de ontwerpen van Ond. 169 als gewijzigd bij Nota van Wijziging.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Singa 16 April 1935 van Si Ngapit, om onder anderen vrijstelling van kerahandiensten. Regeeringsbrief van 14 October 1935 No. 2490/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soeka (Oostkust van Sumatra) 28 Mei 1935 van Si Ngoedi, betreffende de benoeming van een penghoeloe.

Regeeringsbrief van 10 Januari 1936 No. 66/A heeft op dit verzoek, Regeeringsbrief van 27 Februari 1934 No. 513a/A met bijlage op een eerder verzoek van gelijke strekking, betrekking.

Aangezien het College van Gedelegeerden in zijn openbare vergadering van 27 November 1934 (HG 1934/'35 blz. 211) heeft beslist, dat het na kennisneming van de terzake door de Regeering verstrekte inlichtingen geen reden heeft om aan de juistheid van de door de inheemsche rechtbank genomen beslissing te twijfelen en aangezien betrokkene in dit verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Kota Lanang, 19 November 1934, van het doesoenhoofd van Kota Lanang e.a., betreffende de verkiezing van een mendapohoofd.

Regeeringsbrief van 13 Februari 1936 No. 331/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Lebaksioe 21 Mei 1936, van Mas Soemarno alias Igir, om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de geldende bepalingen zich tegen de toekenning van pensioen of onderstand verzetten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Makassar 2 Januari 1936, van Abdul Kadir Mansoer (Kara Eng Batoepoete), om onderstand. Regeeringsbrief van 29 Mei 1936 No. 1121/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Kabandjaha 6 December 1935, van Si Amat, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 10 Juni 1936 No. 1187/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

Aan de Regeering ware ter kennisneming aan te bieden de over de onderwerpelijke aangelegenheid handelende nota van het lid der commissie, zitting hebbende voor adatrechtzaken in Sumatra.

7. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Singa (landschap Soeka) 16 Januari 1935, van Si Sambar, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 8 November 1935 No. 2651/A met bijlage en van 13 Juni 1936 No. 1218/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie is van oordeel dat in overeenstemming met het in den Regeeringsbrief van 8 November 1935 No. 2652/A aan den Gouverneur der Oostkust van Sumatra ingenomen standpunt, de gerechtskosten ten laste van geen der beide partijen behooren te worden gebracht.

Zij stelt voor dit oordeel ter kennis van de Regeering te brengen en overigens, aangezien adressants wenschen zijn ingewilligd, ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Sipahoetar (Tapanoeli) 21 Januari 1936, van Lucas Siahaan, houdende bezwaren tegen de aanstelling van een negerihouder.

Regeeringsbrief van 13 Augustus 1936 No. 1657/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Pangoeroeran 6 Januari 1936, van Melanthon Naibaho betreffende een hoeta-aangelegenheid.

Regeeringsbrief van 24 Augustus 1936 No. 1715/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Sitoli 7 September 1936, van Fasindro mado Hia, betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Aangezien op een eerder verzoek van adressant van gelijke strekking door het College van Gedelegeerden in zijn vergadering van 28 April 1936 een afwijzende beschikking is genomen, stelt de commissie voor:

- a. ook ten aanzien van dit verzoek over te gaan tot de orde van den dag,
- b. het verzoekschrift aan de Regeering ter kennisneming aan te bieden,
- c. adressant hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 5 Mei 1936, van

E. A. C. Moorrees, houdende bezwaren tegen een inbeslag-neming.

Regeeringsbrief van 25 November 1936 No. 2406/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Aro (Palembang) 25 April 1936, van Djasik bin Sena'oen, houdende bezwaren tegen een margahoeffing.

Regeeringsbrief van 24 November 1936 No. 2401/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verlangens is tegemoetgekomen en hij dientengevolge zijn verzoek heeft ingetrokken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Tandjong Priok 14 November 1936, van Sarjoo Chaudharie, houdende bezwaren tegen een vonnis van den landraad en voorts den wensch, dat Britsch-Indiërs worden gebracht onder de competentie van den Europeeschen rechter.

Aangezien de Volksraad in zaken van Gouvernements-rechtspraak geen tusschenkomst kan verleenen, stelt de commissie voor:

- a. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen;
- b. het verzoekschrift ter inzage te leggen ter secretarie van den Volksraad.

14. Verzoek, gedagteekend Soengei-Tiram 20 Mei 1936, van Abdul Wahab, betreffende het hem verleend eervol ontslag uit zijn betrekking.

Regeeringsbrief van 2 December 1936 No. 2523/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Sipirok 14 December 1936, van Polin Pasariboe, om herplaatsing dan wel toekenning van pensioen.

Aangezien op een eerder verzoek van adressant van gelijke strekking door het College van Gedelegeerden in zijn vergadering van 21 November 1933 een afwijzende beschikking is genomen en adressant geen nieuwe gezichtspunten heeft geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Dasan Lekong 12 Juli 1936, van Laloe Derat, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 23 December 1936 No. 2575/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Siao (Manado) 30 April 1936, van A. M. W. Boisan e.s., betreffende de voorziening in het bestuur over het landschap Siao.

Regeeringsbrief van 23 December 1936 No. 2577/A heeft op dit verzoek betrekking.

29ste VERGADERING — DINSDAG 8 JUNI 1937.

Zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Ongedagteekend verzoekschrift van Moechtar, betreffende het verbouwen van het paviljoen van zijn perceel. Aangezien de Volksraad geen tusschenkomst verleent in aangelegenheden, welke behooren tot de competentie van autonome ressorten, stelt de commissie voor:

- a. het rekest ter kennis te brengen van het College van Ge-deputeerden van de provincie West-Java;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Madioen 5 November 1934, van Radjiman, om toekenning van pensioen.

Regeeringsbrief van 28 December 1936 No. 2603b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Menanga Besar (Palembang) 20 Mei 1936, van Achmad Moechtar gelar Dalam Sakti bin Mas Pantji, betreffende het hem verleend eervol ontslag als penggawa.

Regeeringsbrief van 31 December 1936 No. 2628/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Mendingin (Ogan Oeloe) 20 Januari 1936, van Sidjoen e.a., betreffende een uitkeering uit het uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

Regeeringsbrief van 11 Januari 1937 No. 39/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Toemoribadaloe 19 October 1933, van Ta'osisi en Galoea, betreffende den openbaren verkoop van hun tuin.

Regeeringsbrieven van 9 Juni 1934 No. 1391/A, 31 October 1935 No. 2599/A en 12 Januari 1937 No. 47/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Loeboek Basoeng 25 Juli 1932, van Datoek Bandaro e.a., houdende o.a. bezwaren tegen uitbreiding van erfpachtsperceelen.

Regeeringsbrieven van 25 September 1933 No. 2723/B, 13 April 1934 No. 875/B en 21 Januari 1937 No. 148/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, aan wier bezwaren is of wordt tegemoet gekomen onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Kroja 22 November 1936, van Roestam Pringgomihardjo, om o.a. toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 29 Januari 1937 No. 204/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Kartasoera 20 Juni 1936, van B Schuppers, om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 8 Februari 1937 No. 267/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Madioen 8 Februari 1937, van M. Kartohardjo, om medetelling van magangdiensttijd voor pensioen.

Aangezien de desbetreffende bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

27. Ongedagteekend verzoek van Adjisamar e.s., houdende bezwaren tegen een margaheffing.

Regeeringsbrief van 11 Februari 1937 No. 287/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten is tegemoet gekomen en zij dientengevolge hun verzoekschrift hebben ingetrokken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Padang 29 October 1936, van E. Verlinden, om zoo lang mogelijk in 's Lands dienst te worden gehandhaafd.

Regeeringsbrief van 12 Februari 1937 No. 299/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Totoad (Molukken) 17 December 1935, van Abdoel Ahad e.a., houdende bezwaren tegen de erkenning van den nieuwen radja van Totoad.

Regeeringsbrief van 19 Februari 1937 No. 356/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Batavia 26 October 1934, van August Kascha, om toekenning van schadeloosstelling wegens het hem verleend ontslag.

Regeeringsbrieven van 16 November 1934 No. 2764/C, 17 Juni 1935 No. 1455/C, 23 Februari 1937 No. 385/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie betreurt het standpunt van de Regeering en van het betrokken landschap.

Zij stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Palembang 20 November 1936, van Said Ali bin Mohamad bin Achmad bin Sahab, om ge-

29ste VERGADERING — DINSDAG 8 JUNI 1937.

Zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

lijkstelling van zijn rubberaanplanting met ondernemingen van de eerste groep, als bedoeld in artikel 1 sub c 1ste van de ondernemingsrubber-uitvoer-ordonnantie (Stbl. 1934 No. 342).

Regeringsbrief van 23 Februari 1937 No. 387/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, wiens bezwaren overigens goeddeels zijn ondervangen door de invoering van de individueele restrictie voor de bevolkingsrubbercultuur op 1 Januari 1937, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Manado 29 Mei 1936, van J. C. J. Ponto, betreffende de voorziening in het bestuur over het landschap Siaoe.

Regeringsbrief van 23 December 1936 No. 2577/A heeft op een soortgelijk verzoek (van A. M. W. Boeisan) betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Makassar 8 Juni 1935, van Paulus Ludong, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 2 Maart 1937 No. 450/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Batavia-C. 24 Maart 1936, van V. E. Wangke, betreffende in- en overschrijvingskosten van een gemeentegrond staand huis.

Aangezien der commissie de beslissing van den directeur van Financiën der commissie juist wil voorkomen, stelt zij voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Rotterdam 24 November 1936, van G. Bakker, om herplaatsing.

Regeringsbrief van 11 Maart 1937 No. 527/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoeken, gedagteekend Batavia-C. 1 December 1933 en 21 October 1935, van J. Manoppo en A. C. Manoppo, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrieven van 15 Juli 1935 No. 1740a/A en 19 Maart 1937 No. 609/A hebben op deze verzoeken betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van de verzoeken over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 15 October 1931, van Katjoeng alias Soekerman, om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeringsbrieven van 11 October 1932 No. 2735/C, 13 Januari 1934 No. 128/C en 25 Maart 1937 No. 646b/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over Handelingen. Zittingsjaar 1936—1937.

te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend 3 November 1936, van Dt. President Bendahara Tamboesai e.a., om een uitkeering uit de rubbergelden.

Regeringsbrief van 15 Mei 1937 No. 1077/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Batavia 16 November 1935, van Boin, houdende bezwaren tegen het hem verleend eervol ontslag.

Regeringsbrief van 13 Mei 1937 No. 1048b/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Kajoe Pasak (Salaras Air) 5 October 1936 en 5 Januari 1937, van Taib gelar Datoek Doebalang, houdende bezwaren tegen een in hoogste instantie door den Raad van Justitie te Padang geveld vonnis.

Regeringsbrief van 24 April 1937 No. 880/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien geen tusschenkomst kan worden verleend in zaken van Gouvernementsrechtspraak stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 27 Maart 1937, van S. Woij, onder anderen om alsnog de mutatie van aanstelling tot sergeant 1ste klasse in zijn stamboek te doen opnemen.

Regeringsbrief van 19 April 1937 No. 818/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

42. Verzoek, gedagteekend Pangandaran 31 October 1936 van Nji Moenita, om toekenning van onderstand.

Regeringsbrief van 5 April 1937 No. 724/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

43. Verzoek, gedagteekend Batavia 24 October 1934, van F. O. Geertsema, betreffende het hem verleend ontslag.

Regeringsbrieven van 22 April 1936 No. 829/C en 24 April 1937 No. 884/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

44. Verzoek, gedagteekend Madioen 18 Juni 1935, van Raden Josafat Prawirotenojo, om uitbetaling van pensioen en betreffende de invordering van door hem verschuldigde belasting.

Zesde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Koffiebelangen-ordonnantie 1937 (Ond. 170).

(Voorzitter, Weyer.)

Regeringsbrieven van 23 November 1935 No. 2760/C en 12 Mei 1937 No. 1033/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant wiens wenschen met betrekking tot de uitbetaling van zijn pensioen zijn ingewilligd, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

45. Verzoek, gedagteekend Prajan (Dolopo) Madioen 12 October 1936, van G. D. Schreyner, om herziening van de afwijzende beschikking op zijn kleinlandbouwerfpachtsaanvraag.

Regeringsbrief van 14 Mei 1937 No. 1070/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

46. Verzoek, gedagteekend Uta-u-Rano 29 April 1935 van Silikona, om vergoeding wegens het ondergaan van te langdurige gevangenisstraf.

Regeringsbrieven van 6 Februari 1936 No. 289, 14 Juli 1936 No. 1445/A en 8 Februari 1937 No. 268/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

47. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 1 December 1934 van Saleh, om toekenning van onderstand.

Regeringsbrieven van 20 Maart 1935 No. 712/C en 24 April 1937 No. 885/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

Uitgezonderd voor de verzoekschriften nummers 1, 2, 8 en 36 hebben zich voor het rapport der commissie geen sprekers aangemeld, terwijl de commissie ten aanzien van verzoekschrift 30 de conclusie iets scherper zou willen stellen. In verband met een en ander wordt de behandeling van de conclusies op de genoemde verzoekschriften aangehouden tot een volgende gelegenheid.

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 3 t/m 7, 9 t/m 29, 31 t/m 35 en 37 t/m 47 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van maatregelen ter versterking van de positie van de Nederlandsch-Indische koffiecultuur („Koffiebelangen-ordonnantie 1937”) (Ond. 170), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge mijn rede aanvangen met een opmerking over iets, dat in de Memorie van Antwoord niet is behandeld. Het betreft de beantwoording van de eerste alinea van het Gedelegeerdenverslag, in welke alinea op een bittere, ik mag wel zeggen eenigszins wrange wijze tegenover elkaar werden gesteld de groote dilligentie, die in Indië steeds betracht wordt bij het treffen van maatregelen ten behoeve van het moederland en de traagheid, waarmede het moederland maatregelen ten behoeve van Indië neemt, zoo die maatregelen al worden getroffen, staat er nog bij.

Ziet, Mijnheer de Voorzitter, deze opmerking getuigt mijns

(Weyer.)

inziens van een bitterheid en een zekere wrangheid, dezelfde bitterheid en dezelfde wrangheid, waarmede een deel van de Indische pers tegenwoordig is doortrokken. Dit kan uiteraard een goede verstandhouding tusschen Indië en het moederland niet bevorderen.

Integendeel, ik ben ervan overtuigd, dat deze critiek de verstandhouding zeer benadeelt en waar deze verkeerde voeding van de publieke opinie — als ik het zoo mag uitdrukken — op den duur pernicieuse gevolgen moet hebben, betreur ik het, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord niet eens met deze opmerking, met deze legende, als ik het zoo zeggen mag, heeft afgerekend.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Heeft U nooit van een welsprekend stilzwijgen gehoord?)

Toch betreur ik het welsprekend stilzwijgen in dit geval. Het afrekenen met de opmerking moet voor de Regeering niet moeilijk zijn, want behalve wrang en bitter is de klacht in den algemeenen vorm, waarin zij is vervat, niet juist.

(De heer Thamrin: Heeft U het vriendelijke artikel „Hollands fout in Indië” van den heer Meyer Ranneft in De Gids van Maart gelezen?)

Natuurlijk heb ik dit artikel gelezen, maar ik spreek thans alleen over de eerste alinea van het Gedelegeerdenverslag. Wij mogen een enkelen keer te klagen hebben — en ik heb dit zelf ook een enkele maal gedaan — over het uitblijven van de vervulling van een deel onzer wenschen, maar toch moeten wij, als wij billijk willen blijven — en dat moeten wij blijven — ons niet zoo beklagen als in de eerste alinea van het Gedelegeerdenverslag is geschied. De Regeering had, zoo dunkt het mij, eenvoudig kunnen verwijzen naar de uiteenzetting, die indertijd, namelijk op 11 Augustus 1936 in den Volksraad over deze materie is gegeven door den Regeerings-gemachtigde voor Algemeene Zaken bij gelegenheid van de behandeling der z.g. „Richtlijnen”.

Duidelijk is door den heer Peekema toen uiteengezet, dat het eenige, dat Indië voor het moederland practisch op handelspolitiek gebied kan doen is, het inruimen van een aantal contingenten ten behoeve van de Nederlandsche industrie. Nu is het duidelijk, dat wanneer bij contingententeeringen de vaak zeer lange, eveneens steeds achter de schermen gevoerde voorbereidingen, beëindigd zijn, zij spoedig tot stand kunnen komen en uit handels-technisch oogpunt ook spoedig tot stand moeten komen. Dit is met medewerking van den Volksraad dan ook op zeer diligente wijze gebeurd, maar ik ben ervan overtuigd, dat zeer vele mijner geachte medeleden niet beseffen hoeveel geschrijf en gewrijf daaraan vaak is voorafgegaan.

In dezelfde Regeeringsverklaring van 11 Augustus 1936 heeft de Regeering opgesomd — overigens nog zeer schetsmatig — waaruit de prestaties van het moederland ten opzichte van Indië bestaan. Het zijn — ik moge even citeeren:

- „a. handelspolitieke hulp;
- b. hulp in het betalingsverkeer;
- c. steun aan den invoer van Indische producten in Nederland;
- d. steun aan de Indische landbouwproducenten, onverschillig de bestemming der producten;
- e. bijdrage voor welvaartswerken;
- f. steun tot verlichting van den druk van contingententeeringen, dus verzachting van het offer, dat Indië voor Nederland brengt.”

Ik herhaal, dit is een nog slechts zeer schetsmatige opsomming.

Nu is het duidelijk, dat het grootste deel dier maatregelen, die het moederland ten behoeve van Indië neemt, niet tot standkomen na een publieke discussie in de volksvertegenwoordiging, want zij liggen in het algemeen op een gansch ander terrein dan op het terrein van de wetgeving. Zij zijn veel minder zichtbaar en veel minder vatbaar voor publieke discussie, een publieke discussie, die ook bepaald uiterst schadelijk zou zijn in vele gevallen. Zij zijn ook veel gecon-

(Weyer.)

pliceerder, en nóg moeilijker dan bij de contingentteeringen, zijn deze diensten in geld uit te drukken. Maar dit is toch ook bepaald niet noodig, mits men geloof hecht aan de verklaringen van de Regeering hier te lande zoowel als aan de verklaringen van het Opperbestuur dat aan weerszijden van den aanvang af — en niet slechts de laatste jaren — met groote nauwgezetheid en met groote voortvarendheid wordt nagegaan, wat beide gebiedsdeelen op dit gebied voor elkaar kunnen doen. Zelfs het feit, dat dit soms tot geschrijf en gewrijf aanleiding gaf — het is ontstellend en verontrustend, dit tusschen haakjes, hoe dit geschrijf en gewrijf in Indië steeds naar buiten uitlekt — mag ons, dunkt mij niet verleiden tot bittere ontboezemingen als in de eerste alinea van het Gedelegeerdenverslag in het algemeen zijn geuit.

Hoezeer wij het recht hebben om critiek te oefenen op onderdeelen, mogen wij toch niet uit het oog verliezen, dat bij herhaling door de Regeering is betoogd, dat wij staan voor een geheel complex van maatregelen en dat wij alleen dan billijk kunnen zijn, wanneer wij het geheele complex van maatregelen in beschouwing nemen.

Het is mogelijk, dat de Regeering op de passage in het Gedelegeerdenverslag niet geantwoord heeft, omdat Zij moe is van al dergelijke verklaringen.

Ik vind dat nochtans jammer, omdat ik tot mijn leedwezen in den laatsten tijd in deze gemeenschap de tendenz onderken van uiterst weinig waardeering — zacht uitgedrukt — voor de faits en gestes van het Opperbestuur. Van die psychose moeten wij zoo snel mogelijk worden genezen, want zij voert ten verduer. Maar juist daarom meende ik, dat in dit College wel eens tot uiting mocht komen, dat niet iedereen het met de uiteenzetting, waarmee het Gedelegeerdenverslag aanvangt, eens is.

Thans wat de ordonnantie zelf betreft het volgende.

Ik neem goede nota van de verklaring van de Regeering, dat Zij niet beoogt, een supervisie in te stellen over bestaande organisaties, die goed werk verrichten. Ik doel hierbij op de proefstations, zoowel die der Regeering als de particuliere proefstations, op welke laatste de Regeering overigens wel degelijk toezicht kan uitoefenen en ook uitoefent.

Maar als de Regeering nu zegt, dat Zij slechts beoogt een nieuwe samenwerking in het leven te roepen, waarbij van weerskanten voordeel kan worden getrokken uit beider ervaringen, begrijp ik toch niet best, waarom als tusschenschakel daarvoor het zgn. „koffiefonds” moet dienen. Tusschen die proefstations toch bestaat uiteraard reeds lang een zeer nauw contact, zooals dat met dergelijke wetenschappelijke instellingen over de geheele wereld gebruikelijk is. Daarvoor is m.i. geen bijzondere tusschenschakel noodig. Iedere niet-wetenschappelijke tusschenschakel bevordert slechts dilettantisme en dat zou bepaald niet goed zijn.

En als de Regeering nu zegt (Memorie van Antwoord blz. 1 roneo):

„De Robusta is een goede koffie, maar aan de bereiding van deze koffie heeft tot dusver veel ontbroken en in de crisisjaren is dit zeker niet beter geworden”,

dan kan Zij m.i. onmogelijk het oog hebben op de ondernemingsrobusta. Immers, ik herinner mij niet, dat de kwestie van de zgn. afwerking van de koffie ooit energieker is ter hand genomen dan juist in de crisisjaren. Maar de ondernemingskoffie wordt hier nu eenmaal niet geteeld op groote complexen homogene gronden, die zijn blootgesteld aan hetzelfde klimaat, gronden van gelijke vruchtbaarheid, van gelijke kwaliteit enz. Neen, Mijnheer de Voorzitter, deze koffie wordt geteeld op eenige honderden ondernemingen, liggende op zeer verschillende hoogten boven den zeespiegel, op gronden van onderling verschillende kwaliteit, blootgesteld aan gansch verschillende klimaten, aan gansch verschillende regenval, aan gansch verschillende zonne-uren, hetgeen een belangrijke factor is bij deze cultuur. En dan is het niet verwonderlijk, dat er verschillende soorten koffie

te voorschijn komen, verschillend naar uiterlijk, verschillend ook naar innerlijke kwaliteiten en die vaak dus ook verschillend gewaardeerd worden. Daaraan is m.i. bitter weinig te veranderen.

Dat de proefstations gaarne nog meer geld zouden besteden aan proefnemingen ter bereiking van een nog betere afwerking, tot onderzoek ook van de vraag, welke afwerking bepaalde markten het meest op prijs stellen, spreekt vanzelf. Daarom ben ik ook dankbaar voor de subsidie, die door deze ordonnantie mogelijk wordt gemaakt. Maar is daarvoor, naast de zoo uitstekende organisatie, welke wij reeds hebben, nu nog beslist dat koffiefonds noodig? Dit is een vraag, die ik zelf nog niet bevestigend heb kunnen beantwoorden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dan kunt U ook geen subsidie krijgen!)

Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik heb uiteengezet, dat het wel degelijk mogelijk is, ook de verbetering der afwerking van de koffiesoorten energieker voort te zetten dan reeds is geschied; wanneer men over de noodige middelen daarvoor beschikt, kan men uiteraard de werkzaamheden in sneller tempo tot een einde brengen.

Maar zelfs al zou de opmerking slaan op de bevolkingsrobusta, dan zou ik toch niet met zekerheid durven beamen, dat de kwaliteit in de crisisjaren over de geheele linie ontstellend is achteruitgegaan. Dat er aan die bevolkingskoffie nog wel het een en ander en zelfs zeer veel te verbeteren is, wil ik geenszins tegenspreken. Of dat economisch mogelijk is, of wij daarvoor op den duur zullen worden betaald, is een andere kwestie en blijft een open vraag, die door sommige insiders in bepaald ontkennenden zin wordt beantwoord, maar het ware te probeeren. Maar waarom moet daarvoor dan weer een speciaal orgaan worden gecreëerd? Waarom kan dit niet eenvoudig worden overgelaten — dat is de vraag welke ik mijzelf heb gesteld — aan het Algemeen Landbouwproefstation en aan de plaatselijke consultants, met de middelen welke Holland nu ter beschikking stelt? Ik begrijp het tusschenvoegen van dit koffiefonds en de noodzakelijkheid daarvan voor dit doel bepaaldelijk niet. Ik heb dit in 1936 reeds betoogd toen het ging om de Koffiebelangenordonnantie 1936. De Regeering is toen op haar stuk blijven staan en Zij zal dat stellig vandaag ook weer doen. Ik zal er daarom vrede mee moeten hebben, dat er weer een orgaan bijkomt.

Nu iets anders. Het doet mij genoegen, dat de Regeering een verduidelijking heeft gegeven van de bedoeling van Art. 4, lid (a). De wijziging door de Regeering bij Nota van Wijziging aangebracht, acht ik bepaald een verbetering van de ordonnantie. Voor mij staat nu wel vast, dat niet bij of krachtens regeeringsverordening ingrijpende wijzigingen zullen worden gebracht in de organisatie van onze exporthandel, à l'instar b.v. van de kapokregeling en dat het koffiefonds zich zal hebben te beperken tot enkele fasen van den binnenlandschen handel voor zoover dat noodig is ter bereiking van de gewenschte betere kwaliteit. Ik heb daarmede vrede. Nochtans spijt het mij, dat de Regeering niet bereid is tegemoet te komen aan het verlangen de woorden „of krachtens” te schrappen. Naarmate de opsomming in de ordonnantie van wat eventueel bij of krachtens verordening kan worden geregeld concreter en beperkter is, wordt het bezwaar tegen de woorden „of krachtens” geringer. Maar juist omdat men, gelijk ook nu weer, veelal zijn kracht zoekt in een zeer ruime omschrijving die vele denkbare gevallen dekt, bestaan deze bezwaren. Telkenmale wordt alsdan als het ware een blanco mandaat gevraagd en gegeven, dat in staat stelt uiterst belangrijke en diep ingrijpende maatregelen tot stand te brengen, zelfs buiten den verordeningswetgever om.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Heeft dat ook maar één keer tot bezwaren aanleiding gegeven?)

Daarmede heb ik niet te maken. Ik spreek niet over wat geschied is, maar over de toekomst en dan zeg ik, dat onze

(Kan.)

wetgeving zoo moet zijn, dat deze bezwaren zich ook in de toekomst bepaaldelijk niet moeten kunnen voordoen.

Door het mandaat zullen maatregelen genomen kunnen worden welke diep in handel en bedrijf ingrijpen en deze zullen tot stand kunnen komen zelfs buiten den verordeningswetgever om, die toch waarlijk wel eens in het geweer komt voor zaken van minder belang en voor vraagstukken van geringere envergere.

(De heer Van Helsdingen: In dit geval hebt U bezwaar tegen regeling bij regeeringsverordening en niet krachtens regeeringsverordening?)

Neen, ik heb bezwaar tegen de woorden „of krachtens“.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Waarom?)

Ik heb dat al duidelijk uiteengezet.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In Uw redevoering moet U ook tegen regeling bij regeeringsverordening bezwaar hebben.)

Inderdaad is dat voor sommige gevallen ook zoo, maar waartegen ik nu opkom is, dat zelfs de verordeningswetgever in vele gevallen voorbijgegaan kan worden.

Nu kan men wel weer telkenmale, zoals ook thans, verklaringen van de Regeering uitlokken, ten doel hebbende buiten twijfel te stellen, dat de Regeering dit of dat niet zal doen, maar bij het uitlokken van die verklaringen kan men, dunkt mij, toch onmogelijk alles voorzien en het gevaar blijft dus bestaan, dat later deze worden dienstbaar gemaakt aan doeleinden die op dit oogenblik noch de Regeering, noch het College voor den geest zweven. Zelfs het indertijd geleverde betoog van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken, waarin deze formule zelfs — als ik mij niet vergis — genoemd werd een sacramentele formule, heeft mij van mijn ongelijk in deze bepaaldelijk niet kunnen overtuigen.

Tot de geruststellende verklaringen, welke zoo nu en dan worden uitgelokt en waarover ik het zoeven had, reken ik gaarne de verklaring in de Memorie van Antwoord, dat richting-gevende bepalingen slechts bij verordening zullen worden vastgesteld. Dat sluit dus uit, dat krachtens verordening principieele richtlijnen zullen worden in het leven geroepen. Maar hoeveel beter ware het geweest indien dit in de Memorie van Toelichting bij het ontwerp direct ware vermeld, opdat men later niet steeds naar de Handelingen van het College zal behoeven terug te grijpen wanneer men de wet wil gaan interpreteren maar volstaan kan met het lezen der ordonnantie en derzelve toelichting.

Ik wil hiermede eindigen en herhaal mijn dank nogmaals voor den steun, die door deze ordonnantie mogelijk wordt gemaakt.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid, de heer Weyer, heeft het aan het rechte eind, als hij zegt, dat de beginpassage van het Gedelegeerden-verslag is gesteld op een bitteren toon, en dat toegegeven moet worden, dat bittere tonen slechts de gevallen kunnen toespitsen en er gewoonlijk niet veel opbouwend voordeel van kan worden getrokken.

Beschouwt men evenwel de zaak van den objectieven kant, dus niet van Moederlandsche of Indische zijde, dan komt men tot de volgende stelling. Men heeft in Holland te maken met een organisatie, een regeering, die anders is dan de Indische. Men kan hier in Indië spreken van een dictatoriale regeering, dat wil zeggen, dat het den directeur van Economische zaken mogelijk is.....

(De heer Hart, directeur van Economische zaken: Nou, nou.)

— althans volgens de Indische staatsregeling — om op eigen verantwoordelijkheid, als de Regeering achter hem staat, besluiten te nemen, die de Regeering noodig acht in het algemeen belang. Dit kan niet met dezelfde kracht ge-

(Directeur van Economische Zaken.)

zegt worden van de besluiten, die de Regeering in Nederland wenscht te nemen. Men zit daar als klitten aan elkaar vast. Dat weten niet alleen de regeeringspersonen, maar daar weet ook de handel van mee te spreken. Besluiten, welke de moederlandsche regeering denkt te moeten nemen in het belang van Indië, kunnen niet met dezelfde snelheid ten uitvoer worden gebracht, als dit hier te lande het geval is. In de toekomst zal daarin geen verandering komen, naar mijn inzien.

Telken male wordt er hier op gewezen, dat Indië het recht heeft — en hier gaat het niet om een mindere dilligentie van personen, als wel om de organisatie zelf — op dezelfde wijze behandeld te worden door het moederland, als waarop het zelf de belangen van het moederland behartigt.

Het is naar het mij voorkomt de plicht van ieder lid van een vertegenwoordigend college in Nederlandsch-Indië om daarop te wijzen.

(De heer Kerstens: En had de heer Weyer het nu aan het rechte eind of niet?)

Het moge nu waar zijn, dat wellicht de redactie eenigszins gewijzigd kan worden, dit neemt niet weg, dat het wijzen hierop wel geacht kan worden in het belang te zijn niet alleen van Indië maar ook van het moederland.

(De heer Kerstens: Dus het is verkeerd.)

Wanneer men hier wijst op onvolkomenheden in de organisatie der moederlandsche regeering, dan beoogt men daarmede te komen tot toenadering, tot het leggen van innige banden tusschen het moederland en Indië. Wij leven hier in een andere maatschappij en men is zich hier bewust van hetgeen men vragen kan en het moederland ons moet toestaan.

(De heer Weyer: Dan zal dat toch anders moeten worden geadstrueerd.)

Ik zie in tweede instantie gaarne de hulp van den heer Weyer te dien aanzien tegemoet, ter adstructie van hetgeen hier à bout portant door mij naar voren wordt gebracht.

(De heer Weyer: Het komt mij voor, dat zulks niet tot mijn taak behoort.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin noemde zoeven den naam van Dr. Meyer Ranneft. Naar aanleiding daarvan wil ik het volgende opmerken.

Ook de heer Meyer Ranneft heeft scherpe taal gebezigd. Ook van hem kan worden gezegd, dat hij, bij oppervlakkige beschouwing het land niet in die mate heeft gediend, als hij zelf wel voornemens was te doen. Maar wat gezegd is blijft gezegd en al neemt de Nederlandsche pers weinig notitie van hetgeen Dr. Meyer Ranneft naar voren heeft gebracht, ik twijfel er niet aan of druppelsgewijze zal hetgeen hij in zijn brochure heeft neergelegd ingang vinden bij het Nederlandsche publiek.

Hoezeer men ook is geporteerd voor een innigen band tusschen Nederlandsch-Indië en het moederland, niet kan worden ontkend, ook niet door wien pas uit Nederland gekomen is, dat in Nederland de belangstelling voor Indië wel meerdere tikjes ruimer zou kunnen zijn en meer evenredig aan het belang, dat Indië voor het moederland vormt.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Een belangrijk deel van de niet zeer uitvoerige discussie heeft zich bewogen op een terrein, dat eigenlijk buiten de ordonnantie omgaat, hoewel toch het Gedelegeerden-verslag tot de opmerkingen van den heer Weyer stellig aanleiding heeft gegeven.

Toen dit geachte lid het betreurde, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord niet op een meer-stellige wijze is ingegaan tegen de door hem gewraakte eerste zinsnede van het Gedelegeerden-verslag, interrumpende ik, dat men hierbij zou kunnen denken aan een welsprekend stilzwijgen. Inderdaad, de Regeering is met opzet niet op deze passage ingegaan en wel om twee redenen.

Koffiebelangen-ordonnantie 1937 (Ond. 170).

(Directeur van Economische Zaken.)

In de eerste plaats heeft Zij dit nagelaten, omdat haar standpunt ten deze bekend is en Zij den gang van zaken niet één keer, maar wel tien maal in dit College en in de andere zaal heeft uiteengezet. De andere reden is dat, indien de Regeering wél op deze passage zou zijn ingegaan, Zij dit met een scherpte had moeten doen, waarvoor naar het oordeel der Regeering het moment zich eigenlijk minder goed leende.

Zie, Mijnheer de Voorzitter, het is wel bekend, dat de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië niet voetstoots tot volle bevrediging van beide zijden heeft geleid. Ik behoef, na wat ik er in den loop van den tijd reeds over opmerkte, niet veel hierover te zeggen. Maar wél wil ik verklaren, dat op het oogenblik de economische samenwerking, een betrekkelijk ondergeschikt punt hier en daar uitgesloten, niet langer tot ontevredenheid aanleiding geeft. Integendeel, deze economische samenwerking heeft zich ontwikkeld tot iets goeds, tot iets bruikbaar, waarvan ik ook in den komenden tijd, zoowel voor Nederland als voor Indië, veel nut verwacht.

Maar in bedoelde eerste alinea van het Gedelegeerdenverslag wordt nog iets anders gesuggereerd. Als ik de wijze waarop dit geschiedt, met het juiste woord zou aanduiden, zou ik door U, Mijnheer de Voorzitter, tot de orde worden geroepen en daarom laat ik dit na. Daar wordt de suggestie gewekt, dat door een zekere slordigheid, om niet te zeggen opzettelijkheid, de eene partij in het voordeel wordt gebracht ten nadeele van de andere. Nogmaals, het woord aantijging wil ik hier niet bezigen, doch het is nu wel duidelijk, dat op een dergelijke betoogtrant de Regeering niet wenscht in te gaan.

Geconstateerd kan worden, eenerzijds, dat aan de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië vele facetten zijn, doch dat zij op het oogenblik volkomen bevredigend kan worden genoemd en anderzijds, dat de voorstelling, als zoude het belang van Indië hier min of meer opzettelijk bij dat van het moederland worden achtergesteld, zeer ongelukkig is — ongelukkig, dit is inderdaad maar het meest geschikte woord.

Nu de heer Weyer nog even op deze zaak is ingegaan wil de Regeering opmerken dat het haar verheugt, dat hij het gedaan heeft. Ik geloof dat, wanneer Indië grieven heeft over den gang van zaken — en natuurlijk zullen er ook bij de best mogelijke samenwerking grieven voorkomen — de belangstelling voor- en instemming met die grieven in Nederland er zeker niet op wordt bevorderd, wanneer de uiting ervan wordt gegoten in een vorm, die kennelijk uiting geeft aan overdrijving, verbittering, aan iets, dat op animositeit lijkt.

Ik ben het met den heer Weyer eens, een goede samenwerking — ik heb het reeds eerder gezegd — wordt niet bevorderd door dergelijke bittere en kennelijk onredelijke passages als waarmede het Gedelegeerdenverslag wordt ingeluid. Zooals het geachte lid, de heer Kan, het heeft gezegd, kan ieder zich ermede vereenigen, n.l. dat het wenschelijk is, dat de bezwaren van Indië op duidelijke wijze tot uiting worden gebracht. Niemand zal dat Indië ten kwade duiden, integendeel, voor den goeden gang van zaken is dat gewenscht, maar wanneer het gebeurt op een basis van wantrouwen en tegenwerking, kan het geen weerklank vinden, kan het in de verhouding geen verbetering brengen en daarom is het goed, dat de heer Weyer het even heeft gezegd en wellicht ook goed, dat de heer Kan nog heeft gepreciseerd, wat hij adviseert als een juiste vorm van het voorbrengen van bezwaren door een der beide deelen van het rijk.

Het geachte lid, de heer Weyer, is daarna overgegaan tot de behandeling van de koffiebelangenordonnantie en heeft zich afgevraagd — daarop komt het neer — waarom het koffiefonds eigenlijk moet worden ingesteld, waarom het niet mogelijk is de maatregelen tot verbetering over te laten aan het algemeen proefstation voor den landbouw en de landbouwconsulenten ter plaatse. Wat hij zeide geldt dan ook voor de bevolkingsrobusta, maar in sterkere mate voor de onder-

nemingskoffie, omdat daarvoor reeds goede instellingen bestaan.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering reeds zeer duidelijk doen uitkomen, dat Zij niet beoogt een inmenging in het werk, dat de proefstations van de ondernemingsorganisatie doen, maar voor mij staat het vast, dat wanneer de Regeering financieelen steun verleent voor het een of ander doel, de Regeering uiteindelijk het recht moet hebben zich met de besteding van den steun in te laten.

In de practijk zal het in dit geval naar mijn meening weinig noodig zijn, maar de Regeering kan geen fondsen afzonderen, hetzij zij zijn bijeengebracht door de belastingbetalers, hetzij dat zij op andere wijze de Regeering van buiten hebben bereikt, als Zij niet tevens uiteindelijk medezeggenschap krijgt over de besteding ervan. Daarnaast is er iets anders. Wij leven in een tijd en ik verwacht niet, dat die tijd spoedig zal zijn beëindigd, waarin een zekere coördinatie van krachten op economisch gebied noodig is. Dit wil niet zeggen ringeloozen, maatregelen van boven af, integendeel, bij het koffiefonds zijn het weer particuliere belangen, die tezamen worden gebracht en die zelf hun zaken moeten trachten te regelen, maar het beteekent tevens, dat verschillende groepen in de samenleving die bij een bepaald belang betrokken zijn, met overheids-hulp of desnoods sanctie moeten worden bijeengebracht. Wij hebben bij de kapokbelangenordonnantie gezien, hoe nuttig het is. Hier zal de samenwerking van minder ingrijpenden aard zijn, voorloopig althans, maar ik wil wel zeggen, dat ook ten aanzien van dit product nog zeer veel valt te doen.

Ik ben het dan ook niet eens met den heer Weyer, wanneer hij zegt, dat op het gebied van de ondernemerskoffie aan productie en handel reeds is gedaan, wat gedaan moet worden. Ik geloof, dat er nog zeer veel aan te doen is en dat de uitwisseling van gedachten van de lichamen, die erbij betrokken zijn — dat is bij de koffiencentrale niet het geval, daarin zitten alleen vertegenwoordigers van de ondernemerskoffieproductenten, doch niet van den handel en van de bevolkingskoffie — zeer gewenscht blijft, alsmede dat men de menschen in een orgaan bijeenbrengt teneinde gezamenlijk hun belangen te overwegen en van elkaars ervaringen nut te erlangen. Ik zie in het geheel niet in, dat de oprichting van het koffiefonds een bezwaar zou zijn. Ik ben overtuigd, dat het een voordeel zal blijken en ben ervan overtuigd, dat ook voor andere bevolkingsproducten — dit staat ook in de Memorie van Antwoord — zeer goed werk zal kunnen worden gedaan.

De heer Weyer heeft nog de vraag opgeworpen, of verbetering van de koffie economisch wel mogelijk is. Ik heb wel begrepen, wat hij daarmee bedoelt, maar misschien is het goed, dit nog even vast te stellen. Ik begrijp uit zijn opmerking deze bedoeling, dat het niet geheel zeker is dat, wanneer men een product in kwaliteit verbetert, men daarmee ook een economisch voordeel erlangt. Die verbetering kan zooveel meer aan productie of bereiding kosten, dat het voordeel van den te verwerven beteren prijs weer verloren gaat. Het kan bv. zeer goed zijn, dat met het produceeren van een goedkope soort tabak een beter provenu wordt gemaakt dan met het produceeren van een uitstekende soort tabak en hetzelfde kan voor koffie gelden. Mijnheer de Voorzitter! Dat overziet de Regeering natuurlijk volkomen. Het is in het geheel niet haar bedoeling, een verbetering van het product an sich te bereiken, waardoor het als een fancy-product naar het buitenland kan worden gestuurd, waar het dan erg mooi beoordeeld wordt, maar waardoor het provenu misschien zal dalen.

Het verheugt de Regeering, dat de heer Weyer instemt met de wijziging van art. 4 lid 1 en dat dit tegemoetkomt aan zijn bezwaren. Een bemoeienis met de organisatie als zoodanig van den koffiehandel zit niet voor, al heeft de Regeering al in de stukken gezegd, dat Zij er in het geheel niet van overtuigd is, dat een verbetering van deze organisatie niet nuttig zou zijn.

Koffiebelangen-ordonnantie 1937 (Ond. 170). — Intrekking motie-Moh. Noor e.s. (Ond. 87, st. 4) betr. instelling commissie voor het ontwerpen van welvaartsmaatregelen, te bekostigen uit rubbergeld.

(Directeur van Economische Zaken.)

Zij vindt het echter niet gewenscht, aan den beperkten opzet: een goede besteding van deze gelden, een diep ingrijpen in de organisatie van den koffiehandel te verbinden, al zou die zeker wel nuttig kunnen zijn.

Op de oude controverse „bij of krachtens regeeringsverordening” zal ik thans niet diep ingaan. De Regeering heeft zich indertijd inderdaad neergelegd bij het amendement-Blaauw betreffende de prijsbewakingsordonnantie, omdat deze termen de facto sloegen op iets, waarvan men zou kunnen zeggen, dat het ongewenscht zou zijn, het krachtens regeeringsverordening te regelen, nl. wanneer geheel nieuwe dingen buiten het kader tot stand zouden worden gebracht. Ik wil er den heer Weyer nog aan herinneren, dat het amendement niet beoogde den term „bij of krachtens regeeringsverordening” geheel uit de ordonnantie te verwijderen; het ging slechts om het tweede lid van de nieuwe artikelen en tegen het juist daaruit weglaten van de woorden „of krachtens” had de Regeering geen bezwaar. Zij blijft er echter bezwaar tegen maken, dat haar bevoegdheid, om de uitvoering van ordonnanties zoo goed mogelijk te doen geschieden, beperkt wordt door een sterke begrenzing van de delegatie van bevoegdheden aan lagere organen. Daarmede worden dan toch nog altijd alleen de hoofden van de departementen bedoeld. Men weet in dezen tijd niet precies, waarvoor men zal komen te staan en dan wil men geen onzekerheid hebben of een directeursbesluit misschien eigenlijk zou kunnen worden beschouwd als een lagere maatregel van wetgevenden aard dan wel als een maatregel van zuiver uitvoerenden aard en daarom heeft de Regeering behoefte aan dezen term: „bij of krachtens regeeringsverordening”. Ik zei reeds bij interruptie — de heer Weyer antwoorde, dat het er niet veel toe deed —, dat het in de ervaringen van de laatste zes jaren, voorzoover ik mij herinner, geen enkelen keer tot moeilijkheden of bezwaren of zelfs een suggestie van détournement de pouvoir heeft aanleiding gegeven.

De heer Weyer had die geruststellende verklaring liever in de Memorie van Toelichting opgenomen gezien. Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering kon hebben verwacht, dat er bezwaren konden bestaan — de heer Weyer zal misschien zeggen, dat de Reering dat zeker kon verwachten —, dan had Zij die verklaring inderdaad liever in de Memorie van Toelichting opgenomen. En mocht in de praktijk iemand meenen te constateeren, dat de Regeering zich niet zou houden aan haar toezegging ten deze in den Volksraad, dan kan hij zich de moeite van het naslaan van de Volksraadsstukken besparen, want bij de eerste klacht daarover zal het de Re-

(Voorzitter.)

geering een voldoening zijn, zelf naar de stukken te verwijzen.

Ik kom thans aan het betoog van het geachte lid, den heer Kan. Dit betoog gaat inderdaad buiten de aanhangige ontwerp-ordonnantie om en de heer Kan zelf zal de eerste zijn om dit te erkennen. Door de bespreking van hetgeen de heer Weyer in den aanvang van zijn rede heeft gezegd, meen ik al voldoende tegemoet te zijn gekomen aan hetgeen de heer Kan daarover heeft opgemerkt. Ik herhaal dus: ik ben het met den heer Weyer eens, dat het ongewenscht is, wanneer er verschil van opinie of appreciatie is ten aanzien van de samenwerking welke tusschen moederland en Ned.-Indië bestaat, dit tot uiting te doen komen in een toon van bitterheid en animositeit omdat dit aan de andere zijde van den oceaan allicht wordt opgevat als overdrijving en onbereidheid tot samenwerking. Dan krijgen wij eerst recht de apathie welke zooveel in dit land, in Holland dikwijls meenen te constateeren en die natuurlijk bij een groote massa ook bestaat, evenals die trouwens ook omgekeerd bij een groote massa hier te lande bestaat. Ik geloof echter, dat het volkomen juist is, dat het Opperbestuur te allen tijde groote belangstelling voor de Indische aangelegenheden aan den dag legt.

De Voorzitter: Waar geen der leden in tweeden termijn het woord wenscht te voeren, kunnen wij nu tot stemming overgaan.

Ik wil tevoren echter de aandacht vestigen op een drukfout in art. 4, lid 1(c). Sub e luidt ten rechte:

„met betrekking tot het verbruik en den afzet van koffie.”

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik wil nu nog even terugkomen op de zoeven aangenomen ontwerp-ordonnantie ter uitvoering van de wet tot instelling van een rubberfonds (Ond. 87). Bij dat ontwerp is ingediend de motie-Mohamad Noor e.s. (Ond. 87, st. 4), welke ik zoeven bij de ordonnantie niet in behandeling heb gebracht, omdat ik haar aan het einde der vergadering aan de orde wilde stellen. Ik behoef dat echter niet te doen, omdat deze motie intusschen door de voorstellers is ingetrokken en dus geen onderwerp van beraadslaging meer uitmaakt.

De vergadering wordt te 9.54 uur v.m. gesloten.